This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

3 3433 07437771 8

Collectio Pisaure
NTE
[redacted]

COLLECTIO PISAURENSIS

OMNIUM POEMATUM, CARMINUM, FRAGMENTORUM LATINORUM,

SIVE AD CHRISTIANOS, SIVE AD ETHNICOS, SIVE AD CERTOS, SIVE AD INCERTOS POETAS,

A PRIMA LATINÆ LINGUÆ ÆTATE

Ad ſextum uſque Chriſtianum Seculum & Longobardorum in Italiam Adventum pertinens,

Ab omnium Poetarum Libris, Collectionibus, Lapidibus, Codicibus exſcripta.

TOMUS SECUNDUS

ETHNICOS POETAS MAJORES CONTINENS.

ASTOR LIBRARY NEW-YORK

PISAURI)(MDCCLXVI.)(

EX AMATINA CHALCOGRAPHIA.

PUBLICA AUCTORITATE.

DE Q. HORATIO FLACCO.

Horatii ætas. 1. *Poemata.* 2. *Editiones cum veterum commentariis, ubi de Acrone, Porphyrione &c.* 3. *Editiones ſine commentariis, & cum notis atque commentariis virorum doctorum recentioris ætatis.* 4. *Verſiones & ſcripta quædam Horatium ſpectantia.* 5.

I. Q. Horatius Flaccus (*a*) Venuſii Apuliæ natus eſt VI. Id. Decembr. (*b*) L. Cotta & L. Torquato Coſs. Anno U. C. *689.* ante Chriſtum *65.* *Lyricorum fere ſolus legi dignus* judice jam olim Quintiliano, cum plures hujus generis Poetæ (*c*) exſtarent Titius, Cæſius, Baſſus & alii, quorum ſcripta quod abolita ſint, huic Quintiliani cenſuræ tribuendum ſentiunt Barthius LVI. 11. Adverſ. ejuſque familiaris Chriſtianus Daumius libro erudito de amiſſione latinarum radicum p. *61.* Vita deceſſit Horatius Epicuri favens (*d*) dogmatis, at non ineptus morum ſcriptorumve Cenſor, Mæcenati atque inde Auguſto mire probatus, eodem quo Mæcenas Anno U. C. *746.* C. Marcio Cenſorino & C. Aſinio Gallo Coſs. anno ætatis LVII. ante CHRISTUM VIII. viginti ante mortem Auguſti Imp. Sed de univerſis Poetæ rebus carminumque plerorumque, quo ſcripta ſunt tempore, accuratiorem notitiam lector petet ex Horatii vita Chronologica, quam nuper in lucem dedit antiquitatis ac rei Chronologicæ, ut inſignibus jam ſpeciminibus demonſtravit haud vulgariter peritus *Joannes Maſſon.* Vitam Horatii quæ *Suetonio* auctori tribuitur, ex Codice MS. vulgavit *Petrus Nannius* cum caſtigationibus ſuis libro tertio Miſcellaneor. cap. 2. (Tom. 1. Lampadis Artium Gruterianæ p. 1261.) In cæteris ejuſdem libri Miſcellaneorum capitibus multa Horatii idem Nannius emendat illuſtratque. Vita Horatii à *Ioanne Maſſon* (*e*) ſcripta prodiit Lugd. Bat. 1708. 8. Ejus objectionibus reſpondit *Andreas Dacerius* in novis ad Horatium explanationibus Pariſ. 1708. 12. Videndus etiam de Horatio Tan. Faber. lib. 2. Epiſt. 47. Idem Maſſonus in Hiſtoria Critica Reip. litterar. quam Gallice edidit Tom. V. p. 51. ſeq. probat carmina in libris Odarum, Satyras & Epiſtolas ſingulas ab *Horatio*, prout ferret occaſio, fuiſſe ſcriptas vario tempore ſeparatim, & deinde ab eodem in libros redactas: neque adeo videri credibile, quod eruditiſſimo Bentleio perſuaſum, nihil niſi tantum ſatyras primo libro comprehenſas ſcripſiſſe Horatium anno *26.* *27.* *28.* aut librum ſecundum ſatyrarum anno 31. 32. 33. Epodon librum anno 34. 35. librum primum Odarum An. ætatis *36.* *37.* 38. ſecundum 40. & 41. Tertium anno 42. 43. Epiſtolarum librum primum. Anno *46.* 47. Librum quartum Odarum Carmenque ſæculare *49.* 50. & 51. Librum ſecundum Epiſtolarum & artem Poeticam nulli certo tempori idem Bentleius aſſignavit. De Philoſophia Horatiana evolve diatribas *Io. Guil. Bergeri* Witeb. 1704. 4. & *Henningi Forelii*, Upſal. 170*6*. 8. *Dan. Heinſii* de Satyra Horatiana librum ſæpius editum, nec minus dignas lectu & amœnas ampliſſimi viri *Io. Iacobi Maſcov* exercitationes binas ad Satyras Horatii, Lipſ. 1714. 171*6*. 4. Ad locum vero Odæ 34. libri I. ubi Epicuro videtur renunciare & retrorſum vela dare ab inſanientis illius ſapientiæ erroribus, conferre licebit diſſertationem Georgii R. JCti adverſus Maſſonum, inſertam Novæ Bibliothecæ librorum, quæ Halæ Saxonum excuditur Germanice parte 1*9*. pag. 78*9*. ſeq. Horatius Pindari (*f*) imitator, unde *Pindaricum* appellat Venantius Fortunatus lib. 5. carminum pag. *6*. Tom. [illegible] Bibl. Patrum edit. Lugd. pag. 555. Idem IX. 7. *Pindarus Grajus meus, ideſt Flaccus:* Julius vero Cæſar Scaliger VI. Poetic. p. 811. 812. Horatium præfert Pindaro, & aliquas illius Odas (ut lib. 4. Od. 3. (*g*) & libri 3. *9.*) ita miratur, ut malit tales à ſe compoſitas, quam Pythionicarum multas Pindari & Nemeonicarum, *quarumque ſimiles*, inquit, *malim compoſuiſſe, quam eſſe totius Tarraconenſis Rex.* Confer Menagii an-

a

(*a*) φλάκκος ὁ ποιητής Plutarcho in Lucullo, p. 5. 18. ubi reſpicit hæc Horatii I. Sat. VI. ——— *chlamydes Lucullus, ut ajunt, ſi poſſet centum cœnæ præbere.*

(*b*) Vide antiquum vitæ Horatii ſcriptorem, quæ ad Svetonium auctorem vulgo refertur.

(*c*) De his aliiſque Lyricis latinis Voſſius III. 15. Inſtitut. Poetic.

(*d*) Addictus nolui dicere, quia lib. 1. Epiſt. 1. ſe ipſe dicit *Nullius addictum jurare in verba Magiſtri.* Confer D. Rappoltum in Hor. p. 27. 36. &c.

(*e*) Hiſtory of the vvorks of the learned A. 1707. p. 280. Bibl. choiſie de Mr. le Clerc Tom. XIV. p. 223.

(*f*) Vide Volum. infra, ubi de Franciſci Blondelli & Hurtadi de la Motte ſcriptis, quibus Pindarum cum Horatio conferunt.

(*g*) In libri IV. Oda 3. ſonus mutis piſcibus dandus intelligendus eſt de teſtudine, ut probe obſervavit Tho. Molyneux, Medicus Dublinenſis, Novell. Reip. litterar. A. 1703. menſe Sept. p. 25*6*. ſeq.

anti-Bailletum cap. 27. & Petri Francii Orationes pag. 601. ubi Horatium *Iuvenali* præfert. Iſ. Caſauboni liber *de Perſiana Horatii imitatione* commentario ejus in Perſium ſubjicitur, Paris 1605. 1615. 8. Franciſcus Petrarcha (*h*) vir ſui ſeculi doctiſſimus dicere ſolitus eſt ſe ex nullo Poeta Latino evaſiſſe meliorem, quam ex Horatio

Horace (*i*) *nous iſtruit comme un ami commode*
Sans trop s' aſſujettir à l' art, à la methode.
Son tour vif & naif enchante ſes lecteurs,
Et leur fait mepriſer ſes fades traducteurs.
Qu' Horace (*k*) *connut bien l' elegance Romaine!*
Il met le vrai dans tout ſon jour,
Et l' admiration eſt toujours incertaine
Entre la penſee & le tour.
Sublime, familier, ſolide, enjovée, tendre,
Aiſè, profond, naif & fin,
Digne de l' Univers, l' Univers pour l' entendre
Aime à redevenir latin.

Horatii (*l*) carminum lectione delectati ſunt duo Imperatores ſapientiſſimi, Auguſtus & Severus. Eſt vero in Odis præſertim elaboratiſſimus, ſublimis, ſuavis, emendatiſſimus, & in epithetis deligendis curioſus ac felix: præcipuus in ſatyra, doctor in poetica arte unice audiendus: eximius philoſophus in Epiſtolis. In carmine elegantiam & peritiam numerorum ei tribuit Ovidius, in argumentis ſapientiam & calliditatem Perſius, diligentiam elucubratam Juvenalis, ſublimitatem auctor vetus ſed non nominatus, jucunditatem, gratiam, varietatem Quintilianus, ſolertiam Apulejus, in ſermone puritatem & nitorem idem Quintilianus: in Satyris eum eſſe emendatiſſimum Lactantius. Imitatus eſt in Odis potiſſimum cum Pindaro Alcæum & Sapphonem: epitheta ſumſit ab Homero & Sophocle. In libro Epodon ſecutus eſt Archilochum, in Satyris Romanos illos Ennium & Lucilium. Sed Horatio (*m*) nihil hoc in genere præſtantius eſt, qui ut omnes vitæ rationes in Satyris ſuis complexus eſt, ita floſculos ſuppeditat, quibus mirum in modum ornare ſermonem noſtrum poſſumus. Ego certe Satyras ejus omnes memoriæ mandari velim, tum in vita ipſa, tum in ſermone uſui futuras. Elegantiſſima omnia ſunt, dictio nitida, &, ſi numeros tollas, ſermoni ſoluto apta. Urbanitas in eo mira, ſales candidi, ex abdito erutæ ſententiæ, argutiæ non coactæ, meræ Charites, omni occaſioni aptæ. Summum in illo Viro ingenium fuit, nec immerito Auguſto & Mæcenati in deliciis, cujus genium ſatyricum nemo ex antiquis, nemo è recentioribus, ulla imitatione aſſecutus eſt. Vide quæ in ejus laudes ſcribat Caſelius in Nῦ ſuo, eum vitæ magiſtrum commendans: *Affirmare non dubitem*, inquit ille, *qui in hoc Poeta multum operæ poſuerit, eumque ita perdidicerit, ut ejus verſus non in ore natos aut extemporales ut putatur, non memoria teneat* (*nec vero non ſunt, qui hoc præſtiterint,*] *ſed probe intellectos ad uſus vitæ transferat: hunc poſſe rebus ſuis ſuorumque recte in omnibus aliquid boni conſilii invenire: nec minus idem patriæ recte conſulat, præſertim ſi & ad hiſtoriam ſe conferat, ſpectans id, quod potiſſimum oſtendimus*. Clariſſ. Bentleio in notis pag. 64. Horatius dicitur *magnus novator* quod ex Græcis in Latinam linguam felici audacia alia tranſtulit, alia ut *maleferiati* vocabulum ipſe primus effinxit. Confer Jac. Frid. Reimanni Hiſtoriam vocabulorum Latinæ Linguæ pag. 43. ſeq. Alius Horatius, de quo Martialis IV. 2. Sed longe plures hoc nomine commemorat Jo. Glandorpius in Onomaſtico Romano p. 402. ſeq. De *Titio* Poeta Lyrico Brockhuſius ad Tibullum pag. 92. ſeq. De *Ceſio Baſſo* Scholiaſtes Perſii ad Sat. VI. 1.

II. Scripta Horatii ita recenſet Sidonius Apollinaris Carmine IX. v. 218.

Non quod per Satyras Epiſtolarum
Sermonumque ſales, novumque Epodon,
Libros carminis ac Poeticam artem
Phœbi laudibus & vage Dianæ
Conſcriptis voluit ſonare Flaccus.

Hæc univerſa Horatii etiamnum hodie exſtant.

Carminum ſive Odarum libri IV. ad C. Cilnium Mæcenatem, licet primam Odam libri primi (uti non paucos Virgilii verſus) pro ſpuria habuit Franciſcus Guietus, doctus, ſed nimis delicati faſtidii Ariſtarchus. Librum quartum ex longo intervallo addere juſſit Auguſtus, ut in vita Horatii Suetonius memoriæ prodidit.

Epodon liber unus, perinde ut libri carminum vario genere verſuum proodico & epodico

(*h*) Georg. Fabricius præf. ad Hor.
(*i*) Eſſais ſur la Critique, Chant 3.
(*k*) Poeſies de Mr. Houdart de la Motte, Tom. 2. p. 82.
(*l*) Bibl. Schraderiana n. 1885. in fol.
(*m*) Morhoſius Polyhiſt. lib. 3. c. 6. p. 634. Tom. 1.

co ſcriptus, de quibus conſulendus Aldi Manutii tractatus de XIX. generibus metrorum Horatii.

Epodon libro ſubjicitur *Carmen Seculare*, quod Horatio componendum injunxit Auguſtus Anno U. C. 736. ætatis Horatii XL. Meminit auctor vitæ, & Sidonius innuit per *Phœbi laudes & vagæ Dianæ conſcriptas*. Sunt quibus carmen ſæculare videtur etiam lib. I. Oda 21., & lib. IV. Ode 6. Vide Petri Taffini lib. I. de ludis ſæcularibus cap. 16. & 17. in Tomo 8. theſauri Antiquitat. Romanar.

Sermonum libri IV. ad eumdem Mæcenatem, Epico carmine conſcripti, quorum duo priores complectuntur *Satyras* (n) ſive Eclogas ut Cruquius appellat: poſteriores duo ad docendum & inſtruendum facti, *Epiſtolarum* vulgo veniunt nomine, quorum in altero Ethicum Philoſophum, in altero Criticum profitetur. Alter conſtat Epiſtolis viginti, alter vero tribus, una ad Auguſtum (o) de Poetis, præcipue Romanis: ſecunda ad Julium Florum, tertia ad Piſonem patrem & filios à Chariſio diſerte Epiſtolæ nomine memorata, quæ vulgo, ut Sidonii etiam ætate factum, ſejuncta a reliquis, Fabii auctoritate III. 8. Inſt. Or. inſcribitur *Liber de arte Poetica*, in quem Porphyrio obſervat Horatium congeſſiſſe præcepta Neoptolemi Pariani de arte poetica, non quidem omnia, ſed eminentiſſima. Hæc Epiſtola, ſi cum duabus prioribus jungatur, mole & verſuum numero fere æquabit priorem Epiſtolarum librum, aut certe parum inter ſe uterque different, ut pridem notavit Dan. Heinſius. Horatii *Satyras* Fulvius Urſinus in Virgilio cum Græcis ſcriptoribus collato pag. 3. veteris Codicis Vaticani fidem ſecutus *Eclogas* appellat. Sic quoque Cruquius, haud improbante Barthio ad Statium T. I. pag. 351. Liber ſatyrarum ſecundus Trebatio in quibuſdam Codd. inſcribitur. Compoſitæ ſunt carmine epico, ſed ſermoni propiore, ut ipſe lib. I. Sat. IV. 41.

———— neque ſi quis ſcribat uti nos
Sermoni propiora, putes hunc eſſe poetam.

Ab his Satyris *mordacem* vocat Flaccum Sidonius: Petrus Bleſenſis ſubinde *Ethicum*, ut Epiſt. 150. & alibi. Quid ecloga, quid ſatyra exigat, eleganter tradit Jo. Antonius Campanus lib. V. Epiſtola 24. Verſus quatuor & quinquaginta ex Epiſtola ad Florum a verſu 87. ad 140. in alteram ad Auguſtum transferendos non poſt v. 219. ut Dan. Heinſius, ſed poſt 117. collocandos eſſe ſingulari diſſ. in Academia Inſcriptionum Pariſienſi A. 1702. 15. Nov. probatum ivit Vir Clariſſ. Joannes Boivinus. Sermonum libros Horatii exemplo præter alios ſcripſit Petrus Scholirius eques & ſenator Antuerpienſis A. 1635. defunctus, quos commentariis etiam illuſtravit Albertus le Roy, (p) Eremita Auguſtinianus, Herbipoli 1683. 4. Ars Poetica ſcripta ad Piſones Patrem & filios, hos enim alloquitur verſu 24.

———— Pater, & juvenes patre digni.

Verſus octo in quibuſdam Codd. & editionibus præfixi lib. I. Satyræ X. & a Gyraldo dialog. IV. de poetis, Guil. Cantero aliiſque pro Horatianis habiti: *Lucili quam ſis mendoſus teſte Catone* &c. tamquam ſpurii a Criticis rejiciuntur. Vide H. Stephanum, Lævinum Torrentium, alios.

Suetonius in vita teſtatur, veniſſe in manus ſuas & *elegos* ſub Horatii titulo, & *Epiſtolam* proſa oratione, quaſi commendantis ſe Mæcenati. *Sed utraque*, inquit, *falſa puto. Nam elegi vulgares, Epiſtola autem obſcura, quo vitio minime tenebatur.* Auctor libri de Orthographia, qui Bedæ vulgo tribuitur p. 2800. edit. Putſchii: *Nonnulli veterum ipſa carmina ſoles nominavere, ſicut Horatius in principio cujusdam voluminis quod ita exorſus eſt:* Soles meos omni Eccleſiæ (Barthius LII. 4. legit *Eteſias*) veſtræ commendo. Et *Maro*: ſæpe ego longos cantando puerum memini me condere ſoles.

III. Inter editiones Horatii eas primo loco referam, quæ commentarios veterum adjunctos habent. Cum commentariis *Helenii Acronis* (q) & *Pomponii Porphyrionis* (r) ex emendatione

(n) Nonnullas Satyras ante Carmina quædam in Epodon libro ſcriptas ab Horatio eſſe diſputat Samuel Petitus lib. I. Obſervationum capite IX.

(o) Svetonius in Horatii vita: *Poſt Sermones vero lectos quoſdam nullam ſui mentionem factam ita eſt queſtus Auguſtus:* Iratum me tibi ſcito, quod non in pleriſque ejuſmodi ſcriptis mecum potiſſimum loquaris. An vereris ne apud poſteros infame tibi ſit, quod videaris familiaris nobis eſſe. *Expreſſitque eclogam, cujus initium eſt:* Cum tot ſuſtineas & tanta negotia ſolus.

(p) Acta Erud. 1684. p. 262.

(q) Acron interpretandi laude quam Porphyrion inferior eſt judice Vavaſſore in libello pereleganti de vi & uſu quorumdam verborum latinorum. Ætatem utriuſque qua vixerint non poſſum exacte definire.

(r) Inter doctos fere conſtat Commentaria Acronis pariter & Porphyrionis ſi non auctores mentiri, ſal-

Raphaelis Regi fol. ſine loci nota lucem vidit Horatius A. 1481. & per Antonium Zarotum Parmenſem, impenſis Auguſtini Mariæ Conagi, Mediolan. 1485. fol. atque additis etiam Antonii Mancinelli & Chriſtoph. Landini ſcholiis Venet. 1492. fol. per Petrum Joannem de Quarengis, & 1495. fol. nec non Brixiæ 1501. fol. & Venet. 1514. fol. Cum commentariis Acronis, Porphyrionis, Mancinelli, & Jodoci Badii Aſcenſii, recenſente eodem Badio Pariſ. 1519. fol. Cum commentariis Acronis, ad voluminis calcem, Baſil. 1527. 8. Cum Acronis & Porphyrionis commentariis, Baſil. 1545. 8. Cum commentariis Acronis & Porphyrionis, admixtis C. *Æmilii*, *Julii Modeſti*, & *Terentii Scauri* annotatiunculis, emendante G. Fabritio, Baſil. 1555. fol. Cum enarrationibus *commentatoris veteris* (*ſ*) è MSto recenſiti auctique ac Jacobi Cruquii Meſſenii commentario, atque notis & ſuccidanea appendice Jani Douſæ, Patris, Antuerp. apud Plantin. 1578. 4. & 1611. 4. Cum commentariis vel notis XL. Grammaticorum, in quibus familiam ducunt veteres Acro, & Porphyrio, Baſil. 1580. fol. Cum ſcholiis perpetuis veteribus (ſelectis quidem illis, & paſſim emendatis atque ab interpolatione purgatis) notiſque accuratis Wilelmi Baxter. Lond. 1701. 8. Inſignis hæc eſt & ad uſum legentium perquam accommodata & emendata editio.

IV. Ceteræ editiones ſine veterum commentariis hæ fere ſunt præcipuæ. Pro editione Horatii antiquiſſima habet vir egregius Mich. Maittaire, quam in 4 ſine loci & temporis aut typographi nota impreſſam memorat p. 72. Annal. typograph. putatque curante Antonio Zaroto Parmenſi impreſſam Mediolani circa A. 1470. cum his in calce verſiculis:

Hoc quicumque dedit Venuſini carmen Horati,
Et ſtudio formis correctum effinxit in iſtis,
Vivat, & æterno ſic nomine ſecula vincat
Omnia, ceu numquam numeris adolebitur auctor.

Præterea memorat pag. 108. editionem Mediolanenſem 1474. fol. ejuſdem Zaroti impreſſam cura, & Ferrarienſem ejuſdem anni in 8. cum hoc tetraſticho:

Ferrariæ impreſſit regnante ſub Hercule divo
Regia quo gaudet nunc Leonora, viro.
Carnerius puer Auguſtinus, cui dedit almam
Bernardus lucem Bibliopola bonus.

Has ſecutæ Mediolanenſes 1476. & 1477. fol. per Philippum de Lavagnia: & Tarviſina ejuſdem anni fol. quæ omnes præceſſerunt Venetam (*t*) Anni 1477. fol. per Philippum Condam Petri, quam pro prima omnium laudat Bentlejus p. 8. 58. 73. 87. 101. &c. Cum *Chriſtophori Landini* interpretationibus, vidit primum lucem Horatius Florentiæ 1482. fol. apud Antonium Miſcominum, cum hac bella Angeli Politiani oda:

Vates Threicio blandior Orpheo
Seu malis fidibus ſiſtere lubricos
Amnes, ſeu tremulo ducere pollice
Ipſis cum latebris feras.
Vates Æolii pectinis arbiter:
Qui princeps Latiam ſollicitas chelyn,
Nec ſegnis titulos addere noxiis
Nigro carmine frontibus:
Quis te à barbarica compede vendicat?
Quis frontis nebulam diſpulit: Et ſitu
Deterſo levibus reſtituit choris
Curata juvenem cute?
O quam nuper eras nubilus: & malo
Obductus ſenio! quam nitidos ades
Nunc vultus referens docta fragrantibus
Cinctus tempora frondibus!
Talem purpureis reddere ſolibus
Lætum pube nova poſt gelidas nives
Serpentem poſitis exuviis ſolet
Verni temperies poli.

V. C.

ſaltem miſere truncata & interpolata ad nos perveniſſe. Vide Jani Parrhaſii Epiſt. 5. Thomam Reineſium in defenſione Var. Lect. p. 107. Porphyrionem multo pleniorem & integriorem ſe habere, & cum notis editurum ſe ſcripſit Lud. Carrio lib. 1. emendationum c. 14. Scholia MSta vetera in Horatium quæ exſtant in Codice Bibl. Franequeranæ allegantur a Guthberleto in libro erudito de Saliis p. 9. E ſcholiaſte ſuo inedito locum quoque profert Grævius in lectionibus Heſiodeis cap. 17.

(*ſ*) Imperfecta & mutilata vetera ſcholia a Cruquio edita eſſe, ita ut aliis editionibus ſimul opus ſit, queritur Barthius XLII. 22. Adverſar. Multa tamen habet hic enarrator Cruquianus, quæ in vulgato Acrone ac Porphyrione non leguntur. De Cruquii ipſius commentariis minus præclare ſentit Tan. Faber lib. I. Epiſt. 2. & libri II. Epiſtola 54.

(*t*) Una eademque videtur eſſe quæ p. 127. & 133. a Maittairio memoratur Horatii editio Veneta A. 1477. & 1478. utraque apud Philippum Condam Petri, utraque die XV. Septembris finita. Nec fortaſſe diverſa quam pag. 137, refert Venetam ex ejuſdem Philippi officina A. 1479. finitam tamen die XVIII. Sept. Notus eſt typographorum dolus, qui eorumdem librorum, ut recentes appareant, exemplis quibuſdam licet ante excuſorum numeros aliis proximi, aliis ſecundi, aut tertii poſt anni inſcribunt.

Talem de choreis reddidit & Lyræ
Landinus Veterum laudibus æmulus,
Qualis tu ſolitus Tibur ad uvidum
Blandam tendere barbiton.
Nunc te deliciis, nunc decet & levi
Laſcivire joco, nunc puerilibus
Inſertum thyaſis aut fide garrula
Inter ludere virgines.

Horatius cum Landini commentario Venet. 1483. fol. per Joannem de Forlivio & ſocios, & 1486. fol. per Bernardinum de Tridino ex Monteferrato; & cum commentariis *Joannis Arriabeni*, Venetiis An. 1490. fol. Horatii Epiſtolæ impreſſæ Cadomi Anno 1480. cujus editionis exemplar membranæ impreſſum habuit V. C. Tho. Galeus. Horatius ex editione *Jacobi Locheri* (u) Poetæ laureati et Profeſſoris in Gymnaſio Friburgenſi cum argumentis, ſcholiis, gloſſa interlineari & iconibus ligno mira ſimplicitate inciſis, Argentorat. 1498. fol. apud Joannem Reinhardum cognomento Gurninger, opus dicatum Carolo Marchioni Badenſi. Horatii Odæ cum argumentis & tabula legum carminis, Pariſ. 1498. 4 Fuit in Bibl. Bigotiana; et in Bibl. Menarſiana p. 352. *Aldina* editio litteris quas vocant Italicis ſive currentibus An. 1501. 8. atque iterum emendatius et ratione metrorum demonſtrata A. 1509. 8. ad Iafredum Carolum Regii Senatus in urbe Mediolano moderatorem, & 1519. 1527. 1559. 8. Cum commentariis *Antonii Mancinelli*, et *Badii Aſcenſii* Pariſ. 1503. 1516. fol. Cum notis Badii Aſcenſii, Pariſ 1506. 4. cum *Antonii Boſinii* commentariis, Rom. 4 & in editione Aſcenſiana, Pariſ. A. 1519. fol. Epiſtolarum libri II. prodierunt ſeparatim Lipſiæ apud Jacobum Thanner 1517. 4. in fronte libri legas hos verſus:

Jam cenſura gravis me caſtigavit ad unguem.
Criſpantes naſos tutus adire queo.

Ars poetica quibusdam locis, ut habet titulus, emendata, Daventriæ in 4. ex officina Jacobi de Breda, ſine anni notatione. Eſt mihi & alia editio vetus in 4 ſine notatione anni, locique. Prodiit præterea Lipſiæ 1498. et alia antiqua editio ibidem in 4. ſine anno Clariſ. Schœtgenio inſpecta: qui etiam notavit Epiſtolas Horatii ſeparatim editas Lipſiæ 1498. fol. & 1512. 4. atque iterum anno non addito in 4. Satyras itidem Lipſiæ in 4. ſine anno, & additis Epiſtolis, cum commentario Acronis et Aſcenſii, Pariſ. 1499. 4. Carmina ſive Odæ Lipſiæ in 4. ſine anno. Epodon liber, ibid. 1488. 4. & 1498. 4. Carmina & Epodos Lipſ. 1492. 4. Carmen ſeculare cum Jo. Sentini de quibusdam Lyricis carminibus tractatulo Lipſ. 4. ſine anno & ibid. 1498. 4.

Friburgenſis editio 1533. 8. cum notis *Henrici Glareani* & A. 1540. 8. cum Nic. Perotti libello de metris Odarum Horatii, qui extat etiam in edit. Aldina A. 1519. 8. *Rob. Stephani* editio Pariſ. 1539. & 1544. 8. cum Perotti libello de metris Horatianis; et 1545. 12. exſtat & altera cum ſcholiis & argumentis *H. Stephani*, & diatribe duplici ſine notatione anni, 8. & ſecunda editio A. 1588. 8. tertia Genev. 1600. 8. cui additæ pag. 151. ſeq. emendationes et acceſſiones ex veteri MS. ad *Porphyrionis* in Poetam commentarios. Teſtatur Stephanus Grammaticum illum in Codice MS. *Pomponium Porphyrionem* appellari. Lugdunenſes editiones apud Gryph. A. 1535. 1542. 1559. 1567. 8. &c. Editionem Pariſienſem nitidam ex officina Vaſcoſani, Odarum quidem & Epodon Anni 1545. Epiſtolarum Anni 1549. Satyrarum & de Arte Poetica Anni 1551. 4. cum Codice MS. Jo. Jacobi Mentellii 600. annorum, qui olim Lambini fuit (licet Lambinus ad lib. 1. Sat. 10. perperam ſcribit nullum fere exſtare librum MS. qui annos 400. ſuperet) collatam habuit Marqu. Gudius, è qua lectiones deſcriptas ſervo. Codicem Horatii MS. optimæ notæ laudat Barthius Adverſar. XXXV. 2. Regienſem Bentlejus pag. 13. 16. ex prima manu pag. 10. 23. & ex ſecunda manu pag. 25. Codicem Leidenſem plus quam octingentorum annorum pag. 89. Cantabrigienſi item ſexcentorum & Tho. Galei Codice ac notis uſum ſe teſtatur pag. 18. 21. 82. &c. Horatius Baſil. 1545. fol. cum Variorum Commentariis: & cum enarratore vetere Cruquiano notiſque Cruquii, (x) Antuerp. 1597. 4. Cæterum editio Baſileenſis, quæ A. 1580. fol. prodiit apud Sebaſt. Henricum Petri *cum commentariis & notis*, ut promittit titulus, *quadraginta grammaticorum*, non tot commentarios in totum Horatium exhibet, ſiquidem plerique ex illis tantum loca quædam

Hora-

(u) *Loſcherius* hic typographi vitio vocatur in notis Bentleii pag. 8. 25. 29. 31. &c. atque in prioribus editionibus Bibl. meæ Latinæ *Locherus*.

(x) In Cruquio ut modeſtiam & probitatem nunquam, ita judicium & eruditionem ſæpe deſideraveris judice Bentlejo pag. 19.

Horatii ſparſim illuſtrarunt, ut facile patebit erudito lectori ex elencho illorum quadraginta, quorum lucubrationes, vel ex illis excerpta, in hac editione exſtant; ſunt autem hi: Acro, Porphyrio, Terentius Scaurus, C. Æmilius, Julius (*y*) Modeſtus, Chriſtoph. Landinus, Eraſmus, Aldi Manutii ſcholia, & de metris Horatianis, Lud. Cœlius Rhodiginus, Angelus Politianus, M. Antonius Coccius Sabellicus, Jo. Baptiſta Pius Bononienſis, Jacobus a Cruce Bononienſis, Petrus Crinitus, Benedictus Philologus, Jo. Hartungus, Henr. Glareanus, Theodorus Pulmannus, M. Antonius Muretus, G. Fabricius, Jodocus Badius Aſcenſius, Polydorus Virgilius, Gilbertus Cognatus, Philippus Beroaldus, Servius Marius Honoratus. Tum argumenta incerti auctoris *in Odas*. Diomedes de metris Horatianis. Atque in Odas Philippus Engentinus, Hermannus Figulus Hirsfeldianus, Jo. Thomas Freigius, & Antonius Mancinellus. *In artem Poeticam* vero Franciſcus Luiſinus Utinenſis, (ejuſdem cujus parergon libri in theſauro Cricico Gruteri exſtant) Jacobi Grifoli Lucianenſis commentarius multo auctior, quam antehac editus, Jaſonis & Gabrielis de Nores Cyprii, A. Jani Parrhaſii, Viti Amerbachii, & Joh. Thomæ Freigii. *In primam & ſecundam ſatyram libri primi* paraphraſis, & obſervationes Juliani Aurelii Leſſignienſis, & *in libros Epiſtolarum*, additamenta Guidonis Morilloni. Cum commentariis, & obſervationibus Eraſmi, Politiani, Sabellici, Rhodigini, Pii, Criniti, Aldi Manutii &c. Venet. 1553. fol.

Cum *M. Antonii Mureti* commentariis, Venet. apud Aldum jun. 1552. 1555. 8. additis ſcholiis *Jo. Mich. Bruti* ad libros Odarum & Epod. id 1561. 1564. 1570. & 1582. 8. Cum notis *Joannis Hartungi*, Baſil. 1555. fol. *Franciſci Irenici*, Lugd. 1567. 8. & Dillingæ 1585. *Antonii Sebaſtiani Minturni* commentarius in Horatium, Venetiis editus. Horatius e decem codicibus emendatus cum commentariis eximiis *Dionyſii Lambini*, Lugduni 1561. 4. & Venetiis 1566. 4. (*z*) apud Paulum Manutium, tum magnis acceſſionibus lucupletatus, Pariſ. 1568. 1579. 1587. fol. Francof. 1577. fol. apud Wechel. & 1596. 4. & cum indice omnium verborum Treteriano 1600. 8. Genev. 1605. 4. Francof. 1612. 4. & Pariſ. 1605. fol. in qua editione accedunt notæ Turnebi & *Theod. Marcilii*. Ex caſtigatione *Theodori Pulmanni* A. 1566. apud Plantin. minore forma, & 1577. & 1580. cum Pulmanni & Manutii notis. Notæ *Jani Douſæ* patris, & ejus appendix ad commentariolum Horatianum 1582. 11. Cum *Adr. Turnebi* in lib. 1. Carminum & in loca obſcuriora Pariſ. 1577. 8. cum Mureti & Manutii in Horat. notis. *Georgii Fabricii*, Lipſ. 1578. 8. 1588. 8. 1605. 8. cum caſtigationibus *Georgii Fabricii*, & indice adagiorum, quibus Horatius uſus, aut ad quæ alluſit, vel quæ deinde in proverbii formam abierunt, mille & quadringentorum. Hunc indicem, in quo multa, quæ proverbia non ſunt, caſtigatum & interpolatum in haud paucis H. Stephanus ſuo Horatio ſubjunxit.

Horatii *Petri Gualterii Chabotii* Pictonis Sanlupenſis Pariſ. 1582. 8. & Baſil. 1589. 8. & cum ejuſdem uberioribus commentariis Dialectico, Grammatico & Rethorico, abſoluto An. 1587. & edito Baſileæ 1594. fol. ac poſt auctoris fata iterum (circa A. C. 1597. enim e vivis exceſſit) recenſente Jac. Graſſero anno 1615. fol. quæ locupletior eſt editio, non emendatior. Abſurde quibuſdam Chabotius Torrentii commentaria compilaſſe dicitur, cum Torrentio longe prior ſcripſerit, ut probe animadverſum Bælio eſt T. 1. Lexici pag. 888. Chabotium laudat Benthlejus pag. 13. Cum notis *Guil. Xylandri* Neoſtad. 1590. 8. Heidelb. 1585. 8. Epiſtolarum libri duo, & in eas præfationes, Pariſ. 1585. 4. Cum erudito commentario *Lævini Torrentii*, Epiſcopi Antuerpienſis bonis Codd. MSS. uſi ex officina Plantin. apud Jo. Muretum A. 1608. 4. Additæ ſunt & *Petri Nannii* Alemariani in artem Poeticam notæ.

Federici Ceruti Medici Veronenſis paraphraſis totius Horatii, Veronæ 1585. 4. Paraphraſis *Eilhardi Lubini*, Roſthoc 1599. 4. Francof. 1612. 4.

Horatius cum ſcholiis *Greg. Berſmanni* 1602. Lipſiæ 8. Cum notis Dan. Heinſii (*a*) ap. Rapheleng. 1610. 8. & 16. 12. 8. addito libro

(*y*) Julium Modeſtum Hygini libertum fuiſſe teſtatur Svetonius de Grammaticis cap. 20. Ejus *librum quæſtionum confuſanearum* laudat Gellius III. 9. Ejuſdem *de feriis* Macrobius lib. I. cap. 4. Saturnal. & alibi. Citatur & Julius Modeſtus a Chariſio &c.

(*z*) In hac nitida nec ubique obvia editione adjunctæ ſunt doctæ *Jo. Mich. Bruti* ad IV. libros carminum & Epodon librum notæ.

(*a*) Bentlejus ſolitam Dan. Heinſii infeliciter corrigentis περιεργίαν & loca incruſtantis ſincera arguit pag. 22.

bro ejuſdem Heinſii de ſatyra Horatiana, una cum fragmentis ſatyrarum *Lucilii*, qui primus, ut ait Plinius, condidit ſtyli naſum, qualia Rob. Stephanus in fragmentis latinor. Poetarum dederat, & fragmentis Græci Sillographi *Timonis*, petitis e Poeſi Philoſophica H. Stephani. Tertia Heinſii editio, Lugd. Bat. 1629. 12. & quarta ſine notis Amſtelod. 1676. forma minore. Cum notis *Jani Rutgerſii*, Pariſ. 1613. 12. Rutgerſium ut ingenioſiſſimum laudat Bentlejus pag. 11.

Horatius ab omni obſcœnitate Romæ expurgatus, Colon. 1616. 8. *Jodoci Deſmarez* Antuerpienſis e Soc. Jeſu brevis commentarius ad Horatium ab omni obſcœnitate purgatus, Duaci 1636. 8. Cum notis brevibus & perſpicuis *Joannis Bond.* Hanov. 1621. 8. Amſt. 1630. 12. 1636. 1643. 1650. 12. & ſæpius deinde alibi.

Horatius e typographia regia, Pariſ. 1642. fol. typis luculentis. Cum commentariis ſelectis *Variorum* & ſcholiis integris Joannis Bond. curante *Cornelio Schrevelio*, Lugd. Bat. 1653. 1658. (*b*) 1668. & 1670. 8. in qua editione præfatio promittit Rutgerſii Venuſianas lectiones in Horatium, ſed has poſtea demum integras e Bibliotheca Nic. Heinſii edidit Clariſſ. Burmannus. Cum notis *Jo. Minelli*, Roterd. 1668. 1673. 12. Cum caſtigationibus *Tan. Fabri*, Salmur. 1671. 12. Cum Minelli notis commentarioque eximio D. *Frid. Rappolti*, & ſupplemento *Joachimi Felleri*, Lipſ. 1675. 8. duobus volum.

In uſum Delphini, at privato auſu Horatium non integrum (quæ moribus enim nocere viſa ſunt, omiſſa) ſed inſigniter, & eleganter illuſtratum edidit *Petrus Rodellius* e Soc. Jeſu, cum paraphraſi ac notis, Toloſæ 1683. 8. Pariſ. 1686. 8. & Lond. 1690. 8. Poſtea auſpiciis Regiis idem præſtitit *Ludovicus Deſprez*, Pariſ. 1691. 4. in qua editione exſtat etiam omiſſus a Rodello index omnium verborum. Recuderunt Deſprezii Horatium Londinenſes An. 1694. 8. & omiſſa adulatoria præfatione adjecere vitam Horatii, Andreæ Dacerii notis illuſtratam, ejuſdem Chronologiam Horatianam & diſſertationem de origine ac progreſſu ſatyræ Romanæ ex Gallico idiomate latine verſam. In Amſtelodamenſi editione A. 1695. 8. ad Londinenſem expreſſa omiſſus eſt index omnium verborum.

Horatii carmina expurgata, cum notis eruditis & eleganti interpretatione *Joſephi Juventii* S. I. Pariſ. 1696. 8. & Rothomagi 1711. *Quod ſpectat*, inquit, *ad rationem, quam in interpretando ſecutus ſum, nolui eam eſſe nimis exſanguem & jejunam, qualem cernere eſt in iis commentariis, quæ haud ita pridem exierunt, in quibus interpretatio fere eſt horrida, & hirſuta, dum verbum verbo religioſe ac putide potius reddit: amœnitatem quamdam ſectatus ſum in explicando amœniſſimo poeta, & malui ut ubertas quam inopia culparetur.*

Horatius cum ſcholiis eruditis *Eduardi a Zurck* ſcholæ Harlemenſis Rectoris, Harlem 1697. 8. Lond. 1702. 8. de quo vide Diarium Belgicum, boakſaal van Europe A. 1929. pag. 277. Cum lectionibus Venuſinis *Jani Rutgerſii*, edente Petro Burmanno V. C. Trajecti Batavor. 1699. 12. Horatium *Ludovici Deſprez*, Londinenſes jam quartum A. 1706. & V. recuderunt An. 1711. 8. *Wilhelmum Baxterum* qui A. 1701. Horatium Lond. 8. illuſtravit, virum reconditæ eruditionis appellat Bentlejus pag. 9. not. ad Hor.

Horatius perquam nitide ad optimorum exemplarium fidem excuſus, cum caſtigationibus quibuſdam & variis lectionibus notatu dignioribus *Cantabrigiæ* typis majoribus Academicis An. 1699. 4. atque iterum minoribus typis A. 1701. 12. curante potiſſimum viro doctiſſimo *Rich. Bentlejo*, a quo aliam adhuc editionem hujus Poetæ aliquot centenis locis reſtitutam & notis illuſtratam eruditi exſpectant. Horatium Cantabrigiæ typis luculentis A. 1699. 4. & 1701. 12. nitide editum debemus *D. Jacobo Talbotio* e Collegio SS. Trinitatis, quem dignis laudibus effert Bentlejus pag. 28. 53. &c. Horatius cum notis eruditis & emendationibus novis (ad 800.) ingenioſis ſane & doctis, ſed ubi MStos Codices deſerit præfidentioribus plerumque & audacioribus, præclari Viri *Richardi Bentleii*, S. T. P. Regiæ Maj. à Sacris Domeſticis, Bibliothecarum Regiarum cuſtodis, Archidiaconi Elienſis & Collegio SS. Trinitatis apud Cantabrigienſes Præfecti, Cantabrig. 1711. 4. editio ſplendida & elegans, dicata (*c*) Roberto

(*b*) Editionem variorum Lugd. Bat. A. 1658. 8. pluribus MSS. notis *Phil. Munkeri*, & alteram A. 1663. 8. non paucioribus Thomæ Munkeri refertam ſervare ſe teſtatur Thomas Crenius XVI. animadverſ. Philolog. pag. 243.

(*c*) Dedicatio Bentleii ſeparatim lucem vidit cum Anglica verſione Lond. 1712. 8. præmiſſo ejuſdem Dodecaſticho ad Carolum Halifaxiæ Baronem. Oppoſitum etiam

berto Harlejo Oxonii Comiti, nec diu poſt recuſa haud minus pulchris ac nitidis typis Wetſtenianis (*d*) Amſtelod. 1713. 4. ſed ita ut ad uſum longe præſtet hæc poſterior editio, perinde etiam emendata: nam & notas Bentleii ſingulis paginis ſtatim ſubſtratas offert, non ut Cantabrigienſis, ad Voluminis ſubjectas calcem: deinde, qui in hac deſiderabatur, locupletiſſimum exhibet indicem omnium Horatii verborum, Tretero-Avemannianum, ſed obſervationibus variis ad latinitatem pertinenttibus, & locis plus quam mille & quingentis auctum atque emendatum ab *Iſaaco Verburgio*, inſertis etiam variis lectionibus Bentlejanis. Cantabrigiæ 1713. 8. Horatius recuſus ex Rich. Bentleii editione cum notis ejus, ſed in compendium miſſis a fratris filio *Thoma Bentlejo* Collegii SS. Trinitatis Cantabrig. ſocio. Eodem anno 1713. 12. Amſtelodami apud Guilelmum van de Water (*e*) Horatius minoribus typis prodiit curante *Petro Burmanno*, caſtigatus ad Codices MSS. & ad Bentleii editionem, a qua tamen ſubinde recedere non dubitat, quando ille non ex Codicum auctoritate, ſed ſuopte ingenio nonnulla proruptiore auſu immutavit. A nevv edition of the Odes, Epodes aud Carmen ſeculare of Horace, in Latin and Engliſh, vvith a tranſlation of all Dr. Bentley's notes, to vvich are added. notes upon notes, *Dr.* Bentley's dedication and preface finely tranſlated. Lond. 1714. 12. duobus Voluminibus. Horatius ad modum Minellii illuſtratus Roterd. 1714. 12. Horatius ex recenſione *Michaelis Maittaire*, (*f*) Lond. 1715. 12. apud Jac. Tonſonum. Novam editionem hujus Poetæ, Hagæ Comitis novis *Alexandri Coninghami* curis expolitam & illuſtratam exſpectare juſſit Pancratius Maſvicius præfat. ad Virgilium A. 1717. editum. Etiam Berolini ab aliquo tempore *Roſellus de Beaumon* in Horatio nova luce perfundendo & ad examen revocandis Bentleji emendationibus operam ponit, de quo vide ſis Diarium Hagenſe, Journal literaire Tom. 2. pag. 232. & Jo. Maſſoni Hiſt. Criticam Reip. literariæ, editam Gallice Tom. 8. pag. 118. 215. T. 9. p. 64. 187. 269. T. 14. p. 84. ſeq. 211. ſeq. & Tom. 15. p. 111. ſeq. ubi obſervationum ejus ſpecimina, quemadmodum multis ante Bentleji editionem luci datam annis in Diario Berolinenſi, Journal de Berlin A. 1697. p. 219. ſeq. Non omittendum etiam, quod vir cum magna literarum jactura nuper denatus *Lambertus Bos* in ſpecimine animadverſionum ad ſcriptores Latinos Franeq. 1714. 8. editis nonnulla Horatii loca adverſus Bentlejum vindicat illuminatque, laudans paſſim Codicem MS. inſignem Bibl. publicæ Franequeranæ, & pag. 38. 39. 43. 44. & 47. Commentatorem veterem ineditum, & ubi explicationes quæ habentur inter lineas, ſæpe ſunt vocum lectionis diverſæ ab iis, quæ ibidem occurrunt in textu. id. pag. 49. Oppugnatur etiam Bentleii Horatius in Memoriis Trevoltinis A. 1718. Febr. p. 290. ſeq. Præterea video in Novellis Reip. literariæ An. 1709. T. 1. p. 340. ab Oxonienſibus etiam ſpem factam editionis emittendæ hoc titulo: *Horatii opera juxta exemplar Regium Pariſienſe. Præmittitur Diſſertatio Hiſtorico Critica, Editorum aliquot incuriam perſtringens*, & Horatii fragmenta complura, *e Bibliothecarum forulis, ubi delituerant, in hac editione in lucem prolata recenſens.*

In *Artem Poeticam* ſeparatim ſcripſere plurimi, quorum nonnullos annotavit etiam Adrianus Bailletus in judiciis eruditorum de ſcriptoribus hujus argumenti, ſingulari volumine recenſitis. Vitus Amerbachius, Argent. 1543. 8. Franciſcus de Caſcales, Valentiæ 1659. 8. Nic. Colonii expoſitio, Bergomi 1583. 8. Tho. Corræus Luſitanus, Venet. 1587. 8. Tryphonis Gabrielii, Pariſ. 1544. 8. Henricus Glareanus Pariſ. 1533. 4. apud Rober. Stephan. Iac. Griſoli Florent. 1550. Pariſ. 1552. & Venet. 1562. 8. cum apologia adverſus Jaſonem de Nores. Sigiſmundi Julii Paraphraſis, Laugingæ A. 1600. Andreæ Kragii Analyſis dialectica & Rhetorica, Baſil. 8. Franciſci Luiſini commentarius, Venet. 1554. 4. apud Ald. Manut. Vicentii Madii Brixiani, Venet. 1550. Aldi Manutii junioris, id. 1576. 4. Herculis Manzonii, Bergomi 1604. 4. Petri Nanni, ad calcem edit. Horatii cum Torrentii commentario, Antvv. 1608. 4. Jaſonis de Nores,

Ciprii,

---

etiam Bentlejo ſcriptum: *Ariſtarchus ampullans in curis Horatianis*, ſive querimonia Epiſtolaris Philargyrii Cantabrigienſis ad cenſorem Britannicum de intempeſtiva iſta corrigendi libidine. Lond. 1712. 8. Et alterum multis non contemnendis obſervationibus refertum: *Richardi Johnſoni* Ariſtarchus anti-Bentlejanus, Nottinghamiæ 1717. 8, de quo vide ſis Acta Erud. p. 497. Bibl. Angloiſe de Mr. de la Roche T. 1. pag. 281. Bibl. ancienne & moderne de M. le Clerc. T. VII. pag. 63.

(*d*) Acta Erud. 1713. pag. 393. Bibl. choiſie de Mr. le Clerc. T. 26. p. 260. Mem. de Trev. 1718. Fevr.

(*e*) Acta Erud. T. VI. ſupplem. p. 30.

(*f*) Bibl. Ancienne & moderne de Mr. le Clerc Tom. V. pag. 162. Never Bucher Baal. LII. pag. 316.

Cyprii, Pariſ. 1544. 8. Ven. 1553. Jani Parrhaſii, Neap. 1531. 4. Pariſ. 1553. Lugd. 1536. Venet. 1553. Fr. Philippi Pedimontii Ecphraſis, Venetiis 1546. 4. Jo. Piſcatoris, Spiræ 1595. 8. Lamberti Ludolphi Pithopœi Paraphraſis, Heidelb. 1595. 8. Franciſci Robortelli commentaria cum ejus explicationibus de Satyra, Epigrammate, Comœdia, ſalibus & Elegia, Florent. 1548. fol. Jo. Sambuci Paraphraſis, Antvv. 1564. 8. Franciſci Sanchez annotationes, Salmanticæ, 1591. 8. Antvv. 1592. 8. Achillis Statii notæ, Antvv. 1553. 4. Jo. Sturmii commentarius, Argentorat. 1576. 8. quem Jo. Henr. Ackerus iterum ſubjici prælis curavit Rudolſtad. 1716. 8. Jod. Willichii, Francof. 1539. 8. Jo. Bapt. Pignæ Poetica Horatiana Venet. 1561. fol.

In *Epiſtolas* Claudius Minos, Pariſ. 1584. 4. Jo. Amarito, ibid. 1553. 12. Nicod. Friſchlini paraphraſis, Francof. 1586. 1596. 8. & Jo. Piſcatoris Analyſis Logica Epiſtolarum, artis poeticæ & ſelectarum aliquot Odarum, Spiræ 1595. 8.

In *Satyras*, Jacobi Cruquii notæ excuſæ ſeparatim 8. apud Plantin. Sigiſmundi Julii Minſingii paraphraſis in lib. 1. Satyrarum 1602. 4. Julii Aurelii Haurechi commentarius in ſatyras duas primores, Antvverp. 1541. 8. P. Oudini in Satyram VI. libri I. &c.

In *Odas* & *Epodon librum*. Jo. Mich. Brutus de quo ſupra; Hermannus Figulus, Francof. 1546. Bernhardinus Parthenius Spielenbergius, Venet. 1584. 4. Philippus Eugentinus, Jo. Tho. Freigius &c. In librum I. Odarum Adr. Turnebus, Pariſ. 1577. & 1586. 8. una cum animadverſionibus ex ejuſdem Adverſariis in varia Horatii loca, notiſque Mureti & Manutii in Horatium. Pauli Franci commentatarii Horatiani in I. & II. librum Odarum, Francof. ad Viadrum 1521. 8. Joannes Cæſarius in Odas triginta duas libri primi, Rom. 1566. Hugolinus Martellus Epiſcopus in Odam 2. libri IV. de Pindari laudibus, Floren. apud Juntas 1579. 4. Joannis Piſcatoris Analyſis in Odas ſelectas, Spiræ 1595. 8. Julianus Aurelius Leſſignienſis Belga in Odam 1. & 2. cum paraphraſi in eaſdem, Antvverp. 1541. Blaſius Bernardus de laudibus vitæ ruſticæ ad Horatii 2. Epodon. Florent. 1613. 4. Aldus Manutius de eodem argumento, Venet. & Jo. Weitzius, Francof. 1625. 8. Jac. Cruquii notæ in Epodon librum excuſæ ſeparatim apud Plantin. Philippi Bebii e Soc. Jeſu commentarius in Lyrica Horatii ab obſcœnitate expurgata, Colon. 1633. fol. Lettre à un jeune Seigneur ſur les œuvres de Horace, (*a*) avec une Critique de la premiere Ode Pariſ. 1710. 12. M. *Ioannis Theil*, Naumburgenſis epidorpidum, ſive obſervationum quarumdam Philologicarum (non magnæ rei) in Horatium προγευσις lucem vidit Lipſiæ 1636. 4. *Chriſtoph. Auguſti Heumanni* quædam in Horatium obſevationes, inſertæ Miſcellaneis Lipſienſibus cura Caroli Frid. Pezoldi vulgatis leguntur Tomo IV. pag. 137. ſeq. His junge ejus parerga Critica pag. 138. ſeq. & audaces Galli cujuſdam emendationes in Horatium, quas habes in Memoriis Trevoltinis A. 1715. pag. 968. & in Ephemeridibus literariis Pariſ. A. 1716. p. 515. ſeq.

Ineditum *Zachariæ Lundii* commentarium copioſum in Artem Horatii, una cum aliis viri illius docti lipſanis ſervat Hafniæ Vir Nobiliſſimus Fridericus Roſtgaard. In Odas quoque & Epiſtolas Commentarius ejuſdem Lundii venit una cum aliis quibuſdam illius monumentis in Bibliothecam Johannis Moth, potentiſſ. Regis Daniæ a Conſiliis. *Jo. Ulrici* commentationes in Horatium memorat Jo. Frid. Gronovius Epiſtola ad Caſp. Hofmannum A. 1633. inter Epiſtolas G. Richteri pag. 563. Commentarios ſuos ipſius *Hadrianus Junius* IV. 6. animadverſionum. Vide ſis & ejuſdem Junii Epiſtolas p. 3. ſeq. & 280. quem ſi audimus *Bonfinio* (*b*) nullus ineptit magis, & dum ab aliis diſſentire ſtudioſe geſtit, Siculis gerris vaniora comminiſcitur: *Badius* ſuo more ἐπιπολαίως βαδίζει corticem verborum ſolum delibans, ad ipſam rerum medullam numquam penetrans. Plus aliquanto cæteris vidit *Glareanus*: & præſtitit.

V. Horatii verſiones Vernaculæ.

Gallice Ars Poetica per Jacobum Pelleterium, Paris. 2540. 8. & 1545. apud Vaſcoſan. Idem Pelleterius & ipſe artem Poeticam condidit ex ingenio ſuo duobus libris diſtinctam & excuſam Lugd. 1555. Satyræ, & Epiſtolæ

(*a*) Hiſtory of the vvorks of the learned. A. 1711. p. 116.

(*b*) Matthæi Bonfinis, ſive Bonfinii commentarium in Horatium memorat Geſnerus appendice ad Bibl. ſuam, & ab Henrico Petri editum ait cum aliorum in Horatium lucubrationibus. Sed Antonii Bonfinii in Horatium commentationes Pariſ. 1519. excuſas [illegible] Hendreichius pag. 644. pandect. Brandemburg. [illegible]

quædam Franciſco Haberto interprete Pariſ. 1551. 8. quinque libri Odarum verſibus Gallicis redditi a Jacobo Mandoto ibid. 1579. Martignaci verſio cum notis, Pariſiis 1596. & 1678. 2. volum. Adde Mercurii elegantis A. 1678. p. 159. 260. Portæſi (de la porte) id. 1584. 12. Fratrum Roberti, & Antonii Chevallerii Agnelli (de Chevallier d' Agneaux) id. 1588. 8. Beneventani (Bienvenu) Pariſ. 1633. 8. Michaelis de Morolles, id. 1652. 8. duobus vol. & 1660. Dubito an edita ſit Metaphraſis Odarum Horatii Gallica, de qua non adeo præclare ſentit Bernhardus Moneta, (c) qui communicanti eam ſecum amico, auctoris propinquo, reddidit cum hocce tetraſticho.

Il faudroit, ſoit dit entre nous
à deux Divinitez offrir ces deux Horaces:
le Latin à Venus la maitreſſe des Graces,
& le François à ſon epoux.

Sed edita eſt Metaphraſis Epiſtolarum & libri de arte poetica auctore du *Mey*, Lugdunenſi. Horatius cum luculenta *Andreæ Dacerii* (d) Gallica verſione ſermone ſoluto, & animadverſionibus doctiſſimis, quibus & ſenſus Poetæ, & qua occaſione, quove tempore quæque ſcripſerit, diligenter & copioſe exponuntur, Pariſ. 1681. & Amſtel. 1691. 12. decem voluminibus. *Andreæ Dacerii* (e) ad Horatium notæ reprehenduntur ſubinde a Joanne Maſſon in vita Horatii, & a Petro Burmanno ad Petron. p. 605. 614. &c. Maſſono reſpondit Dacerius in libro, cui titulus: nouveaux eclairciſſemens ſur les oeuvres d' Horace (f) Pariſ. 1708. 12. Dacerio Maſſonus, Hiſt. Critique de la Rep. des lettres T. 2. p. 167. ſeq. Sub idem etiam tempus Horatium ſuum Dacerius curavit recudi Pariſ. decem Voluminibus, qua nova editione & interpretationis ſuæ Gallicæ loca non pauca emendavit, & animadverſiones auxit correxitque. Satyras, Epiſtolas, artemque Poeticam ad exemplum editionis latinæ Joſephi Juvencii reſciſſis locis, quæ pudori obeſſe videbantur, Gallica proſa ſcite etiam tranſtulit *Tarteronus* S. I. Pariſ. 1685. 12. Odarum enim verſionem dignam proſariam dari poſſe vix ac ne vix quidem tunc ſibi perſuaſit. Interjecto tempore tamen manum admovit operi, atque Odas quoque & Epodon librum vertit, ediditque A. 1705. Epiſtola ſecunda Tarteronus Odis in editione ſecunda emendatiore Odarum (ſatyrarum quinta) Pariſ. A. 1709. (g) præmiſſa & Coſteo haud viſa, interpretationem locis quibuſdam corrigit. Hinc Amſtelodami A. 1710. 12. Horatius latine excuſus eſt poſita e regione Tarteroni verſione, ſubſtratiſque paſſim eruditis *Petri Coſtei* ad verſionem animadverſionibus, de quibus Epiſtola Tarteroni inſerta eſt Ephemeridibus literariis Pariſienſibus An. 1711. pag. 145. Denique An. 1713. 12. Pariſiis Tarteronus paraphraſin Horatii novo a ſe recenſitam ſtudio, & ſingulis fere paginis emendatam publicavit. Confer eaſdem Ephemerides An. 1713. Novemb. pag. 504. Odas & Epodon librum *Bellegardeus*, quæ interpretatio & ipſa male ad Tarteronum refertur in edit. Pariſ. A. 1704. Ars poetica & lib. 1. Sat. 4. & 10. atque Epiſt. 1. libri 2. una cum ſelectis Poetarum locis Gallico reddita carmine a Præpetito de Grammont Eloquentiæ Profeſſore (h) Pariſ. 1711. 12. cum notis & diſſ. de ſcriptoribus antiquis & recentibus & de Gallica poeſi. Odæ verſibus Gallicis ab Abbate Pellegrino (i) expreſſæ felici vena & elegante, additis notis & diſſertatione de Horatii poeſi, aliiſque auctoribus poematibus. Pariſ. 1715. 8. Profeſſorem Pariſienſem Rhetorices clariſſimum (*Rollinum*) præter Commentarios in Horatium etiam Metaphraſin Gallicam odarum edere noviſſime inſtituiſſe accepimus.

Italice prodiit Horatius cum commentario Jo. Fabrini, Venet. 1573. 1584. 4. merito laudatur a Rich. Simone T. 1. Bibl. ſelectæ Gallice editæ p. 345. Ode & Epodon liber ex paraphraſi Friderici Nomi, Florent. 1672. 1675. 12. Ars Poetica præter Ludovici Dulcis & Antonii Mariæ Calvini metaphraſes verſibus Italicis reddita (k) a Julio Cæſare Grazzini, Academiæ Intrepidorum, quæ Ferrariæ eſt, a ſecretis Ferrar. 1698. 4. & a Pandulpho Spannocchii Senæ 1715. 8. proſa & verſibus ſolutis,

(c) Tom. IV. Menagianorum p. 336.

(d) Hæc editio omnium optima eſſet judice Jo. Clerico part. 1. Artis Criticæ p. 81. ſi notæ latine exſtarent, firmarenturque veterum teſtimoniis plurima, quæ ſine argumentis proferuntur: & inutilia circumciderentur.

(e) Hiſt. des ouvrages des Savans A. 1687. p. 207.

(f) Journal des Savans 1709. Fevr. pag. 195. Bibl. choiſie de Mr. le Clerc, T. 17. p. 417. ſeq.

(g) Mem. de Trevoux 1708. p. 1544.

(h) Journal des Savans A. 1712. p. 312. & A. 1714. Novembr. p. 597. Mem. de Trevoux A. 1712. p. 291.

(i) Journal des Savans 1715. Novembr. p. 493.

(k) Galleria de Minerva T. 3. p. 52.

tis, cum notis Criticis a Sertorio Quatrimani Neapolitano Neap. 1714. 8. Vide Diarium Venetum Giornale de' letterati d' Italia Tom. 7. pag. 474. Tom. 14. pag. 133. T. 19. pag. 425. & T. 26. p. 280.

Hiſpanice Villeno de Bidma interprete, Granat. 1599. fol. Urbano Campo, Legione 1682. 8.

Anglice Odas verſibus reddiderunt Tho. Havukinus & H. Riderus, Lond. 1635. 1638. 8. Artem Poeticam carmine reddidit Benjamin Johnſon, & proſa Roſcommonius Comes, Lond. 1695. 8. Odæ & ſatyræ quædam Anglico carmine a viris illuſtribus redditæ, Roceſtrio, Roſocommonio, Couleo, Otvvæo, Congrevio, Priore, Maynvvaringo & aliis, ars item Poetica a Roſocommio Lond. 1715. Satyræ & Epiſtolæ proſa Anglica redditæ una cum Arte Poetica, auctore S. Dunſtero (*l*) Lond. 1712. 8. Latinis e regione poſitis, obſcœniſque reſciſſis; ſecunda editio. De Odarum Epodon & carminis ſæcularis verſione Anglica mentionem feci ſupra pag 290. Oldhamum quoque interpretibus Horatii Anglicis accenſent Acta Eruditor. Anno 1713. p. 369.

Græce pari tum numero carminum, tum metro Horatii Odas reddidit Joannes Benedictus, ob quam Metaphraſin, ſed hactenus quod ſciam ἀνέκδοτον, ab Iſ. Caſaubono commendatus Philippo Mornæo du Pleſſis, Cathedram Salmurienſem obtinuit, ut refert Tho. Bartholinus p. 135. libri de Medicis Poetis.

Belgice prodiit Horatius, latinis e regione poſitis, interprete Jovan Vondel. Amſt. 1654. 12. Artem Poeticam verſibus reddidit Adrianus Pels, Amſt. 1677. 8. & tertia editione Amſt. 1705.

Germanice Jacobus Rhotius Poeſeos Prof. in Academia Baſil. (A. 1703. denatus) 1671. 8. *Germanica* Metaphraſis lib. I. Odarum Artiſque Poeticæ, auctore Andrea Henrico Buchholtzio, Rintel. 1639. 8. Odarum vero omnium, Gothelf Flaminio Weidnero interprete, Lipſ. 1690. 8. quam terſam atque elegantem celebrat Chriſtianus Junckerus. Quatuor quoque Odarum libros carmine Germanico pridem tranſtulit Johannes Bohemus, Scholæ Dresdenſis Rector A. 1656. 8. Antonii Guerneri Cunonis Metaphraſis lucem an viderit dubito. Horatius Germanice expoſitus, additis a Jo. Reimanno phraſibus in gratiam tironum, Lipſ. 1707. 8.

(*l*) Acta Erud. 1713. p. 369.

Denique in *Ruſſorum* idioma nuper Horatium convertiſſe ac typis mandaſſe traditur Elias Kopyevvitz in Memoriis liter. Trevoltinis A. 1711. pag. 1658.

Scripta varia Horatium illuſtrantia.

Tho. Treteri Poſnanenſis index omnium vocabulorum in Horatio, Antuerp. 1576. 8. & Francof. 1600. 8. Treterum Romæ A. 1573. in adornando Horatiano indice adjuverat Polonum Polonus Stanislaus Drozinius in ædibus Hoſii R. E. Cardinalis. Ille index ad paginas editionis Lugd. 1576. adornatus primum prodiit Antuerp. 1567. 8. Ant. Tanii Index in Horatium & Boethium, Mediolan. 1610. 8. Dan. Avemanni Brunopolitani Hodegeta Horatianus non ad paginas ſingularis cujuſdam editionis, ut Treteri & Deſprezii, ſed ad libros & verſiculos, atque adeo quaſcumque Horatii editiones accommodatum omnium vocabulorum *Indicem* exhibet Brunſvv. 1667. 8. Jodoci Deſmarez Horatius in uſu, ſive Horatianæ Phraſis puritas, copia, elegantia, Colon. 1648. 12. *Andreæ Crameri* praxis Horatiana laudatur a Chriſtiano Daumio in Epiſt. ad Greſium Rectorem Scholæ Altenburg. *Jo. Baptiſtæ Maſculi* Lyrica ſive Odæ cum argumentis odarum, & ideis Horatianis, Duaci 1635. 12. In locos communes Horatium utili poeſeos ſtudioſis conſilio digeſſit Joſephus Langius, Lugd. 1604. 12. uti Virgilium Mich. Coiſſardus e Soc. Jeſu, Pariſ. 1683. 12. Emblemata Horatiana cum elegantiſſimis iconibus ære deſcriptis edidit Otto Vænius pictor, frequenter recuſa, nec Latine modo, ſed Gallice quoque & Germanice edita. Cum *Pindaro* Horatium contulit Franciſcus Blondellus ſingulari diſſertatione vulgata Gallice, Pariſ. 1673. 12. atque inde Amſtelodami, docetque Horatium magis uſum judicio, Pindarum Enthuſiaſmo poetico plus indulſiſſe. Vide etiam, ſi placet, egregii poetæ de la Motte, diſſertationem eodem idiomate nuper editam de ratione. & virtutibus Odarum.

Parodias Horatianas ediderunt Caſp. Cunradus, Jo. Otto Mariana, Melch. Adamus, H. Meibomius, Tho. Sagittarius, & noviſſime Joachimus Henningius. E veteribus huc ſpectat aliquo modo *Metellus* Tegerſenſis ſeu Tegerenſis Monachus in Bavaria, qui circa A. C. 1060. metris Horatianis ſcripſit Quirinalia in laudem S. Quirini martyris, Philippi Imp. filii, Epiſcopi Laureacenſis: edita ab Henrico Caniſio appendice Tomi I. lectionum antiquarum. Laudat hunc ſcriptorem pro ſæculi quo vixit bar-

 barie

barie non inelegantem, & Odas nonnullas ex eo refert Petrus Taffinus de anno Sæculari part. I. cap. VIII. & part. 2. cap. ult. *Parodias* Horatianas vulgarunt etiam *Jo. Morellus*, Muſei Rhemenſis Pariſini Gymnaſiarcha, Pariſ. 1608. 8. *Juſtinus Bertrucchius*, Gymnaſii Portenſis Rector, & *Dav. Hoppius* Scholæ Regiomontanæ Protector, Brunſvig. 1690. 8. ne dicam de ineditis *Jo. Frid. Jungeri*, quas præceptoris quondam ſui ſervare ſe laudatus Junckerus teſtatur. In *Jo. Jacobi Hofmanni* Poematibus excuſis Baſileæ 1684. 12. liber primus integer Proteum Horatianum complectitur, ſive Odas Horatii ſelectas, quas exhibet redditas vario carminis genere Alcaico, Anacreontico, anapæſtico, Aſclepiadeo, choriambico, elegiaco, epico, jambico, Phalæucio, Sapphico. Paraphraſin heroicam aliquot odarum Horatii habes etiam in poematis præclaris *Jacobi Wallii* S. J. Antuerp. 1656. 8. P. *Aloyſii Hardevuyſt* S. J. Paraphraſis heroica odarum XXIV. libri primi Horatii Antuerp. 1711. 8. Omitto Caroli Ruæi, aliorumque ſimiles venæ poeticæ exercitationes. Italice *Laurentii Matthæi*, Riettini, Metamorfoſi lirica d' Orazio traſportato & moralizzato in tutte le ſue Odi & Epodi, con diſcorſo proemiale di quanto ſia difficoltoſa & altrettanto profittevole l'imitation Oraziana, a Rieti, 1679.

Metrorum Horatianorum rationem explicarunt ex antiquis Diomed. III. artis Gramm. pag. 517. 528. e recentioribus Nic. Perottus & Aldus Manutius, quos jam ſupra memoravi, tum Franciſcus Patricius, qui MSS. fuit in Bibl. Heinſiana, ut Dan. Bambergium alioſque omittam.

Horatium a Jul. Cæſaris Scaligeri cenſuris defendit Bernhardus Parthenius Spielenbergius commentario ad Odas. Novo Cenſori Anglico Horatii, qui diſſertationes ſuas Poetæ illi parum æquas & quæ vocat ſcrutinia oppoſuit, reſpondit alius neſcio quis eodem idiomate, an anſvver to the ſcrutiny &c. Lond. 1708. 8. Vide Ephemerides Pariſ. Anni 1709. menſe Febr. pag. 256. ſeq. Conſulenda etiam Poetæ Galli inſignis Mottii (de la Motte) diſſertatio Odis ipſius præmiſſa de Poeſi Lyrica, Pariſ. 1709. 12. & quam laudabam ſupra, exercitatio Jo. Guil. Bergeri, Profeſſoris Witeb. de Philoſophia Horatii, A. 1704. edita, qua Eclecticum eum fuiſſe, & ab quorumcumque Philoſophorum diſciplina quæ ipſi probarentur, cum judicio delibaſſe diſputat.

DE ALBIO TIBULLO.

ALBIUS TIBULLUS (*m*) Eques Romanus miræ ſuavitatis terſæque elegantiæ Poeta, qui triginta minimum annis Ovidio ætate anteceſſit, non multo poſt Virgilium tempore ereptus e vivis. TIBULLUS, ſi Joannem Maſſonum U. C. in Ovidii vita pag. 83. ſeq. audimus, exceſſit e vivis Anno ab U. C. 735. cum Ovidius vix 24. annos natus eſſet. De vita Tibulli & Meſſalæ lucubratio Chriſtophori Friderici Ayrmanni prodiit Witebergæ 1719. 8. Horatii, a quo ſæpius laudatus fuerat, in iis quidem quæ exſtant nuſquam facit Tibullus mentionem *temporum opinor injuria*, inquit cultiſſimus Tibulli interpres Brouckhuſius p. 242. *non negligentia aut tempore amoris Albiani*. *Epiſtolas amatorias* proſa a Tibullo ſcriptas idem vir doctiſſimus ſibi perſuadebat, licet non Poetis etiam, & iis quibus negavit natura, amor verſiculos dictare ſoleat. Et verſiculis magis duci Glyceram ſuam vel Neæram ſperabat Tibullus.

Ad dominam faciles aditus per carmina quæro,
Ite procul, Muſæ, ſi nihil iſta valent.

Idem Brouckhuſius non dubitat in libro III. eleg. 5. 17. *Natalem noſtrum primum videre parentes*, pentametri loco qui in veteribus libris excidit, librarios laciniosum Codicem vendere deſperantes male ingeſſiſſe ſuppleviſſeque alienum huncce ex Ovidio: *Quum cecidit fato conſul uterque pari*. Exſtant ejus *Elegiarum libri IV*. In quibus *panegyricus ad Meſſalam*, qui eſt in limine libri ultimi, Heroico carmine decurrit. Librum quartum excepto jam dicto in Meſſalam Panegyrico Barthius LIX. 16. ſuſpicatur eſſe non Tibulli, ſed *Sulpiciæ*, ejuſque mariti *Caleni*. Sulpiciæ etiam tribuit doctiſſimus Broukhuſius. Verum nulla ex parte tribui debere *Sulpiciæ*, probat egregius vir *Jo. Antonius Vulpius*, qui Catullum, Tibullum & Propertium inſigniter illuſtratos edidit Venet. 1710. 4. p. 306. ſeq. Amores Deliæ ſuæ (ſive Planiæ libertinæ) vel Nemeſis vel Neæræ denique ubique ſpirat hic poeta: unde Antonius Poſſevinus ad ejus lectionem acceſſurus flexis

(*m*) Huic ſcripſit Horatius libri I. Odam 33. & libri I. Epiſt. 4. De ætate Tibulli conſulendus Janus Douſa in ſchediaſmate ſuccidaneo ad Tibullum, quod ſuæ editioni ſubjunxit Clariſſ. Broukhuſius.

flexis genibus orabat Deum, ne ſuavitate verſuum ipſius ad libidinem moveretur, ut refert Menagius in Anti - Bailleto T. 2. p. 333. Chariſius e Tibullo duobus locis affert hemiſtichion: *implicuitque femur femini*, quod in elegiis, quas habemus, non legitur, etſi ſimile quid lib. 1. IX. 26. occurrit. Forte exſtitit in Epiſtolis ejus brevibus amatoriis, quas auctor vitæ ejus commemorat.

VII. Sæpiſſime Tibullus una cum Catullo, ac Propertio editus, & a variis hominibus eruditis illuſtratus eſt, uti ſupra cap. V. dixi, neque habeo in præſenti, quas editionibus ibidem laudatis adjungam, præter uſurpatas noviſſimo editori principem editionem Venetam 1475. quæ adjunctos habet Bernardini Cyllenii Veronenſis commentarios, quos eodem anno excuſos etiam Romæ in 4. memorat Mich. Maittaire pag. 114. Annal. typograph. & alteram, quæ Regii Lepidi prodiit 1481. tertiamque Brixienſem 1486. Denique hanc ipſam perquam emendatam nitidamque, quæ noviſſime lucem vidit cum commentario *Iani BrouKuſii*, paulo poſt defuncti, Poetæ non minus quam Critici & interpretis Poetarum feliciſſimi Amſtelod. apud H. Wetſten. 1707. 4. ex pluribus Codd. MSS. caſtigata additis præter Variar. lect. libellum notis Nic. Heinſii & indice omnium vocabulorum. *Petri Franciſci Toccoli* annotationes in Tibullum, quorum ſpem facit Federicus Cerutus præfat. commentarii in M. Æmilii Lepidi COS. Orationem ex Salluſtio petitam, & *Georgii Frid. Thryllitii* in Catullum Tibullum Propertium, de quibus in Diario Lipſienſi (Neven Ducher Baal LVIII. pag. 737.) non viderunt lucem. Tibullus Anglice verſus a Creechio memoratur in Diario Londinenſi, compleat library, A. 1694. p. 43. Les amours de Tibulle, par Mr. de le Chapelle Paris 1713. 12. & Amſt. 1616. 12. tribus Voluminibus. Journal des Savans 1713. Mars p. 269. & Octobr. p. 443. Quanto apparatu inſtructus ad eum Poetam expoliendum acceſſerit laudatus Broukhuſius, ipſis verbis liceat commemorare: *Neque erant nulla in mundo, quæ ſalebroſum iter emollirent, nam & interpretes Poetæ omnes evolveram, & ſi quid in aliis ſcriptis ſuis, vel illuſtrandis vel emendandis his carminibus, ſalutiferæ opis adtuliſſent Viri alii eruditi, haud indiligenter ſua quæque ſede enotaveram. Tres quoque libros poſſidebam manu exaratos, nec non varias lectiones ex Codicibus Romanis a Juſto Lipſio conlectas, & manu Iani Douſæ Patris deſcriptas ad marginem editionis Plantinianæ A. 1569. quem mihi libellum dono olim dedit Caſpar Brantius vir doctus, & probus ac pius. Accedebat princeps editio, Venetiis procurata, A. 1475. Nec parum profuerant variantis ſcripturæ excerpta, præcipue ab Achille Statio & Iano Gebhardo prodita. Sed plura majora nobis ſuppeditavit amicorum propenſa benignitas, ſuis his laudibus haudquaquam defraudanda. Binos Codices mihi tale nihil expetenti ultro obtulit Vir Ampliſſimus Joannes de Witt, urbi Dordracenæ nuper a Tabulario, ex illis ſuis immenſis theſauris, quorum uſum qua erat morum comitate atque officioſa humanitate omnibus Muſarum cultoribus quaſi communem reddiderat. Heinſiana omnia, non minimum decus hujus editionis, e Bibliotheca Viri Ampliſſimi Caroli Crucii, Conſulis Lugdunenſis, deprompta ſunt, ad quæ etiam pertinent Recognitiones Antonii Perreji, loco non ſuo poſitæ in indiculo veterum librorum. Illa vero cum bona fratris ſui venia nobiſcum communicavit Clariſſimus Vir Petrus Burmannus, egregius ille pereuntium literarum ſtator ac vindex, quem ego in germani fratris loco non ſolum diligo, verum etiam amo. Colbertini Codicis variantes lectiones Lutetiæ diligentiſſime excerpſit Vir Reverendus caſtiſſimo ſtudiorum cultu inſignis, Jacobus Gallæus, Campenſis Eccleſiæ Paſtor diſertiſſimus ac vigilantiſſimus. Beneficio ejuſdem Gallæi debemus excerpta ab Antonio Clementio conlecta ex editione, quæ Regii Lepidi prodiit A. 1481. itemque ex editione Brixienſi A. 1486. ad cujus poſterioris oras adleverat docta manus, ſed nobis parum nota, diverſas lectiones ex Codice manuſcripto excerptas. Joannes Ulricus Meurerus Vir doctiſſimus, atque officioſiſſimus miſit ad nos Oxonio uſque Varias lectiones e Codice Guil. Laudi Archiepiſcopi Cantuarienſis deſcriptas, nec non variantes in Tibullo lectiones e libris ſcriptis excerptas ab M. Antonio Poccho.* Non diu poſt editum Tibullum extinctus Brouckhuſius eodem Anno 1708. eſt ſingulari elegantiorum literarum jactura, cujus ſi obitum deplorat Burmannus pag. 320. ad Petron. & memoriam diſertiſſima eſt oratione perſecutus, quæ ſeparatim edita eſt: quo ipſo tempore David Hoogſtratanus poetica & ipſe laude inſignis & florens Poemata Brouckhuſii cultiſſima & elegantiſſima luculentis & nitidis typis deſcripta in lucem edidit Amſtelod. 1711. 4.

DE S. AURELIO PROPERTIO.

SEXTUS AURELIUS PROPERTIUS (n) Umber, non minorem laudem ſcriptis elegis apud Latinos conſecutus, quam apud Græcos Callimachus, Couſque Philetas, quos æmulatum eſſe ſe ipſe prædicat; uti Propertium, a quo genus ducebat, Paſſienus Paulus, cujus elegos (ſed pridem deperditos,) opus terſum, molle, jucundum, & plane in Propertii domo ſcriptum laudat Plinius lib. 6. Epiſt. 15. & 9. Epiſt. 22. ad Severum. Floruit poſt Tibullum eodem quo Ovidius tempore, ante Ovidium ſodalem ſuum defunctus, ut hic teſtatur lib. IV. Triſtium Elegia 9.

Succeſſor fuit hic (Tibullus) *tibi, Galle: Propertius illi.*
Quartus ab his ſerie temporis ipſe fui.

Exſtant Propertii quoque *libri* (o) *IV. Elegiarum*, laſcivi paſſim, quibus (p) cœlebs ipſe Cynthiæ ſive Hoſtiæ nuptæ blanditur, ceterum Tibullianis non concedentes lepore & elegantia, eruditione vero illos etiam antevertentes. Loca, quæ e Propertio affert Fulgentius in *dividias*, *dividias mentis conficit omnis amor*; & in *cantillare*, *cantillata geris vadimonia*, in libris quos habemus incaſſum quæres. Felicis Ciatti paradoxon de *Peruſia* patria PROPERTII; editum Peruſiæ A. 1628. memorat Auguſtinus in Athenæo Auguſto ſive Peruſino. pag. 100. qui de Propertio etiam videndus pag. 306. Cumque *Umbrum* ſe ipſe prodat Poeta lib. I. elegia ultima, & lib. IV. 1. 64. ſunt tamen qui ex Umbriæ civitatibus præferant *Fulginiam*, *Trebiam* alii, vel *Montefalchium*, *Vectonium*, *Aſiſium*, *Ameliam*, *Cannarium*. Pro *Hiſpello* pugnat Thaddæus Donnola, cujus divinationem de patria Propertii recudi curavit Henricus Leonhardus Schurzfleiſchius, Witeberg. 1712. 8. Amicam Propertii male *Hoſtilam* pro *Hoſtia* appellat Paſſeratius, ut notatum Bentleio p. 73. ad Horatium: ubi notat Poetas nomina amaſiarum ſuarum eodem numero eademque quantitate litterarum permutaſſe, ut Horatius pro Terentia dixit Licymniam, Catullus pro Clodia Lesbiam, Ticidas pro Metella Perillam, Tibullus pro Plania Deliam: ſic Propertius pro Hoſtia Cynthiam, Gallus pro Lycoride Cytheridem. Ad hanc Cynthiam eſt Monobiblos Propertii, quam Martialis memorat, quamque cum Scaligero ac Jo. Antonio Vulpio libenter de libro primo intellexerim. Itaque ad eundem reſpicit libro 2. eleg. XVIII. 81.

Tu loqueris, cum ſis jam noto fabula libro,
Et tua ſit toto Cynthia lecta foro.

Sed parum mihi videtur credibile, quod eidem nobiliſſimo Vulpio perſuaſum, quod Propertius ab Horatio perſtringitur ſub importuni & garruli perſona lib. 1. Satyra IX. *Propertium* obiiſſe anno ætatis Ovidii XXXI. ab U. C. DCCXLII. conjicit Joannes Maſſon in Naſonis vita p. 99. De Propertio ac Tibullo, quos erudite inter ſe confert elegantiſſimus Muretus præfat. in Propertium, hoc exſtat judicium Vincentii Gravinæ lib. 1. de ratione poetica pag. 101. *Properzio ha novità d' eſpreſſione, fantaſia veramente lirica, ed è atto non meno alle coſe grandi, che agli amori: ma in Tibullo è per avventura naturalezza maggiore.*

IX. Jovianus Pontanus apud Alexandrum de Alexandro lib. II. Genial. dier. c. 2. refert Propertii elegias ſe adoleſcentulo primum in lucem prodiiſſe, cum antea inſcitia temporum incompertæ forent & incognitæ, opuſque obliteratum & longiſſimo ævo abſumtum corroſis & labentibus litteris in cella vinaria ſub doliis inventum apparuiſſe, & cum libelli vetuſtate verbis & nominibus abſumtis longo ſitu & ſenio, quod in diuturna obſcuritate latuerat, veram lectionem aſſequi nequirent, effectum ut mendoſi inde codices prodirent, paulatimque

diſcuti

(n) In MSS. Beroaldus & poſt eum alii offenderunt Propertii nomini additum alterum cognomen *Nautæ*, pro quo *Nattæ* malit Lipſius Lib. III. Var. Lect. c. 23. Sed uti Martialis *coquus*, Plautus *Aſinius* quibuſdam librariis audit, (vide Barthii lib. VI. c. 1. Adverſar.) ita etiam Propertius *nauta* dictus eſt ex male lecto verſu 24. Elegiæ 19. lib. II. *quamvis novita dives eras*, pro quo Scaliger & ante eum Beroaldus, & apud Alexandrum Alexandrinum lib. 2. dier. genial. c. 1. Sannazarius docuere legendum *non ita dives eras*. Umbrum ſe teſtatur ipſe Propertius IV. cap. 64. *Umbria Romani patria Callimachi*. Fallitur enim Blondus, qui de alio quodam loqui Propertium exiſtimavit. At num Mevania, an vero Aſiſium, vel Amelia Propertium protulerit, vide Scaligerum ad IV. 1. Thaddæi Donnolæ JCti Hiſpellatis divinationem editam Fulginiæ 1629. 4. Rufini Bini Aſiſiatis diſſertatio, qua Propertium Aſiſiatem fuiſſe adverſus Mevanates diſputavit, memoratur a Labbeo Bibl. nov. MSS. p. 68.

(o) Apud Martialem in Apophoretis Epigr. 189. Codices MSti exhibent tituli loco *Propertii Monobiblon*, quem libro primo Scaliger, Lipſius lib. I. c. 16. Var. lect. contendit competere libro quarto, ut de tribus prioribus accipiatur hoc Propertii II. 10. 25. *Sat ſit magna mei ſi tres ſint pompa libelli, quos ego Perſephonæ maxima dona feram.*

(p) Vide Broukhuſium ad II. 6.

diſcuti errores & corrigi cœptos, nec tamen effici quiſſe, ut poſteris omnino integri inoffenſique darentur. Editus fuit Propertius primum An. 1474. deinde Venetiis A. 1475. quam nihilo inferiorem MStis laudat Broukhuſius. Inde Regii Lepidi An. 1481. quam pro principe editione perperam habebat Voſſius pater in Ariſtarcho. Tum ab Antonio Volſco, ſed conjecturis ſuis nimium paſſim tribuente Rom. 1482. 4. apud Eucharium Silber; & cum Volſci ac Calderini commentario Venet. 1485. fol. illuſtratus a Domitio Calderino & Jo. Cotta Veronenſi, recenſituſque ad exemplaria Hieron. Avantii, Venet. 1500. fol. per Joannem Tridinum de Cereto, aliis Tacuinum. Evolvi quoque eximiam Propertii editionem vulgatam Pariſiis 1499. 4. apud Mich. Tholoſam. Alias editiones in Catullo ſupra videbis ac Tibullo, quibus Propertium jungi ſolere etiam pueris eſt notiſſimum. Itaque hoc loco tantum addam eum ſeparatim exſtare, excuſum e recognitione *Guil. Canteri* in officina Plantiniana Anno 1569. & luculentis commentariis illuſtratum a *Joanne Paſſeratio* Pariſ. 1608. fol. Novam vero eximiam hujus Poetæ editionem e MSS. emendatam diligenter, & animadverſionibus eruditis atque ingenioſis illuſtratam publico nuper dedit, qui omnes ejus Veneres imbibit elegantiſſimus *Janus Broukhuſius*, Amſt. 1702. 4. ex officina Henr. Wetſtenii, ſubjuncto indice omnium vocabulorum. Nic. Heinſii notæ in Propertium, quæ vulgandæ promittuntur p. 162. nondum lucem viderunt. Trajectiones, quas in Propertio obſervaſſe ſibi viſus eſt Joſephus Scaliger, nolim veras præſtare, & ſubſcribo Salmaſii judicio in Obſervationibus ad jus Atticum ita ſcribentis pag. 408. *Nihil mutandum eſt in ſcriptis auctorum, nec tranſponendum ſine magna cauſſa, præcipue ſi veterum librorum auctoritas non ſuffragetur. Vidi multas Criticorum pares tranſpoſitiones in aliis auctoribus ſimiliter barielanſium, quos omnes falſos eſſe mihi conſtat, in Horatio, in Manilio, in Propertio & aliis.* Idem Salmaſius de Helleniſtica pag. 142. *Propertius totus ſcatet Helleniſmis. Præter infinita dicendi genera ex Græco expreſſa, non dubitavit dicere Dryaſin pro Dryadibus, Thyniaſin pro Thyniacis, Hamadryaſin pro Hamadryadibus. Nec Ovidius timuit Troaſin dicere pro Troadibus in Epiſtola quadam:* Troaſin invideo. *Gallica* verſio Propertii proſario auctore Michele de Marolles prodiit Pariſ. 1655. 8. Georgii Treptæ Chemnicienſis phraſes e Tibullo ac Propertio collectæ tribus libris Lipſ. 1588. 8.

DE P. OVIDIO NASONE.

Ovidii ætas & vita. 1. Scripta quæ exſtant. 2. Deperdita. 3. Suppoſititia. 4. Editiones. 5.

I. P. OVIDIUS NASO (*q*) ex Ordine Equeſtri natus Sulmone in Pelignis A. U. C. 711. Vitam ſuam ipſe deſcribit IV. 10. Triſtium. Propter ingenium miramque verſus ſuaviſſimos, elegiacos (*r*) præſertim, effundendi facilitatem univerſis gratus & acceptus, ſoli Imp. Auguſto inviſus, qui de ſollicitata ſub Corinnæ nomine laſcivis verſibus Julia ſua ſuſpectum, & alio præterea nomine (*ſ*) exoſum Tomos in exſilium miſit, ubi deceſſit Tiberio imperante annum agens ſexageſimum. Quæ de calamo (*t*) ejus argenteo & ſepulchro in Moſcia reper-

(*q*) Ex hujus Naſonis poſteris fuit Naſonius Ambroſius, qui ſepulchrum Naſoniorum in via Flaminia Romæ exſtrui curavit, ſi credimus Joanni Petro Bellorio in deſcriptione ejus ſepulchri a Petro Sancto Bartholo delineati T. XII. theſauri Antiq. Roman. p. 1041. M. Actorii Naſonis mentio apud Sveton. Cæſare c. 9. Axii Naſonis apud Carolum Patinum in nummo p. 44. famil. Rom. Alius Q. Ovidius, ad quem Martialis X. 44. At in verſione veteri Joſephi initio libri XII. Antiq. & apud Freculphum pro Ovidio Sabarareide legendum Cnidius Agatharchides, ut Meurſio in Bibl. Græc. p. 1200. obſervatum. Ovidii vita ſcripta a Bono Accurſio fuit in Bibl. Iſ. Voſſii.

(*r*) Ovidius de ſe lib. I. de remedio amoris extrem.

Tantum ſe nobis elegi debere fatentur,
Quantum Virgilio nobile debet opus.

Poemata illius ipſo etiamnum ſuperſtite decantari ſolita obſervat Salmaſius ad Solin. p. 601. Verſus unus Ovidii omnium duriſſimus & judice Franciſco Vavaſſore p. 38. libri de Epigrammate vix excuſandus hic eſt: *Vix excuſari poſſe mihi videor.*

(*ſ*) Ovidius 2. Triſt. v. 207.

Perdiderint cum me duo crimina, carmen & error,
Alterius facti culpa ſilenda mihi eſt.

Idem alibi: *Inſcia quod crimen viderunt lumina, plector;*
Peccatumque oculos eſt habuiſſe meum.

Confer Savaronem ad Sidonium Apollinar. lib. 2. Epiſt. 10. p. 155., & ad carmen 23. p. 186. ſeq. & Belii Lexicon in *Ovide* nota A. Ab illo exilio autem Ovidius *Geta* quandoque cognominatur a librariis.

(*t*) De calamo Ovidii hæc Hercules Cioſanus in Ovidii vita: *Iſabella Pannoniæ Regina circiter annum MDXL. Ovidii calamum ex argento Taurini, quæ eſt urbs inferioris Pannoniæ, oſtendit Petro Angelo Bargeo, qui hoc ipſum mihi narravit, cum hac inſcriptione:* Ovidii Naſonis calamus, *qui non multo ante id tempus ſub quibuſdam antiquis ruinis fuerat repertus. Eum Regina ipſa plurimi faciebat, & veluti rem ſacram carum habebat. De eodem calamo Cælius Calcagninus qui & in Sarmatia fuit in elegia qua Scytharum mores de[illegible] bit.*

reperto feruntur; ea fabulis per me lector adſcribet. Jo. Antonius Campanus, Aprutinus Epiſcopus, libro ſeptimo Carminum p. 176. edit. Lipſ. Sulmonem Ovidii patriam ita de hoc cive ſuo gloriantem inducit:

Sim licet annorum tot millibus inclyta Sulmo,
Et Pelignorum gloria prima ferar,
Nil habui Ovidio majus Naſone Poeta,
Solus is immenſas vel mihi præſtat opes.
Ætates abeunt, labuntur regna, ſed unus
Durat & in pretio eſt poſteritatis honos.

Hercules Ciofanus, Sulmonenſis, cujus exſtant eruditæ in Ovidium gentilem ſuum notæ, deſcriptionem Sulmonis vitæ Ovidii præmiſit. Aquilæ 1578. 8. Confer Petrum Antonium Corſignanum de viris illuſtribus Marſorum cap. 2. Ovidii effigies (niſi Vedii Pollionis potius, ut ΝΑΣΩΝ legerint viri eruditi pro poſtremis litteris nominis ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ in nummo apud illuſtrem Spanhemium diſſ. 1. de uſu numiſmatum pag. 54. T. 1. edit. Londinenſ. Vide & p. 719. Natus A. U. C. 711. Hirtio & Panſa COSS. (ante CHRISTUM 43.) 21. Martii: Tomos in exilium miſſus eſſe creditur anno ætatis 41., in eoque deceſſiſſe anno 60. qui fuerit CHRISTI decimus ſeptimus. Ita quidem Johannes Maſſon in vita Ovidii ordine Chronologico delineata, editaque Amſtelod. 1708. 8. Ipſe de ſe Poeta lib. 2. Triſt. elegia 1.

Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?
Cur imprudenti cognita culpa mihi eſt?

Unde inceſtum Juliæ cognitum Ovidio cauſam veram exilii ejus fuiſſe conjiciunt Antonius Mancinellus lib. 1. ſerm. 14. & Lezeau in Ovidii vita. Getam ab illo exilio vocat ſe ipſe IV. 13. e Ponto:

Carmina quæ faciam pæne Poeta Getes.

Et lib. I. 1.

Naſo Tomitanæ jam non novus incola terræ &c. Adde III. 9. Triſt. Τομειτῶν Ovidiano exilio celebris civitatis nummum exhibet Hœſchelius ad Photii Bibl. pag. 962. Alios memorat Harduinus in nummis Urbium illuſtratis. Neque vero ex eo, quod nulli exſtant Tomitani nummi Auguſtorum honori percuſſi ante Trajanum; recte colligas Tomitanos non paruiſſe Imperio Romano Auguſti tempore, cum ablegatum illo ab Auguſto Ovidium ipſe Poeta non patiatur nos dubitare. Exilium vero ipſum indignius fert Baudius (u) in farragine carminum pag. 631. quam ipſe tulit Ovidius; eo enim judice

Nulla poteſt tantam feritatem obvolvere cauſa,
Nullus patricia fictus ab arte color.
Seu quod amare doces, ſummotus ab urbe Quirini es,
Sive quod arcanum videris horribile.
Nam quod te memorant ſobolem temeraſſe Tyranni,
Suſpicio in mores non cadit iſta tuos.
Nec reor: eſto tamen, fuerit tibi Julia cordi,
Julia tam multis nobilitata procis, &c.
Idcircone Tomos tranſmitti Romula Siren
Debuit, & Latios deſeruiſſe lares?
Nec venia dignus fuit inter probra tot, unus,
Et vates, & amans, & generoſus eques? &c.

Aliud viſum auct. hexaſtichi quod infra adſcripſi:

Tu qui virgineos temeraſti carmine vultus,
Deme tuis lauros ſerta pudica comis.
Iſta decent caſtos Heliconia ſigna Poetas,
Sarmatis herba caput cingat amara tuum.
Cedat Pegaſidis Ponti mittendus ad undas,
Ingenio periit qui malus ipſe ſuo.

De mira Ovidii facultate quæcumque vellet inimitabili felicitate & pari perſpicuitate eloquendi carmine, adi Dan. Heinſium lib. de tragœdiæ conſtitutione cap. 13. De commentitio Poetæ tumulo, in media Moſcia ut ajunt reperto, vide & Jo. Petrum Bellorium in deſcriptione ſepulchri Naſoniorum Tom. 12. theſauri Græviani p. 1038. nec non Franc. Chriſtiani Khevenhulleri annales Ferdinandeos ad A. 1581. pag. 150. Primam in Ovidii nomine producit Guilelmus Brito, ſed antiquiores Poetæ corripiunt, ut notatum Barthio in notis pag. 73. Ovidii filia *Perilla*, ipſa quoque a Patre edocta carmen componere, qui raras ejus dotes & ingenium celebrat III. 7. Triſtium. Alius fuit Q. Ovidius (x) ad quem Martialis X. 44. Ex illo confictum Roderici de Cunha Hiſpani S. Ovidium, tertium Braccarenſem ſi Diis placet Epiſcopum explodit Daniel Papebrochius in Actis Sanctor. T. 1. Junii pag. 290.

II. Exſtant ejus *Heroides* ſive *Epiſtolæ* XXI. *Elegis*

---

bit, &c. Tumulum Poetæ poſt inventos ſcilicet Ciceronis de Rep. libros, de quibus ſupra p. 127. in media Moſcia repertum narrat Iſaacus Bullartus in Academia ſcientiarum & artium T. 1. p. 87. in vita Jo: Zamoſcii, tumuloque inſcriptum carmen:

Hic ſitus eſt vates, quem Divi Cæſaris ira
Auguſti Latia cedere juſſit humo.
Sæpe miſer voluit patriis occumbere terris,
Sed fruſtra: hunc illi fata dedere locum.

(u) Baudio jungendus Gallus ſcriptor M. Deslaudes in libro Pariſiis, & Amſt. 1715. 12. edito, *l'art de ne point s'ennuyer* cap. 5.

(x) Adde Jo. Glandorpii Onomaſticon pag. 651.

Elegis verſibus. 1. *Penelope Ulyſſi* (*a*). 2. *Phyllis Demophoonti*. 3. Briſeis Achilli. 4. *Phædra Hippolyto*. 5. Oenone Paridi. 6. *Hypſipile Jaſoni*. 7. *Dido Æneæ*. 8. Hermione Oreſtæ. 9. Dejanira Herculi. 10. *Ariadne Theſeo*. 11. *Canace Macareo*. 12. Medea Jaſoni. 13. Laodamia Proteſilao. 14. Hypermneſtra Lynceo. 15. *Sappho Phaoni*. (*b*). 16. Paris Helenæ. 17. Helena Paridi. 18. Leander Heroni. 19. Hero Leandro. 20. Acontius Cydippæ. 21. Cydippe Acontio. Hoc ſcribendi genus (*c*) tenerum, ſolers, eruditum primus invenit Ovidius, atque ut ipſe ait III. artis amatoriæ v. 346.

Ignotum hoc aliis ille notavit opus.

Penelopes ad Ulyſſem, reliquaſque, quas ſimili charactere exprimi curavi, ipſe agnoſcit, lib. 2. Amorum elegia 181. Ex ceteris quædam forte Epiſtolæ auctorem habent *Aulum Sabinum*, quem eodem loco Naſo laudat, & ſub cujus nomine tres Epiſtolas habemus Ovidianis reſpondentes & inter Ovidii poemata poſt editionem Venet. 1485. & Parmenſem 1489. ſæpius vulgatas. 1. *Ulyſſis ad Penelopen* (*d*). 2. *Demophoontis ad Phyllidem*. 3. *Paridis ad Oenonen*. Non me fugit Voſſium patrem in lib. de Poetis latinis eas Sabino indignas judicare. Sed malo ſententiæ aliorum virorum doctorum ſubſcribere, quibus genuinæ Sabini videntur: in his Nicolai Heinſii, qui etiam notis illuſtravit. *Heroides* Ovidii, quarum MS. Codex non contemnendus exſtat in Bibl. Gothana, prodierunt primum Romæ cum aliis poetæ 1471. fol. curante Jo. Andrea Epiſcopo Alerienſi apud Conradum Sveinheim & Arnoldum Pannartz. Cum commentariis *Antonii Volſci*, & in Epiſtolam Sapphonis, notis *Georgii Merulæ* Alexandrini Venet. 1481. fol. additis de pulice, de remedio amoris, de medicamine faciei & de nuce. Cum commentariis *Domitii Calderini* Venet. 1483. fol. ad calcem Statii: Heroides & Ibis cum commentario Volſci &c. Venet. 1487. fol. Ovidii & Sabini Epiſtolæ Heroides Lipſ. 1499. 1501. 4. Cum commentariis Ant. Volſci & Domitii Calderini, curante Antonio Lucenſi, Venet. 1502. fol. Cum commentariis Volſci & *Ubertini Clerici* Creſcentinatis, aliorumque Venet. 1543. fol. Exſtant & notæ *Jani Parrhaſii* Romani, *Jo. Scopæ*, *Aaronis Batalei*, *Baptiſtæ Egnatii*, *Jodoci Badii*, ne dicam illorum qui totum Ovidium illuſtrarunt, ut *Greg. Berſmanni*, *Jac. Micylli*, *Herculis Cioſani* &c. Cum Morilloni ſcholiis & argumentis Ovidii & Sabini Epiſtolæ prodierunt Lugd. 1535. 8. Colon. 1560. 8. & Lugd. 1567. 8. additis Nizolii & Egnatii annotationibus. Exſtat & editio Pariſ. 1536. 8. 1580. 12. & cum Jo. Thomæ Freigii argumentis & annotationibus, Baſil. 8. Epiſtolæ XII. cum interpretationibus Cæſ. Ferrarii, latine editis Rom. 1552. 4. Cum *Dan. Criſpini* interpretatione & notis in uſum Delphini recuſæ ſeparatim ſunt Londini 8. Cum notis *Jo. Henrici Kromayeri* ad modum Minelli Lipſ. 1719. 12. Cum Franciſci Dini (*e*) reſponſionibus ad Heroides Ovidii Venet. 1704. 8. Sic Didonis ad Æneam Epiſtolæ reſpondit Nic. Heinſius p. 211. poematum: Phædræ ad Hippolytum Sidronius S. I. *Epiſtola Ulyſſis ad Penelopem* præter rem pro inedita venditatur in Catalogo Bibl. lectiſſimæ Sarrazianæ n. 1770. in quarto p. 175. *Græca* Maximi Planude verſio proſaria Heroidum Ovidii adhuc inedita memoratur ab illuſtri Huetio, lib. de claris interpretibus. *Gallica* Octavii Gelaſii (de Saint Gelais) Pariſ. in 4. & minore forma A. 1541. prodiit. Magdalenam inde Albaſpinam Ovidii Epiſtolas carmine Gallico reddidiſſe, teſtatur Crucimanius Bibl. Gallicæ p. 497. Primas decem Epiſtolas A. 1556. interpretatus eſt Carolus Fontanus Pariſienſis. Paridis & Helenæ, Leandri ac Heronis, Mr. de S. Ambroi & Mr. de S. Romat. Heroides Ovidii (quas in duos libros diſtinctas fuiſſe refert auctor vitæ, quam e Codice Farneſiano Heinſius edidit,) & Sabini Gallicis verſibus reddidit, atque erudito commentario illuſtravit

(*a*) Hanc Epiſtolam Græca elegia expreſſit Carolus Utenhovius in calce libri I. alluſionum p. 126.

(*b*) Vide Fulvii Urſini carmina IX. feminarum, ubi hæc elegia cum variis lect. exhibetur.

(*c*) Imitati ſunt iſtud Epiſtolarum Heroicarum genus e recentioribus multi, ut *latine* Jo. Meurſius, *Germanice* Hofmannus ab Hofmannſvvaldau, Poetarum noſtrorum Princeps. *Anglice* auctor libri nuper editi cui titulus: *Ovidius Britannicus*, or love Epiſtles in imitation of Ovid being an intrigue betvveen tuo perſons of quality, to vhich are added Phaon's anſvver to Sappho, and Theſeus anſvver to Ariadne, vhich are vvanting in Ovid's Epiſtles, Lond. A. 1703.

(*d*) Hanc Epiſtolam e MSto, in quo ſine nomine auctoris Ovidianis adjuncta erat, recenſet & illuſtrat Euſtachius Svvartius libro primo Analectorum capite undecimo.

(*e*) Galleria di Minerva Tom. V. p. 27. 88.

Caſpar Bachetus Meziriacus, Burgis 1626. 8. Excuſæ etiam Heroides Ovidii cum nova Gallica Metaphraſi Pariſ. 1702. 8. & Caſparis Bacheti Meziriaci Metaphraſis, cum erudito ejus commentario (*f*) aliiſque lucubrationibus recuſa Hagæ Comitis 1716. 8.. Video etiam laudari verſionem, quam Gallicis verſibus adornavit Franciſcus Thomas Cornelius, Petri frater, & Domini de la Mare, & præſidis pridem Carnotenſis Nicolii, ineditas. Ne dicam de ſingulis Epiſtolis, quas interpretati ſunt Cardinalis Perronius, Ogerius, Nic. Remonardus, Philippus Portæſius, Broſſeus, Coletetus, Delingendes, Hodelinus, Belloflorus Percheronius &c. ad calcem amorum Ovidii A. 1621. Ovidii & Sabini Epiſtolæ *Anglicis* verſibus auctore W. S. (*g*) qui veniam pro laude petere ſe profitetur, editio ſecunda Lond. 1636. 8. cum figuris in æs inciſis. Per Franciſcum Quarles Lond. 1673. 8. Alia Metaphraſis Anglica vidit lucem Lond. 1680. non memini quo auctore. *Germanico* carmine reddidit Caſpar Abelius. Exſtat & *Italica* metaphraſis duplex, verſibus ſolutis altera, altera ſtrictiore lege rhythmorum. Nec non *Hiſpanica*, & *Belgica* auctore (*h*) Jo. Vondel Amſt. 1716. 4. cum Epiſtolis Sabini Belgico redditis carmine a Davide Hoogſtratano. *Danica* Chriſtiani Roſæ, totidem verſibus Danicis, additis notis ſummariiſque, Hafniæ 1704. 8. Epiſtolas Heroidum, Ovidii exemplo effinxere, præter eos quos ſupra memoravi, *Latino* quidem carmine Eobanus Heſſus, Balduinus Cabiliavius S. I. & in ſacrarum Heroidum libris Claudius Eſpencæus pag. 991. ſeq. Operum: *Gallico* Croiſillius, Malvillius, aliique in Epiſtola Caroli Ogerii, verſioni proſariæ Gallicæ Epiſtolarum Ovidii Marolleſianæ præmiſſa laudati: *Anglico* Ovidii Britannici auctor David Craufordus: *Belgico* P. van Haps, brieven van minnars en minnaareſſen Amſt. 1705. 8. Boekſaal van Europe 1705. Tom. II. p. 168. Leandri ac Heronis Epiſtolas mutuas nuper ſuis & clariſſimi Heumanni notis illuſtravit Jo. Henricus Kromayerus ad calcem poematis Græci poetæ Muſæi, Halæ 1720. 8.

(*f*) Acta Erud. 1716. p. 447. Nouvell. rep. lettr. pag. 327. Journal des Savans 1716. Novembr. pag. 552. & Decembr. pag. 609. Hiſt. Critique de la Rep. des lettres Tom. 1. pag. 94. Quintam Epiſtolam tranſtulit frater Caſparis natu major Guil. Bachetus.

(*g*) Vvye Saltonſtall.

(*h*) Mem. de Trevoux 1716. p. 357.

2. *Amorum Libri III.* memorati Ovidio lib. III. artis v. 343.

Deve tribus libris titulus quos ſignat amorum
Elige quod docili molliter ore legas.

Hinc patet falli Hermolaum Barbarum, qui illos libros laudat ſub titulo *Corinnæ* Ovidii: vel auctorem gloſſarum veterum, quas ſervo MSS. & Jeremiam de Montagnano, qui in Epitoma Sapientiæ Venet. 1505. 4. edita vocat *Ovidium ſine titulo*. Quinque primum libros Naſo illius argumenti ſcripſerat, ſed duos ſuſtulit, ut apparet ex hoc epigrammate ipſius præfixo:

Qui modo Naſonis fueramus quinque libelli,
Tres ſumus: hoc illi prætulit auctor opus.
Ut jam nulla tibi non ſit legiſſe voluptas,
At levior demtis pœna duobus erit.

De iiſdem videtur intelligendus auctor vitæ, quam e Codice Farneſiano edidit Nic. Heinſius: *Scripſit inde Epiſtolas quaſdam ad Tiberii filiam ſub falſo nomine ac ficto Corinnæ inſcriptas, quæ propter crimen læſæ majeſtatis combuſta fuerunt. Inde & exſilium meruit.* Hos juſſu Alberti III. Archiducis Auſtriæ in proſam Germanicam converſos ſervat Bibliotheca Cæſarea Vindobonenſis. Vide Lambecium lib. II. p. 985. Poſt editionem Romanam 1471. & Venetam 1474. Bononienſemque & Vicentinam 1480. inter cetera Ovidii opera ſæpiſſime excuſos illuſtrarunt Bartholomæus Merula & Domitius Marius Niger, Jac. Micyllus &c. Marolleſius, qui Gallica proſa vertit totum Metamorphoſi excepta Ovidium, notiſque illuſtravit A. 1661. memorat proſariam interpretationem Gallicam Belleflori Percheronis Pariſ. 1621. 8. & Nicolii præſidis Carnotenſis metaphraſin XVII. elegiarum ex XLIX. quibus libri tres amorum conſtant, carmine Gallico Pariſ. 1657.

3. *Artis Amatoriæ libri totidem*, ſic enim vetuſtiſſima exemplaria inſcribunt hos libros teſte Salmaſio de uſuris p. 280. *Libros III. amatoriæ artis* anno ætatis XLI. ſcripſit Ovidius, ob quos exilio damnatum ab Auguſto locus apud Aurelium Victorem in vita Auguſti & Freculfum VIII. 10. Chronici. Prodierunt ſeparatim cum Catulli Epithalamio Lipſ. 1492. 4. & 1500. 1503. 4. & Bartholomæi Merulæ commentariis illuſtrati una cum libro de remediis amoris, Venet. 1494. 1506. 1516. fol. & Lugd. 1497. 4. Mediolan. 1510. fol. &c. Eosdem Gallice vertit teſte H. Stephano Octavius Gelaſius, Epiſcopus Angolumenſis, licet

licet id commentum eſſe videtur Bernhardo Monetæ Tom. 3. Menagianor. p. 318. De hoc Gelaſio vide ſi placet Franciſcum a Cruce Cenomana pag. 364. & Anton. Verderium p. 928. Bibl. Gallicæ. Artem amandi Anglico carmine, Naſonis imitatione ſcripſit. D. Kingius Lond. 1714. Carmine autem Latino elegiaco Tho. Ravaſinus (*i*) Parmenſis libros duos de arte amandi S. Mariam, Mutinæ 1706. 4.

4. *Remedia amoris liber* I. ſingula genere carminis elegiaco. Cum commentario Barthol. Merulæ Lugdun. 1497. 4. & Guil. Ramuſæi, 1526. 4.. *Librum de remediis amoris* Codices quidam MSS. & antiquæ editiones, ut Argentinenſis, Schureriana 1520. 4. dividunt in libros duos, ita ut ſecundus incipiat a verſu 397. Prodiit etiam ſeparatim Lipſiæ 1488. 1498. 1503. 4. apud Jacobum Thanner ſive Abiegnum Herbipolenſem, & cum Barthol. Merulæ commentariis additis libris amatoriæ artis: & cum commentario Guil. Ramuſæi, Lugd. 1526. 4. Gallico carmine reddidit Carolus Fontanus, qui circa A. C. 1550. floruit.

5. *Metamorphoſeon* (*k*) *libri XV.* carmine Heroico, quod opus merito præclariſſimum vocat Lactantius, licet ultimam illi manum auctor haud impoſuit, ut ipſe refert 2. Triſtium v. 555. Confer I. Triſt. Eleg. 6. & III. 14. Illos a ſe ſcriptos eſſe teſtatur ipſe Ovidius 1. Triſt. v. 117.

Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ.

Difficile vero aliquis accredat, quod in mentem veniſſe video ingenioſiſſimo Viro Roberto Hoockio, (*l*) qui in operibus poſtumis Lond. 1705. fol. vulgatis Ovidium contendit in Metamorphoſi ſua ſub fabulis illis deſcribendas ſibi propoſuiſſe varii generis mutationes, quæ telluri contigerunt, & ſyſtema quoddam Hiſtoriæ Naturalis tradere voluiſſe. Non magis ad liquidum perduci poterit quod V. C. Hermannus ab Hardt in ranis Ovidii lib. VI. Metamorph. detectis ac demonſtratis Helmſt. 1711. 8. vetuſtiſſimam Græcorum hiſtoriam in fabulis Naſonis latere ſibi perſuaſit, licet Græcos potiſſimum poetas & ſcriptores metamorphoſeon ſecutum in illis fuiſſe Naſonem non eſt dubium. Græca proſa reddidit *Maximus Planudes*, ſed quæ lucem non adſpexit exceptis paucis locis, quæ ex ea produxit in præclaris notis ſuis *Nic. Heinſius*; ejus tamen interpretationis meminit Volaterranus l. 17. Comment. Urban. Scripſit præterea in hoc opus commentaria *Jac. Pontanus* e Societate Jeſu Antvv. 1618. fol. tum brevia & docta ſcholia *Tho. Farnabius*, Amſtel. 1630. 1639. 1649. in 12. qui edidit etiam in Terentium, Virgilium, Lucanum, Senecæ tragœdias, Martialem, Juvenalem & Perſium ſimilibus notis optime promeritus eſt de bonis literis & ſtudioſa juventute. Similiter Metamorphoſin & Triſtium libros utili opera in Scholarum uſum illuſtravit *Joannes* (*m*) *Minellius*, Roterd. 1686. 1710. 12. uti Salluſtium quoque & Terentium, Horatiumque & Virgilium, Valerium Maximum & Florum, quamvis eruditionis palmam concedit Farnabio, quem paſſim etiam ſequitur: & licet Farnabium pariter ac Minellium multa omiſiſſe neceſſaria & non in paucis erraſſe vere notavit vir doctus in arte Critica part. I. p. 64. Metamorphoſis cum libris faſtorum, conſolatione Liviæ, in Ibin & Philomelam, edit. antiqua ſine loco & anno, in fol. Deinde cum commentariis *Raphaelis Regii* Venet. 1495. 1497. 1517. & 1553. fol. apud Hieron. Scotum additis obſervationibus *Jacobi Micylli*. Prodiit & ſæpius Metemorphoſis Ovidii cum figuris in æs eleganter inciſis ut Pariſ. 1637. fol. & cum indice omnium vocabulorum, auctore Pompejo Paſqualino, Rom. 1614. 8. Exſtat & editio Argentoratenſis 1519. 4. atque Veneta 1509. fol. & 1530. 12. apud Stagninum, & 1534. 8. Florentina 1522. 8. Aldina 1525. & 1534. 8. Pariſienſis 1536. 8. & Lugdunenſes apud Gryph. 1536. 8. 1547. 12. 1559. 1563. 8. Colonienſis 1546. 8. & 1551. 8. cum Donati argumentis atque *Giſb. Longolii* & *Henrici Glareani* notis: & ex Jac. Micylli recognitione, Francof. 1582. 8. tum Plantiniana 1561. 12. & quæ notas variorum adjunctas habet Lavinii, Raph. Regii, Phil. Beroaldi, Jo. Baptiſtæ Pii, Jani Parrhaſii, Cœlii Rhodigini, Jacobi Bononienſis, Baptiſtæ Egnatii &c. Lugd. 1527. 4. Venet. 1586. fol. & cum H. Glareani notis, Colon. 1534. 1556. 8. Georgii Sabini interpretatio fabularum Ovidii, Regiomonte 1559. 8. Cantabrig. 1584. 8. *Hercules Cieſanus* in ſuis

(*i*) Memoires de Trevoux 1707. p. 59.

(*k*) Metamorphoſeon Scriptores Græcos retuli lib. III. Bibl. Græcæ c. 27. §. ult.

(*l*) Vide Acta Erudit. A. 1707. p. 155.

(*m*) Notas Minellii in Metamorphoſin ſuppl Petrus Rabus.

ſuis ad Metamorphoſin notis conſuluit XVIII. primum, deinde MStos Codices XXIII. Viderunt primum lucem notæ illæ Venetiis 1575. 8. Cum interpretatione *Dan. Criſpini* in uſum Delphini ſeparatim recuſi Metamorphoſeon libri Oxoniæ, 1696, 8. recenſente Joanne Friend. Cum notis *Jo. Georgii Walchii*, ad modum Minellii Lipſ. 1714. 12. Cum *Joſephi Juvencii* (*n*) S. I. notis Romæ primum & deinde vulgatis Rothomagi 1717. 8. editione auctiore & emendatiore. Utrique juncta eſt appendix de Diis & Heroibus Poeticis. Excerpta ex Metamorphoſi Faſtiſque Ovidii cum notis *Tho. Johnſoni* Lond. 1714. Laudanda etiam *Pompeji Paſqualini* induſtria, quam concinnato indice omnium vocabulorum in Metamorphoſin Ovidii ſtudioſis hominibus probavit Rom. 1614. 8. Argumenta antiqui Grammatici *Lactantii Placidi* nomine occurrunt in editione Veneta A. 1553. 8. aliiſque. *Donato* tribuuntur in edit. Colonienſi: & Nic. Heinſius teſtatus eſt ſe in Bibl. Laurentiana vidiſſe MStum chartaceum hujus ſcripti, cujus titulus erat: *Donati abbreviatio fabularum Ovidii*. Forte referri debet ad *Tiberium Donatum*, a quo Maronis vitam deſcriptam habemus. Prodierunt etiam ſeparatim, ſub *Donati* (*o*) nomine prodierunt primum Viennæ 1513. 4. edente Joach. Vadiano. In aliis editionibus ut Lugd. 1510. fol. cum Petri Lavini notis & Raph. Regii, et Baſileæ 1543. cum ejuſdem Regii & Jac. Micylli notis, habentur ſub nomine *Lactantii Placidi*. In antiquis codicibus MStis & editione Veneta Anni 1486. argumenta libri XV. deſiderantur. Joannes itaque Rænerius uti multa alia addidit, ita libri XV. argumenta ſupplevit ex Regii commentariis, quo nomine laudatur a Barthio VIII. 17. Adverſar. quia putabat Regium ſua ex integrioribus Lutatii exemplaribus hauſiſſe. Sed Victor Giſelinus & Tho. Munckerus Rænerium reprehendunt, quod aliena Lutatianis admiſcuerit. Idem Munckerus collatis Giſeliniana, Hervagii, Birckmannorum, Rænerii, & Colonienſi editionibus, ſed inprimis ſecutus primæ Venetæ & Florentini Codicis fidem, argumenta librorum XIV. emendavit, notiſque illuſtravit, & librum XV. ex editione Ræneriana addidit in tomo poſteriore Mythographorum latinorum, Amſt. 1681. 8. Exſtant quoque *Bolognini* & *Nigri* Epitome Elegiaca & *Quintiani Stoæ* diſticha, Baſil. 1544. 8. & *Viſiti Mauritii Piceni* de monte Florum Epitome in Ovidii Metamorphoſin per ſingulas fabulas carmine Hexametro & Pentametro deſcripta, Arimin. 1562. 8. *Jo. Poſthii* tetraſticha & *Virgilii Solis* icones in Metamorphoſin, Francof. 1596. 4. Icones a *Cypriano Paſſæo* cum epigrammatibus Latinis, & Germanicis *Antonii Guilelmi Salſmanni* Arnhem 4. Ovidii Metamorphoſis per *Hubertum Goltzium* quinquaginta duabus tabulis iconum illuſtrata folio oblongo, fuit in Bibl. Menarſiana p. 52. Cum ſcholiis *Thomæ Farnabii* & iconibus in æs inciſis, Pariſ. 1637. fol. ſumtu Ægidii Morelli, typis minoribus parumque nitidis. Etiam Metamorphoſin imaginibus ære deſcriptis illuſtravit illuſtriſſ. Baro *Jo. Weichard de Valvaſor*, additis quavis pagina epigrammatis, Wagenſpergi 1580. fol. Ejuſdem Ovidius Satyricus MS. pluribus quam CLXX. iconibus ornatus memoratur in præclaro ejus opere vernaculo Chre des Derkogthums Crain, lib. VI. pag. 369. Locum lib. VII. Metamorph. cum Apollonio Rhodio confert Jac. Tollius in guſtu Criticarum animadverſionum ad Longinum pag. 354. ſeq. Locus de Phœnicis reparatione ex libro XV. cum notis G. B. Speltini, exſtat in hujus poematum variorum collectione, edita Erfurti 1501. 4. Fabularum Ovidii expoſitio tradita in Academia Regiomontana a *Georgio Sabino*, Witeb. 1555. 8. 1559. 8. *Nic. Triveti*, Dominicani commentarios in Senecam Tragicum, transformationes Ovidii, Boethium de Conſolatione Philoſophiæ, Auguſtinum de civitate Dei, & in Valerium de non ducenda uxore memorat Jo. Lelandus de ſcriptoribus Britannicis pag. 327. *Joannem* item *Guallenſem* in fabulas Ovidii p. 307. Habuit etiam in Ovidii Metamorphoſes *antiqua ſcholia* Caſp. Barthius, quæ editurum ſe recepit Tom. 2. in Statium pag. 654. In memoriis litterariis Dombenſibus, ſive Trevoltinis A. 1705. menſe Majo pag. 381. traditur cultiſſimus Poeta Johannes Commirius S. I. cum Nicolao Heinſio emendationes ſuas in Naſonis Metamorphoſes communicaſſe. „ Feu Mr. „ Bigot a dit a des perſonnes dignes de foi, „ qu' il avoit communiquè a Nicolaus Heinſius des corrections de ce Pere ſur les Metamorphoſes d' Ovide: celle ci entre autres „ dant l' onzieme livre des Metamorphoſes „ v. 764.

„ . . . . Alexirhoe Granico nata bicorni.

„ On

(*n*) Mem. de Trevoux 1717. pag. 1915.

(*o*) Confer Voſſium de Poetis Latinis pag. 45. 46.

On liſoit dans toutes les editions: *Alexi-thoe gracili conata bicorni*. *Latino* ſermone ſoluto orationes Ajacis & Ulyſſis ex libro XIII. Metamorph. expreſſit Vitus Amerbachius 1545. 8. ad calcem enarrationis libror. Triſtium. *Gallica* verſione multi hoc opus Ovidii donarunt, proſa quidem Thomas VValeys, Brugis 1484. fol. apud Colartum Manſionem; Nic. Renouard, Pariſ. 1614. 8. Rothomag. 1626. 8. & Petrus Ryerus & noviſſime Bellegardeus, Pariſ. & Amſt. 1693. 12. Nam a Marolleſio, qui integrum præterea Ovidium Gallica proſa donavit, metamorphoſis, ne toties actum ageret, fuit omiſſa. Verſibus Cyclicis (Rondeaux) Benſeradeus: cujus metaphraſis plus ſimplici vice prodiit, recuſa etiam anno ſuperiore cum iconibus, Amſtelod. 8. De illa vide ſi placet Menagiana Tom. 2. pag. 196. Ludicris Carolus (*p*) Coypellus (Charles Coypeau Sieur d' Aſſouci); optimis Franc. Th. Cornelius, Pariſ. 1697. 12. triplici Vol. Caroli Maſſaci verſionem cum obſervationibus moralibus Johannis Balduini, editam plus ſimplici vice, laudat Nic. Borbonius p. 142. poematum. *Italice*, le Metamorfoſi d' Ovidio con le ſue allegorie, Mediolani 1533. 4. additis iconibus. Metaphraſis Franciſci Turchi, 1584. 4. & Jo. Andreæ Anguillaræ Venet. 1614. 12. 1561. 1543. fol. cum iconibus, & cum notis Joſephi Orologgi 1563. 4. 1613. 4. Et epigrammatibus abbreviatum a Gabriele Simeone, Lugd. 1559. 4. Vidi etiam memorari Metaphraſin Ovidianam Italico carmine, interprete Marreto Senenſe, & libros duos primores Italicis verſibus donatos a Clariſſ. viro (*q*) Antonio Maria Salvini. *Hiſpanica* metaphraſis excuſa Valliſoleti 1589. 4. *Polonica*, Valeriano Otvinovio interprete 1639. Exſtat & *Anglica* Metaphraſis Lond. 1632. fol. & Anglico carmine per Georgium Sandys una cum commentariis Lond. 1640. fol. 1673. 8. *Suecica* Reenſtiernii, additis iconibus, Holmiæ 1709. 4. *Germanicis* rhythmis A. 1210. in gratiam Hermanni Landgravii Thuringiæ reddidit Albertus Halberſtadienſis, excuſis Moguntiæ 1545. fol. poſtea circa A. 1600. Joannnes Sprengius. Germanica Metaphraſis Georgii VVickram Colmarienſis; Francof. 1631. 1641. 4. Prodierunt etiam Ovidii Metamorphoſeon libri Germanica proſa, verſibus paſſim interpoſitis per J. G. S. (*r*) JCtum Argentor. 1711. 8. Etiam Latine, addita Metaphraſi Germanicis verſibus, Norim. 1688. fol. quæ editio tabulis æneis eſt exornata, uti *Belgice* prodiit Amſt. 1588. 8. & per Carolum Manderum pictorem, Harlem. 1604. 4. & Amſt. 1642. 12. denique Metaphraſte P. C. Hooft. ibid. 1662. 12. Ex Metaphraſi Jo. Vondelli, Antvverp. 1650. 8. & adjuncta habens P. Ryeri commentaria ex Gallico verſa, Amſtelod. 1703. fol.

6. *Faſtorum* (*ſ*) *libri ſex priores* (totidem menſium feſta & rationes e commentariis Pontificum repetitas complexi) qui ſoli ex duodecim ætatem tulerunt, inſcripti Germanico Cæſari, verſibus elegis. Meminit Ovidius ipſe 2. Triſtium v. 549. atque in exſilio a Naſone recenſitos notavit illuſtris Ez. Spanhemius libro de uſu numiſmatum p. 608. Nicolaum quidem Heinſium monuit J. Frid. Gronovius inſpectam ſibi fuiſſe in Norico vetuſtam Naſonis editionem, cui Celtes Protacius, qui primus poſt renatas litteras poeſin in Germania reſtauravit, manu ſua adſcripſiſſet, reliquos ſex faſtorum libros ſervari apud Preſbyterum in pago prope Ulmam, principiumque ſeptimi libri in illo Codice tale exaratum fuiſſe.

Tu quoque mutati cauſas & nomina menſis,
A te qui ſequitur, maxime Cæſar habes.

Sed Heinſio videtur Celtes ab aliquo deceptus, qui viſum ſibi atque inſpectum hujuſcemodi codicem affirmaſſet. Nam Lactantius & alii veteres cum multa e faſtis Ovidii proferant in medium, e libris deperditis nihil prorſus producunt, ut certum ſit reliquam faſtorum partem jam ante multa ſecula intercidiſſe. *Faſtorum libros* poſteriores ſex in Bibl. Regis Galliæ exſtare falſo ſcripſit Antonius Conſtantius de Fano. Atque eos ne intercidiſſe quidem, ſed numquam eſſe ſcriptos ab Ovidio, Joannes Maſſon in ejus vita pag. 172. contendit ex his ejus verſibus 2. Triſt. 549.

Sex

(*p*) Metaphraſis Daſſouciana perſtringitur a Nic. Bolæo (Boileau Deſpreaux) in Arte poetica pag. 160.

Le plus mauvais plaiſant eut ſes approbateurs,
Et jusqu' à Daſſouci, tout trouva des lecteurs.

(*q*) Giornale de' letterati d' Italia Tom. 4. pag. 133.

(*r*) Jo. Georg. Schmidium.

(*ſ*) Vignolius Marvillius T. 2. Miſc. Hiſt. & litterat. p. 306. *Les faſtes d'Ovide referment plus d'erudition qu'aucun autre Ouvrage de l'antiquité. C'eſt le chef de œuvre de ce Poete, & une eſpece de devotion Paienne*. Scriptor XIII. Sæculi de mirabilibus Romæ, quem nuper edidit Bernhardus de Montfaucon in Diario Italico cap. XX. p. 239. appellat *Martyrologium Ovidii de faſtis*.

Sex ego faſtorum (ſcil. menſes) *ſcripſi, totidemque libellos,*
Cumque ſuo finem menſe volumen habet.
Idque tuo nuper ſcriptum ſub nomine, Cæſar,
Et tibi ſacratum ſors mea rupit (ne ſcil. abſolverem) *opus*.

Certe nemo veterum eſt, qui ex poſterioribus libris ullum ſe vidiſſe teſtetur, vel verbulum ex illis referat. Fallitur Rabanus Maurus lib. V. de univerſo cap. 5. Tom. 1. Opp. p. 99. & Vincentius Bellovac. lib. I. ſpeculi doctrinalis, qui ſecuti Iſidorum lib. VI. cap. 8. Originum, ajunt Ovidii *libros faſtorum* dici, *quod de Regibus & Conſulibus editi ſint*. Ex Bibliotheca Gudiana cum pars Codicum MSS. (*t*) per auctionem Hamburgi A. 1706. diſtraheretur, nactus ſum parvum volumen in fol. minori charactere & frequentibus compendiis litterarum in membrana exaratum ante annos trecentos, in quo continentur gloſſulæ ſuper Ovidii Metamorphoſin, de Triſtibus, Epiſtolas, libros de faſtis, de Ponto, & ſuper Ovidium ſine titulo, hoc eſt (ut ſupra monui) Amorum libros, nec non in Statii Thebaidem & Achilleidem, Claudianum & Avianum. Gloſſis in faſtos ſubjicitur Calendarium quale editiones exhibent. Auctor quiſquis eſt gloſſularum, monet Ovidium de faſtis & nefaſtis diebus agere, ortus & occaſus notare ſignorum: & Germanicum illius anni ſummum Pontificem inſtruere in ſacrificiis. Vincentius Gravina V. C. libro I. de ratione Poetica pag. 101. *Ovidio ſe non ſi foſſe laſciato portare dalla pienezza della ſua vena, sfuggito avrebbe ogni emenda, ſiccome la sfugge nei Faſti, ove non manca nulla di purità e di eſattezza*. Libri faſtorum ſunt mihi ex vetuſta editione in 4. cum argumentis tetraſtichis *Petri Æolici*, ſine loco & anno. Prodierunt etiam Lipſiæ in 4. ſine anni notatione. Et cum commentariis *Pauli Marſi*, Piſcinatis, Venet. 1485. fol. curante Antonio Bactibove, Alexandrino; & 1492. 1520. fol. & cum *Antonii Conſtantii* de Fano ſive Fanenſis, & Marſi Conſtantio doctioris commentariis, Venet. 1502. 1508. fol. Mediolani 1510. fol. Prodierunt etiam ſeparatim ſine notis Pariſ. 1528. 4. per M. Guichardum Soquand. Et 1554. 4. apud Vaſcaſon. Ne dicam de ſcholiis brevibus *Melanchthonis*, *Micylli*, *Berſmanni*, *Ciofani*. Italica Metaphraſi donati a Vincentio Cartario Venet. 1551. 8. Commentariis eximiis illuſtravit *Curulus Neapolis*, (*u*) qui Reſittanii in Sicilia principis frater fuit, & anno ætatis 21. illos abſolvit, ac poſt auctorem anno 22. defunctum edidit Erycius Puteanus Antvverp. 1639. fol. ſub titulo Anaptyxeos ad faſtos Ovidii Naſonis, præmiſſis antiquis Calendariis, quæ una cum aliis recenſui infra libro IV. Quod enim in pleriſque editionibus Ovidii præfigi ſolet Calendarium vetus Romanum, e Naſone ipſo & aliis Calendariis antiquis aliiſque monumentis ſuppleri & emendari deſiderat non paucis in locis. Libri faſtorum, Triſtium & de Ponto, cum notis *Petri Bimanni* ad Farnabii modum Enchuſæ 1653. 12. atque additis notis *Anonymi Dalmatæ* prodierunt Venet. 1704. apud Laurentium Baſilium. *D. Antonii Matthiæ Sevii* (*x*) notas in faſtos Ovidianos, Venetiis ut ajunt excuſas, non vidi. *Gallice* primus vertit Marolleſius, qui notis etiam illuſtravit, addita Dan. Heinſii elegia in Natalem Ovidii 13. Cal. April. Novam interpretationem proſariam cum notis Criticis & Hiſtoricis exſpectare jubemur (*y*) a Lezæo, (Mr. Lezeau) qui librum primum cum præmiſſa Ovidii vita jam vulgavit Pariſ. 1714. 12. Supplementum horum faſtorum ſive ſex libros poſteriores ex ingenio addidit (*z*) *Claudius Barth. Moriſotus* (*a*) Divione 1649. 4. Burgignonum Faſtorum Ovidii continuatorem laudat Marolleſius. Ambroſius quoque *Novidius Fraccus* (*b*) ſimiliter libros XII. ſacrorum faſtorum dicavit Paulo III. Pontifici, & vulgavit Romæ 1547. 4. Denique *Hugo Vaillantus* Ord. Benedicti Monachus libris XII. faſtorum memoriam ſanctorum per totum annum

(*t*) Reliqua & major pars aſſervatur in Bibliotheca Guelferbytana.

(*u*) Laudatur ex merito in Sorberianis p. 242. Morhofio hic commentarius viſus eſt ſapere officinam Erycii Puteani.

(*x*) Galleria di Minerva Tom. V. p. 27.

(*y*) Journal des Sçav. 1715. p. 134. Memoir. de Trevoux 1714. pag. 2078.

(*z*) Nihil in Moriſoto Poetici ſpiritus ſe obſervaſſe profitetur Morhoſius I. Polyhiſt. c. 24. p. 293.

(*a*) De Moriſoti ſupplemento Jo. Ludovicus Praſchius Satyra in poetaſtros:

——— *aut ſimili Moriſotum reddere facto*
Qui faſtos Ovidi ſupplevit diſpare verſu.

Suorum in librum primum Commentariorum meminit Moriſotus Centuria prima Epiſtolarum editarum Divione 1656. 4. Epiſtola 8. & 9.

(*b*) Hic Fraccus dies hebdomadis a ſeptem ſacramentis, menſes a duodecim Apoſtolis nuncupat. Confer Giſb. Voetium III. Select. p. 433.

num Epigrammatis celebravit, Pariſ. 1674. Inter ſcripta Baptiſtæ Guarini video etiam memorari commentarium in faſtos Ovidii, ſed neſcio an editum. Baptiſtæ Mantuani faſtorum ſacrorum libri XII. quos Ovidii imitatione compoſuit, ſæpius editi ſunt, ut Pariſ. 1513, fol. Argentor. 1520. 4. Mediolan. 1540. Antvverp. 1576. 8. Tom. 2. Opp. Nicolai Andarti faſtos ſacros his verbis inter alia laudat Juſtus Lipſius:

Macte operis, laudiſque: olim Sulmone Poetam
Carmine qui æquiparas, materie exſuperas.

Volumen noctium Tuſculanarum & Ravennatenſium Jo. Matthæi Caryophili Rom. 1621. 8. & Petri Juſti Sautelii S. J. annus ſacer Poeticus, Epigrammata in Sanctos per ſingulos Anni dies complectitur. Lugd. 1679. 8.

7. *Triſtia* ſive *Triſtium Elegiarum libri V.* Joſephus Scaliger ſub Yvonis Villiomari nomine latens in locos controverſos Rob. Titii p. 105. *Ariſtoteles, Titi, numquam ſcripſit libros* περὶ τῶν ἠθικῶν, περὶ τῶν πολιτικῶν, *ſed ſcripſit* ἠθικὰ καὶ πολιτικὰ, ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν *libros. Eodem genio duce & Ovidii titulos corruperunt majores noſtri. Nam Triſtia de Triſtibus, & Pontum de Ponto inſcripſerunt.* Hanc veram obſervationem ita perſtrinxit Jacobus Duportus pag. 187. Poem.

Naſonis libros dici de Triſtibus, ægre
Fert Criticus, triſtem hoc Scaligerumque facit.
Nempe elegi triſtes titulus foret aptior, ergo
Litis Juſte ſat hæc juſtane cauſa tibi eſt?
Qui tamen aucloris tot triſtia fata recenſent,
Triſtium an hoc nequeas jure vocare libros?
An ſunt hæc potius Criticorum triſtia fata,
Quod tempus tricis ſic apiniſque terunt.

In hos libros habemus commentaria *Jac. Pontani*, Ingolſtad. A. 1610. fol. Collectanea *Jo. Weitzii*, Erfurt 1606. 8. & brevia *Jo. Minellii* ſcholia, Hagæ Com. 1684. 12. *Quinque libri Triſtium* (c) Lipſiæ in 4. ſine anno. Libri Triſtium & e Ponto cum commentariis *Barthol. Merulæ* Venet. 1489. fol. Mediolan. 1507. 1511. fol. *Viti Amerbachii* enarratio Baſil. 1548. 8. Triſtium libri cum notis *Andreæ Naugerii* Lond. 1583. 12. Notæ Merulæ, Amerbachii, *Micylli*, *Berſmanni*, *Cioſani* in edit. Francof. 1601. fol. Triſtia & de Ponto, præmiſſa Ovidii vita, Ingolſtad. 1607. 8. Cum *Dan. Criſpini* interpretatione & notis in uſum Delphini, indiceque vocabulorum recuſi ſunt Cantabrigiæ 1705. 8. Cum notis ad modum Minelli nuper edidit *M. Erdmannus Uhſe* Lipſ. 1711. 12. Libros Triſtium & de Ponto cum erudita præfatione, Scholiis perſpicuis, tabula Geographica, vita Ovidii & Chronologia Epiſtolarum in his libris comprehenſarum, indiceque copioſo emendate editi a *Philippo Theodoro Verpoortenio* Coburg. 1712. 8. Libri Triſtium ex præclara recenſione *Iſaaci Verburgii* (d) cum notis dictionem maxime illuſtrantibus Amſt. 1713. 12. Denique cum notis Germanicis Halæ Sax. in tironum uſum, auctore, ni fallor, Gabriele Schumanno. *Gallica* verſio Binardi vidit lucem Pariſ. 1625. *des regrets d'Ovide*. Exſtat & altera Marolleſii, cum notis, *les triſtes*. Tertia Franciſci Thomæ Cornelii, qui Gallico carmine (e) reddere inſtituit, deſideratur. *Germanica* Metaphraſi donavit Jo. Henricus Seypius, cum notis, Darmſtad. 1664. 8. *Danico* carmine reddidit V. C. Chriſtianus Falſterus A. 1719. *Belgico* Daniel Havart (f) A. 1696. cum Epiſtola conſolatoria ad Liviam de morte Druſi. Anglica Metaphraſis Zach. Catlini prodiit Lond. 1639. 8. Jacobus Pontanus commentariis in hos libros ſuis ſubjecit etiam *hortulos*, quos appellat, *Ovidianos*, ſive ſententias ac proverbia ex Ovidio collecta, in locos redacta communes & commentationibus illuſtrata.

8. *Epiſtolarum Ponticarum* ſive *e Ponto* libri IV. verſibus elegis. In hos quoque libros exſtant collectanea *Joannis Weitzii* viri docti & diligentis 8. & commentarii *Jacobi Pontani* e Soc. Jeſu, A. 1610. fol. *Libri quatuor e Ponto* A. 1508. 4. ſine loci notatione. De commentario Bartholomæi Merulæ & Phil. Theodorii Verpoortenii notis aliorumque ſcholiis ſupra in libris Triſtium jam dictum. Cum notis *Jo. Henr. Kromayeri* ad modum Minellii libri e Ponto & Ibis prodierunt Lipſ. 1719. 12. Metaphraſis Danielis Havartii Med. D. *Belgicis* verſibus, Ultraject. 1702. 8.

9. *Ibis* ſive *Dira in Ibin* carmine Elegiaco verſuum amplius ſexcentorum: Cœlius Rhodiginus XIII. 1. Antiquar. Lect. *Cæcilius Minutia*.

(c) Triſtia potius quam de triſtibus inſcribendos eſſe hoſce libros notaverat etiam Jul. Cæſar Scaliger lib. 3. cap. 126. ſive ult. Poetices.

(d) Journal des Savans 1713. Aout, p. 220.

(e) Hiſtory of the vvorks of the learned A. 1708. pag. 222.

(f) Boekſaal van Europe 1696. T. 2. p. 548. [illegible] literaria Lipſ. A. 1718. p. 85.

nutianus Apulejus ait, Corvinum (Boeſſius & alii malunt Hyginum) *ab Ovidio Ibin appellatum eſſe ex avis fœditate, cui ventrem* (*g*) *roſtro purgare inſitum ſit, & hoc ex Callimachi imitatione.* Ovidius ipſe v. 449.

Et quibus exiguo volucris devota libello eſt,
Corpora projecta quæ ſua purgat aqua.

De Callimachi poemate adverſus Apollonium Rhodium, cujus titulus erat Ibis, & quod pridem intercidit, dixi lib. III. Bibl. Græcæ c. 19. p. 486. In Ibin Ovidii exſtat *vetus interpres* (*h*) Gyraldo & aliis laudatus, tum *Chriſt. Zarotti*, Venet. 1515. fol. *Val. Andreæ Dreſſelii* & *Franciſci Sanctii* Brocenſis notæ cum Jac. Pontani commentario in Metamorphoſ. editæ Antv. 1618. fol. denique eruditus *Dionyſii Salvagnii Boeſſii* Equitis Delphinatis commentarius Lugd. 1633. 4. atque iterum 1661. 8. addito veteri interprete, qui in priore edit. deſideratur. Anglica Metaphraſis hujus poematis neſcio quo auctore lucem vidit Lond. 1577. 8. *Carmina in Ibin* (*i*) cum Metamorphoſi & libris faſtorum, editio antiqua ſine anno & loco in fol. & Venetiis 1484. fol. nec non ſeparatim Lipſiæ ſine anno in 4. & cum remediis amoris, nuce, pulice & philomela, Argentorati ex ædibus Schurerianis 1520. 4. Veterem interpretem alium ab edito evolvit Cœlius Rhodiginus, atque Turnebus dolet luci non datum lib. IX. 25. Adverſar. *quod & annotatum a veteri interprete fuerat, cujus ſcrinia alii interpretes compilarunt, & ſcripta etſi mendoſa, unde tamen utilia odorari poteramus, ſuppreſſerunt.* Fragmenta quædam Grammatici veteris in Ibin prodierunt Pariſ. 1581. typis Dionyſii Pratenſis, ſed integriora ſcholia ex duobus MSS. Codicibus vulgavit Boeſſius in iterata commentarii ſui eruditi in Ibin editione Lugd. 1661. 8. Ibis Ovidii cum *Domitii Calderini* Veronenſis commentario, & qui hunc ſequitur *Jodoci Badii Aſcenſii* ſcholiis, Mediolan. 1517. fol. Ac ne Andreæ Naugerii, Baptiſtæ Egnatii, Jac. Micylli, Herculis Cioſani & Guid. Morilloni notas memorem, Ovidii Ibis & Auſonii griphus de ternario cum annotationibus *Franciſci Sanctii* Brocenſis prodiit Salmanticæ 1598. 8. Noviſſime cum libris e Ponto illuſtravit Jo. Henr. Kromayerus Lipſ. 1719. 12. Gallicam Abelis Foulonii metaphraſin memorat in Bibl. Gallica Crucimanius. Vertit & Marolleſius proſa Gallica, & amplum commentarium, ex Boeſſio magnam partem mutuatus, ſubjunxit.

10. *Halieuticon* ſive de piſcibus liber acephalos, carmine Epico. Hujus poematis meminit Plinius XXX. 11. *His adjiciemus ab Ovidio poſita nomina, quæ apud neminem alium reperiuntur, ſed fortaſſis in Ponto naſcuntur, ubi id volumen ſupremis ſuis temporibus incboavit.* Idem c. 2. *Mihi videntur mira, quæ Ovidius prodit piſcium ingenia in eo volumine, quod Halieuticon inſcribitur.* Primus hujus libri fragmentum vulgavit e Sannazarii Codice *Georgius Logus* Sileſius una cum Gratio & aliis Venet. 1534. 8. Emendavit & notis illuſtravit cum eodem Gratio Nemeſiano & Calpurnio *Janus Ulitius*, Lugd. Bat. 1645. 12. Exſtat quoque in Poematis antiquis P. Pithœi. Vide & Voſſii IV. 7. & 14. operis præclari de Idololatria, ubi locis quibuſdam Halieuticon lucem affert. Fallitur Barthius, qui Olympio Nemeſiano hoc poema adſcripſit XLIX. 7. Adverſar. nec minus fallitur Ulitius, qui Gratio. Initium vero Halieuticon, quod a Sertorio Quadrimano tamquam e vetuſtiſſimo codice deſcriptum accepit Hieron. Columna, et in doctiſſimis commentariis ad Ennii fragmenta p. 247. ſeq. edidit, merus eſt fucus. *Halieuticon* fragmentum præterea illuſtravit Hercules Cioſanus A. 1580. Vide ſis etiam Euſtathii Svartii analecta lib. 1. cap. 5. Idem Gallica proſa vertit, et cum notis edidit Mich. Marolleſius ad calcem librorum de arte amandi, una cum fragmento *de medicamine faciei, nuce, philomela, pulice, ſomnio, & duobus epigrammatis* Pariſ. 1660. 8.

11. *De medicamine faciei* fragmentum elegiaco carminis genere, quod citra cauſam Naſonis non eſſe videtur doctis quibuſdam viris. Meminit Ovidius ipſe III. artis amatoriæ v. 205.

Eſt mihi, quo dixi veſtræ medicamina formæ.
Parvus, ſed cura grande libellus opus.

12. *Nux*

(*g*) Auctor Iſagoges Galeno adſcriptæ c. 1. & Plinius VIII. 27. Hiſt. notant inde hanc avem ad clyſteris uſum inveniendum hominibus anſam præbuiſſe. Effigiem ejus habes in theſauro Græviano Antiquitatum Rom. Tom. V. p. 796.

(*h*) Labbeus Bibl. nova MSS. p. 46. memorat Berardi Moretti, qui Rhetoricam Bononiæ docuit ſub A. 1459. expoſitionem in Poema Ovidii adverſus Ibin.

(*i*) Ibis avis Ægyptia κλυστῆρα μιμησαμένη, de qua Plutarchus de ſolertia animal. p. 974. auctor Iſagoges Galeno adſcriptæ cap. 1. Tom. 4. p. 371. & Galenus de venæ ſectione contra Eraſiſtratum cap. 6. Tom. 10. edit. Pariſ. pag. 399. Confer Alciati emblema 87. & Aldrovandi Ornithologiam Tom. 3. lib. 20. c. 3. p. 129.

12. *Nux* elegia utrum Ovidii ſit, nec ne, dubitant quidam eruditorum. Non tamen eſt cujus Ovidium merito pudere poſſit. Hoc poema poſt Dominicum Marium Nigrum illuſtravit Eraſmus, apud Gryph. 1546. 8. & T. 1. Opp. In *Nucem* Ovidianam Eraſmi præfatio legitur inter ejus Epiſtolas XXIX. 26. qui poemation illud Joanni Moro Thomæ filio dicatum illuſtravit Baſil. 1524. 8. Obſervationes Herculis Cioſani prodierunt Sulmone 1593. 4. Belgico carmine una cum libris de Ponto donavit Daniel Havartus, Ultrajecti 1702. 8. *de Klagende nooteboom*.

III. *Deperdita* Ovidii ſcripta diligenter enumerat Gyraldus. In his ſex libros poſtremos Faſtorum, de quibus ſupra, & *Medeam Tragœdiam* Quintiliano X. 1. & dialogo de Oratoribus c. 12. laudatam. Ovidius ipſe 2. Triſt. 553.

Et dedimus Tragicis ſcriptum regale cothurnis;
Quæque gravis debet verba cothurnus habet.

Verſum hunc ex illa affert Quintilianus VIII. 5.

Servare potui, perdere an poſſim rogas?

quod Petrus Burmannus obſervat expreſſum ex hoc Virgilii in Ciri, verſ. 275.

Ut me, ſi ſervare potes, ne perdere malis.

Seneca Pater ſuaſoria tertia: *Hoc autem dicebat Gallio Naſoni ſuo valde placuiſſe, itaque feciſſe quod in multis aliis verſibus Virgilii fecerat, non ſurripiendi cauſa, ſed palam imitandi, hoc animo ut vellet agnoſci. Eſſe autem in tragœdia ejus: feror huc illuc ut plena Deo.* Quoniam diſerte Seneca, iterumque affirmat *plenam Deo* dictum eſſe imitatione Virgilii, non occurrit alius Maronis locus, qui huc faciat quam tritus ille in Eclogis, *Jovis omnia plena*, quorum verborum non alia eſt ſententia, quam hæc, totus Deo plenus ſum, illi mea carmina curæ. Ex his ipſis porro Fabii & Senecæ locis patet aliam longe eſſe *Medeam Ovidii*, de qua Tertullianus, carmine ſcriptam *Heroico*, & ex meris Virgilianis verſibus contextam, quam habuit Pitckhaimerus & Salmaſius, a quo acceptum initium illius edidit P. Scriverius in fragmentis Tragicorum; aliam vero *Medeam Ovidii*, verſu ſcriptam *Jambico*, & uno vel altero fortaſſe loco ad Virgilii dicta alludentem, pridemque deperditam. De eadem Ovidii Medea Auctor de cauſis corruptæ eloquentiæ cap. 12. *Nec ullus Aſinii aut Meſſalæ liber tam illuſtris eſt quam Medea Ovidii aut Varii Thyeſtes.* Aliorum quæ ſcripſerat Ovidius hic eſt index: Declamationes, Controverſiæ ac ſuaſoriæ, quibus valuiſſe Naſonem teſtatur Seneca Controverſ. 10. diſcipulum rhetoris Arellii Fuſci, & Porcii Latronis admiratorem. *Metaphraſis Phænomenon Arati* Lactant. II. 5. & Probus in Georgica Virgilii. *Epigrammata*, de quibus vide Politianum cap. 59. Miſc. & fragmenta Ovidii a Nic. Heinſio collecta. *Liber in malos Poetas*. Quintilianus VI. 3. *Adjuvant urbanitatem & verſus commode poſiti, ſeu toti ut ſunt, quod adeo facile eſt, ut Ovidius ex tetraſticho Macri carmine* (i. e. Poemate tetraſtichis conſtante) *librum in malos poetas compoſuerit*. *Triumphus Cæſaris* Tiberii de Illyriis. III. 4. e Ponto. *Carmen de laudibus Auguſti jam defuncti*, ſermone Getico, Ovidius ipſe IV. 13. e Ponto. *De bello Actiaco* ad Tiberium libri II. *Vaticiniorum liber*.

IV. *Suppoſita Ovidio*. 1. *Conſolatio ad Liviam Auguſtam* de morte Druſi Neronis, quæ ſub Ovidii nomine prodiit Venetiis 1472. fol. cum Probæ Virgiliocentonibus, atque Ovidio in variis Codd. MSS. tribuitur, *Pedonis Albinovani* eſt, ut dixi ſupra. Pedonem hunc æqualem ſuum Ovidius *ſidereum* vocare non dubitat IV. 6. e Ponto. At conſolationem hanc Ovidio præter rem adſcripſit Paſſeratius, & Barthius LIII. 13. Adverſar.

2. *Carmen Panegyricum ad Calpurnium Piſonem*, Lucano ab aliis tribuitur. Vide, ſi placet, quæ a me diſputata ſunt ſupra.

3. *Elegia de Philomela* ſive de vocibus avium ac quadrupedum, & verbis, quibus illæ apud latinos denotantur. Non Ovidii, ſed Grammatici utcumque veteris Chriſtiani eſſe videtur Voſſio lib. 1. de vitiis ſermonis cap. 14. & III. de Idololatria cap. 49. Confer A. Schotti obſervationes Poeticas c. 52. Sub *Albii Ovidii Juventini* nomine edidit Goldaſtus, ſubjecta Julii Sperati V. C. elegia de Philomela. De eodem argumento diatribam ſe ſcripſiſſe teſtatus eſt Iſ. Caſaubonus ad Antonium Getam Ælii Spartiani, qua opes Græciæ in hujus generis vocabulis cum paupertate ſermonis latini non ſegniter ait ſe comparaſſe. Hæc Caſauboni diatriba numquam lucem vidit quod ſciam. Interim conſuli poſſunt Joach. Camerarius in commentariis utriuſque linguæ pag. 198. ſeq. Jo. Textoris officina pag. 280. ſeq.

Andreas Schottus II. 51. Obſervatt. Human. Julius Cæſar Bulengerus de venatione Circi c. 20. pag. 76. ſeq. Samuel Bochartus in limine Hierozoici & Fridericus Hofmannus in Epigrammatis p. 158. ſeq. Græca quædam de vocibus animalium vocabula habes apud Cæſarium qu. LXXVIII. pag. 218. De vocabulis, quibus Græci & Latini [a] voces avium & aliorum animalium exprimunt, præter alibi laudatos a me & Apulejum in floridis, Vincentium Bellovacenſem XXII. 6. ſpeculi naturalis ex libro Papiæ: Jac. Pontanum VIII. 2. φιλοκαλίας pag. 164. ſeq. Chriſtophorum Beccmannum in originibus Latinæ linguæ, vocabulo *murmur*, Gualterum Carletonum de differentiis, & nominibus animalium, (Oxon. 1677. fol.) illa parte qua piſces perſequitur p. 94. - 102. & Guilelmum Muſgrave in notis ad vitam Imp. Getæ a Spartiano ſcriptam, operæ pretium eſt conferre quæ ex Adverſariis Iſ. Caſauboni nuper edidit Jo. Chriſtoph. Wolfius in Caſaubonianis Hamburgi A. 1710. 8. editis pag. 56. ſeq.

4. *De Pulice* Elegia, ſub *Ofilii Sergiani* nomine a Goldaſto vulgata, Ovidio certe indigna. Gallica metaphraſis *pulicis* Ovidiani exſtat in libello parum ſerio & parum pudico, qui Amſt. 1720. 12. prodiit ſub titulo *les tetons*, p. 50. auctorque ait ſe natum fuiſſe ſedecim annos, cum illam componeret.

5. *Somnium*, quod incipit: *Nox erat & ſomnus* &c. in Goldaſti editione, *Ovidii junioris ſomnus* inſcribitur. Hoc ſomnium cum philomela & pulice, quæ in Heinſiana & Cnippingiana editione Ovidii fruſtra quæres, exſtat ad calcem Heroidum & amorum ex poſtrema Jac. Micylli recognitione, Francof. 1582. 8. excuſa etiam Venet. A. 1515. 8. cum Ovidii vita ab Aldo ſcripta, & Pariſ. 1536. 8. & apud Gryph. 1554. 8.

6. *Epigrammata ſcholaſtica de Virgilii XII. libris Æneidos*, ſive argumenta librorum Virgilianorum, etſi Ovidio in quibuſdam manu exaratis codicibus adſcripta, communi ſuffragio virorum doctorum exiſtimantur alterius eſſe auctoris. *Argumenta librorum Æneidos* ad Ovidium auctorem referuntur etiam in Codice eximio & pervetuſto membranaceo Virgilii cum Servii commentariis, quem laudatum a me ſupra ſervat noſter Joachimus Morgenwegius. In hujus calce leguntur ſimili vetuſta manu deſcripti Ovidii libri de Ponto.

7. Nihil vero magis ridiculum ſit, quam *libros tres de Vetula* [b] genuinis Ovidii ſcriptis annumerare, qui Hexametris verſibus deſcripti cum præfatione Leonis (Protonotarii Sacri Palatii Byzantini ſub Vatachio Principe) prodiere Coloniæ 1470. Lubecæ 1471. & inter Catalecta Ovidii editore Goldaſto, Francof. 1608. 8. denique recenſiti e MSS. una cum Nigelli Wircheri (c) Angli Bunello ſive ſpeculo ſtultorum, editi auſpiciis Glorioſiſſimæ memoriæ Ducis Auguſti Guelferbyti 1662. 8. Hoc ludicrum Opuſculum ab infimi ævi Monacho (*Pamphilo* forte *Mauriliano* (d) profectum non evolverat Manutius, qui tamquam tria diverſa memorat *de vetula*, *de quatuor humoribus*, *& de ludo latrunculorum*, cum de his univerſis agat hoc ſcriptum. Verſus aliquam multos ex libro III. producit Tho. Bradvvardinus in cauſa DEI adverſus Pelagium pag. 33. Rogerus quoque Baco magnus Aſtrologiæ Patronus nullius fere libentius ſcriptoris teſtimoniis utitur, notante Joanne Pico lib. 1, in Aſtrologos p. 284. Opp. Vide etiam Roberti Holkot lect. XXI. in lib. Sapientiæ & Domini Joannis Friderici Mayeri Exerc. utrum fata religionum pendeant ab aſtris diſſ. 1. §. 5. De hoc opere copioſius differere voluit magnus Seldenus lib. III. de Synedriis c. 16. ſed morte præventus imperfectum illud opus coactus eſt relinquere.

Catalecta Ovidii, & alia quædam nomine ſuo ſuppreſſo junctim vulgavit, auctoribuſque ſuis MStorum ope magnam partem reſtituit *Goldaſtus* Francof. 1610. 8. In eo volumine occurrunt: Epigrammata ſcholaſtica de Virgilii XII. libris Æneidos. Epiſtola Ovidiana Penelopes ad Ulyſſem, Græce reddita a Carolo Utenhovio. Ovidii junioris ſomnus. Cornelii

(a) Chaldaica vide in Targum ſecundo libri Eſther c. 1. 2.

(b) Beda in Boethium de Trinitate: *Extirpanda eſt hæreſis vetularum, quæ jurant per partes DEI.*

(c) De hoc Nigello exſtat erudita diſſertatio Jacobi Thomaſii Lipſ. 1679. qua inter alia obſervat eum claruiſſe circa A. C. 1200.

(d) Vide Barthium ad Guil. Britonem p. 62. & 349.

III. Maximiani Galli amores ſive ſex elegiarum libellus, de quibus dixi capite ſuperiore. In exemplo hujus editionis, quod exſtat Hamburgi in Bibl. Joannea, varias lectiones e MSto Codice adjectas vidi manu V. C. Frid. Lindebrogii, quibus non pauca emendantur & ſupplentur. Ofilii Sergiani Elegia de pulice. Albii Ovidii Juventini elegia de Philomela. Julii Sperati V. C. elegia ejusdem argumenti. Pamphili Mauriliani (*e*) Pamphilus ſive de arte amandi Elegiæ LXIII. De Vetula libri III. cum præf. Leonis Protonotarii. Bedæ Venerabilis elegiæ II. de Cuculo. Benigni Floriacenſis elegia de excidio Trojæ. Bernardini Cilenii Veronenſis, qui Friderici III. Imp. temporibus vixit, amores, h. e. libellus elegiarum ſive Odarum XXII. ad Juliam, editus antea ſub falſo nomine Franciſci Octavii. Antonii Codri Urcei Bononienſis Rhythmus die S. Martini pronunciatus. Denique claudit hanc collectionem Goldaſtinam elegia Baptiſtæ Mantuani Carmelitæ contra Poetas impudice loquentes. Vir Clariſſ. Chriſtianus Daumius in Epiſtola ad Joach. Fellerum (*f*) *Vetulam* Pſeudo Ovidii, *Pamphilum* & alia opuſcula *Goldaſtus ſe primum ex membranis edere ratus eſt, at ego habui editiones recenter inventa typographia natas, membranis illis longe meliores & locupletiores. Ideo cum Voſſius & alii exinde quæ in rem ſuam eſſe vident allegent, cur non & horum rationem habeamus? Iis quæ Goldaſtus omiſit, Aldus autem in Ovidii vita meminit, adjungo olim a me collecta carmina* de ventre, de tribus puellis &c. Eſt mihi hæc ſcribenti in manibus editio vetus ſine loci & anni nota in 4. ubi Pamphilo præmittitur Pſeudo Ovidii *liber trium puellarum*, ſive elegia de tribus puellis cantu inter ſe certantibus judice poeta, qui tertiam Jovis amores canentem cæteris duabus præfert, ſibique adjungit: *& liber de nuncio ſagaci*, verſibus hexametris homœoteleutis ſive leoninis, & *de pulice*. Elegia de tribus puellis hoc eſt initium:

Ibam forte viam quamdam nullo comitante,
Solus amor mecum, qui ſolet eſſe, fuit.
Dumque meos verſus facio, meditorque puellam,
Cui poſſim verſus mittere quos facio.
Ecce procul video quaſi tres nymphas venientes,
E quibus ut memini longior una fuit.
Hæc medium ſortita locum, currebat, & omnes
Currebant pariter, ſed tamen illa magis.
Sed ſi forte manu jaculum ſumſiſſet & arcum,
Illa mihi certe viſa Diana fuit.
Sic etenim ſolet illa feras agitare per altus
Silvas, cumque ſuis currere virginibus.
Tunc ego noſſe volens formas & nomen earum,
Incepi ſubito currere poſt ſolis. &c.

Liber de nuncio ſagaci, in quo colloquium eſt puellæ cum nuncio, qui dona a poeta ipſi affert, ita orditur:

Summi victoris fierem cum victor amoris,
Sperabam curis finem poſuiſſe futuris,
Rurſus ad arma vocat, me quærit & ecce Cupido.
Dic, amor, unde venis pharetris ſic undique plenis?
Cujus caſtra petis, vel cujus vulnera tendis?
Hinc procul hinc abſis, quia mecum nulla videbis;
Tot tibi ſunt Parides, & tot tibi ſunt Ganymedes &c.

Bedæ venerabilis (an Milonis potius, Monachi Elnonenſis A. 870. defuncti) elegia una de conflictu veris & hiemis, atque altera (*g*) de morte cuculi. Benigni Floriacenſis elegia de excidio Trojæ, Bernardini Cilenii &c. Librorum *de vetula* auctorem eſſe fortaſſe ipſum illum Leonem Protonotarium, qui præfationem præmiſit, ſuſpicatur vir Clariſſ. Polycarpus Leyſerus in hiſtoria poetarum medii ævi p. 2089. ubi porro multis poſt Ovidium ſeculis libros illos Ovidio eſſe ſuppoſitos ex hiſce docet floſculis: Scilicet L. I. n. XXX. v. 3. edit. Goldaſti p. 127. legitur vocabulum

(*e*) Hujus Mauriliani meminit Guermundus commentario in artem Priſciani. Ejus vero elegias & libros de Vetula, quos ipſos quoque a Mauriliano ſcriptos Barthius conjiciebat, cum MSto contulit in eodem Codice Lindebrogius.

(*f*) Jo. Frid. Felleri monumenta varia inedita, trimeſtri XI. pag. 611.

(*g*) Incipit: *Plangamus cuculum, Daphnis dulciſſime noſtrum*; eadem, quam ſub vero Alcuini nomine edidit Mabillonius T. I. Analect. p. 360.

treuga, pro armiſtitio, quod ævi eſt recentioris. Lib. I. n. XXXVII. ed. cit. p. 133. I. ult. vox *AlKimia*, quæ itidem ſerius ab Arabibus ad Latinos venit. Idem dicendum de *Algebra* & *Almucgrabala*, quæ occurrunt n. XLI. v. 5. pag. 135. *Algebraque* iterum L. III. n. II. v. 5. pag. 163. *Cognoſcere amicam* Lib. 2. n. I. v. 5. & 7. p. 136. eſt hebraiſmus, ex lectione S. Codicis hauſtus. *Paſtorum* & *prælaturarum* meminit L. II. n. XIV. v. 3. & 8. pag. 143. quæ voces Eccleſiaſticæ ſunt. *Camiſia* item, quæ affertur L. II. n. XXIV. p. 150. I. 1. non eſt ævi Ovidiani. *Sibi* loco *ipſi* nonnunquam uſurpat auctor L. II. n. XXXIII. v. 5. p. 155. n. XXXVI. v. penult. p. 157. *Dei unitatem* ubi ſtabilit auctor L. III. n. IV. pag. 164. & 165. vocabula *principium* & *principiatum* adhibet, & Manichæorum ſententiæ, de *duobus principiis* mundi ſibi contrariis & coæternis, meminit. Vocabulo *glorificare* nonnunquam utitur, quod eſt eccleſiaſtico-Chriſtianum, ut L. III. n. V. v. ult. p. 166. Mundum ex nihilo *creatum* eſſe probat L. III. n. VI p. 166. n. XVIII. pag. 273. *Reſurrectionem mortuorum* credit futuram L. III. n. XX. p. 175. Locum de incommodis ſenectutis ex Eccleſiaſtico profert. L. III. n. XXIII. pag. 176. De *religione Chriſtiana* multa habet L. III. n. XXXII. ſeqq. ubi vaticinatus talia inducitur Ovidius & ex foliis Sybillæ hæc hauſiſſe v. L. III. n. XLI. v. antep. pag. 186. de quibus tamen conſtat, ea ignorata prorſus fuiſſe ante Commodi Imperatoris tempora. *Trinitatem* admittit iis loquendi formulis, quibus ne Chriſtiani quidem primis ſeculis utebantur, L. III. n. XLII. XLIII. *Mariam* mediatricem appellat L. III. n. XLV. v. pen. p. 188. eamque in cœlos ſumtam eſſe docet n. XLV. *Hæc loco laudato Leyſerus: qui pag.* 2071.-2076. *etiam veterem editionem* Pamphili *confert cum editione Goldaſtina, ejuſque varias & pleraſque meliores lectiones annotat, atque integra, quæ Goldaſtus omiſit, ſupplet diſticha.*

V. Reliquum eſt, ut editiones Ovidii paucis referam. Antiquiſſima ſine anni notatione Ovidii opera, Metamorphoſeos opus & elegiarum omnium volumina [*h*] Rom. 1471. fol. 2. Volum. per Conradum Svveinheim & Arnoldum Pannartz: deinde Venet. 1472. (*i*) fol. per Jacobum Rubeum, natione Gallicum, quæ editio cum notis MSS. fuit Neapoli in Bibl. Joſephi Vallettæ. Memorat & Maittairius (*k*) Ovidium A. 1474. fol. Venetiis excuſum cum hac ſubſcriptione: *Ovidii opera omnia, Medea excepta & triumpho Cæſaris, & libello illo Pontica lingua compoſito, quæ incuria temporum perierunt, Jacobus Rubeus natione Gallicus, honeſtiſſimo loco natus impreſſit, Nicol. Marcello duce Venetiarum M. CCCC. LXXIIII.* Idem Rubeus poſtea Metamorphoſin excudit Pinerolii 1480. fol. [*l*] quæ eodem anno quoque lucem vidit Parmæ fol. opera & impenſa Andreæ Portiliæ. Ovidii opera per Baldaſarem de Azzogridis, civem Bononienſem, Bononiæ 1480. fol. quæ fuit apud Nicolaum Heinſium, & emendata a *Barnaba Celſano* Vicentino, Vicentiæ 1480. fol. apud Hermannum Colonienſem Lichtenſtein. Et cum præfatione *Boni Accurſii*, Venet. 1486. fol. Florentiæ A. 1489. fol. & Venet. charta & characteribus typorum nitidis A. 1498. fol. in Bibliot. Bigotiana. De remedio amoris, in Ibin, faſtorum, triſtium, de Ponto, de Pulice, philomela, de medicamine faciei, de nuce, Conſolatio ad Liviam & Metamorphoſis, Venet. 1486. fol. Heroides, & libri de arte amandi, ac de remedio amor. cum notis Barthol. Merulæ Venet. 1487. 1492. fol. Faſtorum libri cum commentar. Antonii Fanenſis & Pauli Marſi ibid. Metamorphoſis, Mediolan. 1509. fol. & cum commentario Pauli Marſi Venet. 1492. fol. & cum Raph. Regii notis ibid. 1497. fol. *Aldina* editio A. 1503. 8. tribus Vol. e præclaris exemplaribus deſcripta. Hæc laudatur ab H. Stephano in Pſeudo-Cicerone p. 71. Editio Ovidii Aldina altera 1515. tertia 1533. 8. tribus vol. cujus editionis exempla quædam in pergameno excuſa. Addidit quoque Aldus A. Naugerii in Ovidium caſtigationes. Ovidii opera, excepta Metamorphoſi, Venet. 1516. 12. apud Alex. Paganinum. Editio Baſileenſis 1532. apud H. Petri & edente Jo. Sichardo 1527. 8. & 1548. 8.

Ve-

(*h*) Mich. Maittaire Annal. typograph. p. 92.

(*i*) Giornale de' letterati d' Italia Tom. XXIV. p. 101. 102.

(*k*) Pag. 108.

(*l*) Id. pag. 157.

Veneta A. 1530. 12. Lugdunenſis apud Gryphium 1546. 12. tribus vol. Baſileenſis cum commentariis Antonii Conſtantii Fanenſis, Pauli Marſi, Barthol. Merulæ, Domitii Calderini & aliorum, ac notis Jacobi Micylli Baſileæ 1549. 1550. duobus voluminibus fol. Plantinianæ 1566. & 1578. 12. tribus vol. & cum ſcholiis Victoris Giſelini 1595. forma minore. Cum notis *Greg. Berſmanni* ex recognitione Jacobi Micylli 1582. 8. tribus vol. & 1596. Lipſ. & Heidelberg. 1604. & Lipſ. 1607. & 1620. 8. *Herculis Cioſani* eruditæ in omnia Ovidii notæ, Venet. 1578. 8. apud Ald. & A. 1582. 8. apud Plantin. Ovidius cum notis variorum Francof. 1601. fol. apud Wechel. tribus partibus, uno volumine, in qua editione præter Berſmanni, Micylli, & Cioſani obſervationes integras in Ovidium occurrunt in *Heroides* Antonius Volſcus, Hubertinus Clericus, Janus Parrhaſius, Jo. Scopa, Aaron Battaleus, Gaudentius Merula, Domitius Calderinus, Georgius Merula, & Baptiſta Egnatius & Guid. Morilloni argumenta. In *libros amorum* Dominicus Marius Niger, in *artem & remedia amoris* Barthol. Merula, in *Nucem* Niger & Eraſmus, in *poema de medicamine faciei* iterum Niger: in *libros Faſtorum* Antonius Conſtantius Fanenſis, Paulus Marſus, Phil. Melanchthon & Vitus Amerbachius. In *Triſtium libros* & *de Ponto* Barthol. Merula & Amerbachius. In *Metamorphoſin* Raph. Regius. In *Ibin* Zarottus. Confer de hac editione Tho. Chrenium parte VIII. animadverſ. ſub init. Lugd. 1603. 4. in corpore Poetarum latinorum. Ex recenſione *Dan. Heinſii*, cum caſtigationibus Scaligeri, & Gruteri Lugd. Bat. apud Elzivir 1629. & Amſt. 1630. forma minore, 1649. & 1653. Cum notis variorum ex editione *Cornelii Schrevelii*, Lugd. Bat. 1661. 8. *Nicol. Heinſii* editionem Anni 1652. memorat Marolleſius: atque in Schreveliana cum notis Variorum A. 1661. 8. Ovidius ipſe ex Nic. Heinſii recenſione exhibetur. Hic ſecundas ſuas in Naſonem curas promittit in notis ad Petronium p. 294. edit. *Petri Burmanni*, qui pag. 514. easdem aliquando in lucem ſe prolaturum pollicetur.

Editio ſcriptorum Ovidii præſtantiſſima eſt, quæ ex *Nic. Heinſii* caſtigatione accuratiſſime facta ad codices plurimos MSS. cum ejusdem notis prodiit Amſtelod. 1661. 12. tribus vol. quamvis vir doctiſſimus affirmabat ſe præ feſtinatione non pauca omiſiſſe, & ſecundis curis longe melius eſſe de hoc poeta promeriturum. Heinſium in textu Ovidii reddendo ſecutus eſt *Burcardus Cnippingius*, qui cum integris ejusdem Heinſii & ſelectis variorum notis vulgavit ex officina Hackiana, Lugd. Bat. 1670. 8. tribus vol. recuſum Amſtelodami A. 1685. in officina Blaviana. *Daniel* etiam *Criſpinus* qui in uſum Delphini Naſonem edidit cum interpretatione & notis, Lugd. 1689. 4. quatuor voluminibus. Indicem omnium vocabulorum, qui eſt in hac editione, non accuratiſſime confectum eſſe notat Tho. Crenius III. animadverſ. p. 1. ſeq. *Criſpinus* a Socini hæreſi, cujus inſimulatus fuerat, alienum ſe eſſe graviter & ſancte teſtatur T. 3. p. 21. ad lib. I. Triſtium, Eleg. V. Cum notis variorum recuſus Ovidius eſt Amſtelod. 1702. 8. tribus vol. Sine notis Lipſ. 1703. 12. & ex recenſione *Michaelis Maittaire* (*m*) Lond. 1718. 12. tribus Vol. Burmannns A. 1714. minori forma & minoribus typis vulgavit Ovidium ad fidem veterum exemplarium caſtigatum (*n*) atque hoc labore prælusit majori & luculentæ, quam parat Naſonis editioni [*o*] proxime ut optamus vulgandæ cum locupletioribus Nic. Heinſii & novis ſuis obſervationibus. A. 1620. lucem vidit *Greg. Breſmanni* Calligraphia Ovidiana, ſive ſententiæ ex Ovidio ſub titulis alphabetico ordine digeſtis collectæ addita Germanica interpretatione. Habeo etiam libellum non magnæ rei, A. 1505. 4. excuſum (Daventriæ ut ſuſpicor) hoc titulo: Orationes familiares & elegantiſſimæ ex omnibus P. Ovidii libris formatæ cum expoſitione vocabulorum difficilium per Hermannum Torrentinum. Similes ſilvæ ſententiarum ex Ovidio ſelectarum Lipſ. 1520. 4. Jo. Murmelii flores Tibulli, Propertii & Ovidii, Colon. 1516. 4. Salmaſii obſervationes & emendationes in Ovidium, Almelovenio in Bibl. latente pag. 49. memoratæ non viderunt lucem. Loca quædam Ovidii, audacius quandoque, ut ſolet, emen-

(*m*) Bibl. ancienne & moderne Tom. V. p. 168. Never Docher Baal LII. p. 319.

(*n*) Acta Erud. A. 1715. p. 175. Journal des Savans 1716. p. 183.

(*o*) Ovidii opera omnia cum integris notis Micylli, Cioſani, Heinſii, aliorumque, & ſuis edidit Burmannus Amſtel. 4. vol. in 4. A. 1727.

emendat Vir clariſſimus Chriſtoph. Auguſtus Heumannus in parergis Criticis, & in Actis Erud. A. 1716. p. 452. ſeq. & T. VI. ſupplem. pag. 77. &c.

Cum interpretatione Gallica & notis *Michaelis de Marolles* prodiit Ovidius excepta Metamorphoſi Pariſ. 1661. 8. ſeptem volum. *Ovide en belle humeur, traveſty par Mr. Daſſoucy* Pariſ. 1664. 12. Metamorphoſin verſibus ludicris Gallicis expreſſam complectitur, de qua ad pag. 317.

Belgice *Vondello* interprete Amſt. 1671. 4. & *per Abrahamum Valentinum*, Lugd. Bat. 1678. 12. tribus vol. & cum Ludovici Smidii obſervationibus, Amſtelod. 1701. 4. Libri Triſtium ex Metaphraſi Belgica Danielis Havart, Med. D. Ultraj. 1691. & conſolatio ad Liviam 1696. 4. Libri Triſtium atque ex Ponto (& Locmanni fabulæ) carmine Belgico, Metaphraſte Salomone van Ruſting, Medicinæ D. Amſt. 1701. 8.

Jacobi Pontani Ethicorum Ovidianorum libri IV. Ingolſtad. 1617. 8. Wolfgangi Seberi Index in Ovidium, cujus meminit in litteris ad Jungermannum, non vidit lucem, uti nec præclara, quam nuper moliebatur Petrus Francius Poetæ ſuaviſſimo haud impar, Naſonis editio. Uſum præpoſitionum ex toto Ovidio demonſtrat locupletiſſimus Index Georgii Meyvvaldi, Scholæ Lignicenſis Prorectoris, Budiſſæ 1691. 8. cujus utinam & reliqui Indices Ovidiani in uſus latinæ linguæ ſtudioſorum lucem videant. Jo. Guilelmi Capoſerrei conjecturas in quædam Ovidii, Lipſiæ A. 1658. editas laudat J. Andreas Boſius in litteris ad Gudium pag. 41.

DE SENECA.

M. Annæus Seneca Cordubenſis Hiſpanus, inſignis Equeſtri ordine, ſed doctrina liberiſque longe nobilior, in quibus L. Annæus Seneca Philoſophus totum orbem nominis ſui celebritate implevit. Floruit Rhetor Seneca imperante Auguſto & Tiberio, ut docet Lipſius libro & capite primo electorum, & Nic. Antonius lib. I. Bibliothecæ veteris Hiſpanæ cap. IV. Hoc autem loco a nobis recenſetur, quia noluimus eum a filio divellere, cum quo ejus ſcripta communiter eduntur, & quia ipſe innuit ætate provectum ſe fuiſſe, cum ea, quæ habemus, in litteras mitteret. Seneca pater per ætatem audire etiam Ciceronem potuit, niſi bellorum Civilium furor intra Coloniam ipſum ſuam continuiſſet, ut ex præfat. lib. I. Controverſ. conſtat. Idem tamen Suaſ. II. meminit Attali Stoici, a Sejano circumſcripti & ſolum vertere coacti, atque Controverſ. 12. Auguſtum Divum appellat.

L. Annæus Seneca, M. Annæi Filius una cum Afranio Burro Rector Imperatoriæ juventæ, poſtquam Senatoria dignitate quæſtura prætaraque & aliis honoribus functus eſſet, & Stoicis, licet negat, [p] addictus inter Philoſophos magnum ſibi nomen comparaſſet, ab eodem Nerone, quem inſtituerat, vita excedere juſſus, ferro ſibi ipſe venas exſolvit, balneumque ingreſſus obiit Anno CHRISTI 65. Neronis 12. triennio poſt Burri mortem. *Optimus excultor morum, mentiſque colonus*, ut bene vocatur ab Alano lib. I. Anti-Claudiani. Ejus vitam præter Lipſium & A. Schottum non indiligenter perſecutus eſt M. Antonius Delrio, qui librum ſecundum prolegomenon ad Syntagma tragœdiæ latinæ vitæ Senecæ deſcribendæ impendit. Mores ipſius & vitam dogmatibus haud reſpondiſſe innuit Dio lib. LXI. p. 694. qui mihi non videtur eſſe audiendus. Nam ut Tacitus, ſeverus & ipſe morum cenſor 14. 52. tradit, criminationes illæ fuerunt invidorum, poſt Burri mortem ad deteriores inclinante Nerone, & bona Senecæ conſilia non amplius audiente, Senecam adorientium. Senecæ Philoſophi veri *Magiſtri ſententiarum* (q) vitam ſcriptam a *Petrarcha* memorat Thomaſinus in Petrarcha redivivo p. 25. E recentioribus præter citatos, *Jo. Schildius* [r] in exercitationibus ad Taciti Annal. lib. XV. ubi extrema Senecæ deſcribuntur, Lugd. Bat. 1645. 12. *Franciſcus Salvator* (ſ) in libro edito Romæ 1674. 12. *il filoſofo cortegiano, o la vita di Seneca*. Aliis Chriſtianus plane Theologus vi-

(p) Epiſt. 45. & de vita beata c. 3.

(q) Petrus Petitus libro de lacrimis pag. 139. *Seneca, verus, ut quidem arbitror, Magiſter ſententiarum*.

[r] Nic. Heinſii poemata pag. 263.

(ſ) Giornale de' letterati di Roma A. 1674. pag. 12.

viſus fuit Seneca, [t] Atheus aliis, ita ut nimias alii laudes in eum congerendo, alii conviciis onerando & maledictis incredibilibus (u) modum exceſſerint, vitio ſolenni ingenii humani, & fato haud infrequenti magnorum virorum, qui per encomiorum & detractionum ſeſe mutuo conficientium certamina famam ingentem ad poſteros propagant. Ut vero & doctrinæ copia, & ſcribendi elegantia longe multumque omnibus obtrectatoribus ſuis præſtitiſſe Senecam, vere mihi videtur affirmaſſe Muretus: ita non magis Atheum fuiſſe illum perſuadeo mihi quam Chriſtianum, nec magis contaminatum omnibus ſceleribus hypocritam, quam ex Sanctis aliquem aut Angelum: ſed non malæ indolis nec abſurdi judicii hominem, qui ex Philoſophia Stoica tantum profecit, ut in ſe deſcendere, & Providentiæ Divinæ conſideratione ſuſtinere animum, tum vanitatem ambitionis, avaritiæque & voluptatis ſtultitiam agnoſcere potuerit etiam in affluentia omnium rerum, in negotiorum mole & aulæ maximæ luxu ac magnificentia: qui denique res ſecundas non minus, quam adverſas & mortem ipſam didicerit ferre fortiter, quod non verbis, ſed factis demonſtravit; facile etiam præmii loco laturus vitæ & honorum prorogationem, ſi eam obſequio qualicumque in Neronis effrenes cupidines, & funeſta Reip. conſilia redimere voluiſſet. Juſtus Lipſius Centur. 1. ad Belgas Epiſt. 42. *Senecam commentari incepi: pergo ſedulo & in ipſo labore fructum ejus capio, formari & emendari. Semper ille mihi magnus Vir apparuit: ſed ut ſolent vere magna, magis magiſque inſpectus & tractatus ſe approbat, & crebro. Poſt ſacras litteras nihil in ullo orbe, in ulla lingua ſcriptum utilius, meliuſque. Deus mihi det abſolvere. Hoc ſaltem brevi & operoſo commentariolo, (ita confido) aſſequar, ut quivis legere Senecam, & capere, qui modo Latinæ Linguæ rudis non ſit, & ex illo campo meſſem legere poſſit ad vitæ ſuæ & morum tutelam. Me aut meam ambitionem hic non ſpecto &c.*

Jam dicendum eſt *de decem Tragœdiis*, quæ ſub Senecæ nomine ambulant & Philoſopho tribuuntur a Franciſco Petrarcha, Petro Crinito, Daniele Cajetano, Martino Delrione, &c. Alii ut Balth. Boniſacius lib. 15. cap. 7. Hiſtoriæ ludicræ audacter pronunciant, auctorem habere Marcum Senecam nepotem, Philoſophi ex priore uxore filium, ſed prematura morte exſtinctum, cujus meminit Conſolat. ad Helviam cap. XVI. Sed ex eodem loco conſtat admodum puerum & paullo ante Patris exſilium obiiſſe. Aliis, ut Joh. Boccatio, ſaltim dubium eſt utrum filius L. Annæi, vel frater, vel ex fratre nepos, M. Annæus Lucanus eas ſcripſerit. *Tragœdias* Elias Vinetus putavit eſſe neſcio cujus L. Annæi Senecæ, qui ſub Trajano floruerit. Senecam Philoſophum a Tragico diſtinguit quoque Sidonius Apollinaris Carm. IX. verſ. 231. Idem faciunt alii, a quibus tamen recte ut puto diſſentiunt Nic. Antonius lib. 1. Bibl. veteris Hiſpanæ cap. 9. & Barthius ad Statium T. 1. p. 251. Equidem certum eſt, & Senecam Philoſophum carmine valuiſſe [x] & aliquas tragœdias ad eum recte referri. Sed & de hoc fere convenit inter eruditos, decem has, quas habemus, non eſſe unius auctoris.

1. *Hercules furens* ex Dan. Heinſii ſententia auctorem habet M. Annæum Senecam Philoſophi patrem. Verſus ex hoc dramate, Seneca nomine tenus compellato afferuntur a Terentiano Mauro lib. de metris. Imitatus eſt Seneca Herculem furentem Euripidis, ad quem, vide ſi placet, quæ notavit Joſua Barnes V. C. ad verſ. 140.

2. *Thyeſtes* Senecæ tribuitur a Luctatio (y) Statii Scholiaſte ad lib. IV. Thebaid. Hæc eidem M. Annæo Senecæ ab Heinſio adſcribitur.

3.

(t) Criminationes variorum in Senecam Philoſophum collegit Jo. Henricus Meibomius in vita Mæcenatis cap. 22. Conſule etiam Sam. Baſnagium ad A. C. LVIII. n. 4.

[u] *Vide* L. Annæum Senecam ab Amando Fabio atheum proclamatum & a Jacobo Petro Huntero defenſum, *Regiomonte* 1651. 4.

(x) Vide Senec. Epiſt. CVII. & CXV. & Lipſium ad Tacit. XIV. 52. cujus & Quintiliani locum paulo ante adduxi.

[y] Sub ejuſd. *Luctatii* nomine periochas, ſive *argumenta ſingularum Tragœdiarum* in MS. reperit edidítque

G.

3. *Thebais* ſive *Phœniſſæ* reliquis præfertur a Lipſio, Florente Chriſtiano & Jano Bernartio, ſed eadem indigna Seneca, minimaque tragœdiarum eſt judicio Joſ. Scaligeri, Dan. Heinſii, Petri Scriverii. Ad Senecam Philoſophum referendam eſſe, nec Lipſius dixerit, qui temporibus Auguſti vindicare malebat. Neſcio quale ſit Henrici Chiffellii *ſupplementum ad Thebaidem Senecæ*, Rom. 1628. 8. quod memoratur in Catalogo Bibl. Barberinæ. Cum Q. Septimii Florentis Chriſtiani notis prodiit Thebais Pariſ. 1588. apud Fed. Morell.

4. *Hippolyto*, ſi Troadas excipias, nulla Latinarum ſecunda eſt, & Philoſophum Senecam auctorem agnoſcit, judice Daniele Heinſio. Porro verſus quem ex *Phædra* (z) Senecæ aſſert Priſcianus libro IV. in hoc dramate occurrit. Etiam in Ms. optimo Florentino quo uſus Joh. Frid. Gronovius, hæc Tragœdia *Phædra* inſcribitur. Comparationem inter Hippolytum Senecæ & Euripidis edidit Jo. Henr. Boeclerus Argentor. 1651. 4. vide & Sam. Petitum lib. 1. Obſ. cap. 2. qui cap. 1. ſuſpicatur Medeam, & Hippolytum a Seneca Philoſopho in exſilio ſcriptas eſſe, utpote in quo *levioribus ſe oblectaſſe ſtudiis* teſtatur in conſolat. ad Helviam cap. IV. Boecleri comparatio inter *Hippolytum* Senecæ & Euripidis legitur in ejus diſſertatt. Academicis Argentorati 1710. 4. junctim excuſis Tom. 2. pag. 1150. ſeq.

5. *Oedipus* adumbrata ex Sophoclis Oedipo Tyranno, auctore M. Annæo Seneca Philoſophi parente, ut eidem Heinſio videtur.

6. *Troades* Senecæ tribuitur a Valerio Probo, ſed qui bis *Hecubam* vocat. Cæterum Philoſophi eſſe, & Euripidis Troadas longe vincere judicabat olim Heinſius. Troadem perperam appellant Lipſius & alii, qui etiam contemnendi & ignobilis auctoris eſſe exiſtimant, cum Joſ. Scaligero judice ſit princeps Latinarum Tragœdiarum. Cum Euripidis Troadibus & Hecuba confert Sam. Petitus lib. I. Obſerv. cap. 3. qui poſt reditum ab exſilio ſcriptam hanc Tragœdiam in aula a Philoſopho exiſtimat cap. 1. Troades *Hecubam* appellat etiam Priſcianus. Germanicis verſibus reddidit notaſque addidit Poeta egregius Martinus Opitius parte 2. poematum, inſcripſitque Aug. Buchnero.

7. *Medea* ſub Senecæ nomine allegatur a Quintiliano lib. 9. c. 2. & Philoſopho tribuitur ab omnibus, quamquam vetus Lucani ſcholiaſtes effectam fuiſſe etiam a Lucano Medeam Tragœdiam teſtatur. De Ovidii Medea dixi ſupra. In Senecæ *Medeam* commentaria Matthæi Raderi S. I. prodiere Monachi 1631. 12.

8. *Ex Agamemnone* verſiculum ſub Senecæ nomine laudat Priſcianus libro 6. Gallice Agamemnonem e Seneca compoſuit Carolus Tuſtanus Pariſ. 1566. 4. *Agamemnonem* Anglica donavit Metaphraſi Blackmorius, parte 2. poematum Miſcellaneorum Lond. 1718. 8.

9. *Hercules Oeteus* Tragœdia ex Sophoclis Trachiniis adumbrata, ſed longe infra Græcam ſubſidens, quamque ſermo arguit longe poſt reliquas ſcriptam eſſe. *Cujus auctor ſi tam corruptus eſt & vitioſus elocutione, quam rebus & ſententiis turgidus & inflatus, nihil eſt quod illum audire magnopere velimus*, inquit Vavaſſor lib. de vi & uſu quorundam verborum latinorum.

10. *Octavia* (aa) & ipſa Seneca Philoſopho non

Fabricius. Petrus autem Scriverius teſtatur ſe vidiſſe MS. quo argumentum Herculis furentis paucis admodum verbis immutatis referebatur ad Albertinum Muſatum Patavinum Hiſtoriographum. Janus Gruterus paſſim quoque meminit *Veteris Scholiaſtæ Palatini in tragœdias Senecæ*. Cum vero idem teſtetur illum ſua inſcripſiſſe Johanni Botticellæ, apparet eum non eſſe valde antiquum. *Primus quod ſciam*, inquit Nic. Antonius in Bibl. Vet. Hiſpana, *tragœdias Senecæ gloſſis illuſtravit Nicolaus Treveth Dominicanus ſeculo poſt CHRISTUM natum XIV. quæ MSS. occurrunt in Bibl. Ferdinandi Coloni Eccleſ. Hiſpalenſis*. Hunc Anglum Dominicanum ſuſpicor latere ſub corrupto *Francheti* nomine apud Nic. Antonium lib. 1. §. 173. *Triveti* hujus ſive *Trevethi* in quaſdam tragœdias ſcholia MSS. exſtant Uratislaviæ in Bibl. Rhedigeriana. Eadem in aliis etiam occurrunt Bibliothecis, ut eidem Antonio §. 177. obſervatum.

(z) Thomas Phædrus eloquentiam Romæ ſub extremum ſeculi XV. cum ſumma laude profeſſus, ita ut ætatis ſuæ Cicero haberetur, Phædri cognomen tulit, quod perſonam Phædræ in hoc dramate eleganter repræſentaſſet. Vide Eraſmi Epiſt. XXIII. ubi male Petrus pro Thoma appellatur.

[aa] Non videtur eſſe Senecæ & in MS. optimo Floren-

non indigna, ſi Scaligerum (*a*) ſequimur, etſi præ reliquis humi ſerpit, & Juſto Lipſio viſa verbere eruditorum excipienda, non plauſu. *Octaviam* Juſtus Rycquius ad Taciti XIV. *63*. ſcriptam putat a Seneca Anno U. C. 813.

Jul. Cæſar. Scaliger non dubitat Senecæ tragœdias etiam ultra Græcarum vim & elegantiam extollere, pleriſque tamen hodie aliter videtur, qui nimium Philoſophicas eſſe, & contra leges tragœdiæ paſſim peccare obſervant. Vide Voſſium patrem in Inſtitutt. Poeticis, & Rapini, aliorumque judicia collecta a Bailleto Tom. 2. judiciorum de Poetis. *Dionyſii Tuſci* de Rubertis e Burgo S. Sepulchri & *Thomæ Aquinatis*, qui a quibusdam memorantur, commentarii lucem certe haud viderunt. MS. Codex non contemnendus Tragœdiarum Senecæ ſervatur Gothæ in Bibl. Sereniſſimi Ducis. Vide Catalogum MSS. illius Bibl. editum ab Erneſto Sal. Cypriano p. *106*.

XIV. Quam primam omnium editionem harum tragœdiarum habent Delrio & Nic. Antonius, quamque Herbipolenſem appellant, eſt mihi in manibus excuſa Lipſiæ apud Martinum Herbipolim, ſine notatione temporis in 4. Extrema pagina hoc Jacobi Baryni legitur tetraſtichon:

Clauditur iſte liber Senecæ, repetendus in omne
Ævum, hunc ardenti pectore Lector ama.
Profferat Herbipolis Martinus in urbe decenti
LipcecK. Hoc munus candide Lector ama.

Emendatiſſimam hanc editionem vocat Delrio, falli tamen exiſtimo eos qui pro prima habent: *Apud* eundem Antonium pag. 38. & *39*. Bibl. veteris Hiſpanæ plures videre licet tragœdiarum Senecæ non modo editiones, ſed verſiones quoque, & interpretes. Prodierunt Senecæ tragœdiæ Venet. 1482. & 1510. fol. cum commentariis *Gellii Bernardini Marmitæ* Parmenſis; & 1493. 1505. fol. cum *Dan. Cajetani* Cremonenſis commentariis, qui male dicitur ſubinde etiam in titulo, Galatanus. Eam ſecutæ Florentina A. 1513. 8. apud Philippum Juntam, ex recenſione *Benedicti Florentini*. Pariſienſis A. 1614. ex recenſione *Hieron. Avantii & Philologi*, cum *Eraſmi*, *Gerardi Vercellani*, *Ægidii Maſerii*, *Bernardini Marmitæ*, *Danielis Cajetani*, *& Jodoci Badii Aſcenſii* notis & commentariis. In eadem urbe A. 1511. fol. in lucem emiſſæ erant *Jacobi a Cruce*, Bononienſis, annotata in Ovidium, Virgilium, Perſium, Lucanum, Papinii ſilvas, Senecæ tragœdias, Horatium, *Martialem*, Silium Italicum &c. *Avantius*, ex cujus caſtigatione cum ejus diſſertatione de generibus carminum apud Senecam tragœdiæ editæ ſunt apud Aldum ſive Aſulanum Venet. 1517. 8. tria fere millia erratorum eluiſſe ſe teſtatus eſt. Iterum viderunt lucem Venet. 1522. fol. apud Bernardum de Vianis cum commentariis Bernardini Marmitæ & Dan. Cajetani. Baſileæ 1529. 8. apud Henricum Petri. Lugduni 1538. apud Gryph. curante *Lud. Carrione*. Lipſiæ 1566. 8. apud Vœgelin. cum *Georgii Fabricii* variis Lect. & Epiſtola de tragœdiarum uſu, ac de generibus carminum apud Senecam. Prima *M. Antonii Delrionis* editio, qui Senecæ tragœdias egregie illuſtravit, excuſa eſt cum Senecæ & fragmentis vett. Tragicorum Antvverp. 1576. 4. apud Plantin. tum 1594. 4. & Pariſ. 1607. 1620. 4. Cum *Juſti Lipſii* animadverſionibus ex veteri libro bonæ notæ, ac celebri illa cenſura de tragœdiarum ſcriptore, ad Raphelengium, & *Franciſci Raphelengii* notis Lugd. Bat. 1588. & apud Commelin. 1589. 8. Cum notis *Jani Gruteri* ibid. 1600. 8. Cum caſtigationibus *Joſ. Scaligeri* & *Dan. Heinſii*, cujus etiam diſſ. de tragœdiarum auctoribus adjuncta eſt, Lugd. Bat. 1611.

Editio *Scriveriana* ex caſtigatione P. Scriverii, cum integris Juſti Lipſii (Lugd. Bat. 1588.) Franciſci Raphelengii, &, qui Thebaidem illuſtravit, Septimii Florentis Chriſtiani, Hieron. Commelini, Joſ. Scaligeri, Jani Gruteri, Dan. Heinſii, Iſaaci Pontani, addita Georgii Fabricii, Avantiique diſſ. de carminum apud Senecam generibus, Lugdun. Bat. 1621.

entino omittitur, *L. Annæo Floro* eam tribuit Voſſ. p. 164. de Hiſt. lat. qui Inſtit. Poet. lib. 3. p. 76. eam omnium ineptiſſimam vocat & opus plane Scholaſticum: neque Octaviæ mortem potuiſſe memorare Senecam e Nerone prius exſtinctum. In editis vulgo poſtremum locum occupat, niſi quod in antiquiſſ. edit. Lipſienſi, quæ litteris Longobardicis forma quadrata excuſa eſt a Martino Herbipoli, & in aliis quibusdam eam præmiſſam vidi Herculi Oetæo. Sed notum eſt quanta ſit tam in editis, quam in MSS. varietas in ordine harum tragœdiarum.

(*a*) Fuit tamen cum Joſephus Scaliger non Senecam exiſtimaret auctorem eſſe hujus tragœdiæ, ſed Scævum Memorem, de quo Voſſ. pag. 48. de Poet. latin.

1621. 8. Idem Scriverius Veterum Tragicorum Latinorum fragmenta poſt Delrionem accurate collegit, quæ infra libro quarto recenſemus. Poſt Scriverium Senecæ tragœdias cum ſelectis variorum ſuiſque animadverſionibus, vulgavit *Antonius Thyſius* ibid. 1651. 8. &, qui in primis præclare de Seneca meritus eſt, *Jo. Frid. Gronovius* adhibito optimæ notæ MS. Florentino Anno 1661. 8. Ejuſdem Gronovii notas in Tragicum ex chirographo auctas, & a filio Jacobo digeſtas, cum Variorum notis Senecæ additis, lucupletiſſimoque indice recuderunt Amſtelodamenſes 1682. 8. Nec contemnenda editio inſtructa notis *Thomæ Farnabii* Lond. 1623. 12. & Amſtelod. 1713. 12. etiam Francoſ. 1625. 8. Venet. 1688. 12. Cum verſione Gallica *Michaelis de Marolles* prodierunt Senecæ tragœdiæ. Pariſ. 1660. 8. duobus volum. Thyeſtem *Italice* vertit Ludovicus Dulcis, neſcio an cæteras etiam tragœdias. Univerſas Italicis reddidit verſibus Hyacinthus Nani Senenſis. Agamemnonem *Anglica* Metaphraſi donavit pridem Jo. Studley Lond. 1566. 8. Medeam Eduardus Sherburne Lond. 1648. 8. atque inde quoque reliquas. Troadas *Hiſpanice* Joſephus Antonius Gonzalez de Salas, addita Nova idea Tragœdiæ & Exercitatione ſcholaſtica de theatro Madrit. 1633. 4. Omitto *Gallicam* Metaphraſim Agamemnonis, auctore Carolo Touſtain, Pariſ. 1556. 4. Ambroſiana Bibliotheca pulcherrimum habet tragœdiarum Senecæ codicem cum argumentis *Albertini Muſſati*, Patavini, ut teſtatur Nic. Antonius p. 39. Bibl. vet. Hiſpan.

Exſtant inter cætera Philoſophi *Senecæ* Opera etiam *ad Helviam* [*b*] *Matrem de conſolatione liber*, ſcriptus cun inſtinctu Meſſalinæ in Corſica inſula a Claudio Imperatore relegatus eſſet. Huic libro (qui ſeorſim prodiit ex recenſione *Auguſti Buchneri* Witteb. 1655. 8.) Juſtus Lipſius XII. *Epigrammata* præfigit, quæ ſub Senecæ nomine in vett. MSS. occurrunt. Sed Petro Scriverio judice rectius inſcribuntur *Epigrammata ſuper exilio L. Annæi Senecæ*, quam ut in Schedis Pithœanis, L. *Annæi Senecæ Epigrammata ſuper exilio*. Apud Jacobum magnum auctorem Sophologii pro *conſolationibus ad Helviam* ridicule laudatur Seneca *in comeſſationibus ad Helviam*, ut notavit Nic. Antonius. In Codice MS. Jacobi Durantii Caſellii hic libro titulus præfixus: *L. Annæi Senecæ liber ad Helbiam matrem ſuam de conſolatione filii ſui*. Vide ejus varias lect. lib. 1. cap. 17.

Ἀποκολοκύντωσις, ſive ludus (*c*) in Claudium Imp. Satyra lepidiſſima (*d*) Menippea, notis illuſtrata a B. Rhenano, Adr. Junio, Jano Grutero, Nic. Fabro, Liberto Fromondo, Caſp. Barthio, Joh. Frid. Gronovio, &c. *Mihi Cæſar is unius propemodum Senecæ pluris eſt, quam cuncti Cæſares ipſius Cæſaris Juliani* inquit Vavaſſor p. 246. de ludicra dictione. Ἀποκολοκύντωσιν (*e*) primus in Germania (*f*) reperit, ediditque Beatus Rhenanus inter Senecæ opera ab Eraſmo recenſita, Baſil. A. 1515. fol. & ſeparatim 1521. 8. De titulo illo vide ſis Hadrianum Junium, lib. 1. animadverſio. cap. 17. Illuſtravit hunc Senecæ librum etiam *Jo. Scheferus* in Miſcellaneis ſuis, ſive libro Academicarum lectionum. Emendationes nonnullæ C. V. *Chriſtophori Auguſti Heumanni*, exhibentur in Actis Erudit. Tom. 7. ſupplementi p. 296. ſeq. Noviſſime cum notis G. C. B. prodiit hic libellus Lipſiæ 1720. 8. addito Lipſii ſomnio & Sardis venalibus Petri Cunæi.

De Senecæ ſcriptis non male Menagius Tomo 2. Menagianor. ſub init. *Il y a dans les ouvrages de Seneque des choſes admirables, mais il perd beaucoup quand on le manie, & quand on l' approfondit. Il eſt meilleur a citer dans la chaleur de la converſation, qu' à lire dans le ſilence du cabinet. Il veut briller quelque ſujet il traite. C' eſt ce qu' il eſt fort ſouvent faux. Cependant le Pere Malebranche* [*g*] *a mon*

(*b*) Albina hæc dicitur in quibuſdam editionibus.

[*c*] Ludus, i. e. ſatyra. Vide Dan. Heinſium in libro de Satyra Horatiana.

(*d*) Satyram Menippeam vocamus, quo genere ſcribendi primum inter Latinos uſus eſt Terentius Varro, cum proſa oratio Satyrica paſſim verſibus brevibuſque velut carminibus tanquam interjectis gemmulis diſtinguitur. Porro titulus ſatyræ ἀποκολοκυντώτις exponitur a Dione lib. 60. extremo, innuitque ἀποθέωσιν Claudio partam per eſum boleti, ſive ἀκολοκύντω, in quo cibi genere venenum is acceperat, unde boletos *Deorum cibum* Græco proverbio collaudare ſolitum Neronem refert Svetonius c. 33.

(*e*) Harduin. ad Plin. XXII. 22. T. 4. p. 207. ſeq.

(*f*) Vide Eraſmum in adagio I. 3. 1. *aut regem, aut fatuum naſci oportere*.

(*g*) Malebranche de inquirenda Veritate lib. II c. 4. Confer ſi placet Opuſcula varia San Evremoniana p. 12. ſeq.

non grè à dit trop mal de lui. On ne ſçauroit conteſter a Seneque d'avoir u de l'eſprit infiniment. Quintilian dit un bon mot la deſſus: Velles eum ſuo ingenio dixiſſe, alieno judicio. *Le Cardinal Pallavicin dit auſſi admirabilment bien de Seneque:* Profuma i ſuoi concetti con ambra, e con un Zibetto, che a lungo andare danno in teſta. *C'eſt dans ſes conſiderations ſur le ſtile.* Senecæ elegantiam, interdum *frivole* ut ait Gellius *argutam*, cum præclara Ciceronis eloquentia conferunt Gedoynius præf. ad Gallicam ſuam Quintiliani verſionem, & Jo. Antonius Bernardus ſingulari diſſ. Conſule memorias Trevoltinas A. 1717. pag. 1898. Journal des Savans 1718. Octob. p. 451. ſeq. Dominicum Bohurium in libro, la maniere de bien penſer, dialog. 5. pag. 226.

Q. HO-

Q. HORATII FLACCI OPERA.

CARMINUM LIBER I.

AD MÆCENATEM. ODE I.

MÆcenas, atavis edite regibus,
O & præſidium & dulce decus meum:
Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegiſſe juvat, metaque fervidis
Evitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad Deos.
, ſi mobilium turba Quiritium
t tergeminis tollere honoribus:
, ſi proprio condidit horreo
uid de Libycis verritur areis,
ntem patrios findere ſarculo
, Attalicis conditionibus
uam dimoveas, ut trabe Cypria
um pavidus nauta ſecet mare.
ntem Icariis fluctibus Africum
tor metuens, otium & oppidi
t rura ſui: mox reficit rates
s, indocilis pauperiem pati.
ui nec veteris pocula Maſſici,
artem ſolido demere de die
it, nunc viridi membra ſub arbuto
s, nunc ad aquæ lene caput ſacræ.
s caſtra juvant, & lituo tubæ
ſtus ſonitus, bellaque matribus
tata. manet ſub Jove frigido
or, teneræ conjugis immemor,
iſa eſt *catulis cerva* fidelibus,
apit teretes Marſus aper plagas.
octarum ederæ præmia frontium
iſcent ſuperis: me gelidum nemus,
harumque leves cum Satyris chori
unt populo: ſi neque tibias
pe cohibet, nec Polyhymnia
um refugit tendere barbiton.
ſi me Lyricis vatibus inſeres,
i feriam ſidera vertice.

AD AUG. CÆSAREM. ODE II.

ſatis terris nivis atque diræ
andinis miſit Pater, & rubente
ra ſacra; jaculatus arces
Terruit urbem:
it gentes, grave ne rediret
m Pyrrhæ, nova monſtra queſtæ:
cum Proteus pecus egit altos
Viſere montes:
m & ſumma genus hæſit ulmo,
Nota quæ ſedes fuerat columbis:
Et ſuperjecto pavidæ natarunt
Æquore damæ:
Vidimus flavum Tiberim retortis
Littore Etruſco violenter undis,
Ire dejectum monumenta Regis,
Templaque Veſtæ:
Iliæ dum ſe nimium querenti
Jactat ultorem, vagus & ſiniſtra
Labitur ripa, Jove non probante, uxorius amnis.
Audiet cives acuiſſe ferrum,
Quo graves Perſæ melius perirent:
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara juventus.
Quem vocet Divum populus ruentis
Imperi rebus? prece qua fatigent
Virgines ſanctæ minus audientem
Carmina Veſtam?
Cui dabit partes ſcelus expiandi
Jupiter? tandem venias, precamur,
Nube candentes humeros amictus
Augur Apollo.
Sive tu mavis, Erycina ridens,
Quam Jocus circumvolat, & Cupido:
Sive neglectum genus & nepotes
Reſpicis auctor.
Heu nimis longo ſatiate ludo!
Quem juvat clamor, galeæque leves,
Acer & Mauri peditis cruentum
Vultus in hoſtem:
Sive mutata juvenem figura
Ales in terris imitaris, almæ
Filius Majæ, patiens vocari
Cæſaris ultor:
Serus in cœlum redeas, diuque
Lætus interſis populo Quirini:
Neve te noſtris vitiis iniquum
Ocyor aura
Tollat: hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici pater, atque princeps:
Neu ſinas Medos equitare inultos,
Te duce, Cæſar.

IN VIRGILIUM NAVIGANTEM. ODE III.

SIc te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida ſidera,

Ventorumque regat pater,
Obſtrictis aliis, præter Japyga:
Navis, quæ tibi creditum
Debes Virgilium, finibus Atticis
Reddas incolumem, precor,
Et ſerves animæ dimidium meæ.
Illi robur & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commiſit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec triſtes Hyadas, nec rabiem Noti;
Quo non arbiter Adriæ
Major, tollere ſeu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum,
Qui ſiccis oculis monſtra natantia,
Qui vidit mare turgidum, &
Infameis ſcopulos Acroceraunia?
Nequicquam Deus abſcidit
Prudens Oceano diſſociabili
Terras, ſi tamen impiæ
Non tangenda rates tranſiliunt vada.
Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas:
Audax Japeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Poſt ignem ætheria domo
Subductum, macies & nova febrium
Terris incubuit cohors:
Semotique prius tarda neceſſitas
Lethi corripuit gradum:
Expertus vacuum Dædalus aera
Pennis non homini datis:
Perrupit Acheronta Herculeus labor:
Nil mortalibus arduum eſt:
Cœlum ipſum petimus ſtultitia: neque
Per noſtrum patimur ſcelus
Iracunda Jovem ponere fulmina.

AD P. SEXTIUM. ODE IV.

Solvitur acris hyems grata vice Veris & Favoni,
Trahuntque ſiccas machinæ carinas,
Ac neque jam ſtabulis gaudet pecus, aut arator igni,
Nec prata canis albicant pruinis.
Jam Cytherea choros ducit Venus imminente Luna:
Junctæque Nymphis Gratiæ decentes
Alterno terram quatiunt pede, dum graves Cyclopum
Vulcanus ardens urit officinas.
Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
Aut flore, terræ quem ferunt ſolutæ.
Nunc & in umbroſis Fauno decet immolare lucis,
Seu poſcat agnam, ſive malit hædum.
Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas,
Regumque turreis. o beate Sexti,
Vitæ ſumma brevis ſpem nos vetat inchoare longam:
Jam te premet nox, fabulæque manes,
Et domus exilis Plutonia: quo ſimul mearis,
Nec regna vini ſortiere talis,
Nec tenerum Lycidam mirabere, quo calet juventus
Nunc omnis, & mox virgines tepebunt.

AD PYRRHAM. ODE V.

Quis multa gracilis te puer in roſa
Perfuſus liquidis urget odoribus
Grato, Pyrrha, ſub antro?
Cui flavam religas comam,
Simplex munditiis? heu quoties fidem,
Mutatoſque Deos flebit, & aſpera
Nigris æquora ventis
Emirabitur inſolens,
Qui nunc te fruitur credulus aurea:
Qui ſemper vacuam, ſemper amabilem
Sperat, neſcius auræ
Fallacis! miſeri, quibus
Intentata nites. me tabula ſacer
Votiva paries indicat uvida
Suſpendiſſe potenti
Veſtimenta maris Deo.

AD AGRIPPAM. ODE VI.

Scriberis Vario fortis, & hoſtium
Victor, Mæonii carminis alite,
Quam rem cumque ferox navibus, aut equis
Miles te duce geſſerit.
Nos, Agrippa, neque hæc dicere, nec gravem
Peleidæ ſtomachum cedere neſcii,
Nec curſus duplicis per mare Ulyſſei,
Nec ſævum Pelopis domum,
Conamur, tenues grandia: dum pudor,
Imbelliſque lyræ Muſa potens vetat
Laudes egregii Cæſaris & tuas
Culpa deterere ingeni.
Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne ſcripſerit? aut pulvere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydeiden ſuperis parem?
Nos convivia, nos prœlia virginum,
Sectis in juvenes unguibus acrium,
Cantamus vacui, ſive quid urimur,
Non præter ſolitum leves.

AD MUNATIUM PLANCUM. ODE VII.

Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Epheſum, bimariſve Corinthi
Mœnia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
Inſigneis, aut Theſſala Tempe.
Sunt quibus unum opus eſt, intactæ Palladis urbem
Carmine perpetuo celebrare, &
Undique decerptæ frondi præponere olivam.
Plurimus in Junonis honorem
Aptum dicit equis Argos, diteiſque Mycenas.
Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Lariſſæ percuſſit campus opimæ,
Quam domus Albuneæ reſonantis,
Et præceps Anio, & Tiburni lucus, & uda
Mobilibus pomaria rivis.
- - - - - - - - - - - - - - - - -
Albus ut obſcuro deterget nubila cœlo
Sæpe Notus, neque parturit imbres
Perpetuos: ſic tu ſapiens finire memento
Triſtitiam, vitæque labores
Molli, Plance, mero: ſeu te fulgentia ſignis
Caſtra tenent, ſeu denſa tenebit
Tiburis umbra tui. Teucer Salamina, patremque
Cum fugeret, tamen uda Lyæo
Tempora populea fertur vinxiſſe corona,
Sic triſteis affatus amicos:
Quo nos cumque feret melior fortuna parente,
Ibimus, o ſocii, comiteſque. Nil

Nil deſperandum Teucro duce, & auſpice Teucro.
Certus enim promiſit Apollo,
Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
O fortes pejoraque paſſi
Mecum ſæpe viri, nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus æquor.

AD LYDIAM. ODE VIII.

Lydia, dic, per omnes
Te deos oro, Sybarin cur properes amando
Perdere? cur apricum
Oderit campum, patiens pulveris, atque ſolis?
Cur neque militaris
Inter æquales equitet, Gallica nec lupatis
Temperet ora frænis?
Cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum
Sanguine viperino
Cautius vitat? neque jam livida geſtat armis
Brachia, ſæpe diſco,
Sæpe trans finem jaculo nobilis expedito?
Quid latet, ut marinæ
Filium dicunt Thetidis ſub lacrymoſa Trojæ
Funera: ne virilis
Cultus in cædem, & Lycias proriperet catervas?

AD THALIARCHUM. ODE IX.

Vides, ut alta ſtet nive candidum
Soracte, nec jam ſuſtineant onus
Sylvæ laborantes, geluque
Flumina conſtiterint acuto?
Diſſolve frigus, ligna ſuper foco
Large reponens: atque benignius
Deprome quadrimum Sabina,
O Thaliarche, merum diota.
Permitte Divis cetera: qui ſimul
Stravere ventos æquore fervido
Deprælianteis, nec cupreſſi,
Nec veteres agitantur orni.
Quid ſit futurum cras, fuge quærere: &
Quem ſors dierum cumque dabit, lucro
Appone: nec dulces amores
Sperne puer, neque tu choreas:
Donec virenti canities abeſt
Moroſa: nunc & Campus, & areæ,
Leneſque ſub noctem ſuſurri
Compoſita repetantur hora.
Nunc & latentis proditor intimo
Gratus puellæ riſus ab angulo,
Pignuſque dereptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

IN MERCURIUM ODE X.

Mercuri facunde, nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formaſti catus, & decoræ
More palæſtræ:
Te canam magni Jovis & Deorum
Nuntium, curvæque lyræ parentem,
Callidum, quidquid placuit, jocoſo
Condere furto.
Te, boveis olim niſi reddidiſſes
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Riſit Apollo.

Quin & Atreidas, duce te, ſuperbos
Ilio dives Priamus relicto,
Theſſaloſque igneis, & iniqua Trojæ
Caſtra fefellit.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus: virgaque levem coerces
Aurea turbam, ſuperis Deorum
Gratus & imis.

AD LEUCONOEN. ODE XI.

Tu ne quæſieris, ſcire nefas, quem mihi, quem tibi
Finem Dii dederint, Leuconoe: nec Babylonios
Tentaris numeros, ut melius, quidquid erit, pati.
Seu plures hyemes, ſeu tribuit Juppiter ultimam,
Quæ nunc oppoſitis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum. ſapias, vina liques, & ſpatio brevi
Spem longam reſeces: dum loquimur, fugerit invida
Ætas: carpe diem, quam minimum credula poſtero.

AD AUGUSTUM ODE XII.

Quem virum aut heroa lyra vel acri
Tibia ſumes celebrare, Clio?
Quem Deum? cujus recinet jocoſa
Nomen imago,
Aut in umbroſis Heliconis oris,
Aut ſuper Pindo, gelidove in Hæmo?
Unde vocalem temere inſecutæ
Orphea ſylvæ,
Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapſus, celereſque ventos,
Blandum & auritas fidibus canoris
Ducere quercus.
Quid prius dicam ſolitis parentum
Laudibus? qui res hominum ac Deorum,
Qui mare & terras, variiſque mundum
Temperat horis?
Unde nil majus generatur ipſo,
Nec viget quidquam ſimile, aut ſecundum:
Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores.
Præliis audax neque te ſilebo
Liber, & ſævis inimica virgo
Belluis, nec te metuende certa,
Phœbe, ſagitta.
Dicam & Alceiden, pueroſque Ledæ,
Hunc equis, illum ſuperare pugnis
Nobilem: quorum ſimul alba nautis
Stella refulſit,
Defluit ſaxis agitatus humor:
Concidunt venti, fugiuntque nubes:
Et minax, quod ſic voluere, ponto
Unda recumbit.
Romulum poſt hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an ſuperbos
Tarquini faſceis, dubito, an Catonis
Nobile lethum.
Regulum, & Scauros, animæque magnæ
Prodigum Paulum, ſuperante Pœno,
Gratus inſigni referam Camœna,
Fabriciumque.
Hunc, & incomtis Curium capillis
Utilem bello tulit, & Camillum
Sæva paupertas, & avitus apto
Cum lare fundus.

Creſcit occulto velut arbor ævo
Fama Marcelli: micat inter omnes
Julium ſidus, velut inter ignes
Luna minores.
Gentis humanæ pater; atque cuſtos,
Orte Saturno, tibi cura magni
Cæſaris fatis data: tu ſecundo
Cæſare regnes,
Ille ſeu Parthos Latio imminentes
Egerit juſto domitos triumpho:
Sive ſubjectos Orientis oris
Seras & Indos:
Te minor latum reget æquus orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum,
Tu parum caſtis inimica mittes
Fulmina lucis.

AD LYDIAM. ODE XIII.

CUm tu, Lydia, Telephi
Cervicem roſeam, cerea Telephi
Laudas brachia, væ meum
Fervens difficili bile tumet jecur.
Tunc nec mens mihi, nec color
Certa ſede manent: humor & in genas
Furtim labitur, arguens
Quam lentis penitus macerer ignibus.
Uror, ſeu tibi candidos
Turparunt humeros immodicæ mero
Rixæ: ſive puer furens
Impreſſit memorem dente labris notam.
Non, ſi me ſatis audias,
Speres perpetuum, dulcia barbare
Lædentem oſcula, quæ Venus
Quinta parte ſui nectaris imbuit.
Felices ter & amplius,
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulſus querimoniis,
Suprema citius ſolvet amor die.

AD NAVEM. ODE XIV.

O Navis, referent in mare te novi
Fluctus! o quid agis? fortiter occupa
Portum: nonne vides, ut
Nudum remigio latus,
Et malus celeri ſaucius Africo,
Antennæque gemant? ac ſine funibus
Vix durare carinæ
Poſſint imperioſius
Æquor? non tibi ſunt integra lintea,
Non Dii, quos iterum preſſa voces malo:
Quamvis Pontica pinus,
Sylvæ filia nobilis,
Jactes & genus & nomen inutile.
Nil pictis timidus navita puppibus
Fidit; tu, niſi ventis
Debes ludibrium, cave.
Nuper ſollicitum quæ mihi tædium,
Nunc deſiderium, curaque non levis,
Interfuſa nitentes
Vites æquora Cycladas.

NEREI VATICINIUM. ODE XV.

PAſtor cum traheret per freta navibus
Idæis Helenen perfidus hoſpitam,
Ingrato celeres obruit otio
Ventos, ut caneret fera
Nereus fata. Mala ducis avi domum,
Quam multo repetet Græcia milite,
Conjurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.
Eheu quantus equis, quantus adeſt viris
Sudor! quanta moves funera Dardanæ
Genti! jam galeam Pallas & ægida
Curruſque & rabiem parat.
Nequidquam, Veneris præſidio ferox,
Pectes cæſariem: grataque feminis
Imbelli cithara carmina divides.
Nequidquam thalamo graves
Haſtas, & calami ſpicula Gnoſſii
Vitabis, ſtrepitumque, & celerem ſequi
Ajacem; tamen, heu, ſerus adulteros
Crines pulvere collines.
Non Laertiaden, exitium tuæ
Gentis, non Pylium Neſtora reſpicis?
Urgent impavidi te Salaminius
Teucerque, & Sthenelus ſciens
Pugnæ, ſive opus eſt imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Noſces: ecce furit te reperire atrox
Tydeides melior patre:
Quem tu, cervus uti vallis in altera
Viſum parte lupum graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu,
Non hoc pollicitus tuæ.
Iracunda diem proferet Ilio,
Matroniſque Phrygum claſſis Achillei,
Poſt certas hyemes uret Achaicus
Ignis Iliacas domos.

PALINODIA. ODE XVI.

O Matre pulchra filia pulchrior,
Quem criminoſis cumque voles modum
Pones iambis, ſive flamma,
Sive mari libet Adriano.
Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem ſacerdotum incola Pythius,
Non Liber æque: non acuta
Sic geminant Corybantes æra,
Triſtes ut iræ: quas neque Noricus
Deterret enſis, nec mare naufragum,
Nec ſævus ignis, nec tremendo
Jupiter ipſe ruens tumultu.
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Deſectam, & inſani leonis
Vim ſtomacho appoſuiſſe noſtro.
Iræ Thyeſten exitio gravi
Stravere: & altis urbibus ultimæ
Stetere cauſſæ, cur perirent
Funditus, imprimeretque muris
Hoſtile aratrum exercitus inſolens.
Compeſce mentem: me quoque pectoris
Tentavit in dulci juventa
Fervor, & in celeres iambos
Miſit furentem: nunc ego mitibus
Mutare quæro triſtia, dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumque reddas.

AD TYNDARIDEM. ODE XVII.

VElox amœnum ſæpe Lucretilem
  Mutat *Lycæo* Faunus: & igneam
 Defendit æſtatem capellis
   Uſque meis, pluvioſque ventos.
Impune tutum per nemus arbutos
 Quærunt latentes & thyma deviæ
  Olentis uxores mariti,
   Nec virides metuunt colubros,
Nec martiales hœduliæ lupos,
Utcumque dulci, Tyndari, fiſtula
  Valles, & Uſticæ cubantis
   Levia perſonuere ſaxa.
Dii me tuentur: Diis pietas mea,
Et muſa cordi eſt. hinc tibi copia
  Manabit ad plenum benigno
   Ruris honorum opulenta cornu.
Hic in reducta valle, caniculæ
Vitabis æſtus: & fide Teja
  Dices laborantes in uno
   Penelopen, vitreamque Circen.
Hic innocentis pocula Lesbii
Duces ſub umbra: nec Semelejus
  Cum Marte confundet Thyoneus
   Prælia, nec metues protervum
Suſpecta Cyrum, ne male diſpari
Incontinentes injiciat manus:
  Et ſcindat hærentem coronam
   Crinibus, immeritamque veſtem.

AD QUINTILIUM VARUM. ODE XVIII.

NUllam, Vare, ſacra vite prius ſeveris arborem,
  Circa mite ſolum Tiburis, & mœnia Catili.
Siccis *omnia nam dura Deus* propoſuit: neque
Mordaces aliter diffugiunt *ſollicitudines*.
Quis poſt vina gravem militiam, aut *pauperiem crepat*?
Quis non te potius, Bacche pater, teque decens Venus?
At ne quis modici tranſiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa ſuper mero
Debellata: monet Sithoniis non levis Evius:
Quum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Diſcernunt avidi. non ego te, candide Baſſareu,
Invitum quatiam: nec variis obſita frondibus
Sub divum rapiam. ſæva tene cum Berecynthio
Cornu tympana, quæ ſubſequitur cæcus amor ſui,
Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem,
Arcanique fides prodiga, perlucidior vitro.

DE GLYCERA. ODE XIX.

MAter ſæva Cupidinum,
  Thebanæque jubet me Semeles puer,
Et laſciva licentia
  Finitis animum reddere amoribus.
Urit me Glyceræ nitor
  Splendentis Pario marmore purius:
Urit grata protervitas;
  Et vultus nimium lubricus aſpici.
In me tota ruens Venus
  Cyprum deſeruit, nec patitur Scythas
Et verſis animoſum equis
  Parthum dicere; nec quæ nihil attinent.
Hic vivum mihi ceſpitem, hic
  Verbenas, pueri, ponite, thuraque
Bimi cum patera meri.
  Mactata veniet lenior hoſtia.

AD MÆCENATEM. ODE XX.

VIle potabis modicis Sabinum
  Cantharis, Græca quod ego ipſe teſta
Conditum levi, datus in theatro
   Cum tibi plauſus,
Care Mæcenas eques: ut paterni
Fluminis ripæ, ſimul & jocoſa
Redderet laudes tibi Vaticani
   Montis imago.
Cæcubum, & prælo domitam Caleno
Tu bibes uvam: mea nec Falernæ
Temperant vites, neque Formiani
   Pocula colles.

IN DIANAM ET APOLLINEM. ODE XXI.

DIanam teneræ dicite virgines:
  Intonſum, pueri, dicite Cynthium,
 Latonamque ſupremo
   Dilectam penitus Jovi.
Vos lætam fluviis & nemorum coma,
Quæcumque aut gelido prominet Algido,
 Nigris aut Erymanthi
   Sylvis, aut viridis Cragi:
Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
 Inſignemque pharetra,
   Fraternaque humerum lyra.
Hic bellum lacrymoſum, hic miſeram famem
Peſtemque, a populo & principe Cæſare in
 Perſas atque Britannos
   Veſtra motus aget prece.

AD ARISTIUM. ODE XXII.

INteger vitæ, ſceleriſque purus,
  Non eget Mauris jaculis, neque arcu,
Nec venenatis gravida ſagittis,
   Fuſce, pharetra:
Sive per Syrtes iter æſtuoſas,
Sive facturus per inhoſpitalem
Caucaſum, vel quæ loca fabuloſus
   Lambit Hydaſpes.
Namque me ſylva lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, & ultra
Terminum curis vagor expeditus,
   Fugit inermem.
Quale portentum neque militaris
Daunia in latis alit eſculetis:
Nec Jubæ tellus generat, leonum
   Arida nutrix.
Pone me, pigris ubi nulla campis
Arbor æſtiva recreatur aura:
Quod latus mundi nebulæ, maluſque
   Jupiter urget:
Pone ſub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata:
Dulce ridentem Lalagen amabo,
   Dulce loquentem.

AD

AD CHLOEN. ODE XXIII.

VItas hinnuleo me ſimilis Chloe,
Quærenti pavidam montibus aviis
Matrem, non ſine vano
Aurarum & ſylvæ metu.
Nam ſeu mobilibus veris inhorruit
Adventus foliis; ſeu virides rubum
Dimovere lacertæ;
Et corde & genibus tremit.
Atqui non ego te, tigris ut aſpera,
Getuluſve leo, frangere perſequor.
Tandem deſine matrem
Tempeſtiva ſequi viro.

AD VIRGILIUM. ODE XXIV.

QUis deſiderio ſit pudor, aut modus
Tam cari capitis? præcipe lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
Vocem cum cithara dedit.
Ergo Quintilium perpetuus ſopor
Urget! cui pudor, & juſtitiæ ſoror
Incorrupta fides, nudaque veritas,
Quando ullum invenient parem?
Multis ille quidem flebilis occidit:
Nulli flebilior quam tibi, Virgili.
Tu fruſtra pius, heu! non ita creditum
Poſcis Quintilium Deos.
Quod ſi Threicio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem,
Non vanæ redeat ſanguis imagini,
Quam virga ſemel horrida,
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum: ſed levius fit patientia,
Quidquid corrigere eſt nefas.

AD LYDIAM. ODE XXV.

PArcius junctas quatiunt feneſtras
Ictibus crebris juvenes protervi:
Nec tibi ſomnos adimunt: amatque
Janua limen,
Quæ prius multum facileis movebat
Cardines. audis minus & minus jam,
Me tuo longas pereunte noctes,
Lydia, dormis.
Invicem mœchos anus arroganteis
Flebis in ſolo levis angiportu,
Thracio bacchante magis ſub inter-
lunia vento;
Cum tibi flagrans amor, & libido,
Quæ ſolet matres furiare equorum,
Sæviet circa jecur ulceroſum:
Non ſine queſtu,
Læta quod pubes edera virenti
Gaudeat, pulla magis atque myrto:
Aridas frondeis hyemis ſodali
Dedicet Hebreo.

DE ÆLIO LAMIA. ODE XXVI.

MUſis amicus, triſtitiam & metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis: quis ſub Arcto
Rex gelidæ metuatur oræ,
Quid Tiridatem terreat, unice
Securus. O quæ fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiæ coronam,
Pimplea dulcis. nil ſine te mei
Poſſunt honores: hunc fidibus novis,
Hunc Lesbio ſacrare plectro
Teque, tuaſque decet ſorores.

AD SODALES. ODE XXVII.

NAtis in uſum lætitiæ ſcyphis
Pugnare, Thracum eſt. tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.
Vino & lucernis Medus acinaces
Immane quantum diſcrepat: impium
Lenite clamorem, ſodales,
Et cubito remanete preſſo.
Vultis ſeveri me quoque ſumere
Partem Falerni? dicat Opuntiæ
Frater Megillæ, quo beatus
Vulnere, qua pereat ſagitta.
Ceſſat voluntas? non alia bibam
Mercede: quæ te cumque domat Venus,
Non erubeſcendis adurit
Ignibus: ingenuoque ſemper
Amore peccas. quidquid habes, age,
Depone tutis auribus. ah miſer
Quanta laboras in Charybdi,
Digne puer meliore flamma!
Quæ ſaga, quis te ſolvere Theſſalis
Magus venenis, quis poterit Deus?
Vix illigatum te triformi
Pegaſus expediet Chimæra.

AD ARCHYTAM. ODE XXVIII.

Naut. TE maris & terræ, numeroque carentis arenæ
Menſorem cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope littus parva Matinum
Munera: nec quidquam tibi prodeſt
Aerias tentaſſe domos, animoque rotundum
Percurriſſe polum, morituro.
Arch. Occidit & Pelopis genitor, conviva deorum,
Tithonuſque remotus in auras,
Et Jovis arcanis Minos admiſſus, habentque
Tartara Panthoiden, iterum Orco
Demiſſum, quamvis clypeo Trojana refixo
Tempora teſtatus, nihil ultra
Nervos atque cutem morti conceſſerat atræ,
Judice te, non ſordidus auctor
Naturæ, verique. Sed omneis una manet nox,
Et calcanda ſemel via lethi.
Dant alios Furiæ torvo ſpectacula Marti.
Exitio eſt avidis mare nautis.
Miſta ſenum ac juvenum denſantur funera. nullum
Sæva caput Proſerpina fugit.
Me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.
At tu, nauta, vagæ ne parce malignus arenæ
Oſſibus & capiti inhumato
Particulam dare. ſic, quodcumque minabitur Eurus
Fluctibus Heſperiis, Venuſinæ
Plectantur ſylvæ, te ſoſpite: multaque merces,
Unde poteſt, tibi defluat æquo

Ab

Ab Jove, Neptunoque ſacri cuſtode Tarenti.
Negligis immeritis nocituram
Poſtmodo te natis fraudem committere forſan.
Debita jura, viceſque ſuperbæ
Te maneant ipſum; precibus non linquar inultis:
Teque piacula nulla reſolvent.
Quamquam feſtinas, non eſt mora longa, licebit
Injecto ter pulvere curras.

AD ICCIUM. ODE XXIX.

ICci, beatis nunc Arabum invides
Gazis, & acrem militiam paras
Non ante devictis Sabææ
Regibus, horribilique Medo
Nectis catenas. quæ tibi virginum
Sponſo necato barbara ſerviet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum ſtatuetur unctis,
Doctus ſagittas tendere Sericas
Arcu paterno? quis neget arduis
Pronos relabi poſſe rivos
Montibus, & Tiberim reverti:
Cum tu coemtos undique nobileis
Libros Panæti, Socraticam & domum
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

AD VENEREM. ODE XXX.

O Venus, regina Gnidi, Paphique,
Sperne dilectam Cypron, & vocantis
Thure te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
Fervidus tecum puer, & ſolutis
Gratiæ zonis, properentque Nymphæ,
Et parum comis ſine te Juventas,
Mercuriuſque.

AD APOLLINEM. ODE XXXI.

QUid dedicatum poſcit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? non opimas
Sardiniæ ſegetes feracis:
Non æſtuoſæ grata Calabriæ
Armenta: non aurum, aut ebur Indicum:
Non rura, quæ Liris quieta
Mordet aqua taciturnus amnis.
Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna, vitem: dives & aureis
Mercator exſiccet culullis
Vina Syra reparata merce,
Dis charus ipſis: quippe ter & quater
Anno reviſens æquor Atlanticum
Impune. me paſcunt olivæ,
Me cichorea, leveſque malvæ.
Frui paratis & valido mihi,
Latoe, dones, &, precor, integra
Cum mente: nec turpem ſenectam
Degere, nec cithara carentem.

AD LYRAM. ODE XXXII.

POſcimus, ſi quid vacui ſub umbra
Luſimus tecum, quod & hunc in annum

Vivat & plureis, age, dic Latinum,
Barbite, carmen:
Leſbio primum modulate civi:
Qui ferox bello, tamen inter arma,
Sive jactatam religarat udo
Littore navim,
Liberum, & Muſas, Veneremque, & illi
Semper hærentem puerum canebat;
Et Lycum nigris oculis, nigroque
Crine decorum.
O decus Phœbi, & dapibus ſupremi
Grata teſtudo Jovis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cumque ſalve
Rite vocanti.

AD ALBIUM TIBULLUM. ODE XXXIII.

ALbi, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glyceræ, neu miſerabileis
Decantes elegos, cur tibi junior
Læſa præniteat fide.
Inſignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor: Cyrus in aſperam
Declinat Pholoen: ſed prius Appulis
Jungentur capreæ lupis,
Quam turpi Pholoe peccet adultero.
Sic viſum Veneri: cui placet impares
Formas, atque animos ſub juga ahenea
Sævo mittere cum joco.
Ipſum me melior cum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Adriæ
Curvantis Calabros ſinus.

IN EPICUREOS. ODE XXXIV.

PArcus Deorum cultor & infrequens,
Inſanientis dum ſapientiæ
Conſultus erro, nunc retrorſum
Vela dare, atque iterare curſus
Cogor relictos: namque Dieſpiter
Igni coruſco nubila dividens,
Plerumque per purum tonanteis
Egit equos, volucremque currum:
Quo bruta tellus, & vaga flumina,
Quo Styx, & inviſi horrida Tænari
Sedes, Atlanteuſque finis
Concutitur. valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus,
Obſcura promens. hinc apicem rapax
Fortuna cum ſtridore acuto
Suſtulit, hic poſuiſſe gaudet.

AD FORTUNAM. ODE XXXV.

O Diva, gratum quæ regis Antium,
Præſens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel ſuperbos
Vertere funeribus triumphos:
Te pauper ambit ſollicita prece
Ruris colonus: te dominam æquoris,
Quicumque Bithyna laceſſit
Carpathium pelagus carina.
Te Dacus aſper, te profugi Scythæ,
Urbeſque, genteſque, & Latium ferox,
Regumque matres barbarorum, &
Purpurei metuunt tyranni;

Injurioſo ne pede proruas
Stantem columnam: neu populus frequens
Ad arma ceſſantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.
Te ſemper anteit ſæva Neceſſitas,
Clavos trabales, & cuneos manu
Geſtans ahena: nec ſeverus
Uncus abeſt, liquidumque plumbum.
Te ſpes, & albo rara fides colit
Velata panno: nec comitem abnegat,
Utcumque mutata potentes
Veſte domos inimica linquis.
At vulgus infidum, & meretrix retro
Perjura cedit: diffugiunt cadis
Cum fæce ſiccatis amici,
Ferre jugum pariter doloſi.
Serves iturum Cæſarem in ultimos
Orbis Britannos, & juvenum recens
Examen Eois timendum
Partibus, Oceanoque rubro.
Eheu! cicatricum, & ſceleris pudet,
Fratrumque. quid nos dura refugimus
Aetas? quid intactum nefaſti
Liquimus? unde manus juventus
Metu deorum continuit? quibus
Pepercit aris? o utinam nova
Incude diffingas retuſum in
Maſſagetas Arabaſque ferrum.

IN NUMIDÆ REDITUM. ODE XXXVI.

ET thure & fidibus juvat
Placare & vituli ſanguine debito
Cuſtodes Numidæ deos:
Qui nunc Heſperia ſoſpes ab ultima
Caris multa ſodalibus,
Nulli plura tamen dividit oſcula,
Quam dulci Lamiæ; memor
Actæ non alio rege puertiæ,
Mutatæque ſimul togæ.
Creſſa ne careat pulchra dies nota:
Neu promptæ modus amphoræ,
Neu morem in Salium ſit requies pedum;
Neu multi Damalis meri
Baſſum Threicia vincat amyſtide:
Neu deſint epulis roſæ,
Neu vivax apium, neu breve lilium,
Omnes in Damalin putres
Deponent oculos: nec Damalis novo
Divelletur adultero,
Laſcivis hederis ambitioſior.

AD SODALES. ODE XXXVII.

NUnc eſt bibendum, nunc pede libero
Pulſanda tellus: nunc Saliaribus
Ornare pulvinar Deorum
Tempus erat dapibus, ſodales.
Antehac nefas depromere Cæcubum
Cellis avitis, dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Funus & imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens
Sperare, fortunaque dulci
Ebria: ſed minuit furorem

Vix una ſoſpes navis ab ignibus:
Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæſar, ab Italia volantem
Remis adurgens, (accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
Æmoniæ,) daret ut catenis
Fatale monſtrum, quæ generoſius
Perire quærens, nec muliebriter
Expavit enſem, nec latentes
Claſſe cita reparavit oras.
Auſa & jacentem viſere regiam
Vultu ſereno fortis, & aſperas
Tractare ſerpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum,
Deliberata morte ferocior:
Sævis Liburnis ſcilicet invidens,
Privata deduci ſuperbo
Non humilis mulier triumpho.

AD PUERUM. ODE XXXVIII.

PErſicos odi, puer, apparatus:
Diſplicent nexæ philyra coronæ:
Mitte ſectari, roſa quo locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curo: neque te miniſtrum
Dedecet myrtus, neque me ſub arcta
Vite bibentem.

CARMINUM

LIBER II.

AD ASINIUM POLLIONEM. ODE I.

MOtum ex Metello conſule civicum,
Bellique cauſſas & vitia & modos,
Ludumque Fortunæ, graveſque
Principum amicitias, & arma
Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculoſæ plenum opus aleæ
Tractas, & incedis per ignes
Suppoſitos cineri doloſo.
Paulum ſeveræ Muſa tragœdiæ
Deſit theatris: mox, ubi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Inſigne mœſtis præſidium reis,
Et conſulenti, Pollio, curiæ:
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
Jam nunc minaci murmure cornuum
Perſtringis aures: jam litui ſtrepunt:
Jam fulgor armorum fugaces
Terret equos, equitumque vultus.
Audire magnos jam videor duces
Non indecoro pulvere ſordidos:
Et cuncta terrarum ſubacta,
Præter atrocem animum Catonis.
Juno, & Deorum quiſquis amicior

Afris

Afris, inulta ceſſerat impotens
Vellure: victorum nepotes
Rettulit inferias Jugurthæ.
Quis non Latino ſanguine pinguior
Campus ſepulcris impia prælia
Teſtatur, auditumque Medis
Heſperiæ ſonitum ruinæ?
Qui gurges, aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniæ
Non decoloravere cædes?
Quæ caret ora cruore noſtro?
Sed ne relictis, Muſa procax, jocis
Ceæ retractes munera neniæ:
Mecum Dionæo ſub antro
Quære modos leviore plectro.

AD C. SALLUSTIUM CRISPUM. ODE II.

NUllus argento color eſt, avaris
Abditæ terris inimice lamnæ
Criſpe Salluſti, niſi temperato
Splendeat uſu.
Vivet extento Proculeius ævo,
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente ſolvi
Fama ſuperſtes.
Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam ſi Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.
Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops,
Nec ſitim pellit, niſi cauſſa morbi
Fugerit venis, & aquoſus albo
Corpore languor.
Redditum Cyri ſolio Phraaten,
Diſſidens plebi numero beato-
rum eximit virtus, populumque *falſis*
Dedocet uti
Vocibus: regnum & diadema tutum
Deferens uni, propriamque laurum,
Quiſquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

AD DELLIUM ODE III.

ÆQuam memento rebus in arduis
Servare mentem, non ſecus in bonis
Ab inſolenti temperatam
Lætitia, moriture Delli.
Seu mœſtus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Feſtos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni,
Qua pinus ingens, albaque populus
Umbram hoſpitalem conſociare amant
Ramis, & obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo.
Huc vina & unguenta & nimium breves
Flores amœnæ ferre jube roſæ:
Dum res & ætas & ſororum
Fila trium patiuntur atra,
Cedes coemptis ſaltibus, & domo,
Villaque, flavus quam Tiberis lavit:
Cedes: & extructis in altum
Divitiis potietur hæres.
Diveſne, priſco natus ab Inacho,
Nil intereſt, an pauper & infima
De gente ſub dio moreris,
Victima nil miſerantis Orci.
Omnes eodem cogimur: omnium
Verſatur urna: ſerius, ocyus,
Sors exitura, & nos in æter-
num Exilium impoſitura cymbæ.

AD XANTHIAM PHOCEUM. ODE IV.

NE ſit ancillæ tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu. prius inſolentem
Serva Briſeis niveo colore
Movit Achillem.
Movit Ajacem Telamone natum
Forma captivæ dominum Tecmeſſæ:
Arſit Atreides medio in triumpho
Virgine rapta:
Barbaræ poſtquam cecidere turmæ
Theſſalo victore, & ademptus Hector
Tradidit feſſis leviora tolli
Pergama Graiis.
Neſcias, an te generum beati
Phyllidis flavæ decorent parentes,
Regium certe genus, & penates
Mœret iniquos.
Credo non illam tibi de ſceleſta
Plebe delectam: neque ſic fidelem,
Sic lucro averſam potuiſſe naſci
Matre pudenda.
Brachia, & vultum, tereteſque ſuras
Integer laudo: fuge ſuſpicari,
Cujus octavum trepidavit ætas
Claudere luſtrum.

IN VIRGINEM IMMATURAM. ODE V.

NOndum ſubacta ferre jugum valet
Cervice: nondum munia comparis
Æquare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
Circa virentes eſt animus tuæ
Campos juvencæ, nunc fluviis gravem
Solantis æſtum, nunc in udo
Ludere cum vitulis ſalicto
Prægeſtientis. tolle cupidinem
Immitis uvæ: jam tibi lividos
Diſtinguet Autumnus racemos
Purpureo varius colore.
Jam te ſequetur: currit enim ferox
Ætas, & illi, quos tibi demſerit,
Apponet annos. jam proterva
Fronte petet Lalage maritum,
Dilecta, quantum non Pholoe fugax,
Non Chloris: albo ſic humero nitens,
Ut pura nocturno renidet
Luna mari, Gnidiuſve Gyges:
Quem ſi puellarum inſereres choro,
Mire ſagaces falleret hoſpites
Diſcrimen obſcurum, ſolutis
Crinibus, ambiguoque vultu.

AD SEPTIMIUM. ODE VI.

Septimi, Gades aditure mecum, &
Cantabrum indoctum juga ferre noſtra, &
Barbaras Syrtes, ubi Maura ſemper
Æſtuat unda.
Tibur Argeo poſitum colono
Sit meæ ſedes utinam ſenectæ;
Sit modus laſſo maris, & viarum,
Militiæque.
Unde ſi Parcæ prohibent iniquæ,
Dulce pellitis ovibus Galeſi
Flumen, & regnata petam Laconi
Rura Phalanto.
Ille terrarum mihi præter omnes
Angulus ridet, ubi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro:
Ver ubi longum, tepidaſque præbet
Jupiter brumas; & amicus Aulon
Fertili Baccho minimum Falernis
Invidet uvis.
Ille te mecum locus & beatæ
Poſtulant arces: ibi tu calentem
Debita ſparges lacryma favillam
Vatis amici.

AD POMP. VARUM. ODE VII.

O Sæpe mecum tempus in ultimum
Deducte, Bruto militiæ duce,
Quis te redonavit Quiritem
Diis patriis, Italoque cœlo,
Pompei, meorum prime ſodalium?
Cum quo morantem ſæpe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.
Tecum Philippos, & celerem fugam
Senſi, relicta non bene parmula:
Cum fracta virtus, & minaces
Turpe ſolum tetigere mento.
Sed me per hoſtes Mercurius celer
Denſo paventem ſuſtulit aere:
Te rurſus in bellum reſorbens
Unda fretis tulit æſtuoſis.
Ergo obligatam redde Jovi dapem:
Longaque feſſum militia latus
Depone ſub lauru mea: nec
Parce cadis tibi deſtinatis.
Oblivioſo levia Maſſico
Ciboria exple: funde capacibus
Unguenta de conchis. quis udo
Deproperare apio coronas,
Curatve myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? non ego ſanius
Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere eſt amico.

IN BARINEN. ODE VIII.

Ulla ſi juris tibi pejerati
Pœna, Barine, nocuiſſet unquam;
Dente ſi nigro fieres, vel uno
Turpior ungui,
Crederem: ſed tu, ſimul obligaſti
Perfidum votis caput, eniteſcis
Pulchrior multo, juvenumque prodis
Publica cura.
Expedit matris cineres opertos
Fallere, & toto taciturna noctis
Signa cum cœlo, gelidaque divos
Morte carentes.
Ridet hoc, inquam, Venus ipſa, rident
Simplices nymphæ, ferus & Cupido,
Semper ardentes acuens ſagittas
Cote cruenta.
Adde quod pubes tibi creſcit omnis,
Servitus creſcit nova: nec priores
Impiæ tectum dominæ relinquunt,
Sæpe minati.
Te ſuis matres metuunt juvencis:
Te ſenes parci, miſeræque nuper
Virgines nuptæ, tua ne retardet
Aura maritos.

AD VALGIUM ODE IX.

Non ſemper imbres nubibus hiſpidos
Manant in agros, aut mare Caſpium
Vexant inæquales procellæ
Uſque: nec Armeniis in oris,
Amice Valgi, ſtat glacies iners
Menſes per omnes: aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur Orni.
Tu ſemper urges flebilibus modis
Myſten ademtum: nec tibi veſpero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente ſolem.
At non ter ævo functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum ſenex
Annos: nec impubem parentes
Troilon, aut Phrygiæ ſorores
Flevere ſemper. deſine mollium
Tandem querelarum, & potius nova
Cantemus Auguſti tropæa
Cæſaris, & rigidum Niphaten,
Medumque flumen gentibus additum
Victis, minores volvere vortices:
Intraque præſcriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

AD LICINIUM. ODE X.

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urgendo, neque dum procellas
Cautus horreſcis, nimium premendo
Littus iniquum.
Auream quiſquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obſoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.
Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus: & celſæ graviore caſu
Decidunt turres: feriuntque ſummos
Fulmina montes.
Sperat infeſtis, metuit ſecundis,
Alteram ſortem bene præparatum
Pectus: informes hyemes reducit
Jupiter: idem
Summovet: non, ſi male nunc, & olim
Sic erit: quondam cithara tacentem

Suſci-

Suſcitat Muſam, neque ſemper arcum
Tendit Apollo.
Rebus anguſtis animoſus atque
Fortis appare: ſapienter idem
Contrahes vento nimium ſecundo
Turgida vela.

AD Q. HIRPINUM. ODE XI.

QUid bellicoſus Cantaber, & Scythes,
Hirpine Quincti, cogitet, Adria
Diviſus objecto, remittas
Quærere: nec trepides in uſum
Poſcentis ævi pauca. fugit retro
Levis Juventas, & decor, arida
Pellente laſcivos amores
Canitie, facilemque ſomnum.
Non ſemper idem floribus eſt honos
Vernis: neque uno Luna rubens nitet
Vultu. quid æternis minorem
Conſiliis animum fatigas?
Cur non ſub alta vel platano, vel hac
Pinu jacentes ſic temere, & roſa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Aſſyriaque nardo,
Potamus uncti? diſſipat Evius
Curas edaces: quis puer ocius
Reſtinguet ardentis Falerni
Pocula prætereunte lympha?
Quis devium ſcortum eliciet domo
Lyden? eburna, dic age, cum lyra
Maturet, in comtum Lacænæ
More comam religata nodum.

AD MÆCENATEM. ODE XII.

NOlis longa feræ bella Numantiæ,
Nec dirum Annibalem, nec Siculum mare
Pœno purpureum ſanguine, mollibus
Aptari citharæ modis:
Nec ſævos Lapithas, & nimium mero
Hylæum, domitoſque Herculea manu
Telluris juvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni veteris: Tuque pedeſtribus
Dices hiſtoriis prœlia Cæſaris,
Mœcenas, melius, ductaque per vias
Regum colla minantium.
Me dulces dominæ Muſa Liciniæ
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, & bene mutuis
Fidum pectus amoribus;
Quam nec ferre pedem dedecuit choris;
Nec certare joco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, ſacro
Dianæ celebris die.
Num tu, quæ tenuit dives Achæmenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes,
Permutare velis crine Liciniæ?
Plenas aut Arabum domos?
Dum flagrantia detorquet ad oſcula
Cervicem, aut facili ſævitia negat,
Quæ poſcente magis gaudeat eripi:
Interdum rapere occupet.

IN ARBORIS CASUM. ODE XIII.

ILle & nefaſto te poſuit die,
Quicumque primum, & ſacrilega manu
Produxit arbos, in nepotum
Perniciem, opprobriumque pagi.
Illum & parentis crediderim ſui
Fregiſſe cervicem, & penetralia
Sparſiſſe nocturno cruore
Hoſpitis: ille venena Colchi-
ca, & quidquid uſquam concipitur nefas,
Tractavit, agro qui ſtatuit meo
Te triſte lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quiſque vitet, numquam homini ſatis
Cautum eſt in horas: Navita Boſporum
Pœnus perhorreſcit, neque ultra
Cæca timet aliunde fata:
Miles ſagittam & celerem fugam
Parthi: catenas Parthus, & Italum
Robur: ſed improviſa lethi
Vis rapuit rapietque gentes.
Quam pene furvæ regna Proſerpinæ,
Et judicantem vidimus Æacum,
Sedeſque deſcriptas piorum, &
Æoliis fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus:
Et te ſonantem plenius aureo,
Alcæe, plectro, dura navis,
Dura fugæ mala, dura belli.
Utrumque ſacro digna ſilentio
Mirantur umbræ dicere: ſed magis
Pugnas & exactos tyrannos
Denſum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum? ubi illis carminibus ſtupens
Demittit atras bellua centiceps
Aures, & intorti capillis
Eumenidum recreantur angues.
Quin & Prometheus & Pelopis parens
Dulci laborum decipitur ſono:
Nec curat Orion leones
Aut timidos agitare lyncas.

AD POSTHUMUM, ODE XIV.

EHeu! fugaces, Poſthume, Poſthume,
Labuntur anni: nec pietas moram
Rugis & inſtanti ſenectæ
Afferet, indomitæque morti.
Non, ſi trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrymabilem
Plutona tauris, qui ter amplum
Geryonen, Tityonque triſti
Compeſcit unda, ſcilicet omnibus,
Quicumque terræ munere veſcimur,
Enaviganda, ſive Reges,
Sive inopes erimus coloni.
Fruſtra cruento Marte carebimus,
Fractiſque rauci fluctibus Adriæ:
Fruſtra per autumnos nocentem
Corporibus metuemus Auſtrum:
Viſendus ater flumine languido
Cocytus errans, & Danai genus
Infame, damnatuſque longi
Siſyphus Æolides laboris.
Linquenda tellus, & domus, & placens

 Uxor:

Uxor; neque harum, quas colis, arborum
Te, præter inviſas cupreſſos,
Ulla brevem dominum ſequetur.
Abſumet hæres Cæcuba dignior,
Servata centum clavibus, & mero
Tinget pavimentum ſuperbum,
Pontificum potiore cœnis.

IN SÆCULI LUXUM. ODE XV.

JAm pauca aratro jugera Regiæ
Moles relinquent: undique latius
Extenta viſentur Lucrino
Stagna lacu; platanuſque cœlebs
Evincet ulmos: tum violaria, &
Myrtus, & omnis copia narium,
Spargent olivetis odorem,
Fertilibus domino priori:
Tum ſpiſſa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Non ita Romuli
Præſcriptum, & intonſi Catonis
Auſpiciis, veterumque norma.
Privatus illis cenſus erat brevis,
Commune, magnum: nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton;
Nec fortuitum ſpernere ceſpitem
Leges ſinebant, oppida publico
Sumtu jubentes, & Deorum
Templa novo decorare ſaxo.

AD GROSPHUM. ODE XVI.

OTium divos rogat in patenti
Prenſus Aegæo, ſimul atra nubes
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis.
Otium bello furioſa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Groſphe, non gemmis, neque purpura venale, nec auro.
Non enim gazæ, neque Conſularis
Summovet lictor miſeros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta volantes.
Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in menſa tenui ſalinum:
Nec leves ſomnos timor aut cupido
Sordidus aufert.
Quid brevi fortes jaculamur ævo
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus? patriæ quis exul
Se quoque fugit?
Scandit æratas vitioſa naves
Cura: nec turmas equitum relinquit,
Ocior cervis, & agente nimbos
Ocior Euro.
Lætus in præſens animus, quod ultra eſt,
Oderit curare: & amara læto
Temperet riſu. nihil eſt ab omni
Parte beatum.
Abſtulit clarum cita mors Achillem:
Longa Tithonum minuit ſenectus:
Et mihi forſan, tibi quod negarit,
Porriget hora.
Te greges centum, Siculæque circum
Mugiunt vaccæ, tibi tollit hinnitum apta quadrigis equa: te bis Afro
Murice tinctæ
Veſtiunt lanæ; mihi parva rura &
Spiritum Grajæ tenuem Camœnæ
Parca non mendax dedit, & malignum
Spernere vulgus.

AD MÆCENATEM QUUM CONVALUISSET ODE XVII.

CUr me querelis exanimas tuis?
Nec diis amicum eſt, nec mihi, te prius
Obire, Mæcenas, mearum
Grande decus columenque rerum.
Ah, te meæ ſi partem animæ rapit
Maturior vis, quid moror altera,
Nec carus æque, nec ſuperſtes
Integer? ille dies utramque
Ducet ruinam: non ego perfidum
Dixi ſacramentum. ibimus, ibimus:
Utcunque præcedes, ſupremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimæræ ſpiritus igneæ,
Nec, ſi reſurgat centimanus Gyas,
Divellet unquam: ſic potenti
Juſtitiæ, placitumque Parcis.
Seu Libra, ſeu me Scorpius aſpicit
Formidoloſus, pars violentior
Natalis horæ, ſeu Tyrannus
Heſperiæ Capricornus undæ,
Utrumque noſtrum incredibili modo
Conſentit aſtrum. te Jovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucriſque fati
Tardavit alas, cum populus frequens
Lætum theatris ter crepuit ſonum.
Me truncus illapſus cerebro
Suſtulerat, niſi Faunus ictum
Dextra levaſſet, Mercurialium
Cuſtos virorum. reddere victimas,
Aedemque votivam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

IN MEDIOCREM FORTUNAM. ODE XVIII.

NOn ebur neque aureum
Mea renidet in domo lacunar:
Non trabes Hymettiæ
Premunt columnas ultima reciſas
Africa: neque Attali
Ignotus hæres regiam occupavi:
Nec Laconicas mihi
Trahunt honeſtæ purpuras clientæ:
At fides & ingeni
Benigna vena eſt: pauperemque dives
Me petit. nihil ſupra
Deos laceſſo: nec potentem amicum
Largiora flagito,
Satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die,
Novæque pergunt interire Lunæ:
Tu ſecanda marmora
Locas ſub ipſum funus, & ſepulcri
Immemor, ſtruis domos:

Mari-

Mariſque Baiis obſtrepentis urges
Summovere littora,
Parum locuples continente ripa.
Quid quod uſque proximos
Revellis agri terminos, & ultra
Limites clientium
Salis avarus? pellitur paternos
In ſinu ferens Deos
Et uxor, & vir, ſordidoſque natos?
Nulla certior tamen
Rapacis Orci fine deſtinata
Aula divitem manet
Herum. quid ultra tendis? æqua tellus
Pauperi recluditur,
Regumque pueris: nec ſatelles Orci
Callidum Promethea
Revexit auro captus. hic ſuperbum
Tantalum, atque Tantali
Genus coercet: hic levare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus atque non vocatus, audit.

IN BACCHUM. ODE XIX.

BAcchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem, credite poſteri,
Nymphaſque diſcentes, & aures
Capripedum Satyrorum acutas.
Evoe, recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore turbidum
Lætatur; evoe, parce Liber,
Parce gravi metuende thyrſo.
Fas pervicaces eſt mihi Thyadas,
Vinique fontem, lactis & uberes
Cantare rivos, atque truncis
Lapſa cavis iterare mella.
Fas & beatæ conjugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Disjecta non leni ruina,
Thracis & exitium Lycurgi.
Tu flectis amnes, tu mare Barbarum;
Tu ſeparatis uvidus in jugis
Nodo coerces viperino
Biſtonidum ſine fraude crines.
Tu, cum parentis Regna per arduum
Cohors Gigantum ſcanderet impia,
Rhœcum retorſiſti leonis
Unguibus, horribilique mala:
Quamquam choreis aptior & jocis
Ludoque dictus, non ſat idoneus
Pugnæ ferebaris: ſed idem
Pacis eras mediuſque belli.
Te vidit inſons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam, & recedentis trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

AD MÆCENATEM. ODE XX.

NOn uſitata, nec tenui ferar
Penna biformis per liquidum æthera
Vates; neque in terris morabor
Longius; invidiaque major
Urbes relinquam. Non ego pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,
Dilecte Mæcenas, obibo,

Nec Stygia cohibebor unda.
Jam jam reſidunt cruribus aſperæ
Pelles: & album mutor in alitem
Superna: naſcunturque leves
Per digitos humeroſque plumæ.
Jam Dædaleo ocyor Icaro
Viſam gementis littora Boſpori,
Syrteſque Gætulas canorus
Ales, Hyperboreoſque campos.
Me Colchus, & qui diſſimulat metum
Marſæ cohortis, Dacus, & ultimi
Noſcent Geloni; me peritus
Diſcet Iber, Rhodanique potor.
Abſint inani funere neniæ,
Luctuſque turpes, & querimoniæ:
Compeſce clamorem, ac ſepulcri
Mitte ſupervacuos honores.

CARMINUM

LIBER III.

IN ANIMI TRANQUILLITATEM. ODE I.

ODi profanum vulgus, & arceo:
Favete linguis: carmina non prius
Audita, Muſarum ſacerdos,
Virginibus puerisque canto.
Regum timendorum, in proprios greges,
Reges in ipſos, imperium eſt Jovis,
Clari Giganteo triumpho,
Cuncta ſupercilio moventis.
Eſt ut viro vir latius ordinet
Arbuſta ſulcis: hic generoſior
Deſcendat in Campum petitor:
Moribus hic, meliorque fama
Contendat: illi turba clientium
Sit major: æqua lege neceſſitas
Sortitur inſigneis & imos:
Omne capax movet urna nomen.
Diſtrictus enſis cui ſuper impia
Cervice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt ſaporem:
Non avium, citharæque cantus
Somnum reducent. ſomnus agreſtium
Lenis virorum non humileis domos
Faſtidit, umbroſamque ripam,
Non Zephyris agitata Tempe.
Deſiderantem quod ſatis eſt, neque
Tumultuoſum ſollicitat mare,
Nec ſævus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hœdi:
Non verberatæ grandine vineæ,
Funduſque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hyemes iniquas.
Contracta piſces æquora ſentiunt,
Jactis in altum molibus: huc frequens
Cæmenta demittit redemtor
Cum famulis, dominuſque terræ
Faſtidioſus: ſed timor & minæ
Scandunt eodem quo dominus: neque
Decedit ærata triremi, &

Poſt

Poſt equitem ſedet atra Cura.
Quod ſi dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum ſidere clarior
Delenit uſus, nec Falerna
Vitis, Achæmeniumque coſtum:
Cur invidendis poſtibus, & novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operoſiores?

AD AMICOS. ODE II.

ANguſtam, amici, pauperiem pati
Robuſtus acri militia puer
Condiſcat, & Parthos feroces
Vexet eques metuendus haſta:
Vitamque ſub dio & trepidis agat
In rebus: illum ex mœnibus hoſticis
Matrona bellantis tyranni
Proſpiciens, & adulta virgo
Suſpiret, Eheu, ne rudis agminum
Sponſus laceſſat regius aſperum
Tactu leonem, quem cruenta
Per medias rapit ira cædes.
Dulce & decorum eſt pro patria mori,
Mors & fugacem perſequitur virum;
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidoque tergo.
Virtus, repulſæ neſcia ſordidæ,
Intaminatis fulget honoribus:
Nec ſumit aut ponit ſecures
Arbitrio popularis auræ.
Virtus, recludens immeritis mori
Cœlum, negata tentat iter via:
Cœtuſque vulgares & udam
Spernit humum fugiente penna.
Eſt & fideli tuta ſilentio
Merces. Vetabo, qui Cereris ſacrum
Vulgarit arcanæ, ſub iiſdem
Sit trabibus, fragilemque mecum
Solvat faſelum. Sæpe Dieſpiter
Neglectus inceſto addidit integrum:
Raro antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pœna claudo.

AD AUGUSUM. ODE III.

JUſtum & tenacem propoſiti virum,
Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus inſtantis tyranni
Mente quatit ſolida: neque Auſter,
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Jovis manus.
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ.
Hac arte Pollux, & vagus Hercules
Innixus, arces attigit igneas:
Quos inter Auguſtus recumbens
Purpureo bibit ore nectar.
Hac te merentem, Bacche pater, tuæ
Vexere tigres indocili jugum
Collo trahentes: hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit,
Gratum elocuta conſiliantibus
Junone divis: Ilion, Ilion
Fatalis inceſtuſque judex

Et mulier peregrina vertit
In pulverem, ex quo deſtituit Deos
Mercede pacta Laomedon, mihi
Caſtæque damnatum Minervæ
Cum populo & duce fraudulento.
Jam nec Lacænæ ſplendet adulteræ
Famoſus hoſpes, nec Priami domus
Perjura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit:
Noſtriſque ductum ſeditionibus
Bellum reſedit: protinus & graves
Iras, & inviſum nepotem,
Troica quem peperit ſacerdos,
Marti redonabo: illum ego lucidas
Inire ſedes, ducere nectaris
Succos, & adſcribi quietis
Ordinibus patiar Deorum:
Dum longus inter ſæviat Ilion
Romamque pontus: qualibet exules
In parte regnanto beati:
Dum Priami Paridiſque buſto
Inſultet armentum, & catulos feræ
Celent inultæ: ſtet Capitolium
Fulgens, triumphatiſque poſſit
Roma ferox dare jura Medis.
Horrenda late nomen in ultimas
Extendat oras: qua medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Qua tumidus rigat arva Nilus:
Aurum irrepertum, & ſic melius ſitum
Cum terra celat, ſpernere fortior,
Quam cogere humanos in uſus
Omne ſacrum rapiente dextra,
Quicumque mundi terminus obſtitit,
Hunc tangat armis, viſere geſtiens
Qua parte debacchentur ignes,
Qua nebulæ, pluviique rores.
Sed bellicoſis fata Quiritibus
Hac lege dico, ne nimium pii,
Rebuſque fidentes, avitæ
Tecta velint reparare Trojæ.
Trojæ renaſcens alite lugubri
Fortuna triſti clade iterabitur
Ducente victrices catervas
Conjuge me Jovis & ſorore.
Ter ſi reſurgat murus aeneus
Auctore Phœbo, ter pereat meis
Exciſus Argivis; ter uxor
Capta virum pueroſque ploret.
Non hæc jocoſæ conveniunt lyræ:
Quo, Muſa, tendis? deſine pervicax,
Referre ſermones Deorum, &
Magna modis tenuare parvis.

AD CALLIOPEM. ODE IV.

DEſcende cœlo, & dic, age, tibia,
Regina, longum, Calliope, melos,
Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus, citharave Phœbi.
Auditis? an me ludit amabilis
Inſania? audire & videor pios
Errare per lucos, amœnæ
Quos & aquæ ſubeunt & auræ.
Me fabuloſæ Vulture in Appulo
Altricis extra limen Apuliæ,

Ludo fatigatumque ſomno,
Fronde nova puerum palumbes
Texere, mirum quod foret omnibus,
Quicumque celſæ nidum Acherontiæ,
Saltuſque Bantinos, & arvum
Pingue tenent humilis Ferenti:
Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem & urſis: ut premerer ſacra
Lauroque, collataque myrto,
Non ſine Diis animoſus infans:
Veſter, Camenæ, veſter in arduos
Tollor Sabinos: ſeu mihi frigidum
Præneſte, ſeu Tibur ſupinum,
Seu liquidæ placuere Bajæ.
Veſtris amicum fontibus & choris
Non me Philippis verſa acies retro,
Devota non extinxit arbos,
Nec Sicula Palinurus unda.
Utcunque mecum vos eritis, libens
Inſanientem navita Boſporum
Tentabo, & arentes arenas
Littoris Aſſyrii viator.
Viſam Britannos hoſpitibus feros,
Et lætum equino ſanguine Concanum:
Viſam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inviolatus amnem.
Vos Cæſarem altum, militia ſimul
Feſſas cohortes abdidit oppidis,
Finire quærentem labores,
Pierio recreatis antro.
Vos lene conſilium & datis, & dato
Gaudetis almæ. Scimus ut impios
Titanas, immanemque turmam,
Fulmine ſuſtulerit caduco,
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventoſum, & urbes, regnaque triſtia;
Divoſque, mortaleſque turbas
Imperio regit unus æquo.
Magnum illa terrorem intulerat Jovi,
Fidens, juventus horrida, brachiis,
Fratreſque tendentes opaco
Pelion impoſuiſſe Olympo.
Sed quid Typhoeus & validus Mimas;
Aut quid minaci Porphyrion ſtatu,
Quid Rhœcus, evulſiſque truncis
Enceladus jaculator audax,
Contra ſonantem Palladis Aegida
Poſſent ruentes? hinc avidus ſtetit
Vulcanus, hinc matrona Juno, &
Numquam humeris poſiturus arcum,
Qui rore puro Caſtaliæ lavit
Crines ſolutos, qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalemque ſylvam,
Delius & Patareus Apollo.
Vis conſili expers mole ruit ſua,
Vim temperatam dii quoque provehunt
In majus. Iidem odere vires
Omne nefas animo moventes.
Teſtis mearum centimanus Gyges
Sententiarum notus, & integræ
Tentator Orion Dianæ,
Virginea domitus ſagitta.
Injecta monſtris terra dolet ſuis:
Mæretque partus fulmine luridum
Miſſos ad Orcum: nec peredit
Impoſitam celer ignis Ætnam,
Incontinentis nec Tityi jecur
Relinquit ales nequitiæ additus
Cuſtos: amatorem trecentæ
Pirithoum cohibent catenæ.

AUGUSTI LAUDES. ODE V.

COelo tonantem credidimus Jovem
Regnare: præſens divus habebitur
Auguſtus, adjectis Britannis
Imperio, gravibuſque Perſis.
Mileſne Craſſi conjuge barbara
Turpis maritus vixit? & hoſtium,
Proh curia, inverſique mores!
Conſenuit ſocerorum in armis,
Sub rege Medo, Marſus & Appulus
Anciliorum, nominis & togæ
Oblitus, æternæque Veſtæ,
Incolumi Jove, & urbe Roma?
Hoc caverat mens provida Reguli
Diſſentientis conditionibus
Fœdis, & exemplo trahenti
Perniciem veniens in ævum,
Si non periret immiſerabilis
Captiva pubes. Signa ego Punicis
Affixa delubris, & arma
Militibus ſine cæde, dixit,
Derepta vidi: vidi ego civium
Retorta tergo brachia libero,
Portaſque non clauſas, & arva
Marte coli populata noſtro.
Auro repenſus ſcilicet acrior
Miles redibit? flagitio additis
Damnum: neque amiſſos colores
Lana refert medicata fuco:
Nec vera virtus, quum ſemel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata denſis
Cerva plagis, erit ille fortis,
Qui perfidis ſe credidit hoſtibus:
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora reſtrictis lacertis
Senſit iners, timuitque mortem.
Hic unde vitam ſumeret inſcius,
Pacem duello miſcuit. O pudor!
O magna Carthago probroſis
Altior Italiæ ruinis!
Fertur pudicæ conjugis oſculum,
Paruoſque natos, ut capitis minor,
A ſe removiſſe, & virilem
Torvus humi poſuiſſe vultum:
Donec labantes conſilio patres
Firmaret auctor nunquam alias dato,
Interque mœrentes amicos
Egregius properaret exul.
Atqui ſciebat, quæ ſibi barbarus
Tortor pararet. non aliter tamen
Dimovit obſtantes propinquos,
Et populum reditus morantem,
Quam ſi clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

AD ROMANOS. ODE VI.

DElicta majorum immeritus lues,
  Romane, donec templa refeceris,
 Ædeſque labentes deorum, &
  Fœda nigro ſimulacra fumo.
Diis te minorem quod geris, imperas:
Hinc omne principium, huc refer exitum.
 Dii multa neglecti dederunt
  Heſperiæ mala luctuoſæ.
Jam bis Monæſes, & Pacori manus
Non auſpicatos contudit impetus
 Noſtros, & adjeciſſe prædam
  Torquibus exiguis renidet.
Pene occupatam ſeditionibus
Delevit urbem Dacus, & Æthiops:
 Hic claſſe formidatus, ille
  Miſſilibus melior ſagittis.
Fœcunda culpæ ſecula nuptias
Primum inquinavere, & genus, & domos:
 Hoc fonte derivata clades
  In patriam, populumque fluxit.
Motus doceri gaudet Jonicos
Matura virgo, & fingitur artubus
 Jam nunc, & inceſtos amores
  De tenero meditatur ungui.
Mox juniores quærit adulteros
Inter mariti vina: neque eligit,
 Cui donet impermiſſa raptim
  Gaudia, luminibus remotis:
Sed juſſa coram non ſine conſcio
Surgit marito; ſeu vocat inſtitor,
 Seu navis Hiſpanæ magiſter,
  Dedecorum pretioſus emtor.
Non his juventus orta parentibus
Infecit æquor ſanguine Punico;
 Pyrrhumque, & ingentem cecidit
  Antiochum Annibalemque dirum:
Sed ruſticorum maſcula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
 Verſare glebas, & ſeveræ
  Matris ad arbitrium reciſos
Portare fuſtes, ſol ubi montium
Mutaret umbras, & juga demeret
 Bobus fatigatis, amicum
  Tempus agens abeunte curru.
Damnoſa quid non imminuit dies?
Ætas parentum, pejor avis, tulit
 Nos nequiores, mox daturos
  Progeniem vitioſiorem.

AD ASTERIEN. ODE VII.

QUid fles, Aſterie, quem tibi candidi
 Primo reſtituent vere Favonii,
 Thyna merce beatum,
  Conſtanti juvenem fide
Gygen? ille Notis actus ad Oricum
Poſt inſanæ Capræ ſidera, frigidas
 Noctes non ſine multis
  Inſomnis lacrymis agit.
Atqui ſollicitæ nuntius hoſpitæ,
Suſpirare Chloen, & miſeram tuis
 Dicens ignibus uri,
  Tentat mille vafer modis.
Ut Prœtum mulier perfida credulum
Falſis impulerit criminibus, nimis
 Caſto Bellerophonti
  Maturare necem, refert:
Narrat pene datum Pelea Tartaro,
Magneſſam Hyppolyten dum fugit abſtinens:
 Et peccare docentes
  Fallax hiſtorias monet,
Fruſtra: nam ſcopulis ſurdior Icari
Voces audit adhuc integer: at tibi
 Ne vicinus Enipeus
  Plus juſto placeat, cave.
Quamvis non alius flectere equum ſciens
Æque conſpicitur gramine Martio:
 Nec quiſquam citus æque
  Tuſco denatat alveo.
Prima nocte domum claude: neque in vias
Sub cantu querulæ deſpice tibiæ:
 Et te ſæpe vocanti
  Durani, difficilis mane.

AD MÆCENATEM. ODE VIII.

MArtiis cœlebs quid agam Calendis,
 Quid velint flores, & acerra thuris
Plena, miraris, poſituſque carbo in
 Ceſpite vivo,
Docte ſermones utriuſque linguæ.
Voveram dulceis epulas, & album
Libero caprum, prope funeratus
 Arboris ictu.
Hic dies, anno redeunte, feſtus
Corticem adſtrictum pice dimovebit
Amphoræ fumum bibere inſtitutæ
 Conſule Tullo.
Sume, Mæcenas, cyathos amici
Soſpitis centum, & vigileis lucernas
Perfer in lucem: procul omnis eſto
 Clamor & ira.
Mitte civileis ſuper urbe curas:
Occidit Daci Cotiſonis agmen:
Medus infeſtus ſibi luctuoſis
 Diſſidet armis:
Servit Hiſpanæ vetus hoſtis oræ
Cantaber, ſera domitus catena:
Jam Scythæ laxo meditantur arcu
 Cedere campis.
Negligens, ne qua populus laboret,
Parce privatus nimium cavere: &
Dona præſentis cape lætus horæ, ac
 Linque ſevera.

HORATII ET LYDIÆ DIALOGUS ODE IX.

H. DOnec gratus eram tibi,
 Nec quiſquam potior brachia candidæ
Cervici juvenis dabat,
  Perſarum vigui rege beatior.
L. Donec non alia magis
  Arſiſti, neque erat Lydia poſt Chloen,
Multi Lydia nominis
  Romana vigui clarior Ilia.
H. Me nunc Threſſa Chloe regit,
  Dulces docta modos & citharæ ſciens;
Pro qua non metuam mori,
  Si parcent animæ fata ſuperſtiti.

L. Me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornithi,
Pro quo bis patiar mori,
Si parcent puero fata ſuperſtiti.
H. Quid ſi priſcâ redit Venus,
Diductoſque jugo cogit aheneo?
Si flava excutitur Chloe,
Rejectæque patet janua Lydiæ?
L. Quamquam ſidere pulchrior
Ille eſt, tu levior cortice, & improbo
Iracundior Adria,
Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

IN LYCEN. ODE X.

EXtremum Tanain ſi biberes, Lyce,
Sævo nupta viro, me tamen aſperas
Porrectum ante fores objicere incolis
Plorares Aquilonibus.
Audis, quo ſtrepitu janua, quo nemus
Inter pulchra ſitum tecta remugiat
Ventis? & poſitas ut glaciet nives
Puro numine Jupiter?
Ingratam Veneri pone ſuperbiam
Ne currente retro funis eat rota.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.
O, quamvis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
Nec vir Pieria pellice ſaucius
Curvat, ſupplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior æſculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus.
Non hoc ſemper erit liminis aut aquæ
Cœleſtis patiens latus.

AD MERCURIUM. ODE XI.

MErcuri, (nam te docilis magiſtro
Movit Amphion lapides canendo)
Tuque teſtudo, reſonare ſeptem
Callida nervis,
Nec loquax olim, neque grata, nunc &
Divitum menſis & amica templis,
Dic modos, Lyde quibus obſtinatas
Applicet aures.
Quæ, velut latis equa trima campis
Ludit exultim, metuitque tangi,
Nuptiarum expers, & adhuc protervo
Cruda marito.
Tu potes tigres comiteſque ſylvas
Ducere, & rivos celeres morari.
Ceſſit immanis tibi blandienti
Janitor aulæ
Cerberus: quamvis furiale centum
Muniant angues caput ejus, atque
Spiritus teter ſanieſque manet
Ore trilingui.
Quin & Ixion, Tityoſque vultu
Riſit invito: ſtetit urna paulum
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde ſcelus, atque notas
Virginum pœnas, & inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata,
Quæ manent culpas etiam ſub Orco.
Impiæ: nam quid potuere majus?
Impiæ ſponſos potuere duro
Perdere ferro.
Una de multis, face nuptiali
Digna, perjurum fuit in parentem
Splendide mendax, & in omne virgo
Nobilis ævum:
Surge, quæ dixit juveni marito,
Surge, ne longus tibi ſomnus, unde
Non times, detur: ſocerum & ſceleſtas
Falle ſorores.
Quæ, velut nactæ vitulos leænæ,
Singulos, eheu! lacerant: ego illis
Mollior, nec te feriam, nec intra
Clauſtra tenebo.
Me pater ſævis oneret catenis,
Quod viro clemens miſero peperci:
Me vel extremos Numidarum in agros
Claſſe releget.
I, pedes quo te rapiunt & auræ,
Dum favet nox, & Venus: i ſecundo
Omine, & noſtri memorem ſepulcro
Sculpe querelam.

AD NEOBULEM. ODE XII.

MIſerarum eſt, neque amori dare ludum,
Neque dulci mala vino lavere, aut ex-
animari, metuentes patruæ verbera linguæ,
Tibi qualum Cythereæ puer ales,
Tibi telas, operoſæque Minervæ
Studium aufert, Neobule, Liparæi nitor Hebri,
Eques ipſo melior Bellerophonte,
Neque pugno, neque ſegni pede victus,
Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis:
Catus idem, per apertum fugientes
Agitato grege cervos jaculari, &
Celer alto latitantem fruticeto excipere aprum.

AD FONTEM BLANDUSIAM. ODE XIII.

O Fons Blanduſiæ, ſplendidior vitro,
Dulci digne mero, non ſine floribus,
Cras donaberis hœdo:
Cui frons turgida cornibus
Primis, & Venerem, & prælia deſtinat,
Fruſtra: nam gelidos inficiet tibi
Rubro ſanguine rivos
Laſcivi ſoboles gregis.
Te flagrantis atrox hora caniculæ
Neſcit tangere: tu frigus amabile
Feſſis movere tauris
Præbes, & pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cavis impoſitam ilicem
Saxis: unde loquaces
Lymphæ deſiliunt tuæ.

AUGUSTI LAUDES. ODE XIV.

HErculis ritu modo dictus, o plebs,
Morte venalem petiiſſe laurum,
Cæſar Hiſpana repetit penates
Victor ab ora.

Unico gaudens mulier marito
Prodeat, juſtis operata divis:
Et ſoror clari ducis, & decoræ
Supplice vitta
Virginum matres, juvenumque nuper
Soſpitum: vos o pueri & puellæ
Jam virum expertæ, male ominatis
Parcite verbis.
Hic dies vere mihi feſtus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,
Nec mori per vim metuam, tenente
Cæſare terras.
I, pete unguentum, puer, & coronas,
Et cadum Marſi memorem duelli:
Spartacum ſi qua potuit vagantem
Fallere teſta.
Dic & argutæ properet Neæræ
Myrrheum nodo cohibere crinem:
Si per inviſum mora janitorem
Fiet, abito.
Lenit albeſcens animos capillus
Litium & rixæ cupidos protervæ.
Non ego hoc ferrem, calidus juventa,
Conſule Planco.

IN CHLORIM. ODE XV.

UXor pauperis Ibyci,
Tandem nequitiæ pone modum tuæ,
Famoſiſque laboribus:
Maturo propior deſine funeri
Inter ludere virgines,
Et ſtellis nebulam ſpargere candidis.
Non, ſi quid Pholoen ſatis,
Et te, Chlori, decet. filia rectius
Expugnat juvenum domos,
Pulſo Thyas uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
Laſcivæ ſimilem ludere capreæ.
Te lanæ prope nobilem
Tonſæ Luceriam, non citharæ, decent:
Nec flos purpureus roſæ,
Nec poti, vetulam, fæce tenus cadi.

AD MÆCENATEM. ODE XVI.

INcluſam Danaen turris ahenea,
Robuſtæque fores, & vigilum canum
Triſtes excubiæ munierant ſatis
Nocturnis ab adulteris:
Si non Acriſium, virginis abditæ
Cuſtodem pavidum, Jupiter & Venus
Riſiſſent: fore enim tutum iter & patens
Converſo in pretium Deo.
Aurum per medios ire ſatellites,
Et perrumpere amat ſaxa, potentius
Ictu fulmineo. concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum
Demerſa excidio: diffidit urbium
Portas vir Macedo, & ſubruit æmulos
Reges muneribus: munera navium
Sævos illaqueant duces.
Creſcentem ſequitur cura pecuniam,
Majorumque fames. jure perhorrui
Late conſpicuum tollere verticem,
Mæcenas, equitum decus.

Quanto quiſque ſibi plura negaverit,
A diis plura feret. nil cupientium
Nudus caſtra peto, & transfuga, divitum
Partes linquere geſtio:
Contemtæ dominus ſplendidior rei,
Quam ſi, quidquid arat non piger Appulus,
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.
Puræ rivus aquæ, ſylvaque jugerum
Paucorum, & ſegetis certa fides meæ,
Fulgentem imperio fertilis Africæ
Fallit ſorte beatior.
Quamquam nec Calabræ mella ferunt apes,
Nec Læſtrygonia Bacchus in amphora
Langueſcit mihi, nec pinguia Gallicis
Creſcunt vellera paſcuis:
Importuna tamen pauperies abeſt:
Nec, ſi plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parva Cupidine
Vectigalia porrigam,
Quam ſi Mygdoniis regnum Alyattici
Campis continuem. multa petentibus
Deſunt multa: bene eſt, cui Deus obtulit
Parca, quod ſatis eſt, manu.

AD ÆLIUM LAMIAM. ODE XVII.

ÆLi, vetuſto nobilis ab Lamo,
(Quando & priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, & nepotum
Per memores genus omne faſtos,
Auctore ab illo ducis originem,
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, & innantem Maricæ
Littoribus tenuiſſe Lirin,
Late tyrannus.) cras foliis nemus
Multis & alga littus inutili
Demiſſa tempeſtas ab Euro
Sternet, aquæ niſi fallit augur
Annoſa cornix: dum potes, aridum
Compone lignum: cras genium mero
Curabis, & porco bimeſtri,
Cum famulis operum ſolutis.

AD FAUNUM. ODE XVIII.

FAune, Nympharum fugientum amator,
Per meos fines & aprica rura
Lenis incedas, abeaſque parvis
Æquus alumnis:
Si tener pleno cadit hœdus anno:
Larga nec deſunt Veneris ſodali
Vina crateræ: vetus ara multo
Fumat odore:
Ludit herboſo pecus omne campo:
Quum tibi nonæ redeunt Decembres:
Feſtus in pratis vocat otioſo
Cum bove pagus:
Inter audaces lupus errat agnos:
Spargit agreſtes tibi ſylva frondes:
Gaudet inviſam pepuliſſe foſſor
Ter pede terram.

AD.

AD TELEPHUM. ODE XIX.

QUantum diſtet ab Inacho
 Codrus pro patria non timidus mori,
Narras, & genus Aeaci,
 Et pugnata ſacro bella ſub Ilio.
Quo Chium pretio cadum
 Mercemur: quis aquam temperet ignibus:
Quo præbente domum, & quota,
 Pelignis caream frigoribus, taces.
Da lunæ propere novæ,
 Da noctis mediæ, da, puer, auguris
Murenæ. tribus aut novem
 Miſcentur cyathis pocula commodis.
Qui muſas amat impares,
 Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates: tres prohibet ſupra
 Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis juncta ſororibus.
 Inſanire juvat: cur Berecynthiæ
Ceſſant flamina tibiæ?
 Cur pendet tacita fiſtula cum lyra?
Parcentes ego dexteras
 Odi: ſparge roſas, audiat invidus
Dementem ſtrepitum Lycus,
 Et vicina ſeni non habilis Lyco.
Spiſſa te nitidum coma,
 Puro te ſimilem, Telephe, veſpero,
Tempeſtiva petit Chloe:
 Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

AD PYRRHUM. ODE XX.

NOn vides, quanto moveas periclo,
 Pyrrhe, Getulæ catulos leænæ?
Dura poſt paulo fugies inaudax
  Prælia raptor:
Quum per obſtantes juvenum catervas
Ibit inſignem repetens Nearchum:
Grande certamen, tibi præda cedat
  Major an illi.
Interim dum tu celeres ſagittas
Promis, hæc dentes acuit timendos,
Arbiter pugnæ poſuiſſe nudo
  Sub pede palmam
Fertur, & leni recreare vento
Sparſum odoratis humerum capillis:
Qualis aut Nireus fuit, aut aquoſa
  Raptus ab Ida.

AD AMPHORAM. ODE XXI.

ONata mecum Conſule Manlio,
 Seu tu querelas, ſive geris jocos,
Seu rixam, & inſanos amores,
 Seu facilem, pia teſta, ſomnum:
Quocunque lectum nomine Maſſicum
Servas, moveri digna bono die,
 Deſcende, Corvino jubente
  Promere languidiora vina.
Non ille, quanquam Socraticis madet
Sermonibus, te negliget horridus.
 Narratur & priſci Catonis
  Sæpe mero caluiſſe virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro: tu ſapientium

Curas & arcanum jocoſo
 Conſilium retegis Lyæo:
Tu Spem reducis mentibus anxiis,
Vireſque, & addis cornua pauperi,
 Poſt te neque iratos trementi
  Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, &, ſi læta aderit, Venus,
Segneſque nodum ſolvere Gratiæ,
 Vivæque producent lucernæ,
  Dum rediens fugat aſtra Phœbus.

IN DIANAM. ODE XXII.

MOntium cuſtos nemorumque, virgo,
 Quæ laborantes utero puellas
Ter vocata audis, adimiſque letho,
  Diva triformis:
Imminens villæ tua pinus eſto:
Quam per exactos ego lætus annos,
Verris obliquum meditantis ictum
  Sanguine donem.

AD PHIDYLEN. ODE XXIII.

COElo ſupinas ſi tuleris manus
 Naſcente Luna, ruſtica Phidyle:
Si thure placaris & horna
  Fruge Lares, avidaque porca:
Nec peſtilentem ſentiet Africum
Fœcunda vitis, nec ſterilem ſeges
 Rubiginem, aut dulces alumni
  Pomifero grave tempus anno.
Nam quæ nivali paſcitur Algido
Devota, quercus inter & ilices,
 Aut creſcit Albanis in herbis
  Victima, Pontificum ſecures
Cervice tinget: te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium,
 Parvos coronantem marino
  Rore Deos, fragilique myrto.
Immunis aram ſi tetigit manus:
Non ſumptuoſa blandior hoſtia,
 Mollibit averſos Penates
  Farre pio, & ſaliente mica.

IN AVAROS. ODE XXIV.

INtactis opulentior
 Theſauris Arabum & divitis Indiæ,
Cæmentis licet occupes
 Tyrrhenum omne tuis & mare Apulicum;
Si figit adamantinos
 Summis verticibus dira neceſſitas
Clavos, non animum metu,
 Non mortis laqueis expedies caput.
Campeſtres melius Scythæ,
 Quorum plauſtra vagas rite trahunt domos,
Vivunt, & rigidi Getæ:
 Immetata quibus jugera liberas
Fruges & Cererem ferunt:
 Nec cultura placet longior annua:
Defunctumque laboribus
 Æquali recreat ſorte vicarius.
Illic matre carentibus
 Privignis mulier temperat innocens:
Nec dotata regit virum

Conjux, nec nitido fidit adultero:
Dos eſt magna, parentium
Virtus, & metuens alterius viri
Certo fœdere caſtitas:
Et peccare nefas, aut pretium eſt mori.
O quiſquis volet impias
Cædes, & rabiem tollere civicam,
Si quæret, Pater urbium
Subſcribi ſtatuis, indomitam audeat
Refrænare licentiam,
Clarus poſt genitis, quatenus, heu nefas!
Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.
Quid triſtes querimoniæ,
Si non ſupplicio culpa reciditur,
Quid leges ſine moribus
Vanæ proficiunt? Si, neque fervidis
Pars incluſa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Durataeque ſolo nives
Mercatorem abigunt? Horrida callidi
Vincunt æquora navitæ?
Magnum pauperies opprobrium jubet
Quidvis & facere & pati,
Virtutiſque viam deſerit arduæ?
Vel nos in Capitolium,
Quo clamor vocat & turba faventium:
Vel nos in mare proximum
Gemmas, & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali,
Mittamus. Scelerum ſi bene pœnitet,
Eradenda cupidinis
Pravi ſunt elementa: & teneræ nimis
Mentes aſperioribus
Formandæ ſtudiis: neſcit equo rudis
Hærere ingenuus puer,
Venarique timet: ludere doctior
Seu Græco jubeas trocho,
Seu malis vetita legibus alea.
Cum perjura patris fides
Conſortem ſocium fallat & hoſpitem,
Indignoque pecuniam
Heredi properet: ſcilicet improbæ
Creſcunt divitiæ; tamen
Curtæ neſcio quid ſemper abeſt rei.

AD BACCHUM. ODE XXV.

QUo me, Bacche, rapis tui
Plenum? quæ in nemora, aut quos agor in ſpecus,
Velox mente nova? quibus
Antris, egregii Cæſaris audiar
Æternum meditans decus
Stellis inſerere & concilio Jovis?
Dicam inſigne, recens, adhuc
Indictum ore alio; non ſecus in jugis
Exſomnis ſtupet Evias,
Hebrum proſpiciens, & nive candidam
Thracen, ac pede barbaro
Luſtratam Rhodopen. Ut mihi devio
Rupes & vacuum nemus
Mirari libet! o Naiadum potens,
Baccharumque, valentium
Proceras manibus vertere fraxinos,
Nil parvum aut humili modo,
Nil mortale loquar. Dulce periculum eſt,

O Lenæe, ſequi Deum
Cingentem viridi tempora pampino.

AD VENEREM. ODE XXVI.

VIxi puellis nuper idoneus,
Et militavi non ſine gloria:
Nunc arma, defunctumque bello
Barbiton hic paries habebit,
Lævum marinæ qui Veneris latus
Cuſtodit. Hic hic ponite lucida
Funalia, & vectes, & arcus
Oppoſitis foribus minaces.
O quæ beatam, diva, tenes Cyprum, &
Memphin carentem Sithonia nive,
Regina, ſublimi flagello
Tange Chloen ſemel, arrogantem.

AD GALATEAM NAVIGATURAM. ODE XXVII.

IMpios parræ recinentis omen
Ducat, & prægnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanuvino,
Fœtaque vulpes:
Rumpat & ſerpens iter inſtitutum,
Si per obliquum ſimilis ſagittæ
Terruit mannos: ego cui timebo,
Providus auſpex,
Antequam ſtantes repetat paludes
Imbrium divina avis imminentum,
Oſcinem corvum prece ſuſcitabo
Solis ab ortu.
Sis licet felix ubicunque mavis,
Et memor noſtri, Galatea, vivas:
Teque nec lævus vetet ire picus,
Nec vaga cornix:
Sed vides quanto trepidet tumultu
Pronus Orion? Ego, quid ſit ater
Adriæ, novi, ſinus: & quid albus
Peccet Japyx.
Hoſtium uxores puerique cæcos
Sentiant motus orientis Auſtri, &
Æquoris nigri fremitum, & trementes
Verbere ripas.
Sic & Europe niveum doloſo
Credidit tauro latus, & ſcatentem
Belluis pontum, mediaſque fraudes
Palluit audax.
Nuper in pratis ſtudioſa florum, &
Debitæ nymphis opifex coronæ,
Nocte ſublustri, nihil aſtra præter
Vidit & undas.
Quæ ſimul centum tetigit potentem
Oppidis Creten, Pater, o relictum
Filiæ nomen, pietaſque, dixit
Victa furore.
Unde? quo veni? levis una mors eſt
Virginum culpæ: vigilans ne ploro
Turpe commiſſum? an vitiis carentem
Ludit imago
Vana, quæ porta fugiens eburna
Somnium ducit? meliuſne fluctus
Ire per longos fuit, an recentes
Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc juvencum

Dedat iratæ, lacerare ferro, &
Frangere enitar modo multum amati
Cornua tauri.
Impudens liqui patrios penates,
Impudens Orcum moror. O Deorum
Si quis hæc audis, utinam inter errem
Nuda leones:
Ante quam turpis macies decentes
Occupet malas, teneræque ſuccus
Defluat prædæ, ſpecioſa quæro
Paſcere tigres.
Vilis Europe, pater urget abſens:
Quid mori ceſſas? potes hac ab orno
Pendulum zona bene te ſequuta
Lædere collum.
Sive te rupes, & acuta letho
Saxa delectant: age, te procellæ
Crede veloci, niſi herile mavis
Carpere penſum.
Regius ſanguis: dominæque tradi
Barbaræ pellex. aderat querenti
Perfidum ridens Venus, & remiſſo
Filius arcu.
Mox ubi luſit ſatis, Abſtineto,
Dixit, irarum, calidæque rixæ:
Cum tibi inviſus laceranda reddet
Cornua taurus.
Uxor invicti Jovis eſſe neſcis?
Mitte ſingultus: bene ferre magnam
Diſce fortunam: tua ſectus orbis
Nomina ducet.

AD LYDEN. ODE XXVIII.

Feſto quid potius die
Neptuni faciam? prome reconditum,
Lyde ſtrenua, Cæcubum,
Munitæque adhibe vim ſapientiæ.
Inclinare meridiem
Sentis: ac, veluti ſtet volucris dies,
Parcis deripere horreo
Ceſſantem Bibuli conſulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
Neptunum & virides Nereidum comas;
Tu curva recines lyra
Latonam, & celeris ſpicula Cynthiæ:
Summo carmine, quæ Cnidon
Fulgenteſque tenet Cycladas, & Paphon
Junctis viſit oloribus.
Dicetur merita Nox quoque Nenia.

AD MÆCENATEM. ODE XXIX.

Tyrrhena regum progenies, tibi
Non ante verſo lene merum cado
Cum flore, Mæcenas, roſarum, &
Preſſa tuis balanus capillis
Jamdudum apud me eſt: eripe te moræ,
Ne ſemper udum Tibur & Æſulæ
Declive contempleris arvum, &
Telegoni juga parricidæ.
Faſtidioſam deſere copiam, &
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatæ
Fumum & opes ſtrepitumque Romæ.
Plerumque gratæ divitibus vices,
Mundæque parvo ſub lare pauperum
Cœnæ, ſine aulæis & oſtro,
Sollicitam explicuere frontem.
Jam clarus occultum Andromedes pater
Oſtendit ignem: jam Procyon furit,
Et ſtella veſani Leonis,
Sole dies referente ſiccos.
Jam paſtor umbras cum grege languido
Rivumque feſſus quærit, & horridi
Dumeta Sylvani: caretque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu, civitatem quis deceat ſtatus,
Curas: & urbi ſollicitus times,
Quid Seres & regnata Cyro
Bactra parent, Tanaiſque diſcors.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginoſa nocte premit Deus:
Ridetque, ſi mortalis ultra
Fas trepidat. quod adeſt, memento
Componere æquus: cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruſcum
In mare, nunc lapides adeſos,
Stirpeſque raptas & pecus & domos
Volventis una, non ſine montium
Clamore, vicinæque ſylvæ:
Cum fera diluvies quietos
Irritat amnes. ille potens ſui,
Lætuſque deget, cui licet in diem
Dixiſſe, vixi: cras vel atra
Nube polum, Pater, occupato,
Vel ſole puro: non tamen irritum,
Quodcumque retro eſt, efficiet: neque
Diffinget, infectumque reddet,
Quod fugiens ſemel hora vexit.
Fortuna ſævo læta negotio, &
Ludum inſolentem ludere pertinax,
Tranſmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.
Laudo manentem: ſi celeres quatit
Pennas, reſigno, quæ dedit: & mea
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem ſine dote quæro.
Non eſt meum, ſi mugiat Africis
Malus procellis, ad miſeras preces
Decurrere, & votis paciſci,
Ne Cypriæ Tyriæque merces
Addant avaro divitias mari.
Tunc me biremis præſidio ſcaphæ
Tutum per Ægæos tumultus
Aura feret, geminuſque Pollux.

AD MELPOMENEN. ODE XXX.

Exegi monumentum ære perennius,
Regalique ſitu Pyramidum altius:
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Poſſit diruere, aut innumerabilis
Annorum ſeries, & fuga temporum.
Non omnis moriar: multaque pars mei
Vitabit Libitinam: uſque ego poſtera
Creſcam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine Pontifex.
Dicar, qua violens obſtrepit Aufidus,
Et qua pauper aquæ Daunus agreſtium
Regnavit populorum, ex humili potens

Prin-

Princeps Æolium carmen ad Itales
Deduxiſſe modos: ſume ſuperbiam
Quæſitam meritis, & mihi Delphica
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

C A R M I N U M

LIBER IV.

AD VENEREM. ODE I.

INtermiſſa Venus diu,
Rurſus bella moves? parce, precor, precor;
Non ſum, qualis eram bonæ
Sub regno Cynaræ: deſine dulcium
Mater ſæva Cupidinum,
Circa luſtra decem flectere mollibus
Jam durum imperiis: abi,
Quo blandæ juvenum te revocant preces.
Tempeſtivius in domo
Pauli, purpureis ales oloribus,
Comeſſabere Maximi,
Si torrere jecur quæris idoneum.
Namque & nobilis, & decens,
Et pro ſollicitis non tacitus reis,
Et centum puer artium,
Late ſigna feret militiæ tuæ.
Et quandoque potentior
Largis muneribus riſerit æmuli,
Albanos prope te lacus
Ponet marmoream ſub trabe citrea.
Illic plurima naribus
Duces thura: lyræque & Berecynthiæ
Delectabere tibiæ
Miſtis carminibus, non ſine fiſtula.
Illic bis pueri die
Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
In morem Salium ter quatient humum.
Me nec femina, nec puer
Jam, nec ſpes animi credula mutui,
Nec certare juvat mero,
Nec vincire novis tempora floribus.
Sed cur, heu, Ligurine, cur
Manat rara meas lacryma per genas?
Cur facunda parum decoro
Inter verba cadit lingua ſilentio?
Nocturnis te ego ſomniis
Jam captum teneo, jam volucrem ſequor
Te per gramina Martii
Campi, te per aquas, dure, volubiles.

AD ANTONIUM JULUM. ODE II.

PIndarum quiſquis ſtudet æmulari, J-
ule, ceratis ope Dædalea
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.
Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem ſuper notas aluere ripas,
Fervet, immenſuſque ruit profundo
Pindarus ore:
Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit, numeriſque fertur
Lege ſolutis:
Seu deos, regeſque canit, deorum
Sanguinem, per quos cecidere juſta
Morte Centauri: cecidit tremendæ
Flamma Chimæræ:
Sive, quos Elea domum reducit
Palma cœleſtes, pugilemve, equumve
Dicit, & centum potiore ſignis
Munere donat:
Flebili ſponſæ juvenemve raptum
Plorat: & vires, animumque, moreſ-
que aureos deducit in aſtra: nigro-
que invidet Orco.
Multa Dircæum levat aura cycnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus: ego, apis Matinæ
More modoque,
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus, uvidique
Tiburis ripas, operoſa parvus
Carmina fingo.
Concines majore poeta plectro
Cæſarem, quandoque trahet feroces
Per ſacrum clivum merita decorus
Fronde Sicambros:
Quo nihil majus, meliuſve terris
Fata donavere, bonique divi:
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priſcum.
Concines lætoſque dies, & urbis
Publicum ludum ſuper impetrato
Fortis Auguſti reditu, forumque
Litibus orbum.
Tum meæ, ſi quid loquar audiendum,
Vocis accedet bona pars: &, o Sol
Pulcher, o laudande, canam recepto
Cæſare felix.
Tuque dum procedis, io triumphe,
Non ſemel dicemus, io triumphe,
Civitas omnis: dabimuſque divis
Thura benignis.
Te decem tauri, totidemque vaccæ,
Me tener ſolvet vitulus relicta
Matre, qui largis juveneſcit herbis
In mea vota:
Fronte curvatos imitatus ignes
Tertium lunæ referentis ortum,
Qua notam duxit, niveus videri,
Cætera fulvus.

AD MELPOMENEN. ODE III.

QUem tu, Melpomene, ſemel
Naſcentem placido lumine videris,
Illum non labor Iſthmius
Clarabit pugilem: non equus impiger
Curru ducet Achaico
Victorem: neque res bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
Quod regum tumidas contuderit minas,
Oſtendet Capitolio.
Sed quæ Tibur aquæ fertile perfluunt,
Et ſpiſſæ nemorum comæ,
Fingent Æolio carmine nobilem.

Romæ

Romæ principis urbium
Dignatur ſoboles inter amabiles
Vatum ponere me choros:
Et jam dente minus mordeor invido.
O teſtudinis aureæ
Dulcem quæ ſtrepitum, Pieri, temperas;
O mutis quoque piſcibus
Donatura cycni, ſi libeat, ſonum:
Totum muneris hoc tui eſt,
Quod monſtror digito prætereuntium
Romanæ fidicen lyræ:
Quod ſpiro, & placeo, ſi placeo, tuum eſt.

DRUSI LAUDES. ODE IV.

QUalem miniſtrum fulminis alitem,
(Cui rex deorum regnum in aves vagas
Permiſit, expertus fidelem
Jupiter in Ganymede flavo,)
Olim juventas & patrius vigor
Nido laborum propulit inſcium:
Vernique, jam nimbis remotis,
Inſolitos docuere niſus
Venti paventem: mox in ovilia
Demiſit hoſtem vividus impetus,
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis, atque pugnæ:
Qualemve lætis caprea paſcuis
Intenta, fulvæ matris ab ubere
Jam lacte depulſum leonem,
Dente novo peritura vidit:
Videre Rhæti bella ſub Alpibus
Druſum gerentem & Vindelici: quibus
Mos unde deductus per omne
Tempus Amazonia ſecuri
Dextras obarmet, quærere diſtuli:
Nec ſcire fas eſt omnia: ſed diu,
Lateque victrices catervæ,
Conſiliis juvenis revictæ,
Senſere, quid mens rite, quid indoles
Nutrita fauſtis ſub penetralibus
Poſſet, quid Auguſti paternus
In pueros animus Nerones.
Fortes creantur fortibus & bonis:
Eſt in juvencis, eſt in equis patrum
Virtus: nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.
Doctrina ſed vim promovet inſitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Utcunque defecere mores,
Dedecorant bene nata culpæ.
Quid debeas, o Roma, Neronibus,
Teſtis Metaurum flumen, & Aſdrubal
Devictus, & pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris,
Qui primus alma riſit adorea:
Dirus per urbes Afer ut Italas,
Ceu flamma per tedas, vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.
Poſt hoc ſecundis uſque laboribus
Romana pubes crevit, & impio
Vaſtata Pœnorum tumultu
Fana deos habuere rectos:
Dixitque tandem perfidus Annibal:
Cervi, luporum præda rapacium,
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere & effugere eſt triumphus.
Gens, quæ cremato fortis ab Ilio
Jactata Tuſcis æquoribus, ſacra,
Natoſque, maturoſque patres
Pertulit Auſonias ad urbes:
Duris ut ilex tonſa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipſo
Ducit opes animumque ferro.
Non Hydra ſecto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem:
Monſtrumve ſummiſere Colchi
Majus, Echioniæve Thebæ.
Merſes profundo, pulchrior evenit:
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem: geretque
Prælia conjugibus loquenda.
Carthagini jam non ego nuntios
Mittam ſuperbos: occidit, occidit
Spes omnis & fortuna noſtri
Nominis, Aſdrubale interemto.
Nil Claudiæ non efficient manus:
Quas & benigno numine Jupiter
Defendit, & curæ ſagaces
Expediunt per acuta belli.

AD AUGUSTUM. ODE V.

DIvis orte bonis, optime Romulæ
Cuſtos gentis, abes jam nimium diu:
Maturum reditum pollicitus patrum
Sancto concilio, redi.
Lucem redde tuæ, Dux bone, patriæ:
Inſtar veris enim vultus ubi tuus
Affulſit populo, gratior it dies,
Et ſoles melius nitent.
Ut mater juvenem, quem Notus invido
Flatu Carpathii trans maris æquora
Cunctantem ſpatio longius annuo
Dulci diſtinet a domo,
Votis ominibuſque & precibus vocat,
Curvo nec faciem littore demovet:
Sic deſideriis icta fidelibus
Quærit patria Cæſarem.
Tutus bos etenim rura perambulat:
Nutrit rura Ceres, almaque Fauſtitas:
Pacatum volitant per mare navitæ:
Culpari metuit fides:
Nullis polluitur caſta domus ſtupris:
Mos & lex maculoſum edomuit nefas:
Laudantur ſimili prole puerperæ:
Culpam pœna premit comes.
Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit
Fœtus, incolumi Cæſare? quis feræ
Bellum curet Iberiæ?
Condit quiſque diem collibus in ſuis,
Et vitem viduas ducit ad arbores:
Hinc ad vina redit lætus, & alteris
Te menſis adhibet Deum.
Te multa prece, te proſequitur mero
Defuſo pateris: & Laribus tuum
Miſcet numen, uti Græcia Caſtoris,
Et magni memor Herculis.
Longas o utinam, Dux bone, ferias
Præſtes Heſperiæ: dicimus integro
Sicci mane die, dicimus uvidi,
Cum Sol Oceano ſubeſt.

AD APOLLINEM, ET DIANAM.
ODE VI.

DIve, quem proles Niobæa magnæ
Vindicem linguæ, Tityoſque raptor
Senſit, & Trojæ prope victor altæ
Phthius Achilles,
Cæteris major, tibi miles impar,
Filius quamvis Thetidos marinæ
Dardanas turres quateret tremenda
Cuſpide pugnax.
Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulſa cupreſſus Euro,
Procidit late, poſuitque collum in
Pulvere Teucro.
Ille, non incluſus equo, Minervæ
Sacra mentito, male feriatos
Troas, & lætam Priami choreis
Falleret aulam:
Sed palam captis gravis, heu nefas, heu!
Neſcios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentes
Matris in alvo:
Ni tuis victus Veneriſque gratæ
Vocibus divum pater annuiſſet
Rebus Æneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor argutæ fidicen Thaliæ,
Phœbe, qui Xantho lavis amne crines:
Dauniæ defende decus Camœnæ,
Levis Agyieu.
Spiritum Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis, nomenque dedit poetæ.
Virginum primæ, puerique claris
Patribus orti,
Deliæ tutela deæ, fugaces
Lyncas & cervos cohibentis arcu,
Lesbium ſervate pedem, meique
Pollicis ictum.
Rite Latonæ puerum canentes,
Rite creſcentem face Noctilucam,
Proſperam frugum, celeremque pronos
Volvere menſes.
Nupta jam dices, Ego diis amicum,
Seculo feſtas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horati.

AD TORQUATUM. ODE VII.

DIffugere nives: redeunt jam gramina campis,
Arboribuſque comæ.
Mutat terra vices, & decreſcentia ripas
Flumina prætereunt.
Gratia cum Nymphis geminiſque ſororibus audet
Ducere nuda choros.
Immortalia ne ſperes, monet annus, & almum
Quæ rapit hora diem.
Frigora miteſcunt Zephyris; ver proterit æſtas,
Interitura, ſimul
Pomifer Autumnus fruges effuderit: & mox
Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant cœleſtia Lunæ:
Nos ubi decidimus,
Quo pius Æneas, quo Tullus dives, & Ancus,
Pulvis & umbra ſumus.
Quis ſcit, an adjiciant hodiernæ craſtina ſummæ
Tempora Dii ſuperi?
Cuncta manus avidas fugient heredis, amico
Quæ dederis animo.
Cum ſemel occideris, & de te ſplendida Minos
Fecerit arbitria,
Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Reſtituet pietas:
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum:
Nec lethæa valet Theſeus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

AD C. MARTIUM CENSORINUM.
ODE VIII.

DOnarem pateras, grataque commodus,
Cenſorine, meis æra ſodalibus;
Donarem tripodas, præmia fortium
Grajorum: neque tu peſſima munerum
Ferres, divite me ſcilicet artium,
Quas aut Parrhaſius protulit, aut Scopas,
Hic ſaxo, liquidis ille coloribus
Solers nunc hominem ponere, nunc deum.
Sed non hæc mihi vis: nec tibi talium
Res eſt aut animus deliciarum egens,
Gaudes carminibus; carmina poſſumus
Donare, & pretium dicere muneri.
Non inciſa notis marmora publicis,
Per quæ ſpiritus & vita redit bonis
Poſt mortem ducibus: non celeres fugæ,
Rejectæque retrorſum Annibalis minæ.
Non incendia Carthaginis impiæ,
Ejus, qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quam Calabræ Pierides: neque,
Si chartæ ſileant, quod bene feceris,
Mercedem tuleris: quid foret Iliæ
Mavortiſque puer, ſi taciturnitas
Obſtaret meritis invida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Æacum
Virtus & favor & lingua potentium
Vatum divitibus conſecrat inſulis.
Dignum laude virum Muſa vetat mori.
Cœlo Muſa beat: ſic Jovis intereſt
Optatis epulis impiger Hercules:
Clarum Tyndaridæ ſidus ab infimis
Quaſſas eripiunt æquoribus rates:
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

AD LOLLIUM. ODE IX.

NE forte credas interitura, quæ
Longe ſonantem natus ad Aufidum
Non ante vulgatas per artes
Verba loquor ſocianda chordis.
Non, ſi priores Mæonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricæ latent,
Ceiæque, & Alcæi minaces,
Steſichorique graves Camœnæ.
Nec, ſi quid olim luſit Anacreon,
Delevit ætas; ſpirat adhuc amor,
Vivuntque commiſſi calores
Æoliæ fidibus puellæ.
Non ſola comtos arſit adulteri

Crines, & aurum veſtibus illitum
  Mirata, regaleſque cultus,
    Et comites, Helene Lacæna:
Primuſve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu: non ſemel Ilios
  Vexata: non pugnavit ingens
    Idomeneus, Stheneluſve ſolus
Dicenda Muſis prælia: non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graves
  Excepit ictus pro pudicis
    Conjugibus pueriſque primus.
Vixere fortes ante Agamemnona
Multi: ſed omnes illacrymabiles
  Urgentur ignotique longa
    Nocte, carent quia vate ſacro.
Paulum ſepultæ diſtat inertiæ
Celata virtus. non ego te meis
  Chartis inornatum ſileri,
    Totve tuos patiar labores
Impune, Lolli, carpere lividas
Obliviones: eſt animus tibi
  Rerumque prudens, & ſecundis
    Temporibus dubiiſque rectus:
Vindex avaræ fraudis, & abſtinens
Ducentis ad ſe cuncta pecuniæ:
  Conſulque non unius anni,
    Sed quoties bonus atque fidus
Judex honeſtum prætulit utili, &
Rejecit alto dona nocentium
  Vultu: & per obſtantes catervas
    Explicuit ſua victor arma.
Non, poſſidentem multa, vocaveris
Recte beatum: rectius occupat
  Nomen beati, qui deorum
    Muneribus ſapienter uti,
Duramque callet pauperiem pati,
Pejuſque letho flagitium timet.
  Non ille pro caris amicis,
    Aut patria timidus perire.

AD LIGURINUM. ODE X.

O Crudelis adhuc, & Veneris muneribus potens,
Inſperata tuæ quum veniet pluma ſuperbiæ,
Et quæ nunc humeris involitant, deciderint comæ,
Nunc & qui color eſt puniceæ flore prior roſæ,
Mutatus, Ligurinum in faciem verterit hiſpidam,
Dices, heu quoties te in ſpeculo videris alterum,
Quæ mens eſt hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ?

AD PHYLLIDEM. ODE XI.

EST mihi nonum ſuperantis annum
Plenus Albani cadus: eſt in horto,
Phylli, nectendis apium coronis,
  Eſt hederæ vis
Multa, qua crines religata fulges:
Ridet argento domus: ara caſtis
Vincta verbenis avet immolato
  Spargier agno.
Cuncta feſtinat manus: huc & illuc
Curſitant miſtæ pueris puellæ:
Sordidum flammæ trepidant rotantes
  Vertice fumum.
Ut tamen noris, quibus advoceris
Gaudiis, Idus tibi ſunt agendæ:
Qui dies menſem Veneris marinæ
  Findit Aprilem:
Jure ſolennis mihi, ſanctiorque
Pene natali proprio, quod ex hac
Luce Mæcenas meus affluentes
  Ordinat annos.
Telephum, quem tu petis, occupavit,
Non tuæ ſortis juvenem, puella
Dives, & laſciva: tenetque grata
  Compede vinctum.
Terret ambuſtus Phaeton avaras
Spes, & exemplum grave præbet ales
Pegaſus, terrenum equitem gravatus
  Bellerophontem,
Semper ut te digna ſequare: &, ultra
Quam licet ſperare nefas putando,
Diſparem vites. age jam meorum
  Finis amorum,
(Non enim poſthac alia calebo
Femina) condiſce modos, amanda
Voce quos reddas: minuentur atræ
  Carmine curæ.

AD VIRGILIUM. ODE XII.

JAm veris comites, quæ mare temperant,
  Impellunt animæ lintea Thraciæ:
Jam nec prata rigent, nec fluvii ſtrepunt
  Hyberna nive turgidi.
Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix avis, & Cecropiæ domus
Æternum opprobrium, quod male barbaras
  Regum eſt ulta libidines.
Dicunt in tenero gramine pinguium
Cuſtodes ovium carmina fiſtula:
Delectantque deum, cui pecus, & nigri
  Colles Arcadiæ placent.
Adduxere ſitim tempora, Virgili:
Sed preſſum Calibus ducere Liberum
Si geſtis, juvenum nobilium cliens,
  Nardo vina merebere.
Nardi parvus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
Spes donare novas largus, amaraque
  Curarum eluere efficax.
Ad quæ ſi properas gaudia, cum tua
Velox merce veni: non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis,
  Plena dives ut in domo.
Verum pone moras, & ſtudium lucri:
Nigrorumque memor, dum licet, ignium,
Miſce ſtultitiam conſiliis brevem:
  Dulce eſt deſipere in loco.

IN LYCEN. ODE XIII.

AUdivere, Lyce, dii mea vota, dii
Audivere, Lyce: ſis anus, & tamen
  Vis formoſa videri:
    Ludiſque & bibis impudens:
Et cantu tremulo pota cupidinem
Lentum ſollicitas: ille virentis &
  Doctæ pſallere Chiæ
    Pulchris excubat in genis.
Importunus enim tranſvolat aridas

Quercus: & refugit, te quia luridi
Dentes, te quia rugæ
Turpant, & capitis nives.
Nec Coæ referunt jam tibi purpuræ,
Nec clari lapides, tempora quæ ſemel
Notis condita faſtis
Incluſit volucris dies.
Quo fugit Venus? heu! quove color decens?
Quo motus? quid habes illius, illius,
Quæ ſpirabat amores?
Quæ me ſurpuerat mihi:
Felix poſt Cynaram, notaque, & artium
Gratarum facies? ſed Cynaræ breves
Annos fata dederunt,
Servatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen;
Poſſent ut juvenes viſere fervidi
Multo non ſine riſu,
Dilapſam in cineres facem.

AD AUGUSTUM. ODE XIV.

QUæ cura Patrum, quæve Quiritium,
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguſte, virtutes in ævum
Per titulos memoreſque faſtos
Æternet? o, qua ſol habitabiles
Illuſtrat oras, maxime principum,
Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicere nuper,
Quid Marte poſſes: milite nam tuo
Druſus Genaunos, implacidum genus,
Breunoſque veloces, & arces
Alpibus impoſitas tremendis
Dejecit acer plus vice ſimplici.
Major Neronum mox grave prælium
Commiſit, immaneſque Rhætos
Auſpiciis pepulit ſecundis:
Spectandus in certamine Martio,
Devota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis:
Indomitas prope qualis undas
Exercet Auſter, Pleiadum choro
Scindente nubes: impiger hoſtium
Vexare turmas, & frementem
Mittere equum medios per ignes.
Sic tauriformis volvitur Aufidus,
Qui regna Dauni præfluit Appuli,
Cum ſævit, horrendamque cultis
Diluviem meditatur agris:
Ut Barbarorum Claudius agmina
Ferrata vaſto diruit impetu:
Primoſque & extremos metendo
Stravit humum ſine clade victor:
Te copias, te conſilium, & tuos
Præbente divos: nam tibi, quo die
Portus Alexandrea ſupplex
Et vacuam patefecit aulam;
Fortuna luſtro proſpera tertio
Belli ſecundos reddidit exitus:
Laudemque & optatum peractis
Imperiis decus arrogavit.
Te Cantaber non ante domabilis,
Meduſque, & Indus, te profugus Scythes
Miratur, o tutela præſens
Italiæ, dominæque Romæ:
Te, fontium qui celat origines,
Niluſque, & Iſter, te rapidus Tigris,
Te, belluoſus qui remotis
Obſtrepit Oceanus Britannis:
Te non paventis funera Galliæ,
Duræque tellus audit Iberiæ;
Te cæde gaudentes Sicambri
Compoſitis venerantur armis.

AUGUSTI LAUDES. ODE XV.

PHœbus volentem prælia me loqui,
Victas & urbes, increpuit lyra:
Ne parva Tyrrhenum per æquor
Vela darem. tua, Cæſar, ætas
Fruges & agris rettulit uberes,
Et ſigna noſtro reſtituit Jovi,
Derepta Parthorum ſuperbis
Poſtibus, & vacuum duellis
Janum Quirini clauſit, & ordinem
Rectum evaganti fræna licentiæ
Injecit, amovitque culpas,
Et veteres revocavit artes:
Per quas Latinum nomen, & Italæ
Crevere vires, famaque & imperi
Porrecta majeſtas ad ortum
Solis, ab Heſperio cubili.
Cuſtode rerum Cæſare, non furor
Civilis, aut vis eximet otium:
Non ira, quæ procudit enſes,
Et miſeras inimicat urbes.
Non qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Julia: non Getæ,
Non Seres, infidive Perſæ,
Non Tanaim prope flumen orti.
Noſque & profeſtis lucibus & ſacris,
Inter jocoſi munera Liberi,
Cum prole, matroniſque noſtris,
Rite deos prius apprecati,
Virtute functos, more patrum, duces,
Lydis remiſto carmine tibiis,
Trojamque, & Anchiſen, & almæ
Progeniem Veneris canemus.

Medea mirata eſt ducem,
Ignota tauris illigaturum juga
Perunxit hoc Jaſonem:
Hoc delibutis ulta donis pellicem,
Serpente fugit alite.
Nec tantus unquam ſiderum inſedit vapor
Siticuloſæ Apuliæ:
Nec munus humeris efficacis Herculis
Inarſit æſtuoſius.
At, ſi quid unquam tale concupiveris,
Jocoſe Mæcenas, precor,
Manum puella ſuavio opponat tuo,
Extrema & in ſponda cubet.

AD MENAM, LIBERTUM POMPEII MAGNI ODE IV.

LUpis & agnis quanta ſortito obtigit,
Tecum mihi diſcordia eſt,
Ibericis peruſte funibus latus,
Et crura dura compede.
Licet ſuperbus ambules pecunia,
Fortuna non mutat genus.
Videſne, ſacram metiente te viam
Cum bis ter ulnarum toga,
Ut ora vertat huc & huc euntium
Liberrima indignatio?
Sectus flagellis hic triumuiralibus,
Præconis ad faſtidium,
Arat Falerni mille fundi jugera,
Et Appiam mannis terit:
Sedilibuſque magnus in primis eques,
Othone contemto ſedet.
Quid attinet, tot ora navium gravi
Roſtrata duci pondere
Contra latrones, atque ſervilem manum,
Hoc hoc tribuno militum?

IN CANIDIAM VENEFICAM. ODE V.

AT o deorum quidquid in cœlo regit
Terras & humanum genus,
Quid iſte fert tumultus? & quid omnium
Vultus in unum me truces?
Per liberos te, ſi vocata partubus
Lucina veris affuit:
Per hoc inane purpuræ decus precor,
Per improbaturum hæc Jovem:
Quid, ut noverca, me intueris, aut uti
Petita ferro bellua?
Ut hæc trementi queſtus ore, conſtitit
Inſignibus raptis puer,
Impube corpus, quale poſſet impia
Mollire Thracum pectora:
Canidia brevibus implicata viperis
Crines & incomtum caput,
Jubet ſepulcris caprificos erutas,
Jubet cupreſſus funebres,
Et uncta turpis ova ranæ ſanguine,
Plumamque nocturnæ ſtrigis,
Herbaſque, quas Jolcos, atque Iberia
Mittit, venenorum ferax,
Et oſſa ab ore rapta jejunæ canis,
Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana per totam domum
Spargens avernales aquas,
Horret capillis, ut marinus, aſperis,
Echinus, aut currens aper.
Abacta nulla Veja conſcientia,
Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus:
Quo poſſet infoſſus puer
Longo die bis terve mutatæ dapis
Inemori ſpectaculo:
Quum promineret ore, quantum extant aqua
Suſpenſa mento corpora:
Exſucta uti medulla, & aridum jecur,
Amoris eſſet poculum:
Interminato quum ſemel fixæ cibo
Intabuiſſent pupulæ.
Non defuiſſe maſculæ libidinis
Ariminenſem Foliam,
Et otioſa credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum,
Quæ ſidera excantata voce Theſſala,
Lunamque cœlo deripit.
Hic irreſectum ſæva dente livido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? O rebus meis
Non infideles arbitræ,
Nox & Diana, quæ ſilentium regis,
Arcana quum fiunt ſacra:
Nunc nunc adeſte: nunc in hoſtiles domos
Iram atque numen vertite:
Formidoloſis dum latent ſylvis feræ,
Dulci ſopore languidæ,
Senem, quod omnes rideant, adulterum
Latrent Suburanæ canes,
Nardo perunctum: quale non perfectius
Meæ laborarunt manus.
Quid accidit? cur dira barbaræ minus
Venena Medeæ valent,
Quibus ſuperbam fugit ulta pellicem,
Magni Creontis filiam,
Quum palla, tabo munus imbutum, novam
Incendio nuptam abſtulit?
Atqui nec herba, nec latens in aſperis
Radix fefellit me locis.
Indormit unctis omnium cubilibus
Oblivione pellicum.
Ah, ah, ſolutus ambulat veneficæ
Scientioris carmine.
Non uſitatis, Vare, potionibus
(O multa fleturum caput)
Ad me recurres: nec vocata mens tua
Marſis redibit vocibus.
Majus parabo, majus infundam tibi
Faſtidienti poculum.
Priuſque cœlum ſidet inferius mari,
Tellure porrecta ſuper;
Quam non amore ſic meo flagres, uti
Bitumen atris ignibus.
Sub hæc puer, jam non, ut ante, mollibus
Lenire verbis impias,
Sed dubius unde rumperet ſilentium,
Miſit Thyeſteas preces.
Venena, magnum fas nefaſque, non valent
Convertere humanam vicem.
Diris agam vos: dira deteſtatio
Nulla expiatur victima.
Quin, ubi perire juſſus exſpiravero,

Nocturnus occurram furor:
Petamque vultus umbra curvis unguibus:
(Quæ vis deorum eſt manium)
Et inquietis aſſidens præcordiis,
Pavore ſomnos auferam.
Vos turba vicatim hinc & hinc ſaxis petens
Contundet obſcœnas anus.
Poſt, inſepulta membra different lupi,
Et Eſquilinæ alites.
Neque hoc parentes, heu, mihi ſuperſtites,
Effugerit ſpectaculum.

IN CASSIUM SEVERUM. ODE VI.

QUid immerentes hoſpites vexas, canis,
Ignavus adverſum lupos?
Quin huc inaneis, ſi potes, vertis minas,
Et me remorſurum petis?
Nam qualis aut Moloſſus, aut fulvus Lacon,
(Amica vis paſtoribus)
Agam per altas aure ſublata nives,
Quæcumque præcedet fera.
Tu quum timenda voce complesti nemus,
Projectum odoraris cibum.
Cave, cave: namque in malos aſperrimus
Parata tollo cornua.
Qualis Lycambæ ſpretus infido gener,
Aut acer hoſtis Bupalo.
An, ſi quis atro dente me petiverit,
Inultus ut flebo puer?

AD POPULUM ROMANUM. ODE VII.

QUo, quo ſceleſti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enſes conditi?
Parumne campis, atque Neptuno ſuper
Fuſum eſt Latini ſanguinis?
Non ut ſuperbas invidæ Carthaginis
Romanus arces ureret:
Intactus aut Britannus ut deſcenderet
Sacra catenatus via:
Sed ut, ſecundum vota Parthorum, ſua
Urbs hæc periret dextera.
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
Unquam, niſi in diſpar, feris.
Furorne cæcus, an rapit vis acrior?
An culpa? reſponſum date.
Tacent: & ora pallor albus inficit,
Menteſque perculſæ ſtupent.
Sic eſt: acerba fata Romanos agunt,
Sceluſque fraternæ necis:
Ut immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

IN ANUM LIBIDINOSAM. ODE VIII.

ROgare longo putidam te ſeculo,
Vires quid enervet meas?
Cum ſit tibi dens ater, & rugis vetus
Frontem ſenectus exaret:
Hietque turpis inter aridas nates
Podex, velut crudæ bovis.
Sed incitat me pectus, & mammæ putres,
Equina quales ubera,
Venterque mollis, & femur tumentibus
Exile ſuris additum.

Eſto beata, funus atque imagines
Ducant triumphales tuum:
Nec ſi marita quæ rotundioribus
Onuſta baccis ambulet.
Quid, quod libelli Stoici inter ſericos
Jacere pulvillos amant?
Illiterati num minus nervi rigent?
Minuſve languet faſcinum?
Quod ut ſuperbo provoces ab inguine,
Ore allaborandum eſt tibi.

AD MÆCENATEM. ODE IX.

QUando repoſtum Cæcubum ad feſtas dapes
Victore lætus Cæſare,
Tecum ſub alta (ſic Jovi gratum) domo,
Beate Mæcenas, bibam,
Sonante miſtum tibiis carmen lyra,
Hac Dorium, illis Barbarum?
Ut nuper, actus cum freto Neptunius
Dux fugit uſtis navibus,
Minatus urbi vincla, quæ detraxerat
Servis amicus perfidis.
Romanus (eheu poſteri negabitis)
Emancipatus feminæ
Fert vallum & arma miles, & ſpadonibus
Servire rugoſis poteſt:
Interque ſigna turpe militaria
Sol aſpicit conopeum.
Ad hunc frementes verterunt bis mille equos
Galli canentes Cæſarem:
Hoſtiliumque navium portu latent
Puppes ſiniſtrorſum citæ.
Io triumphe, tu moraris aureos
Currus, & intactas boves.
Io triumphe, nec Jugurthino parem
Bello reportaſti ducem:
Neque Africano, cui ſuper Carthaginem
Virtus ſepulcrum condidit.
Terra marique victus hoſtis, Punico
Lugubre mutavit ſagum.
Aut ille centum nobilem Cretam urbibus
Ventis iturus non ſuis,
Exercitatas aut petit Syrtes Noto,
Aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc, puer, ſcyphos,
Et Chia vina, aut Leſbia:
Vel quod fluentem nauſeam coerceat,
Metire nobis Cæcubum.
Curam metumque Cæſaris rerum juvat
Dulci Lyæo ſolvere.

IN MÆVIUM POETAM. ODE X.

MAla ſoluta navis exit alite
Ferens olentem Mævium.
Ut horridis utrumque verberes latus,
Auſter, memento fluctibus.
Niger rudentes Eurus inverſo mari,
Fractoſque remos differat.
Inſurgat Aquilo, quantus altis montibus
Frangit trementes ilices.
Nec ſidus atra nocte amicum appareat,
Qua triſtis Orion cadit.
Quietiore nec feratur æquore,
Quam Graja victorum manus:

Cum

Cum Pallas uſto vertit iram ab Ilio
In impiam Ajacis ratem.
O quantus inſtat navitis ſudor tuis,
Tibique pallor luteus!
Et illa non virilis ejulatio,
Preces & averſum ad Jovem!
Ionius udo cum remugiens ſinu
Notus carinam ruperit.
Opima quod ſi præda curvo littore
Porrecta mergos juveris,
Libidinoſus immolabitur caper,
Et agna tempeſtatibus.

AD PETTIUM. ODE XI.

PEtti, nihil me, ſicut antea, juvat
Scribere verſiculos
Amore percuſſum gravi:
Amore, qui me, præter omnes, expetit
Mollibus in pueris,
Aut in puellis urere.
Hic tertius December, ex quo deſtiti
Inachia furere,
Sylvis honorem decutit.
Heu me, per urbem, nam pudet tanti mali,
Fabula quanta fui!
Conviviorum & pœnitet,
In queis amantem & languor & ſilentium
Arguit, & latere
Petitus imo ſpiritus.
Contraque lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium
Querebar, applorans tibi,
Simul calentis inverecundus Deus
Fervidiore mero
Arcana promorat loco.
Quod ſi meis inæſtuet præcordiis
Libera bilis, ut hæc
Ingrata ventis dividat
Fomenta, vulnus nil malum levantia,
Deſinet imparibus
Certare ſummotus pudor:
Ubi hæc ſeverus te palam laudaveram,
Juſſus abire domum,
Ferebar incerto pede
Ad non amicos, heu! mihi poſtes, &, heu!
Limina dura, quibus
Lumbos & infregi latus.
Nunc, gloriantis quamlibet mulierculam
Vincere mollitia,
Amor Lyciſci me tenet:
Unde expedire non amicorum queant
Libera conſilia,
Nec contumeliæ graves;
Sed alius ardor, aut puellæ candidæ,
Aut teretis pueri
Longam renodantis comam.

IN ANUM. ODE XII.

QUid tibi vis, mulier nigris digniſſima barris?
Munera cur mihi, quidve tabellas
Mittis, nec firmo juveni, neque naris obeſæ?
Namque ſagacius unus odoror,
Polypus, an gravis hirſutis cubet hircus in alis,
Quam canis acer, ubi lateat ſus.
Quis ſudor vietis & quam malus undique membris
Creſcit odor, quum pene ſoluto
Indomitam properat rabiem ſedare: nec illi
Jam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili: jamque ſubando
Tenta cubilia tectaque rumpit.
Vel mea quum ſævis agitat faſtidia verbis:
Inachia langues minus ac me.
Inachiam ter nocte potes: mihi ſemper ad unum
Mollis opus: pereat male quæ te,
Lesbia, quærenti taurum, monſtravit inertem:
Quum mihi Cous adeſſet Amyntas,
Cujus in indomito conſtantior inguine nervus,
Quam nova collibus arbor inhæret.
Muricibus Tyriis iteratæ vellera lanæ
Cui properabantur? tibi nempe:
Ne foret æquales inter conviva, magis quem
Diligeret mulier ſua, quam te.
O ego non felix, quam tu fugis, ut pavet acres
Agna lupos, capreæque leones.

AD AMICOS. ODE XIII.

HOrrida tempeſtas cœlum contraxit, & imbres
Niveſque deducunt Jovem.
Nunc mare, nunc ſylvæ
Threicio Aquilone ſonant: rapiamus, amici,
Occaſionem de die:
Dumque virent genua,
Et decet, obducta ſolvatur fronte ſenectus.
Tu vina Torquato move
Conſule preſſa meo.
Cetera mitte loqui: deus hæc fortaſſe benigna
Reducet in ſedem vice.
Nunc & Achæmenia
Perfundi nardo juvat, & fide Cyllenea
Levare diris pectora
Sollicitudinibus;
Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno,
Invicte mortalis, Dea
Nate puer Thetide,
Te manet Aſſaraci tellus, quam frigida parui
Findunt Scamandri flumina,
Lubricus & Simois.
Unde tibi reditum certo ſubtemine Parcæ
Rupere: nec mater domum
Cærula te revehet.
Illic omne malum vino cantuque levato,
Deformis ægrimoniæ
Dulcibus alloquiis.

AD MÆCENATEM. ODE XIV.

MOllis inertia cur tantam diffuderit imis
Oblivionem ſenſibus,
Pocula Lethæos ut ſi ducentia ſomnos
Arente fauce traxerim,
Candide Mæcenas, occidis ſæpe rogando.
Deus, deus nam me vetat,
Inceptos, olim promiſſum carmen, iambos
Ad umbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arſiſſe Bathyllo
Anacreonta Teium:
Qui perſæpe cava teſtudine flevit amorem,
Non elaboratum ad pedem.

Ureris

Ureris ipſe miſer; quod ſi non pulchrior ignis
Accendit obſeſſam Ilion,
Gaude ſorte tua: me libertina, neque uno
Contenta, Phryne macerat.

AD NEÆRAM AMICAM. ODE XV.

NOx erat, & cœlo fulgebat luna ſereno
Inter minora ſidera;
Quum tu, magnorum numen læſura deorum,
In verba jurabas mea,
Arctius atque edera procera aſtringitur ilex,
Lentis adhærens brachiis:
Dum pecori lupus, & nautis infeſtus Orion
Turbaret hybernum mare;
Intonſoſque agitaret Apollinis aura capillos,
Fore hunc amorem mutuum.
O dolitura mea multum virtute, Neæra:
Nam ſi quid in Flacco viri eſt,
Non feret aſſiduas potiori te dare noctes,
Et quæret iratus parem:
Nec ſemel offenſæ cedet conſtantia formæ,
Si certus intrarit dolor.
At tu, quicunque es felicior, atque meo nunc
Superbus incedis malo,
Sis pecore & multa dives tellure licebit,
Tibique Pactolus fluat:
Nec te Pythagoræ fallant arcana renati;
Formâque vincas Nirea:
Eheu translatos alio mœrebis amores;
Aſt ego viciſſim riſero.

AD POPULUM ROMANUM. ODE XVI.

ALtera jam teritur bellis civilibus ætas,
Suis & ipſa Roma viribus ruit.
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marſi,
Minacis aut Etruſca Porſenæ manus,
Æmula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Noviſque rebus infidelis Allobrox;
Nec fera cærulea domuit Germania pube,
Parentibuſque abominatus Annibal:
Impia perdemus devoti ſanguinis ætas,
Feriſque rurſus occupabitur ſolum.
Barbarus heu cineres inſiſtet victor, & urbem
Eques ſonante verberabit ungula;
Quæque carent ventis & ſolibus, oſſa Quirini
(Nefas videre) diſſipabit inſolens.
Forte, quid expediat, communiter aut melior pars
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla ſit hac potior ſententia: Phocæorum
Velut profugit execrata civitas:
Agros atque lares proprios, habitandaque fana
Apris reliquit & rapacibus lupis:
Ire pedes quocunque ferent, quocunque per undas
Notus vocabit, aut protervus Africus.
Sic placet? an melius quis habet ſuadere? ſecunda
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed juremus in hæc: ſimul imis ſaxa renarint
Vadis levata, ne redire ſit nefas:
Neu converſa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina laverit cacumina:
In mare ſeu celſus procurrerit Apenninus;
Novaque monſtra junxerit libidine
Mirus amor, juvet ut tigres ſubſidere cervis,
Adulteretur & columba miluo:
Credula nec flavos timeant armenta leones:
Ametque ſalſa levis hircus æquora.
Hæc, & quæ poterunt reditus abſcindere dulces,
Eamus omnis execrata civitas:
Aut pars indocili melior grege. mollis & exſpes
Inominata perprimat cubilia.
Vos, quibus eſt virtus, muliebrem tollite luctum,
Etruſca præter & volate littora.
Nos manet Oceanus circumvagus: arva, beata
Petamus arva, divites & inſulas:
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret uſque vinea:
Germinat & nunquam fallentis termes olivæ:
Suamque pulla ficus ornat arborem:
Mella cava manant ex ilice: montibus altis
Levis crepante lympha deſilit pede.
Illic injuſſæ veniunt ad mulctra capellæ;
Refertque tenta grex amicus ubera:
Nec veſpertinus circumgemit urſus ovile,
Nec intumeſcit alta viperis humus:
Pluraque felices mirabimur: ut neque largis
Aquoſus Eurus arva radat imbribus:
Pinguia nec ſiccis urantur ſemina glebis,
Utrumque rege temperante cœlitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus;
Neque impudica Colchis intulit pedem:
Non huc Sidonii torſerunt cornua nautæ,
Laborioſa nec cohors Ulyſſei.
Nulla nocent pecori contagia, nullius aſtri
Gregem æſtuoſa torret impotentia:
Jupiter illa piæ ſecrevit littora genti,
Ut inquinavit ære tempus aureum:
Ære, dehinc ferro duravit ſecula: quorum
Piis ſecunda, vate me, datur fuga.

AD CANIDIAM VENEFICAM PALINODIA. ODE XVII.

JAm jam efficaci do manus ſcientiæ
Supplex, & oro regna per Proſerpinæ,
Per & Dianæ non movenda numina,
Per atque libros carminum valentium
Refixa cœlo devocare ſidera,
Canidia, parce vocibus tandem ſacris,
Citumque retro ſolve, ſolve turbinem.
Movit nepotem Telephus Nereium,
In quem ſuperbus ordinarat agmina
Myſorum, & in quem tela acuta torſerat:
Unxere matres Iliæ addictum feris
Alitibus atque canibus homicidam Hectorem,
Poſtquam relictis mœnibus rex procidit
Heu! pervicacis ad pedes Achillei.
Setoſa duris exuere pellibus
Laborioſi remiges Ulyſſei
Volente Circe membra: tunc mens, & ſonus
Relatus, atque notus in vultus honor.
Dedi ſatis ſuperque pœnarum tibi,
Amata nautis multum & inſtitoribus.
Fugit juventas, & verecundus color
Reliquit oſſa pelle amicta lurida:
Tuis capillus albus eſt odoribus:
Nullum a labore me reclinat otium.
Urget diem nox, & dies noctem: neque eſt
Levare tenta ſpiritu præcordia.
Ergo negatum vincor ut credam miſer,
Sabella pectus increpare carmina,
Caputque Marſa diſſilire nenia.
Quid amplius vis? o mare & terra, ardeo,
Quan-

Quantum neque atro delibutus Hercules
Neſſi cruore, nec Sicana fervida
Furens in Ætna flamma. tu, donec cinis
Injurioſis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.
Quæ finis? aut quod me manet ſtipendium?
Effare: juſſas cum fide pœnas luam,
Paratus expiare, ſeu popoſceris
Centum juvencos, ſive mendaci lyra
Voles ſonari: tu pudica, tu proba
Perambulabis aſtra ſidus aureum.
Infamis Helenæ Caſtor offenſus vice,
Fraterque magni Caſtoris, victi prece,
Ademta vati reddidere lumina.
Et tu (potes nam) ſolve me dementia,
O nec paternis obſoleta ſordibus,
Nec in ſepulcris pauperum prudens anus
Novendiales diſſipare pulveres.
Tibi hoſpitale pectus, & puræ manus,
Tuuſque venter partumejus: & tuo
Cruore rubros obſtetrix pannos lavit,
Utcumque fortis exilis puerpera.

CANIDIÆ RESPONSIO.

Quid obſeratis auribus fundis preces?
Non ſaxa nudis ſurdiora navitis
Neptunus alto tundit hybernus ſalo.
Inultus ut tu riſeris Cotyttia
Vulgata, ſacrum liberi Cupidinis;
Et Eſquilini Pontifex venefici
Impune ut urbem nomine impleris meo?
Quid proderit ditaſſe Pelignas anus,
Velociuſve miſcuiſſe toxicum,
Si tardiora fata te votis manent?
Ingrata miſero vita ducenda eſt, in hoc,
Novis ut uſque ſuppetas doloribus.
Optat quietem Pelopis infidus pater,
Egens benignæ Tantalus ſemper dapis:
Optat Prometheus obligatus aliti:
Optat ſupremo collocare Siſyphus
In monte ſaxum: ſed vetant leges Jovis.
Voles modo altis deſilire turribus,
Modo enſe pectus Norico recludere:
Fruſtraque vincla gutturi innectes tuo,
Faſtidioſa triſtis ægrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques;
Meæque terra cedet inſolentiæ.
An quæ movere cereas imagines,
Ut ipſe noſti curioſus, & polo
Deripere lunam vocibus poſſum meis,
Poſſum crematos excitare mortuos,
Deſiderique temperare poculum,
Plorem artis in te nil habentis exitum?

CARMEN SECULARE.

PHœbe, ſylvarumque potens Diana,
 Lucidum cœli decus, o colendi
Semper, & culti, date quæ precamur
 Tempore ſacro:
Quo Sibyllini monuere verſus,
Virgines lectas puerоſque caſtos,
Diis, quibus ſeptem placuere colles,
 Dicere carmen.
Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis & celas, aliuſque & idem
Naſceris, poſſis nihil urbe Roma
 Viſere majus.
Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres:
Sive tu Lucina probas vocari,
 Seu genitalis.
Diva, producas ſobolem, patrumque
Proſperes decreta ſuper jugandis
Feminis, proliſque novæ feraci
 Lege marita:
Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos
Ter die claro totieſque grata
 Nocte frequenteis.
Voſque veraces ceciniſſe, Parcæ,
Quod ſemel dictum eſt, ſtabiliſque rerum
Terminus ſervat, bona jam peractis
 Jungite fata.
Fertilis frugum pecoriſque tellus
Spicea donet Cererem corona:
Nutriant fœtus & aquæ ſalubres,
 Et Jovis auræ.
Condito mitis placiduſque telo
Supplices audi pueros, Apollo:
Siderum regina bicornis audi,
 Luna, puellas.
Roma ſi veſtrum eſt opus, Iliæque
Littus Etruſcum tenuere turmæ,
Juſſa pars mutare Lares & urbem
 Soſpite curſu:
Cui per ardentem ſine fraude Trojam
Caſtus Æneas patriæ ſuperſtes
Liberum munivit iter, daturus
 Plura relictis:
Dii probos mores docili juventæ,
Dii ſenectuti placidæ quietem,
Romulæ genti date remque, prolemque,
 Et decus omne.
Quique vos bobus veneratur albis,
Clarus Anchiſæ Veneriſque ſanguis,
Imperet bellante prior, jacentem
 Lenis in hoſtem.
Jam mari terraque manus potentes
Medus, Albanaſque timet ſecures:
Jam Scythæ reſponſa petunt ſuperbi
 Nuper, & Indi:
Jam fides, & pax, & honor, pudorque
Priſcus, & neglecta redire virtus
Audet, apparetque beata pleno
 Copia cornu.
Augur, & fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptuſque novem Camœnis,
Qui ſalutari levat arte feſſos
 Corporis artus:
Si Palatinas videt æquus arces,
Remque Romanam, Latiumque felix,
Alterum in luſtrum meliuſque ſemper
 Proroget ævum.
Quæque Aventinum tenet Algidumque,
Quindecim Diana preces virorum
Curet: & votis puerorum amicas
 Applicet aures.
Hæc Jovem ſentire, Deoſque cunctos,
Spem bonam certamque domum reporto,
Doctus & Phœbi chorus & Dianæ
 Dicere laudes.

SER.

SERMONUM SIVE SATIRARUM
LIBER PRIMUS.
SATIRA I.

Qui fit, Mæcenas, ut nemo, quam ſibi ſortem
Seu ratio dederit, ſeu ſors objecerit, illa
Contentus vivat? laudet diverſa ſequentes?
O fortunati mercatores! gravis annis
Miles ait, multo jam fractus membra labore.
Contra mercator, navim jactantibus Auſtris,
Militia eſt potior. quid enim? concurritur: horæ
Momento aut cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat juris legumque peritus,
Sub galli cantum conſultor ubi oſtia pulſat.
Ille, datis vadibus, qui rure extractus in urbem eſt,
Solos felices viventes clamat in urbe.
Cetera de genere hoc (adeo ſunt multa) loquacem
Delaſſare valent Fabium. ne te morer, audi,
Quo rem deducam. ſi quis Deus, En ego, dicat,
Jam faciam quod vultis. eris tu, qui modo miles,
Mercator: tu conſultus modo, ruſticus. hinc vos,
Vos hinc mutatis diſcedite partibus. eia
Quid ſtatis? nolint: atqui licet eſſe beatis.
Quid cauſæ eſt, merito quin illis Jupiter ambas
Iratus buccas inflet? neque ſe fore poſthac
Tam facilem dicat, votis ut præbeat aurem?
Præterea, ne ſic, ut qui jocularia, ridens
Percurram: quamquam ridentem dicere verum
Quid vetat? ut pueris olim dant cruſtula blandi
Doctores, elementa velint ut diſcere prima.
Sed tamen amoto quæramus ſeria ludo.
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles, nautæque, per omne
Audaces mare qui currunt: hac mente laborem
Seſe ferre, ſenes ut in otia tuta recedant,
Ajunt, cum ſibi ſint congeſta cibaria: ſicut
Parvula (nam exemplo eſt) magni formica laboris
Ore trahit quodcumque poteſt, atque addit acervo,
Quem ſtruit, haud ignara ac non incauta futuri.
Quæ, ſimul inverſum contriſtat Aquarius annum,
Non uſquam prorepit, & illis utitur ante
Quæſitis ſapiens: cum te neque fervidus æſtus
Demoveat lucro, neque hyems, ignis, mare, ferrum,
Nil obſtet tibi, dum ne ſit te ditior alter.
Quid juvat immenſum te argenti pondus & auri
Furtim defoſſa timidum deponere terra?
Quod ſi comminuas, vilem redigatur ad aſſem.
At ni id fit, quid habet pulchri conſtructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plus, quam meus: ut ſi
Reticulum panis venales inter onuſto
Forte vehas humero, nihilo plus accipias, quam
Qui nil portarit: vel dic, quid referat intra
Naturæ fines viventi, jugera centum an
Mille aret? at ſuave eſt ex magno tollere acervo.
Dum ex parvo nobis tantumdem haurire relinquas,
Cur tua plus laudes cumeris granaria noſtris?
Ut tibi ſi ſit opus liquidi non amplius urna,
Vel cyatho: & dicas, magno de flumine mallem,
Quam ex hoc fonticulo tantumdem ſumere: eo fit,
Plenior ut ſi quos delectet copia juſto,
Cum ripa ſimul avulſos ferat Aufidus acer.
At qui tantulo eget, quanto eſt opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in undis.
At bona pars hominum decepta cupidine falſo,
Nil ſatis eſt, inquit, quia tanti, quantum habeas, ſis.
Quid facias illi? jubeas miſerum eſſe libenter,
Quatenus id facit: ut quidam memoratur Athenis
Sordidus ac dives, populi contemnere voces
Sic ſolitus: populus me ſibilat, at mihi plaudo
Ipſe domi, ſimul ac nummos contemplor in arca.
Tantalus a labris ſitiens fugientia captat
Flumina. quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur. congeſtis undique ſaccis
Indormis inhians, & tamquam parcere ſacris
Cogeris, aut pictis tamquam gaudere tabellis.
Neſcis quo valeat nummus, quem præbeat uſum?
Panis ematur, olus, vini ſextarius: adde,
Queis humana ſibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, nocteſque dieſque
Formidare malos fures, incendia, ſervos,
Ne te compilent fugientes: hoc juvat? horum
Semper ego optarim pauperrimus eſſe bonorum.
At ſi condoluit tentatum frigore corpus:
Aut alius caſus lecto te affixit: habes, qui
Aſſideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
Suſcitet, ac reddat natis cariſque propinquis.
Non uxor ſalvum te vult, non filius: omnes
Vicini oderunt, noti, pueri, atque puellæ.
Miraris, cum tu argento poſt omnia ponas,
Si nemo præſtet, quem non merearis, amorem?
At ſi cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis, ſervareque amicos,
Infelix operam perdas: ut ſi quis aſellum
In campo doceat parentem currere frænis.
Denique ſit finis quærendi: quoque habeas plus,
Pauperiem metuas minus, & finire laborem
Incipias, parto quod avebas: nec facias, quod
Umidius quidam (non longa eſt fabula) dives,
Ut metiretur nummos, ita ſordidus, ut ſe
Non umquam ſervo melius veſtiret: ad uſque
Supremum tempus, ne ſe penuria victus
Opprimeret, metuebat. at hunc liberta ſecuri
Diviſit medium fortiſſima Tyndaridarum.
Quid mi igitur ſuades? ut vivam Nævius? aut ſic,
Ut Nomentanus? pergis pugnantia ſecum
Frontibus adverſis componere. non ego avarum
Cum veto te fieri, vappam jubeo ac nebulonem:
Eſt inter Tanaim quiddam ſocerumque Viſelli.
Eſt modus in rebus: ſunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit conſiſtere rectum.
Illuc, unde abii, redeo: nemon' ut avarus
Se probet? ac potius laudet diverſa ſequentes?
Quodque aliena capella gerat diſtentius uber,
Tabeſcat? neque ſe majori pauperiorum
Turbæ comparet? hunc atque hunc ſuperare laboret?
Sic feſtinanti ſemper locupletior obſtat:
Ut cum carceribus miſſos rapit ungula currus,
Inſtat equis auriga, ſuos vincentibus, illum

Ne ſcutica dignum horribili ſectere flagello.
Nam ut ferula cædas meritum majora ſubire
Verbera, non vereor: quum dicas eſſe pares res
Furta latrociniis, & magnis parva mineris
Falce reciſurum ſimili te, ſi tibi regnum
Permittant homines. Si dives, qui ſapiens eſt,
Et ſutor bonus, & ſolus formoſus, & eſt rex:
Cur optas quod habes? non noſti quid pater (inquit)
Chryſippus dicat: Sapiens crepidas ſibi nunquam
Nec ſoleas fecit: ſutor tamen eſt ſapiens. quo?
Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen, atque
Optimus eſt modulator: ut Alfenus vafer, omni
Abjecto inſtrumento artis, clauſaque taberna,
Sutor erat: ſapiens operis ſic optimus omnis
Eſt opifex ſolus, ſic rex. vellunt tibi barbam
Laſcivi pueri: quos tu niſi fuſte coerces,
Urgeris turba circum te ſtante: miſerque
Rumperis, & latras, magnorum maxime regum.
Ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
Rex ibis: neque te quiſquam ſtipator, ineptum
Præter Criſpinum, ſectabitur: & mihi dulces
Ignoſcent, ſiquid peccavero ſtultus, amici,
Inque vicem illorum patiar delicta libenter:
Privatuſque magis vivam te rege beatus.

SATIRA IV.

Eupolis, atque Cratinus, Ariſtophaneſque poetæ,
Atque alii, quorum comœdia priſca virorum eſt,
Si quis erat dignus deſcribi, quod malus, aut fur,
Quod mœchus foret, aut ſicarius, aut alioqui
Famoſus, multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hoſce ſequutus,
Mutatis tantum pedibus numeriſque, facetus,
Emunctæ naris, durus componere verſus.
Nam fuit hoc vitioſus: in hora ſæpe ducentos,
Ut magnum, verſus dictabat, ſtans pede in uno.
Quum flueret lutulentus, erat quod tollere velles.
Garrulus, atque piger ſcribendi ferre laborem:
Scribendi recte: nam ut multum, nil moror. ecce,
Criſpinus minimo me provocat: accipe, ſi vis,
Accipe jam tabulas: detur nobis locus, hora,
Cuſtodes: videamus, uter plus ſcribere poſſit.
Dii bene fecerunt, inopis me quodque puſilli
Finxerunt animi, raro & perpauca loquentis.
At tu concluſas hircinis follibus auras,
Uſque laborantes dum ferrum molliat ignis,
Ut mavis, imitare. beatus Fannius, ultro
Delatis capſis & imagine: quum mea nemo
Scripta legat, vulgo recitare timentis: ob hanc rem,
Quod ſunt, quos genus hoc minime juvat: utpote plures
Culpari dignos. quemvis media erue turba:
Aut ob avaritiam, aut miſera ambitione laborat:
Hic nuptarum inſanit amoribus, hic puerorum:
Hunc capit argenti ſplendor, ſtupet Albius ære:
Hic mutat merces ſurgente a ſole, ad eum quo
Veſpertina tepet regio: quin per mala præceps
Fertur, uti pulvis collectus turbine, ne quid
Summa deperdat, metuens, aut ampliet ut rem.
Omnes hi metuunt verſus, odere poetas.
Fœnum habet in cornu, longe fuge: dummodo riſum
Excutiat ſibi, non hic cuiquam parcet amico:
Et quodcunque ſemel chartis illeverit, omnes
Geſtiet a furno redeuntes ſcire, lacuque,
Et pueros & anus. agedum pauca accipe contra.
Primum ego me illorum, dederim quibus eſſe poetas,
Excerpam numero: neque enim concludere verſum
Dixeris eſſe ſatis: neque, ſi quis ſcribat, uti nos,
Sermoni propiora, putes hunc eſſe poetam.
Ingenium cui ſit, cui mens divinior, atque os
Magna ſonaturum, des nominis hujus honorem.
Idcirco quidam, comœdia, necne poema
Eſſet, quæſivere: quod acer ſpiritus ac vis
Nec verbis, nec rebus ineſt: niſi quod pede certo
Differt ſermoni ſermo merus. at pater ardens
Sævit, quod meretrice nepos inſanus amica
Filius, uxorem grandi cum dote recuſet,
Ebrius & (magnum quod dedecus) ambulet ante
Noctem cum facibus. numquid Pomponius iſtis
Audiret leviora, pater ſi viveret? ergo
Non ſatis eſt, puris verſum perſcribere verbis:
Quem ſi diſſolvas, quivis ſtomachetur eodem,
Quo perſonatus pacto pater. his, ego quæ nunc,
Olim quæ ſcripſit Lucilius, eripias ſi
Tempora certa modoſque, & quod prius ordine verbum eſt,
Poſterius facias, præponens ultima primis,
Non, ut ſi ſolvas, (poſtquam diſcordia tetra
Belli ferratos poſtes portaſque refregit,)
Invenias etiam diſjecti membra poetæ.
Hactenus hæc: alias, juſtum ſit necne poema.
Nunc illud tantum quæram: meritone tibi ſit
Suſpectum genus hoc ſcribendi. Sulcius acer
Ambulat, & Caprius, rauci male, cumque libellis:
Magnus uterque timor latronibus: at bene ſi quis,
Et puris vivat manibus, contemnat utrumque.
Ut ſis tu ſimilis Cœli Birrique, latronum,
Non ego ſim Capri, neque Sulci: cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat, neque pila libellos,
Queis manus inſudet vulgi, Hermogeniſque Tigelli.
Non recito cuiquam, niſi amicis, idque coactus:
Non ubivis, coramve quibuslibet. in medio qui
Scripta foro recitent, ſunt multi: quique lavantes:
Suave locus voci reſonat concluſus. inanes
Hoc juvat, haud illud quærentes, num ſine ſenſu,
Tempore num faciant alieno. lædere gaudes,
Inquis, & hoc ſtudio pravus facis. unde petitum
Hoc in me jacis? eſt auctor qui denique eorum,
Vixi cum quibus? abſentem qui rodit amicum,
Qui non defendit, alio culpante: ſolutos
Qui captat riſus hominum, famamque dicacis:
Fingere qui non viſa poteſt, commiſſa tacere
Qui nequit: hic niger eſt, hunc tu, Romane, caveto.
Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos:
E quibus unus avet quavis aſpergere cunctos,
Præter eum, qui præbet aquam: poſt, hunc quoque potus,
Condita quum verax aperit præcordia Liber.
Hic tibi comis, & urbanus, liberque videtur,
Infeſto nigris. ego, ſi riſi quod ineptus
Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum,
Lividus & mordax videor tibi. mentio ſi qua
De Capitolini furtis injecta Petilli
Te coram fuerit: defendas, ut tuus eſt mos:
Me Capitolinus convictore uſus amico-
que a puero eſt, cauſaque mea permulta rogatus
Fecit: & incolumis lætor quod vivit in urbe:
Sed tamen admiror, quo pacto judicium illud
Fugerit. hic nigræ ſuccus loliginis, hæc eſt
Ærugo mera: quod vitium procul abfore chartis,
Atque animo prius, ut ſi quid promittere de me
Poſſum aliud, vere promitto. liberius ſi
Dixero quid, ſi forte jocoſius: hoc mihi juris
Cum venia dabis. inſuevit pater optimus hoc me

Ut fugerem, exemplis vitiorum quæque notando.
Quum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
Viverem uti contentus eo quod mi ipſe paraſſet:
Nonne vides, Albi ut male vivat filius? utque
Barrus inops? magnum documentum, ne patriam rem
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Quum deterreret, Sectani diſſimilis ſis.
Ne ſequerer mœchas, conceſſa quum venere uti
Poſſem, Deprenſi non bella eſt fama Treboni,
Ajebat. ſapiens, vitatu quidque petitu
Sit melius, cauſas reddet tibi: mi ſatis eſt, ſi
Traditum ab antiquis morem ſervare, tuamque,
Dum cuſtodis eges, vitam famamque tueri
Incolumem poſſim. ſimulac duraverit ætas
Membra animumque tuum, nabis ſine cortice. ſic me
Formabat puerum dictis: & ſive jubebat
Ut facerem quid, Habes auctorem quo facias hoc:
Unum ex judicibus ſelectis objiciebat:
Sive vetabat, An hoc inhoneſtum & inutile factu
Necne ſit, addubites, flagret rumore malo quum
Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut ægros
Exanimat, mortiſque metu ſibi parcere cogit,
Sic teneros animos aliena opprobria ſæpe
Abſterrent vitiis. ex hoc ego ſanus ab illis,
Perniciem quæcunque ferunt: mediocribus, & queis
Ignoſcas, vitiis teneor. fortaſſis & iſtinc
Largiter abſtulerit longa ætas, liber amicus,
Conſilium proprium. neque enim, quum lectulus, aut me
Porticus excepit, deſum mihi: rectius hoc eſt:
Hoc faciens, vivam melius: ſic dulcis amicis
Occurram. hoc quidam non belle: numquid ego illi
Imprudens olim faciam ſimile? Hæc ego mecum
Compreſſis agito labris. ubi quid datur oti,
Illudo chartis: hoc eſt mediocribus illis
Ex vitiis unum. cui ſi concedere nolis,
Multa poetarum veniat manus, auxilio quæ
Sit mihi. nam multo plures ſumus: ac veluti te
Judæi cogemus in hanc concedere turbam.

SATIRA V.

EGreſſum magna me excepit Aricia Roma
Hoſpitio modico: rhetor comes Heliodorus,
Græcorum longe doctiſſimus. Inde Forum Appi,
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignavi diviſimus, altius ac nos
Præcinctis unum: minus eſt gravis Appia tardis.
Hic ego, propter aquam, quod erat deterrima, ventri
Indico bellum, cœnanteis haud animo æquo
Exſpectans comites. jam nox inducere terris
Umbras, & cœlo diffundere ſigna parabat.
Tum pueri nautis, pueris convicia nautæ
Ingerere. Huc appelle. trecentos inſeris: ohe,
Jam ſatis eſt. dum æs exigitur, dum mula ligatur,
Tota abit hora. mali culices, ranæque paluſtres
Avertunt ſomnos. abſentem cantat amicam
Multa prolutus vappa nauta, atque viator
Certatim: tandem feſſus dormire viator
Incipit: ac miſſæ paſtum retinacula mulæ
Nauta piger ſaxo religat, ſtertitque ſupinus.
Jamque dies aderat, cum nil procedere lintrem
Sentimus, donec cerebroſus proſilit unus,
Ac mulæ nautæque caput lumboſque ſaligno
Fuſte dolat, quarta vix demum exponimur hora.
Ora manuſque tua lavimus, Feronia, lympha.
Millia tum pranſi tria repimus: atque ſubimus
Impoſitum ſaxis late candentibus Anxur.
Huc venturus erat Mæcenas optimus, atque
Coccejus, miſſi magnis de rebus uterque
Legati, averſos ſoliti componere amicos.
Heic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. interea Mæcenas advenit, atque
Coccejus, Capitoque ſimul Fontejus, ad unguem
Factus homo, Antoni non ut magis alter amicus.
Fundos Aufidio Luſco Prætore libenter
Linquimus, inſani ridentes præmia ſcribæ,
Prætextam, & latum clavum, prunæque batillum.
In Mamurrarum laſſi deinde urbe manemus
Murena præbente domum, Capitone culinam.
Poſtera lux oritur multo gratiſſima: namque
Plotius & Varius Sinueſſæ Virgiliuſque
Occurrunt: animæ, quales neque candidiores
Terra tulit: neque queis me ſit devinctior alter.
O qui complexus, & gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim jucundo ſanus amico.
Proxima Campano ponti quæ villula, tectum
Præbuit: & parochi quæ debent ligna ſalemque.
Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt:
Luſum it Mæcenas, dormitum ego Virgiliuſque,
Namque pila lippis inimicum & ludere crudis.
Hinc nos Cocceii recipit pleniſſima villa,
Quæ ſuper eſt Claudi cauponas. nunc mihi paucis
Sarmenti ſcurræ pugnam Meſſique Cicerei,
Muſa, velim memores: & quo patre natus uterque
Contulerit liteis. Meſſi clarum genus Oſci;
Sarmenti domina exſtat. ab his majoribus orti
Ad pugnam venere. prior Sarmentus, Equi te
Eſſe feri ſimilem dico. ridemus, & ipſe
Meſſius, accipio, caput & movet, o tua cornu
Ni foret exſecto frons, inquit, quid faceres, cum
Sic mutilus minitaris? at illi fœda cicatrix
Setoſam lævi frontem turpaverat oris.
Campanum in morbum, in faciem permulta jocatus,
Paſtorem ſaltaret uti Cyclopa rogabat,
Nil illi larva, aut tragicis opus eſſe cothurnis.
Multa Cicerrus ad hæc: donaſſet jamne catenam
Ex voto Laribus, quærebat. ſcriba quod eſſet,
Deterius nihilo dominæ jus eſſe: rogabat
Denique, cur umquam fugiſſet, cui ſatis una
Farris libra foret, gracili ſic, tamque puſillo.
Prorſus jucunde cœnam produximus illam.
Tendimus hinc recta Beneventum, ubi ſedulus hoſpes
Pene arſit, macros dum turdos verſat in igne.
Nam vaga per veterem dilapſo flamma culinam
Vulcano, ſummum properabat lambere tectum.
Convivas avidos cœnam ſervoſque timenteis
Tum rapere, atque omneis reſtinguere velle videres.
Incipit ex illo monteis Appulia notos
Oſtentare mihi, quos torret Atabulus, & quos
Numquam erepſemus, niſi nos vicina Trevici
Villa recepiſſet lacrymoſo non ſine fumo,
Udos cum foliis ramos urente camino.
Hic ego mendacem ſtultiſſimus uſque puellam
Ad mediam noctem exſpecto, ſomnus tamen aufert
Intentum Veneri: tum immundo ſomnia viſu
Nocturnam veſtem maculant, ventremque ſupinum.
Quatuor hinc rapimur viginti & millia rhedis
Manſuri oppidulo, quod verſu dicere non eſt,
Signis perfacile eſt. vænit viliſſima rerum
Hic aqua: ſed panis longe pulcerrimus, ultro
Callidus ut ſoleat humeris portare viator:
Nam Canuſi lapidoſus, aquæ non ditior urna,

Qui locus a forti Diomede eſt conditus olim.
Flentibus hinc Varius diſcedit mœſtus amicis.
Inde Rubos feſſi pervenimus, utpote longum
Carpentes iter, & factum corruptius imbri.
Poſtera tempeſtas, melior: via pejor adusque
Bari mœnia piſcoſi. dehinc Gnatia lymphis
Iratis exſtructa dedit riſuſque jocoſque,
Dum flamma ſine, thura liqueſcere limine ſacro
Perſuadere cupit: credat Judæus Apella:
Non ego, namque Deos didici ſecurum agere ævum:
Nec, ſi quid miri faciat natura, Deos id
Triſtes ex alto cœli demittere tecto.
Brundiſium longæ finis chartæque viæque.

SATIRA VI. AD MÆCENATEM.

NOn, quia, Mæcenas, Lydorum quicquid Etruſcos
Incoluit fines, nemo generoſior eſt te:
Nec, quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarint;
Ut plerique ſolent, naſo ſuſpendis adunco
Ignotos, ut me, libertino patre natum:
Cum referre negas, quali ſit quiſque parente
Natus, dum ingenuus. perſuades hoc tibi vere,
Ante poteſtatem Tulli, atque ignobile regnum,
Multos ſæpe viros nullis majoribus ortos,
Et vixiſſe probos, amplis & honoribus auctos:
Contra, Lævinum, Valeri genus, unde ſuperbus
Tarquinius regno pulſus fuit, unius aſſis
Non unquam pretio pluris licuiſſe, notante
Judice, quem noſti, populo: qui ſtultus honores
Sæpe dat indignis, & famæ ſervit ineptus:
Qui ſtupet in titulis & imaginibus. quid oportet
Nos facere, a vulgo longe lateque remotos?
Namque eſto: populus Lævino mallet honorem
Quam Decio mandare novo, cenſorque moveret
Appius, ingenuo ſi non eſſem patre natus:
Vel merito, quoniam in propria non pelle quieſſem.
Sed fulgente trahit conſtrictos gloria curru
Non minus ignotos generoſis. quo tibi, Tulli,
Sumere depoſitum clavum, fierique tribunum?
Invidia accrevit, privato quæ minor eſſet.
Nam ut quiſque inſanus nigris medium impediit crus
Pellibus, & latum demiſit pectore clavum,
Audit continuo: quis homo hic eſt? quo patre natus?
Ut ſi qui ægrotet, quo morbo Barrus, haberi
Ut cupiat formoſus, eat quacunque, puellis
Injiciat curam quærendi ſingula: quali
Sit facie, ſura, quali pede, dente, capillo:
Sic qui promittit, cives, urbem ſibi curæ,
Imperium fore, & Italiam, & delubra deorum,
Quo patre ſit natus, num ignota matre inhoneſtus,
Omnes mortales curare, & quærere cogit.
Tune Syri, Damæ, aut Dionyſi filius, audes
Dejicere e ſaxo cives, aut tradere Cadmo?
At Novius collega gradu poſt me ſedet uno,
Namque eſt ille, pater quod erat meus. hoc tibi Paulus
Et Meſſala videris. at hic, ſi ploſtra ducenta,
Concurrantque foro tria funera, magna ſonabit,
Cornua quod vincatque tubas: ſaltem tenet hoc nos.
Nunc ad me redeo, libertino patre natum,
Quem rodunt omnes libertino patre natum:
Nunc, quia, Mæcenas, tibi ſum convictor, at olim,
Quod mihi pareret legio Romana tribuno.
Diſſimile hoc illi eſt, quia non ut forſit honorem
Jure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum,
Præſertim cautum dignos aſſumere prava
Ambitione procul. felicem dicere non hoc
Me poſſum caſu, quod te ſortitus amicum.
Nulla etenim mihi te ſors obtulit. optimus olim
Virgilius, poſt hunc Varius, dixere quid eſſem.
Ut veni coram, ſingultim pauca loquutus,
(Infans namque pudor prohibebat plura profari)
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Saturejano vectari rura caballo,
Sed, quod eram, narro. reſpondes (ut tuus eſt mos)
Pauca. abeo: & revocas nono poſt menſe, jubeſque
Eſſe in amicorum numero. magnum hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi ſecernis honeſtum,
Non patre præclaro, ſed vita & pectore puro.
Atqui ſi vitiis mediocribus ac mea paucis
Mendoſa eſt natura, alioqui recta (velut ſi
Egregio inſperſos reprehendas corpore nævos)
Si neque avaritiam, neque ſordes, nec mala luſtra
Objiciet vere quiſquam mihi: purus & inſons
(Ut me collaudem) ſi vivo, & carus amicis:
Cauſa fuit pater his: qui macro pauper agello
Noluit in Flavi ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti,
Lævo ſuſpenſi loculos tabulamque lacerto,
Ibant octonis referentes idibus æra,
Sed puerum eſt auſus Romam portare, docendum
Artes, quas doceat quivis eques atque ſenator
Semet prognatos. veſtem ſervoſque ſequentes,
In magno ut populo ſi quis vidiſſet, avita
Ex re præberi ſumtus mihi crederet illos.
Ipſe mihi cuſtos incorruptiſſimus omnes
Circum doctores aderat. quid multa? pudicum
(Qui primus virtutis honos) ſervavit ab omni
Non ſolum facto, verum opprobrio quoque turpi:
Nec timuit, ſibi ne vitio quis verteret, olim
Si præco parvas, aut (ut fuit ipſe) coactor,
Mercedes ſequerer: neque ego eſſem queſtus. ob hoc nunc
Laus illi debetur, & a me gratia major.
Nil me pœniteat ſanum patris hujus: eoque
Non, ut magna dolo factum negat eſſe ſuo pars,
Quod non ingenuos habeat claroſque parentes,
Sic me defendam. longe mea diſcrepat iſtis
Et vox & ratio. nam ſi natura juberet
A certis annis ævum remeare peractum,
Atque alios legere ad faſtum quoſcunque parentes,
Optaret ſibi quiſque: meis contentus, honeſtos
Faſcibus & ſellis nolim mihi ſumere: demens
Judicio vulgi, ſanus fortaſſe tuo: quod
Nollem onus (haud unquam ſolitus) portare moleſtum.
Nam mihi continuo major quærenda foret res,
Atque ſalutandi plures: ducendus & unus
Et comes alter, uti ne ſolus ruſve peregre-
Ve exirem; plures calones, atque caballi
Paſcendi: ducenda petorrita. nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel, ſi libet, uſque Tarentum,
Mantica cui lumbos onere ulceret, atque eques armos.
Objiciet nemo ſordes mihi, quas tibi, Tulli,
Cum Tiburte via prætorem quinque ſequuntur
Te pueri, laſanum portantes œnophorumque.
Hoc ego commodius, quam tu, præclare ſenator,
Millibus atque aliis, vivo. quacunque libido eſt,
Incedo ſolus: percontor, quanti olus ac far:
Fallacem Circum, veſpertinumque pererro
Sæpe forum: aſſiſto divinis: inde domum me
Ad porri & ciceris refero laganique catinum.
Cœna miniſtratur pueris tribus: & lapis albus
Pocu-

Pocula cum cyatho duo ſuſtinet: adſtat echinus
Vilis, cum patera guttus, Campana ſupellex.
Deinde eo dormitum, non ſollicitus, mihi quod cras
Surgendum ſit mane, obeundus Marſya, qui ſe
Vultum ferre negat Noviorum poſſe minoris.
Ad quartam jaceo: poſt hanc vagor: aut ego lecto,
Aut ſcripto, quod me tacitum juvet. ungor olivo,
Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
Aſt ubi me feſſum Sol acrior ire lavatum
Admonuit, fugio rabioſi tempora ſigni.
Pranſus non avide, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domeſticus otior. hæc eſt
Vita ſolutorum miſera ambitione gravique.
His me conſolor, victurus ſuavius, ac ſi
Quæſtor avus, pater atque meus, patruuſque fuiſſent.

SATIRA VII.

PRoſcripti Regis Rupili pus atque venenum
Ibrida quo pacto ſit Perſius ultus, opinor
Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe.
Perſius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege moleſtas:
Durus homo, atque odio qui poſſet vincere Regem:
Confidens, tumiduſque, adeo ſermonis amari,
Siſennas, Barros ut equis præcurreret albis.
Ad Regem redeo. poſtquam nihil inter utrumque
Convenit (hoc etenim ſunt omnes jure moleſti
Quo fortes, quibus adverſum bellum incidit: inter
Hectora Priamiden, animoſum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors
Non aliam ob cauſam, niſi quod virtus in utroque
Summa fuit. duo ſi diſcordia vexet inertes,
Aut ſi diſparibus bellum incidat, ut Diomedi
Cum Lycio Glauco, diſcedat pigrior ultro
Muneribus miſſis.) Bruto Prætore tenente
Ditem Aſiam, Rupili & Perſi par pugnat, uti non
Compoſitus melius cum Bitho Bacchius: in jus
Acres procurrunt, magnum ſpectaculum uterque.
Perſius exponit cauſam: ridetur ab omni
Conventu: laudat Brutum, laudatque cohortem.
Solem Aſiæ Brutum appellat, ſtellaſque ſalubres
Appellat comites, excepto Rege: Canem, illum,
Inviſum agricolis ſidus, veniſſe. ruebat
Flumen ut hibernum, fertur quo rara ſecuris.
Tum Præneſtinus ſalſo multumque fluenti
Expreſſa arbuſto regerit convicia, durus
Vindemiator, & invictus, cui ſæpe viator
Ceſſiſſet, magna compellans voce cucullum.
At Græcus, poſtquam eſt Italo perfuſus aceto,
Perſius, exclamat, Per magnos, Brute, Deos te
Oro, qui reges conſueris tollere, cur non
Hunc Regem jugulas? operum hoc, mihi crede, tuorum
eſt.

SATIRA VIII.

OLim truncus eram ficulnus, inutile lignum:
Cum faber, incertus ſcamnum faceretne Priapum,
Maluit eſſe Deum. Deus inde ego, furum aviumque
Maxima formido: nam fures dextra coercet,
Obſcœnoque ruber porrectus ab inguine palus:
Aſt importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetatque novis conſidere in hortis.
Huc prius anguſtis ejecta cadavera cellis
Conſervus vili portanda locabat in arca.
Hoc miſeræ plebi ſtabat commune ſepulcrum,
Pantolabo ſcurræ, Nomentanoque nepoti.
Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat: heredes monumentum ne ſequeretur.
Nunc licet Eſquiliis habitare ſalubribus, atque
Aggere in aprico ſpatiari, quo modo triſtes
Albis informem ſpectabant oſſibus agrum.
Cum mihi non tantum fureſque feræque, ſuetæ
Hunc vexare locum, curæ ſunt atque labori,
Quantum, carminibus quæ verſant atque venenis
Humanos animos. has nullo perdere poſſum
Nec prohibere modo, ſimul ac vaga Luna decorum
Protulit os, quin oſſa legant, herbaſque nocentes.
Vidi egomet nigra ſuccinctam vadere palla
Canidiam, pedibus nudis, paſſoque capillo,
Cum Sagana majore ululantem. (pallor utraſque
Fecerat horrendas aſpectu) ſcalpere terram
Unguibus, & pullam divellere mordicus agnam
Cœperunt. cruor in foſſam confuſus, ut inde
Manes elicerent, animas reſponſa daturas.
Lanea & effigies erat, altera cerea: major
Lanea, quæ pœnis compeſceret inferiorem.
Cerea ſuppliciter ſtabat, ſervilibus, utque
Jam peritura, modis. Hecaten vocat altera, ſævam
Altera Tiſiphonen. ſerpentes, atque videres
Infernas errare canes: Lunamque rubentem,
Ne foret his teſtis, poſt magna latere ſepulcra.
Mentior at ſi quid, merdis caput inquiner albis
Corvorum: atque in me veniant mictum atque cacatum
Julius, & fragilis Pediatia, furque Voranus.
Singula quid memorem? quo pacto alterna loquentes
Umbræ cum Sagana reſonarent triſte & acutum?
Utque lupi barbam variæ cum dente colubræ
Abdiderint furtim terris? & imagine cerea
Largior arſerit ignis? & ut non teſtis inultus
Horruerim voces Furiarum & facta duarum?
Nam, diſploſa ſonat quantum veſica, pepedi
Diffiſſa nate ficus: at illæ currere in urbem.
Canidiæ dentes, altum Saganæ caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cum magno riſuque jocoque videres.

SATIRA IX.

IBam forte via ſacra, ſicut meus eſt mos,
Neſcio quid meditans nugarum, & totus in illis:
Accurrit quidam notus mihi nomine tantum,
Arreptaque manu, quid agis, dulciſſime rerum?
Suaviter, ut nunc eſt, inquam: & cupio omnia, quæ vis.
Cum aſſectaretur, numquid vis? occupo: at ille,
Noris nos, inquit, docti ſumus. hic ego, pluris
Hoc, inquam, mihi eris. miſere diſcedere quærens
Ire modo ocius, interdum conſiſtere, in aurem
Dicere neſcio quid puero. cum ſudor ad imos
Manaret talos: o te Bollane cerebri
Felicem, ajebam tacitus. cum quidlibet ille
Garriret, vicos, urbem laudaret: ut illi
Nil reſpondebam, miſere cupis, inquit, abire:
Jamdudum video: ſed nil agis: uſque tenebo,
Perſequar. hinc quo nunc iter eſt tibi? nil opus eſt te
Circumagi: quendam volo viſere non tibi notum:
Trans Tiberim longe cubat is, prope Cæſaris hortos.
Nil habeo, quod agam, & non ſum piger, uſque ſequar te.
Demitto auriculas, ut iniquæ mentis aſellus,
Cum gravius dorſo ſubiit onus. incipit ille,
Si bene me novi, non Viſcum pluris amicum,
Non Varium facies: nam quis me ſcribere plures,

Aut citius poſſit verſus? quis membra movere
Mollius? invideat quod & Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hic erat, Eſt tibi mater,
Cognati, queis te ſalvo eſt opus? haud mihi quiſquam,
Omneis compoſui: felices! nunc ego reſto.
Confice, namque inſtat fatum mihi triſte, Sabella
Quod puero cecinit, divina mota anus urna.
Hunc neque dira venena, nec hoſticus auferet enſis,
Nec laterum dolor, aut tuſſis, nec tarda podagra:
Garrulus hunc quando conſumet cumque. loquaces,
Si ſapiat, vitet, ſimulatque adoleverit ætas.
Ventum erat ad Veſtæ, quarta jam parte diei
Præterita: & caſu, tunc reſpondere vadato
Debebat: quod ni feciſſet, perdere litem.
Si me amas, inquit, paulum hic ades. inteream, ſi
Aut valeo ſtare, aut novi civilia jura:
Et propero quo ſcis. dubius ſum, quid faciam, inquit,
Tene relinquam, an rem. me, ſodes. non faciam, ille;
Et præcedere cœpit. ego, ut contendere durum eſt
Cum victore, ſequor. Mæcenas quo modo tecum?
Hinc repetit. paucorum hominum, & mentis bene ſanæ:
Nemo dexterius fortuna eſt uſus: haberes
Magnum adjutorem, poſſet qui ferre ſecundas,
Hunc hominem velles ſi tradere: diſpeream, ni
Summoſſes omnes. Non iſto vivimus illic,
Quo tu rere, modo: domus hac nec purior ulla eſt,
Nec magis his aliena malis. nil mi officit unquam,
Ditior hic, aut eſt quia doctior. eſt locus uni-
cuique ſuus. magnum narras, vix credibile. atqui
Sic habet. accendis, quare cupiam magis illi
Proximus eſſe. velis tantummodo: quæ tua virtus,
Expugnabis, & eſt qui vinci poſſit: eoque
Difficileis aditus primos habet. haud mihi deero:
Muneribus ſervos corrumpam: non, hodie ſi
Excluſus fuero, deſiſtam: tempora quæram:
Occurram in triviis: deducam. Nil ſine magno
Vita labore dedit mortalibus. hæc dum agit, ecce
Fuſcus Ariſtius occurrit, mihi carus, & illum
Qui pulchre noſſet: conſiſtimus. unde venis? &
Quo tendis? rogat: & reſpondet. vellere cœpi,
Et prenſare manu lentiſſima brachia, nutans,
Diſtorquens oculos, ut me eriperet. male ſalſus
Ridens diſſimulare: meum jecur urere bilis.
Certe neſcio quid ſecreto velle loqui te
Ajebas mecum. Memini bene, ſed meliori
Tempore dicam. hodie triceſima ſabbata. vin' tu
Curtis Judæis oppedere? nulla mihi, inquam,
Religio eſt. at mi. ſum paullo infirmior; unus
Multorum. ignoſces, alias loquar. Hunccine ſolem
Tam nigrum ſurrexe mihi? fugit improbus, ac me
Sub cultro linquit. caſu venit obvius illi
Adverſarius, &, quo tu turpiſſime? magna
Exclamat voce, &, licet anteſtari? ego vero
Oppono auriculam. rapit in jus: clamor utrinque:
Undique concurſus: ſic me ſervavit Apollo.

SATIRA X.

NEmpe incompoſito dixi pede currere verſus
Lucili. quis tam Lucili fautor inepte eſt,
Ut non hoc fateatur? at idem, quod ſale multo
Urbem defricuit, charta laudatur eadem.
Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque cetera. nam ſic
Et Laberi mimos, ut pulchra poemata, mirer.
Ergo non ſatis eſt, riſu diducere rictum
Auditoris: & eſt quædam tamen hic quoque virtus.
Eſt brevitate opus, ut currat ſententia, neu ſe
Impediat verbis laſſas onerantibus aures.
Et ſermone opus eſt modo triſti, ſæpe jocoſo,
Defendente vicem modo rhetoris, atque poetæ,
Interdum urbani, parcentis viribus, atque
Extenuantis eas conſulto. ridiculum acri
Fortius & melius magnas plerumque ſecat res.
Illi, ſcripta quibus comœdia priſca viris eſt,
Hoc ſtabant, hoc ſunt imitandi: quos neque pulcher
Hermogenes unquam legit, neque ſimius iſte,
Nil præter Calvum & doctus cantare Catullum.
At magnum fecit, quod verbis Græca Latinis
Miſcuit. o ſeri ſtudiorum, quine putetis
Difficile & mirum, Rhodio quod Pitholeonti
Contigit. at ſermo lingua concinnus utraque
Suavior: ut Chio nota ſi commiſta Falerni eſt.
Quum verſus facias, teipſum percontor, an & quum
Dura tibi peragenda rei ſit cauſa Petilli,
Scilicet oblitus patriæque patriſque Latini,
Quum Pedius cauſas exſudet Poplicola, atque
Corvinus, patriis intermiſcere petita
Verba foris malis, Canuſini more bilinguis?
Atque ego quum Græcos facerem, natus mare citra,
Verſiculos, vetuit me tali voce Quirinus
Poſt mediam noctem viſus, cum ſomnia vera:
In ſylvam non ligna feras inſanius, ac ſi
Magnas Græcorum malis implere catervas.
Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque
Diffingit Rheni luteum caput, hæc ego ludo
Quæ nec in æde ſonent certantia judice Tarpa,
Nec redeant iterum atque iterum ſpectanda theatris.
Arguta meretrice potes, Davoque Chremeta
Eludente ſenem, comis garrire libellos,
Unus vivorum, Fundani. Pollio regum
Facta canit, pede ter percuſſo: forte epos acer,
Ut nemo, Varius: ductu molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure Camœnæ.
Hoc erat, experto fruſtra Varrone Atacino,
Atque quibuſdam aliis, melius quod ſcribere poſſem,
Inventore minor. neque ego illi detrahere auſim
Hærentem capiti multa cum laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, ſæpe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. age, quæſo,
Tu nihil in magno doctus reprendis Homero?
Nil comis tragici mutat Lucilius Atti?
Non ridet verſus Enni gravitate minores,
Quum de ſe loquitur, non ut majore reprenſis?
Quid vetat & noſmet Lucili ſcripta legentes,
Quærere num illius, num rerum dura negarit
Verſiculos natura magis factos, & euntes
Mollius? at ſi quis pedibus quid claudere ſenis
Hoc tantum contentus, amet ſcripſiſſe ducentos
Ante cibum verſus, totidem cœnatus, Etruſci
Quale fuit Caſſi rapido ferventius amni
Ingenium: capſis quem fama eſt eſſe libriſque
Ambuſtum propriis. fuerit Lucilius, inquam,
Comis & urbanus: fuerit limatior idem,
Quam rudis, & Græcis intacti carminis auctor:
Quamque poetarum ſeniorum turba: ſed ille,
Si foret hoc noſtrum fato dilatus in ævum,
Detereret ſibi multa: recideret omne, quod ultra
Perfectum traheretur: & in verſu faciendo
Sæpe caput ſcaberet, vivos & roderet ungues.
Sæpe ſtylum vertas, iterum, quæ digna legi ſint,
Scripturus: neque, te ut miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus. an tua demens

Vilibus in ludis dictari carmina malis?
Non ego. nam ſatis eſt equidem mihi plaudere: ut audax,
Contemtis aliis, exploſa Arbuſcula dixit.
Men' moveat cimex Pantilius; aut crucier quod
Vellicet abſentem Demetrius? aut quod ineptus
Fannius Hermogenis lædat conviva Tigelli?
Plotius, & Varius, Mæcenas, Virgiliuſque,
Valgius, & probet hæc Octavius optimus, atque
Fuſcus: & hæc utinam Viſcorum laudet uterque.
Ambitione relegata, te dicere poſſum,
Pollio, te Meſſala, tuo cum fratre: ſimulque
Vos Bibule, & Servi: ſimul his te, candide Furni:
Complures alios, doctos ego quos & amicos
Prudens prætereo: quibus hæc, ſint qualiacumque,
Arridere velim, doliturus, ſi placeant ſpe
Deterius noſtra. Demetri, teque, Tigelli,
Diſcipularum inter jubeo plorare cathedras.
I, puer, atque meo citus hæc ſubſcribe libello.

SERMONUM SIVE SATIRARUM LIB. II.

SATIRA I.

Horatius, *Trebatius*.

Hor. SUnt quibus in Satira videar nimis acer, & ultra
Legem tendere opus: ſine nervis altera, quidquid
Compoſui, pars eſſe putat, ſimileſque meorum
Mille die verſus deduci poſſe. Trebati,
Quid faciam, præſcribe. *Treb.* Quieſcas. *Hor.* Ne faciam, inquis,
Omnino verſus? *Treb.* Ajo. *Hor.* Peream male, ſi non
Optimum erat: verum nequeo dormire. *Treb.* Ter uncti
Tranſnanto Tiberim, ſomno quibus eſt opus alto:
Irriguumque mero ſub noctem corpus habento.
Aut, ſi tantus amor ſcribendi te rapit, aude
Cæſaris invicti res dicere, multa laborum
Præmia laturus. *Hor.* Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt. Neque enim quivis horrentia pilis
Agmina, nec fracta pereuntes cuſpide Gallos,
Aut labentis equo deſcribat vulnera Parthi.
Treb. Attamen & juſtum poteras & ſcribere fortem;
Scipiadem ut ſapiens Lucilius. *Hor.* Haud mihi deero,
Cum res ipſa feret. niſi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Cæſaris aurem;
Cui male ſi palpere, recalcitrat undique tutus.
Treb. Quanto rectius hoc quam triſti lædere verſu
Pantolabum ſcurram, Nomentanumque nepotem:
Cum ſibi quiſque timet, quamquam eſt intactus, & odit?
Hor. Quid faciam? ſaltat Milonius, ut ſemel icto
Acceſſit fervor capiti, numeruſque lucernis;
Caſtor gaudet equis; ovo prognatus eodem,
Pugnis. quot capitum vivunt, totidem ſtudiorum
Millia. me pedibus delectat claudere verba,
Lucili ritu, noſtrum melioris utroque.
Ille velut fidis arcana ſodalibus olim
Credebat libris: neque, ſi male ceſſerat, uſquam
Decurrens alio, neque ſi bene. quo fit, ut omnis
Votiva pateat, veluti deſcripta tabella,
Vita ſenis. ſequor hunc, Lucanus an Appulus, anceps.
Nam Venuſinus arat finem ſub utrumque colonus,
Miſſus ad hoc, pulſis (vetus eſt ut fama) Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hoſtis:
Sive quod Appula gens, ſeu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. ſed hic ſtylus haud petet ultro
Quemquam animantem: & me veluti cuſtodiet enſis
Vagina tectus, quem cur diſtringere coner,
Tutus ab infeſtis latronibus? o pater & rex
Jupiter, ut pereat poſitum rubigine telum,
Nec quiſquam noceat cupido mihi pacis. at ille,
Qui me commorit (melius non tangere, clamo)
Flebit, & inſignis tota cantabitur urbe.
Servius iratus leges minitatur & urnam:
Canidia Albuti, quibus eſt inimica, venenum:
Grande malum Turius, ſi quis ſe judice certet:
Ut, quo quiſque valet, ſuſpectos terreat, utque
Imperet hoc natura potens, ſic collige mecum.
Dente lupus, cornu taurus petit. Unde, niſi intus
Monſtratum? Scævæ vivacem crede nepoti
Matrem. *Treb.* Nil faciet ſceleris pia dextera. *Hor.* Mirum:
Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos,
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam, ſeu me tranquilla ſenectus
Exſpectat, ſeu mors atris circumvolat alis.
Dives, inops, Romæ, ſeu ſors ita juſſerit, exſul,
Quiſquis erit vitæ, ſcribam, color. *Treb.* O puer, ut ſis
Vitalis, metuo, & majorum ne quis amicus
Frigore te feriat. *Hor.* Quid cum eſt Lucilius auſus
Primus in hunc operis componere carmina morem?
Detrahere & pellem, nitidus qua quiſque per ora
Cederet, introrſum turpis, num Lælius, aut qui
Duxit ab oppreſſa meritum Carthagine nomen,
Ingenio offenſi, aut læſo doluere Metello,
Famoſiſque Lupo cooperto verſibus? atqui
Primores populi arripuit, populumque tributim:
Scilicet uni æquus virtuti, atque ejus amicis.
Quin ubi ſe a vulgo & ſcena in ſecreta remorant
Virtus Scipiadæ, & mitis ſapientia Læli,
Nugari cum illo, & diſcincti ludere, donec
Decoqueretur olus, ſoliti. quidquid ſum ego, quamvis
Infra Lucili cenſum, ingeniumque, tamen me
Cum magnis vixiſſe invita fatebitur uſque
Invidia: & fragili quærens illidere dentem,
Offendet ſolido. niſi quid tu, docte Trebati,
Diſſentis, equidem nihil hinc diffindere poſſum.
Treb. Sed tamen ut monitus caveas, ne forte negoti
Incutiat tibi quid ſanctarum inſcitia legum:
Si mala condiderit in quem quis carmina, jus eſt,
Judiciumque. *Hor.* Eſto, ſi quis mala: ſed bona ſi quis
Judice condiderit laudatur Cæſare. ſi quis
Opprobriis dignum latraverit, integer ipſe,
Solventur riſu tabulæ: tu miſſus abibis.

SATIRA II.

QUæ virtus, & quanta, boni, ſit vivere parvo:
(Nec meus hic ſermo eſt, ſed quem præcepit Ofellus,
Ruſticus, abnormis ſapiens, craſſaque Minerva)
Diſcite, non inter lances, menſaſque nitentes,
Cum ſtupet inſanis acies fulgoribus, & cum
Acclinis falſis animus meliora recuſat:
Verum hic impranſi mecum diſquirite. cur hoc?
Dicam ſi potero. male verum examinat omnis
Corruptus judex. leporem ſectatus, equove
Laſſus ab indomito, vel, ſi Romana fatigat
Militia aſſuetum græcari: ſeu pila velox,
Molliter auſterum ſtudio fallente laborem:
Seu te diſcus agit, pete cedentem aera diſco:
Cum labor extuderit faſtidia, ſiccus, inanis
Sperne cibum vilem: niſi Hymettia mella Falerno

Ne biberis diluta: foris eſt promus, & atrum
Defendens piſces hyemat mare: cum ſale panis
Latrantem ſtomachum bene leniet. Unde putas, aut
Qui partum? non in caro nidore voluptas
Summa, ſed in teipſo eſt: tu pulmentaria quære
Sudando: pinguem vitiis, albumque nec oſtrea,
Nec ſcarus, aut poterit peregrina juvare lagois.
Vix tamen eripiam, poſito pavone, velis quin
Hoc potius quam gallina tergere palatum,
Corruptus vanis rerum: quia veneat auro
Rara avis, & picta pandat ſpectacula cauda:
Tanquam ad rem attineat quicquam, num veſceris iſta,
Quam laudas, pluma? cocto num adeſt honor idem?
Carne tamen quamvis diſtat nihil hac magis illa.
Imparibus formis deceptum te patet: eſto.
Unde datum ſentis, lupus hic, Tiberinus, an alto
Captus hiet? pontesne inter jactatus, an amnis
Oſtia ſub Tuſci? laudas, inſane, trilibrem
Mullum: in ſingula quem minuas pulmenta neceſſe eſt.
Ducit te ſpecies, video. quo pertinet, ergo
Proceros odiſſe lupos? quia ſcilicet illis
Majorem natura modum dedit, his breve pondus.
Jejunus ſtomachus raro vulgaria temnit.
Porrectum magno magnum ſpectare catino
Vellem, ait harpyiis gula digna rapacibus: at vos
Præſentes Auſtri coquite horum opſonia, quamvis
Putet aper, rhombuſque recens, mala copia quando
Ægrum ſollicitat ſtomachum: quum rapula plenus
Atque acidas mavult inulas. necdum omnis abacta
Pauperies epulis regum: nam vilibus ovis
Nigriſque eſt oleis hodie locus: haud ita pridem
Galloni præconis erat acipenſere menſa
Infamis. quid? tum rhombos minus æquor alebat?
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido,
Donec vos auctor docuit Prætorius. ergo
Si quis nunc mergos ſuaves edixerit aſſos,
Parebit pravi docilis Romana juventus.
Sordidus a tenui victu diſtabit, Ofello
Judice. nam fruſtra vitium vitaveris illud,
Si te alio pravum detorſeris. Avidienus,
Cui Canis ex vero dictum cognomen adhæret,
Quinquennes oleas eſt, & ſylveſtria corna:
Ac, niſi mutatum, parcit defundere vinum; &
Cujus odorem olei nequeas perferre (licebit
Ille repotia, natales, alioſve dierum
Feſtos albatus celebret) cornu ipſe bilibri
Caulibus inſtillat, veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu ſapiens utetur? & horum
Utrum imitabitur? hac urget lupus, hac canis, ajunt.
Mundus erit, qui non offendet ſordibus, atque
In neutram partem cultus miſer. hic neque ſervis,
Albuti ſenis exemplo, dum munia didit,
Sævus erit: neque, ſic ut ſimplex Nævius, unctam
Convivis præbebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
Accipe nunc, victus tenuis quæ quantaque ſecum
Afferat. in primis valeas bene: nam variæ res
Ut noceant homini, credas, memor illius eſcæ,
Quæ ſimplex olim tibi ſederit. at ſimul aſſis
Miſcuerit elixa, ſimul conchylia turdis,
Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomachoque tumultum
Lenta feret pituita. vides, ut pallidus omnis
Cœna deſurgat dubia? quin corpus onuſtum
Heſternis vitiis animum quoque prægravat una,
Atque affigit humi divinæ particulam auræ.
Alter, ubi dicto citius curata ſopori
Membra dedit, vegetus præſcripta ad munia ſurgit.
Hic tamen ad melius poterit tranſcurrere quondam,
Sive diem feſtum rediens advexerit annus,
Seu recreare volet tenuatum corpus, ubique
Accedent anni, & tractari mollius ætas
Imbecilla volet: tibi quidnam accedet ad iſtam,
Quam puer & validus præſumis, mollitiem? ſeu
Dura valetudo inciderit, ſeu tarda ſenectus?
Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia naſus
Illis nullus erat, ſed, credo, hac mente, quod hoſpes
Tardius adveniens, vitiatum commodius quam
Integrum edax dominus conſumeret. hos utinam inter
Heroas natum tellus me prima tuliſſet!
Das aliquid famæ, quæ carmine gratior aurem
Occupat humanam? grandes rhombi patinæque
Grande ferunt una cum damno dedecus. adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum,
Et fruſtra mortis cupidum, cum deerit egenti
As, laquei pretium. jure, inquis, Traſius iſtis
Jurgatur verbis: ego vectigalia magna,
Divitiaſque habeo tribus amplas regibus. ergo
Quod ſuperat, non eſt melius quo inſumere poſſis?
Cur eget indignus quiſquam, te divite? quare
Templa ruunt antiqua Deum? cur, improbe, caræ
Non aliquid patriæ tanto emetiris acervo?
Uni nimirum tibi recte ſemper erunt res?
O magnus poſthac inimicis riſus! uterne
Ad caſus dubios fidet ſibi certius? hic, qui
Pluribus aſſuerit mentem corpuſque ſuperbum:
An qui contentus parvo, metuenſque futuri,
In pace, ut ſapiens, aptarit idonea bello?
Quo magis his credas: puer hunc ego parvus Ofellum
Integris opibus novi non latius uſum,
Quam nunc acciſis. videas metato in agello
Cum pecore & gnatis fortem mercede colonum,
Non ego, narrantem, temere edi luce profeſta
Quidquam præter olus, fumoſæ cum pede pernæ.
Ac mihi cum longum poſt tempus venerat hoſpes,
Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
Vicinus, bene erat, non piſcibus urbe petitis,
Sed pullo atque hædo: tum penſilis uva ſecundas
Et nux ornabat menſas, cum duplice ficu.
Poſt hoc ludus erat cupa potare magiſtra:
Ac venerata Ceres ut culmo ſurgeret alto,
Explicuit vino contractæ ſeria frontis.
Sæviat, atque novos moveat fortuna tumultus,
Quantum hinc imminuet? quanto aut ego parcius, aut vos,
O pueri, nituiſtis, ut huc novus incola venit?
Nam propriæ telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quemquam ſtatuit. nos expulit ille:
Illum aut nequities, aut vafri inſcitia juris.
Poſtremo expellet certe vivacior heres.
Nunc ager Umbreni ſub nomine, nuper Ofelli
Dictus, erit nulli proprius: ſed cedet in uſum
Nunc mihi, nunc alii. quocirca vivite fortes,
Fortiaque adverſis opponite pectora rebus.

SATIRA III.

Damaſippus, Horatius.

Dam. SIc raro ſcribis, ut toto non quater anno
Membranam poſcas, ſcriptorum quæque retexens,
Iratus tibi, quod vini ſomnique benignus
Nil dignum ſermone canas. quid fiet? ab ipſis
Saturnalibus huc fugiſti. ſobrius ergo
Dic aliquid dignum promiſſis: incipe, nil eſt.
Culpantur fruſtra calami, immerituſque laborat
Iratis natus paries diis atque poetis.

Atqui

Atqui vultus erat multa & præclara minantis,
Si vacuum tepido cepiſſet villula tecto.
Quorſum pertinuit ſtipare Platona Menandro?
Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
Invidiam placare paras virtute relicta?
Contemnere, miſer: vitanda eſt improba Siren
Deſidia: aut, quidquid vita meliore paraſti,
Ponendum æquo animo. *Hor.* Dii te, Damaſippe, deæque
Verum ob conſilium donent tonſore. ſed unde
Tam bene me noſti? *Dam.* poſtquam omnis res mea Janum
Ad medium fracta eſt, aliena negotia curo,
Excuſſus propriis. olim nam quærere amabam,
Quo vafer ille pedes laviſſet Siſyphus ære,
Quid ſculptum infabre, quid fuſum durius eſſet.
Callidus huic ſigno ponebam millia centum;
Hortos egregiaſque domos mercarier unus
Cum lucro noram, unde frequentia Mercuriale
Impoſuere mihi cognomen compita. *Hor.* Novi,
Et morbi miror purgatum te illius. *Dam.* Atqui
Emovit veterem mire novus, ut ſolet, in cor
Trajecto lateris miſeri capitiſque dolore:
Ut lethargicus hic, cum fit pugil, & medicum urget.
Hor. Dum ne quid ſimile huic, eſto ut lubet. *Dam.* O bone, ne te
Fruſtrere: inſanis & tu, ſtultique prope omnes:
Si quid Stertinius veri crepat: unde ego mira
Deſcripſi docilis præcepta hæc, tempore quo me
Solatus juſſit ſapientem paſcere barbam,
Atque a Fabricio non triſtem ponte reverti.
Nam male re geſta cum vellem mittere operto
Me capite in flumen, dexter ſtetit, &, cave faxis
Te quidquam indignum, pudor, inquit, te malus urget,
Inſanos qui inter vereare inſanus haberi.
Primum nam inquiram, quid ſit furere. hoc ſi erit in te
Solo, nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
Quem mala ſtultitia, & quæcunque inſcitia veri
Cæcum agit, inſanum Chryſippi porticus & grex
Autumat. hæc populos, hæc magnos formula reges,
Excepto ſapiente, tenet. nunc accipe, quare
Deſipiant omnes, æque ac tu, qui tibi nomen
Inſano poſuere. velut ſylvis, ubi paſſim
Palanteis error certo de tramite pellit:
Ille ſiniſtrorſum, hic dextrorſum abit. unus utrique
Error, ſed variis illudit partibus: hoc te
Crede modo inſanum: nihilo ut ſapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat. eſt genus unum
Stultitiæ, nihilum metuenda timentis, ut igneis,
Ut rupeis, fluvioſque in campo obſtare queratur.
Alterum, & huic varium, & nihilo ſapientius, igneis
Per medios fluvioſque ruentis: clamet amica
Mater, honeſta ſoror, cum cognatis, pater, uxor:
Hic foſſa eſt ingens, hic rupes maxima; ſerva:
Non magis audierit, quam Fuſius ebrius olim,
Cum *Ilionam* edormit, Catienis mille ducentis,
Mater, te appello, clamantibus. huic ego vulgum
Errori ſimilem cunctum inſanire docebo.
Inſanit veteres ſtatuas Damaſippus emendo:
Integer eſt mentis Damaſippi creditor? eſto.
Accipe, quod numquam reddas mihi, ſi tibi dicam,
Tune inſanus eris, ſi acceperis? an magis excors,
Rejecta præda, quam præſens Mercurius fert?
Scribe decem a Nerio. non eſt ſatis: adde Cicutæ
Nodoſi tabulas centum: mille adde catenas:
Effugiet tamen hæc ſceleratus vincula Proteus.
Cum rapies in jus, malis ridentem alienis,
Fiet aper, modo avis, modo ſaxum, &, cum volet, arbor.
Si male rem gerere inſani eſt: contra, bene ſani:
Putidius multo cerebrum eſt (mihi crede) Perilli,
Dictantis quod tu nunquam reſcribere poſſis.
Audire, atque togam jubeo componere, quiſquis
Ambitione mala, aut argenti pallet amore,
Quiſquis luxuria, triſtive ſuperſtitione,
Aut alio mentis morbo calet. huc propius me,
Dum doceo inſanire omnes, vos ordine adite.
Danda eſt hellebori multo pars maxima avaris:
Neſcio an Anticyram ratio illis deſtinet omnem.
Heredes Staberi ſummam incidere ſepulcro:
Ni ſic feciſſent, gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atque epulum, arbitrio Arri:
Frumenti quantum metit Africa. ſive ego prave,
Seu recte, hoc volui: ne ſis patruus mihi. credo
Hoc Staberi prudentem animum vidiſſe. *Dam.* Quid ergo
Senſit, quum ſummam patrimoni inſculpere ſaxo
Heredes voluit? *Stert.* Quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, & cavit nihil acrius, ut, ſi
Forte minus locuples uno quadrante periret,
Ipſe videretur ſibi nequior. omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina humanaque pulcris
Divitiis parent: quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, juſtus, ſapiens etiam, & rex,
Et quicquid volet. hoc, veluti virtute paratum,
Speravit magnæ laudi fore. quid ſimile iſti
Græcus Ariſtippus, qui ſervos projicere aurum
In media juſſit Libya, quia tardius irent
Propter onus ſegnes? uter eſt inſanior horum?
Dam. Nil agit exemplum, litem quod lite reſolvit.
Stert. Si quis emat citharas, emptas comportet in unum,
Nec ſtudio citharæ, nec muſæ deditus ulli:
Si ſcalpra & formas, non ſutor: nautica vela,
Averſus mercaturis: delirus & amens
Undique dicatur merito; quid diſcrepat iſtis,
Qui nummos aurumque recondit, neſcius uti
Compoſitis, metuenſque velut contingere ſacrum?
Si quis ad ingentem frumenti ſemper acervum
Porrectus vigilet, cum longo fuſte, neque illinc
Audeat eſuriens dominus contingere granum,
Ac potius foliis parcus veſcatur amaris:
Si poſitis intus Chii veteriſque Falerni
Mille cadis (nihil eſt: tercentum millibus) acre
Potet acetum: age, ſi & ſtramentis incubet, unde-
octoginta annos natus, cui ſtragula veſtis,
Blattarum ac tinearum epulæ, putreſcat in arca,
Nimirum inſanus paucis videatur, eo quod
Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
Filius, aut etiam hæc libertus ut ebibat heres,
Diis inimice ſenex, cuſtodis, ne tibi deſit?
Quantulum enim ſummæ curtabit quiſque dierum,
Ungere ſi caules oleo meliore, caputque
Cœperis impexa fœdum porrigine? quare,
Si quidvis ſatis eſt, perjuras, ſurripis, aufers
Undique? tun' ſanus? populum ſi cædere ſaxis
Incipias, ſervoſve tuos, quos ære pararis:
Inſanum te omnes pueri clamentque puellæ:
Quum laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es? *Scæv.* Quid enim? *Stert.* Neque tu hoc facis Argis,
Nec ferro, ut demens genitricem occidit Oreſtes.
An tu reris, eum occiſa inſaniſſe parente?
Ac non ante malis dementem actum furiis, quam
In matris jugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin ex quo eſt habitus male tutæ mentis Oreſtes,
Nil ſane fecit, quod tu reprendere poſſis.
Non Pyladen ferro violare auſuſve ſororem

Electram: tantum maledicit utrique, vocando
Hanc, furiam, hunc, aliud, juſſit quod ſplendida bilis.
Pauper Opimius argenti poſiti intus & auri,
Qui Vejentanum feſtis potare diebus
Campana ſolitus trulla, vappamque profeſtis,
Quondam lethargo grandi eſt oppreſſus: ut hæres
Jam circum loculos & claves lætus ovanſque
Curreret. hunc medicus multum celer atque fidelis
Excitat hoc pacto: menſam poni jubet, atque
Effundi ſaccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum. hominem ſic erigit. addit & illud,
Ni tua cuſtodis, avidus jam hæc auferet hæres
Men' vivo? ut vivas igitur, vigila: hoc age. quid vis?
Deficient inopem venæ te, ni cibus atque
Ingens accedat ſtomacho fultura ruenti.
Quid ceſſas? agedum, ſume hoc ptiſanarium oryzæ.
Quanti emtæ? parvo. quanti ergo? octo aſſibus. eheu!
Quid refert, morbo, an furtis pereamque rapinis?
Dam. Quiſnam igitur ſanus? *Stert.* Qui non ſtultus.
Dam. Quid avarus?
Stert. Stultus & inſanus. *Dam.* Quid? ſi quis non ſit avarus,
Continuo ſanus? *St.* Minime. *Dam.* Cur, Stoice? *St.* Dicam.
Non eſt cardiacus (Craterum dixiſſe putato)
Hic æger. recte eſt igitur? ſurgetque? negabit:
Quod latus aut renes morbo tententur acuto.
Non eſt perjurus, neque ſordidus. immolet æquis
Hic porcum Laribus. verum ambitioſus & audax.
Naviget Anticyram. quid enim differt, barathrone
Dones quicquid habes, an nunquam utare paratis?
Servius Oppidius Canuſi duo prædia dives,
Antiquo cenſu, natis diviſſe duobus
Fertur, & hæc moriens pueris dixiſſe vocatis
Ad lectum: Poſtquam te talos, Aule, nuceſque
Ferre ſinu laxo, donare & ludere vidi:
Te, Tiberi, numerare, cavis abſcondere triſtem:
Extimui ne vos ageret veſania diſcors:
Tu Nomentanum, tu ne ſequerere Cicutam.
Quare per divos oratus uterque Penates,
Tu cave ne minuas, tu ne majus facias id
Quod ſatis eſſe putat pater, & natura coercet.
Præterea ne vos titillet gloria, jure-
jurando obſtringam ambo: uter Ædilis fueritve
Veſtrum Prætor, is inteſtabilis & ſacer eſto.
In cicere atque faba bona tu perdaſque lupinis,
Latus ut in circo ſpatiere, aut æneus ut ſtes,
Nudus agris, nudus nummis, inſane, paternis?
Scilicet ut plauſus, quos fert Agrippa, feras tu,
Aſtuta ingenuum vulpes imitata leonem?
Ne quis humaſſe velit Ajacem, Atrida, vetas cur?
Ag. Rex ſum. *St.* Nil ultra quæro plebejus. *Ag.* Et æquam
Rem imperito: ac ſi cui videor non juſtus, inulto
Dicere, quæ ſentit, permitto. *St.* Maxime regum,
Dii tibi dent capta claſſem reducere Troja:
Ergo conſulere, & mox reſpondere licebit?
Ag. Conſule. *St.* Cur Ajax heros ab Achille ſecundus
Putreſcit, toties ſervatis clarus Achivis?
Gaudeat ut populus Priami, Priamuſque inhumato,
Per quem tot juvenes patrio caruere ſepulcro?
Ag. Mille ovium inſanus morti dedit, inclytum Ulyſſem
Et Menelaum una mecum ſe occidere clamans.
St. Tu quum pro vitula ſtatuis dulcem Aulide natam
Ante aras, ſpargiſque mola caput, improbe, ſalſa,
Rectum animi ſervas? *Ag.* Quorſum? *St.* Inſanus quid enim
Fecit, quum ſtravit ferro pecus? abſtinuit vim (Ajax
Uxore, & gnato, mala multa precatus Atridis.
Non ille aut Teucrum, aut ipſum violavit Ulyſſem.
Ag. Verum ego, ut hærentes adverſo littore naves
Eriperem, prudens placavi ſanguine divos.
St. Nempe tuo, furioſe. *Ag.* Meo, ſed non furioſus.
St. Qui ſpecies alias veri, ſceleriſque tumultu
Permiſtas capiet, commotus habebitur: atque
Stultitiane erret, nihilum diſtabit, an ira.
Ajax immeritos dum occidit, deſipit, agnos?
Quum prudens ſcelus ob titulos admittis inanes,
Stas animo? & purum eſt vitio, tibi quum tumidum eſt
cor?
Si quis lectica nitidam geſtare amet agnam,
Huic veſtem, ut gnatæ, paret, ancillas paret, aurum:
Puſam aut puſillam appellet, fortique marito
Deſtinet uxorem: interdicto huic omne adimat jus
Prætor, & ad ſanos abeat tutela propinquos.
Quid? ſi quis gnatam pro muta devovet agna,
Integer eſt animi? ne dixeris. ergo ubi prava
Stultitia, hic ſumma eſt inſania. qui ſceleratus,
Et furioſus erit. quem cepit vitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc, age, luxuriam & Nomentanum arripe mecum.
Vincet enim ſtultos ratio inſanire nepotes.
Hic ſimul accepit patrimoni mille talenta,
Edicit, piſcator uti, pomarius, auceps,
Unguentarius, ac Tuſci turba impia vici,
Cum ſcurris fartor, cum Velabro omne macellum,
Mane domum veniant. quid tum? venere frequentes.
Verba facit leno, Quicquid mihi, quicquid & horum
Cuique domi eſt, id crede tuum: & vel nunc pete, vel cras.
Accipe quid contra juvenis reſponderit æquus.
In nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
Cœnem ego: tu piſces hyberno ex æquore verris:
Segnis ego, indignus qui tantum poſſideam. aufer:
Sume tibi decies: tibi tantundem: tibi triplex,
Unde uxor media currat de nocte vocata.
Filius Æſopi detractam ex aure Metellæ,
(Scilicet ut decies ſolidum exſorberet) aceto
Diluit inſignem baccam. qui ſanior ac ſi
Illud idem in rapidum flumen jaceretve cloacam?
Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,
Nequitia & nugis, pravorum & amore gemellum,
Luſcinias ſoliti impenſo prandere coemtas,
Quorſum abeant ſani? creta an carbone notandi?
Ædificare caſas, ploſtello adjungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longa,
Si quem delectet barbatum: amentia verſet.
Si puerilius his ratio eſſe evincet amare:
Nec quicquam differre, utrumne in pulvere trimus
Quale prius ludas opus, an meretricis amore
Sollicitus plores: quæro, faciaſne quod olim
Mutatus Polemo: ponas inſignia morbi,
Faſciolas, cubital, focalia: potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpſiſſe coronas,
Poſtquam eſt impranſi correptus voce magiſtri.
Porrigis irato puero quum poma, recuſat.
Sume, Catelle: negat. ſi non des, optat. amator
Excluſus qui diſtat? agit ubi ſecum, eat, an non,
Quo rediturus erat non arceſſitus: & hæret
Inviſis foribus. nec nunc, quum me vocet ultro,
Accedam? an potius mediter finire dolores?
Excluſit, revocat: redeam? non, ſi obſecret. ecce
Servus, non paulo ſapientior, O here, quæ res
Nec modum habet, neque conſilium, ratione modoque
Tractari non vult. in amore hæc ſunt mala, bellum,
Pax rurſum. hæc ſi quis tempeſtatis prope ritu
Mobilia, & cæca fluitantia ſorte, laboret
Reddere certa ſibi, nihilo plus explicet, ac ſi
Inſanire paret certa ratione modoque.
Quid? quum Picenis excerpens ſemina pomis,
Gau-

Gaudes ſi cameram percuſſi forte, penes te es?
Quid? quam balba feris annoſo verba palato,
Ædificante caſas qui ſanior? adde cruorem
Stultitiæ, atque ignem gladio ſcrutare. modo (inquam)
Hellade percuſſa, Marius quum præcipitat ſe,
Cerritus fuit? an commotæ crimine mentis
Abſolves hominem, & ſceleris damnabis eundem,
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita ſiccus
Lautis mane ſenex manibus currebat: & unum,
Quid tam magnum? addens, unum me ſurpite morti:
Dis etenim facile eſt: orabat: ſanus utrique
Auribus atque oculis. mentem, niſi litigioſus,
Exciperet dominus, quum venderet. hoc quoque vulgus
Chryſippus ponit fœcunda in gente Meneni.
Jupiter, ingentes qui das adimiſque dolores,
(Mater ait pueri menſes jam quinque cubantis)
Frigida ſi puerum quartana reliquerit: illo
Mane die, quo tu indicis jejunia, nudus
In Tiberi ſtabit. caſus medicuſve levarit
Ægrum ex præcipiti, mater delira necabit
In gelida fixum ripa, febrimque reducet.
Quone malo mentem concuſſa? timore Deorum.
Hæc mihi Stertinius, ſapientum octavus, amico
Arma dedit, poſthac ne compellarer inultus.
Dixerit inſanum qui me, totidem audiet: atque
Reſpicere ignoto diſcet pendentia tergo.
Hor. Stoice, poſt damnum ſic vendas omnia pluris:
Qua me ſtultitia (quoniam non eſt genus unum)
Inſanire putas? ego nam videor mihi ſanus.
Dam. Quid? caput abſciſſum demens quum portat Agave
Gnati infelicis, ſibi tum furioſa videtur?
Hor. Stultum me fateor (liceat concedere veris)
Atque etiam inſanum: tantum hoc ediſſere, quo me
Ægrotare putes animi vitio. *Dam.* Accipe: primum
Ædificas, hoc eſt, longos imitaris, ab imo
Ad ſummum totus moduli bipedalis, & idem
Corpore majorem rides Turbonis in armis
Spiritum & inceſſum: qui ridiculus minus illo?
An quodcunque facit Mæcenas, te quoque verum eſt
Tanto diſſimilem, & tanto certare minorem?
Abſentis ranæ pullis vituli pede preſſis,
Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Bellua cognatos eliſerit. illa rogare,
Quantane? num tandem (ſe inflans) ſic magna fuiſſet.
Major dimidio. num tanto? quum magis atque
Se magis inflaret, Non, ſi te ruperis (inquit)
Par eris. hæc a te non multum abludit imago.
Adde poemata nunc (hoc eſt, oleum adde camino)
Quæ ſi quis ſanus fecit, ſanus facis & tu.
Non dico horrendam rabiem. *Hor.* Jam deſine. *Dam.* Cul-
Majorem cenſu. *Hor.* Teneas, Damaſippe, tuis te. (tum
Mille puellarum, puerorum mille furores.
Hor. O major tandem parcas, inſane, minori.

SATIRA IV.

Horatius, & Catius. (aventi
Hor. Unde, & quo Catius? *Cat.* Non eſt mihi tempus,
Ponere ſigna novis præceptis, qualia vincant
Pythagoram, Anytique reum, doctumque Platona.
Hor. Peccatum fateor, quum te ſic tempore lævo
Interpellarim: ſed des veniam bonus, oro.
Quod ſi interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox:
Sive eſt naturæ hoc, ſive artis, mirus utroque.
Cat. Quin id erat curæ, quo pacto cuncta tenerem:
Utpote res tenues, tenui ſermone peractas.
Hor. Ede hominis nomen: ſimul, an Romanus, an hoſpes?
Cat. Ipſa memor præcepta canam: celabitur auctor.
Longa quibus facies ovis erit, illa memento,
Ut ſucci melioris, & ut magis alba rotundis,
Ponere. namque marem cohibent calloſa vitellum.
Caule ſuburbano, qui ſiccis crevit in agris
Dulcior: irriguo nihil eſt elutius horto.
Si veſpertinus ſubito te oppreſſerit hoſpes,
Ne gallina malum reſponſet dura palato,
Doctus eris vivam miſto merſare Falerno:
Hoc teneram faciet. pratenſibus optima fungis
Natura eſt: aliis male creditur. ille ſalubres
Æſtates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante gravem quæ legerit arbore Solem.
Aufidius forti miſcebat mella Falerno,
Mendoſe: quoniam vacuis committere venis
Nil niſi lene decet. leni præcordia mulſo
Prolueris melius. ſi dura morabitur alvus,
Mitulus & viles pellent obſtantia conchæ:
Et lapathi brevis herba, ſed albo non ſine Coo.
Lubrica naſcentes implent conchylia lunæ.
Sed non omne mare eſt generoſæ fertile teſtæ.
Murice Bajano melior Lucrina Peloris:
Oſtrea Circæis, Miſeno oriuntur echini:
Pectinibus patulis jactat ſe molle Tarentum.
Nec ſibi cœnarum quivis temere arroget artem,
Non prius exacta tenui ratione ſaporum.
Nec ſatis eſt cara piſces averrere menſa,
Ignarum quibus eſt jus aptius, & quibus aſſis
Languidus in cubitum jam ſe conviva reponet.
Umber, & iligna nutritus glande rotundas
Curvet aper lances carnem vitantis inertem.
Nam Laurens malus eſt, ulvis & arundine pinguis.
Vinea ſummittit capreas non ſemper edules.
Fœcundi leporis ſapiens ſectabitur armos.
Piſcibus atque avibus quæ natura & foret ætas,
Ante meum nulli patuit quæſita palatum.
Sunt quorum ingenium nova tantum cruſtula promit.
Nequaquam ſatis in re una conſumere curam:
Ut ſi quis ſolum hoc, mala ne ſint vina, laboret,
Quali perfundat piſces ſecurus olivo.
Maſſica ſi cœlo ſupponas vina ſereno,
Nocturna, ſi quid craſſi eſt, tenuabitur aura,
Et decedet odor nervis inimicus: at illa
Integrum perdunt lino vitiata ſaporem.
Surrentina vafer qui miſcet fæce Falerna
Vina, columbino limum bene colligit ovo:
Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
Toſtis marcentem ſquillis recreabis & Afra
Potorem cochlea. nam lactuca innatat acri
Poſt vinum ſtomacho. perna magis ac magis hillis
Flagitat in morſus refici: quin omnia malit
Quæcumque immundis fervent allata popinis.
Eſt operæ pretium duplicis pernoſcere juris
Naturam. ſimplex e dulci conſtat olivo:
Quod pingui miſcere mero muriaque decebit,
Non alia quam qua Byzantia putruit orca.
Hoc ubi confuſum ſectis inferbuit herbis,
Corycioque croco ſparſum ſtetit, inſuper addes
Preſſa Venafranæ quod bacca remiſit olivæ.
Picenis cedunt pomis Tiburtia ſucco:
Nam facie præſtant. Venucula convenit ollis.
Rectius Albanam fumo duraveris uvam.
Hanc ego cum malis, ego fæcem primus & alec,
Primus & invenior piper album, cum ſale nigro
Incretum, puris circumpoſuiſſe catillis.

Imma-

Immane eſt vitium, dare millia terna macello,
Anguſtoque vagos piſces urgere catino.
Magna movent ſtomacho faſtidia, ſeu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurit;
Sive gravis veteri crateræ limus adhæſit.
Vilibus in ſcopis, in mappis, in ſcobe, quantus
Conſiſtit ſumtus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma,
Et Tyrias dare circum illota toralia veſtes?
Oblitum, quanto curam ſumtumque minorem
Hæc habeant, tanto reprendi juſtius illis,
Quæ niſi divitibus nequeunt contingere menſis.
Hor. Docte Cati, per amicitiam Divoſque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocumque, memento.
Nam quamvis referas memori mihi pectore cuncta,
Non tamen interpres tantumdem juveris. adde
Vultum habitumque hominis, quem tu vidiſſe beatus
Non magni pendis, quia contigit. at mihi cura
Non mediocris ineſt, fontes ut adire remotos,
Atque haurire queam vitæ præcepta beatæ.

SATIRA V.

Ulyſſes, & Tireſias.

Ulyſ. HOc quoque, Tireſia, præter narrata, petenti
Reſponde: quibus amiſſas reparare queam res
Artibus atque modis. quid rides? *Tir.* Jamne doloſo
Non ſatis eſt Ithacam revehi, patrioſque penates
Aſpicere? *Ulyſ.* O nulli quidquam mentite, vides ut
Nudus inopſque domum redeam, te vate: neque illic
Aut apotheca procis intacta eſt, aut pecus. atqui
Et genus, & virtus, niſi cum re, vilior alga eſt.
Tir. Quando pauperiem, miſſis ambagibus, horres;
Accipe, qua ratione queas diteſcere. Turdus,
Sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc,
Res ubi magna nitet, domino ſene: dulcia poma,
Et quoſcumque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem guſtet venerabilior Lare dives.
Qui quamvis perjurus erit, ſine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi
Tu comes exterior, ſi poſtulet, ire recuſes.
Ulyſ. Utne tegam ſpurco Damæ latus? haud ita Trojæ
Me geſſi, certans ſemper melioribus. *Tir.* Ergo
Pauper eris. *Ulyſ.* Fortem hoc animum tolerare jubebo,
Et quondam majora tuli. tu protinus, unde
Divitias, ærisque ruam, dic, augur, acervos.
Tir. Dixi equidem, & dico. captes aſtutus ubique
Teſtamenta ſenum: neu, ſi vafer unus & alter
Inſidiatorem præroſo fugerit hamo,
Aut ſpem deponas, aut artem illuſus omittas.
Magna minorve foro ſi res certabitur olim,
Vivet uter locuples ſine gnatis, improbus ultro
Qui meliorem audax vocet in jus, illius eſto
Defenſor: fama civem cauſaque priorem
Sperne, domi ſi gnatus erit, fœcundave conjux.
Quinte, puta, aut Publi (gaudent prænomine molles
Auriculæ) tibi me virtus tua fecit amicum.
Jus anceps novi: cauſas defendere poſſum.
Eripiet quivis oculos citius mihi, quam te
Contemtum caſſa nuce pauperet. hæc mea cura eſt,
Ne quid tu perdas, neu ſis jocus. ire domum, atque
Pelliculam curare jube. ſis cognitor ipſe.
Perſta, atque obdura, ſeu rubra Canicula findet
Infantes ſtatuas, ſeu pingui tentus omaſo
Furius hybernas cana nive conſpuet Alpes.
Nonne vides, (aliquis cubito ſtantem prope tangens
Inquiet) ut patiens? ut amicis aptus? ut acer?
Plures annabunt thynni, & cetaria creſcent.
Si cui præterea validus male filius in re
Præclara ſublatus aletur, ne manifeſtum
Cœlibis obſequium nudet te, leniter in ſpem
Arrepe officioſus, ut & ſcribare ſecundus
Heres, &, ſi quis caſus puerum egerit Orco,
In vacuum venias: perraro hæc alea fallit.
Qui teſtamentum tradet tibi cumque legendum,
Abnuere, & tabulas a te removere memento:
Sic tamen ut limis rapias, quid prima ſecundo
Cera velit verſu, ſolus, multiſne coheres,
Veloci percurre oculo. plerumque recoctus
Scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem,
Captatorque dabit riſus Naſica Corano.
Ulyſ. Num furis? an prudens ludis me, obſcura canendo?
Tir. O Laertiade, quidquid dicam, aut erit, aut non.
Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.
Ulyſ. Quid tamen iſta velit ſibi fabula, ſi licet, ede.
Tir. Tempore quo juvenis Parthis horrendus, ab alto
Demiſſum genus Ænea, tellure marique
Magnus erit, forti nubet procera Corano
Filia Naſicæ metuentis reddere ſoldum.
Tum gener hoc faciet: tabulas ſocero dabit, atque
Ut legat orabit: multum Naſica negatas
Accipiet tandem, & tacitus leget, invenietque
Nil ſibi legatum, præter plorare, ſuiſque.
Illud ad hæc jubeo: mulier ſi forte doloſa,
Libertuſve ſenem delirum temperet, illis
Accedas ſocius: laudes, lauderis ut abſens.
Adjuvat hoc quoque: ſed vincit longe, prius ipſum
Expugnare caput. ſcribet mala carmina vecors?
Laudato. ſcortator erit? cave te roget: ultro
Penelopen facilis potiori trade. *Ulyſ.* Putaſne,
Perduci poterit, tam frugi, tamque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere curſu?
Tir. Venit enim magnum donandi parca juventus,
Nec tantum Veneris quantum ſtudioſa culinæ.
Sic tibi Penelope frugi eſt: quæ ſi ſemel uno
De ſene guſtarit, tecum partita lucellum,
Ut canis a corio nunquam abſterrebitur uncto.
Me ſene, quod dicam, factum eſt. anus improba Thebis
Ex teſtamento ſic eſt elata: cadaver
Unctum oleo largo nudis humeris tulit heres:
Scilicet elabi ſi poſſet mortua; credo,
Quod nimium inſtiterat viventi. cautus adito:
Neu deſis operæ, neve immoderatus abundes.
Difficilem & moroſum offendet garrulus: ultro
Non etiam ſileas. Davus ſis comicus: atque
Stes capite obſtipo, multum ſimilis metuenti.
Obſequio graſſare: mone, ſi increbruit aura,
Cautus uti velet carum caput: extrahe turba,
Oppoſitis humeris: aurem ſubſtringe loquaci.
Importunus amat laudari? donec, ohe, jam
Ad cœlum manibus ſublatis, dixerit, urge, &
Creſcentem tumidis infla ſermonibus utrem.
Quum te ſervitio longo curaque levarit,
Et certum vigilans, Quartæ ſit partis Ulyſſes,
Audieris, heres: ergo nunc Dama ſodalis
Nuſquam eſt? unde mihi tam fortem, tamque fidelem?
Sparge ſubinde: &, ſi paulum potes, illacrymare. eſt
Gaudia prodentem vultum celare. ſepulcrum
Commiſſum arbitrio ſine ſordibus extrue. funus
Egregie factum laudet vicinia. ſiquis
Forte coheredum ſenior male tuſſiet, huic tu
Dic, ex parte tua, ſeu fundi ſive domus ſit
Emtor, gaudentem nummo te addicere. ſed me
Imperioſa trahit Proſerpina: vive, valeque.

SATIRA VI.

HOc erat in votis, modus agri non ita magnus,
Hortus ubi, & tecto vicinus jugis aquæ fons,
Et paulum ſylvæ ſuper his foret. auctius atque
Dii melius fecere. bene eſt. nihil amplius oro,
Maja nate, niſi ut propria hæc mihi munera faxis.
Si neque majorem feci ratione mala rem,
Nec ſum facturus vitio culpave minorem:
Si veneror ſtultus nihil horum: O ſi angulus ille
Proximus accedat, qui nunc deformat agellum!
O ſi urnam argenti Fors qua mihi monſtret! (ut illi,
Theſauro invento qui mercenarius agrum
Illum ipſum mercatus aravit: dives amico
Hercule:) ſi quod adeſt, gratum juvat; hac prece te oro,
Pingue pecus domino facias & cetera, præter
Ingenium: utque ſoles, cuſtos mihi maximus adſis.
Ergo ubi me in monteis & in arcem ex urbe removi,
Quid prius illuſtrem Satiris, Muſaque pedeſtri?
Nec mala me ambitio perdit, nec plumbeus Auſter,
Autumnuſque gravis, Libitinæ quæſtus acerbæ.
Matutine pater, ſeu Jane libentius audis,
Unde homines operum primos vitæque labores
Inſtituunt (ſic diis placitum) tu carminis eſto
Principium. Romæ ſponſorem me rapis. eja,
Ne prior officio quiſquam reſpondeat, urges.
Sive Aquilo radit terras, ſeu bruma nivalem
Interiore diem gyro trahit, ire neceſſe eſt.
Poſtmodo, quod mi obſit, clare certumque loquuto,
Luctandum in turba: facienda injuria tardis:
Quid vis, inſane? & quas res agis? improbus urget
Iratis precibus. tu pulſes omne, quod obſtat,
Ad Mæcenatem memori ſi mente recurras?
Hoc juvat, & melli eſt, non mentiar. at ſimul atras
Ventum eſt Eſquilias, aliena negotia centum
Per caput & circa ſaliunt latus. ante ſecundam
Roſcius orabat ſibi adeſſes ad Puteal cras.
De re communi ſcribæ magna atque nova te
Orabant hodie meminiſſes, Quinte, reverti.
Imprimat his cura Mæcenas ſigna tabellis.
Dixeris, experiar: ſi vis, potes, addit, & inſtat.
Septimus octavo propior jam fugerit annus,
Ex quo Mæcenas me cœpit habere ſuorum
In numero: dumtaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet, iter faciens, & cui concredere nugas
Hoc genus: hora quota eſt? Thrax eſt Gallina Syro par?
Matutina parum cautos jam frigora mordent:
Et quæ rimoſa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus ſubjectior in diem & horam
Invidiæ. noſter ludos ſpectaverat una,
Luſerat in campo, fortunæ filius, omnes.
Frigidus a Roſtris manat per compita rumor;
Quicumque obvius eſt, me conſulit. O bone, nam te
Scire, Deos quoniam propius contingis, oportet,
Numquid de Dacis audiſti? nil equidem. ut tu
Semper eris deriſor? at omnes Dii exagitent me,
Si quidquam. quid? militibus promiſſa Triquetra
Prædia Cæſar an eſt Itala tellure daturus?
Jurantem me ſcire nihil mirantur, ut unum
Scilicet egregii mortalem altique ſilenti.
Perditur hæc inter miſero lux, non ſine votis:
O rus, quando ego te aſpiciam? quandoque licebit,
Nunc veterum libris, nunc ſomno & inertibus horis
Ducere ſollicitæ jucunda oblivia vitæ?
O quando faba Pythagoræ cognata, ſimulque
Uncta ſatis pingui ponentur oluſcula lardo?
O noctes cœnæque Deum! quibus ipſe, meique,
Ante larem proprium veſcor, vernaſque procaces
Paſco libatis dapibus. prout cuique libido eſt,
Siccat inæquales calices conviva, ſolutus
Legibus inſanis: ſeu quis capit acria fortis
Pocula, ſeu modicis uveſcit lætius. ergo
Sermo oritur, non de villis domibuſve alienis:
Nec male, necne Lepos ſaltet: ſed, quod magis ad nos
Pertinet, & neſcire malum eſt, agitamus: utrumne
Divitiis homines, an ſint virtute beati:
Quidve ad amicitias, uſus rectumne trahat nos,
Et quæ ſit natura boni, ſummumque quid ejus.
Cervius hæc inter vicinus garrit aniles
Ex re fabellas. nam ſi quis laudat Arelli
Sollicitas ignarus opes, ſic incipit: Olim
Ruſticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepiſſe cavo, veterem vetus hoſpes amicum:
Aſper, & attentus quæſitis, ut tamen arctum
Solveret hoſpitiis animum. quid multa? neque illi
Sepoſiti ciceris nec longæ invidit avenæ:
Aridum & ore ferens acinum, ſemeſaque lardi
Fruſta dedit, cupiens varia faſtidia cœna
Vincere tangentis male ſingula dente ſuperbo:
Quum pater ipſe domus palea porrectus in horna
Eſſet ador loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem urbanus ad hunc: Quid te juvat, inquit, amice,
Prærupti nemoris patientem vivere dorſo?
Vin' tu homines urbemque feris præponere ſylvis?
Carpe viam, mihi crede, comes: terreſtria quando
Mortales animas vivunt ſortita, neque ulla eſt
Aut magno aut parvo lethi fuga: quo, bone, circa
Dum licet in rebus jucundis vive beatus:
Vive memor quam ſis ævi brevis. Hæc ubi dicta
Agreſtem pepulere, domo levis exilit: inde
Ambo propoſitum peragunt iter, urbis aventes
Mœnia nocturni ſubrepere. jamque tenebat
Nox medium cœli ſpatium, quum ponit uterque
In locuplete domo veſtigia, rubro ubi cocco
Tincta ſuper lectos canderet veſtis eburnos,
Multaque de magna ſupereſſent fercula cœna,
Quæ procul extructis inerant heſterna caniſtris.
Ergo ubi purpurea porrectum in veſte locavit
Agreſtem, veluti ſuccinctus curſitat hoſpes,
Continuatque dapes, necnon verniliter ipſis
Fungitur officiis, prælambens omne quod affert.
Ille cubans gaudet mutata ſorte, boniſque
Rebus agit lætum convivam: quum ſubito ingens
Valvarum ſtrepitus lectis excuſſit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave, magiſque
Exanimes trepidare, ſimul domus alta moloſſis
Perſonuit canibus. tum ruſticus: Haud mihi vita
Eſt opus hac, ait, & valeat: me ſylva, cavuſque
Tutus ab inſidiis tenui ſolabitur eruo.

SATIRA VII.

Davus, & Horatius.

Dav. JAmdudum auſculto, & cupiens tibi dicere ſervus
Pauca, reformido. *Hor.* Davuſne? *Dav.* Ita, Davus, amicum
Mancipium domino, & frugi, quod ſit ſatis: hoc eſt,
Ut vitale putes. *Hor.* Age, libertate Decembri,
Quando ita majores voluerunt, utere; narra.
Dav. Pars hominum vitiis gaudet conſtanter, & urget
Propoſitum: pars multa natat, modo recta capeſſens,
Interdum pravis obnoxia. ſæpe notatus
Cum tribus annellis, modo læva Priſcus inani,

Vixit

Vixit inæqualis, clavum ut mutaret in horas:
Ædibus ex magnis ſubito ſe conderet, unde
Mundior exiret vix libertinus honeſte.
Jam mœchus Romæ, jam mallet doctus Athenis
Vivere, Vertumnis, quotquot ſunt, natus iniquis.
Scurra Volanerius, poſtquam illi juſta chiragra
Contudit articulos, qui pro ſe tolleret atque
Mitteret in phimum talos mercede diurna
Conductum pavit. quanto conſtantior idem
In vitiis, tanto levius miſer ac prior illo,
Qui jam contento, jam laxo fune laborat.
Hor. Non dices hodie, quorſum hæc tam putida tendant,
Furcifer? *Dav.* Ad te, inquam. *Hor.* Quo pacto, peſſime? *Dav.* Laudas
Fortunam, & mores antiquæ plebis: & idem,
Si quis ad illa deus ſubito te agat, uſque recuſes:
Aut quia non ſentis, quod clamas, rectius eſſe,
Aut quia non firmus rectum defendis, & hæres,
Nequidquam cœno cupiens evellere plantam.
Romæ rus optas, abſentem ruſticus urbem
Tollis ad aſtra levis. ſi nuſquam es forte vocatus
Ad cœnam, laudas ſecurum olus, ac velut uſquam
Vinctus eas, ita te felicem dicis, amaſque
Quod nuſquam tibi ſit potandum. juſſerit ad ſe
Mæcenas ſerum ſub lumina prima venire
Convivam, Nemon' oleum feret ocyus? ecquis
Audit? cum magno blateras clamore, furiſque,
Milvius & ſcurræ, tibi non referenda precati,
Diſcedunt. etenim fateor me, dixerit ille,
Duci ventre levem: naſum nidore ſupinor
Imbecillus, iners, ſi quid vis, adde, popino.
Tu, quum ſis quod ego, & fortaſſis nequior, ultro
Inſectere, velut melior? verbiſque decoris
Obvolvas vitium? quid, ſi me ſtultior ipſo
Quingentis emto drachmis deprenderis? aufer
Me vultu terrere, manum ſtomachumque teneto,
Dum, quæ Criſpini docuit me janitor, edo.
Te conjux aliena capit, meretricula Davum.
Peccat uter noſtrum cruce dignius? acris ubi me
Natura incendit, ſub clara nuda lucerna
Quæcunque excepit turgentis verbera caudæ,
Clunibus aut agitavit equum laſciva ſupinum,
Dimittit neque famoſum, neque ſollicitum, ne
Ditior, aut formæ melioris mejat eodem.
Tu, quum projectis inſignibus, annulo equeſtri,
Romanoque habitu, prodis, ex judice, Dama
Turpis, odoratum caput obſcurante lacerna,
Non es quod ſimulas? metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis oſſa pavore.
Quid refert, uri virgis, ferroque necari,
Auctoratus eas, an turpi clauſus in arca,
Quo te demiſit peccati conſcia herilis
Contractum, genibus tangas caput? eſtne marito
Matronæ peccantis in ambos juſta poteſtas?
In corruptorem vel juſtior? illa tamen ſe
Non habitu mutatve loco, peccatve ſuperne,
Quum te formidet mulier, neque credat amanti.
Ibis ſub furcam prudens, dominoque furenti
Committes rem omnem, vitam, & cum corpore famam.
Evaſti? credo, metues, doctuſque cavebis.
Quæres quando iterum paveas, iterumque perire
Poſſis. o toties ſervus! quæ bellua ruptis,
Quum ſemel effugit, reddit ſe prava catenis?
Non ſum mœchus, ais. neque ego, hercule, fur, ubi vaſa
Prætereo ſapiens argentea. tolle periclum,
Jam vaga proſiliet frænis natura remotis,
Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
Tot tantiſque minor, quem ter vindicta quaterque
Impoſita haud unquam miſera formidine privet?
Adde ſupradictis, quod non levius valeat. nam
Sive vicarius eſt, qui ſervo paret (uti mos
Veſter ait) ſeu conſervus, tibi quid ſum ego? nempe
Tu mihi qui imperitas, aliis ſervis miſer, atque
Duceris, ut nervis alienis mobile lignum.
Hor. Quiſnam igitur liber? *Dav.* Sapiens, ſibique imperioſus:
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent.
Reſponſare cupidinibus, contemnere honores,
Fortis, & in ſeipſo totus teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per leve morari:
In quem manca ruit ſemper fortuna. poteſne
Ex his, ut proprium quid noſcere? quinque talenta
Poſcit te mulier, vexat, foribuſque repulſum
Perfundit gelida: rurſus vocat: eripe turpi
Colla jugo, liber, liber ſum, dic age. non quis,
Urget enim dominus mentem non lenis, & acres
Subjectat laſſo ſtimulos, verſatque negantem.
Vel quum Pauſiaca torpes, inſane, tabella,
Qui peccas minus atque ego? quum Fulvi Rutubæque,
Aut Placidejani contento poplite miror
Prælia, rubrica picta aut carbone, velut ſi
Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
Arma viri: nequam & ceſſator Davus: at ipſe
Subtilis veterum Judex & callidus audis.
Nil ego, ſi ducor libo fumante: tibi ingens
Virtus atque animus cœnis reſponſat opimis.
Obſequium ventris mihi pernicioſius eſt, cur?
Tergo plector enim. qui tu impunitior illa
Quæ parvo ſumi nequeunt, obſonia captas?
Nempe inamareſcunt epulæ ſine fine petitæ,
Illuſique pedes vitioſum ferre recuſant
Corpus. an hic peccat, ſub noctem qui puer uva
Furtivam mutat ſtrigilem? qui prædia vendit,
Nil ſervile, gulæ parens, habet? adde, quod idem
Non horam tecum eſſe potes, non otia recte
Ponere: teque ipſum vitas fugitivus, & erro:
Jam vino quærens, jam ſomno fallere curam:
Fruſtra, nam comes atra premit, ſequiturque fugacem.
Hor. Unde mihi lapidem? *Dav.* Quorſum eſt opus? *Hor.* Unde ſagittas?
Dav. Aut inſanit homo, aut verſus facit. *Hor.* Ocyus hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

SATIRA VIII.

Horatius, & Fundanius.

Hor. UT Naſidieni juvit te cœna beati?
Nam mihi quærenti convivam, dictus heri illic
De medio potare die. *Fun.* Sic ut mihi nunquam
In vita fuerit melius. *Hor.* Da (ſi grave non eſt)
Quæ prima iratum ventrem placaverit eſca.
Fun. In primis Lucanus aper: leni fuit Auſtro
Captus, ut ajebat cœnæ pater. acria circum
Rapula, lactucæ, radices, qualia laſſum
Pervellunt ſtomachum; ſiſer, alec, fæcula Coa.
His ubi ſublatis, puer alte cinctus acernam
Gauſape purpureo menſam perterſit, & alter
Sublegit quodcunque jaceret inutile, quodque
Poſſet cœnantes offendere. ut Attica virgo
Cum ſacris Cereris, procedit fuſcus Hydaſpes,
Cæcuba vina ferens: Alcon, Chium maris expers.
Hic herus, Albanum, Mæcenas, ſive Falernum
Te magis appoſitis delectat, habemus utrumque;

Divitias miſeras. *Hor.* Sed queis cœnantibus una,
Fundani, pulcre fuerit tibi, noſſe laboro.
Fun. Summus ego, & prope me Viſcus Turinus, & infra,
Si memini, Varius: cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Mæcenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat ſuper ipſum, Porcius infra,
Ridiculus totas ſimul abſorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui, ſi quid forte lateret,
Indice monſtraret digito. nam cetera turba,
Nos, inquam, cœnamus aveis, conchylia, piſces,
Longe diſſimilem noto celantia ſuccum,
Ut vel continuo patuit, cum paſſeris atque
Inguſtata mihi porrexerit ilia rhombi.
Poſt hoc me docuit melimela rubere minorem
Ad Lunam delecta. quid hoc interſit, ab ipſo
Audieris melius. tum Vibidius Balatroni,
Nos, niſi damnoſe bibimus, moriemur inulti,
Et calices poſcit majores. vertere pallor
Tum parochi faciem, nil ſic metuentis ut acres
Potores, vel quod maledicunt liberius, vel
Fervida quod ſubtile exſurdant vina palatum.
Invertunt Aliphanis vinaria tota
Vibidius Balatroque, ſequutis omnibus: imi
Convivæ lecti nihilum nocuere lagenis.
Affertur ſquillas inter muræna natantes
In patina porrecta. ſub hoc herus, Hæc gravida, inquit,
Capta eſt, deterior poſt partum carne futura.
His miſtum jus eſt oleo, quod prima Venafri
Preſſit cella; garo de ſuccis piſcis Iberi;
Vino quinquenni, verum citra mare nato,
Dum coquitur; cocto Chium ſic convenit, ut non
Hoc magis ullum aliud; pipere albo, non ſine aceto,
Quod Methymnæam vitio mutaverit uvam.
Erucas virides, inulas ego primus amaras
Monſtravi incoquere; illotos Curtillus echinos,
Ut melius, muria, quam teſta marina remittit.
Interea ſuſpenſa graves aulæa ruinas
In patinam fecere, trahentia pulveris atri
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
Nos majus veriti, poſtquam nihil eſſe pericli
Senſimus, erigimur. Rufus, poſito capite, ut ſi
Filius immaturus obiſſet, flere, quis eſſet
Finis? ni ſapiens ſic Nomentanus amicum
Tolleret? heu, Fortuna, quis eſt crudelior in nos
Te, Deus? ut ſemper gaudes illudere rebus
Humanis! Varius mappa compeſcere riſum
Vix poterat. Balatro, ſuſpendens omnia naſo,
Hæc eſt conditio vivendi, ajebat: eoque
Reſponſura tuo numquam eſt par fama labori.
Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
Sollicitudine diſtrictum, ne panis aduſtus,
Ne male conditum jus apponatur; ut omnes
Præcincti recte pueri comtique miniſtrent?
Adde hos præterea caſus: aulæa ruant ſi,
Ut modo: ſi patinam pede lapſus frangat agaſo.
Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res
Adverſæ nudare ſolent, celare ſecundæ.
Naſidienus ad hæc: tibi Dii, quæcumque preceris,
Commoda dent; ita vir bonus es, convivaque comis:
Et ſoleas poſcit. tum in lecto quoque videres
Stridere ſecreta diviſos aure ſuſurros.
Nullos his mallem ludos ſpectaſſe. *Hor.* Sed illa
Redde, age, quæ deinceps riſiſti. *Fun.* Vibidius dum
Quærit de pueris, num ſit quoque fracta lagena,
Quod ſibi poſcenti non dentur pocula; dumque
Ridetur fictis rerum, Balatrone ſecundo,
Naſidiene, redis mutatæ frontis, ut arte
Emendaturus fortunam. deinde ſecuti
Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes
Membra gruis, ſparſi ſale multo non ſine farre,
Pinguibus & ficis paſtum jecur anſeris albi,
Et leporum avulſos, ut multo ſuavius, armos,
Quam ſi cum lumbis quis edit. tum pectore aduſto
Vidimus, & merulas poni, & ſine clune palumbes;
Suaves res, ſi non cauſas narraret earum &
Naturas dominus: quem nos ſic fugimus ulti,
Ut nihil omnino guſtaremus: velut illis
Canidia afflaſſet, pejor ſerpentibus Afris.

EPISTOLARUM LIB. I.

AD MÆCENATEM. EPIST. I.

PRima dicte mihi, ſumma dicende Camœna,
Spectatum ſatis, & donatum jam rude, quæris,
Mæcenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem eſt ætas, non mens. Veianius, armis
Herculis ad poſtem fixis, latet abditus agro,
Ne populum extrema toties exoret arena.
Eſt mihi, purgatam crebro qui perſonet aurem,
Solve ſeneſcentem mature ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.
Nunc itaque & verſus & cetera ludicra pono:
Quid verum atque decens, curo & rogo, & omnis in hoc.
Condo & compono, quæ mox depromere poſſim. (ſum:
Ac ne forte roges, quo me duce, quo Lare tuter:
Nullius addictus jurare in verba magiſtri,
Quo me cunque rapit tempeſtas, deferor hoſpes.
Nunc agilis fio, & merſor civilibus undis,
Virtutis veræ cuſtos rigiduſque ſatelles:
Nunc in Ariſtippi furtim præcepta relabor,
Et mihi res, non me rebus ſubmittere conor.
Ut nox longa, quibus mentitur amica, dieſque
Longa videtur opus debentibus: ut piger annus
Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quæ ſpem
Conſiliumque morantur agendi gnaviter id, quod
Æque pauperibus prodeſt, locupletibus æque,
Æque neglectum pueris ſenibuſque nocebit.
Reſtat, ut his ego me ipſe regam ſolerque elementis:
Non poſſis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
Nec, quia deſperes invicti membra Glyconis,

Nodoſa corpus nolis prohibere chiragra.
Eſt quodam prodire tenus, ſi non datur ultra.
Fervet avaritia miſeroque cupidine pectus?
Sunt verba & voces, quibus hunc lenire dolorem
Poſſis, & magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? ſunt certa piacula, quæ te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iracundus, iners, vinoſus, amator:
Nemo adeo ferus eſt, ut non miteſcere poſſit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.
Virtus eſt, vitium fugere: & ſapientia prima,
Stultitia caruiſſe. vides, quæ maxima credis
Eſſe mala, exiguum cenſum, turpemque repulſam,
Quanto devites animi capitiſque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes:
Ne cures ea, quæ ſtulte miraris & optas:
Diſcere, & audire, & meliori credere non vis?
Quis circum pagos & circum compita pugnax
Magna coronari contemnat Olympia, cui ſpes,
Cui ſit conditio dulcis ſine pulvere palmæ?
Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum.
O cives, cives, quærenda pecunia primum eſt,
Virtus poſt nummos. hæc Janus ſummus ab imo
Perdocet: hæc recinunt juvenes dictata ſeneſque
Lævo ſuſpenſi loculos tabulamque lacerto.
Si quadringentis ſex ſeptem millia deſunt,
Eſt animus tibi, ſunt mores, & lingua fideſque,
Plebs eris. at pueri ludentes, rex eris, ajunt,
Si recte facies. Hic murus aeneus eſto,
Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.
Roſcia (dic ſodes) melior lex, an puerorum
Nænia, quæ regnum recte facientibus offert,
Et maribus Curiis & decantata Camillis?
Iſne tibi melius ſuadet, qui rem facias, rem,
Si poſſis, recte: ſi non, quocunque modo rem:
Ut propius ſpectes lacrymoſa poemata Puppi:
An qui Fortunæ te reſponſare ſuperbæ
Liberum & erectum præſens hortatur & optat?
Quod ſi me populus Romanus forte roget, cur
Non, ut porticibus, ſic judiciis fruar iiſdem,
Nec ſequar aut fugiam, quæ diligit ipſe vel odit:
Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Reſpondit, referam, Quia me veſtigia terrent
Omnia te adverſum ſpectantia, nulla retrorſum.
Bellua multorum es capitum. nam quid ſequar? aut quem?
Pars hominum geſtit conducere publica: ſunt, qui
Cruſtis & pomis viduas venentur avaras,
Excipiantque ſenes, quos in vivaria mittant:
Multis occulto creſcit res fœnore. verum
Eſto, aliis alios rebus ſtudiiſque teneri:
Iidem eadem poſſunt horam durare probantes?
Nullus in orbe ſinus Bajis prælucet amœnis,
Si dixit dives, lacus & mare ſentit amorem
Feſtinantis heri. cui ſi vitioſa libido
Fecerit auſpicium, cras ferramenta Theanum
Tolletis, fabri. lectus genialis in aula eſt?
Nil ait eſſe prius, melius nil cœlibe vita.
Si non eſt, jurat bene ſolis eſſe maritis.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? ride: mutat cœnacula, lectos,
Balnea, tonſores: conducto navigio æque
Nauſeat ac locuples, quem ducit priva triremis.
Si curtatus inæquali tonſore capillos
Occurri, rides: ſi forte ſubucula pexæ
Trita ſubeſt tunicæ, vel ſi toga diſſidet impar,
Rides: quid, mea quum pugnat ſententia ſecum?
Quod petiit, ſpernit? repetit, quod nuper omiſit?
Æſtuat, & vitæ diſconvenit ordine toto?
Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis?
Inſanire putas ſolennia me: neque rides,
Nec medici credis, nec curatoris egere
A Prætore dati: rerum tutela mearum
Quum ſis, & prave ſectum ſtomacheris ob unguem
De te pendentis, te reſpicientis amici.
Ad ſummam, ſapiens uno minor eſt Jove: dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum:
Præcipue ſanus, niſi quum pituita moleſta eſt.

AD LOLLIUM. EPIST. II.

Trojani belli ſcriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romæ, Præneſte relegi:
Qui, quid ſit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
Plenius ac melius Chryſippo & Crantore dicit.
Cur ita crediderim, niſi quid te detinet, audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
Græcia Barbariæ lento colliſa duello,
Stultorum regum & populorum continet æſtus.
Antenor cenſet belli præcidere cauſam.
Quid Paris? ut ſalvus regnet, vivatque beatus,
Cogi poſſe negat. Neſtor componere liteis
Inter Peleiden feſtinat & inter Atreiden.
Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
Seditione, dolis, ſcelere, atque libidine & ira
Iliacos intra muros peccatur & extra.
Rurſus, quid virtus, & quid ſapientia poſſit,
Utile propoſuit nobis exemplar Ulyſſem:
Qui domitor Trojæ, multorum providus urbeis
Et mores hominum inſpexit, latumque per æquor,
Dum ſibi, dum ſociis reditum parat, aſpera multa
Pertulit, adverſis rerum immerſabilis undis.
Sirenum voces & Circes pocula noſti:
Quæ ſi cum ſociis ſtultus cupiduſque bibiſſet,
Sub domina meretrice fuiſſet turpis & excors:
Vixiſſet canis immundus, vel amica luto ſus.
Nos numerus ſumus, & fruges conſumere nati,
Sponſi Penelopæ, nebulones, Alcinoique
In cute curanda plus æquo operata juventus,
Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, &
Ad ſtrepitum citharæ ceſſatum ducere curam.
Ut jugulent homines, ſurgunt de nocte latrones;
Ut teipſum ſerves, non expergiſceris? atqui
Si noles ſanus, curres hydropicus: & ni
Poſces ante diem librum cum lumine, ſi non
Intendes animum ſtudiis & rebus honeſtis,
Invidia vel amore vigil torquebere. nam cur
Quæ lædunt oculos, feſtinas demere: ſi quid
Eſt animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui cœpit, habet. ſapere aude:
Incipe. qui recte vivendi prorogat horam,
Ruſticus exſpectat dum defluat amnis. at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis ævum.
Quæritur argentum, pueriſque beata creandis
Uxor, & incultæ pacantur vomere ſylvæ.
Quod ſatis eſt, cui contigit, hic nihil amplius optet.
Non domus & fundus, non æris acervus & auri
Ægroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas. valeat poſſeſſor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat uti.
Qui cupit aut metuit, juvat illum ſic domus aut res,

Ut

Ut lippum pictæ tabulæ, fomenta podagram,
Auriculas citharæ collecta ſorde dolentes.
Sincerum eſt niſi vas, quodcunque infundis aceſcit.
Sperne voluptates: nocet emta dolore voluptas.
Semper avarus eget: certum voto pete finem.
Invidus alterius macreſcit rebus opimis:
Invidia Siculi non invenere tyranni
Majus tormentum. qui non moderabitur iræ,
Infectum volet eſſe, dolor quod ſuaſerit & mens,
Dum pœnas odio per vim feſtinat inulto.
Ira furor brevis eſt. animum rege: qui niſi paret,
Imperat: hunc frænis, hunc tu compeſce catena.
Fingit equum tenera docilem cervice magiſter
Ire viam quam monſtrat eques. venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in ſylvis catulus. nunc adbibe puro
Pectore verba, puer; nunc te melioribus offer.
Quo ſemel eſt imbuta recens, ſervabit odorem
Teſta diu. quod ſi ceſſas, aut ſtrenuus anteis,
Nec tardum opperior, nec præcedentibus inſto.

AD JULIUM FLORUM. EPIST. III.

JUli Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius, Auguſti privignus, ſcire laboro.
Thracane vos, Hebruſque nivali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia turres,
An pingues Aſiæ campi colleſque morantur?
Quid ſtudioſa cohors operum ſtruit? hæc quoque curo,
Quis ſibi res geſtas Auguſti ſcribere ſumit?
Bella quis & paces longum diffundit in ævum?
Quid Titius, Romana brevi venturus in ora?
Pindarici fontis qui non expalluit hauſtus,
Faſtidire lacus & rivos auſus apertos?
Ut valet? ut meminit noſtri? fidibuſne Latinis
Thebanos aptare modos ſtudet, auſpice Muſa?
An tragica deſævit & ampullatur in arte?
Quid mihi Celſus agit? monitus, multumque monendus,
Privatas ut quærat opes, & tangere vitet
Scripta, Palatinus quæcunque recepit Apollo:
Ne, ſi forte ſuas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula riſum,
Furtivis nudata coloribus. ipſe quid audes?
Quæ circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
Ingenium, non incultum eſt, nec turpiter hirtum.
Seu linguam cauſis acuis, ſeu civica jura
Reſpondere paras, ſeu condis amabile carmen,
Prima feres ederæ victricis præmia. quod ſi
Frigida curarum fomenta relinquere poſſes,
Quo te cœleſtis ſapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc ſtudium, parvi properemus & ampli,
Si patriæ volumus, ſi nobis vivere cari.
Debes hoc etiam reſcribere, ſi tibi curæ
Quantæ conveniat Munatius. an male ſarta
Gratia nequicquam coit, & reſcinditur? at vos
Seu calidus ſanguis, ſeu rerum inſcitia vexat
Indomita cervice feros, ubicumque locorum
Vivitis indigni fraternum rumpere fœdus,
Paſcitur in veſtrum reditum votiva juvenca.

AD ALBIUM TIBULLUM. EPIST. IV.

ALbi, noſtrorum ſermonum candide judex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Caſſi Parmenſis opuſcula vincat?
An tacitum ſylvas inter reptare ſalubres,

Curantem quidquid dignum ſapiente bonoque eſt?
Non tu corpus eras ſine pectore. Di tibi formam,
Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.
Quid voveat dulci nutricula majus alumno,
Quam ſapere & fari ut poſſit quæ ſentiat, & cui
Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et mundus victus, non deficiente crumena?
Inter ſpem curamque, timores inter & iras,
Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.
Grata ſuperveniet, quæ non ſperabitur, hora.
Me pinguem & nitidum bene curata cute viſes,
Cum ridere voles Epicuri de grege porcum.

AD TORQUATUM. EPIST. V.

SI potes Archaicis conviva recumbere lectis,
Nec modica cœnare times olus omne patella,
Supremo te ſole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes iterum Tauro diffuſa, paluſtres
Inter Minturnas, Sinueſſanumque Petrinum.
Sin melius quid habes, arceſſe, vel imperium fer.
Jamdudum ſplendet focus, & tibi munda ſupellex.
Mitte leves ſpes, & certamina divitiarum,
Et Moſchi cauſam. cras nato Cæſare feſtus
Dat veniam ſomnumque dies: impune licebit
Æſtivam ſermone benigno tendere noctem.
Quo mihi fortunas, ſi non conceditur uti?
Parcus ob heredis curam, nimiumque ſeverus,
Aſſidet inſano, potare & ſpargere flores
Incipiam, patiarque vel inconſultus haberi.
Quid non ebrietas deſignat? operta recludit:
Spes jubet eſſe ratas: in prælia trudit inermem:
Sollicitis animis onus eximit: addocet artes.
Fœcundi calices quem non fecere diſertum?
Contracta quem non in paupertate ſolutum?
Hæc ego procurare & idoneus imperor, & non
Invitus, ne turpe toral, ne ſordida mappa
Corruget nares: ne non & cantharus, & lanx
Oſtendat tibi te: ne fidos inter amicos
Sit qui dicta foras eliminet: ut coeat par
Jungaturque pari, Brutum tibi, Septimiumque,
Et niſi cœna prior potiorque puella Sabinum
Detinet, aſſumam. locus eſt & pluribus umbris.
Sed nimis arcta premunt olidæ convivia capræ.
Tu, quotus eſſe velis, reſcribe: &, rebus omiſſis,
Atria ſervantem poſtico falle clientem.

AD NUMICIUM. EPIST. VI.

NIl admirari prope res eſt una, Numici,
Solaque, quæ poſſit facere & ſervare beatum.
Hunc ſolem, & ſtellas, & decedentia certis
Tempora momentis, ſunt qui formidine nulla
Imbuti ſpectent. quid cenſes munera terræ?
Quid, maris extremos Arabas ditantis & Indos?
Ludicra quid, plauſus, & amici dona Quiritis?
Quo ſpectanda modo, quo ſenſu credis & ore?
Qui timet his adverſa, fere miratur eodem
Quo cupiens pacto, pavor eſt utrique moleſtus:
Improviſa ſimul ſpecies exterret utrumque.
Gaudeat, an doleat: cupiat metuatne: quid ad rem?
Si, quicquid vidit melius pejuſve ſua ſpe,
Defixis oculis, animoque & corpore torpet?
Inſani ſapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Ultra quam ſatis eſt virtutem ſi petat ipſam.
I nunc, argentum, & marmor vetus, æraque, & artes

Suſpice, cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude, quod ſpectant oculi te mille loquentem:
Gnavus mane forum, & veſpertinus pete tectum:
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mucius: indignum, quod ſit pejoribus ortus:
Hic tibi ſit potius, quam tu mirabilis illi.
Quidquid ſub terra eſt, in apricum proferet ætas,
Defodiet condetque nitentia. cum bene notum
Porticus Agrippæ & via te conſpexerit Appi,
Ire tamen reſtat, Numa quo devenit & Ancus.
Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quære fugam morbi. vis recte vivere? quis non?
Si virtus hoc una poteſt dare, fortis omiſſis
Hoc age deliciis. virtutem verba putas, ut
Lucum ligna? cave ne portus occupet alter,
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas.
Mille talenta rotundentur, totidem altera, porro
Tertia ſuccedant, & quæ pars quadret acervum.
Scilicet uxorem cum dote, fidemque, & amicos,
Et genus & formam regina pecunia donat:
Ac bene nummatum decorat Suadela, Venuſque.
Mancipiis locuples eget æris Cappadocum rex.
Ne fueris hic tu. chlamydes Lucullus, ut ajunt,
Si poſſet centum ſcenæ præbere rogatus,
Qui poſſim tot? ait: tamen & quæram, & quot habebo
Mittam. poſt paullo ſcribit, ſibi millia quinque
Eſſe domi chlamydum: partem, vel tolleret omneis.
Exilis domus eſt, ubi non & multa ſuperſunt,
Et dominum fallunt, & proſunt furibus. ergo,
Si res ſola poteſt facere & ſervare beatum,
Hoc primus repetas opus, hoc poſtremus omittas.
Si fortunatum ſpecies & gratia præſtat,
Mercemur ſervum, qui dictet nomina, lævum
Qui fodicet latus, & cogat trans pondera dextram
Porrigere. hic multum in Fabia valet, ille Velina:
Cuilibet hic faſceis dabit, eripietque curule,
Cui volet, importunus ebur. frater, pater, adde:
Ut cuique eſt ætas, ita quemque facetus adopta.
Si, bene qui cœnat, bene vivit: lucet, eamus,
Quo ducit gula. piſcemur, venemur: ut olim
Gargilius, qui mane plagas, venabula, ſervos,
Differtum tranſire forum populumque jubebat:
Unus ut e multis, populo ſpectante, referret
Emtum mulus aprum. crudi tumidique lavemur,
Quid deceat, quid non, obliti: cærite cera
Digni, remigium vitioſum Ithacenſis Ulyſſei:
Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
Si, Mimnermus uti cenſet, ſine amore jociſque
Nil eſt jucundum, vivas in amore jociſque.
Vive: vale. ſi quid noviſti rectius iſtis,
Candidus imperti: ſi non, his utere mecum.

AD MÆCENATEM. EP. VII.

Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax deſideror. atqui
Si me vivere vis ſanum, recteque valentem,
Quam mihi das ægro, dabis ægrotare timenti,
Mæcenas, veniam: dum ficus prima calorque
Deſignatorem decorat lictoribus atris:
Dum pueris omnis pater & matercula pallet:
Officioſaque ſedulitas & opella forenſis
Adducit febreis, & teſtamenta reſignat.
Quod ſi bruma niveis Albanis illinet agris,
Ad mare deſcendet vates tuus, & ſibi parcet,
Contractuſque leget: te, dulcis amice, reviſet
Cum Zephyris, ſi concedes, & hirundine prima.
Non, quo more piris veſci Calaber jubet hoſpes,
Tu me feciſti locupletem. veſcere ſodes.
Jam ſatis eſt. at tu quantumvis tolle. benigne.
Non inviſa feres pueris munuſcula parvis.
Tam teneor dono, quam ſi dimittar onuſtus.
Ut libet: hæc porcis hodie comedenda relinques.
Prodigus & ſtultus donat quæ ſpernit & odit.
Hæc ſeges ingratos tulit, & feret omnibus annis.
Vir bonus & ſapiens dignis ait eſſe paratus,
Nec tamen ignorat, quid diſtent æra lupinis.
Dignum præſtabo me etiam pro laude merentis.
Quod ſi me noles uſquam diſcedere, reddes
Forte latus, nigros anguſta fronte capillos:
Reddes dulce loqui: reddes ridere decorum, &
Inter vina fugam Cynaræ mœrere protervæ.
Forte per anguſtam tenuis vulpecula rimam
Repſerat in cumeram frumenti: paſtaque, rurſus
Ire foras pleno tendebat corpore, fruſtra.
Cui muſtela procul: ſi vis, ait, effugere iſtinc,
Macra cavum repetes arctum, quem macra ſubiſti.
Hac ego ſi compellar imagine, cuncta reſigno:
Nec ſomnum plebis laudo ſatur altilium: nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Sæpe verecundum laudaſti: rexque paterque
Audiſti coram, nec verbo parcius abſens:
Inſpice, ſi poſſum donata reponere lætus.
Haud male Telemachus proles patientis Ulyſſei,
Non eſt aptus equis Ithacæ locus, ut neque planis
Porrectus ſpatiis, neque multæ prodigus herbæ.
Atreide, magis apta tibi tua dona relinquam.
Parvum parva decent. mihi jam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.
Strenuus & fortis, cauſiſque Philippus agendis
Clarus, ab officiis octavam circiter horam
Dum redit, atque foro nimium diſtare Carinas
Jam grandis natu queritur, conſpexit, ut ajunt,
Adraſum quemdam vacua tonſoris in umbra,
Cultello proprios purgantem leniter ungueis.
Demetri, (puer hic non læve juſſa Philippi
Accipiebat,) abi, quære, & refer: unde domo, quis,
Cujus fortunæ, quo ſit patre, quove patrono.
It, redit, & narrat, Vultejum nomine Menam,
Præconem, tenui cenſu, ſine crimine notum,
Et properare loco, & ceſſare, & quærere, & uti,
Gaudentem parviſque ſodalibus, & Lare certo,
Et ludis, &, poſt deciſa negotia, campo.
Scitari libet ex ipſo quæcumque refers: dic
Ad cœnam veniat. non ſane credere Mena:
Mirari ſecum tacitus. quid multa? benigne,
Reſpondet. negat ille mihi? negat improbus & te
Negligit, aut horret. Vultejum mane Philippus
Vilia vendentem tunicato ſcruta popello
Occupat, & ſalvere jubet prior. ille Philippo
Excuſare laborem, & mercenaria vincla,
Quod non mane domum veniſſet, denique quod non
Providiſſet eum. ſic ignoviſſe putato
Me tibi, ſi cœnas hodie mecum. ut libet. ergo
Poſt nonam venies. nunc i, rem ſtrenuus auge.
Ut ventum ad cœnam eſt, dicenda, tacenda loquutus,
Tandem dormitum dimittitur. hic ubi ſæpe
Occultum viſus decurrere piſcis ad hamum,
Mane cliens & jam certus conviva, jubetur
Rura ſuburbana indictis comes ire Latinis.
Impoſitus mannis, arvum cœlumque Sabinum
Non ceſſat laudare. videt ridetque Philippus:

Et

i dum requiem, dum riſus undique quærit,
ſeptem donat ſeſtertia, mutua ſeptem
ttit: perſuadet uti mercetur agellum.
.tur. ne te longis ambagibus, ultra
ſatis eſt, morer, ex nitido fit ruſticus, atque
s & vineta crepat mera: præparat ulmos:
oritur ſtudiis, & amore ſeneſcit habendi.
n ubi oves furto, morbo periere capellæ,
mentita ſeges, bos eſt enectus arando,
ſus damnis, media de nocte caballum
it, iratuſque Philippi tendit ad ædes.
ı ſimul aſpexit ſcabrum intonſumque Philippus,
, ait, Vultei, nimis attentuſque videris
nihi. pol, me miſerum, patrone, vocares,
les, inquit, verum mihi dicere nomen.
te per genium, dextramque, deoſque Penates
ro & obteſtor, vitæ me redde priori.
imul aſpexit, quantum dimiſſa petitis
int, mature redeat, repetatque relicta.
i ſe quemque ſuo modulo ac pede, verum eſt.

CELSUM ALBINOVANUM EPIST. VIII.

lſo gaudere & bene rem gerere Albinovano,
Muſa rogata refer, comiti ſcribæque Neronis.
ærit, quid agam: dic multa & pulchra minantem
e nec recte, nec ſuaviter. haud quia grando
derit vites, oleamqne momorderit æſtus:
quia longinquis armentum ægrotet in arvis:
uia mente minus validus, quam corpore toto,
ıdire velim, nil diſcere, quod levet ægrum:
offendar medicis, iraſcar amicis,
ne funeſto properent arcere veterno:
nocuere ſequar, fugiam quæ profore credam:
: Tibur amem ventoſus, Tibure Romam.
hæc, ut valeat, quo pacto rem gerat & ſe:
laceat juveni, percontare, utque cohorti.
:et, recte: primum, gaudere, ſubinde
ptum auriculis hoc inſtillare memento:
ı fortunam, ſic nos te, Celſe, feremus.

D CLAUDIUM NERONEM. EPIST. IX.

ptimius, Claudi, nimirum intelligit unus,
Quanti me facias. nam quum rogat, & prece cogit,
et, ut tibi ſe laudare & tradere coner,
ım mente domoque legentis honeſta Neronis.
:re quum fungi propioris cenſet amici,
poſſim videt, ac novit me valdius ipſo.
ı quidem dixi, cur excuſatus abirem:
imui, mea ne finxiſſe minora putarer,
nulator opis propriæ, mihi commodus uni.
go, majoris fugiens opprobria culpæ,
is ad urbanæ deſcendi præmia. quod ſi
ſitum laudas ob amici juſſa pudorem,
: tui gregis hunc, & fortem crede bonumque.

AD FUSCUM ARISTIUM. EPIST. X.

bis amatorem Fuſcum ſalvere jubemus
Ruris amatores: hac in re ſcilicet una
um diſſimiles, at cetera pene gemelli.
nis animis quidquid negat alter, & alter,
imus pariter, vetuli notique columbi.
idum ſervas: ego laudo ruris amœni
, & muſco circumlita ſaxa, nemuſque.

Quid quæris? vivo & regno, ſimul iſta reliqui,
Quæ vos ad cœlum effertis rumore ſecundo.
Utque ſacerdotis fugitivus, liba recuſo:
Pane egeo jam mellitis potiore placentis.
Vivere naturæ ſi convenienter oportet,
Ponendæque domo quærenda eſt area primum,
Noviſtine locum potiorem rure beato?
Eſt, ubi plus tepeant hyemes? ubi gratior aura
Leniat & rabiem Canis, & momenta Leonis,
Cum ſemel accepit Solem furibundus acutum?
Eſt, ubi divellat ſomnos minus invida cura?
Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quam quæ per pronum trepidat cum murmure rivum?
Nempe inter varias nutritur ſylva columnas,
Laudaturque domus, longos quæ proſpicit agros.
Naturam expellas furca, tamen uſque recurret,
Et mala perrumpet furtim faſtidia victrix.
Non, qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiuſve medullis,
Quam qui non poterit vero diſtinguere falſum.
Quem res plus nimio delectavere ſecundæ,
Mutatæ quatient. ſi quid mirabere, pones
Invitus. fuge magna: licet ſub paupere tecto
Reges & regum vita præcurrere amicos.
Cervus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat: donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, frænumque recepit:
Sed poſtquam victor violens diſceſſit ab hoſte,
Non equitem dorſo, non frænum depulit ore.
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
Serviet æternum, quia parvo neſciat uti.
Cui non conveniet ſua res, ut calceus olim,
Si pede major erit, ſubvertet; ſi minor, uret.
Lætus ſorte tua vives ſapienter, Ariſti.
Nec me dimittes incaſtigatum, ubi plura
Cogere, quam ſatis eſt, ac non ceſſare videbor.
Imperat aut ſervit collecta pecunia cuique,
Tortum digna ſequi potius quam ducere funem.
Hæc tibi dictabam poſt fanum putre Vacunæ,
Excepto quod non ſimul eſſes, cetera lætus.

AD BULLATIUM. EPIST. XI.

Quid tibi viſa Chios, Bullati, notaque Lesbos?
Quid concinna Samos? quid Crœſi regia Sardis?
Smyrna quid & Colophon? majora, minorane fama?
Cunctane præ campo & Tiberino flumine ſordent?
An venit in votum Attalicis ex urbibus una?
An Lebedum laudas odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quam ſit Gabiis deſertior atque
Fidenis vicus: tamen illic vivere vellem:
Oblituſque meorum, obliviſcendus & illis,
Neptunum procul e terra ſpectare furentem.
Sed neque, qui Capua Romam petit imbre lutoque
Adſperſus, volet in caupona vivere, nec, qui
Frigus collegit, furnos & balnea laudat,
Ut fortunatam plene præſtantia vitam.
Nec, ſi te validus jactaverit Auſter in alto,
Idcirco navem trans Ægæum mare vendas.
Incolumi Rhodos & Mitylene pulchrâ facit, quod
Penula ſolſtitio, campeſtre nivalibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili menſe caminus.
Dum licet, & vultum ſervat fortuna benignum,
Roma

Romæ laudetur Samos, & Chios, & Rhodos abſens.
Tu, quamcumque Deus tibi fortunaverit horam,
Grata ſume manu, nec dulcia differ in annum:
Ut, quocunque loco fueris, vixiſſe libenter
Te dicas. nam ſi ratio & prudentia curas,
Non locus effuſi late maris arbiter, aufert:
Cœlum, non animum mutant, qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia: navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere. quod petis, hic eſt,
Eſt Ulubris, animus ſi te non deficit æquus.

AD ICCIUM. EPIST. XII.

FRuctibus Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci,
Si recte frueris, non eſt, ut copia major
Ab Jove donari poſſit tibi. tolle querelas:
Pauper enim non eſt, cui rerum ſuppetit uſus.
Si ventri bene, ſi lateri eſt pedibuſque tuis, nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.
Si forte in medio poſitorum abſtemius herbis
Vivis & urtica, ſic vives protinus ut te
Confeſtim liquidus fortunæ rivus inauret:
Vel quia naturam mutare pecunia neſcit,
Vel quia cuncta putas una virtute minora.
Miramur, ſi Democriti pecus edit agellos,
Cultaque, dum peregre eſt animus ſine corpore velox:
Cum tu inter ſcabiem tantam & contagia lucri,
Nil parvum ſapias, & adhuc ſublimia cures?
Quæ mare compeſcant cauſæ: quid temperet annum:
Stellæ ſponte ſua, juſſæne vagentur & errent:
Quid premat obſcurum Lunæ, quid proferat orbem:
Quid velit & poſſit rerum concordia diſcors:
Empedocles, an Stertinium deliret acumen.
Verum ſeu piſces, ſeu porrum & cæpe trucidas,
Utere Pompeio Groſpho: &, ſi quid petet, ultro
Defer. nil Groſphus niſi verum orabit & æquum.
Vilis amicorum eſt annona, bonis ubi quid deeſt.
Ne tamen ignores, quo ſit Romana loco res,
Cantaber Agrippæ, Claudi virtute Neronis
Armenius cecidit: jus imperiumque Phraates
Cæſaris accepit genibus minor. aurea fruges
Italiæ pleno diffudit copia cornu.

AD VINNIUM ASELLAM. EPIST. XIII.

UT proficiſcentem docui te ſæpe diuque,
Auguſto reddes ſignata volumina, Vinni,
Si validus, ſi lætus erit, ſi denique poſcet:
Ne ſtudio noſtri pecces, odiumque libellis
Sedulus importes opera vehemente miniſter.
Si te forte meæ gravis uret ſarcina chartæ,
Abjicito potius, quam quo perferre juberis
Clitellas ferus impingas, Aſinæque paternum
Cognomen vertas in riſum, & fabula fias.
Viribus uteris per clivos, flumina, lamas.
Victor propoſiti ſimulac perveneris illuc,
Sic poſitum ſervabis onus, ne forte ſub ala
Faſciculum portes librorum, ut ruſticus agnum,
Ut vinoſa glomos furtivæ Pyrrhia lanæ,
Ut cum pileolo ſoleas conviva tribulis.
Ne vulgo narres te ſudaviſſe ferendo
Carmina, quæ poſſint oculos aureſque morari
Cæſaris. oratus multa prece, nitere porro,
Vade, vale: cave ne titubes, mandataque frangas.

AD VILLICUM SUUM. EPIST. XIV.

VIllice ſylvarum, & mihi me reddentis agelli,
Quem tu faſtidis, habitatum quinque focis, &
Quinque bonos ſolitum Bariam dimittere patres:
Certemus, ſpinas animone ego fortius, an tu
Evellas agro: & melior ſit Horatius, an res.
Me quamvis Lamiæ pietas & cura moratur,
Fratrem mœrentis, rapto de fratre dolentis
Inſolabiliter, tamen iſtuc mens animuſque
Fert, & amat ſpatiis obſtantia rumpere clauſtra.
Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum.
Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors.
Stultus uterque locum immeritum cauſatur inique.
In culpa eſt animus, qui ſe non effugit unquam.
Tu mediaſtinus tacita prece rura petebas,
Nunc urbem, & ludos, & balnea villicus optas.
Me conſtare mihi ſcis, & diſcedere triſtem,
Quandocumque trahunt inviſa negotia Romam.
Non eadem miramur: eo diſconvenit inter
Meque & te. nam quæ deſerta & inhoſpita teſqua
Credis, amœna vocat, mecum qui ſentit: & odit,
Quæ tu pulchra vocas. fornix tibi & uncta popina
Incutiunt urbis deſiderium, video, & quod
Angulus iſte feret piper & thus, ocyus uva:
Nec vicina ſubeſt vinum præbere taberna
Quæ poſſit tibi: nec meretrix tibicina, cujus
Ad ſtrepitum ſalias terræ gravis: & tamen urges
Jampridem non tacta ligonibus arva, bovemque
Disjunctum curas, & ſtrictis frondibus exples.
Addit opus pigro rivus, ſi decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc, age, quid noſtrum concentum dividat, audi.
Quem tenues decuere togæ, nitidique capilli:
Quem ſcis immunem Cynaræ placuiſſe rapaci:
Quem bibulum liquidi media de luce Falerni:
Cœna brevis juvat, & prope rivum ſomnus in herba.
Nec luſiſſe pudet, ſed non incidere ludum.
Non iſtic obliquo oculo mea commoda quiſquam
Limat, non odio obſcuro morſuque venenat:
Rident vicini glebas & ſaxa moventem.
Cum ſervis urbana diaria rodere mavis,
Horum tu in numerum voto ruis. invidet uſum
Lignorum & pecoris tibi calo argutus, & horti.
Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.
Quam ſcit uterque, libens, cenſebo, exerceat artem.

AD C. NUMONIUM VALAM. EPIST. XV.

QUæ ſit hyems Veliæ, quod cœlum, Vala, Salerni,
Quorum hominum regio, & qualis via (nam mihi Bajas
Muſa ſupervacuas Antonius, & tamen illis
Me facit inviſum, gelida quum perluor unda
Per medium frigus. ſane myrteta relinqui,
Dictaque ceſſantem nervis elidere morbum
Sulfura contemni, vicus gemit, invidus ægris,
Qui caput & ſtomachum ſupponere fontibus audent
Cluſinis, Gabioſque petunt & frigida rura.
Mutandus locus eſt, & diverſoria nota
Præter agendus equus. quo tendis? non mihi Cumas
Eſt iter, aut Bajas, læva ſtomachoſus habena
Dicet eques: ſed equi frænato eſt auris in ore)
Major utrum populum frumenti copia paſcat:
Collectoſne bibant imbres, puteoſne perennes
Dulcis aquæ. nam vina nihil moror illius oræ.
Rure meo poſſum quidvis perferre patique:

Ad

Ad mare quum veni, generoſum & lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum ſpe divite manet
In venas animumque meum: quod verba miniſtret:
Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ.
Tractus uter plures lepores, uter educet apros:
Utra magis piſces & echinos æquora celent,
Pinguis ut inde domum poſſim Phæaxque reverti:
Scribere te nobis, tibi nos accredere par eſt.
Menius, ut rebus maternis atque paternis
Fortiter abſumptis, urbanus cœpit haberi,
Scurra vagus, non qui certum præſepe teneret,
Impranſus non qui civem dignoſceret hoſte,
Quælibet in quemvis opprobria fingere ſævus,
Pernicies & tempeſtas barathrumque macelli,
Quicquid quæſierat, ventri donabat avaro.
Hic ubi nequitiæ fautoribus & timidis nil
Aut paulum abſtulerat, patinas cœnabat omaſi
Vilis & agnini, tribus urſis quod ſatis eſſet;
Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
Diceret urendos. correctus Menius idem
Quidquid erat nactus prædæ majoris, ubi omne
Verterat in fumum & cinerem, Non hercule miror
(Ajebat) ſi qui comedunt bona: quum ſit obeſo
Nil melius turdo, nil vulva pulchrius ampla.
Nimirum hic ego ſum. nam tuta & parvula laudo,
Quum res deficiunt, ſatis inter vilia fortis:
Verum ubi quid melius contingit & unctius, idem
Vos ſapere & ſolos ajo bene vivere, quorum
Conſpicitur nitidis fundata pecunia villis.

AD QUINTIUM. EPIST. XVI.

NE perconteris, fundus meus, optime Quinti,
Arvo paſcat herum, an baccis opulentet olivæ,
Pomiſne & pratis, an amicta vitibus ulmo;
Scribetur tibi forma loquaciter, & ſitus agri.
Continui montes, niſi diſſocientur opaca
Valle: ſed ut veniens dextrum latus aſpiciat Sol,
Lævum diſcedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. quid, ſi rubicunda benigne
Corna vepres & pruna ferant? ſi quercus & ilex
Multa fruge pecus, multa dominum juvet umbra?
Dicas adductum propius frondere Tarentum.
Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus.
Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
Hæ latebræ dulces, etiam (ſi credis) amœnæ
Incolumem tibi me præſtant Septembribus horis.
Tu recte vivis, ſi curas eſſe quod audis.
Jactamus jampridem omnis te Roma beatum,
Sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas:
Neve putes alium ſapiente bonoque beatum:
Neu, ſi te populus ſanum recteque valentem
Dictitet, occultam febrem ſub tempus edendi
Diſſimules, donec manibus tremor incidat unctis.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
Si quis bella tibi terra pugnata marique
Dicat, & his verbis vacuas permulceat aureis,
(Tene magis ſalvum populus velit, an populum tu,
Servet in ambiguo, qui conſulit & tibi & urbi,
Jupiter:) Auguſti laudes agnoſcere poſſis.
Cum pateris ſapiens emendatuſque vocari,
Reſpondeſne tuo, dic ſodes, nomine? nempe
Vir bonus & prudens dici delector ego, ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, ſi volet, auferet, ut ſi
Detulerit faſces indigno, detrahet idem.
Pone, meum eſt, inquit. pono, triſtiſque recedo.
Idem ſi clamet furem, neget eſſe pudicum,
Contendat laqueo collum preſſiſſe paternum.
Mordeat opprobriis falſis, mutemque colores?
Falſus honor juvat, & mendax infamia terret,
Quem? niſi mendoſum, & mendacem? vir bonus eſt quis?
Qui conſulta patrum, qui leges juraque ſervat:
Quo multæ magnæque ſecantur judice lites:
Quo reſponſore & quo cauſæ teſte tenentur.
Sed videt hunc omnis domus & vicinia tota
Introrſum turpem, ſpecioſum pelle decora.
Nec furtum feci, nec fugi, ſi mihi dicat
Servus: habes pretium, loris non ureris, ajo.
Non hominem occidi: non paſces in cruce corvos.
Sum bonus, & frugi. renuit, negat atque Sabellus.
Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suſpectos laqueos, & opertum miluus hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amore:
Tu nihil admittes in te formidine pœnæ:
Sit ſpes fallendi, miſcebis ſacra profanis,
Nam de mille fabæ modiis cum ſurripis unum,
Damnum eſt, non facinus, mihi pacto lenius iſto.
Vir bonus, omne forum quem ſpectat & omne tribunal,
Quandocumque deos vel porco vel bove placat,
Jane pater clare, clare cum dixit, Apollo;
Labra movet metuens audiri: Pulchra Laverna,
Da mihi fallere, da juſtum ſanctumque videri:
Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.
Qui melior ſervo, qui liberior ſit avarus,
In triviis fixum cum ſe demittit ob aſſem,
Non video. nam qui cupiet, metuet quoque: porro
Qui metuens vivet, liber mihi non erit umquam.
Perdidit arma, locum virtutis deſeruit, qui
Semper in augenda feſtinat & obruitur re.
Vendere cum poſſis captivum, occidere noli:
Serviet utiliter. ſine paſcat durus, aretque,
Naviget, ac mediis hiemet mercator in undis:
Annonæ proſit, portet frumenta penuſque.
Vir bonus & ſapiens audebit dicere: Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre patique
Indignum coges? adimam bona. nempe pecus, rem,
Lectos, argentum. tollas licet. in manicis &
Compedibus ſævo te ſub cuſtode tenebo.
Ipſe deus, ſimulatque volam, me ſolvet. opinor,
Hoc ſentit, moriar: mors ultima linea rerum eſt.

AD SCÆVAM. EPIST. XVII.

QUamvis, Scæva, ſatis per te tibi conſulis, & ſcis
Quo tandem pacto deceat majoribus uti:
Diſce, docendus adhuc, quæ cenſet amiculus, ut ſi
Cæcus iter monſtrare velit. tamen aſpice, ſi quid
Et nos, quod cures proprium feciſſe, loquamur.
Si te grata quies & primam ſomnus in horam
Delectet, ſi te pulvis ſtrepituſque rotarum,
Si lædit caupona, Ferentinum ire jubebo.
Nam neque divitibus contingunt gaudia ſolis:
Nec vixit male, qui natus morienſque fefellit.
Si prodeſſe tuis, pauloque benignius ipſum
Te tractare voles, accedes ſiccus ad unctum.
Si pranderet olus patienter, regibus uti
Nollet Ariſtippus. ſi ſciret regibus uti,
Faſtidiret olus, qui me notat. utrius horum
Verba probes & facta, doce: vel, junior, audi,
Cur ſit Ariſtippi potior ſententia. namque
Mordacem Cynicum ſic eludebat, ut ajunt:

Scurror ego ipſe mihi, populo tu. rectius hoc &
Splendidius multo eſt, equus ut me portet, alat rex.
Officium facio: tu poſcis vilia: verum es
Dante minor, quamvis fers te nullius egentem.
Omnis Ariſtippum decuit color, & ſtatus, & res,
Tentantem majora, fere præſentibus æquum.
Contra, quem duplici panno patientia velat,
Mirabor vitæ via ſi converſa decebit.
Alter purpureum non expectabit amictum,
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
Perſonamque feret non inconcinnus utramque.
Alter Mileti textam cane pejus & angue
Vitabit chlamydem: morietur frigore, ſi non
Rettuleris pannum. refer, & ſine vivat ineptus.
Res gerere, & captos oſtendere civibus hoſtes,
Attingit ſolium Jovis, & cœleſtia tentat:
Principibus placuiſſe viris, non ultima laus eſt.
Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit, ne non ſuccederet: eſto.
Quid? qui pervenit, fecitne viriliter? atqui
Hic eſt, aut nuſquam, quod quærimus. hic onus horret,
Ut parvis animis, & parvo corpore majus:
Hic ſubit, & perfert. aut virtus nomen inane eſt,
Aut decus & pretium recte petit experiens vir.
Coram rege ſuo de paupertate tacentes,
Plus poſcente ferent. diſtat, ſumaſne pudenter,
An rapias atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
Indotata mihi ſoror eſt, paupercula mater,
Et fundus nec vendibilis, nec paſcere firmus,
Qui dicit, clamat, victum date. ſuccinit alter,
Et mihi dividuo findetur munere quadra.
Sed tacitus paſci ſi poſſet corvus, haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus invidiæque.
Brunduſium comes aut Surrentum ductus amœnum,
Qui queritur ſalebras & acerbum frigus & imbres,
Aut ciſtam effractam aut ſubducta viatica plorat,
Nota refert meretricis acumina, ſæpe catellam,
Sæpe periſcelidem raptam ſibi flentis: uti mox
Nulla fides damnis veriſque doloribus adſit.
Nec ſemel irriſus, triviis attollere curat
Fracto crure planum: licet illi plurima manet
Lacryma: per ſanctum juratus dicat Oſirin,
Credite: non ludo: crudeles, tollite claudum.
Quære peregrinum, vicinia rauca reclamat.

AD LOLLIUM. EPIST. XVIII.

SI bene te novi, metues, liberrime Lolli,
Scurrantis ſpeciem præbere, profeſſus amicum.
Ut matrona meretrici diſpar erit atque
Diſcolor, infido ſcurræ diſtabit amicus.
Eſt huic diverſum vitio vitium prope majus,
Aſperitas agreſtis, & inconcinna graviſque,
Quæ ſe commendat tonſa cute, dentibus atris,
Dum vult libertas mera dici, veraque virtus.
Virtus eſt medium vitiorum, & utrinque reductum.
Alter in obſequium plus æquo pronus, & imi
Deriſor lecti, ſic nutum divitis horret,
Sic iterat voces, & verba cadentia tollit,
Ut puerum ſævo credas dictata magiſtro
Reddere, vel partes mimum tractare ſecundas.
Alter rixatur de lana ſæpe caprina,
Propugnat, nugis armatus: Scilicet ut non
Sit mihi prima fides, & vere quod placet, ut non
Acriter elatrem, pretium ætas altera ſordet.
Ambigitur quid enim? Caſtor ſciat an Docilis plus:
Brunduſium Numici melius via ducat an Appi.
Quem damnoſa Venus, quem præceps alea nudat,
Gloria quem ſupra vires & veſtit & ungit:
Quem tenet argenti ſitis importuna fameſque,
Quem paupertatis pudor & fuga, dives amicus,
Sæpe decem vitiis inſtructior, odit & horret:
Aut, ſi non odit, regit: ac, veluti pia mater,
Plus quam ſe ſapere, & virtutibus eſſe priorem
Vult: & ait prope vera: Meæ (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes, tibi parvula res eſt.
Arcta decet ſanum comitem toga: deſine mecum
Certare. Eutrapelus cuicunque nocere volebat,
Veſtimenta dabat pretioſa. beatus enim jam
Cum pulchris tunicis ſumet nova conſilia, & ſpes:
Dormiet in lucem: ſcorto poſtponet honeſtum
Officium: nummos alienos paſcet: ad imum
Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu ſcrutaberis ullius unquam:
Commiſſumque teges & vino tortus & ira.
Nec tua laudabis ſtudia, aut aliena reprendes:
Nec, quum venari volet ille, poemata panges.
Gratia ſic fratrum geminorum, Amphionis atque
Zethi, diſſiluit: donec ſuſpecta ſevero
Conticuit lyra. fraternis ceſſiſſe putatur
Moribus Amphion: tu cede potentis amici
Lenibus imperiis: quotieſque educet in agros
Ætolis onerata plagis jumenta, caneſque,
Surge, & inhumanæ ſenium depone Camœnæ,
Cœnes ut pariter pulmenta laboribus emta:
Romanis ſolenne viris opus, utile famæ,
Vitæque & membris, præſertim quum valeas, &
Vel curſu ſuperare canem, vel viribus aprum
Poſſis. adde, virilia quod ſpecioſius arma
Non eſt qui tractet, ſcis quo clamore coronæ
Prælia ſuſtineas campeſtria. denique ſævam
Militiam puer & Cantabrica bella tuliſti,
Sub duce, qui templis Parthorum ſigna refixit,
Et nunc, ſi quid abeſt, Italis adjudicat armis.
Ac, ne te retrahas, & inexcuſabilis abſis,
Quamvis nil extra numerum feciſſe modumque
Curas, interdum nugaris rure paterno.
Partitur lintres exercitus: Actia pugna
Te duce per pueros hoſtili more refertur:
Adverſarius eſt frater: lacus, Adria: donec
Alterutrum velox victoria fronde coronet.
Conſentire ſuis ſtudiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
Protinus ut moneam (ſi quid monitoris eges tu)
Quid de quoque viro, & cui dicas, ſæpe videto.
Percontatorem fugito, nam garrulus idem eſt:
Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures:
Et ſemel emiſſum volat irrevocabile verbum.
Non ancilla tuum jecur ulceret ulla, puerve,
Intra marmoreum venerandi limen amici:
Ne dominus pueri pulchri caræve puellæ
Munere te parvo beet, aut incommodus angat.
Qualem commendes, etiam atque etiam aſpice, ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, & quondam non dignum tradimus. ergo
Quem ſua culpa premet, deceptus omitte tueri:
Ut penitus notum, ſi tentent crimina, ſerves,
Tuteriſque tuo fidentem præſidio: qui
Dente Theonino quum circumroditur, ecquid
Ad te poſt paulo ventura pericula ſentis?
Nam tua res agitur, paries quum proximus ardet:
Et neglecta ſolent incendia ſumere vires.

Dul-

Dulcis inexpertis cultura potentis amici:
Expertus metuit. tu, dum tua navis in alto eſt,
Hoc age, ne mutata retrorſum te ferat aura.
Oderunt hilarem triſtes, triſtemque jocoſi:
Sedatum celeres, agilem gnavumque remiſſi,
Potores bibuli media de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula: quamvis
Nocturnos jures te formidare vapores.
Deme ſupercilio nubem. plerumque modeſtus
Occupat obſcuri ſpeciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges & percunctabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter ævum:
Ne te ſemper inops agitet vexetque cupido,
Ne pavor, & rerum mediocriter utilium ſpes.
Virtutem doctrina paret, naturane donet:
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum:
Quid pure tranquillet, honos, an dulce lucellum,
An ſecretum iter, & fallentis ſemita vitæ.
Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
Quem Mandela bibit, rugoſus frigore pagus,
Quid ſentire putas? quid credis, amice, precari?
Sit mihi, quod nunc eſt, etiam minus: ut mihi vivam
Quod ſupereſt ævi, ſi quid ſupereſſe volunt Di.
Sit bona librorum & proviſæ frugis in annum
Copia, ne fluitem dubiæ ſpe pendulus horæ.
Hæc ſatis eſt orare Jovem, qui donat & aufert:
Det vitam, det opes, æquum mi animum ipſe parabo.

AD MÆCENATEM. EPIST. XIX.

PRiſco ſi credis, Mæcenas docte, Cratino,
Nulla placere diu, nec vivere carmina poſſunt,
Quæ ſcribuntur aquæ potoribus: ut male ſanos
Adſcripſit Liber Satyris Fauniſque poetas,
Vina fere dulces oluerunt mane Camœnæ:
Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus.
Ennius ipſe pater nunquam niſi potus ad arma
Proſiluit dicenda. Forum, putealque Libonis
Mandabo ſiccis, adimam cantare ſeveris.
Hoc ſimul edixit, non ceſſavere poetæ
Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid? ſi quis vultu torvo ferus & pede nudo,
Exiguæque togæ ſimulet textore Catonem,
Virtutemne repræſentet moreſque Catonis?
Rupit Hyarbitam Timagenis æmula lingua,
Dum ſtudet urbanus, tenditque diſertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile. quod ſi
Pallerem caſu, biberent exſangue cuminum.
O imitatores, ſervum pecus, ut mihi ſæpe
Bilem, ſæpe jocum veſtri movere tumultus!
Libera per vacuum poſui veſtigia princeps:
Non aliena meo preſſi pede. qui ſibi fidit
Dux regit examen. Parios ego primus iambos
Oſtendi Latio, numeros animoſque ſequutus
Archilochi, non res & agentia verba Lycamben.
Ac, ne me foliis ideo brevioribus ornes,
Quod timui mutare modos & carminis artem:
Temperat Archilochi Muſam pede maſcula Sapho,
Temperat Alcæus: ſed rebus & ordine diſpar,
Nec ſocerum quærit quem verſibus oblinat atris,
Nec ſponſæ laqueum famoſo carmine nectit.
Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinis
Vulgavi fidicen. juvat immemorata ferentem
Ingenuis oculiſque legi, manibuſque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuſcula lector
Laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?

Non ego ventoſæ plebis ſuffragia venor,
Impenſis cœnarum, & tritæ munere veſtis.
Non ego nobilium ſcriptorum auditor & ultor,
Grammaticas ambire tribus & pulpita dignor.
Hinc illæ lacrymæ. ſpiſſis indigna theatris
Scripta pudet recitare, & nugis addere pondus,
Si dixi, rides, ait: & Jovis auribus iſta
Servas. fidit enim manare poetica mella
Te ſolum, tibi pulcer. ad hæc ego naribus uti
Formido: &, luctantis acuto ne ſecer ungui,
Diſplicet iſte locus, clamo: & diludia poſco.
Ludus enim genuit trepidum certamen, & iram:
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

AD LIBRUM SUUM. EPIST. XX.

VErtumnum Janumque, liber, ſpectare videris;
Scilicet ut proſtes Soſiorum pumice mundus.
Odiſti claves, & grata ſigilla pudico:
Paucis oſtendi gemis, & communia laudas,
Non ita nutritus. fuge quo diſcedere geſtis.
Non erit emiſſo reditus tibi. quid miſer egi?
Quid volui? dices, ubi quis te læſerit. & ſcis
In breve te cogi, cum plenus languet amator.
Quod ſi non odio peccantis deſipit augur,
Carus eris Romæ, donec te deſerat ætas.
Contrectatus ubi manibus ſordeſcere vulgi
Cœperis, aut tineas paſces taciturnus inertes,
Aut fugies Uticam, aut unctus mitteris Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus: ut ille
Qui male parentem in rupes protruſit aſellum
Iratus. quis enim invitum ſervare laboret?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba ſenectus.
Cum tibi Sol tepidus plureis admoverit aures,
Me libertino natum patre, & in tenui re
Majores pennas nido extendiſſe loqueris,
Ut quantum generi demas, virtutibus addas.
Me primis Urbis belli placuiſſe domique:
Corporis exigui: præcanum, Solibus aptum:
Iraſci celerem, tamen ut placabilis eſſem.
Forte meum ſi quis te percontabitur ævum,
Me quater undenos ſciat impleviſſe decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.

EPISTOLARUM

LIBER II.

AD AUGUSTUM. EPIST. I.

CUm tot ſuſtineas & tanta negotia ſolus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes, in publica commoda peccem,
Si longo ſermone morer tua tempora, Cæſar.
Romulus, & Liber pater, & cum Caſtore Pollux,
Poſt ingentia facta, Deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aſpera bella
Componunt, agros aſſignant, oppida condunt,
Ploravere ſuis non reſpondere favorem
Speratum meritis. diram qui contudit Hydram,
Notaque fatali portenta labore ſubegit,
Comperit invidiam ſupremo fine domari.
Urit enim fulgore ſuo qui prægravat artes

Infra ſe poſitas: extinctus amabitur idem.
Præſenti tibi maturos largimur honores,
Jurandaſque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus ſapiens & juſtus in uno,
Te noſtris ducibus, te Graiis anteferendo,
Cetera nequaquam ſimili ratione modoque
Æſtimat: &, niſi quæ terris ſemota fuiſque
Temporibus defuncta videt, faſtidit & odit;
Sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,
Quas bis quinque viri ſanxerunt, fœdera regum
Vel Gabiis, vel cum rigidis æquata Sabinis,
Pontificum libros, annoſa volumina vatum,
Dictitet Albano Muſas in monte loquutas.
Si, quia Græcorum ſunt antiquiſſima quæque
Scripta vel optima, Romani penſantur eadem
Scriptores trutina, non eſt quod multa loquamur.
Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri:
Venimus ad ſummum fortunæ: pingimus atque
Pſallimus, & luctamur Achivis doctius unctis.
Si meliora dies, ut vina, poemata reddit,
Scire velim, pretium chartis quotus arroget annus.
Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos vetereſque referri debet? an inter
Viles atque novos? excludat jurgia finis.
R. Eſt vetus atque probus, centum qui perficit annos.
Hor. Quid? qui deperiit minor uno menſe, vel anno,
Inter quos referendus erit? vetereſne poetas?
An quos & præſens & poſtera reſpuet ætas?
R. Iſte quidem veteres inter ponetur honeſte,
Qui vel menſe brevi, vel toto eſt junior anno.
Hor. Utor permiſſo, caudæque pilos ut equinæ
Paulatim vello, & demo unum, demo etiam unum:
Dum cadat eluſus ratione ruentis acervi
Qui redit ad faſtos, & virtutem æſtimat annis,
Miraturque nihil niſi quod Libitina ſacravit.
Ennius, & ſapiens & fortis, & alter Homerus,
Ut critici dicunt, leviter curare videtur
Quo promiſſa cadant & ſomnia Pythagorea.
Nævius in manibus non eſt, & mentibus hæret
Pene recens, adeo ſanctum eſt vetus omne poema.
Ambigitur quoties uter utro ſit prior, aufert
Pacuvius docti famam ſenis, Accius alti:
Dicitur Afrani toga conveniſſe Menandro:
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi:
Vincere Cæcilius gravitate, Terentius arte.
Hos ediſcit, & hos arcto ſtipata theatro
Spectat Roma potens: habet hos numeratque poetas
Ad noſtrum tempus, Livi ſcriptoris ab ævo.
Interdum vulgus rectum videt, eſt ubi peccat.
Si veteres ita miratur laudatque poetas,
Ut nihil anteferat, nihil illis comparet, errat.
Si quædam nimis antique, ſi pleraque dure
Dicere credit eos, ignave multa, fatetur,
Et ſapit, & mecum facit, & Jove judicat æquo.
Non equidem inſector, delendaque carmina Livi
Eſſe reor, memini quæ plagoſum mihi parvo
Orbilium dictare; ſed emendata videri,
Pulchraque, & exactis minimum diſtantia, miror.
Inter quæ verbum emicuit ſi forte decorum, &
Si verſus paulo concinnior unus & alter,
Injuſte totum ducit venditque poema.
Indignor quicquam reprehendi, non quia craſſe
Compoſitum illepideve putetur, ſed quia nuper:
Nec veniam antiquis, ſed honorem & præmia poſci.
Recte necne crocum floreſque perambulet Attæ
Fabula, ſi dubitem, clament periiſſe pudorem
Cuncti pene patres, ea quum reprehendere coner,
Quæ gravis Æſopus, quæ doctus Roſcius egit:
Vel quia nil rectum, niſi quod placuit ſibi, ducunt:
Vel quia turpe putant parere minoribus, & quæ
Imberbes didicere, ſenes perdenda fateri.
Jam Saliare Numæ carmen qui laudat, & illud,
Quod mecum ignorat, ſolus vult ſcire videri,
Ingeniis non ille favet plauditque ſepultis,
Noſtra ſed impugnat, nos noſtraque lividus odit.
Quod ſi tam Græcis novitas inviſa fuiſſet
Quam nobis, quid nunc eſſet vetus? aut quid haberet
Quod legeret tereretque viritim publicus uſus?
Ut primum poſitis nugari Græcia bellis
Cœpit, & in vitium fortuna labier æqua,
Nunc athletarum ſtudiis, nunc arſit equorum:
Marmoris aut eboris fabros, aut æris amavit:
Suſpendit picta vultum mentemque tabella,
Nunc tibicinibus, nunc eſt gaviſa tragœdis:
Sub nutrice puella velut ſi luderet infans,
Quod cupide petiit, mature plena reliquit.
Quid placet aut odio eſt, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonæ, ventique ſecundi.
Romæ dulce diu fuit & ſolenne, recluſa
Mane domo vigilare, clienti promere jura:
Cautos nominibus certis expendere nummos,
Majores audire, minori dicere, per quæ
Creſcere res poſſet, minui damnoſa libido.
Mutavit mentem populus levis, & calet uno
Scribendi ſtudio. pueri patreſque ſeveri
Fronde comas vincti cœnant, & carmina dictant.
Ipſe ego, qui nullos me affirmo ſcribere verſus,
Invenior Parthis mendacior: & prius orto
Sole, vigil calamum & chartas & ſcrinia poſco.
Navem agere ignarus navis timet: abrotonum ægro
Non audet, niſi qui didicit, dare: quod medicorum eſt,
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique poemata paſſim.
Hic error tamen & levis hæc inſania quantas
Virtutes habeat, ſic collige: Vatis avarus
Non temere eſt animus: verſus amat, hoc ſtudet unum:
Detrimenta, fugas ſervorum, incendia ridet:
Non fraudem ſocio puerove incogitat ullam
Pupillo: vivit ſiliquis & pane ſecundo;
Militiæ quanquam piger & malus, utilis urbi:
Si das hoc, parvis quoque rebus magna juvari.
Os tenerum pueri balbumque poeta figurat:
Torquet ab obſcœnis jam nunc ſermonibus aurem:
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Aſperitatis & invidiæ corrector & iræ.
Recte facta refert: orientia tempora notis
Inſtruit exemplis: inopem ſolatur & ægrum.
Caſtis cum pueris ignara puella mariti
Diſceret unde preces, vatem ni Muſa dediſſet?
Poſcit opem chorus, & præſentia numina ſentit:
Cœleſtes implorat aquas docta prece blandus:
Avertit morbos, metuenda pericula pellit:
Impetrat & pacem, & locupletat frugibus annum.
Carmine Di ſuperi placantur, carmine Manes.
Agricolæ priſci, fortes, parvoque beati,
Condita poſt frumenta, levantes tempore feſto
Corpus, & ipſum animum ſpe finis dura ferentem,
Cum ſociis operum, & pueris, & conjuge fida,
Tellurem porco, Sylvanum lacte piabant,
Floribus & vino Genium, memorem brevis ævi.
Feſcennina per hunc inventa licentia morem

Verſi-

Verſibus alternis opprobria ruſtica fudit;
Libertaſque recurrentes accepta per annos
Luſit amabiliter: donec jam ſævus apertam
In rabiem verti cœpit jocus, & per honeſtas
Ire domos impune minax. doluere cruento
Dente laceſſiti: fuit intactis quoque cura
Conditione ſuper communi: quin etiam lex
Pœnaque lata, malo quæ nollet carmine quemquam
Deſcribi. vertere modum, formidine fuſtis,
Ad benedicendum delectandumque redacti.
Græcia capta ferum victorem cepit, & artes
Intulit agreſti Latio, ſic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius: & grave virus
Munditiæ pepulere. ſed in longum tamen ævum
Manſerunt, hodieque manent veſtigia ruris.
Serus enim Græcis admovit acumina chartis:
Et poſt Punica bella quietus, quærere cœpit,
Quid Sophocles & Theſpis & Aeſchylus utile ferrent.
Tentavit quoque rem ſi digne vertere poſſet:
Et placuit ſibi, natura ſublimis & acer.
Nam ſpirat tragicum ſatis, & feliciter audet:
Sed turpem putat in ſcriptis metuitque lituram.
Creditur, ex medio quia res arceſſit, habere
Sudoris minimum, ſed habet Comœdia tanto
Plus oneris, quanto veniæ minus. adſpice, Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi:
Ut patris attenti, lenonis ut inſidioſi:
Quantus ſit Dorſennus edacibus in paraſitis:
Quam non adſtricto percurrat pulpita ſocco.
Geſtit enim nummum in loculos demittere, poſt hoc
Securus, cadat an recto ſtet fabula talo.
Quem tulit ad ſcenam ventoſo gloria curru,
Exanimat lentus ſpectator, ſedulus inflat;
Sic leve, ſic parvum eſt, animum quod laudis avarum
Subruit aut reficit! valeat res ludicra, ſi me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Sæpe etiam audacem fugat hoc terretque poetam,
Quod numero plures, virtute & honore minores,
Indocti ſtolidique, & depugnare parati,
Si diſcordet eques, media inter carmina poſcunt
Aut urſum aut pugiles; his nam plebecula gaudet.
Verum equitis quoque jam migravit ab aure voluptas
Omnis ad incertos oculos & gaudia vana.
Quatuor aut plures aulæa premuntur in horas,
Dum fugiunt equitum turmæ, peditumque catervæ:
Mox trahitur manibus regum fortuna retortis.
Eſſeda feſtinant, pilenta, petorrita, naves:
Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.
Si foret in terris, rideret Democritus, ſeu
Diverſum confuſa genus panthera camelo,
Sive elephas albus vulgi converteret ora:
Spectaret populum ludis attentius ipſis,
Ut ſibi præbentem mimo ſpectacula plura.
Scriptores autem narrare putaret aſello
Fabellam ſurdo. nam quæ pervincere voces
Evaluere ſonum, referunt quem noſtra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuſcum,
Tanto cum ſtrepitu ludi ſpectantur & artes
Divitiæque peregrinæ, quibus oblitus actor
Cum ſtetit in ſcena, concurrit dextera lævæ.
Dixit adhuc aliquid? nil ſane. quid placet ergo?
Lana Tarentino violas imitata veneno,
Ac ne forte putes me, quæ facere ipſe recuſem,
Cum recte tractent alii, laudare maligne,
Ille per extentum funem mihi poſſe videtur
Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falſis terroribus implet,
Ut magus: & modo me Thebis, modo ponit Athenis.
Verum age & his, qui ſe lectori credere malunt,
Quam ſpectatoris faſtidia ferre ſuperbi,
Curam redde brevem: ſi munus Apolline dignum
Vis complere libris, & vatibus addere calcar,
Ut ſtudio majore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala ſæpe poetæ,
(Ut vineta egomet cædam mea) cum tibi librum
Sollicito damus, aut feſſo: cum lædimur, unum
Si quis amicorum eſt auſus reprendere verſum:
Cum loca jam recitata revolvimus irrevocati:
Cum lamentamur, non apparere labores
Noſtros, & tenui deducta poemata filo:
Cum ſperamus eo rem venturam, ut ſimulatque
Carmina reſcieris nos fingere, commodus ultro
Arceſſas, & egere vetes, & ſcribere cogas.
Sed tamen eſt operæ pretium cognoſcere, quales
Æditos habeat belli ſpectata domique
Virtus, indigno non committenda poetæ.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Chœrilus, incultis qui verſibus & male natis
Rettulit acceptos, regale numiſma, Philippos.
Sed veluti tractata notam labemque remittunt
Atramenta, fere ſcriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt. idem rex ille, poema
Qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
Edicto vetuit, ne quis ſe, præter Apellem,
Pingeret, aut alius Lyſippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum ſimulantia. quod ſi
Judicium ſubtile videndis artibus illud
Ad libros & ad hæc Muſarum dona vocares,
Bœotum in craſſo jurares aere natum.
At neque dedecorant tua de ſe judicia, atque
Munera quæ multa dantis cum laude tulerunt,
Dilecti tibi Virgilius Variuſque poetæ:
Nec magis expreſſi vultus per aenea ſigna,
Quam per vatis opus, mores animique virorum
Clarorum apparent: nec ſermones ego mallem
Repentes per humum, quam res componere geſtas,
Terrarumque ſitus, & flumina dicere, & arces
Montibus impoſitas, & barbara regna, tuiſque
Auſpiciis totum confecta duella per orbem,
Clauſtraque cuſtodem pacis cohibentia Janum,
Et formidatam Parthis te principe Romam,
Si, quantum cuperem, poſſem quoque. ſed neque parvum
Carmen majeſtas recipit tua, nec meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recuſent.
Sedulitas autem, ſtulte quem diligit, urget:
Præcipue cum ſe numeris commendat & arte.
Diſcit enim citius meminitque libentius illud
Quod quis deridet, quam quod probat & veneratur.
Nil moror officium quod me gravat: ac neque ficto
In pejus vultu proponi cereus uſquam,
Nec prave factis decorari verſibus opto:
Ne rubeam pingui donatus munere: & una
Cum ſcriptore meo, capſa porrectus aperta,
Deferar in vicum vendentem thus & odores,
Et piper, & quidquid chartis amicitur ineptis.

AD JULIUM FLORUM EPIST. II.

Flore, bono claroque fidelis amice Neroni,
Si quis forte velit puerum tibi vendere, natum
Tibure vel Gabiis: & tecum ſic agat: hic &
Candidus, & talos a vertice pulcher ad imos,

Fiet eritque tuus, nummorum millibus octo:
Verna miniſteriis ad nutus aptus heriles:
Litterulis Græcis imbutus, idoneus arti
Cuilibet: argilla quidvis imitaberis uda.
Quinetiam canet indoctum, ſed dulce bibenti.
Multa fidem promiſſa levant, ubi plenius æquo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces.
Res urget me nulla: meo ſum pauper in ære.
Nemo hoc mangonum faceret tibi. non temere a me
Quivis ferret idem. ſemel hic ceſſavit: & (ut fit)
In ſcalis latuit metuens pendentis habenæ.
Des nummos, excepta nihil te ſi fuga lædat:
Ille ferat pretium, pœnæ ſecurus, opinor.
Prudens emiſti vitioſum: dicta tibi eſt lex.
Inſequeris tamen hunc, & lite moraris iniqua.
Dixi me pigrum proficiſcenti tibi, dixi
Talibus officiis prope mancum: ne mea ſævus
Jurgares ad te quod epiſtola nulla veniret.
Quid tum profeci, mecum facientia jura
Si tamen attentas? quereris ſuper hoc etiam, quod
Expectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
Ærumnis, laſſus dum noctu ſtertit, ad aſſem
Perdiderat: poſt hoc vehemens lupus, & ſibi & hoſti
Iratus pariter, jejunis dentibus acer,
Præſidium regale loco dejecit, ut ajunt,
Summe munito, & multarum divite rerum.
Clarus ob id factum, donis ornatur honeſtis,
Accipit & bis dena ſuper ſeſtertia nummum.
Forte ſub hoc tempus caſtellum evertere Prætor
Neſcio quod cupiens, hortari cœpit eundem
Verbis, quæ timido quoque poſſent addere mentem.
I, bone, quo virtus tua te vocat: i pede fauſto,
Grandia laturus meritorum præmia. quid ſtas?
Poſt hæc ille catus, quantumvis ruſticus, ibit,
Ibit eo quo vis, qui zonam perdidit, inquit.
Romæ nutriri mihi contigit, atque doceri,
Iratus Graiis quantum nocuiſſet Achilles.
Adjecere bonæ paulo plus artis Athenæ:
Scilicet ut poſſem curvo dignoſcere rectum,
Atque inter ſylvas Academi quærere verum.
Dura ſed amovere loco me tempora grato,
Civiliſque rudem belli tulit æſtus in arma,
Cæſaris Auguſti non reſponſura lacertis.
Unde ſimul primum me dimiſere Philippi,
Deciſis humilem pennis, inopemque paterni
Et laris & fundi, paupertas impulit audax,
Ut verſus facerem. ſed, quod non deſit, habentem,
Quæ poterunt unquam ſatis expurgare cicutæ,
Ni melius dormire putem, quam ſcribere verſus?
Singula de nobis anni prædantur euntes:
Eripuere jocos, Venerem, convivia, ludum:
Tendunt extorquere poemata. quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur amantque:
Carmine tu gaudes, hic delectatur iambis:
Ille, Bioneis ſermonibus, & ſale nigro.
Tres mihi convivæ prope diſſentire videntur,
Poſcentes vario multum diverſa palato.
Quid dem? quid non dem? renuis tu quod jubet alter.
Quod petis, id ſane eſt inviſum acidumque duobus.
Præter cetera, me Romæne poemata cenſes
Scribere poſſe, inter tot curas, totque labores?
Hic ſponſum vocat, hic auditum ſcripta, relictis
Omnibus officiis. cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Aventino: viſendus uterque:
Intervalla vides humane commoda. verum

Puræ ſunt plateæ, nihil ut meditantibus obſtet.
Feſtinat calidus mulis geruliſque redemptor:
Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum:
Triſtia robuſtis luctantur funera plauſtris:
Hac rabioſa fugit canis, hac lutulenta ruit ſus.
I nunc, & verſus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbes
Rite cliens Bacchi, ſomno gaudentis & umbra:
Tu me inter ſtrepitus nocturnos atque diurnos
Vis canere, & contracta ſequi veſtigia vatum?
Ingenium, ſibi quod vacuas deſumſit Athenas,
Et ſtudiis annos ſeptem dedit, inſenuitque
Libris & curis, ſtatua taciturnius exit
Plerumque, & riſu populum quatit: hic ego rerum
Fluctibus in mediis, & tempeſtatibus urbis,
Verba lyræ motura ſonum connectere digner?
Frater erat Romæ conſulti rhetor: ut alter
Alterius ſermone meros audiret honores:
Gracchus ut hic illi foret, huic ut Mutius ille.
Qui minus argutos vexat furor iſte poetas?
Carmina compono, hic elegos: mirabile viſu,
Cælatumque novem Muſis opus. aſpice primum,
Quanto cum faſtu, quanto molimine circum
Spectemus vacuam Romanis vatibus ædem.
Mox etiam (ſi forte vacat) ſequere, & procul audi
Quid ferat, & quare ſibi nectat uterque coronam.
Cædimur, & totidem plagis conſumimus hoſtem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Diſcedo Alcæus puncto illius: ille meo, quis?
Quis, niſi Callimachus? ſi plus adpoſcere viſus,
Fit Mimnermus, & optivo cognomine creſcit.
Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Quum ſcribo, & ſupplex populi ſuffragia capto:
Idem, finitis ſtudiis, & mente recepta,
Obturem patulas impune legentibus aures.
Ridentur, mala qui componunt carmina: verum
Gaudent ſcribentes, & ſe venerantur, & ultro
(Si taceas) laudant quicquid ſcripſere, beati.
At qui legitimum cupiet feciſſe poema,
Cum tabulis animum cenſoris ſumet honeſti:
Audebit quæcunque parum ſplendoris habebunt,
Et ſine pondere erunt, & honore indigna ferentur,
Verba movere loco, quamvis invita recedant,
Et verſentur adhuc intra penetralia Veſtæ.
Obſcurata diu populo bonus eruet atque
Proferet in lucem ſpecioſa vocabula rerum,
Quæ priſcis memorata Catonibus atque Cethegis,
Nunc ſitus informis premit & deſerta vetuſtas.
Adſciſcet nova, quæ genitor produxerit uſus.
Vehemens & liquidus, puroque ſimillimus amni,
Fundet opes, Latiumque beabit divite lingua.
Luxuriantia compeſcet, nimis aſpera ſano
Levabit cultu, virtute carentia tollet:
Ludentis ſpeciem dabit, & torquebitur, ut qui
Nunc Satyrum, nunc agreſtem Cyclopa movetur.
Prætulerim ſcriptor delirus inerſque videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant,
Quam ſapere & ringi. fuit haud ignobilis Argis,
Qui ſe credebat miros audire tragœdos,
In vacuo lætus ſeſſor plauſorque theatro:
Cetera qui vitæ ſervaret munia recto
More: bonus ſane vicinus, amabilis hoſpes,
Comis in uxorem: poſſet qui ignoſcere ſervis,
Et ſigno læſo non inſanire lagenæ:
Poſſet qui rupem & puteum vitare patentem.
Hic ubi cognatorum opibus curiſque refectus,

Expu-

Expulit helleboro morbum bilemque meraco,
Et redit ad ſeſe, Pol, me occidiſtis, amici,
Non ſervaſtis, ait, cui ſic extorta voluptas,
Et demptus per vim mentis gratiſſimus error.
Nimirum ſapere eſt abjectis utile nugis,
Et tempeſtivum pueris concedere ludum:
Ac non verba ſequi fidibus modulanda Latinis,
Sed veræ numeroſque modoſque ediſcere vitæ.
Quocirca mecum loquor hæc, tacituſque recordor:
Si tibi nulla ſitim finiret copia lymphæ,
Narrares medicis: quod quanto plura paraſti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
Si vulnus tibi, monſtrata radice vel herba,
Non fieret levius, fugeres radice vel herba
Proficiente nihil curarier. audieras, cui
Rem dii donarent, illi decedere pravam
Stultitiam: & quum ſis nihilo ſapientior, ex quo
Plenior es, tamen uteris monitoribus iiſdem?
At ſi divitiæ prudentem reddere poſſent,
Si cupidum timidumque minus te, nempe ruberes,
Viveret in terris te ſi quis avarior uno.
Si proprium eſt, quod quis libra mercatus & ære eſt,
Quædam (ſi credis conſultis) mancipat uſus.
Qui te paſcit ager, tuus eſt: & villicus Orbi,
Quum ſegetes occat, tibi mox frumenta daturus,
Te dominum ſentit. das nummos, accipis uvam,
Pullos, ova, cadum temeti. nempe modo iſto
Paulatim mercaris agrum, fortaſſe trecentis,
Aut etiam ſupra, nummorum millibus emtum.
Quid refert, vivas numerato nuper, an olim?
Emtor Aricini quondam Vejentis & arvi,
Emtum cœnat olus, quamvis aliter putat: emtis
Sub noctem gelidam lignis calefactat ahenum.
Sed vocat uſque ſuum, qua populus adſita certis
Limitibus vicina refugit jurgia. tanquam
Sit proprium cuiquam, puncto quod mobilis horæ,
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc ſorte ſuprema,
Permutet dominos, & cedat in altera jura.
Sic quia perpetuus nulli datur uſus, & hæres
Hæredem alterius, velut unda ſupervenit undam:
Quid vici proſunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adjecti Lucani, ſi metit Orcus
Grandia cum parvis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena ſigilla, tabellas,
Argentum, veſteis Gætulo murice tinctas,
Sunt qui non habeant, eſt qui non curat habere.
Cur alter fratrum ceſſare & ludere & ungi
Præferat Herodis palmetis pinguibus; alter
Dives & importunus, ad umbram lucis ab ortu,
Sylveſtrem flammis & ferro mitiget agrum?
Scit Genius, natale comes qui temperat aſtrum,
Naturæ deus humanæ, mortalis in unum
Quodque caput, vultu mutabilis, albus, & ater.
Utar, & ex modico, quantum res poſcet, acervo
Tollam: nec metuam, quid de me judicet hæres,
Quod non plura datis invenerit: & tamen idem
Scire volam, quantum ſimplex hilariſque nepoti
Diſcrepet, & quantum diſcordet parcus avaro.
Diſtat enim, ſpargas tua prodigus, an neque ſumtum
Invitus facias, neque plura parare labores:
Ac potius, puer ut feſtis Quinquatribus, olim
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda domus procul abſit, ego utrum
Nave ferar magna an parva, ferar unus & idem.
Non agimur tumidis velis Aquilone ſecundo:
Non tamen adverſis ætatem ducimus Auſtris.
Viribus, ingenio, ſpecie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis uſque priores.
Non es avarus: abi. quid? cetera jam ſimul iſto
Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
Ambitione, caret mortis formidine & ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, ſagas,
Nocturnos Lemures, portentaque Theſſala rides?
Nataleis grate numeras? ignoſcis amicis?
Lenior & melior ſis accedente ſenecta?
Quid te exemta juvat ſpinis de pluribus una?
Vivere ſi recte neſcis, decede peritis.
Luſiſti ſatis, ediſti ſatis, atque bibiſti:
Tempus abire tibi eſt: ne potum largius æquo
Rideat, & pulſet laſciva decentius ætas.

DE ARTE POETICA LIBER
SIVE EPISTOLA
AD PISONES.

HUmano capiti cervicem pictor equinam
Jungere ſi velit, & varias inducere plumas,
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Deſinat in piſcem mulier formoſa ſuperne;
Spectatum admiſſi riſum teneatis amici?
Credite, Piſones, iſti tabulæ fore librum
Perſimilem, cujus, velut ægri ſomnia, vanæ
Fingentur ſpecies: ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formæ. pictoribus atque poetis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.
Scimus, & hanc veniam petimuſque damuſque viciſſim.
Sed non ut placidis coeant immitia, non ut
Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.
Inceptis gravibus plerumque & magna profeſſis
Purpureus, late qui ſplendeat, unus & alter
Aſſuitur pannus; cum lucus, & ara Dianæ,
Et properantis aquæ per amœnos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluvius deſcribitur arcus.
Sed nunc non erat his locus: & fortaſſe cupreſſum
Scis ſimulare. quid hoc? ſi fractis enatat exſpes
Navibus, ære dato qui pingitur? amphora cœpit
Inſtitui, currente rota cur urceus exit?
Denique ſit, quod vis, ſimplex duntaxat & unum.
Maxima pars vatum (pater, & juvenes patre digni)
Decipimur ſpecie recti. brevis eſſe laboro,
Obſcurus fio. ſectantem levia, nervi
Deficiunt animique: profeſſus grandia, turget:
Serpit humi tutus nimium, timiduſque procellæ:
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum ſylvis appingit, fluctibus aprum.

In

In vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte.
Aemilium circa ludum faber imus & ungues
Exprimet, & molles imitabitur ære capillos:
Infelix operis ſumma, quia ponere totum
Neſciet. hunc ego me, ſi quid componere curem,
Non magis eſſe velim, quam pravo vivere naſo,
Spectandum nigris oculis, nigroque capillo.
Sumite materiam veſtris, qui ſcribitis, æquam
Viribus, & verſate diu, quid ferre recuſent,
Quid valeant humeri. Cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deſeret hunc, nec lucidus ordo.
Ordinis hæc virtus erit & venus, aut ego fallor,
Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici
Pleraque differat, & præſens in tempus omittat.
Hoc amet, hoc ſpernat promiſſi carminis auctor.
In verbis etiam tenuis cautuſque ſerendis,
Dixeris egregie, notum ſi callida verbum
Reddiderit junctura novum. ſi forte neceſſe eſt
Indiciis monſtrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget, dabiturque licentia ſumta pudenter.
Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, ſi
Græco fonte cadant, parce detorta. quid autem
Cæcilio Plautoque dabit Romanus ademtum
Virgilio Varioque? ego, cur acquirere pauca
Si poſſum, invideor, quum lingua Catonis & Enni
Sermonem patrium ditaverit, & nova rerum
Nomina protulerit? licuit, ſemperque licebit,
Signatum præſente nota procudere nomen.
Ut ſylvæ foliis pronos mutantur in annos,
Prima cadunt; ita verborum vetus interit ætas,
Et juvenum ritu florent modo nata, vigentque.
Debemur morti nos, noſtraque, ſive receptus
Terra Neptunus claſſes aquilonibus arcet,
Regis opus: ſteriliſve diu palus, aptaque remis,
Vicinas urbes alit, & grave ſentit aratrum:
Seu curſum mutavit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius: mortalia facta peribunt,
Nedum ſermonum ſtet honos & gratia vivax.
Multa renaſcentur, quæ jam cecidere, cadentque
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet uſus;
Quem penes arbitrium eſt & jus & norma loquendi,
Res geſtæ regumque ducumque, & triſtia bella,
Quo ſcribi poſſent numero, monſtravit Homerus.
Verſibus impariter junctis querimonia primum,
Poſt etiam incluſa eſt voti ſententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiſerit auctor,
Grammatici certant, & adhuc ſub judice lis eſt.
Archilochum proprio rabies armavit iambo.
Hunc ſocci cepere pedem grandeſque cothurni,
Alternis aptum ſermonibus, & populares
Vincentem ſtrepitus, & natum rebus agendis.
Muſa dedit fidibus divos pueroſque deorum,
Et pugilem victorem, & equum certamine primum,
Et juvenum curas, & libera vina referre.
Deſcriptas ſervare vices, operumque colores,
Cur ego, ſi nequeo ignoroque, poeta ſalutor?
Cur neſcire pudens prave quam diſcere malo?
Verſibus exponi tragicis res comica non vult:
Indignatur item privatis ac prope ſocco
Dignis carminibus narrari cœna Thyeſtæ.
Singula quæque locum teneant ſortita decenter.
Interdum tamen & vocem comœdia tollit,
Iratuſque Chremes tumido delitigat ore:
Et tragicus plerumque dolet ſermone pedeſtri.
Telephus & Peleus, quum pauper & exul uterque,
Projicit ampullas, & ſeſquipedalia verba,
Si curat cor ſpectantis tetigiſſe querela.
Non ſatis eſt pulchra eſſe poemata: dulcia ſunto,
Et quocumque volent animum auditoris agunto.
Ut ridentibus arrident, ita flentibus adflent
Humani vultus. ſi vis me flere, dolendum eſt
Primum ipſi tibi, tunc tua me infortunia lædent.
Telephe, vel Peleu, male ſi mandata loqueris,
Aut dormitabo, aut ridebo. triſtia mœſtum
Vultum verba decent: iratum plena minarum,
Ludentem laſciva, ſeverum ſeria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum: juvat aut impellit ad iram:
Aut ad humum mœrore gravi deducit, & angit:
Poſt effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis abſona dicta,
Romani tollent equites pediteſque cachinnum.
Intererit multum, Divuſne loquatur an heros:
Maturuſne ſenex, an adhuc florente juventa
Fervidus: an matrona potens, an ſedula nutrix:
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli:
Colchus, an Aſſyrius: Thebis nutritus, an Argis.
Aut famam ſequere, aut ſibi convenientia finge,
Scriptor. honoratum ſi forte reponis Achillem;
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Jura neget ſibi nata, nihil non arroget armis.
Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, triſtis Oreſtes.
Si quid inexpertum ſcenæ committis, & audes
Perſonam formare novam, ſervetur ad imum,
Qualis ab incepto proceſſerit, & ſibi conſtet.
Difficile eſt proprie communia dicere: tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quam ſi proferres ignota indictaque primus.
Publica materies privati juris erit, ſi
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem:
Nec verbum verbo curabis reddere fidus
Interpres: nec deſilies imitator in arctum,
Unde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex.
Nec ſic incipies, ut ſcriptor cyclicus olim,
Fortunam Priami cantabo & nobile bellum.
Quid dignum tanto feret hic promiſſor hiatu?
Parturient montes, naſcetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte:
Dic mihi, muſa, virum, captæ poſt tempora Trojæ,
Qui mores hominum multorum vidit & urbeis.
Non fumum ex fulgore, ſed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut ſpecioſa dehinc miracula promat,
Antiphaten, Scyllamque & cum Cyclope Charybdin.
Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo.
Semper ad eventum feſtinat: & in medias res,
Non ſecus ac notas, auditorem rapit: &, quæ
Deſperat tractata niteſcere poſſe, relinquit.
Atque ita mentitur, ſic veris falſa remiſcet,
Primo ne medium, medio ne diſcrepet imum.
Tu, quid ego & populus mecum deſideret, audi.
Si plauſoris eges aulæa manentis, & uſque
Seſſuri, donec cantor, Vos plaudite, dicat;
Ætatis cujuſque notandi ſunt tibi mores,
Mobilibuſque decor naturis dandus & annis.
Reddere qui voces jam ſcit puer, & pede certo
Signat humum, geſtit paribus colludere, & iram
Colligit ac ponit temere, & mutatur in horas.
Imberbis juvenis, tandem cuſtode remoto,
Gaudet equis canibuſque, & aprici gramine campi:

Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper:
Utilium tardus proviſor, prodigus æris:
Sublimis cupiduſque, & amata relinquere pernix.
Converſis ſtudiis, ætas animuſque virilis
Quærit opes & amicitias, inſervit honori:
Commiſiſſe cavet, quod mox mutare laboret.
Multa ſenem circumveniunt incommoda: vel quod
Quærit, & inventis miſer abſtinet, ac timet uti:
Vel quod res omnes timide gelideque miniſtrat,
Dilator, ſpe longus, iners, aviduſque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, cenſor caſtigatorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda ſecum,
Multa recedentes adimunt. ne forte ſeniles
Mandentur juveni partes, pueroque viriles,
Semper in adjunctis ævoque morabimur aptis.
Aut agitur res in ſcenis, aut acta refertur.
Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
Quam quæ ſunt oculis ſubjecta fidelibus, & quæ
Ipſe ſibi tradit ſpectator. non tamen intus
Digna geri promes in ſcenam: multaque tolles
Ex oculis, quæ mox narret facundia præſens.
Nec pueros coram populo Medea trucidet:
Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus:
Aut in auem Progne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcunque oſtendis mihi ſic, incredulus odi.
Neve minor, neu ſit quinto productior actu
Fabula, quæ poſci vult, & ſpectata reponi.
Nec deus interſit, niſi dignus vindice nodus
Inciderit: nec quarta loqui perſona laboret.
Actoris partes chorus officiumque virile
Defendat: neu quid medios intercinat actus,
Quod non propoſito conducat, & hæreat apte.
Ille bonis faveatque, & concilietur amicis:
Et regat iratos, & amet peccare timentes:
Ille dapes laudet menſæ brevis, ille ſalubrem
Juſtitiam, legeſque & apertis otia portis.
Ille tegat commiſſa: deoſque precetur & oret,
Ut redeat miſeris, abeat fortuna ſuperbis.
Tibia non, ut nunc, orichalco vincta, tubæque
Aemula, ſed tenuis ſimplexque, foramine pauco
Aſpirare, & adeſſe choris erat utilis, atque
Nondum ſpiſſa nimis complere ſedilia flatu,
Quo ſane populus numerabilis, utpote parvus,
Et frugi, caſtuſque, verecunduſque coibat.
Poſtquam cœpit agros extendere victor, & urbem
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari Genius feſtis impune diebus,
Acceſſit numeriſque modiſque licentia major.
Indoctus quid enim ſaperet liberque laborum
Ruſticus, urbano confuſus, turpis honeſto?
Sic priſcæ motumque & luxuriam addidit arti
Tibicen, traxitque vagus per pulpita veſtem.
Sic etiam fidibus voces crevere ſeveris,
Et tulit eloquium inſolitum facundia præceps:
Utiliumque ſagax rerum & divina futuri
Sortilegis non diſcrepuit ſententia Delphis.
Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agreſtes ſatyros nudavit, & aſper
Incolumi gravitate jocum tentavit: eo quod
Illecebris erat & grata novitate morandus
Spectator, functuſque ſacris, & potus, & exlex.
Verum ita riſores, ita commendare dicaces
Conveniet ſatyros, ita vertere ſeria ludo,
Ne quicunque deus, quicunque adhibebitur heros,
Regali conſpectus in auro nuper & oſtro,
Migret in obſcuras humili ſermone tabernas:
Aut, dum vitat humum, nubeis & inania captet.
Effutire leveis indigna tragœdia verſus,
Ut feſtis matrona moveri juſſa diebus,
Intererit Satyris paullum pudibunda protervis.
Non ego inornata & dominantia nomina ſolum,
Verbaque, Piſones, Satyrorum ſcriptor amabo:
Nec ſic enitar tragico differre colori,
Ut nihil interſit, Davuſne loquatur, & audax
Pythias, emuncto lucrata Simone talentum,
An cuſtos famuluſque dei Silenus alumni.
Ex noto fictum carmen ſequar, ut ſibi quivis
Speret idem, ſudet multum, fruſtraque laboret
Auſus idem. tantum ſeries, juncturaque pollet,
Tantum de medio ſumtis accedit honoris.
Sylvis deducti caveant, me judice, Fauni,
Ne velut innati triviis, ac pene forenſes,
Aut nimium teneris juvenentur verſibus umquam,
Aut immunda crepent ignominioſaque dicta.
Offenduntur enim, quibus eſt equus & pater & res:
Nec, ſi quid fricti ciceris probat & nucis emtor,
Æquis accipiunt animis, donantve corona.
Syllaba longa brevi ſubjecta, vocatur iambus,
Pes citus: unde etiam trimetris accreſcere juſſit
Nomen iambeis: cum ſenos redderet ictus,
Primus ad extremum ſimilis ſibi. non ita pridem,
Tardior ut paullo graviorque veniret ad aureis,
Spondeos ſtabileis in jura paterna recepit
Commodus & patiens: non ut de ſede ſecunda
Cederet, aut quarta ſocialiter. hic & in Acci
Nobilibus trimetris apparet rarus & Enni.
In ſcenam miſſos magno cum pondere verſus,
Aut operæ celeris nimium, curaque carentis,
Aut ignoratæ premit artis crimine turpi.
Non quivis videt immodulata poemata judex:
Et data Romanis venia eſt indigna poetis.
Idcircone vager, ſcribamque licenter? an omneis
Viſuros peccata putem mea, tutus & intra
Spem veniæ cautus? vitavi denique culpam,
Non laudem merui. vos exemplaria Græca
Nocturna verſate manu, verſate diurna.
At noſtri proavi Plautinos & numeros &
Laudavere ſales: nimium patienter utrumque,
Ne dicam ſtulte, mirati: ſi modo ego & vos
Scimus inurbanum lepido ſeponere dicto,
Legitimumque ſonum digitis callemus & aure.
Ignotum tragicæ genus inveniſſe Camœnæ
Dicitur, & plauſtris vexiſſe poemata Theſpis,
Quæ canerent agerentque peruncti fæcibus ora.
Poſt hunc perſonæ pallæque repertor honeſtæ
Æſchylus, & modicis inſtravit pulpita tignis,
Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno.
Succeſſit vetus his comœdia, non ſine multa
Laude; ſed in vitium libertas excidit, & vim
Dignam lege regi. lex eſt accepta, choruſque
Turpiter obticuit, ſublato jure nocendi.
Nil intentatum noſtri liquere poetæ:
Nec minimum meruere decus, veſtigia Græca
Auſi deſerere, & celebrare domeſtica facta:
Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret clariſve potentius armis,
Quam lingua, Latium, ſi non offenderet unum-
quemque poetarum limæ labor & mora. vos, o
Pompilius ſanguis, carmen reprehendite, quod non
Multa dies & multa litura coercuit, atque
Præſectum decies non caſtigavit ad unguem.

Inge-

Ingenium miſera quia fortunatius arte
Credit, & excludit ſanos Helicone poetas
Democritus, bona pars non ungues ponere curat,
Non barbam: ſecreta petit loca, balnea vitat.
Nanciſcetur enim pretium nomenque poetæ,
Si tribus Anticyris caput inſanabile nunquam
Tonſori Licino commiſerit. o ego lævus,
Qui purgor bilem ſub verni temporis horam!
Non alius faceret meliora poemata. verum
Nil tanti eſt. ergo fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet, exſors ipſa ſecandi.
Munus & officium, nil ſcribens ipſe, docebo:
Unde parentur opes: quid alat, formetque Poetam:
Quid deceat, quid non: quo virtus, quo ferat error.
Scribendi recte, ſapere eſt & principium & fons.
Rem tibi Socraticæ poterunt oſtendere chartæ:
Verbaque proviſam rem non invita ſequentur.
Qui didicit patriæ quid debeat, & quid amicis:
Quo ſit amore parens, quo frater amandus & hoſpes:
Quod ſit conſcripti, quod judicis officium: quæ
Partes in bellum miſſi ducis: ille profecto
Reddere perſonæ ſcit convenientia cuique.
Reſpicere exemplar vitæ morumque jubebo
Doctum imitatorem, & veras hinc ducere voces.
Interdum ſpecioſa locis morataque recte
Fabula, nullius veneris, ſine pondere & arte,
Valdius oblectat populum, meliuſque moratur,
Quam verſus inopes rerum, nugæque canoræ.
Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
Muſa loqui, præter laudem nullius avaris.
Romani pueri longis rationibus aſſem
Diſcunt in partes centum diducere. dicat
Filius Albini, ſi de quincunce remota eſt
Uncia, quid ſuperat? Poteras dixiſſe, Triens. eu,
Rem poteris ſervare tuam. redit uncia: quid fit?
Semis. at hæc animos ærugo & cura peculi
Quum ſemel imbuerit, ſperamus carmina fingi
Poſſe linenda cedro, & levi ſervanda cupreſſo?
Aut prodeſſe volunt, aut delectare Poetæ,
Aut ſimul & jucunda & idonea dicere vitæ.
Quidquid præcipies, eſto brevis, ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.
Omne ſupervacuum pleno de pectore manat.
Ficta voluptatis cauſa, ſint proxima veris.
Nec, quodcumque volet, poſcat ſibi fabula credi:
Neu pranſæ Lamiæ vivum puerum extrahat alvo.
Centuriæ ſeniorum agitant expertia frugis,
Celſi prætereunt auſtera poemata Rhamnes.
Omne tulit punctum, qui miſcuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterque monendo.
Hic meret æra liber Soſiis: hic & mare tranſit,
Et longum noto ſcriptori prorogat ævum.
Sunt delicta tamen, quibus ignoviſſe velimus.
Nam neque chorda ſonum reddit quem vult manus & mens,
Poſcentique gravem perſæpe remittit acutum:
Nec ſemper feriet quodcumque minabitur arcus.
Verum, ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura. quid ergo?
Ut ſcriptor ſi peccat idem librarius uſque,
Quamvis eſt monitus, venia caret: & citharœdus
Ridetur, chorda qui ſemper oberrat eadem.
Sic mihi, qui multum ceſſat, fit Chœrilus ille,
Quem bis terque bonum cum riſu miror: & idem
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
Verum opere in longo fas eſt obrepere ſomnum.
Ut pictura, poeſis erit, quæ, ſi propius ſtes,
Te capiet magis: & quædam, ſi longius abſtes.
Hæc amat obſcurum, volet hæc ſub luce videri,
Judicis argutum quæ non formidat acumen.
Hæc placuit ſemel, hæc decies repetita placebit.
O major juvenum, quamvis & voce paterna
Fingeris ad rectum, & per te ſapis, hoc tibi dictum
Tolle memor: certis medium & tolerabile rebus
Recte concedi. conſultus juris, & actor
Cauſarum mediocris, abeſt virtute diſerti
Meſſalæ, nec ſcit quantum Caſſelius Aulus:
Sed tamen in pretio eſt: mediocribus eſſe Poetis
Non homines, non Di, non conceſſere columnæ.
Ut gratas inter menſas ſymphonia diſcors,
Et craſſum unguentum, & Sardo cum melle papaver
Offendunt, poterat duci quia cœna ſine iſtis:
Sic animis natum inventumque poema juvandis,
Si paulum a ſummo diſceſſit, vergit ad imum.
Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis:
Indoctuſque pilæ, diſcive, trochive, quieſcit,
Ne ſpiſſæ riſum tollant impune coronæ:
Qui neſcit verſus, tamen audet fingere. quidni?
Liber & ingenuus, præſertim cenſus equeſtrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
Tu nihil invita dices facieſve Minerva:
Id tibi judicium eſt, ea mens: ſi quid tamen olim
Scripſeris, in Meti deſcendat judicis aures,
Et patris, & noſtras: nonumque prematur in annum.
Membranis intus poſitis, delere licebit
Quod non edideris: neſcit vox miſſa reverti.
Sylveſtres homines ſacer interpreſque Deorum
Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus:
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidoſque leones.
Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis
Saxa movere ſono teſtudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet. fuit hæc ſapientia quondam,
Publica privatis ſecernere, ſacra profanis;
Concubitu prohibere vago; dare jura maritis;
Oppida moliri; leges incidere ligno.
Sic honor & nomen divinis vatibus, atque
Carminibus venit. poſt hos inſignis Homerus,
Tyrtæuſque mares animos in Martia bella
Verſibus exacuit. dictæ per carmina ſortes:
Et vitæ monſtrata via eſt: & gratia regum
Pieriis tentata modis: luduſque repertus,
Et longorum operum finis: ne forte pudori
Sit tibi Muſa lyræ ſolers, & cantor Apollo.
Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quæſitum eſt: ego nec ſtudium ſine divite vena,
Nec rude quid proſit video ingenium. alterius ſic
Altera poſcit opem res, & conjurat amice.
Qui ſtudet optatam curſu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer: ſudavit, & alſit:
Abſtinuit Venere & vino. qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius, extimuitque magiſtrum.
Nunc ſatis eſt dixiſſe, Ego mira poemata pango.
Occupet extremum ſcabies: mihi turpe relinqui eſt,
Et, quod non didici, ſane neſcire fateri.
Ut præco, ad merces turbam qui cogit emendas,
Aſſentatores jubet ad lucrum ire poeta,
Dives agris, dives poſitis in fœnore nummis.
Si vero eſt, unctum qui recte ponere poſſit,
Et ſpondere levi pro paupere, & eripere atris
Litibus implicitum, mirabor, ſi ſciet internoſcere mendacem verumque beatus amicum.

Tu

Tu, ſeu donaris, ſeu quid donare voles cui,
Nolito ad verſus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ. clamabit enim, Pulcre, bene, recte:
Palleſcet ſuper his: etiam ſtillabit amicis
Ex oculis rorem: ſaliet, tundet pede terram.
Ut qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo: ſic
Deriſor vero plus laudatore movetur.
Reges dicuntur multis urgere culullis,
Et torquere mero, quem perſpexiſſe laborent,
An ſit amicitia dignus. ſi carmina condes,
Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes.
Quintilio ſi quid recitares, Corrige, ſodes,
Hoc, ajebat, & hoc. melius te poſſe negares,
Bis terque expertum fruſtra? delere jubebat,
Et male tornatos incudi reddere verſus.
Si defendere delictum, quam vertere malles,
Nullum ultra verbum, aut operam ſumebat inanem,
Quin ſine rivali teque & tua ſolus amares.
Vir bonus & prudens verſus reprehendet inertes:
Culpabit duros: incomtis allinet atrum
Tranſverſo calamo ſignum: ambitioſa recidet
Ornamenta: parum claris lucem dare coget:
Arguet ambigue dictum: mutanda notabit:
Fiet Ariſtarchus, nec dicet, cur ego amicum
Offendam in nugis? Hæ nugæ ſeria ducent
In mala deriſum ſemel, exceptumque ſiniſtre.
Ut, mala quem ſcabies aut morbus regius urget,
Aut fanaticus error, & iracunda Diana,
Veſanum tetigiſſe timent fugiuntque Poetam,
Qui ſapiunt: agitant pueri, incautique ſequuntur.
Hic, dum ſublimes verſus ructatur, & errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum, foveamve: licet, Succurrite, longum
Clamet, io, cives; non ſit qui tollere curet.
Si quis curet opem ferre, & demittere funem,
Qui ſcis an prudens huc ſe dejecerit? atque
Servari nolit? dicam, Siculique Poetæ
Narrabo interitum: deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam
Inſiluit. ſit jus liceatque perire Poetis.
Invitum qui ſervat, idem facit occidenti.
Nec ſemel hoc fecit: nec, ſi retractus erit, jam
Fiet homo, & ponet famoſæ mortis amorem.
Nec ſatis apparet, cur verſus factitet: utrum
Minxerit in patrios cineres, an triſte bidental
Moverit inceſtus. certe furit, ac velut urſus,
Objectos caveæ valuit ſi frangere clathros,
Indoctum doctumque fugat recitator acerbus.
Quem vero arripuit, tenet, occiditque legendo,
Non miſſura cutem niſi plena cruoris hirudo.

ALBII TIBULLI
EQUITIS ROMANI
OPERA.

LIBER PRIMUS.

ELEGIA I.

DIvitias alius fulvo ſibi congerat auro,
  Et teneat culti jugera magna ſoli:
Quem labor aſſiduus vicino terreat hoſte,
  Martia cui ſomnos claſſica pulſa fugent.
Me mea paupertas vitæ traducat inerti,
  Dum meus exiguo luceat igne focus.
Ipſe ſeram teneras maturo tempore vites
  Ruſticus, & facili grandia poma manu.
Nec ſpes deſtituat, ſed frugum ſemper acervos
  Præbeat, & pleno pinguia muſta lacu.
Nam veneror, ſeu ſtipes habet deſertus in agris,
  Seu vetus in trivio florea ſerta lapis.
Et quodcumque mihi pomum novus educat annus,
  Libatum agricolæ ponitur ante Deo,
Flava Ceres, tibi ſit noſtro de rure corona
  Spicea, quæ templi pendeat ante fores.
Pomoſiſque ruber cuſtos ponatur in hortis,
  Terreat ut ſæva falce Priapus aves.
Vos quoque felicis quondam, nunc pauperis horti
  Cuſtodes, fertis munera veſtra, Lares.
Tunc vitula innumeros luſtrabat cæſa juvencos,
  Nunc agna exigui eſt hoſtia magna ſoli.
Agna cadet vobis, quam circum ruſtica pubes
  Clamet: io meſſes, & bona vina date.
Jam modo non poſſum contentus vivere parvo,
  Nec ſemper longæ deditus eſſe viæ:
Sed canis æſtivos ortus vitare ſub umbra
  Arboris, ad rivos prætereuntis aquæ.
Nec tamen interdum pudeat tenuiſſe bibentem,

Aut ſtimulo tardos increpuiſſe boves.
Non agnamve ſinu pigeat, fœtumve capellæ
Deſertum oblita matre referre domum.
At vos exiguo pecori furesque, lupique,
Parcite. de magno præda petenda grege eſt.
Hic ego paſtoremque meum luſtrare quotannis,
Et placidam ſoleo ſpargere lacte Palem.
Adſitis Divi: nec vos e paupere menſa
Dona, nec e puris ſpernite fictilibus.
Fictilia antiquus primum ſibi fecit agreſtis
Pocula, de facili compoſuitque luto.
Non ego divitias patrum, fructuſque requiro,
Quos tulit antiquo condita meſſis avo.
Parva ſeges ſatis eſt: ſatis eſt, requieſcere lecto,
Si licet, & ſolito membra levare toro.
Quam juvat immites ventos audire cubantem,
Et dominam tenero continuiſſe ſinu:
Aut, gelidas hibernus aquas cum fuderit Auſter,
Securum ſomnos, imbre juvante, ſequi!
Hoc mihi contingat. ſit dives jure, furorem
Qui maris, & triſtes ferre poteſt pluvias.
O quantum eſt auri potius, pereatque ſmaragdi,
Quam fleat ob noſtras ulla puella vias.
Te bellare decet terra, Meſſala, marique,
Ut domus hoſtiles præferat exuvias.
Me retinent vinctum formoſæ vincla puellæ,
Et ſedeo duras janitor ante fores.
Non ego laudari curo, mea Delia: tecum
Dummodo ſim, quæſo, ſegnis inerſque vocer.
Te ſpectem, ſuprema mihi cum venerit hora,
Te teneam moriens deficiente manu.
Flebis & arſuro poſitum me, Delia, lecto,
Triſtibus & lacrymis oſcula miſta dabis.
Flebis: non tua ſunt duro præcordia ferro
Vincta, nec in tenero ſtat tibi corde ſilex.
Illo non juvenis poterit de funere quiſquam
Lumina, non virgo ſicca referre domum.
Tu manes ne læde meos, ſed parce ſolutis
Crinibus, & teneris, Delia, parce genis.
Interea, dum fata ſinunt, jungamus amores.
Jam veniet tenebris mors adoperta caput.
Jam ſubrepet iners ætas, nec amare decebit,
Dicere nec cano blanditias capite.
Nunc levis eſt tractanda Venus: dum frangere poſtes
Non pudet, & rixas inſeruiſſe juvat.
Hic ego dux, mileſque bonus; vos ſigna tubæque
Ite procul, cupidis vulnera ferte viris,
Ferte & opes. ego compoſito ſecurus acervo
Deſpiciam dites, deſpiciamque famem.

ELEGIA II.

ADde merum, vinoque novos compeſce dolores,
Occupet ut feſſi lumina victa ſopor.
Neu quiſquam multo perfuſum tempora Baccho
Excitet, infelix dum requieſcit amor.
Nam poſita eſt noſtræ cuſtodia ſæva puellæ,
Clauditur & dura janua firma ſera.
Janua difficilis dominæ, te verberet imber,
Te Jovis imperio fulmina miſſa petant.
Janua jam pateas uni mihi victa querelis,
Neu furtim verſo cardine aperta ſones.
Et mala ſi qua tibi dixit dementia noſtra,
Ignoſcas: capiti ſint precor illa meo.
Te meminiſſe decet, quæ plurima voce peregi
Supplice, cum poſti florida ſerta darem.
Tu quoque ne timide cuſtodes, Delia, falle.
Audendum eſt. fortes adjuvat ipſa Venus.
Illa favet, ſeu quis juvenis nova limina tentat,
Seu reſerat fixo dente puella fores.
Illa docet furtim molli deſcendere lecto,
Illa pedem nullo ponere poſſe ſono:
Illa viro coram nutus conferre loquaces,
Blandaque compoſitis abdere verba notis.
Nec docet hoc omnes: ſed quos nec inertia tardat,
Nec vetat obſcura ſurgere nocte timor.
En ego cum tenebris tota vagor anxius urbe,
Securum in tenebris me facit eſſe Venus.
Nec ſinit occurrat quiſquam, qui corpora ferro
Vulneret, aut rapta præmia veſte ferat.
Quiſquis amore tenetur, eat tutuſque ſacerque
Qua libet. inſidias non timuiſſe decet.
Non mihi pigra nocent hybernæ frigora noctis:
Non mihi, cum multa decidit imber aqua.
Non labor hic lædit, reſeret modo Delia poſtes,
Et vocet ad digiti me taciturna ſonum.
Parcite luminibus, ſeu vir, ſeu femina ſias
Obvia: celari vult ſua furta Venus.
Neu ſtrepitu terrete pedum, neu quærite nomen,
Neu prope fulgenti lumina ferte face.
Si quis & imprudens aſpexerit, occulat ille,
Perque Deos omnes ſe meminiſſe neget.
Nam fuerit quicumque loquax, is ſanguine natam,
Is Venerem e rapido ſentiet eſſe mari.
Nec tamen huic credet conjux tuus, ut mihi verax
Pollicita eſt magico ſaga miniſterio.
Hanc ego de cœlo ducentem ſidera vidi:
Fluminis hæc rapidi carmine vertit iter.
Hæc cantu finditque ſolum, Maneſque ſepulcris
Elicit, & tepido devocat oſſa rogo.
Jam ciet infernas magico ſtridore catervas:
Jam jubet aſperſas lacte referre pedem.
Cum libet, hæc triſti depellit nubila cœlo:
Cum libet, æſtivo convocat orbe nives.
Sola tenere malas Medeæ dicitur herbas:
Sola feros Hecatæ perdomuiſſe canes.
Hæc mihi compoſuit cantus, queis fallere poſſes:
Ter cane, ter dictis deſpue carminibus.
Ille nihil poterit de nobis credere cuiquam:
Non ſibi, ſi in molli viderit ipſe toro.
Tu tamen abſtineas aliis. nam cetera cernet
Omnia: de me uno ſentiet ipſe nihil.
Quid credam? nempe hæc eadem ſe dixit amores
Cantibus aut herbis ſolvere poſſe meos.
Et me luſtravit tædis, & nocte ſerena
Concidit ad magicos hoſtia pulla Deos.
Non ego, totus abeſſet amor, ſed mutuus eſſet,
Orabam: nec te poſſe carere velim.
Ferreus ille fuit, qui, te cum poſſet habere,
Maluerit prædas ſtultus & arma ſequi.
Ille licet Cilicum victas agat ante catervas,
Ponat & in capto Martia caſtra ſolo:
Totus & argento contextus, totus & auro
Inſideat celeri conſpiciendus equo.
Ipſe boves, mea ſim tecum modo Delia, poſſim
Jungere, & in ſolo paſcere monte pecus.
Et te dum liceat teneris retinere lacertis,
Mollis & inculta ſit mihi ſomnus humo.
Quid Tyrio recubare toro ſine amore ſecundo
Prodeſt, cum fletu nox vigilanda venit?
Nam neque tum plumæ, nec ſtragula picta ſoporem,
Nec ſonitus placidæ ducere poſſit aquæ.

Num

Num Veneris magnæ violavi numina verbo?
Et mea nunc pœnas impia lingua luit?
Num feror inceſtus ſedes adiiſſe Deorum,
Sertaque de ſanctis deripuiſſe focis?
Non ego, ſi merui, dubitem procumbere templis,
Et dare ſacratis oſcula liminibus.
Non ego tellurem genibus perrepere ſupplex,
Et miſerum ſancto tundere poſte caput.
At tu, qui lætus rides mala noſtra, caveto.
Mox tibi non unus ſæviet uſque Deus.
Vidi ego, qui juvenum miſeros luſiſſet amores,
Poſt Veneris vinclis ſubdere colla ſenem.
Et ſibi blanditias tremula componere voce,
Et manibus canas fingere velle comas.
Stare nec ante fores puduit, caræve puellæ
Ancillam medio detinuiſſe foro.
Hunc puer, hunc juvenis turba circumterit arcta:
Deſpuit in molles & ſibi quiſque ſinus.
At mihi parce, Venus: ſemper tibi dedita ſerviit
Mens mea: quid meſſes uris acerba tuas?

ELEGIA III.

IBitis Ægeas ſine me, Meſſala, per undas,
O utinam memores ipſe cohorſque mei.
Me tenet ignotis ægrum Phæacia terris:
Abſtineas avidas mors, precor, atra manus.
Abſtineas mors atra, precor; non hic mihi mater,
Quæ legat in mœſtos oſſa peruſta ſinus:
Non ſoror, Aſſyrios cineri quæ dedat odores,
Et fleat effuſis ante ſepulcra comis:
Delia non uſquam, quæ me quam mitteret urbe,
Dicitur ante omnes conſuluiſſe Deos.
Illa ſacras pueri ſortes ter ſuſtulit: illi
Rettulit e triviis omina certa puer.
Cuncta dabant reditus, tamen eſt deterrita numquam,
Quin fleret, noſtras reſpiceretque vias.
Ipſe ego ſolator, cum jam mandata dediſſem,
Quærebam tardas anxius uſque moras.
Aut ego ſum cauſſatus aves, aut omina dira:
Saturni aut ſacram me tenuiſſe diem.
O quoties ingreſſus iter mihi triſtia dixi
Offenſum in porta ſigna dediſſe pedem!
Audeat invito ne quis diſcedere Amore,
Aut ſciat egreſſum ſe prohibente Deo.
Quid tua nunc Iſis mihi, Delia? quid mihi proſunt
Illa tua toties æra repulſa manu?
Quidve, pie dum ſacra colis, pureque lavari
Te (memini) & puro ſecubuiſſe toro?
Nunc, Dea, nunc ſuccurre mihi; nam poſſe mederi
Picta docet templis multa tabella tuis,
Ut mea votivas perſolvens Delia noctes
Ante ſacras lino tecta fores ſedeat:
Biſque die reſoluta comas tibi dicere laudes
Inſignis turba debeat in Pharia.
At mihi contingat patrios celebrare penates,
Reddereque antiquo menſtrua thura Lari.
Quam bene Saturno vivebant Rege, priuſquam
Tellus in longas eſt patefacta vias!
Nondum cæruleas pinus contemſerat undas,
Effuſum ventis præbueratque ſinum;
Nec vagus ignotis repetens compendia terris
Preſſerat externa Navita merce ratem.
Illo non validus ſubiit juga tempore taurus,
Non domito frænos ore momordit equus.
Non domus ulla fores habuit: non fixus in agris,
Qui regeret certis finibus arva, lapis.
Ipſæ mella dabant quercus, ultroque ferebant
Obvia ſecuris ubera lactis oves.
Non acies, non ira fuit, non bella: nec enſem
Immiti ſævus duxerat arte faber.
Nunc Jove ſub domino cædes & vulnera ſemper:
Nunc mare, nunc leti mille repente viæ.
Parce Pater; timidum non me perjuria terrent,
Non dicta in ſanctos impia verba Deos.
Quod ſi fatales jam nunc explevimus annos,
Fac lapis inſcriptis ſtet ſuper oſſa notis:
Hic jacet immiti conſumtus morte Tibullus,
Meſſalam terra dum ſequiturque mari.
Sed me, quod facilis tenero ſum ſemper amori,
Ipſa Venus campos ducet in Elyſios.
Hic choreæ, cantuſque vigent, paſſimque vagantes
Dulce ſonant tenui gutture carmen aves.
Fert caſiam non culta ſeges, totoſque per agros
Floret odoratis terra benigna roſis.
Hic juvenum ſeries teneris immixta puellis
Ludit, & aſſidue prœlia miſcet Amor.
Illic eſt cuicumque rapax mors venit amanti,
Et gerit inſigni myrtea ſerta coma.
At ſcelerata jacet ſedes in nocte profunda
Abdita, quam circum flumina nigra ſonant:
Tiſiphoneque impexa feros pro crinibus angues
Sævit, & huc illuc impia turba fugit.
Tum niger in porta ſerpentum Cerberus ore
Stridit, & æratas excubat ante fores.
Illic Junonem tentare Ixionis auſi
Verſantur celeri noxia membra rota.
Porrectuſque novem Tityus per jugera terræ
Aſſiduas atro viſcere paſcit aves.
Tantalus eſt illic, & circum ſtagna: ſed acrem
Jam jam poturi deſerit unda ſitim.
Et Danai proles, Veneris quæ numina læſit,
In cava Lethæas dolia portat aquas.
Illic ſit, quicumque meos violavit amores,
Optavit lentas & mihi militias.
At tu caſta, precor, maneas, ſanctique pudoris
Aſſideat cuſtos ſedula ſemper anus.
Hæc tibi fabellas referat, poſitaque lucerna
Deducat plena ſtamina longa colo.
Ac circa gravibus penſis affixa puella
Paulatim ſomno feſſa remittat opus.
Tunc veniam ſubito, ne quiſquam nuntiet ante:
Sed videar cœlo miſſus adeſſe tibi.
Tunc mihi, qualis eris, longos turbata capillos,
Obvia nudato, Delia, curre pede.
Hoc precor: hunc illum nobis Aurora nitentem
Luciferum roſeis candida portet equis.

ELEGIA IV.

SIc umbroſa tibi contingant tecta, Priape,
Ne capiti ſoles, ne noceantque nives:
Quæ tua formoſos cepit ſolertia? certe
Non tibi barba nitet, non tibi culta coma eſt.
Nudus & hibernæ producis frigora brumæ,
Nudus & æſtivi tempora ſicca Canis.
Sic ego: tum Bacchi reſpondit ruſtica proles
Armatus curva ſic mihi falce Deus.
O fuge te teneræ puerorum credere turbæ:
Nam cauſſam juſti ſemper amoris habent.
Hic placet, anguſtis quod equum compeſcit habenis;
Hic placidam niveo pectore pellit aquam.

Hic, quia fortis adeſt audacia, cepit: at illi
  Virgineus teneras ſtat pudor ante genas.
Sed te ne capiant, primo ſi forte negarit,
  Tædia: paulatim ſub juga colla dabit.
Longa dies homini docuit parere leones,
  Longa dies molli ſaxa peredit aqua.
Annus in apricis maturat collibus uvas,
  Annus agit certa lucida ſigna vice.
Nec jurare time; Veneris perjuria venti
  Irrita per terras & freta ſumma ferunt.
Gratia magna Jovi: vetuit Pater ipſe valere,
  Juraſſet cupide quidquid ineptus amor.
Perque ſuas impune ſinet Dictynna ſagittas
  Affirmes, crines perque Minerva ſuos.
At ſi tardus eris, errabis; tranſiet ætas
  Quam cito! non ſegnis ſtat, remeatque dies.
Quam cito purpureos deperdit terra colores!
  Quam cito formoſas populus alta comas!
Quam jacet, infirmæ venere ubi fata ſenectæ,
  Qui prior Eleo eſt carcere miſſus equus!
Vidi ego jam juvenem, premeret cum ſerior ætas,
  Mœrentem ſtultos præteriiſſe dies.
Crudeles Divi! ſerpens novus exuit annos:
  Formæ non ullam fata dedere moram.
Solis æterna eſt Phœbo, Bacchoque juventas,
  Nam decet intonſus crinis utrumque Deum.
Tu, puero quodcumque tuo tentare libebit,
  Cedas; obſequio plurima vincit Amor.
Neu comes ire neges, quamvis via longa paretur,
  Et Canis arenti torreat arva ſiti.
Quamvis prætexens picea ferrugine cælum,
  Venturam admittat imbrifer arcus aquam.
Vel ſi cæruleas puppi volet ire per undas,
  Ipſe levem remo per freta pelle ratem.
Nec te pœniteat duros ſubiiſſe labores,
  Aut operi inſuetas atteruiſſe manus.
Nec, velit inſidiis altas ſi claudere valles,
  Dum placeas, humeri retia ferre negent.
Si volet arma, levi tentabis ludere dextra:
  Sæpe dabis nudum, vincat ut ille, latus.
Tunc tibi mitis erit, rapias tum cara licebit
  Oſcula; pugnabit, ſed tamen apta dabit.
Rapta dabit primo: mox adferet ipſe roganti,
  Poſt etiam collo ſe implicuiſſe volet.
Heu male nunc artes miſeras hæc ſæcula tractant!
  Jam tener aſſuevit munera velle puer.
At tibi, qui Venerem docuiſti vendere primus,
  Quiſquis es, infelix urgeat oſſa lapis.
Pieridas, pueri, doctos & amate poetas:
  Aurea nec ſuperent munera Pieridas.
Carmine purpurea eſt Niſi coma: carmina ni ſint,
  Ex humero Pelopis non nituiſſet ebur.
Quem referent Muſæ, vivet, dum robora tellus,
  Dum cælum ſtellas, dum vehet amnis aquas.
At qui non audit Muſas, qui vendit amorem,
  Idææ currus ille ſequatur Opis:
Et tercentenas erroribus expleat urbes,
  Et ſecet ad Phrygios vilia membra modos.
Blanditiis vult eſſe locum Venus ipſa: querelis
  Supplicibus, miſeris fletibus illa favet.
Hæc mihi, quæ canerem Titio, Deus edidit ore,
  Sed Titium conjux hæc meminiſſe vetat.
Pareat ille ſuæ; vos me celebrate magiſtrum,
  Quos male habet multa callidus arte puer.
Gloria cuique ſua eſt; me qui ſpernentur amantes
  Conſultent; cunctis janua noſtra patet.

Tempus erit, cum me Veneris præcepta ferentem
  Deducat juvenum ſedula turba ſenem.
Eheu quam lento Marathus me torquet amore!
  Deficiunt artes, deficiuntque doli.
Parce puer, quæſo, ne turpis fabula fiam,
  Cum mea ridebunt vana magiſteria.

ELEGIA V.

ASper eram, & bene diſſidium me ferre loquebar;
  At mihi nunc longe gloria fortis abeſt.
Namque agor, ut per plana citus ſola verbere turbo,
  Quem celer aſſueta verſat ab arte puer.
Ure ferum, & torque: libeat ne dicere quidquam
  Magnificum poſthac, horrida verba doma.
Parce tamen, per te furtivi fœdera lecti,
  Per Venerem quæſo, compoſitumque caput.
Ille ego, cum triſti morbo defeſſa jaceres,
  Te dicor votis eripuiſſe meis:
Ipſeque ter circum luſtravi ſulfure puro,
  Carmine cum magico præcinuiſſet anus.
Ipſe procuravi, ne poſſent ſæva nocere
  Somnia, ter ſancta deveneranda mola.
Ipſe ego velatus filo tuniciſque ſolutis,
  Vota novem Triviæ nocte ſilente dedi.
Omnia perſolvi: fruitur nunc alter amore,
  Et precibus felix utitur ille meis.
At mihi felicem vitam, ſi ſalva fuiſſes,
  Fingebam demens, ſed renuente Deo.
Rura colam, frugumque aderit mea Delia cuſtos,
  Area dum meſſes ſole calente teret.
Aut mihi ſervabit plenis in lintribus uvas,
  Preſſaque veloci candida muſta pede.
Conſueſcet numerare pecus, conſueſcet amantis
  Garrulus in dominæ ludere verna ſinu.
Illa Deo ſciet agricolæ pro vitibus uvam,
  Pro ſegete ſpicas, pro grege ferre dapem.
Illa regat cunctos, illi ſint omnia curæ,
  Et juvet in tota me nihil eſſe domo.
Huc veniet Meſſala meus, cui dulcia poma
  Delia ſelectis detrahet arboribus.
Et tantum venerata virum, hunc ſedula curet;
  Huic paret, atque epulas ipſa miniſtra gerat.
Hæc mihi fingebam, quæ nunc Eurusque Notuſque
  Jactat odoratos vota per Armenios.
Sæpe ego tentavi curas depellere vino;
  At dolor in lacrymas verterat omne merum.
Sæpe aliam tenui: ſed jam cum gaudia adirem,
  Admonuit dominæ, deſeruitque Venus.
Tunc me diſcedens devotum femina dixit,
  Et, pudet heu, narrat ſcire nefanda mea.
Non facit hoc verbis; facie teneriſque lacertis
  Devovet, & flavis noſtra puella comis.
Talis ad Hæmonium Nereis Pelea quondam
  Vecta eſt frenato cærula piſce Thetis.
Hæc nocuere mihi: quod adeſt huic dives amator,
  Venit in exitium callida lena meum.
Sanguineas edat illa dapes, atque ore cruento
  Triſtia cum multo pocula felle bibat.
Hanc volitent animæ circum ſua fata querentes
  Semper, & e tectis ſtrix violenta canat.
Ipſa fame ſtimulante furens, herbaſque ſepulcris
  Quærat, & a ſævis oſſa relicta lupis.
Currat & inguinibus nudis, ululetque per urbes;
  Poſt agat e triviis aſpera turba canum.
Evenient. dat ſigna Deus. ſunt numina amanti:
Sævit

Sævit & injuſta lege relicta Venus.
At tu quam primum ſagæ præcepta rapacis
Deſere: nam donis vincitur omnis amor.
Pauper erit præſto tibi, præſto pauper adibit
Primus, & in tenero fixus erit latere.
Pauper in anguſto fidus comes agmine turbæ,
Subjicietque manus, efficietque viam.
Pauper ad occultos furtim deducit amicos,
Vinclaque de niveo detrahit ipſe pede.
Heu canimus fruſtra: nec verbis victa fatiſcit
Janua, ſed plena eſt percutienda manu.
At tu, qui potior nunc es, mea furta timeto:
Verſatur celeri fors levis orbe rotæ.
Non fruſtra quidam jam nunc in limine perſtat
Sedulus, ac crebro proſpicit, ac refugit,
Et ſimulat tranſire domum, mox deinde recurrit
Solus, & ante ipſas exſcreat uſque fores.
Neſcio quid furtivus amor parat. utere, quæſo,
Dum licet: in liquida nat tibi linter aqua.

ELEGIA VI.

SEmper, ut inducar, blandos offers mihi vultus;
Poſt tamen es miſero triſtis & aſper, Amor.
Quid tibi, ſæve puer, mecum eſt? an gloria magna,
Inſidias homini compoſuiſſe Deum?
Jam mihi tenduntur caſſes; jam Delia furtim
Neſcio quem tacita callida nocte fovet.
Illa quidem tam multa negat, ſed credere durum eſt:
Sic etiam de me pernegat uſque viro.
Ipſe miſer docui, quo poſſet ludere pacto
Cuſtodes; heu heu nunc premor arte mea.
Fingere nunc didicit cauſas, cur ſola cubaret:
Cardine nunc tacito vertere poſſe fores:
Tunc ſuccos herbaſque dedi, queis livor abiret,
Quem facit impreſſo mutua dente Venus.
At tu fallacis conjux incaute puellæ,
Me quoque ſervato, peccet ut illa minus.
Neu juvenes celebret multo ſermone caveto,
Neve cubet laxo pectus aperta ſinu:
Neu te decipiat nutu, digitoque liquorem
Ne trahat, & menſæ ducat in orbe notas.
Exibit quam ſæpe, time: ſeu viſere dicet
Sacra Bonæ maribus non adeunda Deæ.
At mihi ſi credas, illam ſequar unus ad aras:
Tunc mihi non oculis ſit timuiſſe meis.
Sæpe, velut gemmas ejus ſignumve probarem,
Per cauſam memini me tetigiſſe manum.
Sæpe mero ſomnum peperi tibi: at ipſe bibebam
Sobria ſuppoſita pocula victor aqua.
Non ego te læſi prudens: ignoſce fatenti.
Juſſit Amor. Contra quis ferat arma Deos?
Ille ego ſum, nec me jam dicere vera pudebit,
Inſtabat tota cui tua nocte canis.
Quid tenera tibi conjuge opus? tua ſi bona neſcis
Servare, fruſtra clavis ineſt foribus.
Te tenet, abſentes alios ſuſpirat amores,
Et ſimulat ſubito condoluiſſe caput.
At mihi ſervandam credas; non ſæva recuſo
Verbera, detrecto non ego vincla pedum.
Tunc procul abſitis, quiſquis colit arte capillos,
Effluit effuſo cui toga laxa ſinu.
Quiſquis & occurret, ne poſſit crimen habere,
Stet procul, atque alia ſtet procul ante via.
Sic fieri jubet ipſe Deus, ſic magna ſacerdos
Eſt mihi divino vaticinata ſono.
Hæc ubi Bellonæ motu eſt agitata, nec acrem
Flammam, non amens verbera torta timet.
Ipſa bipenne ſuos cædit violenta lacertos,
Sanguineque effuſo ſpargit inulta Deam.
Statque latus præfixa veru, ſtat ſaucia pectus,
Et canit eventus, quos Dea magna monet.
Parcite, quam cuſtodit Amor, violare puellam:
Ne pigeat magno poſt didiciſſe malo.
Attigeris; labentur opes, ut vulnere noſtro
Sanguis, ut hic ventis diripiturque cinis.
Et tibi neſcio quas dixit, mea Delia, pœnas;
Si tamen admittas, ſit precor illa levis.
Non ego te propter parco tibi: ſed tua mater
Me movet, atque iras aurea vincit anus.
Hæc mihi te adducit tenebris, multoque timore
Conjungit noſtras clam taciturna manus:
Hæc foribuſque manet noctu me affixa, proculque
Cognoſcit ſtrepitus me veniente pedum.
Vive diu mihi, dulcis anus: proprios ego tecum,
Sit modo fas, annos contribuiſſe velim.
Te ſemper, gnatamque tuam te propter amabo.
Quidquid agat, ſanguis eſt tamen illa tuus.
Sit modo caſta doce, quamvis non vitta ligatos
Impediat crines, nec ſtola longa pedes.
Et mihi ſint duræ leges, laudare nec ullam
Poſſim ego, quin oculos adpetat illa meos.
Et ſi quid peccaſſe puter, ducterque capillis
Immerito, pronas per rapiarque vias.
Non ego te pulſare velim: ſed venerit iſte
Si furor, optarim non habuiſſe manus.
Ne ſævo ſis caſta metu, ſed mente fideli
Mutuus abſenti te mihi ſervet amor.
At quæ fida fuit nulli, poſt victa ſenecta
Ducit inops tremula ſtamina torta manu:
Firmaque conductis adnectit licia telis,
Tractaque de niveo vellere ducta putat.
Hanc animo gaudente vident, juvenumque catervæ
Commemorant merito tot mala ferre ſenem.
Hanc Venus ex alto flentem ſublimis Olympo
Spectat, & infidis quam ſit acerba, monet.
Hæc aliis maledicta cadant. nos, Delia, amoris
Exemplum cana ſimus uterque coma.

ELEGIA VII.

HUnc cecinere diem Parcæ fatalia nentes
Stamina, non ulli diſſoluenda Deo:
Hunc fore, Aquitanas poſſet qui fundere gentes,
Quem tremeret forti milite victus Atur.
Evenere. novos pubes Romana triumphos
Vidit, & evinctos brachia capta duces.
At te victrices lauros, Meſſala, gerentem
Portabat nitidis currus eburnus equis.
Non ſine me eſt tibi partus honos. Tarbella Pyrene
Teſtis, & Oceani litora Santonici.
Teſtis Arar, Rhodanuſque celer, magnuſque Garumna,
Carnuti & flavi cærula lympha Liger.
An te, Cydne, canam, tacitis qui leniter undis
Cæruleus placidis per vada ſerpis aquis?
Quantus & æthereo contingens vertice nubes
Frigidus intonſos Taurus arat Cilicas?
Quid referam, ut volitet crebras intacta per urbes
Alba Palæſtino ſancta columba Syro?
Utque maris vaſtum proſpectet turribus æquor
Prima ratem ventis credere docta Tyros?
Qualis &, arentes cum findit Sirius agros,

Fertilis æſtiva Nilus abundet aqua?
Nile pater, quanam poſſum te dicere cauſſa,
Aut quibus in terris occuluiſſe caput?
Te propter nullos tellus tua poſtulat imbres,
Arida nec pluvio ſupplicat herba Jovi.
Te canit, atque ſuum pubes miratur Oſirim
Barbara, Memphitem plangere docta bovem.
Primus aratra manu ſolerti fecit Oſiris,
Et teneram ferro ſollicitavit humum.
Primus inexpertæ commiſit ſemina terræ,
Pomaque non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adjungere vitem:
Hic viridem dura cædere falce comam.
Illi jucundos primum matura ſapores
Expreſſa incultis uva dedit pedibus.
Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Movit & ad certos neſcia membra modos.
Bacchus & agricolæ magno confecta labore
Pectora triſtitiæ diſſoluenda dedit.
Bacchus & adflictis requiem mortalibus adfert,
Crura licet dura compede pulſa ſonent.
Non tibi ſunt triſtes curæ, nec vultus, Oſiri:
Sed chorus, & cantus, & levis aptus Amor.
Sed varii flores, & frons redimita corymbis,
Fuſa ſed ad teneros lutea palla pedes:
Et Tyriæ veſtes, & dulci tibia cantu,
Et levis occultis conſcia ciſta ſacris.
Huc ades, & centum ludis, Geniumque choreis
Concelebra, & multo tempora funde mero.
Illius e nitido ſtillent unguenta capillo;
Et capite & collo mollia ſerta gerat.
Sic venias hodierne. tibi dem turis honores,
Liba & Mopſopio dulcia melle feram.
At tibi ſubcreſcat proles, quæ facta parentis
Augeat, & circa ſtet veneranda ſenem.
Nec taceant monumenta viæ, quem Tuſcula tellus,
Candida quem antiquo detinet Alba lare;
Namque opibus congeſta tuis hic glarea dura
Sternitur: hic apta jungitur arte ſilex.
Te canet agricola, e magna quum venerit Urbe
Serus, inoffenſum retuleritque pedem.
At tu, natalis, multos celebrande per annos,
Candidior ſemper, candidiorque veni.

ELEGIA VIII.

Non ego celari poſſim, quid nutus amantis,
Quidve ferant miti lenia verba ſono.
Nec mihi ſunt ſortes, nec conſcia fibra deorum:
Præcinit eventus nec mihi cantus avis.
Ipſa Venus magico religatum brachia nodo
Perdocuit multis non ſine verberibus.
Deſine diſſimulare. deus crudelius urit,
Quos videt invitos ſuccubuiſſe ſibi.
Quid tibi nunc molles prodeſt coluiſſe capillos?
Sæpeque mutatas diſpoſuiſſe comas?
Quid fuco ſplendente genas oneraſſe? quid ungues
Artificis docta ſubſecuiſſe manu?
Fruſtra jam veſtes, fruſtra mutantur amictus,
Anſaque compreſſos colligit arta pedes.
Ipſa placet, quamvis inculto venerit ore,
Nec nitidum tarda compſerit arte caput.
Num te carminibus, num te pollentibus herbis
Devovit tacito tempore noctis anus?
Cantus vicinis fruges traducit ab agris,
Cantus & iratæ detinet anguis iter:
Cantus & e curru Lunam deducere tentat;
Et faceret, ſi non æra repulſa ſonent.
Quid queror heu miſero carmen nocuiſſe? quid herbas?
Forma nihil magicis utitur auxiliis.
Sed corpus tetigiſſe nocet, ſed longa dediſſe
Oſcula, ſed femori conſeruiſſe femur.
Nec tu difficilis puero tamen eſſe memento:
Perſequitur pœnis triſtia facta Venus.
Munera ne poſcas: det munera canus amator,
Ut foveas molli frigida membra ſinu.
Carior eſt auro juvenis, cui levia fulgent
Ora, nec amplexus aſpera barba terit.
Huic tu candentes humero ſuppone lacertos;
Et regum magnæ deſpiciantur opes.
At Venus inveniet puero ſuccumbere furtim,
Dum tumet, & teneros conſerit uſque ſinus:
Et dare anhelanti pugnantibus humida linguis
Oſcula, & in collo figere dente notas.
Non lapis hanc, gemmæque juvent, quæ frigore ſola
Dormiat, & nulli ſit cupienda viro.
Heu ſero revocatur Amor, ſeroque juventas,
Quum vetus infecit cana ſenecta caput.
Tum ſtudium formæ: coma tum mutatur, ut annos
Diſſimulet viridi cortice tincta nucis.
Tollere tum cura eſt albos a ſtirpe capillos,
Et faciem demta pelle referre novam.
At tu dum primi floret tibi temporis ætas,
Utere. non tardo labitur illa pede.
Neu Marathum torque. puero quæ gloria victo?
In veteres eſto dura, puella, ſenes.
Parce precor tenero. non illi ſontica cauſſa eſt;
Sed nimius luto corpora tingit amor.
Vel miſer abſenti mœſtas quam ſæpe querelas
Conjicit, & lacrimis omnia plena madent.
Quid me ſpernit? ait. poterat cuſtodia vinci:
Ipſe dedit cupidis fallere poſſe deus.
Nota Venus furtiva mihi eſt; ut lenis agatur
Spiritus, ut nec dent oſcula rapta ſonum.
Et poſſim media quamvis obrepere nocte,
Et ſtrepitu nullo clam reſerare fores.
Quid proſunt artes, miſerum ſi ſpernit amantem,
Et fugit ex ipſo ſæva puella toro?
Vel quum promittit, ſubito ſed perfida fallit:
Eſt mihi nox multis evigilanda modis.
Dum mihi venturam fingo, quodcumque movetur,
Illius credo tunc ſonuiſſe pedes.
Deſiſtas lacrimare, puer. non frangitur illa:
Et tua jam fletu lumina feſſa tument.
Oderunt, Pholoe, moneo, faſtidia divi:
Nec prodeſt ſanctis tura dediſſe focis.
Hic Marathus quondam miſeros ludebat amantes,
Neſcius ultorem poſt caput eſſe deum.
Sæpe etiam lacrimas fertur riſiſſe dolentis,
Et cupidum ficta detinuiſſe mora.
Nunc omnes odit faſtus, nunc diſplicet illi
Quæcumque adpoſita eſt janua dura ſera.
At te pœna manet, ni deſinis eſſe ſuperba.
Quam cupies votis hunc revocare diem!

ELEGIA IX.

Quid mihi, ſi fueras miſeros læſurus amores,
Fœdera per divos clam violanda dabas?
Ah miſer, etſi quis primo perjuria celat,
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.
Parcite, cæleſtes: æquum eſt impune licere

Numi-

Numina formoſis lædere veſtra ſemel.
Lucra petens habili tauros adjungit aratro,
  Et durum terræ ruſticus urget opus.
Lucra petituras freta per parentia ventis
  Ducunt inſtabiles ſidera certa rates.
Muneribus meus eſt captus puer; at Deus illa
  In cinerem & liquidas munera vertat aquas.
Jam mihi perſolvet pœnas, pulviſque decorem
  Detrahet, & ventis horrida facta coma.
Uretur facies, urentur Sole capilli,
  Deteret invalidos & via longa pedes.
Admonui quoties! auro ne pollue formam.
  Sæpe ſolent auro multa ſubeſſe mala.
Divitiis captus ſi quis violavit Amorem:
  Aſperaque eſt illi, difficiliſque Venus.
Ure meum potius flamma caput, & pete ferro
  Corpus, & intorto verbere terga ſeca.
Nec tibi celandi ſpes ſit peccare paranti;
  Eſt Deus, occultos qui vetat eſſe dolos.
Ipſe Deus tacito permiſit vela miniſtro,
  Ederet ut multo libera verba mero.
Ipſe Deus ſomno domitos emittere vocem
  Juſſit, & invitos facta tegenda loqui.
Hæc ego dicebam: nunc me fleviſſe loquentem,
  Nunc pudet ad teneros procubuiſſe pedes.
Tunc mihi jurabas, nullo te divitis auri
  Pondere, non gemmis vendere velle fidem:
Non, tibi ſi pretium Campania terra daretur,
  Non, tibi ſi Bacchi cura Falernus ager.
Illis eriperes verbis mihi, ſidera cælo
  Lucere, & puras fluminis eſſe vias.
Quin etiam flebas; at non ego fallere doctus
  Tergebam humentes credulus uſque genas.
Quid faceres, niſi & ipſe fores in amore puellæ?
  Sit precor exemplo ſit levis illa tuo.
O quoties, verbis ne quiſquam conſcius eſſet,
  Ipſe comes multa lumina nocte tuli!
Sæpe inſperanti venit tibi munere noſtro,
  Et latuit clauſas poſt adoperta fores.
Tunc miſer interii ſtulte confiſus amari;
  Nam poteram ad laqueos cautior eſſe tuos.
Quin etiam attonita laudes tibi mente canebam;
  At me nunc noſtri, Pieridumque pudet.
Illa velim rapida Vulcanus carmina flamma
  Torreat, & liquida deleat amnis aqua.
Tu procul hinc abſis, formam cui vendere curæ eſt,
  Et pretium plena grande referre manu.
At te, qui puerum donis corrumpere es auſus,
  Rideat aſſiduis uxor inulta dolis.
Et cum furtivo juvenem laſſaverit uſu,
  Tecum interpoſita languida veſte cubet.
Semper ſint externa tuo veſtigia lecto,
  Et pateat cupidis ſemper aperta domus.
Nec laſciva ſoror dicatur plura bibiſſe
  Pocula, vel plures emeruiſſe viros.
Illam ſæpe ferunt convivia ducere Baccho,
  Dum rota Luciferi provocet orta diem.
Illa nulla queat melius conſumere noctem,
  Aut operum varias diſpoſuiſſe vices.
At tua perdidicit, nec tu ſtultiſſime ſentis,
  Cum tibi non ſolita corpus ab arte movet.
Tune putas illam pro te diſponere crines?
  Et tenues denſo pectere dente comas?
Iſta hæc perſuadet facies, auroque lacertos
  Vinciat, & Tyrio prodeat apta ſinu.
Non tibi, ſed juveni cuidam vult bella videri,
  Devoveat pro quo remque domumque tuam.
Non facit hoc vitio, ſed corpora fœda podagra,
  Et ſenis amplexus culta puella fugit.
Huic tamen accubuit noſter puer. hunc ego credam
  Cum trucibus Venerem jungere poſſe feris.
Blanditiaſne meas aliis tu vendere es auſus?
  Tune aliis demens oſcula ferre mea?
Tunc flebis, cum me vinctum puer alter habebit,
  Et geret in gremio regna ſuperba tuo.
At tua tum me pœna juvet, Venerique merenti
  Fixa notet caſus aurea palma meos;
Hanc tibi fallaci reſolutus amore Tibullus
  Dedicat; & grata ſis, Dea, mente, rogat.

ELEGIA X.

Quis fuit horrendos primus qui protulit enſes?
  Quam ferus, & vere ferreus ille fuit!
Tunc cædes hominum generi, tunc prœlia nata:
  Tunc brevior diræ mortis aperta via eſt.
At nihil ille miſer meruit: nos ad mala noſtra
  Vertimus, in ſævas quod dedit ille feras.
Divitis hoc vitium eſt auri: nec bella fuerunt,
  Faginus adſtabat quum ſcyphus ante dapes.
Non arces, non vallus erat; ſomnumque petebat
  Securus varias dux gregis inter oves.
Tunc mihi vita foret, vulgi nec triſtia noſſem
  Arma, nec audiſſem corde micante tubam.
Nunc ad bella trahor, & jam quis forſitan hoſtis
  Hæſura in noſtro tela gerit latere.
Sed patrii ſervate Lares: aluiſtis & iidem,
  Curſarem veſtros cum tener ante pedes.
Neu pudeat priſco vos eſſe e ſtipite factos,
  Sic veteris ſedes incoluiſtis avi.
Tunc melius tenuere fidem, cum paupere cultu
  Stabat in exigua ligneus æde Deus.
Hic placatus erat, ſeu quis libaverat uvam,
  Seu dederat ſanctæ ſpicea ſerta comæ.
Atque aliquis voti compos liba ipſe ferebat,
  Poſtque comes purum filia parva favum.
At nobis ærata, Lares, depellite tela,
  Hoſtia erit plena ruſtica porcus hara.
Hanc pura cum veſte ſequar, myrtoque caniſtra
  Vincta geram, myrto vinctus & ipſe caput.
Sic placeam vobis; alius ſit fortis in armis,
  Sternat & adverſos Marte favente duces.
Ut mihi potanti poſſit ſua dicere facta
  Miles, & in menſa pingere caſtra mero.
Quis furor eſt atram bellis arceſſere mortem?
  Imminet, & tacito clam venit illa pede.
Non ſeges eſt infra, non vinea culta; ſed audax
  Cerberus, & Stygiæ navita puppis aquæ.
Illic exeſiſque genis, uſtoque capillo
  Errat ad obſcuros pallida turba lacus.
Quam potius laudandus hic eſt, quem prole parata
  Occupat in parva pigra ſenecta caſa!
Ipſe ſuas ſectatur oves, at filius agnos:
  Et calidam feſſo comparat uxor aquam.
Sic ego ſim, liceatque caput candeſcere canis,
  Temporis & priſci facta referre ſenem.
Interea pax arva colat. pax candida primum
  Duxit araturos ſub juga curva boves.
Pax aluit vites, & ſuccos condidit uvæ,
  Funderet ut gnato teſta paterna merum.
Pace bidens vomerque vigent: at triſtia duri
  Militis in tenebris occupat arma ſitus.

Ruſti-

Ruſticus e lucoque vehit, male ſobrius ipſe,
  Uxorem plauſtro progeniemque domum.
Sed Veneris tunc bella calent; ſciſſoſque capillos
  Femina, perfractas conqueriturque fores.
Flet teneras ſubtuſa genas: ſed victor & ipſe
  Flet, ſibi dementes tam valuiſſe manus.
At laſcivus Amor rixæ mala verba miniſtrat,
  Inter & iratum lentus utrumque ſedet.
Ah lapis eſt, ferrumque, ſuam quicumque puellam
  Verberat: e cælo deripit ille Deos.
Sit ſatis, e membris tenuem reſcindere veſtem:
  Sit ſatis, ornatus diſſoluiſſe comæ:
Sit lacrymas moviſſe ſatis. quater ille beatus,
  Quoi tenera irato flere puella poteſt.
Sed manibus qui ſævus erit, ſcutumque ſudemque
  Is gerat, & miti ſit procul a Venere.
At nobis, pax alma, veni, ſpicamque teneto:
  Perpluat & pomis candidus ante ſinus.

LIBER SECUNDUS.

ELEGIA I.

QUiſquis ades, faveas: fruges luſtramus & agros,
  Ritus ut a priſco traditus exſtat avo.
Bacche, veni, dulciſque tuis e cornibus uva
  Pendeat; & ſpicis tempora cinge, Ceres.
Luce ſacra requieſcat humus, requieſcat arator,
  Et grave ſuſpenſo vomere ceſſet opus.
Solvite vincla jugis. nunc ad præſepia debent
  Plena coronato ſtare boves capite.
Omnia ſint operata Deo. non audeat ulla
  Lanificam penſis impoſuiſſe manum.
Vos quoque abeſſe procul jubeo; diſcedite ab aris,
  Queis tulit heſterna gaudia nocte Venus.
Caſta placent Superis. pura cum veſte venite,
  Et manibus puris ſumite fontis aquam.
Cernite, fulgentes ut eat ſacer agnus ad aras,
  Vinctaque poſt olea candida turba comas.
Di patrii, purgamus agros, purgamus agreſtes,
  Vos mala de noſtris pellite limitibus.
Neu ſeges eludat meſſem fallacibus herbis:
  Neu timeat celeres tardior agna lupos.
Tum nitidus plenis confiſus ruſticus agris,
  Ingeret ardenti grandia ligna foco;
Turbaque vernarum, ſaturi bona ſigna coloni,
  Ludet, & ex virgis exſtruet ante caſas.
Eventura precor, viden' ut felicibus extis
  Significet placidos nuntia fibra Deos?
Nunc mihi fumoſos veteris proferte Falernos
  Conſulis, & Chio ſolvite vincla cado.
Vina diem celebrent, non feſta luce madere
  Eſt rubor, errantes & male ferre pedes.
Sed bene Meſſalam ſua quiſque ad pocula dicat,
  Nomen & abſentis ſingula verba ſonent.
Gentis Aquitanæ celeber Meſſala triumphis,
  Et magna intonſis gloria victor avis,
Huc ades, adſpiraque mihi, dum carmine noſtro
  Redditur agricolis gratia Cælitibus.
Rura cano, ruriſque Deos. his vita magiſtris
  Deſuevit querna pellere glande famem.
Illi compoſitis primum docuere tigillis
  Exiguam viridi fronde operire caſam,
Illi etiam tauros primum docuiſſe feruntur

  Servitium, & plauſtro ſuppoſuiſſe rotam.
Tunc victus abiere feri: tunc inſita pomus:
  Tunc bibit irriguas fertilis hortus aquas:
Aurea tunc preſſos pedibus dedit uva liquores,
  Miſtaque ſecuro ſobria lympha mero eſt.
Rura ferunt meſſes, calidi cum ſideris æſtu
  Deponit flavas annua terra comas.
Rure levis verno flores apis ingerit alveo,
  Compleat ut dulci ſedula melle favos.
Agricola aſſiduo primum ſatiatus aratro,
  Cantavit certo ruſtica verba pede:
Et ſatur arenti primum eſt modulatus avena
  Carmen, ut ornatos diceret ante Deos.
Agricola & minio ſuffuſus, Bacche, rubenti
  Primus inexperta duxit ab arte choros.
Huic datus a pleno memorabile munus ovili
  Dux pecoris hircus. duxerat hircus oves.
Rure puer verno primum de flore coronam
  Fecit, & antiquis impoſuit Laribus.
Rure etiam teneris curam exhibitura puellis
  Molle gerit tergo lucida vellus ovis.
Hinc & femineus labor eſt, hinc penſa, coluſque,
  Fuſus & appoſito pollice verſat opus.
Atque aliqua aſſiduæ textis operata Minervæ
  Cantat, & applauſo tela ſonat latere.
Ipſe quoque inter agros interque armenta Cupido
  Natus, & indomitas dicitur inter equas.
Illic indocto primum ſe exercuit arcu.
  Hei mihi, quam doctas nunc habet ille manus!
Nec pecudes, velut ante, petit: fixiſſe puellas
  Geſtit, & audaces perdomuiſſe viros.
Hic juveni detraxit opes: hic dicere juſſit
  Limen ad iratæ verba pudenda ſenem.
Hoc duce cuſtodes furtim tranſgreſſa jacentes
  Ad juvenem tenebris ſola puella venit:
Et pedibus prætentat iter ſuſpenſa timore,
  Explorat cæcas cui manus ante vias.
Ah miſeri, quos hic graviter Deus urget: at ille
  Felix, cui placidus leniter afflat Amor!
Sancte veni dapibus feſtis, ſed pone ſagittas,
  Et procul ardentes hinc procul abde faces.
Vos celebrem cantate Deum, pecorique vocate
  Voce: palam pecori, clam ſibi quiſque vocet.
Aut etiam ſibi quiſque palam, nam turba jocoſa
  Obſtrepit, & Phrygio tibia curva ſono.
Ludite, jam nox jungit equos, currumque ſequuntur
  Matris laſcivo ſidera fulva choro.
Poſtque venit tacitus fuſcis circumdatus alis
  Somnus, & incerto ſomnia nigra pede.

ELEGIA II.

DIcamus bona verba, venit natalis ad aras.
  Quiſquis ades, lingua vir mulierque fave.
Urantur pia thura focis, urantur odores,
  Quos tener e terra divite mittit Arabs.
Ipſe ſuos Genius adſit viſurus honores,
  Cui decorent ſanctas mollia ſerta comas.
Illius puro deſtillent tempora nardo,
  Atque ſatur libo ſit, madeatque mero.
Annuat &, Cerinthe, tibi quodcumque rogabis.
  En age, quid ceſſas? annuit ille, roga.
Auguror, uxoris fidos optabis amores,
  Jam reor hoc ipſos edidiciſſe Deos.
Nec tibi malueris, totum quæcumque per orbem
  Fortis arat valido ruſticus arva bove.

Nec tibi gemmarum quidquid felicibus Indis
Naſcitur, Eoi qua maris unda rubet.
Vota cadunt. viden' ut trepidantibus advolet alis,
Flavaque conjugio vincula portet Amor?
Vincula quæ maneant ſemper, dum tarda ſenectus
Inducat rugas, inficiatque comas.
Hac venias Natalis avi, prolemque miniſtres:
Ludat & ante tuos turba novella pedes.

ELEGIA III.

Rura meam, Cerinthe, tenent villæque puellam.
Ferreus eſt eheu quiſquis in urbe manet.
Ipſa Venus lætos jam nunc migravit in agros,
Verbaque aratoris ruſtica diſcit Amor.
O ego, quum dominam adſpicerem, quam fortiter illic
Verſarem valido pingue bidente ſolum!
Agricolæque modo curvum ſectarer aratrum,
Dum ſubigunt ſteriles arva ſerenda boves.
Nec quererer, quod Sol graciles exureret artus,
Læderet aut teneras puſtula rupta manus.
Pavit & Admeti tauros formoſus Apollo:
Nec cithara, intonſæ profueruntve comæ.
Nec potuit curas ſanare ſalubribus herbis.
Quidquid erat medicæ, vicerat, artis, Amor.
Ipſe Deus ſolitus ſtabulis expellere vaccas,
Et potum feſſas ducere fluminibus;
Et miſcere novo docuiſſe coagula lacte,
Lacteus & miſtis obriguiſſe liquor.
Tunc fiſcella levi detexta eſt vimine junci,
Raraque per nexus eſt via facta ſero.
O quoties illo vitulum geſtante per agros
Dicitur occurrens erubuiſſe ſoror.
O quoties auſæ, caneret dum valle ſub alta,
Rumpere mugitu carmina docta boves.
Sæpe duces trepidis petiere oracula rebus:
Venit & a templis irrita turba domum.
Sæpe horrere ſacros doluit Latona capillos,
Quos admirata eſt ipſa noverca prius.
Quiſquis inornatumque caput, crineſque ſolutos
Adſpiceret, Phœbi quæreret ille comam.
Delos ubi nunc, Phœbe, tua eſt? ubi Delphica Pytho?
Nempe Amor in parva te jubet eſſe caſa.
Felices olim, Veneri quum fertur aperte
Servire æternos non puduiſſe deos.
Fabula nunc ille eſt. ſed cui ſua cura puella eſt,
Fabula ſit, mavult, quam ſine amore deus.
At tu, quiſquis is es, cui triſti fronte Cupido
Imperitat, noſtra ſint tua caſtra domo.
Ferrea non Venerem, ſed prædam ſecula laudant.
Præda tamen multis eſt operata malis.
Præda feras acies cinxit diſcordibus armis.
Hinc furor, hinc cædes, mors propiorque venit.
Præda vago juſſit geminare pericula ponto,
Bellica quum dubiis roſtra dedit ratibus.
Prædator cupit immenſos obſidere campos,
Ut multo innumeram jugere paſcat ovem.
Quid lapis externus curæ eſt? urbique tumultus.
Portatur validis mille columna jugis?
Claudit & indomitum moles mare, lentus ut intra
Negligat hibernas piſcis adeſſe minas?
At tibi læta trahant Samiæ convivia teſtæ,
Fictaque Cumana lubrica terra rota.
Heu heu divitibus video gaudere puellas.
Jam veniant prædæ, ſi Venus optat opes.
Ut mea luxuria Nemeſis fluat: utque per urbem

Incedat donis conſpicienda meis.
Illa gerat veſtes tenues, quas femina Coa
Texuit, auratas diſpoſuitque vias.
Illi ſint comites fuſci, quos India torret,
Solis & admotis inficit ignis equis.
Illi ſelectos certent præbere colores
Africa puniceum, purpureumque Tyros.
Nota loquor: regnum ipſe tenet, quem ſæpe coegit
Barbara gypſatos ferre cataſta pedes.
At tibi, dura Ceres, Nemeſin quæ abducis ab urbe,
Perſolvat nulla ſemina terra fide.
Et tu, Bacche tener, jucundæ conſitor uvæ,
Tu quoque devotos, Bacche, relinque lacus.
Haud impune licet formoſas triſtibus agris
Abdere: non tanti ſunt tua muſta, pater.
O valeant fruges. ne ſint modo rure puellæ,
Glans alat, & priſco more bibantur aquæ.
Glans aluit veteres, & paſſim ſemper amarunt.
Quid nocuit, ſulcos non habuiſſe ſatos?
Tum quibus adſpirabat amor, præbebat aperte
Mitis in umbroſa gaudia valle Venus.
Nullus erat cuſtos, nulla excluſura volentes
Janua. ſi fas eſt, mos, precor ille redi.
Ah pereant artes, & mollia jura colendi,
* * * * * *
O utinam veteri peragrantes more puellæ
Horrida villoſa corpora veſte tegant.
Nunc ſi clauſa mea eſt, ſi copia nulla videndi;
Heu miſerum, in laxa quid juvat eſſe toga?
Ducite. ad imperium dominæ ſulcabimus agros.
Non ego me vinclis, verberibuſque nego.

ELEGIA IV.

Hic mihi ſervitium video, dominamque paratam,
Jam mihi libertas illa paterna vale.
Servitium ſed triſte datur, teneorque catenis,
Et numquam miſero vincla remittit Amor.
Et, ſeu quid merui, ſeu quid peccavimus, urit.
Uror, io remove, ſæva puella, faces.
O ego ne poſſim tales ſentire dolores,
Quam mallem in gelidis montibus eſſe lapis!
Stare vel inſanis cautes obnoxia ventis,
Naufraga quam vaſti tunderet unda maris!
Nunc & amara dies, & noctis amarior umbra eſt:
Omnia jam triſti tempora felle madent.
Nec proſunt elegi, nec carminis auctor Apollo.
Illa cava pretium flagitat uſque manu.
Ite procul Muſæ, ſi nil prodeſtis amanti:
Non ego vos, ut ſint bella canenda, colo.
Nec refero Soliſque vias, & qualis, ubi orbem
Complevit, verſis Luna recurrit equis.
Ad dominam faciles aditus per carmina quæro.
Ite procul Muſæ, ſi nihil iſta valent.
At mihi per cædem & facinus ſunt dona paranda,
Ne jaceam clauſam flebilis ante domum.
Aut rapiam ſuſpenſa ſacris inſignia fanis:
Sed Venus ante alios eſt violanda mihi.
Illa malum facinus ſuadet, dominamque rapacem
Dat mihi: ſacrilegas ſentiat illa manus.
O pereat quicumque legit virideſque ſmaragdos,
Et niveam Tyrio murice tingit ovem.
Hic dat avaritiæ cauſſas, & Coa puellis
Veſtis, & a Rubro lucida concha mari.
Hæc fecere malas. hinc clavim janua ſenſit,
Et cœpit cuſtos liminis eſſe canis.

Sed pretium ſi grande feras, cuſtodia victa eſt;
Nec prohibent claves, & canis ipſe tacet.
Heu quicumque dedit formam cæleſtis avaræ,
Quale bonum multis addidit ipſe malis!
Hinc fletus, rixæque ſonant: hæc denique cauſa
Fecit, ut infamis hic Deus eſſet Amor.
At tibi, quæ pretio victos excludis amantes,
Diripiant partas ventus & ignis opes.
Quin tua tunc juvenes ſpectent incendia læti,
Nec quiſquam flammæ ſedulus addat aquam.
Seu veniet tibi mors, nec erit, qui lugeat ullus,
Nec qui det mœſtas munus in exſequias.
At bona, quæ nec avara fuit, centum licet annos
Vixerit, ardentem flebitur ante rogum.
Atque aliquis ſenior, veteres veneratus amores,
Annua conſtructo ſerta dabit tumulo.
Et, Bene, diſcedens dicet, placideque quieſcas,
Terraque ſecuræ ſit ſuper oſſa levis.
Vera quidem moneo. ſed proſunt quid mihi vera?
Illius eſt nobis lege colendus Amor.
Quin etiam ſedes jubeat ſi vendere avitas,
Ite ſub imperium, ſub titulumque Lares.
Quidquid habet Circe, quidquid Medea veneni,
Quidquid & herbarum Theſſala terra gerit:
Et quod, ubi indomitis gregibus Venus afflat amores,
Hippomanes cupidæ ſtillat ab inguine equæ:
Si modo me placido videat Nemeſis mea vultu,
Mille alias herbas miſceat illa, bibam.

ELEGIA V.

PHœbe fave, novus ingreditur tua templa ſacerdos,
Huc age cum cithara, carminibuſque veni.
Nunc te vocales impellere pollice chordas,
Nunc precor ad laudes flectere verba meas.
Ipſe triumphali devinctus tempora lauro,
Dum cumulant aras, ad tua ſacra veni.
Sed nitidus, pulcerque veni: nunc indue veſtem
Sepoſitam, longas nunc bene pecte comas.
Qualem te memorant, Saturno rege fugato,
Victori laudes concinuiſſe Jovi.
Tu procul eventura vides: tibi deditus augur
Scit bene, quid fati provida cantet avis.
Tuque regis ſortes: per te præſentit aruſpex,
Lubrica ſignavit cum Deus exta notis.
Te duce Romanos numquam fruſtrata Sibylla eſt,
Abdita quæ ſenis fata canit pedibus.
Phœbe, ſacras Meſſalinum ſine tangere chartas
Vatis; & ipſe, precor, quid canat illa, doce.
Hæc dedit Æneæ ſortes, poſtquam ille parentem
Dicitur, & raptos ſuſtinuiſſe Lares.
Nec fore credebat Romam, cum mœſtus ab alto
Ilion, ardentes reſpiceretque Deos.
Romulus æternæ nondum formaverat urbis
Mœnia, conſorti non habitanda Remo.
Sed tunc paſcebant herboſa Palatia vaccæ,
Et ſtabant humiles in Jovis arce caſæ.
Lacte madens illic ſuberat Pan ilicis umbræ,
Et facta agreſti lignea falce Pales.
Pendebatque vagi paſtoris in arbore votum
Garrula ſylveſtri fiſtula ſacra Deo:
Fiſtula, cui ſemper decreſcit arundinis ordo,
Nam calamus cera jungitur uſque minor.
At, qua Velabri regio patet, ire ſolebat
Exiguus pulſa per vada linter aqua.
Illa ſæpe gregis diti placitura magiſtro

Ad juvenem feſta vecta puella die eſt.
Cum qua fœcundi redierunt munera ruris
Caſeus, & niveæ candidus agnus ovis.
Impiger Ænea volitantis frater Amoris,
Troia qui profugis ſacra vehis ratibus,
Jam tibi Laurentes aſſignat Jupiter agros:
Jam vocat errantes hoſpita terra Deos.
Illic ſanctus eris, cum te veneranda Numici
Unda Deum cælo miſerit Indigetem.
Ecce ſuper feſſas volitat victoria puppes.
Tandem ad Trojanos Diva ſuperba venit.
Ecce mihi lucent Rutulis incendia caſtris.
Jam tibi prædico, barbare Turne, necem.
Ante oculos Laurens caſtrum, muruſque Lavini eſt,
Albaque ab Aſcanio condita Longa duce.
Te quoque jam video, Marti placitura ſacerdos
Ilia, Veſtales deſeruiſſe focos;
Concubituſque tuos furtim, vittaſque jacentes,
Et cupidi ad ripas arma relicta Dei.
Carpite nunc, tauri, de ſeptem montibus herbas,
Dum licet; hic magnæ jam locus urbis erit.
Roma, tuum nomen terris fatale regendis,
Qua ſua de cælo proſpicit arva Ceres;
Quaque patent ortus, & qua fluitantibus undis
Solis anhelantes abluit amnis equos.
Troja quidem tunc ſe mirabitur, & ſibi dicet,
Vos bene tam longa conſuluiſſe via.
Vera cano: ſic uſque ſacras innoxia laurus
Veſcar, & æternum ſit mihi virginitas.
Hæc cecinit vates, & te ſibi, Phœbe, vocavit,
Jactavit fuſa ſed caput ante coma.
Quidquid Amalthea, quidquid Marpeſſia dixit,
Herophile Phœbo grata quod admonuit:
Quaſque Albuna ſacras Tiberis per flumina ſortes
Portarit, ſicco perlueritque ſinu:
Hæ fore dixerunt belli mala ſigna cometen,
Multus ut in terras deplueretque lapis:
Atque tubas, atque arma ferunt ſtrepitantia cælo
Audita, & lucos præcinuiſſe fugam.
Ipſum etiam Solem defectum lumine vidit
Jungere pallentes nubilus annus equos:
Et ſimulacra Deum lacrimas fudiſſe tepentes,
Fataque vocales præmonuiſſe boves.
Hæc fuerunt olim: ſed tu jam, mitis Apollo,
Prodigia indomitis merge ſub æquoribus.
Ut ſuccenſa ſacris crepitet bene laurea flammis,
Omine quo felix & ſacer annus eat.
Laurus io bona ſigna dedit: gaudete, coloni.
Diſtendet ſpicis horrea plena Ceres,
Oblitus & muſto feriet pede ruſticus uvas,
Dolia dum, magni deficiantque lacus.
At madidus Baccho ſua feſta Palilia paſtor
Concinet: a ſtabulis tunc procul eſte lupi.
Ille levis ſtipulæ ſolemnes potus acervos
Accendet, flammas tranſilietque ſacras.
Et fœtus matrona dabit, natuſque parenti
Oſcula comprenſis auribus eripiet:
Nec tædebit avum parvo advigilare nepoti,
Balbaque cum puero dicere verba ſenem.
Tunc operata Deo pubes diſcumbet in herba,
Arboris antiquæ qua levis umbra cadit.
Aut e veſte ſua tendent umbracula ſertis
Vincta; coronatus ſtabit & ante calix.
At ſibi quiſque dapes, & feſtas exſtruet alte
Ceſpitibus menſas, ceſpitibuſque torum.
Ingeret hic potus juvenis maledicta puellæ,

Poſtmo-

Poſtmodo quæ votis irrita facta velit.
Nam ferus ille ſuæ plorabit ſobrius idem,
Et ſe jurabit mente fuiſſe mala.
Pace tua, pereant arcus, pereantque ſagittæ,
Phœbe; modo in terris erret inermis Amor.
Ars bona; ſed poſtquam ſumſit ſibi tela Cupido,
Hei mihi quam multis ars dedit illa malum!
Et mihi præcipue, jaceo cum ſaucius annum,
Et faveo morbo, tam juvat ipſe dolor.
Vixque cano Nemeſim, ſine qua verſus mihi nullus
Verba poteſt, juſtos aut reperire pedes.
At tu, (nam Divum ſervat tutela poetas)
Præmoneo, vati parce, puella, ſacro;
Ut Meſſalinum celebrem, cum præmia belli
Ante ſuos currus oppida victa feret.
Ipſe gerens laurus, lauro devinctus agreſti
Miles io magna voce triumphe canet.
Tunc Meſſala meus pia det ſpectacula turbæ,
Et plaudat curru prætereunte pater.
Annue: ſic tibi ſint intonſi, Phœbe, capilli,
Sic tua perpetuo ſit tibi caſta ſoror.

ELEGIA VI.

CAſtra Macer ſequitur. tenero quid fiet Amori?
Sit comes, & collo fortiter arma gerat.
Et, ſeu longa virum terræ via, ſeu vaga ducent
Æquora, cum telis ad latus ille volet.
Ure, puer, quæſo, tua qui ferus otia liquit,
Atque iterum erronem ſub tua ſigna voca.
Quod ſi militibus parces, erit hic quoque miles,
Ipſe levi galea qui ſibi portet aquam.
Caſtra peto, valeatque Venus, valeantque puellæ.
Et mihi ſunt vires, & mihi facta tuba eſt.
Magna loquor: ſed magnifice mihi magna locuto
Excutiunt clauſæ fortia verba fores.
Juravi quoties rediturum ad limina numquam?
Cum bene juravi, pes tamen ipſe redit.
Acer Amor, fractas utinam tua tela ſagittas,
Si licet, exſtinctas aſpiciamque faces.
Tu miſerum torques, tu me mihi dira precari
Cogis, & inſana mente nefanda loqui.
Jam mala finiſſem letho: ſed credula vitam
Spes fovet, & melius cras fore ſemper ait.
Spes alit agricolas: ſpes ſulcis credit aratis
Semina, quæ magno fœnore reddat ager.
Hæc laqueo volucres, hæc captat arundine piſces,
Cum tenues hamos abdidit ante cibus.
Spes etiam valida ſolatur compede vinctum:
Crura ſonant ferro, ſed canit inter opus.
Spes facilem Nemeſim ſpondet mihi, ſed negat illa.
Hei mihi, ne vincas, dura puella, Deam.
Parce per immatura tuæ precor oſſa ſororis:
Sic bene ſub tenera parva quieſcat humo.
Illa mihi ſancta eſt; illius dona ſepulcro,
Et madefacta meis ſerta feram lacrymis.
Illius ad tumulum fugiam, ſupplexque ſedebo,
Et mea cum muto fata querar cinere.
Non feret uſque ſuum te propter flere clientem.
Illius ut verbis ſis mihi lenta, veto.
Ne tibi neglecti mittant mala ſomnia Manes,
Mœſtaque ſopitæ ſtet ſoror ante torum:
Qualis ab excelſa præceps delapſa feneſtra
Venit ad infernos ſanguinolenta lacus.
Deſino, ne dominæ luctus renoveutur acerbi:
Non ego ſum tanti, ploret ut illa ſemel.
Nec lacrymis oculos digna eſt fœdare loquaces.
Lena nocet nobis, ipſa puella bona eſt.
Lena vetat miſerum Phryne, furtimque tabellas
Occulto portans itque reditque ſinu.
Sæpe, ego cum dominæ dulces a limine diro
Agnoſco voces, hæc negat eſſe domi.
Sæpe, ubi nox promiſſa mihi eſt, languere puellam
Nuntiat, aut aliquas extimuiſſe minas.
Tunc morior curis: tunc mens mihi perdita fingit,
Quiſve meam teneat, quot teneatve modis.
Tunc tibi, lena, precor diras. ſatis anxia vivas.
Moverit e votis pars quotacumque Deos.

LIBER TERTIUS.

ELEGIA I.

MArtis Romani feſtæ venere Calendæ.
Exoriens noſtris hic fuit annus avis.
Et vaga nunc certa diſcurrunt undique pompa
Perque vias urbis munera, perque domos.
Dicite, Pierides, quonam donetur honore
Seu mea, ſeu fallor, cara Neæra tamen.
Carmine formoſæ, pretio capiuntur avaræ.
Gaudeat, ut digna eſt, verſibus illa meis.
Lutea ſed niveum involvat membrana libellum,
Pumex & canas tondeat ante comas;
Summaque prætexat tenuis faſtigia chartæ,
Indicet ut nomen litera facta meum:
Atque inter geminas pingantur cornua frontes.
Sic etenim comtum mittere oportet opus.
Per vos auctores hujus mihi carminis oro,
Caſtaliamque umbram, Pierioſque lacus,
Ite domum, cultumque illi donate libellum,
Sicut erit; nullus defluat inde color.
Illa mihi referet, ſi noſtri mutua cura eſt,
An minor, an toto pectore deciderim.
Sed primum Nympham longa donate ſalute,
Atque hæc ſubmiſſo dicite verba ſono;
Hæc tibi vir quondam, nunc frater, caſta Neæra,
Mittit, & accipias munera parva, rogat.
Teque ſuis jurat caram magis eſſe medullis,
Sive ſibi conjux, ſive futura ſoror.
Sed potius conjux; hujus ſpem nominis illi
Auferet exſtincto pallida Ditis aqua.

ELEGIA II.

QUi primus caram juveni, carumque puellæ
Eripuit juvenem, ferreus ille fuit.
Durus & ille fuit, qui tantum ferre dolorem,
Vivere & erepta conjuge qui potuit,
Non ego firmus in hoc, non hæc patientia noſtro
Ingenio. frangit fortia corda dolor.
Nec mihi vera loqui pudor eſt, vitæque fateri
Tot mala perpeſſæ tædia nata meæ,
Ergo cum tenuem fuero mutatus in umbram,
Candidaque oſſa ſuper nigra favilla teget;
Ante meum veniat longos incomta capillos,
Et fleat ante meum mœſta Neæra rogum.
Sed veniat caræ matris comitata dolore:
Mœreat hæc genero, mœreat illa viro,
Præfatæ ante meos manes, animamque precatæ,
Perfuſæque pias ante liquore manus,

Pars quæ ſola mei ſuperabit corporis, oſſa
  Incinctæ nigra candida veſte legant.
Et primum annoſo ſpargant collecta Lyæo,
  Mox etiam niveo fundere lacte parent.
Poſt hæc carbaſeis humorem tollere velis,
  Atque in marmorea ponere ſicca domo.
Illuc, quas mittit pinguis Panchaia merces,
  Eoique Arabes, dives & Aſſyria,
Et noſtri memores lacrymæ fundantur eodem,
  Sic ego componi verſus in oſſa velim.
Sed triſtem mortis demonſtret litera cauſſam,
  Atque hæc in celebri carmina fronte notet:
Lygdamus hic ſitus eſt. dolor huic & cura Neæræ
  Conjugis ereptæ, cauſſa perire fuit.

ELEGIA III.

QUid prodeſt cælum votis impleſſe, Neæra?
  Blandaque cum multa tura dediſſe prece?
Non, ut marmorei prodirem e limine tecti
  Inſignis clara conſpicuuſque domo:
Aut ut multa mei renovarent jugera tauri,
  Et magnas meſſes terra benigna daret:
Sed tecum ut longæ ſociarem gaudia vitæ,
  Inque tuo caderet noſtra ſenecta ſinu,
Tunc cum præmenſæ defunctus tempore lucis
  Nudus Lethea cogerer ire rate.
Nam grave quid prodeſt pondus mihi divitis auri?
  Arvaque ſi findant pinguia mille boves?
Quidve domus prodeſt Phrygiis innixa columnis,
  Tænare ſive tuis, ſive Caryſte tuis?
Et nemora in domibus ſacros imitantia lucos?
  Auratæque trabes, marmoreumque ſolum?
Quidve in Erythræo legitur quæ littore concha,
  Tinctaque Sidonio murice lana juvat?
Et quæ præterea populus miratur? in illis
  Invidia eſt. falſo plurima vulgus amat.
Non opibus mentes hominum curæque levantur.
  Nam fortuna ſua tempora lege gerit.
Sit mihi paupertas tecum jucunda, Neæra.
  At ſine te, regum munera nulla volo.
O niveam, quæ te poterit mihi reddere, lucem!
  O mihi felicem terque quaterque diem!
At ſi pro dulci reditu quæcumque voventur,
  Audiat averſa non meus aure Deus:
Nec me regna juvent, nec Lydius aurifer amnis,
  Nec quas terrarum ſuſtinet orbis opes.
Hæc alii cupiant. liceat mihi paupere cultu
  Securo cara conjuge poſſe frui.
Adſis, & timidis faveas, Saturnia, votis,
  Et faveas, concha Cypria vecta tua.
Aut ſi fata negant reditum, triſteſque ſorores
  Stamina quæ ducunt, quæque futura canunt:
Me vocet in vaſtos amnes nigramque paludem
  Dives in ignava luridus Orcus aqua.

ELEGIA IV.

DI meliora ferant, nec ſint inſomnia vera,
  Quæ tulit extrema peſſima nocte quies.
Ite procul. vanum falſumque avertite viſum.
  Deſinite in vobis quærere velle fidem.
Divi vera monent. venturæ nuntia ſortis
  Vera monent Thuſcis exta probata viris.
Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,
  Et pavidas mentes falſa timere jubent.
Et vanum ventura hominum genus omina noctis
  Farre pio placant, & ſaliente ſale.
Et tamen, utcumque eſt, ſive illi vera moneri,
  Mendaci ſomno credere ſive volent:
Efficiat vanos noctis Lucina timores,
  Et fruſtra immeritum pertimuiſſe velit.
Si mea nec turpi mens eſt obnoxia facto,
  Nec læſit magnos impia lingua Deos.
Jam nox æthereum nigris emenſa quadrigis
  Mundum, cæruleo laverat amne rotas:
Nec me ſopierat menti Deus utilis ægræ
  Somnus. ſollicitas deficit ante domos.
Tandem cum ſummo Phœbus proſpexit ab ortu,
  Preſſit languentis lumina ſera quies.
Hic juvenis caſta redimitus tempora lauro
  Eſt viſus noſtra ponere ſede pedem.
Non illo quidquam formoſius ulla priorum
  Ætas, humanum nec videt illud opus.
Intonſi crines longa cervice fluebant:
  Stillabat Syrio myrtea rore coma.
Candor erat, qualem præfert Latonia Luna,
  Et color in niveo corpore purpureus.
Ut juveni primum virgo deducta marito
  Inficitur teneras ore rubente genas.
Ut cum contexunt amaranthis alba puellæ
  Lilia: ut autumno candida mala rubent.
Ima videbatur talis illudere palla;
  Namque hæc in nitido corpore veſtis erat.
Artis opus raræ fulgens teſtudine & auro
  Pendebat læva garrula parte lyra.
Hanc primum veniens plectro modulatus eburno
  Felices cantus ore ſonante dedit.
Sed poſtquam fuerant digiti cum voce locuti,
  Edidit hæc dulci triſtia verba modo.
Salve cura Deum: caſto nam rite poetæ
  Phœbuſque, & Bacchus, Pierideſque favent.
Sed proles Semelæ Bacchus, doctæque ſorores
  Dicere non norunt, quid ferat hora ſequens.
At mihi fatorum leges, ævique futuri
  Eventura pater poſſe videre dedit.
Quare ego quæ dico non fallax, accipe, vates:
  Quodque Deus vero Cynthius ore ferat.
Tantum cara tibi, quantum nec filia matri,
  Quantum nec cupido bella puella viro:
Pro qua ſollicitas cæleſtia numina votis,
  Quæ tibi ſecuros non ſinit ire dies:
Et cum te fuſco ſomnus velavit amictu,
  Vanum nocturnis fallit imaginibus:
Carminibus celebrata tuis formoſa Neæra
  Alterius mavult eſſe puella viri.
Diverſaſque tuis agitat mens impia curas,
  Nec gaudet caſta nupta Neæra domo.
Ah crudele genus, nec fidum femina nomen!
  Ah pereat, didicit fallere ſi qua virum!
Sed flecti poterit. mens eſt mutabilis illis.
  Tu modo cum multa brachia tende prece.
Sævus Amor docuit validos tentare labores.
  Sævus Amor docuit verbera ſæva pati.
Me quondam Admeti niveos paviſſe juvencos,
  Non eſt in vanum fabula ficta jocum.
Tunc ego nec cithara poteram gaudere ſonora,
  Nec ſimiles chordis reddere voce ſonos.
Sed perlucenti cantus meditabar avena,
  Ille ego Latonæ filius atque Jovis.
Neſcis quid ſit Amor, juvenis, ſi ferre recuſas
  Immitem dominum, conjugiumque ferum.

Ergo

Ergo ne dubita blandas adhibere querelas.
Vincuntur molli pectora dura prece.
Quod ſi vera canunt ſacris oracula templis,
Hæc illi noſtro nomine dicta refer:
Hoc tibi conjugium promittit Delius ipſe.
Felix hoc, alium deſine velle virum.
Dixit, & ignavus defluxit pectore ſomnus.
Ah ego non poſſum tanta videre mala.
Nec tibi crediderim votis contraria vota,
Nec tantum crimen pectore ineſſe tuo.
Nam te nec vaſti genuerunt æquora Ponti,
Nec flammam volvens ore Chimæra fero.
Nec conſanguinea redimitus terga caterva,
Cui tres ſunt linguæ, tergeminumque caput.
Scyllaque virgineam canibus ſubcincta figuram:
Nec te conceptam ſæva leæna tulit.
Barbara nec Scythiæ tellus, horrendave Syrtis:
Sed culta, & duris non habitanda domus.
Et longe ante alias omnes mitiſſima mater:
Iſque pater, quo non alter amabilior.
Hæc Deus in melius crudelia ſomnia vertat,
Et jubeat tepidos irrita ferre Notos.

ELEGIA V.

Vos tenet, Etruſcis manat quæ fontibus unda,
Unda ſub æſtivum non adeunda Canem.
Nunc autem ſacris Bajarum proxima lymphis,
Quum ſe purpureo vere remittit hiems.
At mihi Perſephone nigram denuntiat horam.
Immerito juveni parce nocere, dea.
Non ego tentavi nulli temeranda virorum
Audax laudandæ ſacra docere deæ.
Nec mea mortiferis infecit pocula ſuccis
Dextera, nec cuiquam tætra venena dedit.
Nec nos ſacrilegos templis admovimus ignes:
Nec cor ſollicitant facta nefanda meum.
Nec nos inſana meditantes jurgia mente
Impia in averſos ſolvimus ora deos.
Et nondum cani nigros læſere capillos,
Nec venit tardo curva ſenecta pede.
Natalem noſtri primum videre parentes
(Quum cecidit fato conſul uterque pari)
Quid fraudare juvat vitem creſcentibus uvis?
Et modo nata mala vellere poma manu?
Parcite, pallentes undas quicumque tenetis,
Duraque ſortiti tertia regna dei.
Elyſios olim liceat cognoſcere campos,
Letheamque ratem, Cimmerioſque lacus,
Quum mea rugoſa pallebunt ora ſenecta,
Et referam pueris tempora priſca ſenex.
Atque utinam vano nequidquam terrear æſtu!
Languent ter quinos ſed mea membra dies.
At vobis Tuſcæ celebrantur gramina Nymphæ,
Et facilis lenta pellitur unda manu.
Vivite felices, memores & vivite noſtri,
Sive erimus, ſeu nos fata fuiſſe volent.
Interea nigras pecudes promittite Diti,
Et nivei lactis pocula mixta mero.

ELEGIA VI.

Candide Liber ades. ſic ſit tibi myſtica vitis
Semper, ſic hedera tempora vincta geras.
Auſer & ipſe meum pariter medicande dolorem.
Sæpe tuo cecidit munere victus amor.
Care puer, madeant generoſo pocula Baccho:
I, nobis prona funde Falerna manu.
Ite procul durum curæ genus, ite labores.
Fulſerit hic niveis Delius alitibus.
Vos modo propoſito dulces faveatis amici,
Neve neget quiſquam me duce ſe comitem.
Aut ſi quis vini certamen mite recuſat,
Fallat eum tecto cara puella dolo.
Ille facit dites animos deus: ille ferocem
Contudit, & dominæ miſit in arbitrium.
Armeniæ tigres, & fulvas ille leænas
Vicit, & indomitis mollia corda dedit.
Hæc Amor, & majora valet. Sed poſcite Bacchi
Munera. quem veſtrum pocula ſicca juvant?
Convenit ex æquo, nec torvus Liber in illis,
Qui ſe, quique una vina jocoſa colunt.
Jam venit iratus nimium, nimiumque ſeveris:
Qui timet irati numina magna, bibat.
Quales his pœnas qualis quantuſque minetur,
Cadmææ matris præda cruenta docet.
Sed procul a nobis hic ſit timor: illaque, ſi qua eſt,
Quid valeat læſi, ſentiat, ira dei.
Quid precor ah demens? venti temeraria vota,
Aeriæ & nubes diripienda ferant.
Quamvis nulla mei ſupereſt tibi cura, Neæra:
Sis felix, & ſint candida fata tua.
At nos ſecuræ reddamus tempora menſæ:
Venit poſt multas una ſerena dies.

ELEGIA VII.

Hei mihi, difficile eſt imitari gaudia falſa:
Difficile eſt triſti fingere mente jocum.
Nec bene mendaci riſus componitur ore,
Nec bene ſollicitis ebria verba ſonant.
Quid queror infelix? turpes diſcedite curæ:
Odit Lenæus triſtia verba pater.
Gnoſia, Theſeæ quondam perjuria linguæ
Fleviſti ignoto ſola relicta mari.
Sic cecinit pro te doctus, Minoi, Catullus,
Ingrati referens impia facta viri.
Vos ego nunc moneo: felix, quicumque dolore
Alterius diſces poſſe carere tuo.
Nec vos aut capiant pendentia brachia collo,
Aut fallat blanda ſordida lingua prece.
Et ſi perque ſuos fallax juravit ocellos,
Junonemque ſuam, perque ſuam Venerem,
Nulla fides inerit. perjuria ridet amantum
Iupiter, & ventos irrita ferre jubet.
Ergo quid toties fallacis verba puellæ
Conqueror? ite a me ſeria verba procul.
Quam vellem tecum longas requieſcere noctes,
Et tecum longos pervigilare dies!
Perfida, nec merito nobis inimica merenti:
Perfida, ſed quamvis perfida, cara tamen.
Naida Bacchus amat. ceſſas, o lente miniſter?
Temperet annoſum Marcia lympha merum.
Non ego, ſi fugiat noſtræ convivia menſæ
Ignotum cupiens vana puella torum,
Sollicitus repetam tota ſuſpiria nocte.
Tu puer, i, liquidum fortius adde merum.
Jamdudum Syrio madefactus tempora nardo
Debueram ſertis implicuiſſe comas.

LIBER QUARTUS.

AD MESSALAM. I.

TE, Meſſala, canam. quamquam me cognita virtus
Terret, ut infirmæ nequeant ſubſiſtere vires;
Incipiam tamen. at meritas ſi carmina laudes
Deficiant: humilis tantis ſim conditor actis:
Nec tua præter te chartis intexere quiſquam
Facta queat, dictis ut non majora ſuperſint:
Eſt nobis voluiſſe ſatis. nec munera parva
Reſpueris. etiam Phœbo gratiſſima dona
Cres tulit, & cunctis Baccho jucundior hoſpes
Icarus, ut puro teſtantur ſidera cælo,
Erigoneque, Caniſque, neget ne longior ætas.
Quin etiam Alcides Deus aſcenſurus Olympum
Læta Molorcheis poſuit veſtigia tectis.
Parvaque Cæleſtes pacavit mica, nec illis
Semper inaurato taurus cadit hoſtia cornu.
Hic quoque ſit gratus parvus labor, ut tibi poſſim
Inde alios, alioſque memor componere verſus.
Alter dicat opus magni mirabile mundi:
Qualis in immenſum deſcenderit aera tellus,
Qualis & in curvum pontus confluxerit orbem,
Et vagus a terris qua ſurgere nititur aer,
Hinc ut contextis paſſim fluat ignibus æther,
Pendentique ſuper claudantur ut omnia cælo.
At quodcumque meæ poterunt audere Camenæ,
Seu tibi par poterunt (ſed quod ſpes abnuit ultro)
Sive minus, certeque canent minus, omne vovemus
Hoc tibi, nec tanto careat mihi nomine charta.
Nam, quamquam antiquæ gentis ſuperant tibi laudes,
Non tua majorum contenta eſt gloria fama,
Nec quæris, quid quaque index ſub imagine dicat,
Sed generis priſcos contendis vincere honores,
Quam tibi majores, majus decus ipſe futuris.
At tua non titulus capiet ſub carmine facta,
Æterno ſed erunt tibi magna volumina verſu,
Convenientque tuas cupidi componere laudes
Undique, quique canent vincto pede, quique ſoluto.
Quis potior, certamen erit. ſim victor in illis,
Ut noſtrum tantis inſcribam nomen in actis.
Nam quis te majora gerit caſtriſve, forove?
Nec tamen hinc aut hinc tibi laus majorve, minorve:
Juſta pari premitur veluti cum pondere libra:
Prona nec hac plus parte ſedet, nec ſurgit ab illa.
Qualis, inæquatum ſi quando onus urget utrimque,
Inſtabilis natat alterno depreſſior orbe.
Nam ſeu diverſi fremat inconſtantia vulgi,
Non alius ſedare queat; ſeu judicis ira
Sit placanda, tuis poterit miteſcere verbis.
Non Pylos aut Ithace tantos genuiſſe feruntur
Neſtora, vel parvæ magnum decus urbis Ulyſſem.
Vixerit ille ſenex quamvis, dum terna per orbem
Secula fertilibus Titan decurrerit horis;
Ille per ignotas audax erraverit urbes,
Qua maris extremis tellus excluditur undis.
Nam Ciconumque manus adverſis reppulit armis:
Nec valuit Lotos cœptos avertere curſus:
Ceſſit & Ætnææ Neptunius incola rupis,
Victa Maroneo fœdatus lumina Baccho:
Vexit & Æolios placidum per Nerea ventos:
Incultos adiit Læſtrigonas, Antiphatenque,
Nobilis Artaciæ gelida quos irrigat unda:
Solum nec doctæ verterunt pocula Circes,
Quamvis illa foret Solis genus, apta vel herbis,
Aptaque vel cantu veteres mutare figuras.
Cimmeriorum etiam obſcuras acceſſit ad arces,
Queis numquam candente dies apparuit ortu,
Sive ſupra terras Phœbus, ſeu curreret infra.
Vidit, ut inferno Plutonis ſubdita regno
Magna Deum proles levibus diſcurreret umbris.
Præteriitque cita Sirenum litora puppi.
Illum inter geminæ nantem confinia mortis,
Nec Scyllæ ſævo conterruit impetus ore,
Cum canibus rapidas inter freta ſerperet undas;
Nec violenta ſuo conſumſit more Charybdis,
Vel ſi ſublimis fluctu conſurgeret imo,
Vel ſi interrupto nudaret gurgite pontum.
Non violata vagi ſileantur paſcua Solis,
Non amor, & fœcunda Atlantidos arva Calypſus,
Finis & erroris miſeri Phæacia tellus.
Atque hæc ſeu noſtras inter ſunt cognita terras,
Fabula ſive novum dedit his erroribus orbem,
Sit labor illius, tua dum facundia major.
Jam te non alius belli tenet aptius artes,
Qua deceat tutam caſtris præducere foſſam,
Qualiter adverſos hoſti defigere cervos:
Quemve locum ducto melius ſit claudere vallo,
Fontibus ut dulces erumpat terra liquores:
Ut facilique tuis aditus ſit, & arduus hoſti:
Laudis & aſſiduo vigeat certamine miles.
Quis tardamve ſudem melius, celeremve ſagittam
Jecerit, aut lento perfregerit obvia pilo?
Aut quis equum celerem arctato compeſcere freno
Poſſit, & effuſas tardo permittere habenas?
Inque vicem modo directo contendere curſu,
Seu libeat curvo brevius compellere gyro?
Quid, parma ſeu dextra velis, ſeu læva tueri,
(Sive hac, ſive illac veniat gravis impetus haſtæ)
An prior, aut ſignata cita loca tangere funda?
Jam ſimul audacis veniunt certamina Martis,
Adverſiſque parant acies concurrere ſignis,
Tunc tibi non deſit, faciem componere pugnæ,
Seu ſit opus quadratum acies conſiſtat in agmen,
Rectus ut æquatis decurrat frontibus ordo;
Seu libeat duplici ſejunctim cernere Marte,
Dexter uti lævum teneat, dextrumque ſiniſter
Miles, ſitque duplex geminis victoria caſtris.
At non per dubias errant mea carmina laudes:
Nam bellis experta cano: teſtis mihi victæ
Fortis Japidiæ miles: teſtis quoque fallax
Pannonius, gelidas paſſim disjectus in Alpes:
Teſtis Arupinas & pauper natus in armis.
Quem ſi quis videat, vetus ut non fregerit ætas,
Terna minus Pyliæ miretur ſecula famæ.
Centum fœcundos Titan renovaverit annos,
Ipſe tamen velox celerem ſuper edere corpus
Gaudet equum, validiſque ſedet moderator habenis.
Te duce non alias converſus terga domator
Libera Romanæ ſubjecit colla catenæ.
Nec tamen his contentus eris. majora peractis
Inſtant, compertum eſt veracibus ut mihi ſignis,
Queis Amythaonius nequeat certare Melampus.
Nam modo fulgentem Tyrio ſubtemine veſtem
Indueras, oriente die duce fertilis anni;
Splendidior liquidis cum Sol caput extulit undis,
Et fera diſcordes tenuerunt flamina venti,
Curva nec aſſuetos egerunt flumina curſus.
Quin rapidum placidis etiam mare conſtitit undis,
Nulla nec aerias volucris perlabitur auras,
Nec quadrupes denſas depaſcitur aſpera ſylvas,
Quin

Quin largita tuis ſunt multa ſilentia votis.
Jupiter ipſe levi vectus per inania curru
Adfuit, & cælo vicinum liquit Olympum,
Intentaque tuis precibus ſe præbuit aure,
Cunctaque veraci capite annuit. additus aris
Lætior eluxit ſtructos ſuper ignis acervos.
Quin, hortante Deo, magnis inſiſtere rebus
Incipe: non iidem tibi ſint, aliiſque triumphi.
Non te vicino remorabitur obvia Marte
Gallia, nec latis audax Hiſpania terris,
Nec fera te Tyrio tellus obſeſſa colono,
Nec qua vel Nilus, vel regia lympha Choaſpes
Profluit, aut rapidus, Cyri dementia, Gindes
Radit Arecteos haud una per hoſtia campos,
Nec qua regna vago Tomyris finivit Araxe,
Impia nec ſævis celebrans convivia menſis
Ultimà vicinus Phœbo tenet arva Padæus,
Quaque Hiſtrus, Tanaiſque Getas rigat, atque Moſynos.
Quid moror? Oceanus ponto qua continet orbem,
Nulla tibi adverſis regio ſeſe offeret armis.
Te manet invictus Romano Marte Britannus,
Teque interjecto mundi pars altera Sole.
Nam circumfuſo conſidit in aere tellus,
Et quinque in partes toto diſponitur orbe.
Atque duæ gelido vaſtantur frigore ſemper:
Illic & denſa tellus abſconditur umbra:
Et nulla incepto perlabitur unda liquore,
Sed durata riget denſam in glaciemque, nivemque,
Quippe ubi non umquam Titan ſuperingerit ortus.
At media eſt Phœbi ſemper ſubjecta calori,
Seu propior terris æſtivum fertur in orbem,
Seu celer hybernas properat decurrere luces.
Non ergo preſſo tellus conſurgit aratro,
Nec frugem ſegetes præbent, nec pabula terræ,
Non illic colit arva Deus, Bacchuſve, Cereſve,
Nulla nec exuſtas habitant animalia partes.
Fertilis hanc inter poſita eſt, interque rigentes,
Noſtraque, & huic adverſa ſolo pars altera noſtro,
Quas utrimque tenens ſimilis vicinia cæli
Temperat, alter & alterius vires necat aer.
Hinc placidus nobis per tempora vertitur annus:
Hinc & colla jugo didicit ſubmittere taurus,
Et lenta excelſos vitis conſcendere ramos:
Tonderturque ſeges maturos annua partus:
Et ferro tellus, pontus confinditur ære:
Quin etiam ſtructis exſurgunt oppida muris.
Ergo ubi per claros ierint tua facta triumphos,
Solus utroque idem diſceris magnus in orbe.
Non ego ſum ſatis ad tantæ præconia laudis,
Ipſe mihi non ſi præſcribat carmina Phœbus.
Eſt tibi, qui poſſit magnis ſe accingere rebus,
Valgius: æterno propior non alter Homero.
Languida nam noſter peragit labor otia, quamvis
Fortuna, ut mos eſt illi, me adverſa fatiget.
Nam mihi cum magnis opibus domus alta niteret,
Cui fuerant flavi ditantes ordine ſulci
Horrea, fœcundas ad deficientia meſſes:
Cuique pecus denſo paſcebant agmine colles,
Et domino ſatis, & nimium furique, lupoque:
Nunc deſiderium ſupereſt: nam cura novatur,
Cum memor anteactos ſemper dolor admonet annos.
Sed licet aſperiora cadant, ſpolierque relictis:
Non te deficient noſtræ memorare Camœnæ,
Nec tibi Pierii ſolum tribuentur honores.
Pro te vel rapidas auſim maris ire per undas,
Adverſis hiberna licet tumeant freta ventis.
Pro te vel ſolus denſis ſubſiſtere turmis,
Vel parvum Ætnææ corpus committere flammæ.
Sum quodcumque, tuum eſt: noſtri ſit parvula cura,
Sit tibi quanta libet, ſi ſit modo, non mihi regna
Lydia, non magni potior ſit fama Gylippi,
Poſſe Meleteas nec mallem vincere chartas.
Quod tibi ſi verſus noſter totuſve minuſve,
Vel bene ſit notus, ſummo vel inerret in ore,
Nulla mihi ſtatuent finem te fata canendi.
Quin etiam mea quum tumulus contexerit oſſa,
Seu matura dies celerem properat mihi mortem,
Longa manet ſeu vita, tamen mutata figura
Seu me finget equum gyro percurrere campos
Doctum, ſeu tardi pecoris ſim gloria taurus:
Sive ego per liquidum volucri vehar aera penna:
Quandocumque hominem me longa refecerit ætas,
Inceptis de te ſubtexam carmina chartis.

LAUS SULPICIÆ AD MARTEM. II.

Sulpitia eſt tibi culta tuis, Mars magne, Calendis:
  Spectatum e cælo, ſi ſapis, ipſe veni.
Hoc Venus ignoſcet; at tu, violente, caveto,
  Ne tibi miranti turpiter arma cadant.
Illius ex oculis, cum vult exurere Divos,
  Accendit geminas lampadas acer Amor.
Illam, quidquid agit, quoquo veſtigia movit,
  Componit furtim, ſubſequiturque decor.
Seu ſolvit crines, fuſis decet eſſe capillis:
  Seu comſit, comtis eſt veneranda comis.
Urit, ſeu Tyria voluit procedere palla:
  Urit, ſeu nivea candida veſte venit.
Talis in æterno felix Vertumnus Olympo
  Mille habet ornatus, mille decenter habet.
Sola puellarum digna eſt, cui mollia caris
  Vellera det ſuccis bis madefacta Tyros:
Poſſideatque, metit quidquid bene olentibus arvis
  Cultor odoratæ dives Arabs ſegetis:
Et quaſcumque niger rubro de litore conchas
  Proximus Eois colligit Indus equis.
Hanc vos, Pierides, feſtis cantate Calendis,
  Et teſtudinea Phœbe ſuperbe lyra.
Hoc ſolenne ſacrum multos celebretur in annos.
  Dignior eſt veſtro nulla puella choro.

SULPICIA AD CERINTHUM. III.

Parce meo juveni, ſeu quis bona paſcua campi,
  Seu colis umbroſi devia montis, aper.
Nec tibi ſit duros acuiſſe in prælia dentes.
  Incolumem cuſtos hunc mihi ſervet Amor.
Sed procul abducit venandi Delia cura.
  O pereant ſilvæ, deficiantque canes!
Quis furor eſt, quæ mens, denſos indagine colles
  Claudentem teneras lædere velle manus?
Quidve juvat furtim latebras intrare ferarum?
  Candidaque hamatis crura notare rubis?
Sed tamen, ut tecum liceat, Cerinthe, vagari,
  Ipſa ego per montes retia torta feram:
Ipſa ego velocis quæram veſtigia cervæ,
  Et demam celeri ferrea vincla cani.
Tunc mihi tunc placeant ſilvæ; ſic, lux mea, tecum
  Arguar ante ipſas concubuiſſe plagas.
Tunc veniat licet ad caſſes, illæſus abibit,
  Ne Veneris cupidæ gaudia turbet, aper.
Tunc ſine me ſit nulla Venus; ſed lege Dianæ,

Caſte puer, caſta retia tende manu.
Et quæcumque meo furtim ſubrepet amori,
Incidat in ſævas diripienda feras.
At tu venandi ſtudium concede parenti,
Et celer in noſtros ipſe recurre ſinus.

AD PHŒBUM. IV.

HUc ades, & teneræ morbos expelle puellæ:
Huc ades intonſa Phœbe ſuperbe coma.
Crede mihi, propera, nec jam te, Phœbe, pigebit
Formoſæ medicas adplicuiſſe manus.
Effice, ne macies tabentes occupet artus,
Neu notet informis pallida membra color.
Et quodcumque mali eſt, & quidquid triſte timemus,
In pelagus rapidis devehat amnis aquis.
Sancte veni, tecumque feras, quicumque ſopores,
Quicumque & cantus corpora feſſa levant.
Neu juvenem torque, metuit qui fata puellæ,
Votaque pro domina vix numeranda facit.
Interdum vovet: interdum, quod langueat illa,
Dicit in æternos aſpera verba deos.
Pone metum, Cerinthe: deus non lædit amantes:
Tu modo ſemper ama: ſalva puella tibi eſt.
Nil opus eſt fletu, lacrimis erit aptius uti,
Si quando fuerit triſtior illa tibi.
At nunc tota tua eſt. te ſolum candida ſecum
Cogitat, & fruſtra credula turba ſedet.
Phœbe fave. laus magna tibi tribuetur, in uno
Corpore ſervato reſtituiſſe duos.
Jam celeber, jam lætus eris, quum debita reddet
Certatim ſanctis lotus uterque focis.
Tunc te felicem dicent pia turba deorum,
Optabunt artes & ſibi quiſque tuas.

AD CERINTHUM. V.

QUi mihi te, Cerinthe, dies dedit, hic mihi ſanctus,
Atque inter feſtos ſemper habendus erit.
Te naſcente novum Parcæ cecinere puellis
Servitium, & dederunt regna ſuperba tibi.
Uror ego ante alias: juvat hoc, Cerinthe, quod uror,
Si tibi de nobis mutuus ignis adeſt.
Mutuus adſit amor, per te dulciſſima furta,
Perque tuos oculos, per Geniumque rogo.
Magne Geni, cape tura libens, votiſque faveto:
Si modo quum de me cogitat ille, calet.
Quod ſi forte alios jam nunc ſuſpirat amores;
Tu, precor, infidos, ſancte, relinque focos.
Nec tu ſis injuſta, Venus. vel ſerviat æque
Vinctus uterque tibi, vel mea vincla leva.
Sed potius valida teneamur uterque catena,
Nulla queat poſthac nos ſoluiſſe dies.
Optat idem juvenis quod nos: ſed tectius optat.
Nam pudet hæc illum dicere verba palam.
At tu, Natalis, quoniam deus omnia ſentis,
Adnue. quid refert, clamne palamne roget?

AD JUNONEM. VI.

NAtalis Juno, ſanctos cape turis honores,
Quos tibi dat tenera docta puella manu.
Tota tibi eſt hodie; tibi ſe lætiſſima comſit,
Staret ut ante tuos conſpicienda focos.
Illa quidem ornandi cauſſas tibi, diva, relegat:
Eſt tamen, occulte cui placuiſſe velit.

At tu, ſancta, fave, ne nox divellat amantes:
Sed juveni, quæſo, mutua vincla para.
Sic bene compones. ulli non ille puellæ
Servire, aut cuiquam dignior illa viro.
Nec poſſit cupidos vigilax deprendere cuſtos,
Fallendique vias mille miniſtret Amor.
Adnue, purpureaque veni pellucida palla.
Ter tibi fit libo, ter, dea caſta, mero.
Præcipit en natæ mater ſtudioſa, quid optet:
Illa aliud tacita clam ſibi mente rogat.
Uritur, ut celeres urunt altaria flammæ;
Nec, liceat quamvis, ſana fuiſſe velit.
Sic juveni gratis, veniet quum proximus annus,
Hic idem votis jam vetus adſit amor.

SULPICIA LOQUITUR. VII.

TAndem venit Amor, qualem texiſſe pudore,
Quam nudaſſe alicui, ſit mihi fama minor.
Exorata meis illum Cytherea camenis
Attulit, in noſtrum depoſuitque ſinum.
Exſolvit promiſſa Venus. mea gaudia narret,
Dicetur ſi quis non habuiſſe ſuam.
Non ego ſignatis quidquam mandare tabellis,
Ne legat id nemo, quam meus, ante, velim.
Sic peccaſſe juvat. vultus componere famæ
Tædet. cum digno digna fuiſſe ferar.

AD MESSALAM. VIII.

INviſus natalis adeſt, qui rure moleſto,
Et ſine Cerintho triſtis agendus erit.
Dulcius urbe quid eſt? an villa ſit apta puellæ,
Atque Eretino frigidus annus agro?
Jam nimium, Meſſala, mei ſtudioſe quieſcas,
Non tempeſtivæ ſæpe propinque viæ.
Hic animum ſenſuſque meos abducta relinquo,
Arbitrii quoniam non ſinis eſſe mei.

DE NATALI DIE. IX.

SCis iter ex animo ſublatum triſte puellæ;
Natali Romæ jam ſinis eſſe tuo.
Omnibus ille dies nobis natalis agatur,
Qui necopinanti jam tibi forte venit.

DE SULPICIA. X.

GRatum eſt, ſecurus multum quod jam tibi de me
Promittis, ſubito ne male inepta cadam.
Si tibi cura toga eſt potior, preſſumque quaſillo
Scortum, quam Servi filia Sulpitia:
Sollíciti ſunt pro nobis, quibus illa dolori eſt,
Ne cedam ignoto, maxima cura, toro.

AD CERINTHUM. XI.

EStne tibi, Cerinthe, tuæ pia cura puellæ,
Dum mea nunc vexat corpora feſſa calor?
Ah ego non aliter triſtes evincere morbos
Optarim, quam te ſi quoque velle putem.
Nam mihi quid proſit morbos evincere, ubi tu
Noſtra potes lento pectore ferre mala?

AD EUNDEM. XII.

Ne tibi ſim, mea lux, æque jam fervida cura,
Ac videor paucos ante fuiſſe dies;
Si quidquam tota commiſi ſtulta juventa,
Cujus me fatear pœnituiſſe magis,
Heſterna quam te ſolum quod nocte reliqui,
Ardorem cupiens diſſimulare meum.

AD AMICAM. XIII.

Nulla tuum nobis ſubducet femina lectum.
Hoc primum juncta eſt fœdere noſtra Venus.
Tu mihi ſola places: nec jam, te præter, in urbe
Formoſa eſt oculis ulla puella meis.
Atque utinam poſſis uni mihi bella videri!
Diſpliceas aliis! ſic ego tutus ero.
Nil opus invidia eſt. procul abſit gloria vulgi:
Qui ſapit, in tacito gaudeat ille ſinu.
Sic ego ſecretis poſſim bene vivere ſilvis,
Qua nulla humano ſit via trita pede.
Tu mihi curarum requies, tu nocte vel atra
Lumen, & in ſolis tu mihi turba locis.
Nunc licet e cælo mittatur amica Tibullo,
Mittetur fruſtra, deficietque Venus.
Hæc tibi ſancta tuæ Junonis numina juro,
Quæ ſola ante alios eſt mihi magna deos.
Quid facio demens? heu heu mea pignora cedo.
Juravi ſtulte. proderat iſte timor.
Nunc tu fortis eris, nunc tu me audacius ures:
Hoc peperit miſero garrula lingua malum.
Jam faciam quodcumque voles: tuus uſque manebo,
Nec fugiam notæ ſervitium dominæ.
Sed Veneris ſanctæ conſidam vinctus ad aras;
Hæc notat injuſtos, ſupplicibuſque favet.

DE INFAMIA SUÆ PUELLÆ. XIV.

Rumor ait, crebro noſtram peccare puellam.
Nunc ego me ſurdis auribus eſſe velim.
Crimina non hæc ſunt noſtro ſine jacta dolore.
Quid miſerum torques, rumor acerbe? tace.

SEXTI AURELII PROPERTII OPERA.

LIBER PRIMUS.

ELEGIA I.

Cynthia prima ſuis miſerum me cepit ocellis
Contactum nullis ante Cupidinibus.
Tum mihi conſtantis dejecit lumina faſtus,
Et caput impoſitis preſſit Amor pedibus.
Donec me docuit caſtas odiſſe puellas
Improbus, & nullo vivere conſilio.
Et mihi jam toto furor hic non deficit anno,
Quum tamen adverſos cogor habere deos.
Milanion nullos fugiendo, Tulle, labores
Sævitiam duræ contudit Iaſidos.
Nam modo Partheniis amens errabat in antris,
Ibat & hirſutas ille videre feras.
Ille etiam Hylæi percuſſus vulnere rami
Saucius Arcadiis rupibus ingemuit.
Ergo velocem potuit domuiſſe puellam.
Tantum in amore preces & benefacta valent.
In me tardus amor non ullas cogitat artes:
Nec meminit notas, ut prius, ire vias.
At vos, deductæ quibus eſt fallacia Lunæ,
Et labor in magicis ſacra piare focis;
En agedum dominæ mentem convertite noſtræ,
Et facite illa meo palleat ore magis.
Tunc ego crediderim vobis, & ſidera & amnes
Poſſe Cytæaeis ducere carminibus.
Et vos, qui ſero lapſum revocatis, amici,
Quærite non ſani pectoris auxilia.
Fortiter & ferrum, ſævos patiemur & ignes:
Sit modo libertas, quæ velit ira, loqui.
Ferte per extremas gentes, & ferte per undas,
Qua non ulla meum femina norit iter.
Vos remanete, quibus facili Deus annuit aure,
Sitis & in tuto ſemper amore pares.
In me noſtra Venus noctes exercet amaras,
Et nullo vacuus tempore deſit Amor.
Hoc, moneo, vitate malum. ſua quemque moretur
Cura, neque aſſueto mutet amore locum.
Quod ſi quis monitis tardas adverterit aures,
Heu referet quanto verba dolore mea!

ELEGIA II.

Quid juvat ornato procedere, vita, capillo,
Et tenues Coa veſte movere ſinus?
Aut quid Orontea crines perfundere myrrha,
Teque peregrinis vendere muneribus?
Naturæque decus mercato perdere cultu?
Nec ſinere in propriis membra nitere bonis?

Crede mihi, non ulla tuæ medicina figuræ eſt.
  Nudus Amor formæ non amat artificem.
Aſpice quot ſubmittat humus formoſa colores,
  Ut veniant hederæ ſponte ſua melius:
Surgat & in ſolis formoſius arbutus antris,
  Et ſciat indociles currere lympha vias:
Litora nativos per ſe dent picta lapillos,
  Et volucres nulla dulcius arte canant.
Non ſic Leucippis ſuccendit Caſtora Phœbe,
  Pollucem cultu non Hilaira ſoror.
Non Idæ, & cupido quondam diſcordia Phœbo
  Eveni patriis filia litoribus.
Nec Phrygium falſo traxit candore maritum
  Avecta externis Hippodamis rotis:
Sed facies aderat nullis obnoxia gemmis,
  Qualis Apelleis eſt color in tabulis.
Non illis ſtudium vulgo conquirere amantes.
  Illis ampla ſatis forma, pudicitia.
Non ego nunc vereor, ne ſis mihi vilior iſtis.
  Uni ſi qua placet, culta puella ſat eſt.
Quum tibi præſertim Phœbus ſua carmina donet,
  Aoniamque libens Calliopea lyram:
Unica nec deſit jucundis gratia verbis,
  Omnia quæque Venus, quæque Minerva probat.
His tu ſemper eris noſtræ gratiſſima vitæ,
  Tædia dum miſeræ ſint tibi luxuriæ.

ELEGIA III.

Qualis Theſea jacuit cedente carina
  Languida deſertis Gnoſia litoribus:
Qualis & accubuit primo Cepheia ſomno
  Libera jam duris cautibus Andromede:
Nec minus aſſiduis Edonis feſſa choreis
  Qualis in herboſo concidit Apidano:
Talis viſa mihi mollem ſpirare quietem
  Cynthia non certis nixa caput manibus.
Ebria quum multo traherem veſtigia Baccho,
  Et quaterent ſera nocte facem pueri.
Hanc ego nondum etiam ſenſus deperditus omnes
  Molliter impreſſo conor adire toro.
Et quamvis duplici correptum ardore juberent
  Hac Amor, hac Liber, durus uterque deus,
Subjecto leviter poſitam tentare lacerto,
  Oſculaque admota ſumere ad ora manu:
Non tamen auſus eram dominæ turbare quietem,
  Expertæ metuens verbera ſævitiæ.
Sed ſic intentis hærebam fixus ocellis,
  Argus ut ignotis cornibus Inachidos.
Et modo ſolvebam noſtra de fronte corollas,
  Ponebamque tuis, Cynthia, temporibus.
Et modo gaudebam lapſos formare capillos,
  Nunc furtiva cavis poma dabam manibus.
Omnia quæ ingrato largibar munera ſomno,
  Munera de prono ſæpe voluta ſinu.
Et quoties raro duxti ſuſpiria motu,
  Obſtupui vano credulus auſpicio:
Ne qua tibi inſolitos portarent viſa timores,
  Neve quis invitam cogeret eſſe ſuam.
Donec diverſas percurrens Luna feneſtras,
  Luna moraturis ſedula luminibus,
Compoſitos levibus radiis patefecit ocellos.
  Sic ait in molli fixa toro cubitum:
Tandem te noſtro referens injuria lecto
  Alterius clauſis expulit e foribus.
Namque ubi longa meæ conſumſti tempora noctis
  Languidus exactis, hei mihi, ſideribus?
O utinam tales producas, improbe, noctes,
  Me miſeram quales ſemper habere jubes.
Nam modo purpureo fallebam ſtamine ſomnum,
  Rurſus & Orpheæ carmine feſſa lyræ.
Interdum graviter mecum deſerta querebar
  Externo longas ſæpe in amore moras:
Dum me jucundis lapſam ſopor impulit alis.
  Illa fuit lacrimis ultima cura meis.

ELEGIA IV.

Quid mihi tam multas laudando, Baſſe, puellas
  Mutatum domina cogis abire mea?
Quid me non pateris, vitæ quodcumque ſequetur,
  Hoc magis aſſueto ducere ſervitio?
Tu licet Antiopæ formam Nycteidos, & tu
  Spartanam referas laudibus Hermionen,
Et quaſcumque tulit formoſi temporis ætas,
  Cynthia non illas nomen habere ſinet.
Nedum, ſi levibus fuerit collata figuris
  Inferior duro judice turpis eat.
Hæc ſed forma mei pars eſt extrema furoris:
  Sunt majora, quibus, Baſſe, perire juvat.
Ingenuus color, & multis decus artibus, & quæ
  Gaudia ſub tacita ducere veſte libet.
Quo magis & noſtros contendis ſolvere amores,
  Hoc magis accepta fallit uterque fide.
Non impune feres. ſciet hæc inſana puella,
  Et tibi non tacitis vocibus hoſtis erit.
Nec tibi me poſt hæc committet Cynthia, nec te
  Quæret: erit tanti criminis illa memor.
Et te circum alias omnes irata puellas
  Differet: heu nullo limine carus eris.
Nullas illa ſuis contemnet fletibus aras,
  Et quicumque ſacer, qualis ubique, lapis.
Non ullo gravius tentatur Cynthia damno,
  Quam ſibi quum rapto ceſſat amore deus.
Præcipue noſtri. maneat ſic ſemper, adoro:
  Nec quidquam ex illa quod querar, inveniam.

ELEGIA V.

Invide tu tandem voces compeſce moleſtas,
  Et ſine nos curſu, quo ſumus, ire pares.
Quid tibi vis, inſane? meos ſentire furores?
  Infelix! properas ultima noſſe mala;
Et miſer ignotos veſtigia ferre per ignes,
  Et bibere e tota toxica Theſſalia.
Non eſt illa vagis ſimilis collata puellis:
  Molliter iraſci non ſciet illa tibi.
Quod ſi forte auſis non eſt contraria noſtris,
  At tibi curarum millia quanta dabit?
Non tibi jam ſomnos, non illa relinquet ocellos;
  Illa feros animis adligat una viros.
Ah mea contemtus quoties ad limina curres,
  Cum tibi ſingultu fortia verba cadent:
Et tremulus mœſtis orietur fletibus horror,
  Et timor informem ducet in ore notam:
Et quæcumque voles fugient tibi verba querenti,
  Nec poteris, qui ſis, aut ubi, noſſe miſer.
Tum grave ſervitium noſtræ cogere puellæ
  Diſcere, & excluſum quid ſit abire domum.
Nec jam pallorem toties mirabere noſtrum,
  Aut cur ſim toto corpore nullus ego.
Nec tibi nobilitas poterit ſuccurrere amanti:

Neſcit Amor priſcis cedere imaginibus.
Quod ſi parva tuæ dederis veſtigia culpæ,
Quam cito de tanto nomine rumor eris?
Non ego tum potero ſolatia ferre roganti,
Cum mihi nulla mei ſit medicina mali.
Sed pariter miſeri ſocio cogemur amore
Alter in alterius mutua flere ſinu.
Quare, quid poſſit mea Cynthia, deſine, Galle,
Quærere: non impune illa rogata venit.

ELEGIA VI.

NOn ego nunc Adriæ vereor mare noſcere tecum,
Tulle, neque Ægæo ducere vela ſalo:
Cum quo Riphæos poſſim conſcendere montes,
Ulteriuſque domos vadere Memnonias.
Sed me complexæ remorantur verba puellæ,
Mutatoque graves ſæpe colore preces.
Illa mihi totis argutat noctibus ignes,
Et queritur nullos eſſe relicta Deos:
Illa meam mihi jam ſe denegat: illa minatur,
Quæ ſolet ingrato triſtis amica viro.
His ego non horam poſſum durare querelis.
Ah pereat, ſi quis lentus amare poteſt.
An mihi ſit tanti doctas cognoſcere Athenas,
Atque Aſiæ veteres cernere divitias:
Ut mihi deducta faciat convicia puppi
Cynthia, & inſanis ora notet manibus:
Oſculaque oppoſito dicat ſibi debita vento,
Et nihil infido durius eſſe viro?
Tu patrui meritas conare anteire ſecures,
Et vetera oblitis jura refer ſociis.
Nam tua non ætas umquam ceſſavit amori,
Semper at armatæ cura fuit patriæ.
Et tibi non umquam noſtros puer iſte labores
Afferat, & lacrymis ultima vota meis.
Me ſine, quem ſemper voluit Fortuna jacere,
Hanc animam extremæ reddere nequitiæ.
Multi longinquo periere in amore libenter,
In quorum numero me quoque terra tegat.
Non ego ſum laudi, non natus idoneus armis:
Hanc me militiam fata ſubire volunt.
At tu ſeu mollis qua tendit Ionia, ſeu qua
Lydia Pactoli tinguit arata liquor:
Seu pedibus terras, ſeu pontum carpere remis
Ibis, & accepti pars eris imperii:
Tum tibi ſi qua mei veniet non immemor hora,
Vivere me duro ſidere certus eris.

ELEGIA VII.

DUm tibi Cadmeæ dicuntur, Pontice, Thebæ,
Armaque fraternæ triſtia militiæ:
Atque (ita ſim felix) primo contendis Homero,
Sint modo fata tuis mollia carminibus:
Nos, ut conſuemus, noſtros agitamus amores,
Atque aliquid duram quærimus in dominam.
Nec tantum ingenio, quantum ſervire dolori
Cogor, & ætatis tempora dura queri.
Hic mihi conteritur vitæ modus, hæc mea fama eſt,
Hinc cupio nomen carminis ire mei.
Me laudent doctæ ſolum placuiſſe puellæ,
Pontice, & injuſtas ſæpe tuliſſe minas.
Me legat aſſidue poſt hæc neglectus amator,
Et proſint illi cognita noſtra mala.
Te quoque ſi certo puer hic concuſſerit arcu,
Quod nolim noſtros evoluiſſe Deos:
Longe caſtra tibi, longe miſer agmina ſeptem
Flebis in æterno ſurda jacere ſitu:
Et fruſtra cupies mollem componere verſum,
Nec tibi ſubjiciet carmina ſerus Amor.
Tunc me non humilem mirabere ſæpe Poetam:
Tunc ego Romanis præferar ingeniis:
Nec poterunt juvenes noſtro reticere ſepulcro,
Ardoris noſtri magne Poeta jaces.
Tu cave noſtra tuo contemnas carmina faſtu,
Sæpe venit magno fœnore tardus Amor.

ELEGIA VIII.

TUne igitur demens? nec te mea cura moratur?
An tibi ſum gelida vilior Illyria?
Et tibi jam tanti, quicumque eſt iſte, videtur,
Ut ſine me vento quolibet ire velis?
Tune audire potes veſani murmura ponti?
Fortis & in dura nave jacere potes?
Tu pedibus teneris poſitas fulcire pruinas?
Tu potes inſolitas, Cynthia, ferre nives?
O utinam hybernæ duplicentur tempora brumæ,
Et ſit iners tardis navita Vergiliis:
Nec tibi Tyrrhena ſolvatur funis arena,
Neve inimica meas elevet aura preces:
Atque ego non videam tales ſubſidere ventos,
Cum tibi provectas auferet unda rates:
Et me defixum vacua patiatur in ora
Crudelem infeſta ſæpe vocare manu.
Sed quocumque modo de me, perjura, mereris,
Sit Galatea tuæ non aliena viæ;
Ut te felici prævecta Ceraunia remo
Accipiat placidis Oricos æquoribus.
Nam me non ullæ poterunt corrumpere tædæ,
Quin ego, vita, tuo limine vera querar.
Nec me deficiet nautas rogitare citatos:
Dicite, quo portu clauſa puella mea eſt?
Et dicam, Licet Artaciis conſidat in oris,
Et licet Eleis, illa futura mea eſt.
Hic erit, hic jurata manet. rumpantur iniqui.
Vicimus: aſſiduas non tulit illa preces.
Falſa licet cupidus deponat gaudia livor:
Deſtitit ire novas Cynthia noſtra vias.
Illi carus ego, & per me cariſſima Roma
Dicitur: & ſine me dulcia regna negat.
Illa vel anguſto mecum requieſcere lecto,
Et quocumque modo maluit eſſe mea;
Quam ſibi dotatæ regnum vetus Hippodamiæ,
Et quas Elis opes ante pararat equis.
Quamvis magna daret, quamvis majora daturus,
Non tamen illa meos fugit avara ſinus.
Hanc ego non auro, non Indis flectere conchis,
Sed potui blandi carminis obſequio.
Sunt igitur Muſæ, neque amanti tardus Apollo:
Queis ego fretus amo. Cynthia rara mea eſt.
Nunc mihi ſumma licet contingere ſidera plantis.
Sive dies, ſeu nox venerit, illa mea eſt.
Nec mihi rivalis certos ſubducit amores.
Iſta meam norit gloria canitiem.

ELEGIA IX.

DIcebam tibi venturos, irriſor, amores,
Nec tibi perpetuo libera verba fore.
Ecce jaces, ſupplexque venis ad jura puellæ,

Et tibi nunc quovis imperat emta modo.
Non me Chaoniæ vincant in amore columbæ
Dicere quos juvenes quæque puella domet.
Me dolor, & lacrymæ merito fecere peritum:
Atque utinam poſito dicar amore rudis.
Quid tibi nunc miſero prodeſt grave dicere carmen,
Aut Amphioniæ mœnia flere lyræ?
Plus in amore valet Mimnermi verſus Homero.
Carmina manſuetus lenia quærit Amor.
I, quæſo, & triſtes iſtos compone libellos:
Et cane quod quævis noſſe puella velit.
Quid ſi non eſſet facilis tibi copia? nunc tu
Inſanus medio flumine quæris aquam.
Necdum etiam palles, vero nec tangeris igni.
Hæc eſt venturi prima favilla mali.
Tunc magis Armenias cupies accedere tigres,
Et magis infernæ vincula noſſe rotæ:
Quam pueri totis arcum ſentire medullis,
Et nihil iratæ poſſe negare tuæ.
Nullus Amor cuiquam faciles ita præbuit alas,
Ut non alterna preſſerit ille manu.
Nec te decipiat, quod ſit ſatis illa parata.
Acrius illa ſubit, Pontice, ſi qua tua eſt.
Quippe ubi non liceat vacuos ſeducere ocellos,
Nec vigilare alio nomine, cedat Amor?
Qui non ante patet, donec manus attigit oſſa,
Quiſquis es, aſſiduas o fuge blanditias.
Illis & ſilices & poſſunt cedere quercus:
Ne dum tu poſſis, ſpiritus iſte levis.
Quare, ſi pudor eſt, quamprimum errata fatere.
Dicere quo pereas ſæpe in amore levat.

ELEGIA X.

O Jucunda quies, primo cum teſtis amori
Affueram veſtris conſcius in lacrimis.
O noctem meminiſſe mihi jucunda voluptas.
O quoties votis illa vocanda meis!
Cum te complexa morientem, Galle, puella
Vidimus, & longa ducere verba mora.
Quamvis labentes premeret mihi ſomnus ocellos,
Et mediis cælo Luna ruberet equis:
Non tamen a veſtro potui ſecedere luſu,
Tantus in alternis vocibus ardor erat.
Sed quoniam non es veritus concredere nobis,
Accipe commiſſæ munera lætitiæ.
Non ſolum veſtros didici reticere dolores.
Eſt quiddam in nobis majus, amice, fide.
Poſſum ego diviſos iterum conjungere amantes,
Et dominæ tardas poſſum aperire fores:
Et poſſum alterius curas ſanare recentes;
Nec levis in verbis eſt medicina meis.
Cynthia me docuit ſemper quæcumque petenda,
Quæque cavenda forent: nonnihil egit amor.
Tu cave ne triſti cupias pugnare puellæ,
Neve ſuperba loqui, neve tacere diu:
Neu ſi quid petiit, ingrata fronte negaris,
Neu tibi pro vano verba benigna cadant.
Irritata venit, quando contemnitur illa:
Nec meminit juſtas ponere læſa minas.
At quo ſis humilis magis, & ſubjectus amori,
Hoc magis effectu ſæpe fruare bono.
Is poterit felix una remanere puella,
Qui numquam vacuo pectore liber erit.

ELEGIA XI.

ECquid te mediis ceſſantem, Cynthia, Bajis,
Qua jacet Herculeis ſemita litoribus,
Et modo Theſproti mirantem ſubdita regno,
Et modo Miſenis æquora nobilibus,
Noſtri cura ſubit memores ah ducere noctes?
Ecquis in extremo reſtat amore locus?
An te neſcio quis ſimulatis ignibus hoſtis
Suſtulit e noſtris, Cynthia, carminibus?
Atque utinam mage te remis confiſa minutis
Parvula Lucrina cymba moretur aqua:
Aut teneat clauſam tenui Teuthrantis in unda
Alternæ facilis cedere lympha manu:
Quam vacet alterius blandos audire ſuſurros
Molliter in tacito litore compoſitam.
Ut ſolet amoto labi cuſtode puella
Perfida, communes nec meminiſſe deos.
Non quia perſpecta non es mihi cognita fama;
Sed quia in hac omnis parte timetur amor.
Ignoſces igitur, ſi quid tibi triſte libelli
Attulerint noſtri, culpa timoris erit.
An mihi ſit major caræ cuſtodia matris,
Aut ſine te vitæ cura ſit ulla meæ?
Tu mihi ſola domus, tu, Cynthia, ſola parentes,
Omnia tu noſtræ tempora lætitiæ.
Seu triſtis veniam, ſeu contra lætus amicis,
Quidquid ero, dicam, Cynthia cauſſa fuit.
Tu modo quamprimum corruptas deſere Bajas:
Multis iſta dabunt litora diſſidium:
Litora quæ fuerant caſtis inimica puellis.
Ah pereant Bajæ crimen amoris aquæ.

ELEGIA XII.

QUid mihi deſidiæ non ceſſas fingere crimen,
Quod faciat nobis conſcia Roma moram?
Tam multa illa meo diviſa eſt millia lecto,
Quantum Hypanis Veneto diſſidet Eridano.
Nec mihi conſuetos amplexu nutrit amores
Cynthia, nec noſtra dulcis in aure ſonat.
Olim gratus eram: non illo tempore cuiquam
Contigit, ut ſimili poſſet amare fide.
Invidiæ fuimus. an me deus obruit? an quæ
Lecta Prometheis dividit herba jugis?
Non ſum ego qui fueram. mutat via longa puellas.
Quantus in exiguo tempore fugit amor!
Nunc primum longas ſolus cognoſcere noctes
Cogor, & ipſe meis auribus eſſe gravis.
Felix qui potuit præſenti flere puellæ.
Non nihil aſperſis gaudet Amor lacrimis.
Aut ſi deſpectus potuit mutare calores,
Sunt quoque tranſlato gaudia ſervitio.
Mi neque amare aliam, neque ab hac diſcedere fas eſt.
Cynthia prima fuit, Cynthia finis erit.

ELEGIA XIII.

TU, quod ſæpe ſoles, noſtro lætabere caſu,
Galle, quod abrepto ſolus amore vacem.
At non ipſe tuas imitabor, perfide, voces.
Fallere te numquam, Galle, puella velit.
Dum tibi deceptis augetur fama puellis,
Certus & in nullo quæris amore moram:
Perditus in quadam tardis palleſcere curis
Incipis, & primo lapſus abire gradu.

Hæc

Hæc erit illarum contemti pœna doloris:
Multarum miſeras exiget una vices.
Hæc tibi vulgares iſtos compeſcet amores.
Nec nova quærendo ſemper amicus eris.
Hæc ego non rumore malo, non augure doctus;
Vidi ego. me, quæſo, teſte negare potes?
Vidi ego te toto vinctum langueſcere collo,
Et flere injectis, Galle, diu manibus:
Et cupere optatis animam deponere labris,
Et quæ deinde meus celat, amice, pudor.
Non ego complexus potui diducere veſtros:
Tantus erat demens inter utroſque furor.
Non ſic Hæmonio Salmonida mixtus Enipeo
Tænarius facili preſſit amore deus.
Nec ſic cæleſtem flagrans amor Herculis Heben
Senſit ab Oetæis gaudia prima jugis.
Una dies omnes potuit præcurrere amantes:
Nam tibi non tepidas ſubdidit illa faces.
Nec tibi præteritos paſſa eſt ſuccedere faſtus:
Nec ſinet abduci: te tuus ardor aget.
Nec mirum, quum ſit Jove digna, & proxima Ledæ,
Et Ledæ partu, gratior una tribus,
Illa ſit Inachiis & blandior heroinis,
Illa ſuis verbis cogat amare Jovem.
Tu vero, quoniam ſemel es periturus amore,
Urere. non alio limine dignus eras.
Quæ tibi ſit felix, quoniam novus incidit error:
Et quotcumque voles, una ſit iſta tibi.

ELEGIA XIV.

Tu licet abjectus Tiberina molliter unda
Lesbia Mentoreo vina bibas opere:
Et modo tam celeres mireris currere lintres,
Et modo tam tardas funibus ire rates:
Et nemus omne ſatas intendat vertice ſilvas,
Urgetur quantis Caucaſus arboribus:
Non tamen iſta meo valeant contendere amori.
Neſcit Amor magnis cedere divitiis.
Nam ſive optatam mecum trahit illa quietem,
Seu facili totum ducit amore diem:
Tum mihi Pactoli veniunt ſub tecta liquores,
Et legitur rubris gemma ſub æquoribus.
Tum mihi ceſſuros ſpondent mea gaudia reges:
Quæ maneant, dum me fata perire volent.
Nam quis divitiis adverſo gaudet amore?
Nulla mihi triſti præmia ſint Venere.
Illa poteſt magnas heroum infringere vires:
Illa etiam duris mentibus eſſe dolor.
Illa neque Arabium metuit tranſcendere limen,
Nec timet oſtrino, Tulle, ſubire toro:
Et miſerum toto juvenem verſare cubili.
Quid relevant variis ſerica textilibus?
Quæ mihi dum placata aderit, non ulla verebor
Regna, nec Alcinoi munera deſpicere.

ELEGIA XV.

Sæpe ego multa tuæ levitatis dura timebam,
Hac tamen excepta, Cynthia, perfidia.
Adſpice me quanto rapiat Fortuna periclo:
Tu tamen in noſtro lenta timore venis.
Et potes heſternos manibus componere crines,
Et longa faciem quærere deſidia.
Nec minus Eois pectus radiare lapillis,
Ut formoſa novo quæ parat ire viro.
At non ſic Ithaci digreſſu mota Calypſo
Deſertis olim fleverat æquoribus.
Multos illa dies incomtis mœſta capillis
Sederat, injuſto multa locuta ſalo.
Et, quamvis numquam poſthac viſura, dolebat
Illa tamen longæ conſcia lætitiæ.
Alpheſibœa ſuos ulta eſt pro conjuge fratres,
Sanguinis & cari vincula rupit Amor.
Nec ſic Æſoniden rapientibus anxia ventis
Hypſipyle vacuo conſtitit in thalamo.
Hypſipyle nullos poſt illos ſenſit amores,
Ut ſemel Hæmonio tabuit hoſpitio.
Conjugis Evadne ſeros elata per ignes
Occidit Argivæ fama pudicitiæ.
Quarum nulla tuos potuit convertere mores,
Tu quoque uti fieres nobilis hiſtoria.
Deſine jam revocare tuis perjuria verbis,
Cynthia, & oblitos parce monere Deos.
Audax ah nimium, noſtro dolitura periclo,
Si quid forte tibi durius inciderit.
Multa prius vaſto labentur flumina ponto,
Annus & inverſas duxerit ante vices:
Quam tua ſub noſtro mutetur pectore cura,
Sis quodcumque voles, non aliena tamen.
Quamve mihi viles iſti videantur ocelli,
Per quos ſæpe mihi credita perfidia eſt.
Hos tu jurabas, ſi quid mentita fuiſſes,
Ut tibi ſuppoſitis exciderent manibus.
Et contra magnum potes hos attollere Solem?
Nec tremis admiſſæ conſcia nequitiæ?
Quis te cogebat multos pallere colores,
Et fletum invitis ducere luminibus?
Queis ego nunc pereo, ſimiles moniturus amantes.
O nullis tutum credere blanditiis.

ELEGIA XVI.

Quæ fueram magnis olim patefacta triumphis,
Janua Tarpejæ nota Pudicitiæ,
Cujus inaurati celebrarunt limina currus
Captorum lacrimis humida ſupplicibus:
Nunc ego nocturnis potorum ſaucia rixis
Pulſata indignis ſæpe queror manibus.
Et mihi non deſunt turpes pendere corollæ
Semper, & excluſi ſigna jacere faces.
Nec poſſum infamis dominæ defendere noctes
Nobilis obſcœnis tradita carminibus.
Nec tamen illa ſuæ revocatur parcere famæ,
Turpior & ſecli vivere luxuria.
Hæc inter gravibus cogor deflere querelis
Supplicis ah longas triſtior excubias.
Ille meos numquam patitur requieſcere poſtes,
Arguta referens carmina blanditia:
Janua vel domina penitus crudelior ipſa,
Quid mihi tam duris clauſa taces foribus?
Cur numquam reſerata meos admittis amores,
Neſcia furtivas reddere mota preces?
Nullane finis erit noſtro conceſſa dolori?
Triſtis & in tepido limine ſomnus erit?
Me mediæ noctes, me ſidera prona jacentem,
Frigidaque Eoo me dolet aura gelu.
Tu ſola humanos numquam miſerata labores
Reſpondes tacitis mutua cardinibus.
O utinam trajecta cava mea vocula rima,
Percuſſas dominæ vertat in auriculas.
Sit licet & ſaxo patientior illa Sicano,

Sit licet & ferro durior & chalybe :
Non tamen iſta ſuos poterit compeſcere ocellos,
Surget & invitis ſpiritus in lacrimis.
Nunc jacet alterius felici nixa lacerto.
At mea nocturno verba cadunt Zephyro.
Sed tu ſola mei tu maxima cauſa doloris
Victa meis numquam, janua, muneribus.
Te non ulla meæ læſit petulantia linguæ,
Quæ ſolet iratus dicere trita loco;
Ut me tam longa raucum patiare querela
Sollicitas trivio pervigilare moras.
At tibi ſæpe novo deduxi carmina verſu,
Oſculaque impreſſis nixa dedi gradibus.
Ante tuos quotiès verti me, perfida, poſtes,
Debitaque occultis vota tuli manibus?
Hæc ille, & ſi quæ miſeri noviſtis amantes,
Et matutinis obſtrepit alitibus.
Sic ego nunc dominæ vitiis, & ſemper amantis
Fletibus, æterna differor invidia.

ELEGIA XVII.

ET merito, quoniam potui fugiſſe puellam,
Nunc ego deſertas alloquor alcyonas.
Nec mihi Caſſiope ſolito viſura carinam;
Omniaque ingrato litore vota cadunt.
Quin etiam abſenti proſunt tibi, Cynthia, venti,
Adſpice, quam ſævas increpat aura minas.
Nullane placatæ veniet fortuna procellæ?
Hæccine parva meum funus arena teget?
Tu tamen in melius ſævas converte querelas.
Sat tibi ſit pœnæ nox, & iniqua vada.
An poteris ſiccis mea fata reponere ocellis?
Oſſaque nulla tuo noſtra tenere ſinu?
Ah pereat quicumque rates, & vela paravit
Primus, & invito gurgite fecit iter.
Nonne fuit melius dominæ pervincere mores,
(Quamvis dura, tamen rara puella fuit)
Quam ſic ignotis circumdata litora ſylvis
Cernere, & optatos quærere Tyndaridas?
Illic ſi qua meum ſepeliſſent fata dolorem,
Ultimus & poſito ſtaret amore lapis;
Illa meo caros donaſſet funere crines,
Molliter & tenera poneret oſſa roſa.
Illa meum extremo clamaſſet pulvere nomen,
Ut mihi non ullo pondere terra foret.
At vos æquoreæ formoſa Doride natæ,
Candida felici ſolvite vela choro,
Si quando veſtras labens Amor attigit undas,
Manſuetis ſocio parcite litoribus.

ELEGIA XVIII.

HÆc certe deſerta loca, & taciturna querenti;
Et vacuum Zephyri poſſidet aura nemus.
Hic licet occultos proferre impune dolores,
Si modo ſola queant ſaxa tenere fidem.
Unde tuos primum repetam, mea Cynthia, faſtus?
Quod mihi das flendi, Cynthia, principium?
Qui modo felices inter numerabar amantes,
Nunc in amore tuo cogor habere notam.
Quid tantum merui? quæ te mihi crimina mutant?
An nova triſtitiæ cauſa puella tuæ?
Sic mihi te referas levis, ut non altera noſtro
Limine formoſos intulit ulla pedes
Quamvis multa tibi dolor hic meus aſpera debet,
Non ita ſæva tamen veneris ira mea:
Ut tibi ſim merito ſemper furor, & tua flendo
Lumina dejectis turpia ſint lacrimis.
An quia parva damus mutato ſigna calore?
Et non ulla meo clamat in ore fides?
Vos eritis teſtes, ſi quos habet arbor amores,
Fagus, & Arcadio pinus amata Deo.
Ah quoties teneras reſonant mea verba ſub umbras,
Scribitur & veſtris Cynthia corticibus!
An tua quod peperit nobis injuria curas,
Quæ ſolum tacitis cognita ſunt foribus?
Omnia conſuevi timidus perferre ſuperbæ
Juſſa, neque arguto facta dolore queri.
Pro quo divini fontes, & frigida rupes,
Et datur inculto tramite dura quies:
Et, quodcumque meæ poſſunt narrare querelæ,
Cogor ad argutas dicere ſolus aves.
Sed qualiſcumque es, reſonent mihi Cynthia ſylvæ,
Nec deſerta tuo nomine ſaxa vacent.

ELEGIA XIX.

NOn ego nunc triſtes vereor, mea Cynthia, manes,
Nec moror extremo debita fata rogo.
Sed ne forte tuo careat mihi funus amore,
Hic timor eſt ipſis durior exſequiis.
Non adeo leviter noſtris puer hæſit ocellis,
Ut meus oblito pulvis amore vacet.
Illic Phylacides jucundæ conjugis heros
Non potuit cæcis immemor eſſe locis.
Sed cupidus falſis attingere gaudia palmis
Theſſalis antiquam venerat umbra domum.
Illic quidquid ero, ſemper tua dicar imago.
Trajicit & fati littora magnus amor.
Illic formoſæ veniant chorus heroinæ,
Quas dedit Argivis Dardana præda viris;
Quarum nulla tua fuerit mihi, Cynthia, forma
Gratior: & tellus hoc ita juſta ſinat.
Quamvis te longæ remorentur fata ſenectæ,
Cara tamen lacrimis oſſa futura meis.
Quæ tu viva mea poſſis ſentire favilla.
Tum mihi non ullo mors ſit amara loco.
Quam vereor, ne te contemto, Cynthia, buſto
Abſtrahat a noſtro pulvere iniquus Amor:
Cogat & invitam lacrimas ſiccare cadentes!
Flectitur aſſiduis certa puella minis.
Quare, dum licet, inter nos lætemur amantes.
Non ſatis eſt ullo tempore longus amor.

ELEGIA XX.

HOc pro continuo te, Galle, monemus amore,
Id tibi ne vacuo defluat ex animo.
Sæpe imprudenti fortuna occurrit amanti,
Crudelis Minyis dixerit Aſcanius.
Eſt tibi non infra ſpeciem, non nomine diſpar
Thiodamanteo proximus ardor Hylæ.
Huic tu, ſive leges umbroſæ flumina ſilvæ,
Sive Aniena tuos tinxerit unda pedes:
Sive Gigantea ſpatiabere littoris ora,
Sive ubicumque vago fluminis hoſpitio:
Nympharum cupidas ſemper defende rapinas.
Non minor Auſoniis eſt amor ah Dryaſin.
Ne tibi ſit duros montes, & frigida ſaxa,
Galle, neque expertos ſemper adire lacus:
Quæ miſer ignotis error perpeſſus in oris

Her-

Herculis indomito fleverat Aſcanio.
Namque ferunt olim Pagaſæ navalibus Argo
Egreſſam longe Phaſidos iſſe viam;
Et jam præteritis labentem Athamantidos undis,
Myſorum ſcopulis applicuiſſe ratem.
Hic manus heroum placitis ut conſtitit oris,
Mollia compoſita litora fronde tegit.
At comes invicti juvenis proceſſerat ultra
Raram ſepoſiti quærere fontis aquam.
Hunc duo ſectati fratres Aquilonia proles,
Hunc ſuper & Zethes, hunc ſuper & Calais
Oſcula ſuſpenſis inſtabant carpere palmis,
Oſcula & alterna ferre ſupina fuga.
Ille ſub extrema pendens ſecluditur ala,
Et volucres ramo ſubmovet inſidias.
Jam Pandioniæ ceſſat genus Orithyiæ:
Ah dolor ibat Hylas, ibat Hamadryaſin.
Hic erat Arganthi Pege ſub vertice montis
Grata domus Nymphis humida Thyniaſin.
Quam ſupra nullæ pendebant debita curæ
Roſcida deſertis poma ſub arboribus:
Et circumriguo ſurgebant lilia prato
Candida purpureis mixta papaveribus.
Quæ modo decerpens tenero pueriliter ungui
Propoſito florem prætulit officio:
Et modo formoſis incumbens neſcius undis
Errorem blandis tardat imaginibus.
Tandem haurire parat demiſſis flumina palmis,
Innixus dextro plena trahens humero.
Cujus ut accenſæ Dryades candore puellæ
Miratæ ſolitos deſtituere choros,
Prolapſum leviter facili traxere liquore.
Tum ſonitum rapto corpore fecit Hylas.
Cui procul Alcides iterat reſponſa: ſed illi
Nomen ab extremis fontibus aura refert.
His, o Galle, tuos monitis ſervabis amores,
Formoſum Nymphis credere tutus Hylam.

ELEGIA XXI.

TU, qui conſortem properas evadere caſum,
Miles ab Etruſcis ſaucius aggeribus:
Quid noſtro gemitu turgentia lumina torques?
Pars ego ſum veſtræ proxima militiæ.
Sic te ſervato poſſint gaudere parentes,
Hæc ſoror Acca tuis ſentiat e lacrimis,
Gallum per medios ereptum Cæſaris enſes
Effugere ignotas non potuiſſe manus.
Et quæcumque ſuper diſperſa invenerit oſſa
Montibus Etruſcis, hæc ſciat eſſe mea.

ELEGIA XXII.

QUalis, & unde genus, qui ſint mihi, Tulle, penates,
Quæris pro noſtra ſemper amicitia.
Si Peruſina tibi patriæ ſunt nota ſepultæ
Italiæ duris funera temporibus,
Quum Romana ſuos egit diſcordia cives:
(Sis mihi præcipue pulvis Etruſca dolor.
Tu projecta mei perpeſſa es membra propinqui,
Tu nullo miſeri contegis oſſa ſolo:)
Proxima ſuppoſito contingens Umbria campo
Me genuit, terris fertilis uberibus.

PROPERTII LIB. II.

ELEGIA I.

QUæritis unde mihi toties ſcribantur amores?
Unde meus veniat mollis in ora liber?
Non hæc Calliope, non hæc mihi cantat Apollo.
Ingenium nobis ipſa puella facit.
Sive togis illam fulgentem incedere Cois,
Hoc totum e Coa veſte volumen erit:
Seu vidi ad frontem ſparſos errare capillos,
Gaudet laudatis ire ſuperba comis:
Sive lyræ carmen digitis percuſſit eburnis,
Miramur, faciles ut premat arte manus.
Seu quum poſcentes ſomnum declinat ocellos,
Invenio cauſſas mille poeta novas.
Seu nuda erepto mecum luctatur amictu,
Tunc vero longas condimus Iliadas:
Seu quidquid fecit, ſive eſt quodcunque locuta,
Maxima de nihilo naſcitur hiſtoria.
Quod mihi ſi tantum, Mæcenas, fata dediſſent,
Ut poſſem heroas ducere in arma manus:
Non ego Titanas canerem, non Oſſan Olympo
Impoſitum, ut cælo Pelion eſſet iter:
Non veteres Thebas, nec Pergama nomen Homeri,
Xerxis & imperio bina coiſſe vada:
Regnave prima Remi, aut animos Carthaginis altæ,
Cimbrorumque minas, & benefacta Mari.
Bellaque reſque tui memorarem Cæſaris, & tu
Cæſare ſub magno cura ſecunda fores.
Nam quoties Mutinam, aut civilia buſta Philippos,
Aut canerem Siculæ claſſica bella fugæ:
Everſoſque focos antiquæ gentis Etruſcæ,
Et Ptolemææ litora capta Phari:
Aut canerem Ægyptum, & Nilum, cum tractus in urbem
Septem captivis debilis ibat aquis:
Aut regum auratis circumdata colla catenis,
Actiaque in Sacra currere roſtra via:
Te mea Muſa illis ſemper contexeret armis,
Et ſumta & poſita pace fidele caput.
Theſeus infernis, ſuperis teſtatur Achilles,
Hic Ixioniden, ille Menœtiaden.
Sed neque Phlegræos Jovis, Enceladique tumultus
Intonet anguſto pectore Callimachus:
Nec mea conveniunt duro præcordia verſu
Cæſaris in Phrygios condere nomen avos.
Navita de ventis, de tauris narrat arator,
Enumerat miles vulnera, paſtor oves.
Nos contra anguſto verſamus prœlia lecto.
Qua pote quiſque, in ea conterat arte diem.
Laus in amore mori; laus altera, ſi datur uno
Poſſe frui. fruar o ſolus amore meo.
Si memini, ſolet illa leves culpare puellas,
Et totam ex Helena non probat Iliada.
Seu mihi ſint tangenda novercæ pocula Phædræ,
Pocula privigno non nocitura ſuo;
Seu mihi Circæo pereundum eſt gramine, ſive
Colchis Jolciacis urat aena focis;
Una meos quoniam prædata eſt femina ſenſus,
Ex hac ducentur funera noſtra domo.
Omnes humanos ſanat medicina dolores:
Solus Amor morbi non amat artificem.
Tarda Philoctetæ ſanavit crura Machaon,
Phœnicis Chiron lumina Phillyrides:
Et Deus exſtinctum Creſſis Epidaurius herbis
Reſtituit patriis Androgeona focis:

Myſus & Hæmonia juvenis qua cuſpide vulnus
Senſerat, hac ipſa cuſpide ſenſit opem.
Hoc ſi quis vitium poterit mihi demere, ſolus
Tantaleæ poterit tradere poma manu.
Dolia virgineis idem ille repleverit urnis,
Ne tenera aſſidua colla graventur aqua.
Idem Caucaſea ſolvet de rupe Promethei
Brachia, & a medio pectore pellet avem.
Quandocumque igitur vitam mea fata repoſcent,
Et breve in exiguo marmore nomen ero:
Mæcenas noſtræ ſpes invidioſa juventæ,
Et vitæ & morti gloria juſta meæ,
Si te forte meo ducet via proxima buſto,
Eſſeda cælatis ſiſte Britanna jugis.
Taliaque illacrymans mutæ jace verba favillæ;
Huic miſero fatum dura puella fuit.

ELEGIA II.

Liber eram, & vacuo meditabar vivere lecto:
At me compoſita pace fefellit Amor.
Cur hæc in terris facies humana moratur?
Jupiter, ignoro priſtina furta tua.
Fulva coma eſt, longæque manus, & maxima toto
Corpore; & incedit vel Jove digna ſoror:
Aut cum Dulichias Pallas ſpatiatur ad aras,
Gorgonis anguiferæ pectus operta comis:
Qualis & Iſchomache Lapithæ genus heroinæ
Centauris medio grata rapina mero:
Mercurio & ſanctis fertur Bœbeidos undis
Virgineum Brimo compoſuiſſe latus.
Cedite jam, Divæ, quas paſtor viderat olim
Idæis tunicam ponere verticibus.
Hanc utinam faciem nolit mutare ſenectus,
Etſi Cumææ ſecula vatis aget.

ELEGIA III.

Qui nullam tibi dicebas jam poſſe nocere,
Hæſiſti: cecidit ſpiritus ille tuus.
Vix unum potes infelix requieſcere menſem,
Et turpis de te jam liber alter erit.
Quærebam, ſicca ſi poſſet piſcis arena,
Nec ſolitus ponto vivere torvus aper;
Aut ego ſi poſſem ſtudiis vigilare ſeveris.
Differtur, numquam tollitur ullus amor.
Nec me tam facies, quamvis ſit candida, cepit;
Lilia non domina ſint magis alba mea:
Ut Mæotica nix minio ſi certet Ibero,
Utque roſæ puro lacte natant folia:
Nec de more comæ per levia colla fluentes,
Non oculi geminæ ſidera noſtra faces:
Nec ſi qua Arabio lucet bombyce puella:
(Non ſum de nihilo blandus amator ego)
Quantum quod poſito formoſe ſaltat Jaccho,
Egit ut evantes dux Ariadna choros.
Et quantum, Æolio cum tentat carmina plectro,
Par Aganippeæ ludere docta lyræ.
Et ſua cum antiquæ committit ſcripta Corinnæ,
Carminaque æquævis non putat eſſe ſuis.
Num tibi naſcenti primis, mea vita, diebus
Aridus argutum ſternuit omen Amor?
Hæc tibi contulerunt cæleſtia munera Divi;
Hæc tibi: ne matrem forte dediſſe putes.
Non, non humani ſunt partus talia dona;
Iſta decem menſes non peperere bona.
Gloria Romanis una es tu nata puellis.
Romana accumbes prima puella Jovi.
Nec ſemper nobiſcum humana cubilia viſes:
Poſt Helenam hæc terris forma ſecunda redit.
Hac ego nunc mirer ſi flagret noſtra juventus?
Pulcrius hac fuerat, Troja, perire tibi.
Olim mirabar, quod tanti ad Pergama belli
Europæ atque Aſiæ cauſſa puella fuit.
Nunc, Pari, tu ſapiens, & tu, Menelae, fuiſti:
Tu, quia poſcebas: tu, quia lentus eras.
Digna quidem facies, pro qua vel obiret Achilles.
Vel Priamo belli cauſſa probanda fuit.
Si quis vult fama tabulas anteire vetuſtas,
Hic dominam exemplo ponat in arte meam.
Sive illam Heſperiis, ſive illam oſtendet Eois,
Uret & Eoos, uret & Heſperios.
His ſaltem ut tenear jam finibus: aut, mihi ſi quis
Venerit alter amor, acrius ut moriar.
Ac veluti primo taurus detrectat aratra,
Poſt venit adſueto mollis ad arva jugo:
Sic primo juvenes trepidant in amore feroces,
Dehinc domiti poſt hæc æqua & iniqua ferunt.
Turpia perpeſſus vates eſt vincla Melampus,
Cognitus Iphicli ſurripuiſſe boves.
Quem non lucra, magis Pero formoſa coegit,
Mox Amythaonia nupta futura domo.

ELEGIA IV.

Multa prius dominæ delicta queraris oportet;
Sæpe roges aliquid, ſæpe repulſus eas.
Et ſæpe immeritos corrumpas dentibus ungues,
Et crepitum dubio ſuſcitet ira pede.
Nequicquam perfuſa meis unguenta capillis;
Ibat & expenſo planta morata gradu.
Non hic herba valet, non hic nocturna Cytæis,
Non Perimedea gramina cocta manu.
Quippe ubi nec cauſas, nec apertos cernimus ictus,
Unde tamen veniant tot mala, cæca via eſt.
Non eget hic medicis, non lectis mollibus æger:
Huic nullum cæli tempus, & aura nocet.
Ambulat, & ſubito mirantur funus amici.
Sic eſt incautum quidquid habetur amor.
Nam cui non ego ſum fallaci præmia vati?
Quæ mea non decies ſomnia verſat anus?
Hoſtis ſi quis erit nobis, amet ipſe puellas:
Gaudeat in puero, ſi quis amicus erit.
Tranquillo tuta deſcendis flumine cymba:
Quid tibi tam parvi litoris unda nocet?
Alter ſæpe uno mutat præcordia verbo,
Altera vix ipſo ſanguine mollis erit.

ELEGIA V.

Hoc verum eſt, tota te ferri, Cynthia, Roma,
Et non ignota vivere nequitia?
Hæc merui ſperare? dabis mihi, perfida, pœnas,
Et nobis Aquilo, Cynthia, ventus erit.
Inveniam tamen e multis fallacibus unam,
Quæ fieri noſtro carmine nota velit:
Nec mihi tam duris inſultet moribus, & te
Vellicet: heu ſero flebis amata diu.
Nunc eſt ira recens, nunc eſt diſcedere tempus.
Si dolor abſuerit, crede, redibit amor.
Non ita Carpathiæ variant Aquilonibus undæ,
Nec dubio nubes vertitur atra Noto;

Quam facile irati verbo mutantur amantes.
Dum licet, injuſto ſubtrahe colla jugo.
Nec tu non aliquid, ſed prima nocte dolebis.
Omne in amore malum, ſi patiare, leve eſt.
At tu per dominæ Junonis dulcia jura
Parce tuis animis, vita, nocere tibi.
Non ſolum taurus ferit uncis cornibus hoſtem,
Verum etiam inſtanti læſa repugnat ovis.
Nec tibi perjuræ ſcindam de corpore veſtem,
Nec mea præcluſas fregerit ira fores:
Nec tibi connexos iratus carpere crines,
Nec duris auſim lædere pollicibus.
Ruſticus hæc aliquis tam turpia prœlia quærat,
Cujus non hederæ circuiere caput.
Scribam igitur quod non umquam tua deleat ætas:
Cynthia forma potens, Cynthia forma levis.
Crede mihi, quamvis contemnas murmura famæ,
Hic tibi pallori, Cynthia, verſus erit.

ELEGIA VI.

NOn ita complebant Ephyreæ Laidos ædes,
Ad cujus jacuit Græcia tota fores.
Turba Menandreæ fuerat nec Thaidos olim
Tanta, in qua populus luſit Erichthonius.
Nec quæ deletas potuit componere Thebas
Phryne, tam multis facta beata viris.
Quin etiam falſos fingis tibi ſæpe propinquos,
Oſcula ne deſint qui tibi jure ferant.
Me juvenum facies pictæ, me numina lædunt;
Me tener in cunis, & ſine voce puer.
Me lædit, ſi multa tibi dedit oſcula, mater;
Me ſoror, & cum quæ dormit amica ſimul.
Omnia me lædent: timidus ſum: ignoſce timori.
Et miſer in tunica ſuſpicor eſſe virum.
His olim, ut fama eſt, vitiis ad prœlia ventum eſt,
His Trojana vides funera principiis.
Aſpera Centauros eadem dementia juſſit
Frangere in adverſum pocula Pirithoum.
Cur exempla petam Grajum? tu criminis auctor
Nutritus duro, Romule, lacte lupæ.
Tu rapere intactas docuiſti impune Sabinas:
Per te nunc Romæ quidlibet audet Amor.
Felix Admeti conjunx, & lectus Ulixis,
Et quæcumque viri femina limen amat.
Templa Pudicitiæ quid opus ſtatuiſſe puellis,
Si cuivis nuptæ quidlibet eſſe licet?
Quæ manus obſcœnas depinxit prima tabellas,
Et poſuit caſta turpia viſa domo:
Illa puellarum ingenuos corrupit ocellos,
Nequitiæque ſuæ noluit eſſe rudes.
Ah gemat in terris iſta qui protulit arte
Jurgia ſub tacita condita lætitia.
Non iſtis olim variabant tecta figuris.
Tum paries nullo crimine pictus erat.
Sed non immerito velavit aranea fanum,
Et mala deſertos occupat herba deos.
Quos igitur tibi cuſtodes, quæ limina ponam,
Quæ numquam ſupra pes inimicus eat?
Nam nihil invitæ triſtis cuſtodia prodeſt:
Quam peccare pudet, Cynthia, tuta ſat eſt.
Uxor me numquam, numquam me ducet amica,
Semper amica mihi: ſemper & uxor eris.

ELEGIA VII.

GAviſa eſt certe ſublatam Cynthia legem,
Qua quondam edicta flemus uterque diu,
Ni nos divideret. quamvis diducere amantes
Non queat invitos Juppiter ipſe duos.
At magnus Cæſar. ſed magnus Cæſar in armis.
Devictæ gentes nil in amore valent.
Nam citius paterer caput hoc diſcedere collo,
Quam poſſem nuptæ perdere amore faces.
Anne ego tranſirem tua limina clauſa maritus,
Reſpiciens udis prodita luminibus?
Ah mea tum quales faceret tibi tibia ſomnos,
Tibia funeſta triſtior illa tuba!
Unde mihi patriis gnatos præbere triumphis?
Nullus de noſtro ſanguine miles erit.
Quod ſi Romanæ comitarent caſtra puellæ,
Non mihi ſat magnus Caſtoris iret equus.
Hinc etenim tantum meruit mea gloria nomen,
Gloria ad hibernos lata Boryſthenidas.
Tu mihi ſola places: placeam tibi, Cynthia, ſolus:
Hic erit & patrio ſanguine pluris amor.

ELEGIA VIII.

ERipitur nobis jam pridem cara puella:
Et tu me lacrimas fundere, amice, vetas?
Nullæ ſunt inimicitiæ, niſi amoris, acerbæ:
Ipſum me jugula, lenior hoſtis ero.
Poſſum ego in alterius poſitam ſpectare lacerto?
Nec mea dicetur, quæ modo dicta mea eſt?
Omnia vertuntur. certe vertuntur amores.
Vinceris, aut vincis: hæc in amore rota eſt.
Magni ſæpe duces, magni cecidere tyranni.
Et Thebæ ſteterunt, altaque Troja fuit.
Munera quanta dedi, vel qualia carmina feci!
Illa tamen numquam ferrea dixit, Amo.
Ergo tam multos nimium temerarius annos,
Improba, qui tulerim teque tuamque domum.
Ecquandone tibi liber ſum viſus? an uſque
In noſtrum jacies verba ſuperba caput?
Sic igitur prima moriere ætate, Properti?
Sed morere. interitu gaudeat illa tuo.
Exagitet noſtros manes, ſectetur & umbras,
Inſultetque rogis, calcet & oſſa mea.
Quid? non Antigonæ tumulo Bœotius Hæmon
Corruit ipſe ſuo ſaucius enſe latus?
Et ſua cum miſeræ commiſcuit oſſa puellæ,
Qua ſine Thebanam noluit ire domum?
Sed non effugies. mecum moriaris oportet.
Hoc eodem ferro ſtillet uterque cruor.
Quamvis iſta mihi mors eſt inhoneſta futura;
Mors inhoneſta quidem; tu moriere tamen.
Ille etiam abrepta deſertus conjuge Achilles
Ceſſare in tectis pertulit arma ſua.
Viderat ille fugas, fractos in litore Achivos,
Fervere & Hectorea Dorica caſtra face.
Viderat informem multa Patroclon arena
Porrectum, & ſparſas cæde jacere comas.
Omnia formoſam propter Briſeida paſſus.
Tantus in erepto ſævit amore dolor.
At poſtquam ſera captiva eſt reddita pœna,
Fortem illum Hæmoniis Hectora traxit equis.
Inferior multo quum ſim vel matre, vel armis,
Mirum ſi de me jure triumphat Amor?

ELEGIA IX.

Iſte quod eſt ego ſæpe fui. ſed forſit in hora
 Hoc ipſo ejecto carior alter erit.
Penelope poterat bis denos ſalva per annos
 Vivere, tam multis femina digna procis.
Conjugium falſa poterat differre Minerva,
 Nocturno ſolvens texta diurna dolo.
Viſura & quamvis numquam ſperaret Ulixen,
 Illum exſpectando facta remanſit anus.
Nec non exanimum amplectens Briſeis Achillem,
 Candida veſana verberat ora manu.
Et dominum lavit mœrens captiva cruentum,
 Appoſitum flavis in Simoenta vadis.
Fœdavitque comas; & tanti corpus Achillei,
 Maximaque in parva ſuſtulit oſſa manu.
Quum tibi nec Peleus aderat, nec cærula mater,
 Scyria nec viduo Deidamia toro.
Tunc igitur veris gaudebat Græcia natis:
 Tunc etiam felix inter & arma pudor:
At tu non una potuiſti nocte vacare
 Impia: non unum ſola manere diem.
Quin etiam multo duxiſti pocula riſu:
 Forſitan & de me verba fuere mala.
Hic etiam petitur, qui te prius ipſe reliquit.
 Dii faciant, iſto capta fruare viro.
Hæc mihi vota tuam propter ſuſcepta ſalutem,
 Quum capite hoc Stygiæ jam poterentur aquæ:
Et lectum flentes circumſtaremus amici:
 Hic ubi tum, pro dii, perfida, quiſve fuit?
Quid ſi longinquos retinerer miles ad Indos?
 Aut mea ſi ſtaret navis in Oceano?
Sed vobis facile eſt, verba & componere fraudes.
 Hoc unum didicit femina ſemper opus.
Non ſic incerto mutantur flamine Syrtes,
 Nec folia hiberno tam tremefacta Noto:
Quam cito feminea non conſtat fœdus in ira,
 Sive ea cauſſa gravis, ſive ea cauſſa levis.
Nunc quoniam iſta tibi placuit ſententia, cedam.
 Tela precor, pueri, promite acuta magis.
Figite certantes, atque hanc mihi ſolvite vitam.
 Sanguis erit vobis maxima palma meus.
Sidera ſunt teſtes, & matutina pruina,
 Et furtim miſero janua aperta mihi:
Te nihil in vita nobis acceptius umquam.
 Nunc quoque eris, quamvis ſis inimica mihi.
Nec domina ulla meo ponet veſtigia lecto.
 Solus ero, quoniam non licet eſſe tuum.
Atque utinam, ſi forte pios eduximus annos,
 Ille vir in medio fiat amore lapis.
Non ob regna magis diris cecidere ſub armis
 Thebani, media non ſine matre, duces:
Quam, mihi ſi media liceat pugnare puella,
 Mortem ego non fugiam morte ſubire tua.

ELEGIA X.

Jam tempus luſtrare aliis Helicona choreis,
 Et campum Hæmonio jam dare tempus equo.
Jam libet & fortes memorare ad prœlia turmas,
 Et Romana mei dicere caſtra ducis.
Quod ſi deficiant vires, audacia certe
 Laus erit. in magnis & voluiſſe, ſat eſt.
Ætas prima canat veneres, extrema tumultus.
 Bella canam, quando ſcripta puella mea eſt.
Nunc volo ſubducto gravior procedere vultu:
 Nunc aliam citharam me mea Muſa docet.
Surge anima ex humili jam carmine. ſumite vires,
 Pierides. magni nunc erat oris opus.
Jam negat Euphrates equitem poſt terga tueri
 Parthorum, & Craſſos ſe tenuiſſe dolet.
India quin, Auguſte, tuo dat colla triumpho,
 Et domus intactæ te tremit Arabiæ.
Et, ſi qua extremis tellus ſe ſubtrahit oris,
 Sentiet illa tuas poſtmodo capta manus.
Hæc ego caſtra ſequar vates: tua caſtra canendo
 Magnus ero: ſervent hunc mihi fata diem.
Ut caput in magnis ubi non eſt tangere ſignis,
 Ponitur hic imos ante corona pedes:
Sic nos, nunc inopes laudis conſcendere carmen,
 Pauperibus ſacris vilia tura damus.
Nondum etiam Aſcræos norunt mea carmina fontes,
 Sed modo Permeſſi flumine lavit Amor.

ELEGIA XI.

Scribant de te alii, vel ſis ignota, licebit:
 Laudet, qui ſterili ſemina ponit humo.
Omnia, crede mihi, ſecum uno munera lecto
 Auferet extremi funeris atra dies.
Et tua tranſibit contemnens oſſa viator,
 Nec dicet, Cinis hic, docta puella fuit.

ELEGIA XII.

Quicunque ille fuit, puerum qui pinxit Amorem,
 Nonne putas miras hunc habuiſſe manus?
Hic primum vidit ſine ſenſu vivere amantes,
 Et levibus curis magna perire bona.
Idem non fruſtra ventoſas addidit alas,
 Fecit & humano corde volare deum.
Scilicet alterna quoniam jactamur in unda,
 Noſtraque non ullis permanet aura locis.
Et merito hamatis manus eſt armata ſagittis,
 Et pharetra ex humero Gnoſia utroque jacet.
Ante ferit quoniam, tuti quam cernimus hoſtem,
 Nec quiſquam ex illo vulnere ſanus abit.
In me tela manent, manet & puerilis imago.
 Sed certe pennas perdidit ille ſuas.
Evolat heu noſtro quoniam de pectore nuſquam,
 Aſſiduuſque meo ſanguine bella gerit.
Quid tibi jucundum ſiccis habitare medullis?
 Si pudor eſt, alio trajice tela tua.
Intactos iſto ſatius tentare veneno:
 Non ego, ſed tenuis vapulat umbra mei.
Quam ſi perdideris, quis erit qui talia cantet?
 Hæc mea Muſa levis gloria magna tua eſt.
Quæ caput, & digitos, & lumina nigra puellæ,
 Et canit, ut ſoleant molliter ire pedes.

ELEGIA XIII.

Non tot Achæmeniis armantur Suſa ſagittis,
 Spicula quot noſtro pectore fixit Amor.
Hic me tam graciles vetuit contemnere Muſas,
 Juſſit & Aſcræum ſic habitare nemus,
Non ut Pieriæ quercus mea verba ſequantur,
 Aut poſſim Iſmaria ducere valle feras:
Sed magis ut noſtro ſtupefiat Cynthia verſu.
 Tunc ego ſim Inachio notior arte Lino.
Non ego ſum formæ tantum mirator honeſtæ:
 Nec ſi qua illuſtres femina jactat avos.

Me juvat in gremio doctæ legiſſe puellæ,
Auribus & puris ſcripta probaſſe mea.
Hæc ubi contigerint, populi confuſa valeto
Fabula. nam domina judice tutus ero.
Quæ ſi forte bonas ad pacem verterit aures,
Poſſum inimicitias tunc ego ferre Jovis.
Quandocumque igitur noſtros mors claudet ocellos,
Accipe quæ ſerves funeris acta mei.
Nec mea tunc longa ſpatietur imagine pompa,
Nec tuba ſit fati vana querela mei.
Nec mihi tum fulcro ſternatur lectus eburno;
Nec ſit in Attalico mors mea nixa toro.
Deſit odoriferis ordo mihi lancibus: adſint
Plebei parvæ funeris exſequiæ.
Sat mea ſat magna eſt ſi tres ſint pompa libelli:
Quos ego Perſephonæ maxima dona feram.
Tu vero nudum pectus lacerata ſequeris,
Nec fueris nomen laſſa vocare meum.
Oſculaque in gelidis pones ſuprema labellis,
Quum dabitur Syrio munere plenus onyx.
Deinde ubi ſuppoſitus cinerem me fecerit ardor,
Accipiat manes parvula teſta meos.
Et ſit in exiguo laurus ſuperaddita buſto,
Quæ tegat exſtincti funeris umbra locum.
Et duo ſint verſus, Qui nunc jacet horrida pulvis,
Unius hic quondam ſervus Amoris erat.
Nec minus hæc noſtri noteſcet fama ſepulcri,
Quam fuerant Phthii buſta cruenta viri.
Tu quoque, ſi quando venies ad fata, memento
Hoc iter. ad lapides cana veni memores.
Interea cave, ſis nos aſpernata ſepultos.
Non nihil ad verum conſcia terra ſapit.
Atque utinam primis animam me ponere cunis
Juſſiſſet quævis de tribus una ſoror.
Nam quo tam dubiæ ſervetur ſpiritus horæ?
Neſtoris eſt viſus poſt tria ſecla cinis.
Si tam longævæ minuiſſet fata ſenectæ
Gallicus Iliacis miles in aggeribus,
Non ille Antilochi vidiſſet corpus humati:
Diceret aut, O mors, cur mihi ſera venis?
Tu tamen amiſſo nonnumquam flebis amico.
Fas eſt præteritos ſemper amare viros.
Teſtis, qui niveum quondam percuſſit Adonem
Venantem Idalio vertice durus aper.
Illis formoſum jacuiſſe paludibus, illuc
Diceris effuſa tu, Venus, iſſe coma.
Sed fruſtra mutos revocabis, Cynthia, manes.
Nam mea quid poterunt oſſa minuta loqui?

ELEGIA XIV.

NOn ita Dardanio gaviſus Atrida triumpho eſt,
Cum caderent magnæ Laomedontis opes:
Nec ſic errore exacto lætatus Ulyſſes,
Cum tetigit caræ litora Dulichiæ:
Nec ſic Electre, ſalvum cum aſpexit Oreſten,
Cujus falſa tenens fleverat oſſa ſoror:
Nec ſic incolumem Minois Theſea vidit,
Dædaleum lino cum duce rexit iter:
Quanta ego præterita collegi gaudia nocte.
Immortalis ero, ſi altera talis erit.
At dum demiſſis ſupplex cervicibus ibam,
Dicebar ſicco vilior eſſe lacu.
Nec mihi jam faſtus opponere quærit iniquos,
Nec mihi ploranti lenta ſedere poteſt.
Atque utinam non tam ſero mihi nota fuiſſet
Conditio. cineri nunc medicina datur.
Ante pedes cæcis lucebat ſemita nobis.
Scilicet inſano nemo in amore videt.
Hoc ſenſi prodeſſe magis. contemnite, amantes.
Sic hodie veniet, ſi qua negavit heri.
Pulſabant alii fruſtra, dominamque vocabant.
Mecum habuit poſitum lenta puella caput.
Hæc mihi devictis potior victoria Parthis.
Hæc ſpolia, hæc reges, hæc mihi currus erunt.
Magna ego dona tua figam, Cytherea, columna,
Taleque ſub noſtro munere carmen erit:
Has pono ante tuam tibi, Diva, Propertius ædem
Exuvias, tota nocte receptus amans.
Nunc ad te, mea lux, veniat mea litore navis
Servata, an mediis ſidat onuſta vadis,
(Quod, ſi forte aliqua nobis mutabere culpa)
Veſtibulum jaceam mortuus ante tuum.

ELEGIA XV.

O Me felicem, o nox mihi candida, & o tu
Lectule deliciis facte beate meis.
Quam multa appoſita narramus verba lucerna!
Quantaque ſublato lumine rixa fuit!
Nam modo nudatis mecum eſt luctata papillis.
Interdum tunica duxit operta moram.
Illa meos ſomno laſſos patefecit ocellos
Ore ſuo, & dixit, ſiccine lente jaces?
Quam vario amplexu mutamus brachia! quantum
Oſcula ſunt labris noſtra morata tuis!
Non juvat in cæco Venerem corrumpere motu.
Si neſcis, oculi ſunt in amore duces.
Ipſe Paris nuda fertur periiſſe Lacæna,
Cum Menelaeo ſurgeret e thalamo.
Nudus & Endymion Phœbi cepiſſe ſororem
Dicitur, & nudæ concubuiſſe Deæ.
Quod ſi pertendens animo veſtita cubaris,
Sciſſa veſte meas experiere manus.
Quin etiam ſi me ulterius provexerit ira,
Oſtendes matri brachia læſa tuæ.
Necdum inclinatæ prohibent te ludere mammæ.
Viderit hoc, ſi quam jam peperiſſe pudet.
Dum nos fata ſinunt, oculos ſatiemus amore.
Nox tibi longa venit, nec reditura dies.
Atque utinam hærentes ſic nos vincire catena
Velles, ut numquam ſolveret ulla dies.
Exemplo junctæ tibi ſint in amore columbæ,
Maſculus & totum femina conjugium.
Errat, qui finem veſani quærit amoris.
Verus amor nullum novit habere modum.
Terra prius falſo partu deludet arantes,
Et citius nigros Sol agitabit equos:
Fluminaque ad caput incipient revocare liquores,
Aridus & ſicco gurgite piſcis erit:
Quam poſſim noſtros alio transferre calores.
Hujus ero vivus, mortuus hujus ero.
Quod mihi ſi ſecum tales concedere noctes
Illa velit, vitæ longus & annus erit.
Si dabit hæc multas, fiam immortalis in illis.
Nocte una quivis vel Deus eſſe poteſt.
Qualem ſi cuncti vellent decurrere vitam,
Et preſſi multo membra jacere mero;
Non ferrum crudele, neque eſſet bellica navis,
Nec noſtra Actiacum verteret oſſa mare,
Nec toties propriis circum oppugnata triumphis
Laſſa foret crines ſolvere Roma ſuos.

Hæc certe merito poterunt laudare minores.
  Læſerunt nullos pocula noſtra Deos.
Tu modo, dum licet, hunc fructum ne deſere vitæ.
  Omnia ſi dederis oſcula, pauca dabis.
Ac veluti folia arentes liquere corollas,
  Quæ paſſim calathis ſtrata natare vides:
Sic nobis, qui nunc magnum ſpiramus amantes,
  Forſitan includet craſtina fata dies.

ELEGIA XVI.

PRætor ab Illyricis venit modo, Cynthia, terris,
  Maxima præda tibi, maxima cura mihi.
Non potuit ſaxo vitam poſuiſſe Cerauno?
  Ah, Neptune, tibi qualia dona darem!
Nunc ſine me plena fiunt convivia menſa.
  Nunc ſine me tota janua nocte patet.
Quare, ſi ſapis, oblatas ne deſere meſſes,
  Et ſtolidum pleno vellere carpe pecus.
Deinde ubi conſumto reſtabit munere pauper,
  Dic alias iterum naviget Illyrias.
Cynthia non ſequitur faſces, non quærit honores:
  Semper amatorum ponderat illa ſinus.
At tu nunc noſtro, Venus o, ſuccurre dolori,
  Rumpat ut aſſiduis membra libidinibus.
Ergo muneribus quivis mercatur amorem?
  Jupiter, indigna merce puella perit.
Semper in Oceanum mittit me quærere gemmas,
  Et jubet ex ipſa tollere dona Tyro.
Atque utinam Romæ nemo eſſet dives, & ipſe
  Straminea poſſet dux habitare caſa.
Numquam venales eſſent ad munus amicæ,
  Atque una fieret cana puella domo.
Non quia ſeptenas noctes ſejuncta cubaris,
  Candida tam fœdo brachia fuſa viro:
Non quia peccaris teſtor te: ſed quia vulgo
  Formoſis levitas ſemper amica fuit.
Barbarus excuſſis agitat veſtigia lumbis,
  Et ſubito felix nunc mea regna tenet.
Adſpice quid donis Eriphyla invenit amaris,
  Arſerit & quantis nupta Creuſa malis.
Nullane ſedabit noſtros injuria fletus?
  An dolor hic vitiis neſcit abeſſe ſuis?
Tot jam abiere dies, cum me nec cura theatri,
  Nec tetigit campi, nec mea Muſa juvat.
Ah pudeat certe, pudeat: niſi forte, quod ajunt,
  Turpis amor ſurdis auribus eſſe ſolet.
Cerne ducem, modo qui fremitu complevit inani
  Actia damnatis æquora militibus.
Hunc infamis amor verſis dare terga carinis
  Juſſit, & extremo quærere in orbe fugam.
Cæſaris hæc virtus, & gloria Cæſaris hæc eſt:
  Illa qua vicit, condidit arma manu.
Sed quaſcumque tibi veſtes, quoſcumque zmaragdos,
  Quoſque dedit flavo lumine chryſolithos:
Hæc videam rapidas in vanum ferre procellas.
  Quæ tibi terra, velim, quæ tibi fiat aqua.
Non ſemper placidus perjuros ridet amantes
  Jupiter, & ſurda negligit aure preces.
Vidiſtin' toto ſonitus percurrere cælo?
  Fulminaque ætherea deſiluiſſe domo?
Non hæc Pleiades faciunt, neque aquoſus Orion:
  Nec ſic de nihilo fulminis ira cadit.
Perjuras tunc ille ſolet punire puellas,
  Deceptus quoniam flevit & ipſe Deus.
Quare ne tibi ſit tanti Sidonia veſtis,
  Ut timeas, quoties nubilus Auſter erit.

ELEGIA XVII.

MEntiri noctem, promiſſis ducere amantem,
  Hoc erit infectas ſanguine habere manus.
Horum ego ſum vates, quoties deſertus amaras
  Explevi noctes, fractus utroque toro.
Vel tu Tantalea moveare ad flumina ſorte,
  Ut liquor arenti fallat ab ore ſitim:
Vel tu Siſyphios licet admirere labores,
  Difficile ut toto monte volutet onus:
Durius in terris nihil eſt quod vivat amante,
  Nec, modo ſi ſapias, quod minus eſſe velis.
Quem modo felicem invidia admirante ferebant,
  Nunc decimo admittor vix ego quoque die.
Nunc jacere e duro corpus juvat, impia, ſaxo,
  Sumere & in noſtras trita venena manus.
Nunc licet in triviis ſicca requieſcere Luna,
  Aut per rimoſas mittere verba fores.
Quod quamvis ita ſit, dominam mutare cavebo.
  Tum flebit, cum in me ſenſerit eſſe fidem.

ELEGIA XVIII.

ASſiduæ multis odium peperere querelæ.
  Frangitur in tacito femina ſæpe viro.
Si quid vidiſti, ſemper vidiſſe negato:
  Aut ſi quid doluit forte, dolere nega.
Quid ſi jam canis ætas mea caneret annis?
  Et faceret ſciſſas languida ruga genas?
At non Tithoni ſpernens Aurora ſenectam
  Deſertum Eoa paſſa jacere domo eſt.
Illum ſæpe ſuis decedens fovit in ulnis,
  Quam prius abjunctos ſedula lavit equos.
Illum ad vicinos cum amplexa quieſceret Indos,
  Maturos iterum eſt queſta redire dies.
Illa Deos, currum conſcendens, dixit iniquos:
  Invitum & terris præſtitit officium:
Cui majora ſenis Tithoni gaudia vivi,
  Quam gravis amiſſo Memnone luctus erat.
Cum ſene non puduit talem dormire puellam,
  Et canæ toties oſcula ferre comæ.
At tu etiam juvenem odiſti me perfida, cum ſis
  Ipſa anus haud longa curva futura die.
Quin ego deminuo curam, quod ſæpe Cupido
  Huic malus eſſe ſolet, cui bonus ante fuit.
Nunc etiam infectos demens imitare Britannos,
  Ludis & externo tincta nitore caput.
Ut natura dedit, ſic omnis recta figura.
  Turpis Romano Belgicus ore color.
Illi ſub terris fiant mala multa puellæ,
  Quæ mentita ſuas vertit inepta comas.
De me, mi certe poteris formoſa videri,
  Mi formoſa ſat es, ſi modo ſæpe venis.
An ſi cæruleo quædam ſua tempora fuco
  Tinxerit, idcirco cærula forma bona eſt?
Cum tibi nec frater, nec ſit tibi filius ullus:
  Frater ego, & tibi ſim filius unus ego.
Ipſe tuus ſemper tibi ſit cuſtodia lectus,
  Nec nimis ornata fronte ſedere velis.
Credam ego narranti, noli committere, famæ.
  Et terram rumor tranſilit, & maria.

ELEGIA XIX.

ETſi me invito diſcedis, Cynthia, Roma,
  Lætor, quod ſine me devia rura colis.

Nullus erit caſtis juvenis corruptor in agris,
Qui te blanditiis non ſinat eſſe probam.
Nulla neque ante tuas orietur rixa feneſtras,
Nec tibi clamatæ ſomnus amarus erit.
Sola eris, & ſolos ſpectabis, Cynthia, montes,
Et pecus, & fines pauperis agricolæ.
Illic te nulli poterunt corrumpere ludi:
Fanaque peccatis plurima cauſſa tuis.
Illic aſſidue tauros ſpectabis arantes,
Et vitem docta ponere falce comas.
Atque ibi rara feres inculto tura ſacello,
Hædus ubi agreſtes corruet ante focos.
Protinus & nuda choreas imitabere ſura,
Omnia ab externo ſint modo tuta viro.
Ipſe ego venabor. jam nunc me ſacra Dianæ
Suſcipere, & Veneri ponere vota juvat.
Incipiam captare feras, & reddere pinu
Cornua, & audaces ipſe monere canes.
Non tamen ut vaſtos auſim tentare leones,
Aut celer agreſtes cominus ire ſues.
Hæc igitur mihi ſit lepores audacia molles
Excipere, & ſtructo figere avem calamo:
Qua formoſa ſuo Clitumnus flumina luco
Integit, & niveos abluit unda boves.
Tu quoties aliquid conabere, vita, memento
Venturum paucis me tibi luciferis.
Sic me nec ſolæ poterunt avertere ſilvæ,
Nec vaga muſcoſis flumina fuſa jugis:
Quin ego in aſſidua mutem tua nomina lingua,
Abſenti nemo ne nocuiſſe velit.

ELEGIA XX.

Quid fles abducta gravius Briſeide? quid fles
Anxia captiva triſtius Andromacha?
Quidve mea de fraude deos, inſana, fatigas?
Quid quereris noſtram ſic cecidiſſe fidem?
Non tam nocturna volucris funeſta querela
Attica Cecropiis obſtrepit in foliis:
Nec tantum Niobe bis ſex ad buſta ſuperba
Sollicito lacrimas depluit e Sipylo.
Me licet æratis adſtringant brachia nodis,
Sint mea vel Danaes condita membra domo:
In te ego & æratas rumpam, mea vita, catenas,
Ferratam Danaes tranſiliamque domum.
De te quodcumque, ad ſurdas mihi dicitur aures:
Tu modo ne dubita de gravitate mea.
Oſſa tibi juro per matris, & oſſa parentis:
(Si fallo, cinis heu ſit mihi uterque gravis)
Me tibi ad extremas manſurum, vita, tenebras.
Ambos una fides auferet, una dies.
Quod ſi nec nomen, nec me tua forma teneret,
Poſſet ſervitium mite tenere tuum.
Septima jam plenæ deducitur orbita Lunæ:
Quum de me, & de te compita nulla tacent.
Interea nobis nonnumquam janua mollis,
Nonnumquam lecti copia facta tui.
Nec mihi muneribus nox ulla eſt emta beatis.
Quidquid eram, hoc animi gratia magna tui.
Quum te tam multi peterent, tu me una petiſti.
Poſſum ego naturæ non meminiſſe tuæ?
Tunc me vel tragicæ vexetis Erinnyes, & me
Inferno damnes, Æace, judicio.
Atque inter Tityi volucres mea pœna vagetur:
Tumque ego Siſyphio ſaxa labore geram.
Nec tu ſupplicibus me ſis venerata tabellis.
Ultima talis erit, quæ mea prima fides.
Hoc mihi perpetuo jus eſt, quod ſolus amator
Nec cito deſiſto, nec temere incipio.

ELEGIA XXI.

At quantum de me Panthi tibi pagina finxit,
Tantum illi Pantho ne ſit amica Venus.
Sed tibi jam videor Dodona verior augur?
Uxorem ille tuus pulcer amator habet.
Tot noctes periere. nihil pudet? adſpice, cantat
Liber: tu nimium credula ſola jaces.
Et nunc inter eos tu ſermo es: te ille ſuperbus
Dicit ſe invito ſæpe fuiſſe domi.
Diſpeream, ſi quidquam aliud, quam gloria de te
Quæritur. has laudes ille maritus habet.
Colchida ſic hoſpes quondam decepit Iaſon:
Ejecta eſt; tenuit namque Creuſa domum.
Sic a Dulichio juvene eſt eluſa Calypſo:
Vidit amatorem pandere vela ſuum.
Ah nimium faciles aurem præbere puellæ,
Diſcite deſertæ non temere eſſe bonæ.
Nunc quoque, qui reſtet, jampridem quæritur alter.
Experta in primo ſtulta cavere potes.
Nos quocumque loco, nos omni tempore tecum
Sive ægra pariter, ſive valente ſumus.

ELEGIA XXII.

Scis here mi multas pariter placuiſſe puellas,
Scis mihi, Demophoon, multa venire mala.
Nulla meis fruſtra luſtrantur compita plantis.
Omnia in exitium nata theatra meum.
Sive aliquis molli deducit candida geſtu
Brachia, ſeu varios incinit ore modos.
Interea noſtri quærunt ſibi vulnus ocelli,
Candida non tecto pectore ſi qua ſedet.
Sive vagi crines puris in frontibus errant,
Indica quos medio vertice gemma tenet.
Quæ ſi forte aliquid vultu mihi dura negarat,
Frigida de tota fronte cadebat aqua.
Quæris Demophoon, cur ſim tam mollis in omnes?
Quod quæris, quare non habet ullus amor?
Cur aliquis ſacris laniat ſua brachia cultris?
Et Phrygis inſanos cæditur ad numeros?
Unicuique dedit vitium natura creato.
Mi natura aliquid ſemper amare dedit.
Me licet & Thamyræ cantoris fata ſequantur,
Numquam ad formoſas, invide, cæcus ero.
Sed, tibi ſi exiles videor tenuatus in artus,
Falleris. haud umquam eſt culta labore Venus.
Percontere licet. ſæpe eſt experta puella
Officium tota nocte valere meum.
Jupiter Alcmenæ geminas requieverat arctos,
Et cælum noctu bis ſine rege fuit.
Nec tamen idcirco languens ad fulmina venit.
Nullus amor vires eripit ipſe ſuas.
Quid? cum e complexu Briſeidos iret Achilles,
Num fugere minus Theſſala tela Phryges?
Quid? ferus Andromachæ lecto cum ſurgeret Hector,
Bella Mycenææ non timuere rates?
Ille vel hic claſſes poterat, vel perdere muros.
Hic ego Pelides, hic ferus Hector ego.
Adſpice uti cælo modo Sol, modo Luna miniſtret:
Sic etiam nobis una puella parum eſt.
Altera me cupidis teneat, foveatque lacertis,

Altera ſi quando non ſinit eſſet locum.
Aut ſi forte irata meo ſit facta miniſtro,
Ut ſciat eſſe aliam, quæ velit eſſe mea.
Nam melius duo defendunt retinacula navem,
Tutius & geminos anxia mater alit.
Aut ſi es dura, nega: ſin es non dura, venito.
Quid juvat in nullo pondere verba loqui?
Hic unus dolor eſt ex omnibus acer amanti,
Speranti ſubito ſi qua venire negat.
Quanta illum toto verſant ſuſpiria lecto,
Cum recipi, quem non noverit illa, vetat?
Et rurſum puerum quærendo audita fatigat:
Quem, quæ ſcire timet, dicere plura jubet.

ELEGIA XXIII.

CUi fuit indocto fugienda hæc ſemita vulgi,
Ipſa petita lacu nunc mihi dulcis aqua eſt.
Ingenuus quiſquam alterius dat munera ſervo,
Ut promiſſa ſuæ verba ferat dominæ?
Et quærit toties, Quænam nunc porticus illam
Integit? & campo quo movet illa pedes?
Deinde ubi pertuleris, quos dicit fama, labores
Herculis, ut ſcribat, Muneris ecquid habes?
Cernere uti poſſis vultum cuſtodis avari,
Captus & immunda ſæpe latere caſa,
Quam care ſemel in toto nox vertitur anno?
Ah pereant, ſi quos janua clauſa juvat.
Contra rejecto quæ libera vadit amictu,
Cuſtodum & nullo ſepta tumore, placet.
Cui ſæpe immundo Sacra conteritur via ſocco,
Nec ſinit eſſe moram, ſi quis adire velit.
Differet hæc numquam, nec poſcet garrula, quæ te
Adſtrictus ploret ſæpe dediſſe pater.
Nec dicet, Timeo, propera jam ſurgere, quæſo:
Infelix, hodie vir mihi rure venit.
Et quas Euphrates, & quas mihi miſit Orontes,
Me capiant; nolim furta pudica tori,
Libertas quoniam nulli jam reſtat amanti,
Nullus liber erit, ſi quis amare volet.

ELEGIA XXIV.

TU loqueris, quum ſis jam noto fabula libro!
Et tua ſit toto CYNTHIA lecta foro?
Cui non his verbis aſpergat tempora ſurdo
Aut pudor ingenuus, aut reticendus amor?
Quod ſi tam facilis ſpiraret Cynthia nobis,
Non ego nequitiæ dicerer eſſe caput,
Nec ſic per totam infamis traducerer urbem:
Ureret & quamvis, nomine verba darem.
Quare ne tibi ſit mirum me quærere viles,
Parcius infamant. num tibi cauſſa levis?
Et modo pavonis caudæ flabella ſuperbæ,
Et manibus dura frigus habere pila:
Et cupit iratum talos me poſcere eburnos,
Quæque nitent Sacra vilia dona Via.
Ah peream, ſi me iſta movent diſpendia: verum
Fallaci dominæ jam pudet eſſe jocum.
Hoc erat in primis, quod me gaudere jubebas?
Tam te formoſam non pudet eſſe levem?
Una aut altera nox nondum eſt in amore peracta,
Et dicor lecto jam gravis eſſe tuo.
Me modo laudabas, & carmina noſtra legebas.
Ille tuus pennas tam cito vertit amor?
Contendat mecum ingenio, contendat & arte;

In primis una diſcat amare domo:
Si libitum tibi erit, Lernæas pugnet ad hydras,
Et tibi ab Heſperio mala dracone ferat:
Tetra venena libens, & naufragus ebibat undas,
Et numquam pro te deneget eſſe miſer.
(Quos utinam in nobis, vita, experiare labores)
Jam tibi de timidis iſte protervus erit,
Qui nunc ſe in tumidum jactando venit honorem.
Diſſidium vobis proximus annus erit.
At me non ætas mutabit tota Sibyllæ,
Non labor Alcidæ, non niger ille dies.
Tu mea compones, & dices, Oſſa, Properti,
Hæc tua ſunt. eheu tu mihi certus eras.
Certus eras eheu, quamvis nec ſanguine avito
Nobilis, & quamvis non ita dives eras.
Nil ego non patiar. numquam me injuria mutat.
Ferre ego formoſam nullum onus eſſe puto.
Credo ego, non paucos iſta periiſſe figura.
Credo ego, ſed multos non habuiſſe fidem.
Parvo dilexit ſpatio Minoida Theſeus,
Phyllida Demophoon: hoſpes uterque malus.
Jam tibi Iaſonia nota eſt Medea carina,
Et modo ſervato ſola relicta viro.
Dura eſt, quæ multis ſimulatum fingit amorem,
Et ſe plus uni ſi qua parare poteſt.
Noli nobilibus, noli conferre beatis.
Vix venit, extremo qui legat oſſa die.
Ii tibi nos erimus: ſed tu potius, precor, ut me
Demiſſis plangas pectore nuda comis.

ELEGIA XXV.

UNica nata meo pulcherrima cura dolori,
Excludit quoniam ſors mea ſæpe, venis.
Iſta meis fiet notiſſima forma libellis:
Calve tua venia; pace, Catulle, tua.
Miles depoſitis annoſus ſecubat armis,
Grandævique negant ducere aratra boves.
Putris & in vacua requieſcit navis arena,
Et vetus in templo bellica parma vacat.
At me ab amore tuo deducet nulla ſenectus,
Sive ego Tithonus, ſive ego Neſtor ero.
Nonne fuit ſatius duro ſervire tyranno?
Et gemere in tauro, ſæve Perille, tuo?
Gorgonis & ſatius fuit obdureſcere vultu?
Caucaſias etiam ſi pateremur aves?
Sed tamen obſiſtam. teritur robigine mucro
Ferreus, & parvo ſæpe liquore ſilex.
At nullo dominæ teritur ſublimine amor, qui
Reſtat & immerita ſuſtinet aure minas.
Ultro contemtus rogat, & peccaſſe fatetur
Læſus, & invitis ipſe redit pedibus.
Tu quoque qui pleno faſtus adſumis amore,
Credule, nulla diu femina pondus habet.
An quiſquam in mediis perſolvit vota procellis,
Quum ſæpe in portu fracta carina natet?
Aut prius infecto depoſcit præmia curſu,
Septima quam metam triverit ante rota?
Mendaces ludunt flatus in amore ſecundo.
Si qua venit ſero, magna ruina venit.
Tu tamen interea, quamvis te diligat illa,
In tacito cohibe gaudia clauſa ſinu,
Namque in amore ſuo ſemper ſua maxima cuique,
Neſcio quo pacto, verba nocere ſolent.
Quamvis te perſæpe vocet, ſemel ire memento.
Invidiam quod habet, non ſolet eſſe diu.

Et ſi ſecla forent antiquis grata puellis,
Eſſem ego, quod nunc tu: tempore vincor ego.
Non tamen iſta meos mutabunt ſecula mores.
Unuſquiſque ſua noverit ire via.
At vos, qui officia in multos revocatis amores,
Quantum ſic cruciat lumina veſtra dolor?
Vidiſtis pleno teneram candore puellam:
Vidiſtis fuſco. dulcis uterque color.
Vidiſtis quamdam Argiva prodire figura:
Vidiſtis noſtras. utraque forma rapit.
Illaque plebejo, vel ſit ſandicis amictu:
Hæc atque illa mali vulneris una via eſt.
Cum ſatis una tuis inſomnia portet ocellis,
Una ſit & cuivis femina multa mala.

ELEGIA XXVI.

Vidi te in ſomnis fracta, mea vita, carina
Ionio laſſas ducere rore manus,
Et quæcumque in me fueras mentita, fateri:
Nec jam humore graves tollere poſſe comas.
Qualem purpureis agitatam fluctibus Hellen,
Aurea quam molli tergore vexit ovis.
Quam timui, ne forte tuum mare nomen haberet,
Atque tua labens navita fleret aqua!
Quæ tum ego Neptuno, quæ tum cum Caſtore fratri,
Quæque tibi excepi tum, Dea Leucothee?
At tu vix primas extollens gurgite palmas,
Sæpe meum nomen jam peritura vocas.
Quod ſi forte tuos vidiſſet Glaucus ocellos,
Eſſes Ionii facta puella maris.
Et tibi præ invidia Nereides increpitarent,
Candida Neſæe, cærula Cymothoe.
Sed tibi ſubſidio Delphinum currere vidi,
Qui, puto, Arioniam vexerat ante lyram.
Jamque ego conabar ſummo me mittere ſaxo,
Cum mihi diſcuſſit talia viſa metus.
Nunc admirentur, quod tam mihi pulcra puella
Serviat, & tota dicar in urbe potens.
Non, ſi Cambyſæ redeant, & flumina Crœſi,
Dicat: De noſtro ſurge, poeta, toro.
Nam mea cum recitat, dicit ſe odiſſe beatos.
Carmina tam ſancte nulla puella colit.
Multum in amore fides, multum conſtantia prodeſt.
(Qui dare multa poteſt, multa & amare poteſt.)
Seu mare per longum mea cogitet ire puella,
Hanc ſequar, & fidos una aget aura duos.
Unum litus erit ſopitis, unaque tecto
Arbor, & ex una ſæpe bibemus aqua.
Et tabula una duos poterit componere amantes,
Prora cubile mihi, ſeu mihi puppis erit.
Omnia perpetiar, ſævus licet urgeat Eurus,
Velaque in incertum frigidus Auſter agat.
Quicumque & venti miſerum vexaſtis Ulyſſem,
Et Danaum Euboico litore mille rates.
Et qui moviſtis duo litora, cum rudis Argus
Dux erat ignoto miſſa columba mari.
Illa meis tantum non umquam deſit ocellis,
Incendat navem Jupiter ipſe licet.
Certe iiſdem nudi pariter jactabimur oris.
Me licet unda ferat, te modo terra tegat.
Sed non Neptunus tanto crudelis amori,
Neptunus fratri par in amore Jovi.
Teſtis Amymone, latices cum ferret in arvis
Compreſſa, & Lerne pulſa tridente palus.
Jam Deus amplexu votum perſolvit: at illi
Aurea divinas urna profudit aquas.
Crudelem & Boream rapta Orithyia negabit.
Hic Deus & terras & maria alta domat.
Crede mihi, nobis miteſcet Scylla, nec umquam
Alternas removet vaſta Charybdis aquas.
Ipſaque ſidera erunt nullis obſcura tenebris.
Purus & Orion, purus & Hædus erit.
Quod mihi ſi ponenda tuo ſit corpore vita,
Exitus hic nobis non inhoneſtus erit.

ELEGIA XXVII.

At vos incertam, mortales, funeris horam
Quæritis, & qua ſit mors aditura via:
Quæritis & cælo Phœnicum inventa ſereno,
Quæ ſit ſtella homini commoda, quæque mala.
Seu pedibus Parthos ſequimur, ſeu claſſe Britannos,
Et maris & terræ cæca pericla viæ.
Rurſus & objectum fletis capiti eſſe tumultum,
Quum Mavors dubias miſcet utrimque manus.
Præterea domibus flammam, domibuſque ruinam,
Neu ſubeant labris pocula nigra tuis.
Solus amans novit, quando periturus, & a qua
Morte: neque hic Boreæ flabra, neque arma timet.
Jam licet & Stygia ſedeat ſub arundine remex,
Cernat & infernæ triſtia vela ratis:
Si modo clamantis revocaverit aura puellæ,
Conceſſum nulla lege redibit iter.

ELEGIA XXVIII.

Juppiter affectæ tandem miſerere puellæ:
Tam formoſa tuum mortua crimen erit.
Venit enim tempus, quo torridus æſtuat aer,
Incipit & ſicco fervere terra Cane.
Sed non tam ardoris culpa eſt, neque crimina cæli:
Quam toties ſanctos non habuiſſe deos.
Hoc perdit miſeras, hoc perdidit ante puellas.
Quidquid jurarunt, ventus & unda rapit.
Num ſibi collatam doluit Venus? illa peræque
Præ ſe formoſis invidioſa dea eſt.
An contemta tibi Junonis templa Pelaſgæ?
Palladis aut oculos auſa negare bonos?
Semper, formoſæ, non noſtis parcere verbis.
Hoc tibi lingua nocens, hoc tibi forma dedit.
Sed tibi vexatæ per multa pericula vitæ,
Extremo veniet mollior hora die.
Io verſa caput primos mugiverat annos:
Nunc-dea, quæ Nili flumina vacca bibit.
Ino etiam prima terras ætate vagata eſt:
Hanc miſer implorat navita Leucotheen.
Andromede monſtris fuerat devota marinis:
Hæc eadem Perſei nobilis uxor erat.
Calliſto Arcadios erraverat urſa per agros:
Hæc nocturna ſuo ſidere vela regit.
Quod ſi forte tibi properarint fata quietem,
Illa ſepulturæ fata beata tuæ;
Narrabis Semelæ quod ſis formoſa periclo,
Credet & illa ſuo docta puella malo.
Et tibi Mæonias inter Heroidas omnes
Primus erit, nulla non tribuente, locus.
Nunc, utcumque potes, fato gere ſaucia morem.
Et Deus, & durus vertitur ipſe dies.
Hoc tibi vel poterit conjux ignoſcere Juno.
Frangitur & Juno, ſi qua puella perit.
Deficiunt magico torti ſub carmine rhombi;

Et tacet exſtincto laurus aduſta foco.
Et jam Luna negat toties deſcendere cælo;
Nigraque funeſtum concinit omen avis.
Una ratis fati noſtros portabit amores
Cærula ad infernos velificata lacus.
Si non unius, quæſo miſerere duorum:
Vivam, ſi vivet: ſi cadet illa, cadam.
Pro quibus optatis ſacro me carmine damno:
Scribam ego, Per magnum ſalva puella Jovem.
Ante tuoſque pedes illa ipſa adoperta ſedebit,
Narrabitque ſedens longa pericla ſua.
Hæc tua, Perſephone, maneat clementia; nec tu
Perſephones conjux ſævior eſſe velis.
Sunt apud infernos tot millia formoſarum:
Pulcra ſit in ſuperis, ſi licet, una locis.
Vobiſcum Antiope, vobiſcum candida Tyro,
Vobiſcum Europe, nec proba Paſiphae.
Et quot Iona tulit, vetus & quot Achaia formas,
Et Thebæ, & Priami diruta regna ſenis.
Et quæcumque erat in numero Romana puella,
Occidit. has omnes ignis avarus habet.
Nec forma æternum, aut cuiquam eſt fortuna perennis,
Longius, aut propius, mors ſua quemque manet.
Tu quoniam es, mea lux, magno demiſſa periclo,
Munera Dianæ debita redde choros.
Redde etiam excubias divæ nunc, ante juvencæ;
Votivas noctes & mihi redde decem.

ELEGIA XXIX.

HEſterna, mea lux, quum potus nocte vagarer,
Nec me ſervorum duceret ulla manus,
Obvia neſcio quot pueri mihi turba minuta
Venerat: hos vetuit me numerare timor.
Quorum alii faculas, alii retinere ſagittas,
Pars etiam viſa eſt vincla parare mihi,
Sed nudi fuerant. quorum laſcivior unus,
Arripite hunc, inquit: nam bene noſtis eum.
Hic erat: hunc mulier nobis irata locavit,
Dixit, & in collo jam mihi nodus erat,
Hic alter jubet in medium propellere: & alter,
Intereat, qui nos non putat eſſe deos.
Hæc te non meritum totas exſpectat in horas,
At tu neſcio quas quæris, inepte, foris.
Quæ quum Sidoniæ nocturna ligamina mitræ
Solverit, atque oculos moverit illa graves:
Afflabunt tibi non Arabum de gramine odores,
Sed quos ipſe ſuis fecit Amor manibus.
Parcite jam, fratres: jam certos ſpondet amores:
Et jam ad mandatam venimus ecce domum,
Atque ita me injecto duxerunt rurſus amictu.
I nunc, & noctes diſce manere domi.
Mane erat, & volui, ſi ſola quieſceret illa,
Viſere: at in lecto Cynthia ſola fuit.
Obſtupui. non illa mihi formoſior umquam
Viſa, neque oſtrina quum fuit in tunica.
Ibat & hinc caſtæ narratum ſomnia Veſtæ,
Neu ſibi, neve mihi quæ nocitura forent,
Talis viſa mihi ſomno demiſſa recenti.
Heu quantum per ſe candida forma valet!
Quo tu matutinus, ait, ſpeculator amicæ?
Me ſimilem veſtris moribus eſſe putas?
Non ego tam facilis: ſat erit mihi cognitus unus,
Vel tu, vel ſi quis verior eſſe poteſt.
Apparent non ulla toro veſtigia preſſo
Signa voluptatis: nec jacuiſſe duos.
Adſpice ut in toto nullus mihi corpore ſurgat
Spiritus, admiſſo notus adulterio.
Dixit, & oppoſita propellens ſuavia dextra,
Proſilit in laxa nixa pedem ſolea.
Sic ego tam ſancti cuſtos excludor amoris.
Ex illo felix nox mihi nulla fuit.

ELEGIA XXX.

QUo fugis, ah demens? nulla eſt fuga. tu licet uſque
Ad Tanaim fugias, uſque ſequetur Amor.
Non, ſi Pegaſeo vecteris in aere dorſo:
Nec, tibi ſi Perſei moverit ala pedes.
Vel, ſi te ſectæ rapiant talaribus auræ:
Nil tibi Mercurii proderit alta via.
Inſtat ſemper Amor ſupra caput. inſtat amanti,
Et gravis ipſe ſuper libera colla ſedet.
Excubat ille acer cuſtos, & tollere nuſquam
Te patietur humo lumina capta ſemel.
Et jam ſi pecces, deus exorabilis ille eſt,
Si modo præſentes viderit eſſe preces.
Iſta ſenes licet accuſent convivia duri.
Nos modo propoſitum, vita, teramus iter.
Illorum antiquis onerentur legibus aures:
Hic locus eſt, in quo tibia docta ſones;
Quæ non jure vado Mæandri jacta nataſti,
Turpia quum faceret Palladis ora tumor.
Num jam, dura, paras Phrygias nunc ire per undas,
Et petere Hyrcani litora nota maris?
Spargereque alterna communes cæde penates,
Et ferre ad patrios præmia dira lares?
Una contentum pudeat me vivere amica?
Hoc ſi crimen erit, crimen amoris erit.
Mi nemo objiciat. libeat tibi, Cynthia, mecum
Roſcida muſcoſis antra tenere jugis.
Illic adſpicias ſcopulis hærere ſorores;
Et canere antiqui dulcia furta Jovis:
Ut Semele eſt combuſtus, ut eſt deperditus Io:
Denique ut ad Trojæ tecta volarit avis.
Quod ſi nemo exſtat qui vicerit alitis arma,
Communis culpæ cur reus unus agor?
Nec tu Virginibus reverentia moveris ora:
Hic quoque non neſcit, quid ſit amare, chorus.
Si tamen Oeagri quædam compreſſa figura
Biſtoniis olim rupibus accubuit.
Hic ubi me prima ſtatuent in parte choreæ,
Et medius tecta cuſpide Bacchus erit,
Tum capiti ſacros patiar pendere corymbos:
Nam ſine te noſtrum non valet ingenium.

ELEGIA XXXI.

QUæris, cur veniam tibi tardior? aurea Phœbi
Porticus a magno Cæſare aperta fuit.
Tota erat in ſpeciem Pœnis digeſta columnis:
Inter quas Danai femina turba ſenis.
Hic equidem Phœbo viſus mihi pulcrior ipſo
Marmoreus tacita carmen hiare lyra.
Atque aram circum ſteterant armenta Myronis
Quatuor artificis vivida ſigna boves.
Tum medium Clario ſurgebat marmore templum,
Et patria Phœbo carius Ortygia.
Auro Solis erat ſupra faſtigia currus,
Et valvæ Libyci nobile dentis opus,
Altera dejectos Parnaſſi vertice Gallos,
Altera mœrebat funera Tantalidos.

Dein-

Deinde inter matrem deus ipſe, interque ſororem
 Pythius in longa carmina veſte ſonat.

* * * * * * * *

ELEGIA XXXII.

QUi videt, is peccat: qui non te viderit, ergo
 Non cupiet: facti crimina lumen habet.
Nam quid Præneſtis dubias, o Cynthia, ſortes?
 Quid petis Ææi mœnia Telegoni?
Curve te in Herculeum deportant eſſeda Tibur?
 Appia cur toties te via ducit anum?
Hoc utinam ſpatiere loco, quodcumque vacabis,
 Cynthia: ſed tibi me credere turba vetat.
Quum videt accenſis devotam currere tædis
 In nemus, & Triviæ lumina ferre deæ.
Scilicet umbroſis ſordet Pompeja columnis
 Porticus aulæis nobilis Attalicis:
Et creber platanis pariter ſurgentibus ordo,
 Flumina ſopito quæque Marone cadunt:
Et leviter Nymphis tota crepitantibus urbe,
 Quum ſubito Triton ore recondit aquam.
Falleris. iſta tui furtum via monſtrat amoris.
 Non urbem, demens: lumina noſtra fugis.
Nil agis: inſidias in me componis inanes:
 Tendis iners docto retia nota mihi.
Sed de me minus eſt: famæ jactura pudicæ
 Tanta tibi miſeræ, quanta mereris, erit.
Nuper enim de te noſtras me lædit ad aures
 Rumor, & in tota non bonus urbe fuit.
Sed te non debes inimicæ credere linguæ.
 Semper formoſis fabula pœna fuit.
Non tua deprenſo damnata eſt fama veneno.
 Teſtis eris puras, Phœbe, videre manus.
Sin autem longo nox una, aut altera luſu
 Conſumta eſt, non me crimina parva movent.
Tyndaris externo patriam mutavit amore,
 Et ſine decreto viva reducta domum eſt.
Ipſa Venus quamvis corrupta libidine Martis,
 Nec minus in cælo ſemper honeſta fuit.
Quamvis Ida Parim paſtorem dicat amaſſe,
 Atque inter pecudes adcubuiſſe deam:
Hoc & Hamadryadum ſpectavit turba ſororum,
 Silenique ſenes, & pater ipſe chori.
Cum quibus Idæo legiſti poma ſub antro
 Subpoſita excipiens, Nai, caduca manu.
An quiſquam in tanto ſtuprorum examine quærit,
 Cur hæc tam dives? quis dedit? unde dedit?
O nimium noſtro felicem tempore Romam,
 Si contra mores una puella facit!
Hæc eadem ante illam impune & Lesbia fecit.
 Quæ ſequitur, certe eſt invidioſa minus.
Qui quærit Tatios veteres, duraſque Sabinas,
 Hic poſuit noſtra nuper in urbe pedem.
Tu prius & fluctus poteris ſiccare marinos,
 Altaque mortali deligere aſtra manu:
Quam facere ut noſtræ nolint peccare puellæ.
 Hic mos Saturno regna tenente fuit.
Et quum Deucalionis aquæ fluxere per orbem,
 Et poſt antiquas Deucalionis aquas,
Dic mihi, quis potuit lectum ſervare pudicum?
 Quæ dea cum ſolo vivere ſola deo?
Uxorem quondam magni Minois, ut ajunt,
 Corrupit torvi candida forma bovis.
Nec minus ærato Danae circumdata muro,
 Non potuit magno caſta negare Jovi.
Quod ſi tu Graias, ſeu ſis imitata Latinas:
 Semper vive meo libera judicio.

ELEGIA XXXIII.

TRiſtia jam redeunt iterum ſolennia nobis:
 Cynthia jam noctes eſt operata decem.
Atque utinam Nilo pereat quæ ſacra tepente
 Miſit matronis Inachis Auſoniis.
Quæ dea tam cupidos toties diviſit amantes,
 Quæcumque illa fuit, ſemper amara fuit.
Tu certe Jovis occultis in amoribus, Io,
 Senſiſti, multas quid ſit inire vias:
Quum te juſſit habere puellam cornua Juno,
 Et pecoris duro perdere verba ſono.
Ah quoties quernis læſiſti frondibus ora:
 Manſiſti ſtabulis abdita paſta tuis.
An quoniam agreſtem detraxit ab ore figuram
 Juppiter, idcirco facta ſuperba dea es?
An tibi non ſatis eſt fuſcis Ægyptus alumnis?
 Cur tibi tam longa Roma petita via?
Quidve tibi prodeſt viduas dormire puellas?
 Sed tibi, crede mihi, cornua rurſus erunt.
Aut nos e noſtra te, ſæva, fugabimus urbe.
 Cum Tiberi Nilo gratia nulla fuit.
At tu quæ noſtro nimium placata dolore es,
 Noctibus his vacui refaciamus iter.
Non audis, & verba ſinis mea ludere: quum jam
 Flectant Icarii ſidera tarda boves.
Lenta bibis: mediæ nequeunt te frangere noctes.
 An nondum eſt talos mittere laſſa manus?
Ah pereat quicumque meracas reperit uvas,
 Corrupitque bonas nectare primus aquas.
Icare Cecropiis merito jugulate colonis,
 Pampineus, noſti, quam ſit amarus odor.
Tu quoque, o Eurytion, vino Centaure periſti:
 Nec non Iſmario tu, Polypheme, mero.
Vino forma perit, vino corrumpitur ætas:
 Vino ſæpe ſuum neſcit amica virum.
Me miſerum, ut multo nihil eſt mutata Lyæo!
 Jam bibe: formoſa es: nil tibi vina nocent,
Quum tua præpendent demiſſæ in pocula ſertæ,
 Et mea deducta carmina voce legis.
Largius effuſo madeat tibi menſa Falerno,
 Spumet & aurato mollius in calice:
Nulla tamen lecto recipit ſe ſola libenter.
 Eſt quiddam, quod vos quærere cogat Amor.
Semper in abſentes felicior æſtus amantes.
 Elevat aſſiduos copia longa viros.

ELEGIA XXXIV.

CUr quiſquam faciem dominæ jam credat Amori?
 Sic erepta mihi pæne puella mea eſt.
Expertus dico. nemo eſt in amore fidelis.
 Formoſam raro non ſibi quiſque petit.
Polluit ille deus cognatos, ſolvit amicos,
 Et bene concordes triſtia ad arma vocat.
Hoſpes in hoſpitium Menelao venit adulter.
 Colchis & ignotum nonne ſecuta virum eſt?
Lynceu, tune meam potuiſti tangere curam?
 Perfide, nonne tuæ tunc cecidere manus?
Quid, ſi non conſtans illa & tam certa fuiſſet?
 Poſſes in tanto vivere flagitio?
Tu mihi vel ferro pectus, vel perde veneno:
 A domina tantum te modo tolle mea.
Te ſocium vitæ, te corporis eſſe licebit,
 Te dominum admitto rebus, amice, meis.
Lecto te ſolum, lecto te deprecor uno.

* Rivalem poſſum non ego ferre Jovem.
Ipſe meas ſolus, quod nil eſt, æmulor umbras,
Stultus, quod ſtulto ſæpe timore tremo.
Una tamen cauſſa eſt, qua crimina tanta remitto,
Errabant multo quod tua verba mero.
Sed numquam vitæ fallet me ruga ſeveræ.
Omnes jam norunt quam ſit amare bonum.
Lynceus ipſe meus ſeros inſanit amores.
Solum te noſtros lætor adire Deos.
Quid tua Socraticis tibi nunc ſapientia libris
Proderit? aut rerum dicere poſſe vias?
Aut quid Cretæi tibi proſunt carmina lecta?
Nil juvat in magno veſter amore ſenex.
Tu ſatius Muſis meliorem imitere Philetam,
Et non inflati ſomnia Callimachi.
Nam rurſus licet Ætoli referas Acheloi
Luxerit ut magno fractus amore liquor.
Atque etiam ut Phrygio fallax Mæandria campo
Errat, & ipſa ſuas decipit unda vias.
Qualis & Adraſti fuerit vocalis Arion
Triſtia ad Archemori funera victor equus.
Amphiaraeæ nil proſunt fata quadrigæ,
Aut Capanei magno grata ruina Jovi.
Deſine Achilleo componere verba cothurno,
Deſine, & ad molles membra reſolve choros.
Incipe jam anguſto verſus includere torno:
Inque tuos ignes, dure poeta, veni.
Tu non Antimacho, non tutior ibis Homero.
Deſpicit & magnos recta puella Deos.
Sed non ante gravi taurus ſuccumbit aratro,
Cornua quam validis hæſerit in laqueis.
Nec tu tam duros per te patieris amores.
Trux tamen a nobis ante domandus eris.
Harum nulla ſolet rationem quærere mundi,
Nec cur fraternis Luna laboret equis:
Nec ſi poſt Stygias aliquid reſtabit ad undas,
Nec ſi conſulto fulmina miſſa tonent.
Adſpice me, cui parva domi fortuna relicta eſt,
Nullus & antiquo Marte triumphus avi:
Ut regnem mixtas inter conviva puellas
Hoc, ego quo tibi nunc elevor, ingenio.
Me juvet heſternis poſitum languere corollis,
Quem tetigit jactu certus ad oſſa deus:
Actia Virgilium cuſtodis litora Phœbi,
Cæſaris & fortes dicere poſſe rates.
Qui nunc Æneæ Trojani ſuſcitat arma,
Jactaque Lavinis mœnia litoribus.
Cedite Romani ſcriptores, cedite Graji.
Neſcio quid majus naſcitur Iliade.
Tu canis umbroſi ſubter pineta Galeſi
Thyrſin, & attritis Daphnin arundinibus:
Utque decem poſſint corrumpere mala puellam,
Miſſus & impreſſis hædus ab uberibus.
Felix, qui viles pomis mercaris amores,
Huic licet ingratæ Tityrus ipſe canat.
Felix, intactum Corydon qui tentat Alexin
Agricolæ domini carpere delicias.
Quamvis ille ſuam laſſus requieſcat avenam,
Laudatur faciles inter Hamadryadas.
Tu canis Aſcræi veteris præcepta poetæ,
Quo ſeges in campo, quo viret uva jugo.
Tale facis carmen docta teſtudine, quale
Cynthius impoſitis temperat articulis.
Non tamen hæc ulli venient ingrata legenti,
Sive in amore rudis, ſive peritus erit.
Nec minor his animis, nec ſe minor ore canorus
Anſeris indocto carmine ceſſit olor.
Hæc quoque perfecto ludebat Iaſone Varro,
Varro Leucadiæ maxima flamma ſuæ.
Hæc quoque laſcivi cantarunt ſcripta Catulli,
Lesbia queis ipſa notior eſt Helena.
Hæc etiam docti confeſſa eſt pagina Calvi,
Quum caneret miſeræ funera Quintiliæ.
Et modo formoſa qui multa Lycoride Gallus
Mortuus inferna vulnera lavit aqua.
Cynthia quin etiam verſu laudata Properti,
Hos inter ſi me ponere Fama volet.

PROPERTII LIB. III.

ELEGIA I.

Callimachi manes & Coi ſacra Philetæ,
In veſtrum, quæſo, me ſinite ire nemus.
Primus ego ingredior puro de fonte ſacerdos
Itala per Grajos orgia ferre choros.
Dicite quo pariter carmen tenuaſtis in antro,
Quove pede ingreſſi, quamve bibiſtis aquam.
Ah valeat Phœbum quicumque moratur in armis.
Exactus tenui pumice verſus eat.
Quo me Fama levat terra ſublimis, & a me
Nata coronatis Muſa triumphat equis,
Et mecum in curru parvi vectantur Amores,
Scriptorumque meas turba ſecuta rotas.
Quid fruſtra miſſis in me certatis habenis?
Non datur ad Muſas currere lata via.
Multi, Roma, tuas laudes annalibus addent,
Qui finem imperii Bactra futura canent.
Sed quod pace legas, opus hoc de monte ſororum
Detulit intacta pagina noſtra via.
Mollia, Pegaſides, veſtro date ſerta poetæ:
Non faciet capiti dura corona meo.
At mihi quod vivo detraxerit invida turba,
Poſt obitum duplici fœnore reddet honos.
Omnia poſt obitum fingit majora vetuſtas;
Majus ab exſequiis nomen in ora venit:
Nam quis equo pulſas abiegno noſceret arces?,
Fluminaque Hæmonio cominus iſſe viro?
Idæum Simoenta Jovis cunabula parvi?
Hectora ter campos, ter maculaſſe rotas?
Deiphobumque, Helenumque, & Pulydamanta ſine armis?
Qualemcumque Parin vix ſua noſſet humus.
Exiguo ſermone fores nunc, Ilion, & tu
Troja bis Oetæi numine capta dei.
Nec non ille tui caſus memorator Homerus
Poſteritate ſuum creſcere ſentit opus.
Meque inter ſeros laudabit Roma nepotes.
Illum poſt cineres auguror ipſe diem.
Ne mea contemto lapis indicet oſſa ſepulcro
Proviſum eſt, Lycio vota probante deo.
Carminis interea noſtri redeamus in orbem,
Gaudeat ut ſolito tacta puella ſono.

ELEGIA II.

Orphea detinuiſſe feras, & concita dicunt
Flumina Threicia ſuſtinuiſſe lyra.
Saxa Cithæronis Thebas agitata per artem
Sponte ſua in muri membra coiſſe ferunt.
Quin etiam, Polypheme, fera Galatea ſub Ætna
Ad

Ad tua rorantes carmina flexit equos.
Miremur, nobis & Baccho & Apolline dextro,
Turba puellarum ſi mea verba colit?
Quod non Tænariis domus eſt mihi fulta columnis,
Nec camera auratas inter eburna trabes:
Nec mea Phæacas æquant pomaria ſilvas,
Non operoſa rigat Marcius antra liquor:
At Muſæ comites, & carmina cara legenti,
Et defeſſa choris Calliopea meis.
Fortunata meo ſi qua es celebrata libello;
Carmina erunt formæ tot monumenta tuæ.
Nam neque Pyramidum ſumtus ad ſidera ducti,
Nec Jovis Elei cælum imitata domus;
Nec Mauſolei dives fortuna ſepulcri
Mortis ab extrema conditione vacant.
Aut illis flamma, aut imber ſubducet honores;
Annorum aut ictu pondera victa ruent.
At non ingenio quæſitum nomen ab ævo
Excidet: ingenio ſtat ſine morte decus.

ELEGIA III.

Viſus eram molli recubans Heliconis in umbra,
Bellerophontei qua fluit humor equi,
Reges, Alba, tuos, & regum facta tuorum
Tantum operis nervis hiſcere poſſe meis.
Parvaque tam magnis admoram fontibus ora,
Unde pater ſitiens Ennius ante bibit;
Et cecinit Curios fratres, & Horatia pila,
Regiaque Æmilia vecta tropæa rate;
Victriceſque moras Fabii; pugnamque ſiniſtram
Cannenſem, & verſos ad pia vota Deos;
Hannibalemque Lares Romana ſede fugantes,
Anſeris & tutum voce fuiſſe Jovem.
Cum me Caſtalia ſpeculans ex arbore Phœbus
Sic ait, aurata nixus ad antra lyra:
Quid tibi cum tali, demens, eſt flumine? quis te
Carminis heroi tangere juſſit opus?
Non hinc ulla tibi ſperanda eſt fama, Properti.
Mollia ſunt parvis prata terenda rotis,
Ut tuus in ſcamno jactetur ſæpe libellus,
Quem legat exſpectans ſola puella virum.
Cur tua præſcriptos evecta eſt pagina gyros?
Non eſt ingenii cymba gravanda tui.
Alter remus aquas, alter tibi radat arenas;
Tutus eris. medio maxima turba mari eſt.
Dixerat, & plectro ſedem mihi monſtrat eburno,
Qua nova muſcoſo ſemita facta ſolo eſt.
Hic erat affixis viridis ſpelunca lapillis,
Pendebantque cavis tympana pumicibus.
Ergo Muſarum, & Sileni patris imago
Fictilis, & calami, Pan Tegeee, tui.
Et Veneris dominæ volucres mea turba columbæ
Tingunt Gorgoneo punica roſtra lacu.
Diverſæque novem ſortitæ rura puellæ
Exercent teneras in ſua dona manus.
Hæc hederas legit in thyrſos, hæc carmina nervis
Aptat, & illa manu texit utraque roſam.
E quarum numero me contigit una Dearum:
Ut reor a facie, Calliopea fuit.
Contentus niveis ſemper vectabere cycnis;
Nec te fortis equi ducet ad arma ſonus.
Nil tibi ſit rauco prætoria claſſica cornu
Flare, nec Aonium cingere Marte nemus:
Aut quibus in campis Mariano prœlia ſigno
Stent, & Teutonicas Roma refringat opes,
Barbarus aut Suevo perfuſus ſanguine Rhenus
Saucia mœrenti corpora vectet aqua.
Quippe coronatos alienum ad limen amantes,
Nocturnæque canes ebria ſigna fugæ.
Ut per te clauſas ſciat excantare puellas,
Qui volet auſteros arte ferire viros.
Talia Calliope, lymphiſque a fonte petitis,
Ora Philetea noſtra rigavit aqua.

ELEGIA IV.

Arma deus Cæſar dites meditatur ad Indos,
Et freta gemmiferi findere claſſe maris.
Magna viæ merces. parat ultima terra triumphos.
Tigris, & Euphrates ſub ſua jura fluent.
Sera, ſed Auſoniis veniet provincia virgis.
Aſſueſcent Latio Partha tropæa Jovi.
Ite, agite, expertæ bello date lintea proræ,
Et ſolitum armigeri ducite munus equi.
Omina fauſta cano. Craſſos, cladeſque piate:
Ite, & Romanæ conſulite hiſtoriæ.
Mars pater, & ſacræ fatalia lumina Veſtæ,
Ante meos obitus ſit, precor, illa dies:
Qua videam ſpoliis onerato Cæſaris axe,
Ad vulgi plauſus ſæpe reſiſtere equos.
Inque ſinu caræ nixus ſpectare puellæ
Incipiam, & titulis oppida capta legam.
Tela fugacis equi, & braccati militis arcus,
Et ſubter captos arma ſedere duces.
Ipſa tuam ſerva prolem Venus: hoc ſit in ævum,
Cernis ab Ænea quod ſupereſſe caput.
Præda ſit hæc illis, quorum meruere labores:
Me ſat erit media plaudere poſſe via.

ELEGIA V.

Pacis Amor deus eſt, pacem veneramur amantes.
Stant mihi cum domina prœlia dura mea.
Nec tamen inviſo pectus mihi carpitur auro,
Nec bibit e gemma divite noſtra ſitis.
Nec mihi mille jugis Campania pinguis aratur,
Nec miſer æra paro clade, Corinthe, tua.
O prima infelix fingenti terra Prometheo.
Ille parum cauti pectoris egit opus.
Corpora diſponens mentem non vidit in arte.
Recta animi primum debuit eſſe via.
Nunc maris in tantum vento jactamur, & hoſtem
Quærimus, atque armis nectimus arma nova.
Haud ullas portabis opes Acherontis ad undas:
Nudus ab inferna, ſtulte, vehere rate.
Victor cum victis pariter miſcebitur umbris.
Conſule cum Mario capte Jugurtha ſedes.
Lydus Dulichio non diſtat Crœſus ab Iro.
Optima mors, parca quæ venit apta die.
Me juvat in prima coluiſſe Helicona juventa,
Muſarumque choris implicuiſſe manus.
Me juvat & multo mentem vincire Lyæo,
Et caput in verna ſemper habere roſa.
Atque ubi jam Venerem gravis interceperit ætas,
Sparſerit & nigras alba ſenecta comas:
Tum mihi Naturæ libeat perdiſcere mores,
Quis Deus hanc mundi temperet arte domum:
Qua venit exoriens, qua deficit: unde coactis
Cornibus in plenum menſtrua Luna redit.
Unde ſalo ſuperant venti: quid flamine captet
Eurus, & in nubes unde perennis aqua.

Si ventura dies, mundi quæ ſubruat arces:
Purpureus pluvias cur bibit arcus aquas.
Aut cur Perrhæbi tremuere cacumina Pindi,
Solis & atratis luxerit orbis equis.
Cur ſerus verſare boves & plauſtra Bootes:
Pleiadum ſpiſſo cur coit imbre chorus.
Curve ſuos fines altum non exeat æquor,
Plenus & in partes quatuor annus eat.
Sub terris ſi jura deum & tormenta Gigantum:
Tiſiphones atro ſi furit angue caput.
Aut Alcmæoniæ furiæ, aut jejunia Phinei:
Num rota, num ſcopuli, num ſitis inter aquas.
Num tribus infernum cuſtodit faucibus antrum
Cerberus, & Tityo jugera pauca novem.
An ficta in miſeras deſcendit fabula gentes,
Et timor haud ultra, quam rogus, eſſe poteſt.
Exitus hic vitæ ſuperet mihi. Vos, quibus arma
Grata magis, Craſſi ſigna referte domum.

ELEGIA VI.

DIc mihi de noſtra, quæ ſentis, vera puella:
Sic tibi ſint dominæ, Lygdame, demta juga.
Num me lætitia tumefactum fallis inani,
Hæc referens, quæ me credere velle putas?
Omnis enim debet ſine vanis eſſe relator,
Majoremque metu ſervus habere fidem.
Nunc mihi, ſi qua tenes, ab origine dicere prima
Incipe: ſuſpenſis auribus iſta bibam.
Siccine eam incomtis vidiſti flere capillis?
Illius ex oculis multa cadebat aqua?
Nec ſpeculum ſtrato vidiſti, Lygdame, lecto?
Ornabat niveas nullane gemma manus?
Ac mœſtam teneris veſtem pendere lacertis?
Scriniaque ad lecti clauſa jacere pedes?
Triſtis erat domus? & triſtes ſua penſa miniſtræ
Carpebant? medio nebat & ipſa loco?
Humidaque impreſſa ſiccabat lumina lana?
Retulit & querulo jurgia noſtra ſono?
Hæc te teſte mihi promiſſa eſt, Lygdame, merces?
Eſt pœnæ ſervo rumpere teſte fidem.
Ille poteſt nullo miſeram me linquere facto?
Æqualem nulla dicere habere domo.
Gaudet me vacuo ſolam tabeſcere lecto?
Si placet, inſultet, Lygdame, morte mea.
Non me moribus illa, ſed herbis improba vicit.
Staminea rhombi ducitur ille rota.
Illum turgentis ranæ portenta rubetæ,
Et lecta exſectis anguibus oſſa trahunt.
Et ſtrigis inventæ per buſta jacentia plumæ,
Vinclaque funeſto lanea vitta toro.
Si non vana canunt mea, Lygdame, ſomnia, teſtor,
Pœna erit ante meos ſera, ſed ampla, pedes.
Putris & in vacuo texetur aranea lecto.
Noctibus illorum dormiet ipſa Venus.
Quæ tibi ſi veris animis eſt queſta puella,
Hac eadem rurſus, Lygdame, curre via:
Et mea cum multis lacrimis mandata reporta:
Iram, non fraudes eſſe in amore meo.
Me quoque conſimili impoſitum torquerier igni
Jurabo, & bis ſex integer eſſe dies.
Quod mihi ſi tanto felix concordia bello
Exſtiterit, per me, Lygdame, liber eris.

ELEGIA VII.

ERgo ſollicitæ tu cauſa, pecunia, vitæ es:
Per te immaturum mortis adimus iter.
Tu vitiis hominum crudelia pabula præbes:
Semina curarum de capite orta tuo.
Tu Pætum ad Pharios tendentem lintea portus
Obruis inſano terque quaterque mari.
Nam dum te ſequitur, primo miſer excidit ævo,
Et nova longinquis piſcibus eſca natat.
Et mater non juſta piæ dare debita terræ,
Nec pote cognatos inter humare rogos.
Sed tua nunc volucres adſtant ſuper oſſa marinæ:
Nunc tibi pro tumulo Carpathium omne mare.
Infelix Aquilo, raptæ timor Orithyiæ,
Quæ ſpolia ex illo tanta fuere tibi?
Aut quidnam fracta gaudes, Neptune, carina?
Portabat ſanctos alveus ille viros.
Pæte, quid ætatem numeras? quid cara natanti
Mater in ore tibi eſt? non habet unda Deos.
Nam tibi nocturnis ad ſaxa ligata procellis
Omnia detrito vincula fune cadunt.
Sunt Agamemnonias teſtantia litora curas,
Qua notat Argyni pœna natantis aqua.
Hoc juvene amiſſo claſſem non ſolvit Atrides:
Pro qua mactata eſt Iphigenia mora.
Reddite corpus humo, poſitaque in gurgite vita
Pætum ſponte tua vilis arena tegas.
Ut, quoties Pæti tranſibit nauta ſepulcrum,
Dicat: Et audaci tu timor eſſe potes.
Ite, rates curvas & leti texite cauſſas.
Iſta per humanas mors venit acta manus.
Terra parum fuerat: fatis adjecimus undas:
Naturæ miſeras auximus arte vias.
Anchora te teneat, quem non tenuere penates?
Quid meritum dicas, cui ſua terra parum eſt?
Ventorum eſt quodcumque paras: haud ulla carina
Conſenuit: fallit portus & ipſe fidem.
Fortuna inſidias pontum ſubſtravit avaris.
Ut tibi ſuccedat, vix ſemel eſſe poteſt.
Saxa triumphales fregere Capharea puppes,
Naufraga quum vaſto Græcia tracta ſalo eſt.
Paullatim ſocium jacturam flevit Ulixes,
In mare cui ſoliti non valuere doli.
Quod ſi contentus patrio bove verteret agros,
Verbaque duxiſſet pondus habere mea:
Viveret ante ſuos dulcis conviva penates,
Pauper, at in terra, nil ubi flere poteſt.
Non tulit hic Pætus ſtridorem audire procellæ,
Et duro teneras lædere fune manus.
. . . .
Sed thyiæ thalamo aut Oriciæ terebinthi
Effultum pluma verſicolore caput.
Huic fluctus vivos radicitus abſtulit ungues,
Et miſeri invitam traxit hiatus aquam.
Hunc parvo ferri vidit nox improba ligno:
Pætus ut occideret, tot coiere mala.
Flens tamen extremis dedit hæc mandata querelis,
Cum moribunda niger clauderet ora liquor:
Dii maris, Ægæi quos ſunt penes æquora, Venti,
Et quæcumque meum degravat unda caput;
Quo rapitis miſeros primæ lanuginis annos?
Attulimus longas in freta veſtra manus.
Ah miſer, Alcyonum ſcopulis affigar acutis:
In me cæruleo fuſcina ſumta Deo eſt.
At ſaltem Italiæ regionibus evehat æſtus:
Hoc de me, ſat erit, ſi modo matris erit.

Sub-

Subtrahit hæc fantem torta vertigine fluctus:
Ultima quæ Pæto voxque dieſque fuit.
O centum æquoreæ Nereo genitore puellæ,
Et tu materno tacta dolore Thetis,
Vos decuit laſſo ſupponere brachia mento.
Non poterat veſtras ille gravare manus.
At tu, ſæve Aquilo, numquam mea vela videbis.
Ante fores dominæ condar oportet iners.

ELEGIA VIII.

Dulcis ad extremas fuerat mihi rixa lucernas,
Vocis & inſanæ tot maledicta tuæ;
Dum furibunda mero menſam procellis, & in me
Projicis inſana cymbia plena manu.
Tu vero noſtros audax invade capillos,
Et mea formoſis unguibus ora nota.
Tu minitare oculos ſubjecta exurere flamma;
Fac mea reſciſſo pectora nuda ſinu.
Nimirum veri dantur mihi ſigna caloris;
Nam ſine amore gravi femina nulla dolet.
Quæ mulier rabida jactat convicia lingua,
Et Veneris magnæ volvitur ante pedes:
Cuſtodum gregibus ſeu cum ſe ſtipat euntem,
Seu ſequitur medias, Mænas ut icta, vias:
Seu timidam crebro dementia ſomnia terrent,
Seu miſeram in tabula picta puella movet:
His ego tormentis animi ſum verus aruſpex;
Has didici certo ſæpe in amore notas.
Non eſt certa fides, quam non injuria verſat.
Hoſtibus eveniat lenta puella meis.
In morſo æquales videant mea vulnera collo;
Me doceat livor mecum habuiſſe meam.
Aut in amore dolere volo, aut audire dolentem,
Sive meas lacrimas, ſive videre tuas.
Tecta ſuperciliis ſi quando verba remittis,
Aut tua quum digitis ſcripta ſilenda notas.
Odi ego quos numquam pungunt ſuſpiria ſomnos:
Semper in iratam pallidus eſſe velim.
Dulcior ignis erat Paridi, cum Graia per arma
Tyndaridi poterat gaudia ferre ſuæ.
Dum vincunt Danai, dum reſtat barbarus Hector,
Ille Helenæ in gremio maxima bella gerit.
Aut tecum, aut pro te mihi cum rivalibus arma
Semper erunt: in te pax mihi nulla placet.
Gaude, quod nulla eſt æque formoſa: doleres,
Si qua foret, nunc ſis jure ſuperba, licet.
At tibi, qui noſtro nexiſti retia lecto,
Sit ſocer æternum, nec ſine matre domus.
Cui nunc ſi qua data eſt furandæ copia noctis,
Offenſa illa mihi, non tibi amica dedit.

ELEGIA IX.

Mæcenas eques Etruſco de ſanguine regum,
Intra fortunam qui cupis eſſe tuam:
Quid me ſcribendi tam vaſtum mittis in æquor?
Non ſunt apta meæ grandia vela rati.
Turpe eſt, quod nequeas, capiti committere pondus;
Et preſſum inflexo mox dare terga genu.
Omnia non pariter rerum ſunt omnibus apta,
Fama nec ex æquo ducitur una jugo.
Gloria Lyſippo eſt animoſa effingere ſigna:
Exactis Calamis ſe mihi jactat equis.
In Veneris tabula ſummam ſibi ponit Apelles:
Parrhaſius parva vindicat arte locum.
Argumenta ma ſunt Mentoris addita formæ:
At Myos exi um flectit acanthus iter.
Phidiacus ſigno 'uppiter ornat eburno;
Praxitelem Pa vindicat urbe lapis.
Eſt quibus Eleæ currit palma quadrigæ,
Eſt quibus in c es gloria nata pedes.
Hic ſatus ad pacem hic caſtrenſibus utilis armis;
Naturæ ſequimur mina quiſque ſuæ.
At tua, Mæcenas, æ præcepta recepi,
Cogor & exemplis ſuperare tuis.
Quum tibi Romano d minas in honore ſecures,
Et liceat medio pon e jura foro:
Vel tibi Medorum pug ces ire per hoſtes,
Atque onerare tuam a per arma domum:
Et tibi ad effectum vires et Cæſar, & omni
Tempore tam faciles in nuentur opes:
Parcis, & in tenues humil m te colligis umbras,
Velorum plenos ſubtrahis ipſe ſinus.
Crede mihi, magnos æquabunt iſta Camillos
Judicia, & venies tu quoque in ora virum.
Cæſaris & famæ veſtigia juncta tenebis.
Mæcenatis erunt vera tropæa fides.
Non ego velifera tumidum mare findo carina:
Tuta ſub exiguo flumine noſtra mora eſt.
Non flebo in cineres arcem ſidiſſe paternos
Cadmi, nec ſemper prœlia clade pari:
Nec referam Scæas, & Pergama Apollinis artes,
Et Danaum undecimo vere rediſſe rates,
Mœnia quum Grajo Neptunia preſſit aratro
Victor Palladiæ ligneus arcis equus.
Inter Callimachi ſat erit placuiſſe libellos,
Et ceciniſſe modis, Dore poeta, tuis.
Hæc pueri curent, hæc curent ſcripta puellæ,
Meque deum clament, & mihi ſacra ferant.
Te duce vel Jovis arma canam, cæloque minantem
Cœum, & Phlegræis Oromedonta jugis:
Celſaque Romanis decerpta Palatia tauris
Ordiar, & cæſo mœnia firma Remo:
Eductoſque pares ſilveſtri ex ubere reges.
Creſcet & ingenium ſub tua juſſa meum.
Proſequar & currus utroque ab litore ovantes,
Parthorum aſtutæ tela remiſſa fugæ:
Clauſtraque Peluſi Romano ſubruta ferro,
Antonique graves in ſua fata manus.
Mollia tu cœptæ fautor cape lora juventæ,
Dexteraque immiſſis da mihi ſigna rotis.
Hoc mihi, Mæcenas, laudis concedis: & a te eſt,
Quod ferar in partes ipſe fuiſſe tuas.

ELEGIA X.

Mirabar quidnam miſiſſent mane Camœnæ,
Ante meum ſtantes Sole rubente torum.
Natalis noſtræ ſignum miſere puellæ,
Et manibus fauſtos ter crepuere ſonos.
Tranſeat hic ſine nube dies, ſtent aere venti,
Ponat & in ſicco molliter unda minas.
Adſpiciam nullos hodierna luce dolentes,
Et Niobæ lacrimas ſupprimat ipſe lapis.
Alcyonum poſitis requieſcant ora querelis:
Increpet abſumtum nec ſua mater Ityn.
Tuque, o cara mihi, felicibus edita pennis,
Surge, & poſcentes juſta precare deos.
Ac primum pura ſomnum tibi diſcute lympha,
Et nitidas preſſo pollice finge comas.
Dein qua pridem oculos cepiſti veſte Properti,
Indue,

Indue; nec vacuum flore relinque caput.
Et pete, qua polles, ut ſit tibi forma perennis,
Inque meum ſemper ſtent tua regna caput.
Inde coronatas ubi ture piaveris aras,
Luxerit & tota flamma ſecunda domo:
Sit menſæ ratio, noxque inter pocula currat,
Et crocino nares murrheus ungat onyx.
Tibia nocturnis ſuccumbat rauca choreis,
Et ſint nequitiæ libera verba tuæ.
Dulciaque ingratos adimant convivia ſomnos:
Publica vicinæ perſtrepat ara viæ.
Sit ſors & nobis talorum interprete jactu,
Quem gravibus pennis verberet ille puer.
Quum fuerit multis exacta trientibus hora,
Noctis & inſtituet ſacra miniſtra Venus:
Annua ſolvamus thalamo ſolennia noſtro,
Natalisque tui ſic peragamus iter.

ELEGIA XI.

QUid mirare, meam ſi verſat femina vitam,
Et trahit addictum ſub ſua jura virum?
Criminaque ignavi capitis mihi turpia fingis,
Quod nequeam fracto rumpere vincla jugo?
Venturam melius præſagit navita noctem:
Vulneribus didicit miles habere metum.
Iſta ego præterita jactavi verba juventa:
Tu nunc exemplo diſce timere meo.
Colchis flagrantes adamantina ſub juga tauros
Egit, & armigera prœlia ſevit humo:
Cuſtodiſque feros clauſit ſerpentis hiatus,
Iret ut Æſonias aurea lana domos.
Auſa ferox ab equo contra oppugnare ſagittis
Mæotis Danaum Pentheſilea rates.
Aurea cui poſtquam nudavit caſſida frontem,
Vicit victorem candida forma virum.
Omphale in tantum formæ proceſſit honorem,
Lydia Gygæo tincta puella lacu,
Ut qui pacato ſtatuiſſet in Orbe columnas,
Tam dura traheret mollia penſa manu.
Perſarum ſtatuit Babylona Semiramis urbem,
Ut ſolidum cocto tolleret aggere opus:
Et duo in adverſum immiſſi per mœnia currus
Ne poſſent tacto ſtringere ab axe latus.
Duxit & Euphratem medium, qua condidit arces,
Juſſit & imperio ſurgere Bactra caput.
Nam quid ego heroas, quid raptem in crimine Divos?
Juppiter infamat ſeque, ſuamque Domum.
Quid? modo quæ noſtris opprobria vexerat armis,
Et famulos inter femina trita ſuos,
Conjugii obſcœni pretium Romana popoſcit
Mœnia, & addictos in ſua regna Patres.
Noxia Alexandrea, dolis aptiſſima tellus,
Et toties noſtro Memphi cruenta malo,
Tres ubi Pompejo detraxit arena triumphos,
Tollet nulla dies hanc tibi, Roma, notam.
Iſſent Phlegræo melius tibi funera campo,
Vel tua ſi ſocero colla daturus eras.
Scilicet inceſti meretrix regina Canopi,
Una Philippeo ſanguine inuſta nota,
Auſa Jovi noſtro latrantem opponere Anubin,
Et Tiberim Nili cogere ferre minas;
Romanamque tubam crepitanti pellere ſiſtro,
Baridos & contis roſtra Liburna ſequi;
Fœdaque Tarpejo conopea tendere ſaxo,
Jura dare ſtatuas inter & arma Mari.

Quid nunc Tarquinii fractas juvat eſſe ſecures,
Nomine quem ſimili vita ſuperba notat,
Si mulier patienda fuit? cape, Roma, triumphum,
Et longam Auguſto ſalva precare diem.
Fugiſti tamen in timidi vaga flumina Nili:
Accepere tuæ Romula vincla manus.
Brachia ſpectavi ſacris admorſa colubris:
Et trahere occultum membra ſoporis iter.
Non hæc, Roma, fuit tanto tibi cive verenda,
Nec ducis aſſiduo lingua ſepulta mero.
Septem urbs alta jugis, toto quæ præſidet Orbi,
Femineas timuit territa Marte minas.
Hannibalis ſpolia, & victi monumenta Siphacis,
Et Pyrrhi ad noſtros gloria fracta pedes.
Curtius expletis ſtatuit monumenta lacunis:
Admiſſo Decius prœlia rupit equo.
Coclitis abſciſſos teſtatur ſemita pontes.
Eſt cui cognomen corvus habere dedit.
Hæc dii condiderunt, hæc Dii quoque mœnia ſervant:
Vix timeat ſalvo Cæſare Roma Jovem.
Nunc ubi Scipiadæ claſſes? ubi ſigna Camilli?
Et modo Pompeja Boſpora capta manu?
Leucadius verſas acies memorabit Apollo.
Tantum operis belli ſuſtulit una dies.
At tu ſive petes portus, ſeu, navita, linques,
Cæſaris in tuto ſis memor Ionio.

ELEGIA XII.

POſtume, plorantem potuiſti linquere Gallam?
Miles & Auguſti fortia ſigna ſequi?
Tantine ulla fuit ſpoliati gloria Parthi,
Ne faceres Galla multa rogante tua?
Si fas eſt, omnes pariter pereatis, avari;
Et quiſquis fido prætulit arma toro.
Tu tamen injecta tectus, veſane, lacerna
Potabis galea feſſus Araxis aquam.
Illa quidem interea fama tabeſcet inani,
Hæc tua ne virtus fiat amara tibi.
Neve tua Medæ lætentur cæde ſagittæ,
Ferreus aurato neu cataphractus equo.
Neve aliquid de te flendum referatur in urna.
Sic redeunt, illis qui cecidere locis.
Ter quater in caſta felix, o Poſtume, Galla:
Moribus his alia conjuge dignus eras.
Quid faciet nullo munita puella timore,
Quum ſit luxuriæ Roma magiſtra tuæ?
Sed ſecurus eas. Gallam non munera vincent,
Duritiæque tuæ non erit illa memor.
Nam quocumque die ſalvum te fata remittent,
Pendebit collo Galla pudica tuo.
Poſtumus alter erit miranda conjuge Ulixes:
Non illi longæ tot nocuere moræ:
Caſtra decem annorum, & Ciconum mons, Iſmara, Calpe,
Exuſtæque tuæ mox, Polypheme, genæ.
Et Circæ fraudes, lotoſque, herbæque tenaces,
Scyllaque, & alternas ſciſſa Charybdis aquas.
Lampeties Ithacis verubus mugiſſe juvencos,
(Paverat hos Phœbo filia Lampetie)
Et thalamum Æææ flentis fugiſſe puellæ,
Totque hiemis noctes, totque nataſſe dies.
Nigranteſque domos animarum intraſſe ſilentum;
Sirenum ſurdo remige adiſſe latus.
Et veteres arcus leto renovaſſe procorum,
Errorisque ſui ſic ſtatuiſſe modum.
Nec fruſtra: quia caſta domi perſederat uxor.
Vincet Penelopes Ælia Galla fidem.

ELE-

ELEGIA XIII.

QUæritis unde avidis nox ſit pretioſa puellis,
 Et Venere exhauſtæ damna querantur opes?
Certa quidem tantis cauſſa & manifeſta ruinis:
 Luxuriæ nimium libera facta via eſt.
Inda cavis aurum mittit formica metallis,
 Et venit e rubro concha Erycina ſalo:
Et Tyros oſtrinos præbet Cadmea colores,
 Cinnamon & multi paſtor odoris Arabs.
Hæc etiam clauſas expugnant arma pudicas,
 Quæque terunt faſtus, Icarioti, tuos.
Matrona incedit cenſus induta nepotum,
 Et ſpolia opprobrii noſtra per ora trahit.
Nulla eſt poſcendi, nulla eſt reverentia dandi:
 Aut, ſi qua eſt, pretio tollitur ipſa mora.
Felix Eois lex funeris una maritis,
 Quos Aurora ſuis rubra colorat equis.
Namque ubi mortifero juncta eſt fax ultima lecto,
 Uxorum fuſis ſtat pia turba comis:
Et certamen habent leti, quæ viva ſequatur
 Conjugium: pudor eſt non licuiſſe mori.
Gaudent victrices, & flammæ pectora præbent,
 Imponuntque ſuis ora peruſta viris.
Hic genus infidum nuptarum: hic nulla puella
 Nec fida Evadne, nec pia Penelope.
Felix agreſtum quondam pacata juventus,
 Divitiæ quorum meſſis, & arbor erant.
Illis pompa fuit decuſſa cydonia ramo,
 Et dare puniceis plena caniſtra rubis;
Nunc violas tondere manu, nunc miſta referre
 Lilia virgineos lucida per calathos;
Et portare ſuis veſtitas frondibus uvas,
 Aut variam plumæ verſicoloris avem.
His tum blanditiis furtiva per antra puellæ
 Oſcula ſilvicolis emta dedere viris:
Hinnulei pellis totos operibat amantes,
 Altaque nativo creverat herba toro:
Pinus & incumbens latas circumdabat umbras,
 Nec fuerat nudas pœna videre Deas:
Corniger Idæi vacuam paſtoris in aulam
 Dux aries ſaturas ipſe reduxit oves.
Dique, Deæque omnes, quibus eſt tutela per agros,
 Præbebant veſtris verba benigna focis.
Et leporem, quicumque venis, venaberis, hoſpes,
 Et ſi forte meo tramite quæris avem:
Et me Pana tibi comitem de rupe vocato,
 Sive petas calamo præmia, ſive cane.
At nunc deſertis ceſſant ſacraria lucis:
 Aurum omnes victa jam pietate colunt.
Auro pulſa fides, auro venalia jura;
 Aurum lex ſequitur, mox ſine lege pudor.
Torrida ſacrilegum teſtantur lumina Brennum,
 Dum petit intonſi Pythia regna Dei.
At mons laurigero concuſſus vertice diras
 Gallica Parnaſus ſparſit in ora nives.
Te ſcelus accepto Thracis Polymeſtoris auro
 Nutrit in hoſpitio non, Polydore, pio.
Tu quoque, ut auratos gereres, Eriphyla, lacertos,
 Dilapſis nuſquam eſt Amphiaraus equis.
Proloquar, atque utinam patriæ ſim vanus aruſpex;
 Frangitur ipſa ſuis Roma ſuperba bonis.
Certa loquor; ſed nulla fides: neque enim Ilia quondam
 Verax Pergameis Phœbus habenda malis.
Sola Parin Phrygiæ fatum componere, ſola
 Fallacem patriæ ſerpere dixit equum.
Ille furor patriæ fuit utilis, ille parenti;
 Experta eſt veros irrita lingua Deos.

ELEGIA XIV.

MUlta tuæ, Sparte, miramur jura palæſtræ,
 Sed mage virginei tot bona gymnaſii:
Quod non infames exercet corpore ludos
 Inter luctantes nuda puella viros:
Quum pila veloci fallit per brachia jactu,
 Increpat & verſi clavis adunca trochi.
Pulverulentaque ad extremas ſtat femina metas,
 Et patitur duro vulnera pancratio.
Nunc ligat ad cæſtum gaudentia brachia loris,
 Miſſile nunc diſci pondus in orbe rotat.
Gyrum pulſat equis, niveum latus enſe revincit,
 Virgineumque cavo prætegit ære caput.
Qualis Amazonidum nudatis bellica mammis
 Thermodontiacis turma lavatur aquis.
Et modo Taygeti, crines adſperſa pruina,
 Sectatur patrios per juga longa canes.
Qualis & Eurotæ Pollux & Caſtor arenis,
 Hic victor pugnis, ille futurus equis.
Inter quos Helene nudis capere arma papillis
 Fertur, nec fratres erubuiſſe deos.
Lex igitur Spartana vetat ſecedere amantes,
 Et licet in triviis ad latus eſſe ſuæ.
Nec timor, aut ulla eſt clauſæ tutela puellæ,
 Nec gravis auſteri pœna cavenda viri.
Nullo præmiſſo, de rebus tute loquaris
 Ipſe tuis: longæ nulla repulſa moræ.
Non Tyriæ veſtes errantia lumina fallunt,
 Eſt neque odoratæ cura moleſta comæ.
At noſtra ingenti vadit circumdata turba,
 Nec digitum anguſta eſt inſeruiſſe via.
Nec quæ ſint facies, nec quæ ſint verba rogandi
 Invenias. cæcum verſat amator iter.
Quod ſi jura fores, pugnaſque imitata Laconum,
 Carior hoc eſſes tu mihi, Roma, bono.

ELEGIA XV.

SIc ego non ullos jam norim in amore tumultus,
 Nec veniat ſine te nox vigilanda mihi;
Ut mihi prætextæ pudor eſt velatus amictu,
 Et data libertas noſcere amoris iter,
Illa rudes animos per noctes conſcia primas
 Imbuit, heu nullis capta Lycinna datis.
Tertius haud multo minus eſt cum ducitur annus,
 Vix memini nobis verba coiſſe decem.
Cuncta tuus ſepelivit amor: nec femina poſt te
 Ulla dedit collo dulcia vincla meo.
Teſtis erit Dirce tam vero crimine ſæva
 Nycteos Antiopen accubuiſſe Lyco.
Ah quoties pulcros uſſit regina capillos,
 Molliaque immites fixit in ora manus!
Ah quoties famulam penſis oneravit iniquis,
 Et caput in dura ponere juſſit humo!
Sæpe illam immundis paſſa eſt habitare tenebris;
 Vilem jejunæ ſæpe negavit aquam.
Jupiter, Antiopæ nuſquam ſuccurris habenti
 Tot mala? corrumpit dura catena manus.
Si Deus es, tibi turpe, tuam ſervire puellam.
 Invocet Antiope quem, niſi, vincta, Jovem?
Sola tamen, quæcumque aderant in corpore vires,
 Regales manicas rupit utraque manu:

Inde

Inde Cithæronis timido pede currit in arces.
  Nox erat, & ſparſo triſte cubile gelu.
Sæpe vago Aſopi ſonitu permota fluentis
  Credebat dominæ pone venire pedes.
Et durum Zethum, & lacrimis Amphiona mollem
  Experta eſt ſtabulis mater abacta ſuis.
Ac veluti magnos cum ponunt æquora motus,
  Eurus in adverſos deſinit ire Notos,
Litore ſi tacito ſonitus rareſcit arenæ:
  Sic cadit inflexo lapſa puella genu.
Sera tamen pietas; natis eſt cognitus error.
  Digne Jovis natos qui tueare ſenex.
Tu reddis pueris matrem, puerique trahendam
  Vinxerunt Dircen ſub trucis ora bovis.
Antiope cognoſce Jovem. tibi gloria Dirce
  Ducitur, in multis mortem habitura locis.
Prata cruentantur Zethi, victorque canebat
  Pæana Amphion rupe, Aracynthe, tua.
At tu non meritam parcas vexare Lycinnam,
  Neſcit veſtra ruens ira referre pedem.
Fabula nulla tuas de nobis concitet aures,
  Te ſolam & lignis funeris uſtus amem.

ELEGIA XVI.

NOx media, & dominæ mihi venit epiſtola noſtræ:
  Tibure me nulla juſſit adeſſe mora,
Candida qua geminas oſtendunt culmina turres,
  Et cadit in patulos Nympha Aniena lacus.
Quid faciam? obductis committam mene tenebris,
  Ut timeam audaces in mea membra manus?
At ſi hæc diſtulero noſtro mandata timore,
  Nocturno fletus ſævior hoſte mihi.
Peccaram ſemel, & totum ſum pulſus in annum.
  In me manſuetas non habet illa manus.
Nec tamen eſt quiſquam ſacros qui lædat amantes,
  Scironis media ſic licet ire via.
Quiſquis amator erit, Scythicis licet ambulet oris:
  Nemo adeo, ut noceat, barbarus eſſe volet.
Luna miniſtrat equis, demonſtrant aſtra ſalebras,
  Ipſe Amor accenſas præcutit ante faces.
Sæva canum rabies morſus avertit hiantes.
  Huic generi quovis tempore tuta via eſt.
Sanguine tam parvo quis enim ſpargatur amantis
  Improbus? excluſis fit comes ipſa Venus.
Quod ſi certa meos ſequerentur funera caſus,
  Talis mors pretio vel ſit emenda mihi.
Adferet huc unguenta mihi, ſertiſque ſepulcrum
  Ornabit cuſtos ad mea buſta ſedens.
Dii faciant, mea ne terra locet oſſa frequenti,
  Qua facit aſſiduo tramite vulgus iter.
Poſt mortem tumuli ſic infamantur amantum,
  Me tegat arborea devia terra coma.
Aut humet ignotæ cumulus vallatus arenæ.
  Non juvat in media nomen habere via.

ELEGIA XVII.

NUnc, o Bacche, tuis humiles advolvimur aris.
  Da mihi pacato vela ſecunda, pater.
Tu potes inſanæ Veneris compeſcere faſtus,
  Curarumque tuo fit medicina mero.
Per te junguntur, per te ſolvuntur amantes.
  Tu vitium ex animo dilue, Bacche, meo.
Te quoque enim non eſſe rudem teſtatur in aſtris
  Lyncibus in cælum vecta Ariadna tuis.

Hoc mihi, quod veteres cuſtodit in oſſibus ignes,
  Funera ſanabunt, vel tua vina, malum.
Semper enim vacuos nox ſobria torquet amantes,
  Speſque timorque animum verſat utroque modo.
Quod ſi, Bacche, tuis per fervida tempora donis
  Arceſſitus erit ſomnus in oſſa mea:
Ipſe feram vites, pangamque ex ordine colles,
  Quos carpant nullæ me vigilante feræ.
Dummodo purpureo ſpument mihi dolia muſto,
  Et nova preſſantes inquinet uva pedes.
Quod ſupereſt vitæ, per te, & tua cornua, vivam,
  Virtutiſque tuæ, Bacche, Poeta ferar.
Dicam ego maternos Ætnæo fulmine partus,
  Indica Nyſæis arma fugata choris:
Veſanumque nova nequidquam in vite Lycurgum:
  Pentheos in triplices funera grata greges:
Curvaque Tyrrhenos delphinum corpora nautas
  In vada pampinea deſiluiſſe rate.
Et tibi per mediam beneolentia flumina Naxon,
  Unde tuum potant Naxia turba merum:
Candida laxatis onerato colla corymbis
  Cinget Baſſaricas Lydia mitra comas.
Levis odorato cervix manabit olivo,
  Et feries nudos veſte fluente pedes.
Mollia Dircææ pulſabunt tympana Thebæ:
  Capripedes calamo Panes hiante canent.
Vertice turrigero juxta Dea magna Cybebe
  Tundet ad Idæos cymbala rauca choros.
Ante fores templi crater antiſtitis auro
  Libatum fundens in tua ſacra merum.
Hæc ego non humili referam memoranda cothurno,
  Qualis Pindarico ſpiritus ore tonat.
Tu modo ſervitio vacuum me ſiſte ſuperbo,
  Atque hoc ſollicitum vince ſopore caput.

ELEGIA XVIII.

CLauſus ab umbroſo qua ludit Pontus Averno,
  Fumida Bajarum ſtagna tepentis aquæ,
Qua jacet & Trojæ tubicen Miſenus arena,
  Et ſonat Herculeo ſtructa labore via:
Hic ubi, mortales dextra cum quæreret Urbes,
  Cymbala Thebano concrepuere Deo:
At nunc inviſæ magno cum crimine Bajæ,
  Quis Deus in veſtra conſtitit hoſtis aqua?
His preſſus Stygias vultum demiſit in undas;
  Errat & in veſtro ſpiritus ille lacu.
Quid genus, aut virtus, aut optima profuit illi
  Mater, & amplexo Cæſaris eſſe focos?
Aut modo tam pleno fluitantia vela theatro,
  Et per maternas omnia geſta manus?
Occidit, & miſero ſteterat vigeſimus annus.
  Tot bona tam parvo clauſit in orbe dies.
I nunc, tolle animos, & tecum finge triumphos,
  Stantiaque in plauſum tota theatra juvent.
Attalicas ſupera veſtes, atque omnia magnis
  Gemmea ſint ludis: ignibus iſta dabis.
Sed tamen huc omnes: huc primus, & ultimus ordo.
  Eſt mala, ſed cunctis iſta terenda via.
Exoranda canis tria ſunt latrantia colla:
  Scandenda eſt torvi publica cymba ſenis.
Ille licet ferro cautus ſe condat, & ære,
  Mors tamen incluſum protrahit inde caput.
Nirea non facies, non vis exemit Achillem,
  Crœſum aut, Pactoli quas parit humor, opes,
Hic olim ignaros luctus populavit Achivos,

Atri-

Atridæ magno cum ſtetit alter amor.
At tibi, nauta, pias hominum qui trajicis umbras,
Huc animæ portent corpus inane tuæ:
Qua Siculæ victor telluris Claudius, & qua
Cæſar ab humana ceſſit in aſtra via.

ELEGIA XIX.

Objicitur toties a te mihi noſtra libido.
Crede mihi, vobis imperat iſta magis.
Vos ubi contemti rupiſtis frena pudoris,
Neſcitis captæ mentis habere modum.
Flamma per incenſas citius ſedetur ariſtas,
Fluminaque ad fontis ſint reditura caput:
Et placidum Syrtes portum, & bona litora nautis
Præbeat hoſpitio ſæva Malea ſuo:
Quam poſſit veſtros quiſquam reprehendere curſus,
Et rapidæ ſtimulos frangere nequitiæ.
Teſtis, Cretæi faſtus quæ paſſa juvenci,
Induit abiegnæ cornua falſa bovis.
Teſtis Theſſalico flagrans Salmonis Enipeo,
Quæ voluit liquido tota ſubire Deo.
Crimen & illa fuit patria ſuccenſa ſenecta,
Arboris in frondes condita Myrrha novæ.
Nam quid Medeæ referam quo tempore matris
Iram natorum cæde piavit amor?
Quidve Clytæmneſtræ, propter quam tota Mycenis
Infamis ſtupro ſtat Pelopea domus?
Tuque o Minoa venumdata, Scylla, figura,
Tondens purpurea regna paterna coma.
Hanc igitur dotem virgo deſponderat hoſti!
Niſe, tuas portas fraude reclufit Amor.
At vos, innuptæ, felicius urite tædas:
Pendet Cretæa tracta puella rate.
Non tamen immerito Minos ſedet arbiter Orci.
Victor erat quamvis, æquus in hoſte fuit.

ELEGIA XX.

Credis eum jam poſſe tuæ meminiſſe figuræ,
Vidiſti a lecto quem dare vela tuo?
Durus, qui lucro potuit mutare puellam.
Tantine in lucris Africa tota fuit?
At tu, ſtulta, deos, tu fingis inania verba.
Forſitan *ille alio* pectus amore terit.
Eſt tibi forma potens, ſunt caſtæ Palladis artes,
Splendidaque a docto fama refulget avo.
Fortunata domus, modo ſit tibi fidus amicus.
Fidus ero. in noſtros curre, puella, ſinus.
Tu quoque qui æſtivos ſpatioſius exigis ignes,
Phœbe, moraturæ contrahe lucis iter.
Nox mihi prima venit: primæ data tempora noctis
Longius in primo, Luna, morare toro.
Fœdera ſunt ponenda prius, ſignandaque jura,
Et ſcribenda mihi lex in amore novo,
Hæc Amor ipſe ſuo conſtringet pignora ſigno:
Teſtes ſidereæ tota corona deæ,
Quam multæ ante meis cedant ſermonibus horæ,
Dulcia quam nobis concitet arma Venus.
Namque ubi non certo vincitur fœdere lectus,
Non habet ultores nox vigilanda deos.
Et quibus impoſuit, ſolvit mox vincla libido.
Contineant nobis omina prima fidem.
Ergo qui tactas in fœdere ruperit aras,
Pollueritque novo ſacra marita toro;
Illi ſint quicumque ſolent in amore dolores,
Et caput argutæ præbeat hiſtoriæ.
Nec flenti dominæ patefiant nocte feneſtræ.
Semper amet, fructu ſemper amoris egens.

ELEGIA XXI.

Magnum iter ad doctas proficiſci cogor Athenas,
Ut me longa gravi ſolvat amore via.
Creſcit enim aſſidue ſpectando cura puellæ.
Ipſe alimenta ſibi maxima præbet Amor.
Omnia ſunt tentata mihi, quacumque fugari
Poſſit: at ex omni me premit ille deus.
Vix tamen aut ſemel admittit, cum ſæpe negavit:
Seu venit, extremo dormit amicta toro.
Unum erit auxilium: mutatis, Cynthia, terris
Quantum oculis, animo tam procul ibit Amor.
Nunc agite, o ſocii, propellite in æquora navem,
Remorumque pares ducite ſorte vices:
Jungiteque extremo felicia lintea malo:
Jam liquidum nautis aura ſecundat iter.
Romanæ turres, & vos valeatis amici,
Qualiſcumque mihi tuque puella vale.
Ergo ego nunc rudis Hadriaci vehar æquoris hoſpes,
Cogar & undiſonos nunc prece adire deos.
Deinde per Ionium vectus quum feſſa Lechæo
Sedarit placida vela phaſelus aqua:
Quod ſupereſt ſufferte pedes, properate laborem,
Iſthmos qua terris arcet utrumque mare.
Inde ubi Piræi capient me litora portus,
Scandam ego Theſeæ brachia longa viæ.
Illic vel ſtadiis animum emendare Platonis
Incipiam, aut hortis docte Epicure tuis.
Perſequar aut ſtudium linguæ, Demoſthenis arma,
Librorumque tuos docte Menandre ſales.
Aut certe tabulæ capient mea lumina pictæ,
Sive ebore exactæ, ſeu magis ære manus.
Aut ſpatia annorum, aut longa intervalla profundi
Lenibunt tacito vulnera noſtra ſinu.
Seu moriar, fato, non turpi fractus amore.
Atque erit illa mihi mortis honeſta dies.

ELEGIA XXII.

Frigida tam multos placuit tibi Cyzicus annos,
Tulle, Propontiaca qua fluit Iſthmos aqua,
Dindymus, & ſacræ fabricata juvenca Cybebæ,
Raptoriſque tulit qua via Ditis equos.
Si te forte juvant Helles Athamantidos urbes,
Et deſiderio, Tulle, movere meo:
Tu licet adſpicias cælum omne Atlanta gerentem,
Sectaque Perſea Phorcidos ora manu,
Geryonæ ſtabula, & luctantum in pulvere ſigna
Herculis Antæique, Heſperidumque choros:
Tuque tuo Colchum propellas remige Phaſim,
Peliacæque trabis totum iter ipſe legas,
Qua rudis Argoa natat inter ſaxa columba
In faciem proræ pinus adacta novæ:
Et ſi quadrigæ viſenda eſt ora Cayſtri,
Et qua ſeptenas temperat unda vias:
Omnia Romanæ cedent miracula terræ.
Natura hic poſuit quidquid ubique fuit.
Armis apta magis tellus, quam commoda noxæ,
Famam, Roma, tuæ non pudet hiſtoriæ.
Nam quantum ferro, tantum pietate potentes
Stamus. victrices temperat illa manus.
Hic Anio Tiburne fluis, Clitumnus ab Umbro

Tramite, & æternum Marcius humor opus.
Albanuſque lacus ſocii Nemorenſis ab unda,
Potaque Pollucis nympha ſalubris equo.
At non ſquamoſo labuntur ventre ceraſtæ,
Itala portentis nec furit unda novis.
Non hic Andromedæ reſonant pro matre catenæ,
Nec tremis Auſonias, Phœbe fugate, dapes.
Nec cuiquam abſentes arſerunt in caput ignes,
Exitium nato matre movente ſuo.
Penthea non ſævæ venantur in arbore Bacchæ,
Nec ſolvit Danaas ſubdita cerva rates.
Cornua nec valuit curvare in pellice Juno,
Aut faciem turpi dedecorare bove:
Arboreaſque cruces Sinis, & non hoſpita Grajis
Saxa, & curvatas in ſua fata trabes.
Hæc tibi, Tulle, parens, hæc eſt pulcherrima ſedes:
Hic tibi pro digna gente petendus honos.
Hic tibi ad eloquium cives, hic ampla nepotum
Spes, & venturæ conjugis aptus amor.

ELEGIA XXIII.

ERgo tam doctæ nobis periere tabellæ,
Scripta quibus pariter tot periere bona!
Has quondam noſtris manibus detriverat uſus,
Qui non ſignatas juſſit habere fidem.
Illæ jam ſine me norant placare puellas,
Et quædam ſine me verba diſerta loqui.
Non illas fixum caras effecerat aurum.
Vulgari buxo ſordida cera fuit.
Qualeſcumque mihi ſemper manſere fideles,
Semper & effectus promeruere bonos.
Forſitan hæc illis fuerant mandata tabellis:
Iraſcor, quoniam es lente moratus heri.
An tibi neſcio quæ viſa eſt formoſior? an tu
Non bene de nobis crimina ficta jacis?
Aut dixit, Venias hodie, ceſſabimus una:
Hoſpitium tota nocte paravit Amor.
Et quæcumque volens reperit non ſtulta puella,
Garrula cum blandis ducitur hora dolis.
Me miſerum! his aliquis rationem ſcribit avarus,
Et ponit duras inter Ephemeridas.
Quas ſi quis mihi retulerit, donabitur auro.
Quis pro divitiis ligna retenta velit?
I puer, & citus hæc aliqua propone columna,
Et dominum Exquiliis ſcribe habitare tuum.

ELEGIA XXIV.

FAlſa eſt iſta tuæ, mulier, fiducia formæ,
Olim oculis nimium facta ſuperba meis.
Noſter amor tales tribuit tibi, Cynthia, laudes:
Verſibus inſignem te pudet eſſe meis.
Mixtam te varia laudavi ſæpe figura;
Ut quod non eſſes, eſſe putaret Amor.
Et color eſt toties roſeo collatus Eoo;
Quum tibi quæſitus candor in ore foret.
Quod mihi non patrii poterant avertere amici,
Eluere aut vaſto Theſſala Saga mari.
Hæc ego non ferro, non igne coactus, & ipſa
Naufragus Ægæa vera fatebar aqua.
Correptus ſævo Veneris torrebar aheno:
Vinctus eram verſas in mea terga manus.
Ecce coronatæ portum tetigere carinæ,
Trajectæ Syrtes, anchora jacta mihi eſt.
Nunc demum vaſto feſſi reſipiſcimus æſtu,

Vulnera & ad ſanum nunc coiere mea.
Mens Bona, ſi qua Dea es, tua me in ſacraria condo.
Exciderint ſurdo tot mea vota Iovi.

ELEGIA XXV.

RIſus eram poſitis inter convivia menſis,
Et de me poterat quilibet eſſe loquax.
Quinque tibi potui ſervire fideliter annos:
Ungue meam morſo ſæpe querere fidem.
Nil moveor lacrimis: iſta ſum captus ab arte,
Semper ab inſidiis, Cynthia, flere ſoles.
Flebo ego diſcedens, ſed fletum injuria vincit.
Tu bene conveniens non ſinis eſſe jugum.
Limina jam noſtris valeant lacrimantia verbis,
Nec tamen irata janua fracta manu.
At te celatis ætas gravis urgeat annis,
Et veniat formæ ruga ſiniſtra tuæ.
Vellere tum cupies albos a ſtirpe capillos,
Et ſpeculo rugas increpitante tibi.
Excluſa inque vicem faſtus patiere ſuperbos,
Et quæ feciſti facta quereris anus.
Has tibi fatales cecinit mea pagina diras.
Eventum formæ diſce timere tuæ.

PROPERTII LIBER IV.

ELEGIA I.

HOc quodcumque vides, hoſpes, qua maxima Roma eſt,
Ante Phrygem Ænean collis & herba fuit.
Atque ubi Navali ſtant ſacra Palatia Phœbo,
Evandri profugæ concubuere boves.
Fictilibus crevere deis hæc aurea templa:
Nec fuit opprobrio facta ſine arte caſa.
Tarpejuſque pater nuda de rupe tonabat,
Et Tiberis noſtris advena bubus erat.
Quo gradibus domus iſta Remi ſe ſuſtulit olim,
Unus erat fratrum maxima regna focus.
Curia, prætexto quæ nunc nitet alta ſenatu,
Pellitos habuit ruſtica corda patres.
Buccina cogebat priſcos ad verba Quirites.
Centum illi in prato ſæpe ſenatus erant.
Nec ſinuoſa cavo pendebant vela theatro:
Pulpita ſolennes non oluere crocos.
Nulli cura fuit externos quærere divos,
Quum tremeret patrio pendula turba ſacro.
Annuaque accenſo celebrare Palilia fœno,
Qualia nunc curto luſtra novantur equo.
Veſta coronatis pauper gaudebat aſellis:
Ducebant macræ vilia ſacra boves.
Parva ſaginati luſtrabant compita porci:
Paſtor & ad calamos exta litabat ovis.
Verbera pellitus ſetoſa movebat arator,
Unde licens Fabius ſacra Lupercus habet.
Nec rudis infeſtis miles radiabat in armis;
Miſcebant uſta prœlia nuda ſude.
Prima galeritus poſuit prætoria Lucmo:
Magnaque pars Tatio rerum erat inter oves.
Hinc Tities Ramneſque viri Luceresque coloni:
Quatuor hinc albos Romulus egit equos.
Quippe ſuburbanæ parva minus urbe Bovillæ,
Et, qui nunc nulli, maxima turba Gabii;
Et ſtetit Alba potens, albæ ſuis omine nata,

Hac, ubi Fidenas longe erat ire, via.
Nil patrium, niſi nomen, habet Romanus alumnus:
Sanguinis altricem nunc pudet eſſe lupam.
Huc melius profugos miſiſti, Troja, Penates.
O quali ducta eſt Dardana puppis ave!
Jam bene ſpondebant tunc omina, quod nihil illam
Læſerat abiegni venter apertus equi;
Quum pater in gnati tremulus cervice pependit,
Et verita eſt humeros urere flamma pios.
Tunc animi venere Decii, Brutique ſecures,
Vexit & ipſa ſui Cæſaris arma Venus.
Arma reſurgentis portans victricia Trojæ,
Felix terra tuos cepit, Iule, deos.
Si modo Avernalis tremulæ cortina Sibyllæ
Dixit Aventino rura pianda Remo:
Aut ſi Pergameæ fero ſata carmina vatis
Longævum ad Priami vera fuere caput.
Vertite equum, Danai: male vincitis. Ilia tellus
Vivet; & huic cineri Juppiter arma dabit.
Optima nutricum noſtris Lupa Martia rebus,
Qualia creverunt mœnia lacte tuo!
Mœnia namque pio conor deſcribere verſu.
Hei mihi, quod noſtro parvus in ore ſonus!
Sed tamen exiguo quodcumque e pectore rivi
Fluxerit, hoc patriæ ſerviat omne meæ.
Ennius hirſuta cingat ſua dicta corona:
Mi folia ex hedera porrige, Bacche, tua.
Ut noſtris tumefacta ſuperbiat Umbria libris,
Umbria Romani patria Callimachi.
Scandentes ſi quis cernet de vallibus arces,
Ingenio muros æſtimet ille meo.
Roma fave, tibi ſurgit opus: date candida cives
Omina, & inceptis dextera cantet avis.
Sacra, dieſque canam, & cognomina priſca locorum:
Has meus ad metas ſudet oportet equus.
Quo ruis imprudens vaga dicere facta Properti?
Non ſunt ab dextra condita fila colo.
Averſis Chariſin cantas: averſus Apollo
Poſcitur invita verba pigenda lyra.
Certa feram certis auctoribus; aut ego vates
Neſcius ærata ſigna movere pila.
Me creat Archytæ ſoboles Babylonius Horos,
Horos, & a proavo ducta Conone domus.
Dii mihi ſunt teſtes, non degeneraſſe propinquos;
Inque meis libris nil prius eſſe fide.
Nunc pretium fecere deos, & fallitur auro
Juppiter: obliquæ ſigna iterata rotæ;
Feliceſque Jovis ſtellas, Martiſque rapacis,
Et grave Saturni ſidus in omne caput.
Quid moveant Piſces, animoſaque ſigna Leonis,
Lotus & Heſperia quid Capricornus aqua.
Dicam, Troja cades, &, Troja Roma reſurges.
Et maris, & terræ longa ſepulcra canam.
Dixi ego quum geminos produceret Arria natos,
(Illa dabat natis arma vetante Deo)
Non poſſe ad patrios ſua pila referre Penates,
Nempe meam firmant nunc duo buſta fidem.
Quippe Lupercus, equi dum ſaucia protegit ora,
Heu ſibi prolapſo non bene cavit equo.
Gallus at in caſtris dum credita ſigna tuetur,
Concidit ante aquilæ roſtra cruenta ſuæ.
Fatales pueri, duo funera matris avaræ,
Vera, ſed invito, contigit iſta fides.
Idem ego, quum Cinaræ traheret Lucina dolores,
Et facerent uteri pondera lenta moram,
Junoni votum facite impetrabile, dixi,
Illa parit. libris eſt data palma meis.
Hoc neque arenoſum Libyæ Jovis explicat antrum,
Aut ſibi commiſſos fibra locuta deos.
Aut ſi quis motas cornicis ſenſerit alas:
Umbra neque hæc magicis mortua prodit aquis.
Adſpicienda via eſt cæli, verſuſque per aſtra
Trames, & ab zonis quinque petenda fides.
Exemplum grave erit Calchas: namque Aulide ſolvit
Ille bene hærentes ad pia ſaxa rates.
Idem Agamemnoniæ ferrum cervice puellæ
Tinxit, & Atrides vela cruenta dedit.
Nec rediere tamen Danai. tu diruta fletum
Supprime, & Euboicos reſpice, Troja, ſinus.
Nauplius ultores ſub noctem porrigit ignes,
Et natat exuviis Græcia preſſa tuis.
Victor Oilide, rape nunc, & dilige vatem,
Quam vetat avelli veſte Minerva ſua.
Hactenus hiſtoriæ. nunc ad tua devehor aſtra:
Incipe tu lacrimis æquus adeſſe novis.
Umbria te notis antiqua Penatibus edit.
Mentior? an patriæ tangitur ora tuæ?
Qua nebuloſa cavo rorat Mevania campo,
Et lacus æſtivis intepet Umber aquis,
Scandentiſque arcis conſurgit vertice murus,
Murus ab ingenio notior ille tuo.
Oſſaque legiſti non illa ætate legenda
Patris, & in tenues cogeris ipſe Lares.
Nam tua cum multi verſarent rura juvenci,
Abſtulit excultas pertica triſtis opes.
Mox ubi bulla rudi dimiſſa eſt aurea collo,
Matris & ante Deos libera ſumta toga:
Tum tibi pauca ſuo de carmine dictat Apollo,
Et vetat inſano verba tonare foro.
At tu finge elegos fallax opus: hæc tua caſtra:
Scribat ut exemplo cætera turba tuo.
Militiam Veneris blandis patiere ſub armis,
Et Veneris pueris utilis hoſtis eris.
Nam tibi victrices, quaſcumque labore paraſti,
Eludet palmas una puella tuas.
Et bene cum fixum mento decuſſeris uncum,
Nil erit hoc. roſtro te premet anſa ſuo.
Illius arbitrio noctem, lucemque videbis,
Gutta quoque ex oculis non niſi juſſa cadet.
Nec mille excubiæ, nec te ſignata juvabunt
Limina: perſuaſæ fallere rima ſat eſt.
Nunc tua vel mediis puppis luctetur in undis,
Vel licet armatis hoſtis inermis eas,
Vel tremefacta cavo tellus diducat hiatu:
Octipedis Cancri terga ſiniſtra time.

ELEGIA II.

QUid mirare meas tot in uno corpore formas?
Accipe Vertumni ſigna paterna Dei.
Tuſcus ego, Tuſcis orior: nec pœnitet inter
Prœlia Volſanos deſeruiſſe focos.
Hæc me turba juvat: nec templo lætor eburno:
Romanum ſatis eſt poſſe videre forum.
Hac quondam Tiberinus iter faciebat: & ajunt
Remorum auditos per vada pulſa ſonos.
At poſtquam ille ſuis tantum conceſſit alumnis,
Vertumnus verſo dicor ab amne Deus.
Seu quia vertentis fructum præcepimus anni,
Vertumni rurſus creditur eſſe ſacrum.
Prima mihi variat liventibus uva racemis,
Et coma lactenti ſpicea fruge tumet.

Hic dulces ceraſos, hic autumnalia pruna
Cernis, & æſtivo mora rubere die.
Inſitor hic ſolvit pomoſa vota corona,
Quum pirus invito ſtipite mala tulit.
Mendax fama noces. alius mihi nominis index,
De ſe narranti tu modo crede deo.
Opportuna mea eſt cunctis natura figuris:
In quamcumque voles verte, decorus ero.
Indue me Cois; fiam non dura puella:
Atque virum ſumta quis neget eſſe toga?
Da falcem, & torto frontem mihi comprime fœno,
Jurabis noſtra gramina ſecta manu.
Arma tuli quondam, &, memini, laudabar in illis:
Corbis in impoſito pondere meſſor eram.
Sobrius ad lites: at quum eſt impoſta corona,
Clamabis capiti vina ſubiſſe meo.
Cinge caput mitra, ſpeciem furabor Iacchi:
Furabor Phœbi, ſi modo plectra dabis.
Caſſibus impoſitis venor: ſed arundine ſumta
Faunus plumoſo ſum deus aucupio.
Eſt etiam aurigæ ſpecies Vertumnus, & ejus
Trajicit alterno qui leve pondus equo.
Suppetat hoc, piſces calamo prædabor; & ibo
Mundus demiſſis inſtitor in tunicis.
Paſtorem ad baculum poſſum curare, vel idem
Sirpiculis medio pulvere ferre roſam.
Nam quid ego adjiciam, de quo mihi maxima cura eſt,
Hortorum in manibus dona probata meis?
Cæruleus cucumis, tumidoque cucurbita ventre
Me notat, & junco braſſica vincta levi.
Nec flos ullus hiat pratis, quin ille decenter
Impoſitus fronti langueat ante meæ.
At mihi, quod formas unus vertebar in omnes,
Nomen ab eventu patria lingua dedit.
At tu, Roma, meis tribuiſti præmia Tuſcis,
Unde hodie Vicus nomina Tuſcus habet.
Tempore quo ſociis venit Lucomedius armis,
Atque Sabina feri contudit arma Tati.
Vidi ego labentes acies, & tela caduca,
Atque hoſtes turpi terga dediſſe fugæ.
Sed facias Divum ſator, ut Romana per ævum
Tranſeat ante meos turba togata pedes.
Sex ſuperant verſus. te, qui ad vadimonia curris,
Non moror. hæc ſpatiis ultima meta meis.
Stipes acernus eram properanti falce dolatus,
Ante Numam grata pauper in urbe Deus.
At tibi, Mamuri, formæ cælator ahenæ,
Tellus artifices ne terat Oſca manus:
Qui me tam dociles potuiſti fundere in uſus.
Unum opus eſt, operi non datur unus honos.

ELEGIA III.

HÆc Arethuſa ſuo mittit mandata Lycotæ,
Cum toties abſis, ſi potes eſſe meus.
Si qua tamen tibi lecturo pars oblita deerit,
Hæc erit e lacrimis facta litura meis.
Aut ſi qua incerto fallet te littera tractu,
Signa meæ dextræ jam morientis erunt.
Te modo viderunt iteratos Bactra per ortus,
Te modo munito Sericus hoſtis equo;
Hibernique Getæ, pictoque Britannia curru,
Uſtus & Eoo decolor Indus equo.
Hæcne marita fides, hæ pactæ ſunt mihi noctes,
Quum rudis urgenti brachia victa dedi?
Quæ mihi deducta fax omen prætulit, illa
Traxit ab everſo lumina nigra rogo.
Et Stygio ſum ſparſa lacu, nec recta capillis
Vitta data eſt: nupſi non comitante deo.
Omnibus heu portis pendent mea noxia vota.
Texitur hæc caſtris quarta lacerna tuis.
Occidat, immerita qui carpſit ab arbore vallum,
Et ſtruxit querulas rauca per oſſa tubas:
Dignior obliquo funem qui torqueat Ocno:
Æternuſque tuam paſcat, aſelle, famem.
Dic mihi, num teneros urit lorica lacertos?
Num gravis imbelles atterit haſta manus?
Hæc noceant potius, quam dentibus ulla puella
Det mihi plorandas per tua colla notas.
Diceris & macie vultum tenuaſſe: ſed opto
E deſiderio ſit color ille meo.
At mihi cum noctes induxit veſper amaras,
Si qua relicta jacent, oſculor arma tua.
Tum queror, in toto non fidere pallia lecto,
Lucis & auctores non dare carmen aves.
Noctibus hibernis caſtrenſia penſa laboro,
Et Tyria in radios vellera ducta ſuos.
Et diſco, qua parte fluat vincendus Araxes,
Quot ſine aqua Parthus millia currat equus.
Cogor & e tabula pictos ediſcere mundos,
Qualis & hæc docti ſit poſitura dei.
Quæ tellus ſit lenta gelu, quæ putris ab æſtu,
Ventus in Italiam qui bene vela ferat.
Aſſidet una ſoror curis; & callida nutrix
Dejerat hiberni temporis eſſe moras.
Felix Hippolyte! nuda tulit arma papilla,
Et texit galea barbara molle caput.
Romanis utinam patuiſſent caſtra puellis:
Eſſem militiæ ſarcina fida tuæ.
Nec me tardarent Scythiæ juga, quum pater altas
Africus in glaciem frigore nectit aquas.
Omnis amor magnus; ſed aperto in conjuge major.
Hanc Venus, ut vivat, ventilat ipſa facem.
Nam mihi quo, Pœnis ſi purpura fulgeat oſtris,
Cryſtalluſque ſuas ornet aquoſa manus?
Omnia ſurda tacent: raris aſſueta Kalendis
Vix aperit clauſos una puella lares.
Glaucidos & catulæ vox eſt mihi grata querentis:
Illa tui partem vindicat una tori.
Flore ſacella tego, verbenis compita velo,
Et crepat ad veteres herba Sabina focos.
Sive in finitimo gemuit ſtans noctua tigno,
Seu voluit tangi parca lucerna mero:
Illa dies hornis cædem denuntiat agnis,
Succinctique calent ad nova lucra popæ.
Ne, precor, adſcenſis tanti ſit gloria Bactris,
Raptave odorato carbaſa lina duci,
Plumbea cum tortæ ſparguntur pondera fundæ,
Subdolus & verſis increpat arcus equis.
Sed (tua ſic domitis Parthæ telluris alumnis
Pura triumphantes haſta ſequatur equos)
Incorrupta mei conſerva fœdera lecti.
Hac ego te ſola lege rediſſe velim.
Armaque cum tulero portæ votiva Capenæ,
Subſcribam, Salvo grata puella viro.

ELEGIA IV.

TArpejum nemus, & Tarpejæ turpe ſepulcrum
Fabor, & antiqui limina capta Jovis.
Lucus erat felix hederoſo conditus antro,
Multaque nativis obſtrepit arbor aquis:

Sil-

Silvani ramoſa domus, quo dulcis ab æſtu
  Fiſtula poturas ire jubebat oves.
Hunc Tatius fontem vallo præcingit acerno,
  Fidaque ſuggeſta caſtra coronat humo.
Quid tum Roma fuit, tubicen vicina Curetis
  Quum quateret lento murmure ſaxa Jovis?
Atque ubi nunc terris dicuntur jura ſubactis,
  Stabant Romano pila Sabina foro?
Murus erant montes: ubi nunc eſt curia ſepta,
  Bellicus ex illo fonte bibebat equus.
Hinc Tarpeja deæ fontem libavit: at illi
  Urgebat medium fictilis urna caput.
Et ſatis una malæ potuit mors eſſe puellæ,
  Quæ voluit flammas fallere, Veſta, tuas?
Vidit arenoſis Tatium proludere campis,
  Pictaque per flavas arma levare jubas.
Obſtupuit regis facie, & regalibus armis,
  Interque oblitas excidit urna manus.
Sæpe illa immeritæ cauſſata eſt omina Lunæ:
  Et ſibi tinguendas dixit in amne comas.
Sæpe tulit blandis argentea lilia Nymphis,
  Romula ne faciem læderet haſta Tati.
Dumque ſubit primo Capitolia nubila fumo,
  Retulit hirſutis brachia ſecta rubis;
Et ſua Tarpeja reſidens ita flevit ab arce
  Vulnera, vicino non patienda Jovi:
Ignes caſtrorum, & Tatiæ prætoria turmæ,
  Et formoſa oculis arma Sabina meis,
O utinam ad veſtros ſedeam captiva penates,
  Dum captiva mei conſpicer eſſe Tati.
Romani montes, & montibus addita Roma,
  Et valeat probro Veſta pudenda meo.
Ille equus ille meos in caſtra reportet amores,
  Cui Tatius dextras collocat ipſe jubas.
Quid mirum, in patrios Scyllam ſæviſſe capillos?
  Candidaque in ſævos inguina verſa canes?
Prodita quid mirum fraterni cornua monſtri,
  Cum patuit lecto ſtamine torta via?
Quantum ego ſum Auſoniis crimen factura puellis,
  Improba virgineo lecta miniſtra foco!
Pallados exſtinctos ſi quis mirabitur ignes,
  Ignoſcat: lacrymis ſpargitur ara meis.
Cras, ut rumor ait, tota pugnabitur urbe:
  Tu cape ſpinoſi roſcida terga jugi.
Lubrica tota via eſt, & perfida: quippe tacentes
  Fallaci celat limite ſemper aquas.
O utinam magicæ noſſem cantamina Muſæ!
  Hæc quoque formoſo lingua tuliſſet opem.
Te toga picta decet, non quem ſine matris honore
  Nutrit inhumanæ dura papilla lupæ.
Sic hoſpes, pariamne tua Regina ſub aula,
  Dos tibi non humilis prodita Roma venit.
Sin minus; at raptæ ne ſint impune Sabinæ,
  Me rape, & alterna lege repende vices.
Commiſſas acies ego poſſum ſolvere: nuptæ
  Vos medium palla fœdus inite mea.
Adde Hymenæe modos, tubicen fera murmura conde.
  Credite, veſtra meus molliet arma torus.
Et jam quarta canit venturam buccina lucem,
  Ipſaque in Oceanum ſidera laſſa cadunt.
Experiar ſomnum: de te mihi ſomnia quæram:
  Fac venias oculis umbra benigna meis.
Dixit, & incerto permiſit brachia ſomno,
  Neſcia ſe furiis accubuiſſe novis.
Nam Veſta, Iliacæ felix tutela favillæ
  Culpam alit, & plures condit in oſſa faces.
Illa ruit, qualis celerem prope Thermodonta
  Strymonis abſciſſos fertur aperta ſinus.
Urbi feſtus erat, dixere Palilia patres:
  Hic primus cœpit mœnibus eſſe dies.
Annua paſtorum convivia, luſus in urbe,
  Quum pagana madent fercula deliciis:
Quumque ſuper raros fœni flammantis acervos
  Trajicit immundos ebria turba pedes.
Romulus excubias decrevit in otia ſolvi,
  Atque intermiſſa caſtra ſilere tuba.
Hoc Tarpeja ſuum tempus rata, convenit hoſtem:
  Pacta ligat, pactis ipſa futura comes.
Mons erat adſcenſu dubius, feſtoque remiſſus,
  Nec mora, vocales occupat enſe canes.
Omnia præbebant ſomnos: ſed Juppiter unus
  Decrevit pœnis invigilare ſuis.
Prodiderat portæque fidem, patriamque jacentem;
  Nubendique petit, quem velit ipſa, diem.
At Tatius (neque enim ſceleri dedit hoſtis honorem)
  Nube, ait, & regni ſcande cubile mei.
Dixit, & ingeſtis comitum ſuperobruit armis.
  Hæc, virgo, officiis dos erat apta tuis.
A duce Tarpejo mons eſt cognomen adeptus.
  O vigil, injuſtæ præmia ſortis habes.

ELEGIA V.

Terra tuum ſpinis obducat, lena, ſepulcrum,
  Et tua, quod non vis, ſentiat umbra ſitim:
Nec ſedeant cineri manes, & Cerberus ultor
  Turpia jejuno terreat oſſa ſono:
Docta vel Hippolytum Veneri mollire negantem,
  Concordique toro peſſima ſemper avis.
Penelopen quoque neglecto rumore mariti
  Nubere laſcivo cogeret Antinoo.
Illa velit, poterit magnes non ducere ferrum,
  Et volucris nidis eſſe noverca ſuis.
Quippe & Collinas ad foſſam moverit herbas,
  Stantia currenti diluerentur aqua.
Audax cantatæ leges imponere Lunæ,
  Et ſua nocturno fallere terga lupo.
Poſſit ut intentos aſtu cæcare maritos,
  Cornicum immeritas eruit ungue genas.
Conſuluitque ſtriges noſtro de ſanguine, & in me
  Hippomanes fœtæ ſemina legit equæ.
Exornabat opus verbis, ceu blanda perurat,
  Saxoſamque terat ſedula culpa viam:
Si te Eoa, Doroxanium, juvat aurea ripa,
  Et quæ ſub Tyria concha ſuperbit aqua:
Eurypylique placet Coæ textura Minervæ,
  Sectaque ab Attalicis putria ſigna toris:
Seu quæ palmiferæ mittunt venalia Thebæ,
  Murrheaque in Parthis pocula cocta focis:
Sperne fidem, provolve deos, mendacia vincant,
  Frange & damnoſæ jura pudicitiæ.
Et ſimulare virum, pretium facit. utere cauſſis:
  Major dilata nocte recurret amor.
Si tibi forte comas vexaverit utilis ira,
  Poſtmodo mercata pace premendus erit.
Denique ubi amplexu Venerem promiſeris emto,
  Fac ſimules puros Iſidis eſſe dies.
Ingerat Apriles Iole tibi: tundat Amycle
  Natalem Majis Idibus eſſe tuum.
Supplex ille ſedet: poſita tu ſcribe cathedra
  Quidlibet. has artes ſi pavet ille, tenes.
Semper habe morſus circa tua colla recentes,

Litibus alternis quos putet eſſe datos.
Nec te Medeæ delectent probra ſequacis:
Nempe tulit faſtus auſa rogare prior.
Sed potius mundi Thais pretioſa Menandri,
Cum ferit aſtutos comica mœcha Getas.
In mores te verte viri: ſi cantica jactat,
I comes, & voces ebria junge tuas.
Janitor ad dantes vigilet: ſi pulſet inanis,
Surdus in obductam ſomniet uſque ſeram.
Nec tibi diſpliceat miles non factus amori,
Nauta nec attrita, ſi ferat æra, manu.
Aut quorum titulus per barbara colla pependit,
Cælati medio cum ſaliere foro.
Aurum ſpectato, non quæ manus afferat aurum,
Verſibus auditis quid, niſi verba, feres?
Qui verſus, Coæ dederit nec munera veſtis,
Iſtius tibi ſit ſurda ſine ære lyra.
Dum vernat ſanguis, dum rugis integer annus,
Utere, ne quid cras libet ab ore dies.
Vidi ego odorati victura roſaria Pæſti
Sub matutino cocta jacere Noto.
His animum noſtræ dum verſat Acanthis amicæ,

. . . .

Sed cape torquatæ, Venus o Regina, columbæ
Ob meritum ante tuos guttura ſecta focos.
Vidi ego rugoſo tuſſim concreſcere collo,
Sputaque per dentes ire cruenta cavos:
Atque animam in tegetes putrem expirare paternas.
Horruit algenti tegula curta foco.
Exſequiæ fuerunt rari furtiva capilli
Vincula, & immundo pallida mitra ſitu.
Et canis in noſtros nimis experrecta dolores,
Cum fallenda meo pollice clauſtra forent.
Sit tumulus lenæ curto vetus amphora collo:
Urgeat hanc ſupra vis, Caprifice, tua.
Quiſquis amas, ſcabris hoc buſtum cædite ſaxis,
Mixtaque cum ſaxis addite verba mala.

ELEGIA VI.

Sacra facit vates, ſint ora faventia ſacris,
Et cadat ante meos icta juvenca focos.
Serta Phileteis certent Romana corymbis,
Et Cyrenæas urna miniſtret aquas.
Coſtum molle date, & blandi mihi thuris honores,
Terque focum circa laneus orbis eat.
Spargite me lymphis, carmenque recentibus aris
Tibia Mygdoniis libet eburna Cadis.
Ite procul fraudes: alio ſint aere noxæ:
Pura novum vati laurea mollit iter.
Muſa, Palatini referamus Apollinis ædem:
Res eſt, Calliope, digna favore tuo.
Cæſaris in nomen ducuntur carmina: Cæſar
Dum canitur, quæſo, Juppiter, ipſe vaces.
Eſt Phœbi fugiens Athamana ad litora portus,
Qua ſinus Ioniæ murmura condit aquæ,
Actia Iulææ pelagus monumenta carinæ,
Nautarum votis non operoſa via.
Huc mundi coiere manus: ſtetit æquore moles
Pinea; nec remis æqua favebat avis.
Altera claſſis erat tenero damnata Quirino,
Pilaque fœminea turpiter apta manu.
Hinc Auguſta ratis plenis Jovis omine velis,
Signaque jam patriæ vincere docta ſuæ.
Tandem acies geminos Nereus lunarat in arcus:
Armorum radiis picta tremebat aqua.

Cum Phœbus linquens ſtantem ſe vindice Delon,
(Nam tulit iratos mobilis ante Notos)
Adſtitit Auguſti puppim ſuper; & nova flamma
Luxit in obliquam ter ſinuata facem.
Non ille attulerat crines in colla ſolutos,
Aut teſtudineæ carmen inerme lyræ:
Sed quali adſpexit Pelopejum Agamemnona vultu,
Egeſſitque avidis Dorica caſtra rogis:
Aut qualis flexos ſolvit Pythona per orbes
Serpentem, imbelles quem timuere lyræ.
Mox ait, O longæ mundi ſervator ab Alba
Auguſte, Hectoreis cognite major avis:
Vince mari, jam terra tua eſt: tibi militat arcus,
Et favet ex humeris hoc onus omne meis.
Solve metu patriam, quæ nunc te vindice freta
Impoſuit proræ publica vota tuæ.
Quam niſi defendes, murorum Romulus augur
Ire Palatinas non bene vidit aves.
Et nimium remis audent, proh turpe, Latinis
Principe te, fluctus regia vela pati.
Nec te, quod claſſis centenis remiget alis,
Terreat: invito labitur illa mari.
Quodque vehunt proræ Centauros ſaxa minantes:
Tigna cava, & pictos experiere metus.
Frangit, & attollit vires in milite cauſſa:
Quæ niſi juſta ſubeſt, excutit arma pudor.
Tempus adeſt: committe rates: ego temporis auctor
Ducam laurigera Julia roſtra manu.
Dixerat, & pharetræ pondus conſumit in arcus.
Proxima poſt arcus Cæſaris haſta fuit.
Vincit Roma fide Phœbi, dat femina pœnas,
Sceptra per Ionias fracta vehuntur aquas.
At pater Idalio miratus Cæſar ab aſtro,
Sum Deus; en noſtri ſanguinis iſta fides.
Proſequitur cantu Triton, omneſque marinæ
Plauſerunt circa libera ſigna Deæ.
Illa petit Nilum cymba male nixa fugaci,
Hoc unum juſſo non moritura die.
Dii melius! quantus mulier foret una triumphus,
Ductus erat per quas ante Jugurtha vias?
Actius hinc traxit Phœbus monumenta, quod ejus
Una decem vicit miſſa ſagitta rates.
Bella ſatis cecini: citharam jam poſcit Apollo
Victor, & ad placidos exuit arma choros.
Candida nunc molli ſubeant convivia luco,
Blanditæque fluant per mea colla roſæ.
Vinaque fundantur prælis eliſa Falernis,
Terque lavet noſtras ſpica Ciliſſa comas.
Ingenium potis irritat Muſa poetis.
Bacche, ſoles Phœbo fertilis eſſe tuo.
Ille paludoſos memoret ſervire Sicambros,
Cepheam hic Meroen fuſcaque regna canat.
Hic referat ſero confeſſum fœdere Parthum:
Reddat ſigna Remi, mox dabit ipſe ſua.
Sive aliquid pharetris Auguſtus parcet Eois,
Differat in pueros iſta tropæa ſuos.
Gaude, Craſſe, nigras ſi quid ſapis inter arenas:
Ire per Euphraten ad tua buſta licet.
Sic noctem patera, ſic ducam carmine, donec
Injiciat radios in mea vina dies.

ELEGIA VII.

Sunt aliquid manes: letum non omnia finit:
Luridaque evictos effugit umbra rogos.
Cynthia namque meo viſa eſt incumbere fulcro,

Mur.

Murmur ad extremæ nuper humata viæ:
Quum mihi ſomnus ab exſequiis penderet amaris,
Et quererer lecti frigida regna mei.
Eoſdem habuit ſecum, quibus eſt elata, capillos,
Eoſdem oculos: lateri veſtis aduſta fuit.
Et ſolitum digito beryllon adederat ignis,
Summaque Lethæus triverat ora liquor.
Spirantiſque animos & vocem miſit: at illi
Pollicibus fragiles increpuere manus:
Perfide, nec cuiquam melior ſperande puellæ,
In te jam vires ſomnus habere poteſt?
Jamne tibi exciderunt vigilacis furta Suburæ,
Et mea nocturnis trita feneſtra dolis?
Per quam demiſſo quoties tibi fune pependi,
Alterna veniens in tua colla manu!
Sæpe Venus trivio commiſſa, & pectore mixto
Fecerunt tepidas pallia noſtra vias.
Fœderis heu taciti, cujus fallacia verba,
Non audituri diripuere Noti.
At mihi non oculos quiſquam inclinavit hiantes.
Unum impetraſſem te revocante diem.
Nec crepuit fiſſa me propter arundine cuſtos,
Læſit & abjectum tegula curta caput.
Denique quis noſtro furvum te funere vidit?
Atram quis lacrimis incaluiſſe togam?
Si piguit portas ultra procedere; at illud
Juſſiſſes, lectum lentius ire meum.
Cur ventos non ipſe rogis, ingrate, petiſti?
Cur nardo flammæ non oluere meæ?
Hoc etiam grave erat, nulla mercede hyacinthos
Injicere, & fracto buſta piare cado?
Lygdamus uratur, candeſcat lamina vernæ.
(Senſi ego, quum inſidiis pallida vina bibi.)
Aut Nomas arcanas tollat verſuta ſalivas.
Dicet damnatas ignea teſta manus.
Quæ modo per viles inſpecta eſt publica noctes,
Hæc nunc aurata cyclade ſignat humum.
Et graviora rependit iniquis penſa quaſillis,
Garrula de facie ſi qua locuta mea eſt.
Noſtraque quod Petale tulit ad monumenta coronas,
Codicis immundi vincula ſentit anus.
Cæditur & Lalage tortis ſuſpenſa capillis,
Per nomen quoniam eſt auſa rogare meum.
Te patiente meæ conflavit imaginis aurum,
Ardenti e noſtro dotem habitura rogo.
Non tamen inſector, quamvis mereare, Properti:
Longa mea in libris regna fuere tuis.
Juro ego fatorum nulli revocabile carmen,
Tergeminumque canem: ſic mihi molle ſonet:
Me ſervaſſe fidem. ſi fallo, vipera noſtris
Sibilet in tumulis, & ſuper oſſa cubet.
Nam gemina eſt ſedes turpem ſortita per amnem,
Turbaque diverſa remigat omnis aqua.
Una Clytæmneſtræ ſtuprum vehit, unaque Creſſæ
Portat mentitæ lignea monſtra bovis.
Ecce coronato pars altera vecta phaſelo,
Mulcet ubi Elyſias aura beata roſas:
Qua numeroſa fides, quaque æra rotunda Cybebes,
Mitratiſque ſonant Lydia plectra choris.
Andromedeque, & Hypermneſtre ſine fraude maritæ
Narrant hiſtoriæ pectora nota ſuæ.
Hæc ſua maternis queritur livere catenis
Brachia, nec meritas frigida ſaxa manus.
Narrat Hypermneſtre magnum auſas eſſe ſorores:
In ſcelus hoc animum non valuiſſe ſuum.
Sic mortis lacrimis vitæ ſolamur amores.
Celo ego perfidiæ crimina multa tuæ.
Sed tibi nunc mandata damus, ſi forte moveris,
Si te non totum Doridos herba tenet.
Nutrix in tremulis ne quid deſideret annis
Parthenie: patuit, nec tibi avara fuit.
Deliciæque meæ Latris, cui nomen ab uſu,
Ne ſpeculum dominæ porrigat illa novæ.
Et quoſcumque meo feciſti nomine verſus,
Ure mihi. laudes deſine habere meas.
Pelle hederam tumulo, mihi quæ pugnante corymbo
Mollia contortis alligat oſſa comis.
Pomoſis Anio qua ſpumifer incubat arvis,
Et numquam Herculeo numine pallet ebur.
Hoc carmen media dignum me ſcribe columna,
Sed breve, quod currens vector ab urbe legat:
Hic Tiburtina jacet aurea Cynthia terra.
Acceſſit ripæ laus, Aniene, tuæ.
Nec tu ſperne piis venientia ſomnia portis.
Quum pia venerunt ſomnia, pondus habent.
Nocte vagæ ferimur, nox clauſas liberat umbras,
Errat & abjecta Cerberus ipſe ſera.
Luce jubent leges Lethæa ad ſtagna reverti.
Nos vehimur: vectum nauta recenſet onus.
Nunc te poſſideant aliæ: mox ſola tenebo.
Mecum eris, & mixtis oſſibus oſſa teram.
Hæc poſtquam querula mecum ſub lite peregit,
Inter complexus excidit umbra meos.

ELEGIA VIII.

DIſce quid Eſquilias hac nocte fugarit aquoſas,
Cum vicina novis turba cucurrit agris.
Lanuvium annoſi vetus eſt tutela draconis,
Hic ubi tam raræ non perit hora moræ.
Qua ſacer abripitur cæco deſcenſus hiatu,
Qua penetral (virgo, tale iter omne cave;)
Jejuni ſerpentis honos cum pabula poſcit
Annua, & ex ima ſibila torquet humo.
Talia demiſſæ pallent ad ſacra puellæ,
Cum tenera anguino creditur ore manus.
Ille ſibi admotas a virgine corripit eſcas,
Virginis in palmis ipſa caniſtra tremunt.
Si fuerint caſtæ, redeunt in colla parentum;
Clamantque agricolæ, fertilis annus erit.
Huc mea detonſis avecta eſt Cynthia mannis:
Cauſſa fuit Juno, ſed mage cauſſa Venus.
Appia dic, quæſo, quantum te teſte triumphum
Egerit, effuſis per tua ſaxa rotis,
Turpis in arcana ſonuit cum rixa taberna:
Si ſine me, famæ non ſine labe meæ.
Spectaclum ipſa ſedens primo temone pependit,
Auſa per impuros frena movere locos.
Serica nam taceo volſi carpenta nepotis,
Atque armillatos, colla Moloſſa, canes.
Qui dabit immundæ venalia fata ſaginæ,
Vincet ubi eraſas barba pudenda genas.

ELEGIA IX.

CUm fieret noſtro toties injuria lecto,
Mutato volui caſtra movere toro.
Phyllis Aventinæ quædam eſt vicina Dianæ,
Sobria grata parum: cum bibit, omne decet.
Altera Tarpeios eſt inter Teia lucos,
Candida; ſed potæ non ſatis unus erit.
His ego conſtitui noctem lenire vocatis,

Et

Et Venere ignota furta novare mea.
Unus erat tribus in ſecreta lectulus herba.
Quæris concubitus? inter utramque fui.
Lygdamus ad cyathos, vitrique æſtiva ſupellex,
Et Methymnæi Graia ſaliva meri.
Nilotes tibicen erat, crotaliſtria Philis,
Et facilis ſpargi munda ſine arte roſa.
Nanus & ipſe ſuos breviter concretus in artus
Jactabat truncas ad cava buxa manus.
Sed neque ſuppletis conſtabat flamma lucernis,
Recidit inque ſuos menſa ſupina pedes.
Me quoque per talos Venerem quærente ſecundos,
Semper damnoſi ſubſiluere canes.
Cantabant ſurdo; nudabant pectora cæco:
Lanuvii ad portas, hei mihi, ſolus eram.
Cum ſubito rauci ſonuerunt cardine poſtes,
Et levia ad primos murmura facta Lares.
Nec mora, tum totas reſupinat Cynthia valvas,
Non operoſa comas, ſed furibunda decens.
Pocula mi digitos inter cecidere remiſſos;
Palluerunt ipſo labra ſoluta mero.
Fulminat illa oculis, & quantum femina ſævit;
Spectaclum capta nec minus urbe fuit.
Phyllidos iratos in vultum conjicit ungues:
Territa vicinas Teia clamat aquas.
Lumina ſopitos turbant elata Quirites,
Omnis & inſana ſemita nocte ſonat.
Illas direptiſque comis, tuniciſque ſolutis
Excipit obſcuræ prima taberna viæ.
Cynthia in exuviis gaudet, victrixque recurrit,
Et mea perverſa ſauciat ora manu;
Imponitque notam collo, morſuque cruentat;
Præcipueque oculos, qui meruere, ferit.
Atque ubi jam noſtris laſſavit brachia plagis,
Lygdamus ad plutei fulcra ſiniſtra latens
Eruitur, Geniumque meum proſtratus adorat.
Lygdame, nil potui; tecum ego captus eram.
Supplicibus palmis tum demum ad fœdera veni,
Quum vix tangendos præbuit illa pedes.
Atque ait; Admiſſæ ſi vis me ignoſcere culpæ,
Accipe, quæ noſtræ formula legis erit.
Tu neque Pompeja ſpatiabere cultus in umbra,
Nec cum laſcivum ſternet arena forum.
Colla cave inflectas ad ſummum obliqua theatrum,
Aut lectica tuæ ſidat operta moræ.
Lygdamus in primis omnis mihi cauſa querelæ
Veneat, & pedibus vincula bina trahat.
Indixit leges: reſpondi ego; Legibus utar.
Riſerat imperio facta ſuperba dato.
Dein quemcumque locum externæ tetigere puellæ,
Suffit, & pura limina tergit aqua:
Imperat & totas iterum mutare lacernas,
Terque meum tetigit ſulfuris igne caput.
Atque ita mutato per ſingula pallia lecto,
Et ſponda, & toto ſolvimus arma toro.

ELEGIA X.

Amphitryoniades qua tempeſtate juvencos
Egerat a ſtabulis, o Erythea, tuis,
Venit ad invictos nemoroſa Palatia montes,
Et ſtatuit feſſos. feſſus & ipſe boves,
Qua Velabra ſuo ſtagnabant flumine, quaque
Nauta per urbanas velificabat aquas.
Sed non infido manſerunt hoſpite Caco
Incolumes: furto polluit ille Jovem.

Incola Cacus erat, metuendo raptor ab antro,
Per tria partitos qui dabat ora focos.
Hic, ne certa forent manifeſtæ ſigna rapinæ,
Averſos cauda traxit in antra boves.
Nec ſine teſte Deo. furem ſonuere juvenci,
Furis & implacidas diruit ira fores.
Mænalio jacuit pulſus tria tempora ramo
Cacus: & Alcides ſic ait, Ite boves,
Herculis ite boves, noſtræ labor ultime clavæ,
Bis mihi quæſitæ, bis mea præda boves:
Arvaque mugitu ſancite boaria longo.
Nobile erit Romæ paſcua veſtra forum.
Dixerat, & ſicco torret ſitis ora palato,
Terraque non ullas fœta miniſtrat aquas.
Sed procul incluſas audit ridere puellas,
Lucus ab umbroſo fecerat orbe nemus,
Femineæ loca clauſa Deæ, fonteſque piandos,
Impune & nullis ſacra retecta viris.
Devia puniceæ velabant limina vittæ:
Putris odorato luxerat igne caſa.
Populus & longis ornabat frondibus ædem,
Multaque cantantes umbra tegebat aves.
Huc ruit in ſiccam congeſto pulvere barbam,
Et jacit ante fores verba minora Deo:
Vos precor o luci ſacro quæ luditis antro,
Pandite defeſſis hoſpita fana viris.
Fontis egens erro, circaque ſonantia lymphis:
Et cava ſuſcepto flumine palma ſat eſt.
Audiſtiſne aliquem, tergo qui ſuſtulit orbem?
Ille ego ſum: Alciden terra recepta vocat.
Quis facta Herculeæ non audit fortia clavæ?
Et numquam ad notas irrita tela feras?
Atque uni Stygias hominum luxiſſe tenebras?
. . . .
Quod ſi Junoni ſacrum faceretis amaræ,
Non clauſiſſet aquas ipſa noverca ſuas.
Sin aliquam vultuſque meus, ſetæque leonis
Terrent, & Libyco Sole peruſta coma;
Idem ego Sidonia feci ſervilia palla
Officia, & Lyda penſa diurna colu:
Mollis & hirſutum cepit mihi faſcia pectus,
Et manibus duris apta puella fui.
Talibus Alcides; at talibus alma Sacerdos
Puniceo canas ſtamine vincta comas:
Parce oculis, hoſpes, lucoque age cede verendo:
Cede agedum, & tuta limina linque fuga.
Interdicta viris metuenda lege piatur,
Quæ ſe ſummota vindicat ara caſa.
Magno Tireſias aſpexit Pallada vates,
Fortia dum poſita Gorgone membra lavat.
Dii tibi dent alios fontes: hæc lympha puellis
Avia ſecreti liminis una fluit.
Sic anus, ille humeris poſtes concuſſit opacos,
Nec tulit iratam janua clauſa ſitim.
At poſtquam exhauſto jam flumine vicerat æſtum,
Ponit vix ſiccis triſtia jura labris.
Angulus hic mundi nunc me mea fata trahentem
Accipit; hæc feſſo vix mihi terra patet.
Maxima quæ gregibus devota eſt Ara repertis,
Ara per has, inquit, Maxima facta manus,
Hæc nullis umquam pateat temeranda puellis,
Herculis eximii ne ſit inulta ſitis.
Sancte pater, ſalve, cui jam favet aſpera Juno:
Sancte, velis libro dexter ineſſe meo.
Nunc quoniam manibus purgatum ſanxerat orbem,
Sic Sancum Tatii compoſuere Cures.

ELEGIA XI.

NUnc Jovis incipiam cauſſas aperire Feretri,
Armaque de ducibus trina recepta tribus.
Magnum iter adſcendo, ſed dat mihi gloria vires,
Non juvat ex facili lecta corona jugo.
Imbuis exemplum primæ tu, Romule, palmæ
Hujus, & exuviis plenus ab hoſte redis,
Tempore quo portas Cæninum Acrona petentem
Victor in everſum cuſpide fundis equum.
Acron Herculeus Cænina ductor ab arce,
Roma, tuis quondam finibus horror erat.
Hic ſpolia ex humeris auſus ſperare Quirini
Ipſe dedit, ſed non ſanguine ſicca ſuo.
Hunc videt ante cavas vibrantem ſpicula turres
Romulus, & votis occupat ante ratis.
Juppiter, hæc hodie tibi victima corruet Acron,
Voverat, & ſpolium corruit ille Jovi.
Urbis virtutiſque parens ſic vincere ſuevit,
Qui tulit aprico frigida caſtra lare,
Idem eques & frenis, idem fuit aptus aratris,
Et galea hirſuta comta lupina juba.
Picta nec inducto fulgebat parma pyropo:
Præbebant cæſi baltea lenta boves.
Coſſus at inſequitur Vejentis cæde Tolumni,
Vincere quum Vejos poſſe laboris erat.
Necdum ultra Tiberim belli ſonus: ultima præda
Nomentum, & captæ jugera pauca Coræ.
Et Veji veteres & vos tum regna fuiſtis,
Et veſtro poſita eſt aurea ſella foro.
Nunc intra muros paſtoris buccina lenti
Cantat, & in veſtris oſſibus arva metunt.
Forte ſuper portæ dux Veius adſtitit arcem,
Colloquiumque ſua fretus ab urbe dedit.
Dumque aries murum cornu pulſabat aheno,
Vineaque inductum longa tegebat opus,
Coſſus ait, Forti melius concurrere campo.
Nec mora fit, plano ſiſtit uterque gradum,
Dii Latias juvere manus. deſecta Tolumni
Cervix Romanos ſanguine lavit equos.
Claudius Eridanum trajectos arcuit hoſtes,
Belgica cui vaſti parma relata ducis
Virdumari. genus hic Rheno jactabat ab ipſo,
Nobilis e tectis fundere geſa rotis.
Illi virgatis jaculantis ab agmine braccis
Torquis ab inciſa decidit unca gula.
Nunc ſpolia in templo tria condita. cauſſa Feretri,
Omine quod certo dux ferit enſe ducem.
Seu quia victa ſuis humeris huc arma ferebant,
Hinc Feretri dicta eſt ara ſuperba Jovis.

ELEGIA XII.

DEſine, Paulle, meum lacrimis urgere ſepulcrum,
Panditur ad nullas janua nigra preces.
Quum ſemel infernas intrarunt funera leges,
Non exorato ſtant adamante viæ.
Te licet orantem furvæ deus audiat aulæ,
Nempe tuas lacrimas litora ſurda bibent.
Vota movent ſuperos. ubi portitor æra recepit,
Obſerat herboſos lurida porta rogos.
Sic mœſtæ cecinere tubæ, quum ſubdita noſtrum
Detraheret lecto fax inimica caput.
Quid mihi conjugium Paulli, quid currus avorum
Profuit? aut famæ pignora tanta meæ?
Num minus immites habui Cornelia Parcas?
En ſum quod digitis quinque levatur onus.
Damnatæ noctes, & vos vada lenta paludes,
Et quæcumque meos implicat unda pedes,
Immatura licet, tamen huc non noxia veni.
Det pater hic umbræ mollia jura meæ.
Aut ſi quis poſita judex ſedet Æacus urna,
In mea ſortita vindicet oſſa pila.
Aſſideant fratres. juxta Minoia ſella, &
Eumenidum intento turba ſevera foro.
Siſyphe mole vaces. taceant Ixionis orbes.
Fallax Tantaleo corripiare liquor.
Cerberus & nullas hodie petat improbus umbras,
Et jaceat tacita lapſa catena ſera.
Ipſa loquor pro me. ſi fallo, pœna ſororum
Infelix humeros urgeat urna meos.
Si cui fama fuit per avita tropæa decori,
Afra Numantinos regna loquuntur avos.
Altera maternos exæquat turba Libones,
Et domus eſt titulis utraque fulta ſuis.
Mox ubi jam facibus ceſſit prætexta maritis,
Vinxit & acceptas altera vitta comas:
Jungor, Paulle, tuo, ſic diſceſſura, cubili.
In lapide hoc uni nupta fuiſſe legar.
Teſtor majorum cineres tibi, Roma, colendos,
Sub quorum titulis Africa tonſa jaces:
Et Perſen proavi ſimulantem pectus Achillis,
Quique tuas proavus fregit, Achille, domos:
Me neque cenſuræ legem molliſſe, nec ulla
Labe mea veſtros erubuiſſe focos.
Non erat exuviis tantis Cornelia damnum:
Quin & erat magnæ pars imitanda domus.
Nec mea mutata eſt ætas: ſine crimine tota eſt.
Viximus inſignes inter utramque facem.
Mi natura dedit leges a ſanguine ductas:
Ne poſſem melior judicis eſſe metu.
Quælibet auſteras de me ferat urna tabellas;
Turpior adſeſſu non erit ulla meo,
Vel tu, quæ tardam moviſti fune Cybebem,
Claudia, turritæ cara miniſtra deæ:
Vel cui, commiſſos quum Veſta repoſceret ignes,
Exhibuit vivos carbaſus alba focos.
Nec te, dulce caput, mater Scribonia, læſi.
In me mutatum quid, niſi fata, velis?
Maternis laudor lacrimis, urbiſque querelis,
Defenſa & gemitu Cæſaris oſſa mea,
Ille ſua nata dignam vixiſſe ſororem
Increpat: & lacrimas vidimus ire deo.
Et tamen emerui generoſos veſtis honores,
Nec mea de ſterili facta rapina domo.
Tu, Lepide, & tu, Paulle, meum poſt fata levamen.
Condita ſunt veſtro lumina noſtra ſinu.
Vidimus & fratrem ſellam geminaſſe curulem:
Conſule quo facto, tempore rapta ſoror.
Filia tu ſpecimen cenſuræ nata paternæ,
Fac teneas unum, nos imitata, virum.
Et ſerie fulcite genus. mihi cymba volenti
Solvitur, aucturis tot mea fata malis.
Hæc eſt feminei merces extrema triumphi,
Laudat ubi emeritum libera fama rogum.
Nunc tibi commendo communia pignora natos.
Hæc cura & cineri ſpirat inuſta meo.
Fungere maternis vicibus, pater. illa meorum
Omnis erit collo turba ferenda tuo.
Oſcula quum dederis tua flentibus, adjice matris.
Tota domus cœpit nunc onus eſſe tuum.
Et ſi quid doliturus eris, ſine teſtibus illis.

Quum venient, ſiccis oſcula falle genis.
Sat tibi ſint noctes, quas de me, Paulle, fatiges:
Somniaque in faciem credita ſæpe meam.
Atque ubi ſecreto noſtra ad ſimulacra loqueris,
Ut reſponſuræ ſingula verba jace.
Seu tamen adverſum mutarit janua lectum,
Sederit & noſtro cauta noverca toro:
Conjugium, pueri, laudate, & ferte paternum.
Capta dabit veſtris moribus illa manus.
Nec matrem laudate nimis. collata priori
Vertet in offenſas libera verba ſuas.
Seu memor ille mea contentus manſerit umbra,
Et tanti cineres duxerit eſſe meos:
Diſcite venturam jam nunc ſentire ſenectam,
Cœlibis ad curas nec vacet ulla via.
Quod mihi detractum eſt, veſtros accedat ad annos.
Prole mea Paullum ſic juvet eſſe ſenem.
Et bene habet. numquam mater lugubria ſumſi.
Venit in exſequias tota caterva meas.
Cauſſa perorata eſt. flentes me ſurgite teſtes,
Dum pretium vitæ grata rependit humus.
Moribus & cælum patuit: ſim digna merendo,
Cujus honoratis oſſa vehantur equis.

PUBLII OVIDII NASONIS OPERA.

HEROIDES SIVE EPISTOLÆ.

EPISTOLA PRIMA.

Penelope Ulyssi.

HAnc tua Penelope lento tibi mittit, Ulyſſe.
Nil mihi reſcribas attamen: ipſe veni.
Troja jacet certe Danais inviſa puellis:
Vix Priamus tanti, totaque Troja fuit.
O utinam tunc, cum Lacedæmona claſſe petebat,
Obrutus inſanis eſſet adulter aquis!
Non ego deſerto jacuiſſem frigida lecto,
Nec quererer tardos ire relicta dies:
Nec mihi, quærenti ſpatioſam fallere noctem,
Laſſaret viduas pendula tela manus.
Quando ego non timui graviora pericula veris?
Res eſt ſolliciti plena timoris amor.
In te fingebam violentos Troas ituros:
Nomine in Hectoreo pallida ſemper eram.
Sive quis Antilochum narrabat ab Hectore victum;
Antilochus noſtri cauſa timoris erat:
Sive Menœtiaden falſis cecidiſſe ſub armis;
Flebam ſucceſſu poſſe carere dolos.
Sanguine Tlepolemus Lyciam tepefecerat haſtam;
Tlepolemi leto cura novata mea eſt.
Denique, quiſquis erat caſtris jugulatus Achivis,
Frigidius glacie pectus amantis erat.
Sed bene conſuluit caſto Deus æquus amori.
Verſa eſt in cinerem ſoſpite Troja viro.
Argolici rediere duces: altaria fumant:
Ponitur ad patrios barbara præda Deos.
Grata ferunt Nymphæ pro ſalvis dona maritis:
Illi victa ſuis Troia fata canunt.
Mirantur juſtique ſenes trepidæque puellæ:
Narrantis conjux pendet ab ore viri.
Atque aliquis poſita monſtrat fera prælia menſa;
Pingit & exiguo Pergama tota mero.
Hac ibat Simois, hic eſt Sigeia tellus,
Hic ſteterat Priami regia celſa ſenis.
Illic Æacides, illic tendebat Ulyſſes:
Hic lacer admiſſos terruit Hector equos.
Omnia namque tuo ſenior, te quærere miſſo,
Rettulerat nato Neſtor: at ille mihi.
Rettulit & ferro Rheſumque Dolonaque cæſos:
Utque ſit hic ſomno proditus, ille dolo.
Auſus es, o nimium nimiumque oblite tuorum,
Thracia nocturno tangere caſtra dolo;
Totque ſimul mactare viros adjutus ab uno.
At bene cautus eras, & memor ante mei.
Uſque metu micuere ſinus, dum victor amicum
Dictus es Iſmariis iſſe per agmen equis.
Sed mihi quid prodeſt veſtris disjecta lacertis
Ilios; &, murus quod fuit ante, ſolum:
Si maneo, qualis Troja durante manebam;
Virque mihi, demto fine carendus, abeſt?
Diruta ſunt aliis, uni mihi Pergama reſtant;
Incola captivo quæ bove victor arat.
Jam ſeges eſt, ubi Troja fuit, reſecandaque falce,
Luxuriat Phrygio ſanguine pinguis humus.
Semiſepulta virum curvis feriuntur aratris
Oſſa: ruinoſas occulit herba domos.
Victor abes; nec ſcire mihi, quæ cauſa morandi,
Aut in quo lateas ferreus orbe, licet.
Quiſquis ad hæc vertit peregrinam littora puppim,
Ille mihi de te multa rogatus abit.
Quamque tibi reddat, ſi te modo viderit uſquam,
Traditur huic digitis charta notata meis.
Nos Pylon, antiqui Neleia Neſtoris arva,
Miſimus: incerta eſt fama remiſſa Pylo.
Miſimus & Sparten. Sparte quoque neſcia veri,

Quas habitas terras, aut ubi lentus abes.
Utilius ſtarent etiam nunc mœnia Phœbi.
Iraſcor votis heu levis ipſa meis!
Scirem ubi pugnares; & tantum bella timerem;
Et mea cum multis juncta querela foret.
Quid timeam ignoro: timeo tamen omnia demens;
Et patet in curas area lata meas.
Quæcumque æquor habet, quæcumque pericula tellus,
Tam longæ cauſas ſuſpicor eſſe moræ.
Hæc ego dum ſtulte meditor, (quæ veſtra libido eſt)
Eſſe peregrino captus amore potes.
Forſitan & narres, quam ſit tibi ruſtica conjux;
Quæ tantum lanas non ſinat eſſe rudes.
Fallar; & hoc crimen tenues vaneſcat in auras:
Neve revertendi liber abeſſe velis.
Me pater Icarius viduo diſcedere lecto
Cogit, & immenſas increpat uſque moras.
Increpet uſque licet: tua ſum; tua dicar oportet.
Penelope conjux ſemper Ulyſſis ero.
Ille tamen pietate mea precibuſque pudicis
Frangitur, & vires temperat ipſe ſuas.
Dulichii, Samiique, & quos tulit alta Zacynthos,
Turba ruunt in me luxurioſa, proci:
Inque tua regnant, nullis prohibentibus, aula.
Viſcera noſtra tuæ dilaniantur opes.
Quid tibi Piſandrum, Polybumque, Medontaque dirum,
Eurymachique avidas Antinoique manus,
Atque alios referam, quos omnes turpiter abſens
Ipſe tuo partis ſanguine rebus alis?
Irus egens, pecoriſque Melanthius actor edendi,
Ultimus accedunt in tua damna pudor.
Tres ſumus imbelles numero; ſine viribus uxor,
Laerteſque ſenex, Telemachuſque puer.
Ille per inſidias pæne eſt mihi nuper ademtus;
Dum parat invitis omnibus ire Pylon.
Dii, precor, hoc jubeant, ut, euntibus ordine fatis,
Ille meos oculos comprimat, ille tuos.
Hoc faciunt cuſtoſque boum longævaque nutrix;
Tertius, immundæ cura fidelis haræ.
Sed neque Laertes, ut qui ſit inutilis armis,
Hoſtibus in mediis regna tenere valet.
Telemacho veniet (vivat modo) fortior ætas:
Nunc erat auxiliis illa tuenda patris.
Nec mihi ſunt vires inimicos pellere tectis.
Tu citius venias, portus & ara tuis.
Eſt tibi, ſitque precor, natus; qui mollibus annis
In patrias artes erudiendus erat.
Reſpice Laerten, ut jam ſua lumina condas:
Extremum fati ſuſtinet ille diem.
Certe ego, quæ fueram te diſcedente puella,
Protinus ut redeas, facta videbor anus.

EPISTOLA II.

Phyllis Demophoonti.

Hoſpita, Demophoon, tua te Rhodopeia Phyllis
Ultra promiſſum tempus abeſſe queror.
Cornua cum Lunæ pleno ſemel orbe coiſſent,
Littoribus noſtris anchora pacta tua eſt.
Luna quater latuit; toto quater orbe recrevit;
Nec vehit Actæas Sithonis unda rates.
Tempora ſi numeres, bene quæ numeramus amantes;
Non venit ante tuum noſtra querela diem.
Spes quoque lenta fuit. tarde, quæ credita lædunt,
Credimus: invita nunc & amante nocent.
Sæpe fui mendax pro te mihi: ſæpe putavi
Alba procelloſos vela referre Notos.
Theſea devovi, quia te dimittere nollet;
Nec tenuit curſus forſitan ille tuos.
Interdum timui, ne, dum vada tendis ad Hebri,
Merſa foret cana naufraga puppis aqua.
Sæpe Deos ſupplex, ut tu, ſcelerate, valeres,
Sum prece thuricremis devenerata focis.
Sæpe videns ventos cælo pelagoque faventes,
Ipſa mihi dixi; Si valet, ille venit.
Denique fidus amor, quidquid properantibus obſtat,
Finxit; & ad cauſas ingenioſa fui.
At tu lentus abes: nec te jurata reducunt
Numina; nec noſtro motus amore redis.
Demophoon, ventis & verba & vela dediſti.
Vela queror reditu, verba carere fide.
Dic mihi quid feci, niſi non ſapienter amavi?
Crimine te potui demeruiſſe meo.
Unum in me ſcelus eſt; quod te, ſcelerate, recepi:
Sed ſcelus hoc meriti pondus & inſtar habet.
Jura, fides ubi nunc, commiſſaque dextera dextræ?
Quique erat in falſo plurimus ore Deus?
Promiſſus ſocios ubi nunc Hymenæus in annos,
Qui mihi conjugii ſponſor & obſes erat?
Per mare, quod totum ventis agitatur & undis;
Per quod ſæpe ieras, per quod iturus eras:
Perque tuum mihi juraſti (niſi fictus & ille eſt)
Concita qui ventis æquora mulcet, avum:
Per Venerem, nimiumque mihi facientia tela,
Altera tela arcus, altera tela faces:
Junonemque, toris quæ præſidet alma maritis,
Et per tædiferæ myſtica ſacra Deæ.
Si de tot læſis ſua numina quiſque deorum
Vindicet: in pœnas non ſatis unus eris.
At laceras etiam puppes furioſa refeci:
Ut, qua dererer, firma carina foret:
Remigiumque dedi, quo me fugiturus abires.
Heu patior telis vulnera facta meis!
Credidimus blandis, quorum tibi copia, verbis:
Credidimus generi, nominibuſque tuis;
Credidimus lacrimis. an & hæ ſimulare docentur?
Hæ quoque habent artes, quaque jubentur, eunt.
Diis quoque credidimus. quid jam tot pignora nobis?
Parte ſatis potui qualibet inde capi.
Nec moveor, quod te juvi portuque locoque:
Debuit hæc meriti ſumma fuiſſe mei.
Turpiter hoſpitium lecto cumulaſſe jugali
Pœnitet: & lateri conſeruiſſe latus.
Quæ fuit ante illam, mallem ſuprema fuiſſet
Nox mihi: dum potui Phyllis honeſta mori.
Speravi melius, quia me meruiſſe putavi:
Quæcumque ex merito ſpes venit, æqua venit.
Fallere credentem non eſt operoſa puellam
Gloria: ſimplicitas digna favore fuit.
Sum decepta tuis & amans & femina verbis:
Dii faciant, laudis ſumma ſit iſta tuæ.
Inter & Aegidas media ſtatuaris in urbe:
Magnificus titulis ſtet pater ante ſuis.
Cum fuerit Scyron lectus, torvuſque Procruſtes,
Et Sinis, & tauri mixtaque forma viri,
Et domitæ bello Thebæ, fuſique bimembres,
Et pulſata nigri regia cæca Dei:
Hoc tua poſt illos titulo ſignetur imago:
Hic eſt, cujus amans hoſpita capta dolo eſt.
De tanta rerum turba, factiſque parentis,
Sedit in ingenio Creſſa relicta tuo.

Quod ſolum excuſat, ſolum miraris in illo.
  Heredem patriæ, perfide, fraudis agis.
Illa (nec invideo) fruitur meliore marito;
  Inque capiſtratis tigribus alta ſedet.
At mea deſpecti fugiunt connubia Thraces,
  Quod ferar externum præpoſuiſſe meis.
Atque aliquis, Doctas jam nunc eat, inquit, Athenas:
  Armiferam Thracen, qui regat, alter erit.
Exitus acta probat. careat ſucceſſibus opto,
  Quiſquis ab eventu facta notanda putat.
At ſi noſtra tuo ſpumeſcant æquora remo,
  Jam mihi, jam dicar conſuluiſſe meis.
Sed neque conſului: nec te mea regia tanget,
  Feſſaque Biſtonia membra lavabis aqua.
Illa meis oculis ſpecies abeuntis inhæret,
  Cum premeret portus claſſis itura meos.
Auſus es amplecti, colloque infuſus amantis,
  Oſcula per longas jungere preſſa moras:
Cumque tuis lacrimis lacrimas confundere noſtras:
  Quodque foret velis aura ſecunda, queri:
Et mihi diſcedens ſuprema dicere voce:
  Phylli face expectes Demophoonta tuum.
Expectem, qui me numquam viſurus abiſti?
  Expectem pelago vela negata meo?
Et tamen expecto: redeas modo ſerus amanti:
  Ut tua ſit ſolo tempore lapſa fides.
Quid precor infelix? jam te tenet altera conjux
  Forſitan, &, nobis qui male favit, amor.
Utque tibi excidimus, nullam, puto, Phyllida noſti.
  Hei mihi! ſi quæ ſim Phyllis, & unde, rogas.
Quæ tibi, Demophoon, longis erroribus acto
  Threicios portus, hoſpitiumque dedi.
Cujus opes auxere meæ: cui dives egenti
  Munera multa dedi, multa datura fui.
Quæ tibi ſubjeci latiſſima regna Lycurgi,
  Nomine femineo vix ſatis apta regi:
Qua patet umbroſum Rhodope glacialis ad Hæmum,
  Et ſacer admiſſas exigit Hebrus aquas.
Cui mea virginitas avibus libata ſiniſtris,
  Caſtaque fallaci zona recincta manu.
Pronuba Tiſiphone thalamis ululavit in illis,
  Et cecinit mœſtum devia carmen avis.
Adfuit Alecto brevibus torquata colubris;
  Suntque ſepulcrali lumina mota face.
Mœſta tamen ſcopulos fruticoſaque littora calco,
  Quaque patent oculis æquora lata meis.
Sive die laxatur humus, ſeu frigida lucent
  Sidera; proſpicio quis freta ventus agat.
Et quæcumque procul venientia lintea vidi,
  Protinus illa meos auguror eſſe Deos.
In freta procurro, vix me retinentibus undis,
  Mobile qua primas porrigit æquor aquas.
Quo magis accedunt, minus & minus utilis aſto:
  Linquor, & ancillis excipienda cado.
Eſt ſinus adductos modice falcatus in arcus,
  Ultima prærupta cornua mole rigent.
Hinc mihi ſuppoſitas immittere corpus in undas
  Mens fuit; &, quoniam fallere pergis, erit.
Ad tua me fluctus projectam littora portent,
  Occurramque oculis intumulata tuis.
Duritia ferrum ut ſuperes, adamantaque, teque;
  Non tibi ſic, dices, Phylli, ſequendus eram.
Sæpe venenorum ſitis eſt mihi: ſæpe cruenta
  Trajectam gladio morte perire juvat.
Colla quoque, infidis quia ſe nectenda lacertis
  Præbuerunt, laqueis implicuiſſe libet.
Stat nece matura tenerum penſare pudorem:
  In necis electu parva futura mora eſt.
Inſcribere meo cauſſa invidioſa ſepulcro:
  Aut hoc, aut ſimili carmine notus eris.
Phyllida Demophoon leto dedit hoſpes amantem:
  Ille neci cauſam præbuit, ipſa manum.

EPISTOLA III.

Briseis Achilli.

Quam legis, a rapta Briſeide littera venit,
  Vix bene barbarica Græca notata manu.
Quaſcumque aſpicies, lacrimæ fecere, lituras;
  Sed tamen & lacrimæ pondera vocis habent.
Si mihi pauca queri de te dominoque viroque,
  Fas eſt; de domino pauca viroque querar.
Non, ego poſcenti quod ſum cito tradita regi,
  Culpa tua eſt: quamvis hoc quoque culpa tua eſt.
Nam ſimul Eurybates me Talthybiuſque vocarunt;
  Eurybati data ſum Talthybioque comes.
Alter in alterius jactantes lumina vultum,
  Quærebant taciti, noſter ubi eſſet amor.
Differri potui. pœnæ mora grata fuiſſet.
  Hei mihi! diſcedens oſcula nulla dedi.
At lacrimas ſine fine dedi, rupique capillos.
  Infelix iterum ſum mihi viſa capi.
Sæpe ego decepto volui cuſtode reverti;
  Sed, me qui timidam prenderet, hoſtis erat.
Si progreſſa forem, caperer ne forte timebam,
  Quamlibet ad Priami munus itura nurum.
Sed data ſim, quia danda fui. tot noctibus abſum,
  Nec repetor. ceſſas, iraque lenta tua eſt.
Ipſe Menœtiades, tunc, cum tradebar, in aurem,
  Quid fles? hic parvo tempore, dixit, eris.
Nec repetiſſe parum eſt: pugnas, ne reddar, Achille.
  I nunc, & cupidi nomen amantis habe.
Venerunt ad te Telamone & Amyntore nati;
  Ille gradu propior ſanguinis, ille comes:
Laertaque ſatus: per quos comitata redirem.
  Auxerunt blandæ grandia dona preces:
Viginti fulvos operoſo ex ære lebetas;
  Et tripodas ſeptem, pondere & arte pares.
Addita ſunt illis auri bis quinque talenta:
  Bis ſex aſſueti vincere ſemper equi.
Quodque ſupervacuum, forma præſtante puellæ
  Lesbides, everſa corpora capta domo.
Cumque tot his (ſed non opus eſt tibi conjuge) conjux
  Ex Agamemnoniis una puella tribus.
Si tibi ab Atrida pretio redimenda fuiſſem,
  Quæ dare debueras, accipere illa negas?
Qua merui culpa fieri tibi vilis, Achille?
  Quo levis a nobis tam cito fugit amor?
An miſeros triſtis fortuna tenaciter urget?
  Nec venit inceptis mollior aura meis?
Diruta Marte tuo Lyrneſia mœnia vidi:
  Et fueram patriæ pars ego magna meæ.
Vidi conſortes pariter generiſque neciſque
  Tres cecidiſſe: tribus, quæ mihi, mater erat.
Vidi, quantus erat, fuſum tellure cruenta,
  Pectora jactantem ſanguinolenta, virum.
Tot tamen amiſſis te compenſavimus unum.
  Tu dominus, tu vir, tu mihi frater eras.
Tu mihi, juratus per numina matris aquoſæ,
  Utile dicebas ipſe fuiſſe capi.
Scilicet ut, quamvis veniam dotata, repellas;

Et mecum fugias, quæ tibi dentur, opes.
Quin etiam fama eſt, cum craſtina fulſerit Eos,
Te dare nubiferis linea vela Notis.
Quod ſcelus ut pavidas miſeræ mihi contigit aures,
Sanguinis atque animi pectus inane fuit.
Ibis: & o miſeram cui me, violente, relinques?
Quis mihi deſertæ mite levamen erit?
Devorer ante, precor, ſubito telluris hiatu,
Aut rutilo miſſi fulminis igne cremer:
Quam ſine me Phthiis caneſcant æquora remis,
Et videam puppes ire relicta tuas.
Si tibi jam redituſque placent, patriique penates;
Non ego ſum claſſi ſarcina magna tuæ.
Victorem captiva ſequar, non nupta maritum:
Eſt mihi, quæ lanas molliat, apta manus.
Inter Achaiadas longe pulcherrima matres
In thalamos conjux ibit (eatque) tuos.
Digna nurus ſocero, Jovis Æginæque nepote;
Cuique ſenex Nereus proſocer eſſe velit.
Nos humiles famulæque tuæ data penſa trahemus:
Et minuent plenas ſtamina noſtra colos.
Exagitet ne me tantum tua deprecor uxor,
Quæ mihi neſcio quo non erit æqua modo.
Neve meos coram ſcindi patiare capillos:
Et leviter dicas, Hæc quoque noſtra fuit.
Vel patiare licet; dum ne contemta relinquar.
Hic mihi væ miſeræ concutit oſſa metus.
Quid tamen exſpectas? Agamemnona pœnitet iræ,
Et jacet ante tuos Græcia mœſta pedes.
Vince animos iramque tuam, qui cetera vincis.
Quid lacerat Danaas impiger Hector opes?
Arma cape, Æacida, ſed me tamen ante recepta:
Et preme turbatos Marte favente viros.
Propter me mota eſt, propter me deſinat ira:
Simque ego triſtitiæ cauſa moduſque tuæ.
Nec tibi turpe puta precibus ſuccumbere noſtris:
Conjugis Oenides verſus in arma prece eſt.
Res audita mihi, nota eſt tibi. fratribus orba
Devovit nati ſpemque caputque parens.
Bellum erat: ille ferox poſitis ſeceſſit ab armis,
Et patriæ rigida mente negavit opem.
Sola virum conjux flexit. felicior illa!
At mea pro nullo pondere verba cadunt.
Nec tamen indignor: nec me pro conjuge geſſi,
Sæpius in domini ſerva vocata torum.
Me quædam (memini) dominam captiva vocabat:
Servitio, dixi, nominis addis onus.
Per tamen oſſa viri ſubito male tecta ſepulcro,
Semper judiciis oſſa verenda meis,
Perque trium fortes animas, mea numina, fratrum,
Qui bene pro patria cum patriaque jacent,
Perque tuum noſtrumque caput, quæ junximus una,
Perque tuos enſes, cognita tela meis;
Nulla Mycenæum ſociaſſe cubilia mecum
Juro: fallentem deſeruiſſe velis.
Si tibi nunc dicam: Fortiſſime, tu quoque jura,
Nulla tibi ſine me gaudia facta: neges.
At Danai mœrere putant. tibi plectra moventur:
Te tenet in tepido mollis amica ſinu.
Et ſi quis quærat, quare pugnare recuſes:
Pugna nocet: citharæ noxque Venuſque juvant.
Tutius eſt jacuiſſe toro, tenuiſſe puellam,
Threiciam digitis increpuiſſe lyram;
Quam manibus clypeos, & acutæ cuſpidis haſtam,
Et galeam preſſa ſuſtinuiſſe coma.
Sed tibi pro tutis inſignia facta placebant:

Partaque bellando gloria dulcis erat.
An tantum, dum me caperes, fera bella probabas?
Cumque mea patria laus tua victa jacet?
Di melius: validoque, precor, vibrata lacerto
Tranſeat Hectoreum Pelias haſta latus.
Mittite me, Danai; dominum legata rogabo:
Multaque mandatis oſcula miſta feram.
Plus ego quam Phœnix, plus quam facundus Ulyſſes,
Plus ego quam Teucri (credite) frater agam.
Eſt aliquid collum ſolitis tetigiſſe lacertis,
Præſentiſque oculos admonuiſſe ſui.
Sis licet immitis, matriſque ferocior undis;
Ut taceam, lacrimis comminuere meis.
Nunc quoque (ſic omnes Peleus pater impleat annos,
Sic eat auſpiciis Pyrrhus in arma tuis)
Reſpice ſollicitam Briſeida, fortis Achille;
Nec miſeram lenta ferreus ure mora.
Aut, ſi verſus amor tuus eſt in tædia noſtri;
Quam ſine te cogis vivere, coge mori.
Utque facis, coges. abiit corpuſque colorque.
Suſtinet hoc animæ ſpes tamen una tui.
Qua ſi deſtituor, repetam fratreſque virumque:
Nec tibi magnificum femina juſſa mori.
Cur autem jubeas? ſtricto pete corpora ferro.
Eſt mihi, qui foſſo pectore ſanguis eat.
Me petat ille tuus, qui, ſi Dea paſſa fuiſſet,
Enſis in Atridæ pectus iturus erat.
Ah potius ſerves noſtram tua munera vitam.
Quod dederas hoſti victor, amica rogo.
Perdere quos melius poſſis, Neptunia præbent
Pergama. materiam cædis ab hoſte pete.
Me modo, ſive paras impellere remige claſſem,
Sive manes, domini jure venire jube.

EPISTOLA IV.

PHÆDRA HIPPOLYTO.

QUa, niſi tu dederis, caritura eſt ipſa; ſalutem
Mittit Amazonio Creſſa puella viro.
Perlege quodcumque eſt. quid epiſtola lecta nocebit?
Te quoque, in hac aliquid, quod juvet, eſſe poteſt.
His arcana notis terra pelagoque feruntur:
Inſpicit acceptas hoſtis ab hoſte notas.
Ter tecum conata loqui, ter inutilis hæſit
Lingua, ter in primo deſtitit ore ſonus.
Qua licet, & ſequitur, pudor eſt miſcendus amori.
Dicere quæ puduit, ſcribere juſſit Amor.
Quidquid Amor juſſit, non eſt contemnere tutum.
Regnat, & in dominos jus habet ille Deos.
Ille mihi primo dubitanti ſcribere, dixit,
Scribe; dabit victas ferreus ille manus.
Adſit, &, ut noſtras avido fovet igne medullas,
Figat ſic animos in mea vota tuos.
Non ego nequitia ſocialia fœdera rumpam.
Fama (velim quæras) crimine noſtra vacat.
Venit Amor gravius, quo ſerius. urimur intus,
Urimur; & cæcum pectora vulnus habent.
Scilicet ut teneros lædunt juga prima juvencos,
Frenaque vix patitur de grege captus equus:
Sic male vixque ſubit primos rude pectus amores;
Sarcinaque hæc animo non ſedet apta meo.
Ars fit, ubi a teneris crimen condiſcitur annis.
Quæ venit exacto tempore, pejus amat.
Tu nova ſervatæ capies libamina famæ;
Et pariter noſtrum fiet uterque nocens.

Eſt

Eſt aliquid, plenis pomaria carpere ramis,
Et tenui primam deligere ungue roſam.
Si tamen ille prior, quo me ſine crimine geſſi,
Candor ab inſolita labe notandus erat;
At bene ſucceſſit, digno quod adurimur igne:
Pejus adulterio turpis adulter obeſt.
Si mihi concedat Juno fratremque, virumque:
Hippolytum videor præpoſitura Iovi,
Jam quoque (vix credas) ignotas mutor in artes:
Eſt mihi per ſævas impetus ire feras.
Jam mihi prima dea eſt, arcu præſignis adunco
Delia: judicium ſubſequor ipſa tuum.
In nemus ire libet, preſſiſque in retia cervis,
Hortari celeres per juga ſumma canes:
Aut tremulum excuſſo jaculum vibrare lacerto:
Aut in graminea ponere corpus humo.
Sæpe juvat verſare leves in pulvere currus,
Torquentem frenis ora ſequacis equi.
Nunc feror, ut Bacchi furiis Eleleides actæ,
Quæque ſub Idæo tympana colle movent.
Aut quas ſemideæ Dryades, Faunique bicornes
Numine contactas attonuere ſuo,
Namque mihi referunt, cum ſe furor ille remiſit,
Omnia: me tacitam conſcius urit amor.
Forſitan hunc fato generis reddamus amorem:
Et Venus e tota gente tributa petat.
Juppiter Europen (prima eſt ea gentis origo)
Dilexit, tauro diſſimulante deum.
Paſiphae mater decepto ſubdita tauro
Enixa eſt utero crimen onuſque ſuo.
Perfidus Aegides ducentia fila ſecutus
Curva meæ fugit tecta ſororis ope.
En ego nunc, ne forte parum Minoia credar,
In ſocias leges ultima gentis eo.
Hoc quoque fatale eſt: placuit domus una duabus;
Me tua forma capit: capta parente ſoror.
Theſides, Theſeuſque duas rapuere ſorores.
Ponite de noſtra bina tropæa domo.
Tempore, quo vobis inita eſt Cerealis Eleuſis:
Gnoſia me vellem detinuiſſet humus.
Tunc mihi præcipue (necnon tamen ante) placebas;
Acer in extremis oſſibus hæſit amor.
Candida veſtis erat, præcincti flore capilli:
Flava verecundus tinxerat ora rubor,
Quemque vocant aliæ vultum rigidumque trucemque,
Pro rigido, Phædra judice, fortis erat.
Sint procul a nobis juvenes, ut femina, comti:
Fine coli modico forma virilis amat.
Te tuus iſte rigor, poſitique ſine arte capilli,
Et levis egregio pulvis in ore decet.
Sive ferocis equi luctantia colla recurvas,
Exiguo flexos miror in orbe pedes.
Seu lentum valido torques haſtile lacerto,
Ora ferox in ſe verſa lacertus habet.
Sive tenes lato venabula cornea ferro,
Denique noſtra juvat lumina quidquid agas.
Tu modo duritiem ſilvis depone jugoſis:
Non ſum materia digna perire tua.
Quid juvat incinctæ ſtudia exercere Dianæ?
Et Veneri numeros eripuiſſe ſuos?
Quod caret alterna requie, durabile non eſt:
Hæc reparat vires, feſſaque membra levat.
Arcus, & arma tuæ tibi ſunt imitanda Dianæ,
Si numquam ceſſes tendere, mollis erit.
Clarus erat Cephalus ſilvis, multæque per herbam
Conciderant illo percutiente feræ.
Nec tamen Auroræ male ſe præbebat amandum:
Ibat ad hunc ſapiens a ſene Diva viro.
Sæpe ſub ilicibus Venerem, Cinyraque creatum
Suſtinuit poſitos quælibet herba duos.
Arſit & Oenides in Mænalia Atalanta:
Illa feræ ſpolium pignus amoris habet.
Nos quoque jam primum turba numeremur in iſta.
Si Venerem tollas, ruſtica ſilva tua eſt.
Ipſa comes veniam: nec me ſalebroſa movebunt
Saxa, nec obliquo dente timendus aper.
Aequora bina ſuis oppugnant fluctibus Iſthmon,
Et tenuis tellus audit utrumque mare.
Hic tecum Trœzena colam Pittheia regna.
Jam nunc eſt patria gratior illa mea.
Tempore abeſt, aberitque diu Neptunius Heros:
Illum Pirithoi detinet ora ſui.
Præpoſuit Theſeus (niſi ſi manifeſta negamus)
Pirithoum Phædræ, Pirithoumque tibi.
Sola nec hæc nobis injuria venit ab illo.
In magnis læſi rebus uterque ſumus.
Oſſa mei fratris clava perfracta trinodi
Sparſit humi: ſoror eſt præda relicta feris.
Prima ſecurigeras inter virtute puellas
Te peperit, nati digna vigore parens.
Si quæras, ubi ſit; Theſeus latus enſe peregit:
Nec tanto mater pignore tuta fuit.
At nec nupta quidem, tædaque accepta jugali.
Cur, niſi ne caperes regna paterna nothus?
Addidit & fratres ex me tibi: quos tamen omnes
Non ego tollendi cauſa, ſed ille fuit.
O utinam nocitura tibi, pulcherrime rerum,
In medio niſu viſcera rupta forent!
I nunc, i meriti lectum reverere parentis;
Quem fugit, & factis abdicat ille ſuis.
Nec, quia privigno videar coitura noverca,
Terruerint animos nomina vana tuos.
Iſta vetus pietas, ævo moritura futuro,
Ruſtica Saturno regna tenente, fuit.
Juppiter eſſe pium ſtatuit, quodcumque juvaret:
Et fas omne facit fratre marita ſoror.
Illa coit firma generis junctura catena,
Impoſuit nodos cui Venus ipſa ſuos.
Nec labor eſt; celare licet. pete munus ab illa.
Cognato poterit nomine culpa tegi.
Viderit amplexos aliquis; laudabimur ambo.
Dicar privigno fida noverca meo.
Non tibi per tenebras duri reſeranda mariti
Janua, non cuſtos decipiendus erit.
Ut tenuit domus una duos, domus una tenebit.
Oſcula aperta dabas, oſcula aperta dabis.
Tutus eris mecum, laudemque merebere culpa;
Tu licet in lecto conſpiciare meo,
Tolle moras tantum, properataque fœdera junge.
Qui mihi nunc ſævit, ſic tibi parcat Amor.
Non ego dedignor ſupplex humiliſque precari.
Heu! ubi nunc faſtus, altaque verba jacent?
Et pugnare diu, nec me ſummittere culpæ
Certa fui: certi ſi quid haberet Amor.
Victa precor, genibuſque tuis regalia tendo
Brachia. quid deceat, non videt ullus amans.
Depuduit, profuguſque pudor ſua ſigna relinquit.
Da veniam faſſæ, duraque corda doma.
Quo mihi, quod genitor, qui poſſidet æquora, Minos?
Quod veniant proavi fulmina torta manu?
Quod ſit avus, radiis frontem vallatus acutis,
Purpureo tepidum qui movet axe diem?

Nobi-

Nobilitas ſub Amore jacet. miſerere priorum:
Et, mihi ſi non vis parcere, parce meis.
Eſt mihi dotalis tellus Jovis inſula Crete.
Serviat Hippolyto regia tota meo.
Flecte feros animos. potuit corrumpere taurum
Mater. eris tauro ſævior ipſe truci?
Per Venerem parcas oro, quæ plurima mecum eſt:
Sic numquam, quæ te ſpernere poſſit, ames.
Sic tibi ſecretis agilis Dea ſaltibus adſit,
Sylvaque perdendas præbeat alta feras.
Sic faveant Satyri, montanaque numina Panes:
Et cadat adverſa cuſpide foſſus aper.
Sic tibi dent Nymphæ (quamvis odiſſe puellas
Diceris) arentem quæ levet unda ſitim.
Addimus his lacrymas precibus quoque: verba precantis
Perlegis, & lacrymas finge videre meas.

EPISTOLA V.

Œnone Paridi.

PErlegis? an conjux prohibet nova? perlege. non eſt
Iſta Mycenæa littera facta manu.
Pegaſis Oenone, Phrygiis celeberrima ſylvis,
Læſa queror de te, ſi ſinis ipſe, meo.
Quis Deus oppoſuit noſtris ſua numina votis?
Ne tua permaneam, quod mihi crimen obeſt?
Leniter, ex merito quidquid patiare, ferendum eſt:
Quæ venit indignæ pœna, dolenda venit.
Nondum tantus eras, cum, te contenta marito,
Edita de magno flumine Nympha fui.
Qui nunc Priamides, (adſit reverentia vero)
Servus eras. ſervo nubere Nympha tuli.
Sæpe greges inter requievimus arbore tecti;
Miſtaque cum foliis præbuit herba torum.
Sæpe ſuper ſtramen fœnoque jacentibus alto
Defenſa eſt humili cana pruina caſa.
Quis tibi monſtrabat ſaltus venatibus aptos;
Et tegeret catulos qua fera rupe ſuos?
Retia ſæpe comes maculis diſtincta tetendi;
Sæpe citos egi per juga longa canes.
Inciſæ ſervant a te mea nomina fagi:
Et legor Oenone falce notata tua.
Et quantum trunci, tantum mea nomina creſcunt:
Creſcite, & in titulos ſurgite recta meos.
Populus eſt (memini) fluviali conſita ripa,
Eſt in qua noſtri littera ſcripta memor.
Popule, vive precor, quæ conſita margine ripæ
Hoc in rugoſo cortice carmen habes:
Cum Paris Oenone poterit ſpirare relicta,
Ad fontem Xanthi verſa recurret aqua.
Xanthe, retro propera, verſæque recurrite lymphæ.
Suſtinet Oenonen deſeruiſſe Paris.
Illa dies fatum miſeræ mihi dixit: ab illa
Peſſima mutati cœpit amoris hyems:
Qua Venus & Juno, ſumtiſque decentior armis
Venit in arbitrium nuda Minerva tuum.
Attoniti micuere ſinus, gelidusque cucurrit,
Ut mihi narraſti, dura per oſſa tremor.
Conſului (neque enim modice terrebar) anusque,
Longævoſque ſenes: conſtitit eſſe nefas.
Cæſa abies, ſectæque trabes, &, claſſe parata,
Cærula ceratas accipit unda rates.
Fleſti diſcedens: hoc ſaltem parce negare.
Præterito magis eſt iſte pudendus amor.
Et fleſti, & noſtros vidiſti flentis ocellos.

Miſcuimus lacrimas mœſtus uterque ſuas.
Non ſic appoſitis vincitur vitibus ulmus,
Ut tua ſunt collo brachia nexa meo.
Ah quoties, cum te vento quererere teneri,
Riſerunt comites! ille ſecundus erat.
Oſcula dimiſſæ quoties repetita dediſti!
Quam vix ſuſtinuit dicere lingua, Vale!
Aura levis rigido pendentia lintea malo
Suſcitat: & remis eruta canet aqua.
Proſequor infelix oculis abeuntia vela,
Qua licet: & lacrimis humet arena meis.
Utque celer venias, virides Nereidas oro:
Scilicet ut venias in mea damna celer.
Votis ergo meis aliis rediture rediſti?
Hei mihi, pro dira pellice blanda fui!
Aſpicit immenſum moles nativa profundum:
Mons fuit: æquoreis illa reſiſtit aquis.
Hinc ego vela tuæ proſpexi prima carinæ:
Et mihi per fluctus impetus ire fuit.
Dum moror, in ſumma fulſit mihi purpura prora.
Pertimui: cultus non erat ille tuus.
Fit propior, terraſque cita ratis attigit aura:
Femineas vidi corde tremente genas.
Non ſatis id fuerat: quid enim furioſa morabar?
Hærebat gremio turpis amica tuo.
Tunc vero rupique ſinus, & pectora planxi,
Et ſecui madidas ungue rigente genas:
Implevique ſacram querulis ululatibus Iden:
Illinc has lacrimas in mea ſaxa tuli.
Sic Helene doleat, deſertaque conjuge ploret;
Quæque prior nobis intulit, ipſa ferat.
Nunc tibi conveniunt, quæ te per aperta ſequantur
Æquora, legitimos deſtituantque viros.
At cum pauper eras, armentaque paſtor agebas,
Nulla, niſi Oenone, pauperis uxor erat.
Non ego miror opes, nec me tua regia tangit,
Nec de tot Priami dicar ut una nurus.
Non tamen ut Priamus nymphæ ſocer eſſe recuſet;
Aut Hecubæ fuerim diſſimulanda nurus.
Dignaque ſum, & cupio fieri matrona potentis.
Sunt mihi, quas poſſint ſceptra decere, manus.
Nec me, faginea quod tecum fronde jacebam,
Deſpice: purpureo ſum magis apta toro.
Denique, tutus amor meus eſt tibi. nulla parantur
Bella, nec ultrices advehit unda rates.
Tyndaris infeſtis fugitiva repoſcitur armis.
Hac venit in thalamos dote ſuperba tuos.
Quæ ſi ſit Danais reddenda, vel Hectora fratrem,
Vel cum Deiphobo Pulidamanta roga.
Quid gravis Antenor, Priamus quid ſuadeat ipſe,
Conſule; queis ætas longa magiſtra fuit.
Turpe rudimentum, patriæ præponere raptam.
Cauſa pudenda tua eſt: juſta vir arma movet.
Nec tibi, ſi ſapias, fidam promitte Lacænam,
Quæ ſit in amplexus tam cito verſa tuos.
Ut minor Atrides temerati fœdera lecti
Clamat, & externo læſus amore dolet;
Tu quoque clamabis. nulla reparabilis arte
Læſa pudicitia eſt: deperit illa ſemel.
Ardet amore tui: ſic & Menelaon amavit.
Nunc jacet in viduo credulus ille toro.
Felix Andromache, certo bene nupta marito!
Uxor ad exemplum fratris habenda fui.
Tu levior foliis, tunc cum, ſine pondere ſucci,
Mobilibus ventis arida facta cadunt.
Et minus eſt in te, quam ſumma pondus ariſta,

Quæ

Quæ levis aſſiduis ſolibus uſta riget,
Hoc tua (nam recolo) quondam germana canebat,
Sic mihi diffuſis vaticinata comis:
Quid facis, Oenone? quid arenæ ſemina mandas?
Non profecturis littora bubus aras,
Graja juvenca venit, quæ te, patriamque, domumque
Perdat. io prohibe; Graja juvenca venit.
Dum licet, obſcœnam ponto, Di, mergite puppim,
Heu quantum Phrygii ſanguinis illa vehit!
Dixerat. in curſu famulæ rapuere furentem.
At mihi flaventes diriguere comæ.
Ah nimium miſeræ vates mihi vera fuiſti!
Poſſidet en ſaltus illa juvenca meos.
Sit facie quamvis inſignis, adultera certe eſt.
Deſeruit ſocios hoſpite capta Deos.
Illam de patria Theſeus, (niſi nomine fallor)
Neſcio quis Theſeus, abſtulit ante ſua.
A juvene & cupido credatur reddita virgo;
Unde hoc compererim tam bene, quæris? amo.
Vim licet appelles, & culpam nomine veles:
Quæ toties rapta eſt, præbuit ipſa rapi.
At manet Oenone fallenti caſta marito:
Et poteras falli legibus ipſe tuis.
Me Satyri celeres (ſilvis ego tecta latebam)
Quæſierunt rapido turba proterva pede:
Cornigerumque caput pinu præcinctus acuta
Faunus, in immenſis qua tumet Ida jugis.
Me fide conſpicuus Trojæ munitor amavit.
Ille meæ ſpolium virginitatis habet.
Id quoque luctando: rupi tamen ungue capillos;
Oraque ſunt digitis aſpera facta meis,
Nec pretium ſtupri gemmas aurumque popoſci,
Turpiter ingenuum munera corpus emunt,
Ipſe ratus dignam, medicas mihi tradidit artes;
Admiſitque meas ad ſua dona manus.
Quæcumque herba potens ad opem, radixque medendi
Vtilis in toto naſcitur orbe, mea eſt.
Me miſeram, quod amor non eſt medicabilis herbis!
Deficior prudens artis ab arte mea.
Ipſe repertor opis vaccas paviſſe Pheræas
Fertur, & e noſtro ſaucius igne fuit.
Quod neque graminibus tellus fœcunda creandis,
Nec Deus auxilium, tu mihi ferre potes.
Et potes, & merui. dignæ miſerere puellæ.
Non ego cum Danais arma cruenta fero.
Sed tua ſum, tecumque fui puerilibus annis:
Et tua, quod ſupereſt temporis, eſſe precor.

EPISTOLA VI.

HYPSIPYLE JASONI.

Littora Theſſaliæ reduci tetigiſſe carina
Diceris, auratæ vellere dives ovis.
Gratulor incolumi, quantum ſinis. hoc tamen ipſa
Debueram ſcripto certior eſſe tuo.
Nam, ne pacta tibi præter mea regna redires,
Cum cuperes; ventos non habuiſſe potes.
Quamlibet adverſo ſignetur epiſtola vento,
Hypſipyle miſſa digna ſalute fui.
Cur mihi fama prior, quam nuncia littera, venit,
Iſſe ſacros Marti ſub juga panda boves?
Seminibus jactis ſegetes adoleſſe virorum,
Inque necem dextra non eguiſſe tua?
Pervigilem ſpolium pecudis ſervaſſe draconem,
Rapta tamen forti vellera fulva manu?
O, ego ſi poſſem timide credentibus, Iſta
Ipſe mihi ſcripſit, dicere, quanta forem!
Quid queror officium lenti ceſſaſſe mariti?
Obſequium, maneo ſi tua, grande tuli.
Barbara narratur veniſſe venefica tecum,
In mihi promiſſi parte recepta tori.
Credula res amor eſt. utinam temeraria dicar
Criminibus falſis inſimulaſſe virum!
Nuper ab Hæmoniis hoſpes mihi Theſſalus oris
Venerat; & tactum vix bene limen erat:
Æſonides, dixi, quid agit meus? ille pudore
Hæſit in oppoſita lumina fixus humo.
Protinus exilui; tunicisque a pectore ruptis,
Vivit? an, exclamo, me quoque fata trahunt?
Vivit, ait. timidumque mihi jurare coegi.
Vix mihi, teſte Deo, credita vita tua eſt.
Ut rediit animus, tua facta requirere cœpi.
Narrat ahenipedes Martis araſſe boves:
Vipereos dentes in humum pro ſemine jactos,
Et ſubito natos arma tuliſſe viros:
Terrigenas populos, civili Marte peremtos,
Impleſſe ætatis fata diurna ſuæ.
Devicto ſerpente, iterum, ſi vivat Iaſon,
Quærimus. alternant ſpeſque timorque fidem.
Singula dum narrat; ſtudio curſuque loquendi
Detegit ingenio vulnera facta tuo.
Heu! ubi pacta fides? ubi connubialia jura?
Faxque ſub arſuros dignior ire rogos?
Non ego ſum furtim tibi cognita. pronuba Juno
Adfuit, & ſertis tempora vinctus Hymen.
At mihi nec Juno, nec Hymen, ſed triſtis Erinnys
Prætulit infauſtas ſanguinolenta faces.
Quid mihi cum Minyis? quid cum Tritonide pinu?
Quid tibi cum patria, navita Tiphy, mea?
Non erat hic aries villo ſpectabilis aureo:
Nec ſenis Æetæ regia Lemnos erat.
Certa fui primo (ſed me mala fata trahebant)
Hoſpita feminea pellere caſtra manu.
Lemniadeſque viros, nimium quoque, vincere norunt.
Milite tam forti vita tuenda fuit.
Urbe virum vidi, tectoque animoque recepi:
Hic tibi biſque æſtas, biſque cucurrit hiems.
Tertia meſſis erat: cum tu, dare vela coactus,
Impleſti lacrymis talia verba tuis:
Abſtrahor, Hypſipyle: ſed (dent modo fata recurſus)
Vir tuus hinc abeo: vir tibi ſemper ero.
Quod tamen e nobis gravida celatur in alvo,
Vivat; & ejuſdem ſimus uterque parens.
Hactenus: &, lacrimis in falſa cadentibus ora,
Cetera te memini non potuiſſe loqui.
Ultimus e ſociis ſacram conſcendis in Argo.
Illa volat: ventus concava vela tenet.
Cærula propulſæ ſubducitur unda carinæ:
Terra tibi, nobis aſpiciuntur aquæ.
In latus omne patens turris circumſpicit undas.
Huc feror; & lacrimis oſque ſinuſque madent.
Per lacrimas ſpecto; cupidæque faventia menti
Longius aſſueto lumina noſtra vident.
Adde preces caſtas, immixtaque vota timori,
Nunc quoque te ſalvo perſolvenda mihi.
Vota ego perſolvam? votis Medea fruetur?
Cor dolet; atque ira mixtus abundat amor.
Dona feram templis, vivum quod Iaſona perdo?
Hoſtia pro damnis concidet icta meis?
Non equidem ſecura fui; ſemperque verebar,
Ne pater Argolica ſumeret urbe nurum.

Argolidas timui: nocuit mihi barbara pellex.
Non expectata vulnus ab hoſte tuli.
Nec facie meritiſve placet; ſed carmine movit,
Diraque cantata pabula falce metit.
Illa reluctantem curru deducere Lunam
Nititur, & tenebris abdere Solis equos.
Illa refrænat aquas, obliquaque flumina ſiſtit:
Illa loco ſilvas, vivaque ſaxa movet.
Per tumulos errat paſſis diſcincta capillis,
Certaque de tepidis colligit oſſa rogis.
Devovet abſentes, ſimulacraque cerea figit,
Et miſerum tenues in jecur urget acus.
Et quæ neſcierim melius. male quæritur herbis,
Moribus & forma conciliandus, amor.
Hanc potes amplecti? thalamoque relictus in uno
Impavidus ſomno nocte ſilente frui?
Scilicet ut tauros, ita te juga ferre coegit:
Quaque feros angues, te quoque mulcet ope.
Adde, quod adſcribi factis procerumque tuiſque
Se favet, & titulo conjugis uxor obeſt.
Atque aliquis Peliæ de partibus acta venenis
Imputat, & populum, qui ſibi credat, habet.
Non hæc Æſonides, ſed Phaſias Æetine
Aurea Phryxeæ terga revellit ovis.
Non probat Alcimede mater tua; conſule matrem:
Non pater, a gelido cui venit axe nurus.
Illa ſibi Tanai, Scythiæque paludibus udæ
Quærat, & a patria Phaſidos uſque, virum.
Mobilis Æſonide, vernaque incertior aura,
Cur tua polliciti pondere verba carent?
Vir meus hinc ieras, vir non meus inde rediſti.
Sim reducis conjux, ſicut euntis eram.
Si te nobilitas, generoſaque nomina tangunt;
En ego Minoo nata Thoante feror.
Bacchus avus, Bacchi conjux redimita corona,
Præradiat ſtellis ſigna minora ſuis.
Dos tibi Lemnos erit, terra ingenioſa colenti:
Me quoque res tales inter habere potes.
Nunc etiam peperi. gratare ambobus, Iaſon:
Dulce mihi gravidæ fecerat auctor onus.
Felix in numero quoque ſum; prolemque gemellam
Pignora Lucina bina favente dedi.
Si quæris, cui ſint ſimiles; cognoſceris illis.
Fallere non norunt: cetera patris habent.
Legatos quos pæne dedi pro matre ferendos:
Sed tenuit cœptas ſæva noverca vias.
Medeam timui; plus eſt Medea noverca.
Medeæ faciunt ad ſcelus omne manus.
Spargere quæ fratris potuit laniata per agros
Corpora, pignoribus parceret illa meis?
Hanc tamen, o demens, Colchiſque ablate venenis,
Diceris Hypſipyles præpoſuiſſe toro.
Turpiter illa virum cognovit adultera virgo:
Me tibi, teque mihi tæda pudica dedit.
Prodidit illa patrem: rapui de cæde Thoanta.
Deſeruit Colchos: me mea Lemnos habet.
Quid refert, ſcelerata piam ſi vincit, & ipſo
Crimine dotata eſt, emeruitque virum?
Lemniadum facinus culpo, non miror, Iaſon.
Quamlibet iratis ipſe dat arma dolor.
Dic age, ſi ventis, ut oportuit, actus iniquis
Intraſſes portus tuque comeſque meos:
Obviaque exiſſem fœtu comitata gemello:
(Hiſcere nempe tibi terra roganda fuit.)
Quo vultu natos, quo me, ſcelerate, videres?
Perfidiæ pretio qua nece dignus eras?
Ipſe quidem per me tutus ſoſpeſque fuiſſes:
Non quia tu dignus, ſed quia mitis ego.
Pellicis ipſa meos impleſſem ſanguine vultus,
Quoſque veneficiis abſtulit illa ſuis.
Medeæ Medea forem. quod ſi quid ab alto
Juſtus adeſt votis Juppiter ipſe meis;
Quod gemit Hypſipyle, lecti quoque ſubnuba noſtri
Mœreat, & leges ſanciat ipſa ſuas.
Utque ego deſtituor conjux materque duorum;
A totidem natis orba ſit, atque viro.
Nec male parta diu teneat, pejuſque relinquat.
Exulet, & toto quærat in orbe fugam.
Quam fratri. germana fuit, miſeroque parenti
Filia; tam natis, tam ſit acerba viro.
Cum mare, cum terras conſumſerit, aera tentet.
Erret inops, exſpes, cæde cruenta ſua.
Hæc ego conjugio fraudata Thoantias oro.
Vivite devoto nuptaque virque toro.

EPISTOLA VII.

DIDO ÆNEÆ.

Sic, ubi fata vocant, udis abjectus in herbis
Ad vada Mæandri concinit albus olor.
Nec, quia te noſtra ſperem prece poſſe moveri,
Alloquor: adverſo vovimus iſta Deo.
Sed merita & famam, corpuſque, animumque pudicum
Cum male perdiderim, perdere verba leve eſt.
Certus es ire tamen, miſeramque relinquere Dido:
Atque iidem venti vela fidemque ferent.
Certus es, Ænea, cum fœdere ſolvere naves:
Quæque ubi ſint neſcis, Itala regna ſequi.
Nec nova Carthago, nec te creſcentia tangunt
Mœnia, nec ſceptro tradita ſumma tuo.
Facta fugis, facienda petis. quærenda per orbem
Altera, quæſita eſt altera terra tibi.
Ut terram invenias, quis eam tibi tradet habendam?
Quis ſua non notis arva tenenda dabit?
Alter habendus amor tibi reſtat, & altera Dido:
Quamque iterum fallas, altera danda fides.
Quando erit, ut condas inſtar Carthaginis urbem,
Et videas populos altus ab arce tuos?
Omnia ut eveniant, nec te tua vota morentur,
Unde tibi, quæ te ſic amet, uxor erit?
Uror, ut inducto ceratæ ſulfure tædæ:
Ut pia fumoſis addita thura focis.
Æneas oculis ſemper vigilantis inhæret:
Ænean animo noxque dieſque refert.
Ille quidem male gratus, & ad mea munera ſurdus,
Et quo, ſi non ſim ſtulta, carere velim:
Non tamen Ænean, quamvis male cogitat, odi:
Sed queror infidum, queſtaque pejus amo.
Parce Venus nurui, durumque amplectere fratrem,
Frater Amor: caſtris militet ille tuis.
Aut ego, quem cœpi (neque enim dedignor) amare,
Materiam curæ præbeat ille meæ.
Fallor; & iſta mihi falſo jactatur imago.
Matris ab ingenio diſſidet ille ſuæ.
Te lapis, & montes, innataque rupibus altis
Robora, te ſævæ progenuere feræ:
Aut mare, quale vides agitari nunc quoque ventis:
Quo tamen adverſis fluctibus ire paras.
Quo fugis? obſtat hyems: hyemis mihi gratia proſit.
Aſpice, ut everſas concitet Eurus aquas.
Quod tibi maluerim, ſine me debere procellis.

Juſtior eſt animo ventus & unda tuo.
Non ego ſum tanti (quamvis merearis, inique,)
Ut pereas, dum me per freta longa fugis.
Exerces pretioſa odia, & conſtantia magno:
Si, dum me careas, eſt tibi vile mori.
Jam venti ponent; ſtrataque æqualiter unda,
Cæruleis Triton per mare curret equis.
Tu quoque cum ventis utinam mutabilis eſſes!
Et, niſi duritia robora vincis, eris.
Quid? ſi neſcieris, inſana quid æquora poſſint?
Expertæ toties tam male credis aquæ?
Ut pelago ſuadente etiam retinacula ſolvas,
Multa tamen latus triſtia pontus habet.
Nec violaſſe fidem tentantibus æquora prodeſt.
Perfidiæ pœnas exigit ille locus.
Præcipue cum læſus Amor: quia mater Amoris
Nuda Cytheriacis edita fertur aquis.
Perdita ne perdam timeo, noceamve nocenti;
Neu bibat æquoreas naufragus hoſtis aquas.
Vive, precor: ſic te melius, quam funere, perdam.
Tu potius leti cauſa ferare mei.
Finge, age, te rapido (nullum ſit in omine pondus)
Turbine deprendi: quid tibi mentis erit?
Protinus occurrent falſæ perjuria linguæ,
Et Phrygia Dido fraude coacta mori.
Conjugis ante oculos deceptæ ſtabit imago
Triſtis, & effuſis ſanguinolenta comis.
Quidquid id eſt, totum merui, concedite dicas:
Quæque cadent, in te fulmina miſſa putes.
Da breve ſævitiæ ſpatium pelagique tuæque:
Grande moræ pretium tuta futura via eſt.
Nec mihi parcatur; puero parcatur Iulo.
Te ſatis eſt titulum mortis habere meæ.
Quid puer Aſcanius, quid Di meruere Penates?
Ignibus ereptos obruet unda Deos.
Sed neque fers tecum: nec, quæ mihi, perfide, jactas,
Preſſerunt humeros ſacra paterque tuos.
Omnia mentiris. nec enim tua fallere lingua
Incipit a nobis, primaque plector ego.
Si quæras, ubi ſit formoſi mater Iuli:
Occidit a duro ſola relicta viro.
Hæc mihi narraras: at me movere merentem.
Illa minor culpa pœna futura mea eſt.
Nec mihi mens dubia eſt, quin te tua numina damnent.
Per mare, per terras ſeptima jactat hiems.
Fluctibus ejectum tuta ſtatione recepi,
Vixque bene audito nomine, regna dedi.
His tamen officiis utinam contenta fuiſſem;
Et mihi concubitus fama ſepulta foret!
Illa dies nocuit, qua nos declive ſub antrum
Cæruleus ſubitis compulit imber aquis.
Audieram vocem; Nymphas ululaſſe putavi.
Eumenides fatis ſigna dedere meis.
Exige læſe pudor pœnas, violate Sichæo:
Ad quas (me miſeram!) plena pudoris eo.
Eſt mihi marmorea ſacratus in æde Sichæus:
Appoſitæ frondes velleraque alba tegunt.
Hinc ego me ſenſi noto quater ore citari:
Ipſe ſono tenui dixit, Eliſſa, veni.
Nulla mora eſt; venio. venio tibi debita conjux:
Sed tamen admiſſi tarda pudore mei.
Da veniam culpæ; decepit idoneus auctor.
Invidiam noxæ detrahit ille meæ.
Diva parens, ſeniorque pater pia ſarcina nati,
Spem mihi manſuri rite dedere viri.
Si fuit errandum, cauſas habet error honeſtas.
Adde fidem; nulla parte pigendus erit.
Durat in extremum, vitæque noviſſima noſtræ
Proſequitur fati, qui fuit ante, tenor.
Occidit internas conjux mactatus ad aras:
Et ſceleris tanti præmia frater habet.
Exul agor; cineresque viri patriamque relinquo:
Et feror in duras hoſte ſequente vias.
Applicor ignotis: fratrique elapſa fretoque,
Quod tibi donavi, perfide, littus emo.
Urbem conſtitui; lateque patentia fixi
Mœnia, finitimis invidioſa locis.
Bella tument: bellis peregrina & femina tentor:
Vixque rudes portas urbis & arma paro.
Mille procis placui: qui me coiere querentes
Neſcio quem thalamis præpoſuiſſe ſuis.
Quid dubitas vinctam Gætulo tradere Iarbæ?
Præbuerim ſceleri brachia noſtra tuo.
Eſt etiam frater; cujus manus impia poſſit
Reſpergi noſtro, ſparſa cruore viri.
Pone Deos, & quæ tangendo ſacra profanas:
Non bene cæleſtes impia dextra colit.
Si tu cultor eras elapſis igne futurus;
Pœnitet elapſos ignibus eſſe Deos.
Forſitan & gravidam Dido, ſcelerate, relinquas;
Parſque tui lateat corpore clauſa meo.
Accedet fatis matris miſerabilis infans;
Et nondum nato funeris auctor eris.
Cumque parente ſua frater morietur Iuli;
Pœnaque connexos auferet una duos.
Sed jubet ire Deus. vellem vetuiſſet adire;
Punica nec Teucris preſſa fuiſſet humus.
Hoc duce (nempe Deo) ventis agitaris iniquis,
Et teris in rapido tempora longa freto.
Pergama vix tanto tibi erant repetenda labore,
Hectore ſi vivo quanta fuere forent.
Non patrium Simoenta petis, ſed Tybridis undas.
Nempe, ut pervenias quo cupis, hoſpes eris.
Utque latet, vitatque tuas abſtruſa carinas,
Vix tibi continget terra petita ſeni.
Hos potius populos in dotem, ambage remiſſa,
Accipe, & advectas Pygmalionis opes.
Ilion in Tyriam transfer felicius urbem:
Inque loco regis ſceptra ſacrata tene.
Si tibi mens avida eſt belli, ſi quærit Iulus
Unde ſuo partus Marte triumphus eat;
Quem ſuperet, ne quid deſit, præbebimus hoſtem.
Hic pacis leges, hic locus arma capit.
Tu modo, per matrem, fraternaque tela ſagittas,
Perque fugæ comites Dardana ſacra Deos:
(Sic ſuperent quoſcumque tua de gente reportas,
Mars ferus & damni ſit modus ille tui,
Aſcaniuſque ſuos feliciter impleat annos,
Et ſenis Anchiſæ molliter oſſa cubent)
Parce precor domui, quæ ſe tibi tradit habendam.
Quod crimen dicis, præter amaſſe, meum?
Non ego ſum Phthias, magniſque oriunda Mycenis:
Nec ſteterunt in te virque paterque meus.
Si pudet uxoris; non nupta, ſed hoſpita dicar.
Dum tua ſit Dido, quidlibet eſſe feret.
Nota mihi freta ſunt Afrum frangentia littus:
Temporibus certis dantque negantque viam.
Cum dabit aura viam, præbebis carbaſa ventis.
Nunc levis ejectam continet alga ratem.
Tempus ut obſervem, manda mihi; certius ibis:
Nec te, ſi cupies, ipſa manere ſinam.
Et ſocii requiem poſcunt, laniataque claſſis

Poſtulat exiguas ſemirefecta moras.
Pro meritis, & ſi qua tibi debebimus ultro,
Pro ſpe conjugii tempora parva peto.
Dum freta miteſcunt, & amor: dum tempore & uſu
Fortiter ediſco triſtia poſſe pati.
Sin minus; eſt animus nobis effundere vitam.
In me crudelis non potes eſſe diu.
Adſpicias utinam, quæ ſit ſcribentis imago!
Scribimus; & gremio Troicus enſis adeſt:
Perque genas lacrymæ ſtrictum labuntur in enſem;
Qui jam pro lacrimis ſanguine tinctus erit.
Quam bene conveniunt fato tua munera noſtro!
Inſtruis impenſa noſtra ſepulcra brevi.
Nec mea nunc primo feriuntur pectora telo;
Ille locus ſævi vulnus Amoris habet.
Anna ſoror, ſoror Anna, meæ male conſcia culpæ,
Jam dabis in cineres ultima dona meos.
Nec, conſumta rogis, inſcribar Eliſſa Sichæi;
Hoc tamen in tumuli marmore carmen erit:
Præbuit Æneas & cauſam mortis & enſem.
Ipſa ſua Dido concidit uſa manu.

EPISTOLA VIII.

HERMIONE ORESTI.

ALloquor Hermione nuper fratremque virumque,
Nunc fratrem; nomen conjugis alter habet.
Pyrrhus Achillides, animoſus imagine patris,
Incluſam contra juſque piumque tenet.
Quod potui, renui, ne non invita tenerer:
Cætera femineæ non valuere manus.
Quid facis, Æacide? non ſum ſine vindice, dixi:
Hæc tibi ſub domino, Pyrrhe, puella ſuo eſt.
Surdior ille freto clamantem nomen Oreſtæ
Traxit inornatis in ſua tecta comis.
Quid gravius capta Lacedæmone ſerva tuliſſem,
Si raperet Grajas barbara turba nurus?
Parcius Andromachen vexavit Achaia victrix,
Cum Danaus Phrygias ureret ignis opes.
At tu, cura mei ſi te pia tangit, Oreſte,
Injice non timidas in tua jura manus.
An, ſi quis rapiat ſtabulis armenta recluſis,
Arma feras? rapta conjuge lentus eris?
Sit ſocer exemplo, nuptæ repetitor ademtæ:
Cui pia militiæ cauſa puella fuit.
Si ſocer ignavus vidua ſtertiſſet in aula,
Nupta foret Paridi mater, ut ante fuit.
Nec tu mille rates ſinuoſaque vela pararis,
Nec numeros Danai militis: ipſe veni.
Sic quoque eram repetenda tamen: nec turpe marito,
Aſpera pro caro bella tuliſſe toro.
Quid, quod avus nobis idem Pelopeius Atreus?
Et ſi non eſſes vir mihi, frater eras?
Vir precor uxori, frater ſuccurre ſorori:
Inſtant officio nomina bina tuo.
Me tibi Tyndareus, vita gravis auctor & annis,
Tradidit: arbitrium neptis habebat avus.
At pater Æacidæ promiſerat inſcius acti.
Plus quo, qui prior eſt ordine, poſſet avus.
Cum tibi nubebam, nulli mea tæda nocebat:
Si jungar Pyrrho, tu mihi læſus eris.
Et pater ignoſcet noſtro Menelaus amori.
Succubuit telis præpetis ipſe Dei.
Quem ſibi permiſit, genero permittet amorem.
Proderit exemplo mater amata ſuo.
Tu mihi, quod matri pater, es: quas egerat olim
Dardanius partes advena, Pyrrhus agit.
Ille licet patriis ſine fine ſuperbiat actis;
Et tu quæ referas acta parentis habes.
Tantalides omnes ipſumque regebat Achillem.
Hic pars militiæ; dux erat ille ducum.
Tu quoque habes proavum Pelopem Pelopiſque parentem:
Si melius numeres, a Jove quintus eris.
Nec virtute cares: arma invidioſa tuliſti.
Sed tu quid faceres? induit illa pater.
Materia vellem fortis meliore fuiſſes:
Non lecta eſt, operi ſed data cauſa tuo.
Hanc tamen impleſti; juguloque Ægyſthus aperto
Tecta cruentavit, quæ pater ante tuus.
Increpat Æacides, laudemque in crimina vertit.
Et tamen aſpectus ſuſtinet ille meos.
Rumpor; & ora mihi pariter cum mente tumeſcunt:
Pectoraque incluſis ignibus uſta dolent.
Hermione coram quidquamne objecit Oreſti?
Nec mihi ſunt vires, nec ferus enſis adeſt.
Flere licet certe: flendo diffundimus iram:
Perque ſinum lacrimæ fluminis inſtar eunt.
Has ſolas habeo ſemper, ſemperque profundo.
Hument incultæ fonte perenne genæ.
Hoc generis fato, quod noſtros errat in annos,
Tantalides matres apta rapina ſumus.
Non ego fluminei referam mendacia cycni:
Nec querar in plumis delituiſſe Jovem.
Qua duo porrectus longe freta diſtinet Iſthmos,
Vecta peregrinis Hippodamia rotis.
Caſtori Amyclæo & Amyclæo Polluci
Reddita Mopſopia Tænaris urbe ſoror.
Tænaris, Idæo trans æquor ab hoſpite rapta,
Argolicas pro ſe vertit in arma manus.
Vix equidem memini; memini tamen. omnia luctus,
Omnia ſolliciti plena timoris erant.
Flebat avus, Phœbeque ſoror, fratreſque gemelli:
Orabat ſuperos Leda, ſuumque Jovem.
Ipſa ego non longos etiam nunc ſciſſa capillos
Clamabam, Sine me, me ſine, mater, abis?
Nam conjux aberat. ne non Pelopeia credar,
Ecce Neoptolemo præda parata fui.
Pelides utinam vitaſſet Apollinis arcus!
Damnaret nati facta proterva pater.
Nec quondam placuit, nec nunc placuiſſet Achilli,
Abducta viduum coniuge flere virum.
Quæ mea cæleſtes injuria fecit iniquos?
Quod mihi væ miſeræ ſidus obeſſe querar?
Parva mea ſine matre fui; pater arma ferebat:
Et, duo cum vivant, orba duobus eram.
Non tibi blanditias primis, mea mater, in annis
Incerto dictas ore puella tuli.
Non ego captavi brevibus tua colla lacertis:
Nec gremio ſedi ſarcina grata tuo.
Non cultus tibi cura mei: nec pacta marito
Intravi thalamos, matre parante, novos.
Obvia prodieram reduci tibi; vera fatebor:
Nec facies nobis nota parentis erat.
Te tamen eſſe Helenen, quod eras pulcherrima, ſenſi.
Ipſa requirebas, quæ tibi nata foret.
Pars hæc una mihi conjux bene ceſſit Oreſtes:
Is quoque, ni pro ſe pugnet, ademtus erit.
Pyrrhus habet raptam reduce & victore parente:
Muneris hoc nobis diruta Troja dedit.
Cum tamen altus equis Titan radiantibus inſtat,
Perfruor infelix liberiore malo.

Nox ubi me thalamis ululantem & acerba gementem
  Condidit, in mœſto procubuique toro;
Pro ſomno lacrymis oculi funguntur obortis:
  Quaque licet fugio, ſicut ab hoſte, virum.
Sæpe malis ſtupeo; rerumque oblita locique
  Ignara tetigi Scyria membra manu.
Utque nefas ſenſi; male corpora tacta relinquo:
  Et mihi pollutas credor habere manus.
Sæpe Neoptolemi pro nomine, nomen Oreſtæ
  Exit: & errorem vocis, ut omen, amo.
Per genus infelix juro, generiſque parentem,
  Qui freta, qui terras, qui ſua regna quatit;
Per patris oſſa tui, patrui mihi; quæ tibi debent,
  Quod ſe ſub tumulo fortiter ulta jaceat:
Aut ego præmoriar, primoque extinguar in ævo;
  Aut ego Tantalidæ Tantalis uxor ero.

EPISTOLA IX.

Deianira Herculi.

GRatulor Oechaliam titulis accedere veſtris:
  Victorem victæ ſuccubuiſſe queror.
Fama Pelaſgiadas ſubito pervenit in urbes
  Decolor, & factis inficianda tuis;
Quem numquam Juno, serieſque immenſa laborum
  Fregerit; huic Iolen impoſuiſſe jugum.
Hoc velit Euryſtheus, velit hoc germana Tonantis;
  Lætaque ſit vitæ labe noverca tuæ.
At non ille velit, cui nox (ſi creditur) una
  Non tanti, ut tantus conciperere, fuit.
Plus tibi, quam Juno, nocuit Venus. illa premendo
  Suſtulit: hæc humili ſub pede colla tenet.
Reſpice vindicibus pacatum viribus orbem,
  Qua latam Nereus cærulus ambit humum.
Se tibi pax terræ, tibi ſe tuta æquora debent:
  Impleſti meritis Solis utramque domum.
Quod te laturum eſt, cælum prior ipſe tuliſti:
  Hercule ſuppoſito ſidera fulſit Atlas.
Quid niſi notitia eſt miſero quæſita pudori,
  Si cumulas turpi facta priora nota?
Tene ferunt geminos preſſiſſe tenaciter angues,
  Cum tener in cunis jam Jove dignus eras?
Cœpiſti melius, quam deſinis. ultima primis
  Cedunt: diſſimiles hic vir & ille puer.
Quem non mille feræ, quem non Stheneleius hoſtis,
  Non potuit Juno vincere; vincit Amor.
At bene nupta feror, quia nominer Herculis uxor:
  Sitque ſocer, rapidis qui tonat altus equis.
Quam male inæquales veniunt ad aratra juvenci,
  Tam premitur magno conjuge nupta minor.
Non honor eſt, ſed onus, ſpecies læſura ferentem:
  Si qua voles apte nubere, nube pari.
Vir mihi ſemper abeſt, & conjuge notior hoſpes:
  Monſtraque terribiles perſequiturque feras.
Ipſa domo vidua, votis operata pudicis,
  Torqueor, infeſto ne vir ab hoſte cadat.
Inter ſerpentes aproſque avidoſque leones
  Jactor, & eſuros terna per ora canes.
Me pecudum fibræ, ſimulacraque inania ſomni,
  Ominaque arcana nocte petita movent.
Aucupor infelix incertæ murmura famæ:
  Speque timor dubia, ſpeſque timore cadit.
Mater abeſt, queriturque Deo placuiſſe potenti.
  Nec pater Amphitryon, nec puer Hyllus adeſt.
Arbiter Euryſtheus iræ Junonis iniquæ
  Sentitur nobis, iraque longa Deæ.
Hæc mihi ferre parum eſt: peregrinos addis amores;
  Et mater de te quælibet eſſe poteſt.
Non ego Partheniis temeratam vallibus Augen,
  Nec referam partus, Ormeni nympha, tuos.
Non tibi crimen erunt Theutrantia turba ſorores:
  Quarum de populo nulla relicta tibi.
Una recens crimen præfertur adultera nobis;
  Unde ego ſum Lydo facta noverca Lamo.
Mæandros, toties qui terris errat in iſdem,
  Qui laſſas in ſe ſæpe retorquet aquas;
Vidit in Herculeo ſuſpenſa monilia collo;
  Illo, cui cælum ſarcina parva fuit.
Non puduit fortes auro cohibere lacertos,
  Et ſolidis gemmas appoſuiſſe toris.
Nempe ſub his animam peſtis Nemeæa lacertis
  Edidit: unde humerus tegmina lævus habet.
Auſus es hirſutos mitra redimire capillos:
  Aptior Herculeæ populus alba comæ.
Nec te Mæonia, laſcivæ more puellæ,
  Incingi zona dedecuiſſe putas?
Non tibi ſuccurrit crudi Diomedis imago,
  Efferus humana qui dape pavit equas?
Si te vidiſſet cultu Buſiris in iſto;
  Huic victor victo nempe pudendus eras.
Detrahat Antæus duro redimicula collo;
  Ne pigeat molli ſuccubuiſſe viro.
Inter Ioniacas calathum tenuiſſe puellas
  Diceris; & dominæ pertimuiſſe minas.
Non fugis, Alcide, victricem mille laborum
  Raſilibus calathis impoſuiſſe manum?
Craſſaque robuſto deducis pollice fila,
  Æquaque formoſæ penſa rependis heræ?
Ah quoties, digitis dum torques ſtamina duris,
  Prævalidæ fuſos comminuere manus.
Crederis, infelix, ſcuticæ tremefactus habenis,
  Ante pedes dominæ pertimuiſſe minas.
Eximiis pompis præconia ſumma triumphi,
  Factaque narrabas diſſimulanda tibi.
Scilicet immanes eliſis faucibus hydros
  Infantem cunis involuiſſe manum?
Ut Tegeeus aper cupreſſifero Erymantho
  Incubet, & vaſto pondere lædat humum?
Non tibi Threiciis affixa penatibus ora,
  Non hominum pingues cæde tacentur equæ?
Prodigiumque triplex, armenti dives Iberi
  Geryones; quamvis in tribus unus erat?
Inque canes totidem trunco digeſtus ab uno
  Cerberus, implicitis angue minante comis?
Quæque redundabat fœcundo vulnere ſerpens
  Fertilis, & damnis dives ab ipſa ſuis?
Quique inter lævumque latus lævumque lacertum
  Prægrave compreſſa fauce pependit onus?
Et male confiſum pedibus formaque bimembri
  Pulſum Theſſalicis agmen equeſtre jugis?
Hæc tu Sidonio potes inſignitus amictu
  Dicere? non cultu lingua retenta ſilet?
Se quoque Nympha tuis ornavit Iardanis armis,
  Et tulit e capto nota tropæa viro.
I nunc, tolle animos, & fortia geſta recenſe.
  Quod tu non eſſes jure, vir illa fuit.
Qua tanto minor es, quanto te, maxime rerum,
  Quam quos viciſti, vincere majus erat.
Illi procedit rerum menſura tuarum.
  Cede bonis: hæres laudis amica tuæ.
Pro pudor! hirſuti coſtas exuta leonis

Aſpe-

Aſpera texerunt vellera molle latus.
Falleris, & neſcis: non ſunt ſpolia iſta leonis,
Sed tua. tuque feri victor es; illa tui.
Femina tela tulit Lernæis atra venenis,
Ferre gravem lana vix ſatis apta colum:
Inſtruxitque manum clava domitrice ferarum:
Vidit & in ſpeculo conjugis arma ſui.
Hæc tamen audieram: licuit non credere famæ.
En venit ad ſenſus mollis ab aure dolor.
Ante meos oculos adducitur advena pellex:
Nec mihi, quæ patior, diſſimulare licet.
Non ſinis averti? mediam captiva per urbem
Invitis oculis aſpicienda venit.
Nec venit incultis captarum more capillis,
Fortunam vultus faſſa tegendo ſuos.
Ingreditur late lato ſpectabilis auro:
Qualiter in Phrygia tu quoque cultus eras.
Dat vultum populo ſublime ſub Hercule victo:
Œchaliam vivo ſtare parente putes.
Forſitan &, pulſa Ætolide Deianira,
Nomine depoſito pellicis, uxor erit:
Eurytidoſque Ioles, atque inſani Alcidæ
Turpia famoſus corpora junget Hymen.
Mens fugit admonitu, frigusque perambulat artus,
Et jacet in gremio languida facta manus.
Me quoque cum multis, ſed me ſine crimine amaſti:
Ne pigeat, pugnæ bis tibi cauſa fui.
Cornua flens legit ripis Achelous in udis,
Truncaque limoſa tempora merſit aqua.
Semivir occubuit in letifero Eveno
Neſſus; & infecit ſanguis equinus aquas.
Sed quid ego hæc refero? ſcribenti nuntia venit
Fama, virum tunicæ tabe perire meæ.
Hei mihi! quid feci? quo me furor egit amantem?
Impia quid dubitas Deianira mori?
An tuus in media conjux lacerabitur Œta?
Tu ſceleris tanti cauſa ſuperſtes eris?
Si quid adhuc habeo facti, cur Herculis uxor
Credar; conjugii mors mihi pignus erit.
Tu quoque cognoſces in me, Meleagre, ſororem.
Impia quid dubitas Deianira mori?
Heu devota domus! ſolio ſedet Agrios alto:
Œnea deſertum nuda ſenecta premit.
Exulat ignotis Tydeus germanus in oris.
Alter fatali vivus in igne fuit.
Exegit ferrum ſua per præcordia mater.
Impia quid dubitas Deianira mori?
Deprecor hoc unum, per jura ſacerrima lecti,
Ne videar fatis inſidiata tuis.
Neſſus, ut eſt avidum percuſſus arundine pectus,
Hic, dixit, vires ſanguis amoris habet.
Illita Neſſeo miſi tibi texta veneno.
Impia quid dubitas Deianira mori?
Jamque vale, ſeniorque pater, germanaque Gorge,
Et patria, & patriæ frater ademte tuæ.
Et tu lux oculis hodierna noviſſima noſtris,
Virque, (ſed o poſſis!) & puer Hylle, vale.

EPISTOLA X.

ARIADNE THESEO.

Mitius inveni, quam te, genus omne ferarum:
Credita non ulli, quam tibi, pejus eram.
Quæ legis, ex illo, Theſeu, tibi littore mitto,
Unde tuam ſine me vela tulere ratem.

In quo me ſomnuſque meus male prodidit, & tu
Per facinus ſomnis inſidiate meis.
Tempus erat, vitrea quo primum terra pruina
Spargitur, & tectæ fronde queruntur aves.
Incertum vigilans, an ſomno languida, movi
Theſea prenſuras ſemiſupina manus.
Nullus erat: referoque manus, iterumque retento;
Perque torum moveo brachia: nullus erat.
Excuſſere metus ſomnum. conterrita ſurgo:
Membraque ſunt viduo præcipitata toro.
Protinus adductis ſonuerunt pectora palmis:
Utque erat e ſomno turbida, rapta coma eſt.
Luna fuit: ſpecto, ſi quid, niſi littora, cernam.
Quod videant oculi, nil, niſi littus, habent.
Nunc huc, nunc illuc, & utroque ſine ordine curro:
Alta puellares tardat arena pedes.
Interea toto clamanti littore, Theſeu,
Reddebant nomen concava ſaxa tuum:
Et quoties ego te, toties locus ipſe vocabat.
Ipſe locus miſeræ ferre volebat opem.
Mons fuit; apparent frutices in vertice rari:
Nunc ſcopulus raucis pendet adeſus aquis.
Aſcendo; vires animus dabat: atque ita late
Æquora proſpectu metior alta meo.
Inde ego (nam ventis quoque ſum crudelibus uſa)
Vidi præcipiti carbaſa tenta Noto.
Aut vidi: aut etiam, cum me vidiſſe putarem,
Frigidior glacie ſemianimiſque fui.
Nec languere diu patitur dolor. excitor illo,
Excitor; & ſumma Theſea voce voco.
Quo fugis? exclamo: ſcelerate, revertere, Theſeu.
Flecte ratem, numerum non habet illa tuum.
Hæc ego. quod voci deerat, plangore replebam.
Verbera cum verbis miſta fuere meis.
Si non audires, ut ſaltem cernere poſſes,
Jactatæ late ſigna dedere manus.
Candidaque impoſui longæ velamina virgæ,
Scilicet oblitos admonitura mei.
Jamque oculis ereptus eras: tum denique flevi.
Torpuerant molles ante dolore genæ.
Quid potius facerent, quam me mea lumina flerent,
Poſtquam deſieram vela videre tua?
Aut ego diffuſis erravi ſola capillis,
Qualis ab Ogygio concita Baccha Deo:
Aut mare proſpiciens in ſaxo frigida ſedi:
Quamque lapis ſedes, tam lapis ipſa fui.
Sæpe torum repeto, qui nos acceperat ambos;
Sed non acceptos exhibiturus erat.
Et tua, qua poſſum, pro te veſtigia tango;
Strataque, quæ membris intepuere tuis.
Incumbo; lacrimiſque toro manante profuſis,
Preſſimus, exclamo, te duo: redde duos.
Venimus huc ambo: cur non diſcedimus ambo?
Perfide, pars noſtri, lectule, major ubi eſt?
Quid faciam? quo ſola ferar? vacat inſula cultu.
Non hominum video, non ego facta boum.
Omne latus terræ cingit mare. navita nuſquam:
Nulla per ambiguas puppis itura vias.
Finge dari comiteſque mihi, ventoſque, ratemque;
Quid ſequar? acceſſus terra paterna negat.
Ut rate felici pacata per æquora labar;
Temperet ut ventos Æolus; exul ero.
Non ego te, Crete, centum digeſta per urbes,
Aſpiciam, puero cognita terra Jovi.
Nam pater, & tellus juſto regnata parenti,
Prodita ſunt facto nomina cara meo.

Cum

Cum tibi, ne victor tecto morerere recurvo,
Quæ regerent paſſus, pro duce fila dedi.
Cum mihi dicebas, Per ego ipſa pericula juro,
Te fore, dum noſtrum vivet uterque, meam.
Vivimus: & non ſum, Theſeu, tua. ſi modo vivis,
Femina, perjuri fraude ſepulta viri.
Me quoque, qua fratrem, mactaſſes, improbe, clava.
Eſſet, quam dederas, morte ſoluta fides.
Nunc ego non tantum, quæ ſum paſſura, recordor;
Sed quæcumque poteſt ulla relicta pati.
Occurrunt animo pereundi mille figuræ:
Morſque minus pœnæ, quam mora mortis, habet,
Jam jam venturos aut hac, aut ſuſpicor illac,
Qui lanient avido viſcera dente, lupos.
Forſitan & fulvos tellus alat iſta leones.
Quis ſcit, an hæc ſævas tigridas inſula habet?
Et freta dicuntur magnas expellere phocas.
Quid vetat & gladios per latus ire meum?
Tantum ne religer dura captiva catena;
Neve traham ſerva grandia penſa manu:
Cui pater eſt Minos, cui mater filia Phœbi:
Quodque magis memini, quæ tibi pacta fui,
Si mare, ſi terras, porrectaque littora vidi;
Multa mihi terræ, multa minantur aquæ.
Cælum reſtabat. timeo ſimulacra Deorum.
Deſtituor rapidis præda cibuſque feris.
Sive colunt habitantque viri, diffidimus illis.
Externos didici læſa timere viros.
Viveret Androgeos utinam: nec facta luiſſes
Impia funeribus, Cecropi terra, tuis!
Nec tua mactaſſet nodoſo ſtipite, Theſeu,
Ardua parte virum dextera, parte bovem!
Nec tibi, quæ reditus monſtrarent, fila dediſſem,
Fila per adductas ſæpe recepta manus!
Non equidem miror, ſi ſtat victoria tecum,
Strataque Cretæam bellua tinxit humum.
Non poterant figi præcordia ferrea cornu:
Ut te non tegeres, pectore tutus eras.
Illic tu ſilices, illic adamanta tuliſti:
Illic qui ſilicem Theſea vincat habes.
Crudeles ſomni, quid me tenuiſtis inertem?
At ſemel æterna nocte premenda fui.
Vos quoque, crudeles venti, nimiumque parati,
Flaminaque in lacrymas officioſa meas.
Dextera crudelis, quæ me fratremque necavit:
Et data poſcenti nomen inane fides,
In me jurarunt ſomnus ventuſque fideſque.
Prodita ſum cauſis una puella tribus.
Ergo ego nec lacrimas matris moritura videbo:
Nec, mea qui digitis lumina condat, erit?
Spiritus infelix peregrinas ibit in auras:
Nec poſitos artus unget amica manus?
Oſſa ſuperſtabunt volucres inhumata marinæ?
Hæc ſunt officiis digna ſepulcra meis?
Ibis Cecropios portus: patriaque receptus
Cum ſteteris urbis celſus in arce tuæ,
Et bene narraris letum taurique virique,
Sectaque per dubias ſaxea tecta vias;
Me quoque narrato ſola tellure relictam.
Non ego ſum titulis ſurripienda tuis.
Nec pater eſt Ægeus; nec tu Pittheidos Æthræ
Filius: auctores ſaxa fretumque tui.
Di facerent, ut me ſumma de puppe videres!
Moviſſet vultus mœſta figura tuos.
Nunc quoque non oculis, ſed, qua potes, aſpice mente
Hærentem ſcopulo, quem vaga pulſat aqua.
Aſpice demiſſos lugentis in ore capillos;
Et tunicas lacrimis, ſicut ab imbre, graves.
Corpus, ut impulſæ ſegetes Aquilonibus, horret:
Litteraque articulo preſſa tremente labat.
Non te per meritum, quoniam male ceſſit, adoro.
Debita ſit facto gratia nulla meo:
Sed nec pœna quidem. ſi non ego cauſa ſalutis,
Non tamen eſt, cur ſis tu mihi cauſa necis.
Has tibi, plangendo lugubria pectora, laſſas
Infelix tendo trans freta longa manus.
Hos tibi, qui ſuperant, oſtendo mœſta capillos.
Per lacrimas oro, quas tua facta movent:
Flecte ratem, Theſeu, verſoque relabere vento.
Si prius occidero, tu tamen oſſa feres.

EPISTOLA XI.

CANACE MACAREO.

SI qua tamen cæcis errabunt ſcripta lituris,
Oblitus a dominæ cæde libellus erit.
Dextra tenet calamum; ſtrictum tenet altera ferrum,
Et jacet in gremio charta ſoluta meo.
Hæc eſt Æolidos fratri ſcribentis imago:
Sic videor duro poſſe placere patri.
Ipſe necis cuperem noſtræ ſpectator adeſſet,
Auctoriſque oculis exigeretur opus.
Ut ferus eſt, multoque ſuis truculentior Euris,
Spectaſſet ſiccis vulnera noſtra genis.
Scilicet eſt aliquid, cum ſævis vivere ventis:
Ingenio populi convenit ille ſui.
Ille Noto Zephyroque, & Sithonio Aquiloni
Imperat, & pennis, Eure proterve, tuis.
Imperat (heu!) ventis, tumidæ non imperat iræ:
Poſſidet & vitiis regna minora ſuis.
Quid juvat admotam per avorum nomina cælo
Inter cognatos poſſe referre Jovem?
Num minus infeſtum funebria munera ferrum
Feminea teneo, non mea tela, manu?
O utinam, Macareu, quæ nos commiſit in unum,
Veniſſet leto ſerior hora meo!
Cur umquam plus me, frater, quam frater amaſti?
Et tibi, non debet quod ſoror eſſe, fui?
Ipſa quoque incalui: qualemque audire ſolebam,
Neſcio quem ſenſi corde tepente Deum.
Fugerat ore color: macies adduxerat artus:
Sumebant minimos ora coacta cibos.
Nec ſomni faciles, & nox erat annua nobis:
Et gemitum nullo læſa dolore dabam.
Nec cur hæc facerem, poteram mihi reddere cauſſam:
Nec noram, quid amans eſſet: at illud eram.
Prima malum nutrix animo præſenſit anili:
Prima mihi nutrix, Æoli, dixit, amas.
Erubui, gremioque pudor dejecit ocellos.
Hæc ſatis in tacita ſigna fatentis erant.
Jamque tumeſcebant vitiati pondera ventris,
Ægraque furtivum membra gravabat onus.
Quas mihi non herbas, quæ non medicamina nutrix
Attulit, audaci ſuppoſuitque manu?
Ut penitus noſtris (hoc te celavimus unum)
Viſceribus creſcens excuteretur onus.
Ah! nimium vivax admotis reſtitit infans
Artibus, & tectus tutus ab hoſte fuit.
Jam novies erat orta ſoror pulcherrima Phœbi,
Denaque luciferos Luna movebat equos.
Neſcia quæ faceret ſubitos mihi cauſa dolores,

Et

Et rudis ad partus, & nova miles eram.
Nec tenui vocem. Quid, ait, tua crimina prodis?
Oraque clamantis conſcia preſſit anus.
Quid faciam infelix? gemitus dolor edere cogit;
Sed timor, & nutrix, & pudor ipſe, vetant.
Continuo gemitus elapſaque verba reprendo:
Et cogor lacrimas combibere ipſa meas.
Mors erat ante oculos; & opem Lucina negabat
Et grave, ſi morerer, mors quoque crimen erat.
Cum ſuperincumbens, ſciſſa tunicaque comaque,
Preſſa refoviſti pectora noſtra tuis.
Et mihi, Vive ſoror, ſoror o cariſſima, dixti,
Vive: nec unius corpore perde duos.
Spes bona det vires: fratri nam nupta futura es.
Illius, es de quo mater, & uxor eris.
Mortua (crede mihi) tamen ad tua verba revixi:
Et poſitum eſt uteri crimen onuſque mei.
Quid tibi grataris? media ſedet Æolus aula.
Crimina ſunt oculis ſurripienda patris.
Frugibus infantem, ramiſque albentis olivæ,
Et levibus vittis ſedula celat anus:
Fictaque ſacra facit, dicitque precantia verba.
Dat populus ſacris, dat pater ipſe, viam.
Jam prope limen erat: patrias vagitus ad aures
Venit, & indicio proditur ille ſuo.
Eripit infantem, mentitaque ſacra revelat
Æolus. inſana regia voce ſonat.
Ut mare fit tremulum, tenui cum ſtringitur aura;
Ut quatitur tepido fraxina virga Noto;
Sic mea vibrari pallentia membra videres.
Quaſſus ab impoſito corpore lectus erat.
Irruit; & noſtrum vulgat clamore pudorem:
Et vix a miſero continet ore manus.
Ipſa nihil, præter lacrymas, pudibunda profudi:
Torpuerat gelido lingua retenta metu.
Jamque dari parvum canibuſque, avibuſque nepotem
Juſſerat, in ſolis deſtituique locis.
Vagitus dedit ille miſer; ſenſiſſe putares:
Quaque ſuum poterat voce rogabat avum.
Quid mihi tunc animi credas, germane, fuiſſe;
(Nam potes ex animo colligere ipſe tuo)
Cum mea me coram ſilvas inimicus in altas
Viſcera montanis ferret edenda lupis?
Exierat thalamo: tunc demum pectora plangi
Contigit, inque meas unguibus ire genas.
Interea patrius vultu mœrente ſatelles
Venit, & indignos edidit ore ſonos:
Æolus hunc enſem mittit tibi: tradidit enſem:
Et jubet ex merito ſcire quid iſte velit.
Scimus; & utemur violento fortiter enſe:
Pectoribus condam dona paterna meis.
His mea muneribus, genitor, connubia donas?
Hac tua dote, pater, filia dives erit?
Tolle procul decepte faces, Hymenæe, maritas:
Et fuge turbato tecta nefanda pede.
Ferte faces in me, quas fertis, Erinnyes atræ:
Ut meus ex iſto luceat igne rogus.
Nubite felices Parca meliore, ſorores:
Admiſſi memores ſed tamen eſte mei.
Quid puer admiſit tam paucis editus horis?
Quo læſit facto, vix bene natus, avum?
Si potuit meruiſſe necem, meruiſſe putetur.
Ah miſer admiſſo plectitur ille meo!
Nate, dolor matris, rapidarum præda ferarum,
Hei mihi, natali dilacerate tuo:
Nate, parum fauſti miſerabile pignus amoris;
Hæc tibi prima dies, hæc tibi ſumma fuit.
Non mihi te licuit lacrymis perfundere juſtis:
In tua non tonſas ferre ſepulcra comas.
Non ſuper incubui: non oſcula frigida carpſi.
Diripiunt avidæ viſcera noſtra feræ.
Ipſa quoque infantes cum vulnere proſequar umbras:
Nec mater fuero dicta, nec orba diu.
Tu tamen, o fruſtra miſeræ ſperate ſorori,
Sparſa precor nati collige membra tui:
Et refer ad matrem, ſocioque impone ſepulchro:
Urnaque nos habeat, quamlibet arcta, duos.
Vive memor noſtri, lacrymaſque in vulnere funde:
Neve reformida corpus amantis amans.
Tu (rogo) projectæ nimium mandata ſororis
Perfer. mandatis perfruar ipſa patris.

EPISTOLA XII.

MEDEA JASONI.

At tibi Colchorum (memini) regina vacavi,
Ars mea, cum peteres, ut tibi ferret opem.
Tunc, quæ diſpenſant mortalia fila, ſorores
Debuerant fuſos evolviſſe meos.
Tunc potui Medea mori bene. quicquid ab illo
Produxi vitæ tempore, pœna fuit.
Hei mihi! cur umquam juvenilibus acta lacertis
Phryxeam petiit Pelias arbor ovem?
Cur umquam Colchi Magnetida vidimus Argo;
Turbaque Phaſiacam Graia bibiſtis aquam?
Cur mihi plus æquo flavi placuere capilli;
Et decor, & linguæ gratia ficta tuæ?
Aut (ſemel in noſtras quoniam nova puppis arenas
Venerat, audaces attuleratque viros)
Iſſet anhelatos non præmedicatus in ignes
Immemor Æſonides, oraque adunca boum.
Semina jeciſſet; totidem ſenſiſſet & hoſtes:
Ut caderet cultu cultor ab ipſe ſuo.
Quantum perfidiæ tecum, ſcelerate, periſſet!
Dempta forent capiti quam mala multa meo!
Eſt aliqua ingrato meritum exprobrare voluptas.
Hac fruar: hæc de te gaudia ſola feram.
Juſſus inexpertam Colchos advertere puppim,
Intraſti patriæ regna beata meæ.
Hoc illic Medea fui, nova nupta quod hic eſt.
Quam pater eſt illi, tam mihi dives erat.
Hic Ephyren bimarem; Scythia tenus ille nivoſa
Omne tenet, Ponti qua plaga læva jacet.
Accipit hoſpitio juvenes Æeta Pelaſgos,
Et premitis pictos corpora Graia toros.
Tunc ego te vidi: tunc cœpi ſcire quid eſſes.
Illa fuit mentis prima ruina meæ.
Ut vidi, ut perii; nec notis ignibus arſi.
Ardet ut ad magnos pinea tæda Deos.
Et formoſus eras, & me mea fata trahebant.
Abſtulerant oculi lumina noſtra tui.
Perfide, ſenſiſti. quis enim bene celat amorem?
Eminet indicio prodita flamma ſuo.
Dicitur interea tibi lex; ut dura ferorum
Inſolito premeres vomere colla boum.
Martis erant tauri plus, quam per cornua, ſævi;
Quorum terribilis ſpiritus ignis erat.
Ære pedes ſolidi, prætentaque naribus æra:
Nigra per afflatus hæc quoque facta ſuos.
Semina præterea populos genitura juberis
Spargere devota lata per arva manu,

Qui

Qui peterent ſecum natis tua corpora telis.
Illa eſt agricolæ meſſis iniqua ſuo.
Lumina cuſtodis ſuccumbere neſcia ſomno
Ultimus eſt aliqua decipere arte labor.
Dixerat Æetes. mœſti conſurgitis omnes:
Menſaque purpureos deſerit alta toros.
Quam tibi nunc longe regnum dotale Creuſæ,
Et ſocer, & magni nata Creontis erant?
Triſtis abis. oculis abeuntem proſequor udis:
Et dixit tenui murmure lingua, Vale.
Ut poſitum tetigi thalamo male ſaucia lectum;
Acta eſt per lacrimas nox mihi, quanta fuit.
Ante oculos taurique meos, ſegeteſque nefandæ;
Ante meos oculos pervigil anguis erat.
Hinc amor, hinc timor eſt. ipſum timor auget amorem.
Mane erat, & thalamo chara recepta ſoror
Disjectamque comas averſaque in ora jacentem
Invenit, & lacrimis omnia plena meis.
Orat opem Minyis: petit altera, & altera habebit.
Æſonio juveni, quod rogat illa, damus.
Eſt nemus & piceis & frondibus ilicis atrum:
Vix illuc radiis ſolis adire licet.
Sunt in eo, fuerantque diu, delubra Dianæ:
Aurea barbarica ſtat Dea facta manu.
Neſcio an exciderint mecum loca. venimus illuc.
Orſus es infido ſic prior ore loqui.
Jus tibi & arbitrium noſtræ Fortuna ſalutis
Tradidit: inque tua vitaque morſque manu.
Perdere poſſe ſat eſt, ſi quem juvet ipſa poteſtas.
Sed tibi ſervatus gloria major ero.
Per mala noſtra precor, quorum potes eſſe levamen;
Per genus & numen cuncta videntis avi;
Per triplicis vultus arcanaque ſacra Dianæ;
Et ſi forte alios gens habet iſta Deos:
O virgo, miſerere mei; miſerere meorum.
Effice me meritis tempus in omne tuum.
Quod ſi forte virum non dedignare Pelaſgum,
(Sed mihi tam faciles unde meoſque Deos?)
Spiritus ante meus tenues vaneſcat in auras,
Quam thalamo, niſi tu, nupta ſit ulla meo.
Conſcia ſit Juno, ſacris præfecta maritis;
Et Dea, marmorea cujus in æde ſumus.
Hæc animum (& quota pars hæc ſunt?) movere puellæ
Simplicis; & dextræ dextera juncta meæ.
Vidi etiam lacrimas. an pars eſt fraudis in illis?
Sic cito ſum verbis capta puella tuis.
Jungis & æripedes inaduſto corpore tauros,
Et ſolidam juſſo vomere findis humum.
Arva venenatis pro ſemine dentibus imples:
Naſcitur, & gladios ſcutaque miles habet.
Ipſa ego, quæ dederam medicamina, pallida ſedi;
Cum vidi ſubitos arma tenere viros.
Donec terrigenæ (facinus miſerabile) fratres
Inter ſe ſtrictas conſeruere manus.
Pervigil ecce draco ſquammis crepitantibus horrens
Sibilat, & torto pectore verrit humum.
Dotis opes ubi tunc? ubi tunc tibi regia conjux?
Quique maris gemini diſtinet Iſthmos aquas?
Illa ego, quæ tibi ſum nunc denique barbara facta,
Nunc tibi ſum pauper, nunc tibi viſa nocens;
Flammea ſubduxi medicato lumina ſomno:
Et tibi, quæ raperes, vellera tuta dedi.
Proditus eſt genitor: regnum patriamque reliqui:
Munus in exilio quodlibet eſſe tuli.
Virginitas facta eſt peregrini præda latronis:
Optima cum cara matre relicta ſoror.
At non te fugiens ſine me, germane, reliqui.
Deficit hoc uno littera noſtra loco.
Quod facere auſa mea eſt, non audet ſcribere dextra.
Sic ego, ſed tecum, dilaceranda fui.
Nec tamen extimui (quid enim poſt illa timerem?)
Credere me pelago femina, jamque nocens.
Numen ubi eſt? ubi Di? meritas ſubeamus in alto,
Tu fraudis pœnas, credulitatis ego.
Compreſſos utinam Symplegades eliſiſſent,
Noſtraque adhærerent oſſibus oſſa tuis!
Aut nos Scylla rapax canibus miſiſſet edendos!
Debuit ingratis Scylla nocere viris.
Quæque vomit fluctus totidem, totidemque reſorbet,
Nos quoque Trinacriæ ſuppoſuiſſet aquæ.
Soſpes ad Hæmonias victorque reverteris urbes.
Ponitur ad patrios aurea lana Deos.
Quid referam Peliæ natas pietate nocentes,
Cæſaque virginea membra paterna manu?
Ut culpent alii, tibi me laudare neceſſe eſt:
Pro quo ſum toties eſſe coacta nocens.
Auſus es o, (juſto deſunt ſua verba dolori)
Auſus es, Æſonia, dicere, cede domo.
Juſſa domo ceſſi, natis comitata duobus,
Et, qui me ſequitur ſemper, amore tui.
Ut ſubito noſtras Hymen cantatus ad aures
Venit, & accenſo lampades igne micant,
Tibiaque effundit ſocialia carmina vobis,
At mihi funeſta flebiliora tuba;
Pertimui; nec adhuc tantum ſcelus eſſe putabam:
Sed tamen in toto pectore frigus erat.
Turba ruunt; &, Hymen, clamant: Hymenæe, frequen-(tant.
Quo propior vox hæc, hoc mihi pejus erat.
Diverſi flebant ſervi, lacrimaſque tegebant.
Quis vellet tanti nuncius eſſe mali?
Me quoque, quidquid erat, potius neſcire juvabat:
Sed tanquam ſcirem, mens mea triſtis erat.
Cum minor e pueris juſſus ſtudioque videndi,
Conſtitit ad geminæ limina prima foris:
Hic mihi, Mater, abi; pompam pater, inquit, Iaſon
Ducit, & adjunctos aureus urget equos.
Protinus abſciſſa planxi mea pectora veſte:
Tuta nec a digitis ora fuere meis.
Ire animus mediæ ſuadebat in agmina turbæ,
Sertaque compoſitis demere rapta comis.
Vix me continui, quin ſic laniata capillos
Clamarem, Meus eſt; injiceremque manus.
Læſe pater, gaude: Colchi gaudete relicti:
Inferias umbræ fratris habete mei.
Deſeror (amiſſis regno patriaque domoque)
Conjuge: qui nobis omnia ſolus erat.
Serpentes igitur potui, tauroſque furentes;
Unum non potui perdomuiſſe virum?
Quæque feros pepuli doctis medicatibus ignes,
Non valeo flammas effugere ipſa meas?
Ipſi me cantus, herbæque arteſque relinquunt?
Nil Dea, nil Hecates ſacra potentis agunt?
Non mihi grata dies: noctes vigilantur amaræ:
Nec tener in miſero pectore ſomnus adeſt.
Quæ me non poſſum, potui ſopire draconem,
Utilior cuivis, quam mihi, cura mea eſt.
Quos ego ſervavi, pellex amplectitur artus:
Et noſtri fructus illa laboris habet.
Forſitan &, ſtultæ dum te jactare maritæ
Quæris, & injuſtis auribus apta loqui,
In faciem moreſque meos nova crimina fingas.
Rideat, & vitiis læta ſit illa meis.

Rideat, & Tyrio jaceat ſublimis in oſtro;
Flebit, & ardores vincet aduſta meos.
Dum ferrum flammæque aderunt, ſuccuſque veneni;
Hoſtis Medeæ nullus inultus erit.
Quod ſi forte preces præcordia ferrea tangunt;
Nunc animis audi verba minora meis.
Tam tibi ſum ſupplex, quam tu mihi ſæpe fuiſti:
Nec moror ante tuos procubuiſſe pedes.
Si tibi ſum vilis; communes reſpice natos.
Sæviet in partus dira noverca meos.
Et nimium ſimiles tibi ſunt, & imagine tangor:
Et, quoties video, lumina noſtra madent.
Per ſuperos oro, per avitæ lumina flammæ,
Per meritum, & natos pignora noſtra duos:
Redde torum, pro quo tot res inſana reliqui.
Adde fidem dictis, auxiliumque refer.
Non ego te imploro contra tauroſque viroſque,
Utque tua ſerpens victa quieſcat ope.
Te peto, quem merui, quem nobis ipſe dediſti;
Cum quo ſum pariter facta parente parens.
Dos ubi ſit, quæris; campo numeravimus illo,
Qui tibi laturo vellus arandus erat.
Aureus ille aries villo ſpectabilis aureo,
Dos mea: Quam, dicam ſi tibi, redde; neges.
Dos mea, tu ſoſpes: dos eſt mea, Graja juventus.
I nunc, Siſyphias, improbe, confer opes.
Quod vivis; quod habes nuptam ſocerumque potentem;
Hoc ipſum, ingratus quod potes eſſe, meum eſt.
Quos equidem actutum! ſed quid prædicere pœnam
Attinet? ingentes parturit ira minas.
Quo feret ira, ſequar. facti fortaſſe pigebit.
Et piget infido conſuluiſſe viro.
Viderit iſta Deus, qui nunc mea pectora verſat.
Neſcio quid certe mens mea majus agit.

EPISTOLA XIII.

LAODAMEIA PROTESILAO.

Mittit, & optat amans, quo mittitur, ire ſalutem,
Hæmonis Hæmonio Laodameja viro.
Aulide te fama eſt vento retinente morari.
Ah! me cum fugeres, hic ubi ventus erat?
Tum freta debuerant veſtris obſiſtere remis.
Illud erat ſævis utile tempus aquis.
Oſcula plura viro, mandataque plura dediſſem.
Et ſunt quæ volui dicere plura tibi.
Raptus es hinc præceps: &, qui tua vela vocaret,
Quem cuperent nautæ, non ego, ventus erat.
Ventus erat nautis aptus, non aptus amanti.
Solvor ab amplexu Proteſilae tuo;
Linguaque mandantis verba imperfecta relinquit.
Vix illud potui dicere triſte Vale.
Incubuit Boreas, abreptaque vela tetendit,
Jamque meus longe Proteſilaus erat.
Dum potui ſpectare virum, ſpectare juvabat:
Sumque tuos oculos uſque ſecuta meis.
Ut te non poteram, poteram tua vela videre:
Vela diu vultus detinuere meos.
At poſtquam nec te, nec vela fugacia vidi;
Et quod ſpectarem, nil, niſi pontus, erat;
Lux quoque tecum abiit; tenebris exanguis obortis
Succiduo dicor procubuiſſe genu,
Vix ſocer Iphiclus, vix me grandævus Acaſtus,
Vix mater gelida mœſta refecit aqua,
Officium fecere pium, ſed inutile nobis,
Indignor miſeræ non licuiſſe mori.
Ut rediit animus, pariter rediere dolores;
Pectora legitimus caſta momordit amor.
Nec mihi pectendos cura eſt præbere capillos:
Nec libet aurata corpora veſte tegi.
Ut quas pampinea tetigiſſe Bicorniger haſta
Creditur; huc illuc, quo furor egit, eo.
Conveniunt matres Phylleides, & mihi clamant,
Indue regales, Laodamia, ſinus.
Scilicet ipſa geram ſaturatas murice veſtes:
Bella ſub Iliacis mœnibus ille gerat?
Ipſa comas pectar: galea caput ille prematur?
Ipſa novas veſtes: dura vir arma ferat?
Qua poſſum, ſqualore tuos imitata labores
Dicar: & hæc belli tempora triſtis agam.
Dux Pari Priamide, damno formoſe tuorum,
Tam ſis hoſtis iners, quam malus hoſpes eras.
Aut te Tænariæ faciem culpaſſe maritæ,
Aut illi vellem diſplicuiſſe tuam.
Tu, qui pro rapta nimium, Menelae, laboras,
Hei mihi, quam multis flebilis ultor eris!
Di, precor, a nobis omen removete ſiniſtrum:
Et ſua det reduci vir meus arma Jovi.
Sed timeo: quotieſque ſubit miſerabile bellum,
More nivis lacrimæ ſole madentis eunt.
Ilion & Tenedos, Simoiſque & Xanthus & Ide,
Nomina ſunt ipſo pæne timenda ſono.
Nec rapere auſurus, niſi ſe defendere poſſet,
Hoſpes erat: vires noverat ille ſuas.
Venerat (ut fama eſt) multo ſpectabilis auro,
Quique ſuo Phrygias corpore ferret opes.
Claſſe viriſque potens, per quæ fera bella geruntur:
Et ſequitur regni pars quotacumque ſui.
His ego te victam, conſors Ledæa gemellis,
Suſpicor: hæc Danais poſſe nocere puto.
Hectora neſcio quem timeo. Paris Hectora dixit
Ferrea ſanguinea bella movere manu.
Hectora, quiſquis is eſt, ſi ſum tibi cara, caveto,
Signatum memori pectore nomen habe.
Hunc ubi vitaris, alios vitare memento:
Et multos illic Hectoras eſſe puta,
Et facito dicas, quoties pugnare parabis,
Parcere me juſſit Laodamia ſibi.
Si cadere Argolico fas eſt ſub milite Trojam;
Te quoque non ullum vulnus habente cadat.
Pugnet, & adverſos tendat Menelaus in hoſtes:
Ut rapiat Paridi, quam Paris ante ſibi.
Irruat; & cauſa quem vincit, vincat & armis.
Hoſtibus e mediis nupta petenda viro eſt.
Cauſa tua eſt diſpar. tu tantum vivere pugna,
Inque pios dominæ poſſe redire ſinus.
Parcite, Dardanidæ, de tot (precor) hoſtibus uni;
Ne meus ex illo corpore ſanguis eat.
Non eſt, quem deceat nudo concurrere ferro,
Sævaque in oppoſitos pectora ferre viros.
Fortius ille poteſt, multo quum pugnat amore.
Bella gerant alii; Proteſilaus amet.
Nunc fateor; volui revocare, animuſque ferebat,
Subſtitit auſpicii lingua timore mali.
Cum foribus velles ad Trojam exire paternis,
Pes tuus offenſo limine ſigna dedit.
Ut vidi, ingemui; tacitoque in pectore dixi:
Signa reverſuri ſint precor iſta viri.
Hæc tibi nunc refero, ne ſis animoſus in armis:
Fac meus in ventos hic timor omnis eat.
Sors quoque neſcio quem fato deſignat iniquo,

Qui primus Danaum Troada tangat humum.
Inſelix, quæ prima virum lugebit ademtum!
Di faciant, ne tu ſtrenuus eſſe velis!
Inter mille rates tua ſit milleſima puppis,
Jamque fatigatas ultima verſet aquas.
Hoc quoque præmoneo; de nave noviſſimus exi.
Non eſt, quo properes, terra paterna tibi.
Cum venies, remoque move veloque carinam;
Inque tuo celerem littore ſiſte gradum.
Sive latet Phœbus, ſeu terris altior extat;
Tu mihi luce dolor, tu mihi nocte venis.
Nocte tamen, quam luce, magis. nox grata puellis,
Quarum ſuppoſitus colla lacertus habet.
Aucupor in lecto mendaces cælibe ſomnos.
Dum careo veris, gaudia falſa juvant.
Sed tua cur nobis pallens occurrit imago?
Cur venit a verbis multa querela tuis?
Excutior ſomno, ſimulacraque noctis adoro.
Nulla caret fumo Theſſalis ara meo.
Thura damus, lacrimamque ſuper; qua ſparſa relucet,
Ut ſolet adfuſo ſurgere flamma mero.
Quando ego, te reducem cupidis amplexa lacertis,
Languida lætitia ſolvar ab ipſa mea?
Quando erit, ut lecto mecum bene junctus in uno
Militiæ referas ſplendida facta tuæ?
Quæ mihi dum referes, quamvis audire juvabit,
Multa tamen capies oſcula, multa dabis.
Semper in his apte narrantia verba reſiſtunt.
Promptior eſt dulci lingua referre mora.
Sed cum Troja ſubit, ſubeunt ventique fretumque;
Spes bona ſollicito victa timore cadit.
Hoc quoque, quod venti prohibent exire carinas,
Me movet: invitis ire paratis aquis.
Quis velit in patriam vento prohibente reverti?
A patria pelago vela vetante datis.
Ipſe ſuam non præbet iter Neptunus ad urbem.
Quo ruitis? veſtras quiſque redite domos.
Quo ruitis, Danai; ventos audite vetantes.
Non ſubiti caſus, numinis iſta mora eſt.
Quid petitur tanto, niſi turpis adultera, bello?
Dum licet, Inachiæ vertite vela rates.
Sed quid ego revoco hæc? omen revocantis abeſto,
Blandaque compoſitas aura ſecundet aquas.
Troaſin invideo, quæ ſi lacrimoſa ſuorum
Funera conſpicient, nec procul hoſtis erit;
Ipſa ſuis manibus forti nova nupta marito
Imponet galeam, barbaraque arma dabit.
Arma dabit; dumque arma dabit, ſimul oſcula ſumet.
Hoc genus officii dulce duobus erit.
Producetque virum, dabit & mandata reverti:
Et dicet, Referas iſta face arma Jovi.
Ille, ferens dominæ mandata recentia ſecum,
Pugnabit caute, reſpicietque domum.
Exuet hæc reduci clypeum, galeamque reſolvet,
Excipietque ſuo pectora laſſa ſinu.
Nos ſumus incertæ: nos anxius omnia cogit,
Quæ poſſunt fieri, facta putare, timor.
Dum tamen arma geres diverſo miles in orbe,
Quæ referat vultus eſt mihi cera tuos.
Illi blanditias, illi tibi debita verba
Dicimus: amplexus accipit illa meos.
Crede mihi; plus eſt, quam quod videatur imago.
Adde ſonum ceræ; Proteſilaus erit.
Hanc ſpecto, teneoque ſinu pro conjuge vero:
Et tamquam poſſit verba referre, queror.
Per reditus, corpuſque tuum mea numina juro;
Perque pares animi conjugiique faces;
Perque, quod ut videam canis albere capillis,
Quod tecum poſſis ipſe referre, caput;
Me tibi venturam comitem, quocumque vocaris:
Sive, (quod heu timeo!) ſive ſuperſtes eris.
Ultima mandato claudetur epiſtola parvo.
Si tibi cura mei, ſit tibi cura tui.

EPISTOLA XIV.

HYPERMNESTRA LYNCEO.

Mittit Hypermneſtra de tot modo fratribus uni:
Cetera nuptarum crimine turba jacet.
Clauſa domo teneor, gravibuſque coercita vinclis.
Eſt mihi ſupplicii cauſa, fuiſſe piam.
Quod manus extimuit jugulo dimittere ferrum,
Sum rea. laudarer, ſi ſcelus auſa forem.
Eſſe ream præſtat, quam ſic placuiſſe parenti.
Non piget immunes cædis habere manus.
Me pater igne licet, quem non violavimus, urat;
Quæque aderant ſacris, tendat in ora faces;
Aut illo jugulet, quem non bene tradidit, enſe;
Ut qua non cecidit vir nece, nupta cadam:
Non tamen, ut dicant morientia, Pœnitet, ora,
Efficiet. non es, quam piget eſſe piam.
Pœniteat ſceleris Danaum ſævaſque ſorores.
Hic ſolet eventus facta nefanda ſequi.
Cor pavet admonitu temeratæ ſanguine noctis;
Et ſubitus dextræ præpedit oſſa tremor.
Quam tu cæde putes fungi potuiſſe marita,
Scribere de facta non ſibi cæde timet.
Sed tamen experiar. modo facta crepuſcula terris;
Ultima pars noctis, primaque lucis erat:
Ducimur Inachides magni ſub tecta Pelaſgi;
Et ſocer armatas accipit æde nurus.
Undique collucent præcinctæ lampades auro.
Dantur in invitos impia thura focos.
Vulgus, Hymen, Hymenæe, vocant: fugit ille vocantes.
Ipſa Jovis conjux ceſſit ab urbe ſua.
Ecce mero dubii, comitum clamore frequentes,
Flore novo madidas impediente comas,
In thalamos læti, thalamos ſua buſta feruntur;
Strataque corporibus funere digna premunt.
Jamque cibo vinoque graves ſomnoque jacebant;
Securumque quies alta per Argos erat:
Circum me gemitus morientum audire videbar:
Et tamen audiebam; quodque verebar, erat.
Sanguis abit; mentemque calor corpuſque relinquit:
Inque novo jacui frigida facta toro.
Ut leni Zephyro fragiles vibrantur ariſtæ;
Frigida populeas ut quatit aura comas;
Aut ſic, aut etiam tremui magis. ipſe jacebas:
Quæque tibi dederam vina, ſoporis erant.
Excuſſere metum violenti juſſa parentis.
Erigor; & capio tela tremente manu.
Non ego falſa loquar. ter acutum ſuſtulit enſem,
Ter male ſublato recidit enſe manus.
(Admovi jugulo; ſine me tibi vera fateri;
Admovi jugulo tela paterna tuo.)
Sed timor & pietas crudelibus obſtitit auſis:
Caſtaque mandatum dextra refugit opus.
Purpureos laniata ſinus, laniata capillos,
Exiguo dixi talia verba ſono:
Sævus, Hypermneſtra, pater eſt tibi. juſſa parentis
Effice. germanis ſit comes iſte ſuis.

Femi-

Femina ſum & virgo, natura mitis & annis.
Non faciunt molles ad fera tela manus.
Quin age, dumque jacet, fortes imitare ſorores.
Credibile eſt cæſos omnibus eſſe viros.
Si manus hæc aliquam poſſet committere cædem;
Morte foret dominæ ſanguinolenta ſuæ.
Quo meruere necem patruelia regna tenendo,
Quæ tamen externis danda forent generis?
Finge viros meruiſſe mori: quid fecimus ipſæ?
Quo mihi commiſſo non licet eſſe piæ?
Quid mihi cum ferro? quo bellica tela puellæ?
Aptior eſt digitis lana coluſque meis.
Hæc ego: dumque queror, lacrymæ ſua verba ſequuntur,
Deque meis oculis in tua membra cadunt.
Dum petis amplexus, ſopitaque brachia jactas;
Pæne manus telo ſaucia facta tua eſt.
Jamque patrem, famuloſque patris, lucemque timebam,
Expulerunt ſomnos hæc mea dicta tuos:
Surge age, Belide, de tot modo fratribus unus:
Nox tibi, ni properas, iſta perennis erit.
Territus exſurgis: fugit omnis inertia ſomni.
Aſpicis in timida fortia tela manu.
Quærenti cauſam, Dum nox finit, effuge, dixi.
Dum nox atra ſinit, tu fugis: ipſa moror.
Mane erat: & Danaus generos ex cæde jacentes
Dinumerat. ſummæ criminis unus abes.
Fert male cognatæ jacturam mortis in uno;
Et queritur facti ſanguinis eſſe parum.
Abſtrahor a patriis pedibus, raptamque capillis
(Hæc meruit pietas præmia) carcer habet.
Scilicet ex illo Junonia permanet ira;
Quo bos ex homine eſt, ex bove facta Dea.
At ſatis eſt pœnæ teneram mugiſſe puellam:
Nec modo formoſam poſſe placere Jovi.
Adſtitit in ripa liquidi nova vacca parentis,
Cornuaque in patriis non ſua vidit aquis:
Conatoque queri mugitus edidit ore:
Territaque eſt forma, territa voce ſua.
Quid furis, infelix? quid te miraris in umbra?
Quid numeras factos ad nova membra pedes?
Illa Jovis magni pellex metuenda ſorori,
Fronde levas nimiam ceſpitibuſque famem.
Fonte bibis, ſpectaſque tuam ſtupefacta figuram:
Et te ne feriant, quæ geris, arma times.
Quæque modo, ut poſſis etiam Jove digna videri,
Dives eras; nuda nuda recumbis humo.
Per mare, per terras, cognataque flumina curris.
Dat mare, dant amnes, dat tibi terra viam.
Quæ tibi cauſa fugæ? quid Io freta longa pererras?
Non poteris vultus effugere ipſa tuos.
Inachi, quo properas? eadem ſequeriſque fugiſque.
Tu tibi dux comiti: tu comes ipſa duci.
Per ſeptem Nilus portus emiſſus in æquor
Exuit inſanæ pellicis ora bovi.
Ultima quid referam, quorum mihi cana ſenectus
Auctor? dant anni quod querar, ecce, mei.
Bella pater patruuſque gerunt: regnoque domoque
Pellimur. ejectos ultimus orbis habet.
Ille ferox ſolus ſolio ſceptroque potitur:
Cum ſene nos inopi turba vagamur inops.
De fratrum populo pars exiguiſſima reſtas.
Quique dati leto, quæque dedere, fleo.
Nam mihi quot fratres, totidem periere ſorores,
Accipiat lacrimas utraque turba meas.
En ego quod vivis, pœnæ crucianda reſervor.
Quid fiat ſonti, cum rea laudis agar?
Et conſanguineæ quondam centeſima turbæ
Infelix, uno fratre manente, cadam.
At tu, ſi qua piæ, Lynceu, tibi cura ſororis,
Quæque tibi tribui munera, dignus habes;
Vel fer opem, vel dede neci: defunctaque vita
Corpora furtivis inſuper adde rogis.
Et ſepeli lacrymis perfuſa fidelibus oſſa:
Scriptaque ſint titulo noſtra ſepulcra brevi.
Exul Hypermneſtra pretium pietatis iniquum,
Quam mortem fratri depulit, ipſa tulit.
Scribere plura libet: ſed pondere laſſa catenæ
Eſt manus; & vires ſubtrahit ipſe timor.

EPISTOLA XV.

SAPPHO PHAONI.

ECquid, ut inſpecta eſt ſtudioſæ littera dextræ,
Protinus eſt oculis cognita noſtra tuis?
An, niſi legiſſes auctoris nomina Sapphus,
Hoc breve neſcires unde movetur opus?
Forſitan & quare mea ſint alterna requiras
Carmina; cum lyricis ſim magis apta modis.
Flendus amor meus eſt: elegeia flebile carmen.
Non facit ad lacrimas barbitos ulla meas.
Uror, ut, indomitis ignem exercentibus Euris,
Fertilis accenſis meſſibus ardet ager.
Arva Phaon celebrat diverſa Typhoidos Ætnæ.
Me calor Ætnæo non minor igne coquit.
Nec mihi, diſpoſitis quæ jungam carmina nervis,
Proveniunt; vacuæ carmina mentis opus.
Nec me Pyrrhiades Methymniadeſve puellæ,
Nec me Lesbiadum cetera turba juvant.
Vilis Anactorie, vilis mihi candida Cydno:
Non oculis grata eſt Atthis, ut ante, meis.
Atque aliæ centum, quas non ſine crimine amavi.
Improbe, multarum quod fuit, unus habes.
Eſt in te facies, ſunt apti luſibus anni.
O facies oculis inſidioſa meis!
Sume fidem & pharetram; fies manifeſtus Apollo.
Accedant capiti cornua; Bacchus eris.
Et Phœbus Daphnen, & Gnoſida Bacchus amavit.
Nec norat Lyricos illa vel illa modos.
At mihi Pegaſides blandiſſima carmina dictant:
Jam canitur toto nomen in orbe meum.
Nec plus Alcæus, conſors patriæque lyræque,
Laudis habet: quamvis grandius ille ſonet.
Si mihi difficilis formam natura negavit;
Ingenio formæ damna rependo meæ.
Sum brevis. at nomen, quod terras impleat omnes,
Eſt mihi: menſuram nominis ipſa fero.
Candida ſi non ſum; placuit Cepheia Perſeo
Andromede, patriæ fuſca colore ſuæ.
Et variis albæ junguntur ſæpe columbæ:
Et niger a viridi turtur amatur ave.
Si, niſi quæ facie poterit te digna videri,
Nulla futura tua eſt: nulla futura tua eſt.
At, me cum legeres, etiam formoſa videbar.
Unam jurabas uſque decere loqui.
Cantabam; memini: (meminerunt omnia amantes)
Oſcula cantanti tu mihi rapta dabas.
Hæc quoque laudabas: omnique a parte placebam.
Sed tum præcipue, cum fit amoris opus.
Tunc te plus ſolito laſcivia noſtra juvabat,
Crebraque mobilitas, aptaque verba joco;
Quique, ubi jam amborum fuerat confuſa voluptas,

Plurimus in laſſo corpore languor erat.
Nunc tibi Sicelides veniunt nova præda puellæ.
Quid mihi cum Leſbo? Sicelis eſſe volo.
At vos erronem tellure remittite noſtrum
Niſiades matres, Niſiadeſque nurus.
Neu vos decipiant blandæ mendacia linguæ.
Quæ dicit vobis, dixerat ante mihi.
Tu quoque quæ montes celebras, Erycina, Sicanos,
(Nam tua ſum) vati conſule, Diva, tuæ.
An gravis incœptum peragit Fortuna tenorem,
Et manet in curſu ſemper acerba ſuo?
Sex mihi natales ierant; cum lecta parentis
Ante diem lacrimas oſſa bibere meas.
Arſit inops frater victus meretricis amore;
Miſtaque cum turpi damna pudore tulit.
Factus inops agili peragit freta cærula remo;
Quaſque male amiſit, nunc male quærit opes.
Me quoque, quod monui bene multa fideliter, odit.
Hoc mihi libertas, hoc pia lingua dedit.
Et tamquam deſint, quæ me ſine fine fatigent,
Accumulat curas filia parva meas.
Ultima tu noſtris accedis cauſa querelis.
Non agitur vento noſtra carina ſuo.
Ecce jacent collo ſparſi ſine lege capilli:
Nec premit articulos lucida gemma meos.
Veſte tegor vili: nullum eſt in crinibus aurum:
Non Arabo noſter rore capillus olet.
Cui colar infelix, aut cui placuiſſe laborem?
Ille mei cultus unicus auctor abeſt.
Molle meum levibus cor eſt violabile telis:
Et ſemper cauſa eſt, cur ego ſemper amem.
Sive ita naſcenti legem dixere ſorores;
Et data ſunt vitæ fila ſevera meæ;
Sive abeunt ſtudia in mores, arteſque magiſtræ;
Ingenium nobis molle Thalia facit.
Quid mirum, primæ ſi me lanuginis ætas
Abſtulit, atque anni, quos vir amare poteſt?
Hunc ne pro Cephalo raperes, Aurora, timebam.
Et faceres: ſed te prima rapina tenet.
Hunc ſi conſpiciat, quæ conſpicit omnia, Phœbe;
Juſſus erit ſomnos continuare Phaon.
Hunc Venus in cælum curru vexiſſet eburno;
Sed videt & Marti poſſe placere ſuo.
O nec adhuc juvenis, nec jam puer; utilis ætas!
O decus, atque ævi gloria magna tui!
Huc ades: inque ſinus, formoſe, relabere noſtros.
Non ut ames oro, verum ut amare ſinas.
Scribimus, & lacrimis oculi rorantur obortis.
Aſpice, quam ſit in hoc multa litura loco.
Si tam certus eras hinc ire, modeſtius iſſes;
Et modo dixiſſes; Lesbi puella, vale.
Non tecum lacrimas, non oſcula ſumma tuliſti.
Denique non timui, quod dolitura fui.
Nil de te mecum eſt, niſi tantum injuria: nec te
Admonuit; quod tu pignus amantis habes.
Non mandata dedi. neque enim mandata dediſſem
Ulla, niſi, ut nolles immemor eſſe mei.
Per tibi, qui numquam longe diſcedat, Amorem,
Perque novem juro numina noſtra Deas:
Cum mihi neſcio quis, Fugiunt tua gaudia, dixit;
Nec me flere diu, nec potuiſſe loqui.
Et lacrimæ deerant oculis, & lingua palato.
Aſtrictum gelido frigore pectus erat.
Poſtquam ſe dolor invenit; nec pectora plangi,
Nec puduit ſciſſis exululare comis.
Non aliter, quam ſi gnati pia mater ademti
Portet ad extructos corpus inane rogos.
Gaudet, & e noſtro creſcit mœrore Charaxus
Frater; & ante oculos itque reditque meos.
Utque pudenda mei videatur cauſa doloris;
Quid dolet hæc? certe filia vivit, ait.
Non veniunt in idem pudor atque amor. omne videbat
Vulgus; eram lacero pectus aperta ſinu.
Tu mihi cura, Phaon: te ſomnia noſtra reducunt,
Somnia formoſo candidiora die.
Illic te invenio; quamquam regionibus abſis.
Sed non longa ſatis gaudia ſomnus habet.
Sæpe tuos noſtra cervice onerare lacertos,
Sæpe tuæ videor ſuppoſuiſſe meos.
Blandior interdum, veriſque ſimillima verba
Eloquor: & vigilant ſenſibus ora meis.
Oſcula cognoſco, quæ tu committere linguæ,
Aptaque conſueras accipere, apta dare.
Ulteriora pudet narrare: ſed omnia fiunt.
Et juvat, & ſine te non libet eſſe mihi.
At cum ſe Titan oſtendit, & omnia ſecum;
Tam cito me ſomnos deſtituiſſe queror.
Antra nemuſque peto; tamquam nemus antraque proſint.
Conſcia deliciis illa fuere tuis.
Illuc mentis inops, ut quam furialis Erichtho
Impulit, in collo crine jacente, feror.
Antra vident oculi ſcabro pendentia toſo,
Quæ mihi Mygdonii marmoris inſtar erant.
Invenio ſilvam, quæ ſæpe cubilia nobis
Præbuit, & multa texit opaca coma:
At non invenio dominum ſilvæque meumque.
Vile ſolum locus eſt: dos erat ille loci.
Agnovi preſſas noti mihi ceſpitis herbas:
De noſtro curvum pondere gramen erat.
Incubui; tetigique locum, qua parte fuiſti.
Grata prius lacrimas combibit herba meas.
Quin etiam rami poſitis lugere videntur
Frondibus; & nullæ dulce querantur aves.
Sola virum non ulta pie mœſtiſſima mater
Concinit Iſmarium Daulias ales Ityn.
Ales Ityn, Sappho deſertos cantat amores.
Hactenus; ut media cætera nocte ſilent.
Eſt nitidus, vitroque magis perlucidus omni,
Fons ſacer: hunc multi numen habere putant.
Quem ſupra ramos expandit aquatica lotos,
Una nemus: tenero ceſpite terra viret.
Hic ego cum laſſos poſuiſſem fletibus artus,
Conſtitit ante oculos Naias una meos.
Conſtitit, & dixit, Quoniam non ignibus æquis
Ureris, Ambracias terra petenda tibi.
Phœbus ab excelſo, quantum patet, aſpicit æquor:
Actæum populi Leucadiumque vocant.
Hinc ſe Deucalion Pyrrhæ ſuccenſus amore
Miſit, & illæſo corpore preſſit aquas.
Nec mora: verſus Amor tetigit lentiſſima Pyrrhæ
Pectora; Deucalion igne levatus erat.
Hanc legem locus ille tenet. pete protinus altam
Leucada; nec ſaxo deſiluiſſe time.
Ut monuit; cum voce abiit. ego frigida ſurgo:
Nec gravidæ lacrimas continuere genæ.
Ibimus, o Nymphe, monſtrataque ſaxa petemus.
Sit procul inſano victus amore timor.
Quidquid erit, melius quam nunc erit. aura, ſubito.
Et mea non magnum corpora pondus habent.
Tu quoque, mollis Amor, pennas ſuppone cadenti:
Ne ſim Leucadiæ mortua crimen aquæ.
Inde chelyn Phœbo communia munera ponam:

Et ſub ea verſus unus & alter erunt.
Grata lyram poſui tibi, Phœbe, poetria Sappho:
Convenit illa mihi, convenit illa tibi.
Cur tamen Actiacas miſeram me mittis ad oras,
Cum profugum poſſis ipſe referre pedem?
Tu mihi Leucadia potes eſſe ſalubrior unda:
Et forma & meritis tu mihi Phœbus eris.
An potes, o ſcopulis undaque ferocior illa,
Si moriar, titulum mortis habere meæ?
At quanto melius jungi mea pectora tecum,
Quam poterant ſaxis præcipitanda dari!
Hæc ſunt illa, Phaon, quæ tu laudare ſolebas;
Viſaque ſunt toties ingenioſa tibi.
Nunc vellem facunda forent. dolor artibus obſtat;
Ingeniumque meis ſubſtitit omne malis.
Non mihi reſpondent veteres in carmina vires.
Plectra dolore tacent: muta dolore lyra eſt.
Lesbides æquoreæ, nupturaque nuptaque proles;
Lesbides, Æolia nomina dicta lyra;
Lesbides, infamem quæ me feciſtis amatæ;
Deſinite ad citharas turba venire meas.
Abſtulit omne Phaon, quod vobis ante placebat.
(Me miſeram. dixi quam modo pene, meus!)
Efficite ut redeat: vates quoque veſtra redibit.
Ingenio vires ille dat, ille rapit.
Ecquid ago precibus? pectuſne agreſte movetur?
An riget? & Zephyri verba caduca ferunt?
Qui mea verba ferunt, vellem tua vela referrent.
Hoc te, ſi ſaperes, lente, decebat opus.
Sive redis, puppique tuæ votiva parantur
Munera; quid laceras pectora noſtra mora?
Solve ratem: Venus orta mari, mare præſtet eunti.
Aura dabit curſum. tu modo ſolve ratem.
Ipſe gubernabit reſidens in puppe Cupido:
Ipſe dabit tenera vela legetque manu.
Sive juvat longe fugiſſe Pelaſgida Sappho;
Non tamen invenies, cur ego digna fuga.
(O ſaltem miſeræ, crudelis, epiſtola dicat:
Ut mihi Leucadiæ fata petantur aquæ.)

EPISTOLA XVI.

PARIS HELENÆ.

HAnc tibi Priamides mitto, Ledæa, ſalutem;
Quæ tribui ſola te mihi dante poteſt.
Eloquar? an flammæ non eſt opus indice notæ,
Et plus, quam vellem, jam meus extat amor?
Ille quidem malim lateat; dum tempora dentur
Lætitiæ miſtos non habitura metus.
Sed male diſſimulo. quis enim celaverit ignem,
Lumine qui ſemper proditur ipſe ſuo?
Si tamen expectas, vocem quoque rebus ut addam;
Uror. habes animi nuncia verba mei.
Parce, precor, faſſo: nec vultu cætera duro
Perlege, ſed formæ conveniente tuæ.
Jamdudum gratum eſt, quod epiſtola noſtra recepta
Spem facit, hoc recipi me quoque poſſe modo.
Quæ rata ſint, nec te fruſtra promiſerit, opto,
Hoc mihi quæ ſuaſit mater Amoris iter.
Namque ego divino monitu, ne neſcia pecces,
Advehor: & cœpto non leve numen adeſt.
Præmia magna quidem, ſed non indebita, poſco.
Pollicita eſt thalamo te Cytherea meo.
Hac duce Sigæo dubias a littore feci
Longa Phereclea per freta puppe vias.
Illa dedit faciles auras, ventoſque ſecundos.
In mare nimirum jus habet orta mari.
Perſtet: &, ut pelagi, ſic pectoris adjuvet æſtum:
Deferat in portus & mea vota ſuos.
Attulimus flammas, non hic invenimus illas.
Hæ mihi tam longæ cauſa fuere viæ.
Nam neque triſtis hyems, neque nos huc appulit error.
Tænaris eſt claſſi terra petita meæ.
Nec me crede fretum merces portante carina
Findere. quas habeo, Di tueantur, opes.
Nec venio Grajas veluti ſpectator ad urbes.
Oppida ſunt regni divitiora mei.
Te peto; quam lecto pepigit Venus aurea noſtro.
Te prius optavi, quam mihi nota fores.
Ante tuos animo vidi, quam lumine, vultus:
Prima fuit vultus nuncia fama tui.
Nec tamen eſt mirum, ſi ſicut oporteat, arcu
Miſſilibus telis eminus ictus, amo.
Sic placuit fatis: quæ ne convellere tentes,
Accipe cum vera dicta relata fide.
Matris adhuc utero, partu remorante, tenebar:
Jam gravidus juſto pondere venter erat.
Illa ſibi ingentem viſa eſt ſub imagine ſomni
Flammiferam pleno reddere ventre facem.
Territa conſurgit; metuendaque noctis opacæ
Viſa ſeni Priamo, vatibus ille, refert.
Arſuram Paridis vates canit Ilion igni.
Pectoris, ut nunc eſt, fax fuit illa mei.
Forma vigorque animi, quamvis de plebe videbar,
Indicium tectæ nobilitatis erant.
Eſt locus in mediæ nemoroſis vallibus Idæ
Devius, & piceis ilicibuſque frequens:
Qui nec ovis placidæ, nec amantis ſaxa capellæ,
Nec patulo tardæ carpitur ore bovis.
Hinc ego Dardaniæ muros excelſaque tecta,
Et freta proſpiciens, arbore nixus eram.
Ecce pedum pulſu viſa eſt mihi terra moveri:
Vera loquar, veri vix habitura fidem.
Conſtitit ante oculos, actus velocibus alis,
Atlantis magni Pleioneſque nepos.
Fas vidiſſe fuit; fas ſit mihi viſa referre:
Inque Dei digitis aurea virga fuit.
Treſque ſimul Divæ, Venus & cum Pallade Juno
Graminibus teneros impoſuere pedes.
Obſtupui; gelidusque comas erexerat horror.
Cum mihi, Pone metum, nuncius ales ait.
Arbiter es formæ: certamina ſiſte Dearum;
Vincere quæ forma digna ſit una duas.
Neve recuſarem, verbis Jovis imperat: & ſe
Protinus ætheria tollit in aſtra via.
Mens mea convaluit, ſubitoque audacia venit;
Nec timui vultu quamque notare meo.
Vincere erant omnes dignæ: judexque verebar
Non omnes cauſam vincere poſſe ſuam.
Sed tamen ex illis jam tunc magis una placebat:
Hanc eſſe ut ſcires, unde movetur amor.
Tantaque vincendi cura eſt; ingentibus ardent
Judicium donis ſollicitare meum.
Regna Jovis conjux, virtutem filia jactat.
Ipſe potens dubito, fortis an, eſſe velim.
Dulce Venus riſit, Nec te, Pari, munera tangant;
Utraque ſuſpenſi plena timoris, ait.
Nos dabimus quod ames: & pulchræ filia Ledæ
Ibit in amplexus, pulcrior ipſa, tuos.
Dixit: & ex æquo donis formaque probata,
Victorem cælo retulit illa pedem.

Interea

Interea (credo, verſis ad proſpera fatis)
  Regius agnoſcor per rata ſigna puer.
Læta domus nato per tempora longa recepto:
  Addit & ad feſtos hunc quoque Troja diem.
Utque ego te cupio, ſic me cupiere puellæ.
  Multarum votum ſola tenere potes.
Nec tantum regum natæ petiere ducumque:
  Sed Nymphis etiam curaque amorque fui.
At mihi cunctarum ſubeunt faſtidia, poſtquam
  Conjugii ſpes eſt, Tyndari, facta tui.
Te vigilans oculis, animo te nocte videbam;
  Lumina cum placido victa ſopore jacent.
Quid facies præſens, quæ nondum viſa placebas?
  Ardebam, quamvis hic procul ignis erat.
Nec potui debere mihi ſpem longius iſtam,
  Cærulea peterem quin mea vota via.
Troia cæduntur Phrygia pineta ſecuri,
  Quæque erat æquoreis utilis arbor aquis:
Ardua proceris ſpoliantur Gargara ſylvis:
  Innumeraſque mihi longa dat Ida trabes.
Fundatura citas flectuntur robora naves:
  Texitur & coſtis panda carina ſuis.
Addimus antennas, & vela ſequentia malos:
  Accipit & pictos puppis adunca Deos.
Qua tamen ipſe vehor, comitata Cupidine parvo,
  Sponſor conjugii ſtat Dea picta tui.
Impoſita eſt factæ poſtquam manus ultima claſſi;
  Protinus Ægæis ire lubebat aquis.
Et pater & genitrix inhibent mea vota rogando;
  Propoſitumque pia voce morantur iter.
Et ſoror effuſis, ut erat, Caſſandra capillis,
  Cum vellent noſtræ jam dare vela rates;
Quo ruis? exclamat: referes incendia tecum.
  Quanta per has neſcis flamma petatur aquas.
Vera fuit vates; dictos invenimus ignes:
  Et ferus in molli pectore flagrat amor.
Portubus egredior; ventiſque ferentibus uſus
  Applicor in terras, Oebali Nympha, tuas.
Excipit hoſpitio vir me tuus. hoc quoque factum
  Non ſine conſilio numinibuſque Deum.
Ille quidem oſtendit, quidquid Lacedæmone tota
  Oſtendi dignum conſpicuumque fuit.
Sed mihi laudatam cupienti cernere formam,
  Lumina, nil aliud, quo caperentur, erat.
Ut vidi, obſtupui; præcordiaque intima ſenſi
  Attonitus curis intumuiſſe novis.
His ſimiles vultus, quantum reminiſcor, habebat,
  Venit in arbitrium cum Cytherea meum.
Si tu veniſſes pariter certamen in illud;
  In dubium Veneris palma futura fuit.
Magna quidem de te rumor præconia fecit,
  Nullaque de facie neſcia terra tua eſt.
Nec tibi par uſquam Phrygia, nec ſolis ab ortu
  Inter formoſas altera nomen habet.
Credis & hoc nobis? minor eſt tua gloria vero:
  Famaque de forma pæne maligna tua eſt.
Plus hic invenio, quam quod promiſerit illa:
  Et tua materia gloria victa ſua eſt.
Ergo arſit merito, qui noverat omnia, Theſeus:
  Et viſa es tanto digna rapina viro:
More tuæ gentis nitida dum nuda palæſtra
  Ludis; & es nudis femina miſta viris.
Quod rapuit, laudo: miror, quod reddidit umquam.
  Tam bona conſtanter præda tenenda fuit.
Ante receſſiſſet caput hoc cervice cruenta,
  Quam tu de thalamis abſtraherere meis.

Tene manus umquam noſtræ dimittere vellent?
  Tene meo paterer vivus abire ſinu?
Si reddenda fores, aliquid tamen ante tuliſſem,
  Nec Venus ex toto noſtra fuiſſet iners.
Vel mihi virginitas eſſet libata, vel illud,
  Quod poterat ſalva virginitate rapi.
Da modo te: quæ ſit Paridi conſtantia noſces,
  Flamma rogi flammas finiet una meas.
Præpoſui regnis ego te, quæ maxima quondam
  Pollicita eſt nobis nupta, ſororque Jovis.
Dumque tuo poſſem circumdare brachia collo,
  Contemta eſt virtus Pallade dante mihi.
Cum Venus, & Juno, Pallaſque in montibus Idæ
  Corpora judicio ſuppoſuere meo.
Nec piget; aut umquam ſtulte legiſſe videbor:
  Permanet in voto mens mea firma ſuo.
Spem modo ne noſtram fieri patiare caducam
  Te precor, o tanto digna labore peti.
Non ego conjugium generoſæ degener opto,
  Nec mea, crede mihi, turpiter uxor eris.
Pleiada (ſi quæras) in noſtra gente, Jovemque
  Invenies: medios ut taceamus avos.
Sceptra parens Aſiæ, qua nulla beatior ora,
  Finibus immenſis vix obeunda tenet.
Innumeras urbes, atque aurea tecta videbis,
  Quæque ſuos dicas templa decere Deos.
Ilion aſpicies, firmataque turribus altis
  Mœnia Phœbeæ ſtructa canore lyræ.
Quid tibi de turba narrem, numeroque virorum?
  Vix populum tellus ſuſtinet illa ſuum.
Occurrent denſo tibi Troades agmine matres,
  Nec capient Phrygias atria noſtra nurus.
O quoties dices, Quam pauper Achaia noſtra eſt.
  Una domus quaſvis urbis habebit opes.
Nec mihi fas fuerit, Sparten contemnere veſtram;
  In qua tu nata es, terra beata mihi eſt.
Parca ſed eſt Sparte, tu cultu divite digna es.
  Ad talem formam non facit iſte locus.
Hanc faciem largis ſine fine paratibus uti,
  Deliciiſque decet luxuriare novis.
Cum videas cultum noſtra de gente virorum:
  Qualem Dardanidas credis habere nurus?
Da modo te facilem: nec dedignare maritum,
  Rure Therapnæo nata puella, Phrygem.
Phryx erat & noſtro genitus de ſanguine, qui nunc
  Cum Dis potandas nectare miſcet aquas.
Phryx erat Auroræ conjux: tamen abſtulit illum
  Extremum noctis quæ Dea finit iter.
Phryx etiam Anchiſes: volucrum cui mater Amorum
  Gaudet in Idæis concubuiſſe jugis.
Nec, puto, collatis forma Menelaus & annis,
  Judice te, nobis anteferendus erit.
Non dabimus certe ſocerum tibi clara fugantem
  Lumina; qui trepidos a dape vertat equos.
Nec pater eſt Priamo ſoceri de cæde cruentus;
  Et qui Myrtoas crimine ſignet aquas.
Nec proavo Stygia noſtro captantur in unda
  Poma, nec in mediis quæritur humor aquis.
Quid tamen hoc refert, ſi te tenet ortus ab illis?
  Cogitur huic domui Juppiter eſſe ſocer.
Heu facinus! totis indignus noctibus ille
  Te tenet, amplexu perfruiturque tuo.
At mihi conſpiceris poſita vix denique menſa,
  Multaque, quæ lædant, hoc quoque tempus habet.
Hoſtibus eveniant convivia talia noſtris,
  Experior poſito qualia ſæpe mero.

Pœni-

Pœnitet hoſpitii, cum, me ſpectante, lacertos
Impoſuit collo ruſticus iſte tuo.
Rumpor, & invideo (quid enim tamen omnia narrem?)
Membra ſuperjecta cum tua veſte fovet.
Oſcula cum vero coram non dura daretis;
Ante oculos poſui pocula ſumta meos.
Lumina demitto, cum te tenet arctius ille:
Creſcit & invito lentus in ore cibus.
Sæpe dedi gemitus: & te, laſciva, notavi
In gemitu riſum non tenuiſſe meo.
Sæpe mero volui flammam compeſcere: at illa
Crevit, & ebrietas ignis in igne fuit.
Multaque ne videam, verſa cervice recumbo,
Sed revocas oculos protinus ipſa meos.
Quid faciam dubito. dolor eſt meus illa videre.
Sed dolor a facie major abeſſe tua.
Qua licet & poſſum, luctor celare furorem:
Sed tamen apparet diſſimulatus amor.
Nec tibi verba damus: ſentis mea vulnera, ſentis.
Atque utinam ſoli ſint ea nota tibi!
Ah quoties lacrimis venientibus ora reflexi,
Ne cauſam fletus quæreret ille mei!
Ah quoties aliquem narravi potus amorem,
Ad vultus referens ſingula verba tuos!
Indiciumque mei ficto ſub nomine feci.
Ille ego, ſi neſcis, verus amator eram.
Quin etiam, ut poſſem verbis petulantius uti,
Non ſemel ebrietas eſt ſimulata mihi.
Prodita ſunt (memini) tunica tua pectora laxa,
Atque oculis aditum nuda dedere meis;
Pectora vel puris nivibus, vel lacte, tuamque
Complexo matrem candidiora Jove.
Dum ſtupeo viſis, (nam pocula forte tenebam)
Tortilis e digitis excidit anſa meis.
Oſcula ſi natæ dederas; ego protinus illa
Hermiones tenero lætus ab ore tuli.
Et modo cantabam veteres reſupinus amores:
Et modo per nutum ſigna tegenda dabam.
Et comitum primas Clymenen Æthramque tuarum
Auſus cum blandis nuper adire ſonis.
Quæ mihi non aliud, quam formidare, locutæ,
Orantis medias deſeruere preces.
Di facerent, magni pretium certaminis eſſes;
Teque ſuo victor poſſet habere toro.
Ut tulit Hippomenes Schœneida præmia curſus,
Venit ut in Phrygios Hippodamia ſinus;
Ut ferus Alcides Acheloia cornua fregit,
Dum petit amplexus, Deianira, tuos;
Noſtra per has leges audacia fortiter iſſet:
Teque mei ſcires eſſe laboris opus.
Nunc mihi nil ſupereſt, niſi te, formoſa, precari;
Amplectique tuos, ſi patiare, pedes.
O decus, o præſens geminorum gloria fratrum;
O Jove digna viro, ni Jove nata fores!
Aut ego Sigeos repetam te conjuge portus:
Aut ego Tænaria contegar exul humo.
Non mea ſunt ſumma leviter diſtricta ſagitta
Pectora: deſcendit vulnus ad oſſa meum.
Hoc mihi, (nam repeto) fore ut a cæleſte ſagitta
Figar, erat verax vaticinata ſoror.
Parce datum fatis, Helene, contemnere amorem:
Sic habeas faciles in tua vota Deos.
Multa quidem ſubeunt: ſed coram ut plura loquamur,
Excipe me lecto nocte ſilente tuo.
An pudet, & metuis Venerem temerare maritam?
Caſtaque legitimi fallere jura tori?
Ah nimium ſimplex, Helene, ne ruſtica dicam,
Hanc faciem culpa poſſe carere putas!
Aut faciem mutes, aut ſis non dura, neceſſe eſt.
Lis eſt cum forma magna pudicitiæ.
Juppiter his gaudet, gaudet Venus aurea furtis.
Hæc tibi nempe patrem furta dedere Jovem.
Vix fieri, ſi ſunt vires in ſemine avorum,
Et Jovis & Ledæ filia, caſta potes.
Caſta tamen tunc ſis, cum te mea Troia tenebit,
Et tua ſim, quæſo, crimina ſolus ego.
Nunc ea peccemus, quæ corriget hora jugalis:
Si modo promiſit non mihi vana Venus.
Sed tibi & hoc ſuadet rebus, non voce, maritus,
Neve ſui furtis hoſpitis obſtet, abeſt.
Non habuit tempus, quo Creſſia regna videret,
Aptius: o mira calliditate virum!
Ivit, &, Idæi mando tibi (dixit iturus)
Curam pro nobis hoſpitis, uxor, agas.
Negligis abſentis (teſtor) mandata mariti:
Cura tibi non eſt hoſpitis ulla tui.
Hunccine tu ſperes hominem ſine pectore, dotes
Poſſe ſatis formæ, Tyndari, noſſe tuæ?
Falleris: ignorat. nec, ſi bona magna putaret
Quæ tenet, externo crederet illa viro.
Ut te nec mea vox, nec te meus incitet ardor;
Cogimur ipſius commoditate frui.
Aut erimus ſtulti, ſic ut ſuperemus & ipſum,
Si tam ſecurum tempus abibit iners.
Pæne ſuis ad te manibus deducit amantem,
Utere mandantis ſimplicitate viri.
Sola jaces viduo tam longa nocte cubili.
In viduo jaceo ſolus & ipſe toro.
Te mihi, meque tibi communia gaudia jungant,
Candidior medio nox erit illa die.
Tunc ego jurabo quævis tibi numina; meque
Adſtringam verbis in ſacra jura tuis.
Tunc ego, ſi non eſt fallax fiducia noſtri,
Efficiam præſens, ut mea regna petas.
Si pudet; & metuis, ne me videare ſecuta;
Ipſe reus ſine te criminis hujus ero.
Nam ſequar Ægidæ factum, fratrumque tuorum.
Exemplo tangi non propiore potes.
Te rapuit Theſeus; geminas Leucippidas illi:
Quartus in exemplis enumerabor ego.
Troia claſſis adeſt, armis inſtructa viriſque.
Jam facient celeres remus & aura vias.
Ibis Dardanias ingens regina per urbes:
Teque novam credet vulgus adeſſe Deam.
Quaque feres greſſus, adolebunt cinnama flammæ:
Cæſaque ſanguineam victima planget humum.
Dona pater fratreſque, & cum genitrice ſorores,
Iliadeſque omnes, totaque Troja, dabunt.
Hei mihi! pars a me vix dicitur ulla futuri.
Plura feres, quam quæ littera noſtra refert.
Nec tu rapta time, ne nos fera bella ſequantur;
Concitet & vires Græcia magna ſuas.
Tot prius abductis, ecquæ repetita per arma eſt?
Crede mihi; vanos res habet iſta metus.
Nomine ceperunt Aquilonis Erechthida Thraces:
Et tuta a bello Biſtonis ora fuit.
Phaſida puppe nova vexit Pagaſæus Iaſon:
Læſa nec eſt Colcha Theſſala terra manu.
Te quoque qui rapuit, rapuit Minoida Theſeus:
Nulla tamen Minos Cretas ad arma vocat.
Terror in his ipſo major ſolet eſſe periclo:
Quæque timere libet, pertimuiſſe pudet.

Finge tamen, ſi vis, ingens conſurgere bellum.
Et mihi ſunt vires: & mea tela nocent.
Nec minor eſt Aſiæ, quam veſtræ copia terræ.
Illa viris dives, dives abundat equis.
Nec plus Atrides animi Menelaus habebit,
Quam Paris; aut armis anteferendus erit.
Pæne puer cæſis abducta armenta recepi
Hoſtibus: & cauſam nominis inde tuli.
Pæne puer vario juvenes certamine vici:
In quibus Ilioneus, Deiphobuſque fuit.
Neve putes, non me niſi comminus eſſe timendum:
Figitur in juſſo noſtra ſagitta loco.
Num potes hæc illi primæ dare facta juventæ?
Inſtruere Atriden num potes arte mea?
Omnia ſi dederis; numquid dabis Hectora fratrem?
Unus is innumeri militis inſtar habet.
Quid valeam, neſcis: & te mea robora fallunt,
Ignoras, cui ſis nupta futura viro.
Aut igitur nullo belli repetere tumultu:
Aut cedent Marti Dorica caſtra meo.
Nec tamen indigner pro tanta ſumere ferrum
Conjuge. certamen præmia magna movent.
Tu quoque, ſi de te totus contenderit orbis,
Nomen ab æterna poſteritate feres.
Spe modo non timida, Dis hinc egreſſa ſecundis,
Exige cum plena munera pacta fide.

EPISTOLA XVII.

HELENA PARIDI.

NUnc oculos tua cum violarit epiſtola noſtros;
Non reſcribendi gloria viſa levis.
Auſus es hoſpitii temeratis advena ſacris
Legitimam nuptæ ſollicitare fidem?
Scilicet idcirco ventoſa per æquora vectum
Excepit portu Tænaris ora ſuo?
Nec tibi diverſa quamvis e gente venires,
Oppoſitas habuit regia noſtra fores;
Eſſet ut officii merces injuria tanti?
Qui ſic intrabas, hoſpes an hoſtis eras?
Nec dubito, quin hæc, cum ſit tam juſta, vocetur
Ruſtica judicio noſtra querela tuo.
Ruſtica ſim ſane; dum non oblita pudoris:
Dumque tenor vitæ ſit ſine labe meæ.
Si non eſt ficto vultus mihi triſtis in ore;
Nec ſedeo duris torva ſuperciliis;
Fama tamen clara eſt: & adhuc ſine crimine luſi:
Et laudem de me nullus adulter habet.
Quo magis admiror, quæ ſit fiducia cœpto;
Spemque tori dederit quæ tibi cauſa mei.
An, quia vim nobis Neptunius attulit heros,
Rapta ſemel, videor bis quoque digna rapi?
Crimen erat noſtrum, ſi delinita fuiſſem.
Cum ſim rapta, meum quid niſi nolle fuit?
Non tamen e facto fructum tulit ille petitum:
Excepto redii paſſa timore nihil.
Oſcula luctanti tantummodo pauca protervus
Abſtulit: ulterius nil habet ille mei.
Quæ tua nequitia eſt, non his contenta fuiſſet.
Di melius! ſimilis non fuit ille tui.
Reddidit intactam, minuitque modeſtia crimen:
Et juvenem facti pœnituiſſe patet.
Theſea pœnituit, Paris ut ſuccederet illi;
Ne quando nomen non ſit in ore meum?
Nec tamen iraſcor: (quis enim ſuccenſet amanti?)
Si modo, quem præfers, non ſimulatur amor.
Hoc quoque enim dubito; non quod fiducia deſit,
Aut mea ſit facies non bene nota mihi:
Sed quia credulitas damno ſolet eſſe puellis;
Verbaque dicuntur veſtra carere fide.
At peccant aliæ; matronaque rara pudica eſt.
Quid prohibet raris nomen ineſſe meum?
Nam mea quod viſa eſt tibi mater idonea, cujus
Exemplo flecti me quoque poſſe putes:
Matris in admiſſo falſa ſub imagine luſæ
Error ineſt: pluma tectus adulter erat.
Nil ego, ſi peccem, poſſim neſciſſe: nec ullus
Error, qui facti crimen obumbret, erit.
Illa bene erravit, vitiumque auctore redemit.
Felix in culpa quo Jove dicar ego?
Quod genus & proavos, & regia nomina jactas;
Clara ſatis domus hæc nobilitate ſua.
Jupiter ut ſoceri proavus taceatur, & omne
Tantalidæ Pelopis Tyndareique decus;
Dat mihi Leda Jovem cycno decepta parentem;
Quæ falſam gremio credula fovit avem.
I nunc, & Phrygiæ late primordia gentis,
Cumque ſuo Priamum Laomedonte refer.
Quos ego ſuſpicio. ſed, qui tibi gloria magna eſt
Quintus, is a noſtro nomine primus erit.
Sceptra tuæ quamvis rear eſſe potentia Trojæ,
Non tamen hæc illis eſſe minora puto.
Si jam divitiis locus hic numeroque virorum
Vincitur: at certe barbara terra tua eſt.
Munera tanta quidem promittit epiſtola dives,
Ut poſſint ipſas illa movere Deas.
Sed ſi jam fines vellem tranſire pudoris;
Tu melior culpæ cauſa futurus eras.
Aut ego perpetuo famam ſine labe tenebo;
Aut ego te potius quam tua dona ſequar.
Utque ea non ſperno; ſic acceptiſſima ſemper
Munera ſunt, auctor quæ pretioſa facit.
Plus multo eſt, quod amas; quod ſum tibi cauſa laboris;
Quod per tam longas ſpes tua venit aquas.
Illa quoque, appoſita quæ nunc facis, improbe, menſa,
(Quamvis experiar diſſimulare) noto.
Cum modo me ſpectas oculis, laſcive, protervis;
Quos vix inſtantes lumina noſtra ferunt:
Et modo ſuſpiras; modo pocula proxima nobis
Sumis; quaque bibi, tu quoque parte bibis.
Ah quoties digitis, quoties ego tecta notavi
Signa ſupercilio pene loquente dari!
Et ſæpe extimui, ne vir meus illa videret:
Non ſatis occultis erubuique notis.
Sæpe vel exiguo, vel longo murmure dixi,
Nil pudet hunc. nec vox hæc mea falſa fuit.
Orbe quoque in menſæ legi ſub nomine noſtro,
Quod deducta mero littera fecit, AMO.
Credere me tamen hoc oculo renuente negavi.
Hei mihi! jam didici, ſic quoque poſſe loqui.
His ego blanditiis, ſi peccatura fuiſſem,
Flecterer: his poterant pectora noſtra capi.
Eſt quoque (confiteor) facies tibi rara: poteſtque
Velle ſub amplexus ire puella tuos.
Altera vel potius felix ſine crimine fiat,
Quam cadat externo noſter amore pudor.
Diſce meo exemplo, formoſis poſſe carere,
Eſt virtus placitis abſtinuiſſe bonis.
Quam multos credas juvenes optare, quod optas,
Qui ſapiant? oculos an Paris unus habes?
Non tu plus cernis: ſed plus temerarius audes.
Nec

Nec tibi plus cordis, ſed minus oris adeſt.
Tunc ego te vellem celeri veniſſe carina,
Cum mea virginitas mille petita procis.
Si te vidiſſem, primus de mille fuiſſes.
Judicio veniam vir dabit ipſe meo.
Ad poſſeſſa venis præceptaque gaudia ſerus.
Spes tua lenta fuit: quod petis, alter habet.
Ut tamen optarem fieri tibi Troia conjux,
Invitam ſic me nec Menelaus habet.
Deſine molle, precor, verbis convellere pectus:
Neve mihi, quam te dicis amare, noce.
Sed ſine, quam tribuit ſortem Fortuna, tueri:
Nec ſpolium noſtri turpe pudoris habe.
At Venus hoc pacta eſt: & in altæ vallibus Idæ
Tres tibi ſe nudas exhibuere Deæ:
Unaque cum regnum, belli daret altera laudem;
Tyndaridos conjux, tertia dixit, eris.
Credere vix equidem cæleſtia corpora poſſum
Arbitrio formam ſuppoſuiſſe tuo.
Utque ſit hoc verum; certe pars altera ficta eſt,
Judicii pretium qua data dicor ego.
Non eſt tanta mihi fiducia corporis, ut me
Maxima teſte Dea dona fuiſſe putem.
Contenta eſt oculis hominum mea forma probari:
Laudatrix Venus eſt invidioſa mihi.
Sed nihil inficior: faveo quoque laudibus iſtis.
Nam mea vox quare, quod cupit, eſſe neget?
Nec tu ſuccenſe nimium mihi creditus ægre.
Tarda ſolet magnis rebus ineſſe fides.
Prima mea eſt igitur Veneri placuiſſe voluptas:
Proxima, me viſam præmia ſumma tibi:
Nec te Palladios, nec te Junonis honores
Auditis Helenæ præpoſuiſſe bonis.
Ergo ego ſum virtus? ego ſum tibi nobile regnum?
Ferrea ſim, ſi non hoc ego pectus amem.
Ferrea, crede mihi, non ſum: ſed amare repugno
Illum, quem fieri vix puto poſſe meum.
Quid bibulum curvo proſcindere littus aratro,
Spemque ſequi coner, quam locus ipſe neget?
Sum rudis ad Veneris furtum: nullaque fidelem
(Di mihi ſunt teſtes) luſimus arte virum.
Nunc quoque, quod tacito mando mea verba libello,
Fungitur officio littera noſtra novo.
Felices, quibus uſus adeſt! ego neſcia rerum
Difficilem culpæ ſuſpicor eſſe viam.
Ipſe malo metus eſt. jam nunc confundor, & omnes
In noſtris oculos vultibus eſſe reor.
Nec reor hoc falſo. ſenſi mala murmura vulgi:
Et quaſdam voces rettulit Æthra mihi.
At tu diſſimula: niſi ſi deſiſtere mavis.
Sed cur deſiſtas? diſſimulare potes.
Lude, ſed occulte. major, non maxima nobis
Eſt data libertas, quod Menelaus abeſt.
Ille quidem procul eſt, ita re cogente, profectus.
Magna fuit ſubitæ juſtaque cauſa viæ.
Aut mihi ſic viſum eſt. ego, cum dubitaret an iret,
Quamprimum, dixi, fac rediturus eas.
Omine lætatus dedit oſcula: Reſque, domuſque,
Et tibi ſit curæ Troicus hoſpes, ait.
Vix tenui riſum; quem dum compeſcere luctor,
Nil illi potui dicere, præter, Erit.
Vela quidem Creten ventis dedit ille ſecundis.
Sed tu non ideo cuncta licere puta.
Sic meus hinc vir abeſt, ut me cuſtodiat abſens.
An neſcis longas Regibus eſſe manus?
Fama quoque eſt oneri. nam quo conſtantius ore
Laudamur veſtro, juſtius ille timet.
Quæ juvat, ut nunc eſt, eadem mihi gloria damno eſt:
Et melius famæ verba dediſſe foret.
Nec, quod abeſt, hic me tecum mirare relictam:
Moribus & vitæ credidit ille meæ.
De facie metuit, vitæ confidit: & illum
Securum probitas, forma timere facit.
Tempora ne pereant ultro data præcipis; utque
Simplicis utamur commoditate viri.
Et libet, & timeo: nec adhuc exacta voluntas
Eſt ſatis. in dubio pectora noſtra labant.
Et vir abeſt nobis; & tu ſine conjuge dormis:
Inque vicem tua me, te mea forma capit.
Et longæ noctes: & jam ſermone coimus:
Et tu (me miſeram!) blandus: & una domus.
Et peream, ſi non invitant omnia culpam.
Neſcio quo tardor, ſed tamen ipſa metu.
Quod male perſuades, utinam bene cogere poſſis!
Vi mea ruſticitas excutienda fuit.
Utilis interdum eſt ipſis injuria paſſis.
Sic certe felix eſſe coacta velim.
Dum novus eſt, potius cœpto pugnemus amori:
Flamma recens parva ſparſa reſedit aqua.
Certus in hoſpitibus non eſt amor. errat, ut ipſi:
Cumque nihil ſperes firmius eſſe, fuit.
Hypſipyle teſtis, teſtis Minoia virgo eſt;
In non exhibitis utraque queſta toris.
Tu quoque dilectam multos, infide, per annos
Diceris Œnonen deſtituiſſe tuam.
Nec tamen ipſe negas; & nobis omnia de te
Quærere, ſi neſcis, maxima cura fuit.
Adde quod, ut cupias conſtans in amore manere,
Non potes. expediunt jam ſua vela Phryges.
Dum loqueris mecum, dum nox ſperata paratur,
Qui ferat in patriam, jam tibi ventus erit.
Curſibus in mediis novitatis plena relinques
Gaudia: cum ventis noſter abibit amor.
An ſequar, ut ſuades; laudataque Pergama viſam;
Pronurus & magni Laomedontis ero?
Non ita contemno volucris præconia Famæ,
Ut probris terras impleat illa meis.
Quid de me Sparte poterit, quid Achaia tota,
Quid gentes Aſiæ, quid tua Troja loqui?
Quid Priamus de me, Priami quid ſentiet uxor?
Totque tui fratres, Dardanideſque nurus?
Tu quoque, qui poteris tibi me ſperare fidelem,
Et non exemplis anxius eſſe tuis?
Quicumque Iliacos intraverit advena portus,
Is tibi ſolliciti cauſa timoris erit.
Ipſe mihi quoties iratus, Adultera, dices!
Oblitus noſtro crimen ineſſe tuum.
Delicti fies idem reprehenſor & auctor.
Terra, precor, vultus obruat ante meos.
At fruar Iliacis opibus, cultuque beato:
Donaque promiſſis uberiora feram.
Purpura nempe mihi, pretioſaque texta dabuntur:
Congeſtoque auri pondere dives ero.
Da veniam faſſæ; non ſunt tua munera tanti.
Neſcio quo tellus me tenet iſta modo.
Quis mihi, ſi lædar, Phrygiis ſuccurrat in oris?
Unde petam fratres, unde parentis opem?
Omnia Medeæ fallax promiſit Iaſon:
Pulſa eſt Æſonia num minus illa domo?
Non erat Æetes, ad quem deſpecta rediret:
Non Ipſea parens, Chalciopeque ſoror.
Tale nihil timeo: ſed nec Medea timebat.

Fallitur augurio ſpes bona ſæpe ſuo.
Omnibus invenies, quæ nunc jactantur in alto,
Navibus a portu lene fuiſſe fretum.
Fax quoque me terret: quam ſe peperiſſe cruentam
Ante diem partus eſt tua viſa parens.
Et vatum timeo monitus: quos igne Pelaſgo
Ilion arſuram præmonuiſſe ferunt.
Utque favet Cytherea tibi, quia vicit, habetque
Parta per arbitrium bina tropæa tuum;
Sic illas vereor, quæ, ſi tua gloria vera eſt,
Judice te cauſam non tenuere duæ.
Nec dubito, quin, te ſi proſequar, arma parentur.
Ibit per gladios (hei mihi!) noſter amor.
An fera Centauris indicere bella coegit
Atracis Hæmonios Hippodamia viros?
Tu fore tam juſta lentum Menelaon in ira,
Et geminos fratres, Tyndareumque putas?
Quod bene te jactas, & fortia facta recenſes;
A verbis facies diſſidet iſta ſuis.
Apta magis Veneri, quam ſint tua corpora Marti.
Bella gerant fortes: tu, Pari, ſemper ama.
Hectora, quem laudas, pro te pugnare jubeto:
Militia eſt operis altera digna tuis.
His ego, ſi ſaperem, pauloque audacior eſſem,
Uterer. utetur, ſi qua puella ſapit.
Aut ego depoſito faciam fortaſſe pudore;
Et dabo conjunctas tempore victa manus.
Quod petis, ut furtim præſentes plura loquamur;
Scimus quid captes, colloquiumque voces.
Sed nimium properas, & adhuc tua meſſis in herba eſt.
Hæc mora ſit voto forſan amica tuo.
Hactenus arcanum furtivæ conſcia mentis
Littera jam laſſo pollice ſiſtat opus.
Cetera per ſocias Clymenen Æthramque loquamur,
Quæ mihi ſunt comites conſiliumque duæ.

EPISTOLA XVIII.

Leander Heroni.

Mittit Abydenus, quam mallet ferre, ſalutem,
Si cadat ira maris, Seſta puella, tibi.
Si mihi Di faciles & ſunt in amore ſecundi;
Invitis oculis hæc mea verba leges.
Sed non ſunt faciles. nam cur mea vota morentur,
Currere me nota nec patiantur aqua?
Ipſa vides cælum pice nigrius, & freta ventis
Turbida, perque cavas vix adeunda rates.
Unus, & hic audax, a quo tibi littera noſtra
Redditur, e portu navita movit iter.
Aſcenſurus eram: niſi quod, cum vincula proræ
Solveret, in ſpeculis omnis Abydos erat.
Non poteram celare meos, velut ante, parentes:
Quemque tegi volumus, non latuiſſet amor.
Protinus hæc ſcribens, Felix, i, littera, dixi:
Jam tibi formoſam porriget illa manum.
Forſitan admotis etiam tangere labellis;
Rumpere dum niveo vincula dente volet.
Talibus exiguo dictis mihi murmure verbis,
Cetera cum charta dextra locuta mea eſt.
Ah quanto mallem, quam ſcriberet, illa nataret,
Meque per aſſuetas ſedula ferret aquas?
Aptior illa quidem placido dare verbera ponto.
Eſt tamen & ſenſus apta miniſtra mei.
Septima nox agitur, ſpatium mihi longius anno,
Sollicitum raucis ut mare fervet aquis.
His ego ſi vidi mulcentem pectora ſomnum
Noctibus; inſani ſit mora longa freti.
Rupe ſedens aliqua ſpecto tua littora triſtis:
Et quo non poſſum corpore, mente feror.
Lumina quin etiam ſumma vigilantia turre,
Aut videt, aut acies noſtra videre putat.
Ter mihi depoſita eſt in ſicca veſtis arena.
Ter grave tentavi carpere nudus iter.
Obſtitit inceptis tumidum juvenilibus æquor:
Merſit & adverſis ora natantis aquis.
At tu de rapidis immanſuetiſſime ventis,
Quid mecum certa prælia mente geris?
In me, ſi neſcis, Borea, non æquora, ſævis.
Quid faceres, eſſet ni tibi notus amor?
Tam gelidus cum ſis, non te tamen, improbe, quondam
Ignibus Actæis incaluiſſe negas.
Gaudia rapturo ſi quis tibi claudere vellet
Aerios aditus; quo paterere modo?
Parce precor; facilemque move moderatius auram.
Imperet Hippotades ſic tibi triſte nihil.
Vana peto, precibuſque meis obmurmurat ipſe:
Quaſque quatit, nulla parte coercet aquas.
Nunc daret audaces utinam mihi Dædalus alas!
Icarium quamvis hic prope littus adeſt.
Quidquid erit, patiar: liceat modo corpus in auras
Tollere, quod dubia ſæpe pependit aqua.
Interea, dum cuncta negant ventique fretumque,
Mente agito furti tempora prima mei.
Nox erat incipiens (namque eſt meminiſſe voluptas)
Cum foribus patriis egrediebar amans.
Nec mora: depoſito pariter cum veſte timore,
Jactabam liquido brachia lenta mari.
Luna fere tremulum præbebat lumen eunti,
Ut comes in noſtras officioſa vias.
Hanc ego ſuſpiciens, Faveas, Dea candida, dixi;
Et ſubeant animo Latmia ſaxa tuo.
Non ſinat Endymion te pectoris eſſe ſeveri.
Flecte, precor, vultus ad mea furta tuos.
Tu, Dea, mortalem cælo delapſa petebas.
Vera loqui liceat: quam ſequor, ipſa Dea eſt.
Neu referam mores cæleſti pectore dignos;
Forma niſi in veras non cadit illa Deas.
A Veneris facie non eſt prior ulla tuaque.
Neve meis credas vocibus, ipſa vides.
Quanto, cum fulges radiis argentea puris,
Concedunt flammis ſidera cuncta tuis;
Tanto formoſis formoſior omnibus illa eſt.
Si dubitas, cæcum, Cynthia, lumen habes.
Hæc ego, vel certe non his diverſa, locutus
Per mihi cedentes nocte ferebar aquas.
Unda repercuſſæ radiabat imagine Lunæ,
Et nitor in tacita nocte diurnus erat:
Nullaque vox, noſtras nullum veniebat ad aures,
Præter dimotæ corpore murmur aquæ.
Alcyones ſolæ memores Ceycis amati
Neſcio quid viſæ ſunt mihi dulce queri.
Jamque fatigatis humero ſub utroque lacertis,
Fortiter in ſummas erigor altus aquas.
Ut procul aſpexi lumen, Meus ignis in illo eſt,
Illa meum, dixi, littora lumen habent.
Et ſubito laſſis vires rediere lacertis:
Viſaque, quam fuerat, mollior unda mihi.
Frigora ne poſſim gelidi ſentire profundi,
Qui calet in cupido pectore, præſtat amor.
Quo magis accedo, propioraque littora fiunt,
Quoque minus reſtat; plus libet ire mihi.

Cum

Cum vero poſſum cerni quoque; protinus addis
Spectatrix animos, ut valeamque facis.
Tunc etiam nando dominæ placuiſſe laboro,
Atque oculis jacto brachia noſtra tuis.
Te tua vix prohibet nutrix deſcendere in altum.
Hoc quoque enim vidi: nec mihi verba dabas.
Nec tamen effecit, quamvis retinebat euntem,
Ne fieret prima pes tuus udus aqua.
Excipis amplexu, feliciaque oſcula jungis:
Oſcula (Di magni!) trans mare digna peti.
Eque tuis demtos humeris mihi tradis amictus:
Et madidam ſiccas æquoris imbre comam.
Cetera nox & nos & turris conſcia novit,
Quodque mihi lumen per vada monſtrat iter.
Nec magis illius numerari gaudia noctis,
Helleſpontiaci quam maris alga poteſt.
Quo brevius ſpatium nobis ad furta dabatur,
Hoc magis eſt cautum, ne foret illud iners.
Jamque, fugatura Tithoni conjuge noctem,
Prævius Auroræ Lucifer ortus erat.
Oſcula congerimus properata ſine ordine raptim,
Et querimur parvas noctibus eſſe moras.
Atque ita, cunctatus monitum nutricis amaræ,
Frigida deſerta littora turre peto.
Digredimur flentes: repetoque ego virginis æquor,
Reſpiciens dominam, dum licet, uſque meam.
Si qua fides vero eſt; veniens huc eſſe natator;
Cum redeo, videor naufragus eſſe mihi.
Hoc quoque ſi credas; ad te via prona videtur:
A te cum redeo, clivus inertis aquæ.
Invitus repeto patriam: quis credere poſſit?
Invitus certe nunc moror urbe mea.
Hei mihi! cur animo juncti, ſecernimur undis?
Unaque mens, tellus non habet una duos?
Vel tua me Seſtos, vel te mea ſumat Abydos:
Tam tua terra mihi, quam tibi noſtra placet.
Cur ego confundor, quoties confunditur æquor?
Cur mihi cauſa levis ventus obeſſe poteſt?
Jam noſtros curvi norunt delphines amores?
Ignotum nec me piſcibus eſſe reor.
Jam patet attritus ſolitarum limes aquarum;
Non aliter, multa quam via preſſa rota.
Quod mihi non eſſet, niſi ſic iter, ante querebar:
At nunc per ventos hoc quoque deeſſe queror.
Fluctibus immodicis Athamantidos æquora canent,
Vixque manet portu tuta carina ſuo.
Hoc mare, cum primum de virgine nomina merſa,
Quæ tenet, eſt nactum, tale fuiſſe puto.
Et ſatis amiſſa locus hic infamis ab Helle eſt:
Utque mihi parcat, crimine nomen habet.
Invideo Phryxo, quem per freta triſtia tutum
Aurea lanigero vellere vexit ovis.
Nec tamen officium pecoris naviſve requiro:
Dummodo, quas findam corpore, dentur aquæ.
Arte egeo nulla: fiat modo copia nandi;
Idem navigium, navita, vector, ero.
Nec ſequar aut Helicen, aut, qua Tyros utitur, Arcton:
Publica non curat ſidera noſter amor.
Andromedan alius ſpectet, claramve Coronam,
Quæque micat gelido Parrhaſis Urſa polo.
At mihi, quas Perſeus & cum Jove Liber amarunt,
Indicium dubiæ non placet eſſet viæ.
Eſt aliud lumen multo mihi certius iſtis;
Non erit in tenebris quo duce noſter amor.
Hoc ego dum ſpectem, Colchos, & in ultima Ponti,
Quaque viam fecit Theſſala pinus, eam;
Et juvenem poſſim ſuperare Palæmona nando,
Miraque quem ſubito reddidit herba Deum.
Sæpe per aſſiduos languent mihi brachia motus,
Vixque per immenſas feſſa trahuntur aquas.
His ego cum dixi, Pretium non vile laboris
Jam dominæ vobis colla tenenda dabo:
Protinus illa valent, atque ad ſua præmia tendunt;
Ut celer Eleo carcere miſſus equus.
Ipſe meos igitur ſervo, quibus uror, amores:
Teque, magis cælo digna puella, ſequor.
Digna quidem cælo, ſed adhuc tellure morare:
Aut dic ad Superos & mihi qua ſit iter.
Hic es, & exiguum miſero contingis amanti:
Cumque mea fiunt turbida mente freta.
Quid mihi, quod lato non ſeparor æquore, prodeſt?
Num minus hoc nobis tam brevis obſtat aqua?
An malim dubito toto procul orbe remotus
Cum domina longe ſpem quoque habere mea.
Quo propius nunc es, flamma propiore caleſco:
Et res non ſemper, ſpes mihi ſemper adeſt.
Pæne manu, quod amo, (tanta eſt vicinia) tango:
Sæpe ſed (heu!) lacrimas hoc mihi pæne movet.
Velle quid eſt aliud fugientia prendere poma,
Spemque ſuo refugi fluminis ore ſequi?
Ergo ego te numquam, niſi cum volet unda, tenebo?
Et me felicem nulla videbit hiems?
Cumque minus firmum nil ſit, quam ventus & unda,
In ventis & aqua ſpes mea ſemper erit?
Æſtus adhuc tamen eſt. quid cum mihi læſerit æquor
Plias & Arctophylax Oleniumque pecus?
Aut ego non novi, quam ſit temerarius; aut me
In freta non cautus tum quoque mittet Amor.
Neve putes id me, quod abeſt, promittere tempus:
Pignora polliciti non tibi tarda dabo.
Sit tumidum paucis etiam nunc noctibus æquor;
Ire per invitas experiemur aquas.
Aut mihi continget felix audacia ſalvo:
Aut mors ſolliciti finis amoris erit.
Optabo tamen, ut partes expellar in illas;
Et teneant portus naufraga membra tuos.
Flebis enim, tactuque meum dignabere corpus:
Et, Mortis, dices, huic ego cauſa fui.
Scilicet interitus offenderis omine noſtri:
Litteraque inviſa eſt hac mea parte tibi.
Deſino; parce queri. ſed & ut mare finiat iram,
Accedant, quæſo, fac tua vota meis.
Pace brevi nobis opus eſt, dum transferor iſtuc:
Cum tua contigero littora, perſtet hiems.
Illic eſt aptum noſtræ navale carinæ:
Et melius nulla ſtat mea puppis aqua.
Illic me claudat Boreas, ubi dulce morari.
Tunc piger ad nandum, tunc ego cautus ero.
Nec faciam ſurdis convitia fluctibus ulla:
Triſte nataturo nec querar eſſe fretum.
Me pariter venti teneant, pariterque lacerti:
Per cauſas iſtic impediarque duas.
Cum patietur hiems, remis ego corporis utar:
Lumen in aſpectu tu modo ſemper habe.
Interea pro me pernoctet epiſtola tecum;
Quam precor ut minima proſequar ipſe mora.

EPISTOLA XIX.

HERO LEANDRO.

QUam mihi miſiſti verbis, Leandre, ſalutem,
Ut poſſim miſſam rebus habere; veni.

Longa mora eſt nobis omnis, quæ gaudia differt.
  Da veniam faſſæ; non patienter amo.
Urimur igne pari: ſed ſum tibi viribus impar.
  Fortius ingenium ſuſpicor eſſe viris.
Ut corpus, teneris ita mens infirma puellis.
  Deficiam; parvi temporis adde moram.
Vos, modo venando, modo rus geniale colendo,
  Ponitis in varia tempora longa mora.
Aut fora vos retinent, aut unctæ dona palæſtræ:
  Flectitis aut fræno colla ſequacis equi.
Nunc volucrem laqueo, nunc piſcem ducitis hamo.
  Diluitur poſito ſerior hora mero.
His mihi ſubmotæ, vel ſi minus acriter urar,
  Quod faciam, ſupereſt, præter amare, nihil.
Quod ſupereſt, facio; teque, o mea ſola voluptas,
  Plus quoque, quam reddi quod mihi poſſit, amo.
Aut ego cum cara de te nutrice ſuſurro;
  Quæque tuum miror cauſa moretur iter:
Aut mare proſpiciens, odioſo concita vento
  Corripio verbis æquora pæne tuis:
Aut ubi ſævitiæ paulum gravis unda remiſit;
  Poſſe quidem, ſed te nolle venire, queror.
Dumque queror, lacrimæ per amantia lumina manant:
  Pollice quas tremulo conſcia ſiccat anus.
Sæpe tui ſpecto ſi ſint in littore paſſus;
  Impoſitas tamquam ſervet arena notas.
Utque rogem de te & ſcribam tibi, ſi quis Abydo
  Venerit, aut quæro, ſi quis Abydon eat.
Quid referam, quoties dem veſtibus oſcula, quas tu
  Helleſpontiaca ponis iturus aqua?
Sic ubi lux acta eſt, & noctis amicior hora
  Exhibuit pulſo ſidera clara die;
Protinus in ſummo vigilantia lumina tecto
  Ponimus, aſſuetæ ſigna notamque viæ.
Tortaque verſato ducentes ſtamina fuſo
  Feminea tardas fallimus arte moras.
Quid loquar interea tam longo tempore, quæris?
  Nil, niſi Leandri nomen, in ore meo eſt.
Jamne putes exiſſe domo mea gaudia, nutrix?
  An vigilant omnes? & timet ille ſuos?
Jamne ſuas humeris illum deponere veſtes;
  Pallade jam pingui tingere membra putes?
Annuit illa fere: non noſtra quod oſcula curet;
  Sed movet obrepens ſomnus anile caput.
Poſtque moræ minimum, Jam certe navigat, inquam;
  Lentaque dimotis brachia jactat aquis.
Paucaque cum tacta perfeci ſtamina tela,
  An medio poſſis quærimus eſſe freto.
Et modo proſpicimus: timida modo voce precamur,
  Ut tibi det faciles utilis aura vias.
Auribus interdum voces captamus, & omnem
  Adventus ſtrepitum credimus eſſe tui.
Sic ubi deceptæ pars eſt mihi maxima noctis
  Acta; ſubit furtim lumina feſſa ſopor.
Forſitan invitus, mecum tamen, improbe, dormis:
  Et quamquam non vis ipſe venire, venis.
Nam modo te videor prope jam ſpectare natantem:
  Brachia nunc humeris humida ferre meis.
Nunc dare, quæ ſoleo, madidis velamina membris:
  Pectora nunc juncto noſtra fovere ſinu.
Multaque præterea, linguæ reticenda modeſtæ;
  Quæ feciſſe juvat, facta referre pudet.
Me miſeram! brevis eſt hæc & non vera voluptas.
  Nam tu cum ſomno ſemper abire ſoles.
Firmius o cupidi tandem coeamus amantes:
  Nec careant vera gaudia noſtra fide.
Cur ego tot viduas exegi frigida noctes?
  Cur toties a me, lente natator, abes?
Eſt mare (confiteor) nondum tractabile nanti:
  Nocte ſed heſterna lenior aura fuit.
Cur ea præterita eſt? cur non ventura timebas?
  Tam bona cur periit, nec tibi rapta via eſt?
Protinus ut ſimilis detur tibi copia curſus;
  Hoc melior certe, quo prior, illa fuit.
At cito mutata eſt jactati forma profundi:
  Tempore, cum properas, ſæpe minore venis.
Hic, puto, deprenſus nil quod querereris, haberes;
  Meque tibi amplexo nulla noceret hiems.
Certe ego tum ventos audirem lenta ſonantes,
  Et numquam placidas eſſe precarer aquas.
Quid tamen evenit, cur ſis metuentior undæ?
  Contemtumque prius nunc vereare fretum?
Nam memini, cum te ſævum veniente minaxque
  Non minus, aut multo non minus, æquor erat.
Cum tibi clamabam, Sic tu temerarius eſto,
  Ne miſeræ virtus ſit tua flenda mihi.
Unde novus timor hic? quoque illa audacia fugit?
  Magnus ubi eſt ſpretis ille natator aquis?
Sis tamen hoc potius, quam quod prius eſſe ſolebas:
  Et facias placidum per mare tutus iter.
Dum modo ſis idem: dum ſic, ut ſcribis, amemur:
  Flammaque non fiat frigidus illa cinis.
Non ego tam ventos timeo mea vota morantes,
  Quam ſimilis vento ne tuus erret amor:
Ne non ſim tanti, ſuperentque pericula cauſam:
  Et videar merces eſſe labore minor.
Interdum metuo, patria ne lædar; & impar
  Ducar Abydeno Threſſa puella toro.
Ferre tamen poſſum patientius omnia; quam ſi
  Otia neſcio qua pellice captus agas:
In tua ſi veniant alieni colla lacerti:
  Sitque novus noſtri finis amoris amor.
Ah potius peream, quam crimine vulnerer iſto:
  Fataque ſint culpa noſtra priora tua!
Nec quia venturi dederis mihi ſigna doloris,
  Hæc loquor, aut fama ſollicitata nova.
Omnia ſed vereor: (quis enim ſecurus amavit?)
  Cogor & abſentes plura timere locos.
Felices illas, ſua quas præſentia noſſe
  Crimina vera jubet, falſa timere vetat!
Nos tam vana movet, quam facta injuria fallit:
  Incitat & morſus error uterque pares.
O utinam venias! aut ut ventuſve paterve,
  Cauſaque ſit certæ femina nulla moræ!
Quod ſi quam ſciero, moriar mihi crede dolendo.
  Jamdudum peccas, ſi mea fata petis.
Sed neque peccabis, fruſtraque ego terreor iſtis:
  Quoque minus venias, invida pugnat hiems.
Me miſeram! quanto planguntur littora fluctu!
  Et latet obſcura condita nube dies!
Forſitan ad pontum mater pia venerit Helles,
  Merſaque roratis nata fleatur aquis:
An mare ab inviſo privignæ nomine dictum
  Vexat in æquoream verſa noverca Deam?
Non favet, ut nunc eſt, teneris locus iſte puellis.
  Hac Helle periit; hac ego lædor aqua.
At tibi flammarum memori, Neptune, tuarum
  Nullus erat ventis impediendus amor:
Si neque Amymone, nec laudatiſſima forma
  Criminis eſt Tyro fabula vana tui,
Lucidaque Alcyone, Circeque & Alymone nata,
  Et nondum nexis angue Meduſa comis,

Flava-

Flavaque Laodice, cæloque recepta Celæno,
 Et quarum memini nomina lecta mihi.
Has certe pluresque canunt, Neptune, poetæ
 Molle latus lateri compoſuiſſe tuo.
Cur igitur toties vires expertus amoris,
 Aſſuetum nobis turbine claudis iter?
Parce, ferox; latoque mari tua prælia miſce.
 Seducit terras hæc brevis unda duas.
Te decet aut magnas magnum jactare carinas;
 Aut etiam totis claſſibus eſſe trucem.
Turpe Deo pelagi, juvenem terrere natantem:
 Gloriaque eſt ſtagno quolibet iſta minor.
Nobilis ille quidem eſt, & clarus origine: ſed non
 A tibi ſuſpecto ducit Ulyſſe genus.
Da veniam, ſervaque duos. natat ille: ſed iſdem
 Corpus Leandri, ſpes mea, pendet aquis.
Sternuit & lumen: poſito nam ſcribimus illo.
 Sternuit; & nobis proſpera ſigna dedit.
Ecce merum nutrix fauſtos inſtillat in ignes:
 Craſque erimus plures, inquit, & ipſa bibit.
Effice nos plures evicta per æquora lapſus,
 O penitus toto corde recepte mihi.
In tua caſtra redi, ſocii deſertor Amoris.
 Ponuntur medio cur mea membra toro?
Quod timeas, non eſt. auſo Venus ipſa favebit:
 Sternet & æquoreas æquore nata vias.
Ire libet medias ipſi mihi ſæpe per undas:
 Sed ſolet hoc maribus tutius eſſe fretum.
Nam cur, hoc vectis Phryxo Phryxique ſorore,
 Sola dedit vaſtis femina nomen aquis?
Forſitan ad reditum metuas ne tempora deſint,
 Aut gemini nequeas ferre laboris onus.
At nos diverſi medium coeamus in æquor:
 Obviaque in ſummis oſcula demus aquis:
Atque ita quiſque ſuas iterum redeamus ad urbes.
 Exiguum, ſed plus, quam nihil, illud erit.
Vel pudor hic utinam, qui nos clam cogit amare,
 Vel timidus famæ cedere vellet amor!
Nunc male res junctæ calor & reverentia pugnant.
 Quid ſequar in dubio eſt. hæc decet; ille juvat.
Ut ſemel intravit Colchos Pagaſæus Iaſon;
 Impoſitam celeri Phaſida puppe tulit.
Ut ſemel Idæus Lacedæmona venit adulter;
 Cum præda rediit protinus ille ſua.
Tu, quam ſæpe petis quod amas, tam ſæpe relinquis:
 Et quoties grave ſit puppibus ire, natas.
Sic tamen, o juvenis tumidarum victor aquarum,
 Sic facito ſpernas, ut vereare, fretum.
Arte laboratæ merguntur ab æquore puppes:
 Tu tua plus remis brachia poſſe putes?
Quod cupis, hoc nautæ metuunt, Leandre, natare.
 Exitus hic fractis puppibus eſſe ſolet.
Me miſeram! cupio non perſuadere, quod hortor:
 Siſque, precor, monitis fortior ipſe meis.
Dummodo pervenias, excuſſaque ſæpe per undas
 Injicias humeris brachia laſſa meis.
Sed mihi, cæruleas quoties obvertor ad undas,
 Neſcio quæ pavidum frigora pectus habent.
Nec minus heſternæ confundor imagine noctis,
 Quamvis eſt ſacris illa piata meis.
Namque ſub Auroram, jam dormitante lucerna,
 (Somnia quo cerni tempore vera ſolent)
Stamina de digitis cecidere ſopore remiſſis:
 Collaque pulvino noſtra ferenda dedi.
Hic ego ventoſas nantem delphina per undas
 Cernere non dubia ſum mihi viſa fide.
Quem, poſtquam bibulis illiſit fluctus arenis,
 Unda ſimul miſerum vitaque deſeruit.
Quidquid id eſt, timeo. nec tu mea ſomnia ride:
 Nec niſi tranquillo brachia crede mari.
Si tibi non parcis, dilectæ parce puellæ:
 Quæ numquam, niſi te ſoſpite, ſoſpes erit.
Spes tamen eſt fractis vicinæ pacis in undis.
 Tum placidas tuto pectore ſinde vias.
Interea, nanti quoniam freta pervia non ſunt,
 Leniat inviſas littera miſſa moras.

EPISTOLA XX.

ACONTIUS CYDIPPÆ.

PONe metum: nihil hic iterum jurabis amanti.
 Promiſſam ſatis eſt te ſemel eſſe mihi.
Perlege: diſcedat ſic corpore languor ab iſto,
 Qui meus eſt, ulla parte dolente, dolor.
Quid pudor ora ſubit? nam, ſicut in æde Dianæ,
 Suſpicor ingenuas erubuiſſe genas.
Conjugium pactamque fidem, non crimina, poſco:
 Debitus ut conjux, non ut adulter, amo.
Verba licet repetas, quæ demtus ab arbore fœtus
 Pertulit ad caſtas, me jaciente, manus;
Invenies illic id te ſpondere, quod opto,
 Te potius, virgo, quam meminiſſe Deam.
Nunc quoque idem timeo: ſed idem tamen acrius illud
 Aſſumſit vires, auctaque flamma mora eſt.
Quique fuit numquam parvus, nunc tempore longo,
 Et ſpe, quam dederas tu mihi, crevit amor.
Spem mihi tu dederas: meus hic tibi credidit ardor:
 Non potes hoc factum teſte negare Dea.
Adfuit, & præſens, ut erat, tua verba notavit:
 Et viſa eſt mota dicta probaſſe coma.
Deceptam dicas noſtra te fraude licebit:
 Dum fraudis noſtræ cauſa feratur amor.
Fraus mea quid petiit, niſi uti tibi jungerer uni?
 Id me, quod quereris, conciliare poteſt.
Non ego natura, nec ſum tam callidus uſu:
 Solertem tu me, (crede) puella, facis.
Te mihi compoſitis (ſi quid tamen egimus) a me
 Adſtrinxit verbis ingenioſus Amor.
Dictatis ab eo feci ſponſalia verbis:
 Conſultoque fui juris amore vafer.
Sit fraus huic nomen facto, dicarque doloſus:
 (Si tamen eſt, quod ames velle tenere, dolus.)
En iterum ſcribo, mittoque rogantia verba.
 Altera fraus hæc eſt: quodque queraris, habes.
Si noceo quod amo; fateor, ſine fine nocebo;
 Teque petam: caveas tu licet ipſa peti.
Per gladios alii placitas rapuere puellas:
 Scripta mihi caute littera crimen erit?
Di faciant, poſſim plures imponere nodos!
 Ut tua ſit nulla libera parte fides.
Mille doli reſtant: clivo ſudamus in imo.
 Ardor inexpertum nil ſinet eſſe meus.
Sit dubium, poſſiſne capi; captabere certe.
 Exitus in Dis eſt: ſed capiere tamen.
Ut partem effugias, non omnia retia falles:
 Quæ tibi, quam credis, plura tetendit Amor.
Si non proficiant artes, veniemus ad arma;
 Inque tui cupido rapta ferere ſinu.
Non ſum, qui ſoleam Paridis reprehendere factum:
 Nec quemquam; qui, vir poſſit ut eſſe, fuit.
Nos quoque: ſed taceo. mors hujus pœna rapinæ

Ut

Ut ſit, erit, quam te non habuiſſe, minor.
Aut eſſes formoſa minus, peterere modeſte.
Audaces facie cogimur eſſe tua.
Tu facis hoc, oculique tui; quibus ignea cedunt
Sidera; qui flammæ cauſa fuere meæ.
Hoc flavi faciunt crines, & eburnea cervix;
Quæque precor veniant in mea colla manus:
Et decor, & vultus ſine ruſticitate pudentes:
Et, Thetidi quales vix rear eſſe, pedes.
Cetera ſi poſſem laudare, beatior eſſem:
Nec dubito, totum quin ſibi par ſit opus.
Hac ego compulſus, non eſt mirabile, forma,
Si pignus volui vocis habere tuæ.
Denique, dum captam tu te cogare fateri,
Inſidiis eſto capta puella meis.
Invidiam patiar: paſſo ſua præmia dentur.
Cur ſuus a tanto crimine fructus abeſt?
Heſionen Telamon, Briſeida cepit Achilles:
Utraque victorem victa ſecuta virum.
Quamlibet accuſes, & ſis irata licebit:
Irata liceat dum mihi poſſe frui:
Iidem, qui facimus, factam tenuabimus iram:
Copia placandi ſit modo parva tui.
Ante tuos flentem liceat conſiſtere vultus:
Et liceat lacrimis addere verba ſuis.
Utque ſolent famuli, cum verbera ſæva verentur,
Tendere ſubmiſſas ad tua crura manus.
Ignoras tua jura. voca; cur arguor abſens?
Jamdudum dominæ more venire jube.
Ipſa meos ſcindas licet imperioſa capillos,
Oraque ſint digitis livida facta tuis;
Omnia perpetiar: tantum fortaſſe timebo,
Corpore lædatur ne manus iſta meo.
Sed neque compedibus, nec me compeſce catenis:
Servabor firmo vinctus amore tui.
Cum bene ſe quantumque volet ſatiaverit ira;
Ipſa tibi dices, Quam patienter amat!
Ipſa tibi dices, ubi videris omnia ferre;
Tam bene qui ſervit, ſerviat iſte mihi.
Nunc reus infelix abſens agor: & mea, cum ſit
Optima, non ullo cauſa tuente perit.
Hoc quoque, quod jus eſt, ſit ſcriptum injuria noſtrum
Quod de me ſolo nempe queraris, habes.
Non meruit falli mecum quoque Delia. ſi non
Vis mihi promiſſum reddere, redde Deæ.
Adfuit; & vidit, cum tu decepta rubebas:
Et vocem memori condidit aure tuam.
Omina re careant. nihil eſt violentius illa,
Cum ſua, quod nolim, numina læſa videt.
Teſtis erit Calydonis aper. nam ſcimus, ut illo
Sit magis in natum ſæva reperta parens.
Teſtis & Actæon, quondam fera creditus illis,
Ipſe dedit leto cum quibus ante feras.
Quæque ſuperba parens, ſaxo per corpus oborto,
Nunc quoque Mygdonia flebilis adſtat humo.
Hei mihi, Cydippe! timeo tibi dicere verum;
Ne videar cauſa falſa monere mea:
Dicendum tamen eſt: hoc eſt (mihi crede) quod ægra
Ipſo nubendi tempore ſæpe jaces.
Conſulit ipſa tibi, neu ſis perjura laborat:
Et ſalvam ſalva te cupit eſſe fide.
Inde fit, ut, quoties exiſtere perfida tentas,
Peccatum toties corrigat illa tuum.
Parce movere feros animoſæ virginis arcus.
Mitis adhuc fieri, ſi patiare, poteſt.
Parce, precor, teneros corrumpere febribus artus.
Servetur facies iſta fruenda mihi.
Serventur vultus ad noſtra incendia nati:
Quique ſubeſt niveo lætus in ore rubor.
Hoſtibus &, ſi quis, ne fias noſtra, repugnat,
Sic ſit, ut invalida te ſolet eſſe mihi.
Torqueor ex æquo, vel te nubente vel ægra:
Dicere nec poſſum, quid minus ipſe velim.
Maceror interdum, quod ſim tibi cauſa dolendi:
Teque mea lædi calliditate puto.
In caput hæc noſtrum dominæ perjuria quæſo
Eveniant: pœna tuta ſit illa mea.
Ne tamen ignorem, quid agas; ad limina crebro
Anxius huc illuc diſſimulanter eo.
Subſequor ancillam furtim famulumve, requirens
Profuerint ſomni quid tibi, quidve cibi.
Me miſerum! quod non medicorum juſſa miniſtro,
Et fingoque manus, inſideoque toro.
Et rurſus miſerum! quod, me procul inde remoto,
Quem minime vellem, forſitan alter adeſt.
Ille manus iſtas & fingit, & aſſidet ægræ,
Inviſus Superis, cum Superiſque mihi.
Dumque ſuo tentat ſalientem pollice venam;
Candida per cauſam brachia ſæpe tenet:
Contrectatque ſinus; & forſitan oſcula jungit.
Officio merces plenior iſta ſuo eſt.
Quis tibi permiſit noſtras præcidere meſſes?
Ad ſepem alterius quis tibi fecit iter?
Iſte ſinus meus eſt: mea turpiter oſcula ſumis.
A mihi promiſſo corpore tolle manus.
Improbe, tolle manus. quam tangis, noſtra futura eſt.
Poſtmodo ſi facias iſtud, adulter eris.
Elige de vacuis, quam non ſibi vindicet alter.
Si neſcis, dominum res habet iſta ſuum.
Nec mihi credideris: recitetur formula pacti.
Neu falſam dicas eſſe; face ipſa legat.
Alterius thalamo, tibi nos, tibi dicimus, exi.
Quid facis hic? exi. non vacat iſte torus.
Nam quod habes & tu humani verba altera pacti;
Non erit idcirco par tua cauſa meæ.
Hæc mihi ſe pepigit: pater hanc tibi, primus ab illa:
Sed propior certe, quam pater, ipſa ſibi eſt.
Promiſit pater hanc: hæc adjuravit amanti.
Ille homines, hæc eſt teſtificata Deam.
Hic metuit mendax, timet hæc perjura vocari.
Num dubites, hic ſit major, an ille metus?
Denique, ut amborum conferre pericula poſſis,
Reſpice ad eventus: hæc cubat; ille valet.
Nos quoque diſſimili certamina mente ſubimus.
Nec ſpes par nobis, nec timor æquus adeſt.
Tu petis ex tuto: gravior mihi morte repulſa eſt:
Idque ego jam, quod tu forſan amabis, amo.
Si tibi juſtitiæ, ſi recti cura fuiſſet;
Cedere debueras ignibus ipſe meis.
Nunc quoniam ferus hic pro cauſa pugnat iniqua;
Ad quid, Cydippe, littera noſtra redit?
Hic facit ut jaceas, & ſis ſuſpecta Dianæ.
Hunc tu, ſi ſapias, limen adire vetes.
Hoc faciente ſubis tam ſæva pericula vitæ.
Atque utinam pro te, qui movet illa, cadat!
Quem ſi reppuleris, nec, quem Dea damnat, amaris;
Et tu continuo, certe ego ſalvus ero.
Siſte metum, virgo: ſtabili potiere ſalute.
Fac modo polliciti conſcia templa colas.
Nec bove mactato cæleſtia numina gaudent;
Sed, quæ præſtanda eſt & ſine teſte, fide.
Ut valeant aliæ, ferrum patiantur & ignes;

Fert aliis triſtem ſuccus amarus opem.
Nil opus eſt iſtis; tantum perjuria vita:
Teque ſimul ſerva, meque, datamque fidem.
Præteritæ veniam dabit ignorantia culpæ:
Exciderint animo fœdera lecta tuo.
Admonita es modo voce mea, modo caſibus iſtis;
Quos, quoties tentas fallere, ferre ſoles.
His quoque vitatis, in partu nempe rogabis,
Ut tibi luciferas afferat illa manus.
Audiet; &, repetens quæ ſint audita, requiret
Ipſa, tibi de quo conjuge partus eat.
Promittes votum; ſcit te promittere falſo.
Jurabis: ſcit te fallere poſſe Deos.
Non agitur de me: cura majore laboro.
Anxia ſunt vitæ pectora noſtra tuæ.
Cur modo te dubiam pavidi flevere parentes,
Ignaros culpæ quos facis eſſe tuæ?
Et cur ignorent? matri licet omnia narres.
Nil tua, Cydippe, facta ruboris habent.
Ordine fac referas, ut ſis mihi cognita primum,
Sacra pharetratæ dum facis ipſa Deæ.
Ut, te conſpecta, ſubito (ſi forte notaſti)
Reſtiterim fixis in tua membra genis:
Ut, te dum nimium miror, (nota certa furoris)
Deciderint humero pallia lapſa meo.
Poſtmodo neſcio qua veniſſe volubile malum,
Verba ferens doctis inſidioſa notis.
Quod quia ſit lectum ſancta præſente Diana,
Eſſe tuam vinctam numine teſte fidem.
Ne tamen ignoret, quæ ſit ſententia ſcripto;
Lecta tibi quondam nunc quoque verba refer.
Nube, precor, dicet, cui te bona numina jungunt:
Quem fore juraſti, ſit gener ille mihi.
Quiſquis is eſt, placeat; quoniam placet ante Dianæ.
Talis erit mater; ſi modo mater erit.
Sed tamen inquirat, qui ſim qualiſque, jubeto:
Inveniet vobis conſuluiſſe Deam.
Inſula Coryciis quondam celeberrima Nymphis
Cingitur Ægæo nomine Cea mari.
Illa mihi patria eſt. nec, ſi generoſa probaris
Nomina, deſpectis arguor ortus avis.
Sunt & opes nobis: ſunt & ſine crimine mores:
Amplius utque nihil, me tibi jungit amor.
Appeteres talem vel non jurata maritum:
Juratæ vel non talis habendus erat.
Hæc tibi me in ſomnis jaculatrix ſcribere Phœbe,
Hæc tibi me vigilans ſcribere juſſit Amor.
E quibus alterius mihi jam nocuere ſagittæ:
Alterius noceant ne tibi tela, cave.
Juncta ſalus noſtra eſt: miſerere meique tuique.
Quid dubitas unam ferre duobus opem?
Quod ſi contigerit, cum jam data ſigna ſonabunt,
Tinctaque votivo ſanguine Delos erit;
Aurea ponetur mali felicis imago,
Cauſaque verſiculis ſcripta duobus erit:
Effigie pomi teſtatur Acontius hujus,
Quæ fuerint in eo ſcripta, fuiſſe rata.
Longior infirmum ne laſſet epiſtola corpus,
Clauſaque conſueto ſit ſibi fine, vale.

EPISTOLA XXI.

CYDIPPE ACONTIO.

PErtimui, ſcriptumque tuum ſine murmure legi:
Juraret ne quos inſcia lingua Deos.
Et, puto, captaſſes iterum: niſi, ut ipſe fateris,
Promiſſam ſcires me ſatis eſſe ſemel.
Nec lectura fui: ſed, ſi tibi dura fuiſſem,
Aucta foret ſævæ forſitan ira Deæ.
Omnia cum faciam, cum dem pia thura Dianæ;
Illa tamen juſto plus tibi parte favet.
Utque cupis credi, memori te vindicat ira.
Talis in Hippolyto vix fuit illa ſuo.
At melius virgo faviſſet virginis annis;
Quos vereor paucos ne velit eſſe mihi.
Languor enim cauſis non apparentibus hæret:
Adjuvor & nulla feſſa medentis ope.
Quam tibi nunc gracilem vix hæc reſcribere, quamque
Pallida vix cubito membra levare putas?
Huc timor accedit, ne quis niſi conſcia nutrix
Colloquii nobis ſentiat eſſe vices.
Ante fores ſedet hæc: quid agamque rogantibus intus,
Ut poſſim tuto ſcribere, Dormit, ait.
Mox ubi ſecreti longi cauſa optima ſomnus
Credibilis tarda deſinit eſſe mora,
Jamque venire videt quos non admittere durum eſt;
Excreat, & ficta dat mihi ſigna nota:
Sicut eram, properans verba imperfecta relinquo:
Et tegitur trepido littera cauta ſinu.
Inde meos digitos iterum repetita fatigat.
Quantus ſit nobis, aſpicis ipſe, labor.
Qua peream, ſi dignus eras, ut vera loquamur:
Sed melior juſto, quamque mereris, ego.
Ergo te propter toties incerta ſalutis
Commentis pœnas doque dedique tuis?
Hæc nobis formæ te laudatore ſuperbæ
Contingit merces? & placuiſſe nocet?
Si tibi deformis, quod mallem, viſa fuiſſem;
Culpatum nulla corpus egeret ope.
Nunc laudata gemo: nunc me certamine veſtro
Proditis; & proprio vulneror ipſa bono.
Dum neque tu cedis, nec ſe putat ille ſecundum;
Tu votis obſtas illius, ille tuis.
Ipſa, velut navis, jactor; quam certus in altum
Propellit Boreas, æſtus & unda refert.
Cumque dies caris optata parentibus inſtat,
Immodicus pariter corporis ardor ineſt:
Et mihi conjugii tempus crudelis ad ipſum
Perſephone noſtras pulſat acerba fores.
Jam pudet: & timeo, quamvis mihi conſcia non ſim,
Offenſos videar ne meruiſſe Deos.
Accidere hoc aliquis caſu contendit: & alter
Acceptum Superis hunc negat eſſe virum.
Neve nihil credas: in te quoque dicere famam,
Facta veneficiis pars putat iſta tuis.
Cauſa latet: mala noſtra patent. vos pace movetis
Aſpera ſubmota prælia: plector ego.
Dicam nunc, ſolitoque tibi me decipe more:
Quid facies odio, ſic ubi amore noces?
Si lædis, quod amas, hoſtem ſapienter amabis.
Me, precor, ut ſerves, perdere velle velis.
Aut tibi jam nulla eſt ſperatæ cura puellæ,
Quam ferus indigna tabe perire ſinis:
Aut Dea ſi fruſtra pro me tibi ſæva rogatur,
Quid mihi te jactas? gratia nulla tua eſt.
Elige quid fingas. non vis placare Dianam;
Immemor es noſtri: non potes; illa tui eſt.
Vel numquam mallem, vel non mihi tempore in illo
Eſſet in Ægæis cognita Delos aquis.
Tunc mea difficili deducta eſt æquore navis;
Et fuit ad cœptas hora ſiniſtra vias.

Quo pede proceſſi! quo me pede limine movi!
  Picta citæ tetigi quo pede texta ratis!
Bis tamen adverſo redierunt carbaſa vento.
  Mentior ah demens! ille ſecundus erat.
Ille ſecundus erat, qui me referebat euntem;
  Quique parum felix impediebat iter.
Atque utinam conſtans contra mea vela fuiſſet!
  Sed ſtultum eſt venti de levitate queri.
Mota loci fama properabam viſere Delon;
  Et facere ignava puppe videbar iter.
Quam ſæpe, ut tardis, feci convitia remis;
  Queſtaque ſum vento lintea parca dari!
Et jam tranſieram Myconon, jam Tenon & Andron:
  Inque meis oculis candida Delos erat.
Quam procul ut vidi, Quid me fugis, Inſula, dixi?
  Laberis in magno numquid, ut ante, mari?
Inſtiteram terræ, cum jam prope luce peracta
  Demere purpureis Sol juga vellet equis:
Quos idem ſolitos poſtquam revocavit ad ortus,
  Comuntur noſtræ matre jubente comæ.
Ipſa dedit gemmas digitis, & crinibus aurum:
  Et veſtes humeris induit ipſa meis.
Protinus egreſſæ Superis, quibus inſula ſacra eſt,
  Flava ſalutatis thura merumque damus.
Dumque parens aras votivo ſanguine tingit,
  Feſtaque fumoſis ingerit exta focis;
Sedula me nutrix alias quoque ducit in ædes,
  Erramuſque vago per loca ſacra pede.
Et modo porticibus ſpatior, modo munera regum
  Miror: & in cunctis ſtantia ſigna locis.
Miror & innumeris ſtructam de cornibus aram,
  Et de qua pariens arbore nixa Dea eſt.
Et quæ præterea (neque enim meminive libetve,
  Quidquid ibi vidi, dicere) Delos habet.
Forſitan hæc ſpectans, a te ſpectabar, Aconti;
  Viſaque ſimplicitas eſt mea poſſe capi.
In templum redeo gradibus ſublime Dianæ.
  Tutior hoc ecquis debuit eſſe locus?
Mittitur ante pedes malum cum carmine tali.
  Hei mihi juravi nunc quoque pæne tibi.
Suſtulit hoc nutrix, mirataque, Perlege, dixit.
  Inſidias legi, magne poeta, tuas.
Nomine conjugii dicto, confuſa pudore
  Senſi me totis erubuiſſe genis:
Luminaque in gremio veluti defixa tenebam;
  Lumina propoſiti facta miniſtra tui.
Improbe, quid gaudes? aut quæ tibi gloria parta eſt?
  Quidve vir eluſa virgine laudis habes?
Non ego conſtiteram ſumta peltata ſecuri;
  Qualis in Iliaco Pentheſilea ſolo,
Nullus Amazonio cælatus balteus auro,
  Sicut ab Hippolyte præda relata tibi eſt.
Verba, quid exultas, tua ſi mihi verba dederunt;
  Sumque parum prudens capta puella dolis?
Cydippen pomum, pomum Schœneida cepit,
  Tu nunc Hippomenes ſcilicet alter eris.
At fuerat melius, (ſi te puer iſte tenebat,
  Quem tu neſcio quas dicis habere faces,)
More bonis ſolito ſpem non corrumpere fraude.
  Exoranda tibi, non capienda fui.
Cur, cum me peteres, ea non profitenda putabas,
  Propter quæ nobis ipſe petendus eras?
Cogere cur potius, quam perſuadere volebas,
  Si poteram audita conditione capi?
Quid tibi nunc prodeſt jurandi formula juris,
  Linguaque præſentem teſtificata Deam?
Quæ jurat, mens eſt: nil conjuravimus illa.
  Illa fidem dictis addere ſola poteſt.
Conſilium prudenſque animi ſententia jurat,
  Et niſi judicii vincula nulla valent.
Si tibi conjugium volui promittere noſtrum;
  Exige polliciti debita jura tori:
Sed ſi nil dedimus, præter ſine pectore vocem;
  Verba ſuis fruſtra viribus orba tenes.
Non ego juravi: legi jurantia verba.
  Vir mihi non iſto more legendus eras.
Decipe ſic alias: ſuccedat epiſtola pomo.
  Si valet hoc; magnas divitis aufer opes.
Fac jurent Reges ſua ſe tibi regna daturos;
  Sitque tuum, toto quidquid in orbe placet.
Major es hac ipſa multo (mihi crede) Diana,
  Si tua tam præſens littera numen habet.
Cum tamen hæc dixi, cum me tibi firma negavi,
  Cum bene promiſſi cauſa peracta mei eſt;
Confiteor, timeo ſævæ Latoidos iram:
  Et corpus lædi ſuſpicor inde meum.
Nam quare, quoties ſocialia ſacra parantur,
  Nupturæ toties languida membra cadunt?
Ter mihi jam veniens poſitas Hymenæus ad aras
  Fugit; & e thalami limine terga dedit.
Vixque manu pigra toties infuſa reſurgunt
  Lumina: vix moto corripit igne faces.
Sæpe coronatis ſtillant unguenta capillis,
  Et trahitur multo ſplendida palla croco.
Cum tetigit limen, lacrimas mortiſque timorem
  Cernit; & a cultu multa remota ſuo.
Projicit ipſe ſuas deducta fronte coronas,
  Spiſſaque de nitidis tergit amoma comis.
Et pudet in triſti lætum conſurgere turba:
  Quique erat in palla, tranſit in ora rubor.
At mihi (væ miſeræ!) torrentur febribus artus:
  Et gravius juſto pallia pondus habent.
Noſtraque plorantes video ſuper ora parentes:
  Et, face pro thalami, fax mihi mortis adeſt.
Parce laboranti, picta Dea læta pharetra;
  Daque ſalutiferam jam mihi fratris opem.
Turpe tibi eſt, illum cauſas depellere leti;
  Te contra titulum mortis habere meæ.
Numquid, in umbroſo cum velles fonte lavari,
  Imprudens vultus ad tua labra tuli?
Prætериine tuas de tot cæleſtibus aras?
  Atque tua eſt noſtra ſpreta parente parens?
Nil ego peccavi, niſi quod perjuria legi;
  Inque parum fauſto carmine docta fui.
Tu quoque pro nobis, ſi non mentiris amorem,
  Thura feras. proſint, quæ nocuere, manus.
Cur, quæ ſuccenſet, quod adhuc tibi pacta puella
  Non tua ſit; fieri ne tua poſſit, agit?
Omnia de viva tibi ſunt ſperanda. quid aufert
  Sæva mihi vitam, ſpem tibi Diva mei?
Nec tu credideris illum, cui deſtinor uxor,
  Ægra ſuperpoſita membra fovere manu.
Aſſidet ille quidem, quantum permittitur ipſi:
  Sed meminit noſtrum virginis eſſe torum.
Jam quoque neſcio quid de me ſenſiſſe videtur.
  Nam lacrimæ cauſa ſæpe latente cadunt.
Et minus audacter blanditur, & oſcula rara
  Accipit, & timido me vocat ore ſuam.
Nec miror ſenſiſſe, notis cum prodar apertis.
  In dextrum verſor, cum venit ille, latus.
Nec loquor, & tecto ſimulatur lumine ſomnus;
  Captantem tactus rejicioque manum.

Ingemit, & tacito ſuſpirat pectore: meque
 Offenſam, quamvis non mereatur, habet.
Hei mihi, quod gaudes, & te juvat iſta voluptas!
 Hei mihi, quod ſenſus ſum tibi faſſa meos!
Si mihi lingua foret; tu noſtra juſtius ira,
 Qui mihi tendebas retia, dignus eras.
Scribis, ut invalidum liceat tibi viſere corpus.
 Et procul a nobis: & tamen inde noces.
Mirabar, quare tibi nomen Acontius eſſet:
 Quod faciat longe vulnus, acumen habes.
Certe ego convalui nondum de vulnere tali;
 Ut jaculo, ſcriptis eminus icta tuis.
Quid tamen huc venias? anne ut miſerabile corpus,
 Ingenii videas bina tropæa tui.
Concidimus macie; color eſt ſine ſanguine. qualem
 In pomo refero mente fuiſſe tuo.
Candida nec miſto ſublucent ora rubore,
 Forma novi talis marmoris eſſe ſolet.
Argenti color eſt inter convivia talis,
 Quod tactum gelidæ frigore pallet aquæ.
Si me nunc videas, viſam prius eſſe negabis:
 Arte nec eſt, dices, iſta petenda mea:
Promiſſique fidem, ne ſim tibi juncta, remittes;
 Et cupies illud non meminiſſe Deam.
Forſitan & facies, jurem ut contraria rurſus;
 Quæque legam, mittes altera verba mihi.
Sed tamen aſpiceres vellem, prout ipſe rogabas,
 Et diſcas ſponſæ languida membra tuæ.
Durius & ferro cum ſit tibi pectus, Aconti;
 Tu veniam noſtris vocibus ipſe petas.
Ne tamen ignores, ope qua revaleſcere poſſim:
 Quæritur a Delphis fata canente Deo.
Is quoque neſcio quam nunc, ut vaga fama ſuſurrat,
 Neglectam queritur teſtis habere fidem.
Hoc Deus & vates, hoc & mea carmina dicunt,
 At deſunt voto carmina nulla tuo.
Unde tibi favor hic? niſi quod nova forte reperta eſt,
 Quæ capiat magnos littera lecta Deos.
Teque tenente Deos, numen ſequor ipſa Deorum:
 Doque libens victas in tua vota manus.
Faſſaque ſum matri deceptæ fœdera linguæ,
 Lumina fixa tenens plena pudoris humo.
Cetera cura tua eſt. plus hoc quoque virgine factum,
 Non timuit tecum quod mea charta loqui.
Jam ſatis invalidos calamo laſſavimus artus;
 Et manus officium longius ægra negat.
Quid, niſi quod cupio me jam conjungere tecum,
 Reſtat, ut adſcribat littera noſtra Vale?

AMORUM
LIBRI TRES.

EPIGRAMMA NASONIS IN AMORES SUOS.

Qui modo Naſonis fueramus quinque libelli,
 Tres ſumus: hoc illi prætulit auctor opus.
Ut jam nulla tibi nos ſit legiſſe voluptas,
 At levior demtis pœna duobus erit.

LIBER PRIMUS.

ELEGIA I.

ARma gravi numero violentaque bella parabam
 Edere, materia conveniente modis.
Par erat inferior verſus: riſiſſe Cupido
 Dicitur, atque unum ſurripuiſſe pedem.
Quis tibi, ſæve puer, dedit hoc in carmina juris?
 Pieridum vates, non tua turba, ſumus.
Quid, ſi præripiat flavæ Venus arma Minervæ;
 Ventilet accenſas flava Minerva faces?
Quis probet in ſilvis Cererem regnare jugoſis?
 Lege pharetratæ virginis arva coli?
Crinibus inſignem quis acuta cuſpide Phœbum
 Inſtruat, Aoniam Marte movente lyram?
Sunt tibi magna, puer, nimiumque potentia regna.
 Cur opus affectas, ambitioſe, novum?
An, quod ubique, tuum? tua ſunt Heliconia Tempe?
 Vix etiam Phœbo jam lyra tuta ſua eſt?
Cum bene ſurrexit verſu nova pagina primo;
 Attenuat nervos protinus ille meos.
Nec mihi materia eſt numeris levioribus apta,
 Aut puer, aut longas comta puella comas.
Queſtus eram; pharetra cum protinus ille ſoluta
 Legit in exitium ſpicula facta meum:
Lunavitque genu ſinuoſum fortiter arcum:
 Quodque canas, vates, accipe, dixit, opus.
Me miſerum! certas habuit puer ille ſagittas.
 Uror; & in vacuo pectore regnat Amor.
Sex mihi ſurgat opus numeris; in quinque reſidat.
 Ferrea cum veſtris bella valete modis.

Cingere litorea flaventia tempora myrto,
Muſa, per undenos emodulanda pedes.

ELEGIA II.

Eſſe quid hoc dicam, quod tam mihi dura videntur
Strata, neque in lecto pallia noſtra ſedent?
Et vacuus ſomno noctem, quam longa, peregi;
Laſſaque verſati corporis oſſa dolent?
Nam puto ſentirem, ſi quo tentarer amore.
An ſubit, & tacita callidus arte nocet?
Sic erat. hæſerunt tenues in corde ſagittæ:
Et poſſeſſa ferus pectora verſat Amor.
Cedimus? an ſubitum luctando accendimus ignem?
Cedamus. leve fit, quod bene fertur, onus.
Vidi ego jactatas mota face creſcere flammas:
Et vidi nullo concutiente mori.
Verbera plura ferunt, quam quos juvat uſus aratri,
Detrectant preſſi dum juga prima boves.
Aſper equus duris contunditur ora lupatis:
Frena minus ſentit, quiſquis ad arma facit.
Acrius invitos, multoque ferocius urget,
Quam qui ſervitium ferre fatentur, amor.
En ego confiteor: tua ſum nova præda Cupido.
Porrigimus vinctas ad tua jura manus.
Nil opus eſt bello: pacem veniamque rogamus.
Nec tibi laus, armis victus inermis, ero.
Necte comam myrto: maternas junge columbas.
Qui deceat, currum vitricus ipſe dabit.
Inque dato curru, populo clamante triumphum,
Stabis; & adjunctas arte movebis aves.
Ducentur juvenes capti, captæque puellæ.
Hæc tibi magnificus pompa triumphus erit.
Ipſe ego præda recens factum modo vulnus habebo:
Et nova captiva vincula mente feram.
Mens Bona ducetur manibus poſt terga retortis,
Et Pudor, & caſtris quidquid Amoris obeſt.
Omnia te metuent: ad te ſua brachia tendens
Vulgus, Io, magna voce, Triumphe, canet.
Blanditiæ comites tibi erunt Errorque, Furorque,
Aſſidue partes turba ſecuta tuas.
His tu militibus ſuperas homineſque Deoſque:
Hæc tibi ſi demas commoda, nudus eris.
Læta triumphanti de ſummo mater Olympo,
Plaudet; & appoſitas ſparget in ora roſas.
Tu, pennas gemma, gemma variante capillos,
Ibis in auratis aureus ipſe rotis.
Tum quoque non paucos (ſi te bene novimus) ures:
Tum quoque præteriens vulnera multa dabis.
Non poſſunt (licet ipſe velis) ceſſare ſagittæ.
Fervida vicino flamma vapore nocet.
Talis erat domita Bacchus Gangetide terra.
Tu gravis alitibus; tigribus ille fuit.
Ergo, ego cum poſſim ſacri pars eſſe triumphi,
Parce tuas in me perdere, victor, opes.
Aſpice cognati felicia Cæſaris arma.
Qua vicit, victos protegit ille manu.

ELEGIA III.

Juſta precor: quæ me nuper prædata puella eſt,
Aut amet, aut faciat cur ego ſemper amem.
Ah nimium volui! tantum patiatur amari.
Audierit noſtras tot Cytherea preces.
Accipe, per longos tibi qui deſerviat annos:
Accipe, qui pura norit amare fide.

Si me non veterum commendant magna parentum
Nomina; nec noſtri ſanguinis auctor eques;
Nec meus innumeris renovatur campus aratris;
Temperat & ſumtus parcus uterque parens;
At Phœbus, comiteſque novem, vitiſque repertor,
Hoc faciant: &, me qui tibi donat, Amor:
Et nulli ceſſura fides; ſine crimine mores;
Nudaque ſimplicitas, purpureuſque pudor.
Non mihi mille placent: non ſum deſultor Amoris.
Tu mihi (ſi qua fides) cura perennis eris.
Tecum, quos dederint annos mihi fila ſororum,
Vivere contingat: teque dolente mori.
Te mihi materiem felicem in carmina præbe;
Provenient cauſa carmina digna ſua.
Carmine nomen habent exterrita cornibus Io,
Et quam fluminea luſit adulter ave:
Quæque, ſuper pontum ſimulato vecta juvenco,
Virginea tenuit cornua vara manu.
Nos quoque per totum pariter cantabimur orbem:
Junctaque ſemper erunt nomina noſtra tuis.

ELEGIA IV.

Vir tuus eſt epulas nobis aditurus eaſdem.
Ultima cœna tuo ſit, precor, illa viro.
Ergo ego dilectam tantum conviva puellam
Aſpiciam? tangi quem juvet, alter erit?
Alteriuſque ſinus apte ſubjecta fovebis?
Injiciet collo, cum volet, ille manum?
Deſine mirari, poſito quod candida vino
Atracis ambiguos traxit in arma viros.
Nec mihi ſylva domus, nec equo mea membra cohærent:
Vix a te videor poſſe tenere manus.
Quæ tibi ſint facienda tamen, cognoſce: nec Euris
Da mea, nec tepidis verba ferenda Notis.
Ante veni, quam vir. nec quid, ſi veneris ante,
Poſſit agi, video: ſed tamen ante veni.
Cum premit ille torum, vultu comes ipſa modeſto
Ibis, ut accumbas; clam mihi tange pedem.
Me ſpecta, nutuſque meos, vultumque loquacem:
Excipe furtivas, & refer ipſa, notas.
Verba ſuperciliis ſine voce loquentia dicam:
Verba leges digitis, verba notata mero.
Cum tibi ſuccurrit Veneris laſcivia noſtræ;
Purpureas tenero pollice tange genas.
Si quid erit, de me tacita quod mente queraris;
Pendeat extrema mollis ab aure manus.
Cum tibi, quæ faciam, mea lux, dicamve, placebunt;
Verſetur digitis annulus uſque tuis.
Tange manu menſam, quo tangunt more precantes;
Optabis merito cum mala multa viro.
Quod tibi miſcuerit, ſapias, bibat ipſe jubeto:
Tu puerum leviter poſce, quod ipſa velis.
Quæ tu reddideris, ego primus pocula ſumam:
Et qua tu biberis, hac ego parte bibam.
Si tibi forte dabit, quos prægustaverit ipſe,
Rejice libatos illius ore cibos.
Nec premat impoſitis ſinito tua colla lacertis:
Mite nec in rigido pectore pone caput.
Nec ſinus admittat digitos, habileſve papillæ.
Oſcula præcipue nulla dediſſe velim.
Oſcula ſi dederis, fiam manifeſtus amator:
Et dicam, Mea ſunt: injiciamque manus.
Hæc tamen aſpiciam: ſed quæ bene pallia celant,
Illa mihi cæci cauſa timoris erunt.
Nec femori committe femur, nec crure cohære:

Nec

Nec tenerum duro cum pede junge pedem.
Multa miſer timeo, quia feci multa proterve:
Exemplique metu torqueor ipſe mei.
Sæpe mihi, dominæque meæ properata voluptas,
Veſte ſub injecta dulce peregit opus.
Hoc tu non facies: ſed ne feciſſe puteris,
Conſcia de gremio pallia deme tuo.
Vir bibat uſque roga: precibus tamen oſcula deſint.
Dumque bibit, furtim [ſi potes] adde merum.
Si bene compoſitus ſomno vinoque jacebit;
Conſilium nobis reſque locuſque dabunt.
Cum ſurges abitura domum, ſurgemus & omnes;
In medium turbæ fac memor agmen eas.
Agmine me invenies aut invenieris in illo.
Quidquid ibi poteris tangere, tange mei.
Me miſerum! paucas monui quod proſit in horas,
Separor a domina nocte jubente mea.
Nocte vir includet: lacrymis ego mœſtus obortis,
Qua licet, ad ſævas proſequar uſque fores.
Oſcula jam ſumet: jam non tantum oſcula ſumet.
Quod mihi das furtim, jure coacta dabis.
Verum invita dato [potes hoc] ſimiliſque coactæ:
Blanditiæ taceant; ſitque maligna Venus.
Si mea vota valent, illum quoque nil juvet opto:
Sin minus; at certe te juvet inde nihil.
Sed quæcumque tamen noctem fortuna ſequatur;
Cras mihi conſtanti voce dediſſe nega.

ELEGIA V.

ÆStus erat, mediamque dies exegerat horam:
Appoſui medio membra levanda toro.
Pars adaperta fuit, pars altera clauſa feneſtræ:
Quale fere ſilvæ lumen habere ſolent.
Qualia ſublucent fugiente crepuſcula Phœbo:
Aut ubi nox abiit, nec tamen orta dies.
Illa verecundis lux eſt præbenda puellis,
Qua timidus latebras ſperet habere pudor.
Ecce Corinna venit, tunica velata recincta,
Candida dividua colla tegente coma:
Qualiter in thalamos formoſa Semiramis iſſe
Dicitur, & multis Lais amata viris.
Deripui tunicam; nec multum rara nocebat:
Pugnabat tunica ſed tamen illa tegi.
Cumque ita pugnaret, tamquam quæ vincere nollet,
Victa eſt non ægre proditione ſua.
Ut ſtetit ante oculos poſito velamine noſtros,
In toto nuſquam corpore menda fuit.
Quos humeros, quales vidi tetigique lacertos!
Forma papillarum quam fuit apta premi!
Quam caſtigato planus ſub pectore venter!
Quantum & quale latus! quam juvenile femur!
Singula quid referam? nil non laudabile vidi;
Et nudam preſſi corpus ad uſque meum.
Cætera quis neſcit? laſſi requievimus ambo.
Proveniant medii ſic mihi ſæpe dies.

ELEGIA VI.

JAnitor [indignum] dura religate catena,
Difficilem moto cardine pande forem.
Quod precor, exiguum eſt. aditu fac janua parvo
Obliquum capiat ſemadaperta latus.
Longus Amor tales corpus tenuavit in uſus;
Aptaque ſubducto pondere membra dedit.
Ille per excubias cuſtodum leniter ire
Monſtrat: inoffenſos dirigit ille pedes.

At quondam noctem, ſimulacraque vana timebam:
Mirabar, tenebris ſi quis iturus erat.
Riſit, ut audirem, tenera cum matre Cupido:
Et leviter, Fies tu quoque fortis, ait.
Nec mora, venit amor. non umbras nocte volantes,
Non timeo ſtrictas in mea fata manus.
Te nimium lentum timeo; tibi blandior uni:
Tu, me quo poſſis perdere, fulmen habes.
Aſpice, &, ut videas, immitia clauſtra relaxa,
Uda ſit ut lacrimis janua facta meis.
Certe ego, cum poſita ſtares ad verbera veſte,
Ad dominam pro te verba tremente tuli.
Ergo, quæ valuit pro te quoque gratia quondam,
(Heu facinus!) pro me nunc valet illa parum?
Redde vicem meritis. grato licet eſſe, quod optas.
Tempora noctis eunt: excute poſte ſeram.
Excute: ſic umquam longa relevere catena,
Nec tibi perpetuo ſerva bibatur aqua.
Ferreus orantem nequidquam, janitor, audis.
Roboribus duris janua fulta riget.
Urbibus obſeſſis clauſæ munimina portæ
Proſint. in media pace quid arma times?
Quid facias hoſti, qui ſic excludis amantem?
Tempora noctis eunt: excute poſte ſeram.
Non ego militibus venio comitatus & armis.
Solus eram, ſi non ſævus adeſſet Amor.
Hunc ego ſi cupiam, nuſquam dimittere poſſim.
Ante vel a membris dividar ipſe meis.
Ergo Amor, & modicum circa mea tempora vinum
Mecum eſt, & madidis lapſa corona comis.
Arma quis hæc timeat? quis non eat obvius illis?
Tempora noctis eunt: excute poſte ſeram.
Lentus es? an ſomnus (qui ſe male præbet amanti)
Verba dat in ventos aure repulſa tua?
At (memini) primo, cum me celare ſolebam,
Pervigil in mediæ ſidera noctis eras.
Forſitan & tecum tua nunc requieſcit amica.
Heu melior quanto ſors tua ſorte mea!
Dummodo ſic, in me duræ tranſite catenæ.
Tempora noctis eunt: excute poſte ſeram.
Fallimur? an verſo ſonuerunt cardine poſtes?
Raucaque concuſſæ ſigna dedere fores?
Fallimur: impulſa eſt animoſo janua vento.
Hei mihi, quam longe ſpem tulit aura meam!
Si ſatis es raptæ, Borea, memor Orithyiæ,
Huc ades, & ſurdas flamine tunde fores.
Urbe ſilent tota: vitreoque madentia rore
Tempora noctis eunt: excute poſte ſeram.
(Aut ego jam ferroque ignique paratior ipſe,
Quam face ſuſtineo, tecta ſuperba petam.)
Nox, & Amor, vinumque nihil moderabile ſuadent:
Illa pudore vacat; Liber, Amorque metu.
Omnia conſumſi: nec te precibuſque miniſque
Movimus, o foribus ſurdior ipſe tuis.
Non te formoſæ decuit ſervare puellæ
Limina: ſollicito carcere dignus eras.
Jamque pruinoſos molitur Lucifer axes;
Inque ſuum miſeros excitat ales opus.
At tu, non lætis detracta corona capillis,
Dura ſuper tota limina nocte jace.
Tu dominæ, cum te projectam mane videbit,
Temporis abſumti tam male teſtis eris.
Qualiſcumque vale, ſentique abeuntis amorem,
Lente, nec admiſſo turpis amante: vale.
Vos quoque crudeles rigido cum limine poſtes,
Duraque conſervæ ligna valete fores.

ELEGIA VII.

Adde manus in vincla meas, [meruere catenas]
  Dum furor omnis abit, ſi quis amicus ades.
Nam furor in dominam temeraria brachia movit.
  Flet mea veſana læſa puella manu.
Tunc ego vel caros potui violare parentes:
  Sæva vel in ſanctos verbera ferre Deos.
Quid? non & clypei dominus ſeptemplicis Ajax
  Stravit deprenſos lata per arva greges?
Et, vindex in matre, patris malus ultor Oreſtes,
  Auſus in arcanas poſcere tela Deas?
Ergo ego digeſtos potui laniare capillos:
  Nec dominam motæ dedecuere comæ?
Sic formoſa fuit; talem Schœneida dicunt
  Mænalias arcu ſollicitaſſe feras.
Talis perjuri promiſſaque velaque Theſei
  Flevit præcipites Creſſa tuliſſe Notos.
Sic, niſi vittatis quod erat Caſſandra capillis,
  Procubuit templo, caſta Minerva, tuo.
Quis mihi non, Demens, quis non mihi, Barbare, dixit?
  Ipſa nihil. pavido lingua retenta metu.
Sed taciti fecere tamen convitia vultus.
  Egit me lacrimis ore ſilente reum.
Ante meos humeris vellem cecidiſſe lacertos:
  Utilius potui parte carere mei.
In mea veſanas habui diſpendia vires:
  Et valui pœnam fortis in ipſe meam.
Quid mihi vobiſcum, cædis ſcelerumque miniſtræ?
  Debita ſacrilegæ vincla ſubite manus.
An, ſi pulſaſſem minimum de plebe Quiritem,
  Plecterer? in dominam jus mihi majus erit?
Peſſima Tydides ſcelerum monumenta reliquit.
  Ille Deam primus perculit; alter ego.
Sed minus ille nocens. mihi, quam profitebar amari,
  Læſa eſt: Tydides ſævus in hoſte fuit.
I nunc, magnificos victor molite triumphos,
  Cinge comam lauro; votaque redde Jovi:
Quæque tuos currus comitatus turba ſequetur,
  Clamet; Io forti victa puella viro!
Ante eat effuſo triſtis captiva capillo,
  Si ſinerent læſæ, candida tota, genæ.
Aptius impreſſis erat os livere labellis,
  Et collo blandi dentis habere notam.
Denique, ſi tumidi ritu torrentis agebar,
  Cæcaque me prædam fecerat ira ſuam;
Nonne ſatis fuerat timidæ inclamaſſe puellæ,
  Nec nimium rigidas intonuiſſe minas?
Aut tunicam ſumma deducere turpiter ora
  Ad mediam? mediæ zona tuliſſet opem.
At nunc ſuſtinui, raptis a fronte capillis,
  Ferreus ingenuas ungue notare genas.
Adſtitit illa amens albo & ſine ſanguine vultu,
  Cæduntur Pariis qualia ſaxa jugis.
Exanimes artus, & membra trementia vidi;
  Ut cum populeas ventilat aura comas:
Ut leni Zephyro gracilis vibratur arundo:
  Summave cum tepido ſtringitur unda Noto.
Suſpenſæque diu lacrimæ fluxere per ora,
  Qualiter abjecta de nive manat aqua.
Tunc ego me primum cœpi ſentire nocentem.
  Sanguis erant lacrimæ, quas dabat illa, meus.
Ter tamen ante pedes volui procumbere ſupplex:
  Ter formidatas reppulit illa manus.
At tu, ne dubita [minuet vindicta dolorem]
  Protinus in vultus unguibus ire meos.
Nec noſtris oculis, nec noſtris parce capillis.
  Quamlibet infirmas adjuvet ira manus.
Neve mei ſceleris tam triſtia ſigna ſuperſint,
  Pone recompoſitas in ſtatione comas.

ELEGIA VIII.

Eſt quædam: (quicumque volet cognoſcere lenam,
  Audiat) eſt quædam nomine Dipſas anus.
Ex re nomen habet. nigri non illa parentem
  Memnonis in roſeis ſobria vidit equis.
Illa magas artes, Ææaque carmina novit,
  Inque caput liquidas arte recurvat aquas.
Scit bene quid gramen, quid torto concita rhombo
  Licia, quid valeat virus amantis equæ.
Cum voluit, toto glomerantur nubila cælo.
  Cum voluit, puro fulget in orbe dies.
Sanguine (ſi qua fides) ſtillantia ſidera vidi:
  Purpureus Lunæ ſanguine vultus erat.
Hanc ego nocturnas verſam volitare per umbras
  Suſpicor, & pluma corpus anile tegi.
Suſpicor; & fama eſt. oculis quoque pupula duplex
  Fulminat, & gemino lumen ab orbe venit.
Evocat antiquis proavos atavoſque ſepulcris:
  Et ſolidam longo carmine findit humum.
Hæc ſibi propoſuit thalamos temerare pudicos:
  Nec tamen eloquio lingua nocente caret.
Fors me ſermoni teſtem dedit. illa monebat
  Talia; me duplices occuluere fores:
Scis here te, mea lux, juveni placuiſſe beato.
  Hæſit, & in vultu conſtitit uſque tuo.
Et cur non placeas? nulli tua forma ſecunda eſt.
  Me miſeram! dignus corpore cultus abeſt.
Tam felix eſſes, quam formoſiſſima, vellem.
  Non ego te facta divite pauper ero.
Stella tibi oppoſiti nocuit contraria Martis.
  Mars abiit: ſigno nunc Venus apta tuo.
Proſit ut adveniens, en aſpice. dives amator
  Te cupit; & curæ, quid tibi deſit, habet.
Eſt etiam facies, quæ ſe tibi comparet, illi:
  Si te non emtam vellet, emendus erat.
Erubuit. decet alba quidem pudor ora: ſed iſte
  Si ſimules, prodeſt: verus obeſſe ſolet.
Cum bene dejectis gremium ſpectabis ocellis,
  Quantum quiſque ferat, reſpiciendus erit.
Forſitan immundæ Tatio regnante Sabinæ
  Noluerint habiles pluribus eſſe viris.
Nunc Mars externis animos exercet in armis:
  At Venus Æneæ regnat in urbe ſui.
Ludite formoſæ. caſta eſt, quam nemo rogavit:
  Aut ſi ruſticitas non vetat, ipſa rogat.
Has quoque, quas frontis rugas in vertice portas,
  Excute: de rugis crimina multa cadent.
Penelope juvenum vires tentabat in arcu:
  Qui latus argueret, corneus arcus erat.
Labitur occulte, fallitque volatilis ætas:
  Ut celer admiſſis labitur amnis aquis.
Æra nitent uſu: veſtis bona quærit haberi:
  Caneſcunt turpi tecta relicta ſitu.
Forma, niſi admittas, nullo exercente ſeneſcit:
  Nec ſatis effectus unus & alter habent.
Certior e multis, nec tam invidioſa rapina eſt.
  Plena venit canis de grege præda lupis.
Ecce, quid iſte tuus præter nova carmina vates
  Donat? amatoris millia multa leges.
Ipſe Deus vatum, palla ſpectabilis aurea,

Tra-

Tractat inauratæ conſona fila lyræ.
Qui dabit, ille tibi magno ſit major Homero.
Crede mihi; res eſt ingenioſa, dare.
Nec tu, ſi quis erit capitis mercede redemtus,
Deſpice gypſati crimen inane pedis.
Nec te decipiant veteres quinquatria ceræ.
Tolle tuos tecum, pauper amator, avos.
Quin, quia pulcher erit, poſcet ſine munere noctem;
Quod det, amatorem flagitet ante ſuum.
Parcius exigito pretium, dum retia tendis,
Ne fugiant. captos legibus ure tuis.
Nec nocuit ſimulatus amor. ſine credat amari:
Sed cave, ne gratis hic tibi conſtet amor.
Sæpe nega noctes. capitis modo finge dolorem:
Et modo quæ cauſas præbeat, Iſis erit.
Mox recipe; ut nullum patiendi colligat uſum,
Neve relenteſcat ſæpe repulſus amor.
Surda ſit oranti tua janua, laxa ferenti.
Audiat excluſi verba receptus amans.
Et, quaſi læſa prior, nonnumquam iraſcere læſo.
Vaneſcat culpa culpa repenſa tua.
Sed numquam dederis ſpatioſum tempus in iram.
Sæpe ſimultates ira morata facit.
Quin etiam diſcant oculi lacrymare coacti:
Et faciant udas illa vel illa genas.
Nec, ſi quem falles, tu perjurare timeto.
Commodat illuſis numina ſurda Venus.
Servus & ad partes ſolers ancilla parentur;
Qui doceant, apte quid tibi poſſit emi.
Et ſibi pauca rogent: multos ſi pauca rogabunt,
Poſtmodo de ſtipula grandis acervus erit.
Et ſoror & mater, nutrix quoque carpat amantem.
Fit cito per multas præda petita manus.
Cum te deficient poſcendi munera cauſæ,
Natalem libo teſtificare tuum.
Ne ſecurus amet nullo rivale, caveto.
Non bene, ſi tollas prælia, durat amor.
Ille viri toto videat veſtigia lecto;
Factaque laſcivis livida colla notis.
Munera præcipue videat, quæ miſerit alter.
Si tibi nil dederit, Sacra roganda via eſt.
Cum multa abſtuleris: ut non tamen omnia donet;
Quod numquam reddas, commodet uſque roga.
Lingua juvet, mentemque tegat. blandire noceque.
Impia ſub dulci melle venena latent.
Hæc ſi præſtiteris, uſu mihi cognita longo;
Nec tulerint voces ventus & aura meas;
Sæpe mihi dices vivæ bene: ſæpe rogabis,
Ut mea defunctæ molliter oſſa cubent.
Vox erat in curſu, cum me mea prodidit umbra.
At noſtræ vix ſe continuere manus,
Quin albam raramque comam, lacrymoſaque vino
Lumina, rugoſas diſtraherentque genas.
Di tibi dent nudoſque lares, inopemque ſenectam;
Et longas hyemes, perpetuamque ſitim.

ELEGIA IX.

Militat omnis amans, & habet ſua caſtra Cupido:
Attice, crede mihi; militat omnis amans.
Quæ bello eſt habilis, Veneri quoque convenit, ætas.
Turpe ſenex miles, turpe ſenilis amor.
Quos petiere duces annos in milite forti,
Hos petit in ſocio bella puella toro.
Pervigilant ambo: terra requieſcit uterque.
Ille fores dominæ ſervat, at iſte ducis.
Militis officium longa eſt via. mitte puellam;
Strenuus exemto fine ſequetur amans.
Ibit in adverſos montes, duplicataque nimbo
Flumina: congeſtas exteret ille nives.
Nec freta preſſurus tumidos cauſabitur Euros;
Aptaque verrendis ſidera quæret aquis.
Quis, niſi vel miles, vel amans, & frigora noctis,
Et denſo miſtas perferet imbre nives?
Mittitur infeſtos alter ſpeculator in hoſtes:
In rivale oculos alter, ut hoſte, tenet.
Ille graves urbes, hic duræ limen amicæ
Obſidet: hic portas frangit, at ille fores.
Sæpe ſoporatos invadere profuit hoſtes;
Cædere & armata vulgus inerme manu.
Sic fera Threicii ceciderunt agmina Rheſi:
Et dominum capti deſeruiſtis equi.
Sæpe maritorum ſomnis utuntur amantes;
Et ſua ſopitis hoſtibus arma movent.
Cuſtodum tranſire manus, vigilumque catervas,
Militis & miſeri ſemper amantis opus.
Mars dubius, nec certa Venus; victique reſurgunt:
Quoſque neges umquam poſſe jacere, cadunt.
Ergo deſidiam quicumque vocabit amorem,
Deſinat. ingenii eſt experientis amor.
Ardet in abducta Briſeide mœſtus Achilles.
Dum licet, Argolicas frangite Troes opes.
Hector ab Andromaches complexibus ibat in arma.
Et, galeam capiti quæ daret, uxor erat.
Summa ducum Atrides viſa Priameide fertur
Mænadis effuſis obſtupuiſſe comis.
Mars quoque deprenſus fabrilia vincula ſenſit.
Notior in cælo fabula nulla fuit.
Ipſe ego ſegnis eram, diſcinctaque in otia natus:
Mollierant animos lectus & umbra meos.
Impulit ignavum formoſæ cura puellæ;
Juſſit & in caſtris æra merere ſuis.
Inde vides agilem, nocturnaque bella gerentem.
Qui nolet fieri deſidioſus, amet.

ELEGIA X.

Qualis, ab Eurota Phrygiis avecta carinis,
Conjugibus belli cauſa duobus erat:
Qualis erat Lede, quam plumis abditus albis
Callidus in falſa luſit adulter ave:
Qualis Amymone ſiccis errabat in agris,
Cum premeret ſummi verticis urna comam:
Talis eras; aquilamque in te taurumque timebam,
Et quidquid magno de Jove fecit Amor.
Nunc timor omnis abeſt, animique reſanuit error:
Nec facies oculos jam capit iſta meos.
Cur ſim mutatus quæris? quia munera poſcis.
Hæc te non patitur cauſa placere mihi.
Donec eras ſimplex, animum cum corpore amavi:
Nunc mentis vitio læſa figura tua eſt.
Et puer eſt & nudus Amor. ſine ſordibus annos,
Et nullas veſtes, ut ſit apertus, habet.
Quid puerum Veneris pretio proſtare jubetis?
Quo pretium condat, non habet ille ſinum.
Nec Venus apta feris, Veneris nec filius, armis:
Non decet imbelles æra merere Deos.
Stat meretrix certo cuivis mercabilis ære;
Et miſeras juſſo corpore quærit opes.
Devovet imperium tamen hæc lenonis avari;
Et, quod vos facitis ſponte, coacta facit.
Sumite in exemplum pecudes ratione carentes.

Turpe erit ingenium mitius eſſe feris.
Non equa munus equum, non taurum vacca popoſcit:
Non aries placitam munere captat ovem.
Sola viro mulier ſpoliis exultat ademtis:
Sola locat noctes: ſola locanda venit.
Et vendit, quod utrumque juvat, quod uterque petebat:
Et pretium, quanti gaudeat ipſa, facit.
Quæ Venus ex æquo ventura eſt grata duobus;
Altera cur illam vendit, & alter emit?
Cur mihi ſit damno, tibi ſit lucroſa voluptas,
Quam ſocio motu femina virque ferunt?
Non bene conducti vendunt perjuria teſtes:
Non bene ſelecti judicis arca patet.
Turpe, reos emta miſeros defendere lingua:
Quod faciat magnas, turpe, tribunal opes.
Turpe, tori reditu cenſus augere paternos,
Et faciem lucro proſtituiſſe ſuam.
Gratia pro rebus merito debetur inemtis:
Pro male conducto gratia nulla toro.
Omnia conductor ſolvit: mercede ſoluta
Non manet officio debitor ille tuo.
Parcite, formoſæ, pretium pro nocte paciſci.
Non habet eventus ſordida præda bonos.
Non fuit armillas tanti pepigiſſe Sabinas,
Ut premerent ſacræ virginis arma caput.
E quibus exierat, trajecit viſcera ferro
Filius: & pœnæ cauſa monile fuit.
Nec tamen indignum eſt, a divite munera poſci.
Munera poſcenti quod dare poſſit, habet.
Carpite de plenis pendentes vitibus uvas:
Præbeat Alcinoi poma benignus ager.
Officium pauper numeret, ſtudiumque, fidemque:
Quod quis habet, dominæ conferat omne ſuæ.
Eſt quoque, carminibus meritas celebrare puellas,
Dos mea. quam volui, nota fit arte mea.
Scindentur veſtes; gemmæ frangentur & aurum:
Carmina quam tribuent, fama perennis erit.
Nec dare, ſed pretium poſci dedignor & odi.
Quod nego poſcenti, deſine velle; dabo.

ELEGIA XI.

COlligere incertos, & in ordine ponere, crines
Docta, neque ancillas inter habenda, Nape;
Inque miniſteriis furtivæ cognita noctis
Utilis, & dandis ingenioſa notis;
Sæpe venire ad me dubitantem hortata Corinnam;
Sæpe laboranti fida reperta mihi;
Accipe, & ad dominam peraratas mane tabellas
Perfer; & obſtantes ſedula pelle moras.
Nec ſilicum venæ, nec durum in pectore ferrum,
Nec tibi ſimplicitas ordine major ineſt.
Credibile eſt, & te ſenſiſſe Cupidinis arcus.
In me militiæ ſigna tuere tuæ.
Si quæret, quid agam; Spe noctis vivere, dices.
Cetera fert blanda cera notata manu.
Dum loquor; hora fugit. vacuæ bene redde tabellas;
Verum continuo fac tamen illa legat.
Aſpicias oculos, mando, frontemque legentis.
E tacito vultu ſcire futura licet.
Nec mora: perlectis reſcribat multa jubeto.
Odi, cum late ſplendida cera vacat.
Comprimat ordinibus verſus, oculoſque moretur
Margine in extremo litera raſa meos.
Quid digitos opus eſt graphio laſſare tenendo?
Hoc habeat ſcriptum tota tabella, Veni.

Non ego victrices lauro redimire tabellas,
Nec Veneris media ponere in æde morer.
Subſcribam, Veneris fidas ſibi Naſo miniſtras
Dedicat. at nuper vile fuiſtis acer.

ELEGIA XII.

FLete meos caſus: triſtes rediere tabellæ.
Infelix hodie litera poſſe negat.
Omina ſunt aliquid. modo cum diſcedere vellet,
Ad limen digitos reſtitit icta Nape.
Miſſa foras iterum limen tranſire memento
Cautius; atque alte ſobria ferre pedem.
Ite hinc, difficiles, funebria ligna, tabellæ:
Tuque negaturis cera referta notis.
Quam puto de longæ collectam flore cicutæ
Melle ſub infami Corſica miſit apis.
At, tamquam minio, penitus medicata rubebas.
Ille color vere ſanguinolentus erat.
Projectæ triviis jaceatis inutile lignum:
Voſque rotæ frangat prætereuntis onus.
Illum etiam, qui vos ex arbore vertit in uſum,
Convincam puras non habuiſſe manus.
Præbuit illa arbor miſero ſuſpendia collo:
Carnifici duras præbuit illa cruces.
Illa dedit turpes raucis bubonibus umbras:
Vulturis in ramis & ſtrigis ova tulit.
His ego commiſi noſtros inſanus amores,
Molliaque ad dominam verba ferenda dedi?
Aptius hæ capiant vadimonia garrula ceræ,
Quas aliquis duro cognitor ore legat.
Inter ephemeridas melius tabulaſque jacerent,
In quibus abſumtas fleret avarus opes.
Ergo ego vos rebus duplices pro nomine ſenſi?
Auſpicii numerus non erat ipſe boni.
Quid precer iratus? niſi vos carioſa ſenectus
Rodat, & immundo cera ſit alba ſitu.

ELEGIA XIII.

JAm ſuper Oceanum venit a ſeniore marito
Flava pruinoſo quæ vehit axe diem.
Quo properas, Aurora? mane. ſic Memnonis umbris
Annua ſolenni cæde parentet avis.
Nunc juvat in teneris dominæ jacuiſſe lacertis:
Si quando, lateri nunc bene juncta meo eſt.
Nunc etiam ſomni pingues, nunc frigidus humor:
Et liquidum tenui gutture cantat avis.
Quo properas, ingrata viris, ingrata puellis?
Roſcida purpurea ſupprime lora manu.
Ante tuos ortus melius ſua ſidera ſervat
Navita; nec media neſcius errat aqua.
Te ſurgit, quamvis laſſus, veniente viator:
Miles & armiferas aptat ad arma manus.
Prima bidente vides oneratos arva colentes:
Prima vocas tardos ſub juga panda boves.
Tu pueros ſomno fraudas, tradiſque magiſtris;
Ut ſubeant teneræ verbera ſæva manus.
(Atque eadem ſponſum conſulti ante atria mittis;
Unius ut verbi grandia damna ferat.)
Nec tu conſulto, nec tu jucunda diſerto:
Cogitur ad lites ſurgere uterque novas.
Tu, cum feminei poſſint ceſſare labores,
Lanificam revocas ad ſua penſa manum.
Omnia perpeterer. ſed ſurgere mane puellas
Quis, niſi cui non eſt ulla puella, ferat?

Opta-

Optavi quoties, ne nox tibi cedere vellet;
 Neu fugerent vultus ſidera mota tuos!
Optavi quoties, aut ventus frangeret axem,
 Aut caderet ſpiſſa nube retentus equus!
Invida, quo properas? quod erat tibi filius ater,
 Materni fuerat pectoris ille color.
(Quid ſi non Cephali quondam flagraſſet amore?
 An putat ignotam nequitiam eſſe ſuam?)
Tithono vellem de te narrare liceret:
 Fabula non cælo turpior ulla foret.
Illum dum refugis, longo quia grandior ævo,
 Surgis ad inviſas a ſene mane rotas.
At ſi, quem malles, Cephalum complexa teneres:
 Clamares, Lente currite noctis equi.
Cur ego plectar amans, ſi vir tibi marcet ab annis?
 Num me nupſiſti conciliante ſeni?
Aſpice, quot ſomnos juveni donarit amato
 Luna: neque illius forma ſecunda tuæ.
Ipſe Deum genitor, ne te tam ſæpe videret,
 Commiſit noctes in ſua vota duas.
Jurgia finieram. ſcires audiſſe; rubebat.
 Nec tamen aſſueto tardius orta dies.

ELEGIA XIV.

Dicebam, Medicare tuos deſiſte capillos.
 Tingere quam poſſis, jam tibi nulla coma eſt.
At, ſi paſſa fores, quid erat ſpatioſius illis?
 Contigerant imum, qua patet uſque, latus.
Quid, quod erant tenues, & quos ornare timeres;
 Vela colorati qualia Seres habent?
Vel pede quod gracili deducit aranea filum,
 Cum leve deſerta ſub trabe nectit opus?
Nec tamen ater erat, nec erat tamen aureus illis,
 Sed, quamvis neuter, mixtus uterque color.
Qualem clivoſæ madidis in vallibus Idæ
 Ardua derepto cortice cedrus habet.
Adde, quod & dociles, & centum flexibus apti,
 Et tibi nullius cauſa doloris erant.
Non acus abrupit, non vallus pectinis, illos:
 Ornatrix tuto corpore ſemper erat.
Ante meos ſæpe eſt oculos ornata; nec unquam
 Brachia derepta ſaucia fecit acu.
Sæpe etiam, nondum digeſtis mane capillis,
 Purpureo jacuit ſemiſupina toro.
Tum quoque erat neglecta decens: ut Threcia Bacche,
 Cum temere in viridi gramine laſſa jacet.
Cum graciles eſſent tamen, & lanuginis inſtar;
 Heu mala vexatæ quanta tulere comæ!
Quam ſe præbuerant ferro patienter & igni;
 Ut fieret torto flexilis orbe ſinus!
Clamabam, Scelus eſt, iſtos ſcelus urere crines.
 Sponte decent: capiti, ferrea, parce tuo.
Vim procul hinc remove. non eſt qui debeat uri;
 Erudit admotas ipſe capillus acus.
Formoſæ periere comæ: quas vellet Apollo,
 Quas vellet capiti Bacchus ineſſe ſuo.
Illis contulerim, quas quondam nuda Dione
 Pingitur humenti ſuſtinuiſſe manu.
Quid male diſpoſitos quereris periiſſe capillos?
 Quid ſpeculum mœſta ponis, inepta, manu?
Non bene conſuetis a te ſpectaris ocellis.
 Ut placeas, debes immemor eſſe tui.
Non te cantatæ læſerunt pellicis herbæ;
 Non anus Hæmonia perfida lavit aqua.
Nec tibi vis morbi nocuit; [procul omen abeſto]
 Nec minuit denſas invida lingua comas.
Facta manu culpaque tua diſpendia ſentis.
 Ipſa dabas capiti mixta venena tuo.
Nunc tibi captivos mittet Germania crines:
 Culta triumphatæ munere gentis eris.
O quam ſæpe, comas aliquo mirante, rubebis;
 Et dices, Empta nunc ego merce probor!
Neſcio quam pro me laudat nunc iſte Sycambram;
 Fama tamen memini cum fuit iſta mei.
Me miſerum! lacrymas male continet; oraque dextra
 Protegit, ingenuas picta rubore genas.
Suſtinet antiquos gremio ſpectare capillos,
 (Hei mihi!) non illo munera digna loco.
Collige cum vultu mentem. reparabile damnum eſt.
 Poſtmodo nativa conſpiciere coma.

ELEGIA XV.

Quid mihi, Livor edax, ignavos objicis annos;
 Ingeniique vocas carmen inertis opus?
Non me more patrum, dum ſtrenua ſuſtinet ætas,
 Præmia militiæ pulverulenta ſequi:
Nec me verboſas leges ediſcere: nec me
 Ingrato vocem proſtituiſſe foro.
Mortale eſt, quod quæris, opus. mihi fama perennis
 Quæritur: in toto ſemper ut orbe canar.
Vivet Mæonides, Tenedos dum ſtabit & Ide;
 Dum rapidas Simois in mare volvet aquas.
Vivet & Aſcræus, dum muſtis uva tumebit:
 Dum cadet incurva falce reſecta Ceres.
Battiades ſemper toto cantabitur orbe;
 Quamvis ingenio non valet, arte valet.
Nulla Sophocleo veniet jactura cothurno,
 Cum Sole & Luna ſemper Aratus erit.
Dum fallax ſervus, durus pater, improba lena
 Vivent, dum meretrix blanda; Menandros erit.
Ennius arte carens, animoſique Accius oris,
 Caſurum nullo tempore nomen habent.
Varronem primamque ratem quæ neſciat ætas,
 Aureaque Æſonio terga petita duci?
Carmina ſublimis tunc ſunt peritura Lucreti,
 Exitio terras cum dabit una dies.
Tityrus, & fruges, Æneiaque arma legentur;
 Roma, triumphati dum caput orbis eris.
Donec erunt ignes arcuſque, Cupidinis arma,
 Diſcentur numeri, culte Tibulle, tui.
Gallus & Heſperiis, & Gallus notus Eois,
 Et ſua cum Gallo nota Lycoris erit.
Ergo, cum ſilices, cum dens patientis aratri,
 Depereant ævo, carmina morte carent.
Cedant carminibus Reges, Regumque triumphi:
 Cedat & auriferi ripa beata Tagi.
Vilia miretur vulgus. mihi flavus Apollo
 Pocula Caſtalia plena miniſtret aqua.
Suſtineamque coma metuentem frigora myrtum:
 Atque a ſollicito multus amante legar.
Paſcitur in vivis Livor: poſt fata quieſcit.
 Tum ſuus ex merito quemque tuetur honos.
Ergo etiam, cum me ſupremus adederit ignis,
 Vivam, parſque mei magna ſuperſtes erit.

AMORUM LIBER II.

ELEGIA I.

HOc quoque compoſui, Pelignis natus aquoſis,
Ille ego nequitiæ Naſo poeta meæ.
Hoc quoque juſſit Amor. procul hinc, procul eſte ſeveræ:
Non eſtis teneris apta theatra modis.
Me legat in ſponſi facie non frigida virgo:
Et rudis ignoto tactus amore puer.
Atque aliquis juvenum, quo nunc ego, ſaucius arcu
Agnoſcat flammæ conſcia ſigna ſuæ:
Miratuſque diu, Quo, dicat, ab indice doctus
Compoſuit caſus iſte poeta meos?
Auſus eram (memini) cæleſtia dicere bella,
Centimanumque Gygen; & ſatis oris erat:
Cum male ſe Tellus ulta eſt, ingeſtaque Olympo
Ardua devexum Pelion Oſſa tulit.
In manibus nimbos, & cum Jove fulmen habenti,
Quod bene pro cælo mitteret ille ſuo,
Clauſit amica fores: ego cum Jove fulmen omiſi,
Excidit ingenio Jupiter ipſe meo.
Jupiter, ignoſcas; nil me tua tela juvabant.
Clauſa tuo majus janua fulmen erat.
Blanditias elegoſque leves mea tela reſumſi.
Mollierunt duras lenia verba fores.
Carmina ſanguineæ deducunt cornua Lunæ;
Et revocant niveos Solis euntis equos.
Carmine diſſiliunt abruptis faucibus angues,
Inque ſuos fontes verſa recurrit aqua.
Carminibus ceſſere fores: inſertaque poſti,
Quamvis robur erat, carmine victa ſera eſt.
Quid mihi profuerit velox cantatus Achilles?
Quid pro me Atrides alter & alter agent?
Quique tot errando, quot bello, perdidit annos?
Raptus & Hæmoniis flebilis Hector equis?
At facie teneræ laudata ſæpe puellæ,
Ad vatem pretium carminis ipſa venit.
Magna datur merces: heroum clara valete
Nomina: non apta eſt gratia veſtra mihi.
Ad mea formoſæ vultus adhibete puellæ
Carmina, purpureus quæ mihi dictat Amor.

ELEGIA II.

QUem penes eſt dominam ſervandi cura, Bagoe,
Dum perago tecum pauca, ſed apta, vaca.
Heſterna vidi ſpatiantem luce puellam,
Illa, quæ Danai porticus agmen habet.
Protinus, ut placuit, miſi, ſcriptoque rogavi.
Reſcripſit trepida, Non licet, illa manu.
Et cur non liceat quærenti, reddita cauſa eſt;
Quod nimium dominæ cura moleſta tua eſt.
Si ſapis, o cuſtos, odium [mihi crede] mereri
Deſine. quem metuit quiſque, periſſe cupit.
Vir quoque non ſapiens: quid enim ſervare laboret,
Unde nihil, quamvis non tueare, perit?
Sed gerat ille ſuo morem furioſus amori:
Et caſtum, multis quod placet, eſſe putet.
Huic furtiva tuo libertas munere detur;
Quam dederis illi, reddat ut illa tibi.
Conſcius eſſe velis: domina eſt obnoxia ſervo.
Conſcius eſſe times: diſſimulare licet.
Scripta leget ſecum: matrem miſiſſe putato.
Venerit ignotus: poſtmodo notus eat.
Ibit ad affectam, quæ non languebit, amicam

Viſere; judiciis ægra ſit illa tuis.
Si faciet tarde, ne te mora longa fatiget,
Impoſita gremio ſtertere fronte potes.
Nec tu, linigeram fieri quid poſſit ad Iſin,
Quæſieris: nec tu curva theatra time.
Conſcius aſſiduos commiſſi tollet honores.
Quis minor eſt autem, quam tacuiſſe, labor?
Ille placet, verſatque domum, neque verbera ſentit:
Ille potens: alii ſordida turba jacent.
Huic, veræ ut lateant cauſæ, finguntur inanes:
Atque ambo domini, quod probat una, probant.
Cum bene vir traxit vultum, rugaſque coegit;
Quod voluit fieri blanda puella, facit.
Sed tamen interdum tecum quoque jurgia nectat:
Et ſimulet lacrimas, carnificemque vocet.
Tu contra objiciens, quæ tuto diluat illa,
In verum falſo crimine deme fidem.
Sic tibi ſemper honos, ſic curta peculia creſcent:
Hæc face, & exiguo tempore liber eris.
Aſpicis indicibus nexas per colla catenas:
Squalidus orba fide pectora carcer habet.
Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit.
Dum nimium ſervat cuſtos Junonius Io,
Ante ſuos annos occidit; illa Dea eſt.
Vidi ego compedibus liventia crura gerentem,
Unde vir inceſtum ſcire coactus erat.
Pœna minor merita. nocuit mala lingua duobus.
Vir doluit; famæ damna puella tulit.
Crede mihi. nulli ſunt crimina grata marito:
Nec quemquam, quamvis audiat illa, juvant.
Seu tepet, indicium ſecuras prodis ad aures;
Sive amat, officio fit miſer ille tuo.
Culpa nec ex facili, quamvis manifeſta, probatur.
Judicis illa ſui tuta favore venit.
Viderit ipſe licet; credet tamen ipſe neganti:
Damnabitque oculos; & ſibi verba dabit.
Aſpiciat dominæ lacrimas; plorabit & ipſe:
Et dicet, Pœnas garrulus iſte dabit.
Quam diſpar certamen inis! tibi verbera victo
Adſunt: in gremio Judicis illa ſedet.
Non ſcelus aggredimur: non ad miſcenda coimus
Toxica: non ſtricto fulminat enſe manus.
Quærimus, ut tuto per te poſſimus amare.
Quid precibus noſtris mollius eſſe poteſt?

ELEGIA III.

HEI mihi, quod dominam nec vir nec femina ſervas,
Mutua nec Veneris gaudia noſſe potes!
Qui primus pueris genitalia membra recidit;
Vulnera, quæ fecit, debuit ipſe pati.
Mollis in obſequium, faciliſque rogantibus eſſes;
Si tuus in quavis prætepuiſſet amor.
Non tu natus equo, non fortibus utilis armis:
Bellica non dextræ convenit haſta tuæ.
Iſta mares tractent: tu ſpes depone viriles.
Sint tibi cum domina ſigna ferenda tua.
Hanc imple meritis: hujus tibi gratia proſit.
Si careas illa, quis tuus uſus erit?
Eſt etiam facies, ſunt apti luſibus anni.
Indigna eſt pigro forma perire ſitu.
Fallere te potuit, quamvis habeare moleſtus:
Non caret effectu, quod voluere duo.
Aptius ſit fuerit precibus tentaſſe, rogamus;
Dum bene ponendi munera tempus habes.

ELEGIA IV.

NOn ego mendoſos auſim defendere mores;
Falſaque pro vitiis arma movere meis.
Confiteor; ſi quid prodeſt delicta fateri:
In mea nunc demens crimina faſſus eo.
Odi: nec poſſum cupiens non eſſe, quod odi.
Heu quam, quæ ſtudeas ponere, ferre grave eſt!
Nam deſunt vires ad me mihi juſque regendum.
Auferor ut rapida concita puppis aqua.
Non eſt certa meos quæ forma irritet amores.
Centum ſunt cauſæ, cur ego ſemper amem.
Sive aliqua eſt oculos in ſe dejecta modeſtos;
Uror: & inſidiæ ſunt pudor ille meæ.
Sive procax aliqua eſt; capior, quia ruſtica non eſt:
Spemque dat in molli mobilis eſſe toro.
Aſpera ſi viſa eſt, rigidaſque imitata Sabinas;
Velle, ſed ex alto diſſimulare, puto.
Sive es docta; places raras dotata per artes:
Sive rudis; placita es ſimplicitate tua.
Eſt, quæ Callimachi præ noſtris ruſtica dicat
Carmina: cui placeo, protinus ipſa placet.
Eſt etiam, quæ me vatem, & mea carmina culpet:
Culpantis cupiam ſuſtinuiſſe femur.
Molliter inceſſit; motu capit. altera dura eſt;
At poterit tacto mollior eſſe viro.
Hæc quia dulce canit, flectitque facillima vocem,
Oſcula cantanti rapta dediſſe velim.
Hæc querulas agili percurrit pollice chordas.
Tam doctas quis non poſſit amare manus?
Illa placet geſtu, numeroſaque brachia ducit,
Et tenerum molli torquet ab arte latus:
Ut taceam de me, qui cauſa tangor ab omni;
Illic Hippolytum pone; Priapus erit.
Tu, quia tam longa es, veteres heroidas æquas:
Et potes in toto multa jacere toro.
Hæc abilis brevitate ſua. corrumpor utraque.
Conveniunt voto longa breviſque meo.
Non eſt culta; ſubit quid cultæ accedere poſſit,
Ornata eſt; dotes exhibet illa ſuas.
Candida me capiet, capiet me flava puella;
Eſt etiam fuſco grata colore Venus.
Seu pendent nivea pulli cervice capilli;
Leda fuit nigra conſpicienda coma,
Seu flavent; placuit croceis Aurora capillis.
Omnibus hiſtoriis ſe meus aptat amor.
Me nova ſollicitat, me tangit ſerior ætas:
Hæc melior ſpecie corporis: illa ſapit.
Denique quas tota quiſquam probet urbe puellas;
Noſter in has omnes ambitioſus amor.

ELEGIA V.

NUllus amor tanti eſt; [abeas, pharetrate Cupido]
Ut mihi ſint toties maxima vota mori.
Vota mori mea ſunt; cum te peccaſſe recordor,
Hei mihi, perpetuum nata puella malum!
Non mihi deletæ nudant tua facta tabellæ:
Non data furtive munera crimen habent.
O utinam arguerem ſic, ut non vincere poſſem!
Me miſerum! quare tam bona cauſa mea eſt?
Felix, qui, quod amat, defendere fortiter audet;
Cui ſua, Non feci, dicere amica poteſt.
Ferreus eſt, nimiumque ſuo favet ille dolori,
Cui petitur victa palma cruenta rea.
Ipſe miſer vidi, cum me dormire putares,
Sobrius appoſito crimina veſtra mero.
Multa ſupercilio vidi vibrante loquentes.
Nutibus in veſtris pars bona vocis erat.
Non oculi tacuere tui, conſcriptaque vino
Menſa; nec in digitis litera nulla fuit.
Sermonem agnovi, [quid non videatur amanti?)
Verbaque pro certis juſſa valere notis.
Jamque frequens ierat menſa conviva remota:
Compoſiti juvenes unus & alter erant.
Improba tum vero jungentes oſcula vidi.
Illa mihi lingua nexa fuiſſe liquet.
Qualia nec fratri tulerit germana ſevero;
Sed tulerit cupido mollis amica viro:
Qualia credibile eſt, nec Phœbum ferre Dianæ;
Sed Venerem Marti ſæpe tuliſſe ſuo.
Quid facis, exclamo; quo nunc mea gaudia defers?
Injiciam dominas in mea jura manus.
Hæc tibi ſint mecum, mihi ſint communia tecum.
In bona cur quiſquam tertius iſta venit?
Hoc ego; quæque dolor linguæ dictavit: at illi
Conſcia purpureus venit in ora pudor.
Quale coloratum Tithoni conjuge cælum
Subrubet, aut ſponſo viſa puella novo.
Quale roſæ fulgent inter ſua lilia miſtæ:
Aut ubi cantatis Luna laborat equis:
Aut quod, ne longis flaveſcere poſſit ab annis,
Mæonis Aſſyrium femina tinxit ebur.
His erat, aut alicui color ille ſimillimus horum:
Et numquam caſu pulcrior illa fuit.
Spectabat terram; terram ſpectare decebat,
Mæſta erat in vultu; mæſta decenter erat.
Sicut erant (& erant culti), laniare capillos,
Et fuit iu teneras impetus ire genas.
Ut faciem vidi, fortes cecidere lacerti:
Defenſa eſt armis noſtra puella ſuis.
Qui modo ſævus eram, ſupplex ultroque rogavi,
Oſcula ne nobis deteriora daret.
Riſit, & ex animo dedit optima: qualia poſſent
Excutere irato tela triſulca Jovi.
Torqueor infelix, ne tam bona ſumſerit alter:
Et volo non ex hac illa fuiſſe nota.
Hæc quoque, quam docui, multo meliora fuerunt,
Et quiddam viſa eſt addidiciſſe novi.
Quod nimium placuere, malum eſt: quod tota labellis
Lingua tua eſt noſtris, noſtra recepta tuis.
Nec tamen hoc unum doleo: non oſcula tantum
Juncta queror; quamvis hæc quoque juncta queror:
Illa, niſi in lecto, nuſquam potuere doceri,
Neſcio quis pretium grande magiſter habet.

ELEGIA VI.

PSittacus, Eois imitatrix ales ab Indis,
Occidit. exequias ite frequenter aves.
Ite, piæ volucres, & plangite pectora pennis;
Et rigido teneras ungue notate genas.
Horrida pro mœſtis lanietur pluma capillis:
Pro longa reſonent carmina veſtra tuba.
Quid ſcelus Iſmarii quereris, Philomela, tyranni?
Expleta eſt annis iſta querela ſuis.
Alitis in raræ miſerum devertite funus.
Magna, ſed antiqui cauſa doloris Itys.
Omnes, quæ liquido libratis in aere curſus;
Tu tamen ante alias, turtur amice, dole.
Plena fuit vobis omni concordia vita,
Et ſtetit ad finem longa tenaxque fides.

Quod fuit Argolico juvenis Phocæus Oreſtæ;
  Hoc tibi, dum licuit, Pſittace, turtur erat.
Quid tamen iſta fides? quid rari forma coloris?
  Quid vox mutandis ingenioſa ſonis!
Quid juvat, ut datus es, noſtræ placuiſſe puellæ?
  Infelix avium gloria, nempe jaces.
Tu poteras fragiles pennis hebetare ſmaragdos,
  Tincta gerens rubro Punica roſtra croco.
Non fuit in terris vocum ſimulacior ales:
  Reddebas blæſo tam bene verba ſono.
Raptus es invidia. non tu fera bella movebas:
  Garrulus, & placidæ pacis amator eras.
Ecce, coturnices inter ſua prælia vivunt:
  Forſitan & fiant inde frequenter anus.
Plenus eras minimo: nec præ ſermonis amore
  In multos poteras ora vacare cibos.
Nux erat eſca tibi, cauſæque papavera ſomnis:
  Pellebatque ſitim ſimplicis humor aquæ.
Vivit edax vultur, ducenſque per aera gyros
  Miluus, & pluviæ graculus auctor aquæ.
Vivit & armiferæ cornix inviſa Minervæ;
  Illa quidem ſæclis vix moritura novem.
Occidit ille loquax, humanæ vocis imago,
  Pſittacus, extremo munus ab orbe datum.
Optima prima fere manibus rapiuntur avaris;
  Implentur numeris deteriora ſuis.
Triſtia Phyllacidæ Therſites funera vidit:
  Jamque cinis, vivis fratribus, Hector erat.
Quid referam timidæ pro te pia vota puellæ;
  Vota procelloſo per mare rapta Noto?
Septima lux aderat, non exhibitura ſequentem:
  Et ſtabat vacua jam tibi Parca colo.
Nec tamen ignavo ſtupuerunt verba palato.
  Clamavit moriens lingua, Corinna, vale.
Colle ſub Elyſio nigra nemus ilice frondens,
  Udaque perpetuo gramine terra, viret.
Si qua fides dubiis; volucrum locus ille piarum
  Dicitur, obſcœnæ quo prohibentur aves.
Illic innocui late paſcuntur olores:
  Et vivax Phœnix, unica ſemper avis.
Explicat ipſa ſuas ales Junonia pennas:
  Oſcula dat cupido blanda columba mari.
Pſittacus has inter, nemorali ſede receptus,
  Convertit volucres in ſua verba pias.
Oſſa tegit tumulus: tumulus pro corpore parvus:
  Quo lapis exiguus par ſibi carmen habet.
(Colligor ex ipſo dominæ placuiſſe ſepulcro.
  Ora fuere mihi plus ave docta loqui.)

ELEGIA VII.

Ergo ego ſufficiam reus in nova crimina ſemper?
  Ut vincam, toties dimicuiſſe piget.
Sive ego marmorei reſpexi ſumma theatri;
  Eligis e multis, unde dolere velis.
Candida ſeu tacito me vidit femina vultu;
  In vultu tacitas arguis eſſe notas.
Si quam laudavi; miſeros petis ungue capillos:
  Si culpo; crimen diſſimulare putas.
Sive bonus color eſt, in te quoque frigidus eſſe;
  Seu malus, alterius dicor amore mori.
Atque ego peccati vellem mihi conſcius eſſem.
  Æquo animo pœnam, qui meruere, ferunt.
Nunc temere inſimulas: credendoque omnia fruſtra,
  Ipſa vetas iram pondus habere tuam.
Aſpice, ut auritus miſerandæ ſortis aſellus
  Aſſiduo domitus verbere lentus eat.
Ecce, novum crimen, ſolers ornare Cypaſſis
  Objicitur dominæ contemeraſſe torum.
Di melius, quam me, ſi ſit peccaſſe libido,
  Sordida contemtæ ſortis amica juvet!
Quis Veneris famulæ connubia liber inire,
  Tergaque complecti verbere ſecta velit?
Adde, quod ornandis illa eſt operata capillis;
  Et tibi per doctas grata miniſtra manus.
Scilicet ancillam, quæ tam tibi fida, rogarem?
  Quid, niſi ut indicio juncta repulſa foret?
Per Venerem juro, puerique volatilis arcus,
  Me non admiſſi criminis eſſe reum.

ELEGIA VIII.

Ponendis in mille modos perfecta capillis,
  Comere ſed ſolas digna Cypaſſi Deas;
Et mihi jucundo non ruſtica cognita furto;
  Apta quidem dominæ, ſed magis apta mihi;
Quis fuit inter nos ſociati corporis index?
  Senſit concubitus unde Corinna tuos?
Num tamen erubui, num verbo lapſus in ullo
  Furtivæ Veneris conſcia ſigna dedi?
Quid, quod in ancilla ſi quis delinquere poſſet,
  Illum ego contendi mente carere bona?
Theſſalus ancillæ facie Briſeidos arſit:
  Serva Mycenæo Phœbas amata duci.
Non ego Tantalide major, nec major Achille.
  Quod decuit Reges, cur mihi turpe putem?
Ut tamen iratos in te defixit ocellos;
  Vidi te totis erubuiſſe genis.
At quanto, ſi forte refers, præſentior ipſe
  Per Veneris feci numina magna fidem!
Tu Dea, tu jubeas animi perjuria puri
  Carpathium tepidos per mare ferre Notos.
Pro quibus officiis pretium mihi dulce repende
  Concubitus hodie, fuſca Cypaſſi, tuos.
Quid renuis, fingiſque novos, ingrata, timores?
  Unum eſt e dominis emeruiſſe ſatis.
Quod ſi ſtulta negas, index anteacta fatebor;
  Et veniam culpæ proditor ipſe meæ.
Quoque loco tecum fuerim, quotieſque, Cypaſſi,
  Narrabo dominæ, quotque quibuſque modis.

ELEGIA IX.

O Numquam pro me ſatis indignate Cupido,
  O in corde meo deſidioſe puer!
Quid me, qui miles numquam tua ſigna reliqui,
  Lædis? & in caſtris vulneror ipſe meis?
Cur tua fax urit, figit tuus arcus amicos?
  Gloria pugnantes vincere major erat.
Quid? non Hæmonius, quem cuſpide perculit, heros,
  Confoſſum medica poſtmodo juvit ope?
Venator ſequitur fugientia, capta relinquit:
  Semper & inventis ulteriora petit.
Nos tua ſentimus populus tibi deditus arma:
  Pigra reluctanti ceſſat in hoſte manus.
Quid juvat in nudis hamata retundere tela
  Oſſibus? oſſa mihi nuda relinquit amor.
Tot ſine amore viri, tot ſunt ſine amore puellæ.
  Hinc tibi cum magna laude triumphus eat:
Roma, niſi immenſum vires promoſſet in orbem,
  Stramineis eſſet nunc quoque tecta caſis.
Feſſus in acceptos miles deducitur agros:

Mitti-

Mittitur in ſaltus carcere liber equus:
Longaque ſubductam celant navalia pinum:
Tutaque depoſito poſcitur enſe rudis.
Me quoque, qui toties merui ſub amore puellæ,
Defunctum placide vivere tempus erat.
Vive, Deus, poſito, ſi quis mihi dicat, amore;
Deprecer. uſque adeo dulce puella malum eſt.
Cum bene pertæſum eſt, animoque relanguit ardor;
Neſcio quo miſeræ turbine mentis agor.
Ut rapit in præceps dominum, ſpumantia fruſtra
Fræna retentantem, durior oris equus:
Ut ſubitus, prope jam prenſa tellure, carinam
Tangentem portus ventus in alta rapit:
Sic me ſæpe refert incerta Cupidinis aura;
Notaque purpureus tela reſumit Amor.
Fige, puer; poſitis nudus tibi præbeor armis.
Hic tibi ſint vires: hic tua dextra facit.
Huc tamquam juſſæ veniunt jam ſponte ſagittæ.
Vix illis præ me nota pharetra ſua eſt.
Infelix, tota quicumque quieſcere nocte
Suſtinet, & ſomnos præmia magna vocat.
Stulte, quid eſt ſomnus, gelidæ niſi mortis imago?
Longa quieſcendi tempora fata dabunt.
Me modo decipiant voces fallacis amicæ:
Sperando certe gaudia magna feram.
Et modo blanditias dicat; modo jurgia nectat.
Sæpe fruar domina: ſæpe repulſus eam.
Quod dubius Mars eſt; per te, privigne Cupido, eſt;
Et movet exemplo vitricus arma tuo.
Tu levis es, multoque tuis ventoſior alis:
Gaudiaque ambigua daſque negaſque fide.
Si tamen exaudis pulcra cum matre rogantem;
Indeſerta meo pectore regna tene.
Accedant regno nimium vaga turba puellæ.
Ambobus populis ſic venerandus eris.

ELEGIA X.

TU mihi, tu certe, [memini], Græcine, negabas,
Uno poſſe aliquem tempore amare duas.
Per te ego decipior: per te deprenſus inermis,
Ecce duas uno tempore turpis amo.
Utraque formoſa eſt: operoſæ cultibus ambæ:
Artibus in dubio eſt hæc ſit, an illa, prior.
Pulcrior hac illa eſt: hæc eſt quoque pulcrior illa:
Et magis hæc nobis, & magis illa placet.
Errant, ut ventis diſcordibus acta faſelos,
Dividuumque tenent alter & alter amor.
Quid geminas, Erycina, meos ſine fine dolores?
Nonne erat in curas una puella ſatis?
Quid folia arboribus, quid pleno ſidera cælo,
In freta collectas alta quid addis aquas?
Sed tamen hoc melius, quam ſi ſine amore jacerem.
Hoſtibus eveniat vita ſevera meis.
Hoſtibus eveniat viduo dormire cubili,
Et medio laxe ponere membra toro.
At mihi ſævus amor ſomnos abrumpat inertes:
Simque mei lecti non ego ſolus onus.
Me mea diſperdat nullo prohibente puella,
Si ſatis una poteſt: ſi minus una; duæ.
Sufficiant graciles ſed non ſine viribus artus:
Pondere, non nervis, corpora noſtra carent.
Et lateri dabit in vires alimenta voluptas.
Decepta eſt opera nulla puella mea.
Sæpe ego, laſcivæ conſumto tempore noctis,
Utilis & forti corpore mane fui.
Felix, quem Veneris certamina mutua perdunt!
Di faciant, leti cauſa ſit iſta mei!
Induat adverſis contraria pectora telis
Miles, & æternum ſanguine nomen emat.
Quærat avarus opes; & quæ laſſarit arando
Æquora, perjuro naufragus ore bibat.
At mihi contingat Veneris langueſcere motu;
Cum moriar, medium ſolvar & inter opus:
Atque aliquis noſtro lacrimans in funere dicat,
Conveniens vitæ mors fuit iſta ſuæ.

ELEGIA XI.

PRima malas docuit, mirantibus æquoris undis,
Peliaco pinus vertice cæſa vias.
Quæ concurrentes inter temeraria cautes
Conſpicuam fulvo vellere vexit ovem.
O utinam, remo ne quis freta longa moveret,
Argo funeſtas preſſa bibiſſet aquas!
Ecce fugit notumque torum ſocioſque Penates;
Fallaceſque vias ire Corinna parat.
Quid tibi (me miſerum!) Zephyros Euroſque timebo,
Et gelidum Borean, egelidumque Notum?
Non illic urbes, non tu mirabere ſylvas.
Una eſt injuſti cærula forma maris.
Nec medius tenues conchas pictoſve lapillos
Pontus habet: bibuli littoris illa mora eſt.
Littora marmoreis pedibus ſignanda puellæ.
Hactenus eſt tutum: cetera cæca via eſt.
Et vobis alii ventorum prælia narrent;
Quas Scylla infeſtet, quaſve Charybdis aquas:
Et quibus emineant violenta Ceraunia ſaxis:
Quo lateant Syrtes, quove Malea ſinu.
Hæc alii referant. at vos, quod quiſque loquentur,
Credite: credenti nulla procella nocet.
Sero reſpicitur tellus, ubi fune ſoluto
Currit in immenſum panda carina ſalum.
Navita ſollicitus qua ventos horret iniquos,
Et prope tam letum, quam prope cernit aquam.
Quid ſi concuſſas Triton exaſperet undas?
Quam tibi nunc toto nullus in ore color!
Tum generoſa voces fœcundæ ſidera Ledæ:
Et, Felix, dicas, quam ſua terra tenet!
Tutius eſt foviſſe torum, legiſſe libellos,
Threiciam digitis increpuiſſe lyram.
At, ſi vana ferunt volucres mea dicta procellæ,
Æqua tamen puppi ſit Galatea tuæ.
Veſtrum crimen erit talis jactura puellæ,
Nereideſque Deæ, Nereidumque Pater.
Vade memor noſtri, vento reditura ſecundo.
Impleat illa tuos fortior aura ſinus.
Tum mare in hæc magnus proclinet littora Nereus:
Huc venti ſpirent: huc agat æſtus aquas.
Ipſa roges, Zephyri veniant in lintea ſoli:
Ipſa tua moveas turgida vela manu.
Primus ego aſpiciam notam de littore pinum;
Et dicam, Noſtros advehit illa Deos.
Excipiamque humeris, & multa ſine ordine carpam
Oſcula. pro reditu victima vota cadet.
Inque tori formam molles ſternentur arenæ:
Et tumulus menſæ quilibet inſtar erit.
Illic appoſito narrabis multa Lyæo,
Pæne ſit ut mediis obruta navis aquis:
Dumque ad me properas, nec iniquæ tempora noctis,
Nec te præcipites extimuiſſe Notos.
Omnia pro veris credam, ſint ficta licebit.
Cur ego non votis blandiar ipſe meis?

Hæc mihi quamprimum cælo nitidiſſimus alto
Lucifer admiſſo tempora portet equo.

ELEGIA XII.

ITe triumphales circum mea tempora lauri.
Vicimus. in noſtro eſt ecce Corinna ſinu.
Quam vir, quam cuſtos, quam janua firma, tot hoſtes,
Servabant, ne qua poſſet ab arte capi:
Hæc eſt præcipuo victoria digna triumpho;
In qua, quæcumque eſt, ſanguine præda caret.
Non humiles muri, non parvis oppida foſſis
Cincta, ſed eſt ductu capta puella meo.
Pergama cum caderent bello ſuperata biluſtri;
Ex tot, in Atrida pars quota laudis erat?
At mea ſepoſita eſt, & ab omni milite diſſors
Gloria: nec titulum muneris alter habet.
Me duce ad hanc voti finem, me milite veni:
Ipſe eques, ipſe pedes, ſignifer ipſe fui.
Nec caſum fortuna meis immiſcuit actis.
Huc ades, o cura parte Triumphe mea.
Nec belli nova cauſa mei. niſi rapta fuiſſet
Tyndaris, Europæ pax Aſiæque foret.
Femina ſilveſtres Lapithas, populumque bimembrem
Turpiter appoſito vertit in arma mero.
Femina Trojanos iterum fera bella movere
Impulit in regno, juſte Latine, tuo.
Femina Romanis, etiam nunc Urbe recenti,
Immiſit ſoceros, armaque ſæva dedit.
Vidi ego pro nivea pugnantes conjuge tauros;
Spectatrix animos ipſa juvenca dabat.
Me quoque cum multis, ſed me ſine cæde, Cupido
Juſſit militiæ ſigna movere ſuæ.

ELEGIA XIII.

DUm labefactat onus gravidi temeraria ventris,
In dubio vitæ laſſa Corinna jacet.
Illa quidem, clam me tantum molita pericli,
Ira digna mea: ſed cadit ira metu.
Et tamen aut ex me conceperat, aut ego credo.
Eſt mihi pro facto ſæpe, quod eſſe poteſt.
Iſi, Parætonium, genialiaque arva Canopi
Quæ colis, & Memphin, palmiferamque Pharon,
Quaque celer Nilus lato delapſus ab alveo
Per ſeptem portus in maris exit aquas;
Per tua ſiſtra precor, per Anubidis ora verendi:
Sic tua ſacra pius ſemper Oſiris amet,
Pigraque labatur circa donaria ſerpens,
Et comes in pompa corniger Apis eat:
Huc adhibe vultus, & in una parce duobus,
Nam vitam dominæ tu dabis; illa mihi.
Sæpe tibi ſedit certis operata diebus,
Qua cingit lauros Gallica turma tuas.
Tuque laborantes utero miſerata puellas,
Quarum tarda latens corpora tendit onus;
Lenis ades, precibuſque meis fave, Ilithya.
Digna eſt, quam jubeas muneris eſſe tui.
Ipſe ego thura dabo fumoſis candidus aris:
Ipſe feram ante tuos munera vota pedes.
Adjiciam titulum, Servata Naſo Corinna.
Tu modo fac titulo muneribuſque locum.
Si tamen in tanto fas eſt monuiſſe timore;
Hac tibi ſit pugna dimicuiſſe ſatis.

ELEGIA XIV.

QUid juvat immunes belli ceſſare puellas,
Nec fera peltatas agmina velle ſequi;
Si ſine Marte ſuis patiuntur vulnera telis,
Et cæcas armant in ſua fata manus?
Quæ prima inſtituit teneros convellere fœtus,
Militia fuerat digna perire ſua.
Scilicet, ut careat rugarum crimine venter,
Sternetur pugnæ triſtis arena tuæ?
Si mos antiquis placuiſſet matribus idem;
Gens hominum vitio deperitura fuit:
Quique iterum generis jaceret primordia noſtri
In vacuo lapides orbe, parandus erat.
Quis Priami fregiſſet opes, ſi numen aquarum
Juſta recuſaſſet pondera ferre Thetis?
Ilia ſi tumido geminos in ventre necaſſet,
Caſurus dominæ conditor Urbis erat.
Si Venus Ænean gravida temeraſſet in alvo;
Cæſaribus tellus orba futura fuit.
Tu quoque, cum poſſes naſci, formoſa, periſſes;
Tentaſſet, quod tu, ſi tua mater opus.
Ipſe ego, cum fuerim melius periturus amando,
Vidiſſem nullos, matre necante, dies.
Quid plenam fraudas vitem creſcentibus uvis;
Pomaque crudeli vellis acerba manu?
Sponte fluant matura ſua. ſine creſcere nata,
Eſt pretium parvæ non leve vita moræ.
Veſtra quid effoditis ſubjectis viſcera telis;
Et nondum natis dira venena datis?
Colchida reſperſam puerorum ſanguine culpant,
Aque ſua cæſum matre queruntur Ityn:
Utraque ſæva parens: ſed triſtibus utraque cauſis
Jactura ſocii ſanguinis ulta virum.
Dicite, quis Tereus, quis vos irritet Iaſon
Figere ſollicita corpora veſtra manu?
Hoc neque in Armeniis tigres fecere latebris:
Perdere nec fœtus auſa leæna ſuos.
At teneræ faciunt, ſed non impune, puellæ.
Sæpe, ſuos utero quæ necat, ipſa perit.
Ipſa perit, ferturque toro reſoluta capillos:
Et clamant, Merito, qui modo cumque vident.
Iſta ſed ætherias vaneſcant dicta per auras:
Et ſint ominibus pondera nulla meis.
Di faciles, peccaſſe ſemel concedite tuto:
Id ſatis eſt. pœnam culpa ſecunda ferat.

ELEGIA XV.

ANnule, formoſæ digitum vincture puellæ,
In quo cenſendum nil, niſi dantis amor:
Munus eas gratum. te læta mente receptum
Protinus articulis induat illa ſuis.
Tam bene convenias, quam mecum convenit illi;
Et digitum juſto commodus orbe teras.
Felix, a domina tractaberis, annule, noſtra.
Invideo donis jam miſer ipſe meis.
O utinam fieri ſubito mea munera poſſim
Artibus Ææis, Carpathiive ſenis!
Tunc ego te dominæ cupiam tetigiſſe papillas,
Et lævam tunicis inſeruiſſe manum.
Elabar digito, quamvis anguſtus & hærens;
Inque ſinum mira laxus ab arte cadam.
Idem ego, ut arcanas poſſim ſignare tabellas,
Neve tenax ceram ſiccave gemma trahat,
Humida formoſæ tangam prius ora puellæ.

Tan-

Tantum ne ſignem ſcripta dolenda mihi.
Si dabor, ut condar loculis; exire negabo,
Adſtringens digitos orbe minore tuos.
Non ego dedecori tibi ſim, mea vita, futurus;
Quodve tener digitus ferre recuſet, onus.
Me gere, cum calidis perfunderis imbribus artus;
Damnaque ſub gemma perfer euntis aquæ.
Sed puto, te nuda, mea membra libidine ſurgent,
Et peragam partes annulus ille viri.
Irrita quid voveo? parvum proficiſcere munus.
Illa datam tecum ſentiat eſſe fidem.

ELEGIA XVI.

PArs me Sulmo tenet Peligni tertia ruris;
Parva, ſed irriguis ora ſalubris aquis.
Sol licet admoto tellurem ſidere findat,
Et micet Icarii ſtella proterva canis;
Arva pererrantur Peligna liquentibus undis:
Et viret in tenero fertilis herba ſolo.
Terra ferax Cereris, multoque feracior uvæ:
Dat quoque bacciferam Pallada gratus ager:
Perque reſurgentes rivis labentibus herbas
Gramineus madidam ceſpes obumbrat humum.
At meus ignis abeſt: verbo peccavimus uno.
Quæ movet ardores, eſt procul; ardor adeſt.
Non ego, ſi medius Polluce & Caſtore ponar,
In cæli ſine te parte fuiſſe velim.
Solliciti jaceant, terraque premantur iniqua,
In longas orbem qui ſecuere vias.
Aut juvenum comites juſſiſſent ire puellas,
Si fuit in longas terra ſecanda vias.
Tum mihi, ſi premerem ventoſas horridus Alpes,
(Dummodo cum domina) molle fuiſſet iter.
Cum domina Libycas auſim perrumpere Syrtes,
Et dare non æquis vela ferenda Notis.
Non, quæ virgineo portenta ſub inguine latrant;
Nec timeam veſtros, curva Malea, ſinus:
Non qua ſubmerſis ratibus ſaturata Charybdis
Fundit, & effuſas ore reſorbet aquas.
Quod ſi Neptuni ventoſa potentia vincit,
Et ſubventuros auferet unda Deos;
Tu noſtris niveos humeris impone lacertos,
Corpore nos facili dulce feremus onus.
Sæpe petens Hero juvenis tranaverat undas.
Tunc quoque tranaſſet; ſed via cæca fuit.
At ſine te, quamvis operoſi vitibus agri
Me teneant, quamvis amnibus arva natent,
Et vocet in rivos parentem ruſticus undam,
Frigidaque arboreas mulceat aura comas;
Non ego Pelignos videor celebrare ſalubres:
Non ego natalem rura paterna locum;
Sed Scythiam, Cilicaſque feros, virideſque Britannos,
Quæque Prometheo ſaxa cruore rubent.
Ulmus amat vitem, vitis non deſerit ulmum.
Separor a domina cur ego ſæpe mea?
At mihi te comitem juraras uſque futuram,
Per me, perque oculos ſidera noſtra tuos.
Verba puellarum, foliis leviora caducis,
Irrita, quo viſum eſt, ventus & unda ferunt.
Si qua mei tamen eſt in te pia cura relicti;
Incipe pollicitis addere facta tuis:
Parvaque quamprimum rapientibus eſſeda mannis
Ipſa per admiſſas concute lora jubas.
At vos, qua veniet, tumidi ſubſidite montes:
Et faciles curvis vallibus eſte viæ.

ELEGIA XVII.

SI quis erit, qui turpe putet ſervire puellæ;
Illo convincar judice turpis ego.
Sim licet infamis; dum me moderatius urat,
Quæ Paphon, & fluctu pulſa Cythera tenet.
Atque utinam dominæ miti quoque præda fuiſſem;
Formoſæ quoniam præda futurus eram.
Dat facies animos. facies violenta Corinnæ
(Me miſerum!) cur eſt tam bene nota ſibi?
Scilicet a ſpeculi ſumuntur imagine faſtus;
Nec niſi compoſitam ſe prius illa videt.
Non tibi ſi facies nimium dat in omnia regni;
(O facies oculos nata tenere meos!)
Collatum idcirco tibi me contemnere debes.
Aptari magnis inferiora licet.
Creditur & Nymphe mortalis amore Calypſo
Capta reluctantem detinuiſſe virum.
Creditur æquoream Phthio Nereida Regi,
Egeriam juſto concubuiſſe Numæ;
Vulcano Venerem: quamvis, incude relicta,
Turpiter obliquo claudicet ille pede.
Carminis hoc ipſum genus impar: ſed tamen apte
Jungitur herous cum breviore modo.
Tu quoque me, mea lux, in quaslibet accipe leges.
Te deceat medio jura dediſſe toro.
Non tibi crimen ero, nec quo lætere remoto.
Non erit hic nobis inficiandus amor.
Sint tibi pro magno felicia carmina cenſu:
Et multæ per me nomen habere volunt.
Novi aliquam, quæ ſe circumferat eſſe Corinnam.
Ut fiat, quid non illa dediſſe velit?
Sed neque diverſi ripa labuntur eadem
Frigidus Eurotas, populiferque Padus:
Nec, niſi tu, noſtris cantabitur ulla libellis.
Ingenio cauſas tu dabis una meo.

ELEGIA XVIII.

CArmen ad iratum dum tu perducis Achillen,
Primaque juratis induis arma viris;
Nos, Macer, ignava Veneris ceſſamus in umbra:
Et tener auſuros grandia frangit Amor.
Sæpe meæ, Tandem, dixi, diſcede puellæ:
In gremio ſedit protinus illa meo.
Sæpe, Pudet, dixi. lacrimis vix illa retentis,
Me miſeram! jam te, dixit, amare pudet?
Implicuitque ſuos circum mea colla lacertos:
Et, quæ me perdunt, oſcula mille dedit.
Vincor; & ingenium ſumtis revocatur ab armis:
Reſque domi geſtas & mea bella cano.
Sceptra tamen ſumpſi; curaque Tragœdia noſtra
Crevit: & huic operi quamlibet aptus eram.
Riſit amor, pallamque meam, pictoſque cothurnos,
Sceptraque privata tam cito ſumta manu.
Hinc quoque me dominæ numen deduxit iniquæ:
Deque cothurnato vate triumphat Amor.
Quod licet, aut Artes teneri profitemur Amoris:
(Hei mihi! præceptis urgeor ipſe meis)
Aut, quod Penelopes verbis reddatur Ulyſſi,
Scribimus; aut lacrimas, Phylli relicta, tuas.
Quod Paris, & Macareus, & quod male gratus Iaſon,
Hippolytique parens, Hippolytuſque legant:
Quodque tenens ſtrictum Dido miſerabilis enſem
Dicat, & Æoliæ Lesbis amica lyræ.
Quam celer e toto rediit meus orbe Sabinus,
Scriptaque diverſis rettulit ille locis!

Can-

Candida Penelope ſignum cognovit Ulyſſis:
  Legit ab Hippolyto ſcripta noverca ſuo.
Jam pius Æneas miſeræ reſcripſit Eliſæ:
  Quodque legat Phyllis, ſi modo vivit, habet.
Triſtis ad Hypſipylen ab Iaſone littera venit:
  Det votam Phœbo Lesbis amata lyram.
Nec tibi [qua tutum vati, Macer, arma canenti]
  Aureus in medio Marte tacetur Amor.
Et Paris eſt illic, & adultera nobile crimen;
  Et comes extincto Laodamia viro.
Si bene te novi; non bella libentius iſtis
  Dicis: & a veſtris in mea caſtra redis.

ELEGIA XIX.

SI tibi non opus eſt ſervata, ſtulte, puella;
  At mihi fac ſerves: quo magis ipſe velim.
Quod licet, ingratum eſt: quod non licet, acrius urit,
  Ferreus eſt, ſi quis, quod ſinit alter, amat.
Speremus pariter, pariter metuamus amantes:
  Et faciat voto grata repulſa locum.
Quo mihi fortunam, quæ numquam fallere curet?
  Nil ego, quod nullo tempore lædat, amo.
Viderat hoc in me vitium verſuta Corinna;
  Quaque capi poſſem, callida norat opem.
Ah quoties ſani capitis mentita dolores,
  Cunctantem tardo juſſit abire pede!
Ah quoties finxit culpam, quantumque licebat,
  Inſontis ſpeciem præbuit eſſe, nocens!
Sic ubi vexarat, tepidoſque refoverat ignes;
  Rurſus erat votis comis & apta meis.
Quas mihi blanditias, quam dulcia verba parabat!
  Oſcula [Di magni] qualia quotque dabat!
Tu quoque, quæ noſtros rapuiſti nuper ocellos,
  Sæpe time inſidias, ſæpe rogata nega:
Et ſine me ante tuos projectum in limine poſtes
  Longa pruinoſa frigora nocte pati.
Sic mihi durat amor, longoſque adoleſcit in uſus:
  Hoc juvat, hæc animi ſunt alimenta mei.
Pinguis amor, nimiumque patens, in tædia nobis
  Vertitur; & ſtomacho, dulcis ut eſca, nocet,
Si numquam Danaen habuiſſet aenea turris;
  Non eſſet Danae de Jove facta parens.
Dum ſervat Juno ſinuatam cornibus Io;
  Facta eſt, quam fuerat, gratior illa Jovi.
Quod licet & facile eſt, quiſquis cupit, arbore frondes
  Carpat, & e magno flumine potet aquam.
Si qua volet regnare diu, deludat amantem.
  Hei mihi, quod monitis torqueor ipſe meis!
Cuilibet eveniat, nocet indulgentia nobis.
  Quod ſequitur, fugio: quod fugit, uſque ſequor,
At tu, formoſæ nimium ſecure puellæ,
  Incipe jam prima claudere nocte forem.
Incipe, quis toties furtim tua limina pulſet,
  Quærere: quid latrent nocte ſilente canes.
Quo ferat & referat ſolers ancilla tabellas:
  Cur toties vacuo ſecubet ipſa toro,
Mordeat iſta tuas aliquando cura medullas:
  Daque locum noſtris materiamque dolis.
Ille poteſt vacuo furari littore arenas,
  Uxorem ſtulti ſi quis amare poteſt,
Jamque ego præmoneo; niſi tu ſervare puellam
  Incipis, incipiet deſinere eſſe mea.
Multa diuque tuli: ſperavi ſæpe futurum,
  Cum bene ſervaſſes, ut bene verba darem.
Lentus es, & pateris nulli patienda marito,

  At mihi conceſſi finis amoris erit.
Scilicet infelix numquam prohibebor adire?
  Nox mihi ſub nullo vindice ſemper erit?
Nil metuam? per nulla traham ſuſpiria ſomnos?
  Nil facies, cur te jure periſſe velim?
Quid mihi cum facili, quid cum lenone marito?
  Corrumpis vitio gaudia noſtra tuo.
Quin alium, quem tanta juvet patientia, quæris?
  Me tibi rivalem ſi juvat eſſe, veta.

AMORUM LIBER III.

ELEGIA I.

STat vetus & multos incædua ſilva per annos.
  Credibile eſt illi numen ineſſe loco.
Fons ſacer in medio, ſpeluncaque pumice pendens:
  Et latere ex omni dulce queruntur aves.
Hic ego dum ſpatior tectus nemoralibus umbris,
  Quod mea, quærebam, Muſa moveret opus.
Venit odoratos Elegeia nexa capillos:
  Et puto pes illi longior alter erat,
Forma decens, veſtis tenuiſſima, cultus amantis:
  In pedibus vitium cauſa decoris erat.
Venit & ingenti violenta Tragœdia paſſu.
  Fronte comæ torva, palla jacebat humi.
Læva manus ſceptrum late regale movebat:
  Lydius alta pedum vincla cothurnus erat.
Et prior, Ecquis erit, dixit, tibi finis amandi,
  O argumenti lente poeta tui!
Nequitiam vinoſa tuam convivia narrant:
  Narrant in multas compita ſecta vias.
Sæpe aliquis digito vatem deſignat euntem;
  Atque ait, Hic ille eſt, quem ferus urit Amor.
Fabula (nec ſentis) tota jactaris in Urbe;
  Dum tua præterito facta pudore refers.
Tempus erat thyrſo pulſum graviore moveri.
  Ceſſatum ſatis eſt: incipe majus opus.
Materia premis ingenium. cane facta virorum:
  Hæc animo, dices, area digna meo eſt.
Quod teneræ cantent, luſit tua Muſa, puellæ;
  Primaque per numeros acta juventa ſuos.
Nunc habeam per te Romana Tragœdia nomen.
  Implebit leges ſpiritus iſte meas,
Hactenus: & movit pictis innexa cothurnis
  Denſum cæſarie terque quaterque caput.
Altera [ſi memini] limis ſubriſit ocellis.
  Fallor, an in dextra myrtea virga fuit?
Quid gravibus verbis, animoſa Tragœdia, dixit,
  Me premis? an numquam non gravis eſſe potes?
Imparibus tamen es numeris dignata moveri.
  In me pugnaſti verſibus uſa meis.
Non ego contulerim ſublimia carmina noſtris.
  Obruit exiguas regia veſtra fores.
Sum levis; & mecum levis eſt mea cura Cupido.
  Non ſum materia fortior ipſa mea.
Ruſtica ſit ſine me laſcivi mater amoris.
  Huic ego proveni lena comeſque Deæ.
Quam tu non poteris duro reſerare cothurno,
  Hæc eſt blanditiis janua laxa meis.
Et tamen emerui plus quam tu poſſe, ferendo
  Multa ſupercilio non patienda tuo.
Per me decepto didicit cuſtode Corinna
  Liminis adſtricti ſollicitare fidem;

Dela-

Delabique toro tunica velata recincta;
  Atque impercuſſos nocte movere pedes.
Vel quoties foribus duris inciſa pependi,
  Non verita a populo prætereunte legi!
Quin ego me memini, dum cuſtos ſævus abiret,
  Ancillæ miſſam delituiſſe ſinu.
Quid, cum me munus natali mittis? at illa
  Rumpit, & appoſita barbara merſit aqua?
Prima tuæ movi felicia ſemina mentis.
  Munus habet, quod te jam petit, iſta meum.
Deſierant;. cœpi: Per vos utramque rogamus,
  In vacuas auras verba timentis eant.
Altera me ſceptro decoras, altoque cothurno.
  Jam nunc contacto magnus in ore ſonor.
Altera das noſtro victurum nomen amori.
  Ergo ades, & longis verſibus adde breves.
Exiguum vati concede, Tragœdia, tempus.
  Tu labor æternus: quod petit illa, breve eſt.
Mota dedit veniam. teneri properentur amores,
  Dum vacat: a tergo grandius urget opus.

ELEGIA II.

NOn ego nobilium ſedeo ſtudioſus equorum:
  Cui tamen ipſa faves, vincat ut ille precor.
Ut loquerer tecum veni, tecumque ſederem:
  Ne tibi non notus, quem facis, eſſet amor.
Tu curſus ſpectas, ego te, ſpectemus uterque
  Quod juvat, atque oculos paſcat uterque ſuos.
O, cuicumque faves, felix agitator equorum!
  Ergo illi curæ contigit eſſe tuæ?
Hoc mihi contingat; ſacro de carcere miſſis
  Inſiſtam forti mente vehendus equis.
Et modo lora dabo; modo verbere terga notabo:
  Nunc ſtringam metas interiore rota.
Si mihi currenti fueris conſpecta, morabor:
  Deque meis manibus lora remiſſa fluent.
Ah quam pene Pelops Piſæa concidit haſta,
  Dum ſpectat vultus, Hippodamia, tuos!
Nempe favore ſuæ vicit tamen ille puellæ.
  Vincamus dominæ quiſque favore ſuæ.
Quid fruſtra refugis? cogit nos linea jungi.
  Hæc in lege loci commoda Circus habet.
Tu tamen, a dextra quicumque es, parce puellæ.
  Contactu lateris læditur iſta tui.
Tu quoque, qui ſpectas poſt nos, tua contrahe crura,
  Si pudor eſt: rigido nec preme terga genu.
Sed nimium dimiſſa jacent tibi pallia terra.
  Collige; vel digitis en ego tollo meis.
Invida veſtis eras, quæ tam bona crura tegebas:
  Quoque magis ſpectes, Invida veſtis eras.
Talia Melanion Atalantes crura fugacis
  Optavit manibus ſuſtinuiſſe ſuis.
Talia ſuccinctæ pinguntur crura Dianæ,
  Cum ſequitur fortes, fortior ipſa, feras.
His ego non viſis arſi. quid fiet ab iſtis?
  In flammam flammas, in mare fundis aquas.
Suſpicor ex iſtis & cetera poſſe placere,
  Quæ bene ſub tenui condita veſte latent.
Vis tamen interea faciles arceſſere ventos,
  Quos faciat noſtra mota tabella manu?
An magis hic meus eſt animi, non aeris, æſtus,
  Captaque femineus pectora torret amor?
Dum loquor, alba levi ſparſa eſt tibi pulvere veſtis.
  Sordide de niveo corpore pulvis abi.
Sed jam pompa venit. linguis animiſque favete.
  Tempus adeſt plauſus: aurea pompa venit.
Prima loco fertur paſſis Victoria pennis:
  Huc ades; & meus hic fac, Dea, vincat amor.
Plaudite Neptuno, nimium qui creditis undis.
  Nil mihi cum pelago; me mea terra capit.
Plaude tuo, miles, Marti: nos odimus arma.
  Pax juvat, & media Pace repertus Amor.
Auguribus Phœbus, Phœbe venantibus adſit:
  Artifices in te verte, Minerva, manus.
Ruricolæ Cereri, teneroque adſurgite Baccho:
  Pollucem pugiles, Caſtora placet eques.
Nos tibi, blanda Venus, pueriſque potentibus arcu
  Plaudimus. inceptis annue, Diva, meis.
Daque novæ mentem dominæ, patiatur amari.
  Annuit; & motu ſigna ſecunda dedit.
Quod Dea promiſit, promittas ipſa rogamus.
  Pace loquar Veneris: tu Dea major eris.
Per tibi tot juro teſtes, pompamque Deorum,
  Te dominam nobis tempus in omne peti.
Sed pendent tibi crura: potes, ſi forte juvabit,
  Cancellis primos inſeruiſſe pedes.
Maxima jam vacuo Prætor ſpectacula Circo
  Quadrijuges æquo carcere miſit equos.
Cui ſtudeas video: vincet cuicumque favebis.
  Quid cupias, ipſi ſcire videntur equi.
Me miſerum! metam ſpatioſo circuit orbe.
  Quid facis? admoto proximus axe ſubit.
Quid facis, infelix? perdis bona vota puellæ.
  Tende precor valida lora ſiniſtra manu.
Favimus ignavo. ſed enim revocate, Quirites;
  Et date jactatis undique ſigna togis.
En revocant. at, ne turbet toga mota capillos,
  In noſtros abdas te licet uſque ſinus.
Jamque patent iterum reſerato carcere poſtes.
  Evolat admiſſis diſcolor agmen equis.
Nunc ſaltem ſupera, ſpatioque inſurge patenti.
  Sint mea, ſint dominæ fac rata vota meæ.
Sunt dominæ rata vota meæ: mea vota ſuperſunt.
  Ille tenet palmam: palma petenda mihi eſt.
Riſit, & argutis quiddam promiſit ocellis.
  Hoc ſatis hic. alio cetera redde loco.

ELEGIA III.

ESſe Deos, i, crede. fidem jurata feſellit:
  Et facies illi, quæ fuit ante, manet.
Quam longos habuit nondum perjura capillos,
  Tam longos, poſtquam numina luſit, habet.
Candida candorem roſeo ſuffuſa rubore
  Ante ſtetit: niveo lucet in ore rubor.
Pes erat exiguus: pedis eſt arctiſſima forma.
  Longa decenſque fuit: longa decenſque manet.
Argutos habuit, radiant ut ſidus, ocellos;
  Per quos mentita eſt perfida ſæpe mihi.
Scilicet æterno falſum jurare puellis
  Di quoque concedunt; formaque numen habet.
Perque ſuos illam nuper juraſſe recordor,
  Perque meos oculos; & doluere mei.
Dicite, Di; ſi vos impune feſellerit illa;
  Alterius meritis cur ego damna tuli?
At non invidiæ vobis Cepheia virgo eſt,
  Pro male formoſa juſſa parente mori.
Non ſatis eſt, quod vos habui ſine pondere teſtes,
  Et mecum luſos ridet inulta Deos:
Ut ſua per noſtram redimat perjuria pœnam,
  Victima deceptus decipientis ero?

Aut ſine re nomen Deus eſt, fruſtraque timetur;
Et ſtulta populos credulitate movet:
Aut, ſi quis Deus eſt, teneras amat ille puellas;
Et nimium ſolas omnia poſſe jubet.
Nobis fatifero Mavors accingitur enſe;
Nos petit invicta Palladis haſta manu.
Nobis flexibiles curvantur Apollinis arcus:
In nos alta Jovis dextera fulmen habet.
Formoſas ſuperi metuunt offendere læſi:
Atque ultro, quæ ſe non timuere, timent.
Et quiſquam pia thura focis imponere curet?
Certe plus animi debet ineſſe viris.
Jupiter igne ſuo lucos jaculatur & arces.
Miſſaque perjuras tela ferire vetat.
Tot meruere peti. Semele miſerabilis arſit:
Officio eſt illi pœna reperta ſuo:
At ſi venturo ſe ſubduxiſſet amanti,
Non pater in Baccho matris haberet onus.
Quid queror, & toti facio convitia cælo?
Di quoque habent oculos: Di quoque pectus habent.
Si Deus ipſe forem; numen ſine fraude liceret
Femina mendaci falleret ore meum.
Ipſe ego jurarem verum jurare puellas;
Et non de tetricis dicerer eſſe Deus.
Tu tamen illorum moderatius utere dono:
Aut oculis certe parce, puella, meis.

ELEGIA IV.

DUre vir, impoſito teneræ cuſtode puellæ,
Nil agis. ingenio quæque tuenda ſuo.
Si qua metu demto caſta eſt; ea denique caſta eſt:
Quæ, quia non liceat, non facit; illa facit.
Ut jam ſervaris bene corpus; adultera mens eſt:
Nec cuſtodiri, ni velit, illa poteſt.
Nec mentem ſervare potes, licet omnia claudas.
Omnibus occluſis intus adulter erit.
Cui peccare licet, peccat minus. ipſa poteſtas
Semina nequitiæ languidiora facit.
Deſine (crede mihi) vitia irritare vetando:
Obſequio vincas aptius illa tuo.
Vidi ego nuper equum, contra ſua vincla tenacem,
Ore reluctanti fulminis ire modo.
Conſtitit, ut primum conceſſas ſenſit habenas,
Frænaque in effuſa laxa jacere juba.
Nitimur in vetitum ſemper, cupimuſque negata.
Sic interdictis imminet æger aquis.
Centum fronte oculos, centum cervice gerebat
Argus: & hos unus ſæpe fefellit Amor.
In thalamum Danae ſaxo ferroque perennem
Quæ fuerat virgo tradita, mater erat.
Penelope manſit, quamvis cuſtode carebat,
Inter tot juvenes intemerata procos.
Quidquid ſervatur, cupimus magis: ipſaque furem
Cura vocat, pauci, quod ſinit alter, amant.
Nec facie placet illa ſua, ſed amore mariti,
Neſcio quid, quod te ceperit, eſſe putant.
Non proba ſit, quam vir ſervat, ſed adultera; cara eſt.
Ipſe timor pretium corpore majus habet.
Indignere licet; juvat inconceſſa voluptas.
Sola placet; Timeo, dicere ſi qua poteſt.
Nec tamen ingenuam jus eſt ſervare puellam,
Hic metus externæ corpora gentis agat.
Scilicet ut poſſit cuſtos, Ego, dicere, feci,
In laudem ſervi caſta ſit illa tui.
Ruſticus eſt nimium, quem lædit adultera conjux;
Et notos mores non ſatis urbis habet:
In qua Martigenæ non ſunt ſine crimine nati
Romulus Iliades Iliadeſque Remus.
Quo tibi formoſam, ſi non niſi caſta placebat?
Non poſſunt ullis iſta coire modis.
Si ſapis, indulge dominæ; vultuſque ſeveros
Exue: nec rigidi jura tuere viri.
Et cole, quos dederit (multos dabit) uxor amicos.
Gratia ſic minimo magna labore venit.
Sic poteris juvenum convivia ſemper inire:
Et, quæ non dederis, multa videre domi.

ELEGIA V.

NOx erat; & ſomnus laſſos ſubmiſit ocellos.
Terruerunt animum talia viſa meum.
Colle ſub aprico celeberrimus ilice lucus
Stabat; & in ramis multa latebat avis.
Area gramineo ſuberat viridiſſima prato,
Uvida de guttis lene ſonantis aquæ.
Ipſe ſub arboreis vitabam frondibus æſtum:
Fronde ſub arborea, ſed tamen æſtus erat.
Ecce, petens variis immiſtas floribus herbas,
Conſtitit ante oculos candida vacca meos.
Candidior nivibus, tunc cum cecidere recentes;
In liquidas nondum quas mora vertit aquas.
Candidior, quod adhuc ſpumis ſtridentibus albet,
Et modo ſiccatam, lacte, relinquit ovem.
Taurus erat comes huic, feliciter ille maritus:
Cumque ſua teneram conjuge preſſit humum.
Dum jacet, & lente revocatas ruminat herbas,
Atque iterum paſto paſcitur ante cibo;
Viſus erat, ſomno vires adimente, ferenti
Cornigerum terræ depoſuiſſe caput.
Huc levibus cornix pennis delapſa per auras
Venit; & in viridi garrula ſedit humo.
Terque bovis niveæ petulanti pectora roſtro
Fodit; & albentes abſtulit ore jubas.
Illa locum taurumque diu cunctata relinquit.
Sed niger in vaccæ pectore livor erat.
Utque procul vidit carpentes pabula tauros;
(Carpebant tauri pabula læta procul)
Illuc ſe rapuit, gregibuſque immiſcuit illis;
Et petiit herbæ fertilioris humum.
Dic, age, nocturnæ, quicumque es, imaginis augur,
(Si quid habent veri) viſa quid iſta ferant.
Sic ego: nocturnæ ſic dixit imaginis augur,
Expendens animo ſingula viſa ſuo:
Quem tu mobilibus foliis vitare volebas,
Sed male vitabas, æſtus amoris erat.
Vacca puella tua eſt. aptus color ille puellæ.
Tu vir, & in vacca compare taurus eras.
Pectora quod roſtro cornix fodiebat acuto;
Ingenium dominæ lena movebit anus.
Quod cunctata diu taurum ſua vacca reliquit;
Frigidus in viduo deſtituere toro.
Livor, & adverſo maculæ ſub pectore nigræ;
Pectus adulterii labe carere negant.
Dixerat interpres, gelido mihi ſanguis ab ore
Fugit; & ante oculos nox ſtetit alta meos.

ELEGIA VI.

AMnis, arundinibus limoſas obſite ripas,
Ad dominam propero; ſiſte parumper aquas.
Nec tibi ſunt pontes, nec quæ ſine remigis ictu
Con-

Concava trajecto cymba rudente vehat.
Parvus eras, memini; nec te tranſire refugi:
 Summaque vix talos contigit unda meos.
Nunc ruis adpoſito nivibus de monte ſolutis,
 Et turpi craſſas gurgite volvis aquas.
Quid properaſſe juvat? quid parca dediſſe quieti
 Tempora? quid nocti conſeruiſſe diem?
Si tamen hic ſtandum; ſi non datur artibus ullis
 Ulterior noſtro ripa premenda pedi?
Nunc ego, quas habuit pennas Danaeius heros,
 Terribili denſum cum tulit angue caput;
Nunc opto currum; de quo Cerealia primum
 Semina venerunt in rude miſſa ſolum.
Prodigioſa loquor veterum mendacia vatum.
 Nec tulit hæc, nec fert, nec feret ulla dies.
Tu potius, ripis effuſe capacibus amnis,
 (Sic æternus eas) labere fine tuo.
Non eris invidiæ, torrens, (mihi crede) ferendæ;
 Si dicar per te forte retentus amans.
Flumina deberent juvenes in amore juvare:
 Flumina ſenſerunt ipſa, quid eſſet amor.
Inachus in Melie Bithynide pallidus iſſe
 Dicitur, & gelidis incaluiſſe vadis.
Nondum Troja fuit luſtris obſeſſa duobus,
 Cum rapuit vultus, Xanthe, Neæra tuos.
Quid? non Alpheon diverſis currere terris
 Virginis Arcadiæ certus adegit amor?
Te quoque promiſſam Xantho, Penee, Creuſam
 Phthiorum terris occuluiſſe ferunt.
Quid referam Aſopon, quem cepit Martia Thebe,
 Natarum Thebe quinque futura parens?
Cornua ſi tua nunc ubi ſint, Acheloe, requiram;
 Herculis irata fracta querere manu.
Nec tanti Calydon, nec tota Ætolia tanti;
 Una tamen tanti Deianira fuit.
Ille fluens dives ſeptena per oſtia Nilus,
 Qui patriam tantæ tam bene celat aquæ,
Fertur in Evadne collectam Aſopide flammam
 Vincere gurgitibus non potuiſſe ſuis.
Siccus ut amplecti Salmonida poſſet Enipeus;
 Cedere juſſit aquam: juſſa receſſit aqua.
Nec te prætereo, qui per cava ſaxa volutans
 Tiburis Argei pomifer arva rigas.
Ilia cui placuit, quamvis erat horrida cultu,
 Ungue notata comas, ungue notata genas.
Illa, gemens patruique nefas delictaque Martis,
 Errabat nudo per loca ſola pede.
Hanc amnis rapidis animoſus vidit ab undis;
 Raucaque de mediis ſuſtulit ora vadis:
Atque ita, Quid noſtras, inquit, teris anxia ripas,
 Ilia ab Idæo Laomedonte genus?
Quo cultus abiere tui? quid ſola vagaris?
 Vitta nec evinctas impedit alba comas?
Quid fles, & madidos lacrymis corrumpis ocellos?
 Pectoraque inſana plangis aperta manu?
Ille habet & ſilices, & vivum in pectore ferrum,
 Qui tenero lacrymas lentus in ore videt.
Ilia, pone metus; tibi regia noſtra patebit:
 Teque colent amnes, Ilia, pone metus.
Tu centum, aut plures, inter dominabere Nymphas:
 Nam centum, aut plures flumina noſtra tenent.
Ne me ſperne, precor, tantum, Trojana propago:
 Munera promiſſis uberiora feres.
Dixerat, illa oculos in humum dejecta modeſtos
 Spargebat tepidos flebilis imbre ſinus.
Ter molita fugam, ter ad altas reſtitit undas,

Currendi vires eripiente metu.
Sera tamen ſcindens inimico pollice crinem,
 Edidit indignos ore tremente ſonos:
O utinam mea lecta forent, patrioque ſepulcro
 Condita, dum poterant virginis oſſa legi!
Cur modo Veſtalis tædas invitor ad ullas
 Turpis, & Iliacis inficianda focis?
Quid moror? en digitis deſignor adultera vulgi.
 Deſit famoſus, qui notet ora, pudor.
Hactenus; & veſtem tumidis prætendit ocellis:
 Atque ita ſe in rapidas perdita miſit aquas.
Suppoſuiſſe manus ad pectora lubricus amnis
 Dicitur; & ſocii jura dediſſe tori.
Te quoque credibile eſt aliqua caluiſſe puella:
 Sed nemora & ſylvæ crimina veſtra tegunt.
Dum loquor, increvit latis ſpatioſius undis,
 Nec capit admiſſas alveus altus aquas.
Quid mecum, furioſe, tibi? quid mutua differs
 Gaudia? quid cœptum, ruſtice, rumpis iter?
Quid, ſi legitimum flueres, ſi nobile flumen?
 Si tibi per terras maxima fama foret?
Nomen habes nullum, rivis collecte caducis;
 Nec tibi ſunt fontes, nec tibi certa domus.
Fontis habes inſtar pluviamque niveſque ſolutas;
 Quas tibi divitias pigra miniſtrat hyems.
Aut lutulentus agis brumali tempore curſus:
 Aut premis arentem pulverulentus humum.
Quis te tum potuit ſitiens haurire viator?
 Qui grata dixit voce, Perennis eas?
Damnoſus pecori curris, damnoſior agris.
 Forſitan hæc alios; me mea damna movent.
Huic ego væ demens narrabam fluminum amores?
 Jactaſſe indigno nomina tanta pudet.
Neſcio quid ſpectans, Acheloon & Inachon amnes,
 Et potui nomen, Nile, referre tuum.
At tibi pro meritis opto, non candide torrens,
 Sint rapidi ſoles, ſiccaque ſemper hyems.

ELEGIA VII.

At non formoſa eſt, at non bene culta puella;
 At, puto, non votis ſæpe petita meis!
Hanc tamen in nullos tenui male languidus uſus,
 Sed jacui pigro crimen onuſque toro.
Nec potui cupiens, pariter cupiente puella,
 Inguinis effœti parte juvante frui.
Illa quidem noſtro ſubjecit eburnea collo
 Brachia, Sithonia candidiora nive:
Oſculaque inſeruit cupidæ luctantia linguæ:
 Laſcivum femori ſuppoſuitque femur.
Et mihi blanditias dixit, Dominumque vocavit:
 Et quæ præterea publica verba juvant.
Tacta tamen veluti gelida mea membra cicuta,
 Segnia propoſitum deſtituere ſuum.
Truncus iners jacui, ſpecies, & inutile ſignum:
 Nec ſatis exactum eſt, corpus an umbra forem.
Quæ mihi ventura eſt (ſiquidem ventura) ſenectus,
 Cum deſit numeris ipſa juventa ſuis?
An pudet annorum! quo me juvenemque virumque,
 Nec juvenem nec me ſenſit amica virum?
Sic flammas aditura pias æterna ſacerdos
 Surgit, & a caro fratre verenda ſoror.
At nuper bis flava Chlide, ter candida Pitho,
 Ter Libas officio continuata meo.
Exigere a nobis anguſta nocte Corinnam,
 Me memini numeros ſuſtinuiſſe novem.

Num mea Theſſalico languent devota veneno
  Corpora? num miſero carmen & herba nocent?
Sagave Pœnicea defixit nomina cera,
  Et medium tenues in jecur egit acus?
Carmine læſa Ceres ſterilem vaneſcit in herbam:
  Deficiunt læſæ carmine fontis aquæ,
Ilicibus glandes, cantataque vitibus uva
  Decidit; & nullo poma movente fluunt.
Quid vetat & nervos magicas torpere per artes?
  Forſitan impatiens fit latus inde meum.
Huc pudor acceſſit: facti pudor ipſe nocebat:
  Ille fuit vitii cauſa ſecunda mei.
At qualem vidi tantum tetigique puellam,
  Sic etiam tunica tangitur ipſa ſua.
Illius ad tactum Pylius juveneſcere poſſit,
  Tithonuſque annis fortior eſſe ſuis.
Hæc mihi contigerat; ſed vir non contigit illi.
  Quas nunc concipiam per nova vota preces?
Credo etiam magnos, quo ſum tam turpiter uſus,
  Muneris oblati pœnituiſſe Deos.
Optabam certe recipi; ſum nempe receptus:
  Oſcula ferre; tuli: proximus eſſe; fui.
Quo mihi fortunæ tantum? quo regna ſine uſu?
  Quid niſi poſſedi dives avarus opes?
Sic aret mediis taciti vulgator in undis;
  Pomaque, quæ nullo tempore tangat, habet.
A tenera quiſquam ſic ſurgit mane puella,
  Protinus ut ſanctos poſſit adire Deos.
Sed non blanda, puto, non optima perdidit in me
  Oſcula: non omni ſollicitavit ope.
Illa graves potuit quercus, adamantaque durum,
  Surdaque blanditiis ſaxa movere ſuis.
Digna movere fuit certe vivoſque viroſque.
  Sed neque tum vixi; nec vir, ut ante, fui.
Quid juvet, ad ſurdas ſi cantet Phemius aures?
  Quid miſerum Thamyran picta tabella juvet?
At quæ non tacita formavi gaudia mente!
  Quos ego non finxi diſpoſuique modos!
Noſtra tamen jacuere, velut præmortua, membra
  Turpiter, heſterna languidiora roſa.
Quæ nunc ecce rigent intempeſtiva valentque:
  Nunc opus expoſcunt, militiamque ſuam.
Quin iſtac pudibunda jaces, pars peſſima noſtri?
  Sic ſum pollicitis captus & ante tuis.
Tu dominam fallis: per te deprenſus inermis
  Triſtia cum magno damna pudore tuli.
Hanc etiam non eſt mea dedignata puella
  Molliter admota ſollicitare manu.
Sed poſtquam nullas conſurgere poſſe per artes,
  Immemoremque ſui procubuiſſe videt;
Quid me ludis, ait? quis te, male ſane, jubebat
  Invitum noſtro ponere membra toro?
Aut te trajectis Ææa venefica lanis
  Devovet: aut alio laſſus amore venis.
Nec mora: deſiluit tunica velata recincta:
  Et decuit nudos proripuiſſe pedes.
Neve ſuæ poſſent intactam ſcire miniſtræ;
  Dedecus hoc ſumta diſſimulavit aqua.

ELEGIA VIII.

ET quiſquam ingenuas etiamnum ſuſpicit artes,
  Aut tenerum dotes carmen habere putat?
Ingenium quondam fuerat pretioſius auro:
  At nunc barbaries grandis, habere nihil.
Cum pulcre noſtri dominæ placuere libelli;
  Quo licuit libris, non licet ire mihi.
Cum bene laudavit, laudato janua clauſa eſt.
  Turpiter huc illuc ingenioſus eo.
Ecce recens dives, parto per vulnera cenſu,
  Præfertur nobis ſanguine paſtus eques.
Hunc potes amplecti formoſis, vita, lacertis?
  Hujus in amplexus, vita, jacere potes?
Si neſcis, galeam caput hoc portare ſolebat:
  Enſe latus cinctum, quod tibi ſervit, erat.
Læva manus, cui nunc ſerum male convenit aurum,
  Scuta tulit. dextram tange, cruenta fuit.
Qua periit aliquis, potes hanc contingere dextram?
  Heu! ubi mollities pectoris illa tui?
Cerne cicatrices veteris veſtigia pugnæ.
  Quæſitum eſt illi corpore, quidquid habet.
Forſitan &, quoties hominem jugulaverit, ille
  Indicet. hoc faſſas tangis, avara, manus?
Ille ego Muſarum purus Phœbique ſacerdos
  Ad rigidas canto carmen inane fores.
Diſcite, qui ſapitis, non quæ nos ſcimus inertes,
  Sed trepidas acies, & fera caſtra ſequi:
Proque bono verſu primum deducite pilum.
  Hoc tibi, ſi velles, poſſet, Homere, dari.
Jupiter, admonitus nihil eſſe potentius auro,
  Corruptæ pretium virginis ipſe fuit.
Dum merces aberat; durus pater, ipſa ſevera,
  Ærati poſtes, ferrea turris erat:
Sed poſtquam ſapiens in munera venit adulter;
  Præbuit ipſa ſinus; &, dare juſſa, dedit.
At cum regna ſenex cæli Saturnus haberet;
  Omne lucrum tenebris alta premebat humus.
Æraque & argentum, cumque auro pondera ferri
  Manibus admorat: nullaque maſſa fuit.
At meliora dabat; curvo ſine vomere fruges,
  Pomaque, & in quercu mella reperta cava.
Nec valido quiſquam terras findebat aratro:
  Signabat nullo limite menſor humum.
Non freta dimiſſi verrebant eruta remi,
  Ultima mortali tum via littus erat.
Contra te ſolers, hominum Natura, fuiſti;
  Et nimium damnis ingenioſa tuis.
Quo tibi turritis incingere mœnibus urbes?
  Quo tibi diſcordes addere in arma manus?
Quid tibi cum pelago? terra contenta fuiſſes.
  Cur non & cælum tertia regna petis?
Qua licet, affectas cælum quoque. templa Quirinus,
  Liber, & Alcides, & modo Cæſar, habent.
Eruimus terra ſolidum pro frugibus aurum.
  Poſſidet inventas ſanguine miles opes.
Curia pauperibus clauſa eſt: dat cenſus honores.
  Inde gravis judex; inde ſeverus eques.
Omnia poſſideant: illis Campuſque Forumque
  Serviat. hi pacem crudaque bella gerant.
Tantum ne noſtros avidi liceantur amores:
  Et ſatis eſt, aliquid pauperis eſſe ſinant.
At nunc, exæquet tetricas licet illa Sabinas,
  Imperat ut captæ, qui dare multa poteſt.
Me prohibet cuſtos: in me timet illa maritum.
  Si dederim, tota cedet uterque domo.
O, ſi neglecti quiſquam Deus ultor amantis,
  Tam male quæſitas pulvere mutet opes!

ELEGIA IX.

MEmnona ſi mater, mater ploravit Achillem,
  Et tangunt magnas triſtia fata Deas;

Flebi-

Flebilis indignos, Elegeia, ſolve capillos.
Ah nimis ex vero nunc tibi nomen erit!
Ille tui vates operis, tua fama Tibullus
Ardet in extructo corpus inane rogo.
Ecce puer Veneris fert everſumque pharetram,
Et fractos arcus, & ſine luce facem.
Aſpice, demiſſis ut eat miſerabilis alis;
Pectoraque infeſta tundat aperta manu.
Excipiunt ſparſi lacrimas per colla capilli,
Oraque ſingultu concutiente ſonant.
Fratris in Æneæ ſic illum funere dicunt
Egreſſum tectis, pulcher Iule, tuis.
Nec minus eſt confuſa Venus moriente Tibullo,
Quam juveni rupit cum ferus inguen aper.
At ſacri vates, & Divum cura vocamur:
Sunt etiam, qui nos numen habere putent.
Scilicet omne ſacrum mors importuna profanat:
Omnibus obſcuras injicit illa manus.
Quid pater Iſmario, quid mater profuit, Orpheo?
Carmine quid victas obſtupuiſſe feras?
Ælinon in ſilvis idem pater, Ælinon, altis
Dicitur invita concinuiſſe lyra.
Adjice Mæoniden, a quo, ceu fonte perenni,
Vatum Pieriis ora rigantur aquis;
Hunc quoque ſumma dies nigro ſubmerſit Averno.
Diffugiunt avidos carmina ſola rogos.
Durat opus vatum Trojani fama laboris,
Tardaque nocturno tela retexta dolo.
Sic Nemeſis longum, ſic Delia nomen habebunt;
Altera cura recens, altera primus amor.
Quid vos ſacra juvant? quid nunc Ægyptia proſunt
Siſtra? quid in vacuo ſecubuiſſe toro?
Cum rapiant mala fata bonos (ignoſcite faſſo),
Sollicitor nullos eſſe putare Deos.
Vive pius; moriere pius. cole ſacra; colentem
Mors gravis a templis in cava buſta trahet.
Carminibus confide bonis. jacet ecce Tibullus.
Vix manet e tanto parva quod urna capit.
Tene, ſacer Vates, flammæ rapuere rogales;
Pectoribus paſci nec timuere tuis?
Aurea ſanctorum potuiſſent templa Deorum
Urere, quæ tantum ſuſtinuere nefas.
Avertit vultus Erycis quæ poſſidet arces.
Sunt quoque, qui lacrimas continuiſſe negent.
Sed tamen hoc melius, quam ſi Phæacia tellus
Ignotum vili ſuppoſuiſſet humo.
Hinc certe madidos fugientis preſſit ocellos
Mater; & in cineres ultima dona tulit:
Hinc ſoror in partem miſera cum matre doloris
Venit, inornatas dilaniata comas.
Cumque tuis ſua junxerunt Nemeſiſque priorque
Oſcula: nec ſolos deſtituere rogos.
Delia diſcedens, Felicius, inquit, amata
Sum tibi: vixiſti, dum tuus ignis eram.
Cui Nemeſis, Quid, ait, tibi ſint mea damna dolori?
Me tenuit moriens deficiente manu.
Si tamen e nobis aliquid, niſi nomen & umbra,
Reſtat; in Elyſia valle Tibullus erit.
Obvius huic venias hedera juvenilia cinctus
Tempora cum Calvô, docte Catulle, tuo.
Tu quoque (ſi falſum temerati crimen amici)
Sanguinis atque animæ prodige Galle tuæ.
His comes umbra tua eſt; ſi quid modo corporis umbra eſt.
Auxiſti numeros, culte Tibulle, pios.
Oſſa quieta, precor, tuta requieſcite in urna:
Et ſit humus cineri non oneroſa tuo.

ELEGIA X.

ANnua venerunt Cerealis tempora ſacri.
Secubat in vacuo ſola puella toro.
Flava Ceres, tenues ſpicis redimita capillos,
Cur inhibes ſacris commoda noſtra tuis?
Te, Dea, munificam gentes ubicumque loquuntur:
Nec minus humanis invidet ulla bonis.
Ante nec hirſuti torrebant farra coloni:
Nec notum terris area nomen erat.
Sed glandem quercus oracula prima ferebant:
Hæc erat, & teneri ceſpitis herba cibus.
Prima Ceres docuit turgeſcere ſemen in agris;
Falce coloratas ſubſecuitque comas.
Prima jugo tauros ſupponere colla coegit;
Et veterem curvo dente revellit humum.
Hanc quiſquam lacrymis lætari credit amantum,
Et bene tormentis ſecubituque coli?
Nec tamen eſt (quamvis agros amet illa feraces)
Ruſtica: nec viduum pectus amoris habet.
Cretes erunt teſtes; nec fingunt omnia Cretes:
Cretes, nutrito terra ſuperba Jove.
Illic, ſideream qui mundi temperat arcem,
Exiguus tenero lac bibit ore puer.
Magna fides teſti: teſtis laudatur alumno.
Faſſuram Cererem crimina nota puto.
Viderat Iaſium Cretæa Diva ſub Ida
Figentem certa terga ferina manu.
Vidit, & ut teneræ flammam rapuere medullæ;
[Hinc pudor, ex alia parte trahebat amor,]
Victus amore pudor. ſulcos arere videres,
Et ſata cum minima parte redire ſui.
Cum bene jactati pulſarant arva ligones,
Ruperat & duram vomer aduncus humum,
Seminaque in latos ierant æqualiter agros;
Irrita decepti vota colentis erant.
Diva potens frugum ſylvis ceſſabat in altis:
Deciderant longæ ſpicea ſerta comæ.
Sola fuit Crete fœcundo fertilis anno.
Omnia, qua tulerat ſe Dea, meſſis erant.
Ipſe locus nemorum canebat frugibus Ide,
Et ferus in ſylva farra metebat aper.
Optavit Minos ſimiles ſibi legifer annos:
Optavit Cereris longus ut eſſet amor.
Quod tibi ſecubitus triſtes, Dea flava, fuiſſent,
Hoc cogor ſacris nunc ego ferre tuis.
Cur ego ſim triſtis, cum ſit tibi nata reperta;
Regnaque quam Juno ſorte minore regat!
Feſta dies, Veneremque vocat, cantuſque, merumque.
Hæc decet ad dominos munera ferre Deos.

ELEGIA XI.

MUlta diuque tuli: vitiis patientia victa eſt.
Cede fatigato pectore, turpis Amor.
Scilicet aſſerui jam me, fugique catenas:
Et quæ depuduit ferre, tuliſſe pudet.
Vicimus: & domitum pedibus calcamus Amorem.
Venerunt capiti cornua ſera meo.
Perfer, & obdura: dolor hic tibi proderit olim.
Sæpe tulit laſſis ſuccus amarus opem.
Ergo ego ſuſtinui, foribus tam ſæpe repulſus,
Ingenuum dura ponere corpus humo.
Ergo ego neſcio cui, quem tu complexa tenebas,
Excubui clauſam, ſervus ut, ante domum.
Vidi, cum foribus laſſus prodiret amator,

Invalidum referens emeritumque latus.
Hoc tamen eſt levius, quam quod ſum viſus ab illo.
Eveniat noſtris hoſtibus ille pudor.
Quando ego non fixus lateri ſpatiantis adhæſi,
Ipſe tuus cuſtos, ipſe vir, ipſe comes?
Scilicet & populo per me comitata placebas.
Cauſa fuit multis noſter amoris amor.
Turpia quid referam vanæ mendacia linguæ,
Et perjuratos in mea damna Deos?
Quid juvenum tacitos inter convivia nutus,
Verbaque compoſitis diſſimulata notis?
Dicta erat ægra mihi: præceps amenſque cucurri.
Veni; & rivali non eras ægra meo.
His, & quæ taceo, duravi ſæpe ferendis.
Quære alium, pro me qui queat iſta pati.
Jam mea votiva puppis redimita corona
Læta tumeſcentes æquoris audit aquas.
Deſine blanditias & verba potentia quondam
Perdere. non ego ſum ſtultus, ut ante fui.
Luctantur, pectuſque leve in contraria tendunt,
Hac amor, hac odium: ſed, puto, vincit amor.
Odero, ſi potero: ſi non, invitus amabo.
Nec juga taurus amat: quæ tamen odit, habet.
Nequitiam fugio: fugientem forma reducet.
Averſor morum crimina: corpus amo.
Sic ego nec ſine te, nec tecum vivere poſſum:
Et videor voti neſcius eſſe mei.
Aut formoſa fores minus, aut minus improba, vellem.
Non facit ad mores tam bona forma malos.
Facta movent odium; facies exorat amorem.
Me miſerum! vitiis plus valet illa ſuis.
Parce, per o lecti ſocialia jura, per omnes
(Qui dent fallendos ſe tibi ſæpe) Deos,
Perque tuam faciem magni mihi numinis inſtar,
Perque tuos oculos, qui rapuere meos.
Quidquid eris, mea ſemper eris. tu ſelige tantum,
Me quoque velle velis, anne coactus amem?
Lintea dem potius, ventiſque ferentibus utar;
Ut quamvis nolim, cogar amare tamen.

ELEGIA XII.

QUis fuit ille dies, quo triſtia ſemper amanti
Omina non albæ concinuiſtis aves?
Quodve putem ſidus noſtris occurrere fatis?
Quoſve Deos in me bella movere querar?
Quæ modo dicta mea eſt, quam cœpi ſolus amare,
Cum multis vereor ne ſit habenda mihi.
Fallimur? an noſtris innotuit illa libellis?
Sic erat: ingenio proſtitit illa meo.
Et merito. quid enim formæ præconia feci?
Vendibilis culpa facta puella mea eſt.
Me lenone placet. duce me perductus amator.
Janua per noſtras eſt adaperta manus.
An proſint, dubium; nocuerunt carmina certe.
Invidiæ noſtris illa fuere bonis.
Cum Thebæ, cum Troja forent, cum Cæſaris acta;
Ingenium movit ſola Corinna meum.
Averſis utinam tetigiſſem carmina Muſis;
Phœbus & inceptum deſtituiſſet opus!
Nec tamen, ut teſtes, mos eſt audire poetas,
Malueram verbis pondus abeſſe meis.
Per nos Scylla patri canos furata capillos
Pube premit rabidos inguinibuſque canes.
Nos pedibus pennas dedimus, nos crinibus angues.
Victor Abantiades alite fertur equo.

Iidem per ſpatium Tityon porreximus ingens:
Et tria vipereo fecimus ora cani.
Fecimus Enceladum jaculantem mille lacertis;
Ambiguæ captos virginis ore viros.
Æolios Ithacis incluſimus utribus Euros:
Proditor in medio Tantalus amne ſitit.
De Niobe ſilicem, de virgine fecimus urſam:
Concinit Odryſium Cecropis ales Ityn.
Jupiter aut in aves, aut ſe transformat in aurum:
Aut ſecat impoſita virgine taurus aquas.
Protea quid referam, Thebanaque ſemina dentes?
Qui vomerent flammas ore, fuiſſe boves?
Flere genis electra tuas, auriga, ſorores?
Quæque rates fuerint, nunc maris eſſe Deas?
Averſumque diem menſis furialibus Atrei?
Duraque percuſſam ſaxa ſecuta lyram?
Exit in immenſum fœcunda licentia vatum:
Obligat hiſtorica nec ſua verba fide.
Et mea debuerat falſo laudata videri
Femina. credulitas nunc mihi veſtra nocet.

ELEGIA XIII.

CUm mihi pomiferis conjux foret orta Phaliſcis:
Mœnia contigimus victa, Camille, tibi.
Caſta ſacerdotes Junoni feſta parabant
Per celebres ludos, indigenamque bovem.
Grande moræ pretium, ritus cognoſcere: quamvis
Difficilis clivis huc via præbet iter.
Stat vetus, & denſa prænubilus arbore lucus.
Aſpice; concedas numen ineſſe loco.
Accipit ara preces, votivaque thura piorum;
Ara per antiquas facta ſine arte manus.
Hinc ubi præſonuit ſollenni tibia cantu;
It per velatas annua pompa vias.
Ducuntur niveæ populo plaudente juvencæ,
Quas aluit campis herba Faliſca ſuis:
Et vituli nondum metuenda fronte minaces;
Et minor ex humili victima porcus hara:
Duxque gregis cornu per tempora dura recurvo.
Inviſa eſt dominæ ſola capella Deæ.
Illius indicio ſilvis inventa ſub altis
Dicitur inceptam deſtituiſſe fugam.
Nunc quoque per pueros jaculis inceſſitur index;
Et pretium auctori vulneris ipſa datur.
Qua ventura Dea eſt, juvenes timidæque puellæ
Præverrunt latas veſte jacente vias.
Virginei crines auro gemmaque premuntur:
Et tegit auratos palla ſuperba pedes.
More patrum Grajo velatæ veſtibus albis
Tradita ſuppoſito vertice ſacra ferunt.
Ore favent populi, tunc cum venit aurea pompa:
Ipſa ſacerdotes ſubſequiturque ſuas.
Argiva eſt pompæ facies. Agamemnone cæſo
Et ſcelus & patrias fugit Haleſus opes.
Jamque pererratis profugus terraque fretoque
Mœnia felici condidit alta manu.
Ille ſuos docuit Junonia ſacra Phaliſcos.
Sint mihi, ſint populo ſemper amica ſuo.

ELEGIA XIV.

NOn ego, ne pecces, cum ſis formoſa, recuſo;
Sed ne ſit miſero ſcire neceſſe mihi.
Nec te noſtra jubet fieri cenſura pudicam:
Sed tantum, tentes diſſimulare, rogat.

Non

Non peccat, quæcumque poteſt peccaſſe negare:
Solaque famoſam culpa profeſſa facit.
Quis furor eſt, quæ nocte latent, ſub luce fateri?
Et quæ clam facias, facta referre palam?
Ignoto meretrix corpus junctura Quiriti
Appoſita populum ſubmovet ante ſera.
Tu tua proſtitues famæ peccata ſiniſtræ;
Commiſſi perages indiciumque tui?
Sit tibi mens melior, ſaltemve imitere pudicas;
Teque probam, quamvis non eris, eſſe putem.
Quæ facis, hæc facito; tantum feciſſe negato:
Nec pudeat coram verba modeſta loqui.
Eſt qui nequitiam locus exigat. omnibus illum
Deliciis imple. ſtet procul inde pudor.
Hinc ſimul exieris; laſcivia protinus omnis
Abſit: & in lecto crimina pone tuo.
Illic nec tunicam tibi ſit poſuiſſe rubori;
Nec femori impoſitum ſuſtinuiſſe femur:
Illic purpureis condatur lingua labellis;
Inque modos Venerem mille figuret amor.
Illic nec voces, nec verba juvantia ceſſent:
Spondaque laſciva mobilitate tremat.
Indue cum tunicis metuentem crimina vultum:
Et pudor obſcœnum diffiteatur opus.
Da populo, da verba mihi: ſine neſcius errem;
Et liceat ſtulta credulitate frui.
Cur toties video mitti recipique tabellas?
Cur preſſus prior eſt interiorque torus?
Cur plus, quam ſomno, turbatos eſſe capillos?
Collaque conſpicui dentis habere notam?
Tantum non oculos crimen deducis ad ipſos.
Si dubitas famæ parcere; parce mihi.
Mens abit, & morior, quoties peccaſſe fateris:
Perque meos artus frigida gutta fluit.
Tunc amo: tunc odi fruſtra, quod amare neceſſe eſt:
Tunc ego, ſed tecum, mortuus eſſe velim.
Nil equidem inquiram; nec, quæ celare parabis,
Inſequar: & falſi criminis inſtar erit.
Si tamen in media deprenſa tenebere culpa,
Et fuerint oculis probra videnda meis;
Quæ bene viſa mihi fuerint, bene viſa negato.
Concedent verbis lumina noſtra tuis.
Prona tibi vinci cupientem vincere palma eſt.
Sit modo, Non feci, dicere lingua memor.
Cum tibi contingat verbis ſuperare duobus;
Et, ſi non cauſa, judice vince tuo.

ELEGIA XV.

QUære novum vatem, tenerorum mater Amorum.
Raditur hic Elegis ultima meta meis;
Quos ego compoſui Peligni ruris alumnus:
Nec me deliciæ dedecuere meæ.
Si quid id eſt, uſque a proavis vetus ordinis hæres,
Non modo militiæ turbine factus eques.
Mantua Virgilio gaudet, Verona Catullo:
Pelignæ dicar gloria gentis ego.
Quam ſua libertas ad honeſta coegerat arma,
Cum timuit ſocias anxia Roma manus.
Atque aliquis ſpectans hoſpes Sulmonis aquoſi
Mœnia, qua campi jugera pauca tenent;
Quæ tantum, dicet, potuiſtis ferre poetam,
Quantulacumque eſtis, vos ego magna voco.
Culte puer, puerique parens Amathuſia culti,
Aurea de campo vellite ſigna meo.
Corniger increpuit thyrſo graviore Lyæus:
Pulſanda eſt magnis area major equis.
Imbelles Elegi, genialis Muſa, valete:
Poſt mea manſurum fata ſuperſtes opus.

ARTIS AMATORIÆ

LIBER PRIMUS.

SI quis in hoc artem populo non novit amandi;
Me legat: & lecto carmine doctus amet.
Arte citæ veloque rates remoque moventur:
Arte leves currus, arte regendus Amor.
Curribus Automedon lentiſque erat aptus habenis:
Tiphys in Hæmonia puppe magiſter erat.
Me Venus artificem tenero præfecit Amori.
Tiphys & Automedon dicar Amoris ego.
Ille quidem ferus eſt, & qui mihi ſæpe repugnet.
Sed puer eſt; ætas mollis & apta regi.
Phillyrides puerum cithara perfecit Achillem;
Atque animos placida contudit arte feros.
Qui toties ſocios, toties exterruit hoſtes;
Creditur annoſum pertimuiſſe ſenem.
Quas Hector ſenſurus erat, poſcente magiſtro,
Verberibus juſſas præbuit ille manus.
Æacidæ Chiron, ego ſum præceptor Amoris.
Sævus uterque puer: natus uterque Dea.
Sed tamen & tauri cervix oneratur aratro;
Frænaque magnanimi dente teruntur equi.
Et mihi cedet Amor: quamvis mea vulneret arcu
Pectora, jactatas excutiatque faces.
Quo me fixit Amor, quo me violentius uſſit;
Hoc melior facti vulneris ultor ero.
Non ego, Phœbe, datas a te mihi mentiar artes:
Nec nos aeriæ voce monemur avis:
Nec mihi ſunt viſæ Clio Cliuſque ſorores,
Servanti pecudes vallibus, Aſcra, tuis.
Uſus opus movet hoc. vati parete perito.
Vera canam. cœptis, mater Amoris, ades.
Eſte procul vittæ tenues, inſigne pudoris;
Quæque tegis medios, inſtita longa, pedes.
Nos Venerem tutam conceſſaque furta canemus:
Inque meo nullum carmine crimen erit.
Principio, quod amare velis, reperire labora,
Qui nova nunc primum miles in arma venis.
Proximus huic labor eſt, placitam exorare puellam.
Tertius, ut longo tempore duret amor.
Hic modus: hæc noſtro ſignabitur area curru:
Hæc erit admiſſa meta terenda rota.

Dum licet, & loris paſſim potes ire ſolutis;
  Elige cui dicas, Tu mihi ſola places.
Hæc tibi non tenues veniet delapſa per auras.
  Quærenda eſt oculis apta puella tuis.
Scit bene venator, cervis ubi retia tendat:
  Scit bene, qua frendens valle moretur aper.
Aucupibus noti frutices. qui ſuſtinet hamos,
  Novit quæ multo piſce natentur aquæ.
Tu quoque, materiam longo qui quæris amori,
  Ante frequens quo ſit diſce puella loco.
Non ego quærentem vento dare vela jubebo:
  Nec tibi, ut invenias, longa terenda via eſt.
Andromedan Perſeus nigris portarit ab Indis,
  Raptaque ſit Phrygio Graja puella viro.
Tot tibi tamque dabit formoſas Roma puellas;
  Hæc habet, ut dicas, quidquid in orbe fuit.
Gargara quot ſegetes, quot habet Methymna racemos;
  Æquore quot piſces, fronde teguntur aves;
Quot cælum ſtellas, tot habet tua Roma puellas:
  Mater & Æneæ conſtat in urbe ſui.
Seu caperis primis & adhuc creſcentibus annis;
  Ante oculos veniet vera puella tuos:
Sive cupis juvenem; juvenes tibi mille placebunt.
  Cogeris voti neſcius eſſe tui.
Seu te forte juvat ſera & ſapientior ætas;
  Hoc quoque (crede mihi) plenius agmen erit.
Tu modo Pompeia lentus ſpatiare ſub umbra,
  Cum ſol Herculei terga leonis adit:
Aut ubi muneribus nati ſua munera mater
  Addidit, externo marmore dives opus.
Nec tibi vitetur, quæ priſcis ſparſa tabellis
  Porticus auctoris Livia nomen habet.
Quaque parare necem miſeris patruelibus auſæ
  Belides, & ſtricto ſtat ferus enſe pater.
Nec te prætereat Veneri ploratus Adonis;
  Cultaque Judæo ſeptima ſacra Syro,
Neu fuge linigeræ Memphitica templa juvencæ.
  Multas illa facit, quod fuit ipſa Jovi.
Et fora conveniunt (quis credere poſſit?) amori;
  Flammaque in arguto ſæpe reperta foro.
Subdita qua Veneris facto de marmore templo
  Appias expreſſis aera pulſat aquis.
Illo ſæpe loco capitur conſultus Amori:
  Quique aliis cavit, non cavet ipſe ſibi.
Illo ſæpe loco deſunt ſua verba diſerto;
  Reſque novæ veniunt, cauſaque agenda ſui eſt.
Hunc Venus e templis, quæ ſunt confinia, ridet.
  Qui modo patronus, nunc cupit eſſe cliens.
Sed tu præcipue curvis venare theatris.
  Hæc loca ſunt voto fertiliora tuo.
Illic invenies, quod ames, quod ludere poſſis,
  Quodque ſemel tangas, quodque tenere velis.
Ut redit itque frequens longum formica per agmen,
  Granifero ſolitum cum vehit ore cibum;
Aut ut apes, ſaltuſque ſuos & olentia nactæ
  Paſcua, per flores & thyma ſumma volant;
Sic ruit ad celebres cultiſſima femina ludos.
  Copia judicium ſæpe morata meum.
Spectatum veniunt, veniunt ſpectentur ut ipſæ.
  Ille locus caſti damna pudoris habet.
Primus ſollicitos feciſti, Romule, ludos:
  Cum juvit viduos rapta Sabina viros.
Tunc neque marmoreo pendebant vela theatro;
  Nec fuerant liquido pulpita rubra croco.
Illic, quas tulerant nemoroſa Palatia, frondes
  Simpliciter poſitæ; ſcena ſine arte fuit.
In gradibus ſedit populus de ceſpite factis,
  Qualibet hirſutas fronde tegente comas.
Reſpiciunt, oculiſque notant ſibi quiſque puellam,
  Quam velit: & tacito pectore multa movent.
Dumque, rudem præbente modum tibicine Thuſco,
  Ludius æquatam ter pede pulſat humum;
In medio plauſu (plauſus tunc arte carebat)
  Rex populo prædæ ſigna petenda dedit.
Protinus exiliunt, animum clamore fatentes:
  Virginibus cupidas injiciuntque manus.
Ut fugiunt aquilas timidiſſima turba columbæ,
  Ut fugit inviſos agna novella lupos;
Sic illæ timuere viros ſine lege ruentes.
  Conſtitit in nulla, qui fuit ante, color.
Nam timor unus erat; facies non una timoris.
  Pars laniant crines: pars ſine mente ſedet:
Altera mœſta ſilet; fruſtra vocat altera matrem:
  Hæc queritur; ſtupet hæc: hæc manet; illa fugit.
Ducuntur raptæ genialis præda puellæ:
  Et potuit multas ipſe decere pudor.
Si qua repugnarat nimium, comitemque negarat;
  Sublatam cupido vir tulit ipſe ſinu.
Atque ita, Quid teneros lacrimis corrumpis ocellos?
  Quod matri pater eſt, hoc tibi, dixit, ero.
Romule, militibus ſciſti dare commoda ſolus.
  Hæc mihi ſi dederis commoda, miles ero.
Scilicet ex illo ſollennia more theatra
  Nunc quoque formoſis inſidioſa manent.
Nec te nobilium fugiat certamen equorum:
  Multa capax populi commoda Circus habet.
Nil opus eſt digitis, per quos arcana loquaris:
  Nec tibi per nutus accipienda nota eſt.
Proximus a domina, nullo prohibente, ſedeto:
  Junge tuum lateri, quam potes, uſque latus:
Et bene, quod cogit, ſi nolis, linea jungi;
  Quod tibi tangenda eſt lege puella loci.
Hic tibi quæratur ſocii ſermonis origo:
  Et moveant primos publica verba ſonos.
Cujus equi veniant, facito, ſtudioſe, requiras.
  Nec mora; quiſquis erit, cui favet illa, fave.
At cum pompa frequens cæleſtibus ibit eburnis;
  Tu Veneri dominæ plaude favente manu.
Utque fit, in gremium pulvis ſi forte puellæ
  Deciderit, digitis excutiendus erit.
Et, ſi nullus erit pulvis, tamen excute nullum.
  Quælibet officio cauſa ſit apta tuo.
Pallia ſi terra nimium demiſſa jacebunt;
  Collige, & immunda ſedulus effer humo.
Protinus officio pretium, patiente puella,
  Contingent oculis crura videnda tuis.
Reſpice præterea, poſt vos quicumque ſedebit,
  Ne premat oppoſito mollia terga genu.
Parva leves capiunt animos. fuit utile multis,
  Pulvinum facili compoſuiſſe manu.
Profuit & tenui vento moviſſe tabellam;
  Et cava ſub tenerum ſcamna dediſſe pedem.
Hos aditus Circuſque novo præbebit amori,
  Sparſaque ſollicito triſtis arena foro.
Illa ſæpe puer Veneris pugnavit arena:
  Et qui ſpectavit vulnera, vulnus habet.
Dum loquitur, tangitque manum, poſcitque libellum;
  Et quærit poſito pignore, vincat uter;
Saucius ingemuit, telumque volatile ſenſit:
  Et pars ſpectati muneris ipſe fuit.
Quid modo, cum belli navalis imagine Cæſar
  Perſidas induxit Cecropidaſque rates?

Nem-

Nempe ab utroque mari juvenes, ab utroque puellæ
Venere: atque ingens orbis in urbe fuit.
Quis non invenit, turba quod amaret in illa?
Eheu, quam multos advena torſit Amor!
Ecce parat Cæſar domito, quod defuit, orbi
Addere. nunc, Oriens ultime, noſter eris.
Parthe, dabis pœnas: Craſſi gaudete ſepulti,
Signaque barbaricas non bene paſſa manus.
Ultor adeſt; primiſque ducem profitetur in armis:
Bellaque non puero tractat agenda puer.
Parcite natales, timidi, numerare Deorum:
Cæſaribus virtus contigit ante diem.
Ingenium cæleſte ſuis velocius annis
Surgit; & ignavæ fert male damna moræ.
Parvus erat, manibuſque duos Tirynthius angues
Preſſit: & in cunis jam Jove dignus erat.
Nunc quoque qui puer es, quantus tum, Bacche, fuiſti,
Cum timuit thyrſos India victa tuos!
Auſpiciis animiſque patris puer arma movebis:
Et vinces animis auſpiciiſque patris.
Tale rudimentum tanto ſub nomine debes;
Nunc juvenum princeps, deinde future ſenum.
Cum tibi ſint fratres; fratres ulciſcere læſos:
Cumque pater tibi ſit; jura tuere patris.
Induit arma tibi genitor patriæque tuuſque:
Hoſtis ab invito regna parente rapit.
Tu pia tela feres, ſceleratas ille ſagittas:
Stabunt pro ſignis juſque piumque tuis.
Vincuntur cauſa Parthi; vincantur & armis.
Eoas Latio dux meus addat opes.
Marſque pater, Cæſarque pater, date numen eunti.
Nam Deus e vobis alter es, alter eris.
Auguror en; vinces; votivaque carmina reddam:
Et magno nobis ore ſonandus eris.
Conſiſtes; aciemque meis hortabere verbis.
O deſint animis ne mea verba tuis!
Tergaque Parthorum, Romanaque pectora dicam;
Telaque, ab averſo quæ jacit hoſtis equo.
Quid fugis, ut vincas, quid victo, Parthe, relinques?
Parthe, malum jam nunc Mars tuus omen habet.
Ergo erit illa dies, qua tu, pulcherrime rerum,
Quatuor in niveis aureus ibis equis?
Ibunt ante duces onerati colla catenis;
Ne poſſint tuti, qua prius, eſſe fuga.
Spectabunt læti juvenes miſtæque puellæ:
Diffundetque animos omnibus iſta dies.
Atque aliqua ex illis cum Regum nomina quæret,
Quæ loca, qui montes, quæve ferantur aquæ;
Omnia reſponde: nec tantum ſi qua rogabit;
Et quæ neſcieris, ut bene nota refer.
Hic eſt Euphrates præcinctus arundine frontem:
Cui coma dependet cærula, Tigris erit.
Hoc facito Armenios: hæc eſt Danaeia Perſis:
Urbs in Achæmeniis vallibus iſta fuit.
Ille, vel ille, duces. & erunt, quæ nomina dicas:
Si poteris, vere: ſi minus, apta tamen.
Dant etiam poſitis aditum convivia menſis:
Eſt aliquid, præter vina, quod inde petas.
Sæpe illic poſiti teneris adducta lacertis
Purpureus Bacchi cornua preſſit Amor.
Vinaque cum bibulas ſparſere Cupidinis alas,
Permanet, & cœpto ſtat gravis ille loco.
Ille quidem pennas velociter excutit udas:
Sed tamen & ſpargi pectus amore nocet.
Vina parant animos, faciuntque caloribus aptos:
Cura fugit multo diluiturque mero.
Tunc veniunt riſus: tunc pauper cornua ſumit:
Tunc dolor & curæ, rugaque frontis abit.
Tunc aperit mentes, ævo rariſſima noſtro,
Simplicitas; artes excutiente Deo.
Illic ſæpe animos juvenum rapuere puellæ:
Et Venus in vinis ignis in igne fuit.
Hic tu fallaci nimium ne crede lucernæ.
Judicio formæ noxque merumque nocent.
Luce Deas cæloque Paris ſpectavit aperto;
Cum dixit Veneri, Vincis utramque Venus.
Nocte latent mendæ, vitioque ignoſcitur omni.
Horaque formoſam quamlibet illa facit.
Conſule de gemmis, de tincta murice lana;
Conſule de facie corporibuſque diem.
Quid tibi femineos cœtus venatibus aptos
Enumerem? numero cedet arena meo.
Quid referam Baias, prætextaque littora velis;
Et, quæ de calido ſulfure fumat, aquam?
Hinc aliquis vulnus referens in pectore, dixit;
Non hæc (ut fama eſt) unda ſalubris erat.
Ecce ſuburbanæ templum nemorale Dianæ,
Partaque per gladios regna nocente manu.
Illa quod eſt virgo, quod tela Cupidinis odit;
Multa dedit populo vulnera, multa dabit.
Hactenus, unde legas quod ames, ubi retia ponas,
Præcipit imparibus vecta Thalia rotis.
Nunc tibi, quæ placuit, quas ſit capienda per artes,
Dicere præcipue molior artis opus.
Quiſquis ubique viri, dociles advertite mentes;
Pollicitiſque favens vulgus adeſte meis.
Prima tuæ menti veniat fiducia, cunctas
Poſſe capi; capies. tu modo tende plagas.
Vere prius volucres taceant, æſtate cicadæ;
Mænalius lepori det ſua terga canis:
Femina quam juveni blande tentata repugnet.
Hæc quoque, quam poteris credere nolle, volet.
Utque viro furtiva Venus, ſic grata puellæ.
Vir male diſſimulat: tectius illa cupit.
Conveniat maribus, ne quam nos ante rogemus;
Femina jam partes victa rogantis agat.
Mollibus in pratis admugit femina tauro:
Femina cornipedi ſemper adhinnit equo.
Fortior in nobis, nec tam furioſa libido.
Legitimum finem flamma virilis habet.
Byblida quid referam, vetito quæ fratris amore
Arſit; & eſt laqueo fortiter ulta nefas?
Myrrha patrem, ſed non quo filia debet, amavit:
Et nunc obducto cortice preſſa latet.
Illius & lacrymis, quas robore fundit odora,
Ungimur; & dominæ nomina gutta tenet.
Forte ſub umbroſis nemoroſæ vallibus Idæ
Candidus armenti gloria taurus erat;
Signatus tenui media inter cornua nigro.
Una fuit labes; cetera lactis erant.
Illum Gnoſſiadeſque Cydoneæque juvencæ
Optarunt tergo ſuſtinuiſſe ſuo.
Paſiphae fieri gaudebat adultera tauri:
Invida formoſas oderat illa boves.
Nota cano. non hoc, centum quæ ſuſtinet urbes,
Quamvis ſit mendax, Creta negare poteſt.
Ipſa novas frondes, & prata tenerrima, tauro
Fertur inaſſueta ſubſecuiſſe manu.
It comes armentis; nec ituram cura moratur
Conjugis: & Minos a bove victus erat.
Quo tibi, Paſiphae, pretioſas ſumere veſtes?
Iſte tuus nullas ſentit adulter opes.

Quid

Quid tibi cum ſpeculo montana armenta petenti?
Quid toties poſitas fingis, inepta, comas?
Crede tamen ſpeculo, quod te negat eſſe juvencam.
Quam cuperes fronti cornua nata tuæ!
Sive placet Minos; nullus quæratur adulter.
Sive virum mavis fallere; falle viro.
In nemus & ſaltus thalamo regina relicto
Fertur, ut Aonio concita Baccha Deo.
Ah quoties vaccam vultu ſpectavit iniquo,
Et dixit, Domino cur placet iſta meo!
Aſpice, ut ante ipſum teneris exultet in herbis:
Nec dubito, quin ſe ſtulta decere putet.
Dixit; & ingenti jamdudum de grege duci
Juſſit; & immeritam ſub juga panda trahi:
Aut cadere ante aras commentaque ſacra coegit:
Et tenuit læta pellicis exta manu.
Pellicibus quoties placavit numina cæſis:
Atque ait exta tenens, Ite, placete meo!
Et modo ſe Europen fieri, modo poſtulat Io:
Altera quod bos eſt; altera vecta bove.
Hanc tamen implevit vacca deceptus acerna
Dux gregis: & partu proditus auctor erat.
Creſſa Thyeſteo ſi ſe abſtinuiſſet amore;
(O quantum eſt, uni poſſe placere viro!)
Non medium rupiſſet iter, curruque retorto
Auroram verſis Phœbus adiſſet equis,
Filia purpureos Niſo furata capillos,
Pube premit rabidos inguinibuſque canes.
Qui Martem terra, Neptunum effugit in undis,
Conjugis Atrides victima dira fuit.
Cui non defleta eſt Ephyrææ flamma Creuſæ?
Et nece natorum ſanguinolenta parens?
Flevit Amyntorides per inania lumina Phœnix:
Hippolytum pavidi diripuiſtis equi.
Quid fodis immeritis, Phineu, ſua lumina natis?
Pœna reverſura eſt in caput iſta tuum,
Omnia feminea ſunt iſta libidine mota.
Acrior eſt noſtra, pluſque furoris habet.
Ergo age, ne dubita cunctas ſuperare puellas.
Vix erit e multis quæ neget una tibi.
Quæ dant, quæque negant, gaudent tamen eſſe rogatæ.
Ut jam fallaris, tuta repulſa tua eſt.
Sed cur fallaris? cum ſit nova grata voluptas;
Et capiant animos plus aliena ſuos?
Fertilior ſeges eſt alienis ſemper in agris;
Vicinumque pecus grandius uber habet,
Sed prius ancillam captandæ noſſe puellæ
Cura ſit: acceſſus molliat illa tuos.
Proxima conſiliis dominæ ſit ut illa videto;
Neve parum tacitis conſcia fida jocis.
Hanc tu pollicitis, hanc tu corrumpe rogando.
Quod petis, e facili, ſi volet illa, feres.
Illa legat tempus (medici quoque tempora ſervant)
Quo facilis dominæ mens ſit, & apta capi.
Mens erit apta capi tunc, cum lætiſſima rerum
Ut ſeges in pingui luxuriabit humo.
Pectora dum gaudent, nec ſunt adſtricta dolore,
Ipſa patent: blanda tum ſubit arte Venus.
Tum cum triſtis erat, defenſa eſt Ilios armis:
Militibus gravidum læta recepit equum.
Tum quoque tentanda eſt, cum pellice læſa dolebit;
Tum facias opera, ne ſit inulta, tua.
Hanc matutinos pectens ancilla capillos
Incitet: & velo remigis addat opem.
Et ſecum tenui ſuſpirans murmure dicat;
Ut puto, non poteris ipſa referre vicem,
it.

Tum de te narret: tum perſuadentia verba
Addat; & inſano juret amore mori.
Sed properet, ne vela cadant, auræque reſidant.
Ut fragilis glacies, interit ira mora.
Quæris, an hanc ipſam proſit violare miniſtram?
Talibus admiſſis alea grandis ineſt.
Hæc a concubitu fit ſedula; tardior illa:
Hæc dominæ munus te parat, illa ſibi.
Caſus in eventu eſt. licet hæc indulgeat auſis;
Conſilium tamen eſt abſtinuiſſe meum.
Non ego per præceps & acuta cacumina vadam:
Nec juvenum quiſquam me duce captus erit.
Si tamen illa tibi, dum dat recipitque tabellas,
Corpore, non tantum ſedulitate, placet;
Fac domina potiare prius; comes illa ſequatur.
Non tibi ab ancilla eſt incipienda Venus.
Hoc unum moneo (ſi quid modo creditur arti,
Nec mea dicta rapax per mare ventus agit)
Aut non tentaris, aut perfice. tollitur index,
Cum ſemel in partem criminis ipſa venit.
Non avis utiliter viſcatis effugit alis:
Non bene de laxis caſſibus exit aper.
Saucius arrepto piſcis teneatur ab hamo.
Perprime tentatam: nec, niſi victor, abi.
Tum neque te prodet communi obnoxia culpæ:
Factaque erunt dominæ dictaque nota tibi.
Sed bene celetur. bene ſi celabitur index,
Notitiæ ſuberit ſemper amica tuæ.
Tempora qui ſolis operoſa colentibus arva,
Fallitur, & nautis aſpicienda putat.
Nec ſemper credenda Ceres fallacibus arvis:
Nec ſemper viridi concava puppis aquæ.
Nec teneras ſemper tutum captare puellas.
Sæpe dato melius tempore fiet idem.
Sive dies ſuberit natalis; ſive Kalendæ,
Quas Venerem Marti continuaſſe juvat:
Sive erit ornatus, non ut fuit ante, ſigillis;
Sed regum poſitas Circus habebit opes;
Differ opus. tunc triſtis hyems, tunc Pliades inſtant:
Tunc tener æquorea mergitur Hœdus aqua.
Tunc bene deſinitur: tunc, ſi qui creditur alto,
Vix tenuit laceræ naufraga membra ratis.
Tu licet incipias, qua flebilis Allia luce
Vulneribus Latiis ſanguinolenta fuit:
Quaque die redeunt rebus minus apta gerendis
Culta Palæſtino ſeptima feſta Syro.
Magna ſuperſtitio tibi ſit natalis amicæ:
Quaque aliquid dandum eſt, illa ſit atra dies.
Cum bene vitaris; tamen auferet. invenit artem
Femina, qua cupidi carpat amantis opes.
Inſtitor ad dominam veniet diſcinctus emacem:
Expediet merces teque ſedente ſuas,
Quas illa, inſpicias, ſapere ut videare, rogabit.
Oſcula deinde dabit: deinde rogabit, emas.
Hoc fore contentam multos jurabit in annos,
Nunc opus eſſe ſibi, nunc bene dicet emi.
Si non eſſe domi, quos des, cauſabere nummos;
Littera poſcetur; ne didiciſſe juvet.
Quid, quaſi natali cum poſcit munera libo;
Et quoties opus eſt, naſcitur ipſa ſibi?
Quid, cum mendaci damno mæſtiſſima plorat;
Elapſuſque cava fingitur aure lapis?
Multa rogant utenda dari: data reddere nolunt,
Perdis; & in damno gratia nulla tuo.
Non mihi, ſacrilegas meretricum ut proſequar artes,
Cum totidem linguis, ſint ſatis ora decem.
Cera

Cera vadum tentet raſis infuſa tabellis:
Cera tuæ primum nuncia mentis eat.
Blanditias ferat illa tuas: imitataque amantem
Verba, nec exiguas, quiſquis es, adde preces.
Hectora donavit Priamo prece motus Achilles:
Flectitur iratus voce rogante Deus.
Promittas facito: quid enim promittere lædit?
Pollicitis dives quilibet eſſe poteſt.
Spes tenet in tempus, ſemel eſt ſi credita, longum;
Illa quidem fallax, ſed tamen apta Dea eſt.
Si dederis aliquid, poteris ratione relinqui,
Præteritum tulerit, perdideritque nihil.
At quod non dederis, ſemper videare daturus.
Sic dominum ſterilis ſæpe fefellit ager.
Sic, ne perdiderit, non ceſſat perdere luſor:
Et revocat cupidas alea blanda manus.
Hoc opus, hic labor eſt: primo ſine munere jungi
Ne dederit gratis; quæ dedit, uſque dabit.
Ergo eat; & blandis peraretur littera verbis:
Exploretque animos, primaque tentet iter.
Littera Cydippen pomo perlata fefellit:
Inſciaque eſt verbis capta puella ſuis.
Diſce bonas artes (moneo) Romana juventus;
Non tantum trepidos ut tueare reos.
Quam populus, judexque gravis, lectuſque ſenatus;
Tam dabit eloquio victa puella manus.
Sed lateant vires; nec ſis in fronte diſertus.
Effugiant ceræ verba moleſta tuæ.
Quis, niſi mentis inops, teneræ declamet amicæ?
Sæpe valens odii littera cauſa fuit.
Sit tibi credibilis ſermo, conſuetaque verba:
Blanda tamen, præſens ut videare loqui.
Si non accipiet ſcriptum, illectumque remittet:
Lecturam ſpera: propoſitumque tene.
Tempore difficiles veniunt ad aratra juvenci:
Tempore lenta pati fræna docentur equi.
Ferreus aſſiduo conſumitur anulus uſu;
Interit aſſidua vomer aduncus humo.
Quid magis eſt ſaxo durum? quid mollius unda?
Dura tamen molli ſaxa cavantur aqua.
Penelopen ipſam (perſta modo) tempore vinces.
Capta vides ſero Pergama; capta tamen.
Legerit, & nolit reſcribere; cogere noli.
Tu modo blanditias fac legat uſque tuas.
Quæ voluit legiſſe, volet reſcribere lectis.
Per numeros venient iſta graduſque ſuos.
Forſitan & primo veniet tibi littera triſtis;
Quæque roget, ne ſe ſollicitare velis.
Quod rogat illa, timet: quod non rogat, optat, ut inſtes.
Inſequere; & voti poſtmodo compos eris.
Interea ſive illa toro reſupina feretur;
Lecticam dominæ diſſimulanter adi:
Neve aliquis verbis odioſas offerat aures,
Quam potes, ambiguis callidus abde notis.
Seu pedibus vacuis illi ſpatioſa teretur
Porticus; hic ſocias tu quoque junge moras.
Et modo præcedas facito; modo terga ſequaris;
Et modo feſtines; & modo lentus eas.
Nec tibi de mediis aliquot tranſire columnas
Sit pudor, aut lateri continuaſſe latus.
Nec ſine te curvo ſedeat ſpatioſa theatro:
Quod ſpectes, humeris afferet illa ſuis.
Illam reſpicias, illam mirere licebit;
Multa ſupercilio, multa loquare notis.
Et plaudas, aliquam mimo ſaltante puellam;
Et faveas illi, quiſquis agatur amans.

Cum ſurget, ſurges; donec ſedet illa, ſedebis.
Arbitrio dominæ tempora perde tuæ.
Sed tibi nec ferro placeat torquere capillos.
Nec tua mordaci pumice crura teras.
Iſta jube faciant, quorum Cybeleia mater
Concinitur Phrygiis exululata modis.
Forma viros neglecta decet. Minoida Theſeus
Abſtulit a nulla tempora comtus acu.
Hippolytum Phædra, nec erat bene cultus, amavit.
Cura Deæ ſilvis aptus Adonis erat.
Munditiæ placeant: fuſcentur corpora campo:
Sit bene conveniens, & ſine labe toga.
Linguaque ne rigeat: careant rubigine dentes:
Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.
Nec male deformet rigidos tonſura capillos:
Sit coma, ſit docta barba reſecta manu.
Et nihil emineant, & ſint ſine ſordibus ungues:
Inque cava nullus ſtet tibi nare pilus.
Nec male odorati ſit triſtis anhelitus oris:
Nec lædant nares virque paterque gregis.
Cetera laſcivæ faciant concede puellæ:
Et ſi quis male vir quærit habere virum.
Ecce ſuum vatem Liber vocat. hic quoque amantes
Adjuvat; & flammæ, qua calet ipſe, favet.
Gnoſſis in ignotis amens errabat arenis,
Qua brevis æquoreis Dia feritur aquis.
Utque erat e ſomno tunica velata recincta,
Nuda pedem, croceas irreligata comas;
Theſea crudelem ſurdas clamabat ad undas,
Indigno teneras imbre rigante genas.
Clamabat, flebatque ſimul; ſed utrumque decebat:
Nec facta eſt lacrimis turpior illa ſuis.
Jamque iterum tundens molliſſima pectora palmis;
Perfidus ille abiit: quid mihi fiet? ait.
Quid mihi fiet? ait. ſonuerunt cymbala toto
Litore, & attonita tympana pulſa manu.
Excidit illa metu, rupitque noviſſima verba:
Nullus in exanimi corpore ſanguis erat.
Ecce Mimallonides ſparſis in terga capillis:
Ecce leves Satyri prævia turba Dei:
Ebrius ecce ſenex pando Silenus aſello,
Vix ſedet; & preſſas continet arte jubas.
Dum ſequitur Bacchas, Bacchæ fugiuntque petuntque,
Quadrupedem ferula dum malus urget eques;
In caput aurito cecidit delapſus aſello.
Clamarunt Satyri, Surge age, ſurge, pater.
Jam Deus e curru, quem ſummum texerat uvis,
Tigribus adjunctis aurea lora dabat.
Et color, & Theſeus, & vox abiere puellæ:
Terque fugam petiit: terque retenta metu.
Horruit, ut ſteriles, agitat quas ventus, ariſtæ:
Ut levis in madida canna palude tremit.
Cui deus, En adſum tibi cura fidelior, inquit:
Pone metum; Bacchi, Gnoſſias, uxor eris.
Munus habe cælum: cælo ſpectabile ſidus
Sæpe reges dubiam Creſſa Corona ratem.
Dixit; & e curru, ne tigres illa timeret,
Deſilit: impoſito ceſſit arena pedi.
Implicitamque ſinu (neque enim pugnare valebat)
Abſtulit: ut facile eſt omnia poſſe Deo.
Pars, Hymenæe, canunt: pars clamant, Evie evoe!
Sic coeunt ſacro nupta Deuſque toro.
Ergo, ubi contigerint poſiti tibi munera Bacchi,
Atque erit in ſocii femina parte tori;
Nycteliumque patrem, nocturnaque ſacre precare,
Ne jubeant capiti vina nocere tuo.

Hic tibi multa licet ſermone latentia tecto
  Dicere, quæ dici ſentiat illa ſibi:
Blanditiaſque leves tenui perſcribere vino;
  Ut dominam in menſa ſe legat illa tuam:
Atque oculos oculis ſpectare fatentibus ignem.
  Sæpe tacens vocem verbaque vultus habet.
Fac primus rapias illius tacta labellis
  Pocula; quaque bibet parte puella, bibas.
Et quodcumque cibi digitis libaverit illa,
  Tu pete: dumque petes, ſit tibi tacta manus.
Sint etiam tua vota viro placuiſſe puellæ.
  Utilior vobis factus amicus erit.
Huic, ſi forte bibes, ſortem concede priorem:
  Huic detur capiti demta corona tuo.
Sive erit inferior, ſeu par, prior omnia ſumat:
  Ne dubites illi verba ſecunda loqui.
Tuta frequenſque via eſt, per amicum fallere nomen.
  Tuta frequenſque licet ſit via; crimen habet.
Inde procurator nimium quoque multa procurat,
  Et ſibi mandatis plura videnda putat.
Certa tibi a nobis dabitur menſura bibendi:
  Officium præſtent menſque pedeſque ſuum.
Jurgia præcipue vino ſtimulata caveto,
  Et nimium faciles ad fera bella manus.
Occidit Eurytion ſtulte data vina bibendo.
  Aptior eſt dulci menſa merumque joco.
Si vox eſt, canta: ſi mollia brachia, ſalta:
  Et, quacumque potes dote placere, place.
Ebrietas ut vera nocet; ſic ficta juvabit.
  Fac titubet blæſo ſubdola lingua ſono:
Ut, quidquid facies dicesve protervius æquo,
  Credatur nimium cauſa fuiſſe merum.
Et, Bene, dic, dominæ; bene, cum quo dormiat illa:
  Sed male ſit tacita mente precare viro.
At, cum diſcedet menſa conviva remota;
  (Ipſa tibi acceſſus turba locumque dabit)
Inſere te turbæ: leviterque admotus eunti,
  Velle latus digitis; & pede tange pedem.
Colloquio jam tempus adeſt. fuge ruſtice longe
  Hinc pudor: audacem Forſque Venuſque juvant.
Non tua ſub noſtras veniat facundia leges.
  Fac tantum incipias, ſponte diſertus eris.
Eſt tibi agendus amans, imitandaque vulnera verbis,
  Hinc tibi quæratur qualibet arte fides.
Nec credi labor eſt: ſibi quæque videtur amanda.
  Peſſima ſit, nulli non ſua forma placet.
Sæpe tamen vere cœpit ſimulator amare:
  Sæpe, quod incipiens finxerat eſſe, fuit.
Quo magis o faciles imitantibus eſte, puellæ.
  Fiet amor verus, qui modo falſus erat.
Blanditiis animum furtim deprendere nunc ſit:
  Ut pendens liquida ripa ſubitur aqua.
Nec faciem, nec te pigeat laudare capillos;
  Et teretes digitos, exiguumque pedem.
Delectant etiam caſtas præconia formæ.
  Virginibus curæ grataque forma ſua eſt.
Nam cur in Phrygiis Junonem & Pallada ſylvis
  Nunc quoque judicium non tenuiſſe pudet?
Laudatas oſtentat avis Junonia pennas:
  Si tacitus ſpectes, illa recondit opes.
Quadrupedes, inter rapidi certamina curſus,
  Depexæque jubæ plauſaque colla juvant.
Nec timide promitte: trahunt promiſſa puellas.
  Pollicito teſtes quoslibet adde Deos.
Jupiter ex alto perjuria ridet amantum;
  Et jubet Æolios irrita ferre Notos.

Per Styga Junoni falſum jurare ſolebat
  Jupiter: exemplo nunc favet ipſe ſuo.
Expedit eſſe Deos: &, ut expedit, eſſe putemus.
  Dentur in antiquos thura merumque focos.
Nec ſecura quies illos ſimiliſque ſopori
  Detinet. innocue vivite; numen adeſt.
Reddite depoſitum: pietas ſua fœdera ſervet:
  Fraus abſit: vacuas cædis habete manus.
Ludite, ſi ſapitis, ſolas impune puellas.
  Hac magis eſt una fraude pudenda fides.
Fallite fallentes: ex magna parte profanum
  Sunt genus. in laqueos, quos poſuere, cadant.
Dicitur Ægyptos caruiſſe juvantibus arva
  Imbribus; atque annos ſicca fuiſſe novem.
Cum Thraſius Buſirin adit, monſtratque piari
  Hoſpitis effuſo ſanguine poſſe Jovem:
Illi Buſiris, Fies Jovis hoſtia primus,
  Inquit: & Ægypto tu dabis hoſpes aquam.
Et Phalaris tauro violenti membra Perilli
  Torruit. infelix imbuit auctor opus.
Juſtus uterque fuit. neque enim lex æquior ulla,
  Quam necis artifices arte perire ſua.
Ergo, ut perjuras merito perjuria fallant,
  Exemplo doleat fœmina luſa ſuo.
Et lacrymæ proſunt: lacrymis adamanta movebis.
  Fac madidas videat, ſi potes, illa genas.
Si lacrymæ [neque enim veniunt in tempore ſemper]
  Deficient; uncta lumina tange manu.
Quis ſapiens blandis non miſceat oſcula verbis?
  Illa licet non det; non data ſume tamen.
Pugnabit primo fortaſſis; &, Improbe, dicet:
  Pugnando vinci ſed tamen illa volet.
Tantum, ne noceant teneris male rapta labellis,
  Neve queri poſſit dura fuiſſe, cave.
Oſcula, qui ſumſit, ſi non & cetera ſumet;
  Hæc quoque, quæ data ſunt, perdere dignus erit.
Quantum defuerat pleno poſt oſcula voto!
  Hei mihi! ruſticitas, non pudor ille fuit.
Vim licet appelles; grata eſt vis iſta puellis:
  Quod juvat, invitæ ſæpe dediſſe volunt.
Quæcumque eſt ſubita Veneris violata rapina;
  Gaudet: & improbitas muneris inſtar habet.
At, quæ cum cogi poſſet, non tacta receſſit,
  Ut ſimulet vultu gaudia, triſtis erit.
Vim paſſa eſt Phœbe; vis eſt allata ſorori:
  Et gratus raptæ raptor uterque fuit.
Fabula nota quidem, ſed non indigna referri,
  Scyrias Hæmonio juncta puella viro.
Jam Dea laudatæ dederat ſua præmia formæ
  Colle ſub Idæo vincere digna duas.
Jam nurus ad Priamum diverſo venerat orbe;
  Graiaque in Iliacis mœnibus uxor erat.
Jurabant omnes in læſi verba mariti:
  Nam dolor unius, publica cauſa fuit.
Turpe, niſi hoc matris precibus tribuiſſet, Achilles
  Veſte virum longa diſſimulatus erat.
Quid facis, Æacide? non ſunt tua munera lanæ.
  Tu titulos alia Palladis arte petas.
Quid tibi cum calathis? clypeo manus apta ferendo eſt.
  Penſa quid in dextra, qua cadet Hector, habes?
Rejice ſuccinctos operoſo ſtamine fuſos.
  Quaſſanda eſt iſta Pelias haſta manu.
Forte erat in thalamo virgo regalis eodem:
  Hæc illum ſtupro comperit eſſe virum.
Viribus illa quidem victa eſt; ita credere oportet:
  Sed voluit vinci viribus illa tamen.

Sæpe

Sæpe, Mane, dixit, cum jam properaret Achilles:
  Fortia nam poſita ſumſerat arma colo.
Vis ubi nunc illa eſt? quid blanda voce moraris
  Auctorem ſtupri, Deidamia, tui?
Scilicet, ut pudor eſt quondam cœpiſſe priorem;
  Sic alio gratum eſt incipiente pati.
Ah nimia eſt juveni propriæ fiducia formæ,
  Expectat ſi quis, dum prior illa roget!
Vir prior accedat: vir verba precantia dicat.
  Excipiet blandas comiter illa preces.
Ut potiare, roga: tantum cupit illa rogari.
  Da cauſam voti principiumque tui.
Jupiter ad veteres ſupplex Heroidas ibat:
  Corripuit magnum nulla puella Jovem.
Si tamen a precibus tumidos accedere flatus
  Senſeris: incepto parce, referque pedem.
Quod refugit, multæ cupiunt: odere, quod inſtat.
  Lenius inſtando tædia tolle tui.
Nec ſemper Veneris ſpes eſt profitenda roganti:
  Intret amicitiæ nomine tectus amor.
Hoc aditu vidi tetricæ data verba puellæ:
  Qui fuerat cultor, factus amator erat.
Candidus in nauta turpis color: æquoris unda
  Debet, & a radiis ſideris eſſe niger.
Turpis & agricolæ: quia vomere ſemper adunco,
  Et gravibus raſtris ſub Jove verſat humum.
Et tua, Palladiæ petitur cui palma coronæ,
  Candida ſi fuerint corpora; turpis eris.
Palleat omnis amans: hic eſt color aptus amanti.
  Hic decet; hoc vultu non valuiſſe putent.
Pallidus in Lyrice ſilvis errabat Orion:
  Pallidus in lenta Naide Daphnis erat.
Arguat & macies animum: nec turpe putaris,
  Palliolum nitidis impoſuiſſe comis.
Attenuent juvenum vigilatæ corpora noctes;
  Curaque, & e magno qui fit amore, dolor.
Ut voto potiare tuo, miſerabilis eſto:
  Ut, qui te videat, dicere poſſit, Amas.
Conquerar, an moneam, miſtum fas omne nefaſque?
  Nomen amicitiæ, nomen inane fides.
Hei mihi! non tutum eſt, quod ames, laudare ſodali.
  Cum tibi laudanti credidit, ipſe ſubit.
At non Actorides lectum temeravit Achillis;
  Quantum ad Pirithoum, Phædra pudica fuit.
Hermionen Pylades, quo Pallada Phœbus, amabat;
  Quodque tibi geminus, Tyndari, Caſtor erat.
Si quis idem ſperat; jacturas poma myricas
  Speret: & e medio flumine mella petat.
Nil, niſi turpe juvat: curæ eſt ſua cuique voluptas.
  Hæc quoque ab alterius grata dolore venit.
Heu facinus! non eſt hoſtis metuendus amanti.
  Quos credis fidos, effuge; tutus eris.
Cognatum fratremque cave, carumque ſodalem:
  Præbebit veros hæc tibi turba metus.
Finiturus eram: ſed ſunt diverſa puellis
  Pectora. mille animos excipe mille modis.
Nec tellus eadem parit omnia. viribus illa
  Convenit; hæc oleis: hac bene farra virent.
Pectoribus mores tot ſunt, quot in orbe figuræ:
  Qui ſapit, innumeris moribus aptus erit.
Utque leves Proteus modo ſe tenuabit in undas;
  Nunc leo, nunc arbor, nunc erit hirtus aper.
Hi jaculo piſces, illi capiuntur ab hamis:
  Hos cava contento retia fune trahunt.
Nec tibi conveniat cunctis modus unus ad annos:
  Longius inſidias cerva videbit anus.
Si doctus videare rudi, petulanſve pudenti;
  Diffidet miſeræ protinus illa ſibi.
Inde fit, ut, quæ ſe timuit committere honeſto,
  Vilis in amplexus inferioris eat.
Pars ſuperat cœpti, pars eſt exhauſta, laboris.
  Hic teneat noſtras anchora jacta rates.

ARTIS AMATORIÆ,

LIBER II.

Dicite, Io Pæan: &, io, bis dicite, Pæan.
  Decidit in caſſes præda petita meos.
Lætus amans donet viridi mea carmina palma:
  Præferor Aſcræo Mæonioque ſeni.
Talis ab armiferis Priameius hoſpes Amyclis
  Candida cum rapta conjuge vela dedit.
Talis erat, qui te curru victore ferebat,
  Vecta peregrinis Hippodamia rotis.
Quid properas, juvenis? mediis tua pinus in undis
  Navigat: & longe, quem peto, portus abeſt.
Non ſatis eſt veniſſe tibi me vate puellam.
  Arte mea capta eſt: arte tenenda mea eſt.
Nec minor eſt virtus, quam quærere, parta tueri.
  Caſus ineſt illic: hic erit artis opus.
Nunc mihi, ſi quando, Puer & Cytherea, favete:
  Nunc Erato: nam tu nomen amoris habes.
Magna paro; quas poſſit Amor remanere per artes
  Dicere, tam vaſto pervagus orbe puer.
Et levis eſt, & habet geminas, quibus avolet, alas.
  Difficile eſt illis impoſuiſſe modum.
Hoſpitis effugio præſtruxerat omnia Minos.
  Audacem pennis repperit ille viam.
Dædalus ut clauſit conceptum crimine matris
  Semibovemque virum ſemivirumque bovem;
Sit modus exilio, dixit, juſtiſſime Minos:
  Accipiat cineres terra paterna meos.
Et quoniam in patria fatis agitatus iniquis
  Vivere non potui, ſit mihi poſſe mori.
Da reditum puero. ſenis eſt ſi gratia vilis:
  Si non vis puero parcere, parce ſeni.
Dixerat hæc. ſed & hæc, & multo plura licebat
  Dicere: regreſſus non dabat ille viro.
Quod ſimul ac ſenſit, Nunc, o nunc, Dædale, dixit,
  Materiam, qua ſis ingenioſus, habes.
Poſſidet en terras, & poſſidet æquora Minos:
  Nec tellus noſtræ, nec patet unda fugæ.
Reſtat iter cælo: cælo tentabimus ire.
  Da veniam cœpto, Jupiter alte, meo.
Non ego ſidereas affecto tangere ſedes.
  Qua fugiam dominum, nulla, niſi iſta, via eſt.
Per Styga detur iter: Stygias tranabimus undas.
  Sint mihi naturæ jura novanda meæ.
Ingenium mala ſæpe movent. quis crederet umquam,
  Aerias hominem carpere poſſe vias?
Remigium volucres diſponit in ordine pennas:
  Et leve per lini vincula nectit opus:
Imaque pars ceris aſtringitur igne ſolutis:
  Finituſque novæ jam labor artis erat.
Tractabat ceramque puer pennaſque renidens,
  Neſcius hæc humeris arma parata ſuis.
Cui pater, His, inquit, patria eſt adeunda carinis:
  Hac nobis Minos effugiendus ope.

Aera non potuit Minos; alia omnia clauſit.
Quem licet, inventis aera rumpe meis.
Sed tibi nec virgo Tegeæa, comeſque Bootæ
Enſiger Orion aſpiciendus erit.
Me pennis ſectare datis: ego prævius ibo.
Sit tua cura ſequi: me duce tutus eris.
Nam ſive ætherias vicino ſole per auras
Ibimus; impatiens cera caloris erit.
Sive humiles propiore freto jactabimus alas;
Mobilis æquoreis penna madeſcet aquis.
Inter utrumque vola: ventos quoque, nate, timeto;
Quaque ferent auræ, vela ſecunda dato.
Dum monet; aptat opus puero, monſtratque moveri:
Erudit infirmas ut ſua mater aves.
Inde ſibi factas humeris accommodat alas:
Perque novum timide corpora librat iter.
Jamque volaturus parvo dedit oſcula nato:
Nec patriæ lacrymas continuere genæ.
Monte minor collis, campis erat altior æquis;
Hinc data ſunt miſeræ corpora bina fugæ.
Et movet ipſe ſuas, & nati reſpicit alas
Dædalus; & curſus ſuſtinet uſque ſuos.
Jamque novum delectat iter: poſitoque timore
Icarus audaci fortius arte volat.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine piſces,
Vidit; & inceptum dextra reliquit opus.
Jam Samos a læva fuerant Naxoſque relictæ,
Et Paros, & Clario Delos amata Deo.
Dextra Lebynthos erant ſylviſque umbroſa Calymne,
Cinctaque piſcoſis Aſtypalæa vadis:
Cum puer incautis nimium temerarius auſis
Altius egit iter, deſeruitque ducem.
Vincla labant; & cera Deo propiore liqueſcit:
Nec tenues ventos brachia mota tenent.
Territus e ſummo deſpexit in æquora cælo:
Nox oculis pavido venit oborta metu.
Tabuerant ceræ; nudos quatit ille lacertos:
Et trepidat; nec, quo ſuſtineatur, habet.
Decidit; atque cadens, Pater, o pater, auferor, inquit.
Clauſerunt virides ora loquentis aquæ.
At pater infelix, nec jam pater, Icare, clamat,
Icare, clamat, ubi es? quove ſub axe volas?
Icare, clamabat: pennas aſpexit in undis.
Oſſa tegit tellus; æquora nomen habent.
Non potuit Minos hominis compeſcere pennas:
Ipſe Deum volucrem detinuiſſe paro.
Fallitur, Hæmonias ſi quis decurrit ad artes;
Datque, quod a teneri fronte revellet equi.
Non facient, ut vivat amor, Medeides herbæ;
Miſtaque cum magicis nænia Marſa ſonis.
Phaſias Æſoniden, Circe tenuiſſet Ulyſſem;
Si modo ſervari carmine poſſit amor.
Nec data profuerint pallentia philtra puellis.
Philtra nocent animis; vimque furoris habent.
Sit procul omne nefas. ut ameris, amabilis eſto:
Quod tibi non facies, ſolave forma, dabit.
Sis licet antiquo Nireus adamatus Homero;
Naiadumque tener crimine raptus Hylas.
Ut dominam teneas, nec te mirere relictum,
Ingenii dotes corporis adde bonis.
Forma bonum fragile eſt. quantumque accedit ad annos,
Fit minor; & ſpatio carpitur ipſa ſuo.
Nec violæ ſemper, nec hiantia lilia florent;
Et riget amiſſa ſpina relicta roſa.
Et tibi jam cani venient, formoſe, capilli:
Jam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.
Jam molire animum, qui duret, & adſtrue formam.
Solus ad extremos permanet ille rogos.
Nec levis ingenuas pectus coluiſſe per artes,
Cura ſit; & linguas edidiciſſe duas.
Non formoſus erat, ſed erat facundus Ulyſſes;
Et tamen æquoreas torſit amore Deas.
O quoties illum doluit properare Calypſo;
Remigioque aptas eſſe negavit aquas!
Hæc Trojæ caſus iterumque iterumque rogabat.
Ille referre aliter ſæpe ſolebat idem.
Littore conſtiterant: illic quoque pulcra Calypſo
Exigit Odryſii fata cruenta ducis.
Ille levi virga (virgam nam forte tenebat)
Quod rogat, in ſpiſſo littore pingit opus.
Hæc, inquit, Troja eſt: (muros in littore fecit:)
Hic tibi ſit Simois; hæc mea caſtra puta.
Campus erat [campumque facit] quem cæde Dolonis
Sparſimus, Hæmonios dum vigil optat equos.
Illic Sithonii fuerant tentoria Rheſi:
Hac ego ſum captis nocte revectus equis.
Pluraque pingebat: ſubitus cum Pergama fluctus
Abſtulit, & Rheſi cum duce caſtra ſuo.
Tum Dea, Quas, inquit, fidas tibi credis ituro,
Perdiderint undæ nomina quanta, vides?
Ergo age, fallaci timide confide figuræ,
Quiſquis es: aut aliquid corpore pluris habe.
Dextera præcipue capit indulgentia mentes:
Aſperitas odium ſævaque verba movent.
Odimus accipitrem, quia ſemper vivit in armis,
Et pavidum ſolitos in pecus ire lupos.
At caret inſidiis hominum, quia mitis, hirundo:
Quaſque colat turres Chaonis ales habet.
Eſte procul lites, & amaræ prælia linguæ.
Dulcibus eſt verbis mollis alendus amor.
Lite fugent nuptæque viros, nuptaſque mariti:
Inque vicem credant res ſibi ſemper agi.
Hoc decet uxores: dos eſt uxoria lites.
Audiat optatos ſemper amica ſonos.
Non legis juſſu lectum veniſtis in unum:
Fungitur in vobis munere legis amor.
Blanditias molles, auremque juvantia verba
Affer; ut adventu læta ſit illa tuo.
Non ego divitibus venio præceptor Amoris.
Nil opus eſt illi, qui dabit, arte mea.
Secum habet ingenium, qui cum libet, Accipe, dicit.
Cedimus: inventis plus placet ille meis.
Pauperibus vates ego ſum; quia pauper amavi.
Cum dare non poſſem munera, verba dabam.
Pauper amet caute: timeat maledicere pauper:
Multaque, divitibus non patienda, ferat.
Me memini iratum dominæ turbaſſe capillos:
Hæc mihi quam multos abſtulit ira dies!
Nec puto, nec ſenſi tunicam laniaſſe; ſed ipſa
Dixerat: & pretio eſt illa redemta meo.
At vos, qui ſapitis, veſtri peccata magiſtri
Effugite; & culpæ damna timete meæ.
Prælia cum Parthis, cum culta pax ſit amica;
Et jocus, & cauſas quidquid amoris habet.
Si nec blanda ſatis, nec erit tibi comis amanti;
Perfer, & obdura: poſtmodo mitis erit.
Flectitur obſequio curvatus ab arbore ramus.
Frangis; ſi vires experiere tuas.
Obſequio tranantur aquæ: nec vincere poſſis
Flumina; ſi contra, quam rapit unda, nates.
Obſequium tigreſque domat Numidaſque leones.
Ruſtica paulatim taurus aratra ſubit.

Quid

Quid fuit aſperius Nonacrina Atalanta?
Succubuit meritis trux tamen illa viri.
Sæpe ſuos caſus nec mitia facta puellæ
Fleſſe ſub arboribus Milaniona ferunt.
Sæpe tulit juſſo fallacia retia collo:
Sæpe fera torvos cuſpide fixit apros.
Senſit & Hylæi contentum ſaucius arcum:
Sed tamen hoc arcu notior alter erat.
Non te Mænalias armatum ſcandere ſilvas,
Nec jubeo collo retia ferre tuo.
Pectora nec miſſis jubeo præbere ſagittis.
Artis erunt cauto mollia juſſa meæ.
Cede repugnanti; cedendo victor abibis.
Fac modo, quas partes illa jubebit, agas.
Arguet, arguito; quidquid probat illa, probato;
Quod dicet, dicas: quod negat illa, neges.
Riſerit, arride: ſi flebit, flere memento.
Imponat leges vultibus illa tuis.
Seu ludet, numeroſque manu jactabit eburnos;
Tu male jactato, tu male jacta dato.
Seu jacies talos, victam ne pœna ſequatur,
Damnoſi facito ſtent tibi ſæpe canes:
Sive latrocinii ſub imagine calculus ibit;
Fac pereat vitreo miles ab hoſte tuus.
Ipſe tene diſtenta ſuis umbracula virgis:
Ipſe fac in turba, qua venit illa, locum.
Nec dubita tereti ſcamnum producere lecto:
Et tenero ſoleam deme, vel adde, pedi.
Sæpe etiam dominæ, quamvis horrebis & ipſe,
Algentis manus eſt calfacienda ſinu.
Nec tibi turpe puta (quamvis tibi turpe, placebit)
Ingenua ſpeculum ſuſtinuiſſe manu.
Ille, fatigatæ perimendo monſtra novercæ,
Qui meruit cælum, quod prior ipſe tulit,
Inter Joniacas calathum tenuiſſe puellas
Creditur, & lanas excoluiſſe rudes.
Paruit imperio dominæ Tirynthius heros.
I nunc; & dubita ferre, quod ille tulit.
Juſſus adeſſe foro, juſſa maturius hora
Fac ſemper venias; nec niſi ſerus abi.
Occurras aliquo tibi dixerit; omnia differ.
Curre; nec inceptum turba moretur iter.
Nocte domum repetens epulis perfuncta redibit:
Tunc quoque pro ſervo, ſi vocat illa, veni.
Rure eris, & dicet venias, [Amor odit inertes]
Si rota defuerit, tu pede carpe viam.
Nec grave te tempus ſitienſque Canicula tardet,
Nec via per jactas candida facta nives.
Militiæ ſpecies amor eſt: diſcedite ſegnes.
Non ſunt hæc timidis ſigna tuenda viris.
Nox, & hyems, longæque viæ, ſævique dolores
Mollibus his caſtris, & labor omnis ineſt.
Sæpe feres imbrem cæleſti nube ſolutum;
Frigidus, & nuda ſæpe jacebis humo.
Cynthius Admeti vaccas paviſſe Pheræas
Fertur, & in parva delituiſſe caſa.
Quod Phœbum decuit, quem non decet? exue faſtus,
Curam manſuri quiſquis amoris habes.
Si tibi per tutum planumque negabitur ire,
Atque erit appoſita janua fulta ſera;
At tu per præceps tecto delabere aperto:
Det quoque furtivas alta feneſtra vias.
Læta erit, ut cauſam tibi ſe ſciet eſſe pericli.
Hoc dominæ certi pignus amoris erit.
Sæpe tua poteras, Leandre, carere puella:
Tranabas; animum noſſet ut illa tuum.

Nec pudor ancillas, ut quæque erit ordine prima,
Nec tibi ſit ſervos demeruiſſe pudor.
Nomine quemque ſuo [nulla eſt jactura] ſaluta:
Junge tuis humiles, ambitioſe, manus.
Sed tamen & ſervo (levis eſt impenſa) roganti
Porrige fortunæ munera parva tuæ.
Porrige & ancillæ, quæ pœnas luce pependit
Luſa maritali Gallica veſte manus.
Fac plebem (mihi crede) tuam: ſit ſemper in illa
Janitor, & thalami qui jacet ante fores.
Nec dominam jubeo pretioſo munere dones:
Parva, ſed e parvis callidus apta dato.
Dum bene dives ager, dum rami pondere nutant;
Afferat in calatho ruſtica dona puer.
Rure ſuburbano poteris tibi dicere miſſa;
Illa vel in Sacra ſint licet emta Via.
Afferat aut uvas, aut quas Amaryllis amabat;
At nunc caſtaneas non amat illa nuces.
Quin etiam turdoque licet miſſaque corona
Te memorem dominæ teſtificere tuæ.
Turpiter his emitur ſpes mortis, & orba ſenectus.
Ah pereant, per quos munera crimen habent!
Quid tibi præcipiam teneros quoque mittere verſus?
Hei mihi! non multum carmen honoris habet.
Carmina laudantur: ſed munera magna petuntur.
Dummodo ſit dives, barbarus ipſe placet.
Aurea nunc vere ſunt ſæcula. plurimus auro
Vænit honos: auro conciliatur amor.
Ipſe licet Muſis venias comitatus, Homere;
Si nihil attuleris, ibis, Homere, foras.
Sunt tamen & doctæ rariſſima turba puellæ:
Altera non doctæ turba, ſed eſſe volunt.
Utraque laudentur per carmina: carmina lector
Commendet dulci qualiacumque ſono.
His ergo, aut illis, vigilatum carmen in ipſas,
Forſitan exigui muneris inſtar erit.
At, quod eris per te facturus, & utile credis,
Id tua te facito ſemper amica roget.
Libertas alicui fuerit promiſſa tuorum;
Hanc tamen a domina fac petat ille tua.
Si pœnam ſervo, ſi vincula ſæva remittis;
Quod facturus eras, debeat illa tibi.
Utilitas tua ſit: titulus donetur amicæ.
Perde nihil: partes illa potentis agat.
Sed te, cuicumque eſt retinendæ cura puellæ,
Attonitum forma fac putet eſſe ſua.
Sive erit in Tyriis; Tyrios laudabis amictus:
Sive erit in Cois; Coa decere puta.
Aurata eſt; ipſo tibi ſit pretioſior auro:
Gauſapa ſi ſumſit; gauſapa ſumta proba.
Adſtiterit tunicata; Moves incendia, clama:
Sed timida, caveat frigora, voce roga.
Compoſitum diſcrimen erit; diſcrimina lauda:
Torſerit igne comam; torte capille place.
Brachia ſaltantis, vocem mirare canentis:
Et, quod deſierit, verba querentis habe.
Ipſos concubitus, ipſum venerere licebit,
Quod juvat; & querula gaudia voce notes.
Ut fuerit torva violentior illa Meduſa;
Fiet amatori lenis & æqua ſuo.
Tantum, ne pateas turbis ſimulator in illis,
Effice: nec vultu deſtrue dicta tuo.
Si latet ars, prodeſt, adfert deprenſa pudorem:
Atque adimit merito tempus in omne fidem.
Sæpe ſub autumnum, cum formoſiſſimus annus,
Plenaque purpureo ſubrubet uva mero;

Cum

Cum modo frigoribus premitur, modo ſolvitur æſtu,
Aere non certo corpora languor habet.
Illa quidem valeat: ſed ſi male firma cubabit,
Et vitium cæli ſenſerit ægra ſui;
Tunc amor & pietas tua ſit manifeſta puellæ:
Tunc ſere, quod plena poſtmodo falce metas.
Nec tibi moroſi veniant faſtidia morbi;
Perque tuas fiant, quæ ſinet ipſa, manus.
Et videat flentem; nec tædeat oſcula ferre:
Et ſicco lacrymas combibat ore tuas.
Multa vove; ſed cuncta palam: quotieſque libebit,
Quæ referas illi, ſomnia læta vide.
Et veniat, quæ luſtret anus lectumque locumque:
Præferat & tremula ſulphur & ova manu.
Omnibus his inerunt gratæ veſtigia curæ:
In tabulas multis hæc via fecit iter.
Ne tamen officiis odium quæratur ab ægra;
Sit ſuus in blanda ſedulitate modus.
Neve cibo prohibe, nec amari pocula ſucci
Porrige: rivalis miſceat illa tuus.
Sed non, cui dederis a littore carbaſa, vento
Utendum, medio cum potiere freto.
Dum novus errat amor, vires ſibi colligat uſu:
Si bene nutrieris tempore, firmus erit.
Quem taurum metuis, vitulum mulcere ſolebas:
Sub qua nunc recubas arbore, virga fuit.
Naſcitur exiguus, ſed opes aquirit eundo;
Quaque venit, multas accipit amnis aquas.
Fac tibi conſueſcat: nil conſuetudine majus.
Quam tu dum captas, tædia nulla fuge.
Te ſemper videat: tibi ſemper præbeat aurem:
Exhibeant vultus noxque dieſque tuos.
Cum tibi major erit fiducia, poſſe requiri;
Tum procul, abſenti cura futurus, abi.
Da requiem. requietus ager bene credita reddit:
Terraque cæleſtes arida ſorbet aquas.
Phyllida Demophoon præſens moderatius uſſit.
Exarſit velis acrius illa datis.
Penelopen abſens ſolers torquebat Ulyſſes:
Phyllacides aberat, Laodamia, tuus.
Sed mora tuta brevis; lenteſcunt tempore curæ;
Vaneſcitque abſens, & novus intrat, amor.
Dum Menelaus abeſt, Helene, ne ſola jaceret,
Hoſpitis eſt tepido nocte recepta ſinu.
Qui ſtupor hic, Menelae, fuit? tu ſolus abibas:
Iſdem ſub tectis hoſpes & uxor erant.
Accipitri timidas credis, furioſe, columbas?
Plenum montano credis ovile lupo?
Nil Helene peccat; nil hic committit adulter:
Quod tu, quod faceret quilibet, ille facit.
Cogis adulterium, dando tempuſque locumque.
Quo, niſi conſilio eſt uſa puella tuo?
Quid faciat? vir abeſt: & adeſt non ruſticus hoſpes:
Et timet in vacuo ſola cubare toro.
Viderit Atrides: Helenen ego crimine ſolvo.
Uſa eſt humani commoditate viri.
Sed neque fulvus aper media tam ſævus in ira;
Fulmineo rabidos cum rotat ore canes:
Nec lea, cum catulis lactentibus ubera præbet:
Nec brevis ignaro vipera læſa pede:
Femina quam, ſocii deprenſa pellice lecti,
Ardet; & in vultu pignora mentis habet.
In ferrum flammaſque ruit: poſitoque decore
Fertur, ut Aonii cornibus icta Dei.
Conjugis admiſſum, violataque jura maritæ,
Barbara per natos Phaſias ulta ſuos.
Altera dira parens [hæc eſt, quam cernis, hirundo:
Aſpice] ſignatum ſanguine pectus habet.
Hoc bene compoſitos, hoc firmos ſolvit amores:
Crimina ſunt cautis iſta timenda viris.
Nec mea vos uni damnat cenſura puellæ.
Di melius! vix hoc nupta tenere poteſt.
Ludite: ſed furto celetur culpa modeſto.
Gloria peccati nulla petenda ſui.
Nec dederis munus, cognoſſe quod altera poſſit:
Nec ſint nequitiæ tempora certa tuæ.
Et, ne te latebris capiat ſibi femina notis,
Non uno eſt omnis convenienda loco.
Et quoties ſcribes, totas prius ipſe tabellas
Inſpice. plus multæ, quam ſibi miſſa, legunt.
Læſa Venus juſta arma movet, telumque remittit:
Et, modo quod queſta eſt, ipſe querare, facit.
Dum fuit Atrides una contentus, & illa
Caſta fuit; vitio eſt improba facta viri.
Audierat laurumque manu vittaſque ferentem
Pro nata Chryſen non valuiſſe ſua.
Audierat, Lyrneſi, tuos abducta dolores;
Bellaque per turpes longius iſſe moras.
Hæc tamen audierat: Priameida viderat ipſam.
Victor eras prædæ præda pudenda tuæ.
Inde Thyeſtiaden thalamoque animoque recepit;
Et male peccantem Tyndaris ulta virum.
Quæ bene celaris, ſi qua tamen acta patebunt,
Illa licet pateant, tu tamen uſque nega.
Tum neque ſubjectus, ſolito nec blandior eſto.
Hæc animi multum ſigna nocentis habent.
Sed lateri nec parce tuo. pax omnis in uno
Concubitu: prior hoc inficianda Venus.
Sunt, qui præcipiant herbas ſatureia nocentes
Sumere: (judiciis iſta venena meis.)
Aut piper urticæ mordacis ſemine miſcent;
Tritaque in annoſo flava pyretra mero.
Sed Dea non patitur ſic ad ſua gaudia cogi,
Colle ſub umbroſo quam tenet altus Eryx.
Candidus Alcathoi qui mittitur urbe Pelaſga
Bulbus, & ex horto quæ venit herba ſalax,
Ovaque ſumantur: ſumantur Hymettia mella,
Quaſque tulit folio pinus acuta nuces.
Docta, quid ad medicas, Erato, deverteris artes?
Interior curru meta terenda meo eſt.
Qui modo celabas monitu tua crimina noſtro;
Flecte iter, & monitu detege furta meo.
Nec levitas culpanda mea eſt. non ſemper eodem
Impoſitos vento panda carina vehit.
Nam modo Threicio Borea, modo currimus Euro:
Sæpe tument Zephyro lintea, ſæpe Noto.
Aſpice, ut in curru modo det fluitantia rector
Lora, modo admiſſos arte retentet equos.
Sunt quibus ingrate timida indulgentia ſervit:
Et, ſi nulla ſubeſt æmula, languet amor.
Luxuriant animi rebus plerumque ſecundis;
Nec facile eſt æqua commoda mente pati.
Ut levis abſumtis paulatim viribus ignis
Ipſe latet, ſummo canet in igne cinis:
Sed tamen extinctas admoto ſulfure flammas
Invenit; & lumen, quod fuit ante, redit:
Sic, ubi pigra ſitu ſecuraque pectora torpent,
Acribus eſt ſtimulis eliciendus amor.
Fac timeat de te, tepidamque recalface mentem;
Palleat indicio criminis illa tui.
O quater, & quoties numero comprendere non eſt,
Felicem, de quo læſa puella dolet!

Quæ,

Quæ, ſimul invitas crimen pervenit ad aures,
Excidit, & miſeræ voxque colorque fugit.
Ille ego ſim, cujus laniet furioſa capillos:
Ille ego ſim, teneras cui petat ungue genas:
Quem videat lacrymans: quem torvis ſpectet ocellis:
Quo ſine non poſſit vivere; poſſe velit.
Si ſpatium quæras; breve ſit, quo læſa queratur:
Ne lenta vires colligat ira mora.
Candida jamdudum cingantur colla lacertis:
Inque tuos flens eſt accipienda ſinus.
Oſcula da flenti: Veneris da gaudia flenti.
Pax erit: hoc uno ſolvitur ira modo.
Cum bene ſævierit, cum certa videbitur hoſtis;
Tum pete concubitus fœdera: mitis erit.
Illic depoſitis habitat Concordia telis:
Illo [crede mihi] Gratia nata loco eſt.
Quæ modo pugnarunt, jungunt ſua roſtra columbæ;
Quarum blanditias verbaque murmur habet.
Prima fuit rerum confuſa ſine ordine moles:
Unaque erant facies ſidera, terra, fretum.
Mox cælum impoſitum terris; humus æquore cincta eſt,
Inque ſuas partes ceſſit inane Chaos.
Sylva feras, volucres aer accepit habendas:
In liquida piſces delituiſtis aqua.
Tum genus humanum ſolis errabat in agris:
Idque meræ vires, & rude corpus erat.
Sylva domus fuerat, cibus herba, cubilia frondes:
Jamque diu nulli cognitus alter erat.
Blanda truces animos fertur molliſſe voluptas.
Conſtiterant uno femina virque loco.
Quid facerent, ipſi nullo didicere magiſtro:
Arte Venus nulla dulce peregit opus.
Ales habet, quod amet: cum quo ſua gaudia jungat,
Invenit in media femina piſcis aqua.
Cerva parem ſequitur: ſerpens ſerpente tenetur;
Hæret adulterio cum cane nexa canis.
Læta ſalitur ovis: tauro quoque læta juvenca eſt:
Suſtinet immundum ſima capella marem.
In furias agitantur equæ, ſpatioque remota
Per loca dividuos amne ſequuntur equos.
Ergo age, & iratæ medicamina fortia præbe:
Illa feri requiem ſola doloris habent.
Illa Machaonios ſuperant medicamina ſuccos:
His, ubi peccaris, reſtituendus eris.
Hæc ego cum canerem, ſubito manifeſtus Apollo
Movit inauratæ pollice fila lyræ.
In manibus laurus: ſacris inducta capillis
Laurus erat: vates ille videndus agit.
Is mihi, Laſcivi, dixit, præceptor Amoris,
Duc, age, diſcipulos ad mea templa tuos.
Eſt tibi diverſum fama celebrata per orbem
Littera; cognoſci quæ ſibi quemque jubet.
Qui ſibi notus erit, ſolus ſapienter amabit;
Atque opus ad vires exiget omne ſuas.
Cui faciem natura dedit, ſpectetur ab illa:
Cui color eſt, humero ſæpe patente cubet.
Qui ſermone placet, taciturna ſilentia rumpat:
Qui canit arte, canat; qui bibit arte, bibat.
Sed neque declament medio ſermone diſerti:
Nec ſua veſanus ſcripta poeta legat.
Sic monuit Phœbus: Phœbo parete monenti.
Certa Dei ſacro eſt hujus in ore fides.
Ad propiora vocor. quiſquis ſapienter amabit,
Vincet; & e noſtra, quod petet, arte feret.
Credita nec ſemper ſulci cum fœnore reddunt:
Nec ſemper dubias adjuvat aura rates.
Quod juvat, exiguum; plus eſt, quod lædit amantes.
Proponant animo multa ferenda ſuo.
Quot lepores in Atho, quot apes paſcuntur in Hybla;
Cærula quot baccas Pallados arbor habet;
Litore quot conchæ; tot ſunt in amore dolores:
Quæ patimur, multo ſpicula felle madent.
Dicta erit iſſe foras, quam tu fortaſſe videbis:
Iſſe foras, & te falſa videre, puta.
Clauſa tibi fuerit promiſſa janua nocte:
Perfer & immunda ponere corpus humo.
Forſitan & vultu mendax ancilla ſuperbo
Dicet, Quid noſtras obſidet iſte fores?
Poſtibus & duræ ſupplex blandire puellæ;
Et capiti demtas in fore pone roſas.
Cum volet, accedes: cum te vitabit, abibis.
Dedecet ingenuos tædia ferre ſui.
Effugere hunc non eſt; quare tibi poſſit amica
Dicere. non omni tempore ſenſus adeſt.
Nec maledicta puta nec verbera ferre puellæ
Turpe, nec ad teneros oſcula ferre pedes.
Quid moror in parvis? animus majoribus inſtet.
Magna canam: toto pectore, vulgus, ades.
Ardua molimur: ſed nulla niſi ardua virtus.
Difficilis noſtra poſcitur arte labor.
Rivalem patienter habe; victoria tecum
Stabit: eris magni victor in arce Jovis.
Hæc tibi non hominem, ſed quercus crede Pelaſgas
Dicere. nil iſtis ars mea majus habet.
Innuet illa, feras: ſcribet, ne tange tabellas:
Unde volet, veniat: quoque libebit, eat.
Hoc in legitima præſtent uxore mariti;
Cum, tener, ad partes tu quoque, ſomne, venis.
Hac ego, confiteor, non ſum perfectus in arte.
Quid faciam? monitis ſum minor ipſe meis.
Mene palam noſtræ det quiſquam ſigna puellæ?
Et patiar? nec me quolibet ira ferat?
Oſcula vir dederat (memini) ſuus: oſcula queſtus
Sum data. barbarie noſter abundat amor.
Non ſemel hoc vitium nocuit mihi. doctior ille,
Quo veniunt alii conciliante viro.
Sed melius neſciſſe fuit. ſine furta tegantur:
Ne fugiat victo faſſus ab ore pudor.
Quo magis, o juvenes, deprendere parcite veſtras.
Peccent: peccantes verba dediſſe putent.
Creſcit amor prenſis. ubi par fortuna duorum eſt,
In cauſa damni perſtat uterque ſui.
Fabula narratur toto notiſſima cælo,
Mulciberis capti Marſque Venuſque dolis.
Mars pater, inſano Veneris turbatus amore,
De duce terribili factus amator erat.
Nec Venus oranti (neque enim Dea mollior ulla eſt)
Ruſtica Gradivo difficiliſve fuit.
Ah quoties laſciva pedes riſiſſe mariti
Dicitur, & duras igne vel arte manus!
Marte palam ſimulat Vulcanum imitata, decebat;
Multaque cum forma gratia miſta fuit.
Sed bene concubitus primos celare ſolebant:
Plena verecundi culpa pudoris erat.
Indicio Solis (quis Solem fallere poſſit?)
Cognita Vulcano conjugis acta ſuæ.
Quam mala, Sol, exempla moves? pete munus ab illa.
Et tibi, ſi taceas, quod dare poſſit, habet.
Mulciber obſcuros lectum circaque ſuperque
Diſponit laqueos: lumina fallit opus.
Fingit iter Lemnon: veniunt ad fœdus amantes:
Impliciti laqueis nudus uterque jacent.

Con-

Convocat ille Deos. præbent ſpectacula capti.
Vix lacrimas Venerem continuiſſe putant,
Non vultus texiſſe ſuos, non denique poſſunt
Partibus obſcœnis oppoſuiſſe manus.
Hos aliquis ridens, In me, fortiſſime Mavors,
Si tibi ſunt oneri, vincula transfer, ait.
Vix precibus, Neptune, tuis captiva reſolvit
Corpora. Mars Threcen occupat; illa Paphon.
Hoc tibi profectum, Vulcane: quod ante tegebant,
Liberius faciunt; ut pudor omnis abeſt.
Sæpe tamen demens ſtulte feciſſe fateris:
Teque ferunt iræ pœnituiſſe tuæ.
Hoc vetui. vos ecce vetat deprenſa Dione
Inſidias illas, quas tulit ipſa, pati.
Nec vos rivali laqueos diſponite: nec vos
Excipite arcana verba notata manu.
Iſta viri captent (ſi jam captanda putabunt)
Quos faciunt juſtos ignis & unda viros.
En iterum teſtor: nihil hic, niſi lege remiſſum,
Luditur in noſtris inſtita nulla jocis.
Quis Cereris ritus auſit vulgare profanis,
Magnaque Threicia ſacra reperta Samo?
Exigua eſt virtus, præſtare ſilentia rebus:
At contra gravis eſt culpa, tacenda loqui.
O bene; quod, fruſtra captatis arbore pomis,
Garrulus in media Tantalus aret aqua!
Præcipue Cytherea jubet ſua ſacra taceri.
Admoneo, veniat ne quis ad illa loquax.
Condita ſi non ſunt Veneris myſteria ciſtis;
Nec cava veſanis ictibus æra ſonant:
Attamen inter nos medio verſantur in uſu:
Sic tamen, inter nos ut latuiſſe velint.
Ipſa Venus pubem, quoties velamina ponit,
Protegitur læva ſemireducta manu.
In medio paſſimque coit pecus. hoc quoque viſo
Avertit vultus ſæpe puella ſuos.
Conveniunt thalami furtis & janua noſtris:
Parſque ſub injecta veſte pudenda latet.
Et ſi non tenebras, at quiddam nubis opacæ
Quærimus; atque aliquid luce patente minus.
Tu quoque, cum ſolem nondum prohibebat & imbrem
Tegula, ſed quercus tecta cibumque dabat;
In nemore atque antris, non ſub Jove, juncta voluptas:
Tanta rudi populo cura pudoris erat.
At nunc nocturnis titulos imponimus actis:
Atque emitur magno nil, niſi poſſe loqui.
Scilicet excuties omnes ubicumque puellas,
Cuilibet, ut dicas, Hæc quoque noſtra fuit:
Ne deſint, quas tu digitis oſtendere poſſis.
Ut quamque attigeris, fabula turpis erit.
Parva queror: fingunt quidam quæ vera negarent,
Et nulli non ſe concubuiſſe ferunt.
Corpora ſi nequeunt, quæ poſſunt nomina tractant;
Famaque, non tacto corpore, crimen habet.
I nunc, claude fores, cuſtos odioſe, puellæ;
Et centum duris poſtibus obde feras.
Quid tuti ſupereſt, cum nominis extat adulter;
Et credi, quod non contigit eſſe, cupit?
Nos etiam veros parce profitemur amores:
Tectaque ſunt ſolida myſtica furta fide.
Parcite præcipue vitia exprobrare puellæ,
Utile quæ multis diſſimulaſſe fuit.
Nec ſuus Andromedæ color eſt objectus ab illo,
Mobilis in gemino cui pede penna fuit.
Omnibus Andromache viſa eſt ſpatioſior æquo:
Unus, qui modicam diceret, Hector erat.
Quod male fers, aſſueſce; feres bene. multa vetuſtas
Lenit: at incipiens omnia ſentit amor.
Dum novus in viridi coaleſcit cortice ramus;
Concutiat tenerum quælibet aura, cadet.
Mox eadem ventis ſpatio durata reſiſtet,
Firmaque adoptivas arbor habebit opes.
Eximit ipſa dies omnes e corpore mendas:
Quodque fuit vitium, deſinit eſſe mora.
Ferre novæ nares taurorum terga recuſant:
Aſſiduo domitas tempore fallit odor.
Nominibus mollire licet mala, fuſca vocetur,
Nigrior Illyrica cui pice ſanguis erit.
Si pæta eſt, Veneri ſimilis: ſi flava, Minervæ.
Sit gracilis, macie quæ male viva ſua eſt.
Dic habilem, quæcumque brevis; quæ turgida, plenam:
Et lateat vitium proximitate boni.
Nec quotus annus eat, nec quo ſit nata require
Conſule: quæ rigidus munera Cenſor habet.
Præcipue, ſi flore caret, meliuſque peractum
Tempus, & albentes jam legit illa comas.
Utilis, o juvenes, aut hæc, aut ſerior ætas.
Iſte feret ſegetes; iſte ſerendus ager.
Dum vires annique ſinunt, tolerate labores:
Jam veniet tacito curva ſenecta pede.
Aut mare remigiis, aut vomere findite terras;
Aut fera belligeras addite in arma manus:
Aut latus, & vires, operamque adferte puellis.
Hoc quoque militiæ eſt: hoc quoque quærit opes.
Adde, quod eſt illis operum prudentia major:
Solus, & artifices qui facit, uſus adeſt.
Illæ munditiis annorum damna rependunt:
Et faciunt cura, ne videantur anus.
Utque velis, Venerem jungunt per mille figuras.
Inveniat plures nulla tabella modos.
Illis ſentitur non irritata voluptas:
Quod juvet, ex æquo femina virque ferant.
Odi concubitus, qui non utrumque reſolvunt:
Hoc eſt, cur pueri tangat amore minus.
Odi quæ præbet, quia ſit præbere neceſſe;
Siccaque de lana cogitat ipſa ſua.
Quæ datur officio, non eſt mihi grata voluptas.
Officium faciat nulla puella mihi.
Me voces audire juvat ſua gaudia faſſas:
Utque morer memet ſuſtineamque roget.
Aſpiciam dominæ victos amentis ocellos.
Langueat; & tangi ſe vetet illa diu.
Hæc bona non primæ tribuit natura juventæ,
Quæ cito poſt ſeptem luſtra venire ſolent.
Qui properant, nova muſta bibant. mihi fundat avitum
Conſulibus priſcis condita teſta merum.
Nec platanus, niſi ſera, poteſt obſiſtere Phœbo;
Et lædunt nudos prata novella pedes.
Scilicet Hermionen Helenæ præponere poſſes?
Et melior Gorge, quam ſua mater, erat?
Ad Venerem quicunque voles attingere ſeram;
Si modo duraris, præmia digna feres.
Conſcius ecce duos accepit lectus amantes:
Ad thalami clauſas, Muſa, reſiſte fores.
Sponte ſua ſine te celeberrima verba loquentur:
Nec manus in lecto læva jacebit iners.
Invenient digiti, quod agant in partibus illis,
In quibus occulte ſpicula figit Amor.
Fecit in Andromache prius hoc fortiſſimus Hector;
Nec ſolum bellis utilis ille fuit.
Fecit & in capta Lyrneſide magnus Achilles,
Cum premeret mollem laſſus ab hoſte torum.

Illis

Illis te tangi manibus, Briſei, ſinebas,
Imbutæ Phrygia quæ nece ſemper erant.
An fuit hoc ipſum, quod te, laſciva, juvaret,
Ad tua victrices membra venire manus?
Crede mihi, non eſt Veneris properanda voluptas;
Sed ſenſim tarda prolicienda mora.
Cum loca reppereris, quæ tangi femina gaudet;
Non obſtet, tangas quo minus illa, pudor.
Aſpicies oculos tremulo fulgore micantes,
Ut ſol a liquida ſæpe refulget aqua.
Accedent queſtus, accedet amabile murmur,
Et dulces gemitus, aptaque verba joco.
Sed neque tu dominam velis majoribus uſus
Deſine; nec curſus anteeat illa tuos.
Ad metam properate ſimul. tum plena voluptas;
Cum pariter victi femina virque jacent.
Hic tibi ſervandus tenor eſt; cum libera dantur
Otia; furtivum nec timor urget opus.
Cum mora non tuta eſt; totis incumbere remis
Utile, & admiſſo ſubdere calcar equo.
Finis adeſt operi. palmam date, grata juventus;
Sertaque odoratæ myrtea ferte comæ.
Quantus apud Danaos Podalirius arte medendi,
Æacides dextra, pectore Neſtor erat;
Quantus erat Calchas extis, Telamonius armis,
Automedon curru; tantus amator ego.
Me vatem celebrate, viri; mihi dicite laudes:
Cantetur toto nomen in orbe meum.
Arma dedi vobis. dederat Vulcanus Achilli.
Vincite muneribus, vicit ut ille, datis.
Sed quicumque meo ſuperarit Amazona ferro,
Inſcribat ſpoliis, Naſo magiſter erat.
Ecce rogant teneræ, ſibi dem præcepta, puellæ.
Vos eritis chartæ proxima cura meæ.

ARTIS AMATORIÆ.

LIBER III.

Arma dedi Danais in Amazonas. arma ſuperſunt
Quæ tibi dem, & turmæ, Pentheſilea, tuæ.
Ite in bella pares: vincant, quibus alma Dione
Faverit, &, toto qui volat orbe, Puer.
Non erat armatis æquum concurrere nudas:
Sic etiam vobis vincere turpe, viri.
Dixerit e multis aliquis, Quid virus in anguem
Adjicis? & rabidæ tradis ovile lupæ?
Parcite paucarum diffundere crimen in omnes.
Spectetur meritis quæque puella ſuis.
Si minor Atrides Helenen, Heleneſque ſororem
Quo premat Atrides crimine major habet.
Si ſcelere Oeclides Talaioniæ Eriphyles
Vivus, & in vivis ad Styga venit equis;
Eſt pia Penelope, luſtris errante duobus,
Et totidem luſtris bella gerente viro.
Reſpice Phylaciden: & quæ comes iſſe marito
Fertur; & ante annos occubuiſſe ſuos.
Fata Pheretiadæ conjux Pagaſæa redemit:
Proque ſui eſt uxor funere lata viri.
Accipe me, Capaneu; cineres miſcebimus, inquit
Iphias: in medios desiluitque rogos.
Ipſa quoque & cultu eſt & nomine femina Virtus.
Non mirum, populo ſi favet illa ſuo.
Nec tamen hæ mentes noſtra poſcuntur ab arte.
Conveniunt cymbæ vela minora meæ.
Nil, niſi laſcivi per me diſcuntur amores:
Femina præcipiam quo ſit amanda modo.
Femina nec flammas, nec ſævos diſcutit arcus.
Parcius hæc video tela nocere viris.
Sæpe viri fallunt; teneræ non ſæpe puellæ:
Paucaque, ſi quæras, crimina fraudis habent.
Phaſida jam matrem fallax dimiſit Iaſon:
Venit in Æſonios altera nupta ſinus.
Quantum in te, Theſeu, volucres Ariadna marinas
Pavit, in ignoto ſola relicta loco.
Quære, novem cur iſſe vias dicatur; & audi
Depoſitis ſilvas Phyllida fleſſe comis.
At famam pietatis habet; tamen hoſpes & enſem
Præbuit, & cauſam mortis, Eliſſa, tuæ.
Quid vos perdiderit, dicam? neſciſtis amare.
Defuit ars vobis. arte perennat amor.
Nunc quoque neſcirent: ſed me Cytherea docere
Juſſit: & ante oculos conſtitit ipſa meos.
Tum mihi, Quid miſeræ, dixit, meruere puellæ?
Traditur armatis vulgus inerme viris.
Illos artifices gemini fecere libelli:
Hæc quoque pars monitis erudienda tuis.
Probra Therapnææ qui dixerat ante maritæ,
Mox cecinit laudes proſperiore lyra.
Si bene te novi, cultas ne læde puellas.
Gratia, dum vives, iſta petenda tibi.
Dixit: & e myrto (myrto nam vincta capillos
Conſtiterat) folium, granaque pauca dedit.
Senſimus acceptis numen quoque: purior æther
Fulſit, & e toto pectore ceſſit onus.
Dum facit ingenium, petite hinc præcepta, puellæ,
Quas pudor, & leges, & ſua jura ſinunt.
Venturæ memores jam nunc eſtote ſenectæ:
Sic nullum vobis tempus abibit iners.
Dum licet, & veros etiam nunc editis annos;
Ludite: eunt anni more fluentis aquæ.
Nec, quæ præteriit, iterum revocabitur unda:
Nec, quæ præteriit, hora redire poteſt.
Utendum eſt ætate. cito pede labitur ætas:
Nec bona tam ſequitur, quam bona prima fuit.
Hos ego, qui canent frutices, violaria vidi:
Hac mihi de ſpina grata corona data eſt.
Tempus erit, quo tu, quæ nunc excludis amantem,
Frigida deſerta nocte jacebis anus:
Nec tua nocturna frangetur janua rixa:
Sparſa nec invenies limina mane roſa.
Quam cito (me miſerum!) laxantur corpora rugis,
Et perit in nitido qui fuit ore color!
Quaſque fuiſſe tibi canas a virgine jures,
Spargentur ſubitæ per caput omne comæ.
Anguibus exuitur tenui cum pelle vetuſtas;
Nec faciunt cervos cornua jacta ſenes.
Noſtra ſine auxilio fugiunt bona. carpite florem;
Qui, niſi carptus erit, turpiter ipſe cadet.
Adde, quod & partus faciunt breviora juventæ
Tempora. continua meſſe ſeneſcit ager.
Latmius Endymion non eſt tibi, Luna, rubori;
Nec Cephalus roſeæ præda pudenda Deæ.
Ut Veneri, quem luget adhuc, donetur Adonis;
Unde habet Ænean Harmonienque ſuos?
Ite per exemplum, genus o mortale, Dearum;
Gaudia nec cupidis veſtra negate viris.
Ut jam decipiant, quid perditis? omnia conſtant.
Mille licet ſumant: deperit inde nihil.

Conteritur ferrum, ſilices tenuantur ab uſu.
Sufficit, & damni pars caret illa metu.
Quid vetet appoſito lumen de lumine ſumi,
Quiſve cavo vaſtas in mare ſervet aquas?
Det tamen ulla viro mulier, non expedit, inquis.
Quid, niſi quam ſumes, dic mihi, perdis aquam?
Nec vos proſtituit mea vox; ſed vana timere
Damna vetat. damnis munera veſtra carent.
Sed me flaminibus venti majoris iturum,
Dum ſumus in portu, provehat aura levis.
Ordior a cultu. cultis bene Liber ab uvis
Provenit; & culto ſtat ſeges alta ſolo.
Forma Dei munus: forma quota quæque ſuperbit?
Pars veſtrum tali munere magna caret.
Cura dabit faciem: facies neglecta peribit;
Idaliæ ſimilis ſit licet illa Deæ.
Corpora ſi veteres non ſic coluere puellæ;
Nec veteres cultos ſic habuere viros.
Si fuit Andromache tunicas induta valentes;
Quid mirum? duri militis uxor erat.
Scilicet Ajaci conjux ornata venires,
Cui tegumen ſeptem terga fuere boum?
Simplicitas rudis ante fuit: nunc aurea Roma
Edomiti magnas poſſidet orbis opes.
Aſpice, quæ nunc ſunt Capitolia, quæque fuerunt;
Alterius dicas illa fuiſſe Jovis.
Curia, concilii quæ nunc digniſſima tanti eſt,
De ſtipula, Tatio regna tenente, fuit.
Quæ nunc ſub Phœbo ducibuſque Palatia fulgent;
Quid, niſi araturis paſcua bubus, erant?
Priſca juvent alios: ego me nunc denique natum
Gratulor. hæc ætas moribus apta meis.
Non quia nunc terræ lentum ſubducitur aurum;
Lectaque diverſo litore concha venit.
Nec quia decreſcunt effoſſo marmore montes:
Nec quia cæruleæ mole fugantur aquæ.
Sed quia cultus adeſt; nec noſtros manſit in annos
Ruſticitas priſcis illa ſuperſtes avis.
Vos quoque non caris aures onerate lapillis,
Quos legit in viridi decolor Indus aqua.
Nec prodite graves inſuto veſtibus auro:
Per quas nos petitis, ſæpe fugatis, opes.
Munditiis capimur: non ſint ſine lege capilli.
Admotæ formam dantque negantque manus.
Nec genus ornatus unum eſt: quod quamque decebit,
Eligat; & ſpeculum conſulat ante ſuum.
Longa probat facies capitis diſcrimina puri:
Sic erat ornatis Laodamia comis.
Exiguum ſumma nodum ſibi fronte relinqui,
Ut pateant aures, ora rotunda volunt.
Alterius crines humero jactentur utroque.
Talis es aſſumta, Phœbe canore, lyra.
Altera ſuccinctæ religetur more Dianæ:
Ut ſolet, attonitas cum petit illa feras.
Huic decet inflatos laxe jacuiſſe capillos.
Illa ſit adſtrictis impedienda comis.
Hanc placet ornari teſtudine Cyllenea:
Suſtineat ſimiles fluctibus illa ſinus.
Sed neque ramoſa numerabis in ilice glandes;
Nec quot apes Hyble, nec quot in Alpe feræ;
Nec mihi tot poſitus numero comprendere fas eſt.
Adjicit ornatus proxima quæque dies.
Et neglecta decet multas coma. ſæpe jacere
Heſternam credas; illa repexa modo eſt.
Ars caſum ſimulet. ſic capta vidit ut urbe
Alcides Iolen, Hanc ego, dixit, amo.

Talem te Bacchus, Satyris clamantibus Evœ,
Suſtulit in currus, Gnoſſi relicta, ſuos.
O quantum indulget veſtro Natura decori,
Quarum ſunt multis damna pianda modis!
Nos male detegimur, raptique ætate capilli,
Ut Borea frondes excutiente, cadunt.
Femina canitiem Germanis inficit herbis;
Et melior vero quæritur arte color.
Femina procedit denſiſſima crinibus emtis;
Proque ſuis alios efficit ære ſuos.
Nec rubor eſt emiſſe palam. venire videmus
Herculis ante oculos, Virgineumque chorum.
Quid de veſte loquar? nec vos, ſegmenta, requiro;
Nec quæ bis Tyrio murice lana rubes.
Cum tot prodierint pretio leviore colores;
Quis furor eſt, cenſus corpore ferre ſuo?
Aeris ecce color, tum cum ſine nubibus aer,
Nec tepidus pluvias concitat Auſter aquas.
Ecce tibi ſimilis, qui quondam Phryxon & Hellen
Diceris Inois eripuiſſe dolis.
Hic undas imitatus, habet quoque nomen ab undis:
Crediderim Nymphas hac ego veſte tegi.
Ille crocum ſimulat: croceo velatur amictu
Roſcida luciferos cum Dea jungit equos.
Hic Paphias myrtos, hic purpureas amethyſtos,
Albenteſve roſas, Threiciamve gruem.
Nec glandes, Amarylli, tuæ, nec amygdala deſunt:
Et ſua velleribus nomina cera dedit.
Quot nova terra parit flores, cum vere tepenti
Vitis agit gemmas, pigraque cedit hiems:
Lana tot, aut plures ſuccos bibit. elige certos.
Nam non conveniens omnibus omnis erit.
Pulla decent niveas: Briſeida pulla decebant.
Cum rapta eſt, pulla tum quoque veſte fuit.
Alba decent fuſcas: albis, Cephei, placebas.
Sic tibi veſtitæ preſſa Seriphos erat.
Quam pæne admonui, ne trux caper iret in alas:
Neve forent duris aſpera crura pilis!
Sed non Caucaſea doceo de rupe puellas,
Quæque bibant undas, Myſe Caice, tuas.
Quid, ſi præcipiam, ne fuſcet inertia dentes;
Oraque ſuſcepta mane laventur aqua?
Scitis & inducta candorem quærere cera.
Sanguine quæ vero non rubet; arte rubet.
Arte, ſupercilii confinia nuda repletis,
Parvaque ſinceras velat aluta genas.
Nec pudor eſt oculos tenui ſignare favilla;
Vel prope te nato, lucide Cydne, croco.
Eſt mihi, quo dixi veſtræ medicamina formæ,
Parvus, ſed cura grande libellus opus.
Hinc quoque præſidium læſæ petitote figuræ:
Non eſt pro veſtris ars mea rebus iners.
Non tamen expoſitas menſa deprendat amator
Pyxidas. ars faciem diſſimulata juvet.
Quem non offendat toto fæx illita vultu,
Cum fluit in tepidos pondere lapſa ſinus?
Oeſypa quid redolent, quamvis mittantur Athenis,
Demtus ab immundo vellere ſuccus ovis?
Nec coram miſtas cervæ ſumſiſſe medullas,
Nec coram dentes defricuiſſe probem.
Iſta dabunt faciem; ſed erunt deformia viſu.
Multaque, dum fiunt turpia, facta placent.
Quæ nunc nomen habent operoſi ſigna Myronis,
Pondus iners quondam duraque maſſa fuit.
Anulus ut fiat, primo colliditur aurum:
Quas geritis veſtes, ſordida lana fuit.

Cum fieret, lapis aſper erat; nunc nobile ſignum
Nuda Venus madidas exprimit imbre comas.
Tu quoque dum coleris, nos te dormire putemus;
Aptius a ſumma conſpiciare manu.
Cur mihi nota tuo cauſa eſt candoris in ore?
Claude forem thalami, quid rude prodis opus?
Multa viros neſcire decet. pars maxima rerum
Offendat, ſi non interiora tegas.
Aurea quæ pendent ornato ſigna theatro;
Inſpice, quam tenuis bractea ligna tegat.
Sed neque ad illa licet populo, niſi facta, venire:
Nec niſi ſubmotis forma paranda viris.
At non pectendos coram præbere capillos,
Ut jaceant fuſi per tua terga, vetem.
Illo præcipue, ne ſis moroſa, caveto
Tempore: nec lapſas ſæpe reſolve comas.
Tuta ſit ornatrix. odi, quæ ſauciat ora
Unguibus, & rapta brachia figit acu.
Devovet, & dominæ tangit caput illa: ſimulque
Plorat ad inviſas ſanguinolenta comas.
Quæ male crinita eſt, cuſtodem in limine ponat;
Orneturve Bonæ ſemper in æde Deæ.
Dictus eram cuidam ſubito veniſſe puellæ;
Turbida perverſas induit illa comas.
Hoſtibus eveniat tam fœdi cauſa pudoris;
Inque nurus Parthas dedecus illud eat.
Turpe pecus mutilum: turpe eſt ſine gramine campus;
Et ſine fronde frutex; & ſine crine caput.
Non mihi veniſtis, Semele Ledeve, docendæ;
Perque fretum falſo, Sidoni, vecta bove:
Aut Helene, quam non ſtulte, Menelae, repoſcis;
Tu quoque non ſtulte, Troie raptor, habes.
Turba docenda venit pulcræ turpeſque puellæ:
Pluraque ſunt ſemper deteriora bonis.
Formoſæ minus artis opem præceptaque curant:
Eſt illis ſua dos, forma ſine arte potens.
Cum mare compoſitum eſt, ſecurus navita ceſſat:
Cum tumet, auxiliis aſſidet ille ſuis.
Rara tamen mendo facies caret. occule mendas:
Quamque potes, vitium corporis abde tui.
Si brevis es, ſedeas; ne ſtans videare ſedere:
Inque tuo jaceas quantulacumque toro.
Hic quoque, ne poſſit fieri menſura cubantis,
Injecta lateant fac tibi veſte pedes.
Quæ nimium gracilis, pleno velamina filo
Sumat: & ex humeris laxus amictus eat.
Pallida purpureis tangat ſua corpora virgis:
Nigrior ad Pharii confuge piſcis opem.
Pes malus in nivea ſemper celetur aluta:
Arida nec vinclis crura reſolve ſuis.
Conveniunt tenues ſcapulis analectrides altis:
Inflatum circa faſcia pectus eat.
Exiguo ſignet geſtu quodcumque loquetur;
Cui digiti pingues, & ſcaber unguis erunt.
Cui gravis oris odor, numquam jejuna loquatur;
Et ſemper ſpatio diſtet ab ore viri.
Si niger, aut ingens, aut non erit ordine natus
Dens tibi; ridendo maxima damna feres.
Quis credat? diſcunt etiam ridere puellæ:
Quæritur atque illis hac quoque parte decor.
Sint modici rictus, ſint parvæ utrimque lacunæ;
Et ſummos dentes ima labella tegant.
Nec ſua perpetuo contendant ilia riſu:
Sed leve neſcio quid femineumque ſonent.
Eſt, quæ perverſo diſtorqueat ora cachinno:
Cum riſu læta eſt altera, flere putes.
Illa ſonat raucum, quiddamque inamabile ſtridet;
Ut rudit ad ſcabram turpis aſella molam.
Quo non ars penetrat? diſcunt lacrymare decenter:
Quoque volunt plorant tempore, quoque modo.
Quid, cum legitima fraudatur littera voce,
Blæſaque fit juſſo lingua coacta ſono?
In vitio decor eſt, quædam male reddere verba.
Diſcunt poſſe minus, quam potuere, loqui.
Omnibus his, quoniam proſunt, impendite curam.
Diſcite femineo corpora ferre gradu.
Eſt & in inceſſu pars non temnenda decoris.
Allicit ignotos ille fugatque viros.
Hæc movet arte latus, tunicíſque fluentibus auras
Excipit; extenſos fertque ſuperba pedes.
Illa, velut conjux Umbri rubicunda mariti,
Ambulat; ingentes varica fertque gradus.
Sed ſit, ut in multis, modus hic quoque. ruſticus alter
Motus; in inceſſu mollior alter erit.
Pars humeri tamen ima tui, pars ſumma lacerti
Nuda ſit, a læva conſpicienda manu.
Hoc vos præcipue, niveæ, decet. hoc ubi vidi,
Oſcula ferre humero, qua patet, uſque libet.
Monſtra maris Sirenes erant: quæ voce canora
Quamlibet admiſſas detinuere rates.
His ſua Siſyphides auditis pene reſolvit
Corpora. nam ſociis illita cera fuit.
Res eſt blanda canor: diſcant cantare puellæ.
Pro facie multis vox ſua lena fuit.
Et modo marmoreis referant audita theatris;
Et modo Niliacis carmina luſa modis.
Nec plectrum dextra, citharam tenuiſſe ſiniſtra
Neſciat arbitrio femina docta meo.
Saxa feraſque lyra movit Rhodopeius Orpheus,
Tartareoſque lacus, tergeminumque canem.
Saxa tuo cantu, vindex juſtiſſime matris,
Fecerunt muros officioſa novos.
Quamvis mutus erat, voci faviſſe putatur
Piſcis, Arioniæ fabula nota lyræ.
Diſce etiam duplici genialia naulia palma
Verrere: conveniunt dulcibus illa jocis.
Sit tibi Callimachi, ſit Coi nota poetæ,
Sit quoque vinoſi Teia Muſa ſenis.
Nota ſit & Sappho: quid enim laſcivius illa?
Cuive pater vafri luditur arte Getæ.
Et teneri poſſis carmen legiſſe Properti:
Sive aliquid Galli, ſive, Tibulle, tuum.
Dictaque Varroni fulvis inſignia villis
Vellera germanæ, Phryxe, querenda tuæ.
Et profugum Ænean, altæ primordia Romæ;
Quo nullum Latio clarius extat opus.
Forſitan & noſtrum nomen miſcebitur iſtis;
Nec mea Lethæis ſcripta dabuntur aquis.
Atque aliquis dicet, Noſtri lege culta magiſtri
Carmina, queis partes inſtruit ille duas.
Deve tribus libris, titulus quos ſignat Amorum,
Elige, quod docili molliter ore legas.
Vel tibi compoſita cantetur Epiſtola voce;
Ignotum hoc aliis ille novavit opus.
O ita, Phœbe, velis; ita vos, pia numina vatum,
Inſignis cornu Bacche, novemque Deæ!
Quis dubitet, quin ſcire velim ſaltare puellam;
Ut moveat poſito brachia juſſa mero?
Artifices lateris ſcenæ ſpectacula amantur:
Tantum mobilitas illa decoris habet.
Parva monere pudet: talorum ducere jactus
Ut ſciat, & vires, teſſera miſſa, tuas.

Et modo tres jactet numeros: modo cogitet, apte
Quam ſubeat partem callida, quamque vocet.
Cautaque non ſtulte latronum prælia ludat:
Unus cum gemino calculus hoſte perit.
Bellatorque ſua prenſus ſine compare bellat:
Æmulus & cœptum ſæpe recurrit iter.
Reticuloque pilæ leves fundantur aperto:
Nec, niſi quam tolles, ulla movenda pila eſt.
Eſt genus in totidem tenui ratione redactum
Scriptula, quot menſes lubricus annus habet.
Parva tabella capit ternos utrimque lapillos;
In qua viciſſe eſt, continuaſſe ſuos.
Mille faceſſe jocos. turpe eſt neſcire puellam
Ludere: ludendo ſæpe paratur amor.
Sed minimus labor eſt, ſapienter jactibus uti.
Majus opus, mores compoſuiſſe ſuos.
Dum ſumus incauti, ſtudioque aperimur in ipſo;
Nudaque per luſus pectora noſtra patent;
Ira ſubit deforme malum, lucrique cupido;
Jurgiaque, & rixæ, ſollicituſque dolor.
Crimina dicuntur: reſonat clamoribus æther:
Invocat iratos & ſibi quiſque Deos.
Nulla fides tabulis, quæ non per vota petuntur:
Et lacrimis vidi ſæpe madere genas.
Jupiter a vobis tam turpia crimina pellat,
In quibus eſt ulli cura placere viro.
Hos ignava jocos tribuit Natura puellis:
Materia ludunt uberiore viri.
Sunt illis celereſque pilæ, jaculumque, trochique,
Armaque, & in gyros ire coactus equus.
Nec vos Campus habet, nec vos gelidiſſima Virgo;
Nec Thuſcus placida devehit amnis aqua.
At licet & prodeſt, Pompeias ire per umbras;
Virginis ætheriis cum caput ardet equis.
Viſite laurigero ſacrata Palatia Phœbo:
Ille Parætonias merſit in alta rates.
Quæque ſoror, conjuxque Ducis monumenta pararunt:
Navalique gener cinctus honore caput.
Viſite thuricremas vaccæ Memphitidos aras:
Viſite conſpicuis terna theatra locis.
Spectentur tepido maculoſæ ſanguine arenæ;
Metaque ferventi circumeunda rota.
Quod latet, ignotum eſt: ignoti nulla cupido.
Fructus abeſt, facies cum bona teſte caret.
Tu licet & Thamyran ſuperes, & Amœbea cantu;
Non erit ignotæ gratia magna lyræ.
Si Venerem Cous nuſquam poſuiſſet Apelles;
Merſa ſub æquoreis illa lateret aquis.
Quid petitur ſacris, niſi tantum fama, poetis?
Hoc votum noſtri ſumma laboris habet.
Cura Deum fuerunt olim Regumque poetæ:
Præmiaque antiqui magna tulere chori.
Sanctaque majeſtas, & erat venerabile nomen
Vatibus: & largæ ſæpe dabantur opes.
Ennius emeruit, Calabris in montibus ortus,
Contiguus poni, Scipio magne, tibi.
Nunc hederæ ſine honore jacent: operataque doctis
Cura vigil Muſis nomen inertis habet.
Sed famæ vigilare juvet. quis noſſet Homerum,
Ilias æternum ſi latuiſſet opus?
Quis Danaen noſſet, ſi ſemper clauſa fuiſſet;
Inque ſua turri perlatuiſſet anus?
Utilis eſt vobis, formoſæ, turba, puellæ.
Sæpe vagos ultra limina ferte pedes.
Ad multas lupa tendit oves, prædetur ut unam:
Et Jovis in multas devolat ales aves.

Se quoque det populo mulier ſpecioſa videndam:
Quem trahat, e multis forſitan unus erit.
Omnibus illa locis maneat ſtudioſa placendi:
Et curam tota mente decoris agat.
Caſus ubique valet: ſemper tibi pendeat hamus.
Quo minime credas gurgite, piſcis erit.
Sæpe canes fruſtra numeroſis montibus errant:
Inque plagam nullo cervus agente cadit.
Quid minus Andromedæ fuerat ſperare revinctæ,
Quam lacrymas ulli poſſe placere ſuas?
Funere ſæpe viri vir quæritur. ire ſolutis
Crinibus; & fletus non tenuiſſe decet.
Sed vitare viros cultum formamque profeſſos;
Quique ſuas ponunt in ſtatione comas.
Quæ vobis dicunt, dixerunt mille puellis.
Errat, & in nulla ſede moratur amor.
Femina quid faciat, cum ſit vir lævior ipſa;
Forſitan & plures poſſit habere viros?
Vix mihi credetis; ſed credite: Troja maneret,
Præceptis Priami ſi foret uſa ſui.
Sunt qui mendaci ſpecie graſſentur amoris,
Perque aditus tales lucra pudenda petant.
Nec coma vos fallat liquida nitidiſſima nardo:
Nec brevis in rugas cingula preſſa ſuas.
Nec toga decipiat filo tenuiſſima: nec ſi
Annulus in digitis alter & alter erit.
Forſitan ex horum numero cultiſſimus ille
Fur ſit, & uratur veſtis amore tuæ.
Redde meum, clamant ſpoliatæ ſæpe puellæ:
Redde meum, toto voce boante foro.
Has, Venus, e templis multo radiantibus auro
Lenta vides lites, Appiadeſque tuæ.
Sunt quoque non dubia quædam mala nomina fama:
Deceptæ a multis crimen amantis habent.
Diſcite ab alterius veſtris timuiſſe querelis:
Janua fallaci ne ſit aperta viro.
Parcite, Cecropides, juranti credere Theſeo;
Quos faciet teſtes, fecit & ante Deos.
Et tibi, Demophoon, Theſei criminis hæres,
Phyllide decepta nulla relicta fides.
Si bene promittant, totidem promittite verbis:
Si dederint, & vos gaudia pacta date.
Illa poteſt vigilis flammas extinguere Veſtæ;
Et rapere e templis, Inachi, ſacra tuis;
Et dare miſta viro tritis aconita cicutis;
Accepto Venerem munere ſi qua negat.
Fert animus propius conſiſtere. ſupprime habenas,
Muſa nec admiſſis excutiare rotis.
Verba vadum tentent abiegnis ſcripta tabellis.
Accipiat miſſas apta miniſtra notas.
Inſpice: quodque leges, ex ipſis collige verbis,
Fingat, an ex animo ſollicituſque roget.
Poſtque brevem reſcribe moram. mora ſemper amantes
Incitat, exiguum ſi modo tempus habet.
Sed neque te facilem juveni promitte roganti:
Nec tamen eduro, quod petit, ore nega.
Fac timeat ſperetque ſimul: quotieſque remittes,
Speſque magis veniat certa, minorque metus.
Munda, ſed e medio, conſuetaque verba, puellæ,
Scribite. ſermonis publica forma placet.
Ah quoties dubius ſcriptis exarſit amator;
Et nocuit formæ barbara lingua bonæ!
Sed quoniam, quamvis vittæ careatis honore,
Eſt vobis veſtros fallere cura viros;
Ancillæ puerive manus ferat apta tabellas:
Pignora nec juveni credite veſtra novo.

Vidi

Vidi ego pallentes iſto terrore puellas
Servitium miſeras tempus in omne pati.
Perfidus ille quidem, qui talia munera ſervat:
Sed tamen Ætnæi fulminis inſtar habet.
Judice me fraus eſt conceſſa, repellere fraudem:
Armaque in armatos ſumere jura ſinunt.
Ducere conſueſcat multas manus una figuras.
Ah pereant, per quos iſta monenda mihi!
Nec niſi deletis tutum reſcribere ceris:
Ne teneat geminas una tabella manus.
Femina dicatur ſcribenti ſemper amator.
Illa ſit in veſtris, qui fuit ille, notis.
Sed libet a parvis animum ad majora referre,
Plenaque curvato pandere vela ſinu;
Pertinet ad faciem rabidos compeſcere mores.
Candida pax homines, trux decet ira feras.
Ora tument ira; nigreſcunt ſanguine venæ;
Lumina Gorgoneo ſævius igne micant.
I procul hinc, dixit, non es mihi tibia tanti;
Ut vidit vultus Pallas in amne ſuos.
Vos quoque ſi media ſpeculum ſpectetis in ira;
Cognoſcat faciem vix ſatis ulla ſuam.
Nec tumeat vultu damnoſa ſuperbia veſtro.
Comibus eſt oculis alliciendus amor.
Odimus immodicos (experta credite) faſtus.
Sæpe tacens odii femina vultus habet.
Spectantem ſpecta: ridenti mollia ride.
Innuet: acceptas tu quoque redde notas.
Sic ubi præluſit, rudibus puer ille relictis
Spicula de pharetra promit acuta ſua.
Odimus & mœſtas. Tecmeſſam diligat Ajax:
Nos hilarem populum femina læta capit.
Numquam ego te, Andromache, nec te Tecmeſſa rogarem,
Ut mea de vobis altera amica foret.
Credere vix videor, cum cogar credere partu,
Vos ego cum veſtris concubuiſſe viris.
Scilicet Ajaci mulier mœſtiſſima dixit,
Lux mea; quæque ſolent verba juvare viros?
Quid vetat a magnis ad res exempla minores
Sumere, nec nomen pertimuiſſe ducis?
Dux bonus huic centum commiſit vite regendos:
Huic equites; illi ſigna tuenda dedit.
Vos quoque, de nobis quem quiſque ſit aptus ad uſum,
Inſpicite: & certo ponite quemque loco.
Munera det dives: jus qui profitebitur, adſit:
Facundus cauſam ſæpe clientis agat.
Carmina qui facimus, mittamus carmina tantum.
Hic chorus ante alios aptus amare ſumus.
Nos facimus placitæ late præconia formæ.
Nomen habet Nemeſis; Cynthia nomen habet.
Veſper & Eoæ novere Lycorida terræ:
Et multi, quæ ſit noſtra Corinna, rogant.
Adde, quod inſidiæ ſacris a vatibus abſunt:
Et facit ad mores ars quoque noſtra ſuos.
Nec nos ambitio; nec amor nos tangit habendi:
Contemto colitur lectus & umbra foro.
Sed facile hæremus, validoque perurimur æſtu;
Et nimium certa ſcimus amare fide.
Scilicet ingenium placida mollimur ab arte:
Et ſtudio mores convenienter eunt.
Vatibus Aoniis faciles eſtote, puellæ.
Numen ineſt illis; Pierideſque favent.
Eſt Deus in nobis; & ſunt commercia cæli.
Sedibus ætheriis ſpiritus ille venit.
A doctis pretium ſcelus eſt ſperare poetis.
Me miſerum! ſcelus hoc nulla puella timet.

Diſſimulate tamen; nec prima fronte rapaces
Eſte. novus viſo caſſe reſiſtet amans.
Sed neque vector equum, qui nuper ſenſit habenas,
Comparibus frænis, artificemque reget.
Nec ſtabiles annis animos, viridemque juventam
Ut capias, idem limes agendus erit.
Hic rudis, & caſtris nunc primum notus Amoris,
Qui tetigit thalamos præda novella tuos;
Te ſolam norit; tibi ſemper inhæreat uni.
Cingenda eſt altis ſepibus iſta ſeges:
Effuge rivalem: vinces, dum ſola tenebis.
Non bene cum ſociis regna Venuſque manent.
Ille vetus miles ſenſim & ſapienter amabit:
Multaque tironi non patienda feret.
Nec franget poſtes, nec ſævis ignibus uret;
Nec dominæ teneras appetet ungue genas.
Nec ſcindet tunicaſve ſuas tunicaſve puellæ:
Nec raptus flendi cauſa capillus erit.
Iſta decent pueros ætate & amore calentes:
Hic fera compoſita vulnera mente feret.
Ignibus hic lentis uretur, ut humida tæda;
Ut modo montanis ſilva reciſa jugis.
Certior hic amor eſt: brevis & fœcundior ille.
Quæ fugiunt, celeri carpite poma manu.
Omnia tradantur. portas reſeravimus hoſti;
Et ſit in infida proditione fides.
Quod datur ex facili, longum male nutrit amorem.
Miſcenda eſt lætis rara repulſa jocis.
Ante fores jaceat: Crudelis janua, clamet:
Multaque ſubmiſſe, multa minanter agat.
Dulcia non ferimus: ſucco renovemur amaro.
Sæpe perit ventis obruta cymba ſuis.
Hoc eſt, uxores quod non patiatur amari:
Conveniunt illas, cum voluere, viri.
Obde forem; & duro dicat tibi janitor ore,
Non potes. excluſum te quoque tanget amor.
Ponite jam gladios hebetes; pugnetur acutis.
Nec dubito, telis quin petar ipſe meis.
Dum cadit in laqueos captus quoque nuper amator;
Solum te thalamos ſperet habere tuos.
Poſtmodo rivalem, partitaque fœdera lecti
Sentiat. has artes tolle; ſeneſcet amor.
Tum bene fortis equus reſerato carcere currit;
Cum, quos prætereat, quoſque ſequatur, habet.
Quamlibet extinctos injuria ſuſcitat ignes.
En ego (confiteor) non niſi læſus amo.
Cauſa tamen nimium non ſit manifeſta doloris:
Pluraque ſollicitus, quam ſciat, eſſe putet.
Incitet & ficti triſtis cuſtodia ſervi,
Et nimium duri cura moleſta viri.
Quæ venit ex tuto, minus eſt accepta voluptas.
Ut ſis liberior Thaide; finge metus.
Cum melius foribus poſſis, admitte feneſtra:
Inque tuo vultu ſigna timentis habe.
Callida proſiliat, dicatque ancilla, Perimus:
Tu juvenem trepidum quolibet abde loco.
Admiſcenda tamen Venus eſt ſecura timori;
Ne tanti noctes non putet eſſe tuas.
Qua vafer eludi poſſit ratione maritus,
Quaque vigil cuſtos, præteriturus eram.
Nupta virum timeat: rata ſit cuſtodia nuptæ.
Hoc decet: hoc leges juſque pudorque jubent.
Te quoque ſervari, modo quam vindicta redemit,
Quis ferat? ut fallas, ad mea ſacra veni.
Tot licet obſervent, (adſit modo certa voluntas)
Quot fuerant Argo lumina; verba dabis.

Scili-

Scilicet obſtabit cuſtos, ne ſcribere poſſis,
Sumendæ detur cum tibi tempus aquæ?
Conſcia cum poſſit ſcriptas portare tabellas,
Quas tegat in tepido faſcia lata ſinu?
Cum poſſit ſura chartas celare ligatas;
Et vincto blandas ſub pede ferre notas?
Caverit hæc cuſtos: pro charta conſcia tergum
Præbeat; inque ſuo corpore verba ferat.
Tuta quoque eſt, fallitque oculos e lacte recenti
Littera: carbonis pulvere tange; leges.
Fallet & humiduli quæ fiet acumine lini,
Et feret occultas pura tabella notas.
Adfuit Acriſio ſervandæ cura puellæ:
Hunc tamen illa ſuo crimine fecit avum.
Quid faciat cuſtos; cum ſint tot in urbe theatra?
Cum ſpectet junctos illa libenter equos?
Cum ſedeat Phariæ ſiſtris operata juvencæ;
Quoque ſui comites ire vetentur, eat?
Cum fuget e templis oculos Bona Diva virorum,
Præterquam ſi quos illa venire jubet:
Cum, cuſtode foris tunicas ſervante puellæ,
Celent furtivos balnea tuta viros:
Cum, quoties opus eſt, fallax ægrotet amica;
Et cedat lecto quamlibet ægra ſuo:
Nomine cum doceat, quid agamus, adultera clavis,
Quaſque petas, non det janua ſola, vias?
Fallitur & multo cuſtodis cura Lyæo:
Illa vel Hiſpano lecta ſit uva jugo.
Sunt quoque quæ faciant altos medicamina ſomnos,
Victaque Lethæa lumina nocte premant.
Nec male delitiis odioſam conſcia tardis
Detinet; & longa jungitur ipſa mora.
Quid juvat ambages præceptaque parva monere;
Cum minimo cuſtos munere poſſit emi?
Munera [crede mihi] capiunt homineſque Deoſque:
Placatur donis Jupiter ipſe datis.
Quid ſapiens faciat? ſtultus quoque munere gaudet.
Ipſe vir, accepto munere, mutus erit.
Sed ſemel eſt cuſtos longum redimendus in annum:
Sæpe dabit, dederit quas ſemel, ille manus.
Queſtus eram (memini) metuendos eſſe ſodales:
Non tangit ſolos iſta querela viros.
Credula ſi fueris, aliæ tua gaudia carpent;
Et lepus hic aliis exagitandus erit.
Hæc quoque, quæ præbet lectum ſtudioſa locumque;
Crede mihi, mecum non ſemel illa fuit.
Nec nimium vobis formoſa ancilla miniſtret:
Sæpe vicem dominæ præſtitit illa mihi.
Quo feror inſanus? quid aperto pectore in hoſtem
Nitor; & indicio prodor ab ipſe meo?
Non avis aucupibus monſtrat, qua parte petatur:
Non docet infeſtos currere cerva canes.
Viderit utilitas: præcepta fideliter edam.
Lemniaſi gladios in mea fata dabo.
Efficite (& facile eſt) ut nos credamus amari:
Prona venit cupidis in ſua vota fides.
Spectet amabilius juvenem, ſuſpiret ab imo
Femina; tam ſero cur veniatque roget.
Accedant lacrymæ, dolor & de pellice fictus;
Et laniet digitis illius ora ſuis.
Jamdudum perſuaſus erit; miſerebitur ultro:
Et dicet, Cura carpitur iſta mei.
Præcipue, ſi cultus erit, ſpeculoque placebit,
Poſſe ſuo tangi credet amore Deas.
Sed te, quæcumque es, moderate injuria turbet;
Neu ſis audita pellice mentis inops.

Nec cito credideris. quantum cito credere lædat,
Exemplum vobis non leve Procris erit.
Eſt prope purpureos colles florentis Hymetti
Fons ſacer, & viridi ceſpite mollis humus.
Sylva nemus non alta facit: tegit arbutus herbam:
Ros maris, & lauri, nigraque myrtus olent.
Nec denſæ foliis buxi, fragileſque myricæ,
Nec tenues cytiſi, cultaque pinus abeſt.
Lenibus impulſæ Zephyris auraque ſalubri
Tot generum frondes herbaque ſumma, tremunt.
Grata quies Cephalo. famulis caníbuſque relictis
Laſſus in hac juvenis ſæpe reſedit humo.
Quoque meos releves æſtus, cantare ſolebat,
Accipienda ſinu, mobilis Aura, veni.
Conjugis ad timidas aliquis male ſedulus aures
Auditos memori detulit ore ſonos.
Procris ut accepit nomen, quaſi pellicis, Auræ;
Excidit: & ſubito muta dolore fuit.
Palluit, ut ſeræ, lectis de vite racemis,
Palleſcunt frondes, quas nova læſit hyems;
Quæque ſuos curvant matura cydonia ramos;
Cornaque adhuc noſtris non ſatis apta cibis.
Ut rediit animus, tenues a pectore veſtes
Rumpit, & indignas ſauciat ungue genas.
Nec mora; per medias paſſis furibunda capillis
Evolat, ut thyrſo concita Baccha, vias.
Ut prope perventum, comites in valle relinquit.
Ipſa nemus tacito clam pede fortis init.
Quid tibi mentis erat, cum ſic male ſana lateres,
Procri? quis attoniti pectoris ardor erat?
Jam jam venturam, quæcumque erat Aura, putabas
Scilicet; atque oculis probra videnda tuis.
Nunc veniſſe piget; neque enim deprendere velles:
Nunc juvat. incertus pectora verſat amor.
Credere quæ jubeant, locus eſt, & nomen, & index;
Et quia amans ſemper, quod timet, eſſe putat.
Vidit ut oppreſſam veſtigia corporis herbam;
Pulſantur trepidi corde micante ſinus.
Jamque dies medius tenues contraxerat umbras;
Inque pari ſpatio veſper & ortus erant.
Ecce redit Cephalus ſylvis Cyllenia proles,
Oraque fontana fervida ſpargit aqua.
Anxia, Procri, lates. ſolitas jacet ille per herbas;
Et, Zephyri molles, Auraque, dixit, ades.
Ut patuit miſeræ jucundus nominis error;
Et mens, & rediit verus in ora color.
Surgit; & appoſitas agitato corpore frondes
Movit, in amplexus uxor itura viri.
Ille feram ſonuiſſe ratus, juveniliter arcus
Corripit: in dextra tela fuere manu.
Quid facis, infelix? non eſt fera: ſupprime tela.
Me miſerum! jaculo fixa puella tuo eſt.
Hei mihi! conclamat, fixiſti pectus amicum.
Hic locus a Cephalo vulnera ſemper habet.
Ante diem morior, ſed nulla pellice læſa:
Hoc faciet poſitæ te mihi terra levem.
Nomine ſuſpectas jam ſpiritus exit in auras:
Labor io! cara lumina conde manu.
Ille ſinu dominæ morientia corpora mœſto
Suſtinet; & lacrymis vulnera ſæva lavat.
Exit, &, incauto paulatim pectore lapſus,
Excipitur miſeri ſpiritus ore viri.
Sed repetamus iter. nudis mihi rebus agendum eſt,
Ut tangat portus feſſa carina ſuos.
Scilicet expectas, dum te in convivia ducam,
Et quæris monitus hac quoque parte meos?

Sera

Sera veni; poſitaque decens incede lucerna.
Grata mora eſt Veneri: maxima lena mora eſt.
Etſi turpis eris, formoſa videbere potis:
Et latebras vitiis nox dabit ipſa tuis.
Carpe cibos digitis; eſt quiddam geſtus edendi:
Ora nec immunda tota perunge manu.
Neve domi præſume dapes: & deſine, citra
Quam capies paulo, quam potes eſſe, minus.
Priamides Helenen avide ſi ſpectet edentem,
Oderit; & dicat, Stulta rapina mea eſt.
Aptius eſt, deceatque magis potare puellas.
Cum Veneris puero non male, Bacche, facis.
Hoc quoque, qua patiens caput eſt: animuſque pedeſque
Conſtent: nec, quæ ſint ſingula, bina vide.
Turpe jacens mulier multo madefacta Lyæo:
Digna eſt concubitus quoslibet illa pati.
Nec ſomnis poſita tutum ſuccumbere menſa:
Per ſomnos fieri multa pudenda ſolent.
Ulteriora pudet docuiſſe: ſed alma Dione,
Præcipue noſtrum eſt, quod pudet, inquit, opus.
Nota ſibi ſint quæque: modos a corpore certos
Sumite. non omnes una figura decet.
Quæ facie præſignis eris, reſupina jaceto:
Spectentur tergo, queis ſua terga placent.
Milanion humeris Atalantes crura ferebat:
Si bona ſunt, hoc ſunt accipienda modo.
Parva vehatur equo: quod erat longiſſima, numquam
Thebais Hectoreo nupta reſedit equo.
Strata premat genibus, paulum cervice reflexa,
Femina, per longum conſpicienda latus.
Cui femur eſt juvenile, carent cui pectora menda,
Stet vir, in obliquo fuſa ſit ipſa toro.
Nec tibi turpe puta crinem, ut Phylleia mater,
Solvere: & effuſis colla reflecte comis.
Tu quoque, cui rugis uterum Lucina notavit,
Ut celer averſis utere Parthus equis.
Mille modi Veneris. ſimplex minimique laboris,
Cum jacet in dextrum ſemiſupina latus.
Sed neque Phœbei tripodes, nec corniger Ammon,
Vera magis vobis, quam mea Muſa, canent:
Si qua fides arti, quam longo fecimus uſu;
Credite: præſtabunt carmina noſtra fidem.
Sentiat ex imis Venerem reſoluta medullis
Femina; & ex æquo res juvet illa duos.
Nec blandæ voces, jucundaque murmura ceſſent:
Nec taceant mediis improba verba jocis.
Tu quoque, cui Veneris ſenſum Natura negavit,
Dulcia mendaci gaudia finge ſono.
Infelix, cui torpet hebes locus ille, puella es;
Quo pariter debent femina virque frui.
Tantum; cum finges; ne ſis manifeſta caveto:
Effice per motum luminaque ipſa fidem.
Quod juvet, & voces & anhelitus arguat oris.
Ah pudet! arcanas pars habet iſta notas.
Gaudia poſt Veneris quæ poſcet munus amantem;
Ipſa ſuas nolet pondus habere preces.
Nec lucem in thalamos totis admitte feneſtris.
Aptius in veſtro corpore multa latent.
Luſus habet finem: cycnis deſcendere tempus,
Duxerunt collo qui juga noſtra ſuo.
Ut quondam juvenes, ita nunc mea turba puellæ
Inſcribant ſpoliis, Naſo magiſter erat.

REMEDIORUM AMORIS

LIBER UNUS.

LEgerat hujus Amor titulum nomenque libelli:
Bella mihi, video, bella parantur, ait.
Parce tuum vatem ſceleris damnare, Cupido;
Tradita qui toties te duce ſigna tuli.
Non ego Tydides, a quo tua ſaucia mater
In liquidum rediit æthera Martis equis.
Sæpe tepent alii juvenes: ego ſemper amavi:
Et ſi, quid faciam nunc quoque, quæris; amo.
Quin etiam docui, qua poſſis arte parari;
Et quod nunc ratio eſt, impetus ante fuit.
Nec te, blande puer, nec noſtras prodimus artes:
Nec nova præteritum Muſa retexit opus.
Si quis amat, quod amare juvat, feliciter ardens
Gaudeat, & vento naviget ille ſuo.
At ſi quis male fert indignæ regna puellæ;
Ne pereat, noſtræ ſentiat artis opem.
Cur aliquis collum laqueo nodatus ab arcto
E trabe ſublimi triſte pependit onus?
Cur aliquis rigido fodit ſua viſcera ferro?
Invidiam cædis, pacis amator, habes.
Qui, niſi deſierit, miſero periturus amore eſt;
Deſinat: & nulli funeris auctor eris.
Et puer es; nec te quidquam, niſi ludere, oportet.
Lude: decent annos mollia regna tuos.
Nam poteras uti nudis ad bella ſagittis:
Sed tua letifero ſanguine tela carent.
Vitricus & gladiis & acuta dimicet haſta;
Et victor multa cæde cruentus eat.
Tu cole maternas, tuto quibus utimur, artes:
Et quarum vitio nulla fit orba parens.
Effice nocturna frangatur janua rixa;
Et tegat ornatas multa corona fores.
Fac coeant furtim juvenes, timidæque puellæ:
Verbaque dent cauto qualibet arte viro.
Et modo blanditias, rigido modo jurgia poſti
Dicat; & excluſus flebile cantet amans.
His lacrimis contentus eris ſine crimine mortis.
Non tua fax avidos digna ſubire rogos.
Hæc ego. movit Amor gemmatas aureus alas;
Et mihi, Propoſitum perfice, dixit, opus.
Ad mea, decepti Juvenes, præcepta venite;
Quos ſuus ex omni parte feſellit amor.
Diſcite ſanari, per quem didiciſtis amare:
Una manus vobis vulnus opemque feret.
Terra ſalutares herbas, eademque nocentes,
Nutrit: & urticæ proxima ſæpe roſa eſt.
Vulnus in Herculeo quæ quondam fecerat hoſti,
Vulneris auxilium Pelias haſta tulit.

Sed quæcumque viris, vobis quoque dicta, puellæ,
  Credite. diverſis partibus arma damus.
E quibus ad veſtros ſi quid non pertinet uſus;
  Attamen exemplo multa docere poteſt.
Utile propoſitum, ſævas extinguere flammas;
  Nec ſervum vitii pectus habere ſui.
Vixiſſet Phyllis, ſi me foret uſa magiſtro;
  Et per quod novies, ſæpius iſſet iter.
Nec moriens Dido ſumma vidiſſet ab arce
  Dardanidas vento vela dediſſe rates.
Nec dolor armaſſet contra ſua viſcera matrem;
  Quæ ſocii damno ſanguinis ulta virum eſt.
Arte mea Tereus, quamvis Philomela placeret,
  Per facinus fieri non meruiſſet avis.
Da mihi Paſiphaen; jam tauri ponet amorem:
  Da Phædram; Phædræ turpis abibit amor.
Redde Parin nobis; Helenen Menelaus habebit:
  Nec manibus Danais Pergama victa cadent.
Impia ſi noſtros legiſſet Scylla libellos;
  Hæſiſſet capiti purpura, Niſe, tuo.
Me duce damnoſas, homines, compeſcite curas:
  Rectaque cum ſociis me duce navis eat.
Naſo legendus erat, tunc cum didiciſtis amare;
  Idem nunc vobis Naſo legendus erit.
Publicus aſſertor dominis oppreſſa levabo
  Pectora: vindictæ quiſque favete ſuæ.
Te precor, arcitenens, adſit tua laurea nobis,
  Carminis & medicæ Phœbe repertor opis.
Tu pariter vati, pariter ſuccurre medenti:
  Utraque tutelæ ſubdita cura tuæ.
Dum licet, & modici tangunt præcordia motus;
  Si piget, in primo limine ſiſte pedem.
Opprime, dum nova ſunt, ſubiti mala ſemina morbi;
  Et tuus incipiens ire reſiſtat equus.
Nam mora dat vires, teneras mora percoquit uvas;
  Et validas ſegetes, quod fuit herba, facit.
Quæ præbet latas arbor ſpatiantibus umbras,
  Quo poſita eſt primum tempore, virga fuit.
Tum poterat manibus ſumma tellure revelli;
  Nunc ſtat in immenſum viribus aucta ſuis.
Quale ſit id, quod amas, celeri circumſpice mente:
  Et tua læſuro ſubtrahe colla jugo.
Principiis obſta. ſero medicina paratur,
  Cum mala per longas convaluere moras.
Sed propera: nec te venturas differ in horas.
  Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.
Verba dat omnis amor, reperitque alimenta morando.
  Optima vindictæ proxima quæque dies.
Flumina pauca vides de magnis fontibus orta:
  Plurima collectis multiplicantur aquis.
Si cito ſenſiſſes, quantum peccare parares,
  Non tegeres vultus cortice, Myrrha, tuos.
Vidi ego, quod primo fuerat ſanabile, vulnus
  Dilatum longæ damna tuliſſe moræ.
Sed, quia delectat Veneris decerpere flores,
  Dicimus aſſidue, Cras quoque fiet idem.
Interea tacitæ ſerpunt in viſcera flammæ;
  Et mala radices altius arbor agit.
Si tamen auxilii perierunt tempora primi,
  Et vetus in capto pectore ſedit amor;
Majus opus ſupereſt: ſed non, quia ſerior ægro
  Advocor, ille mihi deſtituendus erit.
Quam læſus fuerat partem Pœantius heros,
  Certa debuerat præſecuiſſe manu,
Poſt tamen hic multos ſanatus creditur annos
  Supremam bellis impoſuiſſe manum.
Qui modo naſcentes properabam pellere morbos,
  Admoveo tardam nunc tibi lentus opem.
Aut nova, ſi poſſis, ſedare incendia tentes:
  Aut ubi per vires procubuere ſuas.
Cum furor in curſu eſt; currenti cede furori.
  Difficiles aditus impetus omnis habet.
Stultus, ab obliquo qui cum deſcendere poſſit,
  Pugnat in adverſas ire natator aquas.
Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte
  Reſpuit, atque odio verba monentis habet.
Aggrediar melius tunc, cum ſua vulnera tangi
  Jam ſinet, & veris vocibus aptus erit.
Quis matrem, niſi mentis inops, in funere nati
  Flere vetet? non hoc illa monenda loco.
Cum dederit lacrymas, animumque impleverit ægrum;
  Ille dolor verbis emoderandus erit.
Temporis ars medicina fere eſt. data tempore proſunt,
  Et data non apto tempore vina nocent.
Quin etiam accendas vitia, irriteſque vetando;
  Temporibus ſi non aggrediare ſuis.
Ergo, ubi viſus eris noſtræ medicabilis arti,
  Fac monitis fugias otia prima meis.
Hæc, ut ames, faciunt: hæc, ut fecere, tuentur:
  Hæc ſunt jucundi cauſa cibuſque mali.
Otia ſi tollas, periere Cupidinis arcus;
  Contemtæque jacent, & ſine luce, faces.
Quam platanus vino gaudet, quam populus unda,
  Et quam limoſa canna paluſtris humo;
Tam Venus otia amat. qui finem quæris amoris,
  (Cedit amor rebus) res age: tutus eris.
Languor, & immodici ſub nullo vindice ſomni,
  Aleaque, & multo tempora quaſſa mero,
Eripiunt omnes animis ſine vulnere nervos,
  Adfluit incautis inſidioſus Amor.
Deſidiam puer ille ſequi ſolet. odit agentes.
  Da vacuæ menti, quo teneatur, opus.
Sunt fora: ſunt leges: ſunt, quos tuearis, amici.
  Vade per urbanæ candida caſtra togæ.
Vel tu ſanguinei juvenilia munera Martis
  Suſcipe. deliciæ jam tibi terga dabunt.
Ecce fugax Parthus, magni nova cauſa triumphi,
  Jam videt in campis Cæſaris arma ſuis.
Vince Cupidineas pariter Parthaſque ſagittas:
  Et refer ad patrios bina tropæa Deos.
Ut ſemel Ætola Venus eſt a cuſpide læſa;
  Mandat amatori bella gerenda ſuo.
Quæritis, Ægiſthus quare ſit factus adulter?
  In promtu cauſa eſt: deſidioſus erat.
Pugnabant alii tardis apud Ilion armis;
  Tranſtulerat vires Græcia tota ſuas.
Sive operam bellis vellet dare, nulla gerebat;
  Sive foro, vacuum litibus Argos erat.
Quod potuit, ne nil illic ageretur, amavit.
  Sic venit ille puer: ſic puer ille manet.
Rura quoque oblectant animos, ſtudiumque colendi:
  Quælibet huic curæ cedere cura poteſt.
Colla jube domitos oneri ſupponere tauros;
  Sauciet ut duram vomer aduncus humum.
Obrue verſata Cerealia ſemina terra,
  Quæ tibi cum multo fœnore reddat ager.
Aſpice curvatos pomorum pondere ramos;
  Ut ſua, quod peperit, vix ferat arbor onus.
Aſpice jucundo labentes murmure rivos:
  Aſpice tondentes fertile gramen oves.
Ecce petunt rupes præruptaque ſaxa capellæ,
  Jam referent hœdis ubera plena ſuis.

Paſtor

Paſtor inæquali modulatur arundine carmen:
  Nec deſunt comites ſedula turba canes.
Parte ſonant alia ſilvæ mugitibus altæ;
  Et queritur vitulum mater abeſſe ſuum.
Quid cum ſuppoſitas fugiunt examina taxos,
  Ut relevent demti vimina torta favi?
Poma dat autumnus; formoſa eſt meſſibus æſtas:
  Ver præbet flores: igne levatur hyems.
Temporibus certis maturam ruſticus uvam
  Deligit; & nudo ſub pede muſta fluunt:
Temporibus certis deſectas alligat herbas;
  Et tonſam raro pectine vertit humum.
Ipſe potes riguis plantam deponere in hortis:
  Ipſe potes rivos ducere lenis aquæ.
Venerit inſitio; fac ramum ramus adoptet:
  Stetque peregrinis arbor operta comis.
Cum ſemel hæc animum cœpit mulcere voluptas,
  Debilibus pennis irritus exit Amor.
Vel tu venandi ſtudium cole. ſæpe receſſit
  Turpiter a Phœbi victa ſorore Venus.
Nunc leporem pronum catulo ſectare ſagaci:
  Nunc tua frondoſis retia tende jugis.
Aut pavidos terre varia formidine cervos:
  Aut cadat adverſa cuſpide foſſus aper.
Nocte fatigatum ſomnus, non cura puellæ,
  Excipit; & pingui membra quiete levat.
Lenius eſt ſtudium, ſtudium tamen, alite capta,
  Aut lino, aut calamis præmia parva ſequi.
Vel, quæ piſcis edax avido male devoret ore,
  Abdere ſupremis æra recurva cibis.
Aut his, aut aliis, donec dediſcis amare,
  Ipſe tibi furtim decipiendus eris.
Tu tantum i, quamvis firmis retinebere vinclis,
  I procul, & longas carpere perge vias.
Flebis, ut occurret deſertæ nomen amicæ:
  Stabit & in media pes tibi ſæpe via.
Sed quanto minus ire voles, magis ire memento:
  Perfer; & invitos currere coge pedes.
Nec pluvias vites: nec te peregrina morentur
  Sabbata; nec damnis Allia nota ſuis.
Nec quot tranſieris, ſed quot tibi quære ſuperſint
  Millia: nec, maneas ut prope, finge moras.
Tempora nec numera, nec crebro reſpice Romam,
  Sed fuge. tutus adhuc Parthus ab hoſte fuga eſt.
Dura aliquis præcepta vocet mea: dura fatemur
  Eſſe: ſed, ut valeas, multa dolenda feres.
Sæpe bibi ſuccos, quamvis invitus, amaros
  Æger; & oranti menſa negata mihi.
Ut corpus redimas, ferrum patieris & ignes;
  Arida nec ſitiens ora lavabis aqua;
Ut valeas animo, quidquam tolerare negabis?
  At pretium pars hæc corpore majus habet.
Sed tamen eſt artis ſtrictiſſima janua noſtræ,
  Et labor eſt unus tempora prima pati:
Aſpicis, ut prenſos urant juga prima juvencos?
  Ut nova velocem cingula lædat equum?
Forſitan a Laribus patriis exire pigebit.
  Sed tamen exibis: deinde redire voles.
Nec te Lar patrius, ſed amor revocabit amicæ,
  Prætendens culpæ ſplendida verba ſuæ.
Cum ſemel exieris, centum ſolatia curæ
  Et rus, & comites, & via longa dabunt.
Nec ſatis eſſe puta diſcedere: lentus abeſto;
  Dum perdat vires, ſitque ſine igne, cinis.
Si niſi firmata properabis mente reverti,
  Inferet arma tibi ſæva rebellis Amor.

Quid quod, ut abſueris, avidus ſitienſque redibis;
  Et ſpatium damno ceſſerit omne tuo?
Viderit, Hæmoniæ ſi quis mala pabula terræ,
  Et magicas artes poſſe juvare putat.
Iſta veneficii vetus eſt via. noſter Apollo
  Innocuam ſacro carmine monſtrat opem.
Me duce non tumulo prodire jubebitur umbra:
  Non anus infami carmine rumpet humum.
Non ſeges ex aliis alios tranſibit in agros:
  Nec ſubito Phœbi pallidus orbis erit.
Ut ſolet, æquoreas ibit Tyberinus in undas:
  Ut ſolet, in niveis Luna vehetur equis.
Nulla recantatas deponent pectora curas;
  Nec fugiet vivo ſulfure victus amor.
Quid te Phaſiacæ juverunt gramina terræ,
  Cum cuperes patria, Colchi, manere domo?
Quid tibi profuerunt, Circe, Perſeides herbæ,
  Cum ſua Neritias abſtulit aura rates?
Omnia feciſti, ne callidus hoſpes abiret:
  Ille dedit certæ lintea plena fugæ.
Omnia feciſti, ne te ferus ureret ignis:
  Longus at invito pectore ſedit amor.
Vertere tu poteras homines in mille figuras:
  Non poteras animi vertere jura tui.
Diceris his etiam, cum jam diſcedere vellet,
  Dulichium verbis detinuiſſe ducem:
Non ego, quod primo (memini) ſperare ſolebam,
  Jam precor, ut conjux tu meus eſſe velis.
Et tamen, ut conjux eſſem tua, digna videbar:
  Quod Dei, quod magni filia Solis eram.
Ne properes oro: ſpatium pro munere poſco.
  Quid minus optari per mea vota poteſt?
Et freta mota vides; & debes illa timere.
  Utilior velis poſtmodo ventus erit.
Quæ tibi cauſa fugæ? non hic nova Troja reſurgit:
  Non alius ſocios Rheſus ad arma vocat.
Hic amor, hic pax eſt; in qua male vulneror una:
  Totaque ſub regno terra futura tuo eſt.
Illa loquebatur: navem ſolvebat Uliſſes:
  Irrita cum velis verba tulere Noti.
Ardet, & aſſuetas Circe decurrit ad artes:
  Nec tamen eſt illis attenuatus amor.
Ergo age, quiſquis opem noſtra tibi poſcis ab arte,
  Deme veneficiis carminibuſque fidem.
Si te cauſa potens domina retinebit in urbe;
  Accipe, conſilium quod ſit in urbe meum.
Optimus ille fuit vindex, lædentia pectus
  Vincula qui rupit, dedoluitque ſemel.
Si cui tantum animi eſt, illum mirabor & ipſe:
  Et dicam, Monitis non eget iſte meis.
Tu mihi, qui, quod amas, ægre dediſcis amare;
  Nec potes, & velles poſſe; docendus eris.
Sæpe refer tecum ſceleratæ facta puellæ,
  Et pone ante oculos omnia damna tuos.
Illud & illud habet: nec ea contenta rapina
  Sub titulum noſtros miſit avara lares.
Sic mihi juravit: ſic me jurata fefellit.
  Ante ſuam quoties paſſa jacere forem!
Diligit ipſa alios: a me faſtidit amari.
  Inſtitor heu noctes, quas mihi non dat, habet!
Hæc tibi per totos inaceſcant omnia ſenſus:
  Hæc refer: hinc odii ſemina quære tui.
Atque utinam poſſis etiam facundus in illis
  Eſſe! dole tantum; ſponte diſertus eris.
Hæſerat in quadam nuper mea cura puella:
  Conveniens animo non erat illa meo.

Curabar propriis æger Podalirius herbis:
  Et [ſateor] medicus turpiter æger eram.
Profuit aſſidue vitiis inſiſtere amicæ:
  Idque mihi factum ſæpe ſalubre fuit.
Quam mala ſunt noſtræ, dicebam, crura puellæ?
  Nec tamen, ut vere confiteamur, erant.
Brachia quam non ſunt noſtræ formoſa puellæ!
  Et tamen, ut vere confiteamur, erant.
Quam brevis eſt! nec erat. quam multum poſcit amantem!
  Hinc odio venit maxima cauſa meo.
Et mala ſunt vicina bonis. errore ſub illo
  Pro vitio virtus crimina ſæpe tulit.
Quam potes, in pejus dotes deflecte puellæ:
  Judiciumque brevi limite falle tuum.
Turgida, ſi plena eſt; ſi fuſca eſt, nigra vocetur.
  In gracili macies crimen habere poteſt.
Et poterit dici petulans, quæ ruſtica non eſt.
  Et poterit dici ruſtica, ſi qua proba eſt:
Quin etiam, quacumque caret tua femina dote,
  Hanc moveat, blandis uſque precare ſonis.
Exigito cantet, ſi qua eſt ſine voce puella:
  Fac ſaltet, neſcit ſi qua movere manum.
Barbara ſermone eſt; fac tecum multa loquatur.
  Non didicit chordas tangere; poſce lyram.
Durius incedit; face inambulet. omne papillæ
  Pectus habent tumidæ; faſcia nulla tegat.
Si male dentata eſt; narra, quod rideat, illi.
  Mollibus eſt oculis, quod fleat illa, refer.
Proderit & ſubito, cum ſe non finxerit ulli,
  Ad dominam celeres mane tuliſſe gradus.
Auferimur cultu: gemmis auroque teguntur
  Omnia. pars minima eſt ipſa puella ſui.
Sæpe, ubi ſit, quod ames, inter tam multa requiras.
  Decipit hac oculos ægide dives Amor.
Improviſus ades; deprendes tutus inermem:
  Infelix vitiis excidet illa ſuis.
Nec tamen huic nimium præcepto credere tutum eſt:
  Fallit enim multas forma ſine arte decens.
Tum quoque, cum poſitis ſua collinet ora venenis.
  Ad dominæ vultus (nec pudor obſtet) eas.
Pyxidas invenies, & rerum mille colores;
  Et fluere in tepidos œſypa lapſa ſinus.
Illa tuas redolent, Phineu, medicamina menſas:
  Non ſemel hinc ſtomacho nauſea facta meo.
Nunc tibi, quæ medio Veneris præſtentur in uſu,
  Eloquar. ex omni parte fugandus amor.
Multa quidem ex illis pudor eſt mihi dicere: ſed tu
  Ingenio verbis concipe plura meis.
Nuper enim noſtros quidam carpſere libellos;
  Quorum cenſura Muſa proterva mea eſt.
Dummodo ſic placeam, dum toto canter in orbe;
  Quod volet, impugnent unus & alter opus.
Ingenium magni detrectat Livor Homeri:
  Quiſquis es, ex illo, Zoile, nomen habes.
Et tua ſacrilegæ laniarunt carmina linguæ,
  Pertulit huc victos quo duce Troja Deos.
Summa petit livor: perflant altiſſima venti:
  Summa petunt dextra fulmina miſſa Jovis.
At tu, quicumque es, quem noſtra licentia lædit;
  Si ſapis, ad numeros exige quidque ſuos.
Fortia Mæonio gaudent pede bella referri.
  Delitiis illic quis locus eſſe poteſt?
Grande ſonant Tragici; Tragicos decet ira cothurnos:
  Uſibus e mediis ſoccus habendus erit.
Liber in adverſos hoſtes ſtringatur Iambus;
  Seu celer, extremum ſeu trahat ille pedem.
Blanda pharetratos Elegeia cantet Amores:
  Et levis arbitrio ludat amica ſuo.
Callimachi numeris non eſt dicendus Achilles:
  Cydippe non eſt oris, Homere, tui.
Quis ferat Andromaches peragentem Thaida partes?
  Peccat in Andromache Thaida ſi quis agat.
Thais in arte mea: laſcivia libera noſtra eſt.
  Nil mihi cum vitta: Thais in arte mea eſt.
Si mea materiæ reſpondet Muſa jocoſæ,
  Vicimus, & falſi criminis acta rea eſt.
Rumpere, Livor edax; jam magnum nomen habemus:
  Majus erit; tantum, quo pede cœpit, eat.
Sed nimium properas: vivam modo; plura dolebis:
  Et capient animi carmina multa mei.
Nam juvat, & ſtudium famæ mihi creſcit honore.
  Principio clivi veſter anhelat equus.
Tantum ſe nobis elegi debere fatentur;
  Quantum Virgilio nobile debet epos.
Hactenus Invidiæ reſpondimus. attrahe lora
  Fortius; & gyro curre, poeta, tuo.
Ergo ubi concubitus, & opus juvenile petetur;
  Et prope promiſſæ tempora noctis erunt;
Gaudia ne dominæ, pleno ſi pectore ſumes,
  Te capiant; ineas quamlibet ante velim.
Quamlibet invenias, in qua tibi prima voluptas
  Deſinat: a prima proxima ſegnis erit.
Suſtentata Venus gratiſſima. frigora ſole,
  Sole juvant umbræ: grata fit unda ſiti.
Et pudet, & dicam, Venerem quoque junge figura;
  Qua minime jungi quaque decere poteſt.
Nec labor efficere eſt. raræ ſibi vera fatentur:
  Et nihil eſt, quod ſe dedecuiſſe putent.
Tunc etiam jubeo totas aperire feneſtras,
  Turpiaque admiſſo membra notare die.
At, ſimul ad metas venit finita voluptas,
  Laſſaque cum tota corpora mente jacent;
Dum piget, & nullam malis tetigiſſe puellam,
  Tacturuſque tibi non videare diu;
Tunc animo ſigna, quodcumque in corpore mendæ eſt:
  Luminaque in vitiis illius uſque tene.
Forſitan hæc aliquis (nam ſunt quoque) parva vocabit:
  Sed, quæ non proſunt ſingula, multa juvant.
Parva necat morſu ſpatioſum vipera taurum:
  A cane non magno ſæpe tenetur aper.
Tu tantum numero pugna: præceptaque in unum
  Contrahe: de multis grandis acervus erit.
Sed quoniam mores totidem, totidemque figuræ;
  Non ſunt judiciis omnia danda meis.
Quo tua non poſſunt offendi pectora facto;
  Forſitan hoc alio judice crimen erit.
Ille quod obſcœnas in aperto corpore partes
  Viderat; in curſu qui fuit, hæſit amor:
Ille quod a Veneris rebus ſurgente puella
  Vidit in immundo ſigna pudenda toro.
Luditis o, ſi quos potuerunt iſta movere.
  Afflarant tepidæ pectora veſtra faces.
Attrahet ille puer contentos fortius arcus;
  Saucia majorem turba petetis opem.
Quid, qui clam latuit radente obſcœna puella:
  Et vidit, quæ mos ipſe videre vetat?
Di melius, quam nos moneamus talia quemquam!
  Ut proſint, non ſunt experienda tamen.
Hortor &, ut pariter binas habeatis amicas.
  Fortior eſt, plures ſi quis habere poteſt.
Secta bipartito cum mens diſcurrit utroque;
  Alterius vires ſubtrahit alter amor.

Gran-

Grandia per multos tenuantur flumina rivos,
  Caſſaque ſeducto ſtipite flamma perit.
Non ſatis una tenet ceratas anchora puppes:
  Non ſatis eſt liquidis unicus hamus aquis.
Qui ſibi jam pridem ſolatia bina paravit;
  Jam pridem ſumma victor in arce fuit.
At tibi, qui dominæ fueris male creditus uni,
  Nunc ſaltem novus eſt inveniendus amor.
Paſiphaes Minos in Procride prodidit ignes:
  Ceſſit ab Idæa conjuge victa prior.
Amphilochi frater ne Phegida ſemper amaret,
  Callirhoe fecit parte recepta tori.
Et Parin Oenone ſummos tenuiſſet ad annos;
  Si non Oebalia pellice læſa foret.
Conjugis Odryſio placuiſſet forma tyranno:
  Sed melior clauſæ forma ſororis erat.
Quid moror exemplis, quorum me turba fatigat?
  Succeſſore novo vincitur omnis amor.
Fortius e multis mater deſiderat unum;
  Quam cui flens clamat, Tu mihi ſolus eras.
Ac ne forte putes nova me tibi condere jura;
  (Atque utinam inventi gloria noſtra foret!)
Vidit id Atrides. quid enim non ille videret,
  Cujus in arbitrio Græcia tota fuit?
Marte ſuo captam Chryſeida victor amabat:
  At ſenior ſtulte flebat ubique parens.
Quid lacrimas, odioſe ſenex; bene convenit illis.
  Officio natam lædis, inepte, tuo.
Quam poſtquam reddi Calchas ope tutus Achillis
  Juſſerat, & patria eſt illa recepta domo;
Eſt, ait Atrides, illi quam proxima forma;
  Et, ſi prima ſinat ſyllaba, nomen idem:
Hanc mihi, ſi ſapiat, per ſe concedat Achilles:
  Sin minus; imperium ſentiat ille meum.
Quod ſi quis veſtrum factum hoc incuſat, Achivi;
  Eſt aliquid valida ſceptra tenere manu.
Nam, ſi Rex ego ſum, nec mecum dormiet illa,
  In mea Therſites regna licebit eat.
Dixit; & hanc habuit ſolatia magna prioris:
  Et prior eſt cura cura repulſa nova.
Ergo aſſume novas auctore Agamemnone flammas;
  Ut tuus in bivio detineatur amor.
Quæris, ubi invenias? artes, i, perlege noſtras.
  Plena puellarum jam tibi navis eat.
Quod ſi quid præcepta valent mea; ſi quid Apollo
  Utile mortales perdocet ore meo;
Quamvis infelix media torreberis Ætna;
  Frigidior glacie fac videare tuæ.
Et ſanum ſimula; ne, ſi quid forte dolebis,
  Sentiat: & ride, cum tibi flendus eris.
Non ego te jubeo medias abrumpere curas:
  Non ſunt imperii tam fera jura mei.
Quod non es, ſimula; poſitoſque imitare furores:
  Sic facies vere quod meditatus eris.
Sæpe ego ne biberem, volui dormire videri.
  Dum videor, ſomno lumina victa dedi.
Deceptum riſi, qui ſe ſimulabat amare;
  In laqueos auceps decideratque ſuos.
Intrat amor mentes uſu: dediſcitur uſu.
  Qui poterit ſanum fingere, ſanus erit.
Dixerit, ut venias pacta tibi nocte, venito.
  Veneris, & fuerit janua clauſa; feras.
Nec dic blanditias, nec fac convitia poſti,
  Nec latus in duro limine pone tuum.
Poſtera lux aderit; careant tua verba querelis:
  Et nulla in vultu ſigna dolentis habe.
Jam ponet faſtus, cum te languere videbit:
  Hoc etiam noſtra munus ab arte feres.
Te quoque falle tamen, nec ſit tibi finis amandi.
  Propoſitis frenis ſæpe repugnat equus.
Utilitas lateat; quod non profitebere, fiet.
  Quæ nimis apparent retia, vitat avis.
Ne ſibi tam placeat, quo te contemnere poſſit;
  Sume animos: animis cedat ut illa tuis.
Janua forte patet; quamvis revocabere, tranſi.
  Eſt data nox; dubita nocte venire data.
Poſſe pati facile eſt; tibi ni ſapientia deſit.
  Promptius e facili gaudia ferre licet.
Et quiſquam præcepta poteſt mea dura vocare?
  En etiam partes conciliantis ago.
Nam, quoniam variant animi, variamus & artes.
  Mille mali ſpecies, mille ſalutis erunt.
Corpora vix ferro quædam ſanantur acuto:
  Auxilium multis ſuccus & herba fuit.
Mollior es, nec abire potes, vinctuſque teneris;
  Et tua ſævus Amor ſub pede colla premit;
Deſine luctari; referant tua carbaſa venti:
  Quoque vocant fluctus, hac tibi remus eat.
Explenda eſt ſitis iſta tibi, qua perditus ardes.
  Cedimus: e medio jam licet amne bibas.
Sed bibe plus etiam, quam quod præcordia poſcunt:
  Gutture fac pleno ſumta redundet aqua.
Perfruere uſque tua nullo prohibente puella:
  Illa tibi noctes auferat, illa dies.
Tædia quære. mali faciunt & tædia finem.
  Jam quoque, cum credas poſſe carere, mane.
Dum bene te cumules, & copia tollat amorem;
  E faſtidita non juvet iſſe domo.
Fit quoque longus amor, quem diffidentia nutrit.
  Hunc tu ſi quæres ponere; pone metum.
Qui timet; ut ſua ſit, neu quis ſibi detrahat illam;
  Ille Machaonia vix ope ſanus erit.
Plus amat e natis mater plerumque duobus,
  Pro cujus reditu, quod gerit arma, timet.
Eſt prope Collinam templum venerabile portam:
  Impoſuit templo nomina celſus Eryx.
Eſt illic Lethæus Amor, qui pectora ſanat;
  Inque ſuas gelidam lampadas addit aquam.
Illic & juvenes votis oblivia poſcunt;
  Et ſi qua eſt duro capta puella viro.
Is mihi ſic dixit: [dubito, veruſne Cupido
  An ſomnus fuerit; ſed puto ſomnus erat.]
O qui ſollicitos modo das, modo demis, amores;
  Adjice præceptis hoc quoque, Naſo, tuis.
Ad mala quiſque animum referat ſua; ponet amorem:
  Omnibus illa Deus pluſve minuſve dedit.
Qui Puteal Janumque timet, celereſque Kalendas;
  Torqueat hunc æris mutua ſumma ſui.
Cui pater eſt durus, votis ut cetera cedant,
  Huic pater ante oculos durus habendus erit.
Hic male dotata pauper cum conjuge vivit:
  Uxorem fato credat obeſſe ſuo.
Eſt tibi rure bono generoſæ fertilis uvæ
  Vinea: ne naſcens uva ſit uſta, time.
Ille habet in reditu navim; mare ſemper iniquum
  Cogitet, & damno littora fœda ſuo.
Filius hunc miles, te filia nubilis angunt.
  Et quis non cauſas mille doloris habet?
Ut poſſis odiſſe tuam, Pari, funera fratrum
  Debueras oculis ſubſtituiſſe tuis.
Plura loquebatur; placidum puerilis imago
  Deſtituit ſomnum: ſi modo ſomnus erat.

Quid faciam? media navim Palinurus in unda
 Deſerit. ignotas cogor inire vias.
Quiſquis amas, loca ſola nocent: loca ſola caveto.
 Quo fugis? in populo tutior eſſe potes.
Non tibi ſecretis [augent ſecreta furores]
 Eſt opus: auxilio turba futura tibi eſt.
Triſtis eris, ſi ſolus eris: dominæque relictæ
 Ante oculos facies ſtabit, ut ipſa, tuos.
Triſtior idcirco nox eſt, quam tempora Phœbi:
 Quæ relevet luctus, turba ſodalis abeſt.
Nec fuge colloquium: nec ſit tibi janua clauſa:
 Nec tenebris vultus flebilis abde tuos.
Semper habe Pyladen, qui conſoletur Oreſtem.
 Hic quoque amicitiæ non levis uſus erit.
Quid niſi ſecretæ læſerunt Phyllida ſilvæ?
 Certa necis cauſa eſt: incomitata fuit.
Ibat, ut Edono referens trieterica Baccho
 Ire ſolet fuſis barbara turba comis.
Et modo, qua poterat, longum ſpectabat in æquor:
 Nunc in arenoſa laſſa jacebat humo.
Perfide Demophoon, ſurdas clamabat ad undas:
 Ruptaque ſingultu verba dolentis erant.
Limes erat tenuis longa ſubnubilus umbra:
 Quo tulit illa ſuos ad mare ſæpe pedes.
Nona terebatur miſeræ via. Videris, inquit:
 Et ſpectat zonam pallida facta ſuam.
Adſpicit & ramos: dubitat, refugitque quod audet;
 Et timet, & digitos ad ſua colla refert.
Sithoni, tunc certe vellem non ſola fuiſſes;
 Non fleres poſitis Phyllida, ſilva, comis.
Phyllidis exemplo nimium ſecreta timete,
 Læſe vir a domina, læſa puella viro.
Præſtiterat juvenis, quidquid mea Muſa jubebat;
 Inque ſuæ portu pene ſalutis erat.
Decidit, ut cupidos inter devenit amantes:
 Et, quæ condiderat, tela reſumſit Amor.
Si quis amas, nec vis; facito contagia vites.
 Hæc etiam pecori ſæpe nocere ſolent.
Dum ſpectant oculi læſos, læduntur & ipſi:
 Multaque corporibus tranſitione nocent.
In loca nonnumquam ſiccis arentia glebis
 De prope currenti flumine manat aqua.
Manat amor tectus, ſi non ab amante recedas:
 Turbaque in hoc omnes ingenioſa ſumus.
Alter item jam ſanus erat; vicinia læſit.
 Occurſum dominæ non tulit ille ſuæ.
Vulnus in antiquum rediit male firma cicatrix;
 Succeſſumque artes non habuere meæ.
Proximus a tectis ignis defenditur ægre:
 Utile finitimis abſtinuiſſe locis.
Nec, quæ ferre ſolet ſpatiantem porticus illam,
 Te ferat: officium neve colatur idem.
Quid juvat admonitu tepidam recaleſcere mentem?
 Alter, ſi poſſis, orbis habendus erit.
Non facile eſuriens poſita retinebere menſa:
 Et multam ſaliens incitat unda ſitim.
Non facile eſt viſa taurum retinere juvenca:
 Fortis equus viſæ ſemper adhinnit equæ.
Hæc ubi præſtiteris, ut tandem littora tangas,
 Non ſatis eſt ipſam deſeruiſſe tibi.
Et ſoror, & mater valeant, & conſcia nutrix,
 Et quidquid dominæ pars erit ulla tuæ.
Nec veniat ſervus: nec flens ancillula fictum
 Suppliciter dominæ nomine dicat, Ave.
Nec, ſi ſcire voles, quid agat tamen illa, rogabis.
 Profer: erit lucro lingua retenta ſuo.
Tu quoque, qui cauſam finiti reddis amoris,
 Deque tua domina multa querenda refers;
Parce queri. melius ſic ulciſcere tacendo;
 Dum deſideriis effluat illa tuis.
Et malim taceas, quam te deſiſſe loquaris.
 Qui nimium multis, Non amo, dicit; amat.
Sed meliore fide paulatim extinguitur ignis,
 Quam ſubito. lente deſine; tutus eris.
Flumine perpetuo torrens ſolet acrius ire.
 Sed tamen hæc brevis eſt, illa perennis aqua.
Fallat, & in tenues avanidus exeat auras,
 Perque gradus molles emoriatur amor.
Sed modo dilectam ſcelus eſt odiſſe puellam:
 Exitus ingeniis convenit iſte feris.
Non curare ſat eſt. odio qui finit amorem,
 Aut amat, aut ægre deſinet eſſe miſer.
Turpe, vir & mulier, juncti modo, protinus hoſtes;
 Non illas lites Appias ipſa probat.
Sæpe reas faciunt, & amant. ubi nulla ſimultas
 Incidit, admonitu liber aberrat amor.
Forte aderam juveni: dominam lectica tenebat:
 Horrebant ſævis omnia verba minis.
Jamque vadaturus, Lectica prodeat, inquit:
 Prodierat: viſa conjuge mutus erat.
Et manus, & manibus duplices cecidere tabellæ:
 Venit in amplexus: atque ita, Vincis, ait.
Tutius eſt, aptumque magis, diſcedere pace,
 Quam petere a thalamis litigioſa fora:
Munera quæ dederis, habeat ſine lite jubeto:
 Eſſe ſolent magno damna minora bono.
Quod ſi vos aliquis conducet caſus in unum,
 Mente memor tota, quæ damus arma, tene.
Nunc opus eſt armis: hic, o fortiſſime, pugna.
 Vincenda eſt telo Pentheſilea tuo.
Nunc tibi rivalis, nunc durum limen, amanti,
 Nunc mediis ſubeant irrita verba Deis.
Nec compone comas, quia ſis venturus ad illam:
 Nec toga ſit laxo conſpicienda ſinu.
Nulla ſit ut placeas alienæ cura puellæ:
 Jam facito e multis una ſit illa tibi.
Sed quid præcipue noſtris conatibus obſtet
 Eloquar; exemplo quemque docente ſuo.
Deſinimus tarde, quia nos ſperamus amari.
 Dum ſibi quiſque placet, credula turba ſumus.
At tu nec voces (quid enim fallacius illis?)
 Crede, nec æternos pondus habere Deos.
Neve puellarum lacrymis moveare caveto:
 Ut flerent, oculos erudiere ſuos.
Artibus innumeris mens oppugnatur amantum;
 Ut lapis æquoreis undique pulſus aquis.
Nec cauſas aperi, quare divortia malis:
 Nec dic, quid doleas, clam tamen uſque dole.
Nec peccata refer; ne diluat. ipſe favebis:
 Ut melior cauſa cauſa ſit illa tua.
Qui ſilet, eſt firmus: qui dicit multa puellæ
 Probra, ſatisfieri poſtulat ille ſibi.
Non ego Dulichio furiales more ſagittas,
 Nec rapidas auſim tingere in amne faces.
Nec nos purpureas pueri reſecabimus alas:
 Nec ſacer arte mea laxior arcus erit.
Conſilium eſt, quodcumque cano. parete canenti:
 Utque facis, cœptis, Phœbe ſaluber, ades.
Phœbus adeſt: ſonuere lyræ: ſonuere pharetræ.
 Signa Deum noſco per ſua: Phœbus adeſt.
Confer Amyclæis medicatum vellus ahenis
 Murice cum Tyrio: turpius illud erit.

Vos

Vos quoque formoſis veſtras conferte puellas:
  Incipiet dominæ quemque pudere ſuæ.
Utraque formoſæ Paridi potuere videri;
  Sed ſibi collatam vicit utramque Venus.
Nec ſolam faciem; mores quoque confer & artem:
  Tantum judicio ne tuus obſit amor.
Exiguum eſt, quod deinde canam: ſed profuit illud
  Exiguum multis: in quibus ipſe fui.
Scripta cave relegas blandæ ſervata puellæ:
  Conſtantes animos ſcripta relecta movent.
Omnia pone feros (quamvis invitus) in ignes:
  Et dic, Ardoris ſit rogus iſte mei.
Theſtias abſentem ſuccendit ſtipite natum.
  Tu timide flammæ perfida verba dabis?
Si potes, & ceras remove. quid imagine muta
  Carperis? hoc periit Laodamia modo.
Et loca multa nocent. fugito loca conſcia veſtri
  Concubitus. cauſas mille doloris habent.
Hic fuit; hic cubuit: thalamo dormivimus iſto:
  Hic mihi laſciva gaudia nocte dedit.
Admonitu refricatur amor; vulnuſque novatum
  Scinditur. infirmis cauſa puſilla nocet.
Ut pene extinctum cinerem ſi ſulfure tangas;
  Vivet, & e minimo maximus ignis erit.
Sic, niſi vitaris quidquid renovabit amorem,
  Flamma redardeſcet, quæ modo nulla fuit.
Argolides cuperent fugiſſe Capharea puppes;
  Teque, ſenex, luctus ignibus ulte tuos.
Præterita cautus Niſeide navita gaudet.
  Tu loca, quæ nimium grata fuere, cave.
Hæc tibi ſint Syrtes; hæc Acroceraunia vitæ:
  Hic vomit epotas dira Charybdis aquas.
Sunt, quæ non poſſint aliquo cogente juberi;
  Sæpe tamen caſu facta juvare ſolent.
Perdat opes Phædra; parces, Neptune, nepoti:
  Nec faciet pavidos taurus avitus equos.
Gnoſſida feciſſes inopem; ſapienter amaſſet.
  Divitiis alitur luxurioſus amor.
Cur nemo eſt, Hecalen; nulla eſt, quæ ceperit Iron?
  Nempe quod alter egens, altera pauper erat.
Non habet, unde ſuum paupertas paſcat amorem:
  Non tamen hoc tanti eſt; pauper ut eſſe velis.
At tibi ſit tanti, non indulgere theatris;
  Dum bene de vacuo pectore cedat amor.
Enervant animos citharæ, lotoſque, lyræque;
  Et vox, & numeris brachia mota ſuis.
Illic aſſidue ficti ſaltantur amantes:
  Quid caveas actor, quid juvet, arte docet.
Eloquar invitus: teneros ne tange poetas.
  Submoveo dotes impius ipſe meas.
Callimachum fugito; non eſt inimicus Amori:
  Et cum Callimacho tu quoque, Coe, noces.
Me certe Sappho meliorem fecit amicæ:

  Nec rigidos mores Teia Muſa dedit.
Carmina quis potuit tuto legiſſe Tibulli,
  Vel tua, cujus opus Cynthia ſola fuit?
Quis potuit lecto durus diſcedere Gallo?
  Et mea neſcio quid carmina dulce ſonant.
Quod niſi dux operis vatem fruſtratur Apollo;
  Æmulus eſt veſtri maxima cauſa mali.
At tu rivalem noli tibi fingere quemquam:
  Inque ſuo ſolam crede jacere toro.
Acrius Hermionen ideo dilexit Oreſtes;
  Eſſe quod alterius cœperat illa viri.
Quid, Menelae, doles? ibas ſine conjuge Creten:
  Et poteras nupta lentus abeſſe tua.
Ut Paris hanc rapuit; nunc demum uxore carere
  Non potes. alterius crevit amore tuus.
Hoc & in abducta Briſeide flebat Achilles,
  Illam Pliſthenio gaudia ferre toro.
Nec fruſtra flebat; mihi credite. fecit Atrides,
  Quod ſi non faceret, turpiter eſſet iners.
Certe ego feciſſem, nec ſum ſapientior illo.
  Invidiæ fructus maximus ille fuit.
Nam ſibi quod numquam tactam Briſeida jurat,
  Per ſceptrum; ſceptrum non putat eſſe Deos.
Di faciant, dominæ poſſis tranſire relictæ
  Limina; propoſito ſufficiantque pedes.
Et poteris; modo velle tene. nunc fortiter ire,
  Nunc opus eſt celeri ſubdere calcar equo.
Illo Lotophagos, illo Sirenas in antro
  Eſſe puta: remis adjice vela tuis.
Hunc quoque, quo quondam nimium rivale dolebas,
  Vellem deſineres hoſtis habere loco.
At certe, quamvis odio remanente, ſaluta.
  Oſcula cum poteris jam dare; ſanus eris.
Ecce cibos etiam, medicinæ fungar ut omni
  Munere, quos fugias, quoſve ſequare, dabo.
Daunius, an Libycis bulbus tibi miſſus ab oris,
  An veniat Megaris, noxius omnis erit.
Nec minus erucas aptum vitare ſalaces;
  Et quidquid Veneri corpora noſtra parat.
Utilius ſumas acuentes lumina rutas;
  Et quidquid Veneri corpora noſtra negat.
Quid tibi præcipiam de Bacchi munere, quæris?
  Spe brevius monitis expediere meis.
Vina parant animum Veneri, niſi plurima ſumas;
  Ut ſtupeant multo corda ſepulta mero.
Nutritur vento, vento reſtinguitur ignis.
  Lenis alit flammam, grandior aura necat.
Aut nulla ebrietas, aut tanta ſit, ut tibi curas
  Eripiat: ſi qua eſt inter utramque, nocet.
Hoc opus exegi. feſſæ date ſerta carinæ.
  Contigimus portum, quo mihi curſus erat.
Poſtmodo reddetis ſacro pia vota poetæ,
  Carmine ſanati femina virque meo.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON LIBRI XV.

NASONIS EPIGRAMMA,

Ex Triſt. lib. 1. *Eleg.* 6. *verſ.* 35.

Orba parente ſuo quicumque volumina tangis,
  His ſaltem veſtra detur in urbe locus.
Quoque magis faveas, non ſunt hæc edita ab illo,
  Sed quaſi de Domini funere rapta ſui.
Quidquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
  Emendaturus, ſi licuiſſet, eram.

LIBER PRIMUS.

IN nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Di, cœptis (nam, Di, mutaſtis & illas)
Adſpirate meis: primaque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.
Ante mare & tellus, &, quod tegit omnia, cælum,
Unus erat toto Naturæ vultus in orbe,
Quem dixere Chaos; rudis indigeſtaque moles;
Nec quidquam, niſi pondus iners; congeſtaque eodem
Non bene junctarum diſcordia ſemina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan;
Nec nova creſcendo reparabat cornua Phœbe;
Nec circumfuſo pendebat in aere tellus
Ponderibus librata ſuis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaque fuit tellus, illic & pontus & aer:
Sic erat inſtabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aer. nulli ſua forma manebat.
Obſtabatque aliis aliud: quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis,
Mollia cum duris, ſine pondere habentia pondus,
Hanc Deus & melior litem Natura diremit.
Nam cælo terras, & terris abſcidit undas:
Et liquidum ſpiſſo ſecrevit ab aere cælum.
Quæ poſtquam evolvit, cæcoque exemit acervo,
Diſſociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis & ſine pondere cæli
Emicuit, ſummaque locum ſibi legit in arce.
Proximus eſt aer illi levitate, locoque:
Denſior his tellus: elementaque grandia traxit;
Et preſſa eſt gravitate ſui. circumfluus humor
Ultima poſſedit, ſolidumque coercuit orbem.
  Sic ubi diſpoſitam, quiſquis fuit ille Deorum,
Congeriem ſecuit, ſectamque in membra redegit;
Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni ſpeciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffundi, rapidiſque tumeſcere ventis
Juſſit, & ambitæ circumdare littora terræ.
Addidit & fontes, immenſaque ſtagna, lacuſque;
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis:
Quæ diverſa locis partim ſorbentur ab ipſa;
In mare perveniunt partim, campoque recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulſant.
Juſſit & extendi campos, ſubſidere valles,
Fronde tegi ſilvas, lapidoſos ſurgere montes.
Utque duæ dextra cælum, totidemque ſiniſtra
Parte ſecant Zonæ, quinta eſt ardentior illis;
Sic onus incluſum numero diſtinxit eodem
Cura Dei: totidemque plagæ tellure premuntur.
Quarum quæ media eſt, non eſt habitabilis æſtu:
Nix tegit alta duas: totidem inter utramque locavit:
Temperiemque dedit miſta cum frigore flamma.
Imminet his aer. qui, quanto eſt pondere terræ
Pondus aquæ levius, tanto eſt oneroſior igni.
Illic & nebulas, illic conſiſtere nubes
Juſſit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non paſſim mundi fabricator habendum
Aera permiſit. vix nunc obſiſtitur illis,
Cum ſua quiſque regant diverſo flamina tractu,
Quin lanient mundum; tanta eſt diſcordia fratrum.
Eurus ad Auroram, Nabathæaque regna receſſit,
Perſidaque, & radiis juga ſubdita matutinis.
Veſper, & occiduo quæ littora Sole tepeſcunt,
Proxima ſunt Zephyro: Scythiam Septemque Triones
Horrifer invaſit Boreas: contraria tellus
Nubibus aſſiduis, pluvioque madeſcit ab Auſtro.
Hæc ſuper impoſuit liquidum & gravitate carentem
Æthera, nec quidquam terrenæ fæcis habentem.
Vix ea limitibus diſſepſerat omnia certis;

Cum.

Cum, quæ preſſa diu maſſa latuere ſub illa,
Sidera cœperunt toto effervеſcere cælo.
Neu regio foret ulla ſuis animantibus orba;
Aſtra tenent cæleſte ſolum, formæque Deorum:
Ceſſerunt nitidis habitandæ piſcibus undæ:
Terra feras cepit: volucres agitabilis aer.
Sanctius his animal, mentiſque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cetera poſſet.
Natus homo eſt. ſive hunc divino ſemine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Sive recens tellus, ſeductaque nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat ſemina cæli.
Quam ſatus Iapeto, miſtam fluvialibus undis,
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.
Pronaque cum ſpectent animalia cetera terram;
Os homini ſublime dedit, cælumque tueri
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.
Sic, modo quæ fuerat rudis & ſine imagine, tellus
Induit ignotas hominum converſa figuras.
Aurea prima ſata eſt ætas, quæ, vindice nullo,
Sponte ſua ſine lege fidem rectumque colebat.
Pœna metuſque aberant. nec verba minacia fixo
Ære legebantur: nec ſupplex turba timebant
Judicis ora ſui: ſed erant ſine vindice tuti.
Nondum cæſa ſuis, peregrinum ut viſeret orbem,
Montibus, in liquidas pinus deſcenderat undas:
Nullaque mortales, præter ſua littora, norant.
Nondum præcipites cingebant oppida foſſæ:
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non enſis, erant. ſine militis uſu
Mollia ſecuræ peragebant otia mentes.
Ipſa quoque immunis raſtroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per ſe dabat omnia tellus:
Contentique cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, & in duris hærentia mora rubetis;
Et quæ deciderant patula Jovis arbore glandes.
Ver erat æternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renovatus ager gravidis canebat ariſtis.
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant:
Flavaque de viridi ſtillabant ilice mella.
Poſtquam, Saturno tenebroſa in Tartara miſſo,
Sub Jove mundus erat; ſubiit argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretioſior ære.
Jupiter antiqui contraxit tempora veris:
Perque hyemes, æſtuſque, & inæquales autumnos,
Et breve ver, ſpatiis exegit quatuor annum.
Tum primum ſiccis aer fervoribus uſtus
Canduit: & ventis glacies adſtricta pependit.
Tum primum ſubiere domos. domus antra fuerunt,
Et denſi frutices, & vinctæ cortice virgæ.
Semina tum primum longis Cerealia ſulcis
Obruta ſunt, preſſique jugo gemuere juvenci.
Tertia poſt illas ſucceſſit ahenea proles,
Sævior ingeniis, & ad horrida promtior arma;
Nec ſcelerata tamen. De duro eſt ultima ferro.
Protinus irrumpit venæ pejoris in ævum
Omne nefas: fugere pudor, verumque, fideſque:
In quorum ſubiere locum, fraudeſque, dolique,
Inſidiæque, & vis, & amor ſceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos,
Navita: quæque diu ſteterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis inſultavere carinæ.
Communemque prius, ceu lumina Solis & auras,
Cautus humum longo ſignavit limite menſor.
Nec tantum ſegetes alimentaque debita dives
Poſcebatur humus; ſed itum eſt in viſcera terræ:
Quaſque recondiderat, Stygiiſque admoverat umbris,
Effodiuntur opes irritamenta malorum.
Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat: prodit bellum, quod pugnat utroque;
Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto. non hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer a genero: fratrum quoque gratia rara eſt.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti:
Lurida terribiles miſcent aconita novercæ:
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet Pietas: & Virgo cæde madentes
Ultima cæleſtum terras Aſtræa reliquit.
Neve foret terris ſecurior arduus æther;
Affectaſſe ferunt regnum cæleſte Gigantes:
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad ſidera montes.
Tum pater omnipotens miſſo perfregit Olympum
Fulmine, & excuſſit ſubjecto Pelio Oſſam.
Obruta mole ſua cum corpora dira jacerent;
Perfuſam multo natorum ſanguine terram
Immaduiſſe ferunt, calidumque animaſſe cruorem:
Et, ne nulla feræ ſtirpis monumenta manerent,
In faciem vertiſſe hominum. ſed & illa propago
Contemtrix Superum, ſævæque avidiſſima cædis,
Et violenta fuit: ſcires e ſanguine natos.
Quæ pater ut ſumma vidit Saturnius arce;
Ingemit: &, facto nondum vulgata recenti
Fœda Lycaoniæ referens convivia menſæ,
Ingentes animo, & dignas Jove concipit iras;
Conciliumque vocat. tenuit mora nulla vocatos.
Eſt via ſublimis, cælo manifeſta ſereno:
Lactea nomen habet; candore notabilis ipſo.
Hac iter eſt Superis ad magni tecta Tonantis,
Regalemque domum. dextra lævaque Deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
Plebs habitant diverſa locis. a fronte potentes
Cælicolæ, clarique ſuos poſuere penates.
Hic locus eſt; quem, ſi verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixiſſe Palatia cæli.
Ergo ubi marmoreo Superi ſedere receſſu,
Celſior ipſe loco, ſceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concuſſit terque quaterque
Cæſariem; cum qua terram, mare, ſidera, movit.
Talibus inde modis ora indignantia ſolvit:
Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempeſtate fui, qua centum quiſque parabant
Injicere anguipedum captivo brachia cælo.
Nam, quamquam ferus hoſtis erat, tamen illud ab uno
Corpore, & ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi, qua totum Nereus circumtonat orbem,
Perdendum mortale genus. per flumina juro
Infera, ſub terras Stygio labentia luco,
Cuncta prius tentata: ſed immedicabile vulnus
Enſe recidendum; ne pars ſincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, ſunt ruſtica numina Nymphæ,
Faunique, Satyrique, & monticolæ Silvani:
Quos quoniam cæli nondum dignamur honore;
Quas dedimus, certe terras habitare ſinamus.
An ſatis, o Superi, tutos fore creditis illos,
Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque, regoque,
Struxerit inſidias notus feritate Lycaon?
Confremuere omnes: ſtudiiſque ardentibus auſum
Talia depoſcunt. ſic, cum manus impia ſævit
Sanguine Cæſareo Romanum extinguere nomen,

Atto-

Attonitum tanto ſubitæ terrore ruinæ
Humanum genus eſt; totuſque perhorruit orbis.
Nec tibi grata minus pietas, Auguſte, tuorum,
Quam fuit illa Jovi. qui poſtquam voce manuque
Murmura compreſſit; tenuere ſilentia cuncti.
Subſtitit ut clamor preſſus gravitate regentis;
Jupiter hoc iterum ſermone ſilentia rumpit:
Ille quidem pœnas (curam dimittite) ſolvit;
Quod tamen admiſſum, quæ ſit vindicta, docebo.
Contigerat noſtras infamia temporis aures:
Quam cupiens falſam, ſummo delabor Olympo,
Et Deus humana luſtro ſub imagine terras.
Longa mora eſt, quantum noxæ ſit ubique repertum,
Enumerare: minor fuit ipſa infamia vero.
Mænala tranſieram latebris horrenda ferarum,
Et cum Cylleno gelidi pineta Lycæi.
Arcados hinc ſedes & inhoſpita tecta tyranni
Ingredior, traherent cum ſera crepuſcula noctem.
Signa dedi veniſſe Deum; vulguſque precari
Cœperat. irridet primo pia vota Lycaon.
Mox ait, Experiar, Deus hic, diſcrimine aperto,
An ſit mortalis: nec erit dubitabile verum.
Nocte gravem ſomno nec opina perdere morte
Me parat. hæc illi placet experientia veri,
Nec contentus eo, miſſi de gente Moloſſa
Obſidis unius jugulum mucrone reſolvit:
Atque ita ſemineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim ſubjecto torruit igni.
Quos ſimul impoſuit menſis; ego vindice flamma
In domino dignos everti tecta Penates.
Territus ille fugit; nactuſque ſilentia ruris
Exululat, fruſtraque loqui conatur: ab ipſo
Colligit os rabiem, ſolitæque cupidine cædis
Vertitur in pecudes: & nunc quoque ſanguine gaudet.
In villos abeunt veſtes, in crura lacerti.
Fit lupus, & veteris ſervat veſtigia formæ,
Canities eadem eſt, eadem violentia vultu:
Idem oculi lucent: eadem feritatis imago.
Occidit una domus: ſed non domus una perire
Digna fuit. qua terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus juraſſe putes. dent ocius omnes,
Quas meruere pati, ſic ſtat ſententia, pœnas.
Dicta Jovis pars voce probant, ſtimuloſque frementi
Adjiciunt: alii partes aſſenſibus implent,
Eſt tamen humani generis jactura dolori
Omnibus: &, quæ ſit terræ mortalibus orbæ
Forma futura, rogant: quis ſit laturus in aras
Thura? feriſne paret populandas tradere gentes?
Talia quærentes, ſibi enim fore cetera curæ,
Rex Superum trepidare vetat; ſobolemque priori
Diſſimilem populo promittit origine mira.
Jamque erat in totas ſparſurus fulmina terras;
Sed timuit, ne forte ſacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, longuſque ardeſceret axis,
Eſſe quoque in fatis reminiſcitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cæli
Ardeat; & mundi moles operoſa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.
Pœna placet diverſa; genus mortale ſub undis
Perdere, & ex omni nimbos dimittere cælo.
Protinus Æoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quæcumque fugant inductas flamina nubes:
Emittitque Notum. madidis Notus evolat alis;
Terribilem picea tectus caligine vultum.
Barba gravis nimbis; canis fluit unda capillis:
Fronte ſedent nebulæ: rorant pennæque, ſinuſque.
Utque manu lata pendentia nubila preſſit;
Fit fragor: hinc denſi funduntur ab æthere nimbi.
Nuntia Junonis varios induta colores
Concipit Iris aquas; alimentaque nubibus adfert.
Sternuntur ſegetes, & deplorata coloni
Vota jacent; longique labor perit irritus anni.
Nec cælo contenta ſuo Jovis ira: ſed illum
Cæruleus frater juvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes. qui poſtquam tecta tyranni
Intravere ſui, Non eſt hortamine longo
Nunc, ait, utendum: vires effundite veſtras.
Sic opus eſt. aperite domos: ac mole remota
Fluminibus veſtris totas immittite habenas.
Juſſerat. hi redeunt, ac fontibus ora relaxant:
Et defrænato volvuntur in æquora curſu.
Ipſe tridente ſuo terram percuſſit: at illa
Intremuit, motuque ſinus patefecit aquarum.
Exſpatiata ruunt per apertos flumina campos;
Cumque ſatis arbuſta ſimul, pecudeſque, viroſque,
Tectaque, cumque ſuis rapiunt penetralia ſacris.
Si qua domus manſit, potuitque reſiſtere tanto
Indejecta malo; culmen tamen altior hujus
Unda tegit, preſſæque labant ſub gurgite turres.
Jamque mare & tellus nullum diſcrimen habebant,
Omnia pontus erant. deerant quoque littora ponto.
Occupat hic collem: cymba ſedet alter adunca,
Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
Ille ſupra ſegetes, aut merſæ culmina villæ,
Navigat: hic ſumma piſcem deprendit in ulmo.
Figitur in viridi (ſi Fors tulit) anchora prato:
Aut ſubjecta terunt curvæ vineta carinæ.
Et, modo qua graciles gramen carpſere capellæ,
Nunc ibi deformes ponunt ſua corpora phocæ.
Mirantur ſub aqua lucos, urbeſque domoſque
Nereides: ſilvaſque tenent delphines, & altis
Incurſant ramis, agitataque robora pulſant.
Nat lupus inter oves: fulvos vehit unda leones:
Unda vehit tigres, nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato proſunt velocia cervo.
Quæſitiſque diu terris, ubi ſidere detur,
In mare laſſatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immenſa licentia ponti,
Pulſabantque novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars unda rapitur: quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.
Separat Aonios Actæis Phocis ab arvis,
Terra ferax, dum terra fuit; ſed tempore in illo
Pars maris, & latus ſubitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus aſtra duobus;
Nomine Parnaſus, ſuperatque cacumine nubes.
Hic ubi Deucalion (nam cetera texerat æquor)
Cum conſorte tori parva rate vectus adhæſit;
Corycidas Nymphas, & numina montis adorant,
Fatidicamque Themin; quæ tunc oracla tenebat.
Non illo melior quiſquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa metuentior ulla Deorum.
Jupiter ut liquidis ſtagnare paludibus orbem,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus unum,
Et ſupereſſe videt de tot modo millibus unam;
Innocuos ambos, cultores numinis ambos;
Nubila disjecit: nimbiſque Aquilone remotis,
Et cælo terras oſtendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet. poſitoque tricuſpide telo
Mulcet aquas rector pelagi: ſupraque profundum
Exſtantem, atque humeros innato murice tectum
Cæruleum Tritona vocat; conchæque ſonaci

Inſpi-

Inſpirare jubet; fluctuſque & flumina ſigno
Jam revocare dato. cava buccina ſumitur illi
Tortilis, in latum quæ turbine creſcit ab imo;
Buccina, quæ medio concepit ut aera ponto,
Littora voce replet ſub utroque jacentia Phœbo.
Tum quoque, ut ora Dei madida rorantia barba
Contigit, & cecinit juſſos inflata receptus,
Omnibus audita eſt telluris & æquoris undis:
Et quibus eſt undis audita, coercuit omnes.
Jam mare littus habet: plenos capit alveus amnes:
Flumina ſubſidunt: colles exire videntur.
Surgit humus: creſcunt loca decreſcentibus undis.
Poſtque diem longam nudata cacumina ſilvæ
Oſtendunt, limumque tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat. quem poſtquam vidit inanem,
Et deſolatas agere alta ſilentia terras;
Deucalion lacrimis ita Pyrrham affatur obortis:
O ſoror, o conjux, o femina ſola ſuperſtes,
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus junxit; nunc ipſa pericula jungunt:
Terrarum, quaſcumque vident occaſus & ortus,
Nos duo turba ſumus. poſſedit cetera pontus.
Nunc quoque adhuc vitæ non eſt fiducia noſtræ
Certa ſatis: terrent etiamnum nubila mentem.
Quid tibi, ſi ſine me fatis erepta fuiſſes,
Nunc animi, miſeranda, foret? quo ſola timorem
Ferre modo poſſes? quo conſolante dolores?
Namque ego (crede mihi), ſi te modo pontus haberet,
Te ſequerer, conjux: & me quoque pontus haberet.
O utinam poſſem populos reparare paternis
Artibus: atque animas formatæ infundere terræ!
Nunc genus in nobis reſtat mortale duobus;
Sic viſum Superis: hominumque exempla manemus.
Dixerat, & flebant. placuit cæleſte precari
Numen; & auxilium per ſacras quærere ſortes.
Nulla mora eſt; adeunt pariter Cephiſidas undas,
Ut nondum liquidas, ſic jam vada nota ſecantes.
Inde ubi libatos irroravere liquores
Veſtibus, & capiti; flectunt veſtigia ſanctæ
Ad delubra Deæ: quorum faſtigia turpi
Squallebant muſco; ſtabantque ſine ignibus aræ.
Ut templi tetigere gradus; procumbit uterque
Pronus humi, gelidoque pavens dedit oſcula ſaxo.
Atque ita, Si precibus, dixerunt, numina juſtis
Victa remolleſcunt, ſi flectitur ira Deorum;
Dic, Themi, qua generis damnum reparabile noſtri
Arte ſit: & merſis fer opem, mitiſſima, rebus.
Mota Dea eſt; ſortemque dedit: Diſcedite templo;
Et velate caput; cinctaſque reſolvite veſtes:
Oſſaque poſt tergum magnæ jactate parentis.
Obſtupuere diu: rumpitque ſilentia voce
Pyrrha prior; juſſiſque Deæ parere recuſat:
Detque ſibi veniam, pavido rogat ore: pavetque
Lædere jactatis maternas oſſibus umbras.
Interea repetunt cæcis obſcura latebris
Verba datæ ſortis ſecum, inter ſeque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet, &, Aut fallax, ait, eſt ſolertia nobis,
Aut pia ſunt, nullumque nefas oracula ſuadent.
Magna parens terra eſt: lapides in corpore terræ
Oſſa reor dici: jacere hos poſt terga jubemur.
Conjugis augurio quamquam Titania mota eſt;
Spes tamen in dubio eſt. adeo cæleſtibus ambo
Diffidunt monitis. ſed quid tentare nocebit?
Deſcendunt, velantque caput, tunicaſque recingunt;
Et juſſos lapides ſua poſt veſtigia mittunt.
Saxa (quis hoc credat, niſi ſit pro teſte vetuſtas?)
Ponere duritiem cœpere, ſuumque rigorem;
Mollirique mora, mollitaque ducere formam.
Mox, ubi creverunt, naturaque mitior illis
Contigit, ut quædam, ſic non manifeſta, videri
Forma poteſt hominis; ſed uti de marmore cœpto
Non exacta ſatis, rudibuſque ſimillima ſignis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida ſucco,
Et terrena fuit, verſa eſt in corporis uſum.
Quod ſolidum eſt, flectique nequit, mutatur in oſſa:
Quod modo vena fuit, ſub eodem nomine manſit:
Inque brevi ſpatio, Superorum munere, ſaxa
Miſſa viri manibus faciem traxere virilem;
Et de femineo reparata eſt femina jactu.
Inde genus durum ſumus, experienſque laborum;
Et documenta damus, qua ſimus origine nati.
Cetera diverſis tellus animalia formis
Sponte ſua peperit; poſtquam vetus humor ab igne
Percaluit Solis; cœnumque, udæque paludes
Intumuere æſtu: fœcundaque ſemina rerum
Vivaci nutrita ſolo, ceu matris in alvo,
Creverunt, faciemque aliquam cepere morando.
Sic ubi deſeruit madidos ſeptemfluus agros
Nilus, & antiquo ſua flumina reddidit alveo,
Æthereoque recens exarſit ſidere limus;
Plurima cultores verſis animalia glebis
Inveniunt, & in his quædam modo cœpta ſub ipſum
Naſcendi ſpatium: quædam imperfecta, ſuiſque
Trunca vident numeris: & eodem in corpore ſæpe
Altera pars vivit; rudis eſt pars altera tellus.
Quippe ubi temperiem ſumſere humorque calorque;
Concipiunt: & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumque ſit ignis aquæ pugnax; vapor humidus omnes
Res creat, & diſcors concordia fœtibus apta eſt.
Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti
Solibus æthereis altoque recanduit æſtu;
Edidit innumeras ſpecies: partimque figuras
Rettulit antiquas; partim nova monſtra creavit.
Illa quidem nollet, ſed te quoque, maxime Python,
Tum genuit: populiſque novis, incognita ſerpens,
Terror eras. tantum ſpatii de monte tenebas.
Hunc Deus arcitenens, & numquam talibus armis
Ante, niſi in damis capreiſque fugacibus, uſus,
Mille gravem telis, exhauſta pene pharetra,
Perdidit effuſo per vulnera nigra veneno.
Neve operis famam poſſit delere vetuſtas;
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos;
Pythia de domitæ ſerpentis nomine dictos.
His juvenum quicumque manu, pedibuſve, rotave
Vicerat; eſculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat; longoque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.
Primus amor Phœbi Daphne Peneia; quem non
Fors ignara dedit, ſed ſæva Cupidinis ira.
Delius hunc nuper victa ſerpente ſuperbus
Viderat adducto flectentem cornua nervo:
Quidque tibi, laſcive puer, cum fortibus armis?
Dixerat: iſta decent humeros geſtamina noſtros;
Qui dare certa feræ, dare vulnera poſſumus hoſti.
Qui modo peſtifero tot jugera ventre prementem
Stravimus innumeris tumidum Pythona ſagittis.
Tu face neſcio quos eſto contentus amores
Irritare tua: nec laudes aſſere noſtras.
Filius huic Veneris; Figat tuus omnia, Phœbe;
Te meus arcus, ait: quantoque animalia cedunt
Cuncta tibi, tanto minor eſt tua gloria noſtra.

Dixit: & eliſo percuſſis aere pennis
Impiger umbroſa Parnaſi conſtitit arce:
Eque ſagittifera promſit duo tela pharetra
Diverſorum operum. fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum eſt, & cuſpide fulget acuta:
Quod fugat, obtuſum eſt, & habet ſub arundine plumbum.
Hoc Deus in Nympha Peneide fixit; at illo
Læſit Apollineas trajecta per oſſa medullas.
Protinus alter amat; fugit altera nomen amantis,
Silvarum latebris captivarumque ferarum
Exuviis gaudens, innuptæque æmula Phœbes.
Vitta coercebat poſitos ſine lege capillos.
Multi illam petiere: illa averſata petentes,
Impatiens expersque viri, nemorum avia luſtrat:
Nec quid Hymen, quid Amor, quid ſint connubia curat.
Sæpe pater dixit: Generum mihi, filia, debes.
Sæpe pater dixit: Debes mihi, nata, nepotes.
Illa velut crimen tædas exoſa jugales,
Pulcra verecundo ſuffunditur ora rubore;
Inque patris blandis hærens cervice lacertis,
Da mihi perpetua, genitor cariſſime, dixit,
Virginitate frui: dedit hoc pater ante Dianæ.
Ille quidem obſequitur: ſed te decor iſte, quod optas,
Eſſe vetat; votoque tuo tua forma repugnat.
Phœbus amat; viſæque cupit connubia Daphnes:
Quæque cupit, ſperat: ſuaque illum oracula fallunt.
Utque leves ſtipulæ demtis adolentur ariſtis;
Ut facibus ſepes ardent, quas forte viator
Vel nimis admovit, vel jam ſub luce reliquit;
Sic Deus in flammas abiit: ſic pectore toto
Uritur, & ſterilem ſperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos.
Et, Quid ſi comantur? ait. videt igne micantes
Sideribus ſimiles oculos. videt oſcula; quæ non
Eſt vidiſſe ſatis. laudat digitoſque, manuſque,
Brachiaque, & nudos media plus parte lacertos.
Si qua latent, meliora putat. fugit ocior aura
Illa levi: neque ad hæc revocantis verba reſiſtit:
Nympha, precor, Penei, mane: non inſequor hoſtis.
Nympha, mane: ſic agna lupum, ſic cerva leonem,
Sic aquilam penna fugiunt trepidante columbæ;
Hoſtes quæque ſuos. amor eſt mihi cauſſa ſequendi.
Me miſerum! ne prona cadas, indignave lædi
Crura ſecent ſentes; & ſim tibi cauſſa doloris.
Aſpera, qua properas, loca ſunt. moderatius, oro,
Curre, fugamque inhibe: moderatius inſequar ipſe.
Cui placeas, inquire tamen. non incola montis,
Non ego ſum paſtor: non hic armenta gregeſve
Horridus obſervo. neſcis, temeraria, neſcis
Quem fugias: ideoque fugis. mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Pataræaque regia ſervit.
Jupiter eſt genitor. per me, quod eritque, fuitque,
Eſtque, patet: per me concordant carmina nervis.
Certa quidem noſtra eſt: noſtra tamen una ſagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum eſt; opiferque per orbem
Dicor; & herbarum ſubjecta potentia nobis.
Hei mihi, quod nullis amor eſt medicabilis herbis:
Nec proſunt domino, quæ proſunt omnibus, artes!
Plura locuturum timido Peneia curſu
Fugit; cumque ipſo verba imperfecta reliquit:
Tum quoque viſa decens. nudabant corpora venti,
Obviaque adverſas vibrabant flamina veſtes;
Et levis impexos retro dabat aura capillos:
Auctaque forma fuga eſt. ſed enim non ſuſtinet ultra
Perdere blanditias juvenis Deus: utque movebat
Ipſe Amor, admiſſo ſequitur veſtigia paſſu.
Ut canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
Vidit; & hic prædam pedibus petit, ille ſalutem.
Alter inhæſuro ſimilis, jam jamque tenere
Sperat, & extento ſtringit veſtigia roſtro:
Alter in ambiguo eſt, an ſit deprenſus, & ipſis
Morſibus eripitur; tangentiaque ora relinquit.
Sic Deus, & virgo eſt: hic ſpe celer, illa timore.
Qui tamen inſequitur, pennis adjutus Amoris,
Ocior eſt, requiemque negat: tergoque fugaci
Imminet; & crinem ſparſum cervicibus afflat.
Viribus abſumtis expalluit illa: citæque
Victa labore fugæ, ſpectans Peneidas undas,
Fer, pater, inquit, opem; ſi flumina numen habetis.
Qua nimium placui, tellus, aut hiſce, vel iſtam,
Quæ facit ut lædar, mutando perde figuram.
Vix prece finita, torpor gravis alligat artus.
Mollia cinguntur tenui præcordia libro.
In frondem crines, in ramos brachia creſcunt:
Pes modo tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen obit: remanet nitor unus in illa.
Hanc quoque Phœbus amat: poſitaque in ſtipite dextra
Sentit adhuc trepidare novo ſub cortice pectus.
Complexuſque ſuis ramos, ut membra, lacertis,
Oſcula dat ligno: refugit tamen oſcula lignum.
Cui Deus, At conjux quoniam mea non potes eſſe,
Arbor eris certe, dixit, mea. ſemper habebunt
Te coma, te citharæ, te noſtræ, laure, pharetræ.
Tu ducibus Latiis aderis, cum læta triumphum
Vox canet; & longæ viſent Capitolia pompæ.
Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos
Ante fores ſtabis; mediamque tuebere quercum.
Utque meum intonſis caput eſt juvenile capillis;
Tu quoque perpetuos ſemper gere frondis honores.
Finierat Pæan. factis modo laurea ramis
Annuit: utque caput, viſa eſt agitaſſe cacumen.
Eſt nemus Hæmoniæ, prærupta quod undique claudit
Silva: vocant Tempe. per quæ Peneus ab imo
Effuſus Pindo ſpumoſis volvitur undis:
Dejectuque gravi tenues agitantia fumos
Nubila conducit, ſummaſque aſpergine ſilvas
Inpluit; & ſonitu plus quam vicina fatigat.
Hæc domus, hæ ſedes, hæc ſunt penetralia magni
Amnis: in hoc reſidens facto de cautibus antro,
Undis jura dabat, Nymphiſque colentibus undas.
Conveniunt illuc popularia flumina primum;
Neſcia gratentur, conſolenturne parentem,
Populifer Spercheos, & irrequietus Enipeus,
Apidanuſque ſenex, leniſque Amphryſos, & Æas.
Moxque amnes alii, qui, qua tulit impetus illos,
In mare deducunt feſſas erroribus undas.
Inachus unus abeſt: imoque reconditus antro
Fletibus auget aquas: natamque miſerrimus Io
Luget, ut amiſſam. neſcit vitane fruatur,
An ſit apud manes. ſed quam non invenit uſquam,
Eſſe putat nuſquam; atque animo pejora veretur.
Viderat a patrio redeuntem Jupiter Io
Flumine: &, O virgo Jove digna, tuoque beatum
Neſcio quem factura toro, pete, dixerat, umbras
Altorum nemorum (& nemorum monſtraverat umbras,)
Dum calet, & medio Sol eſt altiſſimus orbe.
Quod ſi ſola times latebras intrare ferarum;
Præſide tuta Deo nemorum ſecreta ſubibis:
Nec de plebe Deo; ſed qui cæleſtia magna
Sceptra manu teneo; ſed qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me. fugiebat enim. jam paſcua Lernæ,
Conſi-

Conſitaque arboribus Lircæa reliquerat arva;
Cum Deus inducta latas caligine terras
Occuluit, tenuitque fugam, rapuitque pudorem.
Interea medios Juno deſpexit in agros:
Et noctis faciem nebulas feciſſe volucres
Sub nitido mirata die; non fluminis illas
Eſſe, nec humenti ſentit tellure remitti:
Atque ſuus conjux, ubi ſit, circumſpicit; ut quæ
Deprenſi toties jam noſſet furta mariti.
Quem poſtquam cælo non repperit; Aut ego fallor,
Aut ego lædor, ait. delapſaque ab æthere ſummo
Conſtitit in terris; nebulaſque recedere juſſit.
Conjugis adventum præſenſerat; inque nitentem
Inachidos vultus mutaverat ille juvencam.
Bos quoque formoſa eſt. ſpeciem Saturnia vaccæ,
Quamquam invita, probat: nec non & cujus, & unde,
Quove ſit armento, veri quaſi neſcia, quærit.
Jupiter e terra genitam mentitur, ut auctor
Deſinat inquiri. petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? crudele, ſuos addicere amores:
Non dare, ſuſpectum. pudor eſt, qui ſuadeat illinc;
Hinc diſſuadet amor. victus pudor eſſet amore:
Sed leve ſi munus ſociæ generiſque torique
Vacca negaretur; poterat non vacca videri.
Pellice donata, non protinus exuit omnem
Diva metum; timuitque Jovem, & fuit anxia furti.
Donec Ariſtoridæ ſervandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat.
Inde ſuis vicibus capiebant bina quietem:
Cetera ſervabant, atque in ſtatione manebant.
Conſtiterat quocumque modo; ſpectabat ad Io,
Ante oculos Io, quamvis averſus, habebat.
Luce ſinit paſci: cum Sol tellure ſub alta eſt;
Claudit, & indigno circumdat vincula collo.
Frondibus arbuteis, & amara paſcitur herba:
Proque toro, terræ non ſemper gramen habenti
Incubat infelix; limoſaque flumina potat.
Illa etiam ſupplex Argo cum brachia vellet
Tendere; non habuit, quæ brachia tenderet Argo:
Conatoque queri mugitus edidit ore:
Pertimuitque ſonos, propriaque exterrita voce eſt.
Venit & ad ripas, ubi ludere ſæpe ſolebat,
Inachidas ripas: novaque ut conſpexit in unda
Cornua, pertimuit, ſeque externata refugit.
Naides ignorant, ignorat & Inachus ipſe,
Quæ ſit. at illa patrem ſequitur, ſequiturque ſorores:
Et patitur tangi, ſeque admirantibus offert.
Decerptas ſenior porrexerat Inachus herbas;
Illa manus lambit, patriiſque dat oſcula palmis;
Nec retinet lacrymas: &, ſi modo verba ſequantur,
Oret opem; nomenque ſuum, caſuſque loquatur.
Littera pro verbis, quam pes in pulvere ducit,
Corporis indicium mutati triſte peregit.
Me miſerum! exclamat pater Inachus: inque gementis
Cornibus, & niveæ pendens cervice juvencæ,
Me miſerum! ingeminat. tune es quæſita per omnes,
Nata, mihi terras? tu non inventa reperta
Luctus eras levior. retices: nec mutua noſtris
Dicta refers. alto tantum ſuſpiria promis
Pectore: quodque unum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos tædaſque parabam:
Speſque fuit generi mihi prima, ſecunda nepotum.
De grege nunc tibi vir, nunc de grege natus habendus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores:
Sed nocet eſſe Deum. præcluſaque janua leti
Æternum noſtros luctus extendit in ævum.

Talia mœrenti ſtellatus ſubmovet Argus,
Ereptamque patri diverſa in paſcua natam
Abſtrahit. ipſe procul montis ſublime cacumen
Occupat: unde ſedens partes ſpeculetur in omnes.
Nec Superum rector mala tanta Phoronidos ultra
Ferre poteſt: natumque vocat, quem lucida partu
Pleias enixa eſt: letoque det, imperat, Argum.
Parva mora eſt, alas pedibus, virgamque potenti
Somniferam ſumſiſſe manu, tegimenque capillis.
Hæc ubi diſpoſuit, patria Jove natus ab arce
Deſilit in terras. illic tegimenque removit,
Et poſuit pennas: tantummodo virga retenta eſt.
Hac agit, ut paſtor, per devia rura capellas,
Dum venit, adductas: & ſtructis cantat avenis.
Voce novæ captus cuſtos Junonius artis,
Quiſquis es, hoc poteras mecum conſidere ſaxo,
Argus ait: neque enim pecori fœcundior ullo
Herba loco eſt: aptamque vides paſtoribus umbram.
Sedit Atlantiades, & euntem multa loquendo
Detinuit ſermone diem: junctiſque canendo
Vincere arundinibus ſervantia lumina tentat.
Ille tamen pugnat molles evincere ſomnos:
Et, quamvis ſopor eſt oculorum parte receptus;
Parte tamen vigilat. quærit quoque, namque reperta
Fiſtula nuper erat, qua ſit ratione reperta.
Tum Deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naias una fuit. Nymphæ Syringa vocabant.
Non ſemel & Satyros eluſerat illa ſequentes,
Et quoſcumque Deos umbroſave ſilva, feraxve
Rus habet. Ortygiam ſtudiis ipſaque colebat
Virginitate Deam. ritu quoque cincta Dianæ
Falleret, & credi poſſet Latonia; ſi non
Corneus huic arcus, ſi non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat. redeuntem colle Lycæo
Pan videt hanc, pinuque caput præcinctus acuta,
Talia verba refert. reſtabat verba referre;
Et precibus ſpretis fugiſſe per avia Nympham;
Donec arenoſi placidum Ladonis ad amnem
Venerit. hic illi curſum impedientibus undis,
Ut ſe mutarent, liquidas oraſſe ſorores:
Panaque, cum prenſam ſibi jam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphæ calamos tenuiſſe paluſtres:
Dumque ibi ſuſpirat, motos in arundine ventos
Effeciſſe ſonum tenuem, ſimilemque querenti:
Arte nova vociſque Deum dulcedine captum,
Hoc mihi concilium tecum, dixiſſe, manebit:
Atque ita diſparibus calamis compagine ceræ
Inter ſe junctis nomen tenuiſſe puellæ.
Talia dicturus vidit Cyllenius omnes
Succubuiſſe oculos, adopertaque lumina ſomno.
Supprimit extemplo vocem: firmatque ſoporem,
Languida permulcens medicata lumina virga.
Nec mora; falcato nutantem vulnerat enſe,
Qua collo confine caput: ſaxoque cruentum
Dejicit; & maculat præruptam ſanguine cautem.
Arge, jaces: quodque in tot lumina lumen habebas,
Extinctum eſt: centumque oculos nox occupat una.
Excipit hos, volucriſque ſuæ Saturnia pennis
Collocat; & gemmis caudam ſtellantibus implet.
Protinus exarſit, nec tempora diſtulit iræ;
Horriferamque oculis animoque objecit Erinnyn
Pellicis Argolicæ, ſtimuloſque in pectora cæcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Ultimus immenſo reſtabas, Nile, labori.
Quem ſimul ac tetigit, poſitiſque in margine ripæ

Procubuit genibus, reſupinoque ardua collo,
Quos potuit, ſolos tollens ad ſidera vultus,
Et gemitu, & lacrimis, & luctiſono mugitu
Cum Jove viſa queri eſt, finemque orare malorum.
Conjugis ille ſuæ complexus colla lacertis,
Finiat ut pœnas tandem, rogat: Inque futurum
Pone metus, inquit, numquam tibi cauſſa doloris
Hæc erit: & Stygias jubet hoc audire paludes.
Ut lenita Dea eſt, vultus capit illa priores:
Fitque quod ante fuit. fugiunt e corpore ſetæ:
Cornua decreſcunt: fit luminis arctior orbis.
Contrahitur rictus: redeunt humerique manuſque:
Ungulaque in quinos dilapſa abſumitur ungues.
De bove nil ſupereſt, formæ niſi candor, in illa:
Officioque pedum Nymphe contenta duorum
Erigitur: metuitque loqui; ne more juvencæ
Mugiat: & timide verba intermiſſa retentat.
Nunc Dea linigera colitur celeberrima turba.
Huic Epaphus magni genitus de ſemine tandem
Creditur eſſe Jovis: perque urbes juncta parenti
Templa tenet. fuit huic animis æqualis & annis
Sole ſatus Phaethon: quem quondam magna loquentem,
Nec ſibi cedentem, Phœboque parente ſuperbum,
Non tulit Inachides: Matrique, ait, omnia demens
Credis; & es tumidus genitoris imagine falſi.
Erubuit Phaethon, iramque pudore repreſſit:
Et tulit ad Clymenen Epaphi convicia matrem.
Quoque magis doleas, genitrix, ait; ille ego liber,
Ille ferox tacui. pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuiſſe, & non potuiſſe refelli.
At tu, ſi modo ſum cæleſti ſtirpe creatus,
Ede notam tanti generis: meque aſſere cælo.
Dixit; & implicuit materno brachia collo:
Perque ſuum, Meropiſque caput, tædaſque ſororum,
Traderet oravit veri ſibi ſigna parentis.
Ambiguum, Clymene precibus Phaethontis, an ira
Mota magis dicti ſibi criminis; utraque cælo
Brachia porrexit: ſpectanſque ad lumina Solis,
Per jubar hoc, inquit, radiis inſigne coruſcis,
Nate, tibi juro, quod nos auditque videtque;
Hoc te, quem ſpectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole ſatum. ſi ficta loquor, neget ipſe videndum
Se mihi; ſitque oculis lux iſta noviſſima noſtris.
Nec longus patrios labor eſt tibi noſſe penates:
Unde oritur, terræ domus eſt contermina noſtræ.
Si modo fert animus; gradere: & ſcitabere ab ipſo.
Emicat extemplo lætus poſt talia matris
Dicta ſuæ Phaethon; & concipit æthera mente.
Æthiopaſque ſuos, poſitoſque ſub ignibus Indos
Sidereis, tranſit; patrioſque adit impiger ortus.

METAMORPHOSEON.

LIBER II.

Regia Solis erat ſublimibus alta columnis,
Clara micante auro flammaſque imitante pyropo:
Cujus ebur nitidum faſtigia ſumma tenebat:
Argenti bifores radiabant lumine valvæ.
Materiem ſuperabat opus. nam Mulciber illic
Æquora cælarat medias cingentia terras,
Terrarumque orbem, cælumque, quod imminet orbi.
Cæruleos habet unda Deos; Tritona canorum,
Proteaque ambiguum, balænarumque prementem
Ægæona ſuis immania terga lacertis,
Doridaque, & natas: quarum pars nare videntur,
Pars in mole ſedens virides ſiccare capillos;
Piſce vehi quædam. facies non omnibus una,
Nec diverſa tamen: qualem decet eſſe ſororum.
Terra viros, urbeſque gerit, ſilvaſque, feraſque,
Fluminaque, & nymphas, & cetera numina ruris.
Hæc ſuper impoſita eſt cæli fulgentis imago:
Signaque ſex foribus dextris, totidemque ſiniſtris.
Quo ſimul acclivo Clymeneia limite proles
Venit, & intravit dubitati tecta parentis;
Protinus ad patrios ſua fert veſtigia vultus:
Conſiſtitque procul. neque enim propiora ferebat
Lumina. purpurea velatus veſte ſedebat
In ſolio Phœbus claris lucente ſmaragdis.
A dextra, lævaque Dies, & Menſis, & Annus,
Sæculaque, & poſitæ ſpatiis æqualibus Horæ:
Verque novum ſtabat cinctum florente corona:
Stabat nuda Æſtas, & ſpicea ſerta gerebat.
Stabat & Autumnus calcatis ſordidus uvis.
Et glacialis Hyems canos hirſuta capillos.
Inde loco medius, rerum novitate paventem
Sol oculis juvenem, quibus aſpicit omnia, vidit.
Quæque viæ tibi cauſa? quid hac, ait, arce petiſti,
Progenies, Phaethon, haud inficianda parenti?
Ille refert, O lux immenſi publica mundi,
Phœbe pater, ſi das hujus mihi nominis uſum,
Nec falſa Clymene culpam ſub imagine celat;
Pignora da, genitor; per quæ tua vera propago
Credar; & hunc animis errorem detrahe noſtris.
Dixerat. at genitor circum caput omne micantes
Depoſuit radios; propiuſque accedere juſſit:
Amplexuque dato, Nec tu meus eſſe negari
Dignus es; & Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quoque minus dubites; quodvis pete munus: ut illud
Me tribuente feras. promiſſis teſtis adeſto
Dis juranda palus, oculis incognita noſtris.
Vix bene deſierat: currus rogat ille paternos,
Inque diem alipedum jus & moderamen equorum.
Pœnituit juraſſe patrem. qui terque quaterque
Concutiens illuſtre caput, Temeraria, dixit,
Vox mea facta tua eſt. utinam promiſſa liceret
Non dare! confiteor, ſolum hoc tibi, nate, negarem.
Diſſuadere licet. non eſt tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaethon; & quæ nec viribus iſtis
Munera conveniant, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non eſt mortale quod optas.
Plus etiam, quam quod Superis contingere fas ſit,
Neſcius affectas. placeat ſibi quiſque licebit;
Non tamen ignifero quiſquam conſiſtere in axe
Me valet excepto. vaſti quoque rector Olympi,
Qui fera terribili jaculatur fulmina dextra,
Non agat hos currus. & quid Jove majus habemus?
Ardua prima via eſt; & qua vix mane recentes
Enitantur equi: medio eſt altiſſima cælo;
Unde mare & terras ipſi mihi ſæpe videre
Fit timor, & pavida trepidat formidine pectus.
Ultima prona via eſt; & eget moderamine certo.
Tunc etiam, quæ me ſubjectis excipit undis,
Ne ferar in præceps, Tethys ſolet ipſa vereri.
Adde, quod aſſidua rapitur vertigine cælum;
Sideraque alta trahit, celerique volumine torquet.
Nitor in adverſum: nec me, qui cetera, vincit
Impetus: & rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus. quid agas? poteriſne rotatis
Obvius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forſitan & lucos illic urbeſque Deorum
Concipias animo, delubraque ditia donis

Eſſe.

Eſſe. per inſidias iter eſt, formaſque ferarum.
Utque viam teneas, nulloque errore traharis;
Per tamen adverſi gradieris cornua Tauri,
Hæmonioſque arcus, violentique ora Leonis,
Sævaque circuitu curvantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curvantem brachia Cancrum.
Nec tibi quadrupedes animoſos ignibus illis
Quos in pectore habent, quos ore & naribus efflant,
In promtu regere eſt. vix me patiuntur, ut acres
Incaluere animi; cervixque repugnat habenis.
At tu, funeſti ne ſim tibi muneris auctor,
Nate, cave: dum reſque ſinit, tua corrige vota.
Scilicet, ut noſtro genitum te ſanguine credas,
Pignora certa petis. do pignora certa timendo:
Et patrio pater eſſe metu probor. aſpice vultus
Ecce meos: utinamque oculos in pectora poſſes
Inſerere, & patrias intus deprendere curas!
Denique quidquid habet dives circumſpice mundus:
Eque tot ac tantis cæli terræque mariſque
Poſce bonis aliquid: nullam patiere repulſam.
Deprecor hoc unum; quod vero nomine pœna,
Non honor eſt. pœnam, Phaethon, pro munere poſcis.
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita; dabitur [Stygias juravimus undas]
Quodcumque optaris: ſed tu ſapientius opta.
Finierat monitus. dictis tamen ille repugnat:
Propoſitumque tenet: flagratque cupidine currus.
Ergo, qua licuit genitor cunctatus, ad altos
Deducit juvenem Vulcania munera currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea ſummæ
Curvatura rotæ; radiorum argenteus ordo.
Per juga chryſolithi, poſitæque ex ordine gemmæ,
Clara repercuſſo reddebant lumina Phœbo.
Dumque ea magnanimus Phaethon miratur, opuſque
Perſpicit: ecce vigil rutilo pateſecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena roſarum
Atria. diffugiunt ſtellæ: quarum agmina cogit
Lucifer, & cæli ſtatione noviſſimus exit.
At pater ut terras, mundumque rubeſcere vidit,
Cornuaque extremæ velut evaneſcere Lunæ;
Jungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Juſſa Deæ celeres peragunt: ignemque vomentes
Ambroſiæ ſucco ſaturos præſepibus altis
Quadrupedes ducunt; adduntque ſonantia fræna.
Tum pater ora ſui ſacro medicamine nati
Contigit; & rapidæ fecit patientia flammæ.
Impoſuitque comæ radios: præſagaque luctus
Pectore ſollicito repetens ſuſpiria, dixit:
Si potes hic ſaltem monitis parere paternis;
Parce, puer, ſtimulis; & fortius utere loris.
Sponte ſua properant. labor eſt inhibere volentes.
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
Sectus in obliquum eſt lato curvamine limes.
Zonarumque trium contentus fine polumque
Effugito auſtralem, junctamque aquilonibus Arcton.
Hac ſit iter: manifeſta rotæ veſtigia cernes.
Utque ferant æquos & cælum & terra calores,
Nec preme, nec ſummum molire per æthera currum.
Altius egreſſus cæleſtia tecta cremabis;
Inferius terras: medio tutiſſimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet in anguem,
Neve ſiniſterior preſſam rota ducat ad aram:
Inter utrumque tene. Fortunæ cetera mando;
Quæ juvet, & melius, quam tu tibi, conſulat opto.
Dum loquor; Heſperio poſitas in littore metas
Humida nox tetigit. non eſt mora libera nobis:
Poſcimur. effulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu: vel, ſi mutabile pectus
Eſt tibi, conſiliis, non curribus, utere noſtris:
Dum potes; & ſolidis etiamnum ſedibus adſtas;
Dumque male optatos nondum premis inſcius axes.
Quæ tutus ſpectes, ſine me dare lumina terris.
Occupat ille levem juvenili corpore currum:
Statque ſuper; manibuſque datas contingere habenas
Gaudet; & invito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyroeis, & Eous, & Æthon,
Solis equi, quartuſque Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibuſque repagula pulſant.
Quæ poſtquam Tethys, fatorum ignara nepotis,
Reppulit; & facta eſt immenſi copia mundi;
Corripuere viam, pedibuſque per aera motis
Obſtantes ſindunt nebulas, penniſque levati
Prætereunt ortos iſdem de partibus Euros.
Sed leve pondus erat; nec quod cognoſcere poſſent
Solis equi: ſolitaque jugum gravitate carebat.
Utque labant curvæ juſto ſine pondere naves,
Perque mare inſtabiles nimia levitate feruntur;
Sic onere aſſueto vacuos dat in aera ſaltus,
Succutiturque alte, ſimiliſque eſt currus inani.
Quod ſimulac ſenſere; ruunt, tritumque relinquunt
Quadrijugi ſpatium: nec, quo prius, ordine currunt.
Ipſe pavet; nec qua commiſſas flectat habenas,
Nec ſcit qua ſit iter: nec, ſi ſciat, imperet illis.
Tum primum radiis gelidi caluere Triones,
Et vetito fruſtra tentarunt æquore tingi.
Quæque polo poſita eſt glaciali proxima ſerpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis ulli;
Incaluit: ſumſitque novas fervoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugiſſe, Boote;
Quamvis tardus eras, & te tua plauſtra tenebant.
Ut vero ſummo deſpexit ab æthere terras
Infelix Phaethon, penitus penituſque patentes;
Palluit, & ſubito genua intremuere timore:
Suntque oculis tenebræ per tantum lumen obortæ.
Et jam mallet equos numquam tetigiſſe paternos:
Jamque agnoſſe genus piget, & valuiſſe rogando:
Jam Meropis dici cupiens; ita fertur, ut acta
Præcipiti pinus Borea, cui victa remiſit
Fræna ſuus rector, quam Dis votiſque reliquit.
Quid faciat? multum cæli poſt terga relictum:
Ante oculos plus eſt. animo metitur utrumque.
Et modo, quos illi fato contingere non eſt,
Proſpicit occaſus: interdum reſpicit ortus.
Quidque agat ignarus, ſtupet: & nec fræna remittit,
Nec retinere valet: nec nomina novit equorum.
Sparſa quoque in vario paſſim miracula cælo,
Vaſtarumque videt trepidus ſimulacra ferarum.
Eſt locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
Scorpios; & cauda flexiſque utrinque lacertis
Porrigit in ſpatium ſignorum membra duorum.
Hunc puer ut nigri madidum ſudore veneni
Vulnera curvata minitantem cuſpide vidit;
Mentis inops, gelida formidine lora remiſit.
Quæ poſtquam ſummum tetigere jacentia tergum,
Exſpatiantur equi: nulloque inhibente per auras
Ignotæ regionis eunt; quaque impetus egit,
Hac ſine lege ruunt: altoque ſub æthere fixis
Incurſant ſtellis, rapiuntque per avia currum.
Et modo ſumma petunt, modo per decliva, viaſque
Præcipites ſpatio terræ propiore feruntur.
Inferiuſque ſuis fraternos currere Luna
Admiratur equos: ambuſtaque nubila fumant.

Corri-

Corripitur flammis, ut quæque altiſſima, tellus;
Fiſſaque agit rimas, & ſuccis aret ademtis.
Pabula caneſcunt: cum frondibus uritur arbos:
Materiamque ſuo præbet ſeges arida damno.
Parva queror. magnæ pereunt cum mœnibus urbes:
Cumque ſuis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt. ſilvæ cum montibus ardent.
Ardet Athos, Tauruſque Cilix, & Tmolus, & Oete,
Et nunc ſicca, prius celeberrima fontibus, Ide,
Virgineuſque Helicon, & nondum Oeagrius Hæmos,
Ardet in immenſum geminatis ignibus Ætne,
Parnaſuſque biceps, & Eryx, & Cynthus, & Othrys,
Et tandem Rhodope nivibus caritura, Mimaſque,
Dindymaque, & Mycale, natuſque ad ſacra Cithæron.
Nec proſunt Scythiæ ſua frigora: Caucaſus ardet,
Oſſaque cum Pindo, majorque ambobus Olympus:
Aeriæque Alpes, & nubifer Apenninus.
Tunc vero Phaethon cunctis e partibus orbem
Aſpicit accenſum: nec tantos ſuſtinet æſtus:
Ferventeſque auras, velut e fornace profunda,
Ore trahit, curruſque ſuos candeſcere ſentit.
Et neque jam cineres ejectatamque favillam
Ferre poteſt, calidoque involvitur undique fumo.
Quoque eat, aut ubi ſit, picea caligine tectus
Neſcit; & arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sanguine tum credunt in corpora ſumma vocato,
Æthiopum populos nigrum traxiſſe colorem.
Tum facta eſt Libye raptis humoribus æſtu
Arida; tum Nymphæ paſſis fonteſque lacuſque
Deflevere comis. quæritur Bœotia Dircen,
Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
Nec ſortita loco diſtantes flumina ripas
Tuta manent: mediis Tanais fumavit in undis,
Peneoſque ſenex, Theutranteuſque Caicus,
Et celer Iſmenos, cum Phocaico Erymantho,
Arturuſque iterum Xanthus, flavuſque Lycormas,
Quique recurvatis ludit Mæandros in undis;
Mygdoniuſque Melas, & Tænarius Eurotas.
Arſit & Euphrates Babylonius, arſit Orontes,
Thermodonque citus, Gangeſque, & Phaſis, & Iſter.
Æſtuat Alpheos: ripæ Spercheides ardent:
Quodque ſuo Tagus amne vehit, fluit ignibus aurum.
Et, quæ Mæonias celebrarant carmine ripas,
Flumineæ volucres medio caluere Cayſtro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitque caput, quod adhuc latet. oſtia ſeptem
Pulverulenta vacant ſeptem ſine flumine valles.
Fors eadem Iſmarios Hebrum cum Strymone ſiccat,
Heſperioſque amnes, Rhenum, Rhodanumque, Padumque,
Cuique fuit rerum promiſſa potentia, Tybrin.
Diſſilit omne ſolum: penetratque in Tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum conjuge Regem.
Et mare contrahitur: ſiccæque eſt campus arenæ,
Quod modo pontus erat: quoſque altum texerat æquor,
Exſiſtunt montes, & ſparſas Cycladas augent.
Ima petunt piſces: nec ſe ſuper æquora curvi
Tollere conſuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum ſummo reſupina profundo
Exanimata natant. ipſum quoque Nerea fama eſt,
Doridaque, & natas, tepidis latuiſſe ſub antris.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exſerere auſus erat: ter non tulit aeris æſtus.
Alma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto,
Inter aquas pelagi, contractos undique fontes,
Qui ſe condiderant in opacæ viſcera matris;
Suſtulit omniferos collo tenus arida vultus:
Oppoſuitque manum fronti: magnoque tremore
Omnia concutiens paullum ſubſedit, & infra,
Quam ſolet eſſe, fuit: ſiccaque ita voce locuta eſt:
Si placet hoc, meruique, quid o tua fulmina ceſſant,
Summe Deum? liceat perituræ viribus ignis,
Igne perire tuo, clademque auctore levare.
Vix equidem fauces hæc ipſa in verba reſolvo.
(Preſſerat ora vapor.) toſtos en aſpice crines,
Inque oculis tantum, tantum ſuper ora favillæ.
Hoſne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
Officiique refers; quod adunci vulnera aratri,
Raſtrorumque fero, totoque exerceor anno?
Quod pecori frondes, alimentaque mitia fruges
Humano generi, vobis quod thura miniſtro?
Sed tamen exitium fac me meruiſſe: quid undæ,
Quid meruit frater? cur illi tradita ſorte
Æquora decreſcunt, & ab æthere longius abſunt?
Quod ſi nec fratris, nec te mea gratia tangit;
At cæli miſerere tui. circumſpice utrumque;
Fumat uterque polus: quos ſi vitiaverit ignis,
Atria veſtra ruent. Atlas en ipſe laborat:
Vixque ſuis humeris candentem ſuſtinet axem.
Si freta, ſi terræ pereunt, ſi regia cæli;
In chaos antiquum confundimur. eripe flammis,
Si quid adhuc ſupereſt: & rerum conſule ſummæ.
Dixerat hæc Tellus: neque enim tolerare vaporem
Ulterius potuit, nec dicere plura: ſuumque
Rettulit os in ſe, propioraque manibus antra.
At pater omnipotens Superos teſtatus, & ipſum,
Qui dederat currus, niſi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi; ſummam petit arduus arcem;
Unde ſolet latis nubes inducere terris:
Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina jactat.
Sed neque, quas poſſet terris inducere, nubes
Tunc habuit: nec, quos cælo dimitteret, imbres.
Intonat: & dextra libratum fulmen ab aure
Miſit in aurigam: pariterque animaque rotiſque
Expulit, & ſævis compeſcuit ignibus ignes.
Conſternantur equi: & ſaltu in contraria facto
Colla jugo excutiunt, abruptaque lora relinquunt.
Illic frena jacent, illic temone revulſus
Axis; in hac radii fractarum parte rotarum:
Sparſaque ſunt late laceri veſtigia currus.
At Phaethon, rutilos flamma populante capillos,
Volvitur in præceps, longoque per aera tractu
Fertur; ut interdum de cælo ſtella ſereno,
Etſi non cecidit, potuit cecidiſſe videri.
Quem procul a patria diverſo maximus orbe
Excipit Eridanus: ſpumantiaque abluit ora.
Naides Heſperiæ trifida fumantia flamma
Corpora dant tumulo: ſignantque hoc carmine ſaxum.
Hic ſitus eſt Phaethon, currus auriga paterni:
Quem ſi non tenuit, magnis tamen excidit auſis.
Nam pater obductos luctu miſerabilis ægro
Condiderat vultus: &, ſi modo credimus, unum
Iſſe diem ſine Sole ferunt. incendia lumen
Præbebant; aliquiſque malo fuit uſus in illo.
At Clymene poſtquam dixit, quæcumque fuerunt
In tantis dicenda malis; lugubris & amens,
Et laniata ſinus totum percenſuit orbem:
Exanimeſque artus primo, mox oſſa requirens,
Repperit oſſa tamen peregrina condita ripa.
Incubuitque loco, nomenque in marmore lectum
Perfudit lacrimis, & aperto pectore fovit.
Nec minus Heliades fletus, &, inania morti
Munera, dant lacrimas: & cæſæ pectora palmis

Non

Non auditurum miſeras Phaethonta querelas
Nocte dieque vocant: adſternunturque ſepulcro.
Luna quater junctis implerat cornibus orbem:
Illæ more ſuo (nam morem fecerat uſus.)
Plangorem dederant. e queis Phaethuſa ſororum
Maxima, cum vellet terræ procumbere, queſta eſt
Diriguiſſe pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie; ſubita radice retenta eſt.
Tertia cum crinem manibus laniare pararet;
Avellit frondes. hæc ſtipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos ſua brachia ramos.
Dumque ea mirantur; complectitur inguina cortex:
Perque gradus uterum, pectuſque, humeroſque, manuſque
Ambit: & exſtabant tantum ora vocantia matrem.
Quid faciat mater: niſi, quo trahat impetus illam,
Huc eat, atque illuc? &, dum licet, oſcula jungat?
Non ſatis eſt. truncis avellere corpora tentat,
Et teneros manibus ramos abrumpere: at inde
Sanguineæ manant, tamquam de vulnere, guttæ.
Parce, precor, mater, quæcumque eſt ſaucia, clamat:
Parce, precor: noſtrum laniatur in arbore corpus.
Jamque vale. cortex in verba noviſſima venit.
Inde fluunt lacrimæ: ſtillataque ſole rigeſcunt
De ramis electra novis: quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit geſtanda Latinis.
Adfuit huic monſtro proles Stheneleia Cycnus,
Qui tibi materno quamvis a ſanguine junctus,
Mente tamen, Phaethon, propior fuit. ille relicto
(Nam Ligurum populos, & magnas rexerat urbes)
Imperio ripas virides amnemque querelis
Eridanum implerat, ſilvamque ſororibus auctam:
Cum vox eſt tenuata viro: canæque capillos
Diſſimulant plumæ: collumque a pectore longum
Porrigitur, digitoſque ligat junctura rubentes:
Penna latus veſtit: tenet os ſine acumine roſtrum:
Fit nova Cycnus avis. nec ſe cæloque Jovique
Credit, ut injuſte miſſi memor ignis ab illo.
Stagna colit, patuloſque lacus: ignemque peroſus,
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.
Squallidus interea genitor Phaethontis, & expers
Ipſe ſui decoris, qualis, cum deficit orbem,
Eſſe ſolet: lucemque odit, ſeque ipſe, diemque:
Datque animum in luctus; & luctibus adjicit iram:
Officiumque negat mundo. Satis, inquit, ab ævi
Sors mea principiis fuit irrequieta: pigetque
Actorum ſine fine mihi, ſine honore, laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus.
Si nemo eſt, omneſque Dei non poſſe fatentur;
Ipſe agat: ut ſaltem, dum noſtras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tum ſciet, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruiſſe necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumſtant omnia Solem
Numina: neve velit tenebras inducere rebus,
Supplice voce rogant. miſſos quoque Jupiter ignes
Excuſat, precibuſque minas regaliter addit.
Colligit amentes, & adhuc terrore paventes,
Phœbus equos: ſtimuloque domans & verbere ſævit:
Sævit enim, natumque objectat, & imputat illis.
At pater omnipotens ingentia mœnia cæli
Circuit: &, ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat. quæ poſtquam firma, ſuique
Roboris eſſe videt: terras, hominumque labores
Perſpicit. Arcadiæ tamen eſt impenſior illi
Cura ſuæ. fonteſque, & nondum audentia labi
Flumina reſtituit. dat terræ gramina, frondes
Arboribus; læſaſque jubet revireſcere ſylvas.
Dum redit, itque frequens; in virgine Nonacrina
Hæſit: & accepti caluere ſub oſſibus ignes.
Non erat hujus opus lanam mollire trahendo;
Nec poſitu variare comas. ubi fibula veſtem,
Vitta coercuerat neglectos alba capillos,
Et modo leve manu jaculum, modo ſumſerat arcum:
Miles erat Phœbes: nec Mænalon attigit ulla
Gratior hac Triviæ. ſed nulla potentia longa eſt.
Ulterius medio ſpatium Sol altus habebat;
Cum ſubit illa nemus, quod nulla ceciderat ætas.
Exuit hic humero pharetram, lentoſque retendit
Arcus: inque ſolo, quod texerat herba, jacebat:
Et pictam poſita pharetram cervice premebat.
Jupiter ut vidit feſſam, & cuſtode vacantem:
Hoc certe conjux furtum mea neſciet, inquit;
Aut ſi reſcierit; ſunt o, ſunt jurgia tanti.
Protinus induitur faciem cultumque Dianæ:
Atque ait, O comitum virgo pars una mearum,
In quibus es venata jugis? de ceſpite virgo
Se levat: &, Salve numen, me judice, dixit,
Audiat ipſe licet, majus Jove. ridet, & audit;
Et ſibi præferri ſe gaudet; & oſcula jungit,
Nec moderata ſatis, nec ſic a virgine danda.
Qua venata foret ſilva narrare parantem
Impedit amplexu; nec ſe ſine crimine prodit.
Illa quidem contra, quantum modo femina poſſit,
(Aſpiceres utinam, Saturnia, mitior eſſes!)
Illa quidem pugnat: ſed quæ ſuperare puella,
Quiſque Jovem poterat? ſuperum petit æthera victor
Jupiter. huic odio nemus eſt, & conſcia ſylva.
Unde, pedem referens, pæne eſt oblita pharetram
Tollere cum telis, &, quem ſuſpenderat, arcum.
Ecce, ſuo comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediens, & cæde ſuperba ferarum,
Aſpicit hanc, viſamque vocat: clamata refugit;
Et timuit primo, ne Jupiter eſſet in illa.
Sed poſtquam pariter Nymphas incedere vidit;
Senſit abeſſe dolos: numerumque acceſſit ad harum.
Heu quam difficile eſt, crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo: nec, ut ante ſolebat,
Juncta Deæ lateri, nec toto eſt agmine prima:
Sed ſilet; & læſi dat ſigna rubore pudoris.
Et (niſi quod virgo eſt) poterat ſentire Diana
Mille notis culpam. Nymphæ ſenſiſſe feruntur.
Orbe reſurgebant Lunaria cornua nono;
Cum Dea venatrix, fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum: de quo cum murmure labens
Ibat, & attritas verſabat rivus arenas.
Ut loca laudavit; ſummas pede contigit undas.
His quoque laudatis, Procul eſt, ait, arbiter omnis:
Nuda ſuperfuſis tingamus corpora lymphis.
Parrhaſis erubuit. cunctæ velamina ponunt:
Una moras quærit: dubitanti veſtis ademta eſt:
Qua poſita nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitæ, manibuſque uterum celare volenti,
I procul hinc, dixit, nec ſacros pollue fontes,
Cynthia: deque ſuo juſſit ſecedere cœtu.
Senſerat hoc olim magni matrona Tonantis:
Diſtuleratque graves in idonea tempora pœnas.
Cauſa moræ nulla eſt: & jam puer Arcas (idipſum
Indoluit Juno) fuerat de pellice natus.
Quo ſimul obvertit ſævam cum lumine mentem;
Scilicet hoc unum reſtabat, adultera, dixit,
Ut fœcunda fores: fieretque injuria partu
Nota: Joviſque mei teſtatum dedecus eſſet.

Haud

Haud impune feres: adimam tibi nempe figuram;
Qua tibi, quaque places noſtro, importuna, marito,
Dixit: &, adverſa prenſis a fronte capillis,
Stravit humi pronam. tendebat brachia ſupplex:
Brachia cœperunt nigris horreſcere villis,
Curvarique manus, & aduncos creſcere in ungues,
Officioque pedum fungi: laudataque quondam
Ora Jovi, lato fieri deformia rictu.
Neve preces animos, & verba ſuperflua flectant;
Poſſe loqui eripitur. vox iracunda, minaxque,
Plenaque terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen facta quoque manſit in urſa,
Aſſiduoque ſuos gemitu teſtata dolores,
Qualeſcumque manus ad cælum & ſidera tollit:
Ingratumque Jovem, nequeat cum dicere, ſentit.
Ah quoties, ſola non auſa quieſcere ſilva,
Ante domum, quondamque ſuis erravit in agris!
Ah quoties per ſaxa canum latratibus acta eſt!
Venatrixque metu venantum territa fugit!
Sæpe feris latuit viſis, oblita quid eſſet:
Urſaque conſpectos in montibus horruit urſos:
Pertimuitque lupos; quamvis pater eſſet in illis.
Ecce Lycaoniæ proles ignara parenti
Arcas adeſt, ter quinque fere natalibus actis.
Dumque feras ſequitur; dum ſaltus eligit aptos,
Nexilibuſque plagis ſilvas Erymanthidas ambit;
Incidit in matrem, quæ reſtitit Arcade viſo;
Et cognoſcenti ſimilis fuit. ille refugit:
Immotoſque oculos in ſe ſine fine tenentem
Neſcius extimuit: propiuſque accedere aventi
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo.
Arcuit omnipotens: pariterque ipſoſque nefaſque
Suſtulit: & celeri raptos per inania vento
Impoſuit cælo, vicinaque ſidera fecit.
Intumuit Juno, poſtquam inter ſidera pellex
Fulſit: & ad canam deſcendit in æquora Tethyn,
Oceanumque ſenem; quorum reverentia movit
Sæpe Deos: cauſamque viæ ſcitantibus infit:
Quæritis æthereis quare regina Deorum
Sedibus huc adſim? pro me tenet altera cælum.
Mentiar, obſcurum niſi nox cum fecerit orbem,
Nuper honoratas ſummo mea vulnera cælo
Videritis ſtellas illic, ubi Circulus axem
Ultimus extremum ſpatioque breviſſimus ambit.
Eſt vero, cur quis Junonem lædere nolit;
Offenſamque tremat; quæ proſim ſola nocendo?
En ego quantum egi! quam vaſta potentia noſtra eſt!
Eſſe hominem vetui: facta eſt Dea. ſic ego pœnas
Sontibus impono: ſic eſt mea magna poteſtas.
Vindicet antiquam faciem, vultuſque ferinos
Detrahat; Argolica quod in ante Phoronide fecit.
Cur non & pulſa ducat Junone, meoque
Collocet in thalamo, ſocerumque Lycaona ſumat?
At vos ſi læſæ contemtus tangit alumnæ,
Gurgite cæruleo ſeptem prohibete Triones:
Sideraque in cælo ſtupri mercede recepta
Pellite: ne puro tingatur in æquore pellex.
Di maris annuerant. habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pavonibus aera pictis:
Tam nuper pictis cæſo pavonibus Argo;
Quam tu nuper eras, cum candidus ante fuiſſes,
Corve loquax, ſubito nigrantes verſus in alas.
Nam fuit hæc quondam niveis argentea pennis
Ales, ut æquaret totas ſine labe columbas:
Nec ſervaturis vigili Capitolia voce
Cederet anſeribus, nec amanti flumina cycno.
Lingua fuit damno: lingua faciente loquaci,
Qui color albus erat, nunc eſt contrarius albo.
Pulcrior in tota, quam Lariſſæa Coronis,
Non fuit Hæmonia. placuit tibi, Delphice, certe;
Dum vel caſta fuit, vel inobſervata. ſed ales
Senſit adulterium Phœbeius: utque latentem
Detegeret culpam non exorabilis index,
Ad dominum tendebat iter: quem garrula motis
Conſequitur pennis, ſcitetur ut omnia, cornix.
Auditaque viæ cauſa, Non utile carpis,
Inquit, iter: ne ſperne meæ præſagia linguæ.
Quid fuerim, quid ſimque, vide: meritumque require;
Invenies nocuiſſe fidem. nam tempore quodam
Pallas Erichthonium, prolem ſine matre creatam,
Clauſerat Actæo texta de vimine ciſta:
Virginibuſque tribus gemino de Cecrope natis
Hanc legem dederat, ſua ne ſecreta viderent.
Abdita fronde levi denſa ſpeculabar ab ulmo,
Quid facerent. commiſſa duæ ſine fraude tuentur,
Pandroſos atque Herſe. timidas vocat una ſorores
Aglauros; nodoſque manu diducit. at intus
Infantemque vident, apporrectumque draconem.
Acta Deæ refero. pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicar tutela pulſa Minervæ;
Et ponar poſt noctis avem. mea pœna volucres
Admonuiſſe poteſt; ne voce pericula quærant.
At puto non ultro nec quidquam tale rogantem
Me petiit. ipſa licet hoc a Pallade quæras:
Quamvis irata eſt: non hoc irata negabit.
Nam me Phocaica clarus tellure Coroneus,
Nota loquor, genuit. fueramque ego regia virgo:
Divitibuſque procis (ne me contemne) petebar.
Forma mihi nocuit. nam dum per littora lentis
Paſſibus, ut ſoleo, ſumma ſpatiarer arena,
Vidit, & incaluit pelagi Deus: utque precando
Tempora cum blandis abſumſit inania verbis;
Vim parat, & ſequitur. fugio, denſumque relinquo
Littus, & in molli nequidquam laſſor arena.
Inde Deos, hominesque voco: nec contigit ullum
Vox mea mortalem. mota eſt pro virgine virgo,
Auxiliumque tulit. tendebam brachia cælo:
Brachia cœperunt levibus nigreſcere pennis.
Rejicere ex humeris veſtem molibar; at illa
Pluma erat; inque cutem radices egerat imas.
Plangere nuda meis conabar pectora palmis:
Sed neque jam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam: nec, ut ante, pedes retinebat arena:
Et ſumma tollebar humo. mox acta per auras
Evehor, & data ſum comes inculpata Minervæ.
Quid tamen hoc prodeſt, ſi diro facta volucris
Crimine Nyctimene noſtro ſucceſſit honori?
An, quæ per totam res eſt notiſſima Lesbon,
Non audita tibi eſt? patrium temeraſſe cubile
Nyctimenen? avis illa quidem: ſed conſcia culpæ
Conſpectum lucemque fugit, tenebriſque pudorem
Celat; & a cunctis expellitur æthere toto.
Talia dicenti, Tibi, ait, revocamina, corvus,
Sint precor iſta malo. nos vanum ſpernimus omen.
Nec cœptum dimittit iter: dominoque jacentem
Cum juvene Hæmonio vidiſſe Coronida narrat.
Laurea delapſa eſt audito crimine amantis:
Et pariter vultuſque Deo, plectrumque, colorque
Excidit. utque animus tumida fervebat ab ira;
Arma aſſueta capit; flexumque a cornibus arcum
Tendit: & illa ſuo toties cum pectore juncta
Indevitato trajecit pectora telo.

Iſta

Icta dedit gemitum, tractoque a vulnere ferro,
Candida puniceo perfudit membra cruore:
Et dixit, Potui pœnas tibi, Phœbe, dediſſe;
Sed peperiſſe prius. duo nunc moriemur in una.
Hactenus; & pariter vitam cum ſanguine fudit.
Corpus inane animæ frigus letale ſecutum eſt.
Pœnitet heu ſero pœnæ crudelis amantem:
Seque, quod audierit, quod ſic exarſerit, odit:
Odit avem, per quam crimen cauſſamque dolendi
Scire coactus erat: nervumque, arcumque, manumque
Odit; cumque manu temeraria tela ſagittas.
Collapſamque fovet: ſeraque ope vincere fata
Nititur; & medicas exercet inaniter artes.
Quæ poſtquam fruſtra tentata, rogumque parari
Senſit, & arſuros ſupremis ignibus artus;
Tum vero gemitus (neque enim cæleſtia tingi
Ora licet lacrimis) alto de corde petitos
Edidit: haud aliter, quam cum ſpectante juvenca
Lactentis vituli, dextra libratus ab aure,
Tempora diſcuſſit claro cava malleus ictu.
Ut tamen ingratos in pectora fudit odores:
Et dedit amplexus, injuſtaque juſta peregit:
Non tulit in cineres labi ſua Phœbus eoſdem
Semina: ſed natum flammis uteroque parentis
Eripuit; geminique tulit Chironis in antrum.
Sperantemque ſibi non falſæ præmia linguæ
Inter aves albas vetuit conſidere corvum.
Semifer interea divinæ ſtirpis alumno
Lætus erat; miſtoque oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
Filia Centauri: quam quondam Nympha Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocavit
Ocyroen. non hæc artes contenta paternas
Edidiciſſe fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo ubi fatidicos concepit mente furores,
Incaluitque Deo, quem clauſum pectore habebat;
Aſpicit infantem, Totique ſalutifer orbi
Creſce puer, dixit: tibi ſe mortalia ſæpe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademtas
Fas erit. idque ſemel Dis indignantibus auſus,
Poſſe dare hoc iterum flamma prohibebere avita:
Eque Deo corpus fies exſangue; Deuſque,
Qui modo corpus eras: & bis tua fata novabis.
Tu quoque, care pater, non jam mortalis, & ævis
Omnibus ut maneas, naſcendi lege creatus;
Poſſe mori cupies tum, cum cruciabere diræ
Sanguine ſerpentis per ſaucia membra recepto.
Teque ex æterno patientem numina mortis
Efficient: tripliceſque Deæ tua fila reſolvent.
Reſtabat fatis aliquid: ſuſpirat ab imis
Pectoribus, lacrimæque genis labuntur obortæ:
Atque ita, Prævertunt, inquit, me fata; vetorque
Plura loqui; vociſque meæ præcluditur uſus.
Non fuerant artes tanti, quæ numinis iram
Contraxere mihi. mallem neſciſſe futura.
Jam mihi ſubducі facies humana videtur:
Jam cibus herba placet: jam latis currere campis
Impetus eſt in equam, cognataque corpora vertor.
Tota tamen quare? pater eſt mihi nempe biformis.
Talia dicenti pars eſt extrema querelæ
Intellecta parum: confuſaque verba fuere.
Mox nec verba quidem, nec equæ ſonus ille videtur;
Sed ſimulantis equam: parvoque in tempore certos
Edidit hinnitus: & brachia movit in herbas.
Tum digiti coeunt; & quinos alligat ungues
Perpetuo cornu levis ungula: creſcit & oris,
Et colli ſpatium: longæ pars maxima pallæ
Cauda fit. utque vagi crines per colla jacebant,
In dextras abiere jubas: pariterque novata eſt
Et vox & facies. nomen quoque monſtra dedere.
Flebat, opemque tuam fruſtra Philyreius heros,
Delphice, poſcebat. ſed nec reſcindere magni
Iuſſa Jovis poteras: nec, ſi reſcindere poſſes,
Tunc aderas. Elin Meſſeniaque arva colebas.
Illud erat tempus, quo te paſtoria pellis
Texit; onuſque fuit baculum ſilveſtre ſiniſtræ:
Alterius, diſpar ſeptenis fiſtula cannis.
Dumque amor eſt curæ, dum te tua fiſtula mulcet;
Incuſtoditæ Pylios memorantur in agros
Proceſſiſſe boves. videt has Atlantide Maia
Natus; & arte ſua ſilvis occultat abactas.
Senſerat hoc furtum nemo, niſi notus in illo
Rure ſenex. Battum vicinia tota vocabant.
Divitis hic ſaltus, herboſaque paſcua Nelei,
Nobiliumque greges cuſtos ſervabat equarum.
Hunc timuit, blandaque manu ſeduxit: &, Eia,
Quiſquis es, hoſpes, ait, ſi forte armenta requiret
Hæc aliquis, vidiſſe nega. neu gratia facto
Nulla rependatur, nitidam cape præmia vaccam.
Et dedit. accepta voces has reddidit hoſpes:
Tutus eas; lapis iſte prius tua furta loquatur.
Et lapidem oſtendit. ſimulat Jove natus abire.
Mox redit: &, verſa pariter cum voce figura,
Ruſtice, vidiſti ſi quas hoc limite, dixit,
Ire boves; fer opem: furtoque ſilentia deme.
Juncta ſuo pretium dabitur tibi femina tauro.
At ſenior, poſtquam merces geminata, Sub illis
Montibus, inquit, erunt. & erant ſub montibus illis.
Riſit Atlantiades: &, Me mihi, perfide, prodis?
Me mihi prodis? ait. perjuraque pectora vertit
In durum ſilicem; qui nunc quoque dicitur Index:
Inque nihil merito vetus eſt infamia ſaxo.
Hinc ſe ſuſtulerat paribus caducifer alis:
Munychioſque volans agros, gratamque Minervæ
Deſpectabat humum, cultique arbuſta Lycæi.
Illa forte die caſtæ de more puellæ
Vertice ſuppoſito feſtas in Palladis arces
Pura coronatis portabant ſacra caniſtris.
Inde revertentes Deus aſpicit ales: iterque
Non agit in rectum; ſed in orbem curvat eumdem.
Ut volucris viſis rapidiſſima miluus extis,
Dum timet, & denſi circumſtant ſacra miniſtri,
Flectitur in gyrum; nec longius audet abire:
Spemque ſuam motis avidus circumvolat alis.
Sic ſuper Actæas agilis Cyllenius arces
Inclinat curſus, & eaſdem circinat auras.
Quanto ſplendidior, quam cetera ſidera, fulget
Lucifer; & quanto te, Lucifer, aurea Phœbe;
Tanto virginibus præſtantior omnibus Herſe
Ibat: eratque decus pompæ, comitumque ſuarum.
Obſtupuit forma Jove natus: & æthere pendens
Non ſecus exarſit, quam cum balearica plumbum
Funda jacit. volat illud, & incandeſcit eundo:
Et quos non habuit, ſub nubibus invenit, ignes.
Vertit iter; cæloque petit diverſa relicto:
Nec ſe diſſimulat; tanta eſt fiducia formæ.
Quæ quamquam juſta eſt; cura tamen adjuvat illam:
Permulcetque comas, chlamydemque, ut pendeat apte,
Collocat: ut limbus, totumque appareat aurum:
Ut teres in dextra, qua ſomnos ducit, & arcet,
Virga ſit: ut terſis niteant talaria plantis.
Pars ſecreta domus ebore, & teſtudine cultos

Tres habuit thalamos. quorum tu, Pandroſe, dextrum,
Aglauros lævum, medium poſſederat Herſe.
Quæ tenuit lævum, venientem prima notavit
Mercurium: nomenque Dei ſcitarier auſa eſt,
Et cauſam adventus. cui ſic reſpondit Atlantis
Pleioneſque nepos: Ego ſum, qui juſſa per auras
Verba patris porto. pater eſt mihi Jupiter ipſe.
Nec fingam cauſſas. tu tantum fida ſorori
Eſſe velis, proliſque meæ matertera dici.
Herſe cauſſa viæ. faveas oramus amanti.
Adſpicit hunc oculis iſdem, quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flavæ ſecreta Minervæ:
Proque miniſterio magni ſibi ponderis aurum
Poſtulat. interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hanc torvi Dea bellica luminis orbem,
Et tanto penitus traxit ſuſpiria motu,
Ut pariter pectus, poſitamque in pectore forti
Ægida concuteret. ſubit, hanc arcana profana
Detexiſſe manu tum, cum ſine matre creatam
Lemnicolæ ſtirpem contra data fœdera vidit:
Et gratamque Deo fore jam, gratamque ſorori:
Et ditem ſumto, quod avara popoſcerit, auro.
Protinus Invidiæ nigro ſqualentia tabo
Tecta petit. domus eſt imis in vallibus antri
Abdita, ſole carens, non ulli pervia vento;
Triſtis, & ignavi pleniſſima frigoris; & quæ
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.
Huc ubi pervenit belli metuenda virago;
Conſtitit ante domum, (neque enim ſuccedere tectis
Fas habet) & poſtes extrema cuſpide pulſat.
Concuſſæ patuere fores. videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta ſuorum,
Invidiam: viſaque oculos avertit. at illa
Surgit humo pigra: ſemeſarumque relinquit
Corpora ſerpentum: paſſuque incedit inerti.
Utque Deam vidit formaque armiſque decoram;
Ingemuit: vultumque ima ad ſuſpiria duxit.
Pallor in ore ſedet: macies in corpore toto:
Nuſquam recta acies: livent rubigine dentes:
Pectora felle virent: lingua eſt ſuffuſa veneno.
Riſus abeſt; niſi quem viſi movere dolores.
Nec fruitur ſomno, vigilacibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabeſcitque videndo,
Succeſſus hominum: carpitque & carpitur una:
Suppliciumque ſuum eſt. quamvis tamen oderat illam;
Talibus adfata eſt breviter Tritonia dictis:
Infice tabe tua natarum Cecropis unam.
Sic opus eſt. Aglauros ea eſt. haud plura locuta
Fugit; & impreſſa tellurem reppulit haſta.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens;
Murmura parva dedit; ſucceſſurumque Minervæ
Indoluit: baculumque capit; quod ſpinea totum
Vincula cingebant: adopertaque nubibus atris,
Quacumque ingreditur, florentia proterit arva,
Exuritque herbas, & ſumma cacumina carpit:
Afflatuque ſuo populos, urbeſque, domoſque
Polluit: & tandem Tritonida conſpicit arcem;
Ingeniis, opibuſque, & feſta pace virentem:
Vixque tenet lacrimas; quia nil lacrimabile cernit.
Sed poſtquam thalamos intravit Cecrope natæ;
Juſſa facit: pectuſque manu ferrugine tincta
Tangit: & hamatis præcordia ſentibus implet.
Inſpiratque nocens virus: piceumque per oſſa
Diſſipat, & medio ſpargit pulmone, venenum.
Neve mali ſpatium cauſſæ per latius errent;
Germanam ante oculos, fortunatumque ſororis

Conjugium, pulcramque Deum ſub imagine ponit:
Cunctaque magna facit. quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur; & anxia nocte,
Anxia luce gemit; lentaque miſerrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto ſaucia ſole:
Feliciſque bonis non ſecius uritur Herſes;
Quam cum ſpinoſis ignis ſupponitur herbis;
Quæ neque dant flammas, lenique tepore cremantur.
Sæpe mori voluit; ne quidquam tale videret:
Sæpe velut crimen rigido narrare parenti.
Denique in adverſo venientem limine ſedit
Excluſura Deum. cui blandimenta, preceſque,
Verbaque jactanti mitiſſima, Deſine, dixit:
Hinc ego me non ſum niſi te motura repulſo.
Stemus, ait, pacto, velox Cyllenius, iſto:
Cælataſque fores virga patefecit. at illi
Surgere conanti partes, quaſcumque ſedendo
Flectimur, ignava nequeunt gravitate moveri.
Illa quidem recto pugnat ſe attollere trunco:
Sed genuum junctura riget, friguſque per ungues
Labitur; & pallent amiſſo ſanguine venæ.
Utque malum late ſolet immedicabile cancer
Serpere, & illæſas vitiatis addere partes;
Sic letalis hiems paulatim in pectora venit:
Vitaleſque vias, & reſpiramina clauſit.
Nec conata loqui eſt; nec, ſi conata fuiſſet,
Vocis haberet iter. ſaxum jam colla tenebat;
Oraque duruerant: ſignumque exſangue ſedebat.
Nec lapis albus erat. ſua mens infecerat illam.
Has ubi verborum pœnas mentiſque profanæ
Cepit Atlantiades; dictas a Pallade terras
Linquit, & ingreditur jactatis æthera pennis.
Sevocat hunc genitor; nec cauſam faſſus amoris,
Fide miniſter, ait, juſſorum nate meorum,
Pelle moram, ſolitoque celer delabere curſu:
Quæque tuam matrem tellus a parte ſiniſtra
Suſpicit, (indigenæ Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete: quodque procul montano gramine paſci
Armentum regale vides; ad littora verte.
Dixit: & expulſi jamdudum monte juvenci
Littora juſſa petunt: ubi magni filia regis
Ludere virginibus Tyriis comitata ſolebat.
Non bene conveniunt, nec in una ſede morantur,
Majeſtas & amor. ſceptri gravitate relicta,
Ille pater rectorque Deum; cui dextra triſulcis
Ignibus armata eſt, qui nutu concutit orbem;
Induitur tauri faciem: miſtuſque juvencis
Mugit, & in teneris formoſus obambulat herbis.
Quippe color nivis eſt; quam nec veſtigia duri
Calcavere pedis, nec ſolvit aquaticus Auſter.
Colla toris extant: armis palearia pendent:
Cornua parva quidem; ſed quæ contendere poſſis
Facta manu, puraque magis perlucida gemma.
Nullæ in fronte minæ; nec formidabile lumen:
Pacem vultus habet. miratur Agenore nata,
Quod tam formoſus, quod prælia nulla minetur.
Sed, quamvis mitem, metuit contingere primo.
Mox adit: & flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans: &, dum veniat ſperata voluptas,
Oſcula dat manibus. vix ah, vix cetera differt.
Et nunc alludit, viridique exſultat in herba:
Nec latus in fulvis niveum deponit arenis.
Paulatimque metu demto, modo pectora præbet
Virginea plaudenda manu; modo cornua ſertis
Impedienda novis. auſa eſt quoque regia virgo,
Neſcia quem premeret, tergo conſidere tauri.

Cum Deus a terra, ſiccoque a littore, ſenſim
Falſa pedum primis veſtigia ponit in undis.
Inde abit ulterius, mediique per æquora ponti
Fert prædam. pavet hæc: littuſque ablata relictum
Reſpicit: & dextra cornum tenet; altera dorſo
Impoſita eſt: tremulæ ſinuantur flamine veſtes.

METAMORPHOSEON

LIBER III.

JAmque Deus poſita fallacis imagine tauri,
Se confeſſus erat; Dictæaque rura tenebat.
Cum pater ignarus Cadmo perquirere raptam
Imperat: & pœnam, ſi non invenerit, addit
Exſilium, facto pius & ſceleratus eodem.
Orbe pererrato (quis enim deprendere poſſit
Furta Jovis?) profugus patriamque iramque parentis
Vitat Agenorides; Phœbique oracula ſupplex
Conſulit: &, quæ ſit tellus habitanda, requirit.
Bos tibi, Phœbus ait, ſolis occurret in arvis,
Nullum paſſa jugum, curvique immunis aratri.
Hac duce carpe vias: &, qua requieverit herba,
Mœnia fac condas: Bœotiaque illa vocato.
Vix bene Caſtalio Cadmus deſcenderat antro:
Incuſtoditam lente videt ire juvencam,
Nullum ſervitii ſignum cervice gerentem.
Subſequitur, preſſoque legit veſtigia greſſu;
Auctoremque viæ Phœbum taciturnus adorat.
Jam vada Cephiſi, Panopeſque evaſerat arva:
Bos ſtetit; &, tollens ſpatioſam cornibus altis
Ad cælum frontem, mugitibus impulit auras.
Atque ita, reſpiciens comites ſua terga ſequentes,
Procubuit, teneraque latus ſubmiſit in herba.
Cadmus agit grates; peregrinæque oſcula terræ
Figit: & ignotos montes agroſque ſalutat.
Sacra Jovi facturus erat: jubet ire miniſtros,
Et petere e vivis libandas fontibus undas.
Silva vetus ſtabat, nulla violata ſecuri.
Eſt ſpecus in medio virgis ac vimine denſus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum;
Uberibus fœcundus aquis. hoc conditus antro
Martius anguis erat, criſtis præſignis & auro.
Igne micant oculi; corpus tumet omne veneno:
Treſque vibrant linguæ: triplici ſtant ordine dentes.
Quem poſtquam Tyria lucum de gente profecti
Infauſto tetigere gradu; demiſſaque in undas
Urna dedit ſonitum; longo caput extulit antro
Cæruleus ſerpens; horrendaque ſibila miſit.
Effluxere urnæ manibus: ſanguiſque relinquit
Corpus, & attonitos ſubitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus ſquamoſos nexibus orbes
Torquet, & immenſos ſaltu ſinuatur in arcus:
Ac media plus parte leves erectus in auras
Deſpicit omne nemus: tantoque eſt corpore, quanto,
Si totum ſpectes, geminas qui ſeparat Arctos.
Nec mora: Phœnicas (ſive illi tela parabant,
Sive fugam; ſive ipſe timor prohibebat utrumque)
Occupat; hos morſu, longis complexibus illos:
Hos necat afflatos funeſti tabe veneni.
Fecerat exiguas jam Sol altiſſimus umbras:
Quæ mora ſit ſociis miratur Agenore natus;
Veſtigatque viros. tegimen derepta leoni
Pellis erat: telum ſplendenti lancea ferro,
Et jaculum; teloque animus præſtantior omni.
Ut nemus intravit, letataque corpora vidit,
Victoremque ſupra ſpatioſi corporis hoſtem
Triſtia ſanguinea lambentem vulnera lingua;
Aut ultor veſtræ, fidiſſima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero. dixit: dextraque molarem
Suſtulit; & magnum magno conamine miſit.
Illius impulſu cum turribus ardua celſis
Mœnia mota forent, ſerpens ſine vulnere manſit.
Loricæque modo ſquamis defenſus, & atræ
Duritia pellis, validos cute reppulit ictus.
At non duritia jaculum quoque vincit eadem;
Quod medio lentæ fixum curvamine ſpinæ
Conſtitit; & toto deſcendit in ilia ferro.
Ille dolore ferox caput in ſua terga retorſit:
Vulneraque adſpexit, fixumque haſtile momordit.
Idque, ubi vi multa partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit. ferrum tamen oſſibus hæret.
Tum vero, poſtquam ſolitas acceſſit ad iras
Plaga recens, plenis tumuerunt guttura venis:
Spumaque peſtiferos circumfluit albida rictus:
Terraque raſa ſonat ſquamis; quique halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
Ipſe modo immenſum ſpiris facientibus orbem
Cingitur: interdum longa trabe rectior exit.
Impete nunc vaſto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obſtantes proturbat pectore ſilvas.
Cedit Agenorides paulum: ſpolioque leonis
Suſtinet incurſus; inſtantiaque ora retardat
Cuſpide prætenta. furit ille & inania duro
Vulnera dat ferro: figitque in acumine dentes.
Jamque venenifero ſanguis manare palato
Cœperat; & virides aſpergine tinxerat herbas:
Sed leve vulnus erat: quia ſe retrahebat ab ictu;
Læſaque colla dabat retro; plagamque ſedere
Cedendo arcebat, nec longius ire ſinebat.
Donec Agenorides conjectum in gutture ferrum
Uſque ſequens preſſit: dum retro quercus eunti
Obſtitit; & fixa eſt pariter cum robore cervix.
Pondere ſerpentis curvata eſt arbor, & imæ
Parte flagellari gemuit ſua robora caudæ.
Dum ſpatium victor victi conſiderat hoſtis;
Vox ſubito audita eſt: (neque erat cognoſcere promtum
Unde; ſed audita eſt;) Quid, Agenore nate, peremtum
Serpentem ſpectas? & tu ſpectabere ſerpens.
Ille diu pavidus, pariter cum mente colorem
Perdiderat, gelidoque comæ terrore rigebant.
Ecce viri fautrix ſuperas delapſa per auras
Pallas adeſt: motæque jubet ſuppoſtere terræ
Vipereos dentes populi incrementa futuri:
Paret: & ut, preſſo ſulcum patefecit aratro,
Spargit humi juſſos mortalia ſemina dentes.
Inde (fide majus) glebæ cœpere moveri:
Primaque de ſulcis acies apparuit haſtæ,
Tegmina mox capitum picto nutantia cono:
Mox humeri pectuſque, onerataque brachia telis
Exiſtunt: creſcitque ſeges clypeata virorum.
Sic, ubi tolluntur feſtis aulæa theatris,
Surgere ſigna ſolent; primumque oſtendere vultum;
Cetera paulatim: placidoque educta tenore
Tota patent; imoque pedes in margine ponunt.
Territus hoſte novo Cadmus capere arma parabat:
Ne cape, de populo, quem terra creaverat, unus
Exclamat; nec te civilibus inſere bellis.
Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
Cominus enſe ferit: jaculo cadit eminus ipſe.
Hic quoque, qui leto dederat, non longius illo
Vivit, & expirat, modo quas acceperat, auras.

Exemploque pari furit omnis turba : ſuoque
Marte cadunt ſubiti per mutua vulnera fratres.
Jamque brevis ſpatium vitæ ſortita juventus
Sanguineam trepido plangebant pectore matrem;
Quinque ſuperſtitibus: quorum fuit unus Echion.
Is ſua jecit humi monitu Tritonidis arma;
Fraternæque fidem pacis petiitque deditque.
Hos operis comites habuit Sidonius hoſpes;
Cum poſuit juſſam Phœbeis ſortibus urbem.
Jam ſtabant Thebæ: poteras jam, Cadme, videri
Exſilio felix: ſoceri tibi Marſque Venuſque
Contigerant. huc adde genus de conjuge tanta,
Tot natos, nataſque, & pignora cara nepotes.
Hos quoque jam juvenes. ſed ſcilicet ultima ſemper
Exſpectanda dies homini: dicique beatus
Ante obitum nemo, ſupremaque funera debet.
Prima nepos inter tot res tibi, Cadme, ſecundas
Cauſſa fuit luctus, alienaque cornua fronti
Addita, voſque canes ſatiatæ ſanguine herili.
At bene ſi quæras; Fortunæ crimen in illo,
Non ſcelus invenies. quod enim ſcelus error habebat?
Mons erat, infectus variarum cæde ferarum:
Jamque dies rerum medias contraxerat umbras;
Et Sol ex æquo meta diſtabat utraque;
Cum juvenis placido per devia luſtra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore;
Lina madent, comites, ferrumque cruore ferarum:
Fortunæque dies habuit ſatis. altera lucem
Cum croceis invecta rotis Aurora reducet;
Propoſitum repetemus opus. nunc Phœbus utraque
Diſtat idem terra; finditque vaporibus arva.
Siſtite opus præſens: nodoſaque tollite lina.
Juſſa viri faciunt; intermittuntque laborem.
Vallis erat piceis & acuta denſa cupreſſu;
Nomine Gargaphie, ſuccinctæ ſacra Dianæ:
Cujus in extremo eſt antrum nemorale receſſu,
Arte laboratum nulla: ſimulaverat artem
Ingenio Natura ſuo. nam pumice vivo
Et levibus tophis nativum duxerat arcum.
Fons ſonat a dextra tenui perlucidus unda,
Margine gramineo patulos incinctus hiatus.
Hic *Dea* ſilvarum venatu feſſa ſolebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quo poſtquam ſubiit; Nympharum tradidit uni
Armigeræ jaculum, pharetramque, arcuſque retentos.
Altera depoſitæ ſubjecit brachia pallæ.
Vincla duæ pedibus demunt. nam doctior illis
Iſmenis Crocale, ſparſos per colla capillos
Colligit in nodum; quamvis erat ipſa ſolutis.
Excipiunt laticem Nepheleque, Hyaleque, Rhaniſque,
Et Pſecas, & Phiale; funduntque capacibns urnis.
Dumque ibi perluitur ſolita Titania lympha;
Ecce nepos Cadmi dilata parte laborum
Per nemus ignotum non certis paſſibus errans
Pervenit in lucum: ſic illum fata ferebant.
Qui ſimul intravit rorantia fontibus antra;
Sicut erant; viſo nudæ ſua pectora Nymphæ
Percuſſere viro: ſubitiſque ululatibus omne
Implevere nemus: circumfuſæque Dianam
Corporibus texere ſuis. tamen altior illis
Ipſa Dea eſt, colloque tenus ſupereminet omnes.
Qui color infectis adverſi Solis ab ictu
Nubibus eſſe ſolet, aut purpureæ Auroræ:
Is fuit in vultu viſæ ſine veſte Dianæ.
Quæ quamquam comitum turba ſtipata ſuarum;
In latus obliquum tamen adſtitit: oraque retro
Flexit: & ut vellet promptas habuiſſe ſagittas;
Quas habuit, ſic hauſit aquas: vultumque virilem
Perfudit: ſpargenſque comas ultricibus undis,
Addidit hæc cladis prænuntia verba futuræ:
Nunc tibi me poſito viſam velamine narres,
Si poteris narrare, licet. nec plura minata,
Dat ſparſo capiti vivacis cornua cervi:
Dat ſpatium collo: ſummaſque cacuminat aures:
Cum pedibuſque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus: & velat maculoſo vellere corpus.
Additus & pavor eſt. fugit Autoneius heros:
Et ſe tam celerem curſu miratur in ipſo.
Ut vero ſolitis ſua cornua vidit in undis.
Me miſerum! dicturus erat: vox nulla ſecuta eſt.
Ingemuit; vox illa fuit; lacrimæque per ora
Non ſua fluxerunt. mens tantum priſtina manſit.
Quid faciat? repetatne domum regalia tecta?
An lateat ſilvis? timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat; videre canes: primuſque Melampus,
Ichnobateſque ſagax latratu ſigna dedere;
Gnoſſius Ichnobates, Spartana gente Melampus.
Inde ruunt alii rapida velocius aura,
Pamphagus, & Dorceus, & Oribaſus; Arcades omnes:
Nebrophonoſque valens, & trux cum Lælape Theron,
Et pedibus Pterelas, & naribus utilis Agre,
Hylæuſque fero nuper percuſſus ab apro,
Deque lupo concepta Nape, pecudeſque ſecuta
Pœmenis, & natis comitata Harpyia duobus,
Et ſubſtricta gerens Sicyonius ilia Ladon:
Et Dromas, & Canace, Sticteque, & Tigris, & Alce;
Et niveis Leucon, & villis Aſbolus atris,
Prævaliduſque Lacon, & curſu fortis Aello,
Et Thous, & Cyprio velox cum fratre Lyciſce:
Et nigram medio frontem diſtinctus ab albo
Harpolos & Melaneus, hirſutaque corpore Lachne:
Et patre Dictæo, ſed matre Laconide nati,
Labros, & Agriodos, & acutæ vocis Hylactor:
Quoſque referre mora eſt. ea turba cupidine prædæ
Per rupes, ſcopuloſque, adituque carentia ſaxa;
Qua via difficilis, quaque eſt via nulla, feruntur.
Ille fugit, per quæ fuerat loca ſæpe ſecutus.
Heu famulos fugit ipſe ſuos! clamare libebat,
Actæon ego ſum: dominum cognoſcite veſtrum.
Verba animo deſunt: reſonat latratibus æther.
Prima Melanchætes in tergo vulnera fecit:
Proxima Theridamas; Oreſitrophus hæſit in armo.
Tardius exierant; ſed per compendia montis
Anticipata via eſt. dominum retinentibus illis
Cetera turba coit, confertque in corpore dentes.
Jam loca vulneribus deſunt. gemit ille, ſonumque,
Et, ſi non hominis, quem non tamen edere poſſit
Cervus, habet: mœſtiſque replet juga nota querelis:
Et genibus ſupplex pronis ſimiliſque roganti,
Circumfert tacitos, tamquam ſua brachia, vultus.
At comites rapidum ſolitis latratibus agmen
Ignari inſtigant, oculiſque Actæona quærunt;
Et velut abſentem certatim Actæona clamant.
Ad nomen caput ille refert: ut abeſſe querantur,
Nec capere oblatæ ſegnem ſpectacula prædæ.
Vellet abeſſe quidem; ſed adeſt: velletque videre,
Non etiam ſentire, canum fera facta ſuorum.
Undique circumſtant: merſiſque in corpore roſtris
Dilacerant falſi dominum ſub imagine cervi.
Nec niſi finita per plurima vulnera vita
Ira pharetratæ fertur ſatiata Dianæ.
Rumor in ambiguo eſt: aliis violentior æquo

Viſa

Viſa Dea eſt: alii laudant, dignamque ſevera
Virginitate vocant. pars invenit utraque cauſſas.
Sola Jovis conjux non tam culpetne probetne
Eloquitur; quam clade domus ab Agenore ductæ
Gaudet: & a Tyria collectum pellice transfert
In generis ſocios odium. ſubit ecce priori
Cauſſa recens; gravidamque dolet de ſemine magni
Eſſe Jovis Semelen. tum linguam ad jurgia ſolvit.
Profeci quid enim toties per jurgia? dixit.
Ipſa petenda mihi eſt: ipſam, ſi maxima Juno
Rite vocor, perdam; ſi me gemmantia dextra
Sceptra tenere decet; ſi ſum regina, Joviſque
Et ſoror & conjux. certe ſoror. at puto furto
Contentam: & thalami brevis eſt injuria noſtri.
Concipit; id deerat: manifeſtaque crimina pleno
Fert utero: & mater, quod vix mihi contigit uni,
De Jove vult fieri. tanta eſt fiducia formæ.
Fallat eam faxo: nec ſim Saturnia; ſi non
Ab Jove merſa ſuo Stygias penetrarit in undas.

Surgit ab his ſolio fulvaque recondita nube
Limen adit Semeles. nec nubes ante removit,
Quam ſimulavit anum: poſuitque ad tempora canos:
Sulcavitque cutem rugis: & curva trementi
Membra tulit paſſu: vocem quoque fecit anilem.
Ipſaque fit Beroe, Semeles Epidauria nutrix.
Ergo ubi, captato ſermone, diuque loquendo,
Ad nomen venere Jovis; ſuſpirat: &, Optem
Jupiter ut ſit, ait: metuo tamen omnia. multi
Nomine Divorum thalamos iniere pudicos.
Nec tamen eſſe Jovem ſatis eſt: det pignus amoris;
Si modo verus is eſt: quantuſque, & qualis ab alta
Junone excipitur; tantus, taliſque rogato
Det tibi complexus: ſuaque ante inſignia ſumat.

Talibus ignaram Juno Cadmeida dictis
Formarat. rogat illa Jovem ſine nomine munus.
Cui Deus, Elige, ait: nullam patiere repulſam.
Quoque magis credas; Stygii quoque conſcia ſunto
Numina torrentis. timor & Deus ille Deorum.
Læta malo, nimiumque potens, perituraque amantis
Obſequio Semele, Qualem Saturnia, dixit,
Te ſolet amplecti, Veneris cum fœdus initis,
Da mihi te talem. voluit Deus ora loquentis
Opprimere. exierat jam vox properata ſub auras.
Ingemuit: neque enim non hæc optaſſe, neque ille
Non juraſſe poteſt. ergo mœſtiſſimus altum
Æthera conſcendit; nutuque ſequentia traxit
Nubila: qui nimbos, immiſtaque fulgura ventis
Addidit, & tonitrus, & inevitabile fulmen.
Qua tamen uſque poteſt, vires ſibi demere tentat.
Nec, quo centimanum dejecerat igne Typhœa,
Nunc armatur eo: nimium feritatis in illo.
Eſt aliud levius fulmen; cui dextra Cyclopum
Sævitiæ flammæque minus, minus addidit iræ:
Tela ſecunda vocant Superi. capit illa; domumque
Intrat Agenoream. corpus mortale tumultus
Non tulit æthereos; doniſque jugalibus arſit.
Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
Eripitur, patrioque tener (ſi credere dignum)
Inſuitur femori, maternaque tempora complet.
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat. inde datum Nymphæ Nyſeides antris
Occuluere ſuis; lactiſque alimenta dedere.

Dumque ea per terras fatali lege geruntur;
Tutaque bis geniti ſunt incunabula Bacchi:
Forte Jovem memorant diffuſum nectare curas
Sepoſuiſſe graves, vacuaque agitaſſe remiſſos
Cum Junone jocos: &, Major veſtra profecto eſt,
Quam quæ contingit maribus, dixiſſe, voluptas.
Illa negat. placuit quæ ſit ſententia docti
Quærere Tireſiæ. Venus huic erat utraque nota.
Nam duo magnorum viridi coeuntia ſilva
Corpora ſerpentum baculi violaverat ictu:
Deque viro factus (mirabile) femina; ſeptem
Egerat autumnos. octavo rurſus eoſdem
Vidit: &, Eſt veſtræ ſi tanta potentia plagæ,
Dixit, ut auctoris ſortem in contraria mutet:
Nunc quoque vos feriam. percuſſis anguibus iſdem
Forma prior rediit; genitivaque venit imago.
Arbiter hic igitur ſumtus de lite jocoſa,
Dicta Jovis firmat. gravius Saturnia juſto,
Nec pro materia fertur doluiſſe: ſuique
Judicis æterna damnavit lumina nocte.

At pater omnipotens (neque enim licet irrita cuiquam
Facta Dei feciſſe Deo) pro lumine adempto
Scire futura dedit: pœnamque levavit honore.

Ille per Aonias fama celeberrimus urbes
Irreprehenſa dabat populo reſponſa petenti.
Prima fide vociſque ratæ tentamina ſumſit
Cærula Liriope: quam quondam flumine curvo
Implicuit; clauſæque ſuis Cephiſos in undis
Vim tulit. enixa eſt utero pulcherrima pleno
Infantem, Nymphis jam tunc qui poſſet amari;
Narciſſumque vocat. de quo conſultus, an eſſet
Tempora maturæ viſurus longa ſenectæ:
Fatidicus vates, Si ſe non noverit, inquit.
Vana diu viſa eſt vox auguris. exitus illam,
Reſque probat, letique genus, novitaſque furoris.
Jamque ter ad quinos unum Cephiſius annum
Addiderat: poteratque puer, juveniſque videri.
Multi illum juvenes, multæ cupiere puellæ.
Sed fuit in tenera tam dira ſuperbia forma;
Nulli illum juvenes, nullæ tetigere puellæ.
Aſpicit hunc, trepidos agitantem in retia cervos,
Vocalis Nymphe; quæ nec reticere loquenti,
Nec prior ipſa loqui didicit, reſonabilis Echo.
Corpus adhuc Echo, non vox erat: & tamen uſum
Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat;
Reddere de multis ut verba noviſſima poſſet.
Fecerat hoc Juno. quia, cum deprendere poſſet
Sub Jove ſæpe ſuo Nymphas in monte jacentes,
Illa Deam longo prudens ſermone tenebat,
Dum fugerent Nymphæ. poſtquam Saturnia ſenſit;
Hujus, ait, linguæ, qua ſum deluſa, poteſtas
Parva tibi dabitur, vociſque breviſſimus uſus.
Reque minas firmat. tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces: auditaque verba reportat.

Ergo ubi Narciſſum per devia luſtra vagantem
Vidit, & incaluit; ſequitur veſtigia furtim.
Quoque magis ſequitur; flamma propiore caleſcit.
Non aliter, quam cum ſummis circumlita tædis
Admotam rapiunt vivacia ſulfura flammam.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces! natura repugnat;
Nec ſinit incipiat. ſed quod ſinit, illa parata eſt
Exſpectare ſonos; ad quos ſua verba remittat.
Forte puer, comitum ſeductus ab agmine fido,
Dixerat, Ecquis adeſt? &, Adeſt, reſponderat Echo.
Hic ſtupet: utque aciem partes diviſit in omnes;
Voce, Veni, clamat magna. vocat illa vocantem.
Reſpicit: & nullo rurſus veniente, Quid, inquit,
Me fugis? & totidem, quot dixit, verba recepit.
Perſtat; & alternæ deceptus imagine vocis;

Huc

Huc coëamus, ait: nullique libentius umquam
Reſponſura ſono, Coëamus rettulit Echo:
Et verbis favet ipſa ſuis; egreſſaque ſilvis
Ibat, ut injiceret ſperato brachia collo.
Ille fugit: fugienſque, Manus complexibus aufer:
Ante, ait, emoriar, quam ſit tibi copia noſtri.
Rettulit illa nihil, niſi, Sit tibi copia noſtri.
Spreta latet ſilvis: pudibundaque frondibus ora
Protegit; & ſolis ex illo vivit in antris.
Sed tamen hæret amor; creſcitque dolore repulſæ.
Attenuant vigiles corpus miſerabile curæ:
Adducitque cutem macies; & in aera ſuccus
Corporis omnis abit. vox tantum, atque oſſa ſuperſunt.
Vox manet. oſſa ferunt lapidis traxiſſe figuram.
Inde latet ſilvis: nulloque in monte videtur;
Omnibus auditur. ſonus eſt, qui vivit in illa.
Sic hanc, ſic alias undis aut montibus ortas
Luſerat hic Nymphas; ſic cœtus ante viriles.
Inde manus aliquis deſpectus ad æthera tollens
Sic, amet iſte licet, ſic non potiatur amato,
Dixerat. aſſenſit precibus Rhamnuſia juſtis.
Fons erat illimis, nitidis argenteus undis,
Quem neque paſtores, neque paſtæ monte capellæ
Contigerant, aliudve pecus. quem nulla volucris,
Nec fera turbarat, nec lapſus ab arbore ramus.
Gramen erat circa, quod proximus humor alebat:
Silvaque, ſole lacum paſſura tepeſcere nullo.
Hic puer, & ſtudio venandi laſſus & æſtu.
Procubuit; faciemque loci, fontemque ſecutus.
Dumque ſitim ſedare cupit, ſitis altera crevit.
Dumque bibit, viſæ correptus imagine formæ,
Rem ſine corpore amat: corpus putat eſſe, quod umbra eſt.
Adſtupet ipſe ſibi: vultuque immotus eodem
Hæret, ut e Pario formatum marmore ſignum.
Spectat humi poſitus geminum ſua lumina ſidus,
Et dignos Baccho, dignos & Apolline crines;
Impubeſque genas, & eburnea colla, decuſque
Oris, & in niveo miſtum candore ruborem:
Cunctaque miratur; quibus eſt mirabilis ipſe.
Se cupit imprudens: &, qui probat, ipſe probatur.
Dumque petit, petitur: pariterque incendit, & ardet.
Irrita fallaci quoties dedit oſcula fonti!
In medias quoties viſum captantia collum
Brachia merſit aquas; nec ſe deprendit in illis!
Quid videat neſcit. ſed quod videt, uritur illo:
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid fruſtra ſimulacra fugacia captas?
Quod petis, eſt nuſquam: quod amas, avertere, perdes.
Iſta repercuſſæ, quam cernis, imaginis umbra eſt.
Nil habet iſta ſui. tecum venitque, manetque:
Tecum diſcedat; ſi tu diſcedere poſſis.
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abſtrahere inde poteſt. ſed opaca fuſus in herba
Spectat inexpleto mendacem lumine formam:
Perque oculos perit ipſe ſuos. paulumque levatus,
Ad circumſtantes tendens ſua brachia ſilvas;
Ecquis, io ſilvæ, crudelius, inquit, amavit?
Scitis enim, & multis latebra opportuna fuiſtis.
Ecquem, cum veſtræ tot agantur ſæcula vitæ,
Qui ſic tabuerit, longo meminiſtis in ævo?
Et placet, & video: ſed quod videoque, placetque,
Non tamen invenio. tantus tenet error amantem.
Quoque magis doleam; nec nos mare ſeparat ingens,
Nec via, nec montes, nec clauſis mœnia portis.
Exigua prohibemur aqua. cupit ipſe teneri.
Nam quoties liquidis porreximus oſcula lymphis;

Hic toties ad me reſupino nititur ore.
Poſſe putes tangi. minimum eſt quod amantibus obſtat.
Quiſquis es, huc exi. quid me, puer unice, fallis?
Quove petitus abis? certe nec forma, nec ætas
Eſt mea, quam fugias: & amarunt me quoque Nymphæ.
Spem mihi neſcio quam vultu promittis amico:
Cumque ego porrexi tibi brachia, porrigis ultro:
Cum riſi, arrides. lacrimas quoque ſæpe notavi
Me lacrimante tuas. nutu quoque ſigna remittis:
Et, quantum motu formoſi ſuſpicor oris,
Verba refers aures non pervenientia noſtras.
In te ego ſum, ſenſi: nec me mea fallit imago.
Uror amore mei, flammas moveoque feroque.
Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?
Quod cupio mecum eſt. inopem me copia fecit.
O utinam noſtro ſecedere corpore poſſem!
Votum in amante novum; vellem, quod amamus, abeſſet.
Jamque dolor vires adimit: nec tempora vitæ
Longa meæ ſuperant: primoque extinguor in ævo.
Nec mihi mors gravis eſt poſituro morte dolores.
Hic, qui diligitur, vellem diuturnior eſſet.
Nunc duo concordes anima moriemur in una.
Dixit, & ad faciem rediit male ſanus eamdem;
Et lacrimis turbavit aquas: obſcuraque moto
Reddita forma lacu eſt. quam cum vidiſſet abire;
Quo fugis? oro, mane; nec me, crudelis, amantem
Deſere, clamavit. liceat, quod tangere non eſt,
Adſpicere; & miſero præbere alimenta furori.
Dumque dolet, ſumma veſtem deduxit ab ora,
Nudaque marmoreis percuſſit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem percuſſa ruborem.
Non aliter, quam poma ſolent; quæ candida parte,
Parte rubent. aut ut variis ſolet uva racemis
Ducere purpureum, nondum matura, colorem.
Quæ ſimul aſpexit liquefacta rurſus in unda;
Non tulit ulterius: ſed, ut intabeſcere flavæ
Igne levi ceræ, matutinæve pruinæ
Sole tepente ſolent, ſic attenuatus amore
Liquitur; & cæco paulatim carpitur igni.
Et neque jam color eſt miſto candore rubori;
Nec vigor, & vires, & quæ modo viſa placebant,
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.
Quæ tamen ut vidit, quamvis irata memorque,
Indoluit: quotieſque puer miſerabilis, Eheu,
Dixerat; hæc reſonis iterabat vocibus, Eheu.
Cumque ſuos manibus percuſſerat ille lacertos,
Hæc quoque reddebat ſonitum plangoris eumdem.
Ultima vox ſolitam fuit hæc ſpectantis in undam,
Heu fruſtra dilecte puer! totidemque remiſit
Verba locus: dictoque Vale, Vale inquit & Echo.
Ille caput viridi feſſum ſubmiſit in herba.
Lumina nox claudit domini mirantia formam.
Tum quoque ſe, poſtquam eſt inferna ſede receptus,
In Stygia ſpectabat aqua. planxere ſorores
Naides: & ſectos fratri poſuere capillos.
Planxere & Dryades. plangentibus aſſonat Echo.
Jamque rogum, quaſſaſque faces, feretrumque parabant:
Nuſquam corpus erat. croceum pro corpore florem
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.
Cognita res meritam vati per Achaidas urbes
Attulerat famam: nomenque erat auguris ingens.
Spernit Echionides tamen hunc, ex omnibus unus
Contemtor Superum Pentheus: præſagaque ridet
Verba ſenis: tenebraſque & cladem lucis ademtæ
Objicit, ille movens albentia tempora canis,
Quam felix eſſes, ſi tu quoque luminis hujus

Orbus

Orbus, ait, fieres; ne Bacchia ſacra videres!
Jamque dies aderit, jamque haud procul auguror eſſe;
Qua novus huc veniat proles Semeleia Liber.
Quem niſi templorum fueris dignatus honore;
Mille lacer ſpargere locis: & ſanguine ſilvas
Fœdabis, matremque tuam, matriſque ſorores.
Evenient. neque enim dignabere numen honore:
Meque ſub his tenebris nimium vidiſſe quereris.
Talia dicentem proturbat Echione natus.
Dicta fides ſequitur; reſponſaque vatis aguntur.
Liber adeſt: feſtiſque fremunt ululatibus agri.
Turba ruunt: mixtæque viris matreſque nuruſque,
Vulguſque, proceresque, ignota ad ſacra feruntur.
Quis furor, anguigenæ, proles Mavortia, veſtras
Attonuit mentes? Pentheus ait. ærane tantum
Ære repulſa valent? & adunco tibia cornu?
Et magicæ fraudes? ut quos non belliger enſis,
Non tuba terruerint, non ſtrictis agmina telis,
Femineæ voces, & mota inſania vino,
Obſcœnique greges, & inania tympana vincant?
Voſne, ſenes, mirer? qui longa per æquora vecti
Hac Tyron, hac profugos poſuiſtis ſede Penates;
Nunc ſinitis ſine Marte capi? voſne, acrior ætas,
O juvenes, propiorque meæ; quos arma tenere,
Non thyrſos, galeaque tegi, non fronde decebat?
Eſte, precor, memores, qua ſitis ſtirpe creati:
Illiuſque animos, qui multos perdidit unus,
Sumite ſerpentis. pro fontibus ille lacuque
Interiit: at vos pro fama vincite veſtra.
Ille dedit leto fortes. vos pellite molles;
Et patrium revocate decus. ſi fata vetabant
Stare diu Thebas; utinam tormenta virique
Mœnia diruerent: ferrumque igniſque ſonarent!
Eſſemus miſeri ſine crimine: ſorſque querenda,
Non celanda foret: lacrimæque pudore carerent.
At nunc a puero Thebæ capientur inermi:
Quem neque bella juvant, nec tela, nec uſus equorum;
Sed madidus myrrha crinis, molleſque coronæ,
Purpuraque, & pictis intextum veſtibus aurum.
Quem quidem ego actutum (modo vos abſiſtite) cogam
Aſſumtumque patrem commentaque ſacra fateri.
An ſatis Acriſio eſt animi, contemnere vanum
Numen, & Argolicas venienti claudere portas;
Penthea terrebit cum totis advena Thebis?
Ite citi, (famulis hoc imperat) ite, ducemque
Attrahite huc vinctum. juſſis mora ſegnis abeſto.
Hunc avus, hunc Athamas, hunc cetera turba ſuorum
Corripiunt dictis; fruſtraque inhibere laborant.
Acrior admonitu eſt; irritaturque retenta
Et creſcit rabies: remoraminaque ipſa nocebant.
Sic ego torrentem, qua nil obſtabat eunti,
Lenius, & modico ſtrepitu decurrere vidi.
At, quacumque trabes obſtructaque ſaxa tenebant,
Spumeus, & fervens, & ab objice ſævior ibat.
Ecce cruentati redeunt: &, Bacchus ubi eſſet,
Quærenti domino, Bacchum vidiſſe negarunt.
Hunc, dixere, tamen comitem, famulumque ſacrorum
Cepimus: & tradunt manibus poſt terga ligatis,
(Sacra Dei quondam Tyrrhena gente ſecutum.)
Aſpicit hunc oculis Pentheus, quos ira tremendos
Fecerat: &, quamquam pœnæ vix tempora differt,
O periture; tuaque aliis documenta dature
Morte, ait, ede tuum nomen, nomenque parentum,
Et patriam; moriſque novi cur ſacra frequentes.
Ille metu vacuus, Nomen mihi, dixit, Acœtes;
Patria Mæonia eſt: humili de plebe parentes.
Non mihi, quæ duri colerent pater arva juvenci,
Lanigeroſve greges, non ulla armenta reliquit.
Pauper & ipſe fuit: linoque ſolebat & hamis
Decipere, & calamo ſalientes ducere piſces.
Ars illi ſua cenſus erat. cum traderet artem;
Accipe, quas habeo, ſtudii ſucceſſor & hæres,
Dixit, opes: morienſque mihi nihil ille reliquit
Præter aquas. unum hoc poſſum appellare paternum.
Mox ego, ne ſcopulis hærerem ſemper in iſdem,
Addidici regimen, dextra moderante, carinæ
Flectere: & Oleniæ ſidus pluviale capellæ,
Taygetenque, Hyadaſque oculis Arctonque notavi,
Ventorumque domos, & portus puppibus aptos.
Forte petens Delon, Diæ telluris ad oras
Applicor, & dextris adducor litora remis:
Doque leves ſaltus: udæque immittor arenæ.
Nox ubi conſumta eſt; Aurora rubeſcere primum
Cœperat: exſurgo, laticeſque inferre recentes
Admoneo; monſtroque viam, quæ ducat ad undas.
Ipſe, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Proſpicio: comiteſque voco, repetoque carinam.
Adſumus en, inquit, ſociorum primus Opheltes:
Utque putat, prædam deſerto nactus in agro,
Virginea puerum ducit per litora forma.
Ille, mero ſomnoque gravis, titubare videtur;
Vixque ſequi. ſpecto cultum, faciemque, gradumque:
Nil ibi, quod poſſet credi mortale, videbam.
Et ſenſi, & dixi ſociis, Quod numen in iſto
Corpore ſit dubito: ſed corpore numen in iſto eſt.
Quiſquis es, o faveas, noſtriſque laboribus adſis.
His quoque des veniam. pro nobis mitte precari,
Dictys ait: quo non alius conſcendere ſummas
Ocior antennas, prenſoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flavus proræ tutela Melanthus,
Hoc probat Alcimedon: &, qui requiemque modumque
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus:
Hoc omnes alii. prædæ tam cæca cupido eſt.
Non tamen hanc ſacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi: pars hic mihi maxima juris.
Inque aditu obſiſto. furit audaciſſimus omni
De numero Lycabas: qui Thuſca pulſus ab urbe
Exſilium, dira pœnam pro cæde, luebat.
Is mihi, dum reſto, juvenili guttura pugno
Rupit: & excuſſum miſiſſet in æquora; ſi non
Hæſiſſem, quamvis amens, in fune retentus.
Impia turba probat factum. tum denique Bacchus,
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore ſolutus
Sit ſopor; eque mero redeant in pectora ſenſus;
Quid facitis? quis clamor, ait? qua, dicite, nautæ,
Huc ope perveni? quo me deferre paratis?
Pone metum, Proreus, & quos contingere portus
Ede velis, dixit. terra ſiſtere petita.
Naxon, ait Liber, curſus advertite veſtros.
Illa mihi domus eſt: vobis erit hoſpita tellus.
Per mare fallaces, perque omnia numina jurant
Sic fore: meque jubent pictæ dare vela carinæ.
Dextera Naxos erat. dextra mihi lintea danti,
Quid facis, o demens? quis te furor, inquit, Acœte,
Pro ſe quiſque, tenet? lævam pete? maxima nutu
Pars mihi ſignificat; pars, quid velit, aure ſuſurrat.
Obſtupui: Capiatque alius moderamina, dixi:
Meque miniſterio ſceleriſque artiſque removi.
Increpor a cunctis; totumque immurmurat agmen.
E quibus Æthalion, Te ſcilicet omnis in uno
Noſtra ſalus poſita eſt? ait. & ſubit ipſe: meumque
Explet opus: Naxoque petit diverſa relicta.

Tum

Tum Deus illudens, tamquam modo denique fraudem
Senſerit, e puppi pontum proſpectat adunca.
Et flenti ſimilis, Non hæc mihi litora, nautæ,
Promiſiſtis, ait: non hæc mihi terra rogata eſt.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria veſtra eſt;
Si puerum juvenes, ſi multi fallitis unum?
Jamdudum flebam. lacrymas manus impia noſtras
Ridet: & impellit properantibus æquora remis.
Per tibi nunc ipſum [nec enim præſentior illo
Eſt Deus] adjuro, tam me tibi vera referre,
Quam veri majora fide. ſtetit æquore puppis
Haud aliter, quam ſi ſiccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perſtant:
Velaque deducunt; geminaque ope currere tentant.
Impediunt hederæ remos, nexuque recurvo
Serpunt; & gravidis diſtringunt vela corymbis.
Ipſe, racemiferis frontem circumdatus uvis,
Pampineis agitat velatam frondibus haſtam.
Quem circa tigres, ſimulacraque inania lyncum,
Pictarumque jacent fera corpora pantherarum.
Exſiluere viri; ſive hoc inſania fecit,
Sive timor: primuſque Medon nigreſcere pinnis
Corpore depreſſo, & ſpinæ curvamina flecti
Incipit. huic Lycabas, In quæ miracula, dixit,
Verteris? & lati rictus, & panda loquenti
Naris erat, ſquamamque cutis durata trahebat.
At Libys, obſtantes dum vult obvertere remos,
In ſpatium reſilire manus breve vidit; & illas
Jam non eſſe manus; jam pinnas poſſe vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit; truncoque repandus in undas
Corpore deſiluit. falcata noviſſima cauda eſt.
Qualia dividuæ ſinuantur cornua Lunæ.
Undique dant ſaltus: multaque aſpergine rorant:
Emerguntque iterum: redeuntque ſub æquora rurſus:
Inque chori ludunt ſpeciem: laſcivaque jactant
Corpora; & acceptum patulis mare naribus efflant.
De modo viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Reſtabam ſolus. pavidum, gelidumque trementi
Corpore, vixque meum firmat Deus, Excute, dicens,
Corde metum, Diamque tene. delatus in illam
Accenſis aris Baccheia ſacra frequento.
Præbuimus longis Pentheus ambagibus aures,
Inquit: ut ira mora vires abſumere poſſet.
Præcipitem famuli rapite hinc: cruciataque diris
Corpora tormentis Stygiæ dimittite nocti.
Protinus abſtractus ſolidis Tyrrhenus Acœtes
Clauditur in tectis: & dum crudelia juſſæ
Inſtrumenta necis ferrumque igneſque parantur;
Sponte ſua patuiſſe fores, lapſaſque lacertis
Sponte ſua, fama eſt, nullo ſolvente, catenas.
Perſtat Echionides: nec jam jubet ire, ſed ipſe
Vadit, ubi electus facienda ad ſacra Cithæron
Cantibus & clara bacchantum voce ſonabat.
Ut fremit acer equus, cum bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen, pugnæque aſſumit amorem:
Penthea ſic ictus longis ululatibus æther
Movit: & audito clangore recanduit ira.
Monte fere medio eſt, cingentibus ultima ſilvis,
Purus ab arboribus, ſpectabilis undique campus.
Hic oculis illum cernentem ſacra profanis
Prima videt, prima eſt inſano concita motu,
Prima ſuum miſſo violavit Penthea thyrſo
Mater: Io, geminæ, clamavit, adeſte ſorores.
Ille aper, in noſtris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. ruit omnis in unum
Turba furens, cunctæ coeunt, cunctæque ſequuntur,
Jam trepidum, jam verba minus violenta locutum,
Jam ſe damnantem, jam ſe peccaſſe fatentem.
Saucius ille tamen, Fer opem, matertera, dixit,
Autonoe: moveant animos Actæonis umbræ.
Illa quid Actæon neſcit; dextramque precanti
Abſtulit: Inoo lacerata eſt altera raptu.
Non habet infelix quæ matri brachia tendat:
Trunca ſed oſtendens disjectis corpora membris;
Adſpice, mater ait. viſis ululavit Agave;
Collaque jactavit, movitque per aera crinem:
Avulſumque caput digitis complexa cruentis
Clamat, Io comites, opus hæc victoria noſtrum eſt.
Non citius frondes autumno frigore tactas,
Jamque male hærentes alta rapit arbore ventus;
Quam ſunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitæ nova ſacra frequentant,
Thuraque dant, ſanctaſque colunt Iſmenides aras.

METAMORPHOSEON

LIBER IV.

At non Alcithoe Minyeias orgia cenſet
Accipienda Dei: ſed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat eſſe Jovis: ſociaſque ſorores
Impietatis habet. feſtum celebrare ſacerdos,
Immuneſque operum dominas famulaſque ſuorum
Pectora pelle tegi, crinales ſolvere vittas,
Serta coma, manibus frondentes ſumere thyrſos,
Juſſerat: & ſævam læſi fore numinis iram
Vaticinatus erat. parent matreſque nuruſque;
Telaſque, calathoſque, infectaque penſa reponunt:
Thuraque dant: Bacchumque vocant, Bromiumque, Lyæumque,
Ignigenamque, ſatumque iterum, ſolumque bimatrem.
Additur his Nyſeus, indetonſuſque Thyoneus,
Et cum Lenæo genialis conſitor uvæ,
Nycteliuſque, Eleleuſque parens, & Iacchus, & Evan;
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina, Liber, habes. tibi enim inconſumta Juventas,
Tu puer æternus, tu formoſiſſimus alto
Conſpiceris cælo: tibi, cum ſine cornibus adſtas,
Virgineum caput eſt: Oriens tibi victus, aduſque
Decolor extremo qua cingitur India Gange.
Penthea tu, venerande, bipenniferumque Lycurgum
Sacrilegos mactas: Tyrrhenaque mittis in æquor
Corpora. tu bijugum pictis inſignia frænis
Colla premis lyncum: Bacchæ Satyrique ſequuntur:
Quique ſenex ferula titubantes ebrius artus
Suſtinet; & pando non fortiter hæret aſello.
Quacumque ingrederis; clamor juvenilis, & una
Femineæ voces, impulſaque tympana palmis,
Concavaque æra ſonant, longoque foramine buxus.
Pacatus mitiſque, rogant Iſmenides, adſis:
Juſſaque ſacra colunt: ſolæ Minyeides intus,
Intempeſtiva turbantes feſta Minerva,
Aut ducunt lanas, aut ſtamina pollice verſant,
Aut hærent telæ, famulaſque laboribus urgent.
E quibus una levi deducens pollice filum:
Dum ceſſant aliæ, commentaque ſacra frequentant,
Nos quoque, quas Pallas melior Dea detinet, inquit,
Utile opus manuum vario ſermone levemus:
Perque vices aliquid, quod tempora longa videri
Non ſinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primamque jubent narrare ſorores.
Illa,

Illa, quid e multis referat (nam plurima norat)
Cogitat; & dubia eſt, de te, Babylonia, narret,
Derceti, quam verſa ſquamis velantibus artus
Stagna Palæſtini credunt celebraſſe figura:
An magis ut ſumtis illius filia pennis
Extremos albis in turribus egerit annos.
Nais an ut cantu, nimiumque potentibus herbis,
Verterit in tacitos juvenilia corpora piſces:
Donec idem paſſa eſt. an, quæ poma alba ferebat,
Ut nunc nigra ferat contactu ſanguinis arbor.
Hæc placet: hanc, quoniam vulgaris fabula non eſt,
Talibus orſa modis, lana ſua fila ſequente:
Pyramus & Thisbe, juvenum pulcherrimus alter,
Altera, quas Oriens habuit, prælata puellis,
Contiguas tenuere domos: ubi dicitur altam
Coctilibus muris cinxiſſe Semiramis urbem.
Notitiam primoſque gradus vicinia fecit.
Tempore crevit amor. tædæ quoque jure coiſſent;
Sed vetuere patres, quod non potuere vetare.
Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conſcius omnis abeſt. nutu ſignisque loquuntur.
Quoque magis tegitur, tectus magis æſtuat ignis.
Fiſſus erat tenui rima, quam duxerat olim,
Cum fieret, paries domui communis utrique.
Id vitium nulli per ſecula longa notatum,
(Quid non ſentit amor?) primi ſenſiſtis amantes,
Et voci feciſtis iter: tutæque per illud
Murmure blanditiæ minimo tranſire ſolebant.
Sæpe ut conſtiterant, hinc Thisbe, Pyramus illinc;
Inque vicem fuerat captatus anhelitus oris;
Invide, dicebant, paries, quid amantibus obſtas?
Quantum erat, ut ſineres nos toto corpore jungi!
Aut hoc ſi nimium, vel ad oſcula danda pateres!
Nec ſumus ingrati. tibi nos debere fatemur,
Quod datus eſt verbis ad amicas tranſitus aures.
Talia diverſa nequidquam ſede locuti;
Sub noctem dixere Vale: partique dedere
Oſcula quiſque ſuæ, non pervenientia contra.
Poſtera nocturnos Aurora removerat ignes,
Solque pruinoſas radiis ſiccaverat herbas:
Ad ſolitum coiere locum. tum murmure parvo
Multa prius queſti, ſtatuunt, ut nocte ſilenti
Fallere cuſtodes, foribuſque excedere tentent:
Cumque domo exierint, urbis quoque tecta relinquant:
Neve ſit errandum lato ſpatiantibus arvo;
Conveniant ad buſta Nini: lateantque ſub umbra
Arboris. arbor ibi niveis uberrima pomis
Ardua morus erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent: & lux tarde diſcedere viſa
Præcipitatur aquis, & aquis nox ſurgit ab iſdem.
Callida per tenebras, verſato cardine, Thisbe
Egreditur, fallitque ſuos: adopertaque vultum
Pervenit ad tumulum; dictaque ſub arbore ſedit.
Audacem faciebat amor. venit ecce recenti
Cæde leæna boum ſpumantes oblita rictus,
Depoſitura ſitim vicini fontis in unda.
Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit: & obſcurum timido pede fugit in antrum.
Dumque fugit; tergo velamina lapſa relinquit.
Ut lea ſæva ſitim multa compeſcuit unda,
Dum redit in ſilvas, inventos forte ſine ipſa
Ore cruentato tenues laniavit amictus.
Serius egreſſus veſtigia vidit in alto
Pulvere certa feræ, totoque expalluit ore
Pyramus. ut vero veſtem quoque ſanguine tinctam
Repperit; Una duos nox, inquit, perdet amantes:
E quibus illa fuit longa digniſſima vita:
Noſtra nocens anima eſt. ego te, miſeranda, peremi,
In loca plena metus qui juſſi nocte venires:
Nec prior huc veni. noſtrum divellite corpus,
Et ſcelerata fero conſumite viſcera morſu,
O quicumque ſub hac habitatis rupe, leones.
Sed timidi eſt optare necem. velamina Thisbes
Tollit, & ad pactæ ſecum fert arboris umbram.
Utque dedit notæ lacrimas, dedit oſcula, veſti:
Accipe nunc, inquit, noſtri quoque ſanguinis hauſtus,
Quoque erat accinctus, dimittit in ilia ferrum.
Nec mora; ferventi moriens e vulnere traxit.
Ut jacuit reſupinus humi; cruor emicat alte.
Non aliter, quam cum vitiato fiſtula plumbo
Scinditur, & tenues ſtridente foramine longe
Ejaculatur aquas; atque ictibus aera rumpit.
Arborei fœtus aſpergine cædis in atram
Vertuntur faciem: madefactaque ſanguine radix
Puniceo tingit pendentia mora colore.
Ecce, metu nondum poſito, ne fallat amantem,
Illa redit. juvenemque oculis, animoque requirit:
Quantaque vitarit narrare pericula geſtit.
Utque locum, & verſam cognovit in arbore formam;
(Sic facit incertam pomi color) hæret an hæc ſit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulſare cruentum
Membra ſolum; retroque pedem tulit: oraque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit æquoris inſtar,
Quod fremit, exigua cum ſummum ſtringitur aura.
Sod poſtquam remorata ſuos cognovit amores;
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas, amplexaque corpus amatum,
Vulnera ſupplevit lacrimis; fletumque cruori
Miſcuit: & gelidis in vultibus oſcula figens,
Pyrame, clamavit, quis te mihi caſus ademit?
Pyrame, reſponde. tua te, cariſſime, Thisbe
Nominat. exaudi: vultuſque attolle jacentes.
Ad nomen Thisbes oculos jam morte gravatos
Pyramus erexit, viſaque recondidit illa.
Quæ poſtquam veſtemque ſuam cognovit, & enſe
Vidit ebur vacuum; Tua te manus, inquit, amorque
Perdidit, infelix. eſt & mihi fortis in unum
Hoc manus: eſt & amor. dabit hic in vulnera vires.
Perſequar exſtinctum: letique miſerrima dicar
Cauſſa comeſque tui: quique a me morte revelli
Heu ſola poteras, poteris nec morte revelli.
Hoc tamen amborum verbis eſtote rogati,
O multum miſeri meus illiuſque parentes,
Ut, quos certus amor, quos hora noviſſima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
At tu, quæ ramis arbor miſerabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum;
Signa tene cædis: pulloſque, & luctibus aptos
Semper habe fœtus gemini monumenta cruoris.
Dixit: & aptato pectus mucrone ſub imum
Incubuit ferro; quod adhuc a cæde tepebat.
Vota tamen tetigere Deos, tetigere parentes.
Nam color in pomo eſt, ubi, permaturuit, ater:
Quodque rogis ſupereſt, una requieſcit in urna.
Deſierat: mediumque fuit breve tempus: & orſa eſt
Dicere Leuconoe. vocem tenuere ſorores.
Hunc quoque, ſiderea qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem. Solis referemus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidiſſe Deus. videt hic Deus omnia primus.
Indoluit facto: Junonigenæque marito
Furta tori, furtique locum monſtravit. at illi

Et mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit. extemplo graciles ex ære catenas,
Retiaque, & laqueos, quæ lumina fallere poſſint,
Elimat. non illud opus tenuiſſima vincant
Stamina, non ſummo quæ pendet aranea tigno.
Utque leves tactus, momentaque parva ſequantur,
Efficit: & lecto circumdata collocat apte.
Ut venere torum conjux & adulter in unum;
Arte viri, vincliſque nova ratione paratis,
In mediis ambo deprenſi amplexibus hærent.
Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas:
Admiſitque Deos. illi jacuere ligati
Turpiter. atque aliquis de Dis non triſtibus optet
Sic fieri turpis. Superi riſere: diuque
Hæc fuit in toto notiſſima fabula cælo.
Exigit indicii memorem Cythereia pœnam:
Inque vices illum, tectos qui læſit amores,
Lædit amore pari. quid nunc, Hyperione nate,
Forma, calorque tibi, radiataque lumina proſunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
Ureris igne novo: quique omnia cernere debes,
Leucothoen ſpectas: & virgine figis in una,
Quos mundo debes, oculos. modo ſurgis Eoo
Temporius cælo: modo ſerius incidis undis;
Spectandique mora brumales porrigis horas.
Deficis interdum: vitiumque in lumina mentis
Tranſit; & obſcurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quod Lunæ terris propioris imago
Obſtiterit, palles. facit hunc amor iſte colorem.
Diligis hanc unam: nec te Clymeneque, Rhodoſque,
Nec tenet Ææa genitrix pulcherrima Circes,
Quæque tuos Clytie, quamvis deſpecta, petebat
Concubitus; ipſoque illo grave vulnus habebas
Tempore. Leucothoe multarum oblivia fecit.
Gentis odoriferæ quam formoſiſſima partu
Edidit Eurynome, ſed poſtquam filia crevit,
Quam mater cunctas, tam matrem filia vincit.
Rexit Achæmenias urbes pater Orchamus: iſque
Septimus a priſci numeratur origine Beli.
Axe ſub Heſperio ſunt paſcua Solis equorum:
Ambroſiam pro gramine habent. ea feſſa diurnis
Membra miniſteriis nutrit, reparatque labori.
Dumque ibi quadrupedes cæleſtia pabula carpunt;
Noxque vicem peragit; thalamos Deus intrat amatos
Verſus in Eurynomes faciem genitricis: & inter
Bis ſex Leucothoen famulas ad lumina cernit
Lævia verſato ducentem ſtamina fuſo.
Ergo ubi, ceu mater, caræ dedit oſcula natæ;
Res, ait, arcana eſt: famulæ, diſcedite: neve
Arripite arbitrium matri ſecreta loquenti.
Paruerunt: thalamoque Deus ſine teſte relicto,
Ille ego ſum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video; per quem videt omnia tellus:
Mundi oculus mihi crede, places. pavet illa: metuque,
Et colus & fuſus digitis cecidere remiſſis.
Ipſe timor decuit. nec longius ille moratus,
In veram rediit faciem, ſolitumque nitorem.
At virgo, quamvis inopino territa viſu,
Victa nitore Dei, poſita vim paſſa querela eſt.
Invidit Clytie, (neque enim moderatus in illa
Solis amor fuerat) ſtimulataque pellicis ira
Vulgat adulterium: diffamatumque parenti
Indicat. ille ferox immanſuetuſque precantem,
Tendentemque manus ad lumina Solis, &, Ille
Vim tulit invitæ, dicentem, defodit alta
Crudus humo: tumulumque ſuper gravis addit arenæ.
Diſſipat hunc radiis Hyperione natus: iterque
Dat tibi, quo poſſis defoſſos promere vultus.
Nec tu jam poteras enectum pondere terræ
Tollere, Nympha, caput: corpuſque exſangue jacebas.
Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Poſt Phaethonteos vidiſſe dolentius ignes.
Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, in vivum tentat revocare colorem.
Sed, quoniam tantis fatum conatibus obſtat,
Nectare odorato ſparſit corpuſque locumque:
Multaque præqueſtus, Tanges tamen æthera, dixit.
Protinus imbutum cæleſti nectare corpus
Delicuit, terramque ſuo madefecit odore:
Virgaque per glebas ſenſim radicibus actis
Thurea ſurrexit; tumulumque cacumine rupit.
At Clytien (quamvis amor excuſare dolorem,
Indiciumque dolor poterat) non amplius auctor
Lucis adit: Venerique modum ſibi fecit in illa.
Tabuit ex illo dementer amoribus uſa,
Nympharum impatiens; & ſub Jove nocte dieque
Sedit humo nuda nudis incompta capillis.
Perque novem luces expers undæque cibique
Rore mero, lacrimiſque ſuis jejunia pavit:
Nec ſe movit humo. tantum ſpectabat euntis
Ora Dei: vultuſque ſuos flectebat ad illum.
Membra ferunt hæſiſſe ſolo: partemque coloris
Luridus exſangues pallor convertit in herbas.
Eſt in parte rubor: violæque ſimillimus ora
Flos tegit. illa ſuum, quamvis radice tenetur,
Vertitur ad Solem: mutataque ſervat amorem.
Dixerat: & factum mirabile ceperat aures.
Pars fieri potuiſſe negant; pars omnia veros
Poſſe Deos memorant: ſed non eſt Bacchus in illis.
Poſcitur Alcithoe, poſtquam ſiluere ſorores:
Quæ radio ſtantis percurrens ſtamina telæ,
Vulgatos taceo, dixit, paſtoris amores
Daphnidis Idæi, quem Nymphe pellicis ira
Contulit in ſaxum. tantus dolor urit amantes.
Nec loquor, ut quondam naturæ jure novato
Ambiguus fuerit modo vir, modo femina, Scython.
Te quoque, nunc adamas, quondam fidiſſime parvo,
Celmi, Jovi: largoque ſatos Curetas ab imbri:
Et Crocon in parvos verſum cum Smilace flores
Prætereo: dulcique animos novitate tenebo.
Unde ſit infamis; quare male fortibus undis
Salmacis enervet, tactoſque remolliat artus;
Diſcite. cauſſa latet: vis eſt notiſſima fontis.
Mercurio puerum diva Cythereide natum
Naides Idæis enutrivere ſub antris.
Cujus erat facies, in qua materque paterque
Cognoſci poſſent: nomen quoque traxit ab illis.
Is tria cum primum fecit quinquennia; montes
Deſeruit patrios: Idaque altrice relicta
Ignotis errare locis, ignota videre
Flumina gaudebat; ſtudio minuente laborem.
Ille etiam Lycias urbes, Lyciæque propinquos
Caras adit. videt hic ſtagnum lucentis ad imum
Uſque ſolum lymphæ. non illic canna paluſtris,
Nec ſteriles ulvæ, nec acuta cuſpide junci.
Perſpicuus liquor eſt. ſtagni tamen ultima vivo
Ceſpite cinguntur, ſemperque virentibus herbis.
Nympha colit: ſed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quæ ſoleat, nec quæ contendere curſu:
Solaque Naiadum celeri non nota Dianæ.
Sæpe ſuas illi fama eſt dixiſſe ſorores:
Salmaci, vel jaculum, vel pictas ſume pharetras;

Et tua cum duris venatibus otia miſce.
Nec jaculum ſumit, nec pictas illa pharetras:
Nec ſua cum duris vanatibus otia miſcet.
Sed modo fonte ſuo formoſos perluit artus:
Sæpe Citoriaco deducit pectine crines;
Et quid ſe deceat, ſpectatas conſulit undas.
Nunc perlucenti circumdata corpus amictu
Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis.
Sæpe legit flores. & tunc quoque forte legebat,
Cum puerum vidit: viſumque optavit habere.
Nec tamen ante adiit, etſi properabat adire,
Quam ſe compoſuit, quam circumſpexit amictus,
Et finxit vultum; & meruit formoſa videri.
Tunc ſic orſa loqui: Puer o digniſſime credi
Eſſe Deus; ſeu tu Deus es, potes eſſe Cupido:
Sive es mortalis; qui te genuere beati:
Et frater felix, & fortunata profecto
Si qua tibi ſoror eſt, & quæ dedit ubera nutrix.
Sed longe cunctis longeque potentior illis,
Si qua tibi ſponſa eſt; ſi quam dignabere tæda.
Hæc tibi ſive aliqua eſt; mea ſit furtiva voluptas:
Seu nulla eſt; ego ſim: thalamumque ineamus eumdem.
Nais ab his tacuit: pueri rubor ora notavit
Neſcia quid ſit amor: ſed & erubuiſſe decebat.
Hic color aprica pendentibus arbore pomis,
Aut ebori tincto eſt, aut ſub candore rubenti,
Cum fruſtra reſonant æra auxiliaria, Lunæ.
Poſcenti Nymphæ ſine fine ſororia ſaltem
Oſcula, jamque manus ad eburnea colla ferenti,
Deſinis? an fugio, tecumque, ait, iſta relinquo?
Salmacis extimuit; Locaque hæc tibi libera trado,
Hoſpes, ait: ſimulatque gradu diſcedere verſo.
Tum quoque reſpiciens, fruticumque recondita ſilva
Delituit: flexumque genu ſubmiſit. at ille
Ut puer, & vacuis ut inobſervatus in herbis,
Huc it; & hinc illuc: & in alludentibus undis
Summa pedum, taloque tenus veſtigia tingit.
Nec mora; temperie blandarum captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum vero obſtupuit; nudæque cupidine formæ
Salmacis exarſit. flagrant quoque lumina Nymphes.
Non aliter, quam cum puro nitidiſſimus orbe
Oppoſita ſpeculi referitur imagine Phœbus.
Vixque moram patitur: vix jam ſua gaudia differt.
Jam cupit amplecti: jam ſe male continet amens.
Ille, cavis velox applauſo corpore palmis,
Deſilit in latices: alternaque brachia ducens
In liquidis tranſlucet aquis: ut eburnea ſi quis
Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro.
Vicimus, en meus es, exclamat Nais: &, omni
Veſte procul jacta, mediis immittitur undis:
Pugnacemque tenet: luctantiaque oſcula carpit:
Subjectatque manus, invitaque pectora tangit:
Et nunc hac juveni, nunc circumfunditur illac.
Denique nitentem contra, elabique volentem
Implicat, ut ſerpens, quam regia ſuſtinet ales;
Sublimemque rapit: pendens caput illa, pedeſque
Alligat; & cauda ſpatiantes implicat alas.
Utve ſolent hederæ longos intexere truncos:
Utque ſub æquoribus deprenſum polypus hoſtem
Continet, ex omni dimiſſis parte flagellis.
Perſtat Atlantiades; ſperataque gaudia Nymphæ
Denegat. illa premit; commiſſaque corpore toto
Sicut inhærebat, Pugnes licet, improbe, dixit,
Non tamen effugies. ita Di jubeatis, & iſtum
Nulla dies a me, nec me ſeducat ab iſto.

Vota ſuos habuere Deos. nam mixta duorum
Corpora junguntur: facieſque inducitur illis
Una. velut ſi quis conducta cortice ramos
Creſcendo jungi, pariterque adoleſcere cernat.
Sic, ubi complexu coierunt membra tenaci,
Nec duo ſunt, & forma duplex, nec femina dici,
Nec puer ut poſſint; neutrumque, & utrumque videntur.
Ergo ubi ſe liquidas, quo vir deſcenderat, undas
Semimarem feciſſe videt, mollitaque in illis
Membra; manus tendens, ſed jam non voce virili,
Hermaphroditus ait, Nato date munera veſtro,
Et pater & genitrix, amborum nomen habenti:
Quiſquis in hos fontes vir venerit, exeat inde
Semivir; & tactis ſubito molleſcat in undis.
Motus uterque parens nati rata vota biformis
Fecit, & incerto fontem medicamine tinxit.
  Finis erat dictis; & adhuc Minyeia proles
Urget opus, ſpernitque Deum, feſtumque profanat:
Tympana cum ſubito non apparentia raucis
Obſtrepuere ſonis: & adunco tibia cornu,
Tinnulaque æra ſonant: redolent myrrhæque, crocique:
Reſque fide major, cœpere vireſcere telæ,
Inque hederæ faciem pendens frondeſcere veſtis.
Pars abit in vites: & quæ modo fila fuerunt,
Palmite mutantur: de ſtamine pampinus exit:
Purpura fulgorem pictis accommodat uvis.
Jamque dies exactus erat, tempuſque ſubibat,
Quod tu nec tenebras, nec poſſes dicere lucem;
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.
Tecta repente quati, pingueſque ardere videntur
Lampades, & rutilis collucere ignibus ædes:
Falſaque ſævarum ſimulacra ululare ferarum.
Fumida jamdudum latitant per tecta ſorores;
Diverſæque locis ignes ac lumina vitant.
Dumque petunt latebras; parvos membrana per artus
Porrigitur, tenuique includit brachia penna.
Nec qua perdiderint veterem ratione figuram
Scire ſinunt tenebræ. non illas pluma levavit:
Suſtinuere tamen ſe perlucentibus alis.
Conatæque loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt; peraguntque leves ſtridore querelas.
Tectaque, non ſilvas, celebrant: lucemque peroſæ
Nocte volant, ſeroque trahunt a veſpere nomen.
  Tum vero totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat; magnaſque novi matertera vires
Narrat ubique Dei: de totque ſororibus expers
Una doloris erat, niſi quem fecere ſorores.
Aſpicit hanc natis, thalamoque Athamantis habentem
Sublimes animos, & alumni numine, Juno;
Nec tulit: & ſecum, Potuit de pellice natus
Vertere Mæonios, pelagoque immergere, nautas,
Et laceranda ſuæ nati dare viſcera matri,
Et triplices operire novis Minyeidas alis:
Nil poterit Juno, niſi inultos flere dolores?
Idque mihi ſatis eſt? hæc una potentia noſtra eſt?
Ipſe docet quid agam. fas eſt & ab hoſte doceri.
Quidque furor valeat, Penthea cæde ſatiſque
Ac ſuper oſtendit. cur non ſtimuletur, eatque
Per cognata ſuis exempla furoribus Ino?
Eſt via declivis funeſta nubila taxo:
Ducit ad infernas per muta ſilentia ſedes.
Styx nebulas exhalat iners: umbræque recentes
Deſcendunt illac, ſimulacraque functa ſepulcris.
Pallor Hyemſque tenent late loca ſenta: novique,
Qua ſit iter, manes, Stygiam quod ducit ad urbem,
Ignorant: ubi ſit nigri fera regia Ditis.

Mille capax aditus, & apertas undique portas
Urbs habet. utque fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille; nec ulli
Exiguus populo eſt, turbamve accedere ſentit.
Errant exſangues ſine corpore & oſſibus umbræ:
Parſque forum celebrant, pars imi tecta tyranni;
Pars alias artes antiquæ imitamina vitæ.
Suſtinet ire illuc, cæleſti ſede relicta,
(Tantum odiis iræque dabat) Saturnia Juno.
Quo ſimul intravit, ſacroque a corpore preſſum
Ingemuit limen; tria Cerberus extulit ora:
Et tres latratus ſimul edidit. illa ſorores
Nocte vocat genitas, grave & implacabile numen.
Carceris ante fores clauſas adamante ſedebant:
Deque ſuis atros pectebant crinibus angues.
Quam ſimul agnorunt inter caliginis umbras;
Surrexere Deæ. ſedes Scelerata vocatur.
Viſcera præbebat Tityos lanianda; novemque
Jugeribus diſtentus erat. tibi, Tantale, nullæ
Deprenduntur aquæ: quæque imminet, effugit arbos.
Aut petis, aut urges ruiturum, Siſyphe, ſaxum.
Volvitur Ixion: & ſe ſequiturque fugitque.
Molirique ſuis letum patruelibus auſæ,
Aſſiduæ repetunt, quas perdant, Belides undas.
Quos omnes acie poſtquam Saturnia torva
Vidit; & ante omnes Ixiona; rurſus ab illo
Siſyphon aſpiciens, Cur hic e fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas; Athamanta ſuperbum
Regia dives habet: qui me cum conjuge ſemper
Sprevit? & exponit cauſſas odiique viæque;
Quidque velit. quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret; & in facinus traherent Athamanta Sorores.
Imperium, promiſſa, preces confundit in unum:
Sollicitatque Deas. ſic hæc Junone locuta,
Tiſiphone canos, ut erat, turbata capillos
Movit: & obſtantes rejecit ab ore colubras.
Atque ita, Non longis opus eſt ambagibus, inſit.
Facta puta, quæcumque jubes. inamabile regnum
Deſere: teque refer cæli melioris ad auras.
Læta redit Juno: quam cælum intrare parantem
Roratis luſtravit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora; Tiſiphone madefactam ſanguine ſumit
Importuna facem: fluidoque cruore rubentem
Induitur pallam; tortoque incingitur angue:
Egrediturque domo. Luctus comitantur euntem,
Et Pavor, & Terror, trepidoque Inſania vultu.
Limine conſtiterat: poſtes tremuiſſe feruntur
Æolii; pallorque fores infecit acernas:
Solque locum fugit. monſtris exterrita conjux,
Territus eſt Athamas: tectoque exire parabant;
Obſtitit infelix, aditumque obſedit, Erinnys:
Nexaque vipereis diſtendens brachia nodis,
Cæſariem excuſſit. motæ ſonuere colubræ.
Parſque jacens humeris; pars circum tempora lapſæ
Sibila dant, ſaniemque vomunt, linguaſque coruſcant.
Inde duos mediis abrumpit crinibus angues;
Peſtiferaque manu raptos immiſit. at illi
Inooſque ſinus Athamanteoſque pererrant;
Inſpirantque graves animas: nec vulnera membris
Ulla ferunt. mens eſt, quæ diros ſentiat ictus.
Attulerat ſecum liquidi quoque monſtra veneni,
Oris Cerberei ſpumas, & virus Echidnæ;
Erroreſque vagos, cæcæque oblivia mentis,
Et ſcelus, & lacrimas, rabiemque, & cædis amorem;
Omnia trita ſimul: quæ ſanguine miſta recenti
Coxerat ære cavo, viridi verſata cicuta.
Dumque pavent illi; vertit furiale venenum
Pectus in amborum, præcordiaque intima movit.
Tum face jactata per eumdem ſæpius orbem,
Conſequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix, juſſique potens, ad inania magni
Regna redit Ditis: ſumtumque recingitur anguem.
Protinus Æolides media furibundus in aula
Clamat, Io, comites, his retia pandite ſilvis:
Hic modo cum gemina viſa eſt mihi prole leæna,
Utque feræ, ſequitur veſtigia conjugis amens:
Deque ſinu matris ridentem & parva Learchum
Brachia tendentem rapit, & bis terque per auras
More rotat fundæ: rigidoque infantia ſaxo
Diſcutit oſſa ferox. tum denique concita mater,
Seu dolor hoc fecit, ſeu ſparſi cauſa veneni;
Exululat; paſſiſque fugit male ſana capillis.
Teque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis,
Evohe, Bacche, ſonat. Bacchi ſub nomine Juno
Riſit: &, Hos uſus præſtet tibi, dixit, alumnus.
Imminet æquoribus ſcopulus. pars ima cavatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus undas:
Summa riget, frontemque in apertum porrigit æquor.
Occupat hunc [vires inſania fecerat] Ino:
Seque ſuper pontum, nullo tardata timore,
Mittit, onuſque ſuum. percuſſa recanduit unda.
At Venus immeritæ neptis miſerata labores,
Sic patruo blandita ſuo eſt: O numen aquarum,
Proxima cui cælo ceſſit, Neptune, poteſtas;
Magna quidem poſco: ſed tu miſerere meorum,
Jactari quos cernis in Ionio immenſo:
Et Dis adde tuis. aliqua & mihi gratia ponto eſt.
Si tamen in medio quondam concreta profundo
Spuma fui, Graiumque manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus; & abſtulit illis,
Quod mortale fuit; majeſtatemque verendam
Impoſuit; nomenque ſimul faciemque novavit:
Leucotheaque Deum cum matre Palæmona dixit.
Sidoniæ comites, quantum valuere, ſecutæ
Signa pedum, primo videre noviſſima ſaxo:
Nec dubium de morte ratæ, Cadmeida palmis
Deplanxere domum ſciſſæ cum veſte capillos.
Utque parum juſtæ, nimiumque in pellice ſævæ
Invidiam fecere Deæ, convicia Juno
Non tulit: &, Faciam vos ipſas maxima, dixit,
Sævitiæ monumenta meæ. res dicta ſecuta eſt.
Nam quæ præcipue fuerat pia, Perſequar, inquit,
In freta reginam: ſaltumque datura, moveri
Haud uſquam potuit, ſcopuloque affixa cohæſit.
Altera, dum ſolito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos ſentit riguiſſe lacertos.
Illa, manus ut forte tetenderat in maris undas,
Saxea facta manus in eaſdem porrigit undas:
Hujus, ut arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos ſubito digitos in crine videres.
Quo quæque in geſtu deprenditur, hæſit in illo.
Pars volucres factæ; quæ nunc quoque gurgite in illo
Æquora diſtringunt ſumtis Iſmenides alis.
Neſcit Agenorides natam parvumque nepotem
Æquoris eſſe Deos. luctu ſerieque malorum
Victus, & oſtentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor urbe ſua; tamquam Fortuna locorum,
Non ſua ſe premeret: longiſque erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum conjuge fines.
Jamque malis anniſque graves, dum prima retractant
Fata domus, releguntque ſuos ſermone labores;
Num ſacer ille mea trajectus cuſpide ſerpens,

Cadmus

Cadmus ait, fuerit; tum, cum Sidone profectus
Vipereos ſparſi per humum nova ſemina dentes?
Quem ſi cura Deum tam certa vindicat ira,
Ipſe, precor, ſerpens in longam porrigar alvum.
Dixit: &, ut ſerpens, in longam tenditur alvum:
Duraræque cuti ſquamas increſcere ſentit,
Nigraque cæruleis variari corpora guttis:
In pectuſque cadit pronus: commiſſaque in unum
Paulatim tereti ſinuantur acumine crura.
Brachia jam reſtant; quæ reſtant brachia tendit;
Et lacrimis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, o conjux, accede, miſerrima, dixit:
Dumque aliquid ſupereſt de me; me tange: manumque
Accipe, dum manus eſt; dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui: ſed lingua repente
In partes eſt fiſſa duas. nec verba volenti
Sufficiunt: quotieſque aliquos parat edere queſtus;
Sibilat. hanc illi vocem Natura relinquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora conjux,
Cadme, mane: teque his, infelix, exue monſtris.
Cadme, quid hoc? ubi pes? ubi ſunt humerique, manuſque?
Et color, & facies, &, dum loquor, omnia? cur non
Me quoque, cæleſtes, in eumdem vertitis anguem?
Dixerat. ille ſuæ lambebat conjugis ora;
Inque ſinus caros, veluti cognoſceret, ibat;
Et dabat amplexus; aſſuetaque colla petebat.
Quiſquis adeſt [aderant comites] terretur. at illos
Lubrica permulcent criſtati colla dracones,
Et ſubito duo ſunt; junctoque volumine ſerpunt;
Donec in appoſiti nemoris ſubiere latebras.
Nunc quoque nec fugiunt hominem, nec vulnere lædunt:
Quidque prius fuerint, placidi meminere dracones.
Sed tamen ambobus verſæ ſolatia formæ
Magna nepos fuerat, quem debellata colebat
India: quem poſitis celebrabat Achaia templis.
Solus Abantiades ab origine cretus eadem
Acriſius ſupereſt, qui mœnibus arceat urbis
Argolicæ; contraque Deum ferat arma; genuſque
Non putet eſſe Jovis. neque enim Jovis eſſe putabat
Perſea; quem pluvio Danae conceperat auro.
Mox tamen Acriſium [tanta eſt præſentia veri,]
Tam violaſſe Deum, quam non agnoſſe nepotem,
Pœnitet. impoſitus jam cælo eſt alter: at alter
Viperei referens ſpolium memorabile monſtri
Aera carpebat tenerum ſtridentibus alis.
Cumque ſuper Libycas victor penderet arenas;
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ:
Quas humus exceptas varios animavit in angues.
Unde frequens illa eſt infeſtaque terra colubris.
Inde per immenſum ventis diſcordibus actus
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquoſæ,
Fertur; & ex alto ſeductas æthere longe
Deſpectat terras; totumque ſupervolat orbem.
Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit:
Sæpe ſub occaſus, ſæpe eſt ablatus in ortus.
Jamque cadente die veritus ſe credere nocti
Conſtitit Heſperio regnis Atlantis in orbe;
Exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
Evocet Auroræ; currus Aurora diurnos.
Hic hominum cunctos ingenti corpore præſtans
Japetionides Atlas fuit. ultima tellus
Rege ſub hoc & pontus erat, qui Solis anhelis
Æquora ſubdit equis, & feſſos excipit axes.
Mille greges illi, totidemque armenta per herbas
Errabant: & humum vicinia nulla premebant.
Arboreæ frondes auro radiante nitentes
Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
Hoſpes, ait Perſeus illi, ſeu gloria tangit
Te generis magni, generis mihi Jupiter auctor:
Sive es mirator rerum; mirabere noſtras.
Hoſpitium requiemque peto. memor ille vetuſtæ
Sortis erat: (Themis hanc dederat Parnaſſia ſortem)
Tempus, Atla, veniet, tua quo ſpoliabitur auro
Arbor: & hunc prædæ titulum Jove natus habebit.
Id metuens, ſolidis pomaria clauſerat Atlas
Mœnibus, & vaſto dederat ſervanda draconi:
Arcebatque ſuis externos finibus omnes.
Huic quoque, Vade procul, ne longe gloria rerum,
Quas mentiris, ait, longe tibi Jupiter abſit.
Vimque minis addit: foribuſque expellere tentat
Cunctantem, & placidis miſcentem fortia dictis.
Viribus inferior, (quis enim par eſſet Atlanti
Viribus?) At quoniam parvi tibi gratia noſtra eſt;
Accipe munus, ait. lævaque a parte Meduſæ
Ipſe retroverſus ſqualentia prodidit ora.
Quantus erat, mons factus Atlas. jam barba comæque
In ſilvas abeunt: juga ſunt humerique manuſque.
Quod caput ante fuit, ſummo eſt in monte cacumen.
Oſſa lapis fiunt. tum partes auctus in omnes
Crevit in immenſum, (ſic Di ſtatuiſtis) & omne
Cum tot ſideribus cælum requievit in illo.
Clauſerat Hippotades æterno carcere ventos:
Admonitorque operum cælo clariſſimo alto
Lucifer ortus erat. pennis ligat ille reſumtis
Parte ab utraque pedes; teloque accingitur unco:
Et liquidum motis talaribus aera findit.
Gentibus innumeris circumque infraque relictis,
Æthiopum populos Cepheia conſpicit arva.
Illic immeritam maternæ pendere linguæ
Andromedan pœnas injuſtus juſſerat Ammon.
Quam ſimul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades; niſi quod levis aura capillos
Moverat; & trepido manabant lumina fletu;
Marmoreum ratus eſſet opus. trahit inſcius ignes;
Et ſtupet: &, viſæ correptus imagine formæ,
Pene ſuas quatere eſt oblitus in aere pennas.
Ut ſtetit, O, dixit, non iſtis digna catenis,
Sed quibus inter ſe cupidi junguntur amantes;
Pande requirenti nomen terræque tuumque;
Et cur vincla geras. primo ſilet illa: nec audet
Appellare virum virgo: manibuſque modeſtos
Celaſſet vultus; ſi non religata fuiſſet.
Lumina, quod potuit, lacrimis implevit obortis.
Sæpius inſtanti, ſua ne delicta fateri
Nolle videretur, nomen terræque ſuumque,
Quantaque maternæ fuerit fiducia formæ,
Indicat. &, nondum memoratis omnibus, unda
Inſonuit: veniènſque immenſo bellua ponto
Eminet; & latum ſub pectore poſſidet æquor.
Conclamat virgo: genitor lugubris, & amens
Mater adeſt; ambo miſeri, ſed juſtius illa.
Nec ſecum auxilium, ſed dignos tempore fletus,
Plangoremque ferunt: vinctoque in corpore adhærent.
Cum ſic hoſpes ait: Lacrimarum longa manere
Tempora vos poterunt: ad opem brevis hora ferenda eſt.
Hanc ego ſi peterem Perſeus Jove natus, & illa,
Quam clauſam implevit fœcundo Jupiter auro,
Gorgonis anguicomæ Perſeus ſuperator, & alis
Æthereas auſus jactatis ire per auras;
Præferrer cunctis certe gener. addere tantis
Dotibus & meritum (faveant modo numina) tento.
Ut mea ſit, ſervata mea virtute, paciſcor.

Acci-

Accipiunt legem, (quis enim dubitaret?) & orant,
Promittuntque ſuper regnum dotale, parentes.
Ecce velut navis præfixo concita roſtro
Sulcat aquas, juvenum ſudantibus acta lacertis;
Sic fera dimotis impulſu pectoris undis
Tantum aberat ſcopulis, quantum balearica torto
Funda poteſt plumbo medii tranſmittere cæli:
Cum ſubito juvenis pedibus tellure repulſa
Arduus in nubes abiit. ut in æquore ſummo
Umbra viri viſa eſt, viſam fera ſævit in umbram.
Utque Jovis præpes, vacuo cum vidit in arvo
Præbentem Phœbo liventia terga draconem,
Occupat averſum: neu ſæva retorqueat ora,
Squamigeris avidos figit cervicibus ungues:
Sic celeri miſſum præpes per inane volatu
Terga feræ preſſit; dextroque frementis in armo
Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo.
Vulnere læſa gravi modo ſe ſublimis in auras
Attollit: modo ſubdit aquis: modo more ferocis
Verſat apri, quem turba canum circumſona terret.
Ille avidos morſus velocibus effugit alis:
Quaque patent, nunc terga cavis ſuper obſita conchis,
Nunc laterum coſtas, nunc qua tenuiſſima cauda
Deſinit in piſcem, falcato vulnerat enſe.
Bellua puniceo miſtos cum ſanguine fluctus
Ore vomit. maduere graves aſpergine pennæ.
Nec bibulis ultra Perſeus talaribus auſus
Credere; conſpexit ſcopulum: qui vertice ſummo
Stantibus extat aquis; operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupiſque tenens juga prima ſiniſtra,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Littora cum plauſu clamor ſuperaſque Deorum
Implevere domos. gaudent, generumque ſalutant.
Auxiliumque domus ſervatoremque fatentur
Caſſiope, Cepheuſque pater. reſoluta catenis
Incedit virgo pretiumque & cauſa laboris.
Ipſe manus hauſta victrices abluit unda:
Anguiferumque caput nuda ne lædat arena,
Mollit humum foliis: nataſque ſub æquore virgas
Sternit, & imponit Phorcynidos ora Meduſæ.
Virga recens, bibulaque etiamnum viva medulla,
Vim rapuit monſtri, tactuque induruit hujus:
Percepitque novum ramis & fronde rigorem.
At pelagi Nymphæ factum mirabile tentant
Pluribus in virgis, & idem contingere gaudent:
Seminaque ex illis iterant jactata per undas.
Nunc quoque curaliis eadem natura remanſit,
Duritiem tacto capiant ut ab aere; quodque
Vimen in æquore erat, fiat ſuper æquora ſaxum.
Dis tribus ille focos totidem de ceſpite ponit;
Lævum Mercurio, dextrum tibi, bellica virgo;
Ara Jovis media eſt. mactatur vacca Minervæ;
Alipedi vitulus; taurus tibi, ſumme Deorum.
Protinus Andromedan & tanti præmia facti
Indotata rapit. tædas Hymenæus Amorque
Præcutiunt: largis ſatiantur odoribus ignes:
Sertaque dependent tectis: lotique, lyræque,
Tibiaque, & cantus, animi felicia læti
Argumenta, ſonant. reſeratis aurea valvis
Atria tota patent, pulcroque inſtructa paratu.
Cephenï proceres ineunt convivia regis.
Poſtquam epulis functi generoſi munere Bacchi
Diffudere animos: cultuſque habituſque locorum
Quærit Abantiades; quærenti protinus unus
Narrat Lyncides, moreſque, habituſque virorum.
Quæ ſimul edocuit, Nunc, o fortiſſime, dixit,
Fare precor, Perſeu, quanta virtute, quibuſque
Artibus abſtuleris crinita draconibus ora.
Narrat Agenorides, gelido ſub Atlante jacentem
Eſſe locum, ſolidæ tutum munimine molis:
Cujus in introitu geminas habitaſſe ſorores
Phorcydas, unius partitas luminis uſum:
Id ſe ſolerti furtim, dum traditur, aſtu
Suppoſita cepiſſe manu: perque abdita longe,
Deviaque, & ſilvis horrentia ſaxa fragoſis
Gorgoneas tetigiſſe domos: paſſimque per agros,
Perque vias vidiſſe hominum ſimulacra ferarumque,
In ſilicem ex ipſis viſa converſa Meduſa:
Se tamen horrendæ clypei, quod læva gerebat,
Ære repercuſſo formam aſpexiſſe Meduſæ:
Dumque gravis ſomnus colubraſque ipſamque tenebat,
Eripuiſſe caput collo: penniſque fugacem
Pegaſon & fratrem matris de ſanguine natos.
Addidit & longi non falſa pericula curſus:
Quæ freta, quas terras ſub ſe vidiſſet ab alto:
Et quæ jactatis tetigiſſet ſidera pennis.
Ante exſpectatum tacuit tamen. excipit unus
E numero procerum, quærens, cur ſola ſororum
Geſſerit alternis immiſtos crinibus angues.
Hoſpes ait, Quoniam ſcitaris digna relatu,
Accipe quæſiti cauſſam. clariſſima forma,
Multorumque fuit ſpes invidioſa procorum
Illa: nec in tota conſpectior ulla capillis
Pars fuit. inveni, qui ſe vidiſſe referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiaſſe Minervæ
Dicitur. averſa eſt, & caſtos ægide vultus
Nata Jovis texit. neve hoc impune fuiſſet;
Gorgoneum turpes crinem mutavit in hydros.
Nunc quoque, ut attonitos formidine terreat hoſtes,
Pectore in adverſo, quos fecit, ſuſtinet angues.

METAMORPHOSEON

LIBER V.

DUmque ea Cephenum medio Danaeius heros
Agmine commemorat; fremitu regalia turbæ
Atria complentur: nec conjugialia feſta
Qui canat, eſt clamor; ſed qui fera nuntiet arma.
Inque repentinos convivia verſa tumultus
Aſſimilare freto poſſis: quod ſæva quietum
Ventorum rabies motis exaſperat undis.
Primus in his Phineus, belli temerarius auctor,
Fraxineam quatiens æratæ cuſpidis haſtam;
En, ait, en adſum præreptæ conjugis ultor.
Nec mihi te pennæ, nec falſum verſus in aurum
Jupiter, eripient. conanti mittere Cepheus,
Quid facis? exclamat: quæ te, germane, furentem
Mens agit in facinus? meritiſne hæc gratia tantis
Redditur? hac vitam ſervatæ dote rependis?
Quam tibi non Perſeus, verum ſi quæris, ademit:
Sed grave Nereidum numen, ſed corniger Ammon,
Sed quæ viſceribus veniebat bellua ponti
Exſaturanda meis. illo tibi tempore rapta eſt,
Quo peritura fuit. niſi ſi, crudelis, idipſum
Exigis, ut pereat: luctuque levabere noſtro.
Scilicet haud ſatis eſt, quod te ſpectante revincta eſt;
Et nullam quod opem patruus ſponſuſve tuliſti:
Inſuper a quoquam quod ſit ſervata dolebis;
Præmiaque eripies? quæ ſi tibi magna videntur;
Ex illis ſcopulis, ubi erant affixa, petiſſes:
Nunc ſine, qui petiit, per quem non orba ſenectus,
Ferre,

Ferre, quod & meritis & voce eſt pactus: eumque
Non tibi, ſed certæ prælatum intellige morti.
Ille nihil contra: ſed & hunc, & Perſea vultu
Alterno ſpectans, petat hunc ignorat, an illum.
Cunctatuſque brevi, contortam viribus haſtam,
Quantas ira dabat, nequidquam in Perſea miſit.
Ut ſtetit illa toro; ſtratis tum denique Perſeus
Exſiluit: teloque ferox inimica remiſſo
Pectora rupiſſet; niſi poſt altaria Phineus
Iſſet: & (indignum) ſcelerato profuit ara.
Fronte tamen Rhœti non irrita cuſpis adhæſit.
Qui poſtquam cecidit, ferrumque ex oſſe revulſum eſt,
Palpitat, & poſitas aſpergit ſanguine menſas.
Tum vero indomitas ardeſcit vulgus in iras:
Telaque conjiciunt. & ſunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori. ſed limine tecti
Exierat Cepheus, teſtatus juſque, fidemque,
Hoſpitiique Deos, ea ſe prohibente moveri.
Bellica Pallas adeſt; & protegit ægide fratrem:
Datque animos. erat Indus Athis, quem flumine Gange
Edita Limnate vitreis peperiſſe ſub antris
Creditur, egregius forma: quam divite cultu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis;
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
Aureus: ornabant aurata monilia collum;
Et madidos myrrha curvum crinale capillos.
Ille quidem jaculo quamvis diſtantia miſſo
Figere doctus erat; ſed tendere doctior arcus.
Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perſeus
Stipite, qui media poſitus fumabat in ara,
Perculit; & fractis confudit in oſſibus ora.
Hunc ubi laudatos jactantem in ſanguine vultus
Aſſyrius vidit Lycabas; junctiſſimus illi
Et comes, & veri non diſſimulator amoris;
Poſtquam exhalantem ſub acerbo vulnere vitam
Deploravit Athin; quos ille tetenderat, arcus
Arripit: &, Meeum tibi ſint certamina, dixit:
Nec longum pueri fato lætabere; quo plus
Invidiæ, quam laudis, habes. hæc omnia nondum
Dixerat: emicuit nervo penetrabile telum:
Vitatumque, tamen ſinuoſa veſte pependit.
Vertit in hunc harpen ſpectatam cæde Meduſæ
Acriſioniades, adigitque in pectus. at ille
Jam moriens, oculis ſub nocte natantibus atra,
Circumſpexit Athin: ſeque acclinavit in illum:
Et tulit ad manes junctæ ſolatia mortis.
Ecce Syenites genitus Methione Phorbas,
Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam,
Sanguine, quo tellus late madefacta tepebat,
Conciderant lapſi: ſurgentibus obſtitit enſis,
Alterius coſtis, jugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithon, cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perſeus petit enſe: ſed altis
Exſtantem ſignis, multæque in pondere maſſæ,
Ingentem manibus tollit cratera duabus;
Infligitque viro. rutilum vomit ille cruorem:
Et reſupinus humum moribundo vertice pulſat.
Inde Semiramio Polydæmona ſanguine cretum,
Caucaſiumque Abarin, Sperchionidenque Lycetum,
Intonſumque comas Elycen, Phlegianque, Clytumque
Sternit: & exſtructos morientum calcat acervos.
Nec Phineus auſus concurrere cominus hoſti,
Intorquet jaculum: quod detulit error in Idan,
Expertem fruſtra belli, & neutra arma ſecutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
Quandoquidem in partes, ait, abſtrahor, accipe, Phineu,

Quem feciſti hoſtem; penſaque hoc vulnere vulnus.
Jamque remiſſurus tractum de corpore telum
Sanguine defectos cecidit collapſus in artus.
Hic quoque Cephenum poſt regem primus Odites
Enſe jacet Clymeni: Protenora perculit Hypſeus:
Hypſea Lyncides. fuit & grandævus in illis
Emathion, æqui cultor, timiduſque Deorum:
Quem quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat; & inceſſit, ſcelerataque devovet arma.
Huic Chromis amplexo tremulis altaria palmis
Demetit enſe caput; quod protinus incidit aræ:
Atque ibi ſemianimi verba exſecrantia lingua
Edidit, & medios animam exſpiravit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteaſque & cæſtibus Ammon
Invicti, vinci ſi poſſent cæſtibus enſes,
Phinea cecidere manu: Cereriſque ſacerdos
Ampycus, albenti velatus tempora vitta.
Tu quoque, Iapetide, non hos adhibendus in uſus;
Sed qui pacis opus citharam cum voce moveres;
Juſſus eras celebrare dapes, feſtumque canendo.
Cui procul aſtanti, plectrumque imbelle tenenti,
Pettalus, I, ridens, Stygiis cane cetera, dixit,
Manibus: & lævo mucronem tempore figit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyræ: caſuque canit miſerabile carmen.
Non ſinit hunc impune ferox cecidiſſe Lycormas:
Raptaque de dextro robuſta repagula poſti
Oſſibus illidit mediæ cervicis. at ille
Procubuit terræ mactati more juvenci.
Demere tentabat lævi quoque robora poſtis
Cinyphius Pelates. tentanti dextera fixa eſt
Cuſpide Marmaridæ Corythi; lignoque cohæſit.
Hærenti latus hauſit Abas: nec corruit ille;
Sed retinente manum moriens e poſte pependit.
Sternitur & Melaneus Perſeia caſtra ſecutus,
Et Naſamoniaci Dorylas ditiſſimus agri;
Dives agri Dorylas: quo non poſſederat alter
Latius, aut totidem tollebat farris acervos.
Hujus in obliquo miſſum ſtetit inguine ferrum:
Letifer ille locus. quem poſtquam vulneris auctor
Singultantem animam, & verſantem lumina vidit
Bactrius Halcyoneus, Hoc quod premis, inquit, habeto
De tot agris terræ: corpuſque exſangue reliquit.
Torquet in hunc haſtam calido de vulnere raptam
Ultor Abantiades: media quæ nare recepta
Cervice exacta eſt, in parteſque eminet ambas.
Dumque manum Fortuna juvat; Clytiumque, Claninque,
Matre ſatos una, diverſo vulnere fudit.
Nam Clytii per utrumque gravi librata lacerto
Fraxinus acta femur: jaculum Clanis ore momordit.
Occidit & Celadon Mendeſius: occidit Aſtreus,
Matre Palæſtina, dubio genitore creatus.
Æthionque ſagax quondam ventura videre;
Nunc ave deceptus falſa: regiſque Thoactes
Armiger, & cæſo genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhauſto ſupereſt: namque omnibus unum
Opprimere eſt animus. conjurata undique pugnant
Agmina pro cauſſa meritum impugnante fidemque.
Hac pro parte ſocer fruſtra pius, & nova conjux,
Cum genitrice, favent; ululatuque atria complent.
Sed ſonus armorum ſuperat, gemituſque cadentum:
Pollutoſque ſemel multo Bellona Penates
Sanguine perfundit; renovataque prælia miſcet.
Circumeunt unum Phineus, & mille ſecuti
Phinea. tela volant hiberna grandine plura
Præter utrumque latus, præterque & lumen & aures.
Appli-

Applicat hinc humeros ad magnæ ſaxa columnæ:
Tutaque terga gerens, adverſaque in agmina verſus,
Suſtinet inſtantes. inſtabant parte ſiniſtra
Chaonius Molpeus, dextra Nabathæus Ethemon.
Tigris ut, auditis diverſa valle duorum,
Extimulata fame, mugitibus armentorum,
Neſcit utro potius ruat; & ruere ardet utroque:
Sic dubius Perſeus, dextra lævane feratur,
Molpea trajecti ſubmovit vulnere cruris;
Contentuſque fuga eſt. neque enim dat tempus Ethemon;
Sed furit: &, cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumſpectis exactum viribus enſem
Fregit: & extrema percuſſæ parte columnæ
Lamina diſſiluit; dominique in gutture fixa eſt.
Non tamen ad letum cauſſas ſatis illa valentes
Plaga dedit. trepidum Perſeus, & inermia fruſtra
Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe.
Verum ubi virtutem turbæ ſuccumbere vidit,
Auxilium Perſeus, quoniam ſic cogitis ipſi,
Dixit, ab hoſte petam: vultus avertite veſtrós,
Si quis amicus adeſt: & Gorgonis extulit ora.
Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit
Theſcelus: utque manu jaculum fatale parabat
Mittere, in hoc hæſit ſignum de marmore geſtu.
Proximus huic Ampyx animi pleniſſima magni
Pectora Lyncidæ gladio petit: inque petendo
Dextera diriguit, nec citra mota nec ultra.
At Nileus, qui ſe genitum ſeptemplice Nilo
Ementitus erat, clypeo quoque flumina ſeptem
Argento partim, partim cælaverat auro,
Aſpice, ait, Perſeu, noſtræ primordia gentis:
Magna feres tacitas ſolatia mortis ad umbras,
A tanto cecidiſſe viro. pars ultima vocis
In medio ſuppreſſa ſono eſt: adapertaque velle
Ora loqui credas; nec ſunt ea pervia verbis.
Increpat hos, Vitioque animi, non crinibus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum;
Et proſternite humi juvenem magica arma moventem.
Incurſurus erat; tenuit veſtigia tellus:
Immotuſque ſilex armataque manſit imago.
Hi tamen ex merito pœnas ſubiere. ſed unus
Miles erat Perſei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
Gorgone conſpecta ſaxo concrevit oborto.
Quem ratus Aſtyages etiamnum vivere, longo
Enſe ferit: ſonuit tinnitibus enſis acutis.
Dum ſtupet Aſtyages; naturam traxit eamdem:
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora eſt media de plebe virorum
Dicere, bis centum reſtabant corpora pugnæ;
Gorgone bis centum riguerunt corpora viſa.
Pœnitet injuſti nunc denique Phinea belli.
Sed quid agat? ſimulacra videt diverſa figuris;
Agnoſcitque ſuos: & nomine quemque vocatos
Poſcit opem: credenſque parum, ſibi proxima tangit
Corpora: marmor erant. avertitur; atque ita ſupplex,
Confeſſaſque manus, obliquaque brachia tendens,
Vincis, ait, Perſeu: remove fera monſtra; tuæque
Saxificos vultus, quæcumque ea, tolle Meduſæ.
Tolle, precor. non nos odium regnive cupido
Compulit ad bellum: pro conjuge movimus arma.
Cauſſa fuit meritis melior tua, tempore noſtra.
Non ceſſiſſe piget, nihil, o fortiſſime, præter
Hanc animam concede mihi: tua cetera ſunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Reſpicere audenti, Quod, ait, timidiſſime Phineu,
Et poſſum tribuiſſe, & magnum munus inerti eſt,
(Pone metum) tribuam: nullo violabere ferro.
Quin etiam manſura dabo monumenta per ævum;
Inque domo ſoceri ſemper ſpectabere noſtri:
Ut mea ſe ſponſi ſoletur imagine conjux.
Dixit: & in partem Phorcynida tranſtulit illam,
Ad quam ſe trepido Phineus obverterat ore.
Tum quoque conanti ſua flectere lumina cervix
Diriguit, ſaxoque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultuſque in marmore ſupplex,
Submiſſæque manus, facieſque obnoxia manſit.
Victor Abantiades patrios cum conjuge muros
Intrat: & immeritæ vindex ultorque parentis
Aggreditur Prœtum. nam fratre per arma fugato
Acriſioneas Prœtus poſſederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam male ceperat, arce
Torva colubriferi ſuperavit lumina monſtri.
Te tamen, o parvæ rector Polydecta Seriphi,
Nec juvenis virtus per tot ſpectata labores,
Nec mala mollierant; ſed inexorabile durus
Exerces odium: nec iniqua finis in ira eſt.
Detrectas etiam laudes: fictamque Meduſæ
Arguis eſſe necem. Dabimus tibi pignora veri;
Parcite luminibus, Perſeus ait: oraque regis
Ore Meduſæo ſilicem ſine ſanguine fecit.
Hactenus aurigenæ comitem Tritonia fratri
Se dedit. inde cava circumdata nube Seriphon
Deſerit; a dextra Cythno Gyaroque relictis.
Quaque ſuper pontum via viſa breviſſima, Thebas,
Virgineumque Helicona petit; quo monte potita
Conſtitit; & doctas ſic eſt affata ſorores:
Fama novi fontis noſtras pervenit ad aures;
Dura Meduſæi quem præpetis ungula rupit.
Is mihi cauſſa viæ. volui mirabile monſtrum
Cernere: vidi ipſum materno ſanguine naſci.
Excipit Uranie: Quæcumque eſt cauſſa videndi
Has tibi, Diva, domos, animo gratiſſima noſtro es.
Vera tamen fama eſt: & Pegaſus hujus origo
Fontis, & ad latices deducit Pallada ſacros.
Quæ mirata diu factas pedis ictibus undas,
Silvarum lucos circumſpicit antiquarum;
Antraque, & innumeris diſtinctas floribus herbas:
Feliceſque vocat pariter ſtudiique locique
Mnemonidas. quam ſic affata eſt una ſororum:
O, niſi te virtus opera ad majora tuliſſet,
In partem ventura chori Tritonia noſtri,
Vera refers; meritoque probas arteſque locumque:
Et gratam ſortem, tutæ modo ſimus, habemus.
Sed (vetitum eſt adeo ſceleri nihil) omnia terrent
Virgineas mentes: diruſque ante ora Pyreneus
Vertitur: & nondum me tota mente recepi.
Daulia Treicio Phoceaque milite rura
Ceperat ille ferox, injuſtaque regna tenebat.
Templa petebamus Parnaſia. vidit euntes:
Noſtraque fallaci veneratus numina cultu;
Mnemonides (cognorat enim), conſiſtite, dixit:
Nec dubitate, precor, tecto grave ſidus, & imbrem
(Imber erat) vitare meo: ſubiere minores
Sæpe caſas Superi. dictis & tempore motæ
Annuimuſque viro, primaſque intravimus ædes.
Deſierant imbres; victoque Aquilonibus Auſtro,
Fuſca repurgato fugiebant nubila cælo.
Impetus ire fuit, claudit ſua tecta Pyreneus:
Vimque parat: quam nos ſumtis effugimus alis.
Ipſe ſecuturo ſimilis ſtetit arduus arce:
Quaque via eſt vobis, erit & mihi, dixit, eadem.
Seque jacit vecors e ſummæ culmine turris:

Et

Et cadit in vultus, diſcuſſique oſſibus oris
Tundit humum moriens ſcelerato ſanguine tinctam.
Muſa loquebatur. pennæ ſonuere per auras:
Voxque ſalutantum ramis veniebat ab altis.
Suſpicit; & linguæ quærit tam certa loquentes
Unde ſonent: hominemque putat Jove nata locutum.
Ales erant; numeroque novem ſua fata querentes
Inſtiterant ramis imitantes omnia picæ.
Miranti ſic orſa Deæ Dea: Nuper & iſtæ
Auxerunt volucrem victæ certamine turbam.
Pieros has genuit Pellæis dives in arvis.
Pæonis Evippe mater fuit. illa potentem
Lucinam novies, novies paritura, vocavit.
Intumuit numero ſtolidarum turba ſororum:
Perque tot Hæmonias, & per tot Achaidas urbes
Huc venit: & tali committunt prælia voce:
Deſinite indoctum vana dulcedine vulgus
Fallere. nobiſcum, ſi qua eſt fiducia vobis,
Theſpiades certate Deæ. nec voce, nec arte
Vincemur; totidemque ſumus. vel cedite victæ
Fonte Meduſæo, & Hyantea Aganippe:
Vel nos Emathiis ad Pæonas uſque nivoſos
Cedamus campis. dirimant certamina Nymphæ.
Turpe quidem contendere erat; ſed cedere viſum
Turpius. electæ jurant per flumina Nymphæ;
Factaque de vivo preſſere ſedilia ſaxo.
Tunc, ſine ſorte prior quæ ſe certare profeſſa eſt,
Bella canit Superum: falſoque in honore Gigantas
Ponit, & extenuat magnorum facta Deorum;
Emiſſumque ima de ſede Typhoea terræ
Cælitibus feciſſe metum; cunctoſque dediſſe
Terga fugæ: donec feſſos Ægyptia tellus
Ceperit, & ſeptem diſcretus in oſtia Nilus.
Huc quoque terrigenam veniſſe Typhoea narrat,
Et ſe mentitis Superos celaſſe figuris:
Duxque gregis, dixit, fit Jupiter; unde recurvis
Nunc quoque formatus Libys eſt cum cornibus Ammon.
Delius in corvo, proles Semeleia capro,
Fele ſoror Phœbi, nivea Saturnia vacca,
Piſce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis.
Hactenus ad citharam vocalia moverat ora:
Poſcimur Aonides. ſed forſitan otia non ſint;
Nec noſtris præbere vacet tibi cantibus aurem.
Ne dubita, veſtrumque mihi refer ordine carmen,
Pallas ait: nemoriſque levi conſedit in umbra.
Muſa refert: Dedimus ſummam certaminis uni.
Surgit, & immiſſos hedera collecta capillos
Calliope querulas prætentat pollice chordas:
Atque hæc percuſſis ſubjungit carmina nervis.
Prima Ceres unco glebam dimovit aratro:
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris:
Prima dedit leges. Cereris ſumus omnia munus.
Illa canenda mihi eſt. utinam modo dicere poſſem
Carmina digna Deæ! certe Dea carmine digna eſt.
Vaſta giganteis ingeſta eſt inſula membris
Trinacris; & magnis ſubjectum molibus urget
Æthereas auſum ſperare Typhoea ſedes.
Nititur ille quidem, pugnatque reſurgere ſæpe:
Dextra ſed Auſonio manus eſt ſubjecta Peloro:
Læva, Pachyne, tibi: Lilybæo crura premuntur:
Degravat Ætna caput: ſub qua reſupinus arenas
Ejectat, flammamque fero vomit ore Typhœeus.
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ;
Oppidaque, & magnos evolvere corpore montes.
Inde tremit tellus: & Rex pavet ipſe ſilentum,
Ne pateat, latoque ſolum retegatur hiatu;
Immiſſuſque dies trepidantes terreat umbras.
Hanc metuens cladem tenebroſa ſede tyrannus
Exierat: curruque atrorum vectus equorum
Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
Poſtquam exploratum ſatis eſt, loca nulla labare;
Depoſitique metus: videt hunc Erycina vagantem
Monte ſuo reſidens, natumque amplexa volucrem;
Arma manuſque meæ, mea, nate, potentia, dixit,
Illa, quibus ſuperas omnes, cape tela, Cupido;
Inque Dei pectus celeres molire ſagittas,
Cui triplicis ceſſit fortuna noviſſima regni.
Tu ſuperos, ipſumque Jovem, tu numina ponti
Victa domas, ipſumque, regit qui numina ponti.
Tartara quid ceſſant? cur non matriſque tuumque
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in cælo quoque tanta potentia noſtro
Spernitur: ac mecum vires minuuntur Amoris.
Pallada nonne vides, jaculatricemque Dianam
Abſceſſiſſe mihi? Cereris quoque filia virgo,
Si patiemur, erit: nam ſpes affectat eaſdem.
At tu, pro ſocio ſi qua eſt mea gratia regno,
Junge Deam patruo. dixit Venus. ille pharetram
Solvit: & arbitrio matris de mille ſagittis
Unam ſepoſuit. ſed qua nec acutior ulla,
Nec minus incerta eſt, nec quæ magis audiat arcum.
Oppoſitoque genu curvavit flexile cornu:
Inque cor hamata percuſſit arundine Ditem.
Haud procul Hennæis lacus eſt a mœnibus altæ,
Nomine Pergus, aquæ. non illo plura Cayſtros
Carmina cycnorum labentibus audit in undis.
Silva coronat aquas, cingens latus omne, ſuiſque
Frondibus, ut velo, Phœbeos ſubmovet ignes.
Frigora dant rami, Tyrios humus humida flores.
Perpetuum ver eſt. quo dum Proſerpina luco
Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit;
Dumque puellari ſtudio calathoſque ſinumque
Implet, & æquales certat ſuperare legendo,
Pæne ſimul viſa eſt, dilectaque, raptaque Diti:
Uſque adeo properatur amor. Dea territa mœſto
Et matrem, & comites, ſed matrem ſæpius, ore
Clamat: &, ut ſumma veſtem laniarat ab ora,
Collecti flores tunicis cecidere remiſſis.
Tantaque ſimplicitas puerilibus adſuit annis:
Hæc quoque virgineum movit jactura dolorem.
Raptor agit currus: & nomine quemque vocatos
Exhortatur equos. quorum per colla jubaſque
Excutit obſcura tinctas ferrugine habenas.
Perque lacus altos, & olentia ſulfure fertur
Stagna Palicorum rupta ferventia terra:
Et qua Bacchiadæ bimari gens orta Corintho
Inter inæquales poſuerunt mœnia portus.
Eſt medium Cyanes, & Piſææ Arethuſæ,
Quod coit anguſtis incluſum cornibus æquor.
Hic fuit, a cujus ſtagnum quoque nomine dictum eſt,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas;
Gurgite quæ medio ſumma tenus exſtitit alvo,
Agnovitque Deum: Nec longius ibitis, inquit.
Non potes invitæ Cereris gener eſſe. roganda;
Non rapienda fuit. quod ſi componere magnis
Parva mihi fas eſt; & me dilexit Anapis.
Exorata tamen; nec, ut hæc, exterrita nupſi.
Dixit: &, in partes diverſas brachia tendens,
Obſtitit. haud ultra tenuit Saturnius iram:
Terribileſque hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido ſceptrum regale lacerto
Condidit. icta viam tellus in Tartara fecit:

Et pronos currus medio cratere recepit.
At Cyane, raptamque Deam, contemtaque fontis
Jura ſui mœrens, inconſolabile vulnus
Mente gerit tacita; lacrimiſque abſumitur omnis:
Et, quarum fuerat magnum modo numen, in illas
Extenuatur aquas. molliri membra videres:
Oſſa pati flexus: ungues poſuiſſe rigorem:
Primaque de tota tenuiſſima quæque liqueſcunt;
Cærulei crines, digitique, & crura, pedeſque:
Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
Tranſitus eſt. poſt hæc tergumque, humerique, latuſque,
Pectoraque in tenues abeunt evaniſa rivos.
Denique pro vivo vitiatas ſanguine venas
Lympha ſubit: reſtatque nihil, quod prendere poſſis.
Interea pavidæ nequidquam filia matri
Omnibus eſt terris, omni quæſita profundo.
Illam non rutilis veniens Aurora capillis
Ceſſantem vidit, non Heſperus. illa duabus
Flammiferas pinus manibus ſuccendit ab Ætna;
Perque pruinoſas tulit irrequieta tenebras.
Rurſus, ubi alma dies hebetarat ſidera, natam
Solis ad occaſus Solis quærebat ab ortu.
Feſſa labore ſitim collegerat; oraque nulli
Colluerant fontes: cum tectam ſtramine vidit
Forte caſam; parvaſque fores pulſavit: at inde
Prodit anus; Divamque videt; lymphamque roganti,
Dulce dedit, toſta quod coxerat ante polenta.
Dum bibit illa datum; duri puer oris & audax
Conſtitit ante Deam; riſitque, avidamque vocavit.
Offenſa eſt: neque adhuc epota parte loquentem
Cum liquido miſta perfudit Diva polenta.
Combibit os maculas; &, qua modo brachia geſſit,
Crura gerit: cauda eſt mutatis addita membris:
Inque brevem formam, ne ſit vis magna nocendi,
Contrahitur: parvaque minor menſura lacerta eſt.
Mirantem, flentemque, & tangere monſtra parantem
Fugit anum; latebramque petit: aptumque colori
Nomen habet, variis ſtellatus corpora guttis.
Quas Dea per terras, & quas erraverit undas,
Dicere longa mora eſt. quærenti defuit orbis.
Sicaniam repetit. dumque omnia luſtrat eundo;
Venit & ad Cyanen: ea, ni mutata fuiſſet,
Omnia narraſſet. ſed & os & lingua volenti
Dicere non aderant: nec, quo loqueretur, habebat.
Signa tamen manifeſta dedit: notamque parenti
Illo forte loco delapſam gurgite ſacro
Perſephones zonam ſummis oſtendit in undis.
Quam ſimul agnovit, tanquam tum denique raptam
Sciſſet, inornatos laniavit Diva capillos:
Et repetita ſuis percuſſit pectora palmis.
Nec ſcit adhuc ubi ſit: terras tamen increpat omnes;
Ingrataſque vocat, nec frugum munere dignas,
Trinacriam ante alias, in qua veſtigia damni
Repperit. ergo illic ſæva vertentia glebas
Fregit aratra manu: parilique irata colonos
Ruricolaſque boves leto dedit: arvaque juſſit
Fallere depoſitum; vitiataque ſemina fecit.
Fertilitas terræ latum vulgata per orbem
Caſſa jacet: primis ſegetes moriuntur in herbis:
Et modo ſol nimius, nimius modo corripit imber.
Sideraque, ventique nocent: avidæque volucres
Semina jacta legunt: lolium, tribulique fatigant
Triticeas meſſes, & inexpugnabile gramen.
Cum caput Eleis Alpheias extulit undis:
Roranteſque comas a fronte removit ad aures:
Atque ait: O toto quæſitæ virginis orbe,
Et frugum genitrix, immenſos ſiſte labores:
Neve tibi fidæ violenta iraſcere terræ.
Terra nihil meruit: patuitque invita rapinæ.
Nec ſum pro patria ſupplex: huc hoſpita veni.
Piſa mihi patria eſt: & ab Elide ducimus ortum.
Sicaniam peregrina colo: ſed gratior omni
Hæc mihi terra ſolo eſt. hos nunc Arethuſa penates;
Hanc habeo ſedem; quam tu, mitiſſima, ſerva.
Mota loco cur ſim, tantique per æquoris undas
Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora
Tempeſtiva meis: cum tu curiſque levata,
Et vultus melioris eris. mihi pervia tellus
Præbet iter: ſubterque imas ablata cavernas
Hic caput attollo: deſuetaque ſidera cerno.
Ergo, dum Stygio ſub terris gurgite labor,
Viſa tua eſt oculis illic Proſerpina noſtris.
Illa quidem triſtis, nec adhuc interrita vultu;
Sed regina tamen, ſed opaci maxima mundi;
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
Mater ad auditas ſtupuit, ceu ſaxea, voces:
Attonitæque diu ſimilis fuit. utque dolore
Pulſa gravi gravis eſt amentia; curribus auras
Exit in æthereas: ibi toto nubila vultu
Ante Jovem paſſis ſtetit invidioſa capillis.
Proque meo veni ſupplex tibi, Jupiter, inquit,
Sanguine, proque tuo. ſi nulla eſt gratia matris;
Nata patrem moveat: neu ſit tibi cura precamur
Vilior illius, quod noſtro eſt edita partu.
En quæſita diu tandem mihi nata reperta eſt:
Si reperire vocas, amittere certius; aut ſi
Scire ubi ſit, reperire vocas. quod rapta, feremus;
Dummodo reddat eam. neque enim prædone marito
Filia digna tua eſt; ſi jam mea filia digna eſt.
Jupiter excepit: Commune eſt pignus onuſque
Nata mihi tecum: ſed, ſi modo nomina rebus
Addere vera placet, non hoc injuria factum,
Verum amor eſt: neque erit nobis gener ille pudori.
Tu modo, Diva, velis. ut deſint cetera; quantum eſt
Eſſe Jovis fratrem! quid quod nec cetera deſunt,
Nec cedit niſi ſorte mihi? ſed tanta cupido
Si tibi diſcidii; repetat Proſerpina cælum:
Lege tamen certa; ſi nullos contigit illic
Ore cibos. nam ſic Parcarum fœdere cautum eſt.
Dixerat. at Cereri certum eſt educere natam.
Non ita fata ſinunt. quoniam jejunia virgo
Solverat; &, cultis dum ſimplex errat in hortis,
Puniceum curva decerpſerat arbore pomum:
Sumtaque pallenti ſeptem de cortice grana
Preſſerat ore ſuo. ſoluſque ex omnibus illud
Viderat Aſcalaphus: quem quondam dicitur Orphne,
Inter Avernales haud ignotiſſima Nymphas,
Ex Acheronte ſuo furvis peperiſſe ſub antris.
Vidit: & indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi, teſtemque profanam
Fecit avem: ſparſumque caput Phlegethontide lympha,
In roſtrum, & plumas, & grandia lumina vertit.
Ille ſibi ablatus fulvis amicitur ab alis;
Inque caput creſcit; longoſque reflectitur ungues,
Vixque movet natas per inertia brachia pennas:
Fœdaque fit volucris, venturi nuntia luctus,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.
Hic tamen indicio pœnam linguaque videri
Commeruiſſe poteſt. vobis, Acheloides, unde
Pluma pedeſque avium, cum virginis ora geratis?
An quia, cum legeret vernos Proſerpina flores,
In comitum numero miſtæ, Sirenes, eratis?

Quam poſtquam toto fruſtra quæſiſtis in orbe;
Protinus ut veſtram ſentirent æquora curam,
Poſſe ſuper fluctus alarum inſiſtere remis
Optaſtis: facileſque Deos habuiſtis, & artus
Vidiſtis veſtros ſubitis flaveſcere pennis.
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantaque dos oris linguæ deperderet uſum;
Virginei vultus, & vox humana remanſit.
At medius fratriſque ſui mœſtæque ſororis
Jupiter ex æquo volventem dividit annum.
Nunc Dea regnorum numen commune duorum
Cum matre eſt totidem, totidem cum conjuge menſes.
Vertitur extemplo facies & mentis & oris:
Nam, modo quæ poterat Diti quoque mœſta videri,
Læta Deæ frons eſt: ut Sol, qui tectus aquoſis
Nubibus ante fuit, victis ubi nubibus exit.
Exigit alma Ceres, nata ſecura reperta,
Quæ tibi cauſſa viæ: cur ſis, Arethuſa, ſacer fons.
Conticuere undæ: quarum Dea ſuſtulit alto
Fonte caput: virideſque manu ſiccata capillos
Fluminis Elei veteres narravit amores.
Pars ego Nympharum, quæ ſunt in Achaide, dixit,
Una fui: nec me ſtudioſius altera ſaltus
Legit, nec poſuit ſtudioſius altera caſſes.
Sed quamvis formæ numquam mihi fama petita eſt,
Quamvis fortis eram; formoſæ nomen habebam:
Nec mea me facies nimium laudata juvabat.
Quaque aliæ gaudere ſolent, ego ruſtica dote
Corporis erubui; crimenque placère putavi.
Laſſa revertebar (memini) Stymphalide ſilva.
Æſtus erat: magnumque labor geminaverat æſtum.
Invenio ſine vortice aquas, ſine murmure euntes,
Perſpicuas imo; per quas numerabilis alte
Calculus omnis erat; quas tu vix ire putares.
Cana ſalicta dabant, nutritaque populus unda,
Sponte ſua natas ripis declivibus umbras.
Acceſſi; primumque pedis veſtigia tinxi:
Poplite deinde tenus. neque eo contenta, recingor:
Molliaque impono ſalici velamina curvæ:
Nudaque mergor aquis. quam dum ferioque trahoque
Mille modis labens, excuſſaque brachia jacto;
Neſcio quod medio ſenſi ſub gurgite murmur:
Territaque inſiſto propioris margine ripæ.
Quo properas, Arethuſa? ſuis Alpheus ab undis,
Quo properas? iterum rauco mihi dixerat ore.
Sicut eram, fugio ſine veſtibus: altera veſtes
Ripa meas habuit. tanto magis inſtat, & ardet:
Et quia nuda fui, ſum viſa paratior illi.
Sic ego currebam; ſic me ferus ille premebat:
Ut fugere accipitrem penna trepidante columbæ,
Ut ſolet accipiter trepidas agitare columbas,
Uſque ſub Orchomenon, Pſophidaque, Cyllenenque,
Mænalioſque ſinus, gelidumque Erimanthon, & Elin
Currere ſuſtinui. nec me velocior ille.
Sed tolerare diu curſus ego viribus impar
Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, per opertos arbore montes,
Saxa quoque, & rupes, & qua via nulla, cucurri.
Sol erat a tergo: vidi præcedere longam
Ante pedes umbram: niſi ſi timor illa videbat.
Sed certe ſonituque pedum terrebar, & ingens
Crinales vittas afflabat anhelitus oris.
Feſſa labore fugæ, Fer opem, deprendimur, inquam,
Armigeræ, Dictynna, tuæ: cui ſæpe dediſti
Ferre tuos arcus, incluſaque tela pharetra.
Mota Dea eſt; ſpiſſiſque ferens e nubibus unam
Me ſuper injecit. luſtrat caligine tectam
Amnis; & ignarus circum cava nubila quærit.
Biſque locum, quo me Dea texerat, inſcius ambit:
Et bis, Io Arethuſa, Io Arethuſa, vocavit.
Quid mihi tunc animi miſeræ fuit? anne quod agnæ eſt,
Si qua lupos audit circum ſtabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hoſtilia cernit
Ora canum, nulloſque audet dare corpore motus?
Non tamen abſcedit: neque enim veſtigia cernit
Longius ulla pedum. ſervat nubemque locumque.
Occupat obſeſſos ſudor mihi frigidus artus,
Cæruleæque cadunt toto de corpore guttæ.
Quaque pedem movi, manat lacus: eque capillis
Ros cadit: & citius, quam nunc tibi facta renarro,
In laticem mutor. ſed enim cognoſcit amatas
Amnis aquas, poſitoque viri, quod ſumſerat, ore,
Vertitur in proprias, ut ſe mihi miſceat, undas.
Delia rumpit humum. cæcis ego merſa cavernis
Advehor Ortygiam: quæ me cognomine Divæ
Grata meæ ſuperas eduxit prima ſub auras.
Hac Arethuſa tenus. geminos Dea fertilis angues
Curribus admovit; frænſque coercuit ora:
Et medium cæli terræque per aera vecta eſt:
Atque levem currum Tritonida miſit in arcem
Triptolemo; partimque rudi data ſemina juſſit
Spargere humo, partim poſt tempora longa recultæ.
Jam ſuper Europen ſublimis & Aſida terras
Vectus erat juvenis; Scythicas advertitur oras.
Rex ibi Lyncus erat. regis ſubit ille penates.
Qua veniat, cauſſamque viæ, nomenque rogatus,
Et patriam, Patria eſt claræ mihi, dixit, Athenæ;
Triptolemus nomen. veni nec puppe per undas,
Nec pede per terras: patuit mihi pervius æther.
Dona fero Cereris; latos quæ ſparſa per agros
Frugiferas meſſes, alimentaque mitia reddant.
Barbarus invidit: tantique ut muneris auctor
Ipſe ſit; hoſpitio recipit: ſomnoque gravatum
Aggreditur ferro. conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit: rurſuſque per aera miſit
Mopſopium juvenem ſacros agitare jugales.
Finierat dictos e nobis maxima cantus,
At Nymphæ viciſſe Deas Helicona colentes
Concordi dixere ſono. convicia victæ
Cum jacerent, Quoniam, dixit, certamine vobis
Supplicium meruiſſe parum eſt, maledictaque culpæ
Additis, & non eſt patientia libera nobis;
Ibimus in pœnas; &, qua vocat ira, ſequemur.
Rident Emathides, ſpernuntque minacia verba;
Conatæque loqui, & magno clamore protervas
Intentare manus, pennas exire per ungues
Aſpexere ſuos, operiri brachia plumis;
Alteraque alterius rigido concreſcere roſtra
Ora vident, volucreſque novas accedere ſilvis.
Dumque volunt plangi; per brachia mota levatæ
Aere pendebant nemorum convicia picæ.
Nunc quoque in alitibus facundia priſca remanſit,
Raucaque garrulitas, ſtudiumque immane loquendi.

METAMORPHOSEON

LIBER VI.

PRæbuerat dictis Tritonia talibus aurem;
Carminaque Aonidum, juſtamque probaverat iram.
Tum ſecum, Laudare parum eſt; laudemur & ipſæ:
Numina: nec ſperni ſine pœna noſtra ſinamus.

Mæoniæque animum fatis intendit Arachnes:
Quam ſibi lanificæ non cedere laudibus artis
Audierat. non illa loco, nec origine gentis
Clara, ſed arte, fuit. pater huic Colophonius Idmon
Phocaico bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater: ſed & hæc de plebe, ſuoque
Æqua viro fuerat. Lydas tamen illa per urbes
Quæſierat ſtudio nomen memorabile; quamvis
Orta domo parva, parvis habitabat Hypæpis.
Hujus ut aſpicerent opus admirabile, ſæpe
Deſeruere ſui Nymphæ vineta Tymoli:
Deſeruere ſuas Nymphæ Pactolides undas.
Nec factas ſolum veſtes ſpectare juvabat;
Tum quoque, cum fierent, tantus decor affuit arti.
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes:
Seu digitis ſubigebat opus; repetitaque longo
Vellera mollibat nebulas æquantia tractu;
Sive levi teretem verſabat pollice fuſum;
Seu pingebat acu; ſcires a Pallade doctam.
Quod tamen ipſa negat: tantaque offenſa magiſtra,
Certet, ait, mecum; nihil eſt quod victa recuſem.
Pallas anum ſimulat: falſoſque in tempora canos
Addit, & infirmos baculo quoque ſuſtinet artus.
Tum ſic orſa loqui: Non omnia grandior ætas,
Quæ fugiamus, habet. ſeris venit uſus ab annis.
Conſilium ne ſperne meum. tibi fama petatur
Inter mortales faciendæ maxima lanæ.
Cede Deæ: veniamque tuis temeraria dictis
Supplice voce roga. veniam dabit illa roganti.
Aſpicit hanc torvis, inceptaque fila relinquit;
Vixque manum retinens, confeſſaque vultibus iram,
Talibus obſcuram reſecuta eſt Pallada dictis:
Mentis inops, longaque venis confecta ſenecta:
Et nimium vixiſſe diu nocet. audiat iſtas,
Si qua tibi nurus eſt, ſi qua eſt tibi filia, voces.
Conſilii ſatis eſt in me mihi. neve monendo
Profeciſſe putes; eadem ſententia nobis.
Cur non ipſa venit; cur hæc certamina vitat?
Tum Dea, Venit, ait; formamque removit anilem;
Palladaque exhibuit. venerantur numina Nymphæ,
Mygdonideſque nurus. ſola eſt non territa virgo.
Sed tamen erubuit; ſubituſque invita notavit
Ora rubor: rurſuſque evanuit. ut ſolet aer
Purpureus fieri, cum primum Aurora movetur;
Et breve poſt tempus candeſcere Solis ab ictu.
Perſtat in incepto, ſtolidæque cupidine palmæ
In ſua fata ruit. neque enim Jove nata recuſat:
Nec monet ulterius: nec jam certamina differt.
Haud mora; conſtituunt diverſis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt ſtamine telas.
Tela jugo vincta eſt: ſtamen ſecernit arundo:
Inſeritur medium radiis ſubtemen acutis;
Quod digiti expediunt, atque inter ſtamina ductum
Percuſſo feriunt inſecti pectine dentes.
Utraque feſtinant: cinctæque ad pectora veſtes
Brachia docta movent, ſtudio fallente laborem.
Illic & Tyrium quæ purpura ſenſit aenum
Texitur, & tenues parvi diſcriminis umbræ:
Qualis ab imbre ſolet percuſſis ſolibus arcus
Inficere ingenti longum curvamine cælum:
In quo diverſi niteant cum mille colores,
Tranſitus ipſe tamen ſpectantia lumina fallit.
Uſque adeo quod tangit idem eſt: tamen ultima diſtant.
Illic & lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum.
Cecropia Pallas ſcopulum Mavortis in arce

Pingit, & antiquam de terræ nomine litem.
Bis ſex cæleſtes medio Jove ſedibus altis
Auguſta gravitate ſedent. ſua quemque Deorum
Inſcribit facies. Jovis eſt regalis imago.
Stare Deum pelagi, longoque ferire tridente
Aſpera ſaxa facit, medioque e vulnere ſaxi
Exſiluiſſe ferum; quo pignore vindicet urbem.
At ſibi dat clypeum, dat acutæ cuſpidis haſtam:
Dat galeam capiti: defenditur ægide pectus.
Percuſſamque ſua ſimulat de cuſpide terram
Prodere cum baccis fœtum canentis olivæ:
Mirarique Deos. operi victoria finis.
Ut tamen exemplis intelligat æmula laudis,
Quod pretium ſperet pro tam furialibus auſis;
Quattuor in partes certamina quattuor addit
Clara colore ſuo, brevibus diſtincta ſigillis.
Threiciam Rhodopen habet angulus unus, & Hæmon;
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam;
Nomina ſummorum ſibi qui tribuere Deorum.
Altera Pygmææ fatum miſerabile matris
Pars habet. hanc Juno victam certamine juſſit
Eſſe gruem; populiſque ſuis indicere bellum.
Pingit & Antigonen auſam contendere quondam
Cum magni conſorte Jovis; quam regia Juno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedonve pater, ſumtis quin candida pennis
Ipſa ſibi plaudat crepitante ciconia roſtro.
Qui ſupereſt ſolus Cinyran habet angulus orbum:
Iſque gradus templi natarum membra ſuarum
Amplectens, ſaxoque jacens, lacrimare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus eſt; operique ſua facit arbore finem.
Mæonis eluſam deſignat imagine tauri
Europen: verum taurum, freta vera putares.
Ipſa videbatur terras ſpectare relictas,
Et comites clamare ſuas, tactumque vereri
Aſſilientis aquæ; timidaſque reducere plantas.
Fecit & Aſterien aquila luctante teneri;
Fecit olorinis Ledam recubare ſub alis:
Addidit, ut Satyri celatus imagine pulcram
Jupiter implerit gemino Nycteida fœtu:
Amphitryon fuerit, cum te Tirynthia cepit:
Aureus ut Danaen, Aſopida luſerit igneus,
Mnemoſynen paſtor, varius Deoida ſerpens.
Te quoque mutatum torvo, Neptune, juvenco
Virgine in Æolia poſuit: tu viſus Enipeus
Gignis Aloidas: aries Biſaltida fallis.
Et te flava comas frugum mitiſſima mater
Senſit equum: te ſenſit avem crinita colubris
Mater equi volucris: ſenſit Delphina Melantho.
Omnibus his faciemque ſuam, faciemque locorum
Reddidit. eſt illic agreſtis imagine Phœbus:
Utque modo accipitris pennas, modo terga leonis
Geſſerit; ut paſtor Macareida luſerit Iſſen.
Liber ut Erigonen falſa deceperit uva:
Ut Saturnus equo geminum Chirona crearit.
Ultima pars telæ tenui circumdata limbo
Nexilibus flores hederis habet intertextos.
Non illud Pallas, non illud carpere Livor
Poſſit opus. doluit ſucceſſu flava virago:
Et rupit pictas cæleſtia crimina veſtes.
Utque Cytoriaco radium de monte tenebat;
Ter quater Idmoniæ frontem percuſſit Arachnes.
Non tulit infelix: laqueoque animoſa ligavit
Guttura. pendentem Pallas miſerata levavit:
Atque ita, Vive quidem, pende tamen improba, dixit:

Lexque eadem pœnæ, ne ſis ſecura futuri,
Dicta tuo generi, ſeriſque nepotibus eſto.
Poſtea diſcedens ſuccis Hecateidos herbæ
Spargit: & extemplo triſti medicamine tactæ
Defluxere comæ; cumque his & naris, & auris.
Fitque caput minimum toto quoque corpore parvæ.
In latere exiles digiti pro cruribus hærent.
Cetera venter habet. de quo tamen illa remittit
Stamen; & antiquas exercet aranea telas.
Lydia tota fremit: Phrygiæque per oppida facti
Rumor it, & magnum ſermonibus occupat orbem.
Ante ſuos Niobe thalamos cognoverat illam,
Tum cum Mæoniam virgo Sipylumque colebat.
Nec tamen admonita eſt pœna popularis Arachnes
Cedere cælitibus, verbiſque minoribus uti.
Multa dabant animos. ſed enim nec conjugis artes,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuere illi, quamvis ea cuncta placebant,
Ut ſua progenies: & feliciſſima matrum
Dicta foret Niobe, ſi non ſibi viſa fuiſſet.
Nam ſata Tireſia venturi præſcia Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: Iſmenides, ite frequentes:
Et date Latonæ, Latonigeniſque duobus,
Cum prece thura pia; lauroque innectite crinem.
Ore meo Latona jubet. paretur: & omnes
Thebaides juſſis ſua tempora frondibus ornant:
Thuraque dant ſanctis, & verba precantia, flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
Veſtibus intexto Phrygiis ſpectabilis auro:
Et, quantum ira ſinit, formoſa; movenſque decoro
Cum capite immiſſos humerum per utrumque capillos
Conſtitit: utque oculos circumtulit alta ſuperbos;
Quis furor auditos, inquit, præponere viſis
Cæleſtes? aut cur colitur Latona per aras;
Numen adhuc ſine thure meum eſt? mihi Tantalus auctor;
Cui licuit ſoli Superorum tangere menſas.
Pleiadum ſoror eſt genitrix mihi: maximus Atlas
Eſt avus, ætherium qui fert cervicibus axem,
Jupiter alter avus: ſocero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiæ, me regia Cadmi
Sub domina eſt: fidibuſque mei commiſſa mariti
Mœnia cum populis a meque, viroque reguntur.
In quamcumque domus adverto lumina partem,
Immenſæ ſpectantur opes: accedit eodem
Digna dea facies: huc natas adjice ſeptem,
Et totidem juvenes, & mox generoſque, nuruſque.
Quærite nunc, habeat quam noſtra ſuperbia cauſam;
Neſcio quoque audete ſatam Titanida Cœo
Latonam præferre mihi, cui maxima quondam
Exiguam ſedem parituræ terra negavit.
Nec cælo, nec humo, nec aquis dea veſtra recepta eſt.
Exul erat mundi, donec miſerata vagantem,
Hoſpita tu terris erras, Ego, dixit, in undis,
Inſtabilemque locum Delos dedit: illa duorum
Facta parens: uteri pars hæc eſt ſeptima noſtri.
Sum felix: quis enim neget hoc? felixque manebo.
Hoc quoque quis dubitet? tutam me copia fecit.
Major ſum, quam cui poſſit fortuna nocere:
Multaque ut eripiat, multo mihi plura relinquet.
Exceſſere metum mea jam bona. fingite demi
Huic aliquid populo natorum poſſe meorum:
Non tamen ad numerum redigar ſpoliata duorum
Latonæ, turba quo quantum diſtat ab orba.
Ite ſacris, properate ſacris; laurumque capillis
Ponite. deponunt; infectaque ſacra relinquunt:
Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.
Indignata Dea eſt: ſummoque in vertice Cynthi
Talibus eſt dictis gemina cum prole locuta:
En ego veſtra parens, vobis animoſa creatis,
Et niſi Junoni, nulli ceſſura Dearum,
An Dea ſim, dubitor: perque omnia ſecula cultis
Arceor, o nati, niſi vos ſuccurritis, aris.
Nec dolor hic ſolus. diro convicia facto
Tantalis adjecit: voſque eſt poſtponere natis
Auſa ſuis; & me (quod in ipſam recidat) orbam
Dixit; & exhibuit linguam ſcelerata paternam.
Adjectura preces erat his Latona relatis:
Deſine, Phœbus ait, (pœnæ mora longa) querelas.
Dixit idem Phœbe. celerique per aera lapſu
Contigerant tecti Cadmeida nubibus arcem.
Planus erat lateque patens prope mœnia campus,
Aſſiduis pulſatus equis; ubi turba rotarum,
Duraque mollierant ſubjectas ungula glebas.
Pars ibi de ſeptem genitis Amphione fortes
Conſcendunt in equos, Tyrioque rubentia fuco
Terga premunt; auroque graves moderantur habenas.
E quibus Iſmenos, qui matri ſarcina quondam
Prima ſuæ fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedes curſus, ſpumantiaque ora coercet;
Hei mihi! conclamat; medioque in pectore fixus
Tela gerit; freniſque manu moriente remiſſis
In latus a dextro paulatim defluit armo.
Proximus, audito ſonitu per inane pharetræ,
Frena dabat Sipylus: veluti cum præſcius imbris
Nube fugit viſa, pendentiaque undique rector
Carbaſa deducit, ne qua levis effluat aura.
Frena dabat. dantem non evitabile telum
Conſequitur: ſummaque tremens cervice ſagitta
Hæſit; & exſtabat nudum de gutture ferrum.
Ille, ut erat pronus, per colla admiſſa jubaſque
Volvitur; & calido tellurem ſanguine fœdat.
Phædimus infelix, & aviti nominis hæres
Tantalus, ut ſolito finem impoſuere labori;
Tranſierant ad opus nitidæ juvenile palæſtræ:
Et jam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus; cum tento concita cornu,
Sicut erant juncti, trajecit utrumque ſagitta.
Ingemuere ſimul; ſimul incurvata dolore
Membra ſolo poſuere; ſimul ſuprema jacentes
Lumina verſarunt; animam ſimul exhalarunt.
Aſpicit Alphenor, laniataque pectora plangens
Advolat, ut gelidos complexibus allevet artus:
Inque pio cadit officio. nam Delius illi
Intima fatifero rumpit præcordia ferro.
Quod ſimul eductum, pars eſt pulmonis in hamis
Eruta: cumque anima cruor eſt effuſus in auras.
At non intonſum ſimplex Damaſichthona vulnus
Afficit. ictus erat, qua crus eſſe incipit, & qua
Mollia nervoſus facit internodia poples.
Dumque manu tentat trahere exitiabile telum,
Altera per jugulum pennis tenus acta ſagitta eſt.
Expulit hanc ſanguis: ſeque ejaculatus in altum
Emicat, & longe terebrata proſilit aura.
Ultimus Ilioneus non profectura precando
Brachia ſuſtulerat: Dique o communiter omnes,
Dixerat; (ignarus non omnes eſſe rogandos)
Parcite. motus erat, cum jam revocabile telum
Non fuit, arcitenens. minimo tamen occidit ille
Vulnere; non alta percuſſo corde ſagitta.
Fama mali, populique dolor, lacrimæque ſuorum
Tam ſubitæ matrem certam fecere ruinæ.

Miran-

Mirantem potuiſſe; iraſcentemque, quod auſi
Hoc eſſent Superi, quod tantum juris haberent.
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu quantum hæc Niobe Niobe diſtabat ab illa,
Quæ modo Latois populum ſubmoverat aris.
Et mediam tulerat greſſus reſupina per urbem,
Invidioſa ſuis; at nunc miſeranda vel hoſti!
Corporibus gelidis incumbit: & ordine nullo
Oſcula diſpenſat natos ſuprema per omnes.
A quibus ad cælum liventia brachia tendens,
Paſcere, crudelis, noſtro, Latona, dolore;
Paſcere, ait; ſatiaque meo tua pectora luctu:
Corque ferum ſatia, dixit: per funera ſeptem
Efferor: exſulta; victrixque inimica triumpha.
Cur autem victrix? miſeræ mihi plura ſuperſunt,
Quam tibi felici. poſt tot quoque funera vinco.
Dixerat: inſonuit contento nervus ab arcu;
Qui, præter Nioben unam, conterruit omnes,
Illa malo eſt audax. ſtabant cum veſtibus atris
Ante toros fratrum demiſſo crine ſorores.
E quibus una, trahens hærentia viſcere tela,
Impoſito fratri moribunda relanguit ore.
Altera, ſolari miſeram conata parentem,
Conticuit ſubito; duplicataque vulnere cæco eſt.
Oraque non preſſit, niſi poſtquam ſpiritus exit.
Hæc fruſtra fugiens collabitur; illa ſorori
Immoritur: latet hæc; illam trepidare videres.
Sexque datis leto, diverſaque vulnera paſſis,
Ultima reſtabat: quam toto corpore mater,
Tota veſte tegens, Unam, minimamque relinque;
De multis minimam poſco, clamavit, & unam.
Dumque rogat; pro qua rogat, occidit. orba reſedit
Exanimes inter natos, nataſque, virumque:
Diriguitque malis. nullos movet aura capillos.
In vultu color eſt ſine ſanguine; lumina mœſtis
Stant immota genis: nihil eſt in imagine vivi.
Ipſa quoque interius cum duro lingua palato
Congelat, & venæ deſiſtunt poſſe moveri.
Nec flecti cervix, nec brachia reddere geſtus,
Nec pes ire poteſt. intra quoque viſcera ſaxum eſt.
Flet tamen, & validi circumdata turbine venti
In patriam rapta eſt. ibi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrimas etiamnum marmora manant.

Tum vero cuncti manifeſtam numinis iram
Femina virque timent: cultuque impenſius omnes
Magna gemellipara venerantur numina Divæ.
Utque fit, a facto propiore priora renarrant,
E quibus unus ait: Lyciæ quoque fertilis agris
Haud impune Deam veteres ſprevere coloni.
Res obſcura quidem eſt ignobilitate virorum;
Mira tamen. vidi præſens ſtagnumque lacumque
Prodigio notum. nam me jam grandior ævo,
Impatienſque viæ genitor deducere lectos
Juſſerat inde boves; gentiſque illius eunti
Ipſe ducem dederat. cum quo dum paſcua luſtro,
Ecce lacus medio ſacrorum nigra favilla
Ara vetus ſtabat, tremulis circumdata cannis.
Reſtitit; & pavido, Faveas mihi, murmure dixit
Dux meus: & ſimili, Faveas, ego murmure dixi.
Naiadum, Fauni ne foret tamen ara rogabam,
Indigenæne Dei; cum talia reddidit hoſpes:
Non hac, o juvenis, montanum numen in ara eſt.
Illa ſuam vocat hanc, cui quondam regia Juno
Orbe interdixit: quam vix erratica Delos
Orantem accepit, tum cum levis inſula nabat.

Illic, incumbens cum Palladis arbore palmæ,
Edidit invita geminos Latona noverca.
Hinc quoque Junonem fugiſſe puerpera fertur:
Inque ſuo portaſſe ſinu duo numina natos.
Jamque Chimæriferæ, cum Sol gravis ureret arva,
Finibus in Lyciæ, longo Dea feſſa labore,
Sidereo ſiccata ſitim collegit ab æſtu:
Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Forte lacum melioris aquæ proſpexit in imis
Vallibus: agreſtes illic fruticoſa legebant
Vimina cum juncis, gratamque paludibus ulvam.
Acceſſit, poſitoque genu Titania terram
Preſſit; ut hauriret gelidos potura liquores.
Ruſtica turba vetant. Dea ſic affata vetantes:
Quid prohibetis aquis? uſus communis aquarum.
Nec Solem proprium Natura, nec aera fecit,
Nec tenues undas. ad publica munera veni.
Quæ tamen ut detis ſupplex peto. non ego noſtros
Abluere hic artus, laſſataque membra parabam:
Sed relevare ſitim. caret os humore loquentis;
Et fauces arent; vixque eſt via vocis in illis.
Hauſtus aquæ mihi nectar erit: vitamque fatebor
Accepiſſe ſimul. vitam dederitis in unda.
Hi quoque vos moveant; qui noſtro brachia tendunt
Parva ſinu. & caſu tendebant brachia nati.
Quem non blanda Deæ potuiſſent verba movere?
Hi tamen orantem perſtant prohibere: minaſque,
Ni procul abſcedat, conviciaque inſuper addunt.
Nec ſatis hoc. ipſos etiam pedibuſque manuque
Turbavere lacus: imoque e gurgite mollem
Huc illuc limum ſaltu movere maligno.
Diſtulit ira ſitim. neque enim jam filia Cœi
Supplicat indignis; nec dicere ſuſtinet ultra
Verba minora Dea: tollenſque ad ſidera palmas,
Æternum ſtagno, dixit, vivatis in iſto.
Eveniunt optata Deæ. juvat eſſe ſub undas;
Et modo tota cava ſummergere membra palude:
Nunc proferre caput; ſummo modo gurgite nare:
Sæpe ſuper ripam ſtagni conſidere: ſæpe
In gelidos reſilire lacus. & nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas: pulſoque pudore,
Quamvis ſint ſub aqua, ſub aqua maledicere tentant.
Vox quoque jam rauca eſt; inflataque colla tumeſcunt:
Ipſaque dilatant patulos convicia rictus.
Terga caput tangunt; colla intercepta videntur:
Spina viret. venter, pars maxima corporis, albet:
Limoſoque novæ ſaliunt in gurgite ranæ.

Sic ubi neſcio quis Lycia de gente virorum
Rettulit exitium; Satyri reminiſcitur alter:
Quem Tritoniaca Latous arundine victum
Affecit pœna. Quid me mihi detrahis? inquit.
Ah piget: ah non eſt, clamabat, tibia tanti!
Clamanti cutis eſt ſummos derepta per artus:
Nec quidquam, niſi vulnus, erat. cruor undique manat,
Detectique patent nervi: trepidæque ſine ulla
Pelle micant venæ. ſalientia viſcera poſſis,
Et perlucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ ſilvarum numina Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus,
Et Nymphæ flerunt: & quiſquis montibus illis
Lanigeroſque greges, armentaque bucera pavit.
Fertilis immaduit, madefactaque terra caducas
Concepit lacrimas, ac venis perbibit imis.
Quas ubi fecit aquam, vacuas emiſit in auras.
Inde petens rapidum ripis declivibus æquor,
Marſya nomen habet, Phrygiæ liquidiſſimus amnis.

Talibus extemplo redit ad præſentia dictis
Vulgus; & extinctum cum ſtirpe Amphiona lugent.
Mater in invidia eſt. tamen hanc quoque dicitur unus
Fleſſe Pelops: humeroque ſuas ad pectora poſtquam
Deduxit veſtes, ebur oſtendiſſe ſiniſtro.
Concolor hic humerus, naſcendi tempore, dextro,
Corporeuſque fuit. manibus mox cæſa paternis
Membra ferunt junxiſſe Deos. aliiſque repertis,
Qui locus eſt juguli medius, ſummique lacerti,
Defuit. impoſitum eſt non comparentis in uſum
Partis ebur: factoque Pelops fuit integer illo.
Finitimi proceres coeunt: urbeſque propinquæ
Oravere ſuos ire ad ſolatia reges,
Argoſque, & Sparte, Pelopeiadeſque Mycenæ,
Et nondum torvæ Calydon inviſa Dianæ,
Orchomenoſque ferox, & nobilis ære Corinthos,
Meſſeneque ferox, Patræque, humileſque Cleonæ,
Et Nelea Pylos, neque adhuc Pittheia Trœzen.
Quæque urbes aliæ bimari clauduntur ab Iſthmo,
Exteriuſque ſitæ bimari ſpectantur ab Iſthmo.
Credere quis poſſit? ſolæ ceſſatis Athenæ.
Obſtitit officio bellum; ſubvectaque ponto
Barbara Mopſopios terrebant agmina muros.
Threicius Tereus hæc auxiliaribus armis
Fuderat: & clarum vincendo nomen habebat.
Quem ſibi Pandion opibuſque viriſque potentem,
Et genus a magno ducentem forte Gradivo,
Connubio Procnes junxit. non pronuba Juno,
Non Hymenæus adeſt, non illi Gratia lecto.
Eumenides tenuere faces de funere raptas:
Eumenides ſtravere torum: tectoque profanus
Incubuit bubo, thalamique in culmine ſedit.
Hac ave conjuncti Procne Tereuſque; parentes
Hac ave ſunt facti. gratata eſt ſcilicet illis
Thracia: Diſque ipſi grates egere: diemque,
Quaque data eſt claro Pandione nata tyranno,
Quaque erat ortus Itys, feſtum juſſere vocari.
Uſque adeo latet utilitas. jam tempora Titan
Quinque per autumnos repetiti duxerat anni:
Cum blandita viro Procne, Si gratia dixit,
Ulla mea eſt, vel me viſendæ mitte ſorori;
Vel ſoror huc veniat. redituram tempore parvo
Promittes ſocero. magni mihi numinis inſtar
Germanam vidiſſe dabis. jubet ille carinas
In freta deduci: veloque & remige portus
Cecropios intrat; Piræaque littora tangit.
Ut primum ſoceri data copia, dextraque dextræ
Jungitur; infauſto committitur omine ſermo.
Cœperat, adventus cauſſam, mandata referre
Conjugis; & celeres miſſæ ſpondere recurſus:
Ecce venit magno dives Philomela paratu;
Divitior forma: quales audire ſolemus
Naidas & Dryadas mediis incedere ſilvis:
Si modo des illis cultus, ſimileſque paratus.
Non ſecus exarſit conſpecta virgine Tereus;
Quam ſi quis canis ignem ſupponat ariſtis:
Aut frondem, poſitaſque cremet fœnilibus herbas.
Digna quidem facies. ſed & hunc innata libido
Exſtimulat, pronumque genus regionibus illis
In Venerem eſt. flagrat vitio gentiſque ſuoque.
Impetus eſt illi, comitum corrumpere curam,
Nutriciſque fidem: nec non ingentibus ipſam
Sollicitare datis; totumque impendere regnum:
Aut rapere, & ſævo raptam defendere bello.
Et nihil eſt, quod non effræno captus amore
Auſit; nec capiunt incluſas pectora flammas.
Jamque moras male fert; cupidoque revertitur ore
Ad mandata Procnes; & agit ſua vota ſub illis.
Facundum faciebat amor. quotieſque rogabat
Ulterius juſto; Procnen ita velle ferebat.
Addidit & lacrimas; tamquam mandaſſet & illas.
Pro Superi, quantum mortalia pectora cæcæ
Noctis habent! ipſo ſceleris molimine Tereus
Creditur eſſe pius: laudemque a crimine ſumit.
Quid quod idem Philomela cupit? patrioſque lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat viſura ſororem,
Perque ſuam, contraque ſuam, petit uſque, ſalutem.
Spectat eam Tereus; præcontrectatque videndo:
Oſculaque, & collo circumdata brachia cernens;
Omnia pro ſtimulis facibuſque, ciboque furoris
Accipit. & quoties amplectitur illa parentem;
Eſſe parens vellet: neque enim minus impius eſſet.
Vincitur amborum genitor prece. gaudet, agitque
Illa patri grates: & ſucceſſiſſe duabus
Id putat infelix, quod erit lugubre duabus.
Jam labor exiguus Phœbo reſtabat: equique
Pulſabant pedibus ſpatium declivis Olympi.
Regales epulæ menſis, & Bacchus in auro
Ponitur. hinc placido dantur ſua corpora ſomno.
At rex Odryſius, quamvis ſeceſſit, in illa
Æſtuat: & repetens faciem, motuſque, manuſque;
Qualia vult fingit, quæ nondum vidit: & ignes
Ipſe ſuos nutrit, cura removente ſoporem.
Lux erat: &, generi dextram complexus euntis,
Pandion comitem lacrimis commendat obortis:
Hanc ego, care gener, quoniam pia cauſſa coegit,
Et voluere ambæ, voluiſti tu quoque, Tereu,
Do tibi: perque fidem, cognataque pectora ſupplex,
Per Superos oro, patrio tuearis amore:
Et mihi ſollicitæ lenimen dulce ſenectæ
Quamprimum [omnis erit nobis mora longa] remittas.
Tu quoque quamprimum; (ſatis eſt procul eſſe ſororem)
Si pietas ulla eſt, ad me, Philomela, redito.
Mandabat; pariterque ſuæ dabat oſcula natæ:
Et lacrimæ mites inter mandata cadebant.
Utque fide pignus dextras utriuſque popoſcit;
Inter ſeque datas junxit; natamque nepotemque
Abſentes memori pro ſe jubet ore ſalutent:
Supremumque vale, pleno ſingultibus ore,
Vix dixit: timuitque ſuæ præſagia mentis.
At ſimul impoſita eſt pictæ Philomela carinæ;
Admotumque fretum remis, telluſque repulſa eſt;
Vicimus, exclamat: mecum mea vota feruntur.
Exſultatque, & vix animo ſua gaudia differt
Barbarus: & nuſquam lumen detorquet ab illa.
Non aliter, quam cum pedibus prædator obuncis
Depoſuit nido leporem Jovis ales in alto:
Nulla fuga eſt capto: ſpectat ſua præmia raptor.
Jamque iter effectum; jamque in ſua littora feſſis
Puppibus exierant: cum rex Pandione natam
In ſtabula alta trahit, ſilvis obſcura vetuſtis:
Atque ibi pallentem, trepidamque, & cuncta timentem,
Et iam cum lacrimis, ubi ſit germana, rogantem,
Includit: faſſuſque nefas, & virginem, & unam
Vi ſuperat; fruſtra clamato ſæpe parente,
Sæpe ſorore ſua, magnis ſuper omnia Divis.
Illa tremit, velut agna pavens, quæ ſaucia cani
Ore excuſſa lupi, nondum ſibi tuta videtur:
Utque columba, ſuo madefactis ſanguine plumis,
Horret adhuc, avidoſque timet, quibus hæſerat, ungues.
Mox ubi mens rediit; paſſos laniata capillos,
Lugenti ſimilis, cæſis plangore lacertis,

Inten-

Intendens palmas, Proh diris, Barbare, factis,
Proh crudelis, ait! nec te mandata parentis
Cum lacrimis movere piis, nec cura ſororis,
Nec mea virginitas, nec conjugialia jura?
Omnia turbaſti. pellex ego facta ſorori:
Tu geminis conjux. non hæc mihi debita pœna.
Quin animam hanc [ne quod facinus tibi, perfide, reſtet]
Eripis? atque utinam feciſſes ante nefandos
Concubitus! vacuas habuiſſem criminis umbras.
Si tamen hæc Superi cernunt; ſi numina Divum
Sunt aliquid, ſi non perierunt omnia mecum;
Quandocumque mihi pœnas dabis. ipſa pudore
Projecto tua facta loquar. ſi copia detur;
In populos veniam: ſi ſylvis clauſa tenebor;
Implebo ſilvas, & conſcia ſaxa movebo.
Audiat hæc æther, & ſi Deus ullus in illo eſt.
Talibus ira feri poſtquam commota tyranni;
Nec minor hac metus eſt; cauſſa ſtimulatus utraque,
Quo fuit accinctus, vagina liberat enſem:
Arreptamque coma, flexis poſt terga lacertis,
Vincla pati cogit. jugulum Philomela parabat;
Spemque ſuæ mortis viſo conceperat enſe.
Ille indignanti, & nomen patris uſque vocanti,
Luctantique loqui comprenſam forcipe linguam
Abſtulit enſe fero. radix micat ultima linguæ.
Ipſa jacet, terræque tremens immurmurat atræ.
Utque ſalire ſolet mutilatæ cauda colubræ,
Palpitat: & moriens dominæ veſtigia quærit.
Hoc quoque poſt facinus [vix auſim credere] fertur
Sæpe ſua lacerum repetiſſe libidine corpus.
Suſtinet ad Procnen poſt talia facta reverti.
Conjuge quæ viſo germanam quærit: at ille
Dat gemitus fictos, commentaque funera narrat.
Et lacrimæ fecere fidem. velamina Procne
Deripit ex humeris auro fulgentia lato:
Induiturque atras veſtes: & inane ſepulcrum
Conſtituit: falſiſque piacula manibus infert:
Et luget non ſic lugendæ fata ſororis.
Signa Deus bis ſex acto luſtraverat anno.
Quid faciat Philomela? fugam cuſtodia claudit:
Structa rigent ſolido ſtabulorum mœnia ſaxo:
Os mutum facti caret indice. grande dolori
Ingenium eſt; miſeriſque venit ſolertia rebus.
Stamina barbarica ſuſpendit callida tela:
Purpureaſque notas filis intexuit albis
Indicium ſceleris: perfectaque tradidit uni:
Utque ferat dominæ geſtu rogat. ille rogata
Pertulit ad Procnen: nec ſcit quid tradat in illis.
Evolvit veſtes ſævi matrona tyranni:
Germanæque ſuæ carmen miſerabile legit:
Et (mirum potuiſſe) ſilet. dolor ora repreſſit:
Verbaque quærenti ſatis indignantia linguæ
Defuerunt: nec flere vacat. ſed faſque nefaſque
Confuſura ruit: pœnæque in imagine tota eſt.
Tempus erat, quo ſacra ſolent Trieterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus. nox conſcia ſacris:
Nocte ſonat Rhodope tinnitibus æris acuti:
Nocte ſua eſt egreſſa domo regina: Deique
Ritibus inſtruitur; furialiaque accipit arma.
Vite caput tegitur: lateri cervina ſiniſtro
Vellera dependent: humero levis incubat haſta.
Concita per ſilvas turba comitante ſuarum
Terribilis Procne, furiiſque agitata doloris,
Bacche, tuas ſimulat. venit ad ſtabula avia tandem:
Exululatque, Evoeque ſonat, portaſque refringit:
Germanamque rapit: raptæque inſignia Bacchi
Induit: & vultus hederarum frondibus abdit:
Attonitamque trahens intra ſua limina ducit.
Ut ſenſit tetigiſſe domum Philomela nefandam,
Horruit infelix; totoque expalluit ore.
Nacta locum Procne, ſacrorum pignora demit,
Oraque develat miſeræ pudibunda ſorori;
Amplexuque petit. ſed non attollere contra
Suſtinet hæc oculos; pellex ſibi viſa ſororis:
Dejectoque in humum vultu, jurare volenti,
Teſtarique Deos, per vim ſibi dedecus illud
Illatum, pro voce manus fuit. ardet, & iram
Non capit ipſa ſuam Procne: fletumque ſororis
Corripiens, Non eſt lacrimis hic, inquit, agendum,
Sed ferro; ſeu ſi quid habes, quod vincere ferrum
Poſſit. in omne nefas ego me, germana, paravi.
Aut ego, cum facibus regalia tecta cremaro,
Artificem mediis immittam Terea flammis:
Aut linguam, aut oculos, aut quæ tibi membra pudorem
Abſtulerunt, ferro rapiam: aut per vulnera mille
Sontem animam expellam. magnum quodcumque paravi.
Quid ſit, adhuc dubito. peragit dum talia Procne;
Ad matrem veniebat Itys. quid poſſit, ab illo
Admonita eſt: oculiſque tuens immitibus, Ah quam
Es ſimilis patri! dixit. nec plura locuta,
Triſte parat facinus; tacitaque exæſtuat ira.
Ut tamen acceſſit natus, matrique ſalutem
Attulit, & parvis adduxit colla lacertis,
Miſtaque blanditiis puerilibus oſcula junxit;
Mota quidem eſt genitrix; infractaque conſtitit ira:
Invitique oculi lacrimis maduere coactis.
Sed ſimul ex nimia matrem pietate labare
Senſit: ab hoc iterum eſt ad vultus verſa ſororis;
Inque vicem ſpectans ambos, Cur admovet, inquit,
Alter blanditias; rapta ſilet altera lingua?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa ſororem?
Cui ſis nupta vide, Pandione nata, marito.
Degeneras. ſcelus eſt pietas in conjuge Tereo.
Nec mora; traxit Ityn: veluti Gangetica cerva
Lactentem fœtum per ſilvas tigris opacas.
Utque domus altæ partem tenuere remotam;
Tendentemque manus, & jam ſua fata videntem,
Eia, & jam, mater, clamantem, & colla petentem
Enſe ferit Procne, lateri qua pectus adhæret.
Nec vultum avertit. ſatis illi ad fata vel unum
Vulnus erat: jugulum ferro Philomela reſolvit.
Vivaque adhuc, animæque aliquid retinentia membra
Dilaniant. pars inde cavis exſultat ahenis:
Pars verubus ſtridet: manant penetralia tabo.
His adhibet conjux ignarum Terea menſis:
Et patrii moris ſacrum mentita, quod uni
Fas ſit adire viro, comites famuloſque removit.
Ipſe ſedens ſolio Tereus ſublimis avito
Veſcitur: inque ſuam ſua viſcera congerit alvum.
Tantaque nox animi eſt, Ityn huc arceſſite, dixit.
Diſſimulare nequit crudelia gaudia Procne:
Jamque ſuæ cupiens exſiſtere nuntia cladis;
Intus habes, quod poſcis, ait. circumſpicit ille,
Atque ubi ſit, quærit, quærenti, iterumque vocanti,
Sicut erat ſparſis furiali cæde capillis,
Proſiluit, Ityoſque caput Philomela cruentum
Miſit in ora patris: nec tempore maluit ullo
Poſſe loqui, & meritis teſtari gaudia dictis.
Thracius ingenti menſas clamore repellit,
Vipereaſque ciet Stygia de valle ſorores:
Et modo, ſi poſſit, reſerato pectore diras
Egerere inde dapes, ſemeſaque viſcera geſtit:

Flet

Flet modo, ſeque vocat buſtum miſerabile nati:
Nunc ſequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares;
Pendebant pennis. quarum petit altera ſilvas:
Altera tecta ſubit. neque adhuc de pectore cædis
Exceſſere notæ; ſignataque ſanguine pluma eſt.
Ille dolore ſuo, pœnæque cupidine velox,
Vertitur in volucrem; cui ſtant in vertice criſtæ:
Prominet immodicum pro longa cuſpide roſtrum.
Nomen Epops volucri: facies armata videtur.
Hic dolor ante diem longæque extrema ſenectæ
Tempora, Tartareas Pandiona miſit ad umbras.
 Sceptra loci, rerumque capit moderamen Erechtheus;
Juſtitia dubium, validiſne potentior armis.
Quattuor ille quidem juvenes, totidemque crearat
Femineæ ſortis: ſed erat par forma duarum.
E quibus Æolides Cephalus te conjuge felix,
Procri fuit: Boreæ Tereus Thraceſque nocebant:
Dilectaque diu caruit Deus Orithyia,
Dum rogat, & precibus mavult quam viribus uti.
Aſt ubi blanditiis agitur nihil, horridus ira,
Quæ ſolita eſt illi nimiumque domeſtica vento;
Et merito, dixit: quid enim mea tela reliqui,
Sævitiam, & vires, iramque, animoſque minaces,
Admovique preces; quarum me dedecet uſus?
Apta mihi vis eſt. vi triſtia nubila pello:
Vi freta concutio, nodoſaque robora verto,
Induroque nives, & terras grandine pulſo.
Idem ego, cum fratres cælo ſum nactus aperto,
Nam mihi campus is eſt, tanto molimine luctor;
Ut medius noſtris concurſibus intonet æther;
Exiliantque cavis eliſi nubibus ignes.
Idem ego, cum ſubii convexa foramina terræ,
Suppoſuique ferox imis mea terga cavernis;
Sollicito manes, totumque tremoribus orbem.
Hac ope debueram thalamos petiiſſe: ſocerque
Non orandus erat, ſed vi faciendus, Erechtheus.
Hæc Boreas, aut his non inferiora locutus;
Excuſſit pennas. quarum jactatibus omnis
Afflata eſt tellus; latumque perhorruit æquor.
Pulvereamque trahens per ſumma cacumina pallam,
Verrit humum: pavidamque metu caligine tectus
Orithyian amans fulvis amplectitur alis.
Dum volat; arſerunt agitati fortius ignes.
Nec prius aerii curſus ſuppreſſit habenas,
Quam Ciconum tenuit populos & mœnia, raptor.
Illic & gelidi conjux Actæa tyranni,
Et genetrix facta eſt; partus enixa gemellos;
Cetera qui matris, pennas genitoris haberent.
Non tamen has una memorant cum corpore natas:
Barbaque dum rutilis aberat ſubmiſſa capillis;
Implumes Calaiſque puer Zetheſque fuerunt.
Mox pariter ritu pennæ cœpere volucrum
Cingere utrumque latus; pariter flaveſcere malæ.
Ergo, ubi conceſſit tempus puerile juventæ,
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo
Per mare non motum prima petiere carina.

METAMORPHOSEON

LIBER VII.

JAmque fretum Minyæ Pagaſæa puppe ſecabant,
 Perpetuaque trahens inopem ſub nocte ſenectam
Phineus viſus erat; juveneſque Aquilone creati
Virgineas volucres miſeri ſenis ore fugarant;
Multaque perpeſſi claro ſub Jaſone, tandem
Contigerant rapidas limoſi Phaſidos undas.
Dumque adeunt regem; Phryxeaque vellera poſcunt;
Lexque datur numeris magnorum horrenda laborum;
Concipit interea validos Æetias ignes:
Et luctata diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non poterat; Fruſtra, Medea, repugnas;
Neſcio quis Deus obſtat, ait. mirumque, niſi hoc eſt,
Aut aliquid certe ſimile huic, quod amare vocatur.
Nam cur juſſa patris nimium mihi dura videntur?
Sunt quoque dura nimis. cur, quem modo denique vidi,
Ne pereat, timeo? quæ tanti cauſſa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infelix. ſi poſſem, ſanior eſſem.
Sed trahit invitam nova vis; aliudque Cupido,
Mens aliud ſuadet. video meliora, proboque:
Deteriora ſequor. quid in hoſpite, regia virgo,
Ureris? & thalamos alieni concipis orbis?
Hæc quoque terra poteſt, quod ames, dare. vivat, an ille
Occidat, in Dis eſt. vivat tamen. idque precari
Vel ſine amore licet. quid enim commiſit Iaſon?
Quam, niſi crudelem, non tangat Iaſonis ætas,
Et genus, & virtus? quam non, ut cetera deſint,
Forma movere poteſt? certa mea pectora movit.
At, niſi opem tulero, taurorum afflabitur ore:
Concurretque ſuæ ſegeti tellure creatis
Hoſtibus: aut avido dabitur fera præda draconi.
Hoc ego ſi patiar, tum me de tigride natam,
Tum ferrum & ſcopulos geſtare in corde fatebor.
Cur non & ſpecto pereuntem? oculoſque videndo
Conſcelero? cur non tauros exhortor in illum,
Terrigenaſque feros, inſopitumque draconem?
Di meliora velint. quamquam non iſta precanda,
Sed facienda mihi. prodamne ego regna parentis,
Atque ope neſcio quis ſervabitur advena noſtra,
Ut per me ſoſpes ſine me det lintea ventis,
Virque ſit alterius; pœnæ Medea relinquar?
Si facere hoc, aliamve poteſt præponere nobis,
Occidat ingratus. ſed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo eſt, ea gratia formæ;
Ut timeam fraudem, meritique oblivia noſtri.
Et dabit ante fidem: cogamque in fœdera teſtes
Eſſe Deos. quid tuta times? accingere; & omnem
Pelle moram. tibi ſe ſemper debebit Iaſon,
Te face ſolenni junget ſibi: perque Pelaſgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turba.
Ergo ego germanam, fratremque, patremque, Deoſque,
Et natale ſolum ventis ablata relinquam?
Nempe pater ſævus, nempe eſt mea barbara tellus,
Frater adhuc infans: ſtant mecum vota ſororis,
Maximus intra me Deus eſt. non magna relinquam;
Magna ſequar: titulum ſervatæ pubis Achivæ,
Notitiamque loci melioris, & oppida, quorum
Hic quoque fama viget, cultuſque, arteſque virorum:
Quemque ego cum rebus, quas totus poſſidet orbis,
Æſoniden mutaſſe velim: quo conjuge felix
Et Dis cara ferar, & vertice ſidera tangam.
Quid, quod neſcio qui mediis concurrere in undis
Dicuntur montes, ratibuſque inimica Charybdis,
Nunc ſorbere fretum, nunc reddere; cinctaque ſævis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioque in Iaſonis hærens,
Per freta longa ferar. nihil illum amplexa verebor:
Aut, ſi quid metuam, metuam de conjuge ſolo.
Conjugiumne vocas, ſpecioſaque nomina culpæ
Imponis, Medea, tuæ? quin aſpice quantum

Aggrediare nefas: &, dum licet, effuge crimen.
Dixit: & ante oculos rectum, pietaſque, pudorque
Conſtiterant: & victa dabat jam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perſeidos aras:
Quas nemus umbroſum, ſecretaque ſilva tegebant.
Et jam fortis erat, pulſuſque reſiderat ardor;
Cum videt Æſoniden: extinctaque flamma revixit.
Erubuere genæ; totoque recanduit ore.
Ut ſolet a ventis alimenta aſſumere, quæque
Parva ſub inducta latuit ſcintilla favilla,
Creſcere; & in veteres agitata reſurgere vires:
Sic jam lentus amor, jam quem languere putares,
Ut vidit juvenem, ſpecie præſentis inarſit.
Et caſu, ſolito formoſior Æſone natus
Illa luce fuit. poſſes ignoſcere amanti.
Spectat; & in vultu, veluti nunc denique viſo,
Lumina fixa tenet: nec ſe mortalia demens
Ora videre putat: nec ſe declinat ab illo.
Ut vero cœpitque loqui, dextramque prehendit
Hoſpes, & auxilium ſubmiſſa voce rogavit;
Promiſitque torum; lacrimis ait illa profuſis:
Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, ſed amor. ſervabere munere noſtro:
Servatus promiſſa dato. per ſacra triformis
Ille Deæ, lucoque foret quod numen in illo,
Perque patrem ſoceri cernentem cuncta futuri,
Eventuſque ſuos, per tanta pericula jurat.
Creditus, accepit cantatas protinus herbas,
Edidicitque uſum; lætuſque in tecta receſſit.
Poſtera depulerat ſtellas Aurora micantes:
Conveniunt populi ſacrum Mavortis in arvum;
Conſiſtuntque jugis. medio Rex ipſe reſedit
Agmine purpureus, ſceptroque inſignis eburno.
Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Æripedes tauri: tactæque vaporibus herbæ
Ardent. utque ſolent pleni reſonare camini,
Aut ubi terrena ſilices fornace ſoluti
Concipiunt ignem liquidarum aſpergine aquarum;
Pectora ſic intus clauſas volventia flammas,
Gutturaque uſta ſonant. tamen illis Æſone natus
Obvius it. vertere truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixaque cornua ferro;
Pulvereumque ſolum pede pulſavere biſulco;
Fumificiſque locum mugitibus implevere.
Diriguere metu Minyæ. ſubit ille; nec ignes
Sentit anhelatos: tantum medicamina poſſunt.
Pendulaque audaci mulcet palearia dextra:
Suppoſitoſque jugo pondus grave cogit aratri
Ducere, & inſuetum ferro proſcindere campum.
Mirantur Colchi: Minyæ clamoribus implent,
Adjiciuntque animos. galea tum ſumit aena
Vipereos dentes; & aratos ſpargit in agros.
Semina mollit humus valido prætincta veneno:
Et creſcunt, fiuntque ſati nova corpora dentes.
Utque hominis ſpeciem materna ſumit in alvo;
Perque ſuos intus numeros componitur infans;
Nec niſi maturus communes exit in auras:
Sic ubi viſceribus gravidæ telluris imago
Effecta eſt hominis, fœto conſurgit in arvo:
Quodque magis mirum, ſimul edita concutit arma.
Quos ubi viderunt præacutæ cuſpidis haſtas
In caput Hæmonii juvenis torquere parantes;
Demiſere metu vultumque animumque Pelaſgi.
Ipſa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum:
Utque peti vidit juvenem tot ab hoſtibus unum,
Palluit; & ſubito ſine ſanguine frigida ſedit.
Neve parum valeant a ſe data gramina, carmen
Auxiliare canit; ſecretaſque advocat artes.
Ille, gravem medios ſilicem jaculatus in hoſtes,
A ſe depulſum Martem convertit in ipſos.
Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres;
Civilique cadunt acie. gratantur Achivi:
Victoremque tenent; avidiſque amplexibus hærent.
Tu quoque victorem complecti, barbara, velles;
(Obſtitit incepto pudor: at complexa fuiſſes;)
Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famæ.
Quod licet, affectu tacito lætaris: agiſque
Carminibus grates, & Dis auctoribus horum.
Pervigilem ſupereſt herbis ſopire draconem:
Qui criſta linguiſque tribus præſignis, & uncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arietis aurei.
Hunc poſtquam ſparſit Lethæi gramine ſucci;
Verbaque ter dixit placidos facientia ſomnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina ſiſtant;
Somnus in ignotos oculos ſubrepit: & auro
Heros Æſonius potitur: ſpolioque ſuperbus,
Muneris auctorem ſecum ſpolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum conjuge portus.
Hæmoniæ matres pro gnatis dona receptis,
Grandævique ferunt patres: congeſtaque flamma
Thura liqueſcunt; inductaque cornibus aurum
Victima vota cadit. ſed abeſt gratantibus Æſon,
Jam proprior leto, feſſuſque ſenilibus annis.
Cum ſic Æſonides: O cui debere ſalutem
Confiteor, conjux, quamquam mihi cuncta dediſti,
Exceſſitque fidem meritorum ſumma tuorum;
Si tamen hoc poſſunt; quid enim non carmina poſſunt?
Deme meis annis; & demtos adde parenti.
Nec tenuit lacrimas. mota eſt pietate rogantis:
Diſſimilemque animum ſubiit Æeta relictus.
Non tamen affectus tales confeſſa, Quod, inquit,
Excidit ore pio, conjux, ſcelus? ergo ego cuiquam
Poſſe tuæ videar ſpatium tranſcribere vitæ?
Nec ſinat hoc Hecate, nec tu petis æqua: ſed iſto,
Quod petis, experiar majus dare munus, Iaſon.
Arte mea ſoceri longum tentabimus ævum,
Non annis revocare tuis. modo Diva triformis
Adjuvet: & præſens ingentibus annuat auſis.
Tres aberant noctes, ut cornua tota coirent,
Efficerentque orbem. poſtquam pleniſſima fulſit,
Ac ſolida terras ſpectavit imagine Luna:
Egreditur tectis veſtes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infuſa capillos:
Fertque vagos mediæ per muta ſilentia noctis
Incomitata gradus. homines, volucreſque, feraſque
Solverat alta quies: nullo cum murmure ſepes,
Immotæque ſilent frondes; ſilet humidus aer.
Sidera ſola micant. ad quæ ſua brachia tendens
Ter ſe convertit; ter ſumtis flumine crinem
Irroravit aquis; ternis ululatibus ora
Solvit: & in dura ſubmiſſo poplite terra,
Nox, ait, arcanis fidiſſima, quæque diurnis
Aurea cum Luna ſucceditis ignibus aſtra,
Tuque triceps Hecate, quæ cœptis conſcia noſtris
Adjutrixque venis, cantuſque, arteſque magarum,
Quæque magas, Tellus, pollentibus inſtruis herbis;
Auræque, & venti, monteſque, amneſque, lacuſque,
Dique omnes nemorum, Dique omnes noctis adeſte:
Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus amnes
In fontes rediere ſuos: concuſſaque ſiſto;
Stantia concutio cantu freta; nubila pello;
Nubilaque induco: ventos abigoque vocoque:
Vipe-

Vipereas rumpo verbis & carmine fauces:
Vivaque ſaxa, ſua convulſaque robora terra,
Et ſylvas moveo; jubeoque tremiſcere montes:
Et mugire ſolum, maneſque exire ſepulcris.
Te quoque, Luna, traho, quamvis Temeſæa labores
Æra tuos minuant. currus quoque carmine noſtro
Pallet avi; pallet noſtris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetaſtis; & unco
Haud patiens oneris collum preſſiſtis aratro.
Vos ſerpentigenis in ſe fera bella dediſtis:
Cuſtodemque rudem ſomni ſopiſtis: & aurum
Vindice decepto Graias miſiſtis in urbes.
Nunc opus eſt ſuccis; per quos renovata ſenectus
In florem redeat, primoſque recolligat annos.
Et dabitis; neque enim micuerunt ſidera fruſtra;
Nec fruſtra volucrum tractus cervice draconum
Currus adeſt. aderat demiſſus ab æthere currus.
Quo ſimul aſcendit: frænataque colla draconum
Permulſit, manibuſque leves agitavit habenas;
Sublimis rapitur: ſubjectaque Theſſala Tempe
Deſpicit, & cretis regionibus applicat angues:
Et quas Oſſa tulit, quas altus Pelion herbas,
Othryſque, Pinduſque, & Pindo major Olympus,
Perſpicit: & placita partim radice revellit;
Partim ſuccidit curvamine falcis aenæ.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
Multa quoque Amphryſi: neque eras immunis, Enipeu:
Nec non Peneæ, nec non Spercheides undæ
Contribuere aliquid, juncoſaque littora Bœbes.
Carpit & Euboica vivax Anthedone gramen,
Nondum mutato vulgatum corpore Glauci.
Et jam nona dies curru penniſque draconum,
Nonaque nox omnes luſtrantem viderat agros;
Cum rediit: neque erant paſti, niſi odore, dracones;
Et tamen annoſæ pellem poſuere ſenectæ.
Conſtitit adveniens citra limenque, foreſque;
Et tantum cælo tegitur: refugitque viriles
Contactus; ſtatuitque aras e ceſpite binas,
Dexteriore Hecates, at læva parte Juventæ.
Quas ubi verbenis, ſilvaque incinxit agreſti;
Haud procul egeſta ſcrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultroſque in guttura velleris atri
Conjicit; & patulas perfundit ſanguine foſſas.
Tum ſuper invergens liquidi carcheſia Bacchi,
Æneaque invergens tepidi carcheſia lactis;
Verba ſimul fundit, terrenaque numina poſcit:
Umbrarumque rogat rapta cum conjuge regem,
Ne properent artus anima fraudare ſeniles.
Quos ubi placavit precibuſque & murmure longo;
Æſonis effœtum proferri corpus ad aras
Juſſit: & in plenos reſolutum carmine ſomnos
Exanimi ſimilem ſtratis porrexit in herbis.
Hinc procul Æſoniden, procul hinc jubet ire miniſtros:
Et monet arcanis oculos removere profanos.
Diffugiunt juſſi. paſſis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras:
Multifidaſque faces in foſſa ſanguinis atra
Tingit: & intinctas geminis accendit in aris.
Terque ſenem flamma, ter aqua, ter ſulfure luſtrat.
Interea validum poſito medicamen aeno
Fervet, & exſultat; ſpumiſque tumentibus albet.
Illic Hæmonia radices valle reſectas,
Seminaque, floreſque, & ſuccos incoquit acres,
Adjicit extremo lapides Oriente petitos,
Et, quas Oceani refluum mare lavit, arenas.
Addit & exceptas Luna pernocte pruinas,
Et ſtrigis infames, ipſis cum carnibus, alas;
Inque virum ſoliti vultus mutare ferinos
Ambigui profecta lupi. nec defuit illic
Squamea Cinyphii tenuis membrana chelydri,
Vivaciſque jecur cervi: quibus inſuper addit
Ora caputque novem cornicis ſecula paſſæ.
His & mille aliis poſtquam ſine nomine rebus
Propoſitum inſtruxit mortari barbara munus;
Arenti ramo jampridem mitis olivæ
Omnia confudit; ſummiſque immiſcuit ima.
Ecce vetus calido verſatus ſtipes aeno
Fit viridis primo: nec longo tempore frondem
Induit; & ſubito gravidis oneratur olivis.
At quacumque cavo ſpumas ejecit aeno
Ignis, & in terram guttæ cecidere calentes;
Vernat humus: floreſque, & mollia pabula ſurgunt.
Quod ſimul ac vidit; ſtricto Medea recludit
Enſe ſenis jugulum: veteremque exire cruorem
Paſſa, replet ſuccis. quos poſtquam combibit Æſon
Aut ore acceptos, aut vulnere; barba comæque
Canitie poſita nigrum rapuere colorem.
Pulſa fugit macies: abeunt pallorque ſituſque;
Adjectoque cavæ ſupplentur ſanguine venæ;
Membraque luxuriant. Æſon miratur, & olim
Ante quater denos hunc ſe reminiſcitur annos.
Viderat ex alto tanti miracula monſtri
Liber: & admonitus juvenes nutricibus annos
Poſſe ſuis reddi; capit hoc a Tethye munus.
Neve doli ceſſent; odium cum conjuge falſum
Phaſias aſſimulat: Peliæque ad limina ſupplex
Confugit. atque illam (quoniam gravis ipſe ſenecta)
Excipiunt natæ. quas tempore callida parvo
Colchis amicitiæ mendacis imagine cepit.
Dumque refert, inter meritorum maxima, demtos
Æſonis eſſe ſitus; atque hac in parte moratur;
Spes eſt virginibus Pelia ſubjecta creatis,
Arte ſuum parili revireſcere poſſe parentem.
Idque petunt: pretiumque jubent ſine fine paciſci.
Illa brevi ſpatio ſilet; & dubitare videtur:
Suſpenditque animos ficta gravitate rogantes.
Mox ubi pollicita eſt, Quo ſit fiducia major
Muneris hujus, ait: qui veſtras maximus ævo eſt
Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effœtus laniger annis
Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu:
Cujus ut Hæmonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculavit ſanguine ferrum;
Membra ſimul pecudis, validoſque venefica ſuccos
Mergit in ære cavo. minuuntur corporis artus:
Cornuaque exuitur, nec non cum cornibus annos:
Et tener auditur medio balatus aeno.
Nec mora; balatum mirantibus exſilit agnus:
Laſcivitque fuga; lactantiaque ubera quærit.
Obſtupuere ſatæ Pelia: promiſſaque poſtquam
Exhibuere fidem; tum vero impenſius inſtant.
Ter juga Phœbus equis in Ibero gurgite merſis
Demſerat; & quarta radiantia nocte micabant
Sidera; cum rapido fallax Æetias igni
Imponit purum laticem, & ſine viribus herbas.
Jamque neci ſimilis, reſoluto corpore, regem,
Et cum rege ſuo cuſtodes ſomnus habebat,
Quem dederant cantus, magicæque potentia linguæ.
Intrarant juſſæ cum Colchide limina natæ:
Ambierantque torum: Quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios: veteremque haurite cruorem;
Ut repleam vacuas juvenili ſanguine venas.

In manibus veſtris vita eſt ætaſque parentis.
Si pietas ulla eſt, nec ſpes agitatis inanes:
Officium præſtate patri: teliſque ſenectam
Exigite; & ſaniem conjecto emittite ferro.
His, ut quæque pia eſt, hortatibus impia prima eſt:
Et ne ſit ſcelerata, facit ſcelus. haud tamen ictus
Ulla ſuos ſpectare poteſt: oculoſque reflectunt;
Cæcaque dant ſævis averſæ vulnera dextris.
Ille, cruore fluens, cubito tamen allevat artus:
Semilacerque toro tentat conſurgere: & inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens;
Quid facitis, gnatæ? quid vos in fata parentis
Armat, ait? cecidere illis animique manuſque.
Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abſtulit, & calidis laniatum merſit aenis.
Quod niſi pennatis ſerpentibus iſſet in auras;
Non exemta foret pœnæ. fugit alta ſuperque
Pelion umbroſum Philyreia tecta, ſuperque
Othryn, & eventu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope Nympharum ſublatus in aera pennis,
Cum gravis infuſo tellus foret obruta ponto,
Deucalioneas effugit inobrutus undas.
Æoliam Pitanen a læva parte relinquit,
Factaque de ſaxo longi ſimulacra draconis:
Idæumque nemus: quo nati furta, juvencum
Occuluit Liber falſi ſub imagine cervi:
Quaque pater Corythi parva tumulatur arena:
Et quos Mæra novo latratu terruit agros.
Eurypylique urbem, qua Coæ cornua matres
Geſſerunt, tum cum diſcederet Herculis agmen:
Phœbeamque Rhodon, & Ialyſios Telchinas,
Quorum oculos ipſo vitiantes omnia viſu
Jupiter exoſus, fraternis ſubdidit undis.
Tranſit & antiquæ Cartheia mœnia Ceæ,
Qua pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat naſci potuiſſe columbam.
Inde lacus Hyries videt, & Cycneia Tempe,
Quæ ſubitus celebravit olor. nam Phyllius illic
Imperio pueri volucreſque feramque leonem
Tradiderat domitos: taurum quoque vincere juſſus
Vicerat; &, ſpreto toties iratus amore,
Præmia poſcenti taurum ſuprema negabat.
Ille indignatus, Cupies dare, dixit: & alto
Deſiluit ſaxo. cuncti cecidiſſe putabant:
Factus olor niveis pendebat in aere pennis.
At genitrix Hyrie, ſervari neſcia, flendo
Delicuit: ſtagnumque ſuo de nomine fecit.
Adjacet his Pleuron: in qua trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.
Inde Calaureæ Latoidos aſpicit arva,
In volucrem verſi cum conjuge conſcia regis.
Dextera Cyllene eſt: in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat, ſævarum more ferarum.
Cephiſon procul hinc deflentem fata nepotis
Reſpicit in tumidam phocen ab Apolline verſi:
Eumelique domum lugentis in aere natam.
Tandem vipereis Ephyren Pirenida pennis
Contigit. hic ævo veteres mortalia primo
Corpora vulgarunt pluvialibus edita fungis.
Sed poſtquam Colchis arſit nova nupta venenis,
Flagrantemque domum regis mare vidit utrumque;
Sanguine natorum perfunditur impius enſis:
Ultaque ſe male mater, Iaſonis effugit arma.
Hinc Titaniacis ablata draconibus, intrat
Palladias arces: quæ te, juſtiſſime Phineu,
Teque, ſenex Peripha, pariter videre volantes,
Innixamque novis neptem Polypemonis alis.
Excipit hanc Ægeus, facto damnandus in uno:
Nec ſatis hoſpitium eſt, thalami quoque fœdere jungit.
Jamque aderat Theſeus proles ignara parenti;
Qui virtute ſua bimarem pacaverat Iſthmon.
Hujus in exitium miſcet Medea, quod olim
Attulerat ſecum Scythicis aconiton ab oris.
Illud Echidneæ memorant e dentibus ortum
Eſſe canis. ſpecus eſt tenebroſo cæcus hiatu:
Eſt via declivis, per quam Tirynthius heros
Reſtantem, contraque diem radioſque micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis,
Cerberon abſtraxit: rabida qui concitus ira
Implevit pariter ternis latratibus auras;
Et ſparſit virides ſpumis albentibus agros.
Has concreſſe putant; nactaſque alimenta feracis
Fœcundique ſoli, vires cepiſſe nocendi.
Quæ quia naſcuntur dura vivacia caute,
Agreſtes aconita vocant. ea conjugis aſtu
Ipſe parens Ægeus nato porrexit, ut hoſti.
Sumſerat ignara Theſeus data pocula dextra;
Cum pater in capulo gladii cognovit eburno
Signa ſui generis: facinuſque excuſſit ab ore.
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.
At genitor, quamquam lætatur ſoſpite nato;
Attonitus tantum leti diſcrimine parvo
Committi potuiſſe nefas, fovet ignibus aras,
Muneribuſque Deos implet: feriuntque ſecures
Colla toroſa boum vinctorum cornua vittis.
Nullus Erechthidis fertur celebratior illo
Illuxiſſe dies. agitant convivia patres,
Et medium vulgus: nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. te, maxime Theſeu,
Mirata eſt Marathon Cretæi ſanguine tauri:
Quodque ſuis ſecurus arat Cromyona colonus;
Munus opuſque tuum eſt. tellus Epidauria per te
Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem:
Vidit & immitem Cephiſias ora Procruſten:
Cercyonis letum vidit Cerealis Eleuſin.
Occidit ille Sinis, magnis male viribus uſus;
Qui poterat curvare trabes; & agebat ab alto
Ad terram late ſparſuras corpora pinus.
Tutus ad Alcathoen Lelegeia mœnia limes
Compoſito Scirone patet: ſparſique latronis
Terra negat ſedem, ſedem negat oſſibus unda:
Quæ jactata diu fertur duraſſe vetuſtas
In ſcopulos. ſcopulis nomen Scironis inhæret.
Si titulos annoſque tuos numerare velimus;
Facta premant annos. pro te, fortiſſime, vota
Publica ſuſcipimus: Bacchi tibi ſumimus hauſtus.
Conſonat aſſenſu populi, precibuſque faventum
Regia: nec tota triſtis locus ullus in urbe eſt.
Nec tamen (uſque adeo nulli ſincera voluptas;
Sollicitique aliquid lætis intervenit) Ægeus
Gaudia percepit nato ſecura recepto.
Bella parat Minos: qui quamquam milite, quamquam
Claſſe valet; patria tamen eſt firmiſſimus ira:
Androgeique necem juſtis ulciſcitur armis.
Ante tamen bellum vires acquirit amicas:
Quaque potens habitus, volucri freta claſſe pererrat.
Hinc Anaphen ſibi jungit, & Aſtypaleia regna;
Promiſſis Anaphen, regna Aſtypaleia bello:
Hinc humilem Myconon, cretoſaque rura Cimoli,
Florentemque Cythnon, Scyron, planamque Seriphon,
Marmoreamque Paron, quaque impia prodidit arcem
Sithonis accepto, quod avara popoſcerat, auro.

Muta-

Mutata eſt in avem, quæ nunc quoque diligit aurum;
Nigra pedem; nigris velata monedula pennis.
At non Oliaros, Didymæque, & Tenos, & Andros,
Et Gyaros, nitidæque ferax Peparethos olivæ,
Gnoſſiacas juvere rates: latere inde ſiniſtro
Oenopiam Minos petit Æacideia regna.
Oenopiam veteres appellavere: ſed ipſe
Æacus Æginam genitricis nomine dixit.
Turba ruit, tantæque virum cognoſcere famæ
Expetit. occurrunt illi Telamonque, minorque
Quam Telamon, Peleus, & proles tertia Phocus.
Ipſe quoque egreditur tardus gravitate ſenili
Æacus: & quæ ſit veniendi cauſſa requirit.
Admonitus patrii luctus ſuſpirat, & illi
Dicta refert rector populorum talia centum:
Arma juves oro pro gnato ſumta; piæque
Pars ſis militiæ. tumulo ſolatia poſco.
Huic Aſopiades, Petis irrita, dixit, & urbi
Haud facienda meæ: neque enim conjunctior ulla
Cecropidis hac eſt tellus. ea fœdera nobis.
Triſtis abit, Stabuntque tibi tua fœdera magno,
Dixit: & utilius bellum putat eſſe minari,
Quam gerere, atque ſuas ibi præconſumere vires.
Claſſis ab Oenopiis etiamnum Lyctia muris
Spectari poterat; cum pleno concita velo
Attica puppis adeſt, in portuſque intrat amicos:
Quæ Cephalum, patriæque ſimul mandata ferebat.
Æacidæ longo juvenes poſt tempore viſum
Agnovere tamen Cephalum; dextraſque dedere:
Inque patris duxere domum. ſpectabilis heros,
Et veteris retinens etiamnum pignora formæ,
Ingreditur; ramumque tenens popularis olivæ
A dextra lævaque duos ætate minores
Major habet, Clyton & Buten, Pallante creatos.
Poſtquam congreſſus primi ſua verba tulerunt;
Cecropidum Cephalus peragit mandata, rogatque
Auxilium; fœduſque refert, & jura parentum:
Imperiumque peti totius Achaidos addit.
Sic ubi mandatam juvit facundia cauſſam;
Æacus in capulo ſceptri nitente ſiniſtra,
Ne petite auxilium, ſed ſumite, dixit, Athenæ.
Nec dubie vires, quas hæc habet inſula, veſtras
Ducite, & omnis eat rerum ſtatus iſte mearum.
Robora non deſunt. ſuperat mihi miles, & hoſti.
Gratia Dis; felix & inexcuſabile tempus.
Immo ita ſit, Cephalus, creſcat tua civibus opto
Res, ait. adveniens equidem modo gaudia cepi;
Cum tam pulchra mihi, tam par ætate juventus
Obvia proceſſit. multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi veſtra prius urbe receptus.
Æacus ingemuit; triſtique ita voce locutus.
Flebile principium melior fortuna ſequetur.
Hanc utinam poſſem vobis memorare! ſine ullo
Ordine nunc repetam. neu longa ambage morer vos;
Oſſa ciniſque jacent, memori quos mente requiris.
Et quota pars illi rerum periere mearum!
Dira lues ira populis Junonis iniquæ
Incidit exoſæ dictas a pellice terras.
Dum viſum mortale malum, tantæque latebat
Cauſſa nocens cladis; pugnatum eſt arte medendi.
Exitium ſuperabat opem; quæ victa jacebat.
Principio cælum ſpiſſa caligine terras
Preſſit; & ignavos incluſit nubibus æſtus.
Dumque quater junctis implevit cornibus orbem
Luna; quater plenum tenuata retexuit orbem,
Letiferis calidi ſpirarunt flatibus Auſtri.
Conſtat & in fontes vitium veniſſe, lacuſque;
Milliaque incultos ſerpentum multa per agros
Erraſſe; atque ſuis fluvios temeraſſe venenis.
Strage canum prima, volucrumque, oviumque, boumque,
Inque feris ſubiti deprenſa potentia morbi.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros; medioque recumbere ſulco.
Lanigeris gregibus balatus dantibus ægros
Sponte ſua lanæque cadunt, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæque in pulvere famæ,
Degenerat palmas; veterumque oblitus honorum,
Ad præſepe gemit, morbo moriturus inerti.
Non aper iraſci meminit; non fidere curſu
Cerva; nec armentis incurrere fortibus urſi.
Omnia languor habet. ſilviſque, agriſque, viiſque
Corpora fœda jacent. vitiantur odoribus auræ.
Mira loquor. non illa canes, avidæque volucres,
Non cani tetigere lupi: dilapſa liqueſcunt;
Afflatuque nocent; & agunt contagia late.
Pervenit ad miſeros damno graviore colonos
Peſtis, & in magnæ dominatur mœnibus urbis.
Viſcera torrentur primo: flammæque latentis
Indicium rubor eſt, & ductus anhelitus ægre.
Aſpera lingua tumet; trepidiſque arentia venis
Ora patent: auræque graves captantur hiatu.
Non ſtratum, non ulla pati velamina poſſunt:
Dura ſed in terra ponunt præcordia: nec fit
Corpus humo gelidum, ſed humus de corpore fervet.
Nec moderator adeſt; inque ipſos ſæva medentes
Erumpit clades; obſuntque auctoribus artes.
Quo propior quiſque eſt, ſervitque fidelius ægro;
In partem leti citius venit. utque ſalutis
Spes abiit; finemque vident in funere morbi;
Indulgent animis: & nulla, quid utile, cura eſt.
Utile enim nihil eſt. paſſim, poſitoque pudore,
Fontibus, & fluviis, puteiſque capacibus hærent:
Nec prius eſt extincta ſitis, quam vita, bibendo.
Inde graves multi nequeunt conſurgere, & ipſis
Immoriuntur aquis: aliquis tamen haurit & illas.
Tantaque ſunt miſeris inviſi tædia lecti;
Proſiliunt: aut, ſi prohibent conſiſtere vires,
Corpora devolvunt in humum; fugiuntque penates
Quiſque ſuos: ſua cuique domus funeſta videtur.
Et quia cauſa latet, locus eſt in crimine notus.
Semianimes errare viis, dum ſtare valebant,
Aſpiceres; flentes alios, terræque jacentes;
Laſſaque verſantes ſupremo lumina motu:
Membraque pendentis tendunt ad ſidera cæli,
Hic, illic, ubi mors deprenderat, exhalantes.
Quid mihi tunc animi fuit? an, quod debuit eſſe,
Ut vitam odiſſem, & cuperem pars eſſe meorum?
Quo ſe cumque acies oculorum flexerat; illic
Vulgus erat ſtratum. veluti cum putria motis
Poma cadunt ramis, agitatæque ilice glandes.
Templa vides contra gradibus ſublimia longis:
Jupiter illa tenet. quis non altaribus illis
Irrita thura tulit? quoties pro conjuge conjux,
Pro gnato genitor, dum verba precantia dicit,
Non exoratis animam finivit in aris:
Inque manu thuris pars inconſumta reperta eſt!
Admoti quoties templis, dum vota ſacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum,
Haud expectato ciciderunt vulnere tauri!
Ipſe ego ſacra Jovi pro me, patriaque, tribuſque
Cum facerem natis, mugitus victima diros
Edidit: & ſubito collapſa ſine ictibus ullis

Exiguo tinxit ſubjectos ſanguine cultros.
Fibra quoque ægra notas veri, monituſque Deorum
Perdiderat. triſtes penetrant ad viſcera morbi.
Ante ſacros vidi projecta cadavera poſtes:
Ante ipſas, quo mors foret invidioſior, aras.
Pars animam laqueo claudunt; mortiſque timorem
Morte fugant: ultroque vocant venientia fata.
Corpora miſſa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neque enim capiebant funera portæ.
Aut inhumata premunt terras: aut dantur in altos
Indotata rogos. & jam reverentia nulla eſt:
Deque rogis pugnant: alieniſque ignibus ardent.
Qui lacriment, deſunt: indefletæque vagantur
Natorumque virumque animæ, juvenumque ſenumque.
Nec locus in tumulos, nec ſufficit arbor in ignes.
Attonitus tanto miſerarum turbine rerum,
Jupiter o, dixi, ſi te non falſa loquuntur
Dicta ſub amplexus Æginæ Aſopidos iſſe:
Nec te, magne pater, noſtri pudet eſſe parentem;
Aut mihi redde meos: aut me quoque conde ſepulcro.
Ille notam fulgore dedit, tonitruque ſecundo.
Accipio, ſintque iſta precor felicia mentis
Signa tuæ, dixi: quod das mihi, pigneror, omen.
Forte fuit juxta patulis rariſſima ramis
Sacra Jovi quercus de ſemine Dodonæo.
Hic nos frugilegas aſpeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugoſoque ſuum ſervantes cortice callem.
Dum numerum miror, Totidem, pater optime, dixi,
Tu mihi da cives: & inania mœnia reple.
Intremuit, ramiſque ſonum ſine flamine motis
Alta dedit quercus. pavido mihi membra timore
Horruerant, ſtabantque comæ. tamen oſcula terræ,
Roboribuſque dedi: nec me ſperare fatebar;
Sperabam tamen: atque animo mea vota fovebam.
Nox ſubit: & curis exercita corpora ſomnus
Occupat. ante oculos eadem mihi quercus adeſſe,
Et ramos totidem, totidemque animalia ramis
Ferre ſuis viſa eſt; parilique tremiſcere motu:
Graniferumque agmen ſubjectis ſpargere in arvis.
Creſcere quod ſubito, & majus majuſque videri,
Ac ſe tollere humo: rectoque adſiſtere trunco;
Et maciem numerumque pedum, nigrumque colorem
Ponere; & humanam membris inducere formam.
Somnus abit. damno vigilans mea viſa; queroque
In ſuperis opis eſſe nihil. at in ædibus ingens
Murmur erat: voceſque hominum exaudire videbar,
Jam mihi deſuetas. dum ſuſpicor has quoque ſomni;
Ecce venit Telamon properus: foribuſque recluſis,
Speque fideque, pater, dixit, majora videbis.
Egredere. egredior: qualeſque in imagine ſomni
Viſus eram vidiſſe viros, ex ordine tales
Aſpicio, agnoſcoque. adeunt; regemque ſalutant.
Vota Jovi ſolvo, populiſque recentibus urbem
Partior, & vacuos priſcis cultoribus agros;
Myrmidonaſque voco: nec origine nomina fraudo.
Corpora vidiſti. mores, quos ante gerebant,
Nunc quoque habent; parcumque genus, patienſque laborum,
Quæſitique tenax, & qui quæſita reſervent.
Hi te ad bella pares annis animiſque ſequentur;
Cum primum, qui te feliciter attulit, Eurus
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in Auſtros.
Talibus atque aliis longum ſermonibus illi
Implevere diem. lucis pars ultima menſæ
Eſt data, nox ſomnis. jubar aureus extulerat Sol:
Flabat adhuc Eurus; redituraque vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante ſati, cui grandior ætas,
Ad regem Cephalus, ſimul & Pallante creati
Conveniunt. ſed adhuc regem ſopor altus habebat.
Excipit Æacides illos in limine Phocus:
Nam Telamon fraterque viros ad bella legebant.
Phocus in interius ſpatium pulcroſque receſſus
Cecropidas ducit: cum queis ſimul ipſe reſedit.
Aſpicit Æoliden ignota ex arbore factum
Ferre manu jaculum; cujus fuit aurea cuſpis.
Pauca prius mediis ſermonibus ille locutus,
Sum nemorum ſtudioſus, ait, cædiſque ferinæ;
Qua tamen e ſylva teneas haſtile reciſum,
Jamdudum dubito: certe, ſi fraxinus eſſet,
Fulva colore foret: ſi cornus; nodus ineſſet.
Unde ſit ignoro: ſed non formoſius iſto
Viderunt oculi telum jaculabile noſtri.
Excipit Actæis e fratribus alter: &, Uſum
Majorem ſpecie mirabere, dixit, in iſto.
Conſequitur, quodcumque petit: Fortunaque miſſum
Non regit; & revolat nullo referente cruentum.
Tum vero juvenis Nereius omnia quærit:
Cur ſit, & unde datum; quis tanti muneris auctor.
Quæ petit, ille refert, ſed, quæ narrare pudori eſt,
Qua tulerit mercede, ſilet: tactuſque dolore
Conjugis amiſſæ, lacrymis ita fatur obortis:
Hoc me, nate Dea, (quis poſſit credere?) telum
Flere facit, facietque diu; ſi vivere nobis
Fata diu dederint. hoc me cum conjuge cara
Perdidit. hoc utinam caruiſſem munere ſemper!
Procris erat (ſi forte magis pervenit ad aures
Orithyia tuas) raptæ ſoror Orithyiæ.
Si faciem moreſque velis conferre duarum;
Dignior ipſa rapi. pater hanc mihi junxit Erechtheus;
Hanc mihi junxit Amor. felix dicebar, eramque:
(Non ita Dis viſum eſt) ac nunc quoque forſitan eſſem.
Alter agebatur poſt pacta jugalia menſis;
Cum me cornigeris tendentem retia cervis
Vertice de ſummo ſemper florentis Hymetti
Lutea mane videt pulſis Aurora tenebris:
Invitumque rapit. liceat mihi vera referre
Pace Deæ, quod ſit roſeo ſpectabilis ore,
Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quod alatur aquis; ego Procrin amabam:
Pectore Procris erat, Procris mihi ſemper in ore.
Sacra tori, coituſque novos, thalamoſque recentes,
Primaque deſerti referebam fœdera lecti.
Mota Dea eſt: &, Siſte tuas, ingrate, querelas;
Procrin habe, dixit. quod ſi mea provida mens eſt;
Non habuiſſe voles. meque illi irata remiſit.
Dum redeo, mecumque Deæ memorata retracto;
Eſſe metus cœpit, ne jura jugalia conjux
Non bene ſervaſſet. facieſque ætaſque jubebant
Credere adulterium: prohibebant credere mores.
Sed tamen abfueram: ſed & hæc erat, unde redibam,
Criminis exemplum: ſed cuncta timemus amantes.
Quærere, quo doleam, ſtudeo; doniſque pudicam
Sollicitare fidem. favet huic Aurora timori:
Immutatque meam (videor ſenſiſſe) figuram.
Palladias ineo non cognoſcendus Athenas:
Ingrediorque domum. culpa domus ipſa carebat;
Caſtaque ſigna dabat: dominoque erat anxia rapto.
Vix aditu per mille dolos ad Erechthida facto;
Ut vidi, obſtupui: meditataque pæne reliqui
Tentamenta fide: male me, quin vera faterer,
Continui; male quin, ut oportuit, oſcula ferrem.

Triſtis erat: ſed nulla tamen formoſior illa
Eſſe poteſt triſtis: deſiderioque calebat
Conjugis abrepti. tu collige qualis in illa,
Phoce, decor fuerit, quam ſic dolor ipſe decebat.
Quid referam, quoties tentamina noſtra pudici
Reppulerint mores? quoties, Ego, dixerit, uni
Servor, ubicumque eſt; uni mea gaudia ſervo?
Cui non iſta fide ſatis experientia ſano
Magna foret? non ſum contentus, & in mea pugno
Vulnera; dum cenſus dare me pro nocte paciſcor.
Muneraque augendo, tandem dubitare coegi.
Exclamo, Male tectus ego en, male pactus adulter
Verus eram conjux: me, perfida, teſte teneris.
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore
Inſidioſa malo cum conjuge limina fugit:
Offenſaque mei genus omne peroſa virorum,
Montibus errabat, ſtudiis operata Dianæ.
Tum mihi deſerto violentior ignis ad oſſa
Pervenit: orabam veniam, & peccaſſe fatebar,
Et potuiſſe datis ſimili ſuccumbere culpæ
Me quoque muneribus, ſi munera tanta darentur.
Hæc mihi confeſſo læſum prius ulta pudorem
Redditur, & dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi præterea, tamquam ſe parva dediſſet
Dona, canem munus: quem cum ſua traderet illi
Cynthia, Currendo ſuperabit, dixerat, omnes.
Dat ſimul & jaculum, manibus quod cernis habere.
Muneris alterius quæ ſit fortuna requiris?
Accipe. mirandi novitate movebere facti.
Carmina Laiades non intellecta priorum
Solverat ingeniis; & præcipitata jacebat,
Immemor ambagum vates obſcura ſuarum,
Scilicet alma Themis; nec talia liquit inulta.
Protinus Aoniis immiſſa eſt bellua Thebis.
Ceſſit & exitio multis: pecorique, ſibique
Ruricolæ pavere feram. vicina juventus
Venimus, & latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox ſuperabat retia ſaltu:
Summaque tranſibat poſitarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus, quos illa ſequentes
Effugit, & cœtum non ſegnior alite ludit.
Poſcor & ipſe meum conſenſu Lælapa magno:
(Muneris hoc nomen;) jamdudum vincula pugnat
Exuere ipſe ſibi, colloque morantia tendit.
Vix bene miſſus erat; nec jam poteramus, ubi eſſet,
Scire: pedum calidus veſtigia pulvis habebat:
Ipſe oculis ereptus erat. non ocyor illo
Haſta: nec excuſſæ contorto verbere glandes;
Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex medii ſubjectis imminet arvis:
Tollor in hunc, capioque novi ſpectacula curſus:
Quo modo deprendi, modo ſe ſubducere ab ipſo
Vulnere viſa fera eſt; nec limite callida recto,
In ſpatiumque fugit; ſed decipit ora ſequentis,
Et redit in gyrum, ne ſit ſuus impetus hoſti.
Imminet hic, ſequiturque parem; ſimiliſque tenenti
Non tenet, & vanos exercet in aere morſus.
Ad jaculi vertebar opem; quod dextera librat
Dum mea, dum digitos amentis addere tento,
Lumina deflexi, revocataque rurſus eodem
Rettuleram: & medio [mirum] duo marmora campo
Aſpicio: fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invictos ambos certamine curſus
Eſſe deus voluit, ſi quis deus affuit illis.
Hactenus, & tacuit. jaculo quod crimen in ipſo eſt?
Phocus ait. jaculi ſic crimina reddidit ille.

Gaudia principium noſtri ſint, Phoce, doloris.
Illa prius referam. juvat o meminiſſe beati
Temporis, Æacida, quo primos rite per annos
Conjuge eram felix, felix erat illa marito.
Mutua cura duos, & amor ſocialis habebat.
Nec Jovis illa meo thalamos præferret amori:
Nec me quæ caperet, non ſi Venus ipſa veniret,
Ulla erat. æquales urebant pectora flammæ.
Sole fere radiis feriente cacumina primis,
Venatum in ſilvas juveniliter ire ſolebam:
Nec mecum famulos, nec equos, nec naribus acres
Ire canes, nec lina ſequi nodoſa ſinebam.
Tutus eram jaculo. ſed cum ſatiata ferinæ
Dextera cædis erat: repetebam frigus, & umbras,
Et, quæ de gelidis halabat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in æſtu:
Auram exſpectabam. requies erat illa labori.
Aura [recordor enim] venias, cantare ſolebam:
Meque juves, intreſque ſinus, gratiſſima, noſtros:
Utque facis, relevare velis, quibus urimur, æſtus.
Forſitan addiderim (ſic me mea fata trahebant)
Blanditias plures: &, Tu mihi magna voluptas,
Dicere ſim ſolitus: tu me reficiſque foveſque:
Tu facis, ut ſilvas, ut amem loca ſola: meoque
Spiritus iſte tuus ſemper captatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
Neſcio quis: nomenque auræ tam ſæpe vocatum
Eſſe putans Nymphæ, Nympham mihi credit amari.
Criminis extemplo ficti temerarius index
Procrin adit: linguaque refert audita ſuſurra.
Credula res amor eſt. ſubito collapſa dolore,
Ut ſibi narratur, cecidit: longoque refecta
Tempore; ſe miſeram, ſe fati dixit iniqui:
Deque fide queſta eſt: & crimine concita vano,
Quod nihil eſt, metuit; metuit ſine corpore nomen:
Et dolet infelix veluti de pellice vera.
Sæpe tamen dubitat; ſperatque miſerrima falli:
Indicioque fidem negat; &, niſi viderit ipſa,
Damnatura ſui non eſt delicta mariti.
Poſtera depulerant Auroræ lumina noctem;
Egredior, ſilvaſque peto: victorque per herbas,
Aura veni, dixi, noſtroque medere labori.
Et ſubito gemitus inter mea verba videbar
Neſcio quos audiſſe. Veni, tamen, optima, dixi.
Fronde levem rurſus ſtrepitum faciente caduca,
Sum ratus eſſe feram: telumque volatile miſi.
Procris erat: medioque tenens in pectore vulnus,
Hei mihi! conclamat. vox eſt ubi cognita fidæ
Conjugis; ad vocem præceps amenſque cucurri.
Semianimem, & ſparſas fœdantem ſanguine veſtes,
Et ſua [me miſerum!] de vulnere dona trahentem
Invenio: corpuſque meo mihi carius ulnis
Sontibus attollo: ſciſſaque a pectore veſte
Vulnera ſæva ligo: conorque inhibere cruorem:
Neu me morte ſua ſceleratum deſerat, oro.
Viribus illa carens, & jam moribunda, coegit
Hæc ſe pauca loqui: Per noſtri fœdera lecti,
Perque Deos ſupplex oro, ſuperoſque, meoſque;
Per ſi quid merui de te bene; perque manentem
Nunc quoque, cum pereo, cauſſam mihi mortis, amorem,
Ne thalamis Auram patiare innubere noſtris.
Dixit: & errorem tum denique nominis eſſe
Et ſenſi, & docui. ſed quid docuiſſe juvabat?
Labitur; & parvæ fugiunt cum ſanguine vires.
Dumque aliquid ſpectare poteſt; me ſpectat: & in me
Infelicem animam noſtroque exhalat in ore.

Sed

Sed vulni meliore mori ſecura videtur.
Flentibus hæc lacrimans heros memorabat; & ecce
Æacus ingreditur duplici cum prole, novoque
Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

METAMORPHOSEON

LIBER VIII.

JAm nitidum retegente diem, noctiſque fugante
Tempora Lucifero, cadit Eurus; & humida ſurgunt
Nubila. dant placidi curſum redeuntibus Auſtri
Æacidis, Cephaloque; quibus feliciter acti
Ante exſpectatum portus tenuere petitos.
Interea Minos Lelegeia littora vaſtat:
Prætentatque ſui vires Mavortis in urbe
Alcathoe, quam Niſus habet; cui ſplendidus oſtro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat magni fiducia regni.
Sexta reſurgebant orientis cornua Phœbes:
Et pendebat adhuc belli fortuna; diuque
Inter utrumque volat dubiis Victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris:
In quibus auratam proles Latoia fertur
Depoſuiſſe lyram: ſaxo ſonus ejus inhæſit.
Sæpe illuc ſolita eſt aſcendere filia Niſi;
Et petere exiguo reſonantia ſaxa lapillo;
Tum cum pax eſſet. bellum quoque ſæpe ſolebat
Spectare, eque illa rigidi certamina Martis.
Jamque mora belli procerum quoque nomina norat,
Armaque, equoſque, habituſque, Cydoneaſque pharetras.
Noverat ante alios faciem ducis Europæi;
Plus etiam, quam noſſe ſat eſt. hac judice Minos,
Seu caput abdiderat criſtata caſſide pennis,
In galea formoſus erat: ſeu ſumſerat auro
Fulgentem clypeum, clypeum ſumſiſſe decebat.
Torſerat adductis haſtilia lenta lacertis;
Laudabat virgo junctam cum viribus artem.
Impoſito patulos calamo ſinuaverat arcus:
Sic Phœbum ſumtis jurabat ſtare ſagittis.
Cum vero faciem demto nudaverat ære,
Purpureuſque albi ſtratis inſignia pictis
Terga premebat equi, ſpumantiaque ora regebat:
Vix ſua, vix ſanæ virgo Niſeia compos
Mentis erat. felix jaculum, quod tangeret ille,
Quæque manu premeret, felicia fræna vocabat.
Impetus eſt illi, (liceat modo) ferre per agmen
Virgineos hoſtile gradus: eſt impetus illi,
Turribus e ſummis in Gnoſſia mittere corpus
Caſtra: vel æratas hoſti recludere portas:
Vel ſi quid Minos aliud velit. utque ſedebat
Candida Dictæi ſpectans tentoria regis:
Lætor, ait, doleamne geri lacrimabile bellum,
In dubio eſt. doleo quod Minos hoſtis amanti eſt.
Sed niſi bella forent, numquid mihi cognitus eſſet?
Me tamen accepta poterat deponere bellum
Obſide: me comitem, me pacis pignus habere.
Si, quæ te peperit, talis, pulcherrime rerum,
Qualis es ipſe, fuit: merito Deus arſit in illa.
O ego ter felix, ſi pennis lapſa per auras
Gnoſſiaci poſſem caſtris inſiſtere regis:
Faſſaque me, flammaſque meas, qua dote, rogarem,
Vellet emi! tantum patrias ne poſceret arces.
Nam pereant potius ſperata cubilia: quam ſim
Proditione potens. quamvis ſæpe utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Juſta gerit certe pro nato bella peremto:
In cauſſaque valet, cauſſamque tuentibus armis.
Ut puto, vincemur. qui ſi manet exitus urbem:
Cur ſuus hæc illi reſerabit mœnia Mavors,
Et non noſter amor? melius ſine cæde, moraque,
Impenſaque ſui poterit ſuperare cruoris.
Quam metuo certe, ne quis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens! quis enim tam dirus, ut in te
Dirigere immitem, niſi neſcius, audeat haſtam?
Cœpta placent, & ſtat ſententia tradere mecum
Dotalem patriam: finemque imponere bello.
Verum velle parum eſt. aditus cuſtodia ſervat:
Clauſtraque portarum genitor tenet. hunc ego ſolum
Infelix timeo: ſolus mea vota moratur.
Di facerent, ſine patre forem! ſibi quiſque profecto
Fit Deus. ignavis precibus Fortuna repugnat.
Altera jamdudum ſuccenſa Cupidine tanto
Perdere gauderet, quodcumque obſtaret amori.
Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes,
Per gladios auſim. neque in hoc tamen ignibus ullis,
Aut gladiis opus eſt: opus eſt mihi crine paterno.
Illa mihi eſt auro pretioſior; illa beatam
Purpura me, votique mei factura potentem.
Talia dicenti, curarum maxima nutrix,
Nox intervenit, tenebriſque audacia crevit.
Prima quies aderat; qua curis feſſa diurnis
Pectora ſomnus habet. thalamos taciturna paternos
Intrat: & (heu facinus!) fatali nata parentem
Crine ſuum ſpoliat: prædaque potita nefanda
Fert ſecum ſpolium ſceleris; progreſſaque porta
Per medios hoſtes (meritis fiducia tanta eſt)
Pervenit ad regem: quem ſic affata paventem.
Suaſit amor facinus. proles ego regia Niſi
Scylla, tibi trado patriosque meoſque Penates.
Præmia nulla peto, niſi te. cape pignus amoris
Purpureum crinem. nec me tunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput. ſceleratque dextra
Munera porrexit. Minos porrecta refugit.
Turbatuſque novi reſpondit imagine facti:
Di te ſubmoveant, o noſtri infamia ſecli,
Orbe ſuo: telluſque tibi pontuſque negentur.
Certe ego non patiar Jovis incunabula Creten,
Quæ meus eſt orbis, tantum contingere monſtrum.
Dixit: &, ut leges captis juſtiſſimus auctor
Hoſtibus impoſuit, claſſis retinacula ſolvi
Juſſit; & æratas impelli remige puppes.
Scylla, freto poſtquam deductas nare carinas,
Nec præſtare ducem ſceleris ſibi præmia vidit:
Conſumtis precibus violentam tranſit in iram:
Intendenſque manus, paſſis furibunda capillis,
Quo fugis, exclamat, meritorum auctore relicta,
O patriæ prælate meæ, prælate parenti?
Quo fugis, immitis? cujus victoria noſtrum
Et ſcelus & meritum eſt. nec te data munera, nec te
Noſter movit amor; nec quod ſpes omnis in unum
Te mea congeſta eſt? nam quo deſerta revertar?
In patriam? ſuperata jacet. ſed finge manere:
Proditione mea clauſa eſt mihi. patris ad ora?
Quæ tibi donavi. cives odere merentem:
Finitimi exemplum metuunt. exponimur orbæ;
Terrarum nobis ut Crete ſola pateret.
Hac quoque ſic prohibes? ſic nos, ingrate, relinquis?
Non genitrix Europa tibi, ſed inhoſpita Syrtis,
Armeniæve tigres, Auſtrove agitata Charybdis.
Nec Jove tu natus: nec mater imagine tauri
Ducta tua eſt. generis falſa eſt ea fabula veſtri.

Et

Et ferus, & captus nullius amore juvencæ
Qui te progenuit, taurus fuit. exige pœnas,
Niſe pater. gaudete malis modo prodita noſtris
Mœnia: nam fateor, merui; & ſum digna perire.
Me tamen ex illis aliquis, quos impia læſi,
Me perimat. cur, qui viciſti crimine noſtro,
Inſequeris crimen? ſcelus hoc patriæque patrique;
Officium tibi ſit. te vere conjuge digna eſt,
Quæ torvum ligno decepit adultera taurum;
Diſcordemque utero fœtum tulit. ecquid ad aures
Perveniunt mea dicta tuas? an inania venti
Verba ferunt; iidemque tuas, ingrate, carinas?
Jam jam Paſiphaen non eſt mirabile taurum
Præpoſuiſſe tibi: tu plus feritatis habebas.
Me miſeram! properare juvat: divulſaque remis
Unda ſonat. mecum ſimul ah mea terra recedit.
Nil agis, o fruſtra meritorum oblite meorum.
Inſequar invitum: puppimque amplexa recurvam,
Per freta longa trahar. vix dixerat; inſilit undas:
Conſequiturque rates faciente Cupidine vires.
Gnoſſiacæque hæret comes invidioſa carinæ.
Quam pater ut vidit, [nam jam pendebat in auras,
Et modo factus erat fulvis Haliæetos alis]
Ibat; ut hærentem roſtro laniaret adunco.
Illa metu puppim dimittit: at aura cadentem
Suſtinuiſſe levis, ne tangeret æquora, viſa eſt.
Pluma fuit. plumis in avem mutata vocatur
Ciris: & a tonſo eſt hoc nomen adepta capillo.
Vota Jovi Minos taurorum corpora centum
Solvit, ut egreſſus ratibus Curetida terram
Contigit; & ſpoliis decorata eſt regia fixis.
Creverat opprobrium generis: fœdumque patebat
Matris adulterium monſtri novitate biformis.
Deſtinat hunc Minos thalamis removere pudorem;
Multiplicique domo, cæciſque includere tectis.
Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
Ponit opus: turbatque notas, & lumina flexum
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non ſecus ac liquidus Phrygiis Mæandros in arvis
Ludit; & ambiguo lapſu refluitque fluitque:
Occurrenſque ſibi venturas aſpicit undas:
Et nunc ad fontes, nunc in mare verſus apertum,
Incertas exercet aquas. ita Dædalus implet
Innumeras errore vias: vixque ipſe reverti
Ad limen potuit; tanta eſt fallacia tecti.
Quo poſtquam tauri geminam juveniſque figuram
Clauſit; & Actæo bis paſtum ſanguine monſtrum
Tertia ſors annis domuit repetita novenis;
Utque ope virginea nullis iterata priorum
Janua difficilis filo eſt inventa relecto:
Protinus Ægides, rapta Minoide, Dian
Vela dedit: comitemque ſuam crudelis in illo
Littore deſeruit. deſertæ, & multa querenti,
Amplexus & opem Liber tulit. utque perenni
Sidere clara foret, ſumtam de fronte coronam
Immiſit cælo. tenues volat illa per auras:
Dumque volat, gemmæ ſubitos vertuntur in ignes:
Conſiſtuntque loco, ſpecie remanente Coronæ:
Qui medius nixique genu eſt, anguemque tenentis.
Dædalus interea Creten longumque peroſus
Exilium, tactuſque ſoli natalis amore;
Clauſus erat pelago. Terras licet, inquit, & undas
Obſtruat: at cælum certe patet. ibimus illac.
Omnia poſſideat; non poſſidet aera Minos.
Dixit: & ignotas animum dimittit in artes:
Naturamque novat. nam ponit in ordine pennas,
A minima cœptas, longam breviore ſequenti:
Ut clivo creviſſe putes. ſic ruſtica quondam
Fiſtula diſparibus paulatim ſurgit avenis.
Tum lino medias, & ceris alligat imas.
Atque ita compoſitas parvo curvamine flectit;
Ut veras imitentur aves. puer Icarus una
Stabat: &, ignarus ſua ſe tractare pericla,
Ore renidenti, modo quas vaga moverat aura,
Captabat plumas: flavam modo pollice ceram
Mollibat; luſuque ſuo mirabile patris
Impediebat opus. poſtquam manus ultima cœptis
Impoſita eſt; geminas opifex libravit in alas
Ipſe ſuum corpus, motaque pependit in aura.
Inſtruit & natum: Medioque ut limite curras,
Icare, ait, moneo. ne, ſi demiſſior ibis,
Unda gravet pennas; ſi celſior, ignis adurat.
Inter utrumque vola. nec te ſpectare Booten,
Aut Helicen jubeo, ſtrictumque Orionis enſem.
Me duce carpe viam. pariter præcepta volandi
Tradit; & ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus monituſque genæ maduere ſeniles:
Et patriæ tremuere manus. dedit oſcula nato
Non iterum repetenda ſuo: penniſque levatus
Ante volat; comitique timet, velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem produxit in aera nido.
Hortaturque ſequi; damnoſaſque erudit artes:
Et movet ipſe ſuas, & nati reſpicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine piſces,
Aut paſtor baculo, ſtivave innixus arator,
Vidit, & obſtupuit: quique æthera carpere poſſent,
Credidit eſſe Deos. & jam Junonia læva
Parte Samos fuerant, Deloſque, Paroſque relictæ:
Dextra Lebynthos erant, fœcundaque melle Calymne:
Cum puer audaci cœpit gaudere volatu;
Deſeruitque ducem: cælique cupidine tactus
Altius egit iter. rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas pennarum vincula ceras.
Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos:
Remigioque carens non ullas percipit auras.
Oraque cærulea patrium clamantia nomen
Excipiuntur aqua: quæ nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec jam pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? qua te regione requiram?
Icare, dicebat: pennas aſpexit in undis.
Devovitque ſuas artes; corpuſque ſepulcro
Condidit; & tellus a nomine dicta ſepulti.
Hunc miſeri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramoſa proſpexit ab ilice perdix:
Et plauſit pennis: teſtataque gaudia cantu eſt;
Unica tunc volucris; nec viſa prioribus annis,
Factaque nuper avis, longum tibi, Dædale, crimen.
Namque huic tradiderat, fatorum ignara, docendam
Progeniem germana ſuam, natalibus actis
Bis puerum ſenis, animi ad præcepta rapacis.
Ille etiam medio ſpinas in piſce notatas
Traxit in exemplum: ferroque incidit acuto
Perpetuos dentes; & ferræ repperit uſum.
Primus & ex uno duo ferrea brachia nodo
Vinxit; ut, æquali ſpatio diſtantibus illis,
Altera pars ſtaret; pars altera duceret orbem.
Dædalus invidit; ſacraque ex arce Minervæ
Præcipitem mittit, lapſum mentitus. at illum,
Quæ favet ingeniis, excepit Pallas: avemque
Reddidit: & medio velavit in aere pennis.
Sed vigor ingenii quondam velocis in alas,
Inque pedes abiit. nomen, quod & ante, remanſit.

Non tamen hæc alte volucris ſua corpora tollit,
Nec facit in ramis altoque cacumine nidos;
Propter humum volitat: ponitque in ſepibus ova:
Antiquique memor metuit ſublimia caſus.
Jamque fatigatum tellus Ætnæa tenebat
Dædalon: & ſumtis pro ſupplice Cocalus armis
Mitis habebatur. jam lamentabile Athenæ
Pendere, deſierant Theſea laude tributum.
Templa coronantur: bellatricemque Minervam
Cum Jove Diſque vocant aliis: quos ſanguine voto,
Muneribuſque datis, & acerris thuris adorant.
Sparſerat Argolicas nomen vaga Fama per urbes
Theſeos: & populi, quos dives Achaia cepit,
Hujus opem magnis imploravere periclis:
Hujus opem Calydon, quamvis Meleagron haberet,
Sollicita ſupplex petiit prece. cauſſa petendi
Sus erat, infeſtæ famulus vindexque Dianæ.
Oenea namque ferunt, pleni ſucceſſibus anni,
Primitias frugum Cereri, ſua vina Lyæo,
Palladios flavæ latices libaſſe Minervæ.
Cœptus ab agricolis Superos pervenit ad omnes
Invidioſus honos: ſolas ſine thure relictas
Præteritæ ceſſaſſe ferunt Latoidos aras.
Tangit & ira Deos. At non impune feremus;
Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultæ,
Inquit: & Oeneos ultorem ſpreta per agros
Miſit aprum: quanto majores herbida tauros
Non habet Epiros: ſed habent Sicula arva minores.
Sanguine & igne micant oculi, riget horrida cervix:
Et ſetæ denſis ſimiles haſtilibus horrent:
Stantque velut vallum, velut alta haſtilia ſetæ.
Fervida cum rauco latos ſtridore per armos
Spuma fluit: dentes æquantur dentibus Indis.
Fulmen ab ore venit: frondes afflatibus ardent.
Is modo creſcenti ſegetes proculcat in herba:
Nec matura metit fleturi vota coloni:
Et Cererem in ſpicis intercipit. area fruſtra,
Et fruſtra expectant promiſſas horrea meſſes.
Sternuntur gravidi longo cum palmite fœtus,
Baccaque cum ramis ſemper frondentis olivæ.
Sævit & in pecudes. non has paſtorve caneſve,
Non armenta truces poſſunt defendere tauri.
Diffugiunt populi: nec ſe, niſi mœnibus urbis,
Eſſe putant tutos: donec Meleagros, & una
Lecta manus juvenum coiere cupidine laudis.
Tyndaridæ gemini, ſpectatus cæſtibus alter,
Alter equo; primæque ratis molitor Iaſon,
Et cum Pirithoo felix concordia Theſeus,
Et duo Theſtiadæ, proleſque Aphareia Lynceus,
Et velox Idas, & jam non femina Cæneus,
Leucippuſque ferox, jaculoque inſignis Acaſtus,
Hippothooſque, Dryaſque, & cretus Amyntore Phœnix,
Actoridæque pares, & miſſus ab Elide Phyleus.
Nec Telamon aberat, magnique creator Achillis:
Cumque Pheretiade & Hyanteo Iolao
Impiger Eurytion, & curſu invictus Echion,
Naryciuſque Lelex, Panopeuſque, Hyleuſque, feroxque
Hippaſus, & primis etiamnum Neſtor in armis,
Et quos Hippocoon antiquis miſit Amyclis;
Penelopeſque ſocer, cum Parrhaſio Ancæo,
Ampycideſque ſagax, & adhuc a conjuge tutus
Oeclides, nemoriſque decus Tegeæa Lycæi.
Raſilis huic ſummam mordebat fibula veſtem;
Crinis erat ſimplex nodum collectus in unum:
Ex humero pendens reſonabat eburnea lævo
Telorum cuſtos: arcum quoque læva tenebat.
Talis erat cultus: facies, quam dicere vere
Virgineam in puero, puerilem in virgine poſſes.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optavit renuente Deo: flammaſque latentes
Hauſit, &, O felix, ſi quem dignabitur, inquit,
Iſta virum! nec plura ſinunt tempuſque pudorque
Dicere: majus opus magni certaminis urget.
Silva frequens trabibus, quam nulla ceciderat ætas,
Incipit a plano: devexaque proſpicit arva.
Quo poſtquam venere viri; pars retia tendunt:
Vincula pars adimunt canibus: pars preſſa ſequuntur
Signa pedum, cupiuntque ſuum reperire periclum.
Concava vallis erat: qua ſe demittere rivi
Aſſuerant pluvialis aquæ. tenet ima lacunæ
Lenta ſalix, ulvæque leves, juncique paluſtres,
Viminaque, & longa parvæ ſub arundine cannæ.
Hinc aper excitus medios violentus in hoſtes
Fertur, ut excuſſis eliſi nubibus ignes.
Sternitur incurſu nemus: & propulſa fragorem
Silva dat. exclamant juvenes: prætentaque forti
Tela tenent dextra, lato vibrantia ferro.
Ille ruit; ſpargitque canes, ut quiſque ruenti
Obſtat: & obliquo latrantes diſſipat ictu.
Cuſpis Echionio primum contorta lacerto
Vana fuit: truncoque dedit leve vulnus acerno.
Proxima, ſi nimiis mittentis viribus uſa
Non foret, in tergo viſa eſt hæſura petito:
Longius it: auctor teli Pagaſæus Iaſon.
Phœbe, ait Ampycides, ſi te coluique, coloque;
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo:
Qua potuit, precibus Deus annuit. ictus ab illo,
Sed ſine vulnere aper: ferrum Diana volanti
Abſtulerat jaculo: lignum ſine acumine venit.
Ira feri mota eſt: nec fulmine lenius arſit:
Lux micat ex oculis, ſpiratque e pectore flamma.
Utque volat moles adducto concita nervo,
Cum petit aut muros, aut plenas milite turres;
In juvenes certo ſic impete vulnificus ſus
Fertur: & Eupalamon Pelagonaque dextra tuentes
Cornua proſternit. ſocii rapuere jacentes.
At non letiferos effugit Enæſimus ictus
Hippocoonte ſatus. trepidantem, & terga parantem
Vertere ſucciſo liquerunt poplite nervi.
Forſitan & Pylius citra Trojana periſſet
Tempora: ſed ſumto poſita conamine ab haſta,
Arboris inſiluit, quæ ſtabat proxima, ramis:
Deſpexitque loco tutus, quem fugerat, hoſtem.
Dentibus ille ferox in querno ſtipite tritis
Imminet exitio, fidenſque recentibus armis
Othriadæ magni roſtro femur hauſit adunco.
At gemini nondum cæleſtia ſidera fratres,
Ambo conſpicui nive candidioribus alba
Vectabantur equis: ambo vibrata per auras
Haſtarum tremulo quatiebant ſpicula motu.
Vulnera feciſſent; niſi ſetiger inter opacas
Nec jaculis iſſet nec equo loca pervia ſilvas.
Perſequitur Telamon: ſtudioque incautus eundi,
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum levat hunc Peleus; celerem Tegeæa ſagittam
Impoſuit nervo, ſinuatoque expulit arcu.
Fixa ſub aure feri ſummum deſtringit arundo
Corpus: & exiguo rubefecit ſanguine ſetas.
Nec tamen illa ſui ſucceſſu lætior ictus,
Quam Meleagros erat. primus vidiſſe putatur;
Et primus ſociis viſum oſtendiſſe cruorem:
Et, Meritum, dixiſſe, feres virtutis honorem.

Eru-

Erubuere viri: ſeque exhortantur; & addunt
Cum clamore animos: jaciuntque ſine ordine tela.
Turba nocet jactis: &, quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra ſua fata bipennifer Arcas,
Diſcite femineis quam tela virilia præſtent,
O juvenes, operique meo concedite, dixit.
Ipſa ſuis licet hunc Latonia protegat armis;
Hunc tamen invita perimet mea dextra Diana.
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore:
Ancipitemque manu tollens utraque ſecurim,
Inſtiterat digitis primos ſuſpenſus in artus.
Occupat audacem: quaque eſt via proxima leto,
Summa ferus geminos direxit in inguina dentes.
Concidit Ancæus: glomerataque ſanguine multo
Viſcera lapſa fluunt: madefactaque terra cruore eſt.
Ibat in adverſum proles Ixionis hoſtem
Pirithous, valida quatiens venabula dextra.
Cui procul Ægides, O me mihi carior, inquit,
Pars animæ conſiſte meæ: licet eminus eſſe
Fortibus: Ancæo nocuit temeraria virtus.
Dixit: & ærata torſit grave cuſpide cornum:
Quo bene librato, votique potente futuro,
Obſtitit eſculea frondoſus ab arbore ramus.
Miſit & Æſonides jaculum: quod caſus ab illo
Vertit in immeriti fatum latrantis, &, inter
Ilia conjectum, tellure per ilia fixum eſt.
At manus Oenidæ variat: miſſiſque duabus,
Haſta prior terra, medio ſtetit altera tergo.
Nec mora: dum ſævit, dum corpora verſat in orbem;
Stridentemque novo ſpumam cum ſanguine fundit;
Vulneris auctor adeſt: hoſtemque irritat ad iram:
Splendidaque adverſos venabula condit in armos.
Gaudia teſtantur ſocii clamore ſecundo;
Victricemque petunt dextræ conjungere dextram:
Immanemque ferum multa tellure jacentem
Mirantes ſpectant: neque adhuc contingere tutum
Eſſe putant: ſed tela tamen ſua quiſque cruentant.
Ipſe pede impoſito caput exitiabile preſſit:
Atque ita, Sume mei ſpolium, Nonacria, juris,
Dixit: & in partem veniat mihi gloria tecum.
Protinus exuvias rigidis horrentia ſetis
Terga dat, & magnis inſignia dentibus ora.
Illi lætitiæ eſt cum munere muneris auctor.
Invidere alii; totoque erat agmine murmur.
E quibus ingenti tendentes brachia voce,
Pone age, nec titulos intercipe femina noſtros,
Theſtiadæ clamant: neu te fiducia formæ
Decipiat; longeque tuo ſit captus amore
Auctor: & huic adimunt munus, jus muneris illi.
Non tulit; & tumida frendens Mavortius ira,
Diſcite raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum diſtent. hauſitque nefando
Pectora Plexippi, nil tale timentia, ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, pariterque volentem
Ulciſci fratrem, fraternaque fata timentem,
Haud patitur dubitare diu: calidumque priori
Cæde recalfecit conſorti ſanguine telum.
Dona Deum templis nato victore ferebat,
Cum videt extinctos fratres Althæa referri.
Quæ plangore dato, mœſtis ululatibus urbem
Implet: & auratis mutavit veſtibus atras.
At ſimul eſt auctor necis editus; excidit omnis
Luctus: & a lacrimis in pœnæ verſus amorem eſt.
Stipes erat: quem, cum partus enixa jaceret
Theſtias, in flammam triplices poſuere ſorores:
Staminaque impreſſo fatalia pollice nentes;
Tempora, dixerunt, eadem lignoque tibique,
O modo nate, damus. quo poſtquam carmine dicto
Exceſſere Deæ; flagrantem mater ab igne
Eripuit torrem: ſparſitque liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis:
Servatuſque tuos, juvenis, ſervaverat annos.
Protulit hunc genitrix, tædaſque in fragmina poni
Imperat: & poſitis inimicos admovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Cœpta quater tenuit. pugnant materque ſororque,
Et diverſa trahunt unum duo nomina pectus.
Sæpe metu ſceleris pallebant ora futuri:
Sæpe ſuum fervens oculis dabat ira ruborem.
Et modo neſcio quid ſimilis crudele minanti
Vultus erat: modo quem miſereri credere poſſes.
Cumque ferus lacrimas animi ſiccaverat ardor;
Inveniebantur lacrimæ tamen. utque carina,
Quam ventus, ventoque rapit contrarius æſtus,
Vim geminam ſentit, paretque incerta duobus:
Theſtias haud aliter dubiis affectibus errat,
Inque vices ponit, poſitamque reſuſcitat iram.
Incipit eſſe tamen melior germana parente:
Et, conſanguineas ut ſanguine leniat umbras,
Impietate pia eſt. nam poſtquam peſtifer ignis
Convaluit; Rogus iſte cremet mea viſcera, dixit.
Utque manu dira lignum fatale tenebat;
Ante ſepulcrales infelix adſtitit aras.
Pœnarumque Deæ triplices furialibus, inquit,
Eumenides, ſacris vultus advertite veſtros.
Ulciſcor facioque nefas. mors morte pianda eſt:
In ſcelus addendum ſcelus eſt, in funera funus.
Per coacervatos pereat domus impia luctus.
An felix Oeneus nato victore fruetur:
Theſtius orbus erit? melius lugebitis ambo.
Vos modo fraterni manes, animæque recentes,
Officium ſentite meum: magnoque paratas
Accipite inferias, uteri mala pignora noſtri.
Hei mihi! quo rapior? fratres ignoſcite matri.
Deficiunt ad cœpta manus. meruiſſe fatemur
Illum, cur pereat: mortis mihi diſplicet auctor.
Ergo impune feret; vivuſque, & victor, & ipſo
Succeſſu tumidus regnum Calydonis habebit?
Vos cinis exiguus, gelidæque jacebitis umbræ?
Haud equidem patiar. pereat ſceleratus: & ille
Spemque patris, regnique trahat, patriæque ruinam.
Mens ubi materna eſt? ubi ſunt pia jura parentum?
Et, quos ſuſtinui, bis menſum quinque labores?
O utinam primis arſiſſes ignibus infans:
Idque ego paſſa forem! vixiſti munere noſtro:
Nunc merito moriere tuo. cape præmia facti:
Biſque datam, primum partu, mox ſtipite rapto,
Redde animam: vel me fraternis adde ſepulcris.
Et cupio, & nequeo. quid agam? modo vulnera fratrum
Ante oculos mihi ſunt, & tantæ cædis imago:
Nunc animum pietas, maternaque nomina frangunt.
Me miſeram! male vincetis: ſed vincite, fratres:
Dummodo, quæ dedero vobis ſolatia, voſque
Ipſa ſequar, dixit: dextraque averſa trementi
Funereum torrem medios conjecit in ignes.
Aut dedit, aut viſus gemitus eſt ille dediſſe,
Stipes: & invitis correptus ab ignibus arſit.
Inſcius atque abſens flamma Meleagros ab illa
Uritur: & cæcis torreri viſcera ſentit
Ignibus: at magnos ſuperat virtute dolores.
Quod tamen ignavo cadat, & ſine ſanguine leto,
Mœret: & Ancæi felicia vulnera dicit.

Grandævumque patrem, fratremque, piaſque ſorores
Cum gemitu, ſociamque tori vocat ore ſupremo;
Forſitan & matrem. creſcunt igniſque dolorque;
Langueſcuntque iterum. ſimul eſt extinctus uterque,
Inque leves abiit paulatim ſpiritus auras.
Alta jacet Calydon: lugent juveneſque ſeneſque:
Vulguſque, proceresque gemunt: ſciſſæque capillos
Planguntur matres Calydonides Eveninæ.
Pulvere canitiem genitor vultuſque ſeniles
Fœdat humi fuſus; ſpatioſumque increpat ævum.
Nam de matre manus, diri ſibi conſcia facti,
Exegit pœnas, acto per viſcera ferro.
Non mihi ſi centum Deus ora ſonantia, linguæ
Ingeniumque capax, totumque Helicona dediſſet;
Triſtia perſequerer miſerarum dicta ſororum.
Immemores decoris liventia pectora tundunt:
Dumque manet corpus, corpus refoventque foventque:
Oſcula dant ipſi, poſito dant oſcula lecto.
Poſt cinerem, cineres hauſtos ad pectora verſant:
Affuſæque jacent tumulo: ſignataque ſaxo
Nomina complexæ, lacrimas in nomina fundunt.
Quas, Parthaoniæ tandem Latoia clade
Exſatiata domus, præter Gorgenque nurumque
Nobilis Alcmenæ, natis in corpore pennis
Allevat; & longas per brachia porrigit alas:
Corneaque ora facit; verſaſque per aera mittit.
Interea Theſeus ſociati parte laboris
Functus, Erechtheas Tritonidos ibat ad arces.
Clauſit iter, fecitque moras Achelous eunti,
Imbre tumens. Succede meis, ait, inclyte, tectis,
Cecropida; nec te committe rapacibus undis.
Ferre trabes ſolidas, obliquaque volvere magno
Murmure ſaxa ſolent. vidi contermina ripæ
Cum gregibus ſtabula alta trahi: nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus eſſe.
Multa quoque hic torrens nivibus de monte ſolutis
Corpora turbineo juvenilia vortice merſit.
Tutior eſt requies; ſolito dum flumina currant
Limite; dum tenues capiat ſuus alveus undas.
Annuit Ægides: Utarque, Acheloe, domoque
Conſilioque tuo, reſpondit: & uſus utroque eſt.
Pumice multicavo, nec lævibus atria tophis
Structa ſubit. molli tellus erat humida muſco.
Summa lacunabant alterno murice conchæ.
Jamque duas lucis partes Hyperione menſo,
Diſcubuere toris Theſeus comiteſque laborum:
Hac Ixionides, illa Trœzenius heros.
Parte Lelex, raris jam ſparſus tempora canis.
Quoſque alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, lætiſſimus hoſpite tanto.
Protinus appoſitas nudæ veſtigia Nymphæ
Inſtruxere epulis menſas: dapibuſque remotis
In gemma poſuere merum. tum maximus heros
Æquora proſpiciens oculis ſubjecta, Quis, inquit,
Ille locus? digitoque oſtendit: &, Inſula nomen
Quod gerat illa, doce. quamquam non una videtur.
Amnis ad hæc, Non eſt, inquit, quod cernimus, unum.
Quinque jacent terræ: ſpatii diſcrimine fallunt.
Quoque minus ſpretæ factum mirere Dianæ;
Naides hæ fuerant: quæ cum bis quinque juvencos
Mactaſſent; ruriſque Deos ad ſacra vocaſſent;
Immemores noſtri feſtas duxere choreas.
Intumui: quantuſque feror, cum plurimus, umquam;
Tantus eram: pariterque animis immanis & undis
A ſilvis ſilvas, & ab arvis arva revelli.
Cumque loco Nymphas, memores tum denique noſtri,
In freta provolvi. fluctus noſterque mariſque
Continuam diduxit humum; parteſque reſolvit
In totidem, mediis quot cernis Echinadas undis.
Ut tamen ipſe vides, procul, en procul una receſſit
Inſula grata mihi. Perimelen navita dicit.
Huic ego virgineum dilectæ nomen ademi.
Quod pater Hippodamas ægre tulit: inque profundum
Propulit e ſcopulo parituræ corpora natæ.
Excepi; nantemque ferens, O proxima cælo
Regna vagæ, dixi, ſortite, tridentifer, undæ,
In quo deſinimus, quo ſacri currimus amnes,
Huc ades, atque audi placidus, Neptune, precantem.
Huic ego, quam porto, nocui. ſi mitis, & æquus,
Si pater Hippodamas, aut ſi minus impius eſſet;
Debuit illius miſereri; ignoſcere nobis.
Affer opem; merſæque precor feritate paterna
Da, Neptune, locum: vel ſit locus ipſa licebit.
Hanc quoque complectar. movit caput æquoreus rex:
Concuſſitque ſuis omnes aſſenſibus undas.
Extimuit Nymphe: nabat tamen. ipſe natantis
Pectora tangebam trepido fallentia motu:
Dumque ea contrector, totum dureſcere ſenſi
Corpus; & inducta condi præcordia terra.
Dum loquor; amplexa eſt artus nova terra natantes,
Et gravis increvit mutatis inſula membris.
Amnis ab his tacuit. factum mirabile cunctos
Moverat. irridet credentes: utque Deorum
Spretor erat, mentiſque ferox Ixione natus;
Ficta refers, nimiumque putas, Acheloe, potentes
Eſſe Deos, dixit; ſi dant adimuntque figuras.
Obſtupuere omnes; nec talia dicta probarunt:
Ante omneſque Lelex animo maturus & ævo,
Sic ait: Immenſa eſt, finemque potentia cæli
Non habet: & quidquid Superi voluere, peractum eſt.
Quoque minus dubites; tiliæ contermina quercus
Collibus eſt Phrygiis, modico circumdata muro.
Ipſe locum vidi: nam me Pelopeia Pittheus
Miſit in arva, ſuo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc ſtagnum; tellus habitabilis olim;
Nunc celebres mergis fulicisque paluſtribus undæ.
Jupiter huc, ſpecie mortali, cumque parente
Venit Atlantiades poſitis caducifer alis.
Mille domos adiere, locum requiemque petentes:
Mille domos clauſere feræ. tamen una recepit,
Parva quidem, ſtipulis & canna tecta paluſtri:
Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon
Illa ſunt annis juncti juvenilibus; illa
Conſenuere caſa: paupertatemque fatendo
Effecere levem, nec iniqua mente ferendam.
Nec refert, dominos illic, famuloſne requiras;
Tota domus, duo ſunt: iidem parentque jubentque.
Ergo ubi Cælicolæ parvos tetigere penates;
Submiſſoque humiles intrarunt vertice poſtes;
Membra ſenex poſito juſſit relevare ſedili:
Quo ſuperinjecit textum rude ſedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit: & ignes
Suſcitat heſternos; foliiſque & cortice ſicco
Nutrit; & ad flammas anima producit anili:
Multifidaſque faces, ramaliaque arida tecto
Detulit, & minuit, parvoque admovit aeno.
Quodque ſuus conjux riguo collegerat horto,
Truncat olus foliis. furca levat ille bicorni
Sordida terga ſuis, nigro pendentia tigno:
Servatoque diu reſecat de tergore partem
Exiguam; ſectamque domat ferventibus undis.
Interea medias fallunt ſermonibus horas:

Senti-

Sentirique moram prohibent. erat alveus illic
Fagineus, curva clavo ſuſpenſus ab anſa:
Is tepidis impletur aquis; artuſque fovendos
Accipit. in medio torus eſt de mollibus ulvis
Impoſitus lecto, ſponda pedibuſque ſalignis.
Veſtibus hunc velant, quas non niſi tempore feſto
Sternere conſuerant: ſed & hæc viliſque vetuſque
Veſtis erat, lecto non indignanda ſaligno.
Accubuere Dei. menſam ſuccincta tremenſque
Ponit anus. menſæ ſed erat pes tertius impar:
Teſta parem fecit. quæ poſtquam ſubdita clivum
Suſtulit; æquatam mentæ terſere virentes.
Ponitur hic bicolor ſinceræ bacca Minervæ,
Conditaque in liquida corna autumnalia fæce,
Intubaque, & radix, & lactis maſſa coacti;
Ovaque, non acri leviter verſata favilla;
Omnia fictilibus. poſt hæc cælatus eadem
Siſtitur argilla crater; fabricataque fago
Pocula, qua cava ſunt, flaventibus illita ceris.
Parva mora eſt; epulaſque foci miſere calentes:
Nec longæ rurſus referuntur vina ſenectæ;
Dantque locum menſis paulum ſeducta ſecundis.
Hic nux, hic miſta eſt rugoſis carica palmis,
Prunaque, & in patulis redolentia mala caniſtris,
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ.
Candidus in medio favus eſt. ſuper omnia vultus
Acceſſere boni: nec iners pauperque voluntas.
Interea, quoties hauſtum cratera repleri
Sponte ſua, per ſeque vident ſuccreſcere vina,
Attoniti novitate pavent, manibuſque ſupinis
Concipiunt Bauciſque preces timiduſque Philemon:
Et veniam dapibus, nulliſque paratibus orant.
Unicus anſer erat, minimæ cuſtodia villæ:
Quem Dis hoſpitibus domini mactare parabant:
Ille celer penna tardos ætate fatigat;
Eluditque diu: tamdemque eſt viſus ad ipſos
Confugiſſe Deos. Superi vetuere necari;
Dique ſumus; meritaſque luet vicinia pœnas
Impia, dixerunt. vobis immunibus hujus
Eſſe mali dabitur: modo veſtra relinquite tecta;
Ac noſtros comitate gradus: & in ardua montis
Ite ſimul. parent ambo, baculiſque levati
Nituntur longo veſtigia ponere clivo.
Tantum aberant ſummo, quantum ſemel ire ſagitta
Miſſa poteſt: flexere oculos, & merſa palude
Cetera proſpiciunt: tantum ſua tecta manere.
Dumque ea mirantur; dum deflent fata ſuorum:
Illa vetus dominis etiam caſa parva duobus,
Vertitur in templum: furcas ſubiere columnæ:
Stramina flaveſcunt; adopertaque marmore tellus,
Cælatæque fores, aurataque tecta videntur.
Talia cum placido Saturnius edidit ore:
Dicite, juſte ſenex, & femina conjuge juſto
Digna, quid optetis. cum Baucide pauca locutus,
Conſilium Superis aperit commune Philemon:
Eſſe ſacerdotes, delubraque veſtra tueri
Poſcimus: & quoniam concordes egimus annos;
Auferat hora duos eadem: nec conjugis umquam
Buſta meæ videam; neu ſim tumulandus ab illa.
Vota fides ſequitur. templi tutela fuere;
Donec vita data eſt. annis ævoque ſoluti
Ante gradus ſacros cum ſtarent forte, locique
Narrarent caſus; frondere Philemona Baucis,
Baucida conſpexit ſenior frondere Philemon.
Jamque ſuper geminos creſcente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta; Valeque,
O conjux, dixere ſimul: ſimul abdita texit
Ora frutex. oſtendit adhuc Tyaneius illic
Incola de gemino vicinos corpore truncos.
Hæc mihi non vani (neque erat cur fallere vellent)
Narravere ſenes. equidem pendentia vidi
Serta ſuper ramos: ponenſque recentia, dixi,
Cura pii Dis ſunt, &, qui coluere, coluntur.
Deſierat: cunctoſque & res & moverat auctor;
Theſea præcipue: quem facta audire volentem
Mira Deum, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus alloquitur: Sunt, o fortiſſime, quorum
Forma ſemel mota eſt, & in hoc renovamine manſit.
Sunt, quibus in plures jus eſt tranſire figuras:
Ut tibi, complexi terram maris incola, Proteu.
Nam modo te juvenem, modo te videre leonem,
Nunc violentus aper: nunc, quem tetigiſſe timerent,
Anguis eras: modo te faciebant cornua taurum.
Sæpe lapis poteras, arbor quoque ſæpe videri.
Interdum, faciem liquidarum imitatus aquarum,
Flumen eras: interdum undis contrarius ignis.
Nec minus Autolyci conjux Eriſichthone nata
Juris habet. pater hujus erat, qui numina Divum
Sperneret; & nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violaſſe ſecuri
Dicitur; & lucos ferro temeraſſe vetuſtos.
Stabat in his ingens annoſo robore quercus;
Una nemus: vittæ mediam, memoreſque tabellæ,
Sertaque cingebant voti argumenta potentis.
Sæpe ſub hac Dryades feſtas duxere choreas:
Sæpe etiam, manibus nexis ex ordine, trunci
Circumiere modum: menſuraque roboris ulnas
Quinque ter implebat. nec non & cetera tanto
Silva ſub hac, ſilva quanto jacet herba ſub omni.
Non tamen idcirco ferrum Triopeius illa
Abſtinuit; famuloſque jubet ſuccidere ſacrum
Robur: & ut juſſos cunctari vidit, ab uno
Edidit hæc rapta ſceleratus verba ſecuri:
Non dilecta Deæ ſolum, ſed & ipſa licebit
Sit Dea, jam tanget frondente cacumine terram.
Dixit: & obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit, gemitumque dedit Deoia quercus:
Et pariter frondes, pariter palleſcere glandes
Cœpere; ac longi ſudore madeſcere rami.
Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus;
Haud aliter fluxit diſcuſſa cortice ſanguis;
Quam ſolet, ante aras ingens ubi victima taurus
Concidit, abrupta cruor e cervice profuſus.
Obſtupuere omnes; aliquiſque ex omnibus audet
Deterrere nefas, ſævamque inhibere bipennim.
Aſpicit hunc, Mentiſque piæ cape præmia, dixit
Theſſalus: inque virum convertit ab arbore ferrum:
Detruncatque caput; repetitaque robora cædit.
Editus e medio ſonus eſt cum robore talis:
Nympha ſub hoc ego ſum Cereri gratiſſima ligno:
Quæ tibi factorum pœnas inſtare tuorum
Vaticinor moriens noſtri ſolatia leti.
Perſequitur ſcelus ille ſuum: labefactaque tandem
Ictibus immuneris, adductaque funibus arbor
Corruit, & multam proſtravit pondere ſilvam.
Attonitæ Dryades damno nemoriſque ſuoque,
Omnes germanæ, Cererem cum veſtibus atris
Mœrentes adeunt; pœnamque Eriſichthonis orant.
Annuit his: capitiſque ſui pulcherrima motu
Concuſſit gravidis oneratos meſſibus agros:
Moliturque genus pœnæ miſerabile, ſi non
Ille ſuis eſſet nulli miſerabilis actis,

Peſtiſe-

Peſtifera lacerate Fame. quæ quatenus ipſi
Non adeunda Deæ, (neque enim Ceteremque Famemque
Fata coire ſinunt) montani numinis unam
Talibus agreſtem compellat Oreada dictis:
Eſt locus extremis Scythiæ glacialis in oris,
Triſte ſolum, ſterilis, ſine fruge, ſine arbore, tellus:
Frigus iners illic habitant, Pallorque, Tremorque,
Et jejuna Fames: ea ſe in præcordia condat
Sacrilegi ſcelerata jube. nec copia rerum
Vincat eam; ſuperetque meas certamine vires.
Neve viæ ſpatium te terreat; accipe currus:
Accipe, quos frænis alte moderere, dracones.
Et dedit. illa dato ſubvecta per aera curru
Devenit in Scythiam: rigidique cacumine montis
(Caucaſon appellant,) ſerpentum colla levavit:
Quæſitamque Famem lapidoſo vidit in agro,
Unguibus & raras vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis; cava lumina: pallor in ore:
Labra incana ſitu: ſcabræ rubigine fauces:
Dura cutis, per quam ſpectari viſcera poſſent:
Oſſa ſub incurvis exſtabant arida lumbis:
Ventris erat pro ventre locus. pendere putares
Pectus, & a ſpinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumque rigebat
Orbis, & immodico prodibant tubera talo.
Hanc procul ut vidit, (neque enim eſt accedere juxta
Auſa) refert mandata Deæ; paulumque morata,
Quamquam aberat longe, quamquam modo venerat illuc,
Viſa tamen ſenſiſſe Famem; retroque dracones
Egit in Hæmoniam verſis ſublimis habenis.
Dicta Fames Cereris (quamvis contraria ſemper
Illius eſt operi) peragit; perque aera vento
Ad juſſam delata domum eſt: & protinus intrat
Sacrilegi thalamos: altoque ſopore ſolutum,
(Noctis erat tempus,) geminis amplectitur alis:
Seque viro inſpirat, fauceſque, & pectus, & ora
Afflat; & in vacuis ſpargit jejunia venis.
Functaque mandato fœcundum deſerit orbem;
Inque domos inopes, aſſueta revertitur arva.
Lenis adhuc ſomnus placidis Eriſichthona pennis
Mulcebat. petit ille dapes ſub imagine ſomni:
Oraque vana movet, dentemque in dente fatigat;
Exercetque cibo deluſum guttur inani:
Proque epulis tenues nequidquam devorat auras.
Ut vero eſt expulſa quies; furit ardor edendi:
Perque avidas fauces, immenſaque viſcera regnat.
Nec mora: quod pontus, quod terra, quod educat aer,
Poſcit; & appoſitis queritur jejunia menſis:
Inque epulis epulas quærit, quodque urbibus eſſe,
Quodque ſatis populo poterat; non ſufficit uni.
Pluſque cupit, quo plura ſuam demittit in alvum.
Utque fretum recipit de tota flumina terra;
Nec ſatiatur aquis; peregrinoſque ebibit amnes;
Utque rapax ignis non umquam alimenta recuſat;
Innumeraſque trabes cremat; &, quo copia major
Eſt data, plura petit; turbaque voracior ipſa eſt:
Sic epulas omnes Eriſichthonis ora profani
Accipiunt, poſcuntque ſimul. cibus omnis in illo
Cauſſa cibi eſt: ſemperque locus fit inanis edendo.
Jamque fame patrias altique voragine ventris
Attenuarat opes. ſed inattenuata manebat
Tum quoque dira fames; implacatæque vigebat
Flamma gulæ. tandem, demiſſo in viſcera cenſu,
Filia reſtabat, non illo digna parente.
Hanc quoque vendit inops. dominum generoſa recuſat:
Et vicina ſuas tendens ſuper æquora palmas,
Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis
Virginitatis habes, ait. hæc Neptunus habebat.
Qui prece non ſpreta, quamvis modo viſa ſequenti
Eſſet hero; formamque novat, vultumque virilem
Induit, & cultus piſcem capientibus aptos.
Hanc dominus ſpectans, O qui pendentia parvo
Æra cibo celas, moderator arundinis, inquit,
Sic mare compoſitum, ſic ſit tibi piſcis in unda
Credulus; & nullos, niſi fixus, ſentiat hamos:
Quæ modo cum vili turbatis veſte capillis
Litore in hoc ſteterat, (nam ſtantem in litore vidi)
Dic ubi ſit: neque enim veſtigia longius exſtant.
Illa Dei munus bene cedere ſentit: & a ſe
Se quæri gaudens, his eſt reſecuta rogantem:
Quiſquis es, ignoſcas; in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi; ſtudioque operatus inhæſi.
Quoque minus dubites, ſic has Deus æquoris artes
Adjuvet, ut nemo jamdudum litore in iſto,
(Me tamen excepto) nec femina conſtitit ulla.
Credidit; & verſo dominus pede preſſit arenam;
Eluſuſque abiit. illi ſua reddita forma eſt.
Aſt ubi habere ſuam transformia corpora ſentit,
Sæpe pater dominis Triopeida vendit. at illa
Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cervus abibat.
Præbebatque avido non juſta alimenta parenti.
Vis tamen illa mali poſtquam conſumſerat omnem
Materiam, dederatque gravi nova pabula morbo;
Ipſe ſuos artus lacero divellere morſu
Cœpit: & infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi ſæpe novandi
Corporis, o juvenes, numero finita poteſtas.
Nam modo, quod nunc ſum, videor: modo flector in anguem:
Armenti modo dux vires in cornua ſumo.
Cornua, dum potui. nunc pars caret altera telo
Frontis, ut ipſe vides. gemitus ſunt verba ſecuti.

METAMORPHOSEON
LIBER IX.

Quæ gemitus, truncæque Deo Neptunius heros
Cauſſa rogat frontis: cum ſic Calydonius amnis
Cœpit, inornatos redimitus arundine crines:
Triſte petis munus. quis enim ſua prælia victus
Commemorare velit? referam tamen ordine. nec tam
Turpe fuit vinci, quam contendiſſe decorum eſt:
Magnaque dat nobis tantus ſolatia victor.
Nomine ſi qua ſuo tandem pervenit ad aures
Deianira tuas; quondam pulcherrima virgo,
Multorumque fuit ſpes invidioſa procorum.
Cum quibus ut ſoceri domus eſt intrata petiti;
Accipe me generum, dixi, Parthaone nate.
Dixit & Alcides. alii ceſſere duobus.
Ille Jovem ſocerum dare ſe, famamque laborum,
Et ſuperata ſuæ referebat juſſa novercæ.
Contra ego: (turpe Deum mortali cedere duxi:
Nondum erat ille Deus) Regem me cernis aquarum
Curſibus obliquis inter tua regna fluentem:
Nec gener externis hoſpes tibi miſſus ab oris,
Sed popularis ero, & rerum pars una tuarum.
Tantum ne noceat, quod me nec regia Juno
Odit; & omnis abeſt juſſorum pœna laborum.
Nam quod te jactas Alcmena matre creatum;
Jupiter aut falſus pater eſt, aut crimine verus.
Matris adulterio patrem petis. elige, fictum
Eſſe Jovem malis, an te per dedecus ortum.

Talia dicentem jamdudum lumine torvo
Spectat; & accenſæ non fortiter imperat iræ,
Verbaque tot reddit: Melior mihi dextera lingua.
Dummodo pugnando ſuperem; tu vince loquendo.
Congrediturque ferox. puduit modo magna locutum
Cedere. rejeci viridem de corpore veſtem;
Brachiaque oppoſui: tenuique a pectore varas
In ſtatione manus: & pugnæ membra paravi.
Ille cavis hauſto ſpargit me pulvere palmis;
Inque vicem fulvæ jactu flaveſcit arenæ.
Et modo cervicem, modo crura micantia captat;
Aut captare putes: omnique a parte laceſſit.
Me mea defendit gravitas; fruſtraque petebar.
Haud ſecus ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant: manet illa; ſuoque eſt pondere tuta.
Digredimur paulum: rurſumque ad bella coimus;
Inque gradu ſtetimus, certi non cedere; eratque
Cum pede pes junctus: totoque ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter fortes vidi concurrere tauros,
Cum pretium pugnæ toto nitidiſſima ſaltu
Expetitur conjux. ſpectant armenta, paventque
Neſcia quem maneat tanti victoria regni.
Ter ſine profectu voluit nitentia contra
Rejicere Alcides a ſe mea pectora: quarto
Excutit amplexus, adductaque brachia ſolvit:
Impulſumque manu (certum mihi vera fateri)
Protinus avertit: tergoque oneroſus inhæſit.
Si qua fides, (neque enim ficta mihi gloria voce
Quæritur:) impoſito preſſus mihi monte videbar.
Vix tamen exſerui ſudore fluentia multo
Brachia; vix ſolvi duros a corpore nexus.
Inſtat anhelanti; prohibetque reſumere vires:
Et cervice mea potitur. tum denique tellus
Preſſa genu noſtro eſt; & arenas ore momordi.
Inferior virtute meas devertor ad artes;
Elaborque viro longum formatus in anguem.
Qui poſtquam flexos ſinuavi corpus in orbes;
Cumque fero movi linguam ſtridore biſulcam;
Riſit, & illudens noſtras Tirynthius artes;
Cunarum labor eſt angues ſuperare mearum,
Dixit: &, ut vincas alios, Acheloe, dracones;
Pars quota Lernææ ſerpens eris unus Echidnæ?
Vulneribus fœcunda ſuis erat illa: nec ullum
De centum numero caput eſt impune reciſum;
Quin gemino cervix hærede valentior eſſet.
Hanc ego ramoſam natis e cæde colubris,
Creſcentemque malo, domui; domitamque peremi.
Quid fore te credas, falſum qui verſus in anguem
Arma aliena moves? quem forma precaria celat?
Dixerat: & ſummo digitorum vincula collo
Injicit. angebar, ceu guttura forcipe preſſus:
Pollicibuſque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto reſtabat tertia tauri
Forma trucis: tauro mutatus membra rebello.
Induit ille toris a læva parte lacertos;
Admiſſumque trahens ſequitur: deprenſaque dura
Cornua figit humo; meque alta ſternit arena.
Nec ſatis id fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit; truncaque a fronte revellit.
Naides hoc, pomis & odoro flore repletum,
Sacrarunt; diveſque meo bona Copia cornu eſt.
Dixerat: at Nymphe ritu ſuccincta Dianæ
Una miniſtrarum, fuſis utrimque capillis,
Inceſſit, totumque tulit prædivite cornu
Autumnum, & menſas felicia poma ſecundas.

Lux ſubit: &, primo feriente cacumina Sole,
Diſcedunt juvenes. neque enim dum flumina pacem
Et placidos habeant lapſus, totæque reſidant,
Opperiuntur, aquæ. vultus Achelous agreſtes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.
Hunc tamen ablati domuit jactura decoris;
Cetera ſoſpes erat. capitis quoque, fronde ſaligna,
Aut ſuperimpoſita celatur arundine damnum.

At te, Neſſe ferox, ejuſdem virginis ardor
Perdiderat volucri trajectum terga ſagitta.
Namque, nova repetens patrios cum conjuge muros,
Venerat Eveni rapidas Jove natus ad undas.
Uberius ſolito nimbis hiemalibus auctus,
Verticibuſque frequens erat, atque impervius amnis.
Intrepidum pro ſe, curam de conjuge agentem
Neſſus adit, membriſque valens, ſcituſque vadorum;
Officioque meo ripa ſiſtetur in illa
Hæc, ait, Alcide: tu viribus utere nando.
Pallentemque metu, fluviumque, ipſumque timentem,
Tradidit Aonius pavidam Calydonida Neſſo.
Mox, ut erat, pharetraque gravis, ſpolioque leonis,
(Nam clavam, & curvos trans ripam miſerat arcus,)
Quandoquidem cœpi, ſuperentur flumina, dixit.
Nec dubitat; nec qua ſit clementiſſimus amnis
Quærit: & obſequio deferri ſpernit aquarum.
Jamque tenens ripam, miſſos cum tolleret arcus,
Conjugis agnovit vocem: Neſſoque paranti
Fallere depoſitum, Quo te fiducia, clamat,
Vana pedum, violente, rapit? tibi, Neſſe biformis,
Dicimus. exaudi: nec res intercipe noſtras.
Si te nulla mei reverentia movit; at orbes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equina.
Vulnere, non pedibus te conſequar. ultima dicta
Re probat: & miſſa fugientia terga ſagitta
Trajicit. exſtabat ferrum de pectore aduncum.
Quod ſimul evulſum eſt, ſanguis per utrumque foramen
Emicuit, miſtus Lernæi tabe veneni.
Excipit hunc Neſſus: Neque enim moriemur inulti,
Secum ait: & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut irritamen amoris.

Longa fuit medii mora temporis: actaque magni
Herculis implerant terras, odiumque novercæ.
Victor ab Oechalia Cenæo ſacra parabat
Vota Jovi, cum Fama loquax præceſſit ad aures,
Deianira, tuas, (quæ veris addere falſa
Gaudet, & e minima ſua per mendacia creſcit)
Amphitryoniaden Ioles ardore teneri.
Credit amans: Veneriſque novæ perterrita fama
Indulſit primo lacrimis; flendoque dolorem
Diffudit miſeranda ſuum: mox deinde, Quid autem
Flemus, ait? pellex lacrimis lætabitur iſtis:
Quæ quoniam adventat, properandum, aliquidque novandum eſt,
Dum licet; & nondum thalamos tenet altera noſtros.
Conquerar, an ſileam? repetam Calydona, moremne?
Excedam tectis? an, ſi nihil amplius, obſtem?
Quid ſi, me, Meleagre, tuam memor eſſe ſororem,
Forte paro facinus; quantumque injuria poſſit,
Femineuſque dolor, jugulata pellice teſtor?
In curſus animus varios abit. omnibus illi
Prætulit imbutam Neſſeo ſanguine veſtem
Mittere; quæ vires defecto reddat amori.
Ignaroque Lichæ, quid tradat neſcia, luctus
Ipſa ſuos tradit: blandiſque miſerrima verbis
Dona det illa viro, mandat. capit inſcius heros:

Indui-

Induiturque humeris Lernææ virus Echidnæ.
Thura dabat primis, & verba precantia, flammis;
Vinaque marmoreas patera fundebat in aras:
Incaluit vis illa mali; reſolutaque flammis
Herculeos abiit late diffuſa per artus.
Dum potuit, ſolita gemitum virtute repreſſit.
Victa malis poſtquam patientia, reppulit aras;
Implevitque ſuis nemoroſum vocibus Oeten.
Nec mora; letiferam conatur ſcindere veſtem:
Qua trahitur, trahit illa cutem; fœdumque relatu,
Aut hæret membris fruſtra tentata revelli;
Aut laceros artus, & grandia detegit oſſa.
Ipſe cruor, gelido ceu quondam lamina candens
Tincta lacu, ſtridit; coquiturque ardente veneno.
Nec modus eſt: ſorbent avidæ præcordia flammæ:
Cæruleuſque fluit toto de corpore ſudor:
Ambuſtique ſonant nervi: cæcaque medullis
Tabe liquefactis, tendens ad ſidera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia, paſcere noſtris:
Paſcere: & hanc peſtem ſpecta, crudelis, ab alto:
Corque ferum ſatia. vel ſi miſerandus & hoſti;
(Hoſtis enim tibi ſum) diris cruciatibus ægram,
Inviſamque animam, natamque laboribus, aufer.
Mors mihi munus erit. decet hæc dare dona novercam.
Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Buſirin domui? ſævoque alimenta parentis
Antæo eripui? nec me paſtoris Iberi
Forma triplex; nec forma triplex tua, Cerbere, movit?
Voſne manus validi preſſiſti cornua tauri?
Veſtrum opus Elis habet, veſtrum Stymphalides undæ,
Partheniumque nemus? veſtra virtute relatus
Thermodontiaco cælatus baltheus auro,
Pomaque ab inſomni male cuſtodita dracone?
Nec mihi Centauri potuere reſiſtere, nec mi
Arcadiæ vaſtator aper? nec profuit Hydræ
Creſcere per damnum, geminaſque reſumere vires?
Quid? cum Thracas equos humano ſanguine pingues,
Plenaque corporibus laceris præſepia vidi,
Viſaque deieci, dominumque ipſoſque peremi?
His eliſa jacet moles Nemeæa lacertis?
Hac cælum cervice tuli? defeſſa jubendo eſt
Sæva Jovis conjux: ego ſum indefeſſus agendo.
Sed nova peſtis adeſt: cui nec virtute reſiſti,
Nec telis armiſve poteſt. pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omnes paſcitur artus.
At valet Euryſtheus. & ſunt, qui credere poſſint,
Eſſe Deos? dixit. perque altum ſaucius Oeten
Haud aliter graditur, quam ſi venabula tigris
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.
Sæpe illum gemitus edentem, ſæpe frementem,
Sæpe retentantem totas infringere veſtes,
Sternentemque trabes, iraſcentemque videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia cælo.
Ecce Lichan trepidum, & latitantem rupe cavata
Adſpicit: utque dolor rabiem collegerat omnem;
Tune, Licha, dixit, feralia dona tuliſti?
Tune meæ necis auctor eris? tremit ille, pavetque
Pallidus; & timide verba excuſantia dicit.
Dicentem, genibuſque manus adhibere parantem,
Corripit Alcides; & terque quaterque rotatum
Mittit in Euboicas, tormento fortius, undas.
Ille per aerias pendens induruit auras.
Utque ferunt imbres gelidis concreſcere ventis;
Inde nives fieri: nivibus quoque molle rotatis
Adſtringi & ſpiſſa glomerari grandine corpus;
Sic illum validis actum per inane lacertis,
Exſanguemque metu, nec quidquam humoris habentem,
In rigidos verſum ſilices prior edidit ætas.
Nunc quoque in Euboico ſcopulus brevis emicat alto
Gurgite, & humanæ ſervat veſtigia formæ.
Quem, quaſi ſenſurum, nautæ calcare verentur;
Appellantque Lichan. at tu, Jovis inclyta proles,
Arboribus cæſis, quas ardua geſſerat Oete,
Inque pyram ſtructis, arcus, pharetramque capacem,
Regnaque viſuras iterum Trojana ſagittas,
Ferre jubes Pœante ſatum: quo flamma miniſtro
Subdita. dumque avidis comprenditur ignibus agger;
Congeriem ſilvæ Nemeæo vellere ſummam
Sternis; & impoſita clavæ cervice recumbis,
Haud alio vultu, quam ſi conviva jaceres
Inter plena meri redimitus pocula ſertis.
Jamque valens, & in omne latus diffuſa ſonabat,
Securoſque artus, contemtoremque petebat
Flamma ſuum. timuere Dei pro vindice terræ.
Quos ita (ſenſit enim) læto Saturnius ore
Jupiter alloquitur: Noſtra eſt timor iſte voluptas,
O ſuperi: totoque libens mihi pectore grator,
Quod memoris populi dicor rectorque paterque:
Et mea progenies veſtro quoque tuta favore eſt.
Nam quamquam ipſius datur hoc immanibus actis;
Obligor ipſe tamen. ſed enim, ne pectora vano
Fida metu paveant, Oetæas ſpernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes:
Nec niſi materna Vulcanum parte potentem
Sentiet. æternum eſt, a me quod traxit, & expers
Atque immune necis, nullaque domabile flamma.
Idque ego defunctum terra cæleſtibus oris
Accipiam, cunctiſque meum lætabile factum
Dis fore confido. ſi quis tamen Hercule, ſi quis
Forte Deo doliturus erit, data præmia nolet:
Sed meruiſſe dari ſciet; invituſque probabit.
Aſſenſere Dei, conjux quoque regia viſa eſt
Cetera non duro, duro tamen ultima vultu
Dicta tuliſſe Jovis; ſeque indoluiſſe notatam.
Interea, quodcumque fuit populabile flamma,
Mulciber abſtulerat; nec cognoſcenda remanſit
Herculis effigies; nec quidquam ab imagine ductum
Matris habet: tantumque Jovis veſtigia ſervat.
Utque novus ſerpens, poſita cum pelle ſenecta,
Luxuriare ſolet; ſquamaque nitere recenti;
Sic, ubi mortales Tirynthius exuit artus;
Parte ſui meliore viget; majorque videri
Cœpit; & auguſta fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens, inter cava nubila raptum,
Quadrijugo curru radiantibus intulit aſtris.
Senſit Atlas pondus. neque adhuc Stheneleius iras
Solverat Euryſtheus; odiumque in prole paternum
Exercebat atrox. at longis anxia curis
Argolis Alcmene, queſtus ubi ponat aniles,
Cui referat nati teſtatos orbe labores,
Cuive ſuos caſus, Iolen habet. Herculis illam
Imperiis, thalamoque animoque receperat Hyllus;
Impleratque uterum generoſo germine. cui ſic
Incipit Alcmene: Faveant tibi numina ſaltem;
Corripiantque moras, tum cum matura vocabis
Præpoſitam timidis parientibus Illithyiam;
Quam mihi difficilem Junonis gratia fecit.
Namque laboriferi cum jam natalis adeſſet
Herculis, & decimum premeretur ſidere ſignum:
Tendebat gravitas uterum mihi: quodque ferebam,
Tantum erat, ut poſſes auctorem dicere tecti
Ponderis eſſe Jovem. nec jam tolerare labores

Ulterius poteram: quin nunc quoque frigidus artus,
Dum loquor, horror habet; parſque eſt meminiſſe doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Feſſa malis, tendenſque ad cælum brachia, magno
Lucinam Nixoſque pares clamore vocabam.
Illa quidem venit, ſed præcorrupta, meumque
Quæ donare caput Junoni vellet iniquæ.
Utque meos audit gemitus; ſubſedit in illa
Ante fores ara: dextroque a poplite lævum
Preſſa genu, digitis inter ſe pectine junctis,
Suſtinuit partus: tacita quoque carmina voce
Dixit: & inceptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, & ingrato facio convicia demens
Vana Jovi: cupioque mori; moturaque duros
Verba queror ſilices. matres Cadmeides adſunt;
Votaque ſuſcipiunt; exhortanturque dolentem.
Una miniſtrarum media de plebe Galanthis,
Flava comas, aderat, faciendis ſtrenua juſſis;
Officiis dilecta ſuis. ea ſenſit iniqua
Neſcio quid Junone geri: dumque exit, & intrat
Sæpe fores; Divam reſidentem vidit in ara;
Brachiaque in genibus digitis connexa tenentem:
Et, Quæcumque es, ait, dominæ gratare; levata eſt
Argolis Alcmene: potiturque puerpera voto.
Exſiluit, junctaſque manus patefacta remiſit
Diva potens uteri. vinclis levor ipſa remiſſis.
Numine decepto riſiſſe Galanthida fama eſt.
Ridentem, prenſamque ipſis Dea ſæva capillis
Traxit, & e terra corpus relevare volentem
Arcuit: inque pedes mutavit brachia primos.
Strenuitas antiqua manet: nec terga colorem
Amiſere ſuum: forma eſt diverſa priori.
Quæ, quia mendaci parientem juverat ore,
Ore parit: noſtraſque domos, ut & ante, frequentat.
Dixit: &, admonitu veteris commota miniſtræ,
Ingemuit. quam ſic nurus eſt affata dolentem:
Te tamen, o genitrix, alienæ ſanguine veſtro
Rapta movet facies. quid ſi tibi mira ſororis
Fata meæ referam? quamquam lacrimæque, dolorque
Impediunt, prohibentque loqui. fuit unica matri
[Me pater ex alia genuit] notiſſima forma
Oechalidum Dryope: quam virginitate carentem,
Vimque Dei paſſam, Delphos Delonque tenentis,
Excipit Andræmon; & habetur conjuge felix.
Eſt lacus, acclivi devexo margine formam
Litoris efficiens: ſummum myrteta coronant.
Venerat huc Dryope fatorum neſcia; quoque
Indignere magis, Nymphis latura coronas.
Inque ſinu puerum, qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus: tepidique ope lactis alebat.
Haud procul a ſtagno, Tyrios imitata colores,
In ſpem baccarum florebat aquatica lotos.
Carpſerat hinc Dryope, quos oblectamina nato
Porrigeret, flores: & idem factura videbar;
Namque aderam. vidi guttas e flore cruentas
Decidere; & tremulo ramos horrore moveri.
Scilicet, ut referunt tardi nunc denique agreſtes,
Lotis in hanc Nymphe, fugiens obſcœna Priapi,
Contulerat verſos ſervato nomine vultus.
Neſcierat ſoror hoc; quæ cum perterrita retro
Ire & adoratis vellet diſcedere Nymphis;
Hæſerunt radice pedes. convellere pugnat:
Nec quidquam, niſi ſumma, movet. ſuccreſcit ab imo,
Totaque paulatim lentus premit inguina cortex.
Ut vidit; conata manu laniare capillos,
Fronde manum implevit: frondes caput omne tenebant.
At puer Amphiſſos (namque hoc avus Eurytus illi
Addiderat nomen) materna rigeſcere ſentit
Ubera: nec ſequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis: opemque
Non poteram tibi ferre, ſoror: quantumque valebam,
Creſcentem truncum ramoſque amplexa, morabar:
Et (fateor) volui ſub eodem cortice condi.
Ecce vir Andræmon, genitorque miſerrimus, adſunt:
Et quærunt Dryopen: Dryopen quærentibus illis
Oſtendi loton. tepido dant oſcula ligno:
Affuſique ſuæ radicibus arboris hærent.
Nil niſi jam faciem, quod non foret arbor, habebas,
Cara ſoror. lacrimæ verſo de corpore factis
Irrorant foliis: ac, dum licet, oraque præſtant
Vocis iter, tales effundit in aera queſtus:
Siqua fides miſeris, hoc me, per numina juro,
Non meruiſſe nefas. patior ſine crimine pœnam.
Viximus innocuæ: ſi mentior, arida perdam,
Quas habeo, frondes; & cæſa ſecuribus urar.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis;
Et date nutrici: noſtraque ſub arbore ſæpe
Lac facitote bibat; noſtraque ſub arbore ludat.
Cumque loqui poterit, matrem facitote ſalutet.
Et triſtis dicat, Latet hoc ſub ſtipite mater.
Stagna tamen timeat; nec carpat ab arbore flores:
Et frutices omnes corpus putet eſſe Dearum.
Care, vale, conjux, & tu germana, paterque.
Queis ſi qua eſt pietas, ab acutæ vulnere falcis,
A pecoris morſu frondes defendite noſtras.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non eſt;
Erigite huc artus, & ad oſcula noſtra venite,
Dum tangi poſſunt, parvumque attollite natum.
Plura loqui nequeo. nam jam per candida mollis
Colla liber ſerpit: ſummoque cacumine condor.
Ex oculis removete manus. ſine munere veſtro
Contegat inductus morientia lumina cortex.
Deſierant ſimul ora loqui, ſimul eſſe: diuque
Corpore mutato rami caluere recentes.
Dumque refert Iole fatum miſerabile, dumque
Eurytidos lacrimas admoto pollice ſiccat
Alcmene, flet & ipſa tamen: compeſcuit omnem
Res nova triſtitiam. nam limine conſtitit alto
Pæne puer, dubiaque tegens lanugine malas
Ora reformatus primos Iolaus in annos.
Hoc illi dederat Junonia muneris Hebe,
Victa viri precibus. quæ cum jurare pararet
Dona tributuram poſthac ſe talia nulli;
Non eſt paſſa Themis. Nam jam diſcordia Thebæ
Bella movent, dixit: Capaneuſque niſi ab Jove vinci
Haud poterit: ibuntque pares in vulnera fratres:
Seductaque ſuos manes tellure videbit
Vivus adhuc vates: ultuſque parente parentem
Natus erit facto pius & ſceleratus eodem:
Attonituſque malis, exul mentiſque domuſque,
Vultibus Eumenidum, matriſque agitabitur umbris;
Donec eum conjux fatale popoſcerit aurum:
Cognatumque latus Phegeius hauſerit enſis.
Tum demum magno petet hos Acheloia ſupplex
Ab Jove Callirhoe natis infantibus annos.
Jupiter his motus, privignæ dona nuruſque
Præcipiet: facietque viros impubibus annis.
Hæc ubi faticano venturi præſcia dixit
Ore Themis; vario Superi ſermone fremebant:
Et, cur non aliis eadem dare dona liceret,
Murmur erat. queritur veteres Pallantias annos
Conjugis eſſe ſui: queritur caneſcere mitis

Iaſiona Ceres: repetitum Mulciber ævum
Poſcit Erichthonio. Venerem quoque cura futuri
Tangit, & Anchiſæ renovare paciſcitur annos.
Cui ſtudeat, Deus omnis habet: creſcitque favore
Turbida ſeditio; donec ſua Iupiter ora
Solvit: &, O, noſtri ſi qua eſt reverentia, dixit,
Quo ruitis? tantumne ſibi quis poſſe videtur,
Fata quoque ut ſuperet? fatis Iolaus in annos,
Quos egit, rediit: fatis juveneſcere debent
Callirhoe geniti; non ambitione, nec armis.
Vos etiam, quoque hoc animo meliore feratis,
Me quoque fata regunt: quæ ſi mutare valerem,
Nec noſtrum ſeri curvarent Æacon anni:
Perpetuumque ævi florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoe meo: qui propter amara ſenectæ
Pondera deſpicitur; nec, quo prius, ordine regnat.
Dicta Jovis movere Deos. nec ſuſtinet ullus
(Cum videant feſſos Rhadamanthon & Æacon annis,
Et Minoa) queri. qui, dum fuit integer ævi,
Terruerat magnas ipſo quoque nomine gentes.
Tunc erat invalidus; Deionidenque juventæ
Robore Miletum, Phœboque parente ſuperbum,
Pertimuit: credenſque ſuis inſurgere regnis,
Haud tamen eſt patriis arcere penatibus auſus.
Sponte fugis, Milete, tua; celerique carina
Ægeas metiris aquas; & in Aſide terra
Mœnia conſtituis, poſitoris habentia nomen.
Hic tibi, dum ſequitur patriæ curvamina ripæ,
Filia Mæandri toties redeuntis eodem,
Cognita Cyanee, præſtanti corpora forma,
Byblida cum Cauno prolem eſt enixa gemellam.
Byblis in exemplo eſt, ut ament conceſſa puellæ:
Byblis Apollinei correpta cupidine fratris,
Non ſoror ut fratrem, nec qua debebat, amavit.
Illa quidem primo nullos intelligit ignes:
Nec peccare putat, quod ſæpius oſcula jungat:
Quod ſua fraterno circumdet brachia collo:
Mendacique diu pietatis fallitur umbra.
Paulatim declinat amor; viſuraque fratrem
Culta venit; nimiumque cupit formoſa videri:
Et, ſi qua eſt illic formoſior, invidet illi.
Sed nondum manifeſta ſibi eſt; nullumque ſub illo
Igne facit votum: verumtamen æſtuat intus.
Jam dominum appellat: jam nomina ſanguinis odit:
Byblida jam mavult, quam ſe vocet ille ſororem.
Spes tamen obſcœnas animo dimittere non eſt
Auſa ſuo vigilans. placida reſoluta quiete
Sæpe videt, quod amat. viſa eſt quoque jungere fratri
Corpus; & erubuit, quamvis ſopita jacebat.
Somnus abit: ſilet illa diu; repetitque quietis
Ipſa ſuæ ſpeciem; dubiaque ita mente profatur:
Me miſeram! tacitæ quid vult ſibi noctis imago?
Quam nolim rata ſit. cur hæc ego ſomnia vidi?
Ille quidem eſt oculis quamvis formoſus iniquis:
Et placet, & poſſum, ſi non ſit frater, amare:
Et me dignus erat. verum nocet eſſe ſororem.
Dummodo tale nihil vigilans committere tentem;
Sæpe licet ſimili redeat ſub imagine ſomnus.
Teſtis abeſt ſomno; nec abeſt imitata voluptas.
Pro Venus, & tenera volucer cum matre Cupido,
Gaudia quanta tuli! quam me manifeſta libido
Contigit! ut jacui totis reſoluta medullis!
Ut meminiſſe juvat! quamvis brevis illa voluptas,
Noxque fuit præceps, & cœptis invida noſtris.
O ego, ſi liceat mutato nomine jungi,
Quam bene, Caune, tuo poteram nurus eſſe parenti!
Quam bene, Caune, meo poteras gener eſſe parenti!
Omnia, Di facerent, eſſent communia nobis;
Præter avos. tu me vellem generoſior eſſes.
Neſcio quam facies igitur, pulcherrime, matrem:
At mihi quæ male ſum, quos tu, ſortita parentes,
Nil niſi frater eris. quod obeſt, id habebimus unum.
Quid mihi ſignificant ergo mea viſa? quod autem
Somnia pondus habent? an habent & ſomnia pondus?
Di melius! Di nempe ſuas habuere ſorores.
Sic Saturnus Opim junctam ſibi ſanguine duxit,
Oceanus Tethyn, Junonem rector Olympi.
Sunt Superis ſua jura. quid ad cæleſtia ritus
Exigere humanos, diverſaque fœdera tento?
Aut noſtro vetitus de corde fugabitur ardor:
Aut, hoc ſi nequeo, peream precor ante; toroque
Mortua componar: poſitæque det oſcula frater.
Et tamen arbitrium quærit res iſta duorum.
Finge placere mihi: ſcelus eſſe videbitur illi.
At non Æolidæ thalamos timuere ſororum.
Unde ſed hos novi? cur hæc exempla paravi?
Quo feror? obſcœnæ procul hinc diſcedite flammæ:
Nec, niſi qua fas eſt germanæ, frater ametur.
Si tamen ipſe mei captus prior eſſet amore,
Forſitan illius poſſem indulgere furori.
Ergo ego, quem fueram non rejectura petentem,
Ipſa petam? poteriſne loqui? poteriſne fateri?
Coget amor; potero. vel, ſi pudor ora tenebit,
Littera celatos arcana fatebitur ignes.
Hæc placet, hæc dubiam vincit ſententia mentem.
In latus erigitur; cubitoque innixa ſiniſtro,
Viderit: inſanos, inquit, fateamur amores.
Hei mihi! quo labor? quem mens mea concipit ignem?
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum: vacuam tenet altera ceram.
Incipit; & dubitat: ſcribit; damnatque tabellas:
Et notat; & delet: mutat; culpatque, probatque:
Inque vicem ſumtas ponit, poſitaſque reſumit.
Quid velit, ignorat: quidquid factura videtur,
Diſplicet. in vultu eſt audacia miſta pudori.
Scripta ſoror fuerat: viſum eſt delere ſororem,
Verbaque correctis incidere talia ceris:
Quam, niſi tu dederis, non eſt habitura ſalutem,
Hanc tibi mittit amans: pudet ah, pudet edere nomen!
Et, ſi quid cupiam, quæris; ſine nomine vellem
Poſſet agi mea cauſſa meo: nec cognita Byblis
Ante forem, quam ſpes votorum certa fuiſſet.
Eſſe quidem læſi poterant tibi pectoris index,
Et color, & macies, & vultus, & humida ſæpe
Lumina, nec cauſſa ſuſpiria mota patenti;
Et crebri amplexus; & quæ, ſi forte notaſti,
Oſcula ſentiri non eſſe ſororia poſſent.
Ipſa tamen, quamvis animo grave vulnus habebam,
Quamvis intus erat furor igneus, omnia feci,
(Sunt mihi Di teſtes) ut tandem ſanior eſſem:
Pugnavique diu violenta Cupidinis arma
Effugere infelix; & plus, quam ferre puellam
Poſſe putes, ego dura tuli. ſuperata fateri
Cogor, opemque tuam timidis expoſcere votis.
Tu ſervare potes, tu perdere ſolus amantem:
Elige utrum facias. non hoc inimica precatur:
Sed quæ, cum tibi ſit junctiſſima, junctior eſſe
Expetit; & vinclo tecum propiore ligari.
Jura ſenes norint: & quid liceatque, nefaſque,
Faſque ſit, inquirant; legumque examina ſervent:
Conveniens Venus eſt annis temeraria noſtris.
Quid liceat, neſcimus adhuc: & cuncta licere

Cre-

Credimus: & ſequimur magnorum exempla Deorum.
Nec nos aut durus pater, aut reverentia famæ,
Aut timor impedient; tantum abſit cauſſa timendi.
Dulcia fraterno ſub nomine furta tegemus.
Eſt mihi libertas tecum ſecreta loquendi:
Et damus amplexus; & jungimus oſcula coram.
Quantum eſt, quod deſit! miſerere fatentis amorem,
Et non faſſuræ, niſi cogeret ultimus ardor:
Neve merere, meo ſubſcribi cauſſa ſepulcro.
Talia nequidquam perarantem plena reliquit
Cera manum: ſummuſque in margine verſus adhæſit.
Protinus impreſſa ſignat ſua crimina gemma;
Quam tinxit lacrimis: linguam defecerat humor.
Deque ſuis unum famulis pudibunda vocavit:
Et pavidum blandita, Fer has, fidiſſime, noſtro,
Dixit, & adjecit poſt longo tempore, fratri.
Cum daret; elapſæ manibus cecidere tabellæ.
Omine turbata eſt: miſit tamen. apta miniſter
Tempora nactus adit; traditque latentia verba.
Attonitus ſubita juvenis Mæandrius ira,
Projicit acceptas, lecta ſibi parte, tabellas:
Vixque manus retinens trepidantis ab ore miniſtri,
Dum licet, o vetitæ ſcelerate libidinis auctor,
Effuge, ait: qui, ſi noſtrum tua fata pudorem
Non traherent ſecum, pœnas mihi morte dediſſes.
Ille fugit pavidus: dominæque ferocia Cauni
Dicta refert. palles audita, Bybli, repulſa:
Et pavet obſeſſum glaciali frigore pectus.
Mens tamen ut rediit; pariter rediere furores:
Linguaque vix tales icto dedit aere voces:
Et merito; quid enim temeraria vulneris hujus
Indicium feci? quid, quæ celanda fuerunt,
Tam cito commiſi properatis verba tabellis?
Ante erat ambiguis animi ſententia dictis
Prætentanda mihi. ne non ſequeretur euntem,
Parte aliqua veli, qualis foret aura, notare
Debueram; tutoque mari decurrere: quæ nunc
Non exploratis implevi lintea ventis.
Auferor in ſcopulos igitur, ſubmerſaque toto
Obruor Oceano: neque habent mea vela recurſus.
Quid quod & ominibus certis prohibebar amori
Indulgere meo, tum cum mihi ferre jubenti
Excidit, & fecit ſpes noſtras cera caducas?
Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potius mutanda dies? Deus ipſe monebat;
Signaque certa dabat: ſi non male ſana fuiſſem.
Et tamen ipſa loqui, nec me committere ceræ
Debueram; præſenſque meos aperire furores.
Vidiſſet lacrimas: vultus vidiſſet amantis.
Plura loqui poteram, quam quæ cepere tabellæ.
Invito potui circumdare brachia collo:
Amplectique pedes: affuſaque poſcere vitam:
Et, ſi rejicerer, potui moritura videri.
Omnia feciſſem. quorum ſi ſingula duram
Flectere non poterant, potuiſſent omnia, mentem.
Forſitan & miſſi ſit quædam culpa miniſtri.
Non adiit apte: non legit idonea, credo,
Tempora: nec petiit horamque animumque vacantem.
Hæc nocuere mihi. neque enim de tigride natus;
Nec rigidas ſilices, ſolidumve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit: nec lac bibit ille leænæ.
Vincetur. repetendus erit, nec tædia cœpti
Ulla mei capiam; dum ſpiritus iſte manebit.
Nam primum (ſi fata mihi revocare liceret)
Non cœpiſſe fuit: cœpta expugnare, ſecundum eſt.
Quippe nec ille poteſt (ut jam mea vota relinquam)
Non tamen auſorum ſemper memor eſſe meorum.
Et, quia deſierim, leviter voluiſſe videbor:
Aut etiam tentaſſe illum, inſidiiſque petiſſe.
Vel certe non hoc, qui plurimus urit & uſſit
Pectora noſtra, Deo, ſed victa libidine credar.
Denique jam nequeo nil commiſiſſe nefandum.
Et ſcripſi, & petii: temerata eſt noſtra voluntas.
Ut nihil adjiciam, non poſſum innoxia dici.
Quod ſupereſt, multum eſt in vota, in crimina parvum.
Dixit: & [incertæ tanta eſt diſcordia mentis]
Cum pigeat tentaſſe, libet tentare: modumque
Exit; & infelix committit ſæpe repelli.
Mox ubi finis abeſt; patriam fugit ille, nefaſque:
Inque peregrina ponit nova mœnia terra.
Tum vero mœſtam tota Miletida mente
Defeciſſe ferunt, tum vero a pectore veſtem
Deripuit; planxitque ſuos furibunda lacertos.
Jamque palam eſt demens; inconceſſamque fatetur
Spem Veneris. ſine qua patriam, inviſoſque penates
Deſerit; & profugi ſequitur veſtigia fratris.
Utque tuo motæ, proles Semeleia, thyrſo
Iſmariæ celebrant repetita triennia Bacchæ;
Byblida non aliter latos ululaſſe per agros
Bubaſides videre nurus: quibus illa relictis
Caras, & armiferos Lelegas, Lyciamque pererrat.
Jam Cragon, & Lymiren, Xanthique reliquerat undas,
Quoque Chimæra jugo mediis in partibus ignem,
Pectus & ora leæ, caudam ſerpentis habebat.
Deficiunt ſilvæ: cum tu laſſata ſequendo
Procidis; &, dura poſitis tellure capillis,
Bybli, taces; frondeſque tuo premis ore caducas.
Sæpe etiam Nymphæ teneris Lelegeides ulnis
Tollere conantur: ſæpe, ut moderetur amori,
Præcipiunt; ſurdæque adhibent ſolatia menti.
Muta jacet; virideſque ſuis terit unguibus herbas
Byblis: & humectat lacrimarum gramina rivo.
Naidas his venam, quæ numquam areſcere poſſet,
Suppoſuiſſe ferunt. quid enim dare majus habebant?
Protinus, ut ſecto piceæ de cortice guttæ,
Utve tenax gravida manat tellure bitumen;
Utve ſub adventum ſpirantis lene Favoni
Sole remolleſcit, quæ frigore conſtitit unda,
Sic lacrimis conſumta ſuis Phœbeia Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominæ, nigraque ſub ilice manat.
Fama novi centum Cretæas forſitan urbes
Impleſſet monſtri; ſi non miracula nuper
Iphide mutata Crete propiora tuliſſet.
Proxima Gnoſſiaco nam quondam Phæſtia regno
Progenuit tellus, ignoto nomine Ligdum;
Ingenua de plebe virum. nec cenſus in illo
Nobilitate ſua major: ſed vita fideſque
Inculpata fuit. gravidæ qui conjugis aures
Vocibus his movit, cum jam prope partus adeſſet:
Quæ voveam duo ſunt: minimo ut relevere labore;
Utque marem parias. oneroſior altera ſors eſt:
Et vires Natura negat. quod abominor, ergo
Edita forte tuo fuerit ſi femina partu;
(Invitus mando: pietas, ignoſce,) necetur.
Dixerat: & lacrimis vultum lavere profuſis,
Tam qui mandabat, quam cui mandata dabantur.
Sed tamen uſque ſuum vanis Telethuſa maritum
Sollicitat precibus; ne ſpem ſibi ponat in arcto.
Certa ſua eſt Ligdo ſententia. jamque ferendo
Vix erat illa gravem maturo pondere ventrem;
Cum medio noctis ſpatio ſub imagine ſomni

Inachis ante torum, pompa comitata ſuorum,
Aut ſtetit, aut viſa eſt. inerant lunaria fronti
Cornua, cum ſpicis nitido flaventibus auro,
Et regale decus; cum qua latrator Anubis,
Sanctaque Bubaſtis, variuſque coloribus Apis;
Quique premit vocem, digitoque ſilentia ſuadet;
Siſtraque erant, numquamque ſatis quæſitus Oſiris,
Plenaque ſomniferi ſerpens peregrina veneni.
Cum velut excuſſam ſomno, & manifeſta videntem
Sic affata Dea eſt: Pars, o Telethuſa, mearum,
Pone graves curas; mandataque falle mariti.
Nec dubita, cum te partu Lucina levarit,
Tollere quidquid erit. Dea ſum auxiliaris, opemque
Exorata fero. nec te coluiſſe quereris
Ingratum numen. monuit, thalamoque receſſit.
Læta toro ſurgit, puraſque ad ſidera ſupplex
Creſſa manus tollens, rata ſint ſua viſa precatur.
Ut dolor increvit; ſeque ipſum pondus in auras
Expulit, & nata eſt ignaro femina patri;
Juſſit ali mater, puerum mentita: fidemque
Res habuit: neque erat facti niſi conſcia nutrix.
Vota pater ſolvit, nomenque imponit avitum.
Iphis avus fuerat. gaviſa eſt nomine mater,
Quod commune foret, nec quemquam falleret illo.
Imperceptа pia mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies, quam ſive puellæ,
Sive dares puero, fieret formoſus uterque.
Tertius interea decimo ſucceſſerat annus;
Cum pater, Iphi, tibi flavam deſpondet Ianthen:
Inter Phœſtiadas quæ laudatiſſima formæ
Dote fuit virgo, Dictæo nata Teleſte.
Par ætas, par forma fuit: primaſque magiſtris
Accepere artes elementa ætatis ab iiſdem.
Hinc amor ambarum tetigit rude pectus: & æquum
Vulnus utrique tulit. ſed erat fiducia diſpar.
Conjugii pactæque expectat tempora tædæ:
Quamque virum putat eſſe, ſuum fore credit Ianthe.
Iphis amat, qua poſſe frui deſperat, & auget
Hoc ipſum flammas: ardetque in virgine virgo.
Vixque tenens lacrimas, Quis me manet exitus, inquit,
Cognita quam nulli, quam prodigioſa, novæque
Cura tenet Veneris? ſi Di mihi parcere vellent;
(Perdere debuerant: ſi non & perdere vellent;)
Naturale malum ſaltem & de more dediſſent.
Nec vaccam vaccæ, nec equas amor urit equarum.
Urit oves aries: ſequitur ſua femina cervum.
Sic & aves coeunt: interque animalia cuncta
Femina femineo correpta cupidine nulla eſt.
Vellem nulla forem. ne non tamen omnia Crete
Monſtra ferat; taurum dilexit filia Solis,
Femina nempe marem. meus eſt furioſior illo,
Si verum profitemur, amor. tamen illa ſecuta eſt
Spem Veneris: tamen illa dolis & imagine vaccæ
Paſſa bovem eſt: & erat, qui deciperetur, adulter.
Huc licet e toto ſolertia confluat orbe,
Ipſe licet revolet ceratis Dædalus alis;
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit, Ianthe?
Quin animum firmas, teque ipſa recolligis, Iphi:
Conſiliique inopes & ſtultos excutis ignes?
Quid ſis nata vide, [niſi te quoque decipis ipſam:]
Et pete quod fas eſt: & ama, quod femina debes.
Spes eſt quæ capiat: ſpes eſt quæ paſcat amorem.
Hanc tibi res adimit: non te cuſtodia caro
Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti.
Non patris aſperitas, non ſe negat ipſa roganti.
Nec tamen eſt potiunda tibi: nec, ut omnia fiant,
Eſſe potes felix; ut Dique hominesque laborent.
Nunc quoque votorum pars nulla eſt vana meorum;
Dique mihi faciles, quidquid valuere, dederunt.
Quodque ego, vult genitor, vult ipſe ſocerque futurus:
At non vult Natura, potentior omnibus iſtis;
Quæ mihi ſola nocet. venit ecce optabile tempus:
Luxque jugalis adeſt: ut jam mea fiat Ianthe;
Nec mihi continget. mediis ſitiemus in undis.
Pronuba quid Juno, quid ad hæc, Hymenæe, venitis
Sacra; quibus qui ducat abeſt, ubi nubimus ambæ?
Preſſit ab his vocem. nec lenius altera virgo
Æſtuat: utque celer venias, Hymenæe, precatur.
Quod petit hæc, Telethuſa timens, modo tempora differt;
Nunc ficto languore moram trahit. omina ſæpe,
Viſaque cauſatur. ſed jam conſumſerat omnem
Materiam ficti: dilataque tempora tædæ
Inſtiterant; unuſque dies reſtabat: at illa
Crinalem capiti vittam natæque ſibique
Detrahit: & paſſis aram complexa capillis,
Iſi, Parætonium, Mareoticaque arva, Pharonque
Quæ colis, & ſeptem digeſtum in cornua Nilum;
Fer, precor, inquit, opem: noſtroque medere timori.
Te Dea, te quondam, tuaque hæc inſignia vidi:
Cunctaque cognovi; comiteſque, faceſque, ſonumque
Siſtrorum: memorique animo tua juſſa notavi.
Quod videt hæc lucem, quod non ego punior ipſa;
Conſilium, monitumque tuum eſt. miſerere duarum,
Auxilioque juva. lacrimæ ſunt verba ſecutæ.
Viſa Dea eſt moviſſe ſuas (& moverat) aras:
Et templi tremuere fores, imitataque Lunam
Cornua fulſerunt; crepuitque ſonabile ſiſtrum.
Non ſecura quidem, fauſto tamen omine læta
Mater abit templo. ſequitur comes Iphis euntem,
Quam ſolita eſt, majore gradu: nec candor in ore
Permanet; & vires augentur; & acrior ipſe eſt
Vultus: & incomtis brevior menſura capillis.
Pluſque vigoris adeſt, habuit quam femina. jam, quæ
Femina nuper eras, puer es. date munera templis:
Nec timida gaudete fide. dant munera templis:
Addunt & titulum: titulus breve carmen habebat:
Dona puer ſolvit, quæ femina voverat, Iphis.
Poſtera lux radiis latum patefecerat orbem;
Cum Venus, & Juno, ſocioſque Hymenæus ad ignes
Conveniunt: potiturque ſua puer Iphis Ianthe.

METAMORPHOSEON
LIBER X.

INde per immenſum croceo velatus amictu
Aera digreditur, Ciconumque Hymenæus ad oras
Tendit; & Orphea nequidquam voce vocatur.
Adfuit ille quidem: ſed nec ſolennia verba,
Nec lætos vultus, nec felix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lacrymoſo ſtridula fumo,
Utque fuit, nullos invenit motibus ignes.
Exitus auſpicio gravior: nam nupta, per herbas
Dum nova Naiadum turba comitata vagatur,
Occidit, in talum ſerpentis dente recepto.
Quam ſatis ad ſuperas poſtquam Rhodopeius auras
Deflevit vates; ne non tentaret & umbras,
Ad Styga Tænaria eſt auſus deſcendere porta.
Perque leves populos ſimulacraque functa ſepulcris
Perſephonen adiit, inamœnaque regna tenentem
Umbrarum dominum: pulſiſque ad carmina nervis

Sic

Sic ait: O poſiti ſub terra numina mundi,
In quem recidimus quidquid mortale creamur;
Si licet, &, falſi poſitis ambagibus oris,
Vera loqui ſinitis; non huc, ut opaca viderem
Tartara, deſcendi; nec uti villoſa colubris
Terna Meduſæi vincirem guttura monſtri.
Cauſſa viæ conjux: in quam calcata venenum
Vipera diffudit; creſcenteſque abſtulit annos.
Poſſe pati volui: nec me tentaſſe negabo.
Vicit Amor. ſupera Deus hic bene notus in ora eſt.
An ſit & hic, dubito: ſed & hic tamen auguror eſſe.
Famaque ſi veteris non eſt mentita rapinæ,
Vos quoque junxit Amor. per ego hæc loca plena timoris,
Per Chaos hoc ingens, vaſtique ſilentia regni,
Eurydices oro properata retexite fila.
Omnia debemur vobis: paulumque morati,
Serius aut citius ſedem properamus ad unam.
Tendimus huc omnes. hæc eſt domus ultima: voſque
Humani generis longiſſima regna tenetis.
Hæc quoque, cum juſtos matura peregerit annos,
Juris erit veſtri. pro munere poſcimus uſum.
Quod ſi fata negant veniam pro conjuge, certum eſt
Nolle redire mihi. leto gaudete duorum.
Talia dicentem, nervoſque ad verba moventem,
Exſangues flebant animæ. nec Tantalus undam
Captavit refugam: ſtupuitque Ixionis orbis.
Nec carpſere jecur volucres: urniſque vacarunt
Belides: inque tuo ſediſti, Siſyphe, ſaxo.
Tum primum lacrimis victarum carmine fama eſt
Eumenidum maduiſſe genus: nec regia conjux
Suſtinet oranti, nec qui regit ima, negare:
Eurydicenque vocant. umbras erat illa recentes
Inter: & inceſſit paſſu de vulnere tardo.
Hanc ſimul, & legem Rhodopeius accipit heros,
Ne flectat retro ſua lumina; donec Avernas
Exierit valles: aut irrita dona futura.
Carpitur acclivus per muta ſilentia trames,
Arduus, obſcurus, caligine denſus opaca.
Nec procul abfuerunt telluris margine ſummæ.
Hic, ne deficeret, metuens, aviduſque videndi,
Flexit amans oculos: & protinus illa relapſa eſt.
Brachiaque intendens, prendique & prendere certans,
Nil niſi cedentes infelix arripit auras.
Jamque iterum moriens non eſt de conjuge quidquam
Queſta ſuo: quid enim ſeſe quereretur amatam?
Supremumque vale, quod jam vix auribus ille
Acciperet, dixit: revolutaque rurſus eodem eſt.
Non aliter ſtupuit gemina nece conjugis Orpheus;
Quam tria qui timidus, medio portante catenas,
Colla canis vidit: quem non pavor ante reliquit,
Quam natura prior, ſaxo per corpus oborto:
Quique in ſe crimen traxit; voluitque videri
Olenos eſſe nocens: tuque o confiſa figuræ,
Infelix Lethæa, tuæ; junctiſſima quondam
Pectora, nunc lapides, quos humida ſuſtinet Ide.
Orantem, fruſtraque iterum tranſire volentem,
Portitor arcuerat. ſeptem tamen ille diebus
Squallidus in ripa Cereris ſine munere ſedit.
Cura dolorque animi, lacrimæque alimenta fuere.
Eſſe Deos Erebi crudeles queſtus, in altam
Se recipit Rhodopen, pulſumque Aquilonibus Hæmon.
Tertius æquoreis incluſum Piſcibus annum
Finierat Titan: omnemque refugerat Orpheus
Femineam Venerem; ſeu quod male ceſſerat illi;
Sive fidem dederat. multas tamen ardor habebat
Jungere ſe vati: multæ doluere repulſæ.
Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares: citraque juventam
Ætatis breve ver, & primos carpere flores.
Collis erat, collemque ſuper, planiſſima campi
Area: quam viridem faciebant graminis herbæ.
Umbra loco deerat. qua poſtquam parte reſedit
Dis genitus vates, & fila ſonantia movit;
Umbra loco venit. non Chaoniis abſuit arbos,
Non nemus Heliadum, non frondibus eſculus altis,
Nec tiliæ molles, nec fagus, & innuba laurus.
Et coryli fragiles, & fraxinus utilis haſtis,
Enodiſque abies, curvataque glandibus ilex,
Et platanus genialis, acerque coloribus impar,
Amnicolæque ſimul ſalices, & aquatica lotos,
Perpetuoque virens buxus, tenueſque myricæ,
Et bicolor myrtus, & baccis cærula ficus:
Vos quoque flexipedes hederæ veniſtis, & una
Pampineæ vites, & amictæ vitibus ulmi:
Ornique, & piceæ, pomoque onerata rubenti
Arbutus, & lentæ victoris præmia palmæ:
Et ſuccincta comas, hirſutaque vertice pinus;
Grata Deum matri. ſiquidem Cybeleius Attis
Exuit hac hominem, truncoque induruit illo.
Adfuit huic turbæ metas imitata cupreſſus,
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo,
Qui citharam nervis, & nervis temperat arcus.
Namque ſacer Nymphis Carthæa tenentibus arva
Ingens cervus erat: lateque patentibus altas
Ipſe ſuo capiti præbebat cornibus umbras:
Cornua fulgebant auro: demiſſaque in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.
Bulla ſuper frontem parvis argentea loris
Vincta movebatur: parilique ex ære nitebant
Auribus in geminis circum cava tempora baccæ.
Iſque metu vacuus, naturalique pavore
Depoſito, celebrare domos, mulcendaque colla
Quamlibet ignotis manibus præbere ſolebat.
Sed tamen ante alios, Ceæ pulcherrime gentis,
Gratus erat, Cypariſſe, tibi. tu pabula cervum
Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undam:
Tu modo texebas varios per cornua flores:
Nunc, eques in tergo reſidens, huc latus & illuc
Mollia purpureis frænabas ora capiſtris.
Æſtus erat, mediuſque dies: Soliſque vapore
Concava littorei fervebant brachia Cancri.
Feſſus in herboſa poſuit ſua corpora terra
Cervus: & arborea ducebat frigus ab umbra.
Hunc puer imprudens jaculo Cypariſſus acuto
Fixit: &, ut ſævo morientem vulnere vidit,
Velle mori ſtatuit. quæ non ſolatia Phœbus
Dixit? & ut leviter, pro materiaque doleret,
Admonuit. gemit ille tamen: munuſque ſupremum
Hoc petit a Superis; ut tempore lugeat omni.
Jamque, per immenſos egeſto ſanguine fletus,
In viridem verti cœperunt membra colorem;
Et modo, qui nivea pendebant fronte capilli,
Horrida cæſaries fieri: ſumtoque rigore
Sidereum gracili ſpectare cacumine cælum.
Ingemuit, triſtiſque Deus, Lugebere nobis,
Lugebiſque alios, aderiſque dolentibus, inquit.
Tale nemus vates attraxerat: inque ferarum
Concilio medius, turbæ volucrumque ſedebat.
Ut ſatis impulſas tentavit pollice chordas;
Et ſenſit varios, quamvis diverſa ſonarent,

Con-

Concordare modos; hoc vocem carmine movit:
Ab Jove Muſa parens (cedunt Jovis omnia regno,)
Carmina noſtra move. Jovis eſt mihi ſæpe poteſtas
Dicta prius. cecini plectro graviore Gigantas,
Sparſaque Phlegræis victricia fulmina campis.
Nunc opus eſt leviore lyra: pueroſque canamus
Dilectos Superis: inconceſſiſque puellas
Ignibus attonitas meruiſſe libidine pœnam.
Rex Superum Phrygii quondam Ganymedis amore
Arſit: & inventum eſt aliquid, quod Jupiter eſſe,
Quam quod erat, mallet. nulla tamen alite verti
Dignatur; niſi quæ poſſit ſua fulmina ferre.
Nec mora: percuſſo mendacibus aere pennis
Abripit Iliaden, qui nunc quoque pocula miſcet,
Invitaque Jovi nectar Junone miniſtrat.
Te quoque, Amyclide, poſuiſſet in æthere Phœbus;
Triſtia ſi ſpatium ponendi fata dediſſent.
Qua licet, æternus tamen es: quotieſque repellit
Ver hiemem, Piſcique Aries ſuccedit aquoſo;
Tu toties oreris: viridique in ceſpite flores.
Te meus ante alios genitor dilexit: & orbis
In medio poſiti caruerunt præſide Delphi;
Dum Deus Eurotan, immunitamque frequentat
Sparten; nec citharæ, nec ſunt in honore ſagittæ.
Immemor ipſe ſui non retia ferre recuſat;
Non tenuiſſe canes; non per juga montis iniqui
Iſſe comes: longaque alit aſſuetudine flammas.
Jamque fere medius Titan venientis & actæ
Noctis erat, ſpatioque pari diſtabat utrimque;
Corpora veſte levant, & ſucco pinguis olivi
Splendeſcunt, latique ineunt certamina diſci.
Quem prius aerias libratum Phœbus in auras
Miſit, & oppoſitas disjecit pondere nubes.
Recidit in ſolidam longo poſt tempore terram
Pondus: & exhibuit junctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actuſque cupidine ludi,
Tollere Tænarides orbem properabat: at illum
Dura repercuſſum ſubjecit in aera tellus
In vultus, Hyacinthe, tuos. expalluit æque,
Ac puer, ipſe Deus: collapſoſque excipit artus:
Et modo te refovet: modo triſtia vulnera ſiccat:
Nunc animam admotis fugientem ſuſtinet herbis.
Nil proſunt artes. erat immedicabile vulnus.
Ut ſi quis violas, riguove papaver in horto,
Liliaque infringat, fulvis hærentia virgis;
Marcida demittant ſubito caput illa gravatum;
Nec ſe ſuſtineant; ſpectentque cacumine terram.
Sic vultus moriens jacet; & defecta vigore
Ipſa ſibi eſt oneri cervix; humeroque recumbit.
Laberis, Oebalide, prima fraudate juventa,
Phœbus ait: videoque tuum mea crimina vulnus.
Tu dolor es, facinuſque meum. mea dextera leto
Inſcribenda tuo eſt. ego ſum tibi funeris auctor.
Quæ mea culpa tamen? niſi ſi luſiſſe, vocari
Culpa poteſt: niſi culpa poteſt, & amaſſe, vocari.
Atque utinam pro te vitam, tecumve liceret
Reddere! ſed quoniam fatali lege tenemur;
Semper eris mecum, memorique hærebis in ore.
Te lyra pulſa manu, te carmina noſtra ſonabunt:
Floſque novus ſcripto gemitus imitabere noſtros.
Tempus & illud erit; quo ſe fortiſſimus heros
Addat in hunc florem; folioque legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor, qui fuſus humi ſignaverat herbam,
Deſinit eſſe cruor: Tyrioque nitentior oſtro
Flos oritur; formamque capit, quam lilia: ſi non

Purpureus color huic, argenteus eſſet in illis.
Non ſatis hoc Phœbo eſt: (is enim fuit auctor honoris.)
Ipſe ſuos gemitus foliis inſcribit: & ai ai
Flos habet inſcriptum: funeſtaque littera ducta eſt.
Nec genuiſſe pudet Sparten Hyacinthon: honorque
Durat in hoc ævi: celebrandaque more priorum
Annua prælata redeunt Hyacinthia pompa.
At ſi forte roges fœcundam Amathunta metalli,
An genuiſſe velit Propœtidas; abnuat æque,
Atque illos, gemino quondam quibus aſpera cornu
Frons erat; unde etiam nomen traxere Ceraſtæ.
Ante fores horum ſtabat Jovis hoſpitis ara,
Lugubris ſceleris: quam ſi quis ſanguine tinctam
Advena vidiſſet; mactatos crederet illic
Lactentes vitulos, Amathuſiacaſve bidentes:
Hoſpes erat cæſus. ſacris offenſa nefandis,
Ipſa ſuas urbes, Ophiuſiaque arva parabat
Deſerere alma Venus. Sed quid loca grata, quid urbes
Peccavere meæ? quod crimen, dixit, in illis?
Exſilio pœnam potius gens impia pendat,
Vel nece; vel ſi quid medium mortiſque fugæque.
Idque quid eſſe poteſt, niſi verſæ pœna figuræ?
Dum dubitat, quo mutet eos; ad cornua vultum
Flexit: & admonita eſt hæc illis poſſe relinqui:
Grandiaque in torvos transformat membra juvencos.
Sunt tamen obſcœnæ Venerem Propœtides auſæ
Eſſe negare Deam: pro quo ſua numinis ira
Corpora cum forma primæ vulgaſſe feruntur.
Utque pudor ceſſit, ſanguiſque induruit oris,
In rigidum parvo ſilicem diſcrimine verſæ.
Quas quia Pygmalion ævum per crimen agentes
Viderat, offenſus vitiis, quæ plurima menti
Femineæ Natura dedit, ſine conjuge cælebs
Vivebat: thalamique diu conſorte carebat.
Interea niveum mira feliciter arte
Sculpit ebur; formamque dedit, qua femina naſci
Nulla poteſt: operiſque ſui concepit amorem.
Virginis eſt veræ facies; quam vivere credas:
Et, ſi non obſtet reverentia, velle moveri.
Ars adeo latet arte ſua. miratur, & haurit
Pectore Pygmalion ſimulati corporis ignes.
Sæpe manus operi tentantes admovet, an ſit
Corpus, an illud ebur: nec ebur tamen eſſe fatetur.
Oſcula dat, reddique putat: loquiturque; tenetque:
Et credit tactis digitos inſidere membris:
Et metuit, preſſos veniat ne livor in artus.
Et modo blanditias adhibet: modo grata puellis
Munera fert illi conchas, tereteſque lapillos,
Et parvas volucres, & flores mille colorum,
Liliaque, pictaſque pilas, & ab arbore lapſas
Heliadum lacrimas. ornat quoque veſtibus artus:
Dat digitis gemmas; dat longa monilia collo.
Aure leves baccæ, redimicula pectore pendent.
Cuncta decent: nec nuda minus formoſa videtur.
Collocat hanc ſtratis concha Sidonide tinctis:
Appellatque tori ſociam: acclinataque colla
Mollibus in plumis, tamquam ſenſura, reponit.
Feſta dies Veneri, tota celeberrima Cypro,
Venerat; & pandis inductæ cornibus aurum
Conciderant ictæ nivea cervice juvencæ,
Thuraque fumabant: cum munere functus ad aras
Conſtitit; & timide, Si Di dare cuncta poteſtis;
Sit conjux opto, non auſus, eburnea virgo,
Dicere Pygmalion, ſimilis mea, dixit, eburneæ.
Senſit, ut ipſa ſuis aderat Venus aurea feſtis,
Vota quid illa velint: & amici numinis omen

Flamma

Flamma ter accenſa eſt; apicemque per aera duxit.
Ut rediit, ſimulacra ſuæ petit ille puellæ:
Incumbenſque toro dedit oſcula. viſa tepere eſt.
Admovet os iterum: manibus quoque pectora tentat.
Tentatum molleſcit ebur: poſitoque rigore
Subſidit digitis, ceditque: ut Hymettia ſole
Cera remolleſcit, tractataque pollice multas
Flectitur in facies, ipſoque fit utilis uſu.
Dum ſtupet; & timide gaudet; fallique veretur;
Rurſus amans, rurſuſque manu ſua vota retractat.
Corpus erat: ſaliunt tentatæ pollice venæ.
Tum vero Paphius pleniſſima concipit heros
Verba; quibus Veneri grates agat: oraque tandem
Ore ſuo non falſa premit: dataque oſcula virgo
Senſit, & erubuit: timidumque ad limina lumen
Attollens, pariter cum cælo vidit amantem.
Conjugio, quod fecit, adeſt Dea. jamque coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphon genuit: de quo tenet inſula nomen.
Editus hac ille eſt, qui, ſi ſine prole fuiſſet,
Inter felices Cinyras potuiſſet haberi.
Dira canam. procul hinc natæ, procul eſte parentes:
Aut, mea ſi veſtras mulcebunt carmina mentes,
Deſit in hac mihi parte fides; nec credite factum:
Vel, ſi credetis, facti quoque credite pœnam.
Si tamen admiſſum ſinit hoc Natura videri;
Gentibus Iſmariis, & noſtro gratulor orbi:
Gratulor huic terræ, quod abeſt regionibus illis,
Quæ tantum genuere nefas. ſit dives amomo,
Cinnamaque, coſtumque ſuam, ſudataque ligno
Thura ferat, floreſque alios Panchaia tellus;
Dum ferat & Myrrham. tanti nova non fuit arbos.
Ipſe negat nocuiſſe tibi ſua tela Cupido,
Myrrha: faceſque ſuas a crimine vindicat iſto.
Stipite te Stygio tumidiſque adflavit Echidnis
E tribus una ſoror. ſcelus eſt odiſſe parentem:
Hic amor eſt odio majus ſcelus. undique lecti
Te cupiunt proceres; totoque Oriente juventus
Ad thalami certamen adeſt. ex omnibus unum
Elige, Myrrha, tibi; dum ne ſit in omnibus unus.
Illa quidem ſentit; fœdoque repugnat amori:
Et ſecum, Quo mente feror? quid molior? inquit.
Di, precor, & Pietas, ſacrataque jura parentum,
Hoc prohibete nefas: ſcelerique reſiſtite tanto;
Si tamen hoc ſcelus eſt. ſed enim damnare negatur
Hanc Venerem pietas: coeuntque animalia nullo
Cetera delectu. nec habetur turpe juvencæ
Ferre patrem tergo: fit equo ſua filia conjux;
Quaſque creavit, init pecudes, caper: ipſaque cujus
Semine concepta eſt, ex illo concipit ales.
Felices, quibus iſta licent! humana malignas
Cura dedit leges: & quod Natura remittit,
Invida jura negant. gentes tamen eſſe feruntur,
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Jungitur; & pietas geminato creſcit amore.
Me miſeram, quod non naſci mihi contigit illic,
Fortunaque loci lædor! quid in iſta revolvor?
Spes interdictæ diſcedite. dignus amari
Ille, ſed ut pater, eſt. ergo ſi filia magni
Non eſſem Cinyræ; Cinyræ concumbere poſſem.
Nunc quia tam meus eſt, non eſt meus; ipſaque damno
Eſt mihi proximitas. aliena potentior eſſem.
Ire libet procul hinc, patrioſque relinquere fines,
Dum ſcelus effugiam. retinet malus error amantem;
Ut præſens ſpectem Cinyram; tangamque, loquarque,
Oſculaque admoveam, ſi nil conceditur ultra.
Ultra autem ſperare aliquid potes, impia virgo?
Nec, quot confundas & jura & nomina, ſentis?
Tune eris & matris pellex, & adultera patris?
Tune ſoror gnati, genitrixque vocabere fratris?
Nec metues atro crinitas angue ſorores,
Quas facibus ſævis oculos atque ora petentes
Noxia corda vident? at tu, dum corpore non es
Paſſa, nefas animo ne concipe: neve potentis
Concubitu vetito Naturæ pollue fœdus.
Velle puta: res ipſa vetat. pius ille, memorque
Juris. & o vellem ſimilis furor eſſet in illo!
Dixerat: at Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit, ſcitatur ab ipſa,
Nominibus dictis, cujus velit eſſe mariti.
Illa ſilet primo: patriiſque in vultibus hærens,
Æſtuat: & tepido ſuffundit lumina rore.
Virginei Cinyras hæc credens eſſe timoris,
Flere vetat; ſiccatque genas; atque oſcula jungit.
Myrrha datis nimium gaudet: conſultaque, qualem
Optet habere virum; Similem tibi, dixit. at ille
Non intellectam vocem collaudat; &, Eſto
Tam pia ſemper, ait. pietatis nomine dicto,
Demiſit vultus, ſceleris ſibi conſcia, virgo.
Noctis erat medium, curaſque, & pectora ſomnus
Solverat. at virgo Cinyreia pervigil igni
Carpitur indomito; furioſaque vota retractat.
Et modo deſperat; modo vult tentare: pudetque,
Et cupit; &, quod agat, non invenit. utque ſecuri
Saucia trabs ingens, ubi plaga noviſſima reſtat,
Quo cadat, in dubio eſt; omnique a parte timetur.
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc levis, atque illuc; momentaque ſumit utroque.
Nec modus aut requies, niſi mors, reperitur amoris.
Mors placet. erigitur: laqueoque innectere fauces
Deſtinat: &, zona ſummo de poſte revincta,
Care vale Cinyra, cauſſamque intellige mortis,
Dixit: & aptabat pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Perveniſſe ferunt, limen ſervantis alumnæ.
Surgit anus, reſeratque fores: mortiſque paratæ
Inſtrumenta videns, ſpatio conclamat eodem,
Seque ferit, ſcinditque ſinus, ereptaque collo
Vincula dilaniat. tum denique flere vacavit;
Tum dare complexus, laqueique requirere cauſſam.
Muta ſilet virgo, terramque immota tuetur:
Et deprenſa dolet tardæ conamina mortis.
Inſtat anus; canoſque ſuos, & inania nudans
Ubera, per cunas alimentaque prima precatur,
Ut ſibi committat, quidquid dolet. illa rogantem
Averſata gemit. certa eſt exquirere nutrix:
Nec ſolam ſpondere fidem. Dic, inquit; opemque
Me ſine ferre tibi. non eſt mea pigra ſenectus.
Seu furor eſt; habeo quæ carmine ſanet, & herbis.
Sive aliquis nocuit; magico luſtrabere ritu.
Sive eſt ira Deum, ſacris placabilis ira.
Quid rear ulterius? certe fortuna domuſque
Soſpes, & in curſu eſt: vivunt genitrixque, paterque.
Myrrha, patre audito, ſuſpiria duxit ab imo
Pectore. nec nutrix etiamnum concipit ullum
Mente nefas: aliquemque tamen præſentit amorem.
Propoſitique tenax, quodcumque ſit, orat, ut ipſi
Indicet: & gremio lacrimantem tollit anili:
Atque ita complectens infirmis colla lacertis,
Senſimus, inquit; amas: & in hoc mea (pone timorem)
Sedulitas erit apta tibi: nec ſentiet umquam
Hoc pater. exſiluit gremio furibunda, torumque

Ore

Ore premens, Diſcede, precor; miſeroque pudori
Parce, ait. inſtanti, Diſcede, aut deſine, dixit,
Quærere quid doleam. ſcelus eſt, quod ſcire laboras.
Horret anus; tremulaſque manus annisque metuque
Tendit: & ante pedes ſupplex procumbit alumnæ.
Et modo blanditur; modo, ſi non conſcia fiat,
Terret: & indicium laquei, cœptæque minatur
Mortis: & officium commiſſo ſpondet amori.
Extulit illa caput, lacrimiſque implevit obortis
Pectora nutricis: conataque ſæpe fateri,
Sæpe tenet vocem: pudibundaque veſtibus ora
Texit: &, O, dixit, felicem conjuge matrem!
Hactenus: & gemuit. gelidos nutricis in artus,
Oſſaque (ſenſit enim) penetrat tremor: albaque toto
Vertice canities rigidis ſtetit hirta capillis.
Multaque, ut excuteret diros, ſi poſſet, amores,
Addidit. at virgo ſcit ſe non falſa moneri,
Certa mori tamen eſt; ſi non potiatur amato.
Vive, ait hæc; potiere tuo; non auſa, parente,
Dicere, conticuit: promiſſaque numine firmat.
Feſta piæ Cereris celebrabant annua matres
Illa, quibus nivea velatæ corpora veſte
Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuarum:
Perque novem noctes Venerem tactuſque viriles
In vetitis numerant. turba Cenchreis in illa
Regis abeſt conjux: arcanaque ſacra frequentat.
Ergo legitima vacuus dum conjuge lectus;
Nacta gravem vino Cinyram male ſedula nutrix,
Nomine mentito, veros exponit amores:
Et faciem laudat. quæſitis virginis annis,
Par, ait, eſt Myrrhæ: quam poſtquam adducere juſſa eſt,
Utque domum rediit, Gaude mea, dixit, alumna:
Vicimus. infelix non toto corpore ſentit
Lætitiam virgo; præſagaque pectora mœrent.
Sed tamen & gaudet. tanta eſt diſcordia mentis.
Tempus erat quo cuncta ſilent; interque Triones
Flexerat obliquo plauſtrum temone Bootes.
Ad facinus venit illa ſuum. fugit aurea cælo
Luna; tegunt nigræ latitantia ſidera nubes;
Nox caret igne ſuo. primos tegis, Icare, vultus;
Erigoneque pio ſacrata parentis amore.
Ter pedis offenſi ſigno eſt revocata: ter omen
Funereus bubo letali carmine fecit.
It tamen: & tenebræ minuunt, noxque atra pudorem,
Nutriciſque manum læva tenet; altera motu
Cæcum iter explorat. thalami jam limina tangit;
Jamque fores aperit; jam ducitur intus: at illi
Poplite ſucciduo genua intremuere; fugitque
Et color, & ſanguis: animuſque relinquit euntem.
Quoque ſuo propior ſceleri, magis horret, & auſi
Pœnitet; & vellet non cognita poſſe reverti.
Cunctantem longæva manu deducit: & alto
Admotam lecto cum traderet, Accipe, dixit;
Iſta tua eſt, Cinyra. devotaque corpora junxit.
Accipit obſcœno genitor ſua viſcera lecto;
Virgineoſque metus levat; hortaturque timentem.
Forſitan ætatis quoque nomine, Filia, dicat:
Dicat & illa, Pater; ſceleri ne nomina deſint.
Plena patris thalamis excedit: & impia diro
Semina fert utero; conceptaque crimina portat.
Poſtera nox facinus geminat. nec finis in illa eſt.
Cum tandem Cinyras, avidus cognoſcere amantem
Poſt tot concubitus, illato lumine vidit
Et ſcelus, & natam. verbiſque dolore retentis,
Pendenti nitidum vagina deripit enſem.
Myrrha fugit, tenebris & cæcæ munere noctis
Intercepta neci: latoſque vagata per agros,
Palmiferos Arabas, Panchæaque rura relinquit.
Perque novem erravit redeuntis cornua Lunæ;
Cum tandem terra requievit feſſa Sabæa.
Vixque uteri portabat onus. tum neſcia voti,
Atque inter mortiſque metus, & tædia vitæ,
Eſt tales complexa preces. O ſi qua patetis
Numina confeſſis; merui, nec triſte recuſo
Supplicium. ſed, ne violem vivoſque ſuperſtes,
Mortuaque exſtinctos, ambobus pellite regnis:
Mutatæque mihi vitamque necemque negate.
Numen confeſſis aliquod patet. ultima certe
Vota ſuos habuere Deos: nam crura loquentis
Terra ſupervenit; ruptoſque obliqua per ungues
Porrigitur radix longi firmamina trunci:
Oſſaque robur agunt: mediaque manente medulla
Sanguis it in ſuccos; in magnos brachia ramos;
In parvos digiti: duratur cortice pellis.
Jamque gravem creſcens uterum perſtrinxerat arbor;
Pectoraque obruerat; collumque operire parabat;
Non tulit illa moram: venientique obvia ligno
Subſedit: merſitque ſuos in cortice vultus.
Quæ, quamquam amiſit veteres cum corpore ſenſus,
Flet tamen: & tepidæ manant ex arbore guttæ.
Eſt honor & lacrimis: ſtillataque cortice Myrrha
Nomen herile tenet, nullique tacebitur ævo.
At male conceptus ſub robore creverat infans:
Quærebatque viam; qua ſe, genitrice relicta,
Exſereret. media gravidus tumet arbore venter.
Tendit onus matrem: nec habent ſua verba dolores:
Nec Lucina poteſt parientis voce vocari.
Nitenti tamen eſt ſimilis; curvataque crebros
Dat gemitus arbor: lacrimiſque cadentibus humet.
Conſtitit ad ramos mitis Lucina dolentes:
Admovitque manus: & verba puerpera dixit.
Arbor agit rimas: & fiſſa cortice vivum
Reddit onus; vagitque puer: quem mollibus herbis
Naides impoſitum lacrimis unxere parentis.
Laudaret faciem Livor quoque. qualia namque
Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum,
Talis erat. ſed, ne faciat diſcrimina cultus,
Aut huic adde leves, aut illis deme pharetras.
Labitur occulte, fallitque volatilis ætas:
Et nihil eſt annis velocius. ille ſorore
Natus avoque ſuo, qui conditus arbore nuper,
Nuper erat genitus; modo formoſiſſimus infans;
Jam juvenis, jam vir, jam ſe formoſior ipſo eſt:
Jam placet & Veneri, matriſque ulciſcitur ignes.
Namque pharetratus dum dat puer oſcula matri,
Inſcius exſtanti deſtrinxit arundine pectus.
Læſa manu natum Dea reppulit, altius actum
Vulnus erat ſpecie: primoque fefellerat ipſam.
Capta viri forma non jam Cythereia curat
Littora: non alto repetit Paphon æquore cinctam,
Piſcoſamque Cnidon, gravidamve Amathunta metalli,
Abſtinet & cælo: cælo præfertur Adonis.
Hunc tenet: huic comes eſt: aſſuetaque ſemper in umbra
Indulgere ſibi, formamque augere colendo,
Per juga, per ſilvas, dumoſaque ſaxa vagatur
Nuda genu, veſtem ritu ſuccincta Dianæ,
Hortaturque canes; tutæque animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celſum in cornua cervum,
Aut agitat damas: a fortibus abſtinet apris.
Raptoreſque lupos, armatoſque unguibus urſos
Vitat, & armenti ſaturatos cæde leones.
Te quoque, ut hos timeas (ſi quid prodeſſe monendo
Poſſit,

Poſſit), Adoni, monet. Fortiſque fugacibus eſto,
Inquit: in audaces non eſt audacia tuta.
Parce meo, juvenis, temerarius eſſe periclo:
Neve feras, quibus arma dedit Natura, laceſſe:
Stet mihi ne magno tua gloria. non movet ætas,
Nec facies, nec quæ Venerem movere, leones,
Setigeroſque ſues, oculoſque, animoſque ferarum.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri;
Impetus eſt fulvis & vaſta leonibus ira:
Inviſumque mihi genus eſt. Quæ cauſſa, roganti;
Dicam, ait; & veteris monſtrum mirabere culpæ.
Sed labor inſolitus jam me laſſavit: & ecce
Opportuna ſua blanditur populus umbra:
Datque torum ceſpes. libet hac requieſcere tecum,
Et requievit, humo: preſſitque & gramen, & ipſum.
Inque ſinu juvenis poſita cervice renidens
Sic ait: ac mediis interſerit oſcula verbis.
Forſitan audieris aliquam certamine curſus
Veloces ſuperaſſe viros. non fabula rumor
Ille fuit: ſuperabat enim. nec dicere poſſes,
Laude pedum, formæne bono præſtantior eſſet.
Scitanti Deus huic de conjuge, Conjuge, dixit,
Nil opus eſt, Atalanta, tibi. fuge conjugis uſum.
Nec tamen effugies: teque ipſa viva carebis.
Territa ſorte Dei per opacas innuba ſilvas
Vivit: & inſtantem turbam violenta procorum
Conditione fugat: Nec ſum potiunda, niſi, inquit,
Victa prius curſu. pedibus contendite mecum.
Præmia veloci conjux thalamique dabuntur;
Mors pretium tardis. ea lex certaminis eſto.
Illa quidem immitis: ſed tanta potentia formæ eſt.
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes curſus ſpectator iniqui:
Et, Petitur cuiquam per tanta pericula conjux?
Dixerat: ac nimios juvenum damnarat amores.
Ut faciem, & poſito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, ſi femina fias;
Obſtupuit: tollenſque manus, Ignoſcite, dixit,
Quos modo culpavi: nondum mihi præmia nota,
Quæ peteretis, erant. laudando concipit ignem;
Et, ne quis juvenum currat velocius, optat:
Invidiaque timet. Sed cur certaminis hujus
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit.
Audentes Deus ipſe juvat. dum talia ſecum
Exigit Hippomenes; paſſu volat alite virgo.
Quæ quamquam Scythica non ſecius ire ſagitta
Aonio viſa eſt juveni; tamen ille decorem
Miratur magis: & curſus facit ipſe decorem.
Aura refert oblata citis talaria plantis:
Tergaque jactantur crines per eburnea, quæque
Poplitibus ſuberant picto genualia limbo:
Inque puellari corpus candore ruborem
Traxerat. haud aliter, quam cum ſuper atria velum
Candida purpureum ſimilatas inficit umbras.
Dum notat hæc hoſpes; decurſa noviſſima meta eſt:
Et tegitur feſta victrix Atalanta corona.
Dant gemitum victi; penduntque ex fœdere pœnas.
Non tamen eventu juvenum deterritus horum
Conſtitit in medio; vultuque in virgine fixo,
Quid facilem titulum ſuperando quæris inertes?
Mecum confer, ait. ſeu me fortuna potentem
Fecerit; a tanto non indignabere vinci.
Namque mihi genitor Megareus, Oncheſtius illi;
Eſt Neptunus avus; pronepos ego regis aquarum:
Nec virtus citra genus eſt. ſeu vincar, habebis
Hippomene victo magnum & memorabile nomen.
Talia dicentem molli Schœneia vultu
Aſpicit: & dubitat, ſuperari an vincere malit.
Atque ita; Quis Deus hunc formoſis, inquit, iniquus
Perdere vult? caræque jubet diſcrimine vitæ
Conjugium petere hoc? non ſum me judice tanti.
Nec forma tangor. poteram tamen hac quoque tangi.
Sed quod adhuc puer eſt. non me movet ipſe, ſed ætas.
Quid, quod ineſt virtus, & mens interrita leti?
Quid, quod ab æquorea numeratur origine quartus?
Quid, quod amat, tantique putat connubia noſtra,
Ut pereat; ſi me Fors illi dura negarit?
Dum licet, hoſpes, abi; thalamoſque relinque cruentos.
Conjugium crudele meum eſt. tibi nubere nulla
Nolet: & optari potes a ſapiente puella.
Cur tamen eſt mihi cura tui, tot jam ante peremtis?
Viderit: intereat: quoniam tot cæde procorum
Admonitus non eſt; agiturque in tædia vitæ.
Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum?
Indignamque necem pretium patietur amoris?
Non erit invidiæ victoria noſtra ferendæ.
Sed non culpa mea eſt. utinam deſiſtere velles?
Aut, quoniam es demens, utinam velocior eſſes!
At quam virgineus puerili vultus in ore eſt!
Ah, miſer Hippomene, nollem tibi viſa fuiſſem!
Vivere dignus eras. quod ſi felicior eſſem;
Nec mihi conjugium fata importuna negarent;
Unus eras, cum quo ſociare cubilia poſſem.
Dixerat: utque rudis, primoque Cupidine tacta,
Quid facit ignorans, amat, & non ſentit amorem.
Jam ſolitos poſcunt curſus populuſque paterque;
Cum me ſollicita proles Neptunia voce
Invocat Hippomenes. Cythereia comprecor, auſis
Adſit, ait, noſtris; & quos dedit, adjuvet ignes.
Detulit aura preces ad me non invida blandas:
Motaque ſum, fateor. nec opis mora longa dabatur.
Eſt ager, indigenæ Tamaſenum nomine dicunt;
Telluris Cypriæ pars optima: quem mihi priſci
Sacravere ſenes: templiſque accedere dotem
Hanc juſſere meis. medio nitet arbor in arvo;
Fulva comam, fulvo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria forte mea veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu: nullique videnda, niſi ipſi,
Hippomenen adii; docuique, quis uſus in illis.
Signa tubæ dederant; cum carcere pronus uterque
Emicat, & ſummam celeri pede libat arenam.
Poſſe putes illos ſicco freta radere paſſu,
Et ſegetis canæ ſtantes percurrere ariſtas.
Adjiciunt animos juveni clamorque favorque,
Verbaque dicentum, Nunc, nunc incumbere tempus,
Hippomene: propera. nunc viribus utere totis.
Pelle moram: vinces. dubium Megareius heros
Gaudeat, an virgo magis his Schœneia dictis.
O quoties, cum jam poſſet tranſire, morata eſt:
Spectatoſque diu vultus invita reliquit!
Aridus e laſſo veniebat anhelitus ore:
Metaque erat longe. tum denique de tribus unum
Fœtibus arboreis proles Neptunia miſit.
Obſtupuit virgo; nitidique cupidine pomi
Declinat curſus; aurumque volubile tollit.
Præterit Hippomenes. reſonant ſpectacula plauſu.
Illa moram celeri, ceſſataque tempora curſu
Corrigit: atque iterum juvenem poſt terga relinquit.
Et rurſus pomi jactu remorata ſecundi,
Conſequitur tranſitque virum. pars ultima curſus
Reſtabat: Nunc, inquit, ades, Dea muneris auctor:
Inque latus campi, quo tardius illa rediret,

Jecit ab obliquo nitidum juveniliter aurum.
An peteret, virgo viſa eſt dubitare: coegi
Tollere; & adjeci ſublato pondera malo:
Impediique oneris pariter gravitate moraque.
Neve meus ſermo curſu ſit tardior illo;
Præterita eſt virgo: duxit ſua præmia victor.
Dignane, cui grates ageret, cui thuris honorem
Ferret, Adoni, fui? nec grates immemor egit:
Nec mihi thura dedit. ſubitam convertor in iram:
Contemnique dolens, ne ſim ſpernenda futuris,
Exemplo caveo: meque ipſam exhortor in ambos.
Templa Deum Matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto, nemoroſis abdita ſilvis
Tranſibant: & iter longum requieſcere ſuaſit.
Illic concubitûs intempeſtiva cupido
Occupat Hippomenen, a numine concita noſtro.
Luminis exigui fuerat prope templa receſſus,
Speluncæ ſimilis, nativo pumice tectus;
Relligione ſacer priſca: quo multa ſacerdos
Lignea contulerat veterum ſimulacra Deorum.
Hunc init; & vetito temerat ſacraria probro.
Sacra retorſerunt oculos: turritaque Mater,
An Stygia fontes, dubitavit, mergeret unda.
Pœna levis viſa eſt. ergo modo lævia fulvæ
Colla jubæ velant: digiti curvantur in ungues:
Ex humeris armi fiunt: in pectora totum
Pondus abit: ſummæ cauda verruntur arenæ.
Iram vultus habet: pro verbis murmura reddunt:
Pro thalamis celebrant ſilvas: aliiſque timendi
Dente premunt domito Cybeleia fræna leones.
Hos tu, care mihi, cumque his genus omne ferarum,
Quæ non terga fugæ, ſed pugnæ pectora præbent,
Effuge: ne virtus tua ſit damnoſa duobus.
  Illa quidem monuit: junctiſque per aera cycnis
Carpit iter: ſed ſtat monitis contraria virtus.
Forte ſuem latebris veſtigia certa ſecuti
Excivere canes; ſilviſque exire parantem
Fixerat obliquo juvenis Cinyreius ictu.
Protinus excuſſit pando venabula roſtro,
Sanguine tincta ſuo: trepidumque, & tuta petentem
Trux aper inſequitur: totoſque ſub inguine dentes
Abdidit; & fulva moribundum ſtravit arena.
Vecta levi curru medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
Agnovit longe gemitum morientis: & albas
Flexit aves illuc. utque æthere vidit ab alto
Exanimem, inque ſuo jactantem ſanguine corpus;
Deſiluit; pariterque ſinus, pariterque capillos
Rupit; & indignis percuſſit pectora palmis.
Queſtaque cum fatis, At non tamen omnia veſtri
Juris erunt, inquit. luctus monumenta manebunt
Semper, Adoni, mei: repetitaque mortis imago
Annua plangoris peraget ſimulamina noſtri.
At cruor in florem mutabitur. an tibi quondam
Femineos artus in olentes vertere menthas,
Perſephone, licuit? nobis Cinyreius heros
Invidiæ mutatus erit? ſic fata, cruorem
Nectare odorato ſpargit: qui tactus ab illo
Intumuit; ſic, ut pluvio perlucida cælo
Surgere bulla ſolet. nec plena longior hora
Facta mora eſt; cum flos e ſanguine concolor ortus.
Qualem, quæ lento celant ſub cortice granum,
Punica ferre ſolent: brevis eſt tamen uſus in illo.
Namque male hærentem, & nimia levitate caducum
Excutiunt iidem, qui præſtant nomina, venti.

METAMORPHOSEON

LIBER XI.

CArmine dum tali ſilvas, animoſque ferarum
Threicius vates, & ſaxa ſequentia ducit;
Ecce nurus Ciconum tectæ lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea percuſſis ſociantem carmina nervis.
E quibus una, levem jactato crine per auram,
En, ait, en hic eſt noſtri contemtor: & haſtam
Vatis Apollinei vocalia miſit in ora.
Quæ foliis præſuta notam ſine vulnere fecit.
Alterius telum lapis eſt: qui miſſus, in ipſo
Aere concentu victus vociſque lyræque eſt;
Ac veluti ſupplex pro tam furialibus auſis,
Ante pedes jacuit. ſed enim temeraria creſcunt
Bella: moduſque abiit: inſanaque regnat Erynnis.
Cunctaque tela forent cantu mollita: ſed ingens
Clamor, & inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaque, plauſuſque, & Bacchei ululatus
Obſtrepuere ſono citharæ. tum denique ſaxa
Non exauditi rubuerunt ſanguine vatis.
Ac primum attonitas etiamnum voce canentis
Innumeras volucres, angueſque, agmenque ferarum,
Mænades Orphei titulum rapuere theatri:
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris:
Et coeunt, ut aves; ſi quando luce vagantem
Noctis avem cernunt: ſtructoque utrimque theatro
Ceu matutina cervus periturus arena,
Præda canum eſt: vatemque petunt; & fronde virenti
Conjiciunt thyrſos, non hæc in munera factos.
Hæ glebas, illæ dereptos arbore ramos,
Pars torquent ſilices. neu deſint tela furori;
Forte boves preſſo ſubigebant vomere terram:
Nec procul hinc multo fructum ſudore parantes
Dura lacertoſi fodiebant arva coloni.
Agmine qui viſo fugiunt, operiſque relinquunt
Arma ſui: vacuoſque jacent diſperſa per agros
Sarculaque, raſtrique graves, longique ligones.
Quæ poſtquam rapuere feræ, cornuque minaci
Divellere boves; ad vatis fata recurrunt:
Tendentemque manus, atque illo tempore primum
Irrita dicentem, nec quidquam voce moventem,
Sacrilegæ perimunt. perque os (pro Jupiter!) illud
Auditum ſaxis, intellectumque ferarum
Senſibus, in ventos anima exhalata receſſit.
Te mœſtæ volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi ſilices, tua carmina ſæpe ſecutæ
Fleverunt ſilvæ: poſitis te frondibus arbos
Tonſa comam luxit: lacrimis quoque flumina dicunt
Increviſſe ſuis: obſcuraque carbaſa pullo
Naides & Dryades, paſſoſque habuere capillos.
Membra jacent diverſa locis. caput, Hebre, lyramque
Excipis; & (mirum) medio dum labitur amne,
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis: reſpondent flebile ripæ.
Jamque mare invectæ flumen populare relinquunt;
Et Methymnææ potiuntur litore Lesbi.
Hic ferus expoſitum peregrinis anguis arenis
Os petit, & ſparſos ſtillanti rore capillos.
Tandem Phœbus adeſt; morſuſque inferre parantem
Arcet; & in lapidem rictus ſerpentis apertos
Congelat; & patulos (ut erant) indurat hiatus.
Umbra ſubit terras: &, quæ loca viderat ante,
Cuncta recognoſcit. quærenſque per arva piorum
Invenit

Invenit Eurydicen, cupidiſque amplectitur ulnis.
Hic modo conjunctis ſpatiantur paſſibus ambo:
Nunc præcedentem ſequitur, nunc prævius anteit:
Eurydicenque ſuam jam tuto reſpicit Orpheus.
 Non impune tamen ſcelus hoc ſinit eſſe Lyæus:
Amiſſoque dolens ſacrorum vate ſuorum,
Protinus in ſilvis matres Edonidas omnes,
Quæ fecere nefas, torta radice ligavit.
Quippe pedum digitos, in quantum quæque ſecuta eſt,
Traxit: & in ſolidam detruſit acumine terram.
Utque ſuum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus ubi commiſit volucris, ſenſitque teneri;
Plangitur, ac trepidans adſtringit vincula motu:
Sic, ut quæque ſolo defixa cohæſerat harum,
Externata fugam fruſtra tentabat. at illam
Lenta tenet radix, exſultantemque coercet.
Dumque ubi ſint digiti, dum pes ubi quærit, & ungues,
Aſpicit in teretes lignum ſuccedere ſuras.
Et conata femur mœrenti plangere dextra;
Robora percuſſit: pectus quoque robora fiunt;
Robora ſunt humeri. porrectaque brachia veros
Eſſe putes ramos; & non fallare putando.
Nec ſatis hoc Baccho eſt. ipſos quoque deſerit agros:
Cumque choro meliore, ſui vineta Tymoli,
Pactolonque petit: quamvis non aureus illo
Tempore, nec caris erat invidioſus arenis.
Hunc aſſueta cohors Satyri, Bacchæque frequentant:
At Silenus abeſt. titubantem annisque meroque
Ruricolæ cepere Phryges: vinctumque coronis
Ad regem traxere Midan: cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.
Qui ſimul agnovit ſocium comitemque ſacrorum,
Hoſpitis adventu feſtum genialiter egit
Per bis quinque dies, & junctas ordine noctes.
Et jam ſtellarum ſublime coegerat agmen
Lucifer undecimus, Lydos cum lætus in agros
Rex venit; & juveni Silenum reddit alumno.
Huic Deus optandi gratum, ſed inutile, fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille male uſurus donis, ait, Effice, quidquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.
Annuit optatis: nocituraque munera ſolvit
Liber; & indoluit, quod non meliora petiſſet.
Lætus abit; gaudetque malo Berecynthius heros:
Pollicitamque fidem tangendo ſingula tentat.
Vixque ſibi credens, non alta fronde virentem
Ilice detraxit virgam: virga aurea facta eſt.
Tollit humo ſaxum: ſaxum quoque palluit auro.
Contigit & glebam: contactu gleba potenti
Maſſa fit. arentes Cereris decerpſit ariſtas:
Aurea meſſis erat. demtum tenet arbore pomum:
Heſperidas donaſſe putes. ſi poſtibus altis
Admovit digitos: poſtes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
Unda fluens palmis Danaen eludere poſſet.
Vix ſpes ipſe ſuas animo capit, aurea fingens
Omnia. gaudenti menſas poſuere miniſtri,
Exſtructas dapibus, nec toſtæ frugis egentes.
Tum vero, ſive ulla ſua Cerealia dextra
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant.
Sive dapes avido convellere dente parabat,
Lamina fulva dapes admoto dente nitebant.
Miſcuerat puris auctorem muneris undis,
Fuſile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali, diveſque, miſerque
Effugere optat opes: &, quæ modo voverat, odit.
Copia nulla famem relevat: ſitis arida guttur
Urit, & inviſo meritus torquetur ab auro.
Ad cælumque manus, & ſplendida brachia tollens,
Da veniam, Lenæe pater; peccavimus, inquit,
Sed miſerere, precor, ſpecioſoque eripe damno.
Mite Deum numen Bacchus peccaſſe fatentem
Reſtituit, pactamque fidem data munera ſolvit.
Neve male optato maneas circumlitus auro,
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem;
Perque jugum montis labentibus obvius undis
Carpe viam; donec venias ad fluminis ortus.
Spumiferoque tuum fonti, qua plurimus exit,
Subde caput: corpuſque ſimul, ſimul elue crimen.
Rex juſſæ ſuccedit aquæ. vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore ceſſit in amnem.
Nunc quoque jam veteris percepto ſemine venæ
Arva rigent, auro madidis pallentia glebis.
 Ille, peroſus opes, ſilvas & rura colebat,
Panaque montanis habitantem ſemper in antris.
Pingue ſed ingenium manſit: nocituraque, ut ante,
Rurſus erant domino ſtolidæ præcordia mentis.
Nam freta proſpiciens late riget arduus alto
Tmolus in adſcenſu: clivoque extentus utroque,
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæpis.
Pan ibi dum teneris jactat ſua carmina Nymphis,
Et leve cerata modulatur arundine carmen;
Auſus Apollineos præ ſe contemnere cantus,
Judice ſub Tmolo certamen venit ad impar.
Monte ſuo ſenior judex conſedit; & aures
Liberat arboribus. quercu coma cærula tantum
Cingitur; & pendent circum cava tempora glandes.
Iſque Deum pecoris ſpectans, In judice, dixit,
Nulla mora eſt. calamis agreſtibus inſonat ille:
Barbaricoque Midan (aderat nam forte canenti)
Carmine delinit. poſt hunc ſacer ora retorſit
Tmolus ad os Phœbi: vultum ſua ſilva ſecuta eſt.
Ille caput flavum lauro Parnaſſide vinctus,
Verrit humum Tyrio ſaturata murice palla:
Inſtructamque fidem gemmis & dentibus Indis
Suſtinet a læva: tenuit manus altera plectrum.
Artificis ſtatus ipſe fuit, tum ſtamina docto
Pollice ſollicitat: quorum dulcedine captus
Pana jubet Tmolus citharæ ſubmittere cannas.
Judicium ſanctique placet ſententia montis
Omnibus. arguitur tamen, atque injuſta vocatur
Unius ſermone Midæ. nec Delius aures
Humanam ſtolidas patitur retinere figuram;
Sed trahit in ſpatium, villiſque albentibus implet;
Inſtabileſque imo facit; & dat poſſe moveri.
Cetera ſunt hominis. partem damnatur in unam:
Induiturque aures lente gradientis aſelli.
 Ille quidem celat, turpique onerata pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed, ſolitus longos ferro reſecare capillos,
Viderat hoc famulus. qui, cum nec prodere viſum
Dedecus auderet, cupiens efferre ſub auras,
Nec poſſet reticere tamen, ſecedit; humumque
Effodit: &, domini quales aſpexerit aures,
Voce refert parva; terræque immurmurat hauſtæ.
Indiciumque ſuæ vocis tellure regeſta
Obruit; & ſcrobibus tacitus diſcedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi ſurgere lucus
Cœpit: & ut primum pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam. leni nam motus ab auſtro
Obruta verba refert; dominique coarguit aures.
 Ultus abit Tmolo; liquidumque per aera vectus

Anguſtum citra pontum Nepheleidos Helles
Laomedonteis Latoius adſtitit arvis.
Dextera Sigæi, Rhœtæi læva profundi
Ara Panomphæo vetus eſt ſacrata Tonanti'.
Inde novæ primum moliri mœnia Trojæ
Laomedonta videt: ſuſceptaque magna labore
Creſcere difficili; nec opes expoſcere parvas.
Cum tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam; Phrygioque tyranno
Ædificat muros, pacto pro mœnibus auro.
Stabat opus: pretium rex inficiatur; & addit
Perfidiæ cumulum falſis perjuria verbis.
Non impune feres, rector maris inquit: & omnes
Inclinavit aquas ad avaræ littora Trojæ.
Inque freti formam terras convertit; opeſque
Abſtulit agricolis; & fluctibus obruit arva.
Pœna neque hæc ſatis eſt: Regis quoque filia monſtro
Poſcitur æquoreo. quam dura ad ſaxa revinctam
Vindicat Alcides; promiſſaque munera dictos
Poſcit equos: tantique operis mercede negata,
Bis perjura capit ſuperatæ mœnia Trojæ.
Nec pars militiæ Telamon ſine honore receſſit:
Heſioneque data potitur. nam conjuge Peleus
Clarus erat Diva. nec avi magis ille ſuperbit
Nomine, quam ſoceri. ſiquidem Jovis eſſe nepoti
Contigit haud uni: conjux Dea contigit uni.
Namque ſenex Thetidi Proteus, Dea, dixerat, undæ,
Concipe: mater eris juveni, qui fortibus actis
Acta patris vincet; majorque vocabitur illo.
Ergo, ne quidquam mundus Jove majus haberet,
Quamvis haud tepidos ſub pectore ſenſerat ignes,
Jupiter æquoreæ Thetidis connubia vitat:
In ſuaque Æaciden ſuccedere vota nepotem
Juſſit; & amplexus in virginis ire marinæ.
Eſt ſinus Hæmoniæ curvos falcatus in arcus:
Brachia procurrunt. ubi, ſi foret altior unda,
Portus erat: ſummis inductum eſt æquor arenis.
Littus habet ſolidum, quod nec veſtigia ſervet;
Nec remoretur iter; nec opertum pendeat alga.
Myrtea ſilva ſubeſt bicoloribus obſita baccis.
Eſt ſpecus in medio; natura factus, an arte,
Ambiguum; magis arte tamen: quo ſæpe venire
Frænato delphine ſedens, Theti nuda, ſolebas.
Illic te Peleus, ut ſomno vincta jacebas,
Occupat: & quoniam precibus tentata repugnas;
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
Quod niſi veniſſes variatis ſæpe figuris
Ad ſolitas artes; auſo foret ille potitus.
Sed modo tu volucris: volucrem tamen ille tenebat;
Nunc gravis arbor eras: hærebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculoſæ tigridis: illa
Territus Æacides a corpore brachia ſolvit.
Inde Deos pelagi, vino ſuper æquora fuſo,
Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat.
Donec Carpathius medio de gurgite vates,
Æacide, dixit, thalamis potiere petitis.
Tu modo, cum gelido ſopita quieſcet in antro,
Ignaram laqueis vincloque innecte tenaci.
Nec te decipiat centum mentita figuras:
Sed preme quidquid erit: dum, quod fuit ante, reformet.
Dixerat hæc Proteus: & condidit æquore vultum;
Admiſitque ſuos in verba noviſſima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatoque tenebat
Heſperium temone fretum: cum pulcra relicto
Nereis ingreditur conſueta cubilia ponto.
Vix bene virgineos Peleus invaſerat artus;
Illa novat formas; donec ſua membra teneri
Sentit: & in partes diverſas brachia tendi.
Tum demum ingemuit: Neque, ait, ſine numine vincis:
Exhibita eſtque Thetis. confeſſam amplectitur heros,
Et potitur votis; ingentique implet Achille.
Felix & nato, felix & conjuge Peleus;
Et cui, ſi demas jugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant. fraterno ſanguine ſontem,
Expulſumque domo patria Trachinia tellus
Accipit. hic regnum ſine vi, ſine cæde, tenebat
Lucifero genitore ſatus, patriumque nitorem
Ore ferens Ceyx; illo qui tempore mœſtus,
Diſſimiliſque ſui, fratrem lugebat ademtum.
Quo poſtquam Æacides feſſus curaque viaque
Venit; & intravit paucis comitantibus urbem;
Quoſque greges pecorum, quæ ſecum armenta trahebat,
Haud procul a muris ſub opaca valle reliquit;
Copia cum facta eſt adeundi prima tyranni;
Velamenta manu prætendens ſupplice, qui ſit,
Quoque ſatus memorat. tantum ſua crimina celat.
Mentituſque fugæ cauſſam petit urbe vel agro
Se juvet. hunc contra placido Trachinius ore
Talibus alloquitur: Mediæ quoque commoda plebi
Noſtra patent, Peleu; nec inhoſpita regna tenemus.
Adjicis huic animo momenta potentia clarum
Nomen, avumque Jovem. nec tempora perde precando:
Quod petis, omne feres. tuaque hæc pro parte videto,
Qualiacumque vides. utinam meliora videres!
Et flebat. moveat quæ tantos cauſa dolores,
Peleuſque comiteſque rogant. quibus ille profatur:
Forſitan hanc volucrem, rapto quæ vivit, & omnes
Terret aves, ſemper pennas habuiſſe putetis.
Vir fuit: & tanta eſt animi conſtantia, quantum
Acer erat, belloque ferox, ad vimque paratus,
Nomine Dædalion; illo genitore creatus
Qui vocat Auroram, cæloque noviſſimus exit.
Culta mihi pax eſt; pacis mihi cura tenendæ,
Conjugiique fuit: fratri fera bella placebant.
Illius virtus reges, genteſque ſubegit:
Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas.
Nata erat huic Chione: quæ dotatiſſima forma
Mille procis placuit, bis ſeptem nubilis annis.
Forte revertentes Phœbus, Maiaque creatus,
Ille ſuis Delphis, hic vertice Cyllenæo,
Videre hanc pariter, pariter traxere calorem.
Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo;
Non tulit ille moras: virgaque movente ſoporem
Virginis os tangit. tactu jacet illa potenti:
Vimque Dei patitur. nox cælum ſparſerat aſtris;
Phœbus anum ſimulat; præceptaque gaudia ſumit.
Ut ſua maturus complevit tempora venter;
Alipedis de ſtirpe Dei verſuta propago
Naſcitur Autolycus, furtum ingenioſus ad omne:
Qui facere aſſuerat, patriæ non degener artis,
Candida de nigris, & de candentibus atra.
Naſcitur e Phœbo (namque eſt enixa gemellos)
Carmine vocali clarus, citharaque Philammon.
Quid peperiſſe duos, & Dis placuiſſe duobus;
Et forti genitore, & progenitore Tonanti
Eſſe ſatam prodeſt? an obeſt quoque gloria multis?
Obfuit huic certe. quæ ſe præferre Dianæ
Suſtinuit; faciemque Deæ culpavit. at illi
Ira ferox mota eſt: factiſque placebimus, inquit.
Nec mora; curvavit cornu: nervoque ſagittam
Impulit; & meritam trajecit arundine linguam.
Lingua tacet: nec vox tentataque verba ſequuntur:
Conan-

Conantemque loqui cum ſanguine vita reliquit.
Quem (miſera o pietas!) ego tum patruoque dolorem
Corde tuli, fratrique pio ſolatia dixi.
Quæ pater haud aliter, quam cautes murmura ponti,
Accipit: & natam delamentatur ademtam.
Ut vero ardentem vidit; quater impetus illi
In medios fuit ire rogos: quater inde repulſus
Concita membra fugæ mandat: ſimiliſque juvenco
Spicula crabronum preſſa cervice gerenti,
Qua via nulla, ruit. jam tum mihi currere viſus
Plus homine eſt: alaſque pedes ſumſiſſe putares.
Effugit ergo omnes; veloxque cupidine leti,
Vertice Parnaſſi potitur. miſeratus Apollo,
Cum ſe Dædalion ſaxo miſiſſet ab alto,
Fecit avem, & ſubitis pendentem ſuſtulit alis;
Oraque adunca dedit, curvos dedit unguibus hamos,
Virtutem antiquam, majores corpore vires.
Et nunc accipiter, nulli ſatis æquus, in omnes
Sævit aves; aliiſque dolens fit cauſſa dolendi.
Quæ dum Lucifero genitus miracula narrat
De conſorte ſuo; curſu feſtinus anhelo
Advolat armenti cuſtos Phoceus Anetor.
Heu Peleu, Peleu, magnæ tibi nuntius adſum
Cladis, ait! quodcumque ferat, jubet edere Peleus:
Pendet, & ipſe metu trepidat Trachinius heros
Ille refert: Feſſos ad littora curva juvencos
Appuleram, medio cum Sol altiſſimus orbe
Tantum reſpiceret, quantum ſupereſſe videret.
Parſque boum fulvis genua inclinarat arenis,
Latarumque jacens campos ſpectabat aquarum:
Pars gradibus tardis illuc errabat, & illuc:
Nant alii, celſoque exſtant ſuper æquora collo.
Templa mari ſubſunt, nec marmore clara, nec auro;
Sed trabibus denſis, lucoque umbroſa vetuſto:
Nereides Nereuſque tenent. hos navita templi
Edidit eſſe Deos dum retia littore ſiccat.
Juncta palus huic eſt denſis obſeſſa ſalictis,
Quam reſtagnantis fecit maris unda paludem.
Inde fragore gravi ſtrepitans loca proxima terret
Bellua vaſta lupus, ſilviſque paluſtribus exit,
Oblitus & ſpumis & ſpiſſo ſanguine rictus
Fulmineos; rubra ſuffuſus lumina flamma.
Qui, quamquam ſævit pariter rabieque fameque,
Acrior eſt rabie. neque enim jejunia curat
Cæde boum, diramque famem ſatiare, ſed omne
Vulnerat armentum, ſternitque hoſtiliter omne.
Pars quoque de nobis funeſto ſaucia morſu,
Dum defenſamus, leto eſt data. ſanguine littus,
Undaque prima rubent, demugitæque paludes.
Sed mora damnoſa eſt, nec res dubitare remittit.
Dum ſupereſt aliquid, cuncti coeamus, & arma,
Arma capeſſamus, conjunctaque tela feramus.
Dixerat agreſtis. nec Pelea damna movebant:
Sed memor admiſſi Nereida colligit orbam
Damna ſui inferias exſtincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violentaque ſumere tela
Rex jubet Oetæus; cum queis ſimul ipſe parabat
Ire. ſed Halcyone conjux excita tumultu
Proſilit, &, nondum totos ornata capillos,
Disjicit hos ipſos: colloque infuſa mariti;
Mittat ut auxilium ſine ſe, verbiſque precatur
Et lacrimis; animaſque duas ut ſervet in una.
Æacides illi, Pulcros, Regina, pioſque
Pone metus: plena eſt promiſſi gratia veſtri.
Non placet arma mihi contra nova monſtra moveri.
Numen adorandum pelagi eſt. erat ardua turris;
Arce focus ſumma; feſſis loca grata carinis.
Adſcendunt illuc, ſtratoſque in litore tauros
Cum gemitu aſpiciunt, vaſtatoremque cruento
Ore ferum, longos infectum ſanguine villos.
Inde manus tendens in aperti litora ponti,
Cæruleam Peleus Pſamathen, ut finiat iram,
Orat; opemque ferat. nec vocibus illa rogantis
Flectitur Æacidæ. Thetis hanc pro conjuge ſupplex
Accepit veniam. ſed enim irrevocatus ab acri
Cæde lupus perſtat, dulcedine ſanguinis aſper;
Donec inhærentem laceræ cervice juvencæ
Marmore mutavit. corpus, præterque colorem
Omnia ſervavit: lapidis color indicat illum
Jam non eſſe lupum, jam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum conſiſtere Pelea terra
Fata ſinunt: Magnetas adit vagus exſul, & illic
Sumit ab Hæmonio purgamina cædis Acaſto.
Interea fratriſque ſui, fratremque ſecutis
Anxia prodigiis turbatus pectora Ceyx,
Conſulat ut ſacras hominum oblectamina ſortes,
Ad Clarium parat ire Deum: nam templa profanus
Invia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Conſilii tamen ante ſui, fidiſſima, certam
Te facit, Halcyone. cui protinus intima frigus
Oſſa receperunt; buxoque ſimillimus ora
Pallor obit: lacrimiſque genæ maduere profuſis.
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit:
Singultuque pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit, cariſſime, mentem
Vertit? ubi eſt, quæ cura mei prius eſſe ſolebat?
Jam potes Halcyone ſecurus abeſſe relicta.
Jam via longa placet. jam ſum tibi carior abſens.
At (puto) per terras iter eſt, tantumque dolebo;
Non etiam metuam; curæque timore carebunt.
Æquora me terrent, & ponti triſtis imago.
Et laceras nuper tabulas in litore vidi;
Et ſæpe in tumulis ſine corpore nomina legi.
Neve tuum fallax animum fiducia tangat;
Quod ſocer Hippotades tibi ſit; qui carcere fortes
Contineat ventos; &, cum velit, æquora placet.
Cum ſemel emiſſi tenuerunt æquora venti;
Nil illis vetitum eſt; incommendataque tellus
Omnis, & omne fretum. cæli quoque nubila vexant;
Excutiuntque feris rutilos concurſibus ignes.
Quo magis hos novi (nam novi, & ſæpe paterna
Parva domo vidi), magis hoc reor eſſe timendos.
Quod tua ſi flecti precibus ſententia nullis,
Care, poteſt, conjux; nimiumque es certus eundi;
Me quoque tolle ſimul. certe jactabimur una:
Nec, niſi quæ patiar, metuam: pariterque feremus
Quidquid erit: pariter ſuper æquora lata feremur.
Talibus Æolidos dictis lacrimiſque movetur
Sidereus conjux: neque enim minor ignis in ipſo eſt.
Sed neque propoſitos pelagi dimittere curſus,
Nec vult Halcyonen in partem adhibere pericli:
Multaque reſpondit timidum ſolantia pectus.
Nec tamen idcirco cauſam probat. addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo ſolo flexit amantem:
Longa quidem nobis omnis mora: ſed tibi juro
Per patrios ignes (ſi me modo fata remittent)
Ante reverſurum, quam Luna bis impleat orbem.
His ubi promiſſis ſpes eſt admota recurſus;
Protinus eductam navalibus æquore tingi,
Aptarique ſuis pinum jubet armamentis.
Qua rurſus viſa, veluti præſaga futuri,
Horruit Halcyone: lacrimaſque emiſit obortas:

Amplexuſque dedit: triſtique miſerrima tandem
Ore, Vale, dixit: collapſaque corpore tota eſt.
Aſt juvenes, quærente moras Ceyce, reducunt
Ordinibus geminis ad ſortia pectora remos:
Æqualique ictu ſcindunt freta. ſuſtulit illa
Humentes oculos; ſtantemque in puppe recurva,
Concuſſaque manu dantem ſibi ſigna maritum
Prima videt: redditque notas. ubi terra receſſit
Longius, atque oculi nequeunt cognoſcere vultus;
Dum licet, inſequitur fugientem lumine pinum.
Hæc quoque ut haud poterat ſpatio ſubmota videri;
Vela tamen ſpectat ſummo fluitantia malo.
Ut nec vela videt; vacuum petit anxia lectum:
Seque toro ponit. renovat lectuſque locuſque
Halcyonæ lacrimas: & quæ pars admonet abſit.
Portubus exierant; & moverat aura rudentes;
Obvertit lateri pendentes navita remos:
Cornuaque in ſumma locat arbore; totaque malo
Carbaſa deducit; venienteſque accipit auras.
Aut minus, aut certe medium non amplius æquor
Puppe ſecabatur; longeque erat utraque tellus;
Cum mare ſub noctem tumidis albeſcere cœpit
Fluctibus; & præceps ſpirare valentius Eurus.
Ardua, jamdudum, demittite cornua, rector
Clamat; & antennis totum ſubnectite velum.
Hic jubet; impediunt adverſæ juſſa procellæ;
Nec ſinit audiri vocem fragor æquoris ullam.
Sponte tamen properant alii ſubducere remos;
Pars munire latus; pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus; æquorque refundit in æquor:
Hic rapit antennas. quæ dum ſine lege geruntur;
Aſpera creſcit hyems; omnique e parte feroces
Bella gerunt venti; fretaque indignantia miſcent.
Ipſe pavet; nec ſe, qui ſit ſtatus, ipſe fatetur
Scire ratis rector; nec quid jubeatve, vetetve:
Tanta mali moles, totaque potentior arte eſt.
Quippe ſonant clamore viri, ſtridore rudentes,
Undarum incurſu gravis unda, tonitribus æther.
Fluctibus erigitur, cælumque æquare videtur
Pontus; & inductas aſpergine tangere nubes.
Et modo, cum fulvas ex imo verrit arenas,
Concolor eſt illis; Stygia modo nigrior unda:
Sternitur interdum, ſpumiſque ſonantibus albet.
Ipſa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis;
Et modo ſublimis veluti de vertice montis
Deſpicere in valles, imumque Acheronta videtur;
Nunc, ubi demiſſam curvum circumſtetit æquor,
Suſpicere inferno ſummum de gurgite cælum.
Sæpe dat ingentem fluctu latus icta fragorem:
Nec levius pulſata ſonat, quam ferreus olim
Cum laceras aries baliſtave concutit arces.
Utque ſolent, ſumtis in curſu viribus, ire
Pectore in arma feri, prætentaque tela leones;
Sic ubi ſe ventis admiſerat unda coortis,
Ibat in arma ratis; multoque erat altior illis.
Jamque labant cunei, ſpoliataque tegmine ceræ
Rima patet; præbetque viam letalibus undis.
Ecce cadunt largi reſolutis nubibus imbres:
Inque fretum credas totum deſcendere cælum:
Inque plagas cæli tumefactum adſcendere pontum,
Vela madent nimbis; & cum cæleſtibus undis
Æquoreæ miſcentur aquæ. caret ignibus æther;
Cæcaque nox premitur tenebris hyemiſque ſuiſque.
Diſcutiunt tamen has, præbentque micantia lumen
Fulmina: fulmineis ardeſcunt ignibus undæ.
Dat quoque jam ſaltus intra cava texta carinæ
Fluctus: &, ut miles numero præſtantior omni,
Cum ſæpe aſſiluit defenſæ mœnibus urbis,
Spe potitur tandem; laudiſque accenſus amore
Inter mille viros, murum tamen occupat unus.
Sic ubi pulſarunt acres latera ardua fluctus,
Vaſtius inſurgens decimæ ruit impetus undæ:
Nec prius abſiſtit feſſam oppugnare carinam;
Quam velut in captæ deſcendat mœnia navis.
Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum;
Pars maris intus erat. trepidant haud ſegnius omnes;
Quam ſolet urbs, aliis murum fodientibus extra,
Atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus.
Deficit ars; animique cadunt: totidemque videntur,
Quot veniant fluctus, ruere atque irrumpere mortes.
Non tenet hic lacrimas: ſtupet hic: vocat ille beatos,
Funera quos maneant: hic votis numen adorat:
Brachiaque ad cælum, quod non videt, irrita tollens
Poſcit opem: ſubeunt illi fratreſque parenſque;
Huic cum pignoribus domus, & quod cuique relictum eſt.
Halcyone Ceyca movet: Ceycis in ore
Nulla niſi Halcyone eſt: &, cum deſideret unam,
Gaudet abeſſe tamen. patriæ quoque vellet ad oras
Reſpicere, inque domum ſupremos vertere vultus.
Verum ubi ſit neſcit. tanta vertigine pontus
Fervet: & inducta piceis e nubibus umbra
Omne latet cælum: duplicataque noctis imago eſt.
Frangitur incurſu nimboſi turbinis arbos:
Frangitur, & regimen: ſpoliiſque animoſa ſuperſtans
Unda, velut victrix, ſinuatas deſpicit undas.
Nec levius, quam ſi quis Athon Pindumve revulſos
Sede ſua totos in apertum everterit æquor,
Præcipitata ruit: pariterque & pondere & ictu
Mergit in ima ratem. cum qua pars magna virorum
Gurgite preſſa gravi, neque in aera reddita, fato
Functa ſuo eſt. alii partes & membra carinæ
Trunca tenent. tenet ipſe manu, qua ſceptra ſolebat,
Fragmina navigii Ceyx: ſocerumque patremque
Invocat (heu!) fruſtra. ſed plurima nantis in ore
Halcyone conjux. illam meminitque refertque:
Illius ante oculos ut agant ſua corpora fluctus,
Optat; & exanimis manibus tumuletur amicis.
Dum natat; abſentem quoties ſinit hiſcere fluctus,
Nominat Halcyonen, ipſiſque immurmurat undis.
Ecce ſuper medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur: & rupta merſum caput obruit unda.
Lucifer obſcurus, nec quem cognoſcere poſſes,
Illa nocte fuit: quoniamque excedere Olympo
Non licuit, denſis texit ſua nubibus ora.
Æolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: & jam, quas induat ille,
Feſtinat veſtes; jam quas, ubi venerit ille,
Ipſa gerat: redituſque ſibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem Superis pia thura ferebat:
Ante tamen cunctos Junonis templa colebat:
Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras.
Utque foret ſoſpes conjux ſuus, utque rediret,
Optabat; nullamque ſibi præferret. at illi
Hoc de tot votis poterat contingere ſolum.
At Dea non ultra pro functo morte rogari
Suſtinet; utque manus funeſtas arceat aris;
Iri, meæ, dixit, fidiſſima nuncia vocis,
Viſe ſoporiferam Somni velociter aulam:
Extinctique jube Ceycis imagine mittat
Somnia ad Halcyonen veros narrantia caſus.
Dixerat. induitur velamina mille colorum
Iris, & arquato cælum curvamine ſignans

Tecta

Tecta petit juſſi ſub rupe latentia regis.
Eſt prope Cimmerios longo ſpelunca receſſu,
Mons cavus, ignavi domus & penetralia Somni;
Quo numquam radiis oriens mediuſve cadenſve
Phœbus adire poteſt. nebulæ caligine miſtæ
Exhalantur humo: dubiæque crepuſcula lucis.
Non vigil ales ibi criſtati cantibus oris
Evocat Auroram: nec voce ſilentia rumpunt
Sollicitive canes, canibuſque ſagacior anſer.
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæve ſonum reddunt convicia linguæ.
Muta quies habitat. ſaxo tamen exit ab imo
Rivus aquæ Lethes: per quem cum murmure labens
Invitat ſomnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeræque herbæ: quarum de lacte ſoporem
Nox legit, & ſpargit per opacas humida terras.
Janua, quæ verſo ſtridorem cardine reddat,
Nulla domo tota; cuſtos in limine nullus.
At medio torus eſt, ebeno ſublimis in atra,
Plumeus, atricolor, pullo velamine tectus:
Quo cubat ipſe Deus, membris languore ſolutis.
Hunc circa paſſim varias imitantia formas
Somnia vana jacent totidem, quot meſſis ariſtas,
Silva gerit frondes, ejectas littus arenas.
Quo ſimul intravit, manibuſque obſtantia virgo
Somnia dimovit; veſtis fulgore reluxit
Sacra domus: tardaque Deus gravitate jacentes
Vix oculos tollens; iterumque iterumque relabens,
Summaque percutiens nutanti pectora mento,
Excuſſit tandem ſibi ſe: cubitoque levatus,
Quid veniat (cognorat enim) ſcitatur. at illa:
Somne, quies rerum, placidiſſime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit; qui corda diurnis
Feſſa miniſteriis mulces, reparaſque labori;
Somnia, quæ veras æquent imitamine formas,
Herculea Trachine jube, ſub imagine regis,
Halcyonen adeant; ſimulacraque naufraga fingant.
Imperat hoc Juno. poſtquam mandata peregit
Iris, abit. neque enim ulterius tolerare vaporis
Vim poterat. labique ut Somnum ſenſit in artus;
Effugit; & remeat per quos modo venerat arcus.
At pater e populo natorum mille ſuorum
Excitat artificem ſimulatoremque figuræ
Morphea. non illo juſſos ſolertius alter
Exprimit inceſſus, vultumque, modumque loquendi.
Adjicit & veſtes, & conſuetiſſima cuique
Verba. ſed hic ſolos homines imitatur: at alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore ſerpens.
Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat. eſt etiam diverſæ tertius artis
Phantaſos. ille in humum, ſaxumque, undamque, trabem-(que,
Quæque vacant anima feliciter omnia tranſit.
Regibus hi, ducibuſque ſuos oſtendere vultus
Nocte ſolent: populos alii plebemque pererrant.
Præterit hos ſenior: cunctiſque e fratribus unum
Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
Eligit: & rurſus molli languore ſolutum
Depoſuitque caput, ſtratoque recondidit alto.
Ille volat, nullos ſtrepitus facientibus alis,
Per tenebras: intraque moræ breve tempus in urbem
Pervenit Hæmoniam: poſitiſque e corpore pennis
In faciem Ceycis abit: formaque ſub illa
Luridus, exſangui ſimilis, ſine veſtibus ullis,
Conjugis ante torum miſeræ ſtetit. uda videtur
Barba viri, madidiſque gravis fluere unda capillis.
Tum lecto incumbens, fletu ſuper ora refuſo,
Hæc ait: Agnoſcis Ceyca, miſerrima conjux?
An mea mutata eſt facies nece? reſpice; noſces:
Invenieſque tuo pro conjuge conjugis umbram.
Nil opis, Halcyone, nobis tua vota tulerunt.
Occidimus. falſæ tibi me promittere noli.
Nubilus Ægæo deprendit in æquore navim
Auſter, & ingenti jactatam flamine ſolvit:
Oraque noſtra tuum fruſtra clamantia nomen
Implerunt fluctus. non hæc tibi nuntiat auctor
Ambiguus: non iſta vagis rumoribus audis.
Ipſe ego fata tibi præſens mea naufragus edo.
Surge, age: da lacrimas; lugubriaque indue: nec me
Indeploratum ſub inania Tartara mitte.
Adjicit his vocem Morpheus, quam conjugis illa
Crederet eſſe ſui. fletus quoque fundere veros
Viſus erat: geſtumque manus Ceycis habebant.
Ingemit Halcyone lacrimans, motatque lacertos
Per ſomnum: corpuſque petens amplectitur auras:
Exclamatque, Mane. quo te rapis? ibimus una,
Voce ſua ſpecieque viri turbata ſoporem
Excutit: & primo ſi ſit circumſpicit illic,
Qui modo viſus erat. nam moti voce miniſtri
Intulerant lumen. poſtquam non invenit uſquam;
Percutit ora manu: laniatque a pectore veſtes:
Pectoraque ipſa ferit. nec crinem ſolvere curat;
Scindit: & altrici, quæ luctus cauſa, roganti,
Nulla eſt Halcyone, nulla eſt, ait: occidit una
Cum Ceyce ſuo. ſolantia tollite verba.
Naufragus interiit. vidi, agnovique; manuſque
Ad diſcedentem, cupiens retinere, tetendi.
Umbra fugit: ſed & umbra tamen manifeſta, virique
Vera mei. non ille quidem, ſi quæris, habebat
Aſſuetos vultus: nec quo prius ore nitebat.
Pallentem, nudumque, & adhuc humente capillo
Infelix vidi. ſtetit hoc miſerabilis ipſo
Ecce loco: & quærit veſtigia ſi qua ſuperſint.
Hoc erat, hoc animo quod divinante timebam;
Et ne, me fugiens, ventos ſequerere rogabam?
At certe vellem, quoniam periturus abibas,
Me quoque duxiſſes. tecum fuit utile, tecum
Ire mihi. neque enim de vitæ tempore quidquam
Non ſimul egiſſem: nec mors diſcreta fuiſſet.
Nunc abſens pereo, jactor nunc fluctibus abſens:
Et ſine me, me pontus habet. crudelior ipſo
Sit mihi mens pelago; ſi vitam ducere nitar
Longius; & tanto pugnem ſupereſſe dolori.
Sed neque pugnabo: nec te, miſerande, relinquam:
Et tibi nunc ſaltem veniam comes. inque ſepulcro,
Si non urna, tamen junget nos littera: ſi non
Oſſibus oſſa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet; verboque intervenit omni
Plangor: & attonito gemitus e corde trahuntur.
Mane erat: egreditur tectis ad littus: & illum
Mœſta locum repetit, de quo ſpectarat euntem.
Dumque, Moratus ibi; dumque, Hic retinacula ſolvit,
Hoc mihi diſcedens dedit oſcula litore, dicit,
Dumque notata oculis reminiſcitur acta, fretumque
Proſpicit; in liquida ſpatio diſtante tuetur
Neſcio quid quaſi corpus, aqua; primoque, quid illud
Eſſet, erat dubium. poſtquam paulo appulit unda;
Et, quamvis aberat, corpus tamen eſſe liquebat;
Qui foret, ignorans, quia naufragus, omine mota eſt:
Et, tamquam ignoto lacrimam daret, heu miſer, inquit,
Quiſquis es, & ſi qua eſt conjux tibi! fluctibus actum
Fit propius corpus, quod quo magis illa tuetur,
Hoc

Hoc minus, & minus eſt amens ſua. jamque propinquæ
Admotum terræ, jam quod cognoſcere poſſet,
Cernit: erat conjux. Ille eſt, exclamat; & una
Ora, comas, veſtem lacerat: tendenſque trementes
Ad Ceyca manus, Sic, o cariſſime conjux,
Sic ad me, miſerande, redis? ait. adjacet undis
Facta manu moles: quæ primas æquoris iras
Frangit; & incurſus quæ prædelaſſat aquarum.
Inſilit huc: mirumque fuit potuiſſe; volabat:
Percutienſque levem modo natis aera pennis,
Stringebat ſummas ales miſerabilis undas.
Dumque volat; mœſto ſimilem, plenumque querelæ
Ora dedere ſonum tenui crepitantia roſtro.
Ut vero tetigit mutum & ſine ſanguine corpus;
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequidquam duro dedit oſcula roſtro.
Senſerit hoc Ceyx, an vultum motibus undæ
Tollere ſit viſus, populus dubitabat: at ille
Senſerat. & tandem, Superis miſerantibus, ambo
Alite mutantur. fatis obnoxius iiſdem
Tunc quoque manſit amor, nec conjugiale ſolutum
Fœdus in alitibus. coeunt, fiuntque parentes:
Perque dies placidos hiberno tempore ſeptem
Incubat Halcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos cuſtodit, & arcet
Æolus egreſſu: præſtatque nepotibus æquor.
Hos aliquis ſenior circum freta lata volantes
Spectat; & ad finem ſervatos laudat amores.
Proximus, aut idem, ſi fors tulit, Hic quoque, dixit,
Quem mare carpentem ſubſtrictaque crura gerentem
Aſpicis, (oſtendens ſpatioſum guttura mergum)
Regia progenies. &, ſi deſcendere ad ipſum
Ordine perpetuo quæris, ſunt hujus origo
Ilus, & Aſſaracus, raptuſque Jovi Ganymedes,
Laomedonque ſenex, Priamuſque noviſſima Trojæ
Tempora ſortitus. frater fuit Hectoris iſte:
Qui, niſi ſenſiſſet prima nova fata juventa,
Forſitan inferius non Hectore nomen haberet;
Quamvis eſt illum proles enixa Dymantis.
Æſacon umbroſa furtim peperiſſe ſub Ida
Fertur Alexirhoe Granico nata bicorni.
Oderat hic urbes: nitidaque remotus ab aula
Secretos montes, & inambitioſa colebat
Rura: nec Iliacos cœtus, niſi rarus, adibat.
Non agreſte tamen, nec inexpugnabile Amori
Pectus habens ſilvas captatam ſæpe per omnes
Aſpicit Heſperien patria Cebrenida ripa,
Injectos humeris ſiccantem ſole capillos.
Viſa fugit Nymphe: veluti perterrita fulvum
Cerva lupum, longeque lacu deprenſa relicto
Accipitrem fluvialis anas, quam Troius heros
Inſequitur: celeremque metu celer urget amore.
Ecce latens herba coluber fugientis adunco
Dente pedem ſtringit; viruſque in corpore linquit.
Cum vita ſuppreſſa fuga eſt. amplectitur amens
Exanimem: clamatque, Piget, piget eſſe ſecutum:
Sed non hoc timui: nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miſeram nos te duo. vulnus ab angue,
A me cauſa data eſt. ego ſim ſceleratior illo,
Ni tibi morte mea mortis ſolatia mittam.
Dixit: & e ſcopulo, quem rauca ſubederat unda,
Se dedit in pontum. Tethys miſerata cadentem
Molliter excepit: nantemque per æquora pennis
Texit: & optatæ non eſt data copia mortis.
Indignatur amans invitum vivere cogi;
Obſtarique animæ miſera de ſede volenti
Exire. utque novas humeris aſſumſerat alas,
Subvolat: atque iterum corpus ſuper æquora mittit.
Pluma levat caſus. furit Æſacos; inque profundum
Pronus abit, letique viam ſine fine retentat.
Fecit amor maciem: longa internodia crurum,
Longa manet cervix: caput eſt a corpore longe.
Æquor amat: nomenque manet, quia mergitur, illi.

METAMORPHOSEON

LIBER XII.

NEſcius aſſumtis Priamus pater Æſacon alis
Vivere, lugebat: tumulo quoque nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis præſentia triſti:
Poſtmodo qui rapta longum cum conjuge bellum
Attulit in patriam: conjuratæque ſequuntur
Mille rates, gentiſque ſimul commune Pelaſgæ.
Nec dilata foret vindicta; niſi æquora ſævi
Invia feciſſent venti; Bœotaque tellus
Aulide piſcoſa puppes tenuiſſet ituras.
Hic patrio de more Jovi cum ſacra paraſſent;
Ut vetus accenſis incanduit ignibus ara;
Serpere cæruleum Danai videre draconem
In platanum: cœptis quæ ſtabat proxima ſacris.
Nidus erat volucrum bis quattuor arbore ſumma;
Quas ſimul, & matrem circum ſua damna volantem,
Corripuit ſerpens; avidaque recondidit alvo.
Obſtupuere omnes. at veri providus augur
Theſtorides, Vincemus, ait: gaudete, Pelaſgi.
Troja cadet; ſed erit noſtri mora longa laboris.
Atque novem volucres in belli digerit annos.
Ille, ut erat, virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis: & ſervat ſerpentis imagine ſaxum.
Permanet Aoniis Nereus violentus in undis:
Velaque non transfert: & ſunt, qui parcere Trojæ
Neptunum credant; quia mœnia fecerit urbi.
At non Theſtorides. nec enim neſcitve, tacetve
Sanguine virgineo placandam virginis iram
Eſſe Deæ. poſtquam pietatem publica cauſſa,
Rexque patrem vicit; caſtumque datura cruorem
Flentibus ante aram ſtetit Iphigenia miniſtris;
Victa Dea eſt: nubemque oculis objecit; & inter
Officium turbamque ſacri, voceſque precantum,
Suppoſita fertur mutaſſe Mycenida cerva.
Ergo ubi, qua decuit, lenita eſt cæde Diana;
Et pariter Phœbus, pariter maris ira receſſit:
Accipiunt ventos a tergo mille carinæ:
Multaque perpeſſæ Phrygia potiuntur arena.
Orbe locus medio eſt inter terraſque, fretumque,
Cæleſteſque plagas, triplicis confinia mundi;
Unde, quod eſt uſquam, quamvis regionibus abſit,
Inſpicitur; penetratque cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet, ſummaque domum ſibi legit in arce:
Innumeroſque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis incluſit limina portis.
Nocte dieque patent. tota eſt ex aure ſonanti:
Tota fremit: voceſque refert: iteratque quod audit.
Nulla quies intus, nullaque ſilentia parte.
Nec tamen eſt clamor, ſed parvæ murmura vocis,
Qualia de pelagi, ſi quis procul audiat, undis
Eſſe ſolent: qualemve ſonum, cum Jupiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenent: veniunt leve vulgus, euntque.
Miſtaque cum veris paſſim commenta vagantur

Millia

Millia rumorum: confuſaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent ſermonibus auras:
Hi narrata ferunt alio: menſuraque ficti
Creſcit; & auditis aliquid novus adjicit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanaque Lætitia eſt, conſternatique Timores,
Seditioque repens, dubioque auctore Suſurri.
Ipſa quid in cælo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure, videt; totumque inquirit in orbem.
  Fecerat hæc notum, Grajas cum milite forti
Adventare rates: neque inexſpectatus in armis
Hoſtis adeſt. prohibent aditu, littuſque tuentur
Troes: & Hectorea primus fataliter haſta,
Proteſilae, cadis: commiſſaque prælia magno
Stant Danais; forteſque animæ, neque cognitus Hector.
Nec Phryges exiguo, quid Achaia dextera poſſet,
Sanguine ſenſerunt. & jam Sigæa rubebant
Littora: jam leto proles Neptunia Cycnus
Mille viros dederat. jam curru ſtabat Achilles:
Troaque Peliacæ ſternebat cuſpidis ictu
Agmina: perque acies aut Cycnum aut Hectora quærens,
Congreditur Cycno: decimum dilatus in annum
Hector erat. tum colla jugo candentia preſſos
Exhortatus equos, currum direxit in hoſtem,
Concutienſque ſuis vibrantia tela lacertis,
Quiſquis es, o juvenis, ſolatia mortis habeto,
Dixit, ab Hæmonio quod ſis jugulatus Achille.
Hactenus Æacides. vocem gravis haſta ſecuta eſt.
Sed quamquam certa nullus fuit error in haſta;
Nil tamen emiſſi profecit acumine ferri:
Utque hebeti pectus tantummodo contudit ictu;
Nate Dea (nam te fama prænovimus), inquit
Ille, quid a nobis vulnus miraris abeſſe?
(Mirabatur enim). non hæc, quam cernis, equinis
Fulva jubis caſſis, neque onus cava parma ſiniſtræ
Auxilio mihi ſunt: decor eſt quæſitus ab iſtis.
Mars quoque ob hoc capere arma ſolet. removebitur omne
Tegminis officium; tamen indeſtrictus abibo.
Eſt aliquid, non eſſe ſatum Nereide, ſed qui
Nereaque, & natas, & totum temperet æquor.
Dixit: & haſurum clypei curvamine telum
Miſit in Æaciden: quod & æs, & proxima rupit
Terga novena boum: decimo tamen orbe moratum.
Excutit hoc heros: rurſuſque trementia forti
Tela manu torſit: rurſus ſine vulnere corpus,
Sincerumque fuit, nec tertia cuſpis apertum,
Et ſe præbentem valuit deſtringere Cycnum.
Haud ſecus exarſit, quam Circo taurus aperto,
Cum ſua terribili petit irritamina cornu
Pœniceas veſtes, eluſaque vulnera ſentit.
Num tamen exciderit ferrum conſiderat haſtæ.
Hærebat ligno. Manus eſt mea debilis ergo;
Quaſque, ait, ante habuit vires effudit in uno;
Nam certe valuit, vel cum Lyrneſia primus
Mœnia disjeci; vel cum Tenedonque, ſuoque
Eetioneas implevi ſanguine Thebas.
Vel cum purpureus populari cæde Caycus
Fluxit; opuſque meæ bis ſenſit Telephus haſtæ.
Hic quoque tot cæſis, quorum per littus acervos
Et feci, & video, valuit mea dextra, valetque.
Dixit: &, ante actis veluti male crederet, haſtam
Miſit in adverſum Lycia de plebe Menœten:
Loricamque ſimul, ſubjectaque pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo vertice terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum:
Atque ait; Hæc manus eſt, hæc, qua modo vicimus, haſta.
Utar in hunc iiſdem: ſit in hoc precor exitus idem.
Sic fatus, Cycnumque petit, nec fraxinus errat:
Inque humero ſonuit non evitata ſiniſtro.
Inde, velut muro ſolidave a caute, repulſa eſt.
Qua tamen ictus erat, ſignatum ſanguine Cycnum
Viderat, & fruſtra fuerat gaviſus, Achilles.
Vulnus erat nullum: ſanguis fuit ille Menœtæ.
Tum vero præceps curru fremebundus ab alto
Deſilit: & nitido ſecurum cominus hoſtem
Enſe petens, parmam gladio, galeamque cavari
Cernit, & in duro lædi quoque corpore ferrum.
Haud tulit ulterius: clypeoque adverſa reducto
Ter quater ora viri, capulo cava tempora pulſat.
Cedentique ſequens inſtat: turbatque, ruitque.
Attonitoque negat requiem. pavor occupat illum:
Ante oculoſque natant tenebræ: retroque ferenti
Averſos paſſus medio lapis obſtitit arvo.
Quem ſuper impulſum reſupino pectore Cycnum
Vi multa vertit, terræque adflixit Achilles.
Tum, clypeo genibuſque premens præcordia duris,
Vincla trahit galeæ. quæ preſſo ſubdita mento
Elidunt fauces; & reſpiramen iterque
Eripiunt animæ. victum ſpoliare parabat:
Arma relicta videt. corpus Deus æquoris albam
Contulit in volucrem; cujus modo nomen habebat.
  Hic labor, hæc requiem multorum pugna dierum
Attulit: & poſitis pars utraque ſubſtitit armis.
Dumque vigil Phrygios ſervat cuſtodia muros;
Et vigil Argolicas ſervat cuſtodia foſſas:
Feſta dies aderat; qua Cycni victor Achilles
Pallada vittatæ placabat ſanguine vaccæ.
Cujus ut impoſuit profecta calentibus aris;
Et Dis acceptus penetravit in æthera nidor;
Sacra tulere ſuam: pars eſt data cetera menſis.
Diſcubuere toris proceres; & corpora toſta
Carne replent: vinoque levant curaſque ſitimque.
Non illos citharæ, non illos carmina vocum,
Longave multifori delectat tibia buxi:
Sed noctem ſermone trahunt: virtuſque loquendi
Materia eſt. pugnam referunt hoſtiſque ſuamque.
Inque vices adita atque exhauſta pericula ſæpe
Commemorare juvat. quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem?
Proxima præcipue domito victoria Cycno
In ſermone fuit. viſum mirabile cunctis;
Quod juveni corpus nullo penetrabile telo,
Invictumque ad vulnera erat, ferrumque terebat.
Hoc ipſum Æacides, hoc mirabantur Achivi.
Cum ſic Neſtor ait: Veſtro fuit unicus ævo
Contemtor ferri, nulloque forabilis ictu
Cycnus. at ipſe olim patientem vulnera mille
Corpore non læſo Perrhæbum Cænea vidi:
Cænea Perrhæbum; qui factis inclytus Othryn
Incoluit. quoque id mirum magis eſſet in illo;
Femina natus erat. monſtri novitate moventur.
Quiſquis adeſt: narretque rogant. quos inter Achilles,
Dic age, (nam cunctis eadem eſt audire voluntas)
O facunde ſenex, ævi prudentia noſtri;
Quis fuerit Cæneus, cur in contraria verſus;
Qua tibi militia, cujus certamine pugnæ
Cognitus; a quo ſit victus, ſi victus ab ullo eſt.
Tum ſenior: Quamvis obſtet mihi tarda vetuſtas;
Multaque me fugiant primis ſpectata ſub annis;
Plura tamen memini: nec, quæ magis hæreat illa,
Pectore res noſtro eſt, inter bellique domique
Acta tot. ac ſi quem potuit ſpatioſa ſenectus

Spectatorem operum multorum reddere; vixi
Annos bis centum: nunc tertia vivitur ætas.
Clara decore fuit proles Elateia Cænis,
Theſſalidum virgo pulcherrima; perque propinquas,
Perque tuas urbes (tibi enim popularis, Achille)
Multorum fruſtra votis optata procorum.
Tentaſſet Peleus thalamos quoque forſitan illos;
Sed jam aut contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promiſſa, tuæ. nec Cænis in ullos
Denupſit thalamos: ſecretaque littora carpens
Æquorei vim paſſa Dei eſt. ita Fama ferebat.
Utque novæ Veneris Neptunus gaudia cepit;
Sint tua vota licet, dixit, ſecura repulſæ;
Elige quid voveas. eadem hoc quoque Fama ferebat.
Magnum, Cænis ait, facit hæc injuria votum,
Tale pati nil poſſe mihi. da femina ne ſim.
Omnia præſtiteris. graviore noviſſima dixit
Verba ſono: poteratque viri vox illa videri:
Sicut erat. nam jam voto Deus æquoris alti
Annuerat: dederatque ſuper; ne ſaucius ullis
Vulneribus fieri, ferrove occumbere poſſet.
Munere lætus abit: ſtudiiſque virilibus ævum
Exigit Atracides, Peneiaque arva pererrat.
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus:
Nubigenaſque feros, poſitis ex ordine menſis,
Arboribus tecto diſcumbere juſſerat antro.
Hæmonii proceres aderant; aderamus & ipſi:
Feſtaque confuſa reſonabat regia turba.
Ecce canunt Hymenæon, & ignibus atria fumant:
Cinctaque adeſt virgo matrum nuruumque caterva,
Præſignis facie. felicem diximus illa
Conjuge Pirithoum: quod pene fefellimus omen.
Nam tibi, ſævorum ſæviſſime Centaurorum
Euryte, quam vino pectus, tam virgine viſa
Ardet: & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus everſæ turbant convivia menſæ:
Raptaturque comis per vim nova nupta prehenſis.
Eurytus Hippodamen, alii, quam quiſque probarant,
Aut poterant, rapiunt: captæque erat urbis imago.
Femineo clamore ſonat domus. ocius omnes
Surgimus: & primus, Quæ te vecordia, Theſeus,
Euryte, pulſat, ait; qui me vivente laceſſas
Pirithoum, violeſque duos ignarus in uno?
Neve ea magnanimus fruſtra memoraverit heros;
Submovet inſtantes: raptamque furentibus aufert.
Ille nihil contra: neque enim defendere verbis
Talia facta poteſt: ſed vindicis ora protervis
Inſequitur manibus, generoſaque pectora pulſat.
Forte fuit juxta ſignis extantibus aſper
Antiquus crater, quem vaſtum vaſtior ipſe
Suſtulit Ægides; adverſaque miſit in ora.
Sanguinis ille globos pariter, cerebrumque, merumque,
Vulnere & ore vomens, madida reſupinus arena
Calcitrat. ardeſcunt germana cæde bimembres:
Certatimque omnes uno ore, Arma, arma, loquuntur.
Vina dabant animos: & prima pocula pugna
Miſſa volant, fragileſque cadi, curvique lebetes:
Res epulis quondam, nunc bello & cædibus, aptæ.
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit ſpoliare ſuis; & primus ab æde
Lampadibus denſum rapuit funale coruſcis:
Elatumque alte, veluti qui candida tauri
Rumpere ſacrifica molitur colla ſecuri;
Illiſit fronti Lapithæ Celadontis: & oſſa
Non agnoſcendo confuſa reliquit in ore.
Exſiluere oculi; disjectiſque oſſibus oris
Acta retro naris, medioque infixa palato eſt.
Hunc pede convulſo menſæ Pellæus acernæ
Stravit humi Pelates, dejecto in pectora mento:
Cumque atro miſtos ſputantem ſanguine dentes,
Vulnere Tartareas geminato mittit ad umbras.
Proximus ut ſteterat, ſpectans altaria vultu
Fumida terribili, Cur non, ait, utimur iſtis?
Cumque ſuis Gryneus immanem ſuſtulit aram
Ignibus, & medium Lapitharum jecit in agmen:
Depreſſitque duos, Broteam, & Orion. Orio
Mater erat Mycale: quam deduxiſſe canendo
Sæpe reluctanti conſtabat cornua Lunæ.
Non impune feres, teli modo copia detur,
Dixerat Exadius. telique habet inſtar, in alta
Quæ fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur huic duplici Gryneus in lumina ramo:
Eruiturque oculos. quorum pars cornibus hæret:
Pars fluit in barbam; concretaque ſanguine pendet.
Ecce rapit mediis flagrantem Rhœtus ab aris
Primitium torrem: dextraque a parte Charaxi
Tempora perſtringit fulvo protecta capillo.
Correpti rapida, veluti ſeges arida, flamma
Arſerunt crines: & vulnere ſanguis inuſtus
Terribilem ſtridore ſonum dedit; ut dare ferrum
Igne rubens plerumque ſolet, quod forcipe curva
Cum faber eduxit, lacubus demittit. at illud
Stridet: & in trepida ſubmerſum ſibilat unda.
Saucius hirſutis avidum de crinibus ignem
Excutit: inque humeros limen tellure revulſum
Tollit, onus plauſtri: quod ne permittat in hoſtem,
Ipſa facit gravitas. ſocium quoque ſaxea moles
Oppreſſit ſpatio ſtantem propiore Cometen:
Gaudia nec retinet Rhœtus: Sic comprecor, inquit,
Cetera ſit fortis caſtrorum turba tuorum;
Semicremoque novat repetitum ſtipite vulnus:
Terque quaterque gravi juncturas verticis ictu
Rupit: & in liquido ſederunt oſſa cerebro.
Victor ad Evagrum, Corythumque, Dryantaque tranſit.
E quibus ut prima tectus lanugine malas
Procubuit Corythus; Puero quæ gloria fuſo
Parta tibi eſt? Evagros ait. nec dicere Rhœtus
Plura ſinit: rutilaſque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perque os in pectora, flammas.
Te quoque, ſæve Drya, circum caput igne rotato
Inſequitur: ſed non in te quoque conſtitit idem
Exitus. aſſiduæ ſucceſſu cædis ovantem,
Qua juncta eſt humero cervix, ſude figis obuſta.
Ingemuit, duroque ſudem vix oſſe revellit
Rhœtus; & ipſe ſuo madefactus ſanguine fugit.
Fugit & Orneus, Lycabaſque, & ſaucius armo
Dexteriore Medon, & cum Piſenore Thaumas:
Quique pedum nuper certamine vicerat omnes
Mermeros; accepto nunc vulnere tardius ibat:
Et Pholus, & Melaneus, & Abas prædator aprorum:
Quique ſuis fruſtra bellum diſſuaſerat augur
Aſtylos. ille etiam metuenti vulnera Neſſo,
Ne fuge; ad Herculeos, inquit, ſervaberis arcus.
At non Eurynomus, Lycidaſque, & Areos & Imbreus
Effugere necem: quos omnes dextra Dryantis
Perculit adverſos. adverſum tu quoque, quamvis
Terga fugæ dederas, vulnus, Crenæe, tuliſti.
Nam grave reſpiciens inter duo lumina ferrum,
Qua naris fronti committitur, accipis, imæ.
In tanto fremitu ductis ſine fine jacebat
Sopitus vinis, & inexperrectus Aphidas:
Languentique manu carcheſia miſta tenebat,

Fuſus

Fuſus in Oſſææ villoſis pellibus urſæ.
Quem procul ut vidit fruſtra nulla arma moventem,
Inſerit amento digitos: Miſcendaque, dixit,
Cum Styge vina bibas, Phorbas: nec plura moratus
In juvenem torſit jaculum: ferrataque collo
Fraxinus, ut caſu jacuit reſupinus, adacta eſt.
Mors caruit ſenſu: plenoque e gutture fluxit
Inque toros, inque ipſa niger carcheſia ſanguis.
Vidi ego Petræum conantem evellere terra
Glandiferam quercum: quam dum complexibus ambit;
Et quatit huc illuc, labefactaque robora jactat,
Lancea Pirithoi coſtis immiſſa Petræi
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Pirithoi virtute Lycum cecidiſſe ferebant:
Pirithoi cecidiſſe Chromin. ſed uterque minorem
Victori titulum, quam Dictys Helopſque, dederunt.
Fixus Helops jaculo, quod pervia tempora fecit;
Et miſſum à dextra lævam penetravit in aurem.
Dictys ab ancipiti delapſus acumine montis,
Dum fugit inſtantem trepidans Ixione natum,
Decidit in præceps: & pondere corporis ornum
Ingentem fregit; ſuaque induit ilia fractæ.
Ultor adeſt Aphareus: ſaxumque e monte revulſum
Mittere conatur. conantem ſtipite querno
Occupat Ægides; cubitique ingentia frangit
Oſſa: nec ulterius dare corpus inutile leto
Aut vacat, aut curat: tergoque Bianoris alti
Inſilit, haud ſolito quemquam portare, niſi ipſum:
Oppoſuitque genu coſtis: prenſamque ſiniſtra
Cæſariem retinens, vultum, minitantiaque ora
Robore nodoſo, præduraque tempora, fregit.
Robore Nedymnum, jaculatoremque Lycotan
Sternit, & immiſſa protectum pectora barba
Hippaſon, & ſummis exſtantem Riphea ſilvis;
Tereaque, Hæmoniis qui prenſos montibus urſos
Ferre domum vivos, indignanteſque ſolebat.
Haud tulit utentem pugnæ ſucceſſibus ultra
Theſea Demoleon: ſolidoque revellere dumo
Annoſam pinum magno molimine tentat.
Quod quia non potuit; præfractam miſit in hoſtem.
Sed procul à telo Theſeus veniente receſſit,
Pallados admonitu. credi ſic ipſe volebat.
Non tamen arbor iners cecidit: nam Crantoris alti
Abſcidit jugulo pectuſque humerumque ſiniſtrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille:
Quem Dolopum rector bello ſuperatus Amyntor
Æacidæ dederat pacis pignuſque fidemque.
Hunc procul ut fœdo disjectum vulnere Peleus
Vidit, At inferias, juvenum gratiſſime Crantor,
Accipe, ait. validoque in Demoleonta lacerto
Fraxineam miſit, mentis quoque viribus, haſtam.
Quæ laterum cratem perrumpit: & oſſibus hærens
Intremuit. trahit ille manu ſine cuſpide lignum:
Id quoque vix ſequitur. cuſpis pulmone retenta eſt.
Ipſe dolor vires animo dabat. æger in hoſtem
Erigitur: pedibuſque virum proculcat equinis.
Excipit ille ictus galea clypeoque ſonantes;
Defenſatque humero: prætentaque ſuſtinet arma:
Perque armos uno duo pectora perforat ictu.
Ante tamen leto dederat Phlegræon, & Hylen
Eminus: Hiphinoum collato Marte, Claninque.
Additur his Dorylas: qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, ſævique vicem præſtantia teli
Cornua vara boum multo rubefacta cruore.
Huic ego, nam vires animus dabat, Aſpice, dixi,
Quantum concedant noſtro tua cornua ferro:
Et jaculum torſi. quod cum vitare nequiret,
Oppoſuit dextram paſſuræ vulnera fronti:
Affixa eſt cum fronte manus. fit clamor: at illum
Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum,
(Stabat enim propior,) mediam ferit enſe ſub alvum.
Proſiluit; terraque ferox ſua viſcera traxit:
Tractaque calcavit: calcataque rupit: & illis
Crura quoque impedit; & inani concidit alvo.
Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit,
Si modo naturæ formam concedimus illi.
Barba erat incipiens: barbæ color aureus: aureaque
Ex humeris medios coma dependebat in armos.
Gratus in ore vigor: cervix, humerique, manuſque,
Pectoraque artificum laudatis proxima ſignis;
Et qua parte vir eſt: nec equi mendoſa ſub illa
Deteriorque viro facies. da colla, caputque;
Caſtore dignus erit. ſic tergum ſeſſile, ſic ſtant
Pectora celſa toris. totus pice nigrior atra.
Candida cauda tamen; color eſt quoque cruribus albus.
Multæ illum petiere ſua de gente; ſed una
Abſtulit Hylonome: qua nulla decentior inter
Semiferos altis habitavit fœmina ſilvis.
Hæc & blanditiis, & amando, & amare fatendo
Cyllaron una tenet. cultus quoque quantus in illis
Eſſe poteſt membris; ut ſit coma pectine lævis:
Ut modo rore maris, modo ſe violave roſave
Implicet: interdum candentia lilia geſtet:
Biſque die lapſis Pagaſææ vertice ſilvæ
Fontibus ora lavet: bis flumine corpora tingat.
Nec, niſi quæ deceant, electarumque ferarum,
Aut humero, aut lateri prætendat vellera lævo.
Par amor eſt illis: errant in montibus una:
Antra ſimul ſubeunt; & tum Lapitheïa tecta
Intrarant pariter; pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto eſt: jaculum de parte ſiniſtra
Venit: & inferius, quam collo pectora ſubſunt,
Cyllare, te fixit: parvo cor vulnere læſum
Corpore cum toto poſt tela educta refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus:
Impoſitaque manu vulnus fovet; oraque ad ora
Admovet: atque animæ fugienti obſiſtere tentat.
Ut videt extinctum: dictis, quæ clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo, quod inhæſerat illi,
Incubuit: morienſque ſuum complexa maritum eſt.
Ante oculos ſtat & ille meos: qui ſena leonum
Vinxerat inter ſe connexis vellera nodis
Phæocomes, hominemque ſimul protectus equumque.
Codice qui miſſo, quem vix juga bina moverent
Juncta, Phonoleniden à ſummo vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latiſſima: perque os,
Perque cavas nares, oculoſque, aureſque cerebrum
Molle fluit. veluti concretum vimine querno
Lac ſolet; utve liquor rari ſub pondere cribri
Manat; & exprimitur per denſa foramina ſpiſſus.
Aſt ego, dum parat hunc armis nudare jacentem,
(Scit tuus hoc genitor) gladium ſpoliantis in ima
Ilia dimiſi. Chthonius quoque Teleboaſque
Enſe jacent noſtro. ramum prior ille bifurcum
Geſſerat; hic jaculum. jaculo mihi vulnera fecit.
Signa vides: apparet adhuc vetus eſſe cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti:
Tunc poteram magni, ſi non ſuperare, morari
Hectoris arma meis. illo ſed tempore nullus,
Aut puer, Hector erat. nunc me mea deficit ætas.
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti;
Ampyca quid referam? qui quadrupedantis Oecli

Fixit in adverſo cornum ſine cuſpide vultu.
Vecte Pelethronium Machareus in pectus adacto
Stravit Erygdupum. memini & venabula condi
Inguine, Neſſeis manibus conjecta, Cymeli.
Nec tu credideris tantum ceciniſſe futura
Ampyciden Mopſum. Mopſo jaculante biformis
Occubuit, fruſtraque loqui tentavit Odites,
Ad mentum lingua, mentoque ad guttura fixo.
Quinque neci Cæneus dederat,Stiphelumque,Bromumque,
Antimachumque,Helimumque,ſecuriferumquePyracmon.
Vulnera non memini: numerum, nomenque notavi.
Provolat Emathii ſpoliis armatus Haleſi,
Quem dederat leto, membris & corpore Latreus
Maximus. huic ætas inter juvenemque, ſenemque,
Vis juvenilis erat. variabant tempora cani.
Qui clypeo, galeaque, Macedoniaque ſariſſa
Conſpicuus, faciemque obverſus in agmen utrumque;
Armaque concuſſit, certumque equitavit in orbem:
Verbaque tot fudit vacuas animoſus in auras:
Et te, Cæni, feram? nam tu mihi femina ſemper,
Tu mihi Cænis eris. nec te natalis origo
Comminuit? mentemque ſubit, quo præmia facto,
Quaque viri falſam ſpeciem mercede pararis?
Vel quid nata vide, vel quid ſis paſſa: columque,
I, cape cum calathis; & ſtamina pollice torque;
Bella relinque viris. jactanti talia Cæneus
Extentum curſu miſſa latus eruit haſta,
Qua vir equo commiſſus erat. furit ille dolore:
Nudaque Phyllei juvenis ferit ora ſariſſa.
Non ſecus hæc reſilit; quam tecti a culmine grando:
Aut ſi quis parvo feriat cava tympana ſaxo.
Cominus aggreditur: laterique recondere duro
Luctatur gladium. gladio loca pervia non ſunt.
Haud tamen effugies: medio jugulaberis enſe,
Quandoquidem mucro eſt hebes, inquit; & in latus enſem
Obliquat: longaque amplectitur ilia dextra.
Plaga facit gemitus, ceu corpore marmoris icti:
Fractaque diſſiluit percuſſo lamina collo.
Ut ſatis illæſos miranti præbuit artus;
Nunc age, ait Cæneus, noſtro tua corpora ferro
Tentemus: capuloque tenus dimiſit in armos
Enſem fatiferum: cœcamque in viſcera movit,
Verſavitque manum: vulnuſque in vulnere fecit.
Ecce ruunt vaſto rabidi de more bimembres:
Telaque in hunc omnes unum mittuntque feruntque.
Tela retuſa cadunt. manet imperfoſſus ab omni,
Inque cruentatus Cæneus Elateius ictu.
Fecerat attonitos nova res. Heu dedecus ingens!
Monychus exclamat: populus ſuperamur ab uno,
Vixque viro. quamquam ille vir eſt: nos ſegnibus actis,
Quod fuit ille, ſumus. quid membra immania proſunt?
Quid geminæ vires? quid, quod fortiſſima rerum
In nobis natura duplex animalia junxit?
Nec nos matre Dea, nec nos Ixione natos
Eſſe reor; qui tantus erat, Junonis ut altæ
Spem caperet. nos ſemimari ſuperamur ab hoſte.
Saxa, trabeſque ſuper, totoſque involvite montes:
Vivacemque animam miſſis elidite ſilvis.
Silva premat fauces: & erit pro vulnere pondus.
Dixit: & inſani dejectam viribus Auſtri
Forte trabem nactus, validum conjecit in hoſtem.
Exemplumque fuit: parvoque in tempore nudus
Arboris Othrys erat: nec habebat Pelion umbras.
Obrutus immani cumulo, ſub pondere Cæneus
Æſtuat arboreo: congeſtaque robora duris
Fert humeris. ſed enim poſtquam ſuper ora caputque
Crevit onus; neque habet, quas ducat, ſpiritus auras;
Deficit interdum: modo ſe ſuper aera fruſtra
Tollere conatur, jactaſque evolvere ſilvas.
Interdumque movet. veluti, quam cernimus ecce,
Ardua ſi terræ quatiatur motibus Ide.
Exitus in dubio eſt. alii ſub inania corpus
Tartara detruſum ſilvarum mole ferebant.
Abnuit Ampycides: medioque ex aggere fulvis
Vidit avem pennis liquidas exire ſub auras:
Quæ mihi tunc primum, tunc eſt conſpecta ſupremum.
Hanc ubi luſtrantem leni ſua caſtra volatu
Mopſus, & ingenti circum clangore ſonantem
Adſpexit, pariterque oculis animoque ſecutus;
O ſalve, dixit, Lapithææ gloria gentis,
Maxime vir quondam, ſed nunc avis unica, Cæneu.
Credita res auctore ſuo eſt. dolor addidit iram:
Oppreſſumque ægre tulimus tot ab hoſtibus unum.
Nec prius abſtitimus ferrum exercere cruore;
Quam data pars leto, partem fuga noxque diremit.
Hæc inter Lapithas, & ſemihomines Centauros
Prælia Tlepolemus Pylio referente dolorem
Præteriti Alcidæ tacito non pertulit ore:
Atque ait; Herculeæ mirum eſt oblivia laudis
Acta tibi, ſenior. certe mihi ſæpe referre
Nubigenas domitos a ſe pater ipſe ſolebat.
Triſtis ad hæc Pylius: Quid me meminiſſe malorum
Cogis; & obductos annis reſcindere luctus?
Inque tuum genitorem odium, offenſaſque fateri?
Ille quidem majora fide [Di!] geſſit; & orbem
Implevit meritis; quod mallem poſſe negari:
Sed neque Deiphobum, nec Pulydamanta, nec ipſum
Hectora laudamus. quis enim laudaverit hoſtem?
Ille tuus genitor Meſſenia mœnia quondam
Stravit; & immeritas urbes Elinque Pylonque
Diruit: inque meos ferrum flammamque penates
Impulit. utque alios taceam, quos ille peremit;
Bis ſex Nelidæ fuimus conſpecta juventus:
Bis ſex Herculeis ceciderunt, me minus uno,
Viribus. atque alios vinci potuiſſe ferendum eſt.
Mira Periclymeni mors eſt: cui poſſe figuras
Sumere quas vellet, rurſuſque reponere ſumtas
Neptunus dederat, Nelei ſanguinis auctor.
Hic, ubi nequidquam eſt formas variatus in omnes,
Vertitur in faciem volucris: quæ fulmina curvis
Ferre ſolet pedibus, divum gratiſſima Regi.
Viribus uſus avis, pennis roſtroque redunco,
Hamatiſque viri laniaverat unguibus ora.
Tendit in hunc nimium certos Tirynthius arcus:
Atque inter nubes ſublimia membra ferentem,
Pendentemque ferit, lateri qua jungitur ala.
Nec grave vulnus erat: ſed rupti vulnere nervi
Deficiunt, motumque negant vireſque volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: & qua levis hæſerat alæ,
Corporis affixi preſſa eſt gravitate ſagitta:
Perque latus ſummum jugulo eſt exacta ſiniſtro.
Num videor debere tui præconia rebus
Herculis, o Rhodiæ ductor pulcherrime claſſis?
Ne tamen ulterius, quam fortia facta ſilendo,
Ulciſcar fratres, ſolida eſt mihi gratia tecum.
Hæc poſtquam dulci Neleius edidit ore;
A ſermone ſenis repetito munere Bacchi,
Surrexere toris. nox eſt data cetera ſomno.
At Deus æquoreas qui cuſpide temperat undas,
In volucrum corpus nati Stheneleida verſum
Mente dolet patria; ſævumque peroſus Achillem

Exercet

Exercet memores, plus quam civiliter, iras.
Jamque fere tracto duo per quinquennia bello,
Talibus intonſum compellat Sminthea dictis:
O mihi de fratris longe gratiſſime natis,
Irrita qui mecum poſuiſti mœnia Trojæ;
Ecquid, ut has jam jam caſuras aſpicis arces,
Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia cæſa doles? ecquid (ne perſequar omnes)
Hectoris umbra ſubit circum ſua Pergama tracti?
Cum tamen ille ferox, belloque cruentior ipſo,
Vivit adhuc operis noſtri populator Achilles.
Det mihi ſe: ſaxo, triplici quid cuſpide poſſim,
Sentiat. at quoniam concurrere cominus hoſti
Non datur; occulta necopinum perde ſagitta.
Annuit: atque animo pariter patruoque ſuoque
Delius indulgens, nebula velatus in agmen
Pervenit Iliacum; mediaque in cæde virorum
Rara per ignotos ſpargentem cernit Achivos
Tela Parin: faſſuſque Deum, Quid ſpicula perdis
Sanguine plebis? ait. ſi qua eſt tibi cura tuorum;
Vertere in Æaciden, cæſoſque ulciſcere fratres.
Dixit: & oſtendens ſternentem Troia ferro
Corpora Peliden, arcus obvertit in illum:
Certaque letifera direxit ſpicula dextra.
Quo Priamus gaudere ſenex poſt Hectora poſſet,
Hoc fuit. ille igitur tantorum victor Achille,
Vinceris a timido Graiæ raptore maritæ?
At ſi femineo fuerat tibi Marte cadendum;
Thermodontiaca malles cecidiſſe bipenni.
Jam timor ille Phrygum, decus & tutela Pelaſgi
Nominis Æacides, caput inſuperabile bello,
Arſerat; armarat Deus idem, idemque cremarat.
Jam cinis eſt; & de tam magno reſtat Achille
Neſcio quid, parvam quod non bene compleat urnam.
At vivit, totum quæ gloria compleat orbem.
Hæc illi menſura viro reſpondet: & hac eſt
Par ſibi Pelides; nec inania Tartara ſentit.
Ipſe etiam, ut cujus fuerit cognoſcere poſſis,
Bella movet clypeus: deque armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audet Oileos Ajax,
Non minor Atrides, non bello major & ævo
Poſcere, non alii: ſoli Telamone creato
Laertaque fuit tantæ fiducia laudis.
A ſe Tantalides onus invidiamque removit:
Argolicoſque duces mediis conſidere caſtris
Juſſit: & arbitrium litis trajecit in omnes.

METAMORPHOSEON
LIBER XIII.

Conſedere duces: &, vulgi ſtante corona,
Surgit ad hos clypei dominus ſeptemplicis Ajax.
Utque erat impatiens iræ, Sigeia torvo
Litora reſpexit, claſſemque in litore vultu:
Intendenſque manus, Agimus, pro Jupiter, inquit,
Ante rates cauſſam; & mecum confertur Ulyſſes!
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis:
Quas ego ſuſtinui; quas hac a claſſe fugavi.
Tutius eſt fictis igitur contendere verbis,
Quam pugnare manu. ſed nec mihi dicere promtum;
Nec facere eſt iſti. quantumque ego Marte feroci,
Quantum acie valeo, tantum valet iſte loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelaſgi,
Eſſe reor: vidiſtis enim. ſua narret Ulyſſes;
Quæ ſine teſte gerit, quorum nox conſcia ſola eſt.
Præmia magna peti fateor: ſed demit honorem
Æmulus Ajaci. non eſt tenuiſſe ſuperbum,
Sit licet hoc ingens, quidquid ſperavit Ulyſſes.
Iſte tulit pretium jam nunc certaminis hujus;
Quo cum victus erit, mecum certaſſe feretur.
Atque ego, ſi virtus in me dubitabilis eſſet,
Nobilitate potens eſſem, Telamone creatus:
Mœnia qui forti Trojana ſub Hercule cepit:
Litoraque intravit Pagaſæa Colcha carina.
Æacus huic pater eſt: qui jura ſilentibus illic
Reddit, ubi Æoliden ſaxum grave Siſyphon urget.
Æacon agnoſcit ſummus, prolemque fatetur
Jupiter eſſe ſuam. ſic ab Jove tertius Ajax.
Nec tamen hæc ſeries in cauſſa profit, Achivi;
Si mihi cum magno non eſt communis Achille.
Frater erat: fraterna peto. quid ſanguine cretus
Siſyphio, furtiſque, & fraude ſimillimus illi,
Inſerit Æacidis alienæ nomina gentis?
An quod in arma prior, nulloque ſub indice veni,
Arma neganda mihi? potiorque videbitur ille,
Ultima qui cœpit; detrectavitque furore
Militiam ficto: donec ſollertior iſto,
Sed ſibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi, vitataque traxit in arma?
Optima nunc ſumat, qui ſumere noluit ulla.
Nos inhonorati, & donis patruelibus orbi,
Obtulimus qui nos ad prima pericula, ſimus.
Atque utinam aut verus furor ille, aut creditus, eſſet;
Nec comes hic Phrygias umquam veniſſet ad arces
Hortator ſcelerum! non te, Pœantia proles,
Expoſitum Lemnos noſtro cum crimine haberet.
Qui nunc (ut memorant) ſilveſtribus abditus antris
Saxa moves gemitu: Laertiadæque precaris,
Quæ meruit: quæ Di, Di dent non vana preceris;
Et nunc ille eadem nobis juratus in arma,
(Heu) pars una ducum, quo ſucceſſore ſagittæ
Herculis utuntur, fractus morboque fameque,
Velaturque aliturque avibus; volucreſque petendo
Debita Trojanis exercet ſpicula fatis.
Ille tamen vivit, quia non comitavit Ulyſſen.
Mallet & infelix Palamedes eſſe relictus.
Viveret; aut certe letum ſine crimine haberet.
Quem male convicti nimium memor iſte furoris
Prodere rem Danaam finxit: fictumque probavit
Crimen, & oſtendit, quod jam præfoderat, aurum.
Ergo aut exſilio vires ſubduxit Achivis,
Aut nece. ſic pugnat, ſic eſt metuendus Ulyſſes.
Qui, licet eloquio fidum quoque Neſtora vincat;
Haud tamen efficiet, deſertum ut Neſtora crimen
Eſſe reat nullum. qui, cum imploraret Ulyſſen
Vulnere tardus equi, feſſuſque ſenilibus annis,
Proditus a ſocio eſt. non hæc mihi crimina fingi
Scit bene Tydides: qui nomine ſæpe vocatum
Corripuit; trepidoque fugam exprobravit amico.
Aſpiciunt oculis Superi mortalia juſtis.
En eget auxilio, qui non tulit: utque reliquit,
Sic linquendus erat. legem ſibi dixerat ipſe.
Conclamat ſocios. adſum; videoque trementem,
Pallentemque metu, & trepidantem morte futura.
Oppoſui molem clypei; texique jacentem;
Servavique animam (minimum eſt hic laudis) inertem.
Si perſtas certare, locum redeamus in illum:
Redde hoſtem, vulnuſque tuum, ſolitumque timorem:
Poſt clypeumque late: & mecum contende ſub illo.
At poſtquam eripui; cui ſtandi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.

Hector

Hector adeſt: ſecumque Deos in prælia ducit.
Quaque ruit, non tu tantum terreris, Ulyſſe;
Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
Hunc ego ſanguinææ ſucceſſu cædis ovantem
Cominus ingenti reſupinum pondere fudi.
Hunc ego poſcentem, cum quo concurreret, unus
Suſtinui: ſortemque meam voviſtis, Achivi:
Et veſtræ valuere preces. ſi quæritis hujus
Fortunam pugnæ; non ſum ſuperatus ab illo.
Ecce ferunt Troes ferrumque, ignemque, Jovemque
In Danaas claſſes. ubi nunc facundus Ulyſſes?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem veſtri reditus. date tot pro navibus arma.
Quod ſi vera licet mihi dicere; quæritur iſtis,
Quam mihi, major honos: conjunctaque gloria noſtra eſt.
Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rheſum, imbellemque Dolona,
Priamidenque Helenum rapta cum Pallade captum.
Luce nihil geſtum, nihil eſt Diomede remoto:
Si ſemel iſta datis meritis tam vilibus arma;
Dividite: & major pars ſit Diomedis in illis.
Quo tamen hæc Ithaco? qui clam, qui ſemper inermis
Rem gerit; & furtis incautum decipit hoſtem?
Ipſe nitor galeæ claro radiantis ab auro
Inſidias prodet, manifeſtabitque latentem.
Sed neque Dulichius ſub Achillis caſſide vertex
Pondera tanta feret. nec non oneroſa graviſque
Pelias eſſe poteſt imbellibus haſta lacertis.
Nec clypeus vaſti cælatus imagine mundi
Conveniet timidæ, natæque ad furta ſiniſtræ.
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
Quod tibi ſi populi donaverit error Achivi;
Cur ſpolieris, erit; non, cur metuaris ab hoſte.
Et fuga (qua ſola cunctos, timidiſſime, vincis)
Tarda futura tibi eſt geſtamina tanta trahenti.
Adde, quod iſte tuus, tam raro prælia paſſus,
Integer eſt clypeus. noſtro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus eſt ſucceſſor habendus.
Denique, quid verbis opus eſt? ſpectemur agendo.
Arma viri fortis medios mittantur in hoſtes.
Inde jubete peti: & referentem ornate relatis.
  Finierat Telamone ſatus; vulgique ſecutum
Ultima murmur erat. donec Laertius heros
Adſtitit: atque oculos paulum tellure moratos
Suſtulit ad proceres; expectatoque reſolvit
Ora ſono: neque abeſt facundis gratia dictis.
Si mea cum veſtris valuiſſent vota, Pelaſgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres:
Tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille.
Quem quoniam non æqua mihi vobiſque negarunt
Fata, (manuque ſimul veluti lacrimantia terſit
Lumina) quis magno melius ſuccedat Achilli;
Quam per quem magnus Danais ſucceſſit Achilles?
Huic modo ne proſit, quod, ut eſt, hebes eſſe videtur,
Neve mihi noceat, quod vobis ſemper, Achivi,
Profuit ingenium: meaque hæc facundia, ſi qua eſt,
Quæ nunc pro domino, pro vobis ſæpe locuta eſt,
Invidia careat: bona nec ſua quiſque recuſet.
Nam genus, & proavos & quæ non fecimus ipſi,
Vix ea noſtra voco. ſed enim, quia retulit Ajax
Eſſe Jovis pronepos, noſtri quoque ſanguinis auctor
Jupiter eſt: totidemque gradus diſtamus ab illo.
Nam mihi Laertes pater eſt, Arceſius illi,
Jupiter huic: neque in his quiſquam damnatus & exſul.
Eſt quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas. Deus eſt in utroque parente.
Sed neque materno quod ſum generoſior ortu,
Nec mihi quod pater eſt fraterni ſanguinis inſons,
Propoſita arma peto: meritis expendite cauſſam.
Dummodo quod fratres Telamon Peleuſque fuerunt,
Ajacis meritum non ſit: nec ſanguinis ordo,
Sed virtutis honos ſpoliis quæratur in iſtis.
Aut ſi proximitas primuſque requiritur hæres;
Eſt genitor Peleus, eſt Pyrrhus filius illi.
Quis locus Ajaci? Phthian Scyronve ferantur.
Nec minus eſt iſto Teucer patruelis Achilli.
Num petit ille tamen, num ſperat ut auferat arma?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur;
Plura quidem feci, quam quæ comprendere dictis
In promtu mihi ſit. rerum tamen ordine ducar.
Præſcia venturi genitrix Nereia leti
Diſſimulat cultu natum. deceperat omnes,
In quibus Ajacem, ſumtæ fallacia veſtis.
Arma ego femineis animum motura virilem
Mercibus inſerui. neque adhuc projecerat heros
Virgineos habitus, cum parmam haſtamque tenenti,
Nate Dea, dixi, tibi ſe peritura reſervant
Pergama. quid dubitas ingentem evertere Trojam?
Injecique manum; fortemque ad fortia miſi.
Ergo opera illius mea ſunt. ego Telephon haſta
Pugnantem domui: victum orantemque refeci.
Quod Thebæ cecidere, meum eſt. me credite Leſbon,
Me Tenedon, Chryſenque, & Cyllan Apollinis urbes,
Et Syron cepiſſe. mea concuſſa putate
Procubuiſſe ſolo Lyrneſia mœnia dextra.
Utque alias taceam; qui ſævum perdere poſſet
Hectora, nempe dedi. per me jacet inclytus Hector.
Illis hæc armis, quibus eſt inventus Achilles,
Arma peto. vivo dederam, poſt fata repoſco.
Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes;
Aulidaque Euboicam complerunt mille carinæ;
Exſpectata diu, nulla aut contraria claſſi,
Flamina ſunt: duræque jubent Agamemnona ſortes
Immeritam ſævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor: Diviſque iraſcitur ipſis:
Atque in rege tamen pater eſt. ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, faſſoque ignoſcat Atrides,
Difficilem tenui ſub iniquo judice cauſſam.
Hunc tamen utilitas populi, fraterque, datique
Summa movet ſceptri; laudem ut cum ſanguine penſet.
Mittor & ad matrem: quæ non hortanda, ſed aſtu
Decipienda fuit: quo ſi Telamonius iſſet,
Orba ſuis eſſent etiamnum lintea ventis.
Mittor & Iliacas audax orator ad arces:
Viſaque & intrata eſt altæ mihi curia Trojæ.
Plenaque adhuc erat illa viris. interritus egi,
Quam mihi mandarat communis Græcia, cauſſam:
Accuſoque Parin: prædamque, Helenamque repoſco:
Et moveo Priamum, Priamoque Antenora junctum.
At Paris, & fratres, & qui rapuere ſub illo,
Vix tenuere manus (ſcis hoc, Menelae) nefandas:
Primaque lux noſtri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora eſt, quæ conſilioque manuque
Utiliter feci ſpatioſi tempore belli.
Poſt acies primas, urbis ſe mœnibus hoſtes
Continuere diu; nec aperti copia Martis
Ulla fuit. decimo demum pugnavimus anno.
Quid facis interea, qui nil niſi prælia noſti?
Qui tuus uſus erat? nam ſi mea facta requiris;
Hoſtibus inſidior: foſſas munimine cingo:
Conſolor ſocios; ut longi tædia belli

Mente

Mente ferant placida: doceo quo ſimus alendi
Armandique modo: mittor quo poſtulat uſus.
Ecce Jovis monitu deceptus imagine ſomni
Rex jubet incepti curam dimittere belli.
Ille poteſt auctore ſuam defendere cauſſam.
Non ſinat hoc Ajax: delendaque Pergama poſcat:
Quodque poteſt, pugnet. cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? dat, quod vaga turba ſequatur?
Non erat hoc nimium, numquam niſi magna loquenti.
Quid, quod & ipſe fugis? vidi, puduitque videre,
Cum tu terga dares, inhoneſtaque vela parares.
Nec mora, Quid facitis? quæ vos dementia, dixi,
Concitat, o ſocii, captam dimittere Trojam?
Quidve domum fertis decimo, niſi dedecus, anno?
Talibus atque aliis, in quæ dolor ipſe diſertum
Fecerat, averſos profuga de claſſe reduxi.
Convocat Atrides ſocios terrore paventes:
Nec Telamoniades etiam nunc hiſcere quidquam
Auſit; at auſus erat reges inceſſere dictis
Therſites, etiam per me haud impune, protervis.
Erigor: & trepidos cives exhortor in hoſtem:
Amiſſamque mea virtutem voce repoſco.
Tempore ab hoc quodcumque poteſt feciſſe videri
Fortiter iſte, meum eſt: quem dantem terga retraxi.
Denique de Danais quis te laudatve petitve?
At ſua Tydides mecum communicat acta:
Me probat: & ſocio ſemper confidit Ulyſſe.
Eſt aliquid, de tot Graiorum millibus, unum
A Diomede legi. nec me ſors ire jubebat:
Sic tamen & ſpreto noctiſque hoſtiſque periclo,
Auſum eadem, quæ nos, Phrygia de gente Dolona
Interimo: non ante tamen, quam cuncta coegi
Prodere, & edidici quid perfida Troja pararet.
Omnia cognoram: nec, quod ſpecularer, habebam:
Et jam promiſſa poteram cum laude reverti.
Haud contentus ea, petii tentoria Rheſi:
Inque ſuis ipſum caſtris comiteſque peremi.
Atque ita captivo victor votiſque potitus
Ingredior curru lætos imitante triumphos.
Cujus equos pretium pro nocte popoſcerat hoſtis,
Arma negate mihi: fueritque benignior Ajax.
Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
Devaſtata meo? cum multo ſanguine fudi
Cœranon Iphitiden, & Alaſtoraque Chromiumque,
Alcandrumque, Haliumque, Noemonaque, Prytaninque,
Exitioque dedi cum Cherſidamante Thoona,
Et Charopen, fatiſque immitibus Ennomon actum:
Quique minus celebres noſtra ſub mœnibus urbis
Procubuere manu. ſunt & mihi vulnera, cives,
Ipſo pulchra loco. nec vanis credite verbis.
Aſpicite en. veſtemque manu deducit, &, Hæc ſunt
Pectora ſemper, ait, veſtris exercita rebus.
At nihil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in ſocios: & habet ſine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert, ſi ſe pro claſſe Pelaſga
Arma tuliſſe refert contra Troaſque Jovemque?
Confiteorque, tulit: neque enim benefacta maligne
Detrectare meum eſt. ſed nec communia ſolus
Occupet, atque aliquem vobis quoque reddat honorem.
Reppulit Actorides ſub imagine tutus Achillis
Troas ab arſuris cum defenſore carinis.
Auſum etiam Hectoreo ſolum concurrere Marti
Se putat, oblitus regiſque, ducumque, meique:
Nonus in officio & prælatus munere ſortis.
Sed tamen eventus veſtræ, fortiſſime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.

Me miſerum, quanto cogor meminiſſe dolore
Temporis illius; quo Graium murus Achilles
Procubuit! nec me lacrimæ, luctuſve, timorve
Tardarunt, quia corpus humo ſublime referrem.
His humeris, his, inquam, humeris ego corpus Achillis,
Et ſimul arma tuli: quæ nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi, quæ valeant in talia pondera, vires:
Eſt animus veſtros certe ſenſurus honores.
Scilicet idcirco pro gnato cærula mater
Ambitioſa ſuo fuit, ut cæleſtia dona,
Artis opus tantæ, rudis & ſine pectore miles
Indueret? neque enim clypei cælamina novit,
Oceanum, & terras, cumque alto ſidera cælo,
Pleiadaſque, Hyadaſque, immunemque æquoris Arcton,
Diverſaſque urbes, nitidumque Orionis enſem.
Poſtulat ut capiat, quæ non intelligit, arma.
Quid? quod me duri fugientem munera belli
Arguit incepto ſerum acceſſiſſe labori?
Nec ſe magnanimo maledicere ſentit Achilli?
Si ſimulaſſe vocas crimen; ſimulavimus ambo.
Si mora pro culpa eſt; ego ſum maturior illo.
Me pia detinuit conjux: pia mater Achillem:
Primaque ſunt illis data tempora, cetera vobis.
Haud timeo, ſi jam nequeo defendere crimen
Cum tanto commune viro. deprenſus Ulyſſis
Ingenio tamen ille; at non Ajacis Ulyſſes.
Neve in me ſtolidæ convicia fundere linguæ
Admiremur eum: vobis quoque digna pudore
Objicit. an falſo Palameden crimine turpe
Accuſaſſe mihi, vobis damnaſſe decorum eſt?
Sed neque Naupliades facinus defendere tantum,
Tamque patens valuit: nec vos audiſtis in illo
Crimina; vidiſtis: pretioque objecta patebant.
Nec Pœantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
Eſſe reus merui. factum defendite veſtrum:
Conſenſiſtis enim. nec me ſuaſiſſe negabo;
Ut ſe ſubtraheret bellique viæque labori,
Tentaretque feros requie lenire dolores.
Paruit; & vivit. non hæc ſententia tantum
Fida, ſed & felix; cum ſit ſatis, eſſe fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poſcunt;
Ne mandate mihi. melius Telamonius ibit:
Eloquioque virum morbis iraque furentem
Molliet: aut aliqua producet callidus arte.
Ante retro Simois fluet & ſine frondibus Ide
Stabit, & auxilium promittet Achaia Trojæ;
Quam, ceſſante meo pro veſtris pectore rebus,
Ajacis ſtolidi Danais ſolertia proſit.
Sis licet infeſtus ſociis, regique, mihique,
Dure Philoctete; licet exſecrere, meumque
Devoveas ſine fine caput; cupiaſque dolenti
Me tibi forte dari; noſtrumque haurire cruorem;
Utque tui mihi, ſic fiat tibi copia noſtri:
Te tamen aggrediar: mecumque reducere nitar.
Tamque tuis potiar (faveat Fortuna) ſagittis;
Quam ſum Dardanio, quem cepi, vate potitus:
Quam reſponſa Deum, Trojanaque fata retexi:
Quam rapui Phrygiæ ſignum penetrale Minervæ
Hoſtibus e mediis, & ſe mihi comparat Ajax?
Nempe capi Trojam prohibebant fata ſine illo.
Fortis ubi eſt Ajax? ubi ſunt ingentia magni
Verba viri? cur hic metuit? cur audet Ulyſſes
Ire per excubias, & ſe committere nocti?
Perque feros enſes, non tantum mœnia Troum,
Verum etiam ſummas arces intrare: ſuaque
Eripere æde Deam: raptamque efferre per hoſtes?

Quæ niſi feciſſem; fruſtra Telamone creatus
Geſtaſſet læva taurorum tergora ſeptem.
Illa nocte mihi Trojæ victoria parta eſt:
Pergama tum vici, cum vinci poſſe coegi.
Deſine Tydiden vultuque & murmure nobis
Oſtentare meum. pars eſt ſua laudis in illis.
Nec tu, cum ſocia clypeum pro claſſe tenebas,
Solus eras: tibi turba comes, mihi contigit unus.
Qui, niſi pugnacem ſciret ſapiente minorem
Eſſe, nec indomitæ deberi præmia dextræ,
Ipſe quoque hæc peteret: peteret moderatior Ajax,
Eurypiluſque ferox, claroque Andræmone natus:
Nec minus Idomeneus, patriaque creatus eadem
Meriones: peteret majoris frater Atridæ.
Quippe manu fortes (nec ſunt tibi Marte ſecundi)
Conſiliis ceſſere meis. tibi dextera bello
Utilis; ingenium eſt, quod eget moderamine noſtri.
Tu vires ſine mente geris: mihi cura futuri eſt.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. tu tantum corpore prodes;
Nos animo. quantoque ratem qui temperat, anteit
Remigis officium; quanto dux milite major;
Tanto ego te ſupero. nec non in corpore noſtro
Pectora ſunt potiora manu. vigor omnis in illis.
At vos, o proceres, vigili date præmia veſtro;
Proque tot annorum cura, quos anxius egi,
Hunc titulum meritis penſandum reddite noſtris.
Jam labor in fine eſt. obſtantia fata removi:
Altaque, poſſe capi faciendo, Pergama cepi.
Per ſpes nunc ſocias, caſuraque mœnia Troum,
Perque Deos oro, quos hoſti nuper ademi;
Per, ſi quid ſupereſt, quod ſit ſapienter agendum;
Si quid adhuc audax, ex præcipitique petendum;
Si Trojæ fatis aliquid reſtare putatis;
Eſte mei memores: aut ſi mihi non datis arma;
Huic date. & oſtendit ſignum fatale Minervæ.
Mota manus procerum eſt: &, quid facundia poſſet,
Re patuit; fortiſque viri tulit arma diſertus.
Hectora qui ſolus, qui ferrum, ignemque, Jovemque
Suſtinuit toties; unam non ſuſtinet iram:
Invictumque virum vincit dolor. arripit enſem:
Et, Meus hic certe eſt. an & hunc ſibi poſcet Ulyſſes?
Hoc, ait, utendum eſt in me mihi: quique cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit:
Ne quiſquam Ajacem poſſit ſuperare, niſi Ajax.
Dixit: & in pectus tum denique vulnera paſſum,
Qua patuit ferro, letalem condidit enſem:
Nec valuere manus infixum educere telum.
Expulit ipſe cruor. rubefactaque ſanguine tellus
Purpureum viridi genuit de ceſpite florem,
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.
Littera communis mediis pueroque viroque
Inſcripta eſt foliis: hæc nominis, illa querelæ.
Victor ad Hypſipyles patriam, clarique Thoantis,
Et veterum terras infames cæde virorum,
Vela dat; ut referat Tirynthia tela ſagittas.
Quæ poſtquam ad Graios domino comitante revexit;
Impoſita eſt ſero tandem manus ultima bello.
Troja ſimul Priamuſque cadunt: Priameia conjux
Perdidit infelix hominis poſt omnia formam;
Externaſque novo latratu terruit auras;
Longus in anguſtum qua clauditur Helleſpontus,
Ilion ardebat; neque adhuc conſederat ignis:
Exiguumque ſenis Priami Jovis ara cruorem
Combiberat. tractata comis antiſtita Phœbi
Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres patriorum ſigna Deorum
Dum licet amplexas, ſuccenſaque templa tenentes
Invidioſa trahunt victores præmia Graii.
Mittitur Aſtyanax illis de turribus, unde
Pugnantem pro ſe, proavitaque regna tuentem,
Sæpe videre patrem monſtratum a matre ſolebat.
Jamque viam ſuadet Boreas; flatuque ſecundo
Carbaſa mota ſonant: jubet uti navita ventis.
Troja, vale: rapimur, clamant: dantque oſcula terræ
Troades: & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Ultima conſcendit claſſem (miſerabile viſu)
In mediis Hecube natorum inventa ſepulcris.
Prenſantem tumulos, atque oſſibus oſcula dantem
Dulichiæ traxere manus. tamen unius hauſit;
Inque ſinu cineres ſecum tulit Hectoris hauſtos.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes crinem lacrimaſque relinquit.
Eſt, ubi Troja fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Biſtoniis habitata viris. Polymeſtoris illic
Regia dives erat; cui te commiſit alendum
Clam, Polydore, pater, Phrygiiſque removit ab armis.
Conſilium ſapiens. ſceleris niſi præmia magnas
Adjeciſſet opes, animi irritamen avari.
Ut cecidit Fortuna Phrygum, capit impius enſem
Rex Thracum, juguloque ſui defigit alumni:
Et, tamquam tolli cum corpore crimina poſſent,
Exanimem e ſcopulo ſubjectas miſit in undas.
Litore Threicio claſſem religarat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus amicior eſſet.
Hic ſubito, quantus cum viveret eſſe ſolebat,
Exit humo late rupta; ſimiliſque minaci,
Temporis illius vultum referebat Achilles;
Quo ferus injuſto petiit Agamemnona ferro.
Immemoreſque mei diſceditis, inquit, Achivi?
Obrutaque eſt mecum virtutis gratia noſtræ?
Ne facite. utque meum non ſit ſine honore ſepulcrum,
Placet Achilleos mactata Polyxena manes.
Dixit: &, immiti ſociis parentibus umbræ,
Rapta ſinu matris, quam jam prope ſola fovebat,
Fortis, & infelix, &, pluſquam femina, virgo
Ducitur ad tumulum; diroque fit hoſtia buſto.
Quæ memor ipſa ſui, poſtquam crudelibus aris
Admota eſt; ſenſitque ſibi fera ſacra parari;
Utque Neoptolemum ſtantem, ferrumque tenentem,
Inque ſuo vidit figentem lumina vultu;
Utere jamdudum generoſo ſanguine, dixit.
Nulla mora eſt. at tu jugulo vel pectore telum
Conde meo: jugulumque ſimul pectuſque retexit.
Scilicet aut ulli ſervire Polyxena ferrem,
Aut per tale ſacrum numen placabitur ullum.
Mors tantum vellem matrem mea fallere poſſet.
Mater obeſt; minuitque necis mihi gaudia. quamvis
Non mea mors illi, verum ſua vita gemenda eſt.
Vos modo, ne Stygios adeam non libera manes,
Eſte procul; ſi juſta peto: tactuque viriles
Virgineo removete manus. acceptior illi,
Quiſquis is eſt, quem cæde mea placare paratis,
Liber erit ſanguis. ſi quos tamen ultima noſtri
Vota movent oris; Priami vos filia regis,
Non captiva, roga; genitrici corpus inemtum
Reddite: neve auro redimat jus triſte ſepulcri,
Sed lacrimis. tunc, cum poterat, redimebat & auro.
Dixerat. at populus lacrimas, quas illa tenebat,
Non tenet. ipſe etiam flens invituſque ſacerdos
Præbita conjecto rupit præcordia ferro.
Illa, ſuper terram defecto poplite labens,

Pertulit intrepidos ad fata noviſſima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
Cum caderet; caſtique decus ſervare pudoris.
Troades excipiunt; deploratoſque recenſent
Priamidas: & quid dederit domus una cruoris.
Teque gemunt, virgo; teque, o modo regia conjux,
Regia dicta parens, Aſiæ florentis imago;
Nunc etiam prædæ mala ſors: quam victor Ulyſſes
Eſſe ſuam nollet, niſi quod tamen Hectora partu
Ediderat. dominum matri vix repperit Hector.
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natiſque, viroque,
Huic quoque dat lacrimas; lacrimas in vulnera fundit:
Oſculaque ore legit: conſuetaque pectora plangit:
Canitiemque ſuam concreto in ſanguine verrens,
Plura quidem, ſed & hæc, laniato pectore dixit:
Nata tuæ (quid enim ſupereſt?) dolor ultime matri,
Nata, jaces: videoque tuum mea vulnera vulnus.
En, ne perdiderim quemquam ſine cæde meorum,
Tu quoque vulnus habes: at te, quia femina, rebar
A ferro tutam: cecidiſti & femina ferro.
Totque tuos idem fratres, te perdidit idem,
Exitium Trojæ noſtrique orbator, Achilles.
At poſtquam cecidit Paridis Phœbique ſagittis;
Nunc certe, dixi, non eſt metuendus Achilles.
Nunc quoque mi metuendus erat. cinis ipſe ſepulti
In genus hoc ſævit: tumulo quoque ſenſimus hoſtem:
Æacidæ fœcunda fui. jacet Ilion ingens:
Eventuque gravi finita eſt publica clades:
Si finita tamen. ſoli mihi Pergama reſtant:
In curſuque meus dolor eſt. modo maxima rerum,
Tot generis natiſque potens, nuribuſque, viroque,
Nunc trahor exſul, inops, tumulis avulſa meorum,
Penelopæ munus. quæ me data penſa trahentem
Matribus oſtendens Ithacis, Hæc Hectoris illa eſt
Clara parens: hæc eſt, dicet, Priameia conjux.
Poſtque tot amiſſos tu nunc, quæ ſola levabas
Maternos luctus, hoſtilia buſta piaſti.
Inferias hoſti peperi. quo ferrea reſto?
Quidve moror? quo me ſervas, damnoſa ſenectus?
Quid, Di crudeles, niſi quo nova funera cernam,
Vivacem differtis anum? quis poſſe putaret
Felicem Priamum poſt diruta Pergama dici?
Felix morte ſua nec te, mea nata, peremtam
Aſpicit; & vitam pariter regnumque reliquit.
At (puto) funeribus dotabere, regia virgo;
Condeturque tuum monumentis corpus avitis.
Non hæc eſt Fortuna domus. tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinæque hauſtus arenæ.
Omnia perdidimus. ſupereſt, cur vivere tempus
In breve ſuſtineam, proles gratiſſima matri,
Nunc ſolus, quondam minimus de ſtirpe virili,
Has datus Iſmario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere, & ſparſos immiti ſanguine vultus?
Dixit: & ad littus paſſu proceſſit anili,
Albentes laniata comas. Date, Troades, urnam,
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas:
Aſpicit ejectum Polydori in litore corpus,
Factaque Threiciis ingentia vulnera telis.
Troades exclamant: obmutuit illa dolore;
Et pariter vocem, lacrimaſque introrſus obortas
Devorat ipſe dolor: duroque ſimillima ſaxo
Torpet: & adverſa figit modo lumina terra;
Interdum torvos ſuſtollit ad æthera vultus:
Nunc poſiti ſpectat vultum, nunc vulnera, nati;
Vulnera præcipue: ſeque armat & inſtruit ira.
Qua ſimul exarſit, tamquam regina maneret,
Ulciſci ſtatuit; pœnæque in imagine tota eſt.
Utque furit catulo lactente orbata leæna;
Signaque nacta pedum ſequitur, quem non videt, hoſtem:
Sic Hecube, poſtquam cum luctu miſcuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita ſuorum,
Vadit ad artificem diræ Polymeſtora cædis:
Colloquiumque petit. nam ſe monſtrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum
Credidit Odryſius: prædæque aſſuetus amore
In ſecreta venit. cum blando callidus ore,
Tolle moras, Hecube, dixit: da munera nato.
Omne fore illius quod das, quod & ante dediſti,
Per ſuperos juro. ſpectat truculenta loquentem,
Falſaque jurantem: tumidaque exæſtuat ira.
Atque ita correptum captivarum agmine matrum
Involat, & digitos in perfida lumina condit,
Exſpoliatque genas oculis, (facit ira potentem)
Immergitque manus: fœdataque ſanguine ſonti
Non lumen, neque enim ſupereſt, loca luminis haurit.
Clade ſui Thracum gens irritata tyranni
Troada telorum lapidumque inceſſere jactu
Cœpit. at hæc miſſum rauco cum murmure ſaxum
Morſibus inſequitur: rictuque in verba parato
Latravit conata loqui. locus exſtat, & ex re
Nomen habet: veterumque diu memor illa malorum,
Tum quoque Sithonios ululavit mœſta per agros.
Illius Troaſque ſuos hoſteſque Pelaſgos,
Illius Fortuna Deos quoque moverat omnes:
Sic omnes, ut & ipſa Jovis conjuxque ſororque
Eventus Hecubam meruiſſe negaverit illos.
Non vacat Auroræ, quamquam iiſdem faverat armis,
Cladibus & caſu Trojæque Hecubæque moveri.
Cura Deam propior, luctuſque domeſticus angit
Memnonis amiſſi. Phrygiis quem lutea campis
Vidit Achillea pereuntem cuſpide mater.
Vidit: & ille color, quo matutina rubeſcunt
Tempora, palluerat: latuitque in nubibus æther.
At non impoſitos ſupremis ignibus artus
Suſtinuit ſpectare parens: ſed crine ſoluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non eſt
Dedignata Jovis, lacrimiſque has addere voces:
Omnibus inferior, quas ſuſtinet aureus æther,
(Nam mihi ſunt totum rariſſima templa per orbem,)
Diva tamen venio: non ut delubra, dieſque
Des mihi ſacrificos, calituraſque ignibus aras.
Si tamen aſpicias, quantum tibi femina præſtem,
Tum cum luce nova noctis confinia ſervo;
Præmia danda putes. ſed non ea cura; neque hic eſt
Nunc ſtatus Auroræ, meritos ut poſcat honores.
Memnonis orba mei venio: qui fortia fruſtra
Pro patruo tulit arma ſuo: primiſque ſub annis
Occidit a forti (ſic vos voluiſtis) Achille.
Da, precor, huic aliquem ſolatia mortis honorem,
Summe Deum rector: maternaque vulnera leni.
Jupiter annuerat; cum Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus: nigrique volumina fumi
Infecere diem. veluti cum flumina natas
Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infra.
Atra favilla volat: glomerataque corpus in unum
Denſatur; faciemque capit: ſumitque calorem,
Atque animam ex igni, levitas ſua præbuit alas.
Et primo ſimilis volucri, mox vera volucris
Inſonuit pennis. pariter ſonuere ſorores
Innumeræ; quibus eſt eadem natalis origo.

Terque rogum luſtrant: & conſonus exit in auras
Ter clangor. quarto ſeducunt caſtra volatu.
Tum duo diverſa populi de parte feroces
Bella gerunt: roſtriſque, & aduncis unguibus iras
Exercent; alaſque adverſaque pectora laſſant.
Inferiæque cadunt cineri cognata ſepulto
Corpora: ſeque viro forti meminere creatas.
Præpetibus ſubitis nomen facit auctor; ab illo
Memnonides dictæ, cum Sol duodena peregit
Signa, parentali perituræ Marte rebellant.
Ergo aliis latraſſe Dymantida flebile viſum:
Luctibus eſt Aurora ſuis intenta; piaſque
Nunc quoque dat lacrimas: & toto rorat in orbe.
Nec tamen everſam Trojæ cum mœnibus eſſe
Spem quoque fata ſinunt. ſacra, & ſacra altera patrem
Fert humeris venerabile onus Cythereius heros.
De tantis opibus prædam pius eligit illam;
Aſcaniumque ſuum: profugaque per æquora claſſe
Fertur ab Antandro: ſceleratáque limina Thracum,
Et Polydoreo manantem ſanguine terram
Linquit: & utilibus ventis æſtuque ſecundo
Intrat Apollineam ſociis comitantibus urbem.
Hunc Anius, quo rege homines, antiſtite Phœbus
Rite colebantur, temploque domoque recepit:
Urbemque oſtendit, delubraque vota, duaſque
Latona quondam ſtirpes pariente retentas.
Thure dato flammis, vinoque in thura profuſo,
Cæſorumque boum fibris de more crematis,
Regia tecta petunt: poſitique tapetibus altis
Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tum pius Anchiſes: O Phœbi lecte ſacerdos,
Fallor? an & natum, cum primum hæc mœnia vidi,
Biſque duas natas, quantum reminiſcor, habebas?
Huic Anius niveis circumdata tempora vittis
Concutiens, & triſtis, ait: Non falleris, heros
Maxime: natorum vidiſti quinque parentem.
Quem nunc (tanta homines rerum inconſtantia verſat)
Pæne vides orbum. quid enim mihi filius abſens
Auxilii? quem dicta ſuo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locumque & regna tenentem.
Delius augurium dedit huic: dedit altera Liber
Femineæ ſorti voto majora fideque
Munera: nam tactu natarum cuncta mearum
In ſegetem, laticemque meri, baccamque Minervæ
Transformabantur: diveſque erat uſus in illis.
Hoc ubi cognovit Trojæ populator Atrides,
(Ne non ex aliqua veſtram ſenſiſſe procellam
Nos quoque parte putes) armorum viribus uſus
Abſtrahit invitas gremio genitoris: alantque
Imperat Argolicam cæleſti munere claſſem.
Effugiunt quo quæque poteſt. Eubœa duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita eſt.
Miles adeſt: &, ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas conſortia pectora pœnæ
Dedit: & ut timido poſſis ignoſcere fratri;
Non hic Æneas, non, qui defenderet Andron,
Hector erat: per quos decimum duraſtis in annum.
Jamque parabantur captivis vincla lacertis:
Illæ tollentes etiamnum libera cælo
Brachia; Bacche pater, fer opem, dixere: tulitque
Muneris auctor opem. ſi miro perdere more
Ferre vocatur opem. nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui ſcire, aut nunc dicere poſſim.
Summa mali nota eſt. pennas ſumſere; tuæque
Conjugis in volucrem niveas abiere columbas.
Talibus atque aliis poſtquam convivia dictis
Implerunt; menſa ſomnum petiere remota.
Cumque die ſurgunt: adeuntque oracula Phœbi.
Qui petere antiquam matrem, cognataque juſſit
Litora. proſequitur Rex, & dat munus ituris;
Anchiſæ ſceptrum, chlamyden pharetramque nepoti,
Cratera Æneæ; quem quondam miſerat illi
Hoſpes ab Aoniis Therſes Iſmenius oris.
Miſerat hunc illi Therſes, fabricaverat Alcon
Myleus; & longo cælaverat argumento.
Urbs erat: & ſeptem poſſes oſtendere portas.
Hæ pro nomine erant; &, quæ foret illa, docebant.
Ante urbem exequiæ, tumulique, igneſque, rogique,
Effuſæque comas & apertæ pectora matres
Significant luctum: Nymphæ quoque flere videntur;
Siccatoſque queri fontes. ſine frondibus arbos
Nuda riget: rodunt arentia ſaxa capellæ.
Ecce facit mediis natas Orione Thebis,
Hanc non femineum jugulo dare pectus aperto,
Illam dimiſſo per fortia vulnera telo
Pro populo cecidiſſe ſuo; pulchriſque per urbem
Funeribus ferri, celebrique in parte cremari:
Tum de virginea geminos exire favilla,
Ne genus intereat, juvenes, quos fama Coronas
Nominat, & cineri materno ducere pompam.
Hactenus antiquo ſignis fulgentibus ære
Summus inaurato crater erat aſper acantho.
Nec leviora datis Trojani dona remittunt;
Dantque ſacerdoti cuſtodem thuris acerram;
Dant pateram, claramque auro gemmiſque coronam:
Inde recordati Teucros a ſanguine Teucri
Ducere principium, Creten tenuere; locique
Ferre diu nequiere Jovem. centumque relictis
Urbibus, Auſonios optant contingere portus.
Sævit hyems, jactatque viros: Strophadumque receptos
Portubus inſidis exterruit ales Aello.
Et jam Dulichios portus, Ithacamque, Samenque,
Neritiaſque domos, regnum fallacis Ulyſſei,
Præter erant vecti: certatam lite Deorum
Ambraciam, verſique vident ſub imagine ſaxum
Judicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota eſt,
Vocalemque ſua terram Dodonida quercu,
Chaonioſque ſinus: ubi nati rege Moloſſo
Irrita ſubjectis fugere incendia pennis.
Proxima Phæacum felicibus obſita pomis
Rura petunt. Epiros ab his, regnataque vati
Buthrotos Phrygio, ſimulataque Troja tenentur.
Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli
Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
Sicaniam. tribus hæc excurrit in æquora linguis.
E quibus imbriferos obverſa Pachynos ad Auſtros:
Mollibus expoſitum Zephyris Lilybæon: at Arcton
Æquoris expertem ſpectat Boreanque Peloros.
Hac ſubeunt Teucri: remiſque æſtuque ſecundo
Sub noctem potitur Zanclæa claſſis arena.
Scylla latus dextrum, lævum irrequieta Charybdis
Infeſtant. vorat hæc raptas revomitque carinas:
Illa feris atram canibus ſuccingitur alvum;
Virginis ora gerens: & (ſi non omnia vates
Ficta reliquerunt) aliquo quoque tempore virgo.
Hanc mille petiere proci: quibus illa repulſis
Ad Pelagi Nymphas, pelagi gratiſſima Nymphis,
Ibat: & eluſos juvenum narrabat amores.
Quam, dum pectendos præbet Galatea capillos,
Talibus alloquitur repetens ſuſpiria dictis:
Te tamen, o virgo, genus haud immite virorum
Expetit: utque facis, potes his impune negare.

At mihi, cui pater eſt Nereus, quam cærula Doris
Enixa eſt, quæ ſum turba quoque tuta ſororum,
Non niſi per fluctus licuit Cyclopis amorem
Effugere: & lacrimæ vocem impediere loquentis.
Quas ubi marmoreo deterſit pollice virgo;
Et ſolata Deam eſt; Refer, o cariſſima, dixit:
Neve tui cauſſam tege (ſum tibi fida) doloris.
Nereis his contra reſecuta Cratæide natam:
Acis erat Fauno Nymphaque Symæthide cretus,
Magna quidem patriſque ſui matriſque voluptas,
Noſtra tamen major. nam me ſibi junxerat uni
Pulcher: &, octonis iterum natalibus actis,
Signarat dubia teneras lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops, nullo cum fine petebat.
Nec, ſi quæſieris, odium Cyclopis, amorne
Acidis in nobis fuerit præſentior, edam.
Par utrimque fuit. proh quanta potentia regni
Eſt, Venus alma, tui! nempe ille immitis, & ipſis
Horrendus ſilvis, & viſus ab hoſpite nullo
Impune, & magni cum Dis contemtor Olympi,
Quid ſit amor ſentit: noſtrique cupidine captus
Uritur; oblitus pecorum antrorumque ſuorum.
Jamque tibi formæ, jamque eſt tibi cura placendi:
Jam rigidos pectis raſtris, Polypheme, capillos:
Jam libet hirſutam tibi falce recidere barbam:
Et ſpectare feros in aqua, & componere, vultus.
Cædis amor, feritaſque, ſitiſque immenſa cruoris
Ceſſant: & tutæ veniunt abeuntque carinæ.
Telemus interea Siculam delatus ad Ætnen,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit; Lumenque quod unum
Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Ulyſſes.
Riſit, &, O vatum ſtolidiſſime, falleris, inquit:
Altera jam rapuit. ſic fruſtra vera monentem
Spernit: & aut gradiens ingenti litora paſſu
Degravat; aut feſſus ſub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis: utrumque latus circumfluit æquoris unda.
Huc ferus adſcendit Cyclops; mediuſque reſedit.
Lanigeræ pecudes nullo ducente ſecutæ.
Cui poſtquam pinus, baculi quæ præbuit uſum,
Ante pedes poſita eſt, antennis apta ferendis;
Sumtaque arundinibus compacta eſt fiſtula centum;
Senſerunt toti paſtoria ſibila montes:
Senſerunt undæ. latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio reſidens, procul auribus hauſi
Talia dicta meis, auditaque mente notavi.
Candidior nivei folio, Galatea, liguſtri,
Floridior pratis; longa procerior alno;
Splendidior vitro; tenero laſcivior hædo;
Lævior aſſiduo detritis æquore conchis;
Solibus hibernis, æſtiva gratior umbra;
Nobilior pomis; platano conſpectior alta;
Lucidior glacie; matura dulcior uva;
Mollior & cycni plumis, & lacte coacto;
Et, ſi non fugias, riguo formoſior horto.
Sævior indomitis eadem Galatea juvencis,
Durior annoſa quercu; fallacior undis;
Lentior & ſalicis virgis, & vitibus albis;
His immobilior ſcopulis; violentior amne;
Laudato pavone ſuperbior; acrior igni;
Aſperior tribulis; fœta truculentior urſa;
Surdior æquoribus; calcato immitior hydro:
Et, quod præcipue vellem tibi demere poſſem,
Non tantum cervo claris latratibus acto,
Verum etiam ventis volucrique fugacior aura.
At, bene ſi noris, pigeat fugiſſe: moraſque
Ipſa tuas damnes: & me retinere labores.
Sunt mihi pars montis vivo pendentia ſaxo
Antra; quibus nec Sol medio ſentitur in æſtu,
Nec ſentitur hyems: ſunt poma gravantia ramos:
Sunt auro ſimiles longis in vitibus uvæ:
Sunt & purpureæ: tibi & has ſervamus, & illas.
Ipſa tuis manibus ſilveſtri nata ſub umbra
Mollia fraga leges: ipſa autumnalia corna,
Prunaque, non ſolum nigro liventia ſucco,
Verum etiam generoſa, novaſque imitantia ceras.
Nec tibi caſtaneæ, me conjuge, nec tibi deerunt
Arbutei fœtus. omnis tibi ſerviet arbos.
Hoc pecus omne meum eſt. multæ quoque vallibus errant:
Multas ſilva tegit: multæ ſtabulantur in antris.
Nec, ſi forte roges, poſſim tibi dicere, quot ſint.
Pauperis eſt numerare pecus. de laudibus harum
Nil mihi credideris: præſens potes ipſa videre,
Ut vix ſuſtineant diſtentum cruribus uber.
Sunt fœtura minor tepidis in ovilibus agni:
Sunt quoque par ætas aliis in ovilibus hœdi.
Lac mihi ſemper adeſt niveum. pars inde bibenda
Servatur: partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles, vulgataque tantum
Munera contingent, damæ, leporeſque, capræque,
Parve columbarum, demtuſve cacumine nidus:
Inveni geminos, qui tecum ludere poſſint,
Inter ſe ſimiles, vix ut dignoſcere poſſis,
Villoſæ catulos in ſummis montibus urſæ.
Inveni: & dixi, Dominæ ſervabimus iſtos.
Jam modo cæruleo nitidum caput exſere ponto:
Jam, Galatea, veni: nec munera deſpice noſtra.
Certe ego me novi, liquidæque in imagine vidi
Nuper aquæ: placuitque mihi mea forma videnti.
Adſpice, ſim quantus. non eſt hoc corpore major
Jupiter in cælo: nam vos narrare ſoletis
Neſcio quem regnare Jovem. coma plurima torvos
Prominet in vultus: humeroſque, ut lucus, obumbrat.
Nec mihi quod rigidis horrent denſiſſima ſetis
Corpora, turpe puta. turpis ſine frondibus arbos:
Turpis equus, niſi colla jubæ flaventia velent.
Pluma tegit volucres: ovibus ſua lana decori eſt:
Barba viros, hirtæque decent in corpore ſetæ.
Unum eſt in media lumen mihi fronte, ſed inſtar
Ingentis clypei. quid, non hæc omnia magno
Sol videt e cælo? Soli tamen unicus orbis.
Adde, quod in veſtro genitor meus æquore regnat.
Hunc tibi do ſocerum. tantum miſerere, preceſque
Supplicis exaudi. tibi enim ſuccumbimus uni.
Quique Jovem, & cælum ſperno, & penetrabile fulmen,
Nerei, te vereor: tua fulmine ſævior ira eſt.
Atque ego contemtus eſſem patientior hujus;
Si fugeres omnes. ſed cur, Cyclope repulſo,
Acin amas, præferſque meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeatque ſibi, placeatque licebit,
Quod nollem, Galatea, tibi, modo copia detur,
Sentiet eſſe mihi tanto pro corpore vires.
Viſcera viva traham: divulſaque membra per agros,
Perque tuas ſpargam (ſic ſe tibi miſceat) undas.
Uror enim; læſuſque exæſtuat acrius ignis:
Cumque ſuis videor tranſlatam viribus Ætnam
Pectore ferre meo: nec tu, Galatea, moveris.
Talia nequidquam queſtus (nam cuncta videbam)
Surgit: & ut taurus vacca furibundus ademta
Stare nequit, ſilvaque & notis ſaltibus errat.
Cum ferus ignaros, nec quidquam tale timentes,

Me videt atque Acin: Videoque, exclamat; & iſta
Ultima ſit, faciam, Veneris concordia veſtræ.
Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit. clamore perhorruit Ætne.
Aſt ego vicino paveſacta ſub æquore mergor.
Terga fugæ dederat converſa Symæthius heros:
Et, Fer opem, Galatea, precor, mihi: ferte parentes:
Dixerat: & veſtris periturum admittite regnis.
Inſequitur Cyclops: partemque e monte revulſam
Mittit; & extremus quamvis pervenit ad illum
Angulus e ſaxo, totum tamen obruit Acin.
At nos, quod fieri ſolum per fata licebat,
Fecimus; ut vires adſumeret Acis avitas.
Puniceus de mole cruor manabat: & intra
Temporis exiguum rubor evaneſcere cœpit:
Fitque color primo turbati fluminis imbre:
Purgaturque mora. tum moles jacta dehiſcit:
Vivaque per rimas, proceraque ſurgit arundo:
Oſque cavum ſaxi ſonat exſultantibus undis:
Miraque res; ſubito media tenus extitit alvo
Incinctus juvenis flexis nova cornua cannis.
Qui, niſi quod major, quod toto cærulus ore eſt,
Acis erat. ſed ſic quoque erat tamen Acis in amnem
Verſus: & antiquum tenuerunt flumina nomen.
Deſierat Galatea loqui: cœtuque ſoluto
Diſcedunt: placidiſque natant Nereides undis.
Scylla redit: [neque enim medio ſe credere ponto
Audet] & aut bibula ſine veſtibus errat arena;
Aut ubi laſſata eſt, ſeductos nacta receſſus
Gurgitis, incluſa ſua membra refrigerat unda.
Ecce fretum ſindens alti novus incola ponti,
Nuper in Euboica verſis Anthedone membris,
Glaucus adeſt: viſæque cupidine virginis hæret:
Et, quæcumque putat fugientem poſſe morari,
Verba refert: fugit illa tamen: veloxque timore
Pervenit in ſummum poſiti prope littora montis.
Ante fretum eſt ingens apicem collectus in unum
Longa ſine arboribus convexus ad æquora vertex.
Conſtitit hic: & tuta loco, monſtrumne, Deuſne
Ille ſit ignorans, admiraturque colorem,
Cæſariemque humeros ſubjectaque terga tegentem,
Ultimaque excipiat quod tortilis inguina piſcis.
Sentit: & innitens, quæ ſtabat proxima, moli,
Non ego prodigium, non ſum fera bellua, virgo;
Sum Deus, inquit, aquæ: nec majus in æquora Proteus
Jus habet, & Triton, Athamantiadeſque Palæmon.
Ante tamen mortalis eram: ſed ſcilicet altis
Deditus æquoribus, jam tum exercebar in illis.
Nam modo ducebam ducentia retia piſces:
Nunc in mole ſedens moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia littora, quorum
Altera pars undis, pars altera cingitur herbis:
Quas neque cornigeræ morſu læſere juvencæ:
Nec placidæ carpſiſtis oves, hirtæve capellæ.
Non apis inde tulit collectos ſedula flores:
Non data ſunt capiti genialia ſerta: nec umquam
Falciferæ ſecuere manus. ego primus in illo
Ceſpite conſedi, dum lina madentia ſicco.
Utque recenſerem captivos ordine piſces;
Inſuper expoſui, quos aut in retia caſus,
Aut ſua credulitas in aduncos egerat hamos.
Res ſimilis fictæ: [ſed quid mihi fingere prodeſt?]
Gramine contacto cœpit mea præda moveri,
Et mutare latus; terraque, ut in æquore, niti.
Dumque moror, mirorque ſimul, fugit omnis in undas
Turba ſuas: dominumque novum, littuſque relinquunt.
Obſtupui: dubiuſque diu, quæ cauſſa, requiro:
Num Deus hoc aliquis, num ſuccus fecerit herbæ.
Quæ tamen has, inquam, vires habet herba? manuque
Pabula decerpſi, decerptaque dente momordi.
Vix bene combiberant ignotos guttura ſuccos:
Cum ſubito trepidare intus præcordia ſenſi:
Alteriuſque rapi naturæ pectus amore.
Nec potui reſtare loco: Repetendaque numquam
Terra, vale, dixi: corpuſque ſub æquora merſi.
Di maris exceptum ſocio dignantur honore:
Utque mihi, quæcumque feram, mortalia demant,
Oceanum Tethynque rogant. ego luſtror ab illis:
Et purgante nefas novies mihi carmine dicto
Pectora fluminibus jubeor ſupponere centum.
Nec mora: diverſis lapſi de fontibus amnes,
Totaque vertuntur ſupra caput æquora noſtrum.
Hactenus acta tibi poſſum memoranda referre:
Hactenus & memini: nec mens mea cetera ſenſit.
Quæ poſtquam rediit; alium me corpore toto,
Ac fueram nuper, nec eumdem mente recepi.
Hanc ego tum primum viridem ferrugine barbam,
Cæſariemque meam, quam longa per æquora verro,
Ingenteſque humeros, & cærula brachia vidi,
Cruraque pinnigero curvata noviſſima piſce.
Quid tamen hæc ſpecies, quid Dis placuiſſe marinis,
Quid juvat eſſe Deum, ſi tu non tangeris iſtis?
Talia dicentem, dicturum plura reliquit
Scylla Deum. furit ille, irritatuſque repulſa
Prodigioſa petit Titanidos atria Circes.

METAMORPHOSEON

LIBER XIV.

Jamque Giganteis injectam faucibus Ætnen,
Arvaque Cyclopum, quid raſtra, quid uſus aratri
Neſcia, nec quidquam junctis debentia bubus,
Liquerat Euboicus tumidarum cultor aquarum:
Liquerat & Zanclen, adverſaque mœnia Rhegi,
Navifragumque fretum, gemino quod litore preſſum
Auſoniæ Siculæque tenet confinia terræ.
Inde, manu magna Tyrrhena per æquora lapſus,
Herbiferos adiit colles, atque atria Glaucus
Sole ſatæ Circes, variarum plena ferarum.
Quam ſimul aſpexit; dicta acceptaque ſalute,
Diva, Dei miſerere, precor: nam ſola levare
Tu potes hunc, dixit, (videar modo dignus) amorem.
Quanta ſit herbarum, Titani, potentia nulli
Quam mihi cognitius; qui ſum mutatus ab illis.
Neve mei non nota tibi ſit cauſſa furoris;
Litore in Italico Meſſenia mœnia contra
Scylla mihi viſa eſt. pudor eſt promiſſa, preceſque,
Blanditiaſque meas, contemtaque verba referre.
At tu, ſive aliquid regni eſt in carmine; carmen
Ore move ſacro: ſive expugnacior herba eſt;
Utere tentatis operoſæ viribus herbæ.
Nec medeare mihi, ſaneſque hæc vulnera mando:
Fineque nil opus eſt. partem ferat illa caloris.
At Circe (neque enim flammis habet aptius ulla
Talibus ingenium; ſeu cauſſa eſt hujus in ipſa;
Seu Venus indicio facit hoc offenſa paterno)
Talia verba refert: Melius ſequerere volentem,
Optantemque eadem, parilique cupidine captam.
Dignus eras: ultro poteras certeque rogari:
Et ſi ſpem dederis; mihi crede, rogaberis ultro.
Neu dubites, abſitque tuæ fiducia formæ:

En

En ego, cum Dea ſim, nitidi cum filia Solis,
Carmine cum tantum, tantum cum gramine poſſim;
Ut tua ſim, voveo. ſpernentem ſperne: ſequenti
Redde vices: unoque duas ulciſcere facto.
Talia tentanti, Prius, inquit, in æquore frondes,
Glaucus, & in ſummis naſcentur montibus algæ;
Soſpite quam Scylla noſtri mutentur amores.
Indignata Dea eſt: & lædere quatenus ipſum
Non poterat, nec vellet amans; iraſcitur illi,
Quæ ſibi prælata eſt: Veneriſque offenſa repulſa;
Protinus horrendis infamia pabula ſuccis
Conterit: & tritis Hecateia carmina miſcet:
Cæruleaque induitur velamina: perque ferarum
Agmen adulantum media procedit ab aula:
Oppoſitumque petens contra Zancleia ſaxa
Rhegion ingreditur, ferventes æſtibus undas:
In quibus, ut ſolida, ponit veſtigia, ripa;
Summaque decurrit pedibus ſuper æquora ſiccis.
Parvus erat gurges curvos ſinuatus in arcus,
Grata quies Scyllæ: quo ſe referebat ab æſtu
Et maris & cæli, medio cum plurimus orbe
Sol erat, & minimas a vertice fecerat umbras.
Hunc Dea prævitiat; portentiferiſque venenis
Inquinat. huic fuſos latices radice nocenti
Spargit: & obſcurum verborum ambage novorum
Ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit; mediaque tenus deſcenderat alvo;
Cum ſua fœdari latrantibus inguina monſtris
Aſpicit: ac primo non credens corporis illas
Eſſe ſui partes, refugitque, abigitque, timetque
Ora proterva canum. ſed quos fugit, attrahit una.
Et corpus quærens femorum, crurumque, pedumque,
Cerbereos rictus pro partibus invenit illis.
Statque canum rabies: ſubjectaque terga ferarum
Inguinibus truncis uteroque exſtante cohærent.
Flevit amans Glaucus: nimiumque hoſtiliter uſæ
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco manſit: cumque eſt data copia primum,
In Circes odium ſociis ſpoliavit Ulyſſen.
Mox eadem Teucras fuerat merſura carinas;
Ni prius in ſcopulum, qui nunc quoque ſaxeus exſtat,
Transformata foret. ſcopulum quoque navita vitat.
Hanc ubi Trojanæ remis avidamque Charybdin
Evicere rates; cum jam prope littus adeſſent
Auſonium, Libycas vento referuntur ad oras.
Excipit Ænean illic animoque domoque,
Non bene diſcidium Phrygii latura mariti,
Sidonis: inque pyra ſacri ſub imagine facta
Incubuit ferro: deceptaque decipit omnes.
Rurſus arenoſæ fugiens nova mœnia terræ,
Ad ſedemque Erycis fidumque relatus Aceſten
Sacrificat; tumulumque ſui genitoris honorat.
Quaſque rates Iris Junonia pæne cremarat,
Solvit: & Hippotadæ regnum, terraſque calenti
Sulfure fumantes, Acheloiadumque relinquit
Sirenum ſcopulos. orbataque præſide pinus
Inarimen, Prochytenque legit, ſterilique locatas
Colle Pithecuſas, habitantum nomine dictas.
Quippe Deum genitor fraudem, & perjuria quondam
Cercopum exoſus, gentiſque admiſſa doloſæ;
In deforme viros animal mutavit: ut idem
Diſſimiles homini poſſent, ſimileſque videri.
Membraque contraxit: nareſque a fronte reſimas
Contudit, & rugis peraravit anilibus ora.
Totaque velatos flaventi corpora villo
Miſit in has ſedes. nec non prius abſtulit uſum
Verborum, & natæ dira in perjuria linguæ.
Poſſe queri tantum rauco ſtridore relinquit.
Has ubi præteriit, & Parthenopeia dextra
Mœnia deſeruit; læva de parte canori
Æolidæ tumulum, & loca fœta paluſtribus ulvis
Littora Cumarum, vivaciſque antra Sibyllæ
Intrat: &, ut manes adeat per Averna paternos,
Orat. at illa diu vultus tellure moratos
Erexit: tandemque Deo furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factis maxime, cujus
Dextera per ferrum, pietas ſpectata per ignes.
Pone tamen, Trojane, metum; potiere petitis:
Elyſiaſque domos, & regna noviſſima mundi
Me duce cognoſces, ſimulacraque cara parentis.
Invia virtuti nulla eſt via. dixit: & auro
Fulgentem ramum ſilva Junonis Avernæ
Monſtravit: juſſitque ſuo divellere trunco.
Paruit Æneas: & formidabilis Orci
Vidit opes, atavoſque ſuos, umbramque ſenilem
Magnanimi Anchiſæ: didicit quoque jura locorum;
Quæque novis eſſent adeunda pericula bellis.
Inde ferens laſſos averſo tramite paſſus,
Cum duce Cumæa fallit ſermone laborem.
Dumque iter horrendum per opaca crepuſcula carpit;
Seu Dea tu præſens, ſeu Dis gratiſſima, dixit;
Numinis inſtar eris ſemper mihi: meque fatebor
Muneris eſſe tui; quæ me loca mortis adire,
Quæ loca me viſæ voluiſti evadere mortis.
Pro quibus aerias meritis evectus ad auras
Templa tibi ſtatuam; tribuam tibi thuris honorem.
Reſpicit hunc vates, & ſuſpiratibus hauſtis,
Nec Dea ſum, dixit; nec ſacri thuris honore
Humanum dignare caput. neu neſcius erres;
Lux æterna mihi, carituraque fine dabatur,
Si mea virginitas Phœbo patuiſſet amanti.
Dum tamen hanc ſperat, dum præcorrumpere donis
Me cupit: Elige, ait, virgo Cumæa, quid optes:
Optatis potiere tuis. ego pulveris hauſti
Oſtendens cumulum, quot haberet corpora pulvis,
Tot mihi natales contingere vana rogavi.
Excidit, optarem juvenes quoque protinus annos.
Hos tamen ille mihi dabat, æternamque juventam,
Si Venerem paterer. contemto munere Phœbi
Innuba permaneo; ſed jam felicior ætas
Terga dedit: tremuloque gradu venit ægra ſenectus;
Quæ patienda diu eſt. nam jam mihi ſæcula ſeptem
Acta vides: ſupereſt, numeros ut pulveris æquem,
Tercentum meſſes, tercentum muſta videre.
Tempus erit, cum me de tanto corpore parvam
Longa dies faciat: conſumtaque membra ſenecta
Ad minimum redigantur onus. nec amata videbor,
Nec placuiſſe Deo. Phœbus quoque forſitan ipſe
Vel non agnoſcet, vel dilexiſſe negabit.
Uſque adeo mutata ferar: nullique videnda,
Voce tamen noſcar. vocem mihi fata relinquent.
Talia convexum per iter memorante Sibylla,
Sedibus Euboicam Stygiis emergit in urbem
Troius Æneas: ſacriſque e more litatis,
Littora adit nondum nutricis habentia nomen.
Hic quoque ſubſtiterat poſt tædia longa laborum
Neritius Macareus, comes experientis Ulyſſei.
Deſertum quondam mediis qui rupibus Ætnæ
Noſcit Achæmeniden: improviſoque repertum
Vivere miratus, Qui te caſuſve Deuſve
Servat, Achæmenide? cur, inquit, barbara Graium
Prora vehit? petitur veſtræ quæ terra carinæ?

Talia quærenti jam non hirſutus amictu,
Jam ſuus, & ſpinis conſerto tegmine nullis,
Fatur Achæmenides: Iterum Polyphemon, & illos
Aſpiciam fluidos humano ſanguine rictus;
Hæc mihi ſi potior domus eſt Ithaceque carina;
Si minus Ænean veneror genitore. nec umquam
Eſſe ſatis potero, præſtem licet omnia, gratus.
Quod loquor, & ſpiro; cælumque, & ſidera Solis
Reſpicio, (poſſimne ingratus, & immemor eſſe?)
Ille dedit. quod non anima hæc Cyclopis in ora
Venit: & ut lumen jam nunc vitale relinquam;
Aut tumulo, aut certe non illa condar in alvo.
Quid mihi tunc animi (niſi ſi timor abſtulit omnem
Senſum animumque) fuit, cum vos petere alta relictus
Æquora proſpexi? volui inclamare; ſed hoſti
Prodere me timui: veſtræ quoque clamor Ulyſſis
Pæne rati nocuit. vidi, cum monte revulſo
Immanem ſcopulum medias permiſit in undas.
Vidi iterum, veluti tormenti viribus acta,
Vaſta giganteo jaculantem ſaxa lacerto.
Et, ne deprimeret fluctuſve lapiſve carinam,
Pertimui; jam me non eſſe oblitus in illa.
Ut vero fuga vos ab acerba morte removit;
Ille quidem totam fremebundus obambulat Ætnam,
Prætentatque manu ſilvas; & luminis orbus
Rupibus incurſat: fœdataque brachia tabo
In mare protendens, gentem exſecratur Achivam,
Atque ait: O ſi quis referat mihi caſus Ulyſſen,
Aut aliquem e ſociis, in quem mea ſæviat ira,
Viſcera cujus edam, cujus viventia dextra
Membra mea laniem, cujus mihi ſanguis inundet
Guttur, & eliſi trepident ſub dentibus artus;
Quam nullum, aut leve ſit damnum mihi lucis ademtæ!
Hæc, & plura ferox. me luridus occupat horror,
Spectantem vultus etiamnum cæde madentes,
Crudeleſque manus, & inanem luminis orbem,
Membraque, & humano concretam ſanguine barbam.
Mors erat ante oculos; minimum tamen illa malorum.
Et jam prenſurum, jam jam mea viſcera rebar
In ſua merſurum: mentique hærebat imago
Temporis illius, quo vidi bina meorum
Ter quater affligi ſociorum corpora terræ.
Quæ ſuper ipſe jacens, hirſuti more leonis,
Viſceraque, & carnes, obliſiſque oſſa medullis,
Semianimeſque artus avidam condebat in alvum.
Me tremor invaſit. ſtabam ſine ſanguine mœſtus:
Mandentemque videns, ejectantemque cruentas
Ore dapes, & fruſta mero glomerata vomentem,
Talia fingebam miſero mihi fata parari.
Perque dies multos latitans, omnemque tremiſcens
Ad ſtrepitum, mortemque timens, cupiduſque moriri,
Glande famem pellens, & miſta frondibus herba,
Solus, inops, exſpes, leto pœnæque relictus,
Haud procul adſpexi longo poſt tempore navim:
Oravique fugam geſtu, ad littuſque cucurri:
Et movi: Grajumque ratis Trojana recepit.
Tu quoque pande tuos, comitum gratiſſime, caſus,
Et ducis, & turbæ, quæ tecum credita ponto eſt.
Æolon ille refert Tuſco regnare profundo;
Æolon Hippotaden, cohibentem carcere ventos:
Quos bovis incluſos tergo memorabile munus
Dulichium ſumſiſſe ducem: flatuque ſecundo
Lucibus iſſe novem, & terram aſpexiſſe petitam:
Proxima poſt nonam cum ſeſe Aurora moveret;
Invidia ſocios prædæque cupidine ductos,
Eſſe ratos aurum, demſiſſe ligamina ventis:
Cum quibus iſſe retro, per quas modo venerat undas,
Æoliique ratem portus repetiſſe tyranni.
Inde Lami veterem Læſtrygonis, inquit, in urbem
Venimus. Antiphates terra regnabat in illa.
Miſſus ad hunc ego ſum, numero comitante duorum:
Vixque fuga quæſita ſalus comitique mihique.
Tertius e nobis Læſtrygonis impia tinxit
Ora cruore ſuo: fugientibus inſtat, & agmen
Concitat Antiphates. coeunt, & ſaxa trabeſque
Continuant: merguntque viros, merguntque carinas.
Una tamen, quæ nos ipſumque vehebat Ulyſſen,
Effugit. amiſſa ſociorum parte, dolentes,
Multaque conqueſti terris allabimur illis,
Quas procul hinc cernis. procul hinc tibi [cerne] videnda eſt
Inſula, viſa mihi. tuque, o juſtiſſime Troum,
Nate Dea [neque enim finito Marte vocandus
Hoſtis es, Ænea] moneo, fuge litora Circes.
Nos quoque Circæo religata in litore pinu
Antiphatæ memores, immanſuetique Cyclopis,
Ire negabamus; & tecta ignota ſubire.
Sorte ſumus lecti. ſors me, fidumque Polyten,
Eurylochumque ſimul, nimiique Elpenora vini,
Biſque novem ſocios Circæa ad mœnia miſit.
Quæ ſimul attigimus, ſtetimuſque in limine tecti;
Mille lupi, miſtæque lupis urſæque leæque
Occurſu fecere metum: ſed nulla timenda,
Nullaque erat noſtro factura in corpore vulnus.
Quin etiam blandas movere per aera caudas,
Noſtraque adulantes comitant veſtigia; donec
Excipiunt famulæ, perque atria marmore tecta
Ad dominam ducunt. pulcro ſedet illa receſſu,
Solenni ſolio; pallamque induta nitentem,
Inſuper aurato circumvelatur amictu.
Nereides Nymphæque ſimul, quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis, nec fila ſequentia ducunt,
Gramina diſponunt; ſparſoſque ſine ordine flores
Secernunt calathis, variaſque coloribus herbas.
Ipſa, quod hæ faciunt, opus exigit: ipſa quid uſus
Quoque ſit in folio, quæ ſit concordia miſtis
Novit: & advertens penſas examinat herbas.
Hæc ubi nos vidit, dicta acceptaque ſalute
Diffudit vultus, & reddidit omnia votis.
Nec mora; miſceri toſti jubet hordea grani,
Mellaque, vimque meri, cum lacte coagula paſſo.
Quique ſub hac lateant furtim dulcedine, ſuccos
Adjicit: accipimus ſacra data pocula dextra.
Quæ ſimul arenti ſitientes hauſimus ore,
Et tetigit ſummos virga Dea dira capillos:
Et pudet, & referam, ſetis horreſcere cœpi,
Nec jam poſſe loqui; pro verbis edere raucum
Murmur; & in terram toto procumbere vultu:
Oſque meum ſenſi pando occalleſcere roſtro;
Colla tumere toris: & qua modo pocula parte
Sumta mihi fuerant, illa veſtigia feci.
Cumque eadem paſſis [tantum medicamina poſſunt]
Claudor hara: ſolumque ſuis caruiſſe figura
Vidimus Eurylochum: ſolus data pocula fugit.
Quæ niſi vitaſſet, pecoris pars una maneret
Nunc quoque ſetigeri. nec tantæ cladis ab illo
Certior ad Circen ultor veniſſet Ulyſſes.
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album;
Moly vocant Superi. nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitiſque ſimul cæleſtibus intrat
Ille domum Circes: & ad inſidioſa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Reppulit; & ſtricto pavidam deterruit enſe.

Inde

Inde fides, dextræque datæ: thalamoque receptus
Conjugii dotem ſociorum corpora poſcit.
Spargimur innocuæ ſuccis melioribus herbæ,
Percutimurque caput converſæ verbere virgæ:
Verbaque dicuntur dictis contraria verbis.
Quo magis illa canit, magis hoc tellure levati
Erigimur: ſetæque cadunt, bifidoſque relinquit
Rima pedes. redeunt humeri: ſubjecta lacertis
Brachia ſunt. flentem flentes amplectimur illum:
Hæremuſque ducis collo: nec verba locuti
Ulla priora ſumus, quam nos teſtantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora: multaque præſens
Tempore tam longo vidi: multa auribus hauſi.
Hoc quoque cum multis, quod clam mihi rettulit una
Quattuor e famulis, ad talia ſacra paratis.
Cum duce namque meo Circe dum ſola moratur,
Illa mihi niveo factum de marmore ſignum
Oſtendit juvenile, gerens in vertice picum,
Æde ſacra poſitum, multiſque inſigne coronis.
Quis foret, & quare ſacra coleretur in æde,
Cur hanc ferret avem, quærenti, & ſcire volenti:
Accipe, ait, Macareu: dominæque potentia quæ ſit
Hinc quoque diſce meæ. tu dictis adjice mentem.
Picus in Auſoniis proles Saturnia terris
Rex fuit, utilium bello ſtudioſus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat. licet ipſe decorem
Aſpicias, fictaque probes ab imagine veram.
Par animus formæ. nec adhuc ſpectaſſe per annos
Quinquennem poterat Graia quater Elide pugnam.
Ille ſuos Dryadas Latiis in montibus ortas
Verterat in vultus: illum fontana petebant
Numina Naiades; quas Albula, quaſque Numici,
Quaſque Anienis aquæ, curſuque breviſſimus Almo,
Narque tulit præceps, & amœnæ Farfarus umbræ;
Quæque colunt Scythicæ regnum nemorale Dianæ,
Finitimoſque lacus. ſpretis tamen omnibus unam
Ille fovet Nymphen, quam quondam in colle Palati
Dicitur Ionio peperiſſe Venilia Jano.
Hæc, ubi nubilibus primum maturuit annis,
Præpoſito cunctis Laurenti tradita Pico eſt:
Rara quidem facie, ſed rarior arte canendi;
Unde Canens dicta eſt. ſylvas & ſaxa movere,
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore ſuo, volucreſque vagas retinere ſolebat.
Quæ dum feminea modulatur carmina voce,
Exierat tecto Laurentes Picus in agros
Indigenas fixuros apros: tergumque premebat
Acris equi; lævaque haſtilia bina ferebat,
Pœniceam fulvo chlamydem contractus ab auro.
Venerat in ſilvas & filia Solis eaſdem:
Utque novas legeret fœcundis collibus herbas,
Nomine dicta ſuo Circæa reliquerat arva.
Quæ ſimul ac juvenem virgultis abdita vidit;
Obſtupuit. cecidere ſinu, quas legerat, herbæ:
Flammaque per totas viſa eſt errare medullas.
Ut primum valido mentem collegit ab æſtu;
Quid cuperet, faſſura fuit. ne poſſet adire,
Curſus equi fecit, circumfuſuſque ſatelles.
Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modo me novi; ſi non evanuit omnis
Herbarum virtus, & me mea carmina fallunt.
Dixit: & effigiem nullo cum corpore falſi
Finxit apri: præterque oculos tranſcurrere regis
Juſſit, & in denſum trabibus nemus ire videri;
Plurima qua ſilva eſt, & equo loca pervia non ſunt.
Haud mora: continuo prædæ petit inſcius umbram
Picus; equique celer fumantia terga relinquit.
Spemque ſequens vanam, ſilva pedes errat in alta.
Concipit illa preces; & verba venefica dicit:
Ignotoſque Deos ignoto carmine adorat,
Quo ſolet & niveæ vultum confundere Lunæ,
Et patrio capiti bibulas ſubtexere nubes.
Tum quoque cantato denſetur carmine cælum,
Et nebulas exhalat humus; cæciſque vagantur
Limitibus comites; & abeſt cuſtodia regi.
Nacta locum tempuſque, Per o tua lumina, dixit,
Quæ mea ceperunt, perque hanc, pulcherrime, formam,
Quæ facit ut ſupplex tibi ſim Dea, conſule noſtris
Ignibus; & ſocerum, qui pervidet omnia, Solem
Accipe: nec durus Titanida deſpice Circen.
Dixerat: ille ferox ipſamque preceſque repellit:
Et, Quæcumque es, ait, non ſum tuus: altera captum
Me tenet; & teneat per longum comprecor ævum.
Nec Venere externa ſocialia fœdera lædam;
Dum mihi Janigenam ſervabunt fata Canentem.
Sæpe retentatis precibus Titania fruſtra,
Non impune feres, neque enim reddere Canenti:
Læſaque quid faciat; quid amans, quid femina, diſces
Rebus, ait: ſed amans, & læſa, & femina Circe.
Tum bis ad occaſum, bis ſe convertit ad ortus:
Ter juvenem baculo tetigit: tria carmina dixit.
Ille fugit. ſeſe ſolito velocius ipſe
Currere miratus, pennas in corpore vidit:
Seque novam ſubito Latiis accedere ſilvis
Indignatus avem, duro fera robora roſtro
Figit; & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem.
Fibula quod fuerat, veſtemque momorderat aurum;
Pluma fit: & fulvo cervix præcingitur auro.
Nec quidquam antiqui Pico, niſi nomina, reſtat.
Interea comites clamato ſæpe per agros
Nequidquam Pico, nullaque in parte reperto,
Inveniunt Circen, (nam jam tenuaverat auras;
Paſſaque erat nebulas ventis ac ſole reſolvi)
Criminibuſque premunt veris, regemque repoſcunt,
Vimque ferunt; ſæviſque parant inceſſere telis.
Illa nocens ſpargit virus, ſuccoſque veneni:
Et Noctem, Noctiſque Deos Ereboque Chaoque
Convocat: & magicis Hecaten ululatibus orat.
Exſiluere loco (dictu mirabile) ſilvæ:
Ingemuitque ſolum, vicinaque palluit arbos;
Sparſaque ſanguineis maduerunt pabula guttis;
Et lapides viſi mugitus edere raucos;
Et latrare canes; & humus ſerpentibus atris
Squallere, & tenues animæ volitare ſilentum.
Attonitum monſtris vulgus pavet. illa paventum
Ora venenata tetigit mirantia virga.
Cujus ab attactu variarum monſtra ferarum
In juvenes veniunt. nulli ſua manſit imago.
Preſſerat occiduus Tarteſſia litora Phœbus;
Et fruſtra conjux oculis animoque Canentis
Exſpectatus erat. famuli populuſque per omnes
Diſcurrunt ſilvas; atque obvia lumina portant.
Nec ſatis eſt Nymphæ flere, & lacerare capillos,
Et dare plangorem; facit hæc tamen omnia: ſeſe
Proripit; ac Latios errat veſana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt, inopem ſomnique cibique,
Per juga, per valles, qua fors ducebat, euntem.
Ultimus aſpexit feſſam luctuque viaque
Tibris, & in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lacrimis ipſos modulata dolores,

Verba ſono tenui mœrens fundebat; ut olim
Carmina jam moriens canit exſequialia cycnus.
Luctibus extremum tenues liquefacta medullas
Tabuit; inque leves paulatim evanuit auras.
Fama tamen ſignata loco eſt; quem rite Canentem
Nomine de Nymphæ veteres dixere Camœnæ.
Talia multa mihi longum narrata per annum,
Viſaque ſunt, reſides & deſuetudine tardi
Rurſus inire fretum, rurſus dare vela jubemur.
Ancipiteſque vias, & iter Titania vaſtum
Dixerat, & ſævi reſtare pericula ponti.
Pertimui, fateor; nactuſque hoc littus adhæſi.
Finierat Macareus: urnaque Æneia nutrix
Condita marmorea, tumulo breve carmen habebat:
Hic me Caieten notæ pietatis alumnus
Ereptam Argolico, quo debuit igne, cremavit.
Solvitur herboſo religatus ab aggere funis:
Et procul inſidias, infamatæque relinquunt
Tecta Deæ: lucoſque petunt, ubi nubilus umbra
In mare cum flava prorumpit Tibris arena.
Faunigenæque domo potitur nataque Latini;
Non ſine Marte tamen. bellum cum gente feroci
Suſcipitur; pactaque furit pro conjuge Turnus.
Concurrit Latio Tyrrhenia tota: diuque
Ardua ſollicitis victoria quæritur armis.
Auget uterque ſuas externo robore vires:
Et multi Rutulos, multi Trojana tuentur
Caſtra. neque Æneas Evandri ad limina fruſtra,
At Venulus magnam profugi Diomedis ad urbem
Venerat. ille quidem ſub Japyge maxima Dauno
Mœnia condiderat: dotaliaque arva tenebat.
Sed Venulus Turni poſtquam mandata peregit,
Auxiliumque petit; vires Ætolius heros
Excuſat. nec ſe ſoceri committere pugnæ
Velle ſui populos: nec, quos e gente ſuorum
Armet, habere viros. Neve hæc commenta putetis;
Admonitu quamquam luctus renovantur amaro,
Perpetiar memorare tamen. poſtquam alta cremata eſt
Ilion; & Danaas paverunt Pergama flammas;
Naryciuſque heros, a virgine, virgine rapta,
Quam meruit ſolus pœnam, digeſſit in omnes;
Spargimur: & ventis inimica per æquora rapti,
Fulmina, noctem, imbres, iram cælique mariſque
Perpetimur Danai, cumulumque Capharea cladis.
Neve morer referens triſtes ex ordine caſus;
Græcia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
Me tamen armiferæ ſervatum cura Minervæ
Fluctibus eripuit. patriis ſed rurſus ab Argis
Pellor: & antiquo memores de vulnere pœnas
Exigit alma Venus: tantoſque per alta labores
Æquora ſuſtinui, tantos terreſtribus armis;
Ut mihi felices ſint illi ſæpe vocati,
Quos communis hyems, importuniſque Caphareus
Merſit aquis: vellemque horum pars una fuiſſem.
Ultima jam paſſi comites belloque fretoque,
Deficiunt; finemque rogant erroris. at Agmon
Fervidus ingenio, tum vero & cladibus aſper,
Quid ſupereſt, quod jam patientia veſtra recuſet
Ferre, viri? dixit. quid habet Cytherea, quod ultra
(Velle puta) faciat? nam dum pejora timentur;
Eſt in vota locus: ſors autem ubi peſſima rerum;
Sub pedibus timor eſt, ſecuraque ſumma malorum.
Audiat ipſa, licet; licet, ut facit, oderit omnes
Sub Diomede viros; odium tamen illius omnes
Spernimus, & magno ſtat magna potentia nobis.
Talibus invitam Venerem Pleuronius Agmon
Inſtimulat verbis: veteremque reſuſcitat iram.
Dicta placent paucis. numeri majoris amici
Agmona corripimus: cui reſpondere paranti
Vox pariter, vociſque via eſt tenuata: comæque
In plumas abeunt: plumis nova colla teguntur,
Pectoraque, & tergum: majores brachia pennas
Accipiunt: cubitique leves ſinuantur in alas.
Magna pedum digitos pars occupat: oraque cornu
Indurata rigent: finemque in acumine ponunt.
Hunc Lycus, hunc Idas, & cum Rhetenore Nycteus,
Hunc mirantur Abas: & dum mirantur, eamdem
Accipiunt faciem: numeruſque ex agmine major
Subvolat, & remos plauſis circumſonat alis.
Si volucrum quæ ſit ſubitarum forma requiris;
Ut non cycnorum, ſic albis proxima cycnis.
Vix equidem has ſedes, & Japygis arida Dauni
Arva gener teneo minima cum parte meorum.
Hactenus Œnides. Venulus Calydonia regna,
Peucetioſque ſinus, Meſſapiaque arva relinquit.
In quibus antra videt: quæ multa nubila ſilva,
Et levibus ſtagnis manantia, ſemicaper Pan
Nunc tenet; at quodam tenuerunt tempore Nymphæ.
Appulus has illa paſtor regione fugatas
Terruit; & primo ſubita formidine movit;
Mox, ubi mens rediit, & contempſere ſequentem;
Ad numerum motis pedibus duxere choreas.
Improbat has paſtor; ſaltuque imitatus agreſti
Addidit obſcœnis convitia ruſtica dictis,
Nec prius obticuit; quam guttura condidit arbor.
Arbore enim ſuccoque licet cognoſcere mores.
Quippe notam linguæ baccis oleaſter amaris
Exhibet. aſperitas verborum ceſſit in illas.
Hinc ubi legati rediere, negata ferentes
Arma Ætola ſibi, Rutuli ſine viribus illis
Bella inſtructa gerunt: multumque ab utraque cruoris
Parte datur. fert ecce avidas in pinea Turnus
Texta faces: igneſque timent, quibus unda pepercit.
Jamque picem, & ceras, alimentaque cetera flammæ
Mulciber urebat, perque altum ad carbaſa malum
Ibat: & incurvæ fumabant tranſtra carinæ:
Cum memor has pinus Idæo vertice cæſas
Sancta Deum genitrix, tinnitibus aera pulſi
Æris, & inflati complevit murmure buxi.
Perque leves domitis invecta leonibus auras,
Irrita ſacrilega jactas incendia dextra,
Turne, ait. eripiam; nec me patiente cremabit
Ignis edax nemorum partes & membra meorum.
Intonuit dicente Dea: tonitrumque ſecuti
Cum ſaliente graves ceciderunt grandine nimbi:
Aeraque, & ſubitis tumidum concurſibus æquor
Aſtræi turbant, & eunt in prælia, fratres.
E quibus alma parens unius viribus uſa,
Stuppea prærumpit Phrygiæ retinacula claſſis:
Fertque rates pronas; imoque ſub æquore mergit.
Robore mollito, lignoque in corpora verſo,
In capitum faciem puppes mutantur aduncæ.
In digitos abeunt, & crura natantia, remi:
Quodque prius fuerat, latus eſt: mediiſque carina
Subdita navigiis, ſpinæ mutatur in uſum.
Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt,
Cærulus, ut fuerat, color eſt. quaſque ante timebant,
Illas virgineis exercent luſibus undas
Naides æquoreæ: duriſque in montibus ortæ
Molle fretum celebrant: nec eas ſua tangit origo.
Non tamen oblitæ, quam multa pericula ſævo
Pertulerint pelago, jactatis ſæpe carinis

Sup-

Suppoſuere manus: niſi ſi qua vehebat Achivos.
Cladis adhuc Phrygiæ memores, odere Pelaſgos:
Neritiæque ratis viderunt fragmina. lætis
Vultibus: & lætæ videre rigeſcere puppim
Cautibus Alcinoi; ſaxumque increſcere ligno.
Spes erat in Nymphas animata claſſe marinas
Poſſe metu monſtri Rutulum deſiſtere bello.
Perſtat, habetque Deos pars utraque: quique Deorum
Inſtar, habent animos. nec jam dotalia regna,
Nec ſceptrum ſoceri, nec te, Lavinia virgo,
Sed viciſſe petunt: deponendique pudore
Bella gerunt. tandemque Venus victricia nati
Arma videt: Turnuſque cadit; cadit Ardea Turno
Soſpite dicta potens. quam poſtquam barbarus ignis
Abſtulit, & tepida latuerunt tecta favilla;
Congerie e media tum primum cognita præpes
Subvolat: & cineres plauſis everberat alis.
Et ſonus, & macies, & pallor, & omnia, captam
Quæ deceant urbem, nomen quoque manſit in illa
Urbis: & ipſa ſuis deplangitur Ardea pennis.
Jamque Deos omnes, ipſamque Æneia virtus
Junonem veteres finire coegerat iras:
Cum, bene fundatis opibus creſcentis Iuli,
Tempeſtivus erat cælo Cythereius heros;
Ambieratque Venus Superos: colloque parentis
Circumfuſa ſui, Numquam mihi, dixerat, ullo
Tempore dure pater, nunc ſis mitiſſimus oro;
Æneæque meo, qui te de ſanguine noſtro
Fecit avum, quamvis parvum, des, optime, numen;
Dum modo des aliquod. ſatis eſt inamabile regnum
Aſpexiſſe ſemel, Stygios ſemel iſſe per amnes.
Aſſenſere Dei: nec conjux regia vultus
Immotos tenuit; placatoque annuit ore.
Tum pater, Eſtis, ait, cæleſti munere digni,
Quæque petis, pro quoque petis. cape, gnata, quod optas.
Fatus erat. gaudet; grateſque agit illa parenti;
Perque leves auras junctis invecta columbis
Littus adit Laurens; ubi tectus arundine ſerpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc jubet Æneæ, quæcumque obnoxia morti,
Abluere; & tacito deferre ſub æquora curſu.
Corniger exſequitur Veneris mandata: ſuiſque,
Quidquid in Ænea fuerat mortale, repurgat,
Et reſpergit aquis. pars optima reſtitit illi.
Luſtratum genitrix divino corpus odore
Unxit, & ambroſia cum dulci nectare miſta
Contigit os; fecitque Deum: quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem; temploque ariſque recepit.
Inde ſub Aſcanii ditione binominis Alba
Reſque Latina fuit: ſuccedit Sylvius illi.
Quo ſatus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum ſceptro: clarum ſubit Alba Latinum:
Epitos ex illo eſt. poſt hunc Capetuſque, Capyſque;
Sed Capys ante fuit. regnum Tiberinus ab illis
Cepit; & in Tuſci demerſus fluminis undis
Nomina fecit aquæ. de quo Remuluſque feroxque
Acrota ſunt geniti: Remulus maturior annis
Fulmineo periit imitator fulminis ictu.
Fratre ſuo ſceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Aventino: qui quo regnarat, eodem
Monte jacet poſitus; tribuitque vocabula monti.
Jamque Palatinæ ſummam Proca gentis habebat.
Rege ſub hoc Pomona fuit: qua nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit ſolertius hortos,
Nec fuit arborei ſtudioſior altera fœtus:
Unde tenet nomen. non ſilvas illa, nec amnes;
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes.
Nec jaculo gravis eſt, ſed adunca dextera falce.
Qua modo luxuriem premit, & ſpatiantia paſſim
Brachia compeſcit: fiſſa modo cortice virgam
Inſerit: & ſuccos alieno præſtat alumno.
Nec patitur ſentire ſitim: bibulæque recurvas
Radicis fibras labentibus irrigat undis.
Hic amor, hoc ſtudium: Veneris quoque nulla cupido.
Vim tamen agreſtum metuens, pomaria claudit
Intus: & acceſſus prohibet refugitque viriles.
Quid non & Satyri ſaltatibus apta juventus
Fecere, & pinu præcincti cornua Panes,
Silvanuſque ſuis ſemper juvenilior annis,
Quique Deus fures vel falce vel inguine terret,
Ut poterentur ea? ſed enim ſuperabat amando
Hos quoque Vertumnus: neque erat felicior illis.
O quoties habitu duri meſſoris ariſtas
Corbe tulit, verique fuit meſſoris imago!
Tempora ſæpe gerens fœno religata recenti,
Deſectum poterat gramen verſaſſe videri.
Sæpe manu ſtimulos rigida portabat; ut illum
Jurares feſſos modo disjunxiſſe juvencos.
Falce data frondator erat, vitiſque putator.
Induerat ſcalas, lecturum poma putares.
Miles erat gladio, piſcator arundine ſumta.
Denique per multas aditum ſibi ſæpe figuras
Repperit, ut caperet ſpectatæ gaudia formæ.
Ille etiam picta redimitus tempora mitra,
Innitens baculo, poſitis ad tempora canis,
Aſſimilavit anum: cultoſque intravit in hortos;
Pomaque mirata eſt: Tantoque potentior, inquit.
Paucaque laudatæ dedit oſcula; qualia numquam
Vera dediſſet anus: glebaque incurva reſedit,
Suſpiciens pandos autumni pondere ramos.
Ulmus erat contra ſpatioſa tumentibus uvis:
Quam ſocia poſtquam pariter cum vite probavit;
At ſi ſtaret, ait, cælebs ſine palmite truncus,
Nil præter frondes, quare peteretur, haberet.
Hæc quoque, quæ juncta vitis requieſcit in ulmo,
Si non nupta foret, terræ acclinata jaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus;
Concubituſque fugis; nec te conjungere curas.
Atque utinam velles! Helene non pluribus eſſet
Sollicitata procis: nec quæ Lapitheia movit
Prælia, nec conjux timidis audacis Ulyſſei.
Nunc quoque, cum fugias averſeriſque petentes,
Mille proci cupiunt; & ſemideique Deique,
Et quæcumque tenent Albanos numina montes.
Sed tu, ſi ſapies, ſi te bene jungere, anumque
Hanc audire voles, [quæ te plus omnibus illis,
Plus quam credis, amo,] vulgares rejice tædas:
Vertumnumque tori ſocium tibi ſelige: pro quo
Me quoque pignus habe. neque enim ſibi notior ille eſt,
Quam mihi. nec toto paſſim vagus errat in orbe.
Hæc loca ſola colit. nec uti pars magna procorum,
Quam modo vidit, amat. tu primus & ultimus illi
Ardor eris; ſolique ſuos tibi devovet annos.
Adde, quod eſt juvenis: quod naturale decoris
Munus habet: formaſque apte fingetur in omnes:
Et, quod erit juſſus, (jubeas licet omnia) fiet.
Quid, quod amatis idem? quod, quæ tibi poma coluntur,
Primus habet; lætaque tenet tua munera dextra?
Sed neque jam fœtus deſiderat arbore demtos,
Nec quas hortus alit, cum ſuccis mitibus herbas;
Nec quidquam, niſi te. miſerere ardentis: & ipſum,
Qui petit, ore meo præſentem crede precari.

Ultoreſque Deos, & pectora dura peroſam
Idalien; memoremque time Rhamnuſidis iram.
Quoque magis timeas [etenim mihi multa vetuſtas
Scire dedit], referam tota notiſſima Cypro
Facta; quibus flecti facile & miteſcere poſſis.
Viderat a veteris generoſam ſanguine Teucri
Iphis Anaxareten humili de ſtirpe creatus.
Viderat: & totis perceperat oſſibus æſtum.
Luctatuſque diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non potuit, ſupplex ad limina venit.
Et modo nutrici miſerum confeſſus amorem,
Ne ſibi dura foret, per ſpes oravit alumnæ.
Et modo de multis blanditus cuique miniſtris,
Sollicita petiit propenſum voce favorem.
Sæpe ferenda dedit blandis ſua verba tabellis:
Interdum madidas lacrimarum rore coronas
Poſtibus intendit; poſuitque in limine duro
Molle latus: triſtique ſeræ convicia fecit.
Surdior illa freto ſurgente cadentibus Hædis,
Durior & ferro, quod Noricus excoquit ignis,
Et ſaxo, quod adhuc vivum radice tenetur;
Spernit, & irridet; factiſque immitibus addit
Verba ſuperba ferox: & ſpe quoque fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis: & ante fores hæc verba noviſſima dixit:
Vincis, Anaxarete: neque erunt tibi tædia tandem
Ulla ferenda mei. lætos molire triumphos,
Et Pæana voca, nitidaque incingere lauro.
Vincis enim, moriorque libens: age, ferrea, gaude.
Certe aliquid laudare mei cogeris, eritque
Quo tibi ſim gratus: meritumque fatebere noſtrum.
Non tamen ante tui curam ceſſiſſe memento,
Quam vitam; geminaque ſimul mihi luce carendum.
Nec tibi Fama mei ventura eſt nuntia leti;
Ipſe ego, ne dubites, adero: præſenſque videbor;
Corpore ut exanimi crudelia lumina paſcas.
Si tamen, o Superi, mortalia fata videtis;
Eſte mei memores; nihil ultra lingua precari
Suſtinet; & longo facite ut memoremur in ævo:
Et, quæ demſiſtis vitæ, date tempora famæ.
Dixit: & ad poſtes ornatos ſæpe coronis
Humentes oculos & pallida brachia tendens,
Cum foribus laquei religaret vincula ſummi;
Hæc tibi ſerta placent, crudelis & impia? dixit:
Inſeruitque caput, ſed tum quoque verſus ad illam:
Atque onus infelix eliſa fauce pependit.
Icta pedum motu trepidantum ut multa gementem
Viſa dediſſe ſonum eſt, adapertaque janua factum
Prodidit; exclamant famuli: fruſtraque levatum
(Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa ſinu, complexaque frigida nati
Membra ſui, poſtquam miſerarum verba parentum
Edidit; & matrum miſerarum facta peregit;
Funera ducebat mediam lacrimoſa per urbem;
Luridaque arſuro portabat membra feretro.
Forte viæ vicina domus, qua flebilis ibat
Pompa, fuit: duræque ſonus plangoris ad aures
Venit Anaxaretes: quam jam Deus ultor agebat.
Mota tamen, Videamus, ait, miſerabile funus:
Et patulis iniit tectum ſublime feneſtris.
Vixque bene impoſitum lecto proſpexerat Iphin;
Deriguere oculi: calidufque e corpore ſanguis
Inducto pallore fugit. conataque retro
Ferre pedes, hæſit: conata avertere vultus,
Hoc quoque non potuit: paulatimque occupat artus,
Quod fuit in duro jampridem pectore, ſaxum.
Neve ea ficta putes; dominæ ſub imagine ſignum
Servat adhuc Salamis: Veneris quoque nomine templum
Proſpicientis habet. quorum memor, o mea, lentos
Pone, precor, faſtus, & amanti jungere, Nymphe.
Sic tibi nec vernum naſcentia frigus adurat
Poma; nec excutiant rapidi florentia venti.
Hæc ubi nequidquam formas Deus aptus in omnes,
Edidit; in juvenem rediit: & anilia demit
Inſtrumenta ſibi. taliſque apparuit illi,
Qualis ubi oppoſitas nitidiſſima Solis imago
Evicit nubes, nullaque obſtante reluxit.
Vimque parat: ſed vi non eſt opus; inque figura
Capta Dei Nymphe eſt: & mutua vulnera ſentit.
Proximus Auſonias injuſti miles Amuli
Rexit opes: Numitorque ſenex amiſſa nepotum
Munere regna capit: feſtiſque Palilibus urbis
Mœnia conduntur. Tatiuſque, patreſque Sabini
Bella gerunt: arciſque via Tarpeia recluſa
Digna animam pœna congeſtis exuit armis.
Inde ſati Curibus, tacitorum more luporum,
Ore premunt voces; & corpora victa ſopore
Invadunt: portaſque petunt; quas objice firmo
Clauſerat Iliades. unam tamen ipſa recludit,
Nec ſtrepitum verſo Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portæ cecidiſſe repagula ſenſit;
Et clauſura fuit; niſi quod reſcindere numquam
Dis licet acta Deum. Jano loca juncta tenebant
Naides Auſoniæ gelido rorantia fonte:
Has rogat auxilium. nec Nymphæ juſta petentem
Suſtinuere Deam: venaſque & flumina fontis
Elicuere ſui. nondum tamen invia Jani
Ora patentis erant, neque iter præcluſerat unda.
Lurida ſupponunt fœcundo ſulfura fonti,
Incenduntque cavas fumante bitumine venas.
Viribus his aliiſque vapor penetravit ad ima
Fontis: & Alpino modo quæ certare rigori
Audebatis aquæ, non ceditis ignibus ipſis.
Flammifera gemini fumant aſpergine poſtes:
Portaque, nequidquam rigidis permiſſa Sabinis,
Fonte fuit præſtructa novo; dum Martius arma
Indueret miles. quæ poſtquam Romulus ultro
Obtulit; & ſtrata eſt tellus Romana Sabinis
Corporibus, ſtrataque ſuis; generique cruorem
Sanguine cum ſoceri permiſcuit impius enſis:
Pace tamen ſiſti bellum, nec in ultima ferro
Decertare, placet; Tatiumque accedere regno.
Occiderat Tatius, populiſque æquata duobus,
Romule, jura dabas: poſita cum caſſide Mavors
Talibus adfatur Divumque hominumque parentem:
Tempus adeſt, genitor, (quoniam fundamine magno
Res Romana valet, nec præſide pendet ab uno),
Præmia, quæ promiſſa mihi dignoque nepoti,
Solvere, & ablatum terris imponere cælo.
Tu mihi concilio quondam præſente Deorum
(Nam memoro, memorique animo pia verba notavi,)
Unus erit, quem tu tolles in cærula cæli;
Dixiſti. rata ſit verborum ſumma tuorum.
Annuit omnipotens: & nubibus aera cæcis
Occuluit, tonitruque & fulgure terruit Urbem.
Quæ ſibi promiſſæ ſenſit data ſigna rapinæ,
Innixuſque haſtæ, preſſos temone cruento
Impavidus conſcendit equos Gradivus, & ictu
Verberis increpuit: pronumque per aera lapſus
Conſtitit in ſummo nemoroſi colle Palati:
Reddentemque ſuo jam regia jura Quiriti
Abſtulit Iliaden. corpus mortale per auras
Dilapſum

Dilapſum tenues: ceu lata plumbea funda
Miſſa ſolet medio glans intabeſcere cælo.
Pulcra ſubit facies, & pulvinaribus altis
Dignior, & qualis trabeati forma Quirini.
Flebat, ut amiſſum, conjux; cum regia Juno
Irin ad Herſiliam deſcendere limite curvo
Imperat: & vacuæ ſua ſic mandata referre.
O & de Latia, o & de gente Sabina
Præcipuum matrona decus; digniſſima tanti
Ante fuiſſe viri, conjux nunc eſſe Quirini;
Siſte tuos fletus: &, ſi tibi cura videndi
Conjugis eſt, duce me lucum pete, colle Quirino
Qui viret, & templum Romani regis obumbrat.
Paret: & in terram pictos delapſa per arcus,
Herſiliam juſſis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu,
O Dea (namque mihi, nec quæ ſis dicere, promtum eſt;
Et liquet eſſe Deam), duc, o duc, inquit: & offer
Conjugis ora mihi. quæ ſi modo poſſe videre
Fata ſemel dederint; cælum aſpectaſſe fatebor.
Nec mora; Romuleos cum virgine Thaumantea
Ingreditur colles. ibi ſidus ab æthere lapſum
Decidit in terras: a cuius lumine flagrans
Herſiliæ crinis cum ſidere ceſſit in auras.
Hanc manibus notis Romanæ conditor urbis
Excipit: & priſcum pariter cum corpore nomen
Mutat; Oramque vocat. quæ nunc Dea juncta Quirino eſt.

METAMORPHOSEON

LIBER XV.

Quæritur interea, qui tantæ pondera molis
Suſtineat, tantoque queat ſuccedere regi.
Deſtinat imperio clarum prænuntia veri
Fama Numam. non ille ſatis cognoſſe Sabinæ
Gentis habet ritus: animo majora capaci
Concipit: & quæ ſit rerum natura requirit.
Hujus amor curæ, patria Curibuſque relictis,
Fecit, ut Herculei penetraret ad hoſpitis urbem.
Graia quis Italicis auctor poſuiſſet in oris
Mœnia quærenti, ſic e ſenioribus unus
Rettulit indigenis, veteris non inſcius ævi:
Dives ab Oceano bubus Jove natus Iberis
Littora felici tenuiſſe Lacinia curſu
Fertur: &, armento teneras errante per herbas,
Ipſe domum magni nec inhoſpita tecta Crotonis
Intraſſe; & requie longum relevaſſe laborem;
Atque ita diſcedens, Ævo, dixiſſe, nepotum
Hic locus urbis erit; promiſſaque vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Myſcelos, illius Dis acceptiſſimus ævi.
Hunc ſuper incumbens preſſum gravitate ſoporis
Claviger alloquitur: Patrias, age, deſere ſedes:
I, pete diverſi lapidoſas Æſaris undas.
Et, niſi parueris, multa ac metuenda minatur.
Poſt ea diſcedunt pariter ſomnuſque Deuſque.
Surgit Alemonides; tacitaque recentia mente
Viſa refert: pugnatque diu ſententia ſecum.
Numen abire jubet: prohibent diſcedere leges:
Pœnaque mors poſita eſt patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol,
Et caput extulerat denſiſſima ſidereum nox:
Viſus adeſſe idem Deus eſt, eademque monere;
Et, niſi paruerit, plura & graviora minari.
Pertimuit: patriumque ſimul transferre parabat
In ſedes penetrale novas; fit murmur in urbe:
Spretarumque agitur legum reus. utque peracta eſt
Cauſſa prior, crimenque patet ſine teſte probatum,
Squalidus ad Superos tollens reus ora manuſque,
O cui jus cæli bis ſex fecere labores,
Fer precor, inquit, opem: nam tu mihi criminis auctor.
Mos erat antiquus, niveis atriſque lapillis,
His damnare reos, illis abſolvere culpæ.
Nunc quoque ſic lata eſt ſententia triſtis: & omnis
Calculus immitem demittitur ater in urnam.
Quæ ſimul effudit numerandos verſa lapillos;
Omnibus e nigro color eſt mutatus in album:
Candidaque Herculeo ſententia munere facta
Solvit Alemoniden. grates agit ille parenti
Amphitryoniadæ: ventiſque faventibus æquor
Navigat Ionium: Lacedæmoniumque Tarentum
Præterit, & Sybarin, Salentinumque Neæthum,
Thurinoſque ſinus, Temeſenque, & Iapygis arva.
Vixque pererratis quæ ſpectant littora terris,
Invenit Æſarei fatalia fluminis ora:
Nec procul hinc tumulum, ſub quo ſacrata Crotonis
Oſſa tegebat humus. juſſaque ibi mœnia terra
Condidit: & nomen tumulati traxit in urbem.
Talia conſtabat certa primordia fama
Eſſe loci, poſitæque Italis in finibus urbis.
Vir fuit hic ortu Samius: ſed fugerat una
Et Samon & dominos; odioque tyrannidis exſul
Sponte erat. iſque, licet cæli regione remotos,
Mente Deos adiit: &, quæ natura negabat
Viſibus humanis, oculis ea pectoris hauſit.
Cumque animo, & vigili perſpexerat omnia cura;
In medium diſcenda dabat: cœtumque ſilentum,
Dictaque mirantum, magni primordia mundi,
Et rerum cauſſas, & quid natura, docebat:
Quid Deus: unde nives, quæ fulminis eſſet origo:
Juppiter, an venti, diſcuſſa nube tonarent:
Quid quateret terras; qua ſidera lege mearent;
Et quodcumque latet. primuſque animalia menſis
Arcuit imponi: primus quoque talibus ora
Docta quidem ſolvit, ſed non & credita verbis:
Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis
Corpora. ſunt fruges: ſunt deducentia ramos
Pondere poma ſuo, tumidæque in vitibus uvæ:
Sunt herbæ dulces: ſunt, quæ miteſcere flamma,
Mollirique queant. nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia florem.
Prodiga divitias alimentaque mitia tellus
Suggerit: atque epulas ſine cæde & ſanguine præbet.
Carne feræ ſedant jejunia: nec tamen omnes.
Quippe equus, & pecudes, armentaque gramine vivunt.
At quibus ingenium eſt immanſuetumque ferumque,
Armeniæ tigres, iracundique leones,
Cumque lupis urſi, dapibus cum ſanguine gaudent.
Heu quantum ſcelus eſt, in viſcera viſcera condi,
Congeſtoque avidum pingueſcere corpore corpus;
Alteriuſque animantem animantis vivere leto!
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra parit, nil te niſi triſtia mandere ſævo
Vulnera dente juvat, rituſque referre Cyclopum?
Nec, niſi perdideris alium, placare voracis
Et male morati poteris jejunia ventris?
At vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen,
Fœtibus arboreis, &, quas humus educat, herbis
Fortunata fuit: nec polluit ora cruore.
Tunc & aves tutas movere per aera pennas;
Et lepus impavidus mediis erravit in agris:

Nec ſua credulitas piſcem ſuſpenderat hamo:
Cuncta ſine inſidiis, nullamque timentia fraudem,
Plenaque pacis erant. poſtquam non utilis auctor
Victibus invidit (quiſquis fuit ille virorum),
Corporeaſque dapes avidam demerſit in alvum;
Fecit iter ſceleri: primaque e cæde ferarum
Incaluiſſe putem maculatum ſanguine ferrum:
Idque ſatis fuerat: noſtrumque petentia letum
Corpora miſſa neci ſalva pietate fatemur:
Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Longius inde nefas abiit: & prima putatur
Hoſtia ſus meruiſſe mori: quia ſemina pando
Eruerit roſtro, ſpemque interceperit anni.
Vite caper morſa Bacchi mactandus ad aras
Ducitur ultoris. nocuit ſua culpa duobus.
Quid meruiſtis, oves, placidum pecus, inque tuendos
Natum homines, pleno quæ fertis in ubere nectar?
Mollia quæ nobis veſtras velamina lanas
Præbetis: vitaque magis, quam morte juvatis.
Quid meruere boves, animal ſine fraude doliſque,
Innocuum, ſimplex, natum tolerare labores?
Immemor eſt demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit curvi demto modo pondere aratri
Ruricolam mactare ſuum: qui trita labore
Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat meſſes, percuſſit colla ſecuri.
Nec ſatis eſt, quod tale nefas committitur: ipſos
Inſcripſere Deos ſceleri: numenque ſupernum
Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci.
Victima labe carens, & præſtantiſſima forma,
(Nam placuiſſe nocet) vittis præſignis & auro,
Siſtitur ante aras; auditque ignara precantem:
Imponique ſuæ videt inter cornua fronti,
Quas coluit fruges: percuſſaque ſanguine cultros
Inficit in liquida prævisos forſitan unda.
Protinus ereptas viventi pectore fibras
Inſpiciunt: menteſque Deum ſcrutantur in illis.
Unde fames homini vetitorum tanta ciborum?
Audetis veſci, genus o mortale? quod, oro,
Ne facite: & monitis animos advertite noſtris.
Cumque boum dabitis cæſorum membra palato;
Mandere vos veſtros ſcite & ſentite colonos.
Et quoniam Deus ora movet; ſequar ora moventem
Rite Deum; Delphoſque meos, ipſumque recludam
Æthera; & auguſtæ reſerabo oracula mentis.
Magna, nec ingeniis eveſtigata priorum,
Quæque diu latuere, canam. juvat ire per alta
Aſtra: juvat, terris & inerti ſede relictis,
Nube vehi; validique humeris inſiſtere Atlantis:
Palanteſque animos paſſim, ac rationis egentes
Deſpectare procul, trepidoſque obitumque timentes
Sic exhortari; ſeriemque evolvere fati.
O genus attonitum gelidæ formidine mortis,
Quid Styga, quid tenebras, quid nomina vana timetis,
Materiem vatum, falſique piacula mundi?
Corpora ſive rogus flamma, ſeu tabe vetuſtas
Abſtulerit, mala poſſe pati non ulla putetis.
Morte carent animæ: ſemperque, priore relicta
Sede, novis domibus habitant vivuntque receptæ.
Ipſe ego (nam memini) Trojani tempore belli
Panthoïdes Euphorbus eram: cui pectore quondam
Sedit in adverſo gravis haſta minoris Atridæ.
Cognovi clypeum lævæ geſtamina noſtræ
Nuper Abanteis templo Junonis in Argis.
Omnia mutantur: nihil interit. errat, & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus: eque feris humana in corpora tranſit,
Inque feras noſter: nec tempore deperit ullo.
Utque novis fragilis ſignatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas ſervat eaſdem;
Sed tamen ipſa eadem eſt. animam ſic ſemper eamdem
Eſſe, ſed in varias doceo migrare figuras.
Ergo, ne pietas ſit victa cupidine ventris,
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefanda
Exturbare animas: nec ſanguine ſanguis alatur.
Et quoniam magno feror æquore, plenaque ventis
Vela dedi; nihil eſt toto quod perſtet in orbe.
Cuncta fluunt: omniſque vagans formatur imago.
Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu
Non ſecus ac flumen. neque enim conſiſtere flumen,
Nec levis hora poteſt: ſed ut unda impellitur unda,
Urgeturque prior venienti, urgetque priorem,
Tempora ſic fugiunt pariter, pariterque ſequuntur:
Et nova ſunt ſemper. nam quod fuit ante, relictum eſt:
Fitque, quod haud fuerat: momentaque cuncta novantur.
Cernis & emerſas in lucem tendere noctes:
Et jubar hoc nitidum nigræ ſuccedere nocti.
Nec color eſt idem cælo, cum laſſa quiete
Cuncta jacent media, cumque albo Lucifer exit
Clarus equo: rurſumque alius, cum prævia luci
Tradendum Phœbo Palantias inficit orbem.
Ipſe Dei clypeus, terra cum tollitur ima,
Mane rubet: terraque, rubet, cum conditur ima:
Candidus in ſummo eſt. melior natura quod illic
Ætheris eſt, terræque procul contagia vitat.
Nec par aut eadem nocturnæ forma Dianæ
Eſſe poteſt umquam: ſemperque hodierna ſequente,
Si creſcit, minor eſt; major, ſi contrahit orbem.
Quid? non in ſpecies ſuccedere quattuor annum
Aſpicis ætatis peragentem imitamina noſtræ?
Nam tener, & lactens, puerique ſimillimus ævo
Vere novo eſt. tunc herba nitens, & roboris expers
Turget, & inſolida eſt; & ſpe delectat agreſtem.
Omnia tum florent; florumque coloribus almus
Ridet ager: neque adhuc virtus in frondibus ulla eſt.
Tranſit in Æſtatem, poſt Ver, robuſtior Annus:
Fitque valens juvenis. neque enim robuſtior ætas
Ulla, nec uberior: nec, quæ magis æſtuet, ulla eſt.
Excipit Autumnus, poſito fervore juventæ
Maturus, mitiſque inter juvenemque ſenemque;
Temperie medius, ſparſis per tempora canis.
Inde ſenilis Hyems tremulo venit horrida paſſu;
Aut ſpoliata ſuos, aut, quos habet, alba capillos.
Noſtra quoque ipſorum ſemper, requieque ſine ulla,
Corpora vertuntur: nec quod fuimuſve, ſumuſve,
Cras erimus. fuit illa dies, qua ſemina tantum,
Speſque hominum primæ materna habitavimus alvo.
Artifices Natura manus admovit: & angi
Corpora viſceribus diſtentæ condita matris
Noluit; eque domo vacuas emiſit in auras.
Editus in lucem jacuit ſine viribus infans:
Mox quadrupes, rituque tulit ſua membra ferarum:
Paulatimque tremens, & nondum poplite firmo
Conſtitit, adjutis aliquo conamine nervis.
Inde valens veloxque fuit: ſpatiumque juventæ
Tranſit: &, emeritis medii quoque temporis annis,
Labitur occiduæ per iter declive ſenectæ.
Subruit hæc ævi demoliturque prioris
Robora: fletque Milon ſenior, cum ſpectat inanes
Illos, qui fuerant ſolidorum mole tororum
Herculeis ſimiles, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque, ut in ſpeculo rugas aſpexit aniles,

Tyndaris: & ſecum, cur ſit bis rapta, requirit.
Tempus edax rerum, tuque invidioſa vetuſtas,
Omnia deſtruitis: vitiataque dentibus ævi
Paulatim lenta conſumitis omnia morte.
Hæc quoque non perſtant, quæ nos elementa vocamus.
Quaſque vices peragant, (animos adhibete,) docebo.
Quattuor æternus genitalia corpora mundus
Continet. ex illis duo ſunt oneroſa, ſuoque
Pondere in inferius, tellus atque unda, feruntur:
Et totidem gravitate carent: nulloque premente
Alta petunt, aer, atque aere purior ignis.
Quæ quamquam ſpatio diſtant; tamen omnia fiunt
Ex ipſis; & in ipſa cadunt. reſolutaque tellus
In liquidas roreſcit aquas: tenuatus in auras
Aeraque humor abit: demto quoque pondere rurſus
In ſuperos aer tenuiſſimus emicat ignes.
Inde retro redeunt: idemque retexitur ordo.
Ignis enim denſum ſpiſſatus in aera tranſit:
Hic in aquas: tellus glomerata cogitur unda.
Nec ſpecies ſua cuique manet. rerumque novatrix
Ex aliis alias reparat Natura figuras.
Nec perit in tanto quidquam [mihi credite] mundo;
Sed variat, faciemque novat: naſcique vocatur,
Incipere eſſe aliud, quam quod fuit ante; morique,
Deſinere illud idem. cum ſint huc forſitan illa,
Hæc tranſlata illuc: ſumma tamen omnia conſtant.
Nil equidem durare diu ſub imagine eadem
Crediderim. ſic ad ferrum veniſtis ab auro
Secula. ſic toties verſa es, Fortuna locorum.
Vidi ego, quod fuerat quondam ſolidiſſima tellus,
Eſſe fretum. vidi factas ex æquore terras:
Et procul a pelago conchæ jacuere marinæ:
Et vetus inventa eſt in montibus anchora ſummis.
Quodque fuit campus, vallem decurſus aquarum
Fecit: & eluvie mons eſt deductus in æquor:
Eque paludoſa ſiccis humus aret arenis:
Quæque ſitim tulerant, ſtagnata paludibus hument.
Hic fontes Natura novos emiſit, at illic
Clauſit: & antiquis tam multa tremoribus orbis
Flumina proſiliunt; aut excæcata reſidunt.
Sic ubi terreno Lycus eſt epotus hiatu;
Exſiſtit procul hinc, alioque renaſcitur ore.
Sic modo combibitur; tecto modo gurgite lapſus
Redditur Argolicis ingens Eraſinus in arvis.
Et Myſum capitiſque ſui ripæque prioris
Pœnituiſſe ferunt, alia nunc ire, Caicum.
Nec non Sicanias volvens Amenanus arenas
Nunc fluit; interdum ſuppreſſis fontibus aret.
Ante bibebatur; nunc quas contingere nolis
Fundit Anigros aquas: poſtquam (niſi vatibus omnis
Eripienda fides) illic lavere bimembres
Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.
Quid? non & Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis, ſalibus vitiatur amaris?
Fluctibus ambitæ fuerant Antiſſa Pharoſque,
Et Phœniſſa Tyros: quarum nunc inſula nulla eſt.
Leucada continuam veteres habuere coloni:
Nunc freta circumeunt. Zancle quoque juncta fuiſſe
Dicitur Italiæ: donec confinia pontus
Abſtulit; & media tellurem reppulit unda.
Si quæras Helicen & Burin Achaidas urbes;
Invenies ſub aquis: & adhuc oſtendere nautæ
Inclinata ſolent cum mœnibus oppida merſis.
Eſt prope Pitthean tumulus Trœzena, ſine ullis
Arduus arboribus, quondam planiſſima campi
Area, nunc tumulus: nam [res horrenda relatu]
Vis fera ventorum, cæcis incluſa cavernis,
Exſpirare aliqua cupiens, luctataque fruſtra
Liberiore frui cælo, cum carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia flatibus eſſet,
Extentam tumefecit humum: ceu ſpiritus oris
Tendere veſicam ſolet, aut derepta bicorni
Terga capro. tumor ille loco permanſit; & alti
Collis habet ſpeciem: longoque induruit ævo.
Plurima cum ſubeant, audita aut cognita vobis,
Pauca ſuper referam. quid? non & lympha figuras
Datque capitque novas? medio tua, corniger Ammon,
Unda die gelida eſt: ortuque obituque caleſcit.
Admotis Athamantis aquis accendere lignum
Narratur; minimos cum Luna receſſit in orbes.
Flumen habent Cicones, quod potum ſaxea reddit
Viſcera: quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis, & huic Sybaris noſtris conterminus arvis,
Electro ſimiles faciunt auroque capillos.
Quodque magis mirum, ſunt qui non corpora tantum;
Verum animos etiam valeant mutare, liquores.
Cui non audita eſt obſcœnæ Salmacis undæ?
Æthiopeſque lacus? quos ſi quis faucibus hauſit,
Aut furit; aut mirum patitur gravitate ſoporem.
Clitorio quicumque ſitim de fonte levarit,
Vina fugit; gaudetque meris abſtemius undis.
Seu vis eſt in aqua calido contraria vino:
Sive, quod indigenæ memorant, Amithaone natus,
Prœtidas attonitas poſtquam per carmen & herbas
Eripuit furiis; purgamina mentis in illas
Miſit aquas: odiumque meri permanſit in undis.
Huic fluit effectu diſpar Lynceſtius amnis,
Quem quicumque parum moderato gutture traxit;
Haud aliter titubat, quam ſi mera vina bibiſſet.
Eſt locus Arcadiæ (Pheneon dixere priores)
Ambiguis ſuſpectus aquis. quas nocte timeto:
Nocte nocent potæ. ſine noxa luce bibuntur.
Sic alias aliaſque lacus & flumina vires
Concipiunt. tempuſque fuit, quo navit in undis,
Nunc ſedet Ortygie. timuit concurſibus Argo
Undarum ſparſas Symplegadas eliſarum;
Quæ nunc immotæ perſtant, ventiſque reſiſtunt.
Nec, quæ ſulfureis ardet fornacibus, Ætne
Ignea ſemper erit: neque enim fuit ignea ſemper.
Nam ſive eſt animal tellus, & vivit, habetque
Spiramenta locis flammam exhalantia multis;
Spirandi mutare vias, quotieſque movetur,
Has finire poteſt, illas aperire cavernas:
Sive leves imis venti cohibentur in antris;
Saxaque cum ſaxis, & habentem ſemina flammæ
Materiem jactant, ea concipit ictibus ignem;
Antra relinquentur ſedatis frigida ventis:
Sive bitumineæ rapiunt incendia vires,
Luteave exiguis areſcunt ſulfura fumis;
Nempe ubi terra cibos alimentaque pinguia flammæ
Non dabit, abſumtis per longum viribus ævum,
Naturæque ſuum nutrimen deerit edaci;
Non feret illa famem: deſertaque deſeret ignes.
Eſſe viros fama eſt in Hyperborea Pallene:
Qui ſoleant levibus velari corpora plumis;
Cum Tritoniacam novies ſubiere paludem.
Haud equidem credo: ſparſæ quoque membra veneno
Exercere artes Scythides memorantur eaſdem.
Si qua fides rebus tamen eſt addenda probatis,
Nonne vides, quæcumque mora fluidove calore
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
I quoque, delectos mactatos obrue tauros;

Cogni-

Cognita res uſu: de putri viſcere paſſim
Florilegæ naſcuntur apes. quæ more parentum
Rura colunt: operique favent; in ſpemque laborant.
Preſſus humo bellator equus crabronis origo eſt.
Concava litoreo ſi demas brachia cancro,
Cetera ſupponas terræ; de parte ſepulta
Scorpius exibit: caudaque minabitur unca.
Quæque ſolent canis frondes intexere filis
Agreſtes tineæ (res obſervata colonis),
Ferali mutant cum papilione figuram.
Semina limus habet virides generantia ranas:
Et generat truncas pedibus. mox apta natando
Crura dat. utque eadem ſint longis ſaltibus apta;
Poſterior partes ſuperat menſura priores.
Nec catulus, partu quem reddidit urſa recenti,
Sed male viva caro eſt. lambendo mater in artus
Fingit: & in formam, quantam capit ipſa, reducit.
Nonne vides, quos cera tegit ſexangula, fœtus
Melliferarum apium ſine membris corpora naſci,
Et ſeroſque pedes, ſeraſque aſſumere pennas?
Junonis volucrem, quæ cauda ſidera portat,
Armigerumque Jovis, Cythereiadaſque columbas,
Et genus omne avium, mediis e partibus ovi
Ni ſciret fieri, fieri quis poſſe putaret?
Sunt qui, cum clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulchro,
Mutari credant humanas angue medullas.
Hæc tamen ex aliis ducunt primordia rebus:
Una eſt, quæ reparet, ſeque ipſa reſeminet, ales.
Aſſyrii Phœnica vocant. non fruge, neque herbis,
Sed thuris lacrimis, & ſucco vivit amomi.
Hæc ubi quinque ſuæ complevit ſecula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæve cacumine palmæ,
Unguibus & pando nidum ſibi conſtruit ore.
Quo ſimul ac caſias, & nardi lenis ariſtas,
Quaſſaque cum fulva ſubſtravit cinnama myrrha;
Se ſuper imponit: finitque in odoribus ævum.
Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
Corpore de patrio parvum Phœnica renaſci.
Cum dedit huic ætas vires; onerique ferendo eſt;
Ponderibus nidi ramos levat arboris altæ:
Fertque pius cunaſque ſuas, patriumque ſepulchrum;
Perque leves auras Hyperionis urbe potitus,
Ante fores ſacras Hyperionis æde reponit.
Si tamen eſt aliquid miræ novitatis in iſtis;
Alternare vices, & quæ modo femina tergo
Paſſa marem eſt, nunc eſſe marem miremur hyænam.
Id quoque, quod ventis animal nutritur & aura,
Protinus aſſimulat tactu quoſcumque colores.
Victa racemifero lyncas dedit India Baccho:
E quibus (ut memorant) quidquid veſica remiſit,
Vertitur in lapides; & congelat aere tacto.
Sic & coralium, quo primum contigit auras
Tempore, dureſcit: mollis fuit herba ſub undis.
Deſeret ante dies; & in alto Phœbus anhelos
Æquore tinget equos; quam conſequar omnia dictis
In ſpecies tranſlata novas. ſic tempore verti
Cernimus, atque illas aſſumere robora gentes;
Concidere has. ſic magna fuit cenſuque viriſque,
Perque decem potuit tantum dare ſanguinis annos,
Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas,
Et pro divitiis tumulos oſtendit avorum.
Clara fuit Sparte: magnæ viguere Mycenæ:
Nec non Cecropiæ; nec non Amphionis arces.
Vile ſolum Sparte eſt: altæ cecidere Mycenæ.
Oedipodioniæ quid ſunt niſi fabula Thebæ?
Quid Pandioniæ reſtant niſi nomen Athenæ?

Nunc quoque Dardaniam fama eſt conſurgere Romam:
Appenninigenæ quæ proxima Tibridis undis
Mole ſub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam creſcendo mutat; & olim
Immenſi caput orbis erit. ſic dicere vates,
Faticinaſque ferunt ſortes: quantumque recordor,
Priamides Helenus flenti, dubioque ſalutis,
Dixerat Æneæ, cum res Trojana labaret.
Nate Dea, ſi nota ſatis præſagia noſtræ
Mentis habes; non tota cadet te ſoſpite Troja.
Flamma tibi ferrumque dabunt iter. ibis; & una
Pergama rapta feres: donec Trojæque tibique
Externum patrio contingat amicius arvum.
Urbem & jam cerno Phrygios debere nepotes;
Quanta nec eſt, nec erit, nec viſa prioribus annis.
Hanc alii proceres per ſæcula longa potentem,
Sed dominam rerum de ſanguine natus Iuli
Efficiet. quo, cum tellus erit uſa, fruentur
Æthereæ ſedes: cælumque erit exitus illi.
Hæc Helenum ceciniſſe Penatigero Æneæ,
Mente memor refero: cognataque mœnia lætor
Creſcere; & utiliter Phrygibus viciſſe Pelaſgos.
Ne tamen oblitis ad metam tendere longe
Exſpatiemur equis; cælum, & quodcumque ſub illo eſt,
Immutat formas, telluſque, & quidquid in illa eſt.
Nos quoque pars mundi (quoniam non corpora ſolum,
Verum etiam volucres animæ ſumus, inque ferinas
Poſſumus ire domos, pecudumque in pectora condi,)
Corpora, quæ poſſint animas habuiſſe parentum,
Aut fratrum, aut aliquo junctorum fœdere nobis,
Aut hominum certe, tuta eſſe & honeſta ſinamus:
Neve Thyeſteis cumulemur viſcera menſis.
Quam male conſueſcit, quam ſe parat ille cruori
Impius humano; vituli qui guttura cultro
Rumpit; & immotas præbet mugitibus aures!
Aut qui vagitus ſimiles puerilibus hædum
Edentem jugulare poteſt; aut alite veſci,
Cui dedit ipſe cibos! quantum eſt, quod deſit in iſtis
Ad plenum facinus! quo tranſitus inde paratur!
Bos aret; aut mortem ſenioribus imputet annis:
Horriferum contra Borean ovis arma miniſtret.
Ubera dent ſaturæ manibus preſſanda capellæ.
Retia cum pedicis, laqueoſque, arteſque doloſas
Tollite; nec volucrem viſcata fallite virga:
Nec formidatis cervos eludite pinnis:
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos.
Perdite, ſi qua nocent. verum hæc quoque perdite tantum;
Ora vacent epulis: alimentaque congrua carpant.
Talibus atque aliis inſtructo pectore dictis
In patriam remeaſſe ferunt; ultroque petitum
Accepiſſe Numam populi Latialis habenas,
Conjuge qui felix Nympha, ducibuſque Camœnis,
Sacrificos docuit ritus; gentemque feroci
Aſſuetam bello pacis traduxit ad artes.
Quem, poſtquam ſenior regnumque ævumque peregit,
Exſtinctum Latiæque nurus, populuſque, Patreſque,
Deflevere Numam. nam conjux urbe relicta
Vallis Aricinæ denſis latet abdita ſilvis;
Sacraque Oreſteæ gemitu quæſtuque Dianæ
Impedit. ah quoties Nymphæ nemoriſque lacuſque,
Ne faceret, monuere; & conſolantia verba
Dixere! ah quoties flenti Theſeius heros,
Siſte modum, dixit! neque enim fortuna querenda
Sola tua eſt. ſimiles aliorum reſpice caſus:
Mitius iſta feres. utinamque exempla dolentem,
Non mea te poſſent relevare! ſed & mea poſſunt.

Fando

Fando aliquem Hippolytum veſtras (puto) contigit aures,
Credulitate patris, ſceleratæ fraude novercæ
Occubuiſſe neci. mirabere, vixque probabo:
Sed tamen ille ego ſum. me Paſiphaeia quondam
Tentatum fruſtra, patrium temeraſſe cubile,
(Quod voluit, finxit voluiſſe: & crimine verſo,
Indiciine metu magis, offenſane repulſæ,)
Arguit. immeritumque pater projecit ab urbe;
Hoſtilique caput prece deteſtatur euntis.
Pitthean profugo curru Trœzena petebam;
Jamque Corinthiaci carpebam littora ponti;
Cum mare ſurrexit: cumuluſque immanis aquarum
In montis ſpeciem curvari, & creſcere viſus;
Et dare mugitus; ſummoque cacumine findi.
Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis:
Pectoribuſque tenus molles erectus in auras,
Naribus & patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum. mihi mens interrita manſit,
Exſiliis contenta ſuis. cum colla feroces
Ad freta convertunt, arrectiſque auribus horrent
Quadrupedes; monſtrique metu turbantur; & altis
Præcipitant currum ſcopulis. ego ducere vana
Fræna manu, ſpumis albentibus oblita, luctor:
Et retro lentas tendo reſupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies ſuperaſſet equorum;
Ni rota, perpetuum qua circumvertitur axem,
Stipitis occurſu fracta ac disjecta fuiſſet.
Excutior curru: loriſque tenentibus artus
Viſcera viva trahi, nervos in ſtirpe teneri,
Membra rapi partim, partim reprenſa relinqui,
Oſſa gravem dare fracta ſonum, feſſamque videres
Exhalari animam; nullaſque in corpore partes,
Noſcere quas poſſes: unumque erat omnia vulnus.
Num potes, aut audes cladi componere noſtræ,
Nympha, tuam? vidi quoque luce carentia regna:
Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in unda.
Nec, niſi Apollineæ valido medicamine prolis,
Reddita vita foret. quam poſtquam fortibus herbis
Atque ope Pæonia, Dite indignante, recepi;
Tum mihi, ne præſens augerem muneris hujus
Invidiam, denſas objecit Cynthia nubes:
Utque forem tutus; poſſemque impune videri;
Addidit ætatem: nec cognoſcenda reliquit
Ora mihi. Cretenque diu dubitavit habendam
Traderet, an Delon. Delo Cretaque relictis
Hic poſuit: nomenque ſimul, quod poſſit equorum
Admonuiſſe, jubet deponere: Quique fuiſti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius eſto.
Hoc nemus inde colo. de Diſque minoribus unus
Numine ſub dominæ lateo: atque accenſeor illi.
Non tamen Egeriæ luctus aliena levare
Damna valent: montiſque jacens radicibus imis
Liquitur in lacrimas: donec pietate dolentis
Mota ſoror Phœbi gelidum de corpore fontem
Fecit; & æternas artus tenuavit in undas.
At Nymphas tetigit nova res: & Amazone natus
Haud aliter ſtupuit, quam cum Tyrrhenus arator
Fatalem glebam mediis aſpexit in arvis,
Sponte ſua primum, nulloque agitante, moveri:
Sumere mox hominis, terræque amittere formam;
Oraque venturis aperire recentia fatis.
Indigenæ dixere Tagen: qui primus Etruſcam
Edocuit gentem caſus aperire futuros.
Utve Palatinis hærentem collibus olim,
Cum ſubito vidit frondeſcere Romulus haſtam;
Quæ radice nova, non ferro ſtabat adacto:
Et jam non telum, ſed lenti viminis arbor,
Non exſpectatas dabat admirantibus umbras.
Aut ſua fluminea cum vidit Cipus in unda
Cornua (vidit enim), falſamque in imagine credens
Eſſe fidem, digitis ad frontem ſæpe relatis,
Quæ vidit, tetigit. nec jam ſua lumina damnans
Reſtitit, ut victor domito remeabat ab hoſte.
Ad cælumque oculos, & eodem brachia tollens,
Quidquid, ait, Superi, monſtro portenditur iſto,
Seu lætum eſt, patriæ lætum, populoque Quirini;
Sive minax, mihi ſit. viridique e ceſpite factas
Placat odoratis herboſas ignibus aras:
Vinaque dat pateris: mactatarumque bidentum,
Quid ſibi ſignificent, trepidantia conſulit exta.
Quæ ſimul inſpexit Tyrrhenæ gentis haruſpex;
Magna quidem rerum molimina vidit in illis;
Non manifeſta tamen. cum vero ſuſtulit acre
A pecudis fibris ad Cipi cornua lumen:
Rex, ait, o ſalve: tibi enim, tibi, Cipe, tuiſque
Hic locus & Latiæ parebunt cornibus arces.
Tu modo rumpe moram: portaſque intrare patentes
Appropera: ſic fata jubent. namque Urbe receptus
Rex eris; & ſceptro tutus potiere perenni.
Rettulit ille pedem: torvamque a mœnibus Urbis
Avertens faciem, Procul, ah procul omina, dixit,
Talia Di pellant: multoque ego juſtius ævum
Exſul agam; quam me videant Capitolia regem.
Dixit: & extemplo populumque gravemque Senatum
Convocat. ante tamen pacali cornua lauro
Velat: & aggeribus factis a milite forti
Inſiſtit: priſcoque Deos e more precatus,
En, ait, hic unus, quem vos ni pellitis urbe,
Rex erit. is qui ſit, ſigno, non nomine, dicam.
Cornua fronte gerit. quem vobis indicat augur,
Si Romam intrarit, famularia jura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas;
Sed nos obſtitimus: quamvis conjunctior illo
Nemo mihi eſt. vos Urbe virum prohibete, Quirites;
Vel, ſi dignus erit, gravibus vincite catenis:
Aut finite metum fatalis morte tyranni.
Qualia ſuccinctis, ubi trux inſibilat Eurus,
Murmura pinetis fiunt; aut qualia fluctus
Æquorei faciunt, ſi quis procul audiat illos;
Tale ſonant populus. ſed per confuſa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet una, Quis ille?
Et ſpectant frontes: prædictaque cornua quærunt.
Rurſus ad hos Cipus, Quem poſcitis, inquit, habetis:
Et demta capiti populo prohibente corona
Exhibuit gemino præſignia tempora cornu.
Demiſere oculos omnes; gemitumque dedere:
Atque illud meritis clarum [quis credere poſſit?]
Inviti videre caput: nec honore carere
Ulterius paſſi, feſtam impoſuere coronam.
At proceres, quoniam muros intrare vetaris,
Ruris honorati tantum tibi, Cipe, dedere,
Quantum depreſſo ſubjectis bubus aratro
Complecti poſſes ad finem Solis ab ortu.
Cornuaque æratis miram referentia formam
Poſtibus inſculpunt, longum manſura per ævum.
Pandite nunc, Muſæ, præſentia numina vatum,
(Scitis enim, nec vos fallit ſpatioſa vetuſtas)
Unde Coroniden circumflua Tibridis alveo
Inſula Romuleæ ſacris adſciverit urbis.
Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,
Pallidaque exſangui ſqualebant corpora tabo.
Funeribus feſſi poſtquam mortalia cernunt

Tenta-

Tentamenta nihil, nihil artes poſſe medentum;
Auxilium cæleſte petunt: mediamque tenentes
Orbis humum Delphos adeunt oracula Phœbi:
Utque ſalutifera miſeris ſuccurrere rebus
Sorte velit, tantæque urbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, &, quas habet illa, pharetræ,
Intremuere ſimul: cortinaque reddidit imo
Hanc adyto vocem; pavefactaque pectora movit:
Quod petis hinc, propiore loco, Romane, petiſſes;
Et pete nunc propiore loco. nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus eſt; ſed Apolline nato.
Ite bonis avibus: prolemque arceſſite noſtram.
Juſſa Dei prudens poſtquam accepere Senatus;
Quam colat, explorant, juvenis Phœbeius urbem:
Quique petant ventis Epidauria litora mittunt.
Quæ ſimul incurva miſſi tetigere carina;
Concilium Graioſque patres adiere: darentque
Oravere Deum; qui præſens funera gentis
Finiat Auſoniæ. certas ita dicere ſortes.
Diſſidet, & variat ſententia; parſque negandum
Non putat auxilium; multi renuere, ſuamque
Non emittere opem, nec numina tradere ſuadent.
Dum dubitant; ſeram pepulere crepuſcula lucem:
Umbraque telluris tenebras induxerat orbi:
Cum deus in ſomnis opifer conſiſtere viſus
Ante tuum, Romane, torum; ſed qualis in æde
Eſſe ſolet: baculumque tenens agreſte ſiniſtra,
Cæſariem longæ dextra deducere barbæ:
Et placido tales emittere pectore voces:
Pone metus: veniam; ſimulacraque noſtra relinquam.
Hunc modo ſerpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perſpice: & uſque nota viſu, ut cognoſcere poſſis.
Vertar in hunc: ſed major ero; tantuſque videbor,
In quantum verti cæleſtia corpora debent.
Extemplo cum voce Deus, cum voce Deoque
Somnus abit: ſomnique fugam lux alma ſecuta eſt.
Poſtera ſidereos Aurora fugaverat ignes:
Incerti quid agant proceres ad templa petiti
Conveniunt operoſa Dei: quaque ipſe morari
Sede velit, ſignis cæleſtibus indicet, orant.
Vix bene deſierant; cum criſtis aureus altis
In ſerpente Deus prænuncia ſibila miſit:
Adventuque ſuo ſignumque, araſque, foreſque,
Marmoreumque ſolum, faſtigiaque aurea movit:
Pectoribuſque tenus media ſublimis in æde
Conſtitit: atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet. cognovit numina caſtos
Evinctus vitta crines albente ſacerdos:
Et, Deus en, Deus en; linguiſque animiſque favete,
Quiſquis ades, dixit. ſis, o pulcerrime, viſus
Utiliter: populoſque juves tua ſacra colentes.
Quiſquis adeſt, juſſum venerantur numen; & omnes
Verba ſacerdotis referunt geminata: piumque
Æneadæ præſtant & mente & voce favorem.
Annuit his: motiſque Deus rata pignora criſtis,
Ter repetita dedit vibrata ſibila lingua.
Tum gradibus nitidis delabitur; oraque retro
Flectit: & antiquas abiturus reſpicit aras:
Aſſuetaſque domos, habitataque templa ſalutat.
Inde per injectis adopertam floribus ingens
Serpit humum; flectitque ſinus: mediamque per urbem
Tendit ad incurvo munitos aggere portus.
Reſtitit hic; agmenque ſuum, turbæque ſequentis
Officium placido viſus dimittere vultu;
Corpus in Auſonia poſuit rate. numinis illa
Senſit onus; preſſaque Dei gravitate carina
Æneadæ gaudent: cæſoque in litore tauro
Torta coronatæ ſolvunt retinacula puppis.
Impulerat levis aura ratem. Deus eminet alte:
Impoſitaque premens puppim cervice recurvam,
Cæruleas deſpectat aquas: modiciſque per æquor
Ionium Zephyris ſexto Pallantidos ortu
Italiam tenuit; præterque Lacinia templo
Nobilitata Deæ Scylaceaque litora fertur.
Linquit Iapygiam, læviſque Amphiſſia remis
Saxa fugit: dextra prærupta Ceraunia parte,
Romechiumque legit, Caulonaque, Nariciamque,
Evincitque fretum, Siculique anguſta Pelori,
Hippotadæque domos regis, Themeſeſque metalla;
Leucoſiamque petit, tepidique roſaria Pæſti.
Inde legit Capreas, promontoriumque Minervæ,
Et Surrentino generoſos palmite colles,
Herculeamque urbem, Stabiaſque & in otia natam
Parthenopen, & ab hac Cumææ templa Sibyllæ.
Hinc calidi fontes, lentiſciferumque tenentur
Linternum, multamque trahens ſub gurgite arenam
Vulturnus, niveiſque frequens Sinueſſa colubris:
Minturnæque graves, & quam tumulavit alumnus,
Antiphatæque domus, Trachaſque obſeſſa palude,
Et tellus Circæa, & ſpiſſi litoris Antium.
Huc ubi veliferam nautæ advertere carinam;
(Aſper enim jam pontus erat) Deus explicat orbes:
Perque ſinus crebros & magna volumina labens,
Templa parentis init, flavum tangentia littus.
Æquore pacato patrias Epidaurius aras
Linquit: & hoſpitio juncti ſibi numinis uſus
Litoream tractu ſquamæ crepitantis arenam
Sulcat: &, innixus moderamine navis, in alta
Puppe caput poſuit: donec Caſtrumque, ſacraſque
Lavini ſedes, Tiberinaque ad oſtia venit.
Huc omnes populi paſſim, matrumque patrumque
Obvia turba ruit; quæque ignes, Troica, ſervant,
Veſta, tuos: lætoque Deum clamore ſalutant.
Quaque per adverſas navis cita ducitur undas,
Thura ſuper ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab utraque ſonant: & odorant aera fumis:
Ictaque conjectos incalfacit hoſtia cultros.
Jamque caput rerum Romanam intraverat urbem;
Erigitur ſerpens; ſummoque acclinia malo
Colla movet: ſedeſque ſibi circumſpicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis:
Inſula nomen habet: laterumque a parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos.
Huc ſe de Latia pinu Phœbeius anguis
Contulit: & finem, ſpecie cæleſte reſumta,
Luctibus impoſuit; venitque ſalutifer Urbi.
Hic tamen acceſſit delubris advena noſtris:
Cæſar in Urbe ſua Deus eſt. quem Marte togaque
Præcipuum, non bella magis finita triumphis,
Reſque domi geſtæ, properataque gloria rerum
In ſidus vertere novum, ſtellamque comantem;
Quam ſua progenies. neque enim de Cæſaris actis
Ullum majus opus, quam quod pater exſtitit hujus.
Scilicet æquoreos plus eſt domuiſſe Britannos,
Perque papyriferi ſeptemflua flumina Nili
Victrices egiſſe rates: Numidaſque rebelles,
Cinyphiumque Jubam, Mithridateiſque tumentem
Nominibus Pontum, populo adjeciſſe Quirini;
Et multos meruiſſe, aliquos egiſſe triumphos;
Quam tantum genuiſſe virum, quo præſide rerum
Humano generi, Superi, caviſtis abunde.
Ne foret hic igitur mortali ſemine cretus;

Ille

Ille Deus faciendus erat. quod ut aurea vidit
Æneæ genitrix; vidit quoque triſte parari
Pontifici letum; & conjurata arma moveri;
Palluit: & cunctis, ut cuique erat obvia, Divis,
Aſpice, dicebat, quanta mihi mole parentur
Inſidiæ: quantaque caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio ſolum mihi reſtat Iulo.
Solane ſemper ero juſtis exercita curis?
Quam modo Tydidæ Calydonia vulneret haſta,
Nunc male defenſæ confundant mœnia Trojæ.
Quæ videam natum longis erroribus actum,
Jactarique freto, ſedeſque intrare ſilentum;
Bellaque cum Turno gerere; aut, ſi vera fatemur,
Cum Junone magis. quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? timor hic meminiſſe priorum
Non ſinit. in me acui ſceleratos cernitis enſes.
Quos prohibete, precor; facinuſque repellite: neve
Cæde ſacerdotis flammas exſtinguite Veſtæ.
Talia nequidquam toto Venus anxia cælo
Verba jacit: Superoſque movet. qui rumpere quamquam
Ferrea non poſſunt veterum decreta ſororum,
Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribileſque tubas, auditaque cornua cælo
Præmonuiſſe nefas. Phœbi quoque triſtis imago
Lurida ſollicitis præbebat lumina terris.
Sæpe faces viſæ mediis ardere ſub aſtris:
Sæpe inter nimbos guttæ cecidere cruentæ,
Cærulus & vultum ferrugine Lucifer atra
Sparſus erat: ſparſi Lunares ſanguine currus.
Triſtia mille locis Stygius dedit omina bubo;
Mille locis lacrimavit ebur: cantuſque feruntur
Auditi, ſanctis & verba minacia lucis.
Victima nulla litat: magnoſque inſtare tumultus
Fibra monet; cæſumque caput reperitur in extis.
Inque foro, circumque domos, & templa Deorum
Nocturnos ululaſſe canes; umbraſque ſilentum
Erraviſſe ferunt; motamque tremoribus urbem.
Non tamen inſidias venturaque vincere fata
Præmonitus potuere Deum: ſtrictique feruntur
In templum gladii. neque enim locus ullus in Urbe
Ad facinus, diramque placet, niſi Curia, cædem.
Tum vero Cytherea manu percuſſit utraque
Pectus: & ætherea molitur condere nube;
Qua prius infeſto Paris eſt ereptus Atridæ:
Et Diomedeos Æneas fugerat enſes.
Talibus hanc genitor: Sola inſuperabile fatum,
Nata, movere paras? intres licet ipſa ſororum
Tecta trium; cernes illic molimine vaſto
Ex ære, & ſolido rerum tabularia ferro:
Quæ neque concurſum cæli, neque fulminis iram,
Nec metuunt ullas tuta atque æterna ruinas.
Invenies illic inciſa adamante perenni
Fata tui generis. legi ipſe; animoque notavi:
Et referam: ne ſis etiamnum ignara futuri.
Hic ſua complevit (pro quo, Cytherea, laboras)
Tempora, perfectis, quos terræ debuit, annis.
Ut Deus accedat cælo, templiſque colatur,
Tu facies; natuſque ſuus, qui nominis hæres,
Impoſitum feret Urbis onus: cæſique parentis
Nos in bella ſuos fortiſſimus ultor habebit.
Illius auſpiciis obſeſſæ mœnia pacem
Victa petent Mutinæ: Pharſalia ſentiet illum,
Æmathiaque iterum madefacti cæde Philippi:
Et Magnum Siculis nomen ſuperabitur undis:
Romanique ducis conjux Ægyptia tedæ
Non bene fiſa cadet: fruſtraque erit illa minata,
Servitura ſuo Capitolia noſtra Canopo.
Quid tibi Barbariem, gentes ab utroque jacentes
Oceano numerem? quodcumque habitabile tellus
Suſtinet, hujus erit. pontus quoque ſerviet illi.
Pace data terris, animum ad civilia vertet:
Jura ſuum, legeſque feret juſtiſſimus auctor:
Exemploque ſuo mores reget: inque futuri
Temporis ætatem venturorumque nepotum
Proſpiciens, prolem ſancta de conjuge natam
Ferre ſimul nomenque ſuum curaſque jubebit.
Nec, niſi cum ſenior ſimiles æquaverit annos,
Æthereas ſedes cognataque ſidera tanget.
Hanc animam interea cæſo de corpore raptam
Fac jubar, ut ſemper Capitolia noſtra Forumque
Divus ab excelſa proſpectet Julius æde.
Vix ea fatus erat; media cum ſede Senatus
Conſtitit alma Venus nulli cernenda: ſuique
Cæſaris eripuit membris, nec in aera ſolvi
Paſſa recentem animam, cæleſtibus intulit aſtris.
Dumque tulit; lumen capere, atque igneſcere ſenſit:
Emiſitque ſinu. Luna volat altius illa:
Flammiferumque trahens ſpatioſo limite crinem
Stella micat, natique videns benefacta; fatetur
Eſſe ſuis majora; & vinci gaudet ab illo.
Hic ſua præferri quamquam vetat acta paternis;
Libera fama tamen, nullisque obnoxia juſſis,
Invitum præfert; unaque in parte repugnat.
Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Ægea ſic Theſeus, ſic Pelea vincit Achilles.
Denique, ut exemplis ipſos æquantibus utar,
Sic & Saturnus minor eſt Jove. Jupiter arces
Temperat æthereas, & mundi regna triformis:
Terra ſub Auguſto. pater eſt & rector uterque.
Di, precor, Æneæ comites, quibus enſis & ignis
Ceſſerunt, Dique Indigetes, genitorque, Quirine,
Urbis, & invicti genitor, Gradive, Quirini,
Veſtaque Cæſareos inter ſacrata Penates;
Et cum Cæſarea tu, Phœbe domeſtice, Veſta,
Quique tenes altus Tarpeias Jupiter arces,
Quoſque alios vati fas appellare piumque;
Tarda ſit illa dies, & noſtro ſerior ævo,
Qua caput Auguſtum, quem temperat, orbe relicto
Accedat cælo: faveatque precantibus abſens.
Jamque opus exegi: quod nec Jovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.
Cum volet illa dies, quæ nil niſi corporis hujus
Jus habet, incerti ſpatium mihi finiat ævi:
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar: nomenque erit indelebile noſtrum.
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi: perque omnia ſecula fama
(Si quid habent veri vatum præſagia) vivam.

FASTORUM
LIBER PRIMUS.

TEmpora cum cauſſis Latium digeſta per annum,
Lapſaque ſub terras, ortaque ſigna, canam.
Excipe pacato, Cæſar Germanice, vultu
Hoc opus: & timidæ dirige navis iter.
Officiique levem non averſatus honorem,
En tibi devoto munere, dexter ades.
Sacra recognoſces Annalibus eruta priſcis;
Et quo ſit merito quæque notata dies.
Invenies illic & feſta domeſtica vobis.
Sæpe tibi Pater eſt, ſæpe legendus Avus.
Quæque ferunt illi pictos ſignantia Faſtos,
Tu quoque cum Druſo præmia fratre feres.
Cæſaris arma canant alii; nos Cæſaris aras:
Et quoſcumque ſacris addidit ille dies.
Annue conanti per laudes ire tuorum:
Deque meo pavidos excute corde metus.
Da mihi te placidum; dederis in carmina vires.
Ingenium vultu ſtatque caditque tuo.
Pagina judicium docti ſubitura movetur
Principis, ut Clario miſſa legenda Deo.
Quæ ſit enim culti facundia ſenſimus oris,
Civica pro trepidis cum tulit arma reis.
Scimus &, ad noſtras cum ſe tulit impetus artes,
Ingenii currant flumina quanta tui.
Si licet, & fas eſt, vates rege vatis habenas:
Auſpice te felix totus ut annus eat.
TEmpora digereret cum conditor Urbis, in anno
Conſtituit menſes quinque bis eſſe ſuo.
Scilicet arma magis, quam ſidera, Romule, noras:
Curaque finitimos vincere major erat.
Eſt tamen & ratio, Cæſar, quæ moverit illum:
Erroremque ſuum quo tueatur habet.
Quod ſatis eſt, utero matris dum prodeat infans;
Hoc anno ſtatuit temporis eſſe ſatis.
Per totidem menſes a funere conjugis uxor
Suſtinet in vidua triſtia ſigna domo.
Hoc igitur vidit trabeati cura Quirini,
Cum rudibus populis annua jura daret.
Martis erat primus menſis, Veneriſque ſecundus.
Hæc generis princeps, ipſius ille pater.
Tertius a Senibus, Juvenum de nomine quartus:
Quæ ſequitur, numero turba notata fuit.
At Numa nec Janum, nec avitas præterit umbras;
Menſibus antiquis appoſuitque duos.
NE tamen ignores variorum jura dierum:
Non habet officii Lucifer omnis idem.
Ille Nefaſtus erit, per quem tria verba ſilentur;
Faſtus erit, per quem lege licebit agi.
Neu toto perſtare die ſua jura putaris;
Qui jam Faſtus erit, mane Nefaſtus erat.
Nam ſimul exta Deo data ſunt, licet omnia fari;
Verbaque honoratus libera Prætor habet.
Eſt quoque, quo populum jus eſt includere ſeptis:
Eſt quoque, qui nono ſemper ab orbe redit.
Vindicat Auſonias Junonis cura Kalendas:
Idibus alba Jovi grandior agna cadit.
Nonarum tutela Deo caret. omnibus iſtis
(Ne fallare cave) proximus Ater erit.
Omen ab eventu eſt: illis nam Roma diebus
Damna ſub adverſo triſtia Marte tulit.
Hæc mihi dicta ſemel, totis hærentia Faſtis,
(Ne ſeriem rerum ſcindere cogar) erunt.
ECce tibi fauſtum, Germanice, nuntiat annum;
Inque meo primus carmine Janus adeſt.
Jane biceps, anni tacite labentis origo,
Solus de Superis qui tua terga vides;
Dexter ades Ducibus; quorum ſecura labore
Otia terra ferax, otia pontus agit.
Dexter ades Patribuſque tuis, Populoque Quirini:
Et reſera nutu candida templa tuo.
Proſpera lux oritur: linguiſque animiſque favete.
Nunc dicenda bono ſunt bona verba die.
Lite vacent aures; inſanaque protinus abſint
Jurgia. differ opus, livida lingua, tuum.
Cernis, odoratis ut luceat ignibus æther;
Et ſonet accenſis ſpica Ciliſſa focis?
Flamma nitore ſuo templorum verberat aurum,
Et tremulum ſumma ſpargit in æde jubar.
Veſtibus intactis Tarpeias itur in arces:
Et populus feſto concolor ipſe ſuo eſt.
Jamque novi præeunt faſces; nova purpura fulget:
Et nova conſpicuum pondera ſentit ebur.
Colla rudes operum præbent ferienda juvenci,
Quos aluit campis herba Faliſca ſuis.
Jupiter, arce ſua totum cum ſpectet in orbem;
Nil niſi Romanum, quod tueatur, habet.
Salve, læta dies, meliorque revertere ſemper,
A populo rerum digna potente coli.
Quem tamen eſſe Deum te dicam, Jane biformis?
Nam tibi par nullum Græcia numen habet.
Ede ſimul cauſſam, cur de cæleſtibus unus,
Sitque quod a tergo, ſitque quod ante, vides.
Hæc ego cum ſumtis agitarem mente tabellis;
Lucidior viſa eſt, quam fuit ante, domus.
Tum ſacer ancipiti mirandus imagine Janus
Bina repens oculis obtulit ora meis.
Obſtupui; ſenſique metu riguiſſe capillos:
Et gelidum ſubito frigore pectus erat.
Ille tenens dextra baculum, clavemque ſiniſtra,
Edidit hos nobis ore priore ſonos.
Diſce metu poſito, vates operoſe dierum,
Quod petis; & voces percipe mente meas.
Me Chaos antiqui (nam res ſum priſca) vocabant.
Adſpice, quam longi temporis acta canam.
Lucidus hic aer, &, quæ tria corpora reſtant,
Ignis, aquæ, tellus, unus acervus erant.
Ut ſemel hæc rerum ſeceſſit lite ſuarum,
Inque novas abiit maſſa ſoluta domos;
Flamma petit altum; propior locus aera cepit;
Sederunt medio terra fretumque ſolo.
Tunc ego, qui fueram globus, & ſine imagine moles,
In faciem redii dignaque membra Deo.
Nunc quoque, confuſæ quondam nota parva figuræ,
Ante quod eſt in me, poſtque videtur idem.
Accipe quæſitæ quæ cauſſa ſit altera formæ:
Hanc ſimul ut noris, officiumque meum.
Quidquid ubique vides, cælum, mare, nubila, terras;

Omnia ſunt noſtra clauſa patentque manu.
Me penes eſt unum vaſti cuſtodia mundi:
Et jus vertendi cardinis omne meum eſt.
Cum libuit Pacem placidis emittere tectis;
Libera perpetuas ambulat illa vias.
Sanguine letifero totus miſcebitur orbis,
Ni teneant rigidæ condita bella ſeræ.
Præſideo foribus cæli cum mitibus Horis:
It redit officio Jupiter ipſe meo.
Inde vocor Janus. cui cum Cereale ſacerdos
Imponit libum, mixtaque farra ſali;
Nomina ridebis. modo namque Patulcius idem,
Et modo ſacrifico Cluſius ore vocor.
Scilicet alterno voluit rudis illa vetuſtas
Nomine diverſas ſignificare vices.
Vis mea narrata eſt: cauſſam nunc diſce figuræ.
Jam tamen hanc aliqua tu quoque parte vides.
Omnis habet geminas hinc atque hinc janua frontes:
E quibus hæc populum ſpectat; at illa Larem.
Utque ſedens veſter primi prope limina tecti
Janitor egreſſus introituſque videt;
Sic ego perſpicio cæleſtis janitor aulæ
Eoas partes, Heſperiaſque ſimul.
Ora vides Hecates in tres vergentia partes,
Servet ut in ternas compita ſecta vias.
Et mihi, ne flexu cervicis tempora perdam,
Cernere non moto corpore bina licet.
Dixerat: & vultu, ſi plura requirere vellem,
Se mihi difficilem non fore, faſſus erat.
Sumſi animum, grateſque Deo non territus egi:
Verbaque ſum ſpectans pauca locutus humum.
Dic, age, frigoribus quare novus incipit annus,
Qui melius per ver incipiendus erat?
Omnia tunc florent: tunc eſt nova temporis ætas:
Et nova de gravido palmite gemma tumet.
Et modo formatis amicitur vitibus arbos;
Prodit & in ſummum ſeminis herba ſolum:
Et tepidum volucres concentibus aera mulcent;
Ludit & in pratis, luxuriatque pecus.
Tum blandi ſoles: ignotaque prodit hirundo;
Et luteum celſa ſub trabe fingit opus.
Tum patitur cultus ager, & renovatur aratro.
Hæc anni novitas jure vocanda fuit.
Quæſieram multis: non multis ille moratus,
Contulit in verſus ſic ſua verba duos.
Bruma novi prima eſt, veteriſque noviſſima Solis:
Principium capiunt Phœbus & annus idem.
Poſt ea mirabar, cur non ſine litibus eſſet
Prima dies. Cauſſam percipe, Janus ait.
Tempora commiſi naſcentia rebus agendis;
Totus ab auſpicio ne foret annus iners.
Quiſque ſuas artes ob idem delibat agendo:
Nec plus quam ſolitum teſtificatur opus.
Mox ego; Cur, quamvis aliorum numina placem,
Jane, tibi primo thura merumque fero?
Ut per me poſſis aditum, qui limina ſervo,
Ad quoſcumque velim prorſus, habere Deos.
At cur læta tuis dicuntur verba Kalendis;
Et damus alternas accipimuſque preces?
Tum Deus incumbens baculo, quem dextra gerebat;
Omnia principiis, inquit, ineſſe ſolent.
Ad primam vocem timidas advertitis aures:
Et viſam primum conſulit augur avem.
Templa patent auresque Deum: nec lingua caducas
Concipit ulla preces; dictaque pondus habent.
Deſierat paucis: nec longa ſilentia feci;
Sed tetigi verbis ultima verba meis:
Quid vult palma ſibi, rugoſaque carica, dixi,
Et data ſub niveo candida mella favo?
Omen, ait, cauſſa eſt, ut res ſapor ille ſequatur;
Et peragat cœptum dulcis ut annus iter.
Dulcia cur dentur video: ſtipis adjice cauſſam,
Pars mihi de feſto ne labet ulla tuo.
Riſit; &, O quam te fallunt tua ſæcula, dixit,
Qui ſtipe mel ſumta dulcius eſſe putes!
Vix ego Saturno quemquam regnante videbam,
Cujus non animo dulcia lucra forent.
Tempore crevit amor, qui nunc eſt ſummus, habendi.
Vix ultra, quo jam progrediatur, habet.
Pluris opes nunc ſunt, quam priſci temporis annis;
Dum populus pauper, dum nova Roma fuit:
Dum caſa Martigenam capiebat parva Quirinum,
Et dabat exiguum fluminis ulva torum.
Jupiter anguſta vix totus ſtabat in æde;
Inque Jovis dextra fictile fulmen erat.
Frondibus ornabant, quæ nunc Capitolia gemmis:
Paſcebatque ſuas ipſe Senator oves.
Nec pudor, in ſtipula placidam cepiſſe quietem,
Et fœnum capiti ſuppoſuiſſe, fuit.
Jura dabat populis poſito modo Conſul aratro;
Et levis argenti lamina crimen erat.
At poſtquam Fortuna loci caput extulit hujus;
Et tetigit ſummos vertice Roma Deos;
Creverunt & opes, & opum furioſa cupido:
Et, cum poſſideant plurima, plura volunt.
Quærere ut abſumant, abſumta requirere certant:
Atque ipſæ vitiis ſunt alimenta vices.
Sic, quibus intumuit ſuffuſa venter ab unda,
Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.
In pretio pretium nunc eſt. dat cenſus honores;
Cenſus amicitias: pauper ubique jacet.
Tu tamen auſpicium ſi ſit ſtipis utile quæris,
Curque juvent noſtras æra vetuſta manus.
Æra dabant olim; melius nunc omen in auro eſt:
Victaque concedit priſca moneta novæ.
Nos quoque templa juvant, quamvis antiqua probemus,
Aurea. majeſtas convenit iſta Deo.
Laudamus veteres, ſed noſtris utimur annis.
Mos tamen eſt æque dignus uterque coli.
Finierat monitus. placidis ita rurſus, ut ante,
Clavigerum verbis alloquor ipſe Deum:
Multa quidem didici. ſed cur navalis in ære
Altera ſignata eſt, altera forma biceps?
Noſcere me duplici poſſes in imagine, dixit;
Ni vetus ipſa dies extenuaret opus.
Cauſſa ratis ſupereſt: Thuſcum rate venit in amnem
Ante pererrato falcifer orbe Deus.
Hac ego Saturnum memini tellure receptum.
Cælitibus regnis ab Jove pulſus erat.
Inde diu genti manſit Saturnia nomen:
Dicta quoque eſt Latium terra, latente Deo.
At bona poſteritas puppim ſervavit in ære;
Hoſpitis adventum teſtificata Dei.
Ipſe ſolum colui, cujus placidiſſima lævum
Radit arenoſi Tibridis unda latus.
Hic, ubi nunc Roma eſt, incædua ſilva virebat:
Tantaque res paucis paſcua bubus erat.
Arx mea collis erat, quem cultrix nomine noſtro
Nuncupat hæc ætas, Ianiculumque vocat.
Tunc ego regnabam, patiens cum terra Deorum
Eſſet, & humanis numina miſta locis.
Nondum juſtitiam facinus mortale fugarat.

Ultima de Superis illa reliquit humum.
Proque metu populum ſine vi pudor ipſe regebat.
Nullus erat, juſtis reddere jura, labor.
Nil mihi cum bello: pacem poſteſque tuebar:
Et clavem oſtendens, Hæc, ait, arma gero.
Preſſerat ora Deus. tunc ſic noſtra ora reſolvo,
Voce mea voces eliciente Deo.
Cum tot ſint Jani; cur ſtas ſacratus in uno,
Hic ubi juncta foris templa duobus habes?
Ille manu mulcens propexam ad pectora barbam,
Protinus Oebalii rettulit arma Titi.
Utque levis cuſtos armillis capta Sabinis
Ad ſummæ Tatium duxerit arcis iter.
Inde, velut nunc eſt, per quem deſcenditis, inquit,
Arduus in valles & Fora clivus erat.
Et jam contigerat portam: Saturnia cujus
Demſerat appoſitas inſidioſa ſeras.
Cum tanto veritus committere numine pugnam,
Ipſe meæ movi callidus artis opus.
Oraque, qua pollens ope ſum, fontana recluſi;
Sumque repentinas ejaculatus aquas.
Ante tamen gelidis ſubjeci ſulphura venis:
Clauderet ut Tatio fervidus humor iter.
Cujus ut utilitas pulſis percepta Sabinis;
Quæque fuit, tuto reddita forma loco eſt;
Ara mihi poſita eſt parvo conjuncta ſacello:
Hæc adolet flammis cum ſtrue farra ſuis.
At cur pace lates, motiſque recluderis armis?
Nec mora; quæſiti reddita cauſſa mihi.
Ut populo reditus pateant ad bella profecto,
Tota patet demta janua noſtra ſera.
Pace fores obdo; ne qua diſcedere poſſit:
Cæſareoque diu nomine clauſus ero.
Dixit, & attollens oculos diverſa tuentes,
Adſpexit toto quidquid in orbe fuit.
Pax erat; & veſtri, Germanice, cauſſa triumphi
Tradiderat famulas jam tibi Rhenus aquas.
Jane, face æternos, Pacem, Paciſque miniſtros;
Neve ſuum, præſta, deſerat auctor opus.
Quod tamen ex ipſis licuit mihi diſcere Faſtis;
Sacravere Patres hac duo templa die.
Accepit Phœbo Nymphaque Coronide natum
Inſula, dividua quam premit amnis aqua.
Jupiter in parte eſt. cepit locus unus utrumque:
Junctaque ſunt magno templa nepotis avo.
QUid vetat & ſtellas, ut quæque oriturque caditque,
Dicere? promiſſi pars ſit & iſta mei.
Felices animos, quibus hæc cognoſcere primis,
Inque domos ſuperas ſcandere cura fuit!
Credibile eſt illos pariter vitiiſque lociſque
Altius humanis exſeruiſſe caput.
Non Venus & vinum ſublimia pectora fregit;
Officiumve fori, militiæve labor.
Nec levis ambitio, perfuſaque gloria fuco:
Magnarumve fames ſollicitavit opum.
Admovere oculis diſtantia ſidera noſtris;
Ætheraque ingenio ſuppoſuere ſuo.
Sic petitur cælum: non ut ferat Oſſan Olympus;
Summaque Peliacus ſidera tangat apex.
Nos quoque ſub ducibus cælum metabimur illis,
Ponemuſque ſuos ad ſtata ſigna dies.
ERgo ubi nox aderit venturis tertia Nonis,
Sparſaque cæleſti rore madebit humus;
Octipedis fruſtra quærentur brachia Cancri:
Præceps occiduas ille ſubivit aquas.

INſtiterint Nonæ: miſſi tibi nubibus atris
Signa dabunt imbres, exoriente Lyra.
QUattuor adde dies ductis ex ordine Nonis;
Janus Agonali luce piandus erit.
Nominis eſſe potes ſuccinctus cauſſa miniſter,
Hoſtia cælitibus quo feriente cadit.
Qui calido ſtrictos tincturus ſanguine cultros,
Semper (Agone?) rogas, nec niſi juſſus agis.
Pars, quia non veniant pecudes, ſed agantur, ab actu
Nomen Agonalem credit habere diem.
Pars putat hoc feſtum priſcis Agnalia dictum;
Una ſit ut proprio littera demta loco.
An, quia prævisos in aqua timet hoſtia cultros,
A pecoris lux eſt iſta notata metu?
Pars etiam, fieri ſolitis ætate priorum
Nomina de ludis Graia tuliſſe diem.
Et pecus antiquus dicebat Agonia ſermo:
Veraque judicio eſt ultima cauſſa meo.
Utque ea nunc certa eſt; ita Rex placare ſacrorum
Numina lanigeræ conjuge debet ovis.
Victima, quæ dextra cecidit victrice, vocatur.
Hoſtibus amotis hoſtia nomen habet.
Ante, Deos homini quod conciliare valeret,
Far erat, & puri lucida mica ſalis.
Nondum pertulerat lacrimatas cortice myrrhas
Acta per æquoreas hoſpita navis aquas.
Thura nec Euphrates, nec miſerat India coſtum,
Nec fuerant rubri cognita fila croci.
Ara dabat fumos herbis contenta Sabinis,
Et non exiguo laurus aduſta ſono.
Si quis erat, factis prati de flore coronis,
Qui poſſet violas addere; dives erat.
Hic, qui nunc aperit percuſſi viſcera tauri,
In ſacris nullum culter habebat opus.
Prima Ceres avidæ gaviſa eſt ſanguine porcæ,
Ulta ſuas merita cæde nocentis opes.
Nam ſata vere novo teneris lactentia ſulcis
Eruta ſetigeræ comperit ore ſuis.
Sus dederat pœnas. exemplo territus hujus
Palmite debueras abſtinuiſſe caper.
Quem ſpectans aliquis dentes in vite prementem,
Talia non tacito dicta dolore dedit:
Rode, caper, vitem: tamen huic, cum ſtabis ad aram,
In tua quod ſpargi cornua poſſit, erit.
Verba fides ſequitur: noxæ tibi deditus hoſtis
Spargitur affuſo cornua, Bacche, mero.
Culpa ſui nocuit: nocuit quoque culpa capellæ.
Quid bos, quid placidæ commeruiſtis oves?
Flebat Ariſtæus, quod apes cum ſtirpe necatas
Viderat inceptos deſtituiſſe favos.
Cærula quem genetrix ægre ſolata dolentem,
Addidit hæc dictis ultima verba ſuis:
Siſte, puer, lacrimas. Proteus tua damna levabit:
Quoque modo repares, quæ periere, dabit.
Decipiat ne te verſis tamen ille figuris;
Impediant geminas vincula firma manus.
Pervenit ad vatem juvenis; reſolutaque ſomno
Alligat æquorei brachia capta ſenis.
Ille ſua faciem transformis adulterat arte:
Mox domitus vinclis in ſua membra redit.
Oraque cærulea tollens rorantia barba;
Qua, dixit, repares arte requiris apes?
Obrue mactati corpus tellure juvenci:
Quod petis a nobis, obrutus ille dabit.
Juſſa facit paſtor. fervent examina putri
De bove: mille animas una necata dedit.

Poſcit

Poſcit ovem fatum. verbenas improba carpſit;
  Quas pia Dis ruris ferre ſolebat anus.
Quid tuti ſupereſt; animam cum ponat in aris
  Lanigerumque pecus, ruricolæque boves?
Placat equo Perſis radiis Hyperiona cinctum,
  Ne detur celeri victima tarda Deo.
Quod ſemel eſt triplici pro virgine cæſa Dianæ,
  Nunc quoque pro nulla virgine cerva cadit.
Exta canum vidi Triviæ libare Sapæos:
  Et quicumque tuas accolit, Hæme, nives.
Cæditur & rigido cuſtodi ruris aſellus.
  Cauſſa pudenda quidem eſt, huic tamen apta Deo.
Feſta corymbiferi celebrabas Græcia Bacchi,
  Tertia quæ ſolito tempore bruma refert.
Di quoque cultores gelidi venere Lycæi,
  Et quicumque jocis non alienus erat:
Panes, & in Venerem Satyrorum prona juventus,
  Quæque colunt amnes ſolaque rura Deæ.
Venerat & ſenior pando Silenus aſello,
  Quique rubro pavidas inguine terret aves.
Dulcia qui dignum nemus in convivia nacti
  Gramine veſtitis accubuere toris.
Vina dabat Liber: tulerat ſibi quiſque coronam.
  Miſcendas parce rivus agebat aquas.
Naides effuſis aliæ ſine pectinis uſu,
  Pars aderant poſitis arte manuque comis.
Illa ſuper ſuras tunicam collecta miniſtrat:
  Altera diſſuto pectus aperta ſinu.
Exſerit hæc humerum: veſtem trahit illa per herbas.
  Impediunt teneros vincula nulla pedes.
Hinc aliæ Satyris incendia mitia præbent:
  Pars tibi, qui pinu tempora nexa geris.
Te quoque, inexſtinctæ Silene libidinis, urunt.
  Nequitia eſt, quæ te non ſinit eſſe ſenem.
At ruber hortorum decus & tutela Priapus
  Omnibus ex illis Lotide captus erat.
Hanc cupit, hanc optat: ſola ſuſpirat in illa:
  Signaque dat nutu; ſollicitatque notis.
Faſtus ineſt pulcris, ſequiturque ſuperbia formam.
  Irriſum vultu deſpicit illa ſuo.
Nox erat: &, vino ſomnum faciente, jacebant
  Corpora diverſis victa ſopore locis.
Lotis in herboſa ſub acernis ultima ramis,
  Sicut erat luſu feſſa, quievit humo.
Surgit amans: animamque tenens, veſtigia furtim
  Suſpenſo digitis fert taciturna gradu.
Ut tetigit niveæ ſecreta cubilia Nymphæ;
  Ipſa ſui flatus ne ſonet aura, cavet.
Et jam finitima corpus librabat in herba:
  Illa tamen multi plena ſoporis erat.
Gaudet: &, a pedibus tracto velamine, vota
  Ad ſua felici cœperat ire via.
Ecce rudens rauco Sileni vector aſellus
  Intempeſtivos edidit ore ſonos.
Territa conſurgens Nymphe manibuſque Priapum
  Rejicit, & fugiens concitat omne nemus.
At Deus, obſcœna nimium quoque parte paratus,
  Omnibus ad Lunæ lumina riſus erat.
Morte dedit pœnas auctor clamoris: & hinc eſt
  Helleſpontiaco victima grata Deo.
Intactæ fueratis aves ſolatia ruris;
  Aſſuetum ſilvis, innocuumque genus;
Quæ facitis nidos, quæ plumis ova fovetis,
  Et facili dulces editis ore modos.
Sed nihil iſta juvant: quia linguæ crimen habetis,
  Dique putant mentes vos aperire ſuas.

Nec tamen id falſum. nam, Dis ut proxima quæque,
  Nunc penna veras, nunc datis ore notas.
Tuta diu volucrum proles, tum denique cæſa eſt:
  Juveruntque Deos indicis exta ſui.
Ergo ſæpe ſuo conjux abducta marito
  Uritur ignitis alba columba focis.
Nec defenſa juvant Capitolia, quo minus anſer
  Det jecur in lances, Inachi lauta, tuas.
Nocte Deæ Nocti criſtatus cæditur ales,
  Quod tepidum vigili provocat ore diem.
Interea Delphin clarum ſuper æquora ſidus
  Tollitur; & patriis exſerit ora vadis.
Poſtera lux hiemem medio diſcrimine ſignat:
  Æquaque præteritæ, quæ ſuperabit, erit.
Proxima proſpiciet Tithono nupta relicto
  Arcadiæ ſacrum pontificale Deæ.
Te quoque lux eadem, Turni ſoror, æde recepit;
  Hic ubi Virginea Campus obitur aqua.
Unde petam cauſſas horum, moremque ſacrorum?
  Dirigat in medio quis mea vela freto?
Ipſa mone, quæ nomen habes a carmine ductum,
  Propoſitoque fave, ne tuus erret honos.
Orta prior Luna (de ſe ſi creditur ipſi)
  A magno tellus Arcade nomen habet.
Hic fuit Evander: qui, quamquam clarus utroque,
  Nobilior ſacræ ſanguine matris erat.
Quæ, ſimul æthereos animo conceperat ignes;
  Ore dabat vero carmina plena Dei.
Dixerat hæc nato motus inſtare ſibique,
  Multam præterito tempore nacta fidem.
Nam juvenis, vera nimium cum matre, fugatus
  Deſerit Arcadiam Parrhaſiumque larem.
Cui genetrix flenti, Fortuna viriliter, inquit,
  (Siſte, puer, lacrimas) iſta ferenda tibi eſt.
Sic erat in fatis: nec te tua culpa fugavit;
  Sed Deus. infenſo pulſus es urbe Deo.
Non meriti pœnam pateris, ſed Numinis iram.
  Eſt aliquid magnis crimen abeſſe malis.
Conſcia mens ut cuique ſua eſt, ita concipit intra
  Pectora pro facto ſpemque metumque ſuo.
Nec tamen ut primus mœre mala talia paſſus:
  Obruit ingentes iſta procella viros.
Paſſus idem, Tyriis qui quondam pulſus ab oris,
  Cadmus, in Aonia conſtitit exſul humo.
Paſſus idem Tydeus, & idem Pagaſeus Iaſon:
  Et quos præterea longa referre mora eſt.
Omne ſolum forti patria eſt; ut piſcibus æquor,
  Ut volucri, vacuo quidquid in orbe patet.
Nec fera tempeſtas toto tamen horret in anno:
  Et tibi (crede mihi) tempora veris erunt.
Vocibus Evander firmata mente parentis
  Nave ſecat fluctus, Heſperiamque tenet.
Jamque ratem doctæ monitu Carmentis in amnem
  Egerat, & Thuſcis obvius ibat aquis.
Fluminis illa latus, cui ſunt vada juncta Terenti,
  Adſpicit; & ſparſas per loca ſola caſas.
Utque erat, immiſſis puppim ſtetit ante capillis;
  Continuitque manum torva regentis iter.
Et procul in dextram tendens ſua brachia ripam,
  Pinea non ſano ter pede texta ferit.
Neve daret ſaltum properans inſiſtere terræ,
  Vix eſt Evandri vixque retenta manu.
Dique petitorum, dixit, ſalvete locorum;
  Tuque novos cælo terra datura Deos:
Fluminaque, & Fontes, quibus utitur hoſpita tellus,
  Et nemorum Divæ, Naiadumque chori;

Eſte bonis avibus viſi natoque mihique:
Ripaque felici tacta ſit iſta pede.
Fallor? an hi fient ingentia mœnia colles?
Juraque ab hac terra cetera terra petet?
Montibus his olim totus promittitur orbis.
Quis tantum fati credat habere locum?
Et jam Dardaniæ tangent hæc litora pinus.
Hic quoque cauſſa novi fœmina Martis erit.
Care nepos, Palla, funeſta quid induis arma?
Indue. non humili vindice cæſus eris.
Victa tamen vinces, everſaque Troja reſurges.
Obruet hoſtiles iſta ruina domos.
Urite victrices Neptunia Pergama flammæ:
Num minus hic toto eſt altior orbe cinis?
Jam pius Æneas ſacra, & ſacra altera patrem,
Afferet. Iliacos excipe, Veſta, Deos.
Tempus erit, cum vos, orbemque tuebitur idem:
Et fient ipſo ſacra colente Deo:
Et penes Auguſtos patriæ tutela manebit.
Hanc fas imperii frena tenere domum.
Inde nepos natuſque Dei (licet ipſe recuſet)
Pondera cæleſti mente paterna feret.
Utque ego perpetuis olim ſacrabor in aris;
Sic Auguſta novum Julia numen erit.
Talibus auſpiciis noſtros deſcendit ad agros;
Subſtitit in medios præſcia lingua ſonos.
Puppibus egreſſus Latia ſtetit exſul in herba.
Felix, exſilium cui locus ille fuit!
Nec mora longa fuit. ſtabant nova tecta: nec alter
Montibus Auſoniis Arcade major erat.
Ecce boves illuc Eritheidas applicat heros
Emenſus longi claviger orbis iter.
Dumque huic hoſpitium domus eſt Tegeæa; vagantur
Incuſtoditæ læta per arva boves.
Mane erat: excuſſus ſomno Tirynthius hoſpes
De numero tauros ſentit abeſſe duos.
Nulla videt taciti quærens veſtigia furti:
Traxerat averſos Cacus in antra feros;
Cacus Aventinæ timor atque infamia ſilvæ,
Non leve finitimis hoſpitibuſque malum.
Dira viro facies; vires pro corpore; corpus
Grande: pater monſtri Mulciber hujus erat.
Proque domo longis ſpelunca receſſibus ingens
Abdita, vix ipſis invenienda feris,
Ora ſuper poſtes adfixaque brachia pendent,
Squallidaque humanis oſſibus albet humus.
Servata male parte boum Jove natus abibat:
Mugitum rauco furta dedere ſono.
Accipio revocamen, ait; vocemque ſecutus
Impia per ſilvas ultor ad antra venit.
Ille aditum fracti præſtruxerat objice montis:
Vix juga moviſſent quinque bis illud onus.
Nititur hic humeris, (cælum quoque ſederat illis)
Et vaſtum motu collabefactat onus.
Quod ſimul evulſum eſt, fragor æthera terruit ipſum;
Ictaque ſubſedit pondere molis humus.
Prima movet Cacus collata prælia dextra;
Remque ferox ſaxis ſtipitibuſque gerit.
Queis ubi nil agitur; patrias male fortis ad artes
Confugit, & flammas ore ſonante vomit.
Quas quoties proflat, ſpirare Typhoea credas,
Et rapidum Ætnæo fulgur ab igne jaci.
Occupat Alcides: adductaque clava trinodis
Ter quater adverſi ſedit in ore viri.
Ille cadit, mixtoſque vomit cum ſanguine fumos;
Et lato moriens pectore plangit humum.
Immolat ex illis taurum tibi Jupiter unum
Victor, & Evandrum ruricolaſque vocat.
Conſtituitque ſibi, quæ Maxima dicitur, aram,
Hic ubi pars Urbis de bove nomen habet.
Nec tacet Evandri mater, prope tempus adeſſe,
Hercule quo tellus ſit ſatis uſa ſuo.
At felix vates, ut Dis gratiſſima vixit,
Poſſidet hunc Jani ſic Dea menſe diem.
IDibus in magni caſtus Jovis æde ſacerdos
Semimaris flammis viſcera libat ovis:
Redditaque eſt omnis populo provincia noſtro;
Et tuus Auguſto nomine dictus avus.
Perlege diſpoſitas generoſa per atria ceras;
Contigerunt nulli nomina tanta viro.
Africa victorem de ſe vocat: alter Iſauras,
Aut Cretum domitas teſtificatur opes.
Hunc Numidæ faciunt, illum Meſſana ſuperbum;
Ille Numantina traxit ab urbe notam.
Et mortem & nomen Druſo Germania fecit.
Me miſerum, virtus quam brevis illa fuit!
Si petat a victis; tot ſumat nomina Cæſar,
Quot numero gentes maximus orbis habet.
Ex uno quidam celebres aut torquis ademtæ,
Aut Corvi titulos auxiliaris habent.
Magne, tuum nomen rerum menſura tuarum eſt:
Sed qui te vicit, nomine major erat.
Nec gradus eſt ultra Fabios cognominis ullus.
Illa domus meritis Maxima dicta ſuis.
Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes:
Hic ſocium ſummo cum Jove nomen habet.
Sancta vocant auguſta Patres: auguſta vocantur
Templa, ſacerdotum rite dicata manu.
Hujus & augurium dependet origine verbi,
Et quodcumque ſua Jupiter auget ope.
Augeat imperium noſtri Ducis, augeat annos:
Protegat & veſtras querna corona fores.
Auſpicibuſque Deis tanti cognominis hæres
Omine ſuſpiciat, quo Pater, orbis onus.
REſpiciet Titan actas ubi tertius Idus;
Fient Parrhaſiæ ſacra relata Deæ.
Nam prius Auſonias matres carpenta vehebant:
Hæc quoque ab Evandri dicta parente reor.
Mox honor eripitur, matronaque deſtinat omnis
Ingratos nulla prole novare viros.
Neve daret partus; ictu temeraria cæco
Viſceribus creſcens excutiebat onus.
Corripuiſſe Patres auſas immitia nuptas,
Jus tamen exemtum reſtituiſſe, ferunt.
Binaque nunc pariter Tegeææ ſacra parenti
Pro pueris fieri virginibuſque jubent.
Scortea non illi fas eſt inferre ſacello,
Ne violent puros exanimata focos.
Si quis amas ritus veteres, aſſiſte precanti:
Nomina percipies non tibi nota prius.
Porrima placantur Poſtvertaque, ſive ſorores,
Sive fugæ comites, Mænali Nympha, tuæ.
Altera, quod porro fuerat, ceciniſſe putatur:
Altera verſurum poſtmodo quidquid erat.
CAndida, te niveo poſuit lux proxima templo,
Qua fert ſublimes alta Moneta gradus:
Nunc bene proſpicies Latiam, Concordia, turbam:
Nunc te ſacratæ reſtituere manus.
Furius (antiquum) populi ſuperator Hetruſci
Voverat, & voti ſolverat ante fidem.
Cauſſa, quod a patribus ſumtis ſeceſſerat armis
Vulgus; & ipſa ſuas Roma timebat opes.

Cauſſa recens melior. paſſos Germania crines
  Porrigit auſpiciis, Dux venerande, tuis.
Inde triumphatæ libaſti munera gentis;
  Templaque feciſti, quam colis ipſe, Deæ.
Hæc tua conſtituit Genetrix & rebus & ara,
  Sola toro magni digna reperta Jovis.
HÆc ubi tranſierint; Capricorno, Phœbe, relicto,
  Per juvenis curres ſigna gerentis aquam.
SEptimus hinc Oriens cum ſe demiſerit undis;
  Fulgebit toto jam Lyra nulla polo.
SIdere ab hoc, ignis venienti nocte Leonis
  Qui micat in medio pectore, merſus erit.
TEr quater evolvi ſignantes tempora Faſtos;
  Nec Sementiva eſt ulla reperta dies:
Cum mihi, ſenſit enim, Lux hæc indicitur, inquit,
  Muſa. quid a Faſtis non ſtata ſacra petis?
Utque dies incerta ſacro, ſic tempora certa;
  Seminibus jactis eſt ubi fœtus ager.
State coronati plenum ad præſepe juvenci:
  Cum tepido veſtrum vere redibit opus.
Ruſticus emeritum palo ſuſpendat aratrum:
  Omne reformidat frigida vulnus humus.
Villice, da requiem terræ ſemente peracta:
  Da requiem, terram qui coluere, viris.
Pagus agat feſtum. pagum luſtrate, coloni;
  Et date paganis annua liba focis.
Placentur matres frugum Telluſque Ceresque
  Farre ſuo, gravidæ viſceribuſque ſuis.
Officium commune Ceres & Terra tuentur.
  Hæc præbet cauſam frugibus, illa locum.
Conſortes operum, per quas correcta vetuſtas,
  Quernaque glans victa eſt utiliore cibo;
Frugibus immenſis avidos ſatiate colonos,
  Ut capiant cultus præmia digna ſui.
Vos date perpetuos teneris ſementibus auctus;
  Nec nova per gelidas herba ſit uſta nives.
Cum ſerimus; cœlum ventis aperite ſerenis:
  Cum latet; ætherea ſpargite ſemen aqua.
Neve graves cultis Cerealia dona cavete
  Agmine læſuro depopulentur aves.
Vos quoque ſubjectis. formicæ, parcite granis:
  Poſt meſſem prædæ copia major erit.
Interea creſcat ſcabræ Robiginis expers,
  Nec vitio cæli palleat ægra ſeges.
Et neque deficiat macie, neque pinguior æquo
  Divitiis pereat luxurioſa ſuis.
Et careant loliis oculos vitiantibus agri;
  Nec ſterilis culto ſurgat avena ſolo.
Triticeos fœtus, paſſuraque farra bis ignem;
  Hordeaque ingenti fœnore reddat ager.
Hoc ego pro vobis, hoc vos optate coloni:
  Efficiantque ratas utraque Diva preces.
Bella diu tenuere viros. erat aptior enſis
  Vomere: cedebat taurus arator equo.
Sarcula ceſſabant: verſique in pila, ligones,
  Factaque de raſtri pondere caſſis erat.
Gratia Dis, domuique tuæ: religata catenis
  Jampridem noſtro ſub pede bella jacent.
Sub juga bos veniat; ſub terras ſemen aratas.
  Pax Cererem nutrit: pacis alumna Ceres.
AT quæ venturas præcedet ſexta Kalendas,
  Hac ſunt Ledæis templa dicata Deis.
Fratribus illa Deis fratres de gente Deorum
  Circa Juturnæ compoſuere lacus.
IPſum nos carmen deducit Pacis ad aram.
  Hæc erit a menſis fine ſecunda dies.

Frondibus Actiacis comtos redimita capillos,
  Pax ades; & toto mitis in orbe mane.
Dum deſint hoſtes, deſit quoque cauſa triumphi.
  Tu Ducibus bello gloria major eris.
Sola gerat miles, quibus arma coerceat, arma:
  Canteturque fera, nil niſi pompa, tuba.
Horreat Æneadas & primus & ultimus orbis:
  Si qua parum Romam terra timebit, amet.
Thura, ſacerdotes, pacalibus addite flammis;
  Albaque percuſſa victima fronte cadat.
Utque domus, quæ præſtat eam, cum Pace perennet,
  Ad pia propenſos vota rogate Deos.
Sed jam prima mei pars eſt exacta laboris;
  Cumque ſuo finem menſe libellus habet.

FASTORUM

LIBER II.

JAnus habet finem. cum carmine creſcit & annus.
  Alter ut hinc menſis; ſic liber alter eat.
Nunc primum velis, Elegi, majoribus itis:
  Exiguum (memini) nuper eratis opus.
Certe ego vos habui faciles in amore miniſtros;
  Cum luſit numeris prima juventa ſuis.
Idem ſacra cano, ſignataque tempora Faſtis.
  Ecquis ad hæc illinc crederet eſſe viam?
Hæc mea militia eſt. ferimus, quæ poſſumus, arma:
  Dextraque non omni munere noſtra vacat.
Si mihi non valido torquentur pila lacerto;
  Nec bellatoris terga premuntur equi;
Nec galea tegimur, nec acuto cingimur enſe;
  (His habilis telis quilibet eſſe poteſt)
At tua proſequimur ſtudioſo pectore, Cæſar,
  Nomina: per titulos ingredimurque tuos.
Ergo ades, & placido paulum mea munera vultu
  Reſpice; pacando ſi quid ab hoſte vacas.
FEbrua Romani dixere piamina patres:
  Nunc quoque dant verbo plurima ſigna fidem.
Pontifices ab Rege petunt & Flamine lanas,
  Queis veteri lingua Februa nomen erat.
Quæque capit lictor domibus purgamina certis,
  Torrida cum mica farra, vocantur idem.
Nomen idem ramo; qui cæſus ab arbore pura,
  Caſta ſacerdotum tempora fronde tegit.
Ipſe ego Flaminicam poſcentem februa vidi:
  Februa poſcenti pinea virga data eſt.
Denique quodcumque eſt, quo pectora noſtra piamur,
  Hoc apud intonſos nomen habebat avos.
Menſis ab his dictus: ſecta quia pelle Luperci
  Omne ſolum luſtrant; idque piamen habent.
Aut quia placatis ſunt tempora pura ſepulcris,
  Tunc cum ferales præteriere dies.
Omne nefas omnemque mali purgamina cauſſam
  Credebant noſtri tollere poſſe ſenes.
Græcia principium moris fuit. illa nocentes
  Impia luſtratos ponere facta putat.
Actoriden Peleus, ipſum quoque Pelea Phoci
  Cæde per Hæmonias ſolvit Acaſtus aquas.
Vectam frænatis per inane draconibus Ægeus
  Credulus immerita Phaſida fovit ope.
Amphiaraides Naupactoo Acheloo,
  Solve nefas, dixit. ſolvit & ille nefas.
Ah nimium faciles, qui triſtia crimina cædis
  Fluminea tolli poſſe putetis aqua!

Sed

Sed tamen (antiqui ne neſcius ordinis erres)
  Primus, ut eſt, Jani menſis & ante fuit.
Qui ſequitur Janum, veteris fuit ultimus anni.
  Tu quoque ſacrorum, Termine, finis eras.
Primus enim Jani menſis, quia janua prima eſt.
  Qui ſacer eſt imis manibus, imus erat.
Poſtmodo creduntur ſpatio diſtantia longo
  Tempora bis quini continuaſſe Viri.
PRincipio menſis Phrygiæ conterminà Matri
  Soſpita delubris dicitur aucta novis.
Nunc ubi ſint, illis, quæris, ſacrata Kalendis,
  Templa Deæ? longo procubuere die.
Cetera ne ſimili caderent labefacta ruina
  Cavit ſacrati provida cura Ducis:
Sub quo delubris ſentitur nulla ſenectus.
  Nec ſatis eſt homines, obligat ille Deos.
Templorum poſitor, templorum ſancte repoſtor,
  Sit Superis, opto, mutua cura tui.
Dent tibi cæleſtes, quot tu cæleſtibus, annos:
  Proque tua maneant in ſtatione domo.
Tum quoque vicini lucus celebratur Aſyli;
  Qua petit æquoreas advena Tibris aquas.
Ad penetrale Numæ, Capitolinumque Tonantem,
  Inque Jovis ſumma cæditur arce bidens.
Sæpe graves pluvias adopertus nubibus Auſter
  Concitat, aut poſita ſub nive terra latet.
PRoximus Heſperias Titan abiturus in undas,
  Gemmea purpureis cum juga demit equis;
Illa nocte aliquis, tollens ad ſidera vultum,
  Dicet, Ubi eſt hodie, quæ Lyra fulſit heri?
Dumque Lyram quæret; medii quoque terga Leonis
  In liquidas ſubito merſa notabit aquas.
QUem modo cælatum ſtellis Delphina videbas,
  Is fugiet viſus nocte ſequente tuos.
Seu fuit occultis felix in amoribus index:
  Lesbida cum domino ſeu tulit ille lyram.
Quod mare non novit, quæ neſcit Ariona tellus?
  Carmine currentes ille tenebat aquas.
Sæpe, ſequens agnam, lupus eſt hac voce retentus:
  Sæpe avidum fugiens reſtitit agna lupum:
Sæpe canes leporeſque umbra cubuere ſub una;
  Et ſtetit infeſtæ proxima cerva leæ.
Et ſine lite loquax cum Palladis alite cornix
  Sedit; & accipitri juncta columba fuit.
Cynthia ſæpe tuis fertur, vocalis Arion,
  Tamquam fraternis obſtupuiſſe modis.
Nomen Arionium Siculas impleverat urbes;
  Captaque erat lyricis Auſonis ora ſonis.
Inde domum repetens puppim conſcendit Arion;
  Atque ita quæſitas arte ferebat opes.
Forſitan, infelix, ventos undamque timebas:
  At tibi nave tua tutius æquor erat.
Namque gubernator deſtricto conſtitit enſe,
  Ceteraque armata conſcia turba manu.
Quid tibi cum gladio? dubiam rege, navita, pinum.
  Non ſunt hæc digitis arma tenenda tuis.
Ille metu vacuus, Mortem non deprecor, inquit:
  Sed liceat ſumta pauca referre lyra.
Dant veniam, ridentque moram. capit ille coronam;
  Quæ poſſit crines, Phœbe, decere tuos.
Induerat Tyrio bis tinctam murice pallam:
  Reddidit icta ſuos pollice chorda ſonos.
Flebilibus veluti numeris canentia dura
  Trajectus penna tempora cantat olor.
Protinus in medias ornatus deſilit undas.
  Spargitur impulſa cærula puppis aqua.

Inde [fide majus] tergo Delphina recurvo
  Se memorant oneri ſuppoſuiſſe novo.
Ille ſedens citharamque tenet, pretiumque vehendi
  Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.
Di pia facta vident. aſtris Delphina recepit
  Jupiter, & ſtellas juſſit habere novem.
NUnc mihi mille ſonos, quoque eſt memoratus Achilles,
  Vellem, Mæonide, pectus ineſſe tuum.
Dum canimus ſacras alterno pectine Nonas;
  Maximus hinc Faſtis accumulatur honos.
Deficit ingenium, majoraque viribus urgent.
  Hæc mihi præcipuo eſt ore canenda dies.
Quid volui demens Elegis imponere tantum
  Ponderis? heroi res erat iſta pedis.
Sancte Pater Patriæ, tibi Plebs, tibi Curia nomen
  Hoc dedit; hoc dedimus nos tibi nomen Eques.
Res tamen ante dedit. ſero quoque vera tuliſti
  Nomina. jam pridem tu Pater orbis eras.
Hoc tu per terras, quod in æthere Jupiter alto,
  Nomen habes. hominum tu pater, ille Deum.
Romule, concedas facit hic tua magna tuendo
  Mœnia: tu dederas tranſilienda Remo.
Te Tatius, parvique Cures, Cæninaque ſenſit.
  Hoc Duce Romanum eſt Solis utrumque latus.
Tu breve neſcio quid victæ telluris habebas:
  Quodcumque eſt alto ſub Jove, Cæſar habet.
Tu rapis, hic caſtas Duce ſe jubet eſſe maritas.
  Tu recipis luco, ſubmovet ille nefas.
Vis tibi grata fuit: florent ſub Cæſare leges.
  Tu Domini nomen, Principis ille tenet.
Te Remus incuſat; veniam dedit hoſtibus ille.
  Cæleſtem fecit te Pater; ille Patrem.
JAm puer Idæus media tenus eminet alvo:
  Et liquidas miſto nectare fundit aquas.
En etiam, ſi quis Borean horrere ſolebat,
  Gaudeat. a Zephyris mollior aura venit.
QUintus ab æquoreis nitidum jubar extulit undis
  Lucifer, & primi tempora veris eunt.
Ne fallare tamen; reſtant tibi frigora, reſtant:
  Magnaque diſcedens ſigna relinquit hiems.
TErtia nox veniat: Cuſtodem protinus Urſæ
  Adſpicies geminos exſeruiſſe pedes.
Inter Hamadryadas jaculatricemque Dianam
  Calliſto ſacri pars fuit una chori.
Illa Deæ tangens arcus, Quos tangimus, arcus,
  Eſte meæ teſtes virginitatis, ait.
Cynthia laudavit, Promiſſaque fœdera ſerva,
  Et comitum princeps tu mihi, dixit, eris.
Fœdera ſervaſſet, ſi non formoſa fuiſſet.
  Cavit mortales: de Jove crimen habet.
Mille feras Phœbe ſilvis venata redibat;
  Aut plus, aut medium Sole tenente diem.
Ut tetigit lucum (denſa niger ilice lucus;
  In medio gelidæ fons erat altus aquæ)
Hac, ait, in ſilva, virgo Tegeæa, lavemur.
  Erubuit falſo virginis illa ſono.
Dixerat & Nymphis: Nymphæ velamina ponunt.
  Hanc pudet, & tardæ dat mala ſigna moræ.
Exuerat tunicas: uteri manifeſta tumore
  Proditur indicio ponderis ipſa ſui.
Cui Dea, Virgineos, perjura Lycaoni, cœtus
  Deſere, nec caſtas pollue, dixit, aquas.
Luna novum decies implerat cornibus orbem:
  Quæ fuerat virgo credita, mater erat.
Læſa furit Juno, formam mutatque puellæ.
  Quid facis? invito pectore paſſa Jovem eſt.

Utque

Utque feræ vidit turpes in pellice vultus;
Hujus in amplexus Jupiter, inquit, eat.
Urſa per incultos errabat ſqualida montes,
Quæ fuerat ſummo nuper amanda Jovi.
Jam tria luſtra puer furto conceptus agebat;
Cum mater nato eſt obvia facta ſuo.
Illa quidem, tamquam cognoſceret, adſtitit amens,
Et gemuit: gemitus verba parentis erant.
Hanc puer ignarus jaculo fixiſſet acuto;
Ni foret in ſuperas raptus uterque domos.
Signa propinqua micant. prior eſt, quam dicimus Arcton:
Arctophylax formam terga ſequentis habet.
Sævit adhuc, canamque rogat Saturnia Tethyn,
Mænaliam tactis ne lavet Arcton aquis.

IDibus agreſtis fumant altaria Fauni,
Hic ubi diſcretas inſula rumpit aquas.
Hæc fuit illa dies, in qua Veientibus arvis
Ter centum Fabii, ter cecidere duo.
Una domus vires & onus ſuſceperat Urbis:
Sumunt gentiles arma profeſſa manus.
Egreditur caſtris miles generoſus ab iiſdem;
E queis dux fieri quilibet aptus erat.
Carmentis portæ dextro via proxima Jano eſt.
Ire per hanc noli, quiſquis es; omen habet.
Illa fama refert Fabios exiiſſe trecentos.
Porta vacat culpa, ſed tamen omen habet.
Ut celeri paſſu Cremeram tetigere rapacem;
(Turbidus hibernis ille fluebat aquis)
Caſtra loco ponunt: deſtrictis enſibus ipſi
Tyrrhenum valido Marte per agmen eunt.
Non aliter, quam cum Libyca de rupe leones
Invadunt ſparſos lata per arva greges.
Diffugiunt hoſtes, inhoneſtaque vulnera tergo
Accipiunt: Thuſco ſanguine terra rubet.
Sic iterum, ſic ſæpe cadunt. ubi vincere aperte
Non datur, inſidias armaque cæca parant.
Campus erat: campi claudebant ultima colles,
Silvaque montanas occulere apta feras.
In medio paucos, armentaque rara relinquunt:
Cetera virgultis abdita turba latet.
Ecce, velut torrens undis pluvialibus auctus,
Aut nive, quæ Zephyro victa tepente fluit,
Per ſata perque vias fertur; nec, ut ante ſolebat,
Riparum clauſas margine finit aquas:
Sic Fabii latis vallem diſcurſibus implent;
Quoſque vident ſpernunt. nec metus alter ineſt.
Quo ruitis, generoſa domus? male creditur hoſti.
Simplex nobilitas, perfida tela cave.
Fraude perit virtus. in apertos undique campos
Proſiliunt hoſtes, & latus omne tenent.
Quid faciant pauci contra tot millia fortes?
Quidve, quod in miſero tempore reſtet, habent?
Sicut aper ſilvis longe Laurentibus actus
Fulmineo celeres diſſipat ore canes,
Mox tamen ipſe perit: ſic non moriuntur inulti;
Vulneraque alterna dantque feruntque manu.
Una dies Fabios ad bellum miſerat omnes:
Ad bellum miſſos perdidit una dies.
Ut tamen Herculeæ ſupereſſent ſemina gentis,
Credibile eſt ipſos conſuluiſſe Deos.
Nam puer impubes, & adhuc non utilis armis,
Unus de Fabia gente relictus erat.
Scilicet ut poſſes olim tu, Maxime, naſci;
Cui res cunctando reſtituenda foret.

COntinuata loco tria ſidera, Corvus, & Anguis,
Et medius Crater inter utrumque jacet.
Idibus illa latent; oriuntur nocte ſequenti.
Quæ ſibi cur tria ſint conſociata canam.
Forte Jovi feſtum Phœbus ſolenne parabat:
Non faciet longas fabula noſtra moras.
I mea, dixit, avis, ne quid pia ſacra moretur:
Et tenuem vivis fontibus affer aquam.
Corvus inauratum pedibus cratera recurvis
Tollit, & aerium pervolat altus iter.
Stabat adhuc duris ficus denſiſſima pomis.
Tentat eam roſtro: non erat apta legi.
Immemor imperii ſediſſe ſub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Jamque ſatur nigris longum rapit unguibus hydrum;
Ad dominumque redit; fictaque verba refert:
Hic mihi cauſſa moræ vivarum obſeſſor aquarum:
Hic tenuit fontes officiumque meum.
Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus; & audes
Fatidicum verbis fallere velle Deum?
At tibi, dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.
Dixit: & antiqui monumenta perennia facti
Anguis, Avis, Crater, ſidera juncta micant.

TErtia poſt Idus nudos Aurora Lupercos
Adſpicit: & Fauni ſacra bicornis eunt.
Dicite, Pierides, ſacrorum quæ ſit origo:
Attigerint Latias unde petita domos.
Pana Deum pecoris veteres coluiſſe feruntur
Arcades. Arcadiis plurimus ille jugis.
Teſtis erit Pholoe, teſtes Stymphalides undæ;
Quique citis Ladon in mare currit aquis;
Cinctaque pinetis nemoris juga Nonacrini;
Altaque Cyllene, Parrhaſiæque nives.
Pan erat armenti cuſtos, Pan numen equarum:
Munus ob incolumes ille ferebat oves.
Tranſtulit Evander ſilveſtria numina ſecum.
Hic, ubi nunc Urbs eſt, tum locus Urbis erat.
Inde Deum colimus, devectaque ſacra Pelaſgis.
Flamen ad hæc priſco more Dialis erat.
Cur igitur currant; & cur (ſic currere mos eſt)
Nuda ferant poſita corpora veſte, rogas?
Ipſe Deus velox diſcurrere gaudet in altis
Montibus; & ſubitas concitat ille feras.
Ipſe Deus nudus nudos jubet ire miniſtros:
Nec ſatis ad curſum commoda veſtis erat.
Ante Jovem genitum terras habuiſſe feruntur
Arcades: & Luna gens prior illa fuit.
Vita feræ ſimilis, nullos agitata per uſus:
Artis adhuc expers, & rude vulgus erant.
Pro domibus frondes norant, pro frugibus herbas:
Nectar erat palmis hauſta duabus aqua.
Nullus anhelabat ſub adunco vomere taurus:
Nulla ſub imperio terra colentis erat:
Nullus adhuc erat uſus equi. ſe quiſque ferebat.
Ibat ovis lana corpus amicta ſua.
Sub Jove durabant, & corpora nuda gerebant,
Docta graves imbres & tolerare Notos.
Nunc quoque detecti referunt monumenta vetuſti
Moris, & antiquas teſtificantur opes.
Sed, cur præcipue fugiat velamina Faunus,
Traditur antiqui fabula plena joci.
Forte comes dominæ juvenis Tirynthius ibat:
Vidit ab excelſo Faunus utrumque jugo.
Vidit, & incaluit, Montanaque numina, dixit,
Nil mihi vobiſcum eſt: hæc meus ardor erit.
Ibat odoratis humeros perfuſa capillis
Mæonis, aurato conſpicienda ſinu.

Aurea pellebant rapides umbracula ſoles;
  Quæ tamen Herculeæ ſuſtinuere manus.
Jam Bacchea nemus Tmolii vinetæ tenebat:
  Heſperus & fuſco roſcidus ibat equo.
Antra ſubit, tofis laqueataque pumice vivo.
  Garrulus in primo limine rivus erat.
Dumque parant epulas, potandaque vina miniſtri;
  Cultibus Alciden inſtruit illa ſuis.
Dat tenues tunicas Gætulo murice tinctas:
  Dat teretem zonam, qua modo cincta fuit.
Ventre minor zona eſt: tunicarum vincla relaxat,
  Ut poſſit vaſtas exſeruiſſe manus.
Fregerat armillas non illa ad brachia factas:
  Stringebant magnos vincula parva pedes.
Ipſa capit clavamque gravem, ſpoliumque leonis,
  Conditaque in pharetra tela minora ſua.
Sic epulis functi, ſic dant ſua corpora ſomno;
  Et poſitis juxta ſecubuere toris.
Cauſa; repertori vitis pia ſacra parabant,
  Quæ facerent pure, cum foret orta dies.
Noctis erat medium: quid non amor improbus audet?
  Roſcida per tenebras Faunus ad antra venit.
Utque videt ſomno comites vinoque ſolutos;
  Spem capit in dominis eſſe ſoporis idem.
Intrat; & huc illuc temerarius errat adulter;
  Et præfert cautas ſubſequiturque manus.
Venerat ad ſtrati captata cubilia lecti;
  Et prima felix ſorte futurus erat.
Ut tetigit fulvi ſetis hirſuta leonis
  Vellera, pertimuit, ſuſtinuitque manum;
Attonituſque metu rediit: ut ſæpe viator
  Turbatum viſo rettulit angue pedem.
Inde toris, qui junctus erat, velamina tangit
  Mollia, mendaci decipiturque nota.
Adſcendit; ſpondaque ſibi propiore recumbit:
  Et rigido cornu durius inguen erat:
Interea tunicas ora ſubducit ab ima:
  Horrebant denſis aſpera crura pilis.
Cerera tentantem cubito Tirynthius heros
  Reppulit. e ſummo decidit ille toro.
Fit ſonus: inclamat comites, & lumina poſcit
  Mæonis. illatis ignibus acta patent.
Ille gemit lecto graviter dejectus ab alto:
  Membraque de dura vix ſua tollit humo.
Ridet & Alcides, & qui videre jacentem:
  Ridet amatorem Lyda puella ſuum.
Veſte Deus luſus fallentes lumina veſtes
  Non amat; & nudos ad ſua ſacra vocat.
Adde peregrinæ cauſas, mea Muſa, Latinas;
  Inque ſuo noſter pulvere currat equus.
Cornipedi Fauno cæſa de more capella
  Venit ad exiguas turba vocata dapes.
Dumque ſacerdotes verubus tranſuta ſalignis
  Exta parant, medias Sole tenente vias;
Romulus, & frater, paſtoraliſque juventus,
  Solibus & campo corpora nuda dabant:
(Cæſtibus, & jaculis, & miſſi pondere ſaxi
  Brachia per luſus experienda dabant.)
Paſtor ab excelſo, Per devia rura juvencos,
  Romule, prædones, eripe, dixit, agunt.
Longum erat armari. diverſis exit uterque
  Partibus. occurſu præda recepta Remi.
Ut rediit, verubus ſtridentia detrahit exta:
  Atque ait, Hæc certe non niſi victor edet.
Dicta facit, Fabiique ſimul. venit irritus illuc
  Romulus, & menſas oſſaque nuda videt.

Riſit; & indoluit Fabios potuiſſe Remumque
  Vincere: Quinctilios non potuiſſe ſuos.
Fama manet facti. poſito velamine currunt:
  Et memorem famam, quod bene ceſſit, habet.
Forſitan & quæras, cur ſit locus ille Lupercal:
  Quæque diem tali nomine cauſa notet.
Ilia Veſtalis cæleſtia ſemina partu
  Ediderat, patruo regna tenente ſuo.
Is jubet auferri parvos, & in amne necari.
  Quid facis? ex iſtis Romulus alter erit.
Juſſa recuſantes peragunt lacrimoſa miniſtri.
  Flent tamen, & geminos in loca juſſa ferunt.
Albula, quem Tyberin merſus Tyberinus in unda
  Reddidit; hybernis forte tumebat aquis.
Hic, ubi nunc Fora ſunt, lintres errare videres;
  Quaque jacent valles, Maxime Circe, tuæ.
Huc ubi venerunt, nec jam procedere poſſunt
  Longius; ex illis unus, an alter, ait:
At quam ſunt ſimiles! at quam formoſus uterque!
  Plus tamen ex illis iſte vigoris habet.
Si genus arguitur vultu; (ni fallit imago)
  Neſcio quem vobis ſuſpicor eſſe Deum.
At ſi quis veſtræ Deus eſſet originis auctor;
  In tam præcipiti tempore ferret opem.
Ferret opem certe, ſi non ope mater egeret:
  Quæ facta eſt uno mater & orba die.
Nata ſimul, peritura ſimul, ſimul ite ſub undas
  Corpora. deſierat; depoſuitque ſinu.
Vagierunt clamore pari: ſentire putares.
  Hi redeunt udis in ſua tecta genis.
Suſtinet impoſitos ſumma cavus alveus unda.
  Heu quantum fati parva tabella vehit!
Alveus in limo ſilvis appulſus opacis,
  Paulatim fluvio deficiente, ſedet.
Arbor erat. remanent veſtigia: quæque vocatur
  Rumina nunc ficus, Romula ficus erat.
Venit ad expoſitos (mirum) lupa fœta gemellos.
  Quis credat pueris non nocuiſſe feram?
Non nocuiſſe parum eſt: prodeſt quoque. quos lupa nutrit,
  Prodere cognatæ ſuſtinuere manus.
Conſtitit, & cauda teneris blanditur alumnis,
  Et fingit lingua corpora bina ſua.
Marte ſatos ſcires; timor abfuit. ubera ducunt;
  Et ſibi permiſſi lactis aluntur ope.
Illa loco nomen fecit; locus ipſe Lupercis.
  Magna dati nutrix præmia lactis habet.
Quid vetat Arcadio dictos a monte Lupercos?
  Faunus in Arcadia templa Lycæus habet.
Nupta, quid exſpectas? non tu pollentibus herbis,
  Nec prece, nec magico carmine mater eris.
Excipe fœcundæ patienter verbera dextræ:
  Jam ſocer optati nomen habebit avi.
Nam fuit illa dies, dura cum ſorte maritæ
  Reddebant uteri pignora rara ſui.
Quid mihi, clamabat, prodeſt rapuiſſe Sabinas?
  Romulus: (hoc illo ſceptra tenente fuit)
Si mea non vires, ſed bellum injuria fecit;
  Utilius fuerat non habuiſſe nurus.
Monte ſub Eſquilio multis incæduus annis
  Junonis magnæ nomine lucus erat.
Huc ubi venerunt; pariter nuptæque virique
  Suppliciter poſito procubuere genu.
Cum ſubito motæ tremuere cacumina ſilvæ,
  Et Dea per lucos mira locuta ſuos.
Italidas matres, inquit, caper hirtus inito.
  Obſtupuit dubio territa turba ſono.

Augur

Augur erat: nomen longis intercidit annis.
Nuper ab Hetruſca venerat exſul humo.
Ille caprum mactat. juſſæ ſua terga maritæ
Pellibus exſectis percutienda dabant.
Luna reſumebat decimo nova cornua motu:
Virque pater ſubito, nuptaque mater erat.
Gratia Lucinæ. dedit hæc tibi nomina lucus;
Aut quia principium tu, Dea, lucis habes.
Parce, precor, gravidis, facilis Lucina, puellis:
Maturumque utero molliter aufer onus.

ORta dies fuerit; tu deſine credere ventis.
Perdidit illius temporis aura fidem.
Flamina non conſtant: & ſex reſerata diebus
Carceris Æolii janua laxa patet.

JAm levis obliqua ſubſidit Aquarius urna.
Proximus æthereos excipe, Piſcis, equos.
Te memorant fratremque tuum (nam juncta micatis
Signa) duos tergo ſuſtinuiſſe Deos.
Terribilem quondam fugiens Typhona Dione,
Tunc cum pro cælo Jupiter arma tulit.
Venit ad Euphraten comitata Cupidine parvo;
Inque Palæſtinæ margine ſedit aquæ.
Populus, & cannæ riparum ſumma tenebant:
Spemque dabant ſalices, hos quoque poſſe tegi.
Dum latet, intonuit vento nemus. illa timore
Pallet; & hoſtiles credit adeſſe manus.
Utque ſinu natum tenuit, Succurrite Nymphæ;
Et Dis auxilium ferte duobus, ait.
Nec mora; proſiluit. piſces ſubiere gemelli.
Pro quo nunc dignum ſidera munus habent.
Inde nefas ducunt genus hoc imponere menſis,
Nec violant timidi piſcibus ora Syri.

PRoxima lux vacua eſt: at tertia dicta Quirino.
Qui tenet hoc nomen, Romulus ante fuit.
Sive quod haſta Curis priſcis eſt dicta Sabinis:
(Bellicus a telo venit in aſtra Deus)
Sive ſuum Regi nomen poſuere Quirites:
Seu quia Romanis junxerat ille Cures.
Nam pater armipotens, poſtquam nova mœnia vidit,
Multaque Romulea bella peracta manu,
Jupiter, inquit, habet Romana potentia vires;
Sanguinis officio non eget illa mei.
Redde patri natum: quamvis intercidit alter,
Pro ſe, proque Remo, qui mihi reſtat, erat.
Unus erit, quem tu tolles in cærula cæli;
Tu mihi dixiſti: ſint rata dicta Jovis.
Jupiter annuerat. nutu tremefactus uterque
Eſt polus; & cæli pondera ſenſit Atlas.
Eſt locus: antiqui Capreæ dixere paludem.
Forte tuis illic, Romule, jura dabas.
Sol fugit; & removent ſubeuntia nubila cælum:
Et gravis effuſis decidit imber aquis.
Hinc tonat, hinc miſſis abrumpitur ignibus æther.
Fit fuga: Rex patriis aſtra petebat equis.
Luctus erat, falſæque Patres in crimine cædis.
Hæſiſſetque animis forſitan illa fides.
Sed Proculus Longa veniebat Julius Alba:
Lunaque fulgebat; nec facis uſus erat.
Cum ſubito motu nubes crepuere ſiniſtræ.
Rettulit ille gradus: horrueruntque comæ.
Pulcher, & humano major, trabeaque decorus
Romulus in media viſus adeſſe via:
Et dixiſſe ſimul, Prohibe lugere Quirites:
Nec violent lacrymis numina noſtra ſuis.
Thura ferant, placentque novum pia turba Quirinum,
Et patrias artes militiamque colant.
Juſſit: & in tenues oculis evanuit auras.
Convocat hic Patres: juſſaque verba refert.
Templa Deo fiunt. collis quoque dictus ab illo:
Et referunt certi ſacra paterna dies.
Lux quoque cur eadem Stultorum feſta vocetur,
Accipe: parva quidem cauſſa, ſed apta ſubeſt.
Non habuit tellus doctos antiqua colonos:
Laſſabant agiles aſpera bella viros.
Plus erat in gladio quam curvo laudis aratro:
Neglectus domino pauca ferebat ager.
Farra tamen veteres jaciebant, farra metebant:
Primitias Cereri farra reſecta dabant.
Uſibus admoniti flammis torrenda dedere;
Multaque peccato damna tulere ſuo.
Nam modo verrebant nigras pro farre favillas;
Nunc ipſas igni corripuere caſas.
Facta Dea eſt Fornax: læti Fornace coloni
Orant, ut fruges temperet illa ſuas.
Curio legitimis nunc Fornacalia verbis
Maximus indicit; nec ſtata ſacra facit.
Inque Foro, multa circum pendente tabella,
Signatur certa Curia quæque nota.
Stultaque pars populi, quæ ſit ſua Curia, neſcit:
Sed facit extrema ſacra relata die.

EST honor & tumulis. animas placare paternas;
Parvaque in extinctas munera ferre pyras.
Parva petunt Manes. pietas pro divite grata eſt
Munere. non avidos Styx habet ima Deos.
Tegula projectis ſatis eſt velata coronis;
Et ſparſæ fruges, parcaque mica ſalis:
Inque mero mollita Ceres, violæque ſolutæ.
Hæc habeat media teſta relicta via.
Nec majora veto: ſed & his placabilis umbra eſt.
Adde preces poſitis & ſua verba focis.
Hunc morem Æneas pietatis idoneus auctor
Attulit in terras, juſte Latine, tuas.
Ille patris Genio ſolennia dona ferebat,
Hinc populi ritus edidicere pios.
At quondam, dum longa gerunt pugnacibus armis
Bella, Parentales deſeruere dies.
Non impune fuit. nam dicitur omine ab iſto
Roma ſuburbanis incaluiſſe rogis.
Vix equidem credo: buſtis exiſſe feruntur,
Et tacitæ queſti tempore noctis avi.
Perque vias Urbis, Latioſque ululaſſe per agros
Deformes animas vulgus inane, ferunt.
Poſt ea præteriti tumulis redduntur honores;
Prodigiiſque venit funeribuſque modus.
Dum tamen hæc fiunt, viduæ ceſſate puellæ:
Expectet puros pinea tæda dies.
Nec tibi, quæ cupidæ matura videbere matri,
Comat virgineas haſta recurva comas.
Conde tuas, Hymenæe, faces; & ab ignibus atris
Aufer. habent alias mœſta ſepulcra faces.
Di quoque templorum foribus celentur opertis:
Thure vacent aræ: ſtentque ſine igne foci.
Nunc animæ tenues, & corpora functa ſepulcris
Errant: nunc poſito paſcitur umbra cibo.
Nec tamen hæc ultra, quam tot de menſe ſuperſint
Luciferi, quot habent carmina noſtra pedes.
Hanc quia juſta ferunt, dixere Feralia lucem.
Ultima placandis Manibus illa dies.
Ecce anus in mediis reſidens annoſa puellis,
Sacra facit Tacitæ: vix tamen ipſa tacet.
Et digitis tria thura tribus ſub limine ponit,
Qua brevis occultum mus ſibi fecit iter.

Tum cantata ligat cum fuſco licia rhombo;
Et ſeptem nigras verſat in ore fabas.
Quodque pice adſtrinxit, quod acu trajecit ahenâ,
Obſutum mænæ torret in igne caput:
Vina quoque inſtillat. vini quodcumque relictum eſt,
Aut ipſa, aut comites, plus tamen ipſa, bibit.
Hoſtiles linguas, inimicaque vinximus ora,
Dicit diſcedens; ebriaque exit anus.
Forſitan a nobis, quæ ſit Dea Muta, requiras.
Diſce, per antiquos quæ mihi nota ſenes.
Jupiter indomito Juturnæ captus amore
Multa tulit, tanto non patienda Deo.
Illa modo in ſilvis inter coryleta latebat:
Nunc in cognatas deſiliebat aquas.
Convocat hic Nymphas, Latium, quotcumque tenebas,
Et jacit in medio talia verba choro:
Invidet ipſa ſibi, vitatque, quod expedit illi,
Veſtra ſoror ſummo jungere membra Deo.
Conſulite ambobus: nam quæ mea magna voluptas,
Utilitas veſtræ magna ſororis erit.
Vos illi in prima fugienti obſiſtite ripa,
Ne ſua fluminea corpora mergat aqua.
Dixerat: annuerant omnes Tiberinides udæ,
Quæque colunt thalamos, Ilia diva, tuos.
Forte fuit Nais, Lara nomine: prima ſed illi
Dicta bis antiquum ſillaba nomen erat,
Ex vitio poſitum. ſæpe illi dixerat Almo,
Nata, tene linguam: nec tamen illa tenet.
Quæ, ſimul ac tetigit Juturnæ ſtagna ſororis,
Effuge, ait, ripas: dicta refertque Jovis.
Illa etiam Junonem adiit: miſerataque nuptam,
Naida Juturnam vir tuus, inquit, amat.
Jupiter intumuit: quaque eſt non uſa modeſte,
Eripuit linguam: Mercuriumque monet;
Duc hanc ad Manes: locus ille ſilentibus aptus.
Nympha, ſed infernæ Nympha paludis, erit.
Juſſa Jovis fiunt. accepit lucus euntes.
Dicitur illa duci tum placuiſſe Deo.
Vim parat hic: vultu pro verbis illa precatur;
Et fruſtra muto nititur ore loqui.
Fitque gravis, geminoſque parit, qui compita ſervant,
Et vigilant noſtra ſemper in urbe, Lares.

PRoxima cognati dixere Cariſtia cari,
Et venit ad ſocias turba propinqua dapes.
Scilicet a tumulis, &, qui periere, propinquis,
Protinus ad vivos ora referre juvat:
Poſtque tot amiſſos, quidquid de ſanguine reſtat,
Adſpicere; & generis dinumerare gradus.
Innocui veniant: procul hinc procul impius eſto
Frater, & in partus mater acerba ſuos:
Cui pater eſt vivax, qui matris digerit annos,
Quæ premit inviſam ſocrus iniqua nurum.
Tantalidæ fratres abſint, & Iaſonis uxor,
Et quæ ruricolis ſemina toſta dedit:
Et ſoror, & Progne, Tereuſque duabus iniquus:
Et quicumque ſuas per ſcelus auget opes.
Dis generis date thura boni. Concordia fertur
Illo præcipue mitis adeſſe die.
Et libate dapes: ut grati pignus honoris
Nutriat incinctos miſſa patella Lares.
Jamque ubi ſuadebit placidos nox ultima ſomnos,
Parca precaturæ ſumite vina manus.
Et, Bene nos, Patriæ, bene te, Pater, optime Cæſar,
Dicite ſuffuſo, ſint rata verba, mero.

NOX ubi tranſierit, ſolito celebretur honore
Separat indicio qui Deus arva ſuo.
Termine, ſive lapis, ſive es defoſſus in agro
Stipes, ab antiquis ſic quoque numen habes.
Te duo diverſa domini pro parte coronant;
Binaque ſerta tibi, binaque liba ferunt.
Ara fit: huc ignem curto fert ruſtica teſta
Sumtum de tepidis ipſa colona focis.
Ligna ſenex minuit: conciſaque conſtruit alte;
Et ſolida ramos figere pugnat humo.
Dum ſicco primas irritat cortice flammas;
Stat puer, & manibus lata caniſtra tenet.
Inde, ubi ter fruges medios immiſit in ignes,
Porrigit inciſos filia parva favos.
Vina tenent alii: libantur ſingula flammis.
Spectant, & linguis candida turba favent.
Spargitur & cæſo communis Terminus agno:
Nec queritur, lactens cum ſibi porca datur.
Conveniunt, celebrantque dapes vicinia ſimplex;
Et cantant laudes, Termine ſancte, tuas.
Tu populos, urbeſque, & regna ingentia finis:
Omnis erit ſine te litigioſus ager.
Nulla tibi ambitio eſt: nullo corrumperis auro.
Legitima ſervas credita rura fide.
Si tu ſignaſſes olim Thyreatida terram;
Corpora non leto miſſa trecenta forent:
Nec foret Othryades congeſtis tectus in armis.
O quantum patriæ ſanguinis ille dedit!
Quid, nova cum fierent Capitolia! nempe Deorum
Cuncta Jovi ceſſit turba locumque dedit.
Terminus [ut veteres memorant] conventus in æde
Reſtitit: & magno cum Jove templa tenet.
Nunc quoque, ſe ſupra ne quid niſi ſidera cernat,
Exiguum templi tecta foramen habent.
Termine, poſt illud levitas tibi libera non eſt.
Qua poſitus fueris in ſtatione, mane.
Nec tu vicino quidquam concede roganti;
Ne videare hominem præpoſuiſſe Jovi.
Et ſeu vomeribus, ſeu tu pulſabere raſtris;
Clamato, Meus eſt hic ager, ille tuus.
Eſt via, quæ populum Laurentes ducit in agros,
Quondam Dardanio regna petita duci.
Illac lanigeri pecoris tibi, Termine, fibris
Sacra videt fieri ſextus ab Urbe lapis.
Gentibus eſt aliis tellus data limite certo;
Romanæ ſpatium eſt Urbis & orbis idem.

NUnc dicenda mihi Regis fuga. traxit ab illa
Sextus ab extremo nomina menſe dies.
Ultima Tarquinius Romanæ gentis habebat
Regna: vir injuſtus, fortis ad arma tamen.
Ceperat hic alias, alias everterat urbes;
Et Gabios turpi fecerat arte ſuos.
Namque trium minimus, proles manifeſta Superbi,
In medios hoſtes nocte ſilente venit.
Nudarant gladios: Occidite, dixit, inermem.
Hoc cupiant fratres, Tarquiniuſque pater,
Qui mea crudeli laceravit verbere terga.
Dicere ut hoc poſſet, verbera paſſus erat.
Luna fuit. ſpectant juvenem, gladioſque recondunt:
Tergaque deducta veſte notata vident.
Flent quoque, &, ut ſecum tueatur bella, precantur.
Callidus ignaris annuit ille viris.
Jamque potens, miſſo genitorem appellat amico,
Prodendi Gabios quod ſibi monſtret iter.
Hortus odoratis ſuberat cultiſſimus herbis,
Sectus humum rivo lene ſonantis aquæ.
Illic Tarquinius mandata latentia nati
Accipit, & virga lilia ſumma metit.

Nuntius

Nuntius ut rediit, decuſſaque lilia dixit;
Filius, Agnoſco juſſa parentis, ait.
Nec mora: Principibus cæſis ex urbe Gabina,
Traduntur ducibus mœnia nuda ſuis.
Ecce (nefas viſu) mediis altaribus anguis
Exit, & exſtinctis ignibus exta rapit.
Conſulitur Phœbus. ſors eſt ita reddita: Matri
Qui dederit princeps oſcula, victor erit.
Oſcula quiſque ſuæ matri properata tulerunt,
Non intellecto credula turba Deo.
Brutus erat ſtulti ſapiens imitator, ut eſſet
Tutus ab inſidiis, dire Superbe, tuis.
Ille jacens pronus matri dedit oſcula Terræ,
Creditus offenſo procubuiſſe pede.
Cingitur interea Romanis Ardea ſignis,
Et patitur lentas obſidione moras.
Dum vacat, & metuunt hoſtes committere pugnam;
Luditur in caſtris: otia miles agit.
Tarquinius juvenes ſocios dapibuſque meroque
Accipit. ex illis Rege creatus ait:
Dum nos difficilis pigro tenet Ardea bello,
Nec ſinit ad patrios arma referre Deos;
Ecquid in officio torus eſt ſocialis? & ecquid
Conjugibus noſtris mutua cura ſumus?
Quiſque ſuam laudant. ſtudiis certamina creſcunt;
Et fervent multo linguaque corque mero.
Surgit cui clarum dederat Collatia nomen;
Non opus eſt verbis, credite rebus, ait.
Nox ſupereſt; tollamur equis; Urbemque petamus.
Dicta placent: frænis impediuntur equi.
Pertulerant dominos. regalia protinus illi
Tecta petunt: cuſtos in fore nullus erat.
Ecce nurum Regis fuſis per colla coronis
Inveniunt poſito pervigilare mero.
Inde cito paſſu petitur Lucretia. nebat.
Ante torum calathi, lanaque mollis, erant.
Lumen ad exiguum famulæ data penſa trahebant:
Inter quas tenui ſic ait ipſa ſono.
Mittenda eſt domino (nunc, nunc properate, puellæ)
Quamprimum noſtra facta lacerna manu.
Quid tamen audiſtis? nam plura audire ſoletis.
Quantum de bello dicitur eſſe ſuper?
Poſtmodo victa cades: melioribus, Ardea, reſtas,
Improba; quæ noſtros cogis abeſſe viros.
Sint tantum reduces. ſed enim temerarius ille
Eſt meus; & ſtricto qualibet enſe ruit.
Mens abit, & morior, quoties pugnantis imago
Me ſubit: & gelidum pectora frigus habet.
Deſinit in lacrimas: intentaque fila remittit;
In gremio vultum depoſuitque ſuum.
Hoc ipſum decuit: lacrimæ cecidere pudicæ,
Et facies animo dignaque parque fuit.
Pone metum, venio, conjux ait. illa revixit;
Deque viri collo dulce pependit onus.
Interea juvenis furiatos regius ignes
Concipit, & cæco raptus amore ruit.
Forma placet, niveuſque color, flavique capilli;
Quique aderat nulla factus ab arte decor.
Verba placent, & vox; & quod corrumpere non eſt:
Quoque minor ſpes eſt, hoc magis ille cupit.
Jam dederat cantum lucis prænuntius ales;
Cum referunt juvenes in ſua caſtra pedem.
Carpitur attonitos abſentis imagine ſenſus
Ille: recordanti plura magiſque placent.
Sic ſedit: ſic culta fuit: ſic ſtamina nevit:
Neglectæ collo ſic jacuere comæ:
Hos habuit vultus: hæc illi verba fuere:
Hic decor, hæc facies, hic color oris erat.
Ut ſolet a magno fluctus langueſcere flatu;
Sed tamen a vento, qui fuit ante, tumet:
Sic, quamvis aberat placitæ præſentia formæ,
Quem dederat præſens forma, manebat amor.
Ardet; & injuſti ſtimulis agitatus amoris
Comparat indigno vimque dolumque toro.
Exitus in dubio eſt: audebimus ultima dixit.
Viderit, audentes Forſne Deuſne juvet.
Cepimus audendo Gabios quoque. talia fatus
Enſe latus cingit; tergaque preſſit equi.
Accipit ærata juvenem Collatia porta:
Condere jam vultus Sole parante ſuos.
Hoſtis, ut hoſpes, init penetralia Collatina:
Comiter excipitur: ſanguine junctus erat.
Quantum animis erroris ineſt! parat inſcia rerum
Infelix epulas hoſtibus illa ſuis.
Functus erat dapibus: poſcunt ſua tempora ſomni.
Nox erat; & tota lumina nulla domo.
Surgit, & auratam vagina deripit enſem;
Et venit in thalamos, nupta pudica, tuos.
Utque torum preſſit; Ferrum, Lucretia, mecum eſt,
Natus, ait, Regis, Tarquiniuſque vocor.
Illa nihil: neque enim vocem vireſque loquendi,
Aut aliquid toto pectore mentis habet.
Sed tremit, ut quondam ſtabulis deprenſa relictis,
Parva ſub infeſto cum jacet agna lupo.
Quid faciat? pugnet? vincetur femina pugna.
Clamet? at in dextra, qui necet, enſis adeſt.
Effugiat? poſitis urgentur pectora palmis;
Nunc primum externa pectora tacta manu.
Inſtat amans hoſtis precibus, pretioque, minisque:
Nec prece, nec pretio, nec movet ille minis.
Nil agis; eripiam, dixit, per crimina vitam:
Falſus adulterii teſtis adulter ero.
Interimam famulum; cum quo deprenſa fereris.
Succubuit famæ victa puella metu.
Quid, victor, gaudes? hæc te victoria perdet.
Heu quanto regnis nox ſtetit una tuis!
Jamque erat orta dies: paſſis ſedet illa capillis;
Ut ſolet ad nati mater itura rogum.
Grandævumque patrem fido cum conjuge caſtris
Evocat: & poſita venit uterque mora.
Utque vident habitum; quæ luctus cauſſa requirunt:
Cui paret exſequias, quove ſit icta malo.
Illa diu reticet, pudibundaque celat amictu
Ora. fluunt lacrimæ more perennis aquæ.
Hinc pater, hinc conjux lacrimas ſolantur, & orant
Indicet: & cæco flentque paventque metu.
Ter conata loqui; ter deſtitit: auſaque quarto,
Non oculos adeo ſuſtulit illa ſuos.
Hoc quoque Tarquinio debebimus? eloquar, inquit,
Eloquar infelix dedecus ipſa meum.
Quæque poteſt narrat. reſtabant ultima; flevit:
Et matronales erubuere genæ.
Dant veniam facto genitor conjuxque coacto.
Quam, dixit, veniam vos datis, ipſa nego.
Nec mora; celato figit ſua pectora ferro:
Et cadit in patrios ſanguinolenta pedes.
Tunc quoque, jam moriens, ne non procumbat honeſte,
Reſpicit. hæc etiam cura cadentis erat.
Ecce ſuper corpus communia damna gementes
Obliti decoris virque paterque jacent.
Brutus adeſt; tandemque animo ſua nomina fallit:
Fixaque ſemianimi corpore tela rapit,

Stillan-

Stillantemque tenens generoſo ſanguine cultrum,
Edidit impavidos ore minante ſonos:
Per tibi ego hunc juro fortem caſtumque cruorem,
Perque tuos Manes, qui mihi numen erunt:
Tarquinium pœnas profuga cum ſtirpe daturum.
Jam ſatis eſt virtus diſſimulata diu.
Illa jacens ad verba oculos ſine lumine movit;
Viſaque concuſſa dicta probare coma.
Fertur in exſequias animi matrona virilis:
Et ſecum lacrimas, invidiamque trahit.
Vulnus inane patet. Brutus clamore Quirites
Concitat, & Regis facta nefanda refert.
Tarquinius cum prole fugit: capit annua Conſul
Jura. dies regnis illa ſuprema fuit.
Fallimur? an veris prænuntia venit hirundo;
Et metuit, ne qua verſa recurrat hyems?
Sæpe tamen, Progne, nimium properaſſe quereris;
Virque tuo Tereus frigore lætus erit.
Jamque duæ reſtant noctes de menſe ſecundo,
Marſque citos junctis curribus urget equos:
Ex vero poſitum permanſit Equiria nomen:
Quæ Deus in Campo proſpicit ipſe ſuo.
Jure venis, Gradive; locum tua tempora poſcunt:
Signatuſque tuo nomine menſis adeſt.
Venimus in portum, libro cum menſe peracto.
Naviget hinc alia jam mihi linter aqua.

FASTORUM

LIBER III.

Bellice, depoſitis clypeo paulisper & haſta,
Mars, ades; & nitidas caſſide ſolve comas.
Forſitan ipſe roges, quid ſit cum Marte poetæ.
A te, qui canitur, nomina menſis habet.
Ipſe vides manibus peragi fera bella Minervæ.
Num minus ingenuis artibus illa vacat?
Palladis exemplo ponendæ tempora ſume
Cuſpidis. invenies & quod inermis agas.
Tum quoque inermis eras, cum te Romana ſacerdos
Cepit; ut huic Urbi ſemina digna dares.
Ilia Veſtalis (quid enim vetat inde moveri?)
Sacra lavaturas mane petebat aquas.
Ventum erat ad molli declivem tramite ripam:
Ponitur e ſumma fictilis urna coma.
Feſſa reſedit humi; ventoſque accepit aperto
Pectore; turbatas reſtituitque comas.
Dum ſedet; umbroſæ ſalices, volucreſque canoræ
Fecerunt ſomnos, & leve murmur aquæ.
Blanda quies victis furtim ſubrepit ocellis:
Et cadit a mento languida facta manus.
Mars videt hanc, viſamque cupit, potiturque cupitam:
Et ſua divina furta fefellit ope.
Somnus abit: jacet illa gravis. jam ſcilicet intra
Viſcera, Romanæ conditor Urbis, eras.
Languida conſurgit; nec ſcit cur languida ſurgat:
Et peragit tales arbore nixa ſonos:
Utile ſit, fauſtumque, precor, quod imagine ſomni
Vidimus. an ſomno clarius illud erat?
Ignibus Iliacis aderam: cum lapſa capillis
Decidit ante ſacros lanea vitta focos.
Inde duæ pariter (viſu mirabile) palmæ
Surgunt. ex illis altera major erat:
Et gravibus ramis totum protexerat orbem;
Contigeratque nova ſidera ſumma coma.
Ecce meus ferrum patruus molitur in illas.
Terreor admonitu; corque timore micat.
Martia Picus avis gemino pro ſtipite pugnant,
Et Lupa. tuta per hos utraque palma fuit.
Dixerat: & plenam non firmis viribus urnam
Suſtulit. implerat, dum ſua viſa refert.
Interea creſcente Remo, creſcente Quirino,
Cæleſti tumidus pondere venter erat.
Quo minus emeritis exiret curſibus annus,
Reſtabant nitido jam duo ſigna Deo.
Silvia fit mater: Veſtæ ſimulacra feruntur
Virgineas oculis oppoſuiſſe manus.
Ara Deæ certe tremuit pariente miniſtra;
Et ſubiit cineres territa flamma ſuos.
Hæc ubi cognovit contemtor Amulius æqui:
(Nam raptas fratri victor habebat opes)
Amne jubet mergi geminos. ſcelus unda refugit.
In ſicca pueri deſtituuntur humo.
Lacte quis infantes neſcit creviſſe ferino,
Et picum expoſitis ſæpe tuliſſe cibos?
Non ego te, tantæ nutrix Larentia gentis,
Nec taceam veſtras, Fauſtule pauper, opes.
Veſter honos veniet, cum Larentalia dicam:
Acceptus Geniis illa December habet.
Martia ter ſenos proles adoleverat annos;
Et ſuberat flavæ jam nova barba comæ,
Omnibus agricolis armentorumque magiſtris
Iliadæ fratres jura petita dabant.
Sæpe domum veniunt prædonum ſanguine læti,
Et redigunt actos in ſua rura boves.
Ut genus audierunt; animos pater agnitus auget:
Et pudet in paucis nomen habere caſis:
Romuleoque cadit trajectus Amulius enſe:
Regnaque longævo reſtituuntur avo.
Mœnia conduntur: quæ, quamvis parva fuerunt,
Non tamen expedit tranſiluiſſe Remo.
Jam, modo quæ fuerant ſilvæ, pecorumque receſſus,
Urbs erat. æternæ cum pater Urbis ait:
Arbiter armorum, de cujus ſanguine natus
Credor; & ut credar pignora certa dabo:
A te principium Romano ducimus anno:
Primus de patrio nomine menſis eat.
Vox rata fit; patrioque vocat de nomine menſem.
Dicitur hæc pietas grata fuiſſe Deo.
Et tamen ante omnes Martem coluere priores.
Hoc dederat ſtudiis bellica turba ſuis.
Pallada Cecropidæ, Minoia Creta Dianam,
Vulcanum tellus Hypſipylæa colit:
Junonem Sparte, Pelopeiadeſque Mycenæ:
Pinigerum Fauni Mænalis ora caput.
Mars Latio venerandus erat; quia præſidet armis.
Arma feræ genti remque decuſque dabant.
Quod ſi forte vacas, peregrinos inſpice Faſtos:
Menſis in his etiam nomine Martis erit.
Tertius Albanis, quintus fuit ille Faliſcis:
Sextus apud populos, Hernica terra, tuos.
Inter Aricinos, Albanaque tempora conſtant
Factaque Telegoni mœnia celſa manu,
Quintum Laurentes, bis quintum Æquicolus aſper,
A tribus hunc primum turba Curenſis habet.
Et tibi cum proavis, miles Peligne, Sabinis
Convenit: hic genti quartus utrique Deus.
Romulus hos omnes ut vinceret ordine ſaltem,
Sanguinis auctori tempora prima dedit.
Nec totidem veteres, quot nunc, habuere Kalendas.
Ille minor geminis menſibus annus erat.

Nondum

Nondum tradideras victas victoribus artes,
Græcia, facundum ſed male forte genus.
Qui bene pugnarat, Romanam noverat artem:
Mittere qui poterat pila, diſertus erat.
Quis tunc aut Hyadas, aut Pliadas Atlanteas
Senſerat, aut geminos eſſe ſub axe polos?
Eſſe duas Arctos; quarum Cynoſura petatur
Sidoniis; Helicen Graja carina notet?
Signaque quæ longo frater percenſeat anno,
Ire per hæc uno menſe ſororis equos?
Libera currebant, & inobſervata per annum
Sidera: conſtabat ſed tamen eſſe Deos.
Non illi cælo labentia ſigna movebant;
Sed ſua: quæ magnum perdere crimen erat.
Illaque de fœno. ſed erat reverentia fœno,
Quantam nunc Aquilas cernis habere tuas.
Pertica ſuſpenſos portabat longa maniplos:
Unde maniplaris nomina miles habet.
Ergo animi indociles, & adhuc ratione carentes
Menſibus egerunt luſtra minora decem.
Annus erat; decimum cum Luna repleverat orbem.
Hic noſtris magno tunc in honore fuit.
Seu quia tot digiti, per quos numerare ſolemus:
Seu quia bis quino femina menſe parit.
Seu quod adusque decem numero creſcente venitur;
Principium ſpatiis ſumitur inde novis.
Inde pares centum denos ſecrevit in orbes
Romulus: Haſtatos inſtituitque decem.
Et totidem Princeps, totidem Pilanus habebat
Corpora: legitimo quique merebat equo.
Quin etiam partes totidem Titienſibus idem,
Quoſque vocant Ramnes, Luceribuſque dedit.
Aſſuetos igitur numeros ſervavit in anno.
Hoc luget ſpatio femina mœſta virum.
Neu dubites, primæ fuerint quin ante Kalendæ
Martis; ad hæc animum ſigna referre potes.
Laurea Flaminibus, quæ toto perſtitit anno,
Tollitur: & frondes ſunt in honore novæ.
Janua nunc Regis poſita viret arbore Phœbi:
Ante tuas fit idem, Curia Priſca, fores.
Veſta quoque ut folio niteat velata recenti,
Cedit ab Iliacis laurea cana focis.
Adde, quod arcana fieri novus ignis in æde
Dicitur; & vires flamma refecta capit.
Nec mihi parva fides, annos hinc iſſe priores;
Anna quod hoc cœpta eſt menſe Perenna coli.
Hinc etiam veteres initi memorantur honores
Ad ſpatium belli, perfide Pœne, tui.
Denique quintus ab hoc fuerat Quintilis: & inde
Incipit, a numero nomina quiſquis habet.
Primus oliviferis Romam deductus ab arvis
Pompilius menſes ſenſit abeſſe duos.
Sive hoc a Samio doctus, qui poſſe renaſci
Nos putat; Egeria ſive monente ſua.
Sed tamen errabant etiamnum tempora; donec
Cæſaris in multis hæc quoque cura fuit.
Non hæc ille Deus tantæque propaginis auctor
Credidit officiis eſſe minora ſuis:
Promiſſumque ſibi voluit prænoſcere cælum:
Nec Deus ignotas hoſpes inire domos.
Ille moras Solis, quibus in ſua ſigna rediret,
Traditur exactis diſpoſuiſſe notis.
Is decies ſenos tercentum & quinque diebus
Junxit, & e pleno tempora quarta die.
Hic anni modus eſt. in luſtrum accedere debet,
Quæ conſumatur partibus, una dies.

SI licet occultos monitus audire Deorum
Vatibus; ut certe fama licere putat;
Cum ſis officiis, Gradive, virilibus aptus;
Dic mihi, matronæ cur tua feſta colant.
Sic ego: ſic poſita dixit mihi cuſpide Mavors;
Sed tamen in dextra miſſilis haſta fuit:
Nunc primum ſtudiis pacis, Deus utilis armis,
Advocor: & greſſus in nova caſtra fero.
Nec piget incepti. juvat hac quoque parte morari:
Hoc ſolam ne ſe poſſe Minerva putet.
Diſce, Latinorum vates operoſe dierum,
Quod petis: & memori pectore dicta nota.
Parva fuit, ſi prima velis elementa referre,
Roma: ſed in parva ſpes tamen hujus erat.
Mœnia jam ſtabant populis anguſta futuris:
Credita ſed turbæ tunc nimis ampla ſuæ.
Quæ fuerit noſtri ſi quæris regia nati;
Adſpice de canna ſtraminibuſque domum.
In ſtipula placidi carpebat munera ſomni:
Et tamen ex illo venit in aſtra toro.
Jamque loco majus Romanus nomen habebat:
Nec conjux illi, nec ſocer ullus erat.
Spernebant generos inopes vicinia dives:
Et male credebar ſanguinis auctor ego.
In ſtabulis habitaſſe, boves paviſſe, nocebat;
Jugéraque inculti pauca tenere ſoli.
Cum pare quæque ſuo coeunt volucreſque feræque:
Atque aliquam, de qua procreet, anguis habet.
Extremis dantur connubia gentibus: at, quæ
Romano vellet nubere, nulla fuit.
Indolui; patriamque dedi tibi, Romule, mentem.
Tolle preces, dixi: quod petis, arma dabunt.
Feſta para Conſo: Conſus tibi cetera dicet;
Ipſo feſta die dum ſua ſacra canes.
Intumuere Cures, & quos dolor attigit idem.
Tum primum generis intulit arma ſocer.
Jamque fere raptæ matrum quoque nomen habebant;
Tractaque erant longa bella propinqua mora.
Conveniunt nuptæ dictam Junonis in ædem:
Quas inter mea ſic eſt nurus orſa loqui:
O pariter raptæ, (quoniam hoc commune tenemus)
Non ultra lente poſſumus eſſe piæ.
Stant acies: ſed utra Di ſint pro parte rogandi,
Eligite. hinc conjux, hinc pater arma tenent.
Quærendum, viduæ fieri malimus an orbæ.
Conſilium vobis forte piumque dabo.
Conſilium dederat. parent, crinemque reſolvunt;
Mœſtaque funerea corpora veſte tegunt.
Jam ſtabant acies ferro mortique paratæ:
Jam lituus pugnæ ſigna daturus erat:
Cum raptæ veniunt inter patreſque viroſque;
Inque ſinu natos pignora cara ferunt.
Ut medium campi paſſis tetigere capillis;
In terram poſito procubuere genu.
Et, quaſi ſentirent, blando clamore nepotes
Tendebant ad avos brachia parva ſuos.
Qui poterat, clamabat avum tunc denique viſum:
Et qui vix poterat, poſſe coactus erat.
Tela viris animiſque cadunt: gladiiſque remotis
Dant ſoceri generis accipiuntque manus!
Laudataſque tenent natas; ſcutoque nepotem
Fert avus: hic ſcutis dulcior uſus erat.
Inde diem, quæ prima, meas celebrare Kalendas
Oebalides matres non leve munus habent.
An, quia committi ſtrictis mucronibus auſæ
Finierant lacrimis Martia bella ſuis?

Vel

Vel quod erat de me feliciter Ilia mater;
  Rite colunt matres ſacra, diemque meum.
Quid quod hyems adoperta gelu nunc denique cedit;
  Et pereunt victæ Sole tepente nives.
Arboribus redeunt detonſæ frigore frondes;
  Vividaque e tenero palmite gemma tumet.
Quæque diu latuit, nunc, ſe qua tollat in auras,
  Fertilis occultas invenit herba vias.
Nunc fœcundus ager: pecoris nunc hora creandi:
  Nunc avis in ramo tecta laremque parat.
Tempora jure colunt Latiæ fœcunda parentes:
  Quarum militiam votaque partus habet.
Adde, quod excubias Regi Romanus agebat;
  Qua nunc Eſquilias nomina collis habet.
Illic a nuribus Junoni templa Latinis
  Hac ſunt, ſi memini, publica facta die.
Quid moror, & variis onero tua pectora cauſſis?
  Eminet ante oculos, quod petis, ecce tuos.
Mater amat nuptas: matris me turba frequentant.
  Hæc nos præcipue tam pia cauſſa decet.
Ferte Deæ flores: gaudet florentibus herbis
  Hæc Dea: de tenero cingite flore caput.
Dicite, Tu lucem nobis, Lucina, dediſti.
  Dicite, Tu voto parturientis ades.
Si qua tamen gravida eſt; reſoluto crine precetur,
  Ut ſolvat partus molliter illa ſuos.

QUis mihi nunc dicat, quare cæleſtia Martis
  Arma ferant Salii, Mamuriumque canant?
Nympha, mone, nemori ſtagnoque operata Dianæ:
  Nympha, Numæ conjux, ad tua feſta veni.
Vallis Aricinæ ſilva præcinctus opaca
  Eſt lacus, antiqua relligione ſacer.
Hic latet Hippolytus furiis direptus equorum:
  Unde nemus nullis illud initur equis.
Licia dependent longas velantia ſepes,
  Et poſita eſt meritæ multa tabella Deæ.
Sæpe potens voti frontem redimita coronis
  Femina lucentes portat ab Urbe faces.
Regna tenent fortesque manu pedibusque fugaces:
  Et perit exemplo poſtmodo quiſque ſuo.
Defluit incerto lapidoſus murmure rivus:
  Sæpe, ſed exiguis hauſtibus, inde bibes.
Egeria eſt, quæ præbet aquas, Dea grata Camœnis.
  Illa Numæ conjux conſiliumque fuit.
Principio nimium promtos ad bella Quirites
  Molliri placuit jure, Deumque metu.
Inde datæ leges; ne firmior omnia poſſet:
  Cœptaque ſunt pure tradita ſacra coli.
Exuitur feritas, armiſque potentius æquum eſt;
  Et cum cive pudet conſeruiſſe manus.
Atque aliquis modo trux viſa jam vertitur ara;
  Vinaque dat tepidis ſalſaque farra focis.
Ecce Deum genitor rutilas per nubila flammas
  Spargit, & effuſis æthera ſiccat aquis.
Non alias miſſi cecidere frequentius ignes.
  Rex pavet; & vulgi pectora terror habet.
Cui Dea, Ne nimium terrere; piabile fulmen
  Eſt, ait: & ſævi flectitur ira Jovis.
Sed poterunt ritum Picus Faunuſque piandi
  Prodere, Romani numen uterque ſoli.
Nec ſine vi tradent. adhibeto vincula captis.
  Atque ita, qua poſſint, erudit, arte capi.
Lucus Aventino ſuberat niger ilicis umbra,
  Quo poſſes viſo dicere, Numen ineſt.
In medio gramen, muſcoque adoperta virenti
  Manabat ſaxo vena perennis aquæ.
Inde fere ſoli Faunus Picuſque bibebant.
  Huc venit, & Fonti rex Numa mactat ovem.
Plenaque odorati Dis ponit pocula Bacchi:
  Cumque ſuis antro conditus ipſe latet.
Ad ſolitos veniunt ſilveſtria numina fontes:
  Et relevant multo pectora ſicca mero.
Vina quies ſequitur. gelido Numa prodit ab antro,
  Vinclaque ſopitas addit in arcta manus.
Somnus ut abſceſſit; tentando vincula pugnant
  Rumpere: pugnantes fortius illa tenent.
Tum Numa, Di nemorum, factis ignoſcite noſtris,
  Si ſcelus ingenio ſcitis abeſſe meo.
Quoque modo poſſit fulmen monſtrare piari.
  Sic Numa: ſic quatiens cornua Faunus ait:
Magna petis; nec quæ monitu tibi diſcere noſtro
  Fas ſit. habent fines numina noſtra ſuos.
Di ſumus agreſtes, & qui dominemur in altis
  Montibus. arbitrium eſt in ſua tela Jovi.
Hunc tu non poteris per te deducere cælo:
  At poteris noſtra forſitan uſus ope.
Dixerat hæc Faunus: par eſt ſententia Pici.
  Deme tamen nobis vincula, Picus ait.
Jupiter huc veniet valida deductus ab arte.
  Nubila promiſſi Styx mihi teſtis erit.
Emiſſi quid agant laqueis, quæ carmina dicant;
  Quaque trahant ſuperis ſedibus arte Jovem;
Scire nefas homini. nobis conceſſa canentur,
  Quæque pio dici vatis ab ore licet.
Eliciunt cælo te, Jupiter. unde minores
  Nunc quoque te celebrant, Eliciumque vocant.
Conſtat Aventinæ tremuiſſe cacumina ſilvæ:
  Terraque ſubſedit pondere preſſa Jovis.
Corda micant Regis: totoque e pectore ſanguis
  Fugit; & hirſutæ diriguere comæ.
Ut rediit animus, Da certa piamina, dixit,
  Fulminis, altorum Rexque Paterque Deum.
Si tua contigimus manibus donaria puris:
  Hoc quoque, quod petitur, ſi pia lingua rogat.
Annuit oranti: ſed verum ambage remota
  Abdidit, & dubio terruit ore virum.
Cæde caput, dixit. cui Rex, Parebimus, inquit:
  Cædenda eſt hortis eruta cepa meis.
Addidit hic, Hominis: ſummos, ait ille, capillos.
  Poſtulat hic animam: cui Numa, Piſcis, ait.
Riſit: &, His, inquit, facito mea tela procures,
  O vir colloquio non abigende meo.
Sed tibi, protulerit cum totum craſtinus orbem
  Cynthius, imperii pignora certa dabo.
Dixit, & ingenti tonitru ſuper æthera motum
  Fertur, adorantem deſtituitque Numam.
Ille redit lætus, memoratque Quiritibus acta.
  Tarda venit dictis difficiliſque fides.
At certe credemur, ait, ſi verba ſequatur
  Exitus. en, audi craſtina, quiſquis ades.
Protulerit terris cum totum Cynthius orbem,
  Jupiter imperii pignora certa dabit.
Diſcedunt dubii, promiſſaque tarda videntur;
  Dependetque fides a veniente die.
Mollis erat tellus rorata mane pruina;
  Ante ſui populus limina Regis adeſt.
Prodit, & in ſolio medius conſedit acerno.
  Innumeri circa ſtantque ſilentque viri.
Ortus erat ſummo tantummodo margine Phœbus:
  Sollicitæ mentes ſpeque metuque pavent.
Conſtitit, atque caput niveo velatus amictu
  Jam bene Dis notas ſuſtulit ille manus.

Atque

Atque ita, Tempus adeſt promiſſi muneris, inquit.
  Pollicitam dictis, Jupiter, adde fidem.
Dum loquitur, totum jam Sol emerſerat orbem:
  Et gravis æthereo venit ab axe fragor.
Ter tonuit ſine nube Deus, tria fulgura miſit.
  Credite dicenti; mira, ſed acta, loquor.
A media cælum regione dehiſcere cœpit:
  Submiſere oculos cum duce turba ſuos.
Ecce levi ſcutum verſatum leniter aura
  Decidit. a populo clamor ad aſtra venit.
Tollit humo munus cæſa prius ille juvenca,
  Quæ dederat nulli colla premenda jugo.
Idque ancile vocat; quod ab omni parte reciſum eſt:
  Quaque notes oculis, angulus omnis abeſt.
Tum, memor imperii ſortem conſiſtere in illo,
  Conſilium multæ calliditatis init.
Plura jubet fieri ſimili cælata figura;
  Error ut ante oculos inſidiantis eat.
Mamurius morum fabræne exactior artis.
  Difficile eſt, illud, dicere, clauſit opus.
Cui Numa munificus, Facti pete præmia, dixit:
  Si mea nota fides; irrita nulla petes.
Jam dederat Saliis (a ſaltu nomina ducunt)
  Armaque, & ad certos verba canenda modos.
Tum ſic Mamurius, Merces mihi gloria detur,
  Nominaque extremo carmine noſtra ſonent.
Inde ſacerdotes operi promiſſa vetuſto
  Præmia perſolvunt, Mamuriumque vocant.
Nubere ſiqua voles, quamvis properabitis ambo,
  Differ: habent parvæ commoda magna moræ.
Arma movent pugnam, pugna eſt aliena maritis.
  Condita cum fuerint, aptius omen erit.
His etiam conjux apicati cincta Dialis
  Lucibus impexas debet habere comas.
TErtia nox emerſa ſuos ubi moverit ignes;
  Conditus e geminis Piſcibus alter erit.
Nam duo ſunt: Auſtris hic eſt, Aquilonibus ille
  Proximus. a vento nomen uterque tenet.
CUm croceis rorare genis Tithonia conjux
  Cœperit, & quintæ tempora lucis aget;
Sive eſt Arctophylax, ſive eſt piger ille Bootes;
  Mergetur, viſus effugietque tuos.
At non effugiet Vindemitor. hoc quoque cauſſam
  Unde trahat ſidus, parva referre mora eſt.
Ampelon intonſum Satyro Nymphaque creatum
  Fertur in Iſmariis Bacchus amaſſe jugis.
Tradidit huic vitem pendentem frondibus ulmi;
  Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.
Dum legit in ramo pictas temerarius uvas,
  Decidit: amiſſum Liber in aſtra vehit.
SExtus ubi Oceano clivoſum ſcandit Olympum
  Phœbus, & alatis æthera carpit equis;
Quiſquis ades, canæque colis penetralia Veſtæ;
  Cratera Iliacis thuraque pone focis.
Cæſaris innumeris, quem maluit ille mereri,
  Acceſſit titulis Pontificalis honos.
Ignibus æternis æterni numina præſunt
  Cæſaris. imperii pignora juncta vides.
De veteris Trojæ digniſſima præda favilla,
  Qua gravis Æneas tutus ab hoſte fuit;
Ortus ab Ænea tangit cognata ſacerdos
  Numina; cognatum, Veſta, tuere caput.
Quos ſancta fovet ille manu, bene vivitis ignes,
  Vivite inextincti flammaque Duxque, precor.
UNa nota eſt Marti: Nonis ſacrata quod illis
  Templa putant lucos Vejovis ante duos.
Romulus ut ſaxo locum circumdedit alto;
  Cuilibet, Huc, inquit, confuge; tutus eris.
O quam de tenui Romanus origine crevit!
  Turba vetus quam non invidioſa fuit!
Ne tamen ignaro novitas tibi nominis obſtet;
  Diſce quis iſte Deus, curve vocetur ita.
Jupiter eſt juvenis: juveniles adſpice vultus.
  Adſpice deinde manum: fulmina nulla tenet.
Fulmina, poſt auſos cælum affectare Gigantas,
  Sumta Jovi: primo tempore inermis erat.
Ignibus Oſſa novis, & Pelion altius Oſſa
  Arſit, & in ſolida fixus Olympus humo.
Stat quoque capra ſimul: Nymphæ paviſſe feruntur
  Cretides. infanti lac dedit illa Jovi.
Nunc vocor ad nomen. vegrandia farra colonæ,
  Quæ male creverunt, veſcaque parva vocant.
Vis ea ſi verbi eſt; cur non ego Vejovis ædem,
  Ædem non magni ſuſpicer eſſe Jovis?
Jamque, ubi cæruleum vallabunt ſidera cælum,
  Suſpice: Gorgonei colla videbis equi.
Creditur hic cæſæ gravida cervice Meduſæ
  Sanguine reſperſis proſiluiſſe jubis.
Huic ſupra nubes & ſubter ſidera lapſo
  Cælum pro terra, pro pede penna fuit.
Jamque indignanti nova fræna receperat ore,
  Cum levis Aonias ungula fodit aquas.
Nunc fruitur cælo, quod pennis ante petebat:
  Et nitidus ſtellis quinque decemque micat.
PRotinus adſpicies venienti nocte Coronam
  Gnoſſida. Theſeo crimine facta Dea eſt.
Jam bene perjuro mutarat conjuge Bacchum,
  Quæ dedit ingrato fila legenda viro.
Sorte tori gaudens, Quid flebam ruſtica, dixit?
  Utiliter nobis perfidus ille fuit.
Interea Liber depexos crinibus Indos
  Vincit, & Eoo dives ab orbe venit.
Inter captivas facie præſtante puellas
  Grata nimis Baccho filia Regis erat.
Flebat amans conjux, ſpatiataque littore curvo
  Edidit incultis talia verba comis:
En iterum ſimiles, fluctus, audite querelas:
  En iterum lacrimas accipe, arena, meas.
Dicebam, memini, perjure & perfide Theſeu.
  Ille abiit: eadem crimina Bacchus habet.
Nunc quoque nulla viro, clamabo, femina credat.
  Nomine mutato cauſſa relata mea eſt.
O utinam mea ſors, qua primum cœperat, iſſet!
  Jamque ego præſenti tempore nulla forem!
Quid me deſertis perituram, Liber, arenis
  Servabas? potui dedoluiſſe ſemel.
Bacche levis, leviorque tuis, quæ tempora cingunt
  Frondibus; in lacrimas cognite Bacche meas;
Auſus es ante oculos adducta pellice noſtros
  Tam bene compoſitum ſollicitare torum?
Heu! ubi pacta fides? ubi, quæ jurare ſolebas?
  Me miſeram, quoties hæc ego verba loquor!
Theſea culpabas, fallacemque ipſe vocabas:
  Judicio peccas turpius ipſe tuo.
Ne ſciat hoc quiſquam, tacitiſque doloribus urar;
  Ne toties falli digna fuiſſe puter.
Præcipue cupiam celari Theſea; ne te
  Conſortem culpæ gaudeat eſſe ſuæ.
At, puto, præpoſita eſt fuſcæ mihi candida pellex.
  Eveniat noſtris hoſtibus ille color.
Quid tamen hoc refert, vitio ſi gratior ipſo eſt?
  Quid facis? amplexus inquinat illa tuos.

Bacche, fidem præſta; nec præfer amoribus ullam
Conjugis aſſuetæ ſemper amare virum.
Ceperunt matrem formoſi cornua tauri;
Me tua: at hic laudi eſt, ille pudendus amor.
Ne noceat quod amo: neque enim tibi, Bacche, nocebat,
Quod flammas nobis faſſus es ipſe tuas.
Nec, quod nos uris, mirum facis. ortus in igne
Diceris, & patria raptus ab igne manu.
Illa ego ſum, cui tu ſolitus promittere cælum.
Hei mihi, pro cælo qualia dona fero!
Dixerat: audiebat jamdudum verba querentis
Liber, ut a tergo forte ſecutus erat.
Occupat amplexu, lacrimaſque per oſcula ſiccat:
Et, Pariter cæli ſumma petamus, ait.
Tu mihi juncta toro, mihi juncta vocabula ſume.
Jam tibi mutatæ Libera nomen erit.
Sintque tuæ tecum faciam monumenta coronæ;
Vulcanus Veneri quam dedit, illa tibi.
Dicta facit: gemmaſque novem transformat in ignes.
Aurea per ſtellas nunc micat illa novem.

SEX ubi ſuſtulerit, totidem demerſerit orbes,
Purpureum rapido qui vehit axe diem;
Altera gramineo ſpectabis Equiria campo,
Quem Tyberis curvis in latus urget aquis.
Qui tamen ejecta ſi forte tenebitur unda;
Cælius accipiat pulverulentus equos.

IDibus eſt Annæ feſtum geniale Perennæ,
Haud procul a ripis, advena Tybri, tuis.
Plebs venit, ac virides paſſim disjecta per herbas
Potat, & accumbit cum pare quiſque ſua.
Sub Jove pars durat: pauci tentoria ponunt:
Sunt, quibus e ramo frondea facta caſa eſt:
Pars ibi pro rigidis calamos ſtatuere columnis:
Deſuper extentas impoſuere togas.
Sole tamen vinoque calent: annoſque precantur,
Quot ſumant cyathos; ad numerumque bibunt.
Invenies illic, qui Neſtoris ebibat annos:
Quæ ſit per calices facta Sybilla ſuos.
Illic & cantant, quidquid didicere theatris;
Et jactant faciles ad ſua verba manus:
Et ducunt poſito duras cratere choreas,
Cultaque diffuſis ſaltat amica comis.
Cum redeunt, titubant; & ſunt ſpectacula vulgo:
Et fortunatos obvia turba vocat.
Occurri nuper. viſa eſt mihi digna relatu
Pompa: ſenem potum pota trahebat anus.
Quæ tamen hæc Dea ſit, (quoniam rumoribus errant)
Fabula propoſito nulla tacenda meo.
Arſerat Æneæ Dido miſerabilis igne:
Arſerat extructis in ſua fata rogis.
Compoſituſque cinis, tumulique in marmore carmen
Hoc breve, quod moriens ipſa reliquit, erat:
Præbuit Æneas & cauſſam mortis & enſem:
Ipſa ſua Dido concidit uſa manu.
Protinus invadunt Numidæ ſine vindice regnum;
Et potitur capta Maurus Iarba domo.
Seque memor ſpretum, Thalamis tamen, inquit, Eliſſæ
En ego, quem toties reppulit illa, fruor.
Diffugiunt Tyrii, quo quemque agit error. ut olim
Amiſſo dubiæ rege vagantur apes.
Tertia nudandas acceperat area meſſes;
Inque cavos ierant tertia muſta lacus;
Pellitur Anna domo: lacrimanſque ſororia linquit
Mœnia. germanæ juſta dat ante ſuæ.
Miſta bibunt molles lacrimis unguenta favillæ;
Vertice libatas accipiuntque comas.

Terque, Vale, dixit: cineres ter ad ora relatos
Preſſit: & eſt illis viſa ſubeſſe ſoror.
Nacta ratem comitemque fugæ pede labitur æquo,
Mœnia reſpiciens dulce ſororis opus.
Fertilis eſt Melite ſterili vicina Coſyræ
Inſula, quam Libyci verberat unda freti.
Hanc petit hoſpitio Regis confiſa vetuſto.
Hoſpes opum dives Rex ibi Battus erat.
Qui poſtquam didicit caſus utriuſque ſororis;
Hæc, inquit, tellus quantulacumque tua eſt.
Et tamen hoſpitii ſervaſſet ad ultima munus,
Sed timuit magnas Pygmalionis opes.
Signa recenſuerat bis Sol ſua: tertius ibat
Annus; & exſulibus terra petenda nova eſt.
Frater adeſt, belloque petit. Rex arma peroſus,
Nos ſumus imbelles, tu fuge ſoſpes, ait.
Juſſa fugit; ventoque ratem committit & undis.
Aſperior quovis æquore frater erat.
Eſt prope piſcoſos lapidoſi Crathidis amnes
Purus ager: Cameren incola turba vocant.
Illuc curſus erat. nec longius abſuit inde,
Quam quantum novies mittere funda poteſt.
Vela cadunt primo, & dubia librantur ab aura.
Findite remigio, navita dixit, aquas.
Dumque parant torto ſubducere carbaſa lino,
Percutitur rapido puppis adunca Noto:
Inque patens æquor fruſtra pugnante magiſtro
Fertur: & ex oculis viſa refugit humus.
Aſſiliunt fluctus, imoque a gurgite pontus
Vertitur, & canas alveus haurit aquas.
Vincitur ars vento: nec jam moderator habenis
Utitur; at votis: hic quoque poſcit opem.
Jactatur tumidas exſul Phœniſſa per undas;
Humidaque appoſita lumina veſte tegit.
Tum primum Dido felix eſt dicta ſorori,
Et quæcumque aliquam corpore preſſit humum.
Figitur ad Laurens ingenti flamine littus
Puppis: &, expoſitis omnibus, hauſta perit.
Jam pius Æneas regno nataque Latini
Auctus erat; populos miſcueratque duos.
Littore dotali, ſolo comitatus Achate,
Secretum nudo dum pede carpit iter;
Adſpicit errantem, nec credere ſuſtinet Annam
Eſſe. quid in Latios illa veniret agros?
Dum ſecum Æneas: Anna eſt, exclamat Achates.
Ad nomen vultus ſuſtulit illa ſuos.
Quo fugiat? quid agat? quos terræ quærat hiatus?
Ante oculos miſeræ fata ſororis erant.
Senſit, & alloquitur trepidam Cythereius heros:
Flet tamen admonitu mortis, Eliſſa, tuæ.
Anna, per hanc juro, quam quondam audire ſolebas
Tellurem fato proſperiore dari;
Perque Deos comites, hac nuper ſede locatos;
Sæpe meas illos increpuiſſe moras.
Nec timui de morte tamen: metus abſuit iſte.
Hei mihi! credibili fortior illa fuit.
Ne refer. adſpexi non illo pectore digna
Vulnera, Tartareas auſus adire domos.
At tu, ſeu ratio te noſtris appulit oris,
Sive Deus; regni commoda carpe mei.
Multa tibi memores, nil non debemus Eliſſæ.
Nomine grata tuo, grata ſororis, eris.
Talia dicenti (neque enim ſpes altera reſtat)
Credidit; erroresque expoſuitque ſuos.
Utque domum intravit Tyrios induta paratus;
Incipit Æneas: (cetera turba ſilet.)

Melle pater fruitur: liboque infuſa calenti
  Jure repertori candida mella damus.
Femina cur preſſet, non eſt rationis opertæ.
  Femineos thyrſo concitat ille choros.
Cur anus hoc faciat, quæris? vinoſior ætas
  Hæc eſt, & gravidæ munera vitis amans.
Cur hedera cincta eſt? hedera eſt gratiſſima Baccho.
  Hoc quoque cur ita ſit, dicere nulla mora eſt.
Nyſiades Nymphæ, puerum quærente noverca,
  Hanc frondem cunis appoſuere novis.
Reſtat, ut inveniam, quare toga libera detur
  Lucifero pueris, candide Bacche, tuo.
Sive, quod ipſe puer ſemper, juveniſque videris;
  Et media eſt ætas inter utrumque tibi:
Seu quia tu pater es, patres ſua pignora natos
  Commendant curæ numinibuſque tuis.
Sive, quod es Liber, veſtis quoque libera per te
  Sumitur, & vitæ liberioris iter.
An quia, cum priſci colerent ſtudioſius agros,
  Et patrio faceret rure Senator opus.
Et caperet faſces a curvo conſul aratro,
  Nec crimen duras eſſet habere manus;
Ruſticus ad ludos populus veniebat in Urbem:
  Sed Dis, non ſtudiis ille dabatur honos.
Luce ſua ludos uvæ commentor habebat:
  Quos cum tædifera nunc habet ipſe Dea.
Ergo, ut tironum celebrare frequentia poſſit,
  Viſa dies dandæ non aliena togæ.
Mite, Pater, caput huc placataque cornua vertas;
  Et des ingenio vela ſecunda meo.
Itur ad Argeos, (qui ſint, ſua pagina dicet)
  Hac, ſi commemini, præteritaque die.
Stella Lycaoniam vergit proclinis ad Arcton
  Miluus. hæc illa nocte videnda venit.
Quid dederit volucri, ſi vis cognoſcere, cælum;
  Saturnus regnis ab Jove pulſus erat.
Concitat iratus validos Titanas in arma,
  Quæque fuit fatis debita, poſcit opem.
Matre ſatus Terra monſtrum mirabile taurus
  Parte fui ſerpens poſteriore fuit.
Hunc triplici muro lucis incluſerat atris
  Parcarum monitu Styx violenta trium.
Viſcera qui tauri flammis adolenda dediſſet,
  Sors erat, æternos vincere poſſe Deos.
Immolat hunc Briareus facta ex adamante ſecuri:
  Et jam jam flammis exta daturus erat.
Jupiter alitibus rapere imperat. attulit illi
  Miluus: & meritis venit in aſtra ſuis.
UNA dies media eſt; & fiunt ſacra Minervæ:
  Nominaque a junctis quinque diebus habent.
Sanguine prima vacat: nec fas concurrere ferro.
  Cauſſa, quod eſt illa nata Minerva die.
Altera, treſque ſuper ſtrata celebrantur arena.
  Enſibus exſertis bellica læta Dea eſt.
Pallada nunc pueri teneræque ornate puellæ.
  Qui bene placarit Pallada, doctus erit.
Pallade placata, lanam mollite, puellæ:
  Diſcite jam plenas exonerare colos.
Illa etiam ſtantes radio percurrere telas
  Erudit; & rarum pectine denſet opus.
Hanc cole, qui maculas læſis de veſtibus aufers:
  Hanc cole, velleribus quiſquis ahena paras.
Nec quiſquam invita faciat bene vincula plantæ
  Pallade; ſit Tychio doctior ille licet.
Et licet antiquo manibus collatus Epeo
  Sit prior; irata Pallade mancus erit.
Vos quoque, Phœbea morbos qui pellitis arte,
  Munera de veſtris pauca referte Deæ.
Nec vos turba feri cenſu fraudata magiſtri
  Spernite. diſcipulos attrahit illa novos.
Quique moves cælum, tabulamque coloribus uris;
  Quique facis docta mollia ſaxa manu.
Mille Dea eſt operum: certe Dea carminis illa eſt.
  Si mereor, ſtudiis adſit amica meis.
Cælius ex alto qua mons deſcendit in æquum;
  Hic ubi non plana eſt, ſed prope plana via eſt;
Parva licet videas Capitæ delubra Minervæ,
  Quæ Dea natali cœpit habere ſuo.
Nominis in dubio cauſſa eſt. capitale vocamus
  Ingenium ſolers: ingenioſa Dea eſt.
An, quia de capitis fertur ſine matre paterni
  Vertice cum clypeo proſiluiſſe ſuo?
An, quia perdomitis ad nos captiva Faliſcis
  Venit: & hoc ipſum litera priſca docet?
An, quod habet legem, capitis quæ pendere pœnas
  Ex illo jubeat furta reperta loco?
A quacumque trahis ratione vocabula, Pallas,
  Pro Ducibus noſtris ægida ſemper habe.
Summa dies e quinque tubas luſtrare canoras
  Admonet, & forti ſacrificare Deæ.
Nunc potes ad Solem ſublato dicere vultu;
  Hic here Phryxeæ vellera preſſit ovis.
Seminibus toſtis ſceleratæ fraude novercæ
  Suſtulerat nullas, ut ſolet, herba comas.
Mittitur ad tripodas, certa qui ſorte reportet,
  Quam ſterili terræ Delphicus edat opem.
Hic quoque corruptus cum ſemine nuntiat Helles
  Et juvenis Phryxi funera ſorte peti.
Utque recuſantem cives, & tempus, & Ino
  Compulerunt regem juſſa nefanda pati;
Et ſoror & Phryxus velati tempora ramis
  Stant ſimul ante aras: junctaque fata gemunt.
Adſpicit hos, ut forte pependerat æthere, mater;
  Et ferit attonita pectora nuda manu:
Inque draconigenam nimbis comitantibus urbem
  Deſilit: & natos eripit inde ſuos.
Utque fugam capiant, aries nitidiſſimus auro
  Traditur. ille vehit per freta longa duos.
Dicitur infirma cornu tenuiſſe ſiniſtra
  Femina; cum de ſe nomina fecit aquæ.
Pene ſimul periit, dum vult ſuccurrere lapſæ,
  Frater; & extentas porrigit uſque manus.
Flebat, ut amiſſa gemini conſorte pericli,
  Cæruleo junctam neſcius eſſe Deo.
Littoribus tactis aries fit ſidus: at hujus
  Pervenit in Colchas aurea lana domos.
TRes ubi Luciferos veniens præmiſerit Eos;
  Tempora nocturnis æqua diurna feres.
INde quater paſtor ſaturos ubi clauſerit hœdos,
  Canuerint herbæ rore recente quater;
Janus adorandus, cumque hoc Concordia mitis,
  Et Romana Salus, araque Pacis erit.
LUna regit menſes. hujus quoque tempora menſis
  Finit Aventino Luna colenda jugo.

F A S T O R U M

L I B E R IV.

ALma, fave vati, geminorum mater Amorum.
  Ad vatem vultus rettulit illa ſuos.

Quid

Quid tibi, ait, mecum? certe majora canebas.
Num vetus in molli pectore vulnus habes?
Scis Dea, reſpondi, de vulnere. riſit: & æther
Protinus ex illa parte ſerenus erat.
Saucius, an ſanus, numquid tua ſigna reliqui?
Tu mihi propoſitum, tu mihi ſemper opus.
Quæ decuit, primis ſine crimine luſimus annis:
Nunc teritur noſtris area major equis.
Tempora cum cauſſis Annalibus eruta priſcis,
Lapſaque ſub terras, ortaque ſigna cano.
Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, menſem.
Et vatem, & menſem ſcis, Venus, eſſe tuos.
Mota Cytheriaca leviter mea tempora myrto
Contigit: &, Cœptum perfice, dixit, opus.
Senſimus; & ſubito cauſſæ patuere dierum.
Dum licet, & ſpirant flamina; navis eat.
Si qua tamen pars te de Faſtis tangere debet,
Cæſar, in Aprili, quo tenearis, habes.
Hic ad te magna deſcendit imagine menſis:
Et fit adoptiva nobilitate tuus.
Hoc pater Iliades, cum longum ſcriberet annum,
Vidit; & auctores rettulit ipſe ſuos.
Utque fero Marti primam dedit ordine ſortem,
Quod ſibi naſcenti proxima cauſſa fuit;
Sic Venerem gradibus multis in gente repertam
Alterius voluit menſis habere locum.
Principiumque ſui generis, revolutaque quærens
Sæcula, cognatos venit ad uſque Deos.
Dardanon Electra neſciret Atlantide cretum
Scilicet; Electran concubuiſſe Jovi?
Hujus Erichthonius: Tros eſt generatus ab illo:
Aſſaracon creat hic: Aſſaracuſque Capyn.
Proximus Anchiſen: cum quo commune parentis
Non dedignata eſt nomen habere Venus.
Hinc ſatus Æneas, pietas ſpectata per ignes,
Sacra, patremque humeris altera ſacra, tulit.
Venimus ad felix aliquando nomen Iuli:
Unde domus Teucros Julia tangit avos.
Poſtumus huic: qui, quod ſilvis fuit ortus in altis,
Silvius in Latia gente vocatus erat.
Iſque, Latine, tibi pater eſt: ſubit Alba Latinum:
Proximus eſt titulis Epitos, Alba, tuis.
Ille dedit Capyi recidiva vocabula Trojæ;
Et tuus eſt idem, Calpete, factus avus.
Cumque patris regnum poſt hunc Tiberinus haberet;
Dicitur in Thuſcæ gurgite merſus aquæ.
Jam tamen Agrippan genitum, Remulumque nepotem
Viderat: in Remulum fulmina miſſa ferunt.
Venit Aventinus poſt hos: locus unde vocatus;
Mons quoque. poſt illum tradita regna Procæ.
Quem ſequitur diri Numitor germanus Amuli.
Ilia cum Lauſo de Numitore ſati.
Enſe cadit patruo Lauſus: placet Ilia Marti;
Teque parit, gemino juncte Quirine Remo.
Ille ſuos ſemper Venerem Martemque parentes
Dixit: & emeruit vocis habere fidem.
Neve ſecuturi poſſent neſcire nepotes;
Tempora Dis generis continuata dedit.
Sed Veneris menſem Grajo ſermone notatum
Auguror: a ſpumis eſt Dea dicta maris.
Nec tibi ſit mirum Grajo rem nomine dici:
Itala nam tellus Græcia major erat.
Venerat Evander plena cum claſſe ſuorum:
Venerat Alcides, Grajus uterque genus.
Hoſpes Aventinis armentum pavit in herbis
Claviger: & tanto eſt Albula pota Deo.
Dux quoque Neritius. teſtes Læſtrygones exſtant:
Et quod adhuc Circes nomina littus habet.
Et jam Telegoni, jam mœnia Tiburis udi
Stabant: Argolicæ quod poſuere manus.
Venerat Atrides fatis agitatus Haleſus;
A quo ſe dictam terra Faliſca putat.
Adjice Trojanæ ſuaſorem Antenora pacis,
Et generum Oeniden, Appule Daune, tuum.
Serus ab Iliacis, & poſt Antenora, flammis
Attulit Æneas in loca noſtra Deos.
Hujus erat Solymus Phrygia comes exul ab Ida:
A quo Sulmonis mœnia nomen habent.
Sulmonis gelidi patriæ, Germanice, noſtræ.
Me miſerum, Scythico quam procul illa ſolo eſt!
Ergo ego? tam longas ſed ſupprime, Muſa, querelas:
Non tibi ſunt mœſta ſacra canenda lyra.
Quo non Livor abit? ſunt qui tibi menſis honorem
Eripuiſſe velint, invideantque, Venus.
Nam, quia Ver aperit tunc omnia, denſaque cedit
Frigoris aſperitas, fœtaque terra parit;
Aprilem memorant ab aperto tempore dictum:
Quem Venus injecta vindicat alma manu.
Illa quidem totum digniſſima temperat orbem:
Illa tenet nullo regna minora Deo:
Juraque dat cælo, terræ, natalibus undis;
Perque ſuos initus continet omne genus.
Illa Deos omnes (longum enumerare) creavit:
Illa ſatis cauſſas arboribuſque dedit:
Illa rudes animos hominum contraxit in unum;
Et docuit jungi cum pare quemque ſua.
Quid genus omne creat volucrum, niſi blanda voluptas?
Nec coeant pecudes, ſi levis abſit amor.
Cum mare trux aries cornu decertat: at idem
Frontem dilectæ lædere parcit ovis.
Depoſita taurus ſequitur feritate juvencam,
Quem toti ſaltus, quem nemus omne, tremunt.
Vis eadem, lato quodcumque ſub æquore vivit,
Servat; & innumeris piſcibus implet aquas.
Prima feros habitus homini detraxit: ab illa
Venerunt cultus mundaque cura ſui.
Primus amans carmen vigilatum nocte negata
Dicitur ad clauſas concinuiſſe fores.
Eloquiumque fuit duram exorare puellam.
Proque ſua cauſſa quiſque diſertus erat.
Mille per hanc artes motæ: ſtudioque placendi,
Quæ latuere prius, multa reperta ferunt.
Hanc quiſquam titulo menſis ſpoliare ſecundi
Audeat? a nobis ſit procul iſte furor.
Quid, quod ubique potens, templiſque frequentibus aucta,
Urbe tamen noſtra jus Dea majus habet?
Pro Troja, Romane, tua Venus arma ferebat;
Cum gemuit teneram cuſpide læſa manum,
Cæleſteſque duas Trojano judice vicit,
Ah nolim victas hoc meminiſſe Deas!
Aſſaracique nurus dicta eſt: ut ſcilicet olim
Magnus Iuleos Cæſar haberet avos.
Nec Veneri tempus, quam ver, erat aptius ullum.
Vere nitent terræ: vere remiſſus ager.
Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollunt;
Nunc tumido gemmas cortice palmes agit.
Et formoſa Venus formoſo tempore digna eſt:
Utque ſolet, Marti continuata ſuo.
Vere monet curvas materna per æquora puppes
Ire: nec hybernas jam timuiſſe minas.
Rite Deam Latiæ colitis matreſque nuruſque;
Et vos, queis vittæ longaque veſtis abeſt.

An

Aurea marmoreo redimicula ſolvite collo:
  Demite divitias: tota lavanda Dea eſt.
Aurea ſiccato redimicula reddite collo:
  Nunc alii flores, nunc nova danda roſa eſt.
Vos quoque ſub viridi myrto jubet illa lavari:
  Cauſaque, cur jubeat, (diſcite) certa ſubeſt.
Littore ſiccabat rorantes nuda capillos.
  Viderunt Satyri turba proterva Deam.
Senſit, & appoſita texit ſua corpora myrto.
  Tuta fuit facto: vosque referre jubet.
Diſcite nunc, quare Fortunæ thura Virili
  Detis eo, calida qui locus humet aqua.
Accipit ille locus poſito velamine cunctas;
  Et vitium nudi corporis omne videt.
Ut tegat hoc, celetque viros, Fortuna virilis
  Præſtat: & hoc parvo ture rogata facit.
Nec pigeat niveo tritum cum lacte papaver
  Sumere, & expreſſis mella liquata favis.
Cum primum cupido Venus eſt deducta marito;
  Hoc bibit. ex illo tempore nupta fuit.
Supplicibus verbis illam placate: ſub illa
  Et forma, & mores, & bona fama manent.
Roma pudicitia proavorum tempore lapſa eſt:
  Cumæam, veteres, conſuluiſtis anum.
Templa jubet Veneri fieri: quibus ordine factis,
  Inde Venus verſo nomina corde tenet.
Semper ad Æneadas placido, pulcerrima, vultu
  Reſpice: totque tuas, Diva, tuere nurus.
Dum loquor, elatæ metuendus acumine caudæ
  Scorpios in virides præcipitatur aquas.
NOx ubi tranſierit, cælumque rubeſcere primo
  Cœperit, & tactæ rore querentur aves,
Semuſtamque facem vigilata nocte viator
  Ponet, & ad ſolitum ruſticus ibit opus;
Pliades incipiunt humeros relevare paternos:
  Quæ ſeptem dici, ſex tamen eſſe ſolent.
Seu quod in amplexum ſex hinc venere Deorum:
  Nam Steropen Marti concubuiſſe ferunt:
Neptuno Halcyonen, & te, formoſa Celæno:
  Maian, & Electran, Taygetenque Jovi:
Septima mortali Merope tibi, Siſyphe, nupſit.
  Pœnitet; & facti ſola pudore latet.
Sive quod Electra Trojæ ſpectare ruinas
  Non tulit: ante oculos oppoſuitque manum.
TEr ſine perpetuo cælum verſetur in axe;
  Ter jungat Titan, terque reſolvat equos;
Protinus inflexo Berecynthia tibia cornu
  Flabit, & Idææ feſta Parentis erunt.
Ibunt ſemimares, & inania tympana tundent;
  Æraque tinnitus ære repulſa dabunt.
Ipſa ſedens molli comitum cervice feretur
  Urbis per medias exululata vias.
Scena ſonat, Ludique vocant. ſpectate, Quirites;
  Et fora Marte ſuo litigioſa vacent.
Quærere multa libet: ſed me ſonus æris acuti
  Terret, & horrendo lotos adunca ſono.
Da, Dea, quas ſciter, doctas, Cybeleia, neptes.
  Audit; & has curæ juſſit adeſſe meæ.
Pandite mandati memores, Heliconis alumnæ,
  Gaudeat aſſiduo cur Dea Magna ſono.
Sic ego; ſic Erato [menſis Cythereius illi
  Ceſſit; quod teneri nomen Amoris habet:]
Reddita Saturno ſors hæc erat; Optime regum,
  A nato ſceptris excutiere tuis.
Ille ſuam metuens, ut quæque erat edita, prolem
  Devorat; immerſam viſceribuſque tenet.
Sæpe Rhea queſta eſt toties fœcunda, nec unquam
  Mater; & indoluit fertilitate ſua.
Jupiter ortus erat. pro magna teſte vetuſtas
  Creditur, acceptam parce movere fidem.
Veſte latens ſaxum cæleſti viſcere ſedit.
  Sic genitor fatis decipiendus erat.
Ardua jam dudum reſonat tinnitibus Ide;
  Tutus ut infanti vagiat ore puer.
Pars clypeos ſudibus, galeas pars tundit inanes;
  Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus.
Res latuit patrem: priſcique imitamina facti
  Æra Deæ comites raucaque terga movent.
Cymbala pro galeis, pro ſcutis tympana pulſant:
  Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, modos.
Deſierat, cœpi: Cur huic genus acre leones
  Præbent inſolitas ad juga curva jubas?
Deſieram, cœpit: Feritas mollita per illam
  Creditur. id curru teſtificata ſuo eſt.
At cur turrita caput eſt ornata corona?
  An Phrygiis turres urbibus illa dedit?
Annuit. Unde venit, dixi, ſua membra ſecandi
  Impetus? ut tacui, Pieris orſa loqui:
Phryx puer in ſilvis facie ſpectabilis altis
  Turrigeram caſto vinxit amore Deam.
Hunc ſibi ſervari voluit, ſua templa tueri:
  Et dixit, Semper fac puer eſſe velis.
Ille fidem juſſus dedit, &, Si mentiar, inquit,
  Ultima, quam fallam, ſit Venus illa mihi.
Fallit: & in Nympha Sagaritide deſinit eſſe,
  Quod fuit. huic pœnas exigit ira Deæ.
Naida vulneribus ſuccidit in arbore factis.
  Illa perit. fatum Naidos arbor erat.
Hic furit: &, credens thalami procumbere tectum,
  Effugit, & curſu Dindyma ſumma petit.
Et modo, Tolle faces; Remove, modo, verbera, clamat.
  Sæpe Palæſtinas jurat adeſſe Deas.
Ille etiam ſaxo corpus laniavit acuto;
  Longaque in immundo pulvere tracta coma eſt.
Voxque fuit, Merui: meritas dem ſanguine pœnas.
  Ah pereant partes, quæ nocuere mihi!
Ah pereant! dicebat adhuc. onus inguinis aufert;
  Nullaque ſunt ſubito ſigna relicta viri.
Venit in exemplum furor hinc, molleſque miniſtri
  Cædunt jactatis vilia membra comis.
Talibus Aoniæ facunda voce Camœnæ
  Reddita quæſiti cauſſa furoris erat.
Hoc quoque, dux operis, moneas precor; unde petita
  Venerit. an noſtra ſemper in Urbe fuit?
Dindymon, & Cybelen, & amœnam fontibus Iden
  Semper, & Iliacas Mater amavit opes.
Cum Trojam Æneas Italos portaret in agros;
  Eſt Dea ſacriferas pæne ſecuta rates.
Sed nondum fatis Latio ſua numina poſci
  Senſerat; aſſuetis ſubſtiteratque locis.
Poſt, ut Roma potens opibus jam ſæcula quinque
  Vidit, & edomito ſuſtulit orbe caput;
Carminis Euboici fatalia verba ſacerdos
  Inſpicit. inſpectum tale fuiſſe ferunt:
Mater abeſt; Matrem jubeo, Romane, requiras.
  Cum veniet, caſta eſt accipienda manu.
Obſcuræ ſortis Patres ambagibus errant:
  Quæve parens abſit, quove petenda loco.
Conſulitur Pæan: Divumque arceſſite Matrem,
  Inquit: in Idæo eſt invenienda jugo.
Mittuntur proceres. Phrygiæ tum ſceptra tenebat
  Attalus: Auſoniis rem negat ille viris.

Poſtmodo glans nata eſt. bene erat jam glande reperta:
Duraque magnificas quercus habebat opes.
Prima Ceres homini ad meliora alimenta vocato
Mutavit glandes utiliore cibo.
Illa jugo tauros collum præbere coegit:
Tum primum ſoles eruta vidit humus.
Æs erat in pretio: chalybeia maſſa latebat.
Heu quam perpetuo debuit illa tegi!
Pace Ceres læta eſt. at vos optate, coloni,
Perpetuam Pacem, perpetuumque Ducem.
Farra Deæ, micæque licet ſalientis honorem
Detis, & in veteres thurea grana focos.
Et, ſi thura aberunt, unctas accendite tædas.
Parva bonæ Cereri, ſint modo caſta, placent.
A bove ſuccincti cultros removete miniſtri.
Bos aret: ignavam ſacrificate ſuem.
Apta jugo cervix non eſt ferienda ſecuri.
Vivat, & in dura ſæpe laboret humo.
Exigit ipſe locus, raptus ut virginis edam.
Plura recognoſces: pauca docendus eris.
Terra tribus ſcopulis vaſtum procurrit in æquor
Trinacris; a poſitu nomen adepta loci.
Grata domus Cereri. multas ibi poſſidet urbes,
In quibus eſt culto fertilis Henna ſolo.
Frigida cæleſtum matres Arethuſa vocarat.
Venerat ad ſacras & Dea flava dapes.
Filia, conſuetis ut erat comitata puellis,
Errabat nudo per ſua prata pede.
Valle ſub umbroſa locus eſt, adſpergine multa
Uvidus ex alto deſilientis aquæ.
Tot fuerant illic, quot habet natura, colores:
Pictaque diſſimili flore nitebat humus.
Quam ſimul adſpexit; Comites accedite, dixit;
Et mecum veſtros flore replete ſinus.
Præda puellares animos prolectat inanis;
Et non ſentitur ſedulitate labor.
Hæc implet lento calathos e vimine textos:
Hæc gremium, laxos degravat illa ſinus.
Illa legit calthas: huic ſunt violaria curæ:
Illa papavereas ſubſecat ungue comas.
Has, Hyacinthe, tenes: illas, Amarante, moraris:
Pars thyma, pars caſiam, pars meliloton amant.
Plurima lecta roſa eſt, & ſunt ſine nomine flores.
Ipſa crocos tenues, liliaque alba legit.
Carpendi ſtudio paulatim longius itur;
Et dominam caſu nulla ſecuta comes;
Hanc videt, & viſam patruus velociter aufert;
Regnaque cæruleis in ſua portat equis.
Illa quidem clamabat, Io, cariſſima mater,
Auferor. ipſa ſuos abſciderat que ſinus.
Panditur interea Diti via: jamque diurnum
Lumen inaſſueti vix patiuntur equi.
At chorus æqualis cumulatis flore caniſtris,
Perſephone, clamant, ad tua dona veni.
Ut clamata ſilet, montes ululatibus implent;
Et feriunt mœſtæ pectora nuda manus.
Attonita eſt plangore Ceres; modo venerat Hennam:
Nec mora, Me miſeram, filia, dixit, ubi es?
Mentis inops rapitur. quales audire ſolemus
Threicias paſſis Mænadas ire comis.
Ut vitulo mugit ſua mater ab ubere rapto,
Et quærit fœtus per nemus omne ſuos;
Sic Dea, nec retinet gemitus, & concita curſu
Fertur; & e campis incipit, Henna, tuis.
Inde puellaris nacta eſt veſtigia plantæ,
Et preſſam noto pondere vidit humum.
Forſitan illa dies errori ſumma fuiſſet,
Si non turbaſſent ſigna reperta ſues.
Jamque Leontinos Amenanaque flumina curſu
Præterit, & ripas, herbifer Aci, tuas:
Præterit & Cyanen, & fontem lenis Anapi;
Et te, verticibus non adeunde Gela.
Liquerat Ortygien, Megareaque, Pantagienque;
Quaque Simetheas accipit æquor aquas,
Antraque Cyclopum poſitis exuſta caminis,
Quique locus curvæ nomina falcis habet:
Himeraque, & Didymen, Acragantaque Tauromenonque
Sacrorumque Melan paſcua læta boum.
Hinc Camerinan adit, Thapſonque, & Heloria tempe,
Quaque patet Zephyro ſemper apertus Eryx.
Jamque Peloriaden, Lilybeaque, jamque Pachynon
Luſtrarat, terræ cornua prima ſuæ;
Quacumque ingreditur, miſeris loca cuncta querelis
Implet. ut amiſſum cum gemit ales Ityn.
Perque vices modo, Perſephone, modo, Filia, clamat.
Clamat, & alternis nomen utrumque ciet.
Sed neque Perſephone Cererem, neque filia matrem
Audit: & alternis nomen utrumque perit.
Unaque, paſtorem vidiſſet an arva colentem,
Vox erat, Hac greſſus ecqua puella tulit?
Jam color unus ineſt rebus, tenebriſque teguntur
Omnia: jam vigiles conticuere canes.
Alta jacet vaſti ſuper ora Typhoeos Ætne,
Cujus anhelatis ignibus ardet humus.
Illic accendit geminas pro lampade pinus:
Hinc Cereris ſacris nunc quoque tæda datur.
Eſt ſpecus exeſi ſtructura pumicis aſper;
Non homini regio, non adeunda feræ:
Quo ſimul ac venit, frænatos curribus angues
Jungit, & æquoreas ſicca pererrat aquas.
Effugit & Syrtes, & te, Zanclæa Charybdi;
Et vos, Niſæi naufraga monſtra canes;
Hadriacumque patens late, bimaremque Corinthon;
Sic venit ad portus, Attica terra, tuos.
Hic primum ſedit gelido mœſtiſſima ſaxo.
Illud Cecropidæ nunc quoque triſte vocant.
Sub Jove duravit multis immota diebus,
Et Lunæ patiens, & pluvialis aquæ.
Fors ſua cuique loco eſt. quo nunc Cerealis Eleuſin,
Dicitur hoc Celei rura fuiſſe ſenis.
Ille domum glandes excuſſaque mora rubetis
Portat, & arſuris arida ligna focis.
Filia parva duas redigebat rupe capellas;
Et tener in cunis filius æger erat.
Mater, ait virgo, (mota eſt Dea nomine matris)
Quid facis in ſolis incomitata jugis?
Reſtitit & ſenior, quamvis onus urget: & orat
Tecta ſuæ ſubeat quantulacumque caſæ.
Illa negat: ſimularat anum, mitraque capillos
Preſſerat. inſtanti talia dicta refert:
Soſpes eas, ſemperque parens: mihi filia rapta eſt.
Heu melior quanto ſors tua ſorte mea!
Dixit: &, ut lacrimæ (neque enim lacrimare Deorum eſt)
Decidit in tepidos lucida gutta ſinus.
Flent pariter, molles animi virgoque ſenexque.
E quibus hæc juſti verba fuere ſenis:
Sic tibi, quam raptam quereris, ſit filia ſoſpes;
Surge: nec exiguæ deſpice tecta caſæ.
Cui Dea, Duc, inquit: ſciſti, qua cogere poſſes,
Seque levat ſaxo, ſubſequiturque ſenem.
Dux comiti narrat, quam ſit ſibi filius æger;
Nec capiat ſomnos, invigiletque malis.

Illa ſoporiferum, parvos initura penates,
  Colligit agreſti lene papaver humo.
Dum legit; oblito fertur guſtaſſe palato,
  Longamque imprudens exſoluiſſe famem.
Quæ quia principio poſuit jejunia noctis;
  Tempus habent Myſtæ ſidera viſa cibi.
Limen ut intravit, luctus videt omnia plena.
  Jam ſpes in puero nulla ſalutis erat.
Matre ſalutata (mater Metanira vocatur)
  Tangere dignata eſt os puerile ſuo.
Pallor abit, ſubitaſque vident in corpore vires.
  Tantus cæleſti venit ab ore vigor.
Tota domus læta eſt. hoc eſt, materque paterque
  Nataque: tres illi tota fuere domus.
Mox epulas ponunt, liqueſacta coagula lacte,
  Pomaque, & in teneris aurea mella favis.
Abſtinet alma Ceres, ſomnique papavera cauſſas
  Dat tibi cum tepido lacte bibenda, puer.
Noctis erat medium, placidique ſilentia ſomni;
  Triptolemum gremio ſuſtulit illa ſuo:
Terque manu permulſit eum: tria carmina dixit:
  Carmina mortali non referenda ſono.
Inque foco pueri corpus vivente favilla
  Obruit, humanum purget ut ignis onus.
Excutitur ſomno ſtulte pia mater: & amens,
  Quid facis? exclamat: membraque ab igne rapit.
Cui Dea, Dum non es, dixit, ſcelerata fuiſti:
  Irrita materno ſunt mea dona metu.
Iſte quidem mortalis erit: ſed primus arabit,
  Et feret, & culta præmia tollet humo.
Dixit: & egrediens nubem trahit, inque dracones
  Tranſit, & aligero tollitur axe Ceres.
Sunion expoſitum, Piræaque tuta receſſu
  Linquit, & in dextrum quæ jacet ora latus.
Hinc init Ægæum; quo Cycladas adſpicit omnes;
  Ioniumque rapax, Icariumque legit.
Perque urbes Aſiæ longum petit Helleſpontum:
  Diverſumque locis alta pererrat iter.
Nam modo thurilegos Arabas, modo deſpicit Indos:
  Hinc Libys, hinc Meroe, ſiccaque terra ſubeſt.
Nunc adit Heſperios Rhenum Rhodanumque Padumque,
  Teque future parens, Tibri, potentis aquæ.
Quo feror? immenſum eſt erratas dicere terras:
  Præteritus Cereri nullus in orbe locus.
Errat & in cælo: liquidique immunia ponti
  Alloquitur gelido proxima ſigna polo.
Parrhaſides ſtellæ (namque omnia noſſe poteſtis,
  Æquoreas numquam cum ſubeatis aquas),
Perſephonen natam miſeræ monſtrate parenti.
  Dixerat. huic Helice talia verba refert:
Crimine nox vacua eſt. Solem de virgine rapta
  Conſule; qui late facta diurna videt.
Sol aditus, Quam quæris, ait, ne vana labores,
  Nupta Jovis fratri tertia regna tenet.
Queſta diu ſecum ſic eſt affata Tonantem:
  (Maximaque in vultu ſigna dolentis erant)
Si memor es, de quo mihi ſit Proſerpina nata;
  Dimidium curæ debet habere tuæ.
Orbe pererrato, ſola eſt injuria facti
  Cognita: commiſſi præmia raptor habet.
At neque Perſephone digna eſt prædone marito,
  Nec gener hoc nobis more parandus erat.
Quid gravius victore Gyge captiva tuliſſem;
  Quam nunc te cæli ſceptra tenente tuli?
Verum impune ferat: nos hæc patiamur inultæ.
  Reddat, & emendet facta priora novis.
Jupiter hanc lenit, factumque excuſat amore;
  Nec gener eſt nobis ille pudendus, ait.
Non ego nobilior. poſita eſt mihi regia cælo.
  Poſſidet alter aquas: alter inane Chaos.
Sed ſi forte tibi non eſt mutabile pectus;
  Statque ſemel juncti rumpere vincla tori;
Hoc quoque tentemus, ſiquidem jejuna remanſit:
  Sin minus; inferni conjugis uxor erit.
Tartara juſſus adit ſumtis Caducifer alis:
  Speque redit citius, viſaque certa refert.
Rapta tribus, dixit, ſolvit jejunia granis,
  Punica quæ lento cortice poma tegunt.
Haud ſecus indoluit, quam ſi modo rapta fuiſſet,
  Mœſta parens; longa vixque refecta mora eſt.
Atque ita, Nec nobis cælum eſt habitabile, dixit:
  Tænaria recipi me quoque valle jube.
Et factura fuit: pactus niſi Jupiter eſſet,
  Bis tribus ut cælo menſibus illa foret.
Tum demum vultuſque Ceres animumque recepit;
  Impoſuitque ſuæ ſpicea ſerta comæ.
Largaque provenit ceſſatis meſſis in arvis;
  Et vix congeſtas area cepit opes.
Alba decent Cererem: veſtes Cerealibus albas
  Sumite. nunc pulli velleris uſus abeſt.

Occupat Apriles Idus cognomine Victor
  Jupiter: hac illi ſunt data templa die.
Hac quoque, ni fallor, populo digniſſima noſtro
  Atria Libertas cœpit habere ſua.

Luce ſecutura tutos pete, navita, portus:
  Ventus ab occaſu grandine miſtus erit.
Scilicet ut fuerit; tamen hac Mutinenſia Cæſar
  Grandine militia contudit arma ſua.

Tertia poſt Veneris cum lux ſurrexerit Idus;
  Pontifices forda ſacra litate bove.
Forda ferens bos eſt fœcundaque, dicta ferendo:
  Hinc etiam fœtus nomen habere putant.
Nunc gravidum pecus eſt: gravidæ nunc ſemine terræ.
  Telluri plenæ victima plena datur.
Pars cadit arce Jovis: ter denas Curia vaccas
  Accipit; & largo ſparſa cruore madet.
Aſt ubi viſceribus vitulos rapuere miniſtri,
  Sectaque fumoſis exta dedere focis;
Igne cremat vitulos, quæ natu maxima virgo;
  Luce Palis populos purget ut ille cinis.
Rege Numa, fructu non reſpondente labori,
  Irrita decepti vota colentis erant.
Nam modo ſiccus erat gelidis Aquilonibus annus;
  Nunc ager aſſidua luxuriabat aqua.
Sæpe Ceres primis dominum fallebat in herbis;
  Et levis obſeſſo ſtabat avena ſolo:
Et pecus ante diem partus edebat acerbos:
  Agnaque naſcendo ſæpe necabat ovem.
Silva vetus nullaque diu violata ſecuri
  Stabat, Mænalio ſacra relicta Deo.
Ille dabat tacitis animo reſponſa quieto
  Noctibus. hic geminas rex Numa mactat oves.
Prima cadit Fauno; leni cadit altera Somno.
  Sternitur in duro vellus utrumque ſolo.
Bis caput intonſum fontana ſpargitur unda;
  Bis ſua faginea tempora fronde premit.
Uſus abeſt Veneris: nec fas animalia menſis
  Ponere: nec digitis annulus ullus ineſt.
Veſte rudi tectum ſupra nova vellera corpus
  Ponit, adorato per ſua verba Deo.
Interea placidam redimita papavere frontem
  Nox venit, & ſecum ſomnia nigra trahit.

Faunus adeſt; oviumque premens pede vellera duro,
  Edidit a dextro talia dicta toro:
Morte boum tibi, Rex, Tellus placanda duarum:
  Det ſacris animas una necata duas.
Excutitur terrore quies; Numa viſa revolvit;
  Et ſecum ambages cæcaque juſſa refert.
Expedit errantem nemori gratiſſima conjux;
  Et dixit, Gravidæ poſceris exta bovis.
Exta bovis dantur gravidæ: felicior annus
  Provenit, & fructum terra pecuſque ferunt.
Hanc quondam Cytherea diem properantius ire
  Juſſit, & æthereos præcipitavit equos;
Ut titulum imperii quam primum luce ſequenti
  Auguſto juveni proſpera bella darent.
SED jam præteritas quartus tibi Lucifer Idus
  Reſpicit. hac Hyades Dorida nocte petunt.
TErtia poſt Hyadas cum lux erit orta remotas;
  Carcere partitos Circus habebit equos.
Cur igitur miſſæ vinctis ardentia tædis
  Terga ferant vulpes, cauſſa docenda mihi.
Frigida Carſeoli nec olivis apta ferendis
  Terra, ſed ad ſegetes ingenioſus ager.
Hac ego Pelignos natalia rura petebam;
  Parva, ſed aſſiduis uvida ſemper aquis.
Hoſpitis antiqui ſolitas intravimus ædes.
  Demſerat emeritis jam juga Phœbus equis.
Is mihi multa quidem, ſed & hæc, narrare ſolebat;
  Unde meum præſens inſtrueretur opus:
Hoc, ait, in campo (campumque oſtendit) habebat
  Rus breve cum duro parca colona viro.
Ille ſuam peragebat humum: ſive uſus aratri,
  Sive cavæ falcis, ſive bidentis erat.
Hæc modo verrebat ſtantem tibicine villam:
  Nunc matris plumis ova fovenda dabat.
Aut virides malvas, aut fungos colligit albos:
  Aut humilem grato calfacit igne focum.
Et tamen aſſiduis exercet brachia telis;
  Adverſumque minas frigoris arma parat.
Filius hujus erat primo laſcivus in ævo;
  Addideratque annos ad duo luſtra duos.
Is capit extremi vulpem ſub valle ſalicti:
  Abſtulerat multas illa cohortis aves.
Captivam ſtipula fœnoque involvit, & ignes
  Admovet. urentes effugit illa manus.
Qua fugit, incendit veſtitos meſſibus agros:
  Damnoſis vires ignibus aura dabat.
Factum abiit; monumenta manent. nam vivere captam
  Nunc quoque lex vulpem Carſeolana vetat.
Utque luat pœnas gens hæc, Cerealibus ardet:
  Quoque modo ſegetes perdidit, ipſa perit.
POſtera cum veniet terras viſura patentes
  Memnonis in roſeis lutea mater equis;
E duce lanigeri pecoris, qui prodidit Hellen,
  Sol abit: egreſſo victima major adeſt.
Vacca ſit an taurus, non eſt cognoſcere promtum:
  Pars prior apparet: poſteriora latent.
Seu tamen eſt taurus, ſive eſt hoc femina ſignum;
  Junone invita munus amoris habet.
NOX abiit, oriturque Aurora. Palilia poſcor.
  Non poſcor fruſtra; ſi favet alma Pales.
Alma Pales, faveas paſtoria ſacra canenti;
  Proſequor officio ſi tua feſta pio.
Certe ego de vitulo cinerem ſtipulaſque fabales
  Sæpe tuli plena februa caſta manu.
Certe ego tranſilui poſitas ter in ordine flammas;
  Virgaque roratas laurea miſit aquas.
Mota Dea eſt; operique favet. navalibus exi,
  Puppis: habent ventos jam tua vela ſuos.
I, pete virginea, populus, ſuffimen ab ara:
  Veſta dabit. Veſtæ munere purus eris.
Sanguis equi ſuffimen erit, vitulique favilla.
  Tertia res, duræ culmen inane fabæ.
Paſtor, oves ſaturas ad prima crepuſcula luſtra.
  Uda prius ſpargat, virgaque verrat humum.
Frondibus, & fixis decorentur ovilia ramis;
  Et tegat ornatas longa corona fores.
Cærulei fiant vivo de ſulfure fumi;
  Tactaque fumanti ſulfure balet ovis.
Ure mares oleas, tædamque, herbaſque Sabinas;
  Et crepet in mediis laurus adusta focis.
Libaque de milio milii fiſcella ſequatur:
  Ruſtica præcipue quo Dea læta cibo eſt.
Adde dapes mulctramque ſuas: dapibuſque reſectis
  Sylvicolam tepido lacte precare Palen.
Conſule, dic, pecori pariter, pecoriſque magiſtris:
  Effugiat ſtabulis noxa repulſa meis.
Sive ſacro pavi, ſedive ſub arbore ſacra;
  Pabulaque e buſtis inſcia carpſit ovis:
Seu nemus intravi vetitum, noſtrive fugatæ
  Sunt oculis Nymphæ, ſemicaperve Deus:
Seu mea falx ramo lucum ſpoliavit opaco,
  Unde data eſt ægræ fiſcina frondis ovi:
Da veniam culpæ: nec, dum degrandinat, obſit
  Agreſti fano ſuppoſuiſſe pecus.
Nec noceat turbaſſe lacus. ignoſcite, Nymphæ;
  Lota quod obſcuras ungula fecit aquas.
Tu, Dea, pro nobis Fontes fontanaque placa
  Numina; tu ſparſos per nemus omne Deos.
Nec Dryadas, nec nos videamus labra Dianæ;
  Nec Faunum, medio cum premit arva die.
Pelle procul morbos. valeant hominesque gregeſque;
  Et valeant vigiles provida turba canes.
Neve minus multos redigam, quam mane fuerunt;
  Neve gemam referens vellera rapta lupo.
Abſit iniqua fames. herbæ, frondeſque ſuperſint:
  Quæque lavent artus, quæque bibantur, aquæ.
Ubera plena premam. referat mihi caſeus æra:
  Dentque viam liquido vimina rara ſero.
Sitque ſalax aries; conceptaque ſemina conjux
  Reddat; & in ſtabulo multa ſit agna meo.
Lanaque proveniat nullas læſura puellas,
  Mollis, & ad teneras quamlibet apta manus.
Quæ precor, eveniant: & nos faciamus ad annum
  Paſtorum dominæ grandia liba Pali.
His Dea placanda eſt: hæc tu converſus ad ortus
  Dic ter, & in vivo prolue rore manus.
Tum licet, appoſita veluti cratere camella,
  Lac niveum potes, purpureamque ſapam.
Moxque per ardentes ſtipulæ crepitantis acervos
  Trajicias celeri ſtrenua membra pede.
Expoſitus mos eſt. moris mihi reſtat origo.
  Turba facit dubium; cœptaque noſtra tenet.
Omnia purgat edax ignis, vitiumque metallis
  Excoquit. idcirco cum duce purgat oves.
An, quia cunctarum contraria ſemina rerum
  Sunt duo, diſcordes ignis & unda Dei;
Junxerunt elementa patres: aptumque putarunt
  Ignibus & ſparſa tangere corpus aqua?
An, quod in his vitæ cauſſa eſt; hæc perdidit exul:
  His nova fit conjux: hæc duo magna putant?
Vix equidem credo; ſunt qui Phaethonta referri
  Credant, & nimias Deucalionis aquas.

Pars quoque, cum ſaxis paſtores ſaxa terebant,
  Scintillam ſubito proſiluiſſe ferunt.
Prima quidem periit: ſtipulis excepta ſecunda eſt.
  Hoc argumenti flamma Palilis habet.
An magis hunc morem pietas Æneia fecit,
  Innocuum victo cui dedit ignis iter?
Num tamen eſt vero propius; cum condita Roma eſt,
  Transferri juſſos in nova tecta Lares?
Mutanteſque domum tectis agreſtibus ignem,
  Et ceſſaturæ ſuppoſuiſſe caſæ?
Per flammas ſaluiſſe pecus, ſaluiſſe colonos?
  Quod fit natali nunc quoque, Roma, tuo.
Ipſe locus cauſſas vati facit. Urbis origo
  Venit. ades feſtis, magne Quirine, tuis.
Jam luerat pœnas frater Numitoris, & omne
  Paſtorum gemino ſub duce vulgus erat.
Contrahere agreſtes, & mœnia ponere utrique
  Convenit. ambigitur mœnia ponat uter.
Nil opus eſt, dixit, certamine, Romulus, ullo.
  Magna fides avium eſt: experiamur aves.
Res placet. alter init nemoroſi ſaxa Palati:
  Alter Aventinum mane cacumen adit.
Sex Remus, hic volucres bis ſex videt ordine. pacto
  Statur & arbitrium Romulus urbis habet.
Apta dies legitur, qua mœnia ſignet aratro.
  Sacra Palis ſuberant: inde movetur opus.
Foſſa fit ad ſolidum: fruges jaciuntur in ima,
  Et de vicino terra petita ſolo.
Foſſa repletur humo, plenæque imponitur ara;
  Et novus accenſo fungitur igne focus.
Inde premens ſtivam deſignat mœnia ſulco:
  Alba jugum niveo cum bove vacca tulit.
Vox fuit hæc Regis, Condenti Jupiter urbem,
  Et genitor Mavors, Veſtaque mater ades:
Quoſque pium eſt adhibere Deos, advertite cuncti:
  Auſpicibus vobis hoc mihi ſurgat opus.
Longa ſit huic ætas, dominæque potentia terræ:
  Sitque ſub hac oriens occiduuſque dies.
Ille precabatur. tonitru dedit omina lævo
  Jupiter: & lævo fulmina miſſa polo.
Augurio læti jaciunt fundamina cives;
  Et novus exiguo tempore murus erat.
Hoc Celer urget opus, quem Romulus ipſe vocarat;
  Sintque, Celer, curæ, dixerat, iſta tuæ.
Neve quis aut muros, aut verſam vomere terram
  Tranſeat, audentem talia dede neci.
Quod Remus ignorans, humiles contemnere muros
  Cœpit: &, His populus, dicere, tutus erit?
Nec mora, tranſiluit. rutro Celer occupat auſum.
  Ille premit duram ſanguinolentus humum.
Hæc ubi Rex didicit; lacrimas introrſus obortas
  Devorat, & clauſum pectore vulnus habet.
Flere palam non vult, exemplaque fortia ſervat:
  Sicque meos muros tranſeat hoſtis, ait.
Dat tamen exſequias: nec jam ſuſpendere fletum
  Suſtinet; & pietas diſſimulata patet.
Oſculaque applicuit poſito ſuprema feretro:
  Atque ait; Invito frater adempte, vale.
Arſuroſque artus unxit: fecere, quod ille,
  Fauſtulus, & mœſtas Acca ſoluta comas.
Tum juvenem nondum facti flevere Quirites.
  Ultima plorato ſubdita flamma rogo.
Urbs oritur (quis tunc hoc ulli credere poſſet?)
  Victorem terris impoſitura pedem.
Cuncta regas: & ſis magno ſub Cæſare ſemper:
  Sæpe etiam plures nominis hujus habe,
Et quoties ſteteris domito ſublimis in orbe;
  Omnia ſint humeris inferiora tuis.

Dicta Pales nobis. idem Vinalia dicam.
  Una tamen media eſt inter utramque dies.
Numina vulgares Veneris celebrate puellæ.
  Multa profeſſarum quæſtibus apta Venus.
Poſcite thure dato formam, populique favorem:
  Poſcite blanditias, dignaque verba joco.
Cumque ſua dominæ date grata ſiſymbria myrto,
  Textaque compoſita juncea vincla roſa.
Templa frequentari Collinæ proxima portæ
  Nunc decet: a Siculo nomina colle tenent.
Utque Syracuſas Arethuſidas abſtulit armis
  Claudius, & bello te quoque cepit, Eryx;
Carmine vivacis Venus eſt translata Sibyllæ;
  Inque ſuæ ſtirpis maluit urbe coli.
Cur igitur Veneris feſtum Vinalia dicant,
  Quæritis; & quare ſit Jovis iſta dies?
Turnus, an Æneas Latiæ gener eſſet Amatæ;
  Bellum erat. Hetruſcas Turnus adoptat opes.
Clarus erat, ſumtiſque ferox Mezentius armis:
  Et vel equo magnus, vel pede major erat.
Quem Rutuli Turnuſque ſuis adſciſcere tentant
  Partibus. hæc contra dux ita Tuſcus ait:
Stat mihi non parvo virtus mea. vulnera teſtes;
  Armaque, quæ ſparſi ſanguine ſæpe meo.
Qui petis auxilium; non grandia divide mecum
  Præmia, de lacubus proxima muſta tuis.
Nulla mora eſt operæ, veſtrum dare; vincere noſtrum eſt.
  Quam velit Æneas iſta negata mihi!
Annuerant Rutuli. Mezentius induit arma:
  Induit Æneas; alloquiturque Jovem.
Hoſtica Tyrrheno vota eſt vindemia Regi,
  Jupiter: e Latio palmite muſta feras.
Vota valent meliora: cadit Mezentius ingens,
  Atque indignanti pectore plangit humum.
Venerat Autumnus calcatis ſordidus uvis:
  Redduntur merito debita vina Jovi.
Dicta dies hinc eſt Vinalia, Jupiter illam
  Vindicat, & feſtis gaudet ineſſe ſuis.

Sex ubi, quæ reſtant, luces Aprilis habebit;
  In medio curſu tempora veris erunt.
Et fruſtra pecudem quæres Athamantidos Helles:
  Signaque dant imbres: exoriturque Canis.
Hac mihi Nomento Romam cum luce redirem,
  Obſtitit in media candida pompa via.
Flamen in antiquæ lucum Robiginis ibat,
  Exta canis flammis, exta daturus ovis.
Protinus acceſſi; ritus ne neſcius eſſem.
  Edidit hæc Flamen verba, Quirine, tuus:
Aſpera Robigo, parcas Cerealibus herbis:
  Et tremat in ſumma læve cacumen humo.
Tu ſata ſideribus cæli nutrita ſecundis
  Creſcere, dum fiant falcibus apta, ſinas.
Vis tua non levis eſt. quæ tu frumenta notaſti;
  Mœſtus in amiſſis illa colonus habet.
Nec venti tantum Cereri nocuere, nec imbres;
  Nec ſic marmoreo pallet aduſta gelu:
Quantum, ſi culmos Titan incalfacit udos.
  Tum locus eſt iræ, Diva timenda, tuæ.
Parce, precor, ſcabraſque manus a meſſibus aufer;
  Neve noce cultis: poſſe nocere ſat eſt.
Nec teneras ſegetes, ſed durum amplectere ferrum:
  Quodque poteſt alios perdere, perde prior.
Utilius gladios & tela nocentia carpes.
  Nil opus eſt illis: otia mundus agit.

Sarcula nunc, duruſque bidens, & vomer aduncus,
Ruris opes niteant: inquinet arma ſitus.
Conatuſque aliquis vagina ducere ferrum;
Adſtrictum longa ſentiat eſſe mora.
At tu ne viola Cererem: ſemperque colonus
Abſenti poſſit ſolvere vota tibi.
Dixerat. a dextra villis mantele ſolutis
Cumque meri patera thuris acerra fuit.
Thura focis vinumque dedit, fibraſque bidentis,
Turpiaque obſcœnæ (vidimus) exta canis.
Tum mihi, Cur detur ſacris nova victima, quæris?
Quæſieram: Cauſſam percipe, Flamen ait:
Eſt Canis (Icarium dicunt) quo ſidere moto
Toſta ſitit tellus, præcipiturque ſeges.
Pro cane ſidereo canis hic imponitur aræ:
Et, quare pereat, nil niſi nomen habet.
CUm Phrygis Aſſaraci Tithonia fratre relicto
Suſtulit immenſo ter jubar orbe ſuum;
Mille venit variis florum Dea nexa coronis:
Scena joci morem liberioris habet.
Exit & in Majas ſacrum Florale Kalendas.
Tunc repetam: nunc me grandius urget opus.
Aufert, Veſta, diem: cognato, Veſta, recepta eſt
Limine. ſic juſti conſtituere patres.
Phœbus habet partem; Veſtæ pars altera ceſſit:
Quod ſupereſt illis, tertius ipſe tenet.
State Palatinæ laurus, prætextaque quercu
Stet domus. æternos tres habet una Deos.

F A S T O R U M

L I B E R V.

QUæritis, unde putem Maio data nomina menſi?
Non ſatis eſt liquido cognita cauſſa mihi.
Ut ſtat, & incertus qua ſit ſibi neſcit eundum,
Cum videt ex omni parte viator iter:
Sic, quia poſſe datur diverſas reddere cauſſas,
Qua ferar ignoro; copiaque ipſa nocet.
Dicite, quæ fontes Aganippidos Hippocrenes
Grata Meduſæi ſigna tenetis equi.
Diſſenſere deæ. quarum Polyhymnia cœpit
Prima. ſilent aliæ; dictaque mente notant.
Poſt chaos, ut primum data ſunt tria corpora mundo,
Inque novas ſpecies omne receſſit opus;
Pondere terra ſuo ſubſedit, & æquora traxit:
At cælum levitas in loca ſumma tulit.
Sol quoque cum ſtellis nulla gravitate retentus,
Et vos Lunares exſiluiſtis equi.
Sed neque terra diu cælo, nec cetera Phœbo
Sidera cedebant: par erat omnis honos.
Sæpe aliquis ſolio, quod tu, Saturne, tenebas,
Auſus de media plebe ſedere Deus.
Et latus Oceano quiſquam Deus advena junxit:
Tethys & extremo ſæpe recepta loco eſt.
Donec Honor, placidoque decens Reverentia vultu
Corpora legitimis impoſuere toris.
Hinc ſata Majeſtas; hos eſt Dea cenſa parentes:
Quaque die partu eſt edita, magna fuit.
Nec mora: conſedit medio ſublimis Olympo,
Aurea, purpureo conſpicienda ſinu.
Conſedere ſimul Pudor & Metus. omne videres
Numen ad hanc cultus compoſuiſſe ſuos.
Protinus intravit mentes ſuſpectus honorum.
Fit pretium dignis; nec ſibi quiſque placet.
Hic ſtatus in cælo multos permanſit in annos,
Dum ſenior fatis excidit arce Deus.
Terra feros partus immania monſtra Gigantas
Edidit, auſuros in Jovis ire domum.
Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues:
Atque ait, in magnos arma movete Deos.
Exſtruere hi montes ad ſidera ſumma parabant,
Et magnum bello ſollicitare Jovem.
Fulmina de cæli jaculatus Jupiter arce
Vertit in auctores pondera vaſta ſuos.
His bene Majeſtas armis defenſa deorum
Reſtat: & ex illo tempore firma manet.
Aſſidet illa Jovi: Jovis eſt fidiſſima cuſtos.
Et præſtat ſine vi ſceptra tremenda Jovi.
Venit & in terras: coluerunt Romulus illam
Et Numa: mox alii, tempore quiſque ſuo.
Illa patres in honore pio matreſque tuetur:
Illa comes pueris virginibuſque venit.
Illa datos faſces commendat, eburque curule.
Illa coronatis alta triumphat equis.
Finierat voces Polyhymnia. dicta probarunt
Clioque, & curvæ ſcita Thalia lyræ.
Excipit Uranie: fecere ſilentia cunctæ;
Et vox audiri nulla, niſi illa poteſt.
Magna fuit quondam capitis reverentia cani,
Inque ſuo pretio ruga ſenilis erat.
Martis opus juvenes animoſaque bella gerebant:
Et pro Dis aderant in ſtatione ſuis.
Viribus illa minor, nec habendis utilis armis,
Conſilio patriæ ſæpe ferebat opem.
Nec niſi poſt annos patuit tunc Curia ſeros:
Nomen & ætatis mite Senatus erat.
Jura dabat populo ſenior: finitaque certis
Legibus eſt ætas, unde petatur honos.
Et medius juvenum, non indignantibus ipſis,
Ibat: & interior, ſi comes unus erat.
Verba quis auderet coram ſene digna rubore
Dicere? cenſuram longa ſenecta dabat.
Romulus hoc vidit: ſelectaque pectora Patres
Dixit. ad hos Urbis ſumma relata novæ.
Hinc ſua majores poſuiſſe vocabula Majo
Tangor, & ætati conſuluiſſe ſuæ.
Et Numitor dixiſſe poteſt, Da, Romule, menſem
Hunc ſenibus; nec avum ſuſtinuiſſe nepos.
Nec leve præpoſiti pignus ſucceſſor honoris
Junius a juvenum nomine dictus habet.
Tum ſic, neglectos hedera redimita capillos,
Prima ſui cœpit Calliopea chori:
Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn,
Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.
Hinc ſata Pleione cum cælifero Atlante
Jungitur, ut fama eſt; Pleiadaſque parit.
Quarum Maja ſuas forma ſuperaſſe ſorores
Traditur, & ſummo concubuiſſe Jovi.
Hæc enixa jugo cupreſſiferæ Cyllenes
Ætherium volucri qui pede carpit iter.
Arcades hunc, Ladonque rapax, & Mænalos ingens
Rite colunt, Luna credita terra prior.
Exul ab Arcadiis Latios Evander in agros
Venerat: impoſitos attuleratque Deos.
Hic, ubi nunc Roma eſt orbis caput, arbor & herbæ,
Et paucæ pecudes, & caſa rara fuit.
Quo poſtquam ventum; Conſiſtite, præſcia mater,
Nam locus imperii rus erit iſtud, ait.
Et matri & vati paret Nonacrius heros;
Inque peregrina conſtitit hoſpes humo.

Sacraque multa quidem, ſed Fauni prima bicornis
Has decuit gentes, alipediſque Dei.
Semicaper, coleris cinctutis, Faune, Lupercis;
Cum luſtrant celebres vellera ſecta vias.
At tu materno donaſti nomine menſem,
Inventor curvæ, furibus apte, fidis.
Nec pietas hæc prima tua eſt: ſeptena putaris
Pleiadum numerum fila dediſſe lyræ.
Hæc quoque deſierat; laudataque voce ſororum eſt.
Quid faciam? turbæ pars habet omnis idem.
Gratia Pieridum nobis æqualiter adſit;
Nullaque laudetur pluſve minuſve mihi.
AB Jove ſurgat opus. prima mihi nocte videnda
Stella eſt in cunas officioſa Jovis.
Naſcitur Oleniæ ſignum pluviale Capellæ:
Illa dati cælum præmia lactis habet.
Nais Amalthea Cretæa nobilis Ida
Dicitur in ſilvis occuluiſſe Jovem.
Huic fuit hædorum mater formoſa duorum
Inter Dictæos conſpicienda greges;
Cornibus aeriis, atque in ſua terga recurvis:
Ubere, quod nutrix poſſet habere Jovis.
Lac dabat illa Deo. ſed fregit in arbore cornu:
Truncaque dimidia parte decoris erat.
Suſtulit hoc Nymphe; cinctumque recentibus herbis,
Et plenum pomis ad Jovis ora tulit.
Ille, ubi res cæli tenuit, ſolioque paterno
Sedit, & invicto nil Jove majus erat,
Sidera nutricem, nutricis fertile cornu
Fecit; quod dominæ nunc quoque nomen habet.
Præſtitibus Maiæ Laribus videre Kalendæ
Aram conſtitui, ſignaque parva Deum.
Voverat illa quidem Curius: ſed multa vetuſtas
Deſtruit, & ſaxo longa ſenecta nocet.
Cauſſa tamen poſiti fuerat cognominis illis,
Quod præſtant oculis omnia tuta ſuis.
Stant quoque pro nobis, & præſunt mœnibus Urbis;
Et ſunt præſentes, auxiliumque ferunt.
At canis ante pedes ſaxo fabricatus eodem
Stabat. quæ ſtandi cum Lare cauſſa fuit?
Servat uterque domum domino quoque fidus uterque.
Compita grata Deo: compita grata cani.
Exagitant & Lar & turba Diania fures:
Pervigilantque Lares; pervigilantque canes.
Bina gemellorum quærebam ſigna Deorum
Viribus annoſæ facta caduca moræ:
Mille Lares Geniumque Ducis, qui tradidit illos,
Urbs habet; & vici numina trina colunt.
Quo feror? Auguſtus menſis mihi carminis hujus
Jus dabit. interea Diva canenda Bona eſt.
Eſt moles nativa: loco res nomina fecit.
Appellant ſaxum: pars bona montis ea eſt.
Huic Remus inſtiterat fruſtra, quo tempore fratri
Prima Palatinæ ſigna dediſtis aves.
Templa Patres illic oculos exoſa viriles
Leniter acclivi conſtituere jugo.
Dedicat hæc veteris Clauſorum nominis hæres
Virgineo nullum corpore paſſa virum.
Livia reſtituit; ne non imitata maritum
Eſſet, & ex omni parte ſecuta virum.
POſtera cum roſeam pulſis Hyperionis aſtris
In matutinis lampada tollit equis;
Frigidus Argeſtes ſummas mulcebit ariſtas,
Candidaque a Calabris vela dabuntur aquis.
At ſimul inducunt obſcura crepuſcula noctem;
Pars Hyadum toto de grege nulla latet.

Ora micant Tauri ſeptem radiantia flammis,
Navita quas Hyadas Grajus ab imbre vocat.
Pars Bacchum nutriſſe putant: pars credidit eſſe
Tethyos has neptes, Oceanique ſenis.
Nondum ſtabat Atlas humeros oneratus Olympo;
Cum ſatus eſt forma conſpiciendus Hyas.
Hunc ſtirps Oceani maturis niſibus Æthra
Edidit, & Nymphas: ſed prior ortus Hyas.
Dum nova lanugo; pavidos formidine cervos
Terret: & eſt illi præda benigna lepus.
At poſtquam virtus annis adolevit; in apros
Audet, & hirſutas cominus ire leas.
Dumque petit latebras fœtæ catuloſque leænæ;
Ipſe fuit Libycæ præda cruenta feræ.
Mater Hyan, & Hyan mœſtæ flevere ſorores;
Cervicemque polo ſuppoſiturus Atlas.
Victus uterque parens tamen eſt pietate ſororum.
Illa dedit cælum: nomina fecit Hyas.
Mater, ades, florum, ludis celebranda jocoſis:
Diſtuleram partes menſe priore tuas.
Incipis Aprili: tranſis in tempora Maji;
Alter te fugiens, cum venit alter, habet.
Cum tua ſint, cedantque tibi confinia menſum;
Convenit in laudes ille vel iſte tuas.
Circus in hunc exit, clamataque palma Theatris:
Hoc quoque cum Circi munere carmen eat.
Ipſa doce quæ ſis. hominum ſententia fallax.
Optima tu proprii nominis auctor eris.
Sic ego, ſic noſtris reſpondit Diva rogatis:
Dum loquitur, vernas efflat ab ore roſas.
Chloris eram, quæ Flora vocor. corrupta Latino
Nominis eſt noſtri littera Græca ſono.
Chloris eram Nymphe campi felicis, ubi audis
Rem fortunatis ante fuiſſe viris.
Quæ fuerit mihi forma, grave eſt narrare modeſtæ;
Sed generum matri repperit illa Deum.
Ver erat; errabam. Zephyrus conſpexit; abibam.
Inſequitur; fugio. fortior ille fuit.
Et dederat fratri Boreas jus omne rapinæ,
Auſus Erechthea præmia ferre domo.
Vim tamen emendat dando mihi nomina nuptæ:
Inque meo non eſt ulla querela toro.
Vere fruor ſemper: veri nitidiſſimus annus.
Arbor habet frondes, pabula ſemper humus.
Eſt mihi fœcundus dotalibus hortus in agris.
Aura fovet; liquidæ fonte rigatur aquæ.
Hunc meus implevit generoſo flore maritus:
Atque ait, Arbitrium tu, Dea, floris habe.
Sæpe ego digeſtos volui numerare colores;
Nec potui. numero copia major erat.
Roſcida cum primum foliis excuſſa pruina eſt,
Et variæ radiis intepuere comæ;
Conveniunt pictis incinctæ veſtibus Horæ,
Inque leves calathos munera noſtra legunt.
Protinus arripiunt Charites; nectuntque coronas,
Sertaque cæleſtes implicitura comas.
Prima per immenſas ſparſi nova ſemina gentes.
Unius tellus ante coloris erat.
Prima Therapnæo feci de ſanguine florem:
Et manet in folio ſcripta querela ſuo.
Tu quoque nomen habes cultos, Narciſſe, per hortos:
Infelix, quod non alter & alter eras!
Quid Crocon, aut Attyn referam, Cinyraque creatum;
De quorum per me vulnere ſurgit honor?
Mars quoque, ſi neſcis, per noſtras editus artes.
Jupiter hoc ut adhuc neſciat, uſque precor.

Sancta Jovem Juno, natâ ſine matre Minerva,
Officio doluit non eguiſſe ſuo.
Ibat, ut Oceano quereretur facta mariti:
Reſtitit ad noſtras feſſa labore fores.
Quam ſimul aſpexi; Quid te, Saturnia, dixi,
Attulit? exponit, quem petat, illa locum.
Addidit & cauſſam. verbis ſolabar amicis.
Non, inquit, verbis cura levanda mea eſt.
Si pater eſt factus neglecto conjugis uſu
Jupiter, & ſolus nomen utrumque tenet;
Cur ego deſperem fieri ſine conjuge mater:
Et parere intacto, dummodo caſta, viro?
Omnia tentabo latis medicamina terris;
Et freta, Tartareos excutiamque ſinus.
Vox erat in curſu: vultum dubitantis habebam.
Neſcio quid, Nymphe, poſſe videris, ait.
Ter volui promittere opem, ter lingua retenta eſt:
Ira Jovis magni cauſſa timoris erat.
Fer, precor, auxilium, dixit; celabitur auctor:
Et Stygiæ numen teſtificatur aquæ.
Quod petis, Oleniis, inquam, mihi miſſus ab arvis
Flos dabit. eſt hortis unicus ille meis.
Qui dabat, Hoc, dixit, ſterilem quoque tange juvencam;
Mater erit. tetigi. nec mora; mater erat.
Protinus hærentem decerpſi pollice florem.
Tangitur; & tacto concipit illa ſinu.
Jamque gravis Thracen, & læva Propontidos intrat:
Fitque potens voti; Marſque creatus erat.
Qui memor accepti per me natalis, Habeto
Tu quoque Romulea, dixit, in Urbe locum.
Forſitan in teneris tantum mea regna coronis
Eſſe putes, tangunt numen & arva meum.
Si bene floruerint ſegetes; erit area dives.
Si bene floruerit vinea; Bacchus erit.
Si bene floruerint oleæ; nitidiſſimus annus.
Pomaque proventum temporis hujus habent.
Flore ſemel læſo pereunt viciæque fabæque:
Et pereunt lentes, advena Nile, tuæ.
Vina quoque in magnis operoſe condita cellis
Florent: & nebulæ dolia ſumma tegunt.
Mella meum munus, volucres ego mella daturas
Ad violam, & cytiſos, & thyma cana voco.
Nos quoque idem facimus: tunc cum juvenilibus annis
Luxuriant animi, corporaque ipſa vigent.
Talia dicentem tacitus mirabar. at illa,
Jus tibi diſcendi, ſiqua requiris, ait.
Dic, Dea, ludorum, reſpondi, quæ ſit origo.
Vix bene deſieram; rettulit illa mihi.
Cetera luxuriæ nondum inſtrumenta vigebant:
Aut pecus, aut latam dives habebat humum.
Hinc etiam locuples, hinc ipſa pecunia dicta eſt.
Sed jam de vetito quiſque parabat opes.
Venerat in morem populi depaſcere ſaltus:
Idque diu licuit, pœnaque nulla fuit.
Vindice ſervabant nullo ſua publica vulgus:
Jamque in privato paſcere inertis erat.
Plebis ad Ædiles delata licentia talis
Publicios: animus defuit ante viris.
Rem populus recipit: mulctam ſubiere nocentes.
Vindicibus laudi publica cura fuit.
Mulcta data eſt ex parte mihi: magnoque favore
Victores Ludos inſtituere novos.
Parte locant clivum, qui tunc erat ardua rupes.
Utile nunc iter eſt; Publiciumque vocant.
Annua credideram ſpectacula facta; negavit:
Addidit & dictis altera verba ſuis.
Nos quoque tangit honos. feſtis gaudemus, & aris:
Turbaque cæleſtes ambitioſa ſumus.
Sæpe Deos aliquis peccando fecit iniquos:
Et pro delictis hoſtia blanda fuit.
Sæpe Jovem vidi, cum jam ſua mittere vellet
Fulmina, thure dato ſuſtinuiſſe manum.
At ſi negligimur; magnis injuria pœnis
Solvitur: & juſtum præterit ira modum.
Reſpice Theſtiaden: flammis abſentibus arſit.
Cauſſa eſt; quod Phœbes ara ſine igne fuit.
Reſpice Tantaliden: eadem Dea vela tenebat.
Virgo eſt; & ſpretos bis tamen ulta focos.
Hippolyte infelix; velles coluiſſe Dionen,
Cum conſternatis diripereris equis.
Longa referre mora eſt collata oblivia damnis.
Me quoque Romani præteriere Patres.
Quid facerem? per quod fierem manifeſta doloris?
Exigerem noſtræ qualia damna notæ?
Excidit officium triſti mihi. nulla tuebar
Rura: nec in pretio fertilis hortus erat.
Lilia deciderant: violas arere videres,
Filaque punicei languida facta croci.
Sæpe mihi Zephyrus, Dotes corrumpere noli
Ipſa tuas, dixit: dos mihi vilis erat.
Florebant oleæ; venti nocuere protervi.
Florebant ſegetes; grandine læſa Ceres.
In ſpe vitis erat: cælum nigreſcit ab Auſtris,
Et ſubita frondes decutiuntur aqua.
Nec volui fieri, nec ſum crudelis in ira:
Cura repellendi ſed mihi nulla fuit.
Convenere Patres: &, ſi bene floreat annus,
Numinibus noſtris annua feſta vovent.
Annuimus voto, Conſul cum Conſule ludos
Poſtumio Lænas perſoluere mihi.
Quærere conabar, quare laſcivia major
His foret in Ludis, liberiorque jocus:
Sed mihi ſuccurrit, numen non eſſe ſeverum;
Aptaque deliciis munera ferre Deam.
Tempora ſutilibus cinguntur tota coronis;
Et latet injecta ſplendida menſa roſa.
Ebrius incinctis philyra conviva capillis
Saltat, & imprudens utitur arte meri.
Ebrius ad durum formoſæ limen amicæ
Cantat, habent unctæ mollia ſerta comæ.
Nulla coronata peraguntur ſeria fronte;
Nec liquidæ vinctis flore bibuntur aquæ:
Donec eras miſtus nullis, Acheloe, racemis;
Gratia ſumendæ non erat ulla roſæ.
Bacchus amat flores: Baccho placuiſſe coronam
Ex Ariadnæo ſidere noſſe potes.
Scena levis decet hanc: non eſt, mihi credite, non eſt
Illa cothurnatas inter habenda Deas.
Turba quidem cur hos celebrent meretricia ludos,
Non ex difficili cauſſa petenda ſubeſt.
Non eſt de tetricis, non eſt de magna profeſſis:
Vult ſua plebejo ſacra patere choro.
Et monet ætatis ſpecie, dum floreat, uti:
Contemni ſpinam, cum cecidere roſæ.
Cur tamen, ut dantur veſtes Cerealibus albæ,
Sic hæc eſt cultu verſicolore decens?
An quia maturis albeſcit meſſis ariſtis;
Et color & ſpecies floribus omnis ineſt?
Annuit; & motis flores cecidere capillis:
Accidere in menſas ut roſa miſſa ſolet.
Lumina reſtabant; quorum me cauſſa latebat,
Cum ſic errores abſtulit illa meos.

Vel

Vel quia purpureis collucent floribus agri;
  Lumina ſunt noſtros viſa decere dies:
Vel quia nec flos eſt hebeti, nec flamma, colore;
  Atque oculos in ſe ſplendor uterque trahit;
Vel quia deliciis nocturna licentia noſtris
  Convenit. a vero tertia cauſſa venit.
Eſt breve præterea, de quo mihi quærere reſtat,
  Si liceat, dixi. (dixit & illa, Licet)
Cur tibi pro Libycis claudantur rete leænis
  Imbelles capreæ, ſollicituſque lepus.
Non ſibi, reſpondit, ſilvas ceſſiſſe; ſed hortos,
  Arvaque pugnaci non adeunda feræ.
Omnia finierat: tenues ſeceſſit in auras.
  Manſit odor. poſſes ſcire fuiſſe Deam.
Floreat ut toto carmen Naſonis in ævo;
  Sparge, precor, donis pectora noſtra tuis.

NOcte minus quarta promet ſua ſidera Chiron
  Semivir, & flavi corpore miſtus equi.
Pelion Hæmoniæ mons eſt obverſus in Auſtros:
  Summa virent pinu: cetera quercus habet.
Phillyrides tenuit. ſaxo ſtant antra vetuſto,
  Quæ juſtum memorant incoluiſſe ſenem.
Ille manus olim miſſuras Hectora leto
  Creditur in lyricis detinuiſſe modis.
Venerat Alcides exacta parte laborum;
  Juſſaque reſtabant ultima pene viro.
Stare ſimul caſu Trojæ duo fata videres:
  Hinc puer Æacides, hinc Jove natus erat.
Excipit hoſpitio juvenem Philyreius heros:
  Et cauſam adventus hic rogat, ille docet.
Perſpicit interea clavam ſpoliumque leonis:
  Virque, ait, his armis, armaque digna viro.
Nec ſe, quin horrens auderent tangere ſetis
  Vellus, Achilleæ continuere manus.
Dumque ſenex tractat ſqualentia tela venenis;
  Excidit, & lævo fixa ſagitta pede eſt.
Ingemuit Chiron, traxitque e corpore ferrum:
  Adgemit Alcides, Hæmoniuſque puer.
Ipſe tamen lectas Pagaſæis collibus herbas
  Temperat, & varia vulnera mulcet ope.
Virus edax ſuperabat opem: penituſque recepta
  Oſſibus, & toto corpore peſtis erat.
Sanguine Centauri Lernææ ſanguis Echidnæ
  Miſtus ad auxilium tempora nulla dabant.
Stabat, ut ante patrem, lacrymis perfuſus Achilles:
  Sic flendus Peleus, ſi moreretur, erat.
Sæpe manus ægras manibus fingebat amicis:
  (Morum, quos fecit, præmia doctor habet.)
Oſcula ſæpe dedit. dixit quoque ſæpe jacenti;
  Vive, precor; nec me, care, relinque, pater.
Nona dies aderat; cum tu, juſtiſſime Chiron,
  Bis ſeptem ſtellis corpora cinctus eras.

HUnc lyra curva ſequi cuperet; ſed idonea nondum
  Eſt via. nox aptum tertia tempus erit.

SCorpios in cælo, cum cras luceſcere Nonas
  Dicimus, a media parte notandus erit.

HInc ubi protulerit formoſa ter Heſperus ora,
  Ter dederint Phœbo ſidera victa locum;
Ritus erit veteris nocturna Lemuria ſacri:
  Inferias tacitis Manibus illa dabunt.
Annus erat brevior; nec adhuc pia Februa norant:
  Nec tu dux menſium, Jane biformis, eras.
Jam tamen extincto cineri ſua dona ferebant;
  Compoſitique nepos buſta piabat avi.
Menſis erat Majus majorum nomine dictus,
  Qui partem priſci nunc quoque moris habet.
Nox ubi jam media eſt, ſomnoque ſilentia præbet;
  Et canis, & variæ conticuiſtis aves;
Ille memor veteris ritus, timiduſque Deorum,
  Surgit: habent gemini vincula nulla pedes.
Signaque dat digitis medio cum pollice junctis;
  Occurrat tacito ne levis umbra ſibi.
Terque manus puras fontana proluit unda;
  Vertitur, & nigras accipit ore fabas.
Averſuſque jacit: ſed dum jacit, Hæc ego mitto;
  His, inquit, redimo meque meoſque fabis.
Hoc novies dicit, nec reſpicit. umbra putatur
  Colligere, & nullo terga vidente ſequi.
Rurſus aqua tangit, Temeſæaque concrepat æra;
  Et rogat ut tectis exeat umbra ſuis.
Cum dixit novies, Manes exite paterni,
  Reſpicit, & pure ſacra peracta putat.
Dicta ſit unde dies, quæ nominis exſtet origo,
  Me fugit. ex aliquo eſt invenienda Deo.
Pleiade nate, mone, virga venerande potenti:
  Sæpe tibi Stygii regia viſa Jovis.
Venit adoratus Caducifer. accipe cauſam
  Nominis. ex ipſo cognita cauſa Deo eſt.
Romulus ut tumulo fraternas condidit umbras,
  Et male veloci juſta ſoluta Remo;
Fauſtulus infelix, & paſſis Acca capillis
  Spargebant lacrimis oſſa peruſta ſuis.
Inde domum redeunt ſub prima crepuſcula mœſti;
  Utque erat, in duro procubuere toro.
Umbra cruenta Remi viſa eſt aſſiſtere lecto,
  Atque hæc exiguo murmure verba loqui:
En ego dimidium veſtri parſque altera voti
  Cernite ſim qualis; qui modo qualis eram!
Qui modo ſi volucres habuiſſem regna jubentes;
  In populo potui maximus eſſe meo:
Nunc elapſa rogi flammis & inanis imago.
  Hæc eſt ex illo forma relicta Remo.
Heu! ubi Mars pater eſt? ſi vos modo vera locuti;
  Uberaque expoſitis ille ferina dedit.
Quem lupa ſervavit, manus hunc temeraria civis
  Perdidit. o quanto mitior illa fuit!
Sæve Celer, crudelem animam per vulnera reddas:
  Utque ego, ſub terras ſanguinolentus eas.
Noluit hoc frater. pietas æqualis in illo eſt.
  Quod potuit, lacrimas in mea fata dedit.
Hunc vos per lacrimas, per veſtra alimenta rogate,
  Ut celebrem feſto ſignet honore diem.
Mandantem amplecti cupiunt, & brachia tendunt.
  Lubrica prenſantes effugit umbra manus.
Ut ſecum fugiens ſomnos abduxit imago;
  Ad regem voces fratris uterque ferunt.
Romulus obſequitur, lucemque Remuria dixit
  Illam, qua poſitis juſta feruntur avis.
Aſpera mutata eſt in lenem tempore longo
  Littera, quæ toto nomine prima fuit.
Mox etiam Lemures animas dixere ſilentum.
  Is verbi ſenſus, vis ea vocis erat.
Fana tamen veteres illis clauſere diebus:
  Ut nunc ferali tempore operta vides.
Nec viduæ tædis eadem, nec virginis apta
  Tempora. quæ nupſit, non diuturna fuit.
Hac quoque de cauſa (ſi te proverbia tangunt)
  Menſe malas Majo nubere vulgus ait.
Sed tamen hæc tria ſunt ſub eodem tempore feſta
  Inter ſe nullo continuata die.
Quorum ſi mediis Bœotum Oriona quæres;
  Falſus eris. ſigni cauſa canenda mihi.

Jupi-

Jupiter, & lato qui regnat in æquore frater,
  Carpebant ſocias, Mercuriuſque, vias.
Tempus erat, quo verſa jugo referuntur aratra;
  Et pronum ſaturæ lac bibit agnus ovis.
Forte ſenex Hyrieus anguſti cultor agelli
  Hos videt, exiguam ſtabat ut ante caſam.
Atque ita, Longa via eſt, nec tempora longa ſuperſunt,
  Dixit; & hoſpitibus janua noſtra patet.
Addidit & vultum verbis; iterumque rogavit,
  Parent promiſſis; diſſimulantque Deos.
Tecta ſenis ſubeunt nigro deformia fumo:
  Ignis in heſterno ſtipite parvus erat.
Ipſe genu poſito flammas exſuſcitat aura,
  Et promit quaſſas comminuitque faces.
Stant calices. minor inde fabas, olus alter habebant:
  Et fumant teſtu preſſus uterque ſuo.
Dumque mora eſt, tremula dat vina rubentia dextra.
  Accipit æquoreus pocula prima Deus.
Quæ ſimul exhauſit; Da nunc bibat ordine, dixit,
  Jupiter. audito palluit ille Jove.
Ut rediit animus; cultorem pauperis agri
  Immolat, & magno torret in igne bovem,
Quæque puer quondam primis diffuderat annis,
  Prodit fumoſo condita vina cado.
Nec mora: flumineam lino celantibus ulvam,
  Sic quoque non altis, diſcubuere toris.
Nunc dape, nunc poſito menſæ nituere Lyæo.
  Terra rubens crater, pocula fagus erant.
Verba fuere Jovis; Si quid fert impetus, opta:
  Omne feres. placidi verba fuere ſenis:
Cara fuit conjux primæ mihi cura juventæ
  Cognita. nunc ubi ſit quæritis? urna tegit.
Huic ego juratus, vobis in verba vocatis,
  Conjugio dixi ſola fruere meo.
Et dixi, & ſervo. ſed enim diverſa voluntas
  Eſt mihi: nec conjux & pater eſſe volo.
Annuerant omnes: omnes ad terga juvenci
  Conſtiterant. pudor eſt ulteriora loqui.
Tum ſuperinjecta texere madentia terra.
  Jamque decem menſes; & puer ortus erat.
Hunc Hyrieus, quia ſic genitus, vocat Uriona,
  Perdidit antiquum littera prima ſonum.
Creverat immenſum: comitem ſibi Delia ſumſit.
  Ille Deæ cuſtos, ille ſatelles erat.
Verba movent iras non circumſpecta Deorum.
  Quam nequeam, dixit, vincere, nulla fera eſt,
Scorpion immiſit Tellus. fuit impetus illi
  Curva gemelliparæ ſpicula ferre Deæ.
Obſtitit Orion. Latona nitentibus aſtris
  Addidit: &, Meriti præmia, dixit, habe.
SEd quid & Orion, & cetera ſidera mundo
  Cedere feſtinant, noxque coarctat iter?
Quid ſolito citius liquido jubar æquore tollit
  Candida Lucifero præveniente dies?
Fallor? an arma ſonant? non fallimur: arma ſonabant,
  Mars venit; & veniens bellica ſigna dedit.
Ultor ad ipſe ſuos cælo deſcendit honores,
  Templaque in Auguſto conſpicienda Foro.
Et Deus eſt ingens, & opus. debebat in Urbe
  Non aliter nati Mars habitare ſui.
Digna Giganteis hæc ſunt delubra tropæis:
  Hinc fera Gradivum bella movere decet;
Seu quis ab Eoo nos impius orbe laceſſet:
  Seu quis ab Occiduo Sole domandus erit,
Proſpicit armipotens operis faſtigia ſummi:
  Et probat invictos ſumma tenere Deos.

Proſpicit in foribus diverſæ tela figuræ,
  Armaque terrarum milite victa ſuo.
Hinc videt Ænean oneratum pondere ſacro;
  Et tot Iuleæ nobilitatis avos.
Hinc videt Iliaden humeris ducis arma ferentem,
  Claraque diſpoſitis acta ſubeſſe viris.
Spectat & Auguſto prætextum nomine templum,
  Et viſum lecto Cæſare majus opus.
Voverat hoc juvenis tunc cum pia ſuſtulit arma.
  A tantis Princeps incipiendus erat.
Ille manus tendens, hinc ſtanti milite juſto,
  Hinc conjuratis, talia dicta dedit:
Si mihi bellandi pater eſt, Veſtæque ſacerdos
  Auctor; & ulciſci numen utrumque paro:
Mars, ades; & ſatia ſcelerato ſanguine ferrum:
  Stetque favor cauſſa pro meliore tuus.
Templa feres, & me victore vocaberis Ultor.
  Voverat; & fuſo lætus ab hoſte redit.
Nec ſatis eſt meruiſſe ſemel cognomina Marti:
  Perſequitur Partha ſigna retenta manu.
Gens fuit & campis, & equis, & tuta ſagittis;
  Et circumfuſis invia fluminibus.
Addiderant animos Craſſorum funera genti;
  Cum periit miles, ſignaque, duxque ſimul.
Signa decus belli Parthus Romana tenebat;
  Romanæque aquilæ ſignifer hoſtis erat.
Iſque pudor manſiſſet adhuc, niſi fortibus armis
  Cæſaris Auſoniæ protegerentur opes.
Ille notas veteres, & longi dedecus ævi
  Suſtulit. agnorunt ſigna recepta ſuos.
Quid tibi nunc ſolitæ mitti poſt terga ſagittæ;
  Quid loca, quid rapidi profuit uſus equi?
Parthe, refers aquilas: victos quoque porrigis arcus:
  Pignora jam noſtri nulla pudoris habes.
Rite Deo templumque datum nomenque bis ulto:
  Et meritus votis debita ſolvit honos.
Solemni Ludos Circo celebrate, Quirites:
  Non viſa eſt fortem ſcena decere Deum.
PLiadas adſpicies omnes, totumque ſororum
  Agmen; ubi ante Idus nox erit una ſuper.
Tum mihi non dubiis auctoribus incipit æſtas;
  Et tepidi finem tempora veris habent.
IDibus ora prior ſtellantia tollere Taurum
  Indicat: huic ſigno fabula nota ſubeſt.
Præbuit ut taurus Tyriæ ſua terga puellæ
  Jupiter, & falſa cornua fronte tulit;
Illa jubam dextra, læva retinebat amictus;
  Et timor ipſe novi cauſſa decoris erat.
Aura ſinus implet: flavos movet aura capillos.
  Sidoni, ſic fueras accipienda Jovi.
Sæpe puellares ſubduxit ab æquore plantas;
  Et metuit tactus aſſilientis aquæ:
Sæpe Deus prudens tergum demittit in undas;
  Hæreat ut collo fortius illa ſuo.
Littoribus tactis ſtabat ſine cornibus ullis
  Jupiter: inque Deum de bove verſus erat.
Taurus init cælum. te, Sidoni, Jupiter implet:
  Parſque tuum terræ tertia nomen habet.
Hoc alii ſignum Phariam dixere juvencam;
  Quæ bos ex homine eſt, ex bove facta Dea.
Tum quoque priſcorum virgo ſimulacra virorum
  Mittere roboreo ſcirpea ponte ſolet,
Corpora poſt decies ſenos qui credidit annos
  Miſſa neci; ſceleris crimine damnat avos.
Fama vetus: tum cum Saturnia terra vocata eſt,
  Talia fatidici dicta fuere Dei:

Falcifero

Falcifero libata ſeni duo corpora, gentes,
Mittite; quæ Tuſcis excipiantur aquis.
Donec in hæc venit Tirynthius arva, quotannis
Triſtia Leucadio ſacra peracta modo.
Illum ſtramineos in aquam miſiſſe Quirites.
Herculis exemplo corpora falſa jaci.
Pars putat, ut ferrent juvenes ſuffragia ſoli,
Pontibus infirmos præcipitaſſe ſenes.
Tybri, doce verum: tua ripa vetuſtior Urbe.
Principium ritus tu bene noſſe potes.
Tybris, arundiferum medio caput extulit alveo;
Raucaque dimovit talibus ora ſonis:
Hæc loca deſertas vidi ſine mœnibus herbas:
Paſcebat ſparſos utraque ripa boves.
Et quem nunc gentes Tyberin noruntque timentque,
Tunc etiam pecori deſpiciendus eram.
Arcadis Evandri nomen tibi ſæpe refertur:
Ille meas remis advena torſit aquas.
Venit & Alcides turba comitatus Achiva.
Albula, ſi memini, tunc mihi nomen erat.
Excipit hoſpitio juvenem Pallantius heros:
Et tandem Caco debita pœna venit.
Victor abit, ſecumque boves Erytheida prædam
Abſtrahit. at comites longius ire negant.
Magnaque pars horum deſertis venerat Argis:
Montibus his ponunt ſpemque Laremque ſuum.
Sæpe tamen patriæ dulci tanguntur amore;
Atque aliquis moriens hoc breve mandat opus:
Mittite me Tyberi: Tyberinis vectus ut undis
Litus ad Inachium pulvis inanis eam.
Diſplicet hæredi mandati cura ſupulchri:
Mortuus Auſonia conditur hoſpes humo.
Scirpea pro domino Tyberi jactatur imago,
Ut repetat Grajas per freta longa domos.
Hactenus: ut vivo ſubiit rorantia ſaxo
Antra, leves curſum ſuſtinuiſtis aquæ.

CLare nepos Atlantis, ades: quem montibus olim
Edidit Arcadiis Pleias una Jovi.
Pacis & armorum Superis imiſque Deorum
Arbiter, alato qui pede carpis iter:
Læte lyræ pulſu, nitida quoque læte palæſtra;
Quo didicit culte lingua favente loqui.
Templa tibi poſuere Patres ſpectantia Circum
Idibus. ex illo eſt hæc tibi feſta dies.
Te, quicumque ſuas profitetur vendere merces,
Thure dato, tribuas ut ſibi lucra, rogat.
Eſt aqua Mercurii portæ vicina Capenæ:
Si juvat expertis credere; numen habet.
Huc venit incinctus tunicas mercator, & urna
Purus ſuffita, quam ferat, haurit aquam.
Uda fit hinc laurus: lauro ſparguntur ab uda
Omnia, quæ dominos ſunt habitura novos.
Spargit & ipſe ſuos lauro rorante capillos:
Et peragit ſolita fallere voce preces.
Ablue præteriti perjuria temporis, inquit,
Ablue præterita perfida verba die.
Sive ego te feci teſtem, falſove citavi
Non audituri numina magna Jovis;
Sive Deus prudens alium Divamve feſelli;
Abſtulerint celeres improba dicta Noti.
Et pateant veniente die perjuria nobis:
Nec curent Superi, ſi qua locutus ero.
Da modo lucra mihi, da facto gaudia lucro:
Et face ut emtori verba dediſſe juvet.
Talia Mercurius poſcentem ridet ab alto;
Se memor Ortygias ſurripuiſſe boves.

AT mihi pande, precor, tanto meliora petenti,
In Geminos ex quo tempore Phœbus eat.
Cum totidem de menſe dies ſupereſſe videbis;
Quot ſunt Herculei facta laboris, ait.
Dic, ego reſpondi, cauſſam mihi ſideris hujus.
Cauſſam facundo prodidit ore Deus.
Abſtulerant raptas Phœben Phœbeſque ſorores
Tyndaridæ fratres, hic eques, ille pugil.
Bella parant, repetuntque ſuas & frater & Idas;
Leucippo fieri pactus uterque gener.
His amor, ut repetant, illis, ut reddere nolint,
Suadet: & ex cauſſa pugnat uterque pari.
Effugere Oebalidæ curſu potuere ſequentes:
Sed viſum celeri vincere turpe fuga.
Liber ab arboribus locus eſt, apta area pugnæ.
Conſtiterant illic: nomen Aphidna loco.
Pectora trajectus Lynceo Caſtor ab enſe
Non exſpectato vulnere preſſit humum.
Ultor adeſt Pollux; & Lyncea perforat haſta,
Qua cervix humeros continuata premit.
Ibat in hunc Idas, vixque eſt Jovis igne repulſus;
Tela tamen dextræ fulmine rapta negant.
Jamque tibi, Pollux, cælum ſublime patebat;
Cum, Mea, dixiſti, percipe verba pater.
Quod mihi das uni, cælum partire duobus:
Dimidium toto munere majus erit.
Dixit, & alterna fratrem ſtatione redemit.
Utile ſollicitæ ſidus uterque rati.
Ad Janum redeat, qui quærit Agonia quid ſint:
Quæ tamen in Faſtis hoc quoque tempus habent.
Nocte ſequente diem canis Erigoneius exit.
Eſt alio ſigni reddita cauſſa loco.

PRoxima Vulcani lux eſt; Tubiluſtria dicunt.
Luſtrantur puræ, quas facit ille, tubæ.

QUattuor inde notis locus eſt; quibus ordine lectis
Vel mos ſacrorum; vel Fuga Regis ineſt.

NEc te prætereo, populi Fortuna potentis
Publica; cui templum luce ſequente datum.
Hanc ubi dives aquis acceperit Amphitrite;
Grata Jovi fulvæ roſtra videbis avis.

AUferat ex oculis veniens Aurora Booten:
Continuaque die ſidus Hyantis erit.

FASTORUM

LIBER VI.

HIC quoque menſis habet dubias in nomine cauſſas:
Quæ placeant, poſitis omnibus, ipſe leges.
Facta canam; ſed erunt qui me finxiſſe loquantur:
Nullaque mortali numina viſa putent.
Eſt Deus in nobis: agitante caleſcimus illo.
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.
Fas mihi præcipue vultus vidiſſe Deorum:
Vel quia ſum vates; vel quia ſacra cano.
Eſt nemus arboribus denſum, ſecretus ab omni
Voce locus; ſi non obſtreperetur aquis.
Hic ego quærebam cœpti quæ menſis origo
Eſſet, & in cura nominis hujus eram.
Ecce Deas vidi: non quas præceptor arandi
Viderat; Aſcræas cum ſequeretur oves.
Nec quas Priamides in aquoſæ vallibus Idæ
Contulit. ex illis ſed tamen una fuit.
Ex illis fuit una, ſui germana mariti.
Hæc erat, agnovi, quæ ſtat in arce Jovis.
Horrueram, tacitoque animum pallore fatebar.
Cum Dea, quos fecit, ſuſtulit ipſa metus:

Namque, ait, O vates Romani conditor anni,
Auſe per exiguos magna referre modos;
Jus tibi feciſti numen cæleſte videndi,
Cum placuit numeris condere feſta tuis.
Ne tamen ignores, vulgique errore traharis;
Junius a noſtro nomine nomen habet.
Eſt aliquid nupſiſſe Jovi, Jovis eſſe ſororem.
Fratre magis, dubito, glorier, anne viro?
Si genus aſpicitur; Saturnum prima parentem
Feci. Saturni ſors ego prima fui.
A patre dicta meo quondam Saturnia Roma eſt:
Hæc illi a cælo proxima terra fuit.
Si torus in pretio eſt; dicor matrona Tonantis:
Junctaque Tarpeio ſunt mea templa Jovi.
An potuit Maio pellex dare nomina menſi?
Hic honor in nobis invidioſus erit?
Cur igitur Regina vocor, Princepſque Dearum?
Aurea cur dextræ ſceptra dedere meæ?
An facient menſem luces, Lucinaque ab illis
Dicar; & a nullo nomina menſe traham?
Tum me pœniteat poſuiſſe fideliter iras
In genus Electræ, Dardaniamque domum.
Cauſſa duplex iræ; rapto Ganymede dolebam:
Forma quoque Idæo judice victa mea eſt.
Pœniteat, quod non foveo Carthaginis arces:
Cum mea ſint illo currus & arma loco.
Pœniteat Spartem, Argoſque, meaſque Mycenas,
Et veterem Latio ſuppoſuiſſe Samon.
Adde ſenem Tatium, Junonicolaſque Faliſcos;
Quos ego Romanis ſuccubuiſſe tuli.
Sed neque pœniteat: nec gens mihi carior ulla eſt.
Hic colar, hic teneam cum Jove templa meo.
Ipſe mihi Mavors, Commendo mœnia, dixit,
Hæc tibi: tu pollens Urbe nepotis eris.
Dicta fides ſequitur. centum celebramur in aris:
Nec levior quovis eſt mihi menſis honor.
Nec tamen hunc nobis tantummodo præſtat honorem
Roma: ſuburbani dant mihi munus idem.
Inſpice, quos habeat nemoralis Aricia Faſtos,
Et populus Laurens, Lanuviumque meum.
Eſt illic menſis Junonius. inſpice Tibur,
Et Prænestinæ mœnia ſacra Deæ:
Junonale leges tempus, nec Romulus illas
Condidit: at noſtri Roma nepotis erat.
Finierat Juno. reſpeximus. Herculis uxor
Stabat; & in vultu ſigna dolentis erant.
Non ego, ſi toto mater me cedere cælo
Juſſerit, invita matre morabor, ait.
Nunc quoque non luctor de nomine temporis hujus.
Blandior; & partes pæne rogantis ago.
Remque mei juris malim tenuiſſe precando;
Et faveas cauſſæ forſitan ipſe meæ.
Aurea poſſedit ſocio Capitolia templo
Mater, & ut debet, cum Jove ſumma tenet.
At decus omne mihi contingit origine menſis.
Unicus eſt, de quo ſollicitamur, honor.
Quid grave, ſi titulum menſis, Romane, dediſtis
Herculis uxori, poſteritaſque memor?
Hæc quoque terra aliquid debet mihi nomine magni
Conjugis. huc captas appulit ille boves.
Hic male defenſus flammis & dote paterna
Cacus Aventinam ſanguine tinxit humum.
Ad propiora vocor. populum digeſſit ab annis
Romulus, in partes diſtribuitque duas.
Hæc dare conſilium, pugnare paratior illa eſt:
Hæc ætas bellum ſuadet, at illa gerit.

Sic ſtatuit, menſeſque nota ſecrevit eadem.
Junius eſt juvenum; qui fuit ante, ſenum.
Dixit: & in litem ſtudio certaminis iſſent;
Atque ira pietas diſſimulata foret.
Venit Apollinea longas Concordia lauro
Nexa comas, placidi numen opuſque Ducis.
Hæc ubi narravit Tatium, fortemque Quirinum,
Binaque cum populis regna coiſſe ſuis;
Et Lare communi ſoceros generoſque receptos;
His nomen junctis Junius, inquit, habet.
Dicta triplex cauſſa eſt. at vos ignoſcite, Divæ:
Res eſt arbitrio non dirimenda meo.
Ite pares a me. perierunt judice formæ
Pergama: plus lædunt, quam juvat una, duæ.

PRima dies tibi, Carna, datur. Dea cardinis hæc eſt.
Numine clauſa aperit, claudit aperta ſuo.
Unde datas habeat vires, obſcurior ævo
Fama: ſed e noſtro carmine certus eris.
Adjacet antiqui Tiberino lucus Helerni:
Pontifices illuc nunc quoque ſacra ferunt.
Inde ſata eſt Nymphe (Granen dixere priores)
Nequidquam multis ſæpe petita procis.
Rura ſequi, jaculiſque feras agitare ſolebat;
Nodoſaſque cava tendere valle plagas.
Non habuit pharetram: Phœbi tamen eſſe ſororem
Credebant. nec erat, Phœbe, pudenda tibi.
Huic aliquis juvenum dixiſſet amantia verba;
Reddebat tales protinus illa ſonos:
Hæc loca lucis habent nimis, & cum luce pudoris.
Si ſecreta magis ducis in antra, ſequor.
Credulus antra ſubit. frutices hæc nacta reſiſtit:
Et latet, & nullo eſt invenienda modo.
Viderat hanc Janus; viſæque cupidine captus
Ad duram verbis mollibus uſus erat.
Nympha jubet quæri de more remotius antrum:
Utque comes ſequitur, deſtituitque ducem.
Stulta; videt Janus quæ poſt ſua terga gerantur:
Nil agis en: latebras reſpicit ille tuas.
Nil agis en: dixi. nam te ſub rupe latentem
Occupat amplexu; ſpeque potitus ait:
Jus pro concubitu noſtro tibi cardinis eſto.
Hoc pretium poſitæ virginitatis habe.
Sic fatus, ſpinam, qua triſtes pellere poſſet
A foribus noxas (hæc erat alba) dedit.
Sunt avidæ volucres; non quæ Phineia menſis
Guttura fraudabant: ſed genus inde trahunt.
Grande caput: ſtantes oculi: roſtra apta rapinæ:
Canities pennis, unguibus hamus ineſt.
Nocte volant, puerofque petunt nutricis egentes;
Et vitiant cunis corpora rapta ſuis.
Carpere dicuntur lactentia viſcera roſtris;
Et plenum poto ſanguine guttur habent.
Eſt illis ſtrigibus nomen: ſed nominis hujus
Cauſſa; quod horrenda ſtridere nocte ſolent.
Sive igitur naſcuntur aves, ſeu carmine fiunt;
Næniaque in volucres Marſa figurat anus;
In thalamos venere Procæ. Proca natus in illis
Præda recens avium quinque diebus erat.
Pectoraque exſorbent avidis infantia linguis.
At puer infelix vagit, opemque petit.
Territa voce ſui nutrix accurrit alumni;
Et rigido ſectas invenit ungue genas.
Quid faceret? color oris erat, qui frondibus olim
Eſſe ſolet ſeris, quas nova læſit hyems.
Pervenit ad Granen, & rem docet. illa, Timorem
Pone; tuus ſoſpes, dixit, alumnus erit.

Vene-

Venerat ad cunas: flebant materque paterque.
Siſtite vos lacrimas, ipſa medebor, ait.
Protinus arbutea poſtes ter in ordine tangit
Fronde: ter arbutea limina fronde notat.
Spargit aquis aditus, ſed quæ medicamen habebant:
Extaque de porca cruda bimeſtre tenet.
Atque ita, Noctis aves, extis puerilibus, inquit,
Parcite: pro parvo victima parva cadit.
Cor pro corde, precor, pro fibris ſumite fibras.
Hanc animam vobis pro meliore damus.
Sic ubi libavit, proſecta ſub æthere ponit:
Quique ſacris adſunt, reſpicere illa vetat.
Virgaque Janalis de ſpina ſumitur alba:
Qua lumen thalamis parva feneſtra dabat.
Poſt illud nec aves cunas violaſſe feruntur;
Et rediit puero, qui fuit ante, color.
Pinguia cur illis guſtentur larda Kalendis,
Miſtaque cum calido ſit faba farre, rogas?
Priſca Dea eſt; aliturque cibis, quibus ante ſolebat:
Nec petit adſcitas luxurioſa dapes.
Piſcis adhuc illi populo ſine fraude natabat:
Oſtreaque in conchis tuta fuere ſuis:
Nec Latium norat, quam præbet Ionia dives,
Nec quæ Pygmæo ſanguine gaudet, avem.
Et præter pennas nihil in pavone placebat:
Nec tellus captas miſerat ante feras.
Sus erat in pretio: cæſa ſue feſta colebant.
Terra fabas tantum, duraque farra dabat.
Quæ duo miſta ſimul ſextis quicumque Kalendis
Ederit; huic lædi viſcera poſſe negant.
Arce quoque in ſumma Junoni templa Monetæ
Ex voto memorant facta, Camille, tuo.
Ante domus Manli fuerant; qui Gallica quondam
A Capitolino reppulit arma Jove.
Quam bene (Di magni) pugna cecidiſſet in illa
Defenſor ſolii, Jupiter alte, tui!
Vixit, ut occideret damnatus crimine regni.
Hunc illi titulum longa ſenecta dabat.
Lux eadem Marti feſta eſt; quem proſpicit extra
Appoſitum Tectæ porta Capena viæ.
Te quoque, Tempeſtas, meritam delubra fatemur;
Cum pene eſt Corſis obruta claſſis aquis.
Hæc hominum monumenta patent. ſi quæritis aſtra;
Tunc oritur magni præpes adunca Jovis.

POſtera lux Hyadas Taurinæ cornua frontis
Evocat: & multa terra madeſcit aqua.

MAne ubi bis fuerit, Phœbuſque iteraverit ortus;
Factaque erit poſito rore bis uda ſeges;
Hac ſacrata die Tuſco Bellona duello
Dicitur: & Latio proſpera ſemper adeſt.
Appius eſt auctor: Pyrrho qui pace negata
Multum animo vidit; lumine captus erat.
Proſpicit a templo ſummum brevis area Circum.
Eſt ibi non parvæ parva columna notæ.
Hinc ſolet haſta manu, belli prænuntia, mitti;
In Regem & gentes cum placet arma capi.

ALtera pars Circi cuſtode ſub Hercule tuta eſt:
Quod Deus Euboico carmine munus habet.
Muneris eſt tempus, qui Nonas Lucifer ante eſt.
Si titulos quæris: Sylla probavit opus.

QUærebam Nonas Sanco Fidione referrem,
An tibi, Semo pater: cum mihi Sancus ait:
Cuicumque ex illis dederis; ego munus habebo.
Nomina trina fero: ſic voluere Cures.
Hunc igitur veteres donarunt æde Sabini:
Inque Quirinali conſtituere jugo.

ESt mihi (ſitque, precor, noſtris diuturnior annis)
Filia: qua felix ſoſpite ſemper ero.
Hanc ego cum vellem genero dare; tempora tædis
Apta requirebam, quæque cavenda forent.
Tum mihi poſt ſacras monſtratur Junius Idus
Utilis & nuptis, utilis eſſe viris.
Primaque pars hujus thalamis aliena reperta eſt.
Nam mihi ſic conjux ſancta Dialis ait:
Donec ab Iliaca placidus purgamina Veſta
Detulerit flavis in mare Tybris aquis;
Non mihi dentoſa crinem depectere buxo,
Non ungues ferro ſubſecuiſſe licet:
Non tetigiſſe virum; quamvis Jovis ille ſacerdos,
Quamvis perpetua ſit mihi lege datus.
Tu quoque ne propera: melius tua filia nubet,
Ignea cum pura Veſta nitebit humo.

TErtia poſt Nonas removere Lycaona Phœbe
Fertur: & a tergo non habet Urſa metum.
Tunc ego me memini Ludos in gramine Campi
Adſpicere: & didici, lubrice Tybri, tuos.
Feſta dies illis, qui lina madentia ducunt,
Quique tegunt parvis æra recurva cibis.

MEns quoque numen habet. Menti delubra videmus
Vota metu belli, perfide Pœne, tui.
Pœne, rebellaras: & letho Conſulis omnes
Attoniti Mauras pertimuere manus.
Spem metus expulerat; cum Menti vota Senatus
Suſcipit; & melior protinus illa venit.
Adſpicit inſtantes mediis ſex lucibus Idus
Illa dies, qua ſunt vota ſoluta Deæ.

VEſta, fave: tibi nunc operata reſolvimus ora;
Ad tua ſi nobis ſacra venire licet.
In prece totus eram. cæleſtia numina ſenſi,
Lætaque purpurea luce refulſit humus.
Non equidem vidi (valeant mendacia vatum)
Te, Dea; nec fueras adſpicienda viro.
Sed quæ neſcieram, quorumque errore tenebar,
Cognita ſunt nullo præcipiente mihi.
Dena quater memorant habuiſſe Palilia Romam,
Cum flammæ cuſtos æde recepta ſua eſt.
Regis opus placidi, quo non metuentius ullum
Numinis ingenium terra Sabina tulit.
Quæ nunc ære vides, ſtipula tunc tecta videres:
Et paries lento vimine textus erat.
Hic locus exiguus, qui ſuſtinet atria Veſtæ,
Tunc erat intonſi regia magna Numæ.
Forma tamen templi, quæ nunc manet, ante fuiſſe
Dicitur: & formæ cauſſa probanda ſubeſt.
Veſta eadem eſt, quæ Terra: ſubeſt vigil ignis utrique.
Significant ſedem terra focuſque ſuam.
Terra pilæ ſimilis nullo fulcimine nixa
Aere ſubjecto tam grave pendet onus.
Ipſa volubilitas libratum ſuſtinet orbem:
Quique premat partes, angulus omnis abeſt.
Cumque ſit in media rerum regione locata,
Et tangat nullum pluſve minuſve latus;
Ni convexa foret, parti vicinior eſſet:
Nec medium terram mundus haberet onus.
Arte Syracoſia ſuſpenſus in aere clauſo
Stat globus, immenſi parva figura poli.
Et quantum a ſummis, tantum ſeceſſit ab imis
Terra. quod ut fiat, forma rotunda facit.
Par facies templi: nullus procurrit in illo
Angulus. a pluvio vindicat imbre tholus.
Cur ſit virgineis, quæris, Dea culta miniſtris?
Inveniam cauſſas hac quoque parte ſuas.

Ex Ope Junonem memorant Cereremque creatas
Semine Saturni: tertia Veſta fuit.
Utraque nupſerunt; ambæ peperiſſe feruntur:
De tribus impatiens reſtitit una viri.
Quid mirum, virgo ſi virgine læta miniſtra
Admittit caſtas in ſua ſacra manus?
Nec tu aliud Veſtam, quam vivam intellige flammam.
Nataque de flamma corpora nulla vides.
Jure igitur virgo eſt, quæ ſemina nulla remittit,
Nec capit: & comites virginitatis habet.
Eſſe diu ſtultus Veſtæ ſimulacra putavi:
Mox didici curvo nulla ſubeſſe tholo.
Ignis inexſtinctus templo celatur in illo.
Effigiem nullam Veſta nec ignis habent.
Stat vi terra ſua: vi ſtando Veſta vocatur.
Cauſſaque par Graji nominis eſſe poteſt.
At focus a flammis, & quod fovet omnia dictus:
Qui tamen in primis ædibus ante fuit.
Hinc quoque veſtibulum dici reor: inde precando
Adfamur Veſtam, Quæ loca prima tenes.
Ante focos olim longis conſidere ſcamnis
Mos erat; & menſæ credere adeſſe Deos.
Nunc quoque, cum fiunt antiquæ ſacra Vacunæ,
Ante Vacunales ſtantque ſedentque focos.
Venit in hos annos aliquid de more vetuſto:
Fert miſſos Veſtæ pura patella cibos.
Ecce, coronatis panis dependet aſellis;
Et velant ſcabras florida ſerta molas.
Sola prius furnis torrebant farra coloni;
Et Fornacali ſunt ſua ſacra Deæ.
Suppoſitum cineri panem focus ipſe parabat;
Strataque erat tepido tegula quaſſa ſolo.
Inde focum ſervat piſtor, dominamque focorum,
Et quæ pumiceas verſat aſella molas.
Præteream, referamne tuum, rubicunde Priape,
Dedecus? eſt multi fabula plena joci.
Turrigera frontem Cybele redimita corona
Convocat æternos ad ſua feſta Deos.
Convocat & Satyros, & ruſtica numina Nymphas.
Silenus, quamvis nemo vocarat, adeſt.
Nec licet, & longum eſt epulas narrare Deorum:
In multo nox eſt pervigilata mero.
Hi temere errabant in opacæ vallibus Idæ:
Pars jacet, & molli gramine membra levat.
Hi ludunt, hos ſomnus habet; pars brachia nectit,
Et viridem celeri ter pede pulſat humum.
Veſta jacet, placidamque capit ſecura quietem,
Sicut erat poſitum ceſpite fulta caput.
At ruber hortorum cuſtos Nymphaſque Deaſque
Captat; & errantes fertque refertque pedes.
Adſpicit & Veſtam. dubium, Nymphamne putarit,
An ſcierit Veſtam: ſciſſe ſed ipſe negat.
Spem capit obſcœnam, furtimque accedere tentat;
Et fert ſuſpenſos corde micante gradus.
Forte ſenex, quo vectus erat, Silenus aſellum
Liquerat ad ripas lene ſonantis aquæ.
Ibat ut inciperet longi Deus Helleſponti;
Intempeſtivo cum rudit ille ſono.
Territa voce gravi ſurgit Dea. convolat omnis
Turba. per infeſtas effugit ille manus.
Lampſacos hoc animal ſolita eſt mactare Priapo:
Apta aſini flammis indicis exta damus.
Quem tu, Diva memor, de pane monilibus ornas.
Ceſſat opus: vacuæ conticuere molæ.
Nomine, quam pretio celebratior, arce Tonantis,
Dicam Piſtoris quid velit ara Jovis.
Cincta premebantur trucibus Capitolia Gallis:
Fecerat obſidio jam diuturna famem.
Jupiter ad ſolium Superis regale vocatis,
Incipe, ait Marti. protinus ille refert:
Scilicet ignotum eſt, quæ ſit fortuna meorum,
Et dolor hic animi voce querentis eget?
Si tamen, ut referam breviter mala juncta pudori,
Exigis: Alpino Roma ſub hoſte jacet.
Hæc eſt, cui fuerat promiſſa potentia rerum,
Jupiter? hanc terris impoſiturus eras?
Jamque Suburbanos, Hetruſcaque contudit arma.
Spes erat in curſu. nunc Lare pulſa ſuo eſt.
Vidimus ornatos ærata per atria picta
Veſte triumphales occubuiſſe ſenes.
Vidimus Iliacæ transferri pignora Veſtæ
Sede. putant aliquos ſcilicet eſſe Deos?
At ſi reſpicerent, qua vos habitatis in arce,
Totque domos veſtras obſidione premi;
Nil opis in cura ſcirent ſupereſſe Deorum,
Et data ſollicita thura perire manu.
Atque utinam pugnæ pateat locus! arma capeſſant;
Et, ſi non poterunt exſuperare, cadant.
Nunc inopes victus ignavaque fata timentes
Monte ſuo clauſos barbara turba premit.
Tum Venus, & lituo pulcher trabeaque Quirinus,
Veſtaque pro Latio multa locuta ſuo.
Publica, reſpondit, cura eſt pro mœnibus iſtis,
Jupiter: & pœnas Gallia victa dabit.
Tu modo, quæ deſunt fruges, ſupereſſe putentur,
Effice: nec ſedes deſere, Veſta, tuas.
Quodcumque eſt Cereris ſolidæ, cava machina frangat;
Mollitamque manu duret in igne focus.
Juſſerat: & fratris virgo Saturnia juſſis
Annuit; & mediæ tempora noctis erant.
Jam ducibus ſomnum dederat labor. increpat illos
Jupiter: & ſacro, quid velit, ore docet:
Surgite, & in medios de ſummis arcibus hoſtes
Mittite, quam minime tradere vultis, opem.
Somnus abit, quæruntque novis ambagibus acti,
Tradere quam nolint, & jubeantur, opem.
Ecce, Ceres viſa eſt. jaciunt Cerealia dona.
Jacta ſuper galeas ſcutaque longa ſonant.
Poſſe fame vinci ſpes excidit. hoſte repulſo
Candida Piſtori ponitur ara Jovi.
Forte revertebar feſtis Veſtalibus illac,
Qua Nova Romano nunc Via juncta Foro eſt.
Huc pede matronam vidi deſcendere nudo:
Obſtupui tacitus ſuſtinuique gradum.
Senſit anus vicina loci: juſſumque ſedere
Alloquitur, quatiens voce tremente caput.
Hoc, ubi nunc fora ſunt, udæ tenuere paludes:
Amne redundatis foſſa madebat aquis.
Curtius ille lacus, ſiccas qui ſuſtinet aras,
Nunc ſolida eſt tellus, ſed lacus ante fuit.
Qua Velabra ſolent in Circum ducere pompas;
Nil præter ſalices caſſaque canna fuit.
Sæpe ſuburbanas rediens conviva per undas
Cantat, & ad nautas ebria verba jacit.
Nondum conveniens diverſis iſte figuris
Nomen ab averſo ceperat amne Deus.
Hic quoque lucus erat juncis & arundine denſus,
Et pede velato non adeunda palus.
Stagna receſſerunt, & aquas ſua ripa coercet:
Siccaque nunc tellus. mos tamen inde manet.
Reddiderat cauſſam. Valeas, anus optima, dixi:
Quod ſupereſt ævi, molle ſit omne, tui.

Cetera jam pridem didici puerilibus annis;
  Non tamen idcirco prætereunda mihi.
Mœnia Dardanides nuper nova fecerat Ilus:
  Ilus adhuc Aſiæ dives habebat opes.
Creditur armiferæ ſignum cæleſte Minervæ
  Urbis in Iliacæ deſiluiſſe juga.
Cura videre fuit: vidi templumque locumque.
  Hoc ſupereſt illi: Pallada Roma tenet.
Conſulitur Smintheus: lucoque obſcurus opaco
  Hos non mentito reddidit ore ſonos:
Ætheream ſervate Deam; ſervabitis Urbem:
  Imperium ſecum transferet illa loci.
Servat, & incluſam ſumma tenet Ilus in arce:
  Curaque ad hæredem Laomedonta venit.
Sub Priamo ſervata parum. ſic ipſa volebat;
  Ex quo judicio forma revicta ſuo eſt.
Seu genus Adraſti, ſeu furtis aptus Ulyſſes,
  Seu pius Æneas, eripuiſſe datur.
Auctor in incerto. res eſt Romana: tuetur
  Veſta, quod aſſiduo lumine cuncta videt.
Heu quantum timuere Patres, quo tempore Veſta
  Arſit, & eſt adytis obruta pæne ſuis!
Flagrabant ſancti ſceleratis ignibus ignes:
  Miſtaque erat flammæ flamma profana piæ.
Attonitæ flebant demiſſo crine miniſtræ:
  Abſtulerat vires corporis ipſe timor.
Provolat in medium, & magna, Succurrite, voce,
  Non eſt auxilium flere, Metellus ait.
Pignora virgineis fatalia tollite palmis:
  Non ea ſunt voto, ſed rapienda manu.
Me miſerum! dubitatis? ait. dubitare videbat,
  Et pavidas poſito procubuiſſe genu.
Haurit aquas: tollenſque manus, Ignoſcite, dixit,
  Sacra; vir intrabo non adeunda viro.
Si ſcelus eſt; in me commiſſi pœna redundet.
  Sit capitis damno Roma ſoluta mei.
Dixit, & irrupit: factum Dea rapta probavit;
  Pontificiſque ſui munere tuta fuit.
Nunc bene lucetis ſacræ ſub Cæſare flammæ:
  Ignis in Iliacis nunc erit, eſtque, focis.
Nullaque dicetur vittas temeraſſe ſacerdos
  Hoc Duce: nec viva defodietur humo.
Sic inceſta perit: quia quam violavit, in illam
  Conditur: & Tellus Veſtaque numen idem eſt.
Tum ſibi Callaico Brutus cognomen in hoſte
  Fecit, & Hiſpanam ſanguine tinxit humum.
Scilicet interdum miſcentur triſtia lætis;
  Ne populum toto pectore feſta juvent.
Craſſus ad Euphraten Aquilas, natumque, ſuoſque
  Perdidit: & leto eſt ultimus ipſe datus.
Parthe, quid exſultas? dixit Dea. ſigna remittes:
  Quique necem Craſſi vindicet, ultor erit.
AT ſimul auritis violæ demuntur aſellis,
  Et Cereris fruges aſpera ſaxa terunt;
Navita puppe ſedens, Delphina videbimus, inquit;
  Humida cum pulſo nox erit orta die.
JAm, Phryx, a nupta quereris, Tithone, relinqui;
  Et vigil Eois Lucifer exit aquis.
Ite, bonæ matres (veſtrum Matralia feſtum),
  Flavaque Thebanæ reddite liba Deæ.
Pontibus & magno juncta eſt celeberrima Circo
  Area: quæ poſito de bove nomen habet.
Hac ibi luce ferunt Matutæ ſacra parenti
  Sceptriferas Servi templa dediſſe manus.
Quæ Dea ſit: quare famulas a limine templi
  Arceat, (arcet enim) libaque toſta petat;
Bacche, racemiferos hedera redimite capillos,
  [Si domus illa tua eſt] dirige navis iter.
Arſerat obſequio Semele Jovis. accipit Ino
  Te, puer; & ſumma ſedula nutrit ope.
Intumuit Juno, rapta quod pellice natum
  Educet. at ſanguis ille ſororis erat.
Hinc agitur furiis Athamas, & imagine falſa:
  Tuque cadis patria, parve Learche, manu.
Mœſta Learcheas mater tumulaverat umbras;
  Et dederat miſeris omnia juſta rogis.
Hæc quoque, funeſtos ut erat laniata capillos,
  Proſilit; & cunis te, Melicerta, rapit.
Eſt ſpatio contracta brevi, freta bina repellit;
  Unaque pulſatur terra duabus aquis.
Huc venit inſanis natum complexa lacertis;
  Et ſecum e celſo mittit in alta jugo.
Excipit illæſos Panope centumque ſorores;
  Et placido lapſu per ſua regna ferunt.
Nondum Leucothee, nondum puer ille Palæmon
  Verticibus denſi Tybridis ora tenent.
Lucus erat: dubium Semelæ Stimulæne vocetur;
  Mænadas Auſonias incoluiſſe ferunt.
Quærit ab his Ino, quæ gens foret. Arcadas eſſe
  Audit; & Evandrum ſceptra tenere loci.
Diſſimulata Deam Latias Saturnia Bacchas
  Inſtimulat fictis inſidioſa ſonis:
O nimium faciles, o toto pectore captæ,
  Non venit hæc noſtris hoſpes amica choris.
Fraude petit; ſacrique parat cognoſcere ritum.
  Quo poſſit pœnas pendere, pignus habet.
Vix bene deſierat; complent ululatibus auras
  Thyades effuſis per ſua colla comis:
Injiciuntque manus, puerumque revellere pugnant.
  Quos ignorat adhuc, invocat illa Deos:
Dique, virique loci, miſeræ ſuccurrite matri.
  Clamor Aventini ſaxa propinqua ferit.
Appulerat ripæ vaccas Oetæus Iberas.
  Audit; & ad vocem concitus urget iter.
Herculis adventu, quæ vim modo ferre parabant,
  Turpia femineæ terga dedere fugæ.
Quid petis hinc, (cognorat enim) matertera Bacchi?
  An numen quod me, te quoque vexat, ait?
Illa docet partim; partim præſentia nati
  Continet; & furiis in ſcelus iſſe pudet.
Rumor (ut eſt velox) agitatis pervolat alis:
  Eſtque frequens, Ino, nomen in ore tuum.
Hoſpita Carmentis fidos intraſſe penates
  Diceris, & longam depoſuiſſe famem.
Liba ſua properata manu Tegeæa ſacerdos
  Traditur in ſubito cocta dediſſe foco.
Nunc quoque liba juvant feſtis Matralibus illam.
  Ruſtica ſedulitas gratior arte fuit.
Nunc, ait, o vates venientia fata reſigna,
  Qua licet: hoſpitiis hoc, precor, adde meis.
Parva mora eſt: cælum vates ac numina ſumit;
  Fitque ſui toto pectore plena Dei.
Vix illam ſubito poſſes cognoſcere; tanto
  Sanctior, & tanto, quam modo, major erat.
Læta canam: gaude defuncta laboribus, Ino,
  Dixit; & huic populo dextera ſemper ades.
Numen eris pelagi: natum quoque pontus habebit.
  In veſtris aliud ſumite nomen aquis.
Leucothoe Grajis, Matuta vocabere noſtris.
  In portas nato jus erit omne tuo.
Quem nos Portunum, ſua lingua Palæmona dicet.
  Ite, precor, noſtris æquus uterque locis.

Annue-

Annuerant: promiſſa fides: poſuere labores.
Nomina mutarunt: hic Deus, illa Dea eſt.
Cur vetet ancillas accedere, quæritis? odit.
Principiumque odii, ſi ſinat ipſa, canam.
Una miniſtrarum ſolita eſt, Cadmei, tuarum
Sæpe ſub amplexus conjugis ire tui.
Improbus hanc Athamas furtim dilexit: ab illa
Comperit agricolis ſemina toſta dari.
Ipſa quidem feciſſe negat, ſed fama recepit.
Hoc eſt cur odio ſit tibi ſerva manus.
Non tamen hanc pro ſtirpe ſua pia mater adoret:
Ipſa parum felix viſa fuiſſe parens.
Alterius prolem melius mandabitis illi.
Utilior Baccho quam fuit ipſa ſuis.
Hanc tibi, Quo properas, memorant dixiſſe, Rutili?
Luce mea Marſo Conſul ab hoſte cades.
Exitus acceſſit verbis: flumenque Telonum
Purpureo miſtis ſanguine fluxit aquis.
Proximus annus erat: Pallantide cæſus eadem
Didius hoſtiles ingeminavit opes.
Lux eadem, Fortuna, tua eſt, auctorque, locuſque.
Sed ſuperinjectis quis latet æde togis?
Servius eſt: hoc conſtat enim, ſed cauſſa latendi
Diſcrepat; & dubium me quoque mentis habet.
Dum Dea furtivos timide profitetur amores;
Cæleſtemque homini concubuiſſe pudet;
(Arſit enim magno correpta cupidine Regis,
Cæcaque in hoc uno non fuit illa viro)
Nocte domum parva ſolita eſt intrare feneſtra;
Unde Feneſtellæ nomina porta tenet.
Nunc pudet, & vultus velamine celat amatos:
Oraque ſunt multa regia tecta toga.
An magis eſt verum, poſt Tulli funera plebem
Confuſam placidi morte fuiſſe ducis?
Nec modus ullus erat: creſcebat imagine luctus;
Donec eam poſitis occuluere togis.
Tertia cauſſa mihi ſpatio majore canenda eſt:
Nos tamen adductos intus agemus equos.
Tullia, conjugio ſceleris mercede peracto,
His ſolita eſt dictis extimulare virum:
Quid juvat eſſe pares, te noſtræ cæde ſororis
Meque tui fratris, ſi pia vita placet?
Vivere debuerant & vir meus & tua conjux,
Si nullum auſuri majus eramus opus.
Et caput & regnum facio dotale parentis.
Si vir es, i, dictas exige dotis opes.
Regia res ſcelus eſt. ſocero cape regna necato:
Et noſtras patrio ſanguine tinge manus.
Talibus inſtinctus ſolio privatus in alto
Sederat. attonitum vulgus ad arma ruit.
Hinc cruor, hinc cædes; infirmaque vincitur ætas,
Sceptra gener ſocero rapta Superbus habet.
Ipſe ſub Eſquiliis, ubi erat ſua regia, cæſus
Concidit in dura ſanguinolentus humo.
Filia carpento patrios initura penates,
Ibat per medias alta feroxque vias,
Corpus ut adſpexit, lacrimis auriga profuſis
Reſtitit. hunc tali corripit illa ſono:
Vadis? an exſpectas pretium pietatis amarum?
Duc, inquam, invitas ipſa per ora rotas.
Certa fides facti: dictus Sceleratus ab illa
Vicus, & æterna res ea preſſa nota.
Poſt tamen hoc auſa eſt templum monumenta parentis
Tangere: mira quidem, ſed tamen acta loquar.
Signum erat in ſolio reſidens ſub imagine Tulli:
Dicitur hoc oculis oppoſuiſſe manum,
Et vox audita eſt, Vultus abſcondite noſtros,
Ne natæ videant ora nefanda meæ.
Veſte data tegitur: vetat hanc fortuna moveri:
Et ſic e templo eſt ipſa locuta ſuo:
Ore revelato qua primum luce patebit
Servius, hæc poſiti prima pudoris erit.
Parcite, matronæ, vetitas attingere veſtes:
Solemni ſatis eſt voce movere preces:
Sitque caput ſemper Romano tectus amictu,
Qui Rex in noſtra ſeptimus Urbe fuit.
Arſerat hoc templum: ſigno tamen ille pepercit
Ignis: opem nato Mulciber ipſe tulit.
Namque pater Tulli Vulcanus, Ocreſia mater
Præſignis facie Corniculana fuit.
Hanc ſecum Tanaquil, ſacris de more paratis,
Juſſit in ornatum fundere vina focum.
Hic inter cineres obſcœni forma virilis
Aut fuit, aut viſa eſt: ſed fuit illa magis.
Juſſa foco captiva fovet. conceptus ab illa
Servius a cælo ſemina gentis habet.
Signa dedit genitor, tum cum caput igne coruſco
Contigit, inque coma flammeus arſit apex.
Te quoque magnifica, Concordia, dedicat æde
Livia, quam caro præſtitit illa viro.
Diſce tamen, veniens ætas, ubi Livia nunc eſt
Porticus, immerſæ tecta fuiſſe domus.
Urbis opus domus una fuit: ſpatiumque tenebat,
Quo brevius muris oppida multa tenent.
Hæc æquata ſolo eſt, nullo ſub crimine regni,
Sed quia luxuria viſa nocere ſua.
Suſtinuit tantas operum ſubvertere moles
Totque ſuas hæres perdere Cæſar opes.
Sic igitur cenſura, & ſic exempla parantur;
Cum vindex, alios quod monet, ipſe facit.
Nulla nota eſt veniente die, quam ducere poſſis.
Idibus invicto ſunt data templa Jovi.
Et jam Quinquatrus jubeor narrare minores.
Nunc ades o cœptis, flava Minerva, meis.
Cur vagus incedit tota tibicen in Urbe?
Quid ſibi perſonæ, quid ſtola longa, volunt?
Sic ego: ſic poſita Tritonia cuſpide dixit.
Pace velim doctæ verba referre Deæ.
Temporibus veterum tibicinis uſus avorum
Magnus, & in magno ſemper honore fuit.
Cantabat fanis, cantabat tibia ludis:
Cantabat mœſtis tibia funeribus,
Dulcis erat mercede labor: tempuſque ſecutum,
Quod ſubito Grajæ frangeret artis opus.
Adde quod Ædilis, pompam qui funeris irent,
Artifices ſolos juſſerat eſſe decem,
Exſilio mutant Urbem, Tiburque recedunt:
(Exſilium quodam tempore Tibur erat:)
Quæritur in ſcena cava tibia; quæritur aris:
Ducit ſupremos nænia nulla choros.
Servus erat quidam quantolibet ordine dignus
Tibure: ſed longo tempore liber erat.
Rure dapes parat ille ſuo: turbamque canoram
Convocat: ad feſtas convenit illa dapes.
Nox erat, & vinis oculique animique natabant,
Cum præcompoſito nuntius ore venit.
Atque ita, Quid ceſſas convivia ſolvere? dixit:
Auctor vindictæ jam venit, ecce, tuæ.
Nec mora; convivæ valido titubantia vino
Membra movent: dubii ſtantque labantque pedes.
At dominus, Diſcedite, ait. plauſtroque morantes
Suſtulit. in plauſtro ſirpea lata fuit.

Alli-

Alliciunt ſomnos tempus motuſque merumque;
  Potaque ſe Tibur turba redire putat.
Jamque per Eſquilias Romanam intraverat urbem;
  Et mane in medio plauſtra fuere Foro.
Plautius, ut poſſent ſpecie numeroque Senatum
  Fallere, perſonis imperat ora tegi.
Admiſcetque alios: &, ut hunc tibicina cœtum
  Augeat, in longis veſtibus ire jubet.
Sic reduces bene poſſe tegi: ne forte notentur
  Contra collegæ juſſa rediſſe ſui.
Res placuit: cultuque novo libet Idibus uti;
  Et canere ad veteres verba jocoſa modos.
Hæc ubi perdocuit, Supereſt mihi diſcere, dixi,
  Cur ſit Quinquatrus illa vocata dies.
Martius, inquit, agit tali mea nomine feſta:
  Eſtque ſub inventis hæc quoque turba meis.
Prima terebrato per rara foramina buxo,
  Ut daret effeci tibia longa ſonos.
Vox placuit: liquidis faciem referentibus undis
  Vidi virgineas intumuiſſe genas.
Ars mihi non tanti eſt; valeas, mea tibia, dixi.
  Excipit abjectam ceſpite ripa ſuo.
Inventam Satyrus primum miratur: at uſum
  Neſcit, & inflatam ſentit habere ſonum.
Et modo dimittit digitis, modo concipit auras:
  Jamque inter Nymphas arte ſuperbus erat.
Provocat & Phœbum. Phœbo ſuperante pependit:
  Cæſa receſſerunt a cute membra ſua.
Sum tamen inventrix auctorque ego carminis hujus.
  Hoc eſt cur noſtros ars colat iſta dies.

TErtia lux veniat, qua tu Dodoni Thyene,
  Stabis Agenorei fronte videnda bovis.
Hæc eſt illa dies, qua tu purgamina Veſtæ,
  Tybri, per Etruſcas in mare mittis aquas.

SI qua fides ventis; Zephyro date carbaſa, nautæ:
  Cras veniet veſtris ille ſecundus aquis.

AT pater Heliadum radios ubi tinxerit undis,
  Et cinget geminos ſtella ſerena polos;
Tollet humo validos proles Hyriea lacertos:
  Continua Delphin nocte videndus erit.
Scilicet hic olim Volſcos Æquoſque fugatos
  Viderat in campis, Algida terra, tuis.
Unde ſuburbano clarus, Tuberte, triumpho,
  Vectus es in niveis, Poſtume, victor equis.

JAm ſex, & totidem luces de menſe ſuperſunt:
  Huic unum numero tu tamen adde diem.
Sol abit e Geminis, & Cancri ſigna rubeſcunt:
  Cœpit Aventina Pallas in arce coli.

JAm tua, Laomedon, oritur nurus: ortaque noctem
  Pellit, & e pratis uda pruina fugit.
Reddita, quiſquis is eſt, Summano templa feruntur,
  Tum, cum Romanis, Pyrrhe, timendus eras.

HAnc quoque cum patriis Galatea receperit undis,
  Plenaque ſecuræ terra quietis erit;
Surgit humo juvenis telis afflatus avitis;
  Et gemino nexas porrigit angue manus.
Notus amor Phædræ, nota eſt injuria Theſei:
  Devovit natum credulus ille ſuum.
Non impune pius juvenis Trœzena petebat.
  Dividit obſtantes pectore taurus aquas.
Sollicit terrentur equi; fruſtraque retenti
  Per ſcopulos dominum duraque ſaxa trahunt.
Exciderat curru, loriſque morantibus artus
  Hippolytus lacero corpore raptus erat:
Reddideratque animam, multum indignante Diana.
  Nulla, Coronides, cauſſa doloris, ait.

Namque pio juveni vitam ſine vulnere reddam;
  Et cedent arti triſtia fata meæ.
Gramina continuo loculis depromit eburnis:
  Profuerant Glauci manibus illa prius:
Tunc, cum obſervatas augur deſcendit in herbas;
  Uſus & auxilio eſt anguis ab angue dato.
Pectora ter tetigit, ter verba ſalubria dixit:
  Depoſitum terra ſuſtulit ille caput.
Lucus eum, nemoriſque tui, Dictynna, receſſus
  Celat: Aricino Virbius ille lacu.
At Pluto Clothoque dolent, hæc fila teneri,
  Hic fieri regni jura minora ſui.
Jupiter exemplum veritus direxit in illum
  Fulmina, qui nimiæ moverat artis opem.
Phœbe, querebaris. Deus eſt. placare parenti.
  Propter te, fieri quod vetat, ipſe facit.

NOn ego te, quamvis properabis vincere, Cæſar,
  Si vetet auſpicium, ſigna movere velim.
Sint tibi Flaminius Thraſymenaque littora teſtes;
  Per volucres æquos multa monere Deos.
Tempora ſi veteris quæris temeraria damni;
  Quartus ab extremo menſe bis ille dies.

POſtera lux melior. ſuperat Maſiniſſa Syphacem;
  Et cecidit telis Haſdrubal ipſe ſuis.

TEmpora labuntur, tacitiſque ſeneſcimus annis;
  Et fugiunt fræno non remorante dies.
Quam cito venerant Fortunæ Fortis honores!
  Poſt ſeptem luces Junius actus erit.
Ite, Deam læti Fortem celebrate, Quirites:
  In Tiberis ripa munera Regis habet.
Pars pede, pars etiam celeri decurrite cymba.
  Nec pudeat potos inde redire domum.
Ferte coronatæ juvenum convivia lintres;
  Multaque per medias vina bibantur aquas.
Plebs colit hanc: quia, qui poſuit, de plebe fuiſſe
  Fertur, & ex humili ſceptra tuliſſe loco.
Convenit & ſervis: ſerva quia Tullius ortus
  Conſtituit dubiæ templa propinqua Deæ.

ECce ſuburbana rediens male ſobrius æde
  Ad ſtellas aliquis talia verba jacit.
Zona latet tua nunc, & cras fortaſſe latebit:
  Dehinc erit, Orion, adſpicienda mihi.
At ſi non eſſet potus; dixiſſet eadem
  Venturum tempus ſolſtitiale die.

LUcifero ſubeunte Lares delubra tulerunt,
  Hic ubi fit docta multa corona manu.
Tempus idem Stator ædis habet, quam Romulus olim
  Ante Palatini condidit ora jugi.

TOt reſtant de menſe dies, quot nomina Parcis,
  Cum data ſunt trabeæ templa, Quirine, tuæ.

TEmpus Iuleis cras eſt natale Kalendis:
  Pierides, cœptis addite ſumma meis.
Dicite Pierides, quis vos adjunxerit iſti,
  Cui dedit invitas victa noverca manus.
Sic ego: ſic Clio, Clari monumenta Philippi
  Adſpicis: unde trahit Marcia caſta genus.
Marcia ſacrifico deductum nomen ab Anco;
  In qua par facies nobilitate ſua.
Par animo quoque forma ſuo reſpondet in illa:
  Et genus, & facies ingeniumque ſimul.
Nec quod laudamus formam, tam turpe putaris.
  Laudamus magnas hac quoque parte Deas.
Nupta fuit quondam matertera Cæſaris illi.
  O decus, o ſacra femina digna domo!
Sic cecinit Clio: doctæ aſſenſere ſorores.
  Annuit Alcides, increpuitque lyram.

TRI.

TRISTIUM

LIBER PRIMUS.

ELEGIA I.

PArve, (nec invideo) ſine me, Liber, ibis in Urbem:
(Hei mihi!) quo domino non licet ire tuo.
Vade, ſed incultus; qualem decet exſulis eſſe.
Infelix, habitum temporis hujus habe.
Nec te purpureo velent vaccinia fuco:
Non eſt conveniens luctibus ille color.
Nec titulus minio, nec cedro charta notetur:
Candida nec nigra cornua fronte geras.
Felices ornent hæc inſtrumenta libellos.
Fortunæ memorem te decet eſſe meæ.
Nec fragili geminæ poliantur pumice frontes;
Hirſutus paſſis ut videare comis.
Neve liturarum pudeat. qui viderit illas,
De lacrimis factas ſentiet eſſe meis.
Vade, Liber, verbiſque meis loca grata ſaluta,
Contingam certe quo licet illa pede,
Si quis, ut in populo, noſtri non immemor illic,
Si quis, qui, quid agam, forte requirat, erit;
Vivere me dices: ſalvum tamen eſſe negabis.
Id quoque, quod vivam, munus habere Dei.
Atque ita te cautus quærenti plura legendum,
Ne, quæ non opus eſt, forte loquare, dabis.
Protinus admonitus repetet mea crimina lector;
Et peragar populi publicus ore reus.
Neu cave defendas, quamvis mordebere dictis,
Cauſſa patrocinio non bona pejor erit.
Invenies aliquem, qui me ſuſpiret ademtum,
Carmina nec ſiccis perlegat iſta genis:
Et tacitus ſecum, ne quis malus audiat, optet,
Sit mea lenito Cæſare pœna minor.
Nos quoque, quiſquis erit, ne ſit miſer ille, precamur,
Placatos miſero qui volet eſſe Deos.
Quæque volet, rata ſint; ablataque Principis ira
Sedibus in patriis det mihi poſſe mori.
Ut perages mandata, Liber, culpabere forſan;
Ingeniique minor laude ferere mei.
Judicis officium eſt, ut res, ita tempora rerum
Quærere. quæſito tempore tutus eris.
Carmina proveniunt animo deducta ſereno:
Nubila ſunt ſubitis tempora noſtra malis.
Carmina ſeceſſum ſcribentis & otia quærunt:
Me mare, me venti, me fera jactat hyems.
Carminibus metus omnis abeſt: ego perditus enſem
Hæſurum jugulo jam puto jamque meo.
Hæc quoque, quod facio, judex mirabitur æquus;
Scriptaque cum venia qualiacumque leget.
Da mihi Mæoniden, & tot circumſpice caſus;
Ingenium tantis excidet omne malis.
Denique ſecurus famæ, Liber, ire memento;
Nec tibi ſit lecto diſplicuiſſe pudor,
Non ita ſe nobis præbet Fortuna ſecundam,
Ut tibi ſit ratio laudis habenda tuæ.
Donec eram ſoſpes, tituli tangebar amore:
Quærendique mihi nominis ardor erat,
Carmina nunc ſi non ſtudiumque, quod obfuit, odi,
Sit ſatis: ingenio ſic fuga parta meo.
I tamen, i, pro me tu, cui licet, aſpice Romam:
Dii facerent, poſſem nunc meus eſſe liber!
Nec te, quod venias magnam peregrinus in urbem,
Ignotum populo poſſe venire puta.
Ut titulo careas, ipſo noſcere colore:
Diſſimulare velis te licet eſſe meum.
Clam tamen intrato: ne te mea carmina lædant:
Non ſunt, ut quondam plena favoris erant.
Si quis erit, qui te, quia ſis meus, eſſe legendum
Non putet, e gremio rejiciatque ſuo;
Inſpice, dic, titulum. non ſum præceptor Amoris,
Quas meruit, pœnas jam dedit illud opus.
Forſitan exſpectes, an in alta Palatia miſſum
Scandere te jubeam, Cæſareamque domum.
Ignoſcant auguſta mihi loca, Dique locorum.
Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.
Eſſe quidem memini mitiſſima ſedibus illis
Numina: ſed timeo, qui nocuere, Deos.
Terretur minimo pennæ ſtridore columba,
Unguibus, accipiter, ſaucia facta tuis.
Nec procul a ſtabulis audet ſecedere, ſi qua
Excuſſa eſt avidi dentibus agna lupi.
Vitaret cælum Phaethon, ſi viveret; & quos
Optarat ſtulte, tangere nollet equos.
Me quoque, quæ ſenſi, fateor Jovis arma timere:
Me reor infeſto, cum tonat, igne peti.
Quicumque Argolica de claſſe Capharea fugit;
Semper ab Euboicis vela retorquet aquis.
Et mea cymba, ſemel vaſta percuſſa procella,
Illum, quo læſa eſt, horret adire locum.
Ergo, care Liber, timida circumſpice mente;
Et ſatis a media ſit tibi plebe legi.
Dum petit infirmis nimium ſublimia pennis
Icarus, Icariis nomina fecit aquis.
Difficile eſt tamen, hic remis utaris an aura,
Dicere, conſilium reſque locuſque dabunt.
Si poteris vacuo tradi; ſi cuncta videbis
Mitia; ſi vires fregerit ira ſuas;
Si quis erit, qui te dubitantem & adire timentem
Tradat, & ante tamen pauca loquatur; adi.
Luce bona, dominoque tuo felicior ipſe
Pervenias illuc; & mala noſtra leves.
Namque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solus Achilleo tollere more poteſt.
Tantum ne noceas, dum vis prodeſſe, videto,
Nam ſpes eſt animi noſtra timore minor.
Quæque quieſcebat, ne mota reſæviat ira,
Et pœnæ tu ſis altera cauſſa, cave.
Cum tamen in noſtrum fueris penetrale receptus,
Contigeriſque tuam ſcrinia curva domum;
Adſpicies illic poſitos ex ordine fratres,
Quos ſtudium cunctos evigilavit idem.
Cetera turba palam titulos oſtendet apertos;
Et ſua detecta nomina fronte geret,
Tres procul obſcura latitantes parte videbis.
Hi quoque, quod nemo neſcit, amare docent.
Hos tu vel fugias, vel, ſi ſatis oris habebis,
Oedipo-

Oedipodas facito Telegonoſque voces.
Deque tribus, moneo, ſi quæ tibi cura parentis,
Ne quemquam, quamvis ipſe docebit, ames.
Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ,
Nuper ab exequiis carmina rapta meis:
His mando dicas, inter mutata referri
Fortunæ vultum corpora poſſe meæ.
Namque ea diſſimilis ſubito eſt effecta priori:
Flendaque nunc, aliquo tempore læta fuit.
Plura quidem mandare tibi, ſi quæris, habebam;
Sed vereor tardæ cauſſa fuiſſe moræ.
Quod ſi, quæ ſubeunt, tecum, Liber, omnia ferres;
Sarcina laturo magna futurus eras.
Longa via eſt: propera. nobis habitabitur orbis
Ultimus; a terra terra remota mea.

ELEGIA II.

DI maris & cæli, (quid enim niſi vota ſuperſunt?)
Solvere quaſſatæ parcite membra ratis:
Neve, precor, magni ſubſcribite Cæſaris iræ.
Sæpe premente Deo fert Deus alter opem.
Mulciber in Troiam, pro Troia ſtabat Apollo:
Æqua Venus Teucris, Pallas iniqua fuit.
Oderat Ænean propior Saturnia Turno.
Ille tamen Veneris numine tutus erat.
Sæpe ferox cautum petiit Neptunus Ulyſſem:
Eripuit patruo ſæpe Minerva ſuo.
Et nobis aliquod, quamvis diſtamus ab illis,
Quid vetat irato numen adeſſe Deo?
Verba miſer fruſtra non proficientia perdo:
Ipſa graves ſpargunt ora loquentis aquæ,
Terribiliſque Notus jactat mea dicta: preceſque,
Ad quos mittuntur, non ſinit ire Deos.
Ergo iidem venti, ne cauſſa lædar in una,
Velaque neſcio quo, votaque noſtra ferunt?
Me miſerum, quanti montes volvuntur aquarum!
Jam jam tacturos ſidera ſumma putes.
Quantæ diducto ſubſidunt æquore valles!
Jam jam tacturas Tartara nigra putes.
Quocumque adſpicias, nihil eſt niſi pontus & aer;
Fluctibus hic tumidis, nubibus ille minax.
Inter utrumque fremunt immani turbine venti,
Neſcit, cui domino pareat, unda maris.
Nam modo purpureo vires capit Eurus ab ortu:
Nunc Zephyrus ſero veſpere miſſus adeſt:
Nunc gelidus ſicca Boreas bacchatur ab Arcto:
Nunc Notus adverſa prælia fronte gerit.
Rector in incerto eſt; nec quid fugiatve petatve,
Invenit, ambiguis ars ſtupet ipſa malis.
Scilicet occidimus, nec ſpes niſi vana ſalutis:
Dumque loquor, vultus obruit unda meos.
Opprimet hanc animam fluctus: fruſtraque precanti
Ore necaturas accipiemus aquas.
At pia nil aliud quam me dolet exſule conjux:
Hoc unum noſtri ſcitque gemitque mali.
Neſcit in immenſo jactari corpora ponto:
Neſcit agi ventis: neſcit adeſſe necem.
Di bene, quod non ſum mecum conſcendere paſſus:
Ne mihi mors miſero bis patienda foret!
At nunc, ut peream, quoniam caret illa periclo,
Dimidia certe parte ſuperſtes ero.
Hei mihi, quam celeri micuerunt nubila flamma!
Quantus ab æthereo perſonat axe fragor!
Nec levius laterum tabulæ feriuntur ab undis,
Quam grave baliſtæ mœnia pulſat onus.
Qui venit hic fluctus, fluctus ſupereminet omnes:
Poſterior nono eſt, undecimoque prior.
Nec letum timeo: genus eſt miſerabile leti.
Demite naufragium; mors mihi munus erit.
Eſt aliquid, fatove ſuo ferrove cadentem
In ſolita moriens ponere corpus humo:
Eſt mandata ſuis aliquid ſperare ſepulcra,
Et non æquoreis piſcibus eſſe cibum.
Fingite me dignum tali nece: non ego ſolus
Hic vehor. immeritos cur mea pœna trahit?
Pro Superi, virideſque Dei, quibus æquora curæ!
Utraque jam veſtras ſiſtite turba minas.
Quamque dedit vitam mitiſſima Cæſaris ira,
Hanc ſinite infelix in loca juſſa feram.
Si quam commerui pœnam me pendere vultis;
Culpa mea eſt ipſo judice morte minor.
Mittere me Stygias ſi jam voluiſſet ad undas
Cæſar; in hoc veſtra non eguiſſet ope.
Eſt illi noſtri non invidioſa cruoris
Copia: quodque dedit, cum volet, ipſe feret.
Vos modo, quos certe nullo puto crimine læſos,
Contenti noſtris, Di, precor, eſte malis.
Nec tamen, ut cuncti miſerum ſervare velitis,
Quod periit, ſalvum jam caput eſſe poteſt.
Ut mare conſidat, ventiſque ferentibus utar;
Ut mihi parcatis; num minus exſul ero?
Non ego divitias avidus ſine fine parandi
Latum mutandis mercibus æquor aro:
Nec peto, quas quondam petii ſtudioſus, Athenas:
Oppida non Aſiæ, non loca viſa prius.
Non ut, Alexandri claram delatus in urbem,
Delicias videam, Nile iocoſe, tuas.
Quod faciles opto ventos, (quis credere poſſit?)
Sarmatis eſt tellus, quam mea vota petunt.
Obligor, ut tangam lævi fera litora Ponti;
Quodque ſit a patria tam fuga tarda, queror.
Neſcio quo videam poſitos ut in orbe Tomitas,
Exilem facio per mea vota viam.
Seu me diligitis, tantos compeſcite fluctus;
Pronaque ſint noſtræ numina veſtra rati:
Seu magis odiſtis, juſſæ me advertite terræ.
Supplicii pars eſt in regione mei.
Ferte (quid hic facio?) rapidi mea carbaſa venti.
Auſonios fines cur mea vela vident?
Noluit hoc Cæſar: quid, quem fugat ille, tenetis?
Aſpiciat vultus Pontica terra meos.
Et jubet, & merui. nec, quæ damnaverit ille,
Crimina defendi faſve piumve puto.
Si tamen acta Deos numquam mortalia fallunt;
A culpa facinus ſcitis abeſſe mea.
Immo ita; vos ſcitis. ſi me meus abſtulit error,
Stultaque mens nobis, non ſcelerata fuit:
Quamlibet e minimis, domui ſi favimus illi;
Si ſatis Auguſti publica juſſa mihi;
Hoc Duce ſi dixi felicia ſæcula; proque
Cæſare thura pius Cæſaribuſque dedi;
Si fuit hic animus nobis; ita parcite, Divi.
Sin minus; alta cadens obruat unda caput.
Fallor? an incipiunt gravidæ vaneſcere nubes,
Victaque mutati frangitur ira maris?
Non caſus, ſed vos ſub conditione vocati,
Fallere quos non eſt, hanc mihi fertis opem.

ELEGIA III.

CUm ſubit illius triſtiſſima noctis imago,
Quæ mihi ſupremum tempus in Urbe fuit;
Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui;
Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
Jam prope lux aderat, qua me diſcedere Cæſar
Finibus extremæ juſſerat Auſoniæ.
Nec mens, nec ſpatium fuerant ſatis apta paranti:
Torpuerant longa pectora noſtra mora.
Non mihi ſervorum, comitis non cura legendi:
Non aptæ profugo veſtis opiſve fuit.
Non aliter ſtupui, quam qui Jovis ignibus ictus
Vivit; & eſt vitæ neſcius ipſe ſuæ.
Ut tamen hanc animo nubem dolor ipſe removit,
Et tandem ſenſus convaluere mei;
Alloquor extremum mœſtos abiturus amicos,
Qui modo de multis unus & alter erant.
Uxor amans flentem flens acrius ipſa tenebat;
Imbre per indignas uſque cadente genas.
Nata procul Libycis aberat diverſa ſub oris:
Nec poterat fati certior eſſe mei.
Quocumque adſpiceres, luctus gemituſque ſonabant:
Formaque non taciti funeris intus erat.
Femina, virque, meo pueri quoque funere mœrent:
Inque domo lacrimas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvo grandibus uti;
Hæc facies Trojæ, cum caperetur, erat.
Jamque quieſcebant voces hominumque canumque,
Lunaque nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego ſuſpiciens, & ab hac Capitolia cernens,
Quæ noſtro fruſtra juncta fuere Lari;
Numina vicinis habitantia ſedibus, inquam,
Jamque oculis numquam templa videnda meis,
Dique relinquendi, quos Urbs habet alta Quirini;
Eſte ſalutati tempus in omne mihi.
Et quamquam ſero clypeum poſt vulnera ſumo;
Attamen hanc odiis exonerate fugam;
Cæleſtique viro, quis me deceperit error,
Dicite; pro culpa ne ſcelus eſſe putet.
Ut, quod vos ſcitis, pœnæ quoque ſentiat auctor.
Placato poſſum non miſer eſſe Deo.
Hac prece adoravi Superos ego: pluribus uxor;
Singultu medios præpediente ſonos.
Illa etiam ante Lares paſſis proſtrata capillis
Contigit extinctos ore tremente focos:
Multaque in averſos effudit verba Penates,
Pro deplorato non valitura viro.
Jamque moræ ſpatium nox præcipitata negabat,
Verſaque ab axe ſuo Parrhaſis Arctos erat.
Quid facerem? blando patriæ retinebar amore:
Ultima ſed juſſæ nox erat illa fugæ.
Ah quoties aliquo dixi properante, Quid urges?
Vel quo feſtines ire, vel unde, vide.
Ah quoties certam me ſum mentitus habere
Horam, propoſitæ quæ foret apta viæ.
Ter limen tetigi; ter ſum revocatus: & ipſe
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Sæpe, Vale dicto, rurſus ſum multa locutus;
Et quaſi diſcedens oſcula ſumma dedi.
Sæpe eadem mandata dedi: meque ipſe feſelli,
Reſpiciens oculis pignora cara meis.
Denique, Quid propero? Scythia eſt, quo mittimur, inquam:
Roma relinquenda eſt. utraque juſta mora eſt.
Uxor in æternum vivo mihi viva negatur:
Et domus, & fidæ dulcia membra domus.
Quoſque ego fraterno dilexi more ſodales.
O mihi Theſea pectora juncta fide!
Dum licet, amplectar: numquam fortaſſe licebit
Amplius. in lucro, quæ datur hora, mihi eſt.
Nec mora; ſermonis verba imperfecta relinquo,
Complectens animo proxima quæque meo.
Dum loquor, & flemus; cælo nitidiſſimus alto
Stella gravis nobis Lucifer ortus erat.
Dividor haud aliter, quam ſi mea membra relinquam:
Et pars abrumpi corpore viſa ſuo eſt.
Sic Priamus doluit, tunc cum in contraria verſus
Ultores habuit proditionis equus.
Tum vero exoritur clamor gemituſque meorum;
Et feriunt mœſtæ pectora nuda manus.
Tum vero conjux humeris abeuntis inhærens
Miſcuit hæc lacrimis triſtia dicta ſuis.
Non potes avelli. ſimul ah, ſimul ibimus, inquit:
Te ſequar; & conjux exſulis exſul ero.
Et mihi facta via eſt: & me capit ultima tellus.
Accedam profugæ ſarcina parva rati.
Te jubet e patria diſcedere Cæſaris ira;
Me pietas. pietas hæc mihi Cæſar erit.
Talia tentabat: ſic & tentaverat ante:
Vixque dedit victas utilitate manus.
Egredior (ſive illud erat ſine funere ferri)
Squallidus immiſſis hirta per ora comis.
Illa dolore mei tenebris narratur obortis
Semianimis media procubuiſſe domo.
Utque reſurrexit, fœdatis pulvere turpi
Crinibus, & gelida membra levavit humo;
Se modo, deſertos modo comploraſſe Penates;
Nomen & erepti ſæpe vocaſſe viri:
Nec gemuiſſe minus, quam ſi natæve meumve
Vidiſſet ſtructos corpus habere rogos:
Et voluiſſe mori; moriendo ponere ſenſus:
Reſpectuque tamen non poſuiſſe mei.
Vivat: & abſentem, quoniam ſic fata tulerunt,
Vivat, & auxilio ſublevet uſque ſuo.
Tingitur Oceano cuſtos Erymanthidos Urſæ,
Æquoreaſque ſuo ſidere turbat aquas:
Nos tamen Ionium non noſtra findimus æquor
Sponte: ſed audaces cogimur eſſe metu.
Me miſerum, quantis increſcunt æquora ventis;
Erutaque ex imis fervet arena vadis!
Monte nec inferior proræ puppique recurvæ
Inſilit, & pictos verberat unda Deos.
Pinea texta ſonant; pulſi ſtridere rudentes:
Aggemit & noſtris ipſa carina malis.
Navita confeſſus gelido pallore timorem
Jam ſequitur victam, non regit arte, ratem.
Utque parum validus non proficientia vector
Cervicis rigidæ fræna remittit equo:
Sic non quo voluit, ſed quo rapit impetus undæ,
Aurigam video vela dediſſe rati.
Quod niſi mutatas emiſerit Æolus auras;
In loca jam nobis non adeunda ferar.
Nam procul, Illyricis læva de parte relictis,
Interdicta mihi cernitur Italia.
Deſinat in vetitas quæſo contendere terras,
Et mecum magno pareat aura Deo.
Dum loquor, & cupio pariter timeoque revelli,
Increpuit quantis viribus unda latus!
Parcite, cærulei vos parcite numina ponti;
Infeſtumque mihi ſit ſatis eſſe Jovem.
Vos animam ſævæ feſſam ſubducite morti.
Si modo, qui periit, non periiſſe poteſt.

ELE-

ELEGIA IV.

O Mihi poſt ullos numquam memorande ſodales,
O cui præcipue ſors mea viſa ſua eſt;
Attonitum qui me, (memini) cariſſime, primus
Auſus es alloquio ſuſtinuiſſe tuo;
Qui mihi conſilium vivendi mite dediſti,
Cum foret in miſero pectore mortis amor;
Scis bene, cui dicam, poſitis pro nomine ſignis;
Officium nec te fallit, amice, tuum.
Hæc mihi ſemper erunt imis infixa medullis;
Perpetuuſque animæ debitor hujus ero.
Spiritus & vacuas prius hic tenuandus in auras
Ibit, & in tepido deſeret oſſa rogo;
Quam ſubeant animo meritorum oblivia noſtro:
Et longa pietas excidat iſta die.
Di tibi ſint faciles, & opis nullius egentem
Fortunam præſtent, diſſimilemque meæ.
Si tamen hæc navis vento ferretur amico;
Ignoraretur forſitan iſta fides.
Theſea Pirithous non tam ſenſiſſet amicum,
Si non infernas vivus adiſſet aquas.
Ut foret exemplum veri Phocæus amoris,
Fecerunt Furiæ, triſtis Oreſta, tuæ.
Si non Euryalus Rutulos cecidiſſet in hoſtes;
Hyrtacidæ Niſo gloria nulla foret.
Scilicet ut fulvum ſpectatur in ignibus aurum,
Tempore ſic duro eſt inſpicienda fides.
Dum juvat, & vultu ridet Fortuna ſereno;
Indelibatas cuncta ſequuntur opes.
At ſimul intonuit; fugiunt: nec noſcitur ulli,
Agminibus comitum qui modo cinctus erat.
Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
Nunc mihi ſunt propriis cognita vera malis.
Vix duo treſve mihi de tot ſupereſtis amici.
Cetera Fortunæ, non mea, turba fuit.
Quo magis, o pauci, rebus ſuccurrite lapſis,
Et date naufragio littora tuta meo:
Neve metu falſo nimium trepidate timentes,
Hac offendatur ne pietate Deus.
Sæpe fidem adverſis etiam laudavit in armis;
Inque ſuis amat hanc Cæſar, in hoſte probat.
Cauſſa mea eſt melior, qui non contraria fovi
Arma; ſed hanc merui ſimplicitate fugam.
Invigiles igitur noſtris pro caſibus oro;
Diminui ſi qua numinis ira poteſt.
Scire meos ſi quis caſus deſideret omnes;
Plus, quam quod fieri res ſinit, ille petat.
Tot mala ſum paſſus, quot in æthere ſidera lucent;
Parvaque quot ſiccus corpora pulvis habet.
Multaque credibili tulimus majora: ratamque,
Quamvis acciderint, non habitura fidem.
Pars etiam mecum quædam moriatur oportet:
Meque velim poſſit diſſimulante tegi.
Si vox in fragili mihi pectore firmior ære,
Pluraque cum linguis pluribus ora forent;
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis:
Materia vires exſuperante meas.
Pro duce Neritio docti mala noſtra Poetæ
Scribite: Neritio nam mala plura tuli.
Ille brevi ſpatio multis erravit in annis
Inter Dulichias Iliacaſque domos.
Nos freta ſideribus notis diſtantia menſos
Sors tulit in Geticos Sarmaticoſque ſinus.
Ille habuit fidamque manum, ſocioſque fideles:
Me profugum comites deſeruere mei.
Ille ſuam lætus patriam victorque petebat.
A patria fugio victus & exſul ego.
Nec mihi Dulichium domus eſt, Ithaceve, Sameve:
Pœna quibus non eſt grandis abeſſe locis.
Sed quæ de ſeptem totum circumſpicit orbem
Montibus, imperii Roma Deumque locus.
Illi corpus erat durum patienſque laborum:
Invalidæ vires ingenuæque mihi.
Ille erat aſſidue ſævis agitatus in armis:
Aſſuetus ſtudiis mollibus ipſe fui.
Me Deus oppreſſit, nullo mala noſtra levante:
Bellatrix illi Diva ferebat opem.
Cumque minor Jove ſit tumidis qui regnat in undis;
Illum Neptuni, me Jovis ira premit.
Adde, quod illius pars maxima ficta laborum eſt;
Ponitur in noſtris fabula nulla malis.
Denique quæſitos tetigit tamen ille Penates;
Quæque diu petiit, contigit arva tamen.
At mihi perpetuo patria tellure carendum eſt,
Ni fuerit læſi mollior ira Dei.

ELEGIA V.

Nec tantum Clario Lyde dilecta poetæ,
Nec tantum Coo Battis amata ſuo eſt:
Pectoribus quantum tu noſtris, Uxor, inhæres;
Digna minus miſero, non meliore viro.
Te mea ſuppoſita veluti trabe fulta ruina eſt:
Si quid adhuc ego ſum, muneris omne tui eſt.
Tu facis, ut ſpolium ne ſim, neu nuder ab illis,
Naufragii tabulas qui petiere mei.
Utque rapax ſtimulante fame cupiduſque cruoris
Incuſtoditum captat ovile lupus:
Aut ut edax vultur corpus circumſpicit ecquod
Sub nulla poſitum cernere poſſit humo:
Sic mea neſcio quis, rebus male fidus acerbis,
In bona venturus, ſi paterere, fuit.
Hunc tua per fortes virtus ſubmovit amicos,
Nulla quibus reddi gratia digna poteſt.
Ergo quam miſero, tam vero, teſte probaris:
Hic aliquod pondus ſi modo teſtis habet.
Nec probitate tua prior eſt aut Hectoris uxor,
Aut comes exſtincto Laodamia viro.
Tu ſi Mæonium vatem ſortita fuiſſes;
Penelopes eſſet fama ſecunda tuæ.
Sive tibi hoc debes, nulla pia facta magiſtra;
Cumque nova mores ſunt tibi luce dati:
Femina ſeu Princeps, omnes tibi culta per annos,
Te docet exemplum conjugis eſſe bonæ:
Aſſimilemque ſui longa aſſuetudine fecit:
Grandia ſi parvis aſſimilare licet.
Hei mihi, non magnas quod habent mea carmina vires;
Noſtraque ſunt meritis ora minora tuis!
Si quid & in nobis vivi fuit ante vigoris,
Exſtinctum longis occidit omne malis.
Prima locum ſanctas heroidas inter haberes;
Prima bonis animi conſpicerere tui.
Quantumcumque tamen præconia noſtra valebunt;
Carminibus vives tempus in omne meis.

ELEGIA VI.

Siquis habes noſtris ſimiles in imagine vultus;
Deme meis hederas Bacchica ſerta comis.
Iſta decent lætos felicia ſigna poetas.
Temporibus non eſt apta corona meis.

Hæc tibi diſſimulas, ſentis tamen, optime, dici,
In digito qui me ferſque referſque tuo.
Effigiemque meam fulvo complexus in auro
Cara relegati, qua potes, ora vides.
Quæ quoties ſpectas, ſubeat tibi dicere forſan,
Quam procul a nobis Naſo ſodalis abeſt!
Grata tua eſt pietas: ſed carmina major imago
Sunt mea; quæ mando qualiacumque legas.
Carmina mutatas hominum dicentia formas:
Infelix domini quod fuga rupit opus.
Hæc egò diſcedens, ſicut bene multa meorum,
Ipſe mea poſui mœſtus in igne manu.
Utque cremaſſe ſuum fertur ſub ſtipite natum
Theſtias, & melior matre fuiſſe ſoror;
Sic ego non meritos mecum peritura libellos
Impoſui rapidis viſcera noſtra rogis.
Vel quod eram Muſas, ut crimina noſtra, peroſus:
Vel quod adhuc creſcens & rude carmen erat.
Quæ quoniam non ſunt penitus ſublata, ſed exſtant;
Pluribus exemplis ſcripta fuiſſe reor.
Nunc precor ut vivant, & non ignava legentem
Otia delectent, admoneantque mei.
Nec tamen illa legi poterunt patienter ab ullo;
Neſciet his ſummam ſi quis abeſſe manum.
Ablatum mediis opus eſt incudibus illud:
Defuit & ſcriptis ultima lima meis.
Et veniam pro laude peto: laudatus abunde,
Non faſtiditus ſi tibi, Lector, ero.
Hos quoque ſex verſus, in primi fronte libelli
Si præponendos eſſe putabis, habe.
Orba parente ſuo quicumque volumina tangis;
His ſaltem veſtra detur in Urbe locus.
Quoque magis faveas, non ſunt hæc edita ab ipſo,
Sed quaſi de domini funere rapta ſui.
Quidquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
Emendaturus, ſi licuiſſet, eram.

ELEGIA VII.

IN caput alta ſuum labentur ab æquore retro
Flumina: converſis Solque recurret equis.
Terra feret ſtellas: cælum findetur aratro:
Unda dabit flammas: & dabit ignis aquas.
Omnia naturæ præpoſtera legibus ibunt:
Parſque ſuum mundi nulla tenebit iter.
Omnia jam fient, fieri quæ poſſe negabam:
Et nihil eſt, de quo non ſit habenda fides.
Hæc ego vaticinor; quia ſum deceptus ab illo,
Laturum miſero quem mihi rebar opem.
Tantane te, fallax, cepere oblivia noſtri?
Afflictumne fuit tantus adire timor?
Ut neque reſpiceres, nec ſolarere jacentem;
Dure? nec exſequias proſequerere meas?
Illud amicitiæ ſanctum ac venerabile nomen
Re tibi pro vili ſub pedibuſque jacet?
Quid fuit, ingenti proſtratum mole ſodalem
Viſere, & alloquii parte levare tui?
Inque meos ſi non lacrimam dimittere caſus,
Pauca tamen ficto verba dolore queri?
Idque, quod ignoti faciunt, valedicere ſaltem;
Et vocem populi publicaque ora ſequi?
Denique lugubres vultus, numquamque videndos
Cernere ſupremo, dum licuitque, die?
Dicendumque ſemel toto non amplius ævo
Accipere, & parili reddere voce, Vale?
At fecere alii nullo mihi fœdere juncti;
Et lacrimas animi ſigna dedere ſui.
Quid niſi convictu cauſſiſque valentibus eſſem,
Temporis & longi vinctus amore tibi?
Quid, niſi tot luſus & tot mea ſeria noſſes,
Tot noſſem luſus ſeriaque ipſe tua?
Quid, ſi dumtaxat Romæ mihi cognitus eſſes,
Adſcitus toties in genus omne loci?
Cunctane in æquoreos abierunt irrita ventos?
Cunctane Lethæis merſa feruntur aquis?
Non ego te placida genitum reor urbe Quirini;
Urbe, meo quæ jam non adeunda pede eſt.
Sed ſcopulis, Ponti quos hæc habet ora ſiniſtri:
Inque feris Scythiæ Sarmaticiſque jugis.
Et tua ſunt ſilicis circum præcordia venæ;
Et rigidum ferri ſemina pectus habent.
Quæque tibi quondam tenero ducenda palato
Plena dedit nutrix ubera, tigris erat.
At mala noſtra minus, quam nunc, aliena putaſſes;
Duritiæque mihi non agerere reus.
Sed quoniam accedit fatalibus hoc quoque damnis,
Ut careant numeris tempora prima ſuis;
Effice, peccati ne ſim memor hujus; & illo
Officium laudem, quo queror, ore tuum.

ELEGIA VIII.

DEtur inoffenſæ metam tibi tangere vitæ,
Qui legis hoc nobis non inimicus opus.
Atque utinam pro te poſſint mea vota valere,
Quæ pro me duros non tetigere Deos!
Donec eris felix, multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.
Aſpicis, ut veniant ad candida tecta columbæ;
Accipiat nullas ſordida turris aves.
Horrea formicæ tendunt ad inania numquam:
Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.
Utque comes radios per Solis euntibus umbra,
Cum latet hic preſſus nubibus, illa fugit;
Mobile ſic ſequitur Fortunæ lumina vulgus:
Quæ ſimul inducta nube teguntur, abit.
Hæc precor ut ſemper poſſint tibi falſa videri:
Sunt tamen eventu vera fatenda meo.
Dum ſtetimus, turbæ quantum ſatis eſſet, habebat
Nota quidem, ſed non ambitioſa, domus.
At ſimul impulſa eſt; omnes timuere ruinam:
Cautaque communi terga dedere fugæ.
Sæva nec admiror metuunt ſi fulmina, quorum
Ignibus afflari proxima quæque ſolent.
Sed tamen in duris remanentem rebus amicum
Quamlibet inviſo Cæſar in hoſte probat.
Nec ſolet iraſci (neque enim moderatior alter,)
Cum quis in adverſis, ſi quid amavit, amat.
De comite Argolici poſtquam cognovit Oreſtæ,
Narratur Pyladen ipſe probaſſe Thoas.
Quæ fuit Actoridæ cum magno ſemper Achille,
Laudari ſolita eſt Hectoris ore fides.
Quod pius ad manes Theſeus comes iſſet amico,
Tartareum dicunt indoluiſſe Deum.
Euryali Niſique fide tibi, Turne, relata,
Credibile eſt lacrimis immaduiſſe genas.
Eſt etiam miſeris pietas, & in hoſte probatur.
Hei mihi, quam paucos hæc mea dicta movent!
Hic ſtatus, hæc rerum nunc eſt fortuna mearum,
Debeat ut lacrimis nullus adeſſe modus.
At mea ſunt, proprio quamvis mœſtiſſima caſu,
Pectora pro ſenſu facta ſerena tuo.

Hoc

Hoc eventurum jam tum, cariſſime, vidi,
Ferret adhuc iſtam cum minor aura ratem.
Sive aliquod morum, ſeu vitæ labe carentis
Eſt pretium; nemo pluris habendus erit.
Sive per ingenuas aliquis caput extulit artes;
Quælibet eloquio fit bona cauſſa tuo.
His ego commotus, dixi tibi protinus ipſi;
Scena manet dotes grandis, amice, tuas.
Hæc mihi non ovium fibræ tonitruſve ſiniſtri,
Linguave ſervatæ pennave dixit avis.
Augurium ratio eſt, & conjectura futuri:
Hac divinavi, notitiamque tuli.
Quæ quoniam rata ſunt; tota mihi mente tibique
Gratulor, ingenium non latuiſſe tuum.
At noſtrum tenebris utinam latuiſſet in imis!
Expediit ſtudio lumen abeſſe meo.
Utque tibi proſunt artes, facunde, ſeveræ;
Diſſimiles illis ſic nocuere mihi.
Vita tamen tibi nota mea eſt: ſcis artibus illis
Auctoris mores abſtinuiſſe ſui.
Scis vetus hoc juveni luſum mihi carmen: & iſtos,
Ut non laudandos, ſic tamen eſſe jocos.
Ergo ut defendi nullo mea poſſe colore,
Sic excuſari crimina poſſe puto.
Qua potes, excuſa: nec amici deſere cauſſam.
Quo bene cœpiſti, ſic pede ſemper eas.

ELEGIA IX.

EST mihi, ſitque precor, flavæ tutela Minervæ
Navis, & a picta caſſide nomen habet.
Sive opus eſt velis; minimam bene currit ad auram:
Sive opus eſt remo; remige carpit iter.
Nec comites volucri contenta eſt vincere curſu:
Occupat egreſſas quamlibet ante rates.
Et pariter fluctus, fertque aſſilientia longe
Æquora, nec ſævis icta fatiſcit aquis.
Illa Corinthiacis primum mihi cognita Cenchris
Fida manet trepidæ duxque comeſque fugæ.
Perque tot eventus, & iniquis concita ventis
Æquora, Palladio numine tuta fugit.
Nunc quoque tuta precor vaſti ſecet oſtia Ponti;
Quaſque petit, Getici litoris intret aquas.
Quæ ſimul Æoliæ mare me deduxit in Helles,
Et longum tenui limite fecit iter;
Fleximus in lævum curſus: & ab Hectoris urbe
Venimus ad portus, Imbria terra, tuos.
Inde levi vento Zerynthia litora nactis
Threiciam tetigit feſſa carina Samon.
Saltus ab hac terra brevis eſt Tempyra petenti.
Hac dominum tenus eſt illa ſecuta ſuum.
Nam mihi Biſtonios placuit pede carpere campos:
Helleſpontiacas illa reliquit aquas.
Dardaniamque petiit auctoris nomen habentem;
Et te ruricola Lampſace tuta Deo.
Quaque per anguſtas vectæ male virginis undas
Seſton Abydena ſeparat urbe fretum.
Hincque Propontiacis hærentem Cyzicon oris;
Cyzicon Hæmoniæ nobile gentis opus:
Quaque tenent Ponti Byzantia litora fauces.
Hic locus eſt gemini janua vaſta maris.
Hæc precor evincat, propulſaque flantibus Auſtris
Tranſeat inſtabiles ſtrenua Cyaneas:
Thyniacoſque ſinus, & ab his per Apollinis urbem
Alta ſub Anchiali mœnia tendat iter.
Inde Meſembriacos portus, & Odeſſon, & arces
Prætereat dictas nomine, Bacche, tuo:
Et quos Alcathoi memorant a mœnibus ortos
Sedibus his profugum conſtituiſſe Larem.
A quibus adveniat Miletida ſoſpes ad urbem,
Offenſi quo me compulit ira Dei.
Hanc ſi contigerit, meritæ cadet agna Minervæ.
Non facit ad noſtras hoſtia major opes.
Vos quoque Tyndaridæ, quos hæc colit inſula, fratres,
Mite precor duplici numen adeſte viæ.
Altera namque parat Symplegadas ire per arctas,
Scindere Biſtonias altera puppis aquas.
Vos facite, ut ventos, loca cum diverſa petamus,
Illa ſuos habeat, nec minus iſta ſuos.

ELEGIA X.

LIttera quæcumque eſt toto tibi lecta libello,
Eſt mihi ſollicitæ tempore facta viæ.
Aut hanc me, gelidi tremerem cum menſe Decembris,
Scribentem mediis Hadria vidit aquis:
Aut, poſtquam bimarem curſu ſuperavimus Iſthmon;
Alteraque eſt noſtræ ſumta carina fugæ.
Quod facerem verſus inter fera murmura ponti,
Cycladas Ægæas obſtupuiſſe puto.
Ipſe ego nunc miror, tantis animique mariſque
Fluctibus ingenium non cecidiſſe meum.
Seu ſtupor huic ſtudio, ſive huic inſania nomen;
Omnis ab hac cura mens relevata mea eſt.
Sæpe ego nimboſis dubius jactabar ab Hædis:
Sæpe minax Steropes ſidere pontus erat.
Fuſcabatque diem cuſtos Erymanthidos Urſæ;
Aut Hyadas ſævis auxerat Auſter aquis:
Sæpe maris pars intus erat; tamen ipſe trementi
Carmina ducebam qualiacumque manu.
Nunc quoque contenti ſtridunt Aquilone rudentes;
Inque modum tumuli concava ſurgit aqua.
Ipſe gubernator tollens ad ſidera palmas
Expoſcit votis immemor artis opem.
Quocumque adſpicio, nihil eſt, niſi mortis imago:
Quam dubia timeo mente, timenſque precor.
Attigero portum, portu terrebor ab ipſo.
Plus habet infeſta terra timoris aqua.
Nam ſimul inſidiis hominum pelagique laboro;
Et faciunt geminos enſis & unda metus.
Ille meo vereor ne ſperet ſanguine prædam:
Hæc titulum noſtræ mortis habere velit.
Barbara pars læva eſt, avidæ ſubſtrata rapinæ,
Quam cruor & cædes bellaque ſemper habent.
Cumque ſit hybernis agitatum fluctibus æquor;
Pectora ſunt ipſo turbidiora mari.
Quo magis his debes ignoſcere, candide lector,
Si ſpe ſunt, ut ſunt, inferiora tua.
Non hæc in noſtris, ut quondam, ſcribimus hortis:
Nec conſuete meum lectule corpus habes.
Jactor in indomito brumali luce profundo:
Ipſaque cæruleis charta feritur aquis.
Improba pugnat hyems, indignaturque, quod auſim
Scribere, ſe rigidas incutiente minas.
Vincat hyems hominem. ſed eodem tempore quæſo
Ipſe modum ſtatuam carminis; illa ſui.

TRISTIUM

LIBER II.

QUid mihi vobiſcum eſt, infelix cura, libelli,
Ingenio perii qui miſer ipſe meo?

Cur modo damnatas repeto mea crimina Muſas?
  An ſemel eſt pœnam commeruiſſe parum?
Carmina fecerunt, ut me cognoſcere vellent
  Omine non fauſto fœmina virque, mea.
Carmina fecerunt, ut me moreſque notaret
  Jam demum viſa Cæſar ab Arte meos.
Deme mihi ſtudium; vitæ quoque crimina demes.
  Acceptum refero verſibus, eſſe nocens.
Hoc pretium curæ vigilatorumque laborum
  Cepimus. ingenio pœna reperta meo.
Si ſaperem, doctas odiſſem jure ſorores,
  Numina cultori pernicioſa ſuo.
At nunc (tanta meo comes eſt inſania morbo)
  Saxa malum refero rurſus ad iſta pedem.
Scilicet & victus repetit gladiator arenam;
  Et redit in tumidas naufraga puppis aquas.
Forſitan, ut quondam Teuthrantia regna tenenti,
  Sic mihi res eadem vulnus opemque feret:
Muſaque, quam movit, motam quoque leniet iram:
  Exorant magnos carmina ſæpe Deos.
Ipſe quoque Auſonias Cæſar matreſque nuruſque
  Carmina turrigeræ dicere juſſit Opi.
Juſſerat & Phœbo dici; quo tempore ludos
  Fecit, quos ætas adſpicit una ſemel.
His precor exemplis tua nunc, mitiſſime Cæſar,
  Fiat ab ingenio mollior ira meo.
Illa quidem juſta eſt, nec me meruiſſe negabo.
  Non adeo noſtro fugit ab ore pudor.
Sed, niſi peccaſſem, quid tu concedere poſſes?
  Materiam veniæ ſors tibi noſtra dedit.
Si, quoties homines peccant, ſua fulmina mittat
  Jupiter; exiguo tempore inermis erit.
Hic ubi detonuit ſtrepituque exterruit orbem,
  Purum diſcuſſis aera reddit aquis.
Jure igitur genitorque Deum rectorque vocatur:
  Jure capax mundus nil Jove majus habet.
Tu quoque, cum Patriæ rector dicare Paterque;
  Utere more Dei nomen habentis idem.
Idque facis: nec te quiſquam moderatius umquam
  Imperii potuit fræna tenere ſui.
Tu veniam parti ſuperatæ ſæpe dediſti,
  Non conceſſurus quam tibi victor erat.
Divitiis etiam multos & honoribus auctos
  Vidi, qui tulerant in caput arma tuum.
Quæque dies bellum, belli tibi ſuſtulit iram:
  Parſque ſimul templis utraque dona tulit.
Utque tuus gaudet miles, quod vicerit hoſtem;
  Sic, victum cur ſe gaudeat, hoſtis habet.
Cauſſa mea eſt melior: qui nec contraria dicor
  Arma, nec hoſtiles eſſe ſecutus opes.
Per mare, per terras, per tertia numina juro,
  Per te præſentem conſpicuumque Deum;
Hunc animum faviſſe tibi, Vir maxime: meque,
  Qua ſola potui, mente fuiſſe tuum.
Optavi peteres cæleſtia ſidera tarde;
  Parſque fui turbæ parva precantis idem.
Et pia thura dedi pro te: cumque omnibus unus
  Ipſe quoque adjuvi publica vota meis.
Quid referam libros, illos quoque, crimina noſtra,
  Mille locis plenos nominis eſſe tui?
Inſpice majus opus, quod adhuc ſine fine reliqui,
  In non credendos corpora verſa modos;
Invenies veſtri præconia nominis illic:
  Invenies animi pignora multa mei.
Non tua carminibus major fit gloria, nec quo,
  Ut major fiat, creſcere poſſit, habet.

Fama Jovis ſupereſt. tamen hunc ſua facta referri,
  Et ſe materiam carminis eſſe, juvat:
Cumque Gigantei memorantur prælia belli;
  Credibile eſt lætum laudibus eſſe ſuis.
Te celebrant alii quanto decet ore, tuaſque
  Ingenio laudes uberiore canunt.
Sed tamen, ut fuſo taurorum ſanguine centum,
  Sic capitur minimo thuris honore Deus.
Ah ferus, & nobis nimium crudeliter hoſtis,
  Delicias legit qui tibi cumque meas!
Carmina ne noſtris ſic te venerantia libris
  Judicio poſſint candidiore legi.
Eſſe ſed irato quis te mihi poſſet amicus?
  Vix tunc ipſe mihi non inimicus eram.
Cum cœpit quaſſata domus ſubſidere; partes
  In proclinatas omne recumbit onus:
Cunctaque Fortuna rimam faciente dehiſcunt.
  Ipſa ſuo quondam pondere tecta ruunt.
Ergo hominum quæſitum odium mihi carmine: quaque
  Debuit, eſt vultus turba ſecuta tuos.
At (memini) vitamque meam moreſque probabas
  Illo, quem dederas, prætereuntis equo.
Quod ſi non prodeſt, & honeſti gratia nulla
  Redditur; at nullum crimen adeptus eram.
Nec male commiſſa eſt nobis fortuna reorum,
  Liſque decem decies inſpicienda viris.
Res quoque privatas ſtatui ſine crimine judex:
  Deque mea faſſa eſt pars quoque victa fide.
Me miſerum! potui, ſi non extrema nocerent,
  Judicio tutus non ſemel eſſe tuo.
Ultima me perdunt: imoque ſub æquore mergit
  Incolumem toties una procella ratem.
Nec mihi pars nocuit de gurgite parva: ſed omnes
  Preſſere hoc fluctus, Oceanuſque caput.
Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?
  Cur imprudenti cognita culpa mihi?
Inſcius Actæon vidit ſine veſte Dianam:
  Præda fuit canibus non minus ille ſuis.
Scilicet in Superis etiam fortuna luenda eſt;
  Nec veniam læſo numine caſus habet.
Illa namque die, qua me malus abſtulit error,
  Parva quidem periit, ſed ſine labe, domus.
Sic quoque parva tamen, patrio dicatur ut ævo
  Clara, nec ullius nobilitate minor:
Et neque divitiis, nec paupertate notanda;
  Unde ſit in neutrum conſpiciendus eques.
Sit quoque noſtra domus vel cenſu parva, vel ortu;
  Ingenio certe non latet illa meo.
Quo videar quamvis nimium juveniliter uſus;
  Grande tamen toto nomen ab orbe fero.
Turbaque doctorum Naſonem novit, & audet
  Non faſtiditis annumerare viris.
Corruit hæc igitur Muſis accepta, ſub uno,
  Sed non exiguo, crimine lapſa domus.
Atque ea ſic lapſa eſt, ut ſurgere, ſi modo læſi
  Ematuruerit Cæſaris ira, queat.
Cujus in eventu pœnæ clementia tanta eſt,
  Ut fuerit noſtro lenior illa metu.
Vita data eſt, citraque necem tua conſtitit ira,
  O Princeps parce viribus uſe tuis.
Inſuper accedunt, te non adimente, paternæ
  (Tamquam vita parum muneris eſſet) opes.
Nec mea decreto damnaſti facta Senatus:
  Nec mea ſelecto judice juſſa fuga eſt.
Triſtibus invectus verbis (ita Principe dignum)
  Ultus es offenſas, ut decet, ipſe tuas.

Adde,

Adde, quod edictum, quamvis immane minaxque,
Attamen in pœnæ nomine lene fuit.
Quippe relegatus, non exul dicor in illo:
Parcaque fortunæ ſunt data verba meæ.
Nulla quidem ſano gravior mentiſque potenti
Pœna eſt, quam tanto diſplicuiſſe viro.
Sed ſolet interdum fieri placabile numen:
Nube ſolet pulſa candidus ire dies.
Vidi ego pampineis oneratam vitibus ulmum,
Quæ fuerat ſævi fulmine tacta Jovis.
Ipſe licet ſperare vetes; ſperabimus æque.
Hoc unum fieri te prohibente poteſt.
Spes mihi magna ſubit, cum te, mitiſſime Princeps;
Spes mihi, reſpicio cum mea fata, cadit.
Ac veluti ventis agitantibus æquora non eſt
Æqualis rabies, continuuſque furor;
Sed modo ſubſidunt, intermiſſique ſileſcunt,
Vimque putes illos depoſuiſſe ſuam;
Sic abeunt redeuntque mei variantque timores:
Et ſpem placandi dantque negantque tui.
Per Superos igitur, qui dent tibi longa, dabuntque,
Tempora, Romanum ſi modo nomen amant;
Per Patriam, quæ te tuta & ſecura Parente eſt;
Cujus, ut in populo, pars ego nuper eram;
Sic tibi, quem ſemper factis animoque mereris,
Reddatur gratæ debitus Urbis amor.
Livia ſic tecum ſociales compleat annos,
Quæ niſi te, nullo conjuge digna fuit.
Quæ ſi non eſſet, cælebs te vita deceret:
Nullaque, cui poſſes eſſe maritus, erat.
Soſpite ſic te ſit natus quoque ſoſpes; & olim
Imperium regat hoc cum ſeniore ſenex:
Utque tui faciunt ſidus juvenile nepotes,
Per tua perque ſui facta parentis eant.
Sic aſſueta tuis ſemper Victoria caſtris
Nunc quoque ſe præſtet, notaque ſigna petat:
Auſoniumque Ducem ſolitis circumvolet alis:
Ponat & in nitida laurea ſerta coma.
Per quem bella geris, cujus nunc corpore pugnas;
Auſpicium cui das grande, Deoſque tuos.
Dimidioque tui præſens es, & aſpicis Urbem:
Dimidio procul es, ſævaque bella geris.
Hic tibi ſic redeat ſuperato victor ab hoſte;
Inque coronatis fulgeat altus equis;
Parce, precor: fulmenque tuum fera tela reconde,
Heu nimium miſero cognita tela mihi!
Parce, Pater Patriæ: nec nominis immemor hujus
Olim placandi ſpem mihi tolle tui.
Nec precor, ut redeam: quamvis majora petitis
Credibile eſt magnos ſæpe dediſſe Deos.
Mitius exſilium ſi das, propiuſque roganti;
Pars erit e pœna magna levata mea.
Ultima perpetior medios projectus in hoſtes:
Nec quiſquam patria longius exul abeſt.
Solus ad egreſſus miſſus ſeptemplicis Iſtri,
Parrhaſiæ gelido virginis axe premor.
Jazyges, & Colchi, Metereaque turba, Getæque,
Danubii mediis vix prohibentur aquis.
Cumque alii cauſſa tibi ſint graviore fugati,
Ulterior nulli, quam mihi, terra data eſt.
Longius hac nihil eſt, niſi tantum frigus & hoſtis;
Et maris adſtricto quæ coit unda gelu.
Hactenus Euxini pars eſt Romana ſiniſtri:
Proxima Baſternæ Sauromatæque tenent.
Hæc eſt Auſonio ſub jure noviſſima, vixque
Hæret in imperii margine terra tui.

Unde precor ſupplex ut nos in tuta releges:
Ne ſit cum patria pax quoque adempta mihi.
Ne timeam gentes, quas non bene ſubmovet Iſter:
Neve tuus poſſim civis ab hoſte capi.
Fas prohibet Latio quemquam de ſanguine natum
Cæſaribus ſalvis barbara vincla pati.
Perdiderint cum me duo crimina, carmen & error:
Alterius facti culpa ſilenda mihi.
Nam non ſum tanti, ut renovem tua vulnera, Cæſar;
Quem nimio plus eſt indoluiſſe ſemel.
Altera pars ſupereſt: qua turpi crimine tactus
Arguor obſcœni doctor adulterii.
Fas ergo eſt aliqua cæleſtia pectora falli;
Et ſunt notitia multa minora tua?
Utque Deos, cælumque ſimul ſublime tuenti
Non vacat exiguis rebus adeſſe Jovi;
A te pendentem ſic dum circumſpicis orbem,
Effugiunt curas inferiora tuas.
Scilicet imperii, Princeps, ſtatione relicta
Imparibus legeres carmina facta modis?
Non ea te moles Romani nominis urget,
Inque tuis humeris tam leve fertur onus;
Luſibus ut poſſis advertere numen ineptis;
Excutiaſque oculis otia noſtra tuis.
Nunc tibi Pannonia eſt, nunc Illyris ora domanda:
Rhætica nunc præbent Thraciaque arma metum.
Nunc petit Armenius pacem: nunc porrigit arcus
Parthus eques, timida captaque ſigna manu.
Nunc te prole tua juvenem Germania ſentit;
Bellaque pro magno Cæſare Cæſar obit.
Denique, ut in tanto, quantum non exſtitit umquam,
Corpore, pars nulla eſt quæ labet imperii;
Urbs quoque te & legum laſſat tutela tuarum,
Et morum, ſimiles quos cupis eſſe tuis.
Nec tibi contingunt, quæ gentibus otia præſtas;
Bellaque cum multis irrequieta geris.
Mirer in hoc igitur tantarum pondere rerum
Numquam te noſtros evoluiſſe jocos?
At ſi (quod mallem) vacuus fortaſſe fuiſſes,
Nullum legiſſes crimen in Arte mea.
Illa quidem fateor frontis non eſſe ſeveræ
Scripta, nec a tanto Principe digna legi:
Non tamen idcirco legum contraria juſſis
Sunt ea; Romanas erudiuntque nurus.
Neve quibus ſcribam poſſis dubitare; libellus
Quatuor hos verſus e tribus unus habet:
Eſte procul, vittæ tenues, inſigne pudoris;
Quæque tegis medios inſtita longa pedes:
Nil, niſi legitimum, conceſſaque furta, canemus;
Inque meo nullum carmine crimen erit.
Ecquid ab hac omnes rigide ſubmovimus Arte,
Quas ſtola contingi vittaque ſumta vetat?
At matrona poteſt alienis artibus uti;
Quoque trahat, quamvis non doceatur, habet.
Nil igitur matrona legat: quia carmine ab omni
Ad delinquendum doctior eſſe poteſt.
Quodcumque attigerit, ſi qua eſt ſtudioſa ſiniſtri,
Ad vitium mores inſtruet inde ſuos.
Sumſerit Annales, (nihil eſt hirſutius illis)
Facta ſit unde parens Ilia nempe leget.
Sumſerit, Æneadum genitrix ubi prima; requiret,
Æneadum genitrix unde ſit alma Venus.
Perſequar inferius, (modo ſi licet ordine ferri)
Poſſe nocere animis carminis omne genus.
Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit.
Nil prodeſt, quod non lædere poſſit idem.

Igne

Igne quid utilius? ſi quis tamen urere tecta
Comparat, audaces inſtruit igne manus.
Eripit interdum, modo dat medicina ſalutem:
Quæque juvans monſtrat, quæque ſit herba nocens.
Et latro, & cautus præcingitur enſe viator:
Ille ſed inſidias, hic ſibi portat opem.
Diſcitur innocuas ut agat facundia cauſſas:
Protegit hæc ſontes immeritoſque premit.
Sic igitur carmen, recta ſi mente legatur,
Conſtabit nulli poſſe nocere meum.
At quiddam vitii quicumque hinc concipit, errat:
Et nimium ſcriptis arrogat ille meis.
Ut tamen hoc fatear: Ludi quoque ſemina præbent
Nequitiæ. tolli tota theatra jube:
Peccandi cauſſam quæ multis ſæpe dederunt,
Martia cum durum ſternit arena ſolum.
Tollatur Circus; non tuta licentia Circi:
Hic ſedet ignoto juncta puella viro.
Cum quædam ſpatientur in hac, ut amator eadem
Conveniat, quare porticus ulla patet?
Quis locus eſt templis auguſtior? hæc quoque vitet,
In culpam ſi qua eſt ingenioſa ſuam.
Cum ſteterit Jovis æde; Jovis ſuccurret in æde,
Quam multas matres fecerit ille Deus.
Proxima adoranti Junonia templa ſubibit,
Pellicibus multis hanc doluiſſe Deam.
Pallade conſpecta, natum de crimine virgo
Suſtulerit quare quæret Erichthonium.
Venerit in magni templum tua munera Martis;
Stat Venus Ultori juncta viro ante fores.
Iſidis æde ſedens cur hanc Saturnia quæret
Egerit Ionio Boſporioque mari.
In Venere Anchiſes, in Luna Latmius heros,
In Cerere Iaſion, qui referatur, erit.
Omnia perverſas poſſunt corrumpere mentes.
Stant tamen illa ſuis omnia tuta locis.
At procul ab ſcripta ſolis meretricibus Arte
Submovet ingenuas pagina prima nurus.
Quæcumque irrumpit, quo non ſinit ire ſacerdos;
Protinus hoc vetiti criminis acta rea eſt.
Nec tamen eſt facinus molles evolvere verſus;
Multa licet caſtæ non facienda legant.
Sæpe ſupercilii nudas matrona ſeveri
Et Veneris ſtantes ad genus omne videt.
Corpora Veſtales oculi meretricia cernunt:
Nec domino pœnæ res ea cauſſa fuit.
At cur in noſtra nimia eſt laſcivia Muſa?
Curve meus cuiquam ſuadet amare liber?
Nil niſi peccatum manifeſtaque culpa fatendum eſt:
Pœnitet ingenii judiciique mei.
Cur non Argolicis potius quæ concidit armis
Vexata eſt iterum carmine Troja meo?
Cur tacui Thebas, & mutua vulnera fratrum?
Et ſeptem portas ſub duce quamque ſuo?
Nec mihi materiam bellatrix Roma negabat:
Et pius eſt patriæ facta referre labor.
Denique, cum meritis impleveris omnia, Cæſar,
Pars mihi de multis una canenda fuit.
Utque trahunt oculos radiantia lumina Solis;
Traxiſſent animum ſic tua facta meum.
Arguor immerito. tenuis mihi campus aratur:
Illud erat magnæ fertilitatis opus.
Non ideo debet pelago ſe credere, ſi qua
Audet in exiguo ludere cymba lacu.
Forſitan & dubitem, numeris levioribus aptus
Sim ſatis; in parvos ſufficiamque modos.
At ſi me jubeas domitos Jovis igne Gigantas
Dicere; conantem debilitabit onus.
Divitis ingenii eſt immania Cæſaris acta
Condere; materia ne ſuperetur opus.
Et tamen auſus eram: ſed detrectare videbar,
Quodque nefas, damno viribus eſſe tuis.
Ad leve rurſus opus juvenilia carmina veni;
Et falſo movi pectus amore meum.
Non equidem vellem: ſed me mea fata trahebant,
Inque meas pœnas ingenioſus eram.
Hei mihi, quod didici! quod me docuere parentes,
Literaque eſt oculos ulla morata meos!
Hæc tibi me inviſum laſcivia fecit, ob Artes,
Quas ratus es vetitos ſollicitaſſe toros.
Sed neque me nuptæ didicerunt furta magiſtro:
Quodque parum novit, nemo docere poteſt.
Sic ego delicias, & mollia carmina feci,
Strinxerit ut nomen fabula nulla meum.
Nec quiſquam eſt adeo media de plebe maritus,
Ut dubius vitio ſit pater ille meo.
Crede mihi; mores diſtant a carmine noſtro.
Vita verecunda eſt, Muſa jocoſa mihi.
Magnaque pars operum mendax & ficta meorum
Plus ſibi permiſit compoſitore ſuo.
Nec liber indicium eſt animi, ſed honeſta voluptas,
Plurima mulcendis auribus apta ferens.
Accius eſſet atrox; conviva Terentius eſſet;
Eſſent pugnaces, qui fera bella canunt.
Denique compoſui teneros non ſolus amores:
Compoſito pœnas ſolus amore dedi.
Quid niſi cum multo Venerem confundere vino
Præcepit Lyrici Teia Muſa ſenis?
Lesbia quid docuit Sappho, niſi amare puellas?
Tuta tamen Sappho, tutus & ille fuit.
Nec tibi, Battiade, nocuit, quod ſæpe legenti
Delicias verſu faſſus es ipſe tuas.
Fabula jucundi nulla eſt ſine amore Menandri:
Et ſolet hic pueris virginibuſque legi.
Ilias ipſa quid eſt, niſi turpis adultera, de qua
Inter amatorem pugna virumque fuit?
Quid prius eſt illi flamma Chryſeidos? utque
Fecerit iratos rapta puella duces?
Aut quid Odyſſea eſt, niſi femina, propter amorem,
Dum vir abeſt, multis una petita procis?
Quid niſi Mæonides Venerem Martemque ligatos
Narrat in obſcœno corpora prenſa toro?
Unde niſi indicio magni ſciremus Homeri,
Hoſpitis igne duas incaluiſſe Deas?
Omne genus ſcripti gravitate Tragœdia vincit:
Hæc quoque materiam ſemper amoris habet.
Nam quid in Hippolyto, niſi cæcæ flamma novercæ?
Nobilis eſt Canace fratris amore ſui.
Quid, non Tantalides agitante Cupidine currus
Piſæam Phrygiis vexit eburnus equis?
Tingeret ut ferrum natorum ſanguine mater,
Concitus a læſo fecit amore dolor.
Fecit amor ſubitas volucres cum pellice regem,
Quæque ſuum luget nunc quoque mater Ityn.
Si non Æropen frater ſceleratus amaſſet;
Averſos Solis non legeremus equos.
Impia nec tragicos tetigiſſet Scylla cothurnos,
Ni patrium crinem deſecuiſſet amor.
Qui legis Electran, & egentem mentis Oreſten,
Ægyſti crimen Tyndaridoſque legis.
Nam quid de tetrico referam domitore Chimæræ,
Quem leto fallax hoſpita pæne dedit?

Quid

Quid loquar Hermionem? quid te, Schœneia virgo;
  Teque, Mycenæo Phœbas amata duci?
Quid Danaen, Danaeſque nurum, matremque Lyæi?
  Hæmonaque, & noctes quæ coiere duas?
Quid generum Peliæ? quid Theſea? quidve Pelaſgum
  Iliacam tetigit qui rate primus humum?
Huc Iole, Pyrrhique parens; huc Herculis uxor,
  Huc accedat Hylas, Iliadeſque puer.
Tempore deficiar, tragicos ſi perſequar ignes;
  Vixque meus capiat nomina nuda liber.
Eſt & in obſcœnos deflexa Tragœdia riſus,
  Multaque præteriti verba pudoris habet.
Nec nocet auctori, mollem qui fecit Achillem,
  Infregiſſe ſuis fortia facta modis.
Junxit Ariſtides Mileſia crimina ſecum:
  Pulſus Ariſtides nec tamen urbe ſua.
Nec qui deſcripſit corrumpi ſemina matrum,
  Eubius impuræ conditor hiſtoriæ.
Nec qui compoſuit nuper Sybaritida, fugit:
  Nec quæ concubitus non tacuere ſuos.
Suntque ea doctorum monumentis miſta virorum,
  Muneribuſque Ducum publica facta patent.
Neve peregrinis tantum defendar ab armis;
  Et Romanus habet multa jocoſa liber.
Utque ſuo Martem cecinit gravis Ennius ore;
  Ennius ingenio maximus, arte rudis;
Explicat ut cauſſas rapidi Lucretius ignis,
  Caſurumque triplex vaticinatur opus;
Sic ſua laſcivo cantata eſt ſæpe Catullo
  Femina, cui falſum Lesbia nomen erat.
Nec contentus ea, multos vulgavit amores,
  In quibus ipſe ſuum faſſus adulterium eſt.
Par fuit exigui ſimiliſque licentia Calvi,
  Detexit variis qui ſua furta modis.
Quid referam Ticidæ, quid Memmi carmen, apud quos
  Rebus abeſt omnis nominibuſque pudor?
Cinna quoque his comes eſt, Cinnaque procacior Anſer:
  Et leve Cornifici, parque Catonis opus.
Et quorum libris modo diſſimulata Perillæ
  Nomine, nunc legitur dicta, Metelle, tuo.
Is quoque, Phaſiacas Argo qui duxit in undas,
  Non potuit Veneris furta tacere ſuæ.
Nec minus Hortenſi, nec ſunt minus improba Servi
  Carmina. quis dubitet nomina tanta ſequi?
Vertit Ariſtiden Siſenna: nec obfuit illi
  Hiſtoriæ turpes inſeruiſſe jocos.
Nec fuit opprobrio celebraſſe Lycorida Gallo,
  Sed linguam nimio non tenuiſſe mero.
Credere juranti durum putat eſſe Tibullus;
  Sic etiam de ſe quod neget illa viro.
Fallere cuſtodem demum docuiſſe fatetur;
  Seque ſua miſerum nunc ait arte premi.
Sæpe velut gemmam dominæ ſignumve probaret;
  Per cauſſam meminit ſe tetigiſſe manum.
Utque refert, digitis ſæpe eſt nutuque locutus,
  Et tacitam menſæ duxit in orbe notam.
Et quibus e ſuccis abeat de corpore livor,
  Impreſſo fieri qui ſolet ore, docet.
Denique ab incauto nimium petit ille marito,
  Se quoque uti ſervet; peccet ut illa minus.
Scit cui latretur, cum ſolus obambulat ipſe:
  Cur toties clauſas excreet ante fores.
Multaque dat talis furti præcepta: docetque
  Qua nuptæ poſſint fallere ab arte viros.
Nec fuit hoc illi fraudi; legiturque Tibullus,
  Et placet, & jam te Principe notus erat.
Invenies eadem blandi præcepta Properti:
  Diſtrictus minima nec tamen ille nota eſt.
His ego ſucceſſi: quoniam præſtantia candor
  Nomina vivorum diſſimulare jubet.
Non timui, (fateor) ne, qua tot iere carinæ,
  Naufraga ſervatis omnibus una foret.
Sunt aliis ſcriptæ, quibus alea luditur, artes.
  Hæc eſt ad noſtros non leve crimen avos.
Quid valeant tali; quo poſſis plurima jactu
  Fingere; damnoſos effugiaſve canes.
Teſſera quot numeros habeat: diſtante vocato
  Mittere quo deceat, quo dare miſſa modo.
Diſcolor ut recto graſſetur limite miles,
  Cum medius gemino calculus hoſte perit.
Ut mage velle ſequi ſciat, & revocare priorem;
  Ne tuto fugiens incomitatus eat.
Parva ſed & ternis inſtructa tabella lapillis;
  In qua viciſſe eſt, continuaſſe ſuos.
Quique alii luſus (neque enim nunc perſequar omnes)
  Perdere rem caram tempora noſtra ſolent.
Ecce canit formas alius jactuſque pilarum.
  Hic artem nandi præcipit, ille trochi.
Compoſita eſt aliis fucandi cura coloris:
  Hic epulis leges hoſpitioque dedit.
Alter humum, de qua fingantur pocula, monſtrat;
  Quæque docet liquido teſta ſit apta mero.
Talia fumoſi luduntur menſe Decembris;
  Quæ damno nulli compoſuiſſe fuit.
His ego deceptus non triſtia carmina feci;
  Sed triſtis noſtros pœna ſecuta jocos.
Denique nec video de tot ſcribentibus unum,
  Quem ſua perdiderit Muſa: repertus ego.
Quid ſi ſcripſiſſem mimos obſcœna jocantes,
  Qui ſemper vetiti crimen amoris habent?
In quibus aſſidue cultus procedit adulter;
  Verbaque dat ſtulto callida nupta viro.
Nubilis hos virgo, matronaque, virque, puerque
  Spectat: & e magna parte Senatus adeſt.
Nec ſatis inceſtis temerari vocibus aures:
  Aſſueſcunt oculi multa pudenda pati.
Cumque fefellit amans aliqua novitate maritum,
  Plauditur; & magno palma favore datur.
Quoque minus prodeſt, pœna eſt lucroſa poetæ:
  Tantaque non parvo crimina Prætor emit.
Inſpice ludorum ſumtus, Auguſte, tuorum:
  Emta tibi magno talia multa leges.
Hæc tu ſpectaſti, ſpectandaque ſæpe dediſti.
  Majeſtas adeo comis ubique tua eſt.
Luminibuſque tuis, totus quibus utimur orbis,
  Scenica vidiſti lentus adulteria.
Scribere ſi fas eſt imitantes turpia mimos;
  Materiæ minor eſt debita pœna meæ.
An genus hoc ſcripti faciunt ſua pulpita tutum;
  Quodque libet, mimis ſcena licere dedit?
Et mea ſunt populo ſaltata poemata ſæpe:
  Sæpe oculos etiam detinuere tuos.
Scilicet in domibus veſtris ut priſca virorum
  Artifici fulgent corpora picta manu;
Sic quæ concubitus varios Veneriſque figuras
  Exprimat, eſt aliquo parva tabella loco.
Utque ſedet vultu faſſus Telamonius iram,
  Inque oculis facinus barbara mater habet;
Sic madidos ſiccat digitis Venus uda capillos:
  Et modo maternis tecta videtur aquis.
Bella ſonant alii telis inſtructa cruentis:
  Parſque tui generis, pars tua facta canunt.

Invida

Invida me ſpatio Natura coercuit arcto,
  Ingenio vires exiguaſque dedit.
Et tamen ille tuæ felix Æneidos auctor,
  Contulit in Tyrios arma virumque toros:
Nec legitur pars ulla magis de corpore toto,
  Quam non legitimo fœdere junctus amor.
Phyllidis hic idem teneroſque Amaryllidis ignes
  Bucolicis juvenis luſerat ante modis.
Nos quoque jam pridem ſcripto peccavimus uno.
  Supplicium patitur non nova culpa novum.
Carminaque edideram, cum te delicta notantem
  Præterii toties jure quietus eques.
Ergo, quæ juveni mihi non nocitura putavi
  Scripta parum prudens, nunc nocuere ſeni?
Sera redundavit veteris vindicta libelli;
  Diſtat & a meriti tempore pœna ſui.
Ne tamen omne meum credas opus eſſe remiſſum;
  Sæpe dedi noſtræ grandia vela rati.
Sex ego Faſtorum ſcripſi totidemque libellos;
  Cumque ſuo finem menſe volumen habet.
Idque tuo nuper ſcriptum ſub nomine, Cæſar,
  Et tibi ſacratum ſors mea rupit opus.
Et dedimus tragicis ſcriptum regale cothurnis:
  Quæque gravis debet verba cothurnus habet.
Dictaque ſunt nobis, quamvis manus ultima cœpto
  Defuit, in facies corpora verſa novas.
Atque utinam revoces animum pauliſper ab ira,
  Et vacuo jubeas hinc tibi pauca legi!
Pauca, quibus prima ſurgens ab origine mundi,
  In tua deduxi tempora, Cæſar, opus:
Aſpicias, quantum dederis mihi pectoris ipſe;
  Quoque favore animi teque tuoſque canam.
Non ego mordaci deſtrinxi carmine quemquam;
  Nec meus ullius crimina verſus habet.
Candidus a ſalibus ſuffuſis felle refugi:
  Nulla venenato litera miſta joco eſt.
Inter tot populi, tot ſcripti millia noſtri,
  Quem mea Calliope læſerit, unus ego.
Non igitur noſtris ullum gaudere Quiritem
  Auguror, at multos indoluiſſe, malis.
Nec mihi credibile eſt quemquam inſultaſſe jacenti;
  Gratia candori ſi qua relata meo eſt.
His precor, atque aliis poſſint tua numina flecti,
  O Pater, o Patriæ cura ſaluſque tuæ.
Non ut in Auſoniam redeam, niſi forſitan olim,
  Cum longo pœnæ tempore victus eris.
Tutius exſilium pauloque quietius oro:
  Ut par delicto ſit mea pœna ſuo.

T R I S T I U M

LIBER III.

E L E G I A I.

Miſſus in hanc venio timidi liber exſulis urbem.
  Da placidam feſſo, lector amice, manum.
Neve reformida, ne ſim tibi forte pudori:
  Nullus in hac charta verſus amare docet.
Nec domini fortuna mei eſt, ut debeat illam
  Infelix ullis diſſimulare jocis.
Id quoque, quod viridi quondam male luſit in ævo,
  Heu nimium ſero damnat & odit opus.
Inſpice quid portem: nihil hic niſi triſte videbis;
  Carmine temporibus conveniente ſuis.
Clauda quod alterno ſubſidunt carmina verſu,
  Vel pedis hoc ratio, vel via longa facit.
Quod neque ſum cedro flavus, nec pumice lævis;
  Erubui domino cultior eſſe meo.
Littera ſuffuſas quod habet maculoſa lituras;
  Læſit opus lacrimis ipſe poeta ſuum.
Si qua videbuntur caſu non dicta Latine;
  In qua ſcribebat, barbara terra fuit.
Dicite, lectores, ſi non grave, qua ſit eundum;
  Quaſque petam ſedes hoſpes in Urbe liber.
Hæc ubi ſum lingua furtim titubante locutus:
  Qui mihi monſtraret vix fuit unus iter.
Di tibi dent, noſtro quod non tribuere parenti,
  Molliter in patria vivere poſſe tua.
Duc age: namque ſequor. quamvis terraque marique
  Longinquo referam laſſus ab orbe pedem.
Paruit; & ducens, Hæc ſunt Fora Cæſaris, inquit;
  Hæc eſt a Sacris quæ via nomen habet.
Hic locus eſt Veſtæ; qui Pallada ſervat & ignem:
  Hic fuit antiqui regia parva Numæ.
Inde petens dextram, Porta eſt, ait, iſta Palati:
  Hic Stator: hoc primum condita Roma loco eſt.
Singula dum miror; video fulgentibus armis
  Conſpicuos poſtes, tectaque digna Deo.
Et, Jovis hæc, dixi, domus eſt. quod ut eſſe putarem,
  Augurium menti querna corona dabat.
Cujus ut accepi dominum, Non fallimur, inquam:
  Et magni verum eſt hanc Jovis eſſe domum.
Cur tamen appoſita velatur Janua lauro;
  Cingit & auguſtas arbor opaca fores?
Num quia perpetuos meruit domus iſta triumphos?
  An quia Leucadio ſemper amata Deo?
Ipſane quod feſta eſt, an quod facit omnia feſta?
  Quam tribuit terris, Pacis an iſta nota eſt?
Utque viret ſemper laurus, nec fronde caduca
  Carpitur: æternum ſic habet illa decus?
Cauſſa ſuperpoſitæ ſcripto teſtata coronæ
  Servatos cives indicat hujus ope.
Adjice ſervatis unum, Pater optime, civem;
  Qui procul extremo pulſus in orbe jacet.
In quo pœnarum, quas ſe meruiſſe fatetur,
  Non facinus cauſſam, ſed ſuus error habet.
Me miſerum, vereorque locum, venerorque potentem,
  Et quatitur trepido littera noſtra metu.
Aſpicis exſangui chartam pallere colore?
  Aſpicis alternos intremuiſſe pedes?
Quandocumque, precor, noſtro placata parenti
  Iiſdem ſub dominis aſpiciare domus.
Inde tenore pari gradibus ſublimia celſis
  Ducor ad intonſi candida templa Dei.
Signa peregrinis ubi ſunt alterna columnis
  Belides, & ſtricto barbarus enſe pater:
Quæque viri docto veteres cepere novique
  Pectore, lecturis inſpicienda patent.
Quærebam fratres, exceptis ſcilicet illis,
  Quos ſuus optaret non genuiſſe parens.
Quærentem fruſtra cuſtos me ſedibus illis
  Præpoſitus ſancto juſſit abire loco.
Altera templa peto vicino juncta theatro:
  Hæc quoque erant pedibus non adeunda meis.
Nec me, quæ doctis patuerunt prima libellis,
  Atria Libertas tangere paſſa ſua eſt.
In genus auctoris miſeri fortuna redundat;
  Et patimur nati, quam tulit ipſe, fugam.
Forſitan & nobis olim minus aſper, & illi
  Evictus longo tempore Cæſar erit.

Di,

Di, precor, atque adeo, (neque enim mihi turba roganda eſt)
  Cæſar, ades voto, maxime Dive, meo.
Interea, ſtatio quoniam mihi publica clauſa eſt;
  Privato liceat delituiſſe loco.
Vos quoque, ſi fas eſt, confuſa pudore repulſæ
  Sumite plebeiæ carmina noſtra manus.

ELEGIA II.

ERgo erat in fatis Scythiam quoque viſere noſtris,
  Quæque Lycaonio terra ſub axe jacet?
Nec vos, Pierides, nec ſtirps Latoia, veſtro
  Docta ſacerdoti turba tuliſtis opem?
Nec mihi, quod luſi vero ſine crimine, prodeſt;
  Quodque magis vita Muſa jocoſa mea eſt?
Plurima ſed pelago terraque pericula paſſum
  Uſtus ab aſſiduo frigore Pontus habet.
Quique fugax rerum, ſecuraque in otia natus,
  Mollis & impatiens ante laboris eram;
Ultima nunc patior. nec me mare portubus orbum
  Perdere, diverſæ nec potuere viæ.
Suffecitque malis animus. nam corpus ab illo
  Accepit vires; vixque ferenda tulit.
Dum tamen & terris dubius jactabar & undis;
  Fallebat curas ægraque corda labor.
Ut via finita eſt, & opus requievit eundi;
  Et pœnæ tellus eſt mihi tacta meæ;
Nil niſi flere libet. nec noſtro parcior imber
  Lumine, de verna quam nive manat aqua.
Roma domuſque ſubit, deſideriumque locorum,
  Quidquid & amiſſa reſtat in Urbe mei.
Hei mihi, quod noſtri toties pulſata ſepulcri
  Janua, ſed nullo tempore aperta fuit!
Cur ego tot gladios fugi, totieſque minata
  Obruit infelix nulla procella caput?
Di, quos experior nimium conſtanter iniquos,
  Participes iræ quos Deus unus habet;
Exſtimulate, precor, ceſſantia fata; meique
  Interitus clauſas eſſe vetate fores.

ELEGIA III.

HÆc mea, ſi caſu miraris, epiſtola quare
  Alterius digitis ſcripta ſit: æger eram.
Æger in extremis ignoti partibus orbis;
  Incertuſque meæ pæne ſalutis eram.
Quid mihi nunc animi dira regione jacenti
  Inter Sauromatas eſſe Getaſque putes?
Nec cælum patior, nec aquis aſſuevimus iſtis:
  Terraque neſcio quo non placet ipſa modo.
Non domus apta ſatis: non hic cibus utilis ægro:
  Nullus, Apollinea qui levet arte malum.
Non qui ſoletur, non qui labentia tarde
  Tempora narrando fallat, amicus adeſt.
Laſſus in extremis jaceo populiſque lociſque:
  Et ſubit affecto nunc mihi, quidquid abeſt.
Omnia cum ſubeant; vincis tamen omnia, conjux:
  Et plus in noſtro pectore parte tenes.
Te loquor abſentem: te vox mea nominat unam:
  Nulla venit ſine te nox mihi, nulla dies.
Quin etiam ſic me dicunt aliena locutum,
  Ut foret amenti nomen in ore tuum.
Si jam deficiat ſuppreſſo lingua palato,
  Vix inſtillato reſtituenda mero;
Nunciet huc aliquis dominam veniſſe; reſurgam:
  Spesque tui nobis cauſſa vigoris erit.
Ergo ego ſum vitæ dubius: tu forſitan illic
  Jucundum noſtri neſcia tempus agis?
Non agis, adfirmo: liquet, o cariſſima, nobis,
  Tempus agis ſine me non niſi triſte tibi.
Si tamen implevit mea ſors, quos debuit, annos;
  Et mihi vivendi tam cito finis adeſt;
Quantum erat, o magni, perituro parcere, Divi,
  Ut ſaltem patria contumularer humo!
Vel pœna in mortis tempus dilata fuiſſet,
  Vel præcepiſſet mors properata fugam.
Integer hanc potui nuper bene reddere lucem:
  Exſul ut occiderem, nunc mihi vita data eſt.
Tam procul ignotis igitur moriemur in oris:
  Et fient ipſo triſtia fata loco?
Nec mea conſueto langueſcent corpora lecto?
  Depoſitum nec me qui fleat, ullus erit?
Nec dominæ lacrimis in noſtra cadentibus ora
  Accedent animæ tempora parva meæ?
Nec mandata dabo? nec cum clamore ſupremo
  Labentes oculos condet amica manus?
Sed ſine funeribus caput hoc, ſine honore ſepulcri
  Indeploratum barbara terra teget?
Ecquid, ut audieris, tota turbabere mente;
  Et feries pavida pectora fida manu?
Ecquid, in has fruſtra tendens tua brachia partes,
  Clamabis miſeri nomen inane viri?
Parce tamen lacerare genas; nec ſcinde capillos.
  Non tibi nunc primum, lux mea, raptus ero.
Cum patriam amiſi, tum me periiſſe putato:
  Et prior & gravior mors fuit illa mihi.
Nunc, ſi forte potes, ſed non potes, optima conjux,
  Finitis gaude tot mihi morte malis.
Quam potes, extenua forti mala corde ferendo;
  Ad quæ jampridem non rude pectus habes.
Atque utinam pereant animæ cum corpore noſtræ,
  Effugiatque avidos pars mihi nulla rogos!
Nam ſi morte carens vacuam volat altus in auram
  Spiritus, & Samii ſunt rata dicta ſenis;
Inter Sarmaticas Romana vagabitur umbras;
  Perque feros manes hoſpita ſemper erit.
Oſſa tamen facito parva referantur in urna.
  Sic ego non etiam mortuus exſul ero.
Nec vetat hoc quiſquam. fratrem Thebana peremtum
  Suppoſuit tumulo Rege vetante ſoror.
Atque ea cum foliis & amomi pulvere miſce:
  Inque ſuburbano condita pone ſolo.
Quoſque legat verſus oculo properante viator,
  Grandibus in tumuli marmore cæde notis.
Hic ego qui jaceo tenerorum luſor amorum,
  Ingenio perii Naſo poeta meo.
At tibi qui tranſis, ne ſit grave, quiſquis amaſti,
  Dicere, Naſonis molliter oſſa cubent.
Hoc ſatis in titulo eſt. etenim majora libelli,
  Et diuturna magis ſunt monumenta mei.
Quos ego confido, quamvis nocuere, daturos
  Nomen, & auctori tempora longa ſuo.
Tu tamen exſtincto feralia munera ferto;
  Deque tuis lacrimis humida ſerta dato.
Quamvis in cinerem corpus mutaverit ignis;
  Sentiet officium mœſta favilla pium.
Scribere plura libet: ſed vox mihi feſſa loquendo
  Dictandi vires ſiccaque lingua negat.
Accipe ſupremo dictum mihi forſitan ore,
  Quod, tibi qui mittit, non habet ipſe, Vale.

ELEGIA IV.

O Mihi care quidem ſemper, ſed tempore duro
  Cognite, res poſtquam procubuere meæ;
Uſibus edocto ſi quidquam credis amico;
  Vive tibi, & longe nomina magna fuge.
Vive tibi, quantumque potes prælustria vita.
  Sævum prælustri fulmen ab arce venit.
Nam quamquam ſoli poſſunt prodeſſe potentes;
  Non proſit potius ſi quis obeſſe poteſt.
Effugit hibernas demiſſa antenna procellas,
  Lataque plus parvis vela timoris habent.
Aſpicis, ut ſumma cortex levis innatet unda,
  Cum grave nexa ſimul retia mergat onus.
Hæc ego ſi monitor monitus prius ipſe fuiſſem,
  In qua debueram forſitan Urbe forem.
Dum tecum vixi, dum me levis aura ferebat,
  Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas.
Qui cadit in plano (vix hoc tamen evenit ipſum)
  Sic cadit, ut tacta ſurgere poſſit humo;
At miſer Elpenor tecto delapſus ab alto
  Occurrit Regi debilis umbra ſuo.
Quid fuit, ut tutas agitaret Dædalus alas;
  Icarus immenſas nomine ſignet aquas?
Nempe quod hic alte, demiſſius ille volabat.
  Nam pennas ambo nonne habuere ſuas?
Crede mihi; bene qui latuit, bene vixit: & infra
  Fortunam debèt quiſque manere ſuam.
Non foret Eumedes orbus, ſi filius ejus
  Stultus Achilleos non adamaſſet equos.
Nec natum in flamma vidiſſet, in arbore natas,
  Cepiſſet genitor ſi Phaethonta Merops.
Tu quoque formida nimium ſublimia ſemper;
  Propoſitique memor contrahe vela tui.
Nam pede inoffenſo ſpatium decurrere vitæ
  Dignus es: & fato candidiore frui.
Quæ pro te ut voveam miti pietate mereris;
  Hæſuraque mihi tempus in omne fide.
Vidi ego te tali vultu mea fata gementem,
  Qualem credibile eſt ore fuiſſe meo.
Noſtra tuas vidi lacrimas ſuper ora cadentes;
  Tempore quas uno, fidaque verba, bibi.
Nunc quoque ſubmotum ſtudio defendis amicum;
  Et mala vix ulla parte levanda levas.
Vive ſine invidia; molleſque inglorius annos
  Exige: amicitias & tibi junge pares.
Naſoniſque tui, quod adhuc non exſulat unum,
  Nomen ama. Scythicus cetera Pontus habet.
Proxima ſideribus tellus Erymanthidos Urſæ
  Me tenet; adſtricto terra peruſta gelu.
Boſporos & Tanais ſuperant, Scythicæque paludes;
  Vixque ſatis noti nomina pauca loci.
Ulterius nihil eſt, niſi non habitabile frigus.
  Heu quam vicina eſt ultima terra mihi!
At longe patria eſt, longe cariſſima conjux;
  Quidquid & hæc nobis poſt duo dulce fuit.
Sic tamen hæc abſunt; ut quæ contingere non eſt
  Corpore, ſint animo cuncta videnda meo.
Ante oculos Urbiſque domus & forma locorum eſt;
  Succeduntque ſuis ſingula facta locis.
Conjugis ante oculos, ſicut præſentis, imago eſt.
  Illa meos caſus ingravat, illa levat.
Ingravat hoc, quod abeſt; levat hoc, quod præſtat amorem:
  Impoſitumque ſibi firma tuetur onus.
Vos quoque pectoribus noſtris hæretis, amici;
  Dicere quos cupio nomine quemque ſuo.
Sed timor officium cautus compeſcit; & ipſos
  In noſtro poni carmine nolle puto.
Ante volebatis; gratique erat inſtar honoris,
  Verſibus in noſtris nomina veſtra legi.
Quod quoniam eſt anceps; intra mea pectora quemque
  Alloquar: & nulli cauſſa timoris ero.
Nec meus indicio latitantes verſus amicos
  Protrahet. occulte, ſi quis amavit, amet.
Scite tamen, quamvis longa regione remotus
  Abſim, vos animo ſemper adeſſe meo.
Et, quam quiſque poteſt, aliqua mala noſtra levate:
  Fidam projecto neve negate manum.
Proſpera ſic vobis maneat Fortuna: nec umquam
  Contacti ſimili ſorte rogetis opem.

ELEGIA V.

USus amicitiæ tecum mihi parvus, ut illam
  Non ægre poſſes diſſimulare, fuit:
Ni me complexus vinclis propioribus eſſes;
  Nave mea vento forſan eunte ſuo.
Ut cecidi, cunctique metu fugere ruinæ,
  Verſaque amicitiæ terga dedere meæ;
Auſus es igne Jovis percuſſum tangere corpus,
  Et deploratæ limen adire domus.
Idque recens præſtas, nec longo cognitus uſu,
  Quod veterum miſero vix duo treſve mihi.
Vide ego confuſos vultus, viſuſque notavi;
  Oſque madens fletu, pallidiuſque meo:
Et lacrimas cernens in ſingula verba cadentes,
  Ore meo lacrimas, auribus illa bibi:
Brachiaque accepi mœſto pendentia collo,
  Et ſingultatis oſcula miſta ſonis.
Sum quoque, Care, tuis defenſus viribus abſens:
  Scis Carum veri nominis eſſe loco.
Multaque præterea manifeſti ſigna favoris
  Pectoribus teneo non abitura meis.
Di tibi poſſe tuos tribuant defendere ſemper,
  Quos in materia proſperiore juves.
Si tamen interea, quid in his ego perditus oris,
  (Quod te credibile eſt quærere) quæris, agam?
Spe trahor exigua (quam tu mihi demere noli)
  Triſtia leniri numina poſſe Dei.
Seu temere exſpecto, ſive id contingere fas eſt;
  Tu mihi, quod cupio, fas (precor) eſſe proba.
Quæque tibi linguæ eſt facundia, confer in illud,
  Ut doceas votum poſſe valere meum.
Quo quis enim major, magis eſt placabilis iræ;
  Et faciles motus mens generoſa capit.
Corpora magnanimo ſatis eſt proſtraſſe leoni:
  Pugna ſuum finem, cum jacet hoſtis, habet.
At lupus, & turpes inſtant morientibus urſi;
  Et quæcumque minor nobilitate fera eſt.
Majus apud Trojam forti quid habemus Achille?
  Dardanii lacrimas non tulit ille ſenis.
Quæ ducis Emathii fuerit clementia, Poros
  Præclarique docent funeris exſequiæ.
Neve hominum referam flexas ad mitius iras;
  Junonis gener eſt, qui prius hoſtis erat.
Denique non poſſum nullam ſperare ſalutem,
  Cum pœnæ non ſit cauſa cruenta meæ.
Non mihi quærenti peſſumdare cuncta, petitum
  Cæſareum caput eſt, quod caput orbis erat.
Non aliquid dixi, violentaque lingua locuta eſt;
  Lapſaque ſunt nimio verba profana mero.
Inſcia quod crimen viderunt lumina, plector:

Pecca-

Peccatumque oculos eſt habuiſſe meum.
Non equidem totam poſſim defendere culpam:
 Sed partem noſtri criminis error habet.
Spes igitur ſupereſt, facturum ut molliat ipſe,
 Mutati pœnam conditione loci.
Hunc utinam nitidi Solis prænuncius ortum
 Afferat admiſſo Lucifer albus equo.

ELEGIA VI.

FŒdus amicitiæ nec vis, cariſſime, noſtræ,
 Nec, ſi forte velis, diſſimulare potes.
Donec enim licuit, nec te mihi carior alter,
 Nec tibi me tota junctior Urbe fuit.
Iſque erat uſque adeo populo teſtatus, ut eſſet
 Pæne magis quam tu, quamque ego, notus amor.
Quique erat in caris animi tibi candor amicis,
 Cognitus eſt illi, quem colis ipſe, viro.
Nil ita celabas, ut non ego conſcius eſſem:
 Pectoribuſque dabas multa tegenda meis.
Cuique ego narrabam ſecreti quidquid habebam,
 Excepto quod me perdidit, unus eras.
Id quoque ſi ſciſſes, ſalvo fruerere ſodali;
 Conſilioque forem ſoſpes, amice, tuo.
Sed mea me in pœnam nimirum fata trahebant:
 Omne bonæ claudunt utilitatis iter.
Sive malum potui tamen hoc vitare cavendo;
 Seu ratio fatum vincere nulla valet;
Tu tamen, o nobis uſu junctiſſime longo,
 Pars deſiderii maxima pæne mei,
Sis memor: &, ſi quas fecit tibi gratia vires,
 Illas pro nobis experiare rogo.
Numinis ut læſi fiat manſuetior ira;
 Mutatoque minor ſit mea pœna loco.
Idque ita, ſi nullum ſcelus eſt in pectore noſtro;
 Principiumque mei criminis error habet.
Nec leve, nec tutum eſt, quo ſint mea, dicere, caſu
 Lumina funeſti conſcia facta mali.
Menſque reformidat, veluti ſua vulnera, tempus
 Illud: & admonitu fit novus ipſe dolor.
Et quæcumque adeo poſſunt afferre pudorem,
 Illa tegi cæca condita nocte decet.
Nil igitur referam, niſi me peccaſſe; ſed illo
 Præmia peccato nulla petita mihi:
Stultitiamque meum crimen debere vocari;
 Nomina ſi facto reddere vera velis.
Quæ ſi non ita ſunt; alium, quo longius abſim,
 Quære, ſuburbana hic ſit mihi terra, locum.

ELEGIA VII.

VAde ſalutatum ſubito perarata Perillam
 Littera, ſermonis fida miniſtra mei.
Aut illam invenies dulci cum matre ſedentem,
 Aut inter libros Pieridaſque ſuas.
Quidquid aget, cum te ſcierit veniſſe, relinquet:
 Nec mora; quid venias, quidve, requiret, agam.
Vivere me dices; ſed ſic, ut vivere nolim:
 Nec mala tam longa noſtra levata mora.
Et tamen ad Muſas, quamvis nocuere, reverti;
 Aptaque in alternos cogere verba pedes.
Tu quoque, dic, ſtudiis communibus ecquid inhæres,
 Doctaque non patrio carmina more canis?
Nam tibi cum fatis mores Natura pudicos,
 Et raras dotes ingeniumque dedit.
Hoc ego Pegaſidas deduxi primus ad undas,

 Ne male fœcundæ vena periret aquæ.
Primus id aſpexi teneris in virginis annis:
 Utque pater, venæ duxque comeſque fui.
Ergo, ſi remanent ignes tibi pectoris iidem,
 Sola tuum vates Lesbia vincet opus.
Sed vereor, ne te mea nunc Fortuna retardet;
 Poſtque meos caſus ſit tibi pectus iners.
Dum licuit, tua ſæpe mihi, tibi noſtra legebam:
 Sæpe tui judex; ſæpe magiſter eram.
Aut ego præbebam factis modo verſibus aures,
 Aut ubi ceſſaras, cauſſa ruboris eram.
Forſitan exemplo, quia me læſere libelli,
 Tu quoque ſis pœnæ fata ſecuta meæ.
Pone, Perilla, metum. tantummodo femina non ſit
 Devia, nec ſcriptis diſcat amare tuis.
Ergo deſidiæ remove, doctiſſima, cauſſas:
 Inque bonas artes & tua ſacra redi.
Iſta decens facies longis vitiabitur annis:
 Rugaque in antiqua fronte ſenilis erit.
Injicietque manum formæ damnoſa ſenectus,
 Quæ ſtrepitum paſſu non faciente venit.
Cumque aliquis dicet, Fuit hæc formoſa; dolebis:
 Et ſpeculum mendax eſſe querere tuum.
Sunt tibi opes modicæ, cum ſis digniſſima magnis.
 Finge ſed immenſis cenſibus eſſe pares.
Nempe dat id cuicumque libet Fortuna, rapitque:
 Irus & eſt ſubito, qui modo Crœſus erat.
Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
 Pectoris exceptis ingeniique bonis.
En ego, cum patria caream, vobiſque, domoque;
 Raptaque ſint, adimi quæ potuere, mihi;
Ingenio tamen ipſe meo comitorque fruorque:
 Cæſar in hoc potuit juris habere nihil.
Quilibet hanc ſævo vitam mihi finiat enſe;
 Me tamen exſtincto fama ſuperſtes erit.
Dumque ſuis victrix omnem de montibus orbem
 Proſpiciet domitum Martia Roma, legar.
Tu quoque, quam ſtudii maneat felicior uſus,
 Effuge venturos, qua potes, uſque rogos.

ELEGIA VIII.

NUnc ego Triptolemi cuperem conſcendere currus,
 Miſit in ignotam qui rude ſemen humum:
Nunc ego Medeæ vellem frænare dracones,
 Quos habuit fugiens arce, Corinthe, tua:
Nunc ego jactandas optarem ſumere pennas,
 Sive tuas, Perſeu; Dædale, ſive tuas:
Ut tenera noſtris cedente volatibus aura
 Aſpicerem patriæ dulce repente ſolum:
Deſertæque domus vultum, memoreſque ſodales,
 Caraque præcipue conjugis ora mihi.
Stulte, quid o fruſtra votis puerilibus optas,
 Quæ non ulla tulit, fertque, feretque, dies?
Si ſemel optandum eſt; Auguſtum numen adora:
 Et quem læſiſti, rite precare, Deum.
Ille tibi pennaſque poteſt curruſque volucres
 Tradere. det reditum; protinus ales eris.
Si precer hæc (neque enim poſſim majora precari),
 Ne mea ſint timeo vota modeſta parum.
Forſitan hoc olim, cum ſe ſatiaverit ira,
 Tum quoque ſollicita mente rogandus erit.
Quod minus interea eſt, inſtar mihi muneris ampli,
 Ex his me jubeat quolibet ire locis.
Nec cælum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec auræ;
 Et mihi perpetuus corpora languor habet.

Seu

Seu vitiant artus ægræ contagia mentis;
Sive mei cauſſa eſt in regione mali:
Ut tetigi Pontum, vexant inſomnia; vixque
Oſſa tegit macies; nec juvat ora cibus.
Quique per autumnum percuſſis frigore primo
Eſt color in foliis, quæ nova læſit hyems:
Is mea membra tenet. nec viribus allevor ullis;
Et numquam queruli cauſſa doloris abeſt.
Nec melius valeo, quam corpore, mente; ſed ægra eſt
Utraque pars æque, binaque damna fero.
Hæret, & ante oculos veluti ſpectabile corpus
Adſtat Fortunæ forma legenda meæ.
Cumque locum, moreſque hominum, cultuſque, ſonumque,
Cernimus; & quid ſim, quid fuerimque ſubit;
Tantus amor necis eſt, querar ut de Cæſaris ira,
Quod non offenſas vindicet enſe ſuas.
At quoniam ſemel eſt odio civiliter uſus,
Mutato levior ſit fuga noſtra loco.

ELEGIA IX.

HIc quoque ſunt igitur Grajæ (quis crederet?) urbes,
Inter inhumanæ nomina barbariæ.
Huc quoque Mileto miſſi venere coloni,
Inque Getis Grajas conſtituere domos.
Sed vetus huic nomen, poſitaque antiquius urbe,
Conſtat ab Abſyrti cæde fuiſſe, loco.
Nam rate, quæ cura pugnacis facta Minervæ,
Per non tentatas prima cucurrit aquas;
Impia deſertum fugiens Medea parentem,
Dicitur his remos applicuiſſe vadis.
Quem procul ut vidit tumulo ſpeculator ab alto;
Hoſpes, ait, noſco Colchide vela, venit.
Dum trepidant Minyæ, dum ſolvitur aggere funis,
Dum ſequitur celeres anchora tracta manus;
Conſcia percuſſit meritorum pectora Colchis,
Auſa atque auſura multa nefanda manu.
Et, quamquam ſupereſt ingens audacia menti,
Pallor in attonito virginis ore ſedet.
Ergo ubi proſpexit venientia vela; Tenemur,
Et pater eſt aliqua fraude morandus, ait.
Dum quid agat quærit, dum verſat in omnia vultus;
Ad fratrem caſu lumina flexa tulit.
Cujus ut oblata eſt præſentia; Vincimus, inquit.
Hic mihi morte ſua cauſſa ſalutis erit.
Protinus ignari nec quidquam tale timentis
Innocuum rigido perforat enſe latus.
Atque ita divellit, divulſaque membra per agros
Diſſipat in multis invenienda locis.
Neu pater ignoret, ſcopulo proponit in alto
Pallenteſque manus, ſanguineumque caput.
Ut genitor luctuque novo tardetur, & artus
Dum legit exſtinctos, triſte moretur iter.
Inde Tomis dictus locus hic; quia fertur in illo
Membra ſoror fratris conſecuiſſe ſui.

ELEGIA X.

SI quis adhuc iſtic meminit Naſonis ademti,
Et ſupereſt ſine me nomen in Urbe meum;
Suppoſitum ſtellis numquam tangentibus æquor
Me ſciat in media vivere barbarie.
Sauromatæ cingunt fera gens, Beſſique, Getæque:
Quam non ingenio nomina digna meo?
Dum tamen aura tepet; medio defendimur Iſtro.
Ille ſuis liquidus bella repellit aquis.
At cum triſtis hyems ſqualentia protulit ora,
Terraque marmoreo candida facta gelu eſt:
Dum patet & Boreas & nix injecta ſub Arcto;
Tum liquet has gentes axe tremente premi.
Nix jacet: & jactam nec Sol pluviæve reſolvunt:
Indurat Boreas, perpetuamque facit.
Ergo, ubi delicuit nondum prior, altera venit:
Et ſolet in multis bima manere locis.
Tantaque commoti vis eſt Aquilonis, ut altas
Æquet humo turres, tectaque rapta ferat.
Pellibus, & ſutis arcent male frigora braccis;
Oraque de toto corpore ſola patent.
Sæpe ſonant moti glacie pendente capilli,
Et nitet inducto candida barba gelu:
Udaque conſiſtunt formam ſervantia teſtæ
Vina: nec hauſta meri, ſed data fruſta bibunt.
Quid loquar, ut vincti concreſcant frigore rivi,
Deque lacu fragiles effodiantur aquæ?
Ipſe, papyrifero qui non anguſtior amne
Miſcetur vaſto multa per ora freto,
Cæruleos ventis latices durantibus Iſter
Congelat, & tectis in mare ſerpit aquis.
Quaque rates ierant, pedibus nunc itur: & undas
Frigore concretas ungula pulſat equi.
Perque novos pontes ſubter labentibus undis
Ducunt Sarmatici barbara plauſtra boves.
Vix equidem credar: ſed cum ſint præmia falſi
Nulla, ratam teſtis debet habere fidem.
Vidimus ingentem glacie conſiſtere pontum,
Lubricaque immotas teſta premebat aquas.
Nec vidiſſe ſat eſt. durum calcavimus æquor:
Undaque non udo ſub pede ſumma fuit.
Si tibi tale fretum quondam, Leandre, fuiſſet;
Non foret anguſtæ mors tua crimen aquæ.
Tum neque ſe pandi poſſunt delphines in auras
Tollere: conantes dura coercet hyems.
Et quamvis Boreas jactatis inſonet alis,
Fluctus in obſeſſo gurgite nullus erit.
Incluſæque gelu ſtabunt, ut marmore, puppes:
Nec poterit rigidas findere remus aquas.
Vidimus in glacie piſces hærere ligatos:
Et pars ex illis tum quoque viva fuit.
Sive igitur nimii Boreæ vis ſæva marinas,
Sive redundatas flumine cogit aquas;
Protinus, æquato ſiccis Aquilonibus Iſtro,
Invehitur celeri barbarus hoſtis equo:
Hoſtis equo pollens longeque volante ſagitta
Vicinam late depopulatur humum.
Diffugiunt alii; nulliſque tuentibus agros
Incuſtoditæ diripiuntur opes.
Ruris opes parvæ pecus, & ſtridentia plauſtra;
Et quas divitias incola pauper habet.
Pars agitur vinctis poſt tergum capta lacertis,
Reſpiciens fruſtra rura Laremque ſuum.
Pars cadit hamatis miſere confixa ſagittis:
Nam volucri ferro tinctile virus ineſt.
Quæ nequeunt ſecum ferre aut abducere, perdunt:
Et cremat inſontes hoſtica flamma caſas.
Tum quoque, cum pax eſt, trepidant formidine belli:
Nec quiſquam preſſo vomere ſulcat humum.
Aut videt, aut metuit locus hic, quem non videt, hoſtem.
Ceſſat iners rigido terra relicta ſitu.
Non hic pampinea dulcis latet uva ſub umbra;
Nec cumulant altos fervida muſta lacus.
Poma negat regio: nec haberet Acontius, in quo
Scriberet hic dominæ verba legenda ſuæ.

Aſpi-

Aſpicere eſt nudos ſine fronde ſine arbore campos.
Heu loca felici non adeunda viro!
Ergo, tam late pateat cum maximus orbis,
Hæc eſt in pœnam terra reperta meam?

ELEGIA XI.

SI quis es, inſultes qui caſibus, improbe, noſtris,
Meque reum demto fine cruentus agas,
Natus es e ſcopulis, nutritus lacte ferino,
Et dicam ſilices pectus habere tuum.
Quis gradus ulterior, quo ſe tua porrigat ira,
Reſtat? quidve meis cernis abeſſe malis?
Barbara me tellus, & inhoſpita littora Ponti,
Cumque ſuo Borea Mænalis urſa videt.
Nulla mihi cum gente fera commercia linguæ:
Omnia ſolliciti ſunt loca plena metus.
Utque fugax avidis cervus deprenſus ab urſis,
Cinctave montanis ut pavet agna lupis;
Sic ego belligeris a gentibus undique ſeptus
Terreor, hoſte meum pæne premente latus.
Utque ſit exiguum pœnæ, quod conjuge cara,
Quod patria careo, pignoribuſque meis;
Ut mala nulla feram, niſi nudam Cæſaris iram;
Nuda parum nobis Cæſaris ira mali eſt;
Et tamen eſt aliquis, qui vulnera cruda retractet;
Solvat & in mores ora diſerta meos.
In cauſſa facili cuivis licet eſſe diſerto:
Et minimæ vires frangere quaſſa valent.
Subruere eſt arces & ſtantia mœnia virtus:
Quamlibet ignavi præcipitata premunt.
Non ſum ego quod fueram. quid inanem proteris umbram?
Quid cinerem ſaxis buſtaque noſtra petis?
Hector erat tunc cum bello certabat; at idem
Vinctus ad Hæmonios non erat Hector equos.
Me quoque, quem noras olim, non eſſe memento.
Ex illo ſuperant hæc ſimulacra viro.
Quid ſimulacra, ferox, dictis inceſſis amaris?
Parce, precor, manes ſollicitare meos.
Omnia vera puta mea crimina. nil ſit in illis,
Quod magis errorem, quam ſcelus, eſſe putes.
Pendimus en profugi (ſatia tua pectora) pœnas,
Exſilioque graves, exſiliique loco.
Carnifici Fortuna poteſt mea flenda videri:
Te tamen eſt uno judice mœſta parum.
Sævior es triſti Buſiride: ſævior illo,
Qui falſum lento torruit igne bovem.
Quique bovem Siculo fertur donaſſe tyranno,
Et dictis artes conciliaſſe ſuas.
Munere in hoc, Rex, eſt uſus, ſed imagine major:
Nec ſola eſt operis forma probanda mei.
Aſpicis a dextra latus hoc adapertile tauri?
Huc tibi, quem perdes, conjiciendus erit.
Protinus incluſum lentis carbonibus ure.
Mugiet, & veri vox erit illa bovis.
Pro quibus inventis, ut munus munere penſes,
Da, precor, ingenio præmia digna meo.
Dixerat. at Phalaris, Pœnæ mirande repertor,
Ipſe tuum præſens imbue, dixit, opus.
Nec mora; monſtratis crudeliter ignibus uſtus
Exhibuit querulos ore tremente ſonos.
Quid mihi cum Siculis inter Scythiamque Getaſque?
Ad te, quiſquis is es, noſtra querela redit.
Utque ſitim noſtro poſſis explere cruore;
Quantaque vis, avido gaudia corde feras;
Tot mala ſum fugiens tellure, tot æquore paſſus,
Te quoque ut auditis poſſe dolere putem.
Crede mihi, ſi ſit nobis collatus Ulyſſes,
Neptuni minor eſt, quam Jovis ira fuit.
Ergo quicumque es, reſcindere vulnera noli;
Deque gravi duras ulcere tolle manus:
Utque meæ famam tenuent oblivia culpæ,
Fata cicatricem ducere noſtra ſine.
Humanæque memor ſortis, quæ tollit eoſdem,
Et premit; incertas ipſe verere vices.
Et quoniam, fieri quod numquam poſſe putavi,
Eſt tibi de rebus maxima cura meis;
Non eſt quod timeas. Fortuna miſerrima noſtra eſt.
Omne trahit ſecum Cæſaris ira malum.
Quod magis ut liqueat, neve hoc tibi fingere credar;
Ipſe velim pœnas experiare meas.

ELEGIA XII.

FRigora jam Zephyri minuunt: annoque peracto
(Longior antiquis viſa Mæotis hyems:)
Impoſitamque ſibi qui non bene pertulit Hellen
Tempora nocturnis æqua diurna facit.
Jam violam puerique legunt hilareſque puellæ;
Ruſtica quam nullo terra ſerente gerit.
Prataque pubeſcunt in variorum flore colorum,
Indociliſque loquax gutture vernat avis.
Utque malæ crimen matris deponat hirundo,
Sub trabibus cunas parvaque tecta facit.
Herbaque, quæ latuit Cerealibus obruta ſulcis,
Exſerit e tepida molle cacumen humo.
Quoque loco eſt vitis, de palmite gemma movetur:
Nam procul a Getico littore vitis abeſt.
Quoque loco eſt arbor, turgeſcit in arbore ramus:
Nam procul a Geticis finibus arbor abeſt.
Otia nunc iſtic: junctiſque ex ordine ludis
Cedunt verboſi garrula bella fori.
Uſus equi nunc eſt, levibus nunc luditur armis:
Nunc pila, nunc celeri volvitur orbe trochus.
Nunc, ubi perfuſa eſt oleo labente juventus,
Defeſſos artus Virgine tingit aqua.
Scena viget, ſtudiiſque favor diſtantibus ardet:
Proque tribus reſonant terna Theatra Foris.
O quater, & quoties non eſt numerare, beatum,
Non interdicta cui licet Urbe frui!
At mihi ſentitur nix verno ſole ſoluta,
Quæque lacu duro vix fodiantur aquæ.
Nec mare concreſcit glacie: nec, ut ante, per Iſtrum
Stridula Sauromates plauſtra bubulcus agit.
Incipient aliquæ tamen huc adnare carinæ,
Hoſpitaque in Ponti littore puppis erit;
Sedulus occurram nautæ: dictaque ſalute,
Quid veniat, quæram, quiſve, quibuſve locis.
Ille quidem mirum, ni de regione propinqua
Non niſi vicinas cautus ararit aquas.
Rarus ab Italia tantum mare navita tranſit:
Littora rarus in hæc portubus orba venit.
Sive tamen Graia ſcierit, ſive ille Latina
Voce loqui; certe gratior hujus erit.
Fas quoque ab ore freti longæque Propontidos undis
Huc aliquem certo vela dediſſe Noto.
Quiſquis is eſt, memori rumorem voce referre,
Et fieri famæ parſque gradúſque poteſt.
Is precor auditos poſſit narrare triumphos
Cæſaris, & Latio reddita vota Jovi:
Teque rebellatrix tandem Germania magni
Triſte caput pedibus ſuppoſuiſſe Ducis.

Hæc mihi qui referet, quæ non vidiſſe dolebo,
Ille meæ domui protinus hoſpes erit.
Hei mihi! jamne domus Scythico Naſonis in orbe?
Jamque ſuum mihi dat pro Lare pœna locum?
Di faciant, Cæſar non hic penetrale domumque,
Hoſpitium pœnæ ſed velit eſſe meæ.

ELEGIA XIII.

Ecce ſupervacuus (quid enim fuit utile gigni?)
Ad ſua natalis tempora noſter adeſt.
Dure, quid ad miſeros veniebas exſulis annos?
Debueras illis impoſuiſſe modum.
Si tibi cura mei, vel ſi pudor ullus ineſſet;
Non ultra patriam me ſequerere meam.
Quoque loco primum tibi ſum male cognitus infans,
Illo tentaſſes ultimus eſſe mihi.
Jamque relinquenda (quod idem fecere ſodales)
Tu quoque dixiſſes triſtis in Urbe, Vale.
Quid tibi cum Ponto? num te quoque Cæſaris ira
Extremam gelidi miſit in orbis humum?
Scilicet exſpectas ſoliti tibi moris honorem,
Pendeat ex humeris veſtis ut alba meis?
Fumida cingatur florentibus ara coronis?
Micaque ſolemni thuris in igne ſonet?
Libaque dem pro me genitale notantia tempus?
Concipiamque bonas ore favente preces?
Non ita ſum poſitus: nec ſunt ea tempora nobis,
Adventu poſſim lætus ut eſſe tuo.
Funeris ara mihi ferali cincta cupreſſo
Convenit, & ſtructis flamma parata rogis.
Nec dare thura libet nihil exorantia Divos:
In tantis ſubeunt nec bona verba malis.
Si tamen eſt aliquid nobis hac luce petendum;
In loca ne redeas amplius iſta, precor:
Dum me terrarum pars pæne noviſſima Pontus,
Euxini falſo nomine dictus, habet.

ELEGIA XIV.

Cultor & antiſtes doctorum ſancte virorum,
Qui facis ingenio ſemper amice meo;
Ecquid, ut incolumem quondam celebrare ſolebas,
Nunc quoque, ne videar totus abeſſe, caves?
Colligis exceptis ecquid mea carmina ſolis
Artibus, artifici quæ nocuere ſuo?
Immo ita fac, vatum, quæſo, ſtudioſe novorum:
Quaque potes, retine corpus in Urbe meum.
Eſt fuga dicta mihi, non eſt fuga dicta libellis,
Qui domini pœnam non meruere ſui.
Sæpe per extremas profugus pater exſulat oras;
Urbe tamen natis exſulis eſſe licet.
Palladis exemplo, de me ſine matre creata
Carmina ſunt. ſtirps hæc progenieſque mea eſt.
Hanc tibi commendo: quæ quo magis orba parente,
Hoc tibi tutori ſarcina major erit.
Tres mihi ſunt nati contagia noſtra ſecuti:
Cetera fac curæ ſit tibi turba palam.
Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ,
Carmina de domini funere rapta ſui.
Illud opus potuit, ſi non prius ipſe periſſem,
Certius a ſumma nomen habere manu.
Nunc incorrectum populi pervenit in ora:
In populi quidquam ſi tamen ore meum eſt.
Hoc quoque neſcio quid noſtris appone libellis,
Diverſo miſſum quod tibi ab orbe venit.
Quod quicumque leget (ſi quis leget), æſtimet ante
Compoſitum quo ſit tempore, quoque loco.
Æquus erit ſcriptis; quorum cognoverit eſſe
Exſilium tempus, barbariemque locum.
Inque tot adverſis carmen mirabitur ullum
Ducere me triſti ſuſtinuiſſe manu.
Ingenium fregere meum mala: cujus & ante
Fons infœcundus parvaque vena fuit.
Sed quæcumque fuit, nullo exercente refugit,
Et longo periit arida facta ſitu.
Non hic librorum, per quos inviter alarque,
Copia. pro libris arcus & arma ſonant.
Nullus in hac terra, recitem ſi carmina, cujus
Intellecturis auribus utar, adeſt.
Nec quo ſecedam locus eſt. cuſtodia muri
Submovet infeſtos clauſaque porta Getas.
Sæpe aliquod verbum quæro, nomenque, locumque:
Nec quiſquam eſt, a quo certior eſſe queam.
Dicere ſæpe aliquid conanti (turpe fateri)
Verba mihi deſunt; dedidicique loqui.
Threicio Scythicoque fere circumſonor ore:
Et videor Geticis ſcribere poſſe modis.
Crede mihi; timeo ne ſint immiſta Latinis,
Inque meis ſcriptis Pontica verba legas.
Qualemcumque igitur venia dignare libellum:
Sortis & excuſa conditione meæ.

TRISTIUM

LIBER IV.

ELEGIA I.

Si qua meis fuerint, ut erunt, vitioſa libellis;
Excuſata ſuo tempore, lector, habe.
Exſul eram; requieſque mihi, non fama petita eſt:
Mens intenta ſuis ne foret uſque malis.
Hoc eſt cur cantet vinctus quoque compede foſſor,
Indocili numero cum grave mollit opus:
Cantet & innitens limoſæ pronus arenæ
Adverſo tardam qui trahit amne ratem.
Quique refert pariter lentos ad pectora remos,
In numerum pulſa brachia verſat aqua.
Feſſus ut incubuit baculo, ſaxove reſedit
Paſtor; arundineo carmine mulcet oves.
Cantantis pariter, pariter data penſa trahentis
Fallitur ancillæ decipiturque labor.
Fertur & abducta Lyrneſſide triſtis Achilles
Hæmonia curas attenuaſſe lyra.
Cum traheret ſilvas Orpheus & dura canendo
Saxa; bis amiſſa conjuge mœſtus erat.
Me quoque Muſa levat Ponti loca juſſa petentem.
Sola comes noſtræ perſtitit illa fugæ.
Sola nec inſidias, Threci nec militis enſem,
Nec mare, nec ventos, barbariemque timet.
Scit quoque, cum perii, quis me deceperit error:
Et culpam in facto, non ſcelus eſſe meo.
Scilicet hoc ipſo nunc æqua, quod obfuit ante,
Cum mecum juncti criminis acta rea eſt.
Non equidem vellem, quoniam nocitura fuerunt,
Pieridum ſacris impoſuiſſe manum.
Sed nunc quid faciam? vis me tenet ipſa ſororum:
Et carmen demens carmine læſus amo.
Sic nova Dulichio lotos guſtata palato,
Illo, quo nocuit, grata ſapore fuit.

Sentit

Sentit amans ſua damna fere; tamen hæret in illis:
  Materiam culpæ perſequiturque ſuæ.
Nos quoque delectant, quamvis nocuere, libelli:
  Quodque mihi telum vulnera fecit, amo.
Forſitan hoc ſtudium poſſit furor eſſe videri:
  Sed quiddam furor hic utilitatis habet.
Semper in obtutu mentem vetat eſſe malorum;
  Præſentis caſus immemoremque facit.
Utque ſuum Bacchis non ſentit ſaucia vulnus,
  Dum ſtupet Edonis exululata jugis;
Sic, ubi mota calent viridi mea pectora thyrſo,
  Altior humano ſpiritus ille malo eſt.
Ille nec exſilium, Scythici nec littora ponti,
  Ille nec iratos ſentit habere Deos.
Utque ſoporiferæ biberem ſi pocula Lethes;
  Temporis adverſi ſic mihi ſenſus hebet.
Jure Deas igitur veneror mala noſtra levantes;
  Sollicitæ comites ex Helicone fugæ:
Et partim pelago, partim veſtigia terra,
  Vel rate dignatas, vel pede noſtra ſequi.
Sint precor hæ ſaltem faciles mihi: namque Deorum
  Cetera cum magno Cæſare turba facit.
Meque tot adverſis cumulant, quot littus arenas,
  Quotque fretum piſces, ovaque piſcis habet.
Vere prius flores, æſtu numerabis ariſtas,
  Poma per autumnum, frigoribuſque nives;
Quam mala, quæ toto patior jactatus in orbe,
  Dum miſer Euxini littora læva peto.
Nec tamen, ut veni, levior fortuna malorum eſt:
  Huc quoque ſunt noſtras fata ſecuta vias.
Hic quoque cognoſco natalis ſtamina noſtri;
  Stamina de nigro vellere facta mihi.
Utque nec inſidias, capitiſque pericula narrem,
  Vera quidem, vera ſed graviora fide;
Vivere quam miſerum eſt inter Beſſoſque Getaſque
  Illi, qui populi ſemper in ore fuit:
Quam miſerum, porta vitam muroque tueri,
  Vixque ſui tutum viribus eſſe loci!
Aſpera militiæ juvenis certamina fugi,
  Nec niſi luſura movimus arma manu.
Nunc ſenior gladioque latus ſcutoque ſiniſtram,
  Canitiem galeæ ſubjicioque meam.
Nam dedit e ſpecula cuſtos ubi ſigna tumultus;
  Induimur trepida protinus arma manu.
Hoſtis, habens arcus imbutaque tela veneno,
  Sævus anhelanti mœnia luſtrat equo.
Utque rapax pecudem, quæ ſe non texit ovili,
  Per ſata, per ſilvas, fertque trahitque lupus,
Sic, ſi quem nondum portarum ſepe receptum
  Barbarus in campis repperit hoſtis, agit.
Aut ſequitur captus, conjectaque vincula collo
  Accipit; aut telo virus habente cadit.
Hic ego ſollicitæ jaceo novus incola ſedis.
  Heu nimium fati tempora longa mei!
Et tamen ad numeros antiquaque ſacra reverti
  Suſtinet in tantis hoſpita Muſa malis.
Sed neque cui recitem quiſquam eſt mea carmina; nec qui
  Auribus accipiat verba Latina ſuis.
Ipſe mihi (quid enim faciam?) ſcriboque legoque:
  Tutaque judicio littera noſtra ſuo eſt.
Sæpe tamen dixi, Cui nunc hæc cura laborat?
  An mea Sauromatæ ſcripta Getæque legent?
Sæpe etiam lacrimæ me ſunt ſcribente profuſæ,
  Humidaque eſt fletu littera facta meo.
Corque vetuſta meum tamquam nova vulnera ſentit;
  Inque ſinum mœſtæ labitur imber aquæ.
Cum vice mutata quid ſim fuerimque recordor,
  Et tulerit quo me caſus, & unde, ſubit;
Sæpe manus demens ſtudiis irata malignis
  Miſit in arſuros carmina noſtra focos.
Atque ita de multis, quoniam non multa ſuperſunt,
  Cum venia facito, quiſquis es, iſta legas.
Tu quoque non melius, quam ſunt mea tempora, carmen
  Interdicta mihi conſule Roma boni.

ELEGIA II.

Jam fera Cæſaribus Germania, totus ut orbis,
  Victa potes flexo ſuccubuiſſe genu:
Altaque velentur fortaſſe Palatia ſertis;
  Thuraque in igne ſonent, inficiantque diem;
Candidaque adducta collum percuſſa ſecuri
  Victima purpureo ſanguine tingat humum:
Donaque amicorum templis promiſſa Deorum
  Reddere victores Cæſar uterque parent:
Et qui Cæſareo juvenes ſub nomine creſcunt,
  Perpetuo terras ut domus iſta regat:
Cumque bonis nuribus pro ſoſpite Livia nato
  Munera det meritis, ſæpe datura, Deis:
Et pariter matres, & quæ ſine crimine caſtos
  Perpetua ſervant virginitate focos.
Plebs pia, cumque pia lætentur Plebe Senatus;
  Parvaque cujus eram pars ego nuper, Eques.
Nos procul expulſos communia gaudia fallunt:
  Famaque tam longe non niſi parva venit.
Ergo omnis poterit populus ſpectare triumphos;
  Cumque ducum titulis oppida capta leget:
Vinclaque captiva Reges cervice gerentes
  Ante coronatos ire videbit equos:
Et cernet vultus aliis pro tempore verſos,
  Terribiles aliis immemoreſque ſui.
Quorum pars cauſſas, & res, & nomina quæret:
  Pars referet, quamvis noverit ipſa parum:
Is, qui Sidonio fulget ſublimis in oſtro,
  Dux fuerat belli: proximus ille duci.
Hic, qui nunc in humo lumen miſerabile figit,
  Non iſto vultu, cum tulit arma, fuit.
Ille ferox, oculis & adhuc hoſtilibus ardens,
  Hortator pugnæ conſiliumque fuit.
Perfidus hic noſtros incluſit fraude locorum,
  Squallida promiſſis qui tegit ora comis.
Illo, qui ſequitur, dicunt mactata miniſtro
  Sæpe recuſanti corpora capta Deo.
Hic lacus, hi montes, hæc tot caſtella, tot amnes,
  Plena feræ cædis, plena cruoris erant.
Druſus in his quondam meruit cognomina terris,
  Quæ bona progenies digna parente fuit.
Cornibus hic fractis viridi male tectus ab ulva,
  Decolor ipſe ſuo ſanguine Rhenus erit.
Crinibus en etiam fertur Germania paſſis,
  Et Ducis invicti ſub pede mœſta ſedet.
Collaque Romanæ præbens animoſa ſecuri
  Vincula fert illa, qua tulit arma, manu.
Hos ſuper in curru, Cæſar, victore veheris
  Purpureus populi rite per ora tui:
Quaque ibis manibus circumplaudere tuorum;
  Undique jactato flore tegente vias.
Tempora Phœbea lauro cingetur; Ioque,
  Miles, io, magna voce, Triumphe, canet.
Ipſe ſono plauſuque ſimul fremituque canentum
  Quadrijugos cernes ſæpe reſiſtere equos.
Inde petes arcem & delubra faventia votis.

Et dabitur merito laurea vota Jovi.
Hæc ego ſubmotus, qua poſſum, mente videbo:
Erepti nobis jus habet illa loci.
Illa per immenſas ſpatiatur libera terras:
In cælum celeri pervenit illa via.
Illa meos oculos mediam deducit in Urbem;
Immunes tanti nec ſinit eſſe boni.
Invenietque viam, qua currus ſpectet eburnos.
Sic certe in patria per breve tempus ero.
Vera tamen populus capiet ſpectacula felix:
Lætaque erit præſens cum Duce turba ſuo.
At mihi fingenti tantum longeque remoto
Auribus hic fructus percipiendus erit.
Aque procul Latio diverſum miſſus in orbem
Qui narret cupido, vix erit, iſta mihi.
Is quoque jam ſerum referet veteremque triumphum.
Quo tamen audiero tempore, lætus ero.
Illa dies veniet, mea qua lugubria ponam;
Cauſſaque privata publica major erit.

ELEGIA III.

MAgna minorque feræ, quarum regis altera Grajas,
Altera Sidonias, utraque ſicca, rates:
Omnia cum ſummo poſitæ videatis in axe,
Et maris occiduas non ſubeatis aquas,
Ætheriamque ſuis cingens amplexibus arcem
Veſter ab intacta circulus exſtet humo;
Aſpicite illa, precor, quæ non bene mœnia quondam
Dicitur Iliades tranſiluiſſe Remus.
Inque meam nitidos dominam convertite vultus:
Sitque memor noſtri necne, referte mihi.
Hei mihi! cur, nimium quæ ſunt manifeſta, requiro?
Cur labat ambiguo ſpes mihi mixta metu?
Crede quod eſt, quod vis; ac deſine tuta vereri:
Deque fide certa ſit tibi certa fides.
Quodque polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ,
Non mentitura tu tibi voce refer:
Eſſe tui memorem, de qua tibi maxima cura eſt;
Quodque poteſt, ſecum nomen habere tuum.
Vultibus illa tuis tamquam præſentis inhæret,
Teque remota procul, ſi modo vivit, amat.
Ecquid, ut incubuit juſto mens ægra dolori,
Lenis ab admonito pectore ſomnus abit?
Tunc ſubeunt curæ, dum te lectuſque locuſque
Tangit, & oblitam non ſinit eſſe mei.
Et veniunt æſtus, & nox immenſa videtur;
Feſſaque jactari corporis oſſa dolent.
Non equidem dubito, quin hæc & cetera fiant;
Detque tuus caſti ſigna doloris amor:
Nec cruciere minus, quam cum Thebana cruentum
Hectora Theſſalico vidit ab axe rapi.
Quid tamen ipſe precer dubito: nec dicere poſſum,
Affectum quem te mentis habere velim.
Triſtis es? indignor, quod ſum tibi cauſſa doloris:
Non es? ut amiſſo conjuge digna fores.
Tu vero tua damna dole, mitiſſima conjux;
Tempus & a noſtris exige triſte malis:
Fleque meos caſus. eſt quædam flere voluptas.
Expletur lacrimis egeriturque dolor.
Atque utinam lugenda tibi non vita, ſed eſſet
Mors mea: morte fores ſola relicta mea!
Spiritus hic per te patrias exiſſet in auras!
Sparſiſſent lacrimæ pectora noſtra piæ!
Supremoque die notum ſpectantia cælum
Texiſſent digiti lumina noſtra tui!
Et cinis in tumulo poſitus jacuiſſet avito!
Tactaque naſcenti corpus haberet humus!
Denique &, ut vixi, ſine crimine mortuus eſſem!
Nunc mea ſupplicio vita pudenda ſuo eſt.
Me miſerum, ſi tu, cum diceris exſulis uxor,
Avertis vultus, & ſubit ora rubor!
Me miſerum, ſi turpe putas mihi nupta videri!
Me miſerum, ſi te jam pudet eſſe meam!
Tempus ubi eſt illud, quo me jactare ſolebas
Conjuge, nec nomen diſſimulare viri?
Tempus ubi eſt, quo te (niſi ſi fugis illa referre)
Et dici memini, juvit & eſſe meam?
Utque probæ dignum eſt, omni tibi dote placebam.
Addebat veris multa faventis amor.
Nec quem præferres (ita res tibi magna videbar)
Quemve tuum malles eſſe, vir alter erat.
Nunc quoque ne pudeat, quod ſis mihi nupta: tuuſque
Non dolor hinc debet, debet abeſſe pudor.
Cum cecidit Capaneus ſubito temerarius ictu:
Num legis Evadnen erubuiſſe viro?
Nec, quia Rex mundi compeſcuit ignibus ignes,
Ipſe tuis, Phaethon, inficiandus eras.
Nec Semele Cadmo facta eſt aliena parenti,
Quod precibus periit ambitioſa ſuis:
Nec tibi, quod ſævis ego ſum Jovis ignibus ictus,
Purpureus molli fiat in ore rubor:
Sed magis in noſtri curam conſurge tuendi,
Exemplumque mihi conjugis eſto bonæ:
Materiamque tuis triſtem virtutibus imple.
Ardua per præceps gloria vadat iter.
Hectora quis noſſet, ſi felix Troja fuiſſet?
Publica Virtuti per mala facta via eſt.
Ars tua, Tiphy, vacet, ſi non ſit in æquore fluctus.
Si valeant homines, ars tua, Phœbe, vacet.
Quæ latet, inque bonis ceſſat non cognita rebus,
Apparet virtus arguiturque malis.
Dat tibi noſtra locum tituli Fortuna; caputque
Conſpicuum pietas qua tua tollat habet.
Utere temporibus, quorum nunc munere freta es.
En patet in laudes area lata tuas.

ELEGIA IV.

O Qui, nominibus cum ſis generoſus avitis,
Exſuperas morum nobilitate genus:
Cujus ineſt animo patrii candoris imago,
Non careat nervis candor ut iſte ſuis:
Cujus in ingenio patriæ facundia linguæ eſt,
Qua prior in Latio non fuit ulla Foro:
Quod minime volui, poſitis pro nomine ſignis
Dictus es. ignoſcas laudibus iſta tuis.
Nil ego peccavi. tua te bona cognita produnt.
Si, quod es, appares; culpa ſoluta mea eſt.
Nec tamen officium noſtro tibi carmine factum,
Principe tam juſto, poſſe nocere puta.
Ipſe Pater Patriæ, (quid enim civilius illo?)
Suſtinet in noſtro carmine ſæpe legi.
Nec prohibere poteſt, quia res eſt publica, Cæſar;
Et de communi pars quoque noſtra bono eſt.
Jupiter ingeniis præbet ſua numina vatum;
Seque celebrari quolibet ore ſinit.
Cauſſa tua exemplo Superorum tuta duorum eſt:
Quorum hic aſpicitur, creditur ille Deus.
Ut non debuerim, tamen hoc ego crimen amabo:
Non fuit arbitrii littera noſtra tui.
Nec nova, quod tecum loquor, eſt injuria noſtra:

Incolumis cum quo ſæpe locutus eram.
Quo vereare minus, ne ſim tibi crimen amicus;
Invidiam, ſiqua eſt, auctor habere poteſt.
Nam tuus eſt primis cultus mihi ſemper ab annis
(Hoc noli certe diſſimulare) pater:
Ingeniumque meum (potes hæc meminiſſe) probabat:
Plus etiam, quam me judice dignus eram.
Deque meis illo referebat verſibus ore,
In quo pars altæ nobilitatis erat.
Non igitur tibi nunc, quod me domus iſta recepit,
Sed prius auctori ſunt data verba tuo.
Nec data ſunt, mihi crede, tamen: ſed in omnibus actis,
Ultima ſi demas, vita tuenda mea eſt.
Hanc quoque, qua perii, culpam ſcelus eſſe negabis,
Si tanti ſeries ſit tibi nota mali.
Aut timor, aut error nobis, prius obfuit error.
Ah ſine me fati non meminiſſe mei!
Neve retractando nondum coeuntia rumpam
Vulnera; vix illis proderit ipſa quies.
Ergo ut jure damus pœnas; ſic abfuit omne
Peccato facinus conſiliumque meo.
Idque Deus ſentit: pro quo nec lumen ademtum eſt,
Nec mihi detractas poſſidet alter opes.
Forſitan hanc ipſam (vivat modo) finiet olim,
Tempore cum fuerit lenior ira, fugam.
Nunc precor hinc alio jubeat diſcedere; ſi non
Noſtra verecundo vota pudore carent.
Mitius exſilium pauloque propinquius opto;
Quique ſit a ſævo longius hoſte, locum.
Quantaque in Auguſto clementia; ſi quis ab illo
Hoc peteret pro me, forſitan ille daret.
Frigida me cohibent Euxini littora Ponti:
Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.
Nam neque jactantur moderatis æquora ventis:
Nec placidos portus hoſpita navis adit.
Sunt circa gentes, quæ prædam ſanguine quærant:
Nec minus infida terra timetur aqua.
Illi, quos audis hominum gaudere cruore,
Pæne ſub ejuſdem ſideris axe jacent.
Nec procul a nobis locus eſt, ubi Taurica dira
Cæde pharetratæ paſcitur ara Deæ.
Hæc prius, ut memorant, non invidioſa nefandis,
Nec cupienda bonis, regna Thoantis erant.
Hic pro ſuppoſita virgo Pelopeia cerva
Sacra Deæ coluit qualiacumque ſuæ.
Quo poſtquam, dubium pius an ſceleratus, Oreſtes
Exactus furiis venerat ipſe ſuis,
Et comes exemplum veri Phocæus amoris;
Qui duo corporibus, mentibus unus erant;
Protinus evincti Triviæ ducuntur ad aram,
Quæ ſtabat geminas ante cruenta fores.
Nec tamen hunc ſua mors, nec mors ſua terruit illum:
Alter ob alterius funera mœſtus erat.
Et jam conſtiterat ſtricto mucrone ſacerdos;
Cinxerat & Graias barbara vitta comas:
Cum vice ſermonis fratrem cognovit, & illi
Pro nece complexus Iphigenia dedit.
Læta Deæ ſignum crudelia ſacra peroſæ
Tranſtulit ex illis in meliora locis.
Hæc igitur regio, magni penetralia mundi,
Quam fugere homines Dique, propinqua mihi eſt.
Atque meam terram prope ſunt funebria ſacra,
Si modo Naſoni barbara terra ſua eſt.
O utinam venti, quibus eſt ablatus Oreſtes,
Placato referant & mea vela Deo!

ELEGIA V.

O Mihi dilectos inter ſors prima ſodales,
Unica fortunis ara reperta meis:
Cujus ab alloquiis anima hæc moribunda revixit,
Ut vigil infuſa Pallade flamma ſolet:
Qui veritus non es portus aperire fideles,
Fulmine percuſſæ confugiumque rati:
Cujus eram cenſu non me ſenſurus egentem,
Si Cæſar patrias eripuiſſet opes:
Temporis oblitum dum me rapit impetus hujus,
Excidit heu nomen quam mihi pene tuum!
Te tamen agnoſcis: tactuſque cupidine laudis,
Ille ego ſum, cuperes dicere poſſe palam.
Certe ego, ſi ſineres, titulum tibi reddere vellem,
Et raram Famæ conciliare fidem.
Ne noceam grato vereor tibi carmine; neve
Intempeſtivus nominis obſtet honos.
Quod licet & tutum eſt, intra tua pectora gaude,
Meque tui memorem, teque fuiſſe mei.
Utque facis, remis ad opem luctare ferendam,
Dum veniat placido mollior ira Deo:
Et tutare caput nulli ſervabile; ſi non
Qui merſit Stygia, ſublevet illud, aqua.
Teque, quod eſt rarum, præſta conſtanter ad omne
Indeclinatæ munus amicitiæ.
Sic tua proceſſus habeat Fortuna perennes:
Sic ope non egeas ipſe, juveſque tuos.
Sic æquet tua nupta virum bonitate perenni;
Incidat & veſtro rara querela toro.
Diligat & ſemper ſocius te ſanguinis illo
Quo pius affectu Caſtora frater amat.
Sic juvenis, ſimiliſque tibi ſit natus, & illum
Moribus agnoſcat quilibet eſſe tuum.
Sic ſocerum faciat tæda te nata jugali;
Nec tardum juveni det tibi nomen avi.

ELEGIA VI.

TEmpore ruricolæ patiens fit taurus aratri,
Præbet & incurvo colla premenda jugo.
Tempore paret equus lentis animoſus habenis,
Et placido duros accipit ore lupos.
Tempore Pœnorum compeſcitur ira leonum;
Nec feritas animo, quæ fuit ante, manet.
Quæque ſui monitis obtemperat Inda magiſtri
Bellua, ſervitium tempore victa ſubit.
Tempus, ut extentis tumeat, facit, uva racemis,
Vixque merum capiant grana, quod intus habent.
Tempus & in canas ſemen producit ariſtas,
Et ne ſint triſti poma ſapore facit.
Hoc tenuat dentem terras renovantis aratri,
Hoc rigidas ſilices, hoc adamanta terit.
Hoc etiam ſævas paullatim mitigat iras:
Hoc minuit luctus, mœſtaque corda levat.
Cuncta poteſt igitur tacito pede lapſa vetuſtas
Præterquam curas attenuare meas.
Ut patria careo; bis frugibus area trita eſt:
Diſſiluit nudo preſſa bis uva pede.
Nec quæſita tamen ſpatio patientia longo eſt;
Menſque mali ſenſum noſtra recentis habet.
Scilicet & veteres fugiunt juga curva juvenci:
Et domitus freno ſæpe repugnat equus.
Triſtior eſt etiam præſens ærumna priore:
Ut ſit enim ſibi par, crevit, & aucta mora eſt.
Nec tam nota mihi, quam ſunt, mala noſtra fuerunt:

Sed magis hoc, quo ſunt cognitiora, gravant.
Eſt quoque non minimum, vires afferre recentes;
Nec præconſumtum temporis eſſe malis.
Fortior in fulva novus eſt luctator arena,
Quam cui ſunt tarda brachia feſſa mora.
Integer eſt nitidis melior gladiator in armis,
Quam cui tela ſuo ſanguine tincta rubent.
Fert bene præcipites navis modo facta procellas:
Quamlibet exiguo ſolvitur imbre vetus.
Nos quoque, quæ ferimus, tulimus patientius ante;
Et mala ſunt longo multiplicata die.
Credite, deficio, noſtroque a corpore, quantum
Auguror, accedunt tempora parva malis.
Nam neque ſunt vires, neque qui color eſſe ſolebat:
Vixque habeo tenuem, quæ tegat oſſa, cutem.
Corpore ſed mens eſt ægro magis ægra, malique
In circumſpectu ſtat ſine fine ſui.
Urbis abeſt facies, abſunt mea cura ſodales:
Et, qua nulla mihi carior, uxor abeſt.
Vulgus adeſt Scythicum, braccataque turba Getarum.
Sic male quæ video, non videoque, nocent.
Una tamen ſpes eſt, quæ me ſoletur in iſtis;
Hæc fore morte mea non diuturna mala.

ELEGIA VII.

Bis me ſol adiit gelidæ poſt frigora brumæ,
Biſque ſuum tacto Piſce peregit iter.
Tempore tam longo cur non tua dextera verſus
Quamlibet in paucos officioſa fuit?
Cur tua ceſſavit pietas, ſcribentibus illis,
Exiguus nobis cum quibus uſus erat?
Cur, quoties alicui chartæ ſua vincula demſi;
Illam ſperavi nomen habere tuum?
Di faciant, ut ſæpe tua ſit epiſtola dextra
Scripta, ſed e multis reddita nulla mihi.
Quod precor, eſſe liquet. credam prius ora Meduſæ
Gorgonis anguineis cincta fuiſſe comis:
Eſſe canes utero ſub virginis: eſſe Chimæram,
A truce quæ flammis ſeparet angue leam:
Quadrupedeſque hominum cum pectore pectora junctos:
Tergeminumque virum, tergeminumque canem:
Sphingaque, & Harpyias, ſerpentipedeſque Gigantas:
Centimanumque Gygen, ſemibovemque virum.
Hæc ego cuncta prius, quam te, cariſſime, credam
Mutatum curam depoſuiſſe mei.
Innumeri montes inter me teque, viæque;
Fluminaque, & campi, nec freta pauca, jacent.
Mille poteſt cauſſis, a te quæ littera ſæpe
Miſſa ſit, in noſtras nulla venire manus.
Mille tamen cauſſas ſcribendo vince frequenter:
Excuſem ne te ſemper, amice, mihi.

ELEGIA VIII.

Jam mea cycneas imitantur tempora plumas,
Inficit & nigras alba ſenecta comas:
Jam ſubeunt anni fragiles, & inertior ætas:
Jamque parum firmo me mihi ferre grave eſt.
Nunc erat, ut poſito deberem fine laborum
Vivere, me nullo ſollicitante metu:
Quæque meæ ſemper placuerunt otia menti,
Carpere; & in ſtudiis molliter eſſe meis:
Et parvam celebrare domum, vetereſque Penates;
Et quæ nunc domino rura paterna carent:
Inque ſinu dominæ, cariſque nepotibus, inque
Securus patria conſenuiſſe mea.
Hæc mea ſic quondam peragi ſperaverat ætas:
Hos ego ſic annos ponere dignus eram.
Non ita Dis viſum: qui me terraque marique
Actum Sarmaticis expoſuere locis.
In cava ducuntur quaſſæ navalia puppes,
Ne temere in mediis diſſolvantur aquis.
Ne cadat, & multas palmas inhoneſtet adeptas,
Languidus in pratis gramina carpit equus.
Miles, ut emeritis non eſt ſatis utilis annis,
Ponit ad antiquos, quæ tulit arma, Lares.
Sic igitur, tarda vires minuente ſenecta,
Me quoque donari jam rude, tempus erat.
Tempus erat, nec me peregrinum ducere cælum,
Nec ſiccam Getico fonte levare ſitim:
Sed modo, quos habui, vacuum ſecedere in hortos:
Nunc hominum viſu rurſus & Urbe frui.
Sic animo quondam non divinante futura
Optabam placide vivere poſſe ſenex.
Fata repugnarunt: quæ, cum mihi tempora prima
Mollia præbuerint, poſteriora gravant.
Jamque, decem luſtris omni ſine labe peractis,
Parte premor vitæ deteriore meæ.
Nec procul a metis, quas pene tenere videbar,
Curriculo gravis eſt facta ruina meo.
Ergo illum demens in me ſævire coegi,
Mitius immenſus quo nihil orbis habet?
Ipſaque delictis victa eſt clementia noſtris:
Nec tamen errori vita negata meo?
Vita procul patria peragenda ſub axe Boreo,
Qua maris Euxini terra ſiniſtra jacet.
Hoc mihi ſi Delphi, Dodonaque diceret ipſa;
Eſſe viderentur vanus uterque locus.
Nil adeo validum eſt, adamas licet alliget illud,
Ut maneat rapido firmius igne Jovis.
Nil ita ſublime eſt, ſupraque pericula tendit,
Non ſit ut inferius ſuppoſitumque Deo.
Nam quamquam vitio pars eſt contracta malorum,
Plus tamen exitii numinis ira dedit.
At vos admoniti noſtris quoque caſibus eſte,
Æquantem Superos emeruiſſe virum.

ELEGIA IX.

Si licet, & pateris, nomen facinuſque tacebo,
Et tua Lethæis acta dabuntur aquis:
Noſtraque vincetur lacrimis clementia ſeris.
Fac modo te pateat pœnituiſſe tui.
Fac modo te damnes, cupiaſque eradere vitæ
Tempora, ſi poſſis, Tiſiphonæa tuæ.
Sin minus, & flagrant odio tua pectora noſtro;
Induet infelix arma coacta dolor.
Sim licet extremum, ſicut ſum, miſſus in orbem;
Noſtra ſuas iſtuc porriget ira manus.
Omnia, ſi neſcis, Cæſar mihi jura reliquit:
Et ſola eſt patria pœna carere mea.
Et patriam, modo ſit ſoſpes, ſperamus ab illo.
Sæpe Jovis telo quercus aduſta viret.
Denique vindictæ ſi ſit mihi nulla facultas;
Pierides vires & ſua tela dabunt.
Ut Scythicis habitem longe ſubmotus in oris,
Siccaque ſint oculis proxima ſigna meis:
Noſtra per immenſas ibunt præconia gentes;
Quodque querar, notum, qua patet orbis, erit.
Ibit ad occaſum, quidquid dicemus, ab ortu:
Teſtis & Heſperiæ vocis Eous erit.

Trans

Trans ego tellurem, trans latas audiar undas:
  Et gemitus vox eſt magna futura mei.
Nec tua te ſontem tantummodo ſæcula norint:
  Perpetuæ crimen poſteritatis eris.
Jam feror in pugnas, & nondum cornua ſumſi.
  Nec mihi ſumendi cauſſa ſit ulla velim.
Circus adhuc ceſſat: ſpargit tamen acer arenam
  Taurus, & infeſto jam pede pulſat humum.
Hoc quoque, quam volui, plus eſt. cane, Muſa, receptus;
  Dum licet huic nomen diſſimulare ſuum.

ELEGIA X.

ILle ego, qui fuerim, tenerorum luſor amorum,
  Quem legis, ut noris, accipe, Poſteritas.
Sulmo mihi patria eſt gelidis uberrimus undis,
  Millia qui novies diſtat ab Urbe decem.
Editus hic ego ſum: necnon, ut tempora noris,
  Cum cecidit fato Conſul uterque pari.
Si quid & a proavis uſque eſt vetus ordinis heres;
  Non modo Fortunæ munere factus eques.
Nec ſtirps prima fui; genito jam fratre creatus;
  Qui tribus ante quater menſibus ortus erat.
Lucifer amborum natalibus adfuit idem:
  Una celebrata eſt per duo liba dies.
Hæc eſt armiferæ feſtis de quinque Minervæ,
  Quæ fieri pugna prima cruenta ſolet.
Protinus excolimur teneri, curaque parentis
  Imus ad inſignes Urbis ab arte viros.
Frater ad eloquium viridi tendebat ab ævo,
  Fortia verboſi natus ad arma Fori.
At mihi jam puero cæleſtia ſacra placebant;
  Inque ſuum furtim Muſa trahebat opus.
Sæpe pater dixit, Studium quid inutile tentas?
  Mæonides nullas ipſe reliquit opes.
Motus eram dictis: totoque Helicone relicto,
  Scribere conabar verba ſoluta modis.
Sponte ſua carmen numeros veniebat ad aptos:
  Et, quod tentabam dicere, verſus erat.
Interea, tacito paſſu labentibus annis,
  Liberior fratri ſumta mihique toga eſt:
Induiturque humeris cum lato purpura clavo:
  Et ſtudium nobis, quod fuit ante, manet.
Jamque decem vitæ frater geminaverat annos,
  Cum perit; & cœpi parte carere mei.
Cœpimus & teneræ primos ætatis honores;
  Eque viris quondam pars tribus una fui.
Curia reſtabat: clavi menſura coacta eſt.
  Majus erat noſtris viribus illud onus.
Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
  Sollicitæque fugax ambitionis eram:
Et petere Aoniæ ſuadebant tuta ſorores
  Otia judicio ſemper amata meo.
Temporis illius colui fovique poetas;
  Quotque aderant vates, rebar adeſſe Deos.
Sæpe ſuas volucres legit mihi grandior ævo,
  Quæque necet ſerpens, quæ juvet herba, Macer.
Sæpe ſuos ſolitus recitare Propertius ignes;
  Jure ſodalitii qui mihi junctus erat.
Ponticus Heroo, Baſſus quoque clarus Iambo
  Dulcia convictus membra fuere mei.
Et tenuit noſtras numeroſus Horatius aures;
  Dum ferit Auſonia carmina culta lyra.
Virgilium vidi tantum: nec avara Tibullo
  Tempus amicitiæ fata dedere meæ.
Succeſſor fuit hic tibi, Galle; Propertius illi.
  Quartus ab his ſerie temporis ipſe fui.
Utque ego majores, ſic me coluere minores:
  Notaque non tarde facta Thalia mea eſt.
Carmina cum primum populo juvenilia legi;
  Barba reſecta mihi biſve ſemelve fuit.
Moverat ingenium totam cantata per Urbem
  Nomine non vero dicta Corinna mihi.
Multa quidem ſcripſi: ſed quæ vitioſa putavi,
  Emendaturis ignibus ipſe dedi.
Tum quoque, cum fugerem, quædam placitura cremavi
  Iratus ſtudio carminibuſque meis.
Molle, Cupidineis nec inexpugnabile telis
  Cor mihi, quodque levis cauſſa moveret, erat.
Cum tamen hoc eſſem, minimoque accenderer igni,
  Nomine ſub noſtro fabula nulla fuit.
Pæne mihi puero nec digna, nec utilis uxor
  Eſt data: quæ tempus perbreve nupta fuit.
Illi ſucceſſit, quamvis ſine crimine, conjux;
  Non tamen in noſtro firma futura toro.
Ultima, quæ mecum ſeros permanſit in annos,
  Suſtinuit conjux exſulis eſſe viri.
Filia bis prima mea me fœcunda juventa,
  Sed non ex uno conjuge, fecit avum.
Et jam complerat genitor ſua fata; novemque
  Addiderat luſtris altera luſtra novem.
Non aliter flevi, quam me fleturus ademtum
  Ille fuit. matri proxima juſta tuli.
Felices ambo, tempeſtiveque ſepulti,
  Ante diem pœnæ quod periere meæ!
Me quoque felicem, quod non viventibus illis
  Sum miſer; & de me quod doluere nihil!
Si tamen exſtinctis aliquid, niſi nomina, reſtat,
  Et gracilis ſtructos effugit umbra rogos;
Fama, parentales, ſi vos mea contigit, umbræ;
  Et ſunt in Stygio crimina noſtra foro;
Scite, precor, cauſſam (nec vos mihi fallere fas eſt)
  Errorem juſſæ, non ſcelus, eſſe fugæ.
Manibus id ſatis eſt. ad vos ſtudioſa revertor
  Pectora, qui vitæ quæritis acta meæ.
Jam mihi canities, pulſis melioribus annis,
  Venerat; antiquas miſcueratque comas:
Poſtque meos ortos Piſæa vinctus oliva
  Abſtulerat decies præmia victor eques:
Cum maris Euxini poſitos ad læva Tomitas
  Quærere me læſi Principis ira jubet.
Cauſſa meæ cunctis nimium quoque nota ruinæ
  Indicio non eſt teſtificanda meo.
Quid referam comitumque nefas, famuloſque nocentes?
  Ipſa multa tuli non leviora fuga.
Indignata malis mens eſt ſuccumbere; ſeque
  Præſtitit invictam viribus uſa ſuis:
Oblituſque mei, ductæque per otia vitæ,
  Inſolita cepi temporis arma manu.
Totque tuli terra caſus pelagoque; quot inter
  Occultum ſtellæ conſpicuumque polum.
Tacta mihi tandem longis erroribus acto
  Juncta pharetratis Sarmatis ora Getis.
Hic ego, finitimis quamvis circumſoner armis,
  Triſtia, quo poſſum, carmine fata levo.
Quod, quamvis nemo eſt, cujus referatur ad aures;
  Sic tamen abſumo decipioque diem.
Ergo, quod vivo, duriſque laboribus obſto,
  Nec me ſollicitæ tædia lucis habent,
Gratia, Muſa, tibi. nam tu ſolatia præbes;
  Tu curæ requies, tu medicina mali:
Tu dux, tu comes es: tu nos abducis ab Iſtro;

In medioque mihi das Helicone locum.
Tu mihi, quod rarum eſt, vivo ſublime dediſti
Nomen; ab exſequiis quod dare fama ſolet.
Nec, qui detrectat præſentia, livor iniquo
Ullum de noſtris dente momordit opus.
Nam tulerint magnos cum ſæcula noſtra poetas;
Non fuit ingenio fama maligna meo.
Cumque ego præponam multos mihi; non minor illis
Dicor, & in toto plurimus orbe legor.
Si quid habent igitur vatum præſagia veri;
Protinus ut moriar, non ero, terra, tuus.
Sive favore tuli, ſive hanc ego carmine famam,
Jure tibi grates, candide lector, ago.

TRISTIUM

LIBER V.

ELEGIA I.

HUnc quoque de Getico, noſtri ſtudioſe, libellum
Littore, præmiſſis quattuor adde meis.
Hic quoque talis erit, qualis Fortuna poetæ.
Invenies toto carmine dulce nihil.
Flebilis ut noſter ſtatus eſt, ita flebile carmen;
Materiæ ſcripto conveniente ſuæ.
Integer & lætus læta & juvenilia luſi:
Illa tamen nunc me compoſuiſſe piget.
Ut cecidi, ſubiti perago præconia caſus;
Sumque argumenti conditor ipſe mei.
Utque jacens ripa deflere Cayſtrius ales
Dicitur ore ſuam deficiente necem:
Sic ego Sarmaticas longe projectus in oras
Efficio tacitum ne mihi funus eat.
Delicias ſi quis laſcivaque carmina quærit;
Præmoneo numquam ſcripta quod iſta legat.
Aptior huic Gallus, blandique Propertius oris,
Aptior ingenium come Tibullus erit.
Atque utinam numero ne nos eſſemus in iſto!
Hei mihi! cur umquam Muſa jocata mea eſt?
Sed dedimus pœnas: Scythicique in finibus Iſtri
Ille pharetrati luſor Amoris abeſt.
Quod ſupereſt, animos ad publica carmina flexi;
Et memores juſſi nominis eſſe ſui.
Si tamen e vobis aliquis tam multa requiret,
Unde dolenda canam: multa dolenda tuli.
Non hæc ingenio, non hæc componimus arte.
Materia eſt propriis ingenioſa malis.
Et quota Fortunæ pars eſt in carmine noſtræ?
Felix, qui patitur, quæ numerare valet!
Quot frutices ſilvæ, quot flavas Tybris arenas,
Mollia quot Martis gramina campus habet;
Tot mala pertulimus: quorum medicina quieſque
Nulla, niſi in ſtudio, Pieridumque mora eſt.
Quis tibi, Naſo, modus lacrimoſi carminis? inquit.
Idem, Fortunæ qui modus hujus erit.
Quod querar, illa mihi pleno de fonte miniſtrat:
Nec mea ſunt, fati verba ſed iſta mei.
At mihi ſi cara patriam cum conjuge reddas;
Sint vultus hilares, ſimque quod ante fui.
Lenior invicti ſi ſit mihi Cæſaris ira;
Carmina lætitiæ jam tibi plena dabo.
Nec tamen ut luſit, rurſus mea littera ludet:
Sit ſemel illa joco luxuriata ſuo.
Quod probet ipſe, canam: pœnæ modo parte levata
Barbariem, rigidos effugiamqee Getas.
Interea noſtri quid agant, niſi triſte, libelli?
Tibia funeribus convenit iſta meis.
At poteras, inquis, melius mala ferre ſilendo;
Et tacitus caſus diſſimulare tuos.
Exigis, ut nulli gemitus tormenta ſequantur;
Acceptoque gravi vulnere flere vetas.
Ipſe Perilleo Phalaris permiſit in ære
Edere mugitus, & bovis ore queri.
Cum Priami lacrimis offenſus non ſit Achilles;
Tu fletus inhibes, durior hoſte, meos.
Cum faceret Nioben orbam Latonia proles,
Non tamen & ſiccas juſſit habere genas.
Eſt aliquid, fatale malum per verba levari:
Hoc querulam Prognen Halcyonenque facit.
Hoc erat, in gelido quare Pæantius antro
Voce fatigaret Lemnia ſaxa ſua.
Strangulat incluſus dolor, atque exæſtuat intus:
Cogitur & vires multiplicare ſuas.
Da veniam potius; vel totos tolle libellos;
Si mihi quod prodeſt, hoc tibi, lector, obeſt.
Sed neque obeſſe poteſt: ulli nec ſcripta fuerunt
Noſtra, niſi auctori pernicioſa ſuo.
At mala ſunt, fateor. quis te mala ſumere cogit?
Aut quis deceptum ponere ſumta vetat?
Ipſe nec emendo: ſed ut hic deducta legantur.
Non ſunt illa ſuo barbariora loco.
Nec me Roma ſuis debet conferre poetis.
Inter Sauromatas ingenioſus ero.
Denique nulla mihi captatur gloria, quæque
Ingenio ſtimulos ſubdere Fama ſolet.
Nolumus aſſiduis animum tabeſcere curis:
Quæ tamen irrumpunt, quoque vetantur, eunt.
Cur ſcribam docui: cur mittam quæritis iſtos?
Vobiſcum cupiam quolibet eſſe modo.

ELEGIA II.

ECquid, ut e Ponto nova venit epiſtola, palles;
Et tibi ſollicita ſolvitur illa manu?
Pone metum; valeo. corpuſque, quod ante laborum
Impatiens nobis invalidumque fuit,
Sufficit; atque ipſo vexatum induruit uſu.
An magis infirmo non vacat eſſe mihi?
Mens tamen ægra jacet, nec tempore robora ſumſit:
Affectuſque animi, qui fuit ante, manet.
Quæque mora ſpatioque ſuo coitura putavi
Vulnera; non aliter, quam modo facta, dolent.
Scilicet exiguis prodeſt annoſa vetuſtas,
Grandibus accedunt tempore damna malis.
Pæne decem totis aluit Pæantius annis
Peſtiferum tumido vulnus ab angue datum.
Telephus æterna conſumtus tabe periſſet,
Si non, quæ nocuit, dextra tuliſſet opem.
Et mea, ſi facinus nullum commiſimus, opto
Vulnera qui fecit, facta levare velit.
Contentuſque mei jam tandem parte laboris,
Exiguum pleno de mare demat aquæ.
Detrahat ut multum, multum reſtabit acerbi:
Parſque meæ pœnæ totius inſtar erit.
Littora quot conchas, quot amœna roſaria flores,
Quotve ſoporiferum grana papaver habet;
Sylva feras quot alit, quot piſcibus unda natatur;
Quot tenerum pennis aera pulſat avis;
Tot premor adverſis. quæ ſi comprendere coner,
Icariæ numerum dicere coner aquæ.

Utqoe

Utque viæ caſus, ut amara pericula ponti,
Ut taceam ſtrictas in mea fata manus;
Barbara me tellus, orbiſque noviſſima magni
Suſtinet; & ſævo cinctus ab hoſte locus.
Hinc ego trajicerer (neque enim mea culpa cruenta eſt;)
Eſſet, quæ debet, ſi tibi cura mei.
Ille Deus, bene quo Romana potentia nixa eſt,
Sæpe ſuo victor lenis in hoſte fuit.
Quid dubitas? quid tuta times? accede, rogaque.
Cæſare nil ingens mitius orbis habet.
Me miſerum! quid agam, ſi proxima quæque relinquunt?
Subtrahis effracto tu quoque colla jugo?
Quo ferar; unde petam lapſis ſolatia rebus?
Anchora jam noſtram non tenet ulla ratem.
Viderit: ipſe ſacram quamvis inviſus ad aram
Confugiam: nullas ſubmovet ara manus.
Alloquor en abſens præſentia numina ſupplex:
Si fas eſt homini cum Jove poſſe loqui.
Arbiter imperii, quo certum eſt ſoſpite cunctos
Auſoniæ curam gentis habere Deos:
O decus, o patriæ per te florentis imago;
O vir non ipſo, quem regis, orbe minor;
Sic habites terras, & te deſideret æther!
Sic ad pacta tibi ſidera tardus eas!
Parce, precor: minimamque tuo de fulmine partem
Deme. ſatis pœnæ, quod ſuperabit, erit.
Ira quidem moderata tua eſt; vitamque dediſti;
Nec mihi jus civis, nec mihi nomen abeſt.
Nec mea conceſſa eſt aliis Fortuna: nec exſul
Edicti verbis nominor ipſe tui.
Omniaque hæc timui, quia me meruiſſe videbam:
Sed tua peccato lenior ira meo eſt.
Arva relegatum juſſiſti viſere Ponti.
Et Scythicum profuga findere puppe fretum.
Juſſus ad Euxini deformia littora veni
Æquoris. hæc gelido terra ſub axe jacet.
Nec me tam cruciat numquam ſine frigore cælum,
Glebaque canenti ſemper obuſta gelu;
Neſciaque eſt vocis quod barbara lingua Latinæ;
Graiaque quod Getico victa loquela ſono;
Quam quod finitimo cinctus premor undique Marte;
Vixque brevis tutum murus ab hoſte facit.
Pax tamen interdum, pacis fiducia numquam eſt.
Sic hic nunc patitur, nunc timet arma, locus.
Hinc ego dum muter, vel me Zanclæa Charybdis
Devoret, aque ſuis ad Styga mittat aquis:
Vel rapidæ flammis urar patienter in Ætnæ:
Vel freta Leucadii mittar in alta Dei.
Quod petitur, pœna eſt: neque enim miſer eſſe recuſo;
Sed precor, ut poſſim tutius eſſe miſer.

ELEGIA III.

Illa dies hæc eſt, qua te celebrare poetæ,
(Si modo non fallunt tempora) Bacche, ſolent:
Feſtaque odoratis innectunt tempora ſertis,
Et dicunt laudes ad tua vina tuas.
Inter quos memini, dum me mea fata ſinebant,
Non inviſa tibi pars ego ſæpe fui.
Quem nunc ſuppoſitum ſtellis Cynoſuridos Urſæ
Juncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.
Quique prius mollem vacuamque laboribus egi
In ſtudiis vitam, Pieridumque choro;
Nunc procul a patria Geticis circumſonor armis,
Multa prius pelago, multaque paſſus humo.
Sive mihi caſus, ſive hoc dedit ira Deorum;
Nubila naſcenti ſeu mihi Parca fuit:
Tu tamen e ſacris hederæ cultoribus unum
Numine debueras ſuſtinuiſſe tuo.
An dominæ fati quidquid cecinere ſorores,
Omne ſub arbitrio deſinit eſſe Deum?
Ipſe quoque æthereas meritis invectus es arces;
Qua non exiguo facta labore via eſt.
Nec patria eſt habitata tibi: ſed ad uſque nivoſum
Strymona veniſti, Marticolamque Geten:
Perſidaque, & lato ſpatiantem flumine Gangen,
Et quaſcumque bibit diſcolor Indus aquas.
Scilicet hanc legem nentes fatalia Parcæ
Stamina bis genito bis cecinere tibi.
Me quoque, ſi fas eſt exemplis ire Deorum,
Ferrea ſors vitæ difficiliſque premit.
Illo nec levius cecidi; quem magna locutum
Reppulit a Thebis Jupiter igne ſuo.
Ut tamen audiſti percuſſum fulmine vatem,
Admonitu matris condoluiſſe potes.
Et potes, aſpiciens circum tua ſacra poetas,
Neſcio quis noſtri, dicere, cultor abeſt.
Fer, bone Liber, opem: ſic altam degravet ulmum
Vitis, & incluſo plena ſit uva mero.
Sic tibi cum Bacchis Satyrorum gnava juventus
Adſit, & attonito non taceare ſono.
Oſſa bipenniferi ſic ſint male preſſa Lycurgi:
Impia nec pœna Pentheos umbra vacet.
Sic micet æternum vicinaque ſidera vincat
Conjugis in cælo Creſſa Corona tuæ.
Huc ades, & caſus releves, pulcherrime, noſtros,
Unum de numero me memor eſſe tuo.
Sunt Dis inter ſe commercia. flectere tenta
Cæſareum numen numine, Bacche, tuo.
Vos quoque, conſortes ſtudii pia turba poetæ,
Hæc eadem ſumto quiſque rogate mero.
Atque aliquis veſtrum, Naſonis nomine dicto,
Deponat lacrimis pocula miſta ſuis:
Admonituſque mei, cum circumſpexerit omnes,
Dicat, Ubi eſt noſtri pars modo Naſo chori?
Idque ita; ſi veſtrum merui candore favorem:
Nullaque judicio littera læſa meo eſt.
Si, veterum digne veneror cum ſcripta virorum,
Proxima non illis eſſe minora reor.
Sic igitur dextro faciatis Apolline carmen:
Quod licet, inter vos nomen habete meum.

ELEGIA IV.

Littore ab Euxino Naſonis epiſtola veni,
Laſſaque facta mari, laſſaque facta via.
Qui mihi flens dixit, Tu, cui licet, aſpice Romam.
Heu quanto melior ſors tua ſorte mea!
Flens quoque me ſcripſit: nec qua ſignabar, ad os eſt
Ante, ſed ad madidas gemma relata genas.
Triſtitiæ cauſſam ſi quis cognoſcere quærit;
Oſtendi ſolem poſtulat ille ſibi.
Nec frondem in ſilvis, nec aperto mollia prato
Gramina, nec pleno flumine cernit aquas.
Quid Priamus doleat, mirabitur Hectore rapto;
Quidve Philoctetes ictus ab angue gemat.
Di facerent utinam, talis ſtatus eſſet in illo,
Ut non triſtitiæ cauſſa dolenda foret.
Fert tamen, ut debet, caſus patienter amaros:
More nec indomiti fræna recuſat equi.
Nec fore perpetuam ſperat ſibi numinis iram,
Conſcius in culpa non ſcelus eſſe ſua.

Sæpe refert, ſit quanta Dei clementia: cujus
Se quoque in exemplis annumerare ſolet.
Nam quod opes teneat patrias, quod nomina civis;
Denique quod vivat, munus habere Dei.
Te tamen, o, ſi quid credis mihi carior, ille,
Omnibus, in toto pectore ſemper habet.
Teque Menœtiaden, te qui comitavit Oreſten,
Te vocat Ægiden, Euryalumque ſuum.
Nec patriam magis ille ſuam deſiderat, & quæ
Plurima cum patria ſentit abeſſe ſua;
Quam vultus, oculoſque tuos, o dulcior illo
Melle, quod in ceris Attica ponit apis.
Sæpe etiam mœrens tempus reminiſcitur illud,
Quod non præventum morte fuiſſe, dolet.
Cumque alii fugerent ſubitæ contagia cladis,
Nec vellent ictæ limen adire domus;
Te ſibi cum paucis meminit manſiſſe fidelem:
Si paucos aliquis treſve duoſve vocat.
Quamvis attonitus, ſenſit tamen omnia: nec te
Se minus adverſis indoluiſſe ſuis.
Verba ſolet, vultumque tuum, gemituſque referre:
Et te flente ſuos emaduiſſe ſinus.
Quam ſibi præſtiteris, qua conſolatus amicum
Sis ope; ſolandus cum ſimul ipſe fores.
Pro quibus affirmat fore ſe memoremque piumque;
Sive diem videat, ſive tegatur humo.
Per caput ipſe ſuum ſolitus jurare tuumque,
Quod ſcio non illi vilius eſſe ſuo.
Plena tot ac tantis referetur gratia factis:
Nec ſinet ille tuos littus arare boves.
Fac modo conſtanter profugum tueare. quod ille,
Qui bene te novit, non rogat; ipſa rogo.

ELEGIA V.

Annuus aſſuetum Dominæ natalis honorem
Exigit. ite manus ad pia ſacra meæ.
Sic quondam feſtum Laertius egerit heros
Forſan in extremo conjugis orbe diem.
Lingua favens adſit longorum oblita malorum:
Quæ [puto] dedidicit jam bona verba loqui.
Quæque ſemel toto veſtis mihi ſumitur anno,
Sumatur fatis diſcolor alba meis.
Araque gramineo viridis de ceſpite fiat;
Et velet tepidos nexa corona focos.
Da mihi thura, puer, pingues facientia flammas,
Quodque pio fuſum ſtridat in igne merum.
Optime natalis, quamvis procul abſumus, opto
Candidus huc venias, diſſimiliſque meo.
Sique quod inſtabat dominæ miſerabile vulnus,
Sit perfuncta meis tempus in omne malis.
Quæque gravi nuper plus quam quaſſata procella eſt,
Quod ſupereſt, tutum per mare navis eat.
Illa domo, nataque ſua, patriaque fruatur:
Erepta hæc uni ſit ſatis eſſe mihi.
Quatenus & non eſt in caro conjuge felix,
Pars vitæ triſti cetera nube vacet.
Vivat, ametque virum, quoniam ſic cogitur, abſens:
Conſumatque annos, ſed diuturna, ſuos.
Adjicerem & noſtros: ſed ne contagia fati
Corrumpant timeo, quos agit ipſa, mei.
Nil homini certum eſt. fieri quis poſſe putaret,
Ut facerem in mediis hæc ego ſacra Getis?
Aſpice ut aura tamen fumos e thure coortos
In partes Italas & loca dextra ferat.
Senſus ineſt igitur nebulis, quas exigit ignis:

Conſilium fugiunt cetera pæne meum.
Conſilio, commune ſacrum cum fiat in ara
Fratribus alterna qui periere manu,
Ipſa ſibi diſcors, tamquam mandetur ab illis,
Scinditur in partes atra favilla duas.
Hoc (memini) quondam fieri non poſſe loquebar:
Et me Battiades judice falſus erat.
Omnia nunc credo: cum tu conſultus ab Arcto
Terga vapor dederis, Auſoniamque petas.
Hæc igitur lux eſt: quæ ſi non orta fuiſſet,
Nulla fuit miſero feſta videnda mihi.
Edidit hæc mores illis heroiſin æquos,
Queis erat Eetion Icariuſque pater.
Nata pudicitia eſt, mores, probitaſque, fideſque:
At non ſunt iſta gaudia nata die.
Sed labor, & curæ, fortunaque moribus impar:
Juſtaque de viduo pæne querela toro.
Scilicet adverſis probitas exercita rebus
Triſti materiam tempore laudis habet.
Si nihil infeſti durus vidiſſet Ulyſſes;
Penelope felix, ſed ſine laude, foret.
Victor Echionias ſi vir penetraſſet in arces,
Forſitan Evadnen vix ſua noſſet humus.
Cum Pelia tot ſint genitæ; cur nobilis una eſt?
Nupta fuit miſero nempe quod una viro.
Effice, ut Iliacas tangat prior alter arenas;
Laodamia nihil cur referatur erit.
Et tua, quod mallem, pietas ignota maneret,
Impleſſent venti ſi mea vela ſui.
Di tamen, & Cæſar Dis acceſſure, ſed olim,
Æquarint Pylios cum tua fata dies;
Non mihi, qui pœnam fateor meruiſſe, ſed illi
Parcite, quæ nullo digna dolore dolet.

ELEGIA VI.

Tu quoque noſtrarum quondam fiducia rerum,
Qui mihi confugium, qui mihi portus eras;
Tu quoque ſuſcepti curam dimittis amici,
Officiique pium tam cito ponis onus?
Sarcina ſum, fateor; quam ſi tu tempore duro
Depoſiturus eras, non ſubeunda fuit.
Fluctibus in mediis navem, Palinure, relinquis?
Ne fuge; neve tua ſit minor arte fides.
Numquid Achilleos inter fera prælia fidi
Deſeruit levitas Automedontis equos?
Quem ſemel excepit, numquid Podalirius ægro
Promiſſam medicæ non tulit artis opem?
Turpius ejicitur, quam non admittitur hoſpes.
Quæ patuit, dextræ firma ſit ara meæ.
Nil, niſi me ſolum, primo tutatus es: at nunc
Me pariter ſerva, judiciumque tuum.
Si modo aliqua non eſt in me nova culpa; tuamque
Mutarunt ſubito crimina noſtra fidem.
Spiritus hic, Scythica quem non bene ducimus aura,
Quod cupio, membris exeat ante meis;
Quam tua delicto ſtringantur pectora noſtro,
Et videar merito vilior eſſe tibi.
Non adeo toti fatis urgemur iniquis,
Ut mea ſit longis mens quoque mota malis.
Finge tamen motam. quoties Agamemnone natum
Dixiſſe in Pyladen verba poterva putas?
Nec procul a vero eſt, quod vel pulſarit amicum.
Manſit in officiis non minus ille ſuis.
Hoc eſt cum miſeris ſolum commune beatis,
Ambobus tribui quod ſolet obſequium.

Cedi-

Ceditur & cæcis, & quos prætexta verendos
  Virgaque cum verbis imperioſa facit.
Si mihi non parcis, fortunæ parcere debes.
  Non habet in nobis ullius ira locum.
Elige noſtrorum minimum de parte laborum:
  Iſto, quo reris, grandius illud erit.
Quam multa madidæ celebrantur arundine foſſæ,
  Florida quam multas Hybla tuetur apes;
Quam multæ gracili terrena ſub horrea ferre
  Limite formicæ grana reperta ſolent;
Tam me circumſtant denſorum turba malorum.
  Crede mihi; vero eſt noſtra querela minor.
His qui contentus non eſt; in littus arenas,
  In ſegetem ſpicas, in mare fundat aquas.
Intempeſtivos igitur compeſce timores;
  Vela nec in medio deſere noſtra mari.

ELEGIA VII.

QUam legis, ex illa tibi venit epiſtola terra,
  Latus ubi æquoreis additur Iſter aquis.
Si tibi contingit cum dulci vita ſalute;
  Candida Fortunæ pars manet una meæ.
Scilicet, ut ſemper, quid agam, cariſſime, quæris:
  Quamvis hoc vel me ſcire tacente potes.
Sum miſer. hæc brevis eſt noſtrorum ſumma malorum:
  Quiſquis & offenſo Cæſare vivet, erit.
Turba Tomitanæ quæ ſit regionis, & inter
  Quos habitem mores; diſcere cura tibi eſt?
Miſta ſit hæc quamvis inter Graioſque Getaſque;
  A male pacatis plus trahit ora Getis.
Sarmaticæ major Geticæque frequentia gentis
  Per medias in equis itque reditque vias.
In quibus eſt nemo, qui non coryton, & arcum,
  Telaque vipereo lurida felle gerat.
Vox fera, trux vultus, veriſſima Martis imago:
  Non coma, non ulla barba reſecta manu.
Dextera non ſegnis fixo dare vulnera cultro,
  Quem vinctum lateri barbarus omnis habet.
Vivit in his eheu tenerorum oblitus amorum;
  Hos videt, hos vates audit, amice, tuus!
Atque utinam vivas, & non moriaris in illis!
  Abſit ab inviſis & tamen umbra locis!
Carmina quod pleno ſaltari noſtra Theatro,
  Verſibus & plaudi ſcribis, amice, meis,
Nil equidem feci (tu ſcis hoc ipſe) theatris:
  Muſa nec in plauſus ambitioſa mea eſt.
Nec tamen ingratum eſt, quodcumque oblivia noſtri
  Impedit, & profugi nomen in ora refert.
Quamvis interdum, quæ me læſiſſe recordor,
  Carmina devoveo, Pieridaſque meas:
Cum bene devovi; nequeo tamen eſſe ſine illis:
  Vulneribuſque meis tela cruenta ſequor.
Quæque modo Euboicis lacerata eſt fluctibus; audet
  Graia Caphaream currere puppis aquam.
Nec tamen ut lauder vigilo, curamque futuri
  Nominis, utilius quod latuiſſet, ago.
Detineo ſtudiis animum, falloque dolores:
  Experior curis & dare verba meis.
Quid potius faciam deſertis ſolus in oris,
  Quamve malis aliam quærere coner opem?
Sive locum ſpecto; locus eſt inamabilis; & quo
  Eſſe nihil toto triſtius orbe poteſt.
Sive homines; vix ſunt homines hoc nomine digni:
  Quamque lupi, ſævæ plus feritatis habent.
Non metuunt leges, ſed cedit viribus æquum;
  Victaque pugnaci jura ſub enſe jacent.
Pellibus & laxis arcent male frigora braccis:
  Oraque ſunt longis horrida tecta comis.
In paucis remanent Grajæ veſtigia linguæ:
  Hæc quoque jam Getico barbara facta ſono.
Ullus in hoc vix eſt populo, qui forte Latine
  Quælibet e medio reddere verba queat.
Ille ego Romanus vates [ignoſcite, Muſæ,]
  Sarmatico cogor plurima more loqui.
En pudet, & fateor; jam deſuetudine longa
  Vix ſubeunt ipſi verba Latina mihi.
Nec dubito, quin ſint & in hoc non pauca libello
  Barbara non hominis culpa, ſed iſta loci.
Ne tamen Auſoniæ perdam commercia linguæ,
  Et fiat patrio vox mea muta ſono;
Ipſe loquor mecum, deſuetaque verba retracto;
  Et ſtudii repeto ſigna ſiniſtra mei.
Sic animum tempuſque traho: meque ipſe reduco,
  A contemplatu ſubmoveoque mali.
Carminibus quæro miſerarum oblivia rerum.
  Præmia ſi ſtudio conſequor iſta, ſat eſt.

ELEGIA VIII.

NOn adeo cecidi, quamvis abjectus, ut infra
  Te quoque ſim, inferius quo nihil eſſe poteſt.
Quæ tibi res animos in me facit, improbe? curve
  Caſibus inſultas, quos potes ipſe pati?
Nec mala te reddunt mitem placidumve jacenti
  Noſtra, quibus poſſint illacrimare feræ?
Nec metuis dubio Fortunæ ſtantis in orbe
  Numen, & exoſæ verba ſuperba Deæ?
Exiget ah dignas ultrix Rhamnuſia pœnas!
  Impoſito calcas quid mea fata pede?
Vidi ego, naviſragum qui riſerat, æquore mergi:
  Et, Numquam, dixi, juſtior unda fuit.
Vilia qui quondam miſeris alimenta negarat,
  Nunc mendicato paſcitur ipſe cibo.
Paſſibus ambiguis Fortuna volubilis errat,
  Et manet in nullo certa tenaxque loco.
Sed modo læta manet, vultus modo ſumit acerbos;
  Et tantum conſtans in levitate ſua eſt.
Nos quoque floruimus, ſed flos erat ille caducus;
  Flammaque de ſtipula noſtra breviſque fuit.
Neve tamen tota capias fera gaudia mente;
  Non eſt placandi ſpes mihi nulla Dei.
Vel quia peccavi citra ſcelus; utque pudore
  Non caret, invidia ſic mea culpa caret:
Vel quia nil ingens ad finem Solis ab ortu,
  Illo, cui paret, mitius orbis habet.
Scilicet ut non eſt per vim ſuperabilis ulli,
  Molle cor ad timidas ſic habet ille preces.
Exemploque Deum, quibus acceſſurus & ipſe eſt,
  Cum pœnæ venia plura roganda petam.
Si numeres anno Soles & nubila toto;
  Invenies nitidum ſæpius iſſe diem.
Ergo, ne noſtra nimium lætere ruina,
  Reſtitui quondam me quoque poſſe puta.
Poſſe puta fieri, lenito Principe, vultus
  Ut videas media triſtis in Urbe meos:
Utque ego te videam cauſſa graviore fugatum.
  Hæc ſunt a primis proxima vota mihi.

ELEGIA IX.

O Tua ſi ſineres in noſtris nomina poni
  Carminibus; poſitus quam mihi ſæpe fores!
Te ſolum meriti canerem memor; inque libellis
  Creviſſet ſine te pagina nulla meis.
Quid tibi deberem tota ſciretur in Urbe:
  Exſul in amiſſa ſi tamen Urbe legor.
Te præſens mitem, te noſſet ſerior ætas:
  Scripta vetuſtatem ſi modo noſtra ferent.
Nec tibi ceſſaret doctus bene dicere lector:
  Hic tibi ſervato vate maneret honor.
Cæſaris eſt primum munus, quod ducimus auras:
  Gratia poſt magnos eſt tibi habenda Deos.
Ille dedit vitam; tu, quam dedit ille, tueris:
  Et facis accepto munere poſſe frui.
Cumque perhorruerit caſus pars maxima noſtros,
  Pars etiam credi pertimuiſſe velit,
Naufragiumque meum tumulo ſpectarit ab alto,
  Nec dederit nanti per freta ſæva manum;
Seminecem Stygia revocaſti ſolus ab unda.
  Hoc quoque, quod memores poſſumus eſſe, tuum eſt.
Di tibi ſe tribuant cum Cæſare ſemper amicos:
  Non potuit votum plenius eſſe meum.
Hæc meus argutis, ſi tu paterere, libellis
  Poneret in multa luce videnda labor.
Se, quoque nunc, quamvis eſt juſſa quieſcere, quin te
  Nominet invitum, vix mea Muſa tenet.
Utque canem pavidæ nactum veſtigia cervæ
  Luctantem fruſtra copula dura tenet.
Utque fores nondum reſerati carceris acer
  Nunc pede, nunc ipſa fronte laceſſit equus;
Sic mea lege data vincta atque incluſa Thalia
  Per titulum vetiti nominis ire cupit.
Ne tamen officio memoris lædaris amici,
  Parebo juſſis (parce timere) tuis.
At non parerem, niſi ſi meminiſſe putares.
  Hoc quod nos prohibet vox tua; gratus ero.
Dumque (quod o breve ſit!) lumen ſolare videbo;
  Serviet officio ſpiritus iſte tuo.

ELEGIA X.

UT ſumus in Ponto, ter frigore conſtitit Iſter:
  Facta eſt Euxini dura ter unda maris.
At mihi jam videor patria procul eſſe tot annis,
  Dardana quot Grajo Troja ſub hoſte fuit.
Stare putes; adeo procedunt tempora tarde:
  Et peragit lentis paſſibus annus iter.
Nec mihi ſolſtitium quidquam de noctibus aufert:
  Efficit anguſtos nec mihi bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura novata eſt;
  Cumque meis curis omnia longa facit.
Num peragunt ſolitos communia tempora motus,
  Suntque magis vitæ tempora dura meæ?
Quem tenet Euxini mendax cognomine littus,
  Et Scythici vere terra ſiniſtra freti.
Innumeræ circa gentes fera bella minantur;
  Quæ ſibi non rapto vivere turpe putant.
Nil extra tutum eſt. tumulus defenditur ægre
  Mœnibus exiguis, ingenioque loci.
Cum minime credas; ut aves, denſiſſimus hoſtis
  Advolat, & prædam vix bene viſus agit.
Sæpe intra muros clauſis venientia portis
  Per medias legimus noxia tela vias.
Eſt igitur rarus, qui rus colere audeat: iſque
  Hac arat infelix, hac tenet arma manu.
Sub galea paſtor junctis pice cantat avenis;
  Proque lupo pavidæ bella verentur oves.
Vix ope caſtelli defendimur: & tamen intus
  Miſta facit Graiis barbara turba metum.
Quippe ſimul nobis habitat diſcrimine nullo
  Barbarus; & tecti plus quoque parte tenet.
Quos ut non timeas, poſſis odiſſe videndo
  Pellibus & longa tempora tecta coma.
Hos quoque, qui geniti Graia creduntur ab urbe,
  Pro patrio cultu Perſica bracca tegit.
Exercent illi ſociæ commercia linguæ.
  Per geſtum res eſt ſignificanda mihi.
Barbarus hic ego ſum; quia non intelligor ulli:
  Et rident ſtolidi verba Latina Getæ.
Meque palam de me tuto mala ſæpe loquuntur:
  Forſitan objiciunt exſiliumque mihi.
Utque fit, in me aliquid, ſi quid dicentibus illis
  Abnuerim quoties annuerimque, putant.
Adde, quod injuſtum rigido jus dicitur enſe:
  Dantur & in medio vulnera ſæpe foro.
O duram Lacheſin, quæ tam grave ſidus habenti
  Fila dedit vitæ non breviora meæ!
Quod patriæ vultu, veſtroque caremus amici;
  Quodque hic in Scythicis finibus eſſe queror;
Utraque pœna gravis. merui tamen Urbe carere;
  Non merui tali forſitan eſſe loco.
Quid loquor ah demens? ipſam quoque perdere vitam
  Cæſaris offenſo numine dignus eram.

ELEGIA XI.

QUod te neſcio quis per jurgia dixerit eſſe
  Exſulis uxorem, littera queſta tua eſt.
Indolui; non tam mea quod fortuna male audit,
  Qui jam conſuevi fortiter eſſe miſer:
Quam quia, cui minime vellem, ſim cauſſa pudoris;
  Teque rear noſtris erubuiſſe malis.
Perfer, & obdura. multo graviora tuliſti,
  Cum me ſurripuit Principis ira tibi.
Fallitur iſte tamen, quo judice nominor exſul.
  Mollior eſt culpam pœna ſecuta meam.
Maxima pœna mihi eſt, ipſum offendiſſe: priuſque
  Veniſſet mallem funeris hora mihi.
Quaſſa tamen noſtra eſt, non fracta nec obruta puppis:
  Utque caret portu; ſic tamen exſtat aquis.
Nec vitam, nec opes, nec jus mihi civis ademit;
  Quæ merui vitio perdere cuncta meo.
Sed quia peccato facinus non adfuit illi,
  Nil niſi me patriis juſſit abeſſe focis.
Utque aliis, numerum quorum comprendere non eſt,
  Cæſareum numen, ſic mihi, mite fuit.
Ipſe relegati non exſulis utitur in me
  Nomine: tuta ſuo judice cauſſa mea eſt.
Jure igitur laudes, Cæſar, pro parte virili
  Carmina noſtra tuas qualiacumque canunt.
Jure Deos, ut adhuc cæli tibi limina claudant,
  Teque velint ſine ſe comprecor eſſe Deum.
Optat idem populus. ſed ut in mare flumina vaſtum,
  Sic ſolet exiguæ currere rivus aquæ.
At tu fortunam, cujus vocor exſul ab ore,
  Nomine mendaci parce gravare meam.

ELEGIA XII.

SCribis, ut obleſtem ſtudio lacrimabile tempus,
Ne pereant turpi pectora noſtra ſitu.
Difficile eſt, quod, amice, mones. quia carmina lætum
Sunt opus, & pacem mentis habere volunt.
Noſtra per adverſas agitur Fortuna procellas:
Sorte nec ulla mea triſtior eſſe poteſt.
Exigis, ut Priamus natorum funere plaudat,
Et Niobe feſtos ducat ut orba choros.
Luctibus, an ſtudio videor debere teneri,
Solus in extremos juſſus abire Getas?
Des licet hic valido pectus mihi robore fultum,
Fama refert Anyti quale fuiſſe reo;
Fracta cadet tantæ ſapientia mole ruinæ.
Plus valet humanis viribus ira Dei.
Ille ſenex dictus ſapiens ab Apolline, nullum
Scribere in hoc caſu ſuſtinuiſſet opus.
Ut patriæ veniant, veniant oblivia noſtri;
Omnis ut admiſſi ſenſus abeſſe queat;
At timor officio fungi vetat ipſe quieto.
Cinctus ab innumero me tenet hoſte locus.
Adde, quod ingenium longa rubigine læſum
Torpet: & eſt multo, quam fuit ante, minus.
Fertilis aſſiduo ſi non renovetur aratro,
Nil, niſi cum ſpinis gramen, habebit ager.
Tempore qui longo ſteterit, male curret, & inter
Carceribus miſſos ultimus ibit equos.
Vertitur in teneram cariem, rimiſque dehiſcit,
Si qua diu ſolitis cymba vacavit aquis.
Me quoque deſpero, fuerim cum parvus & ante,
Illi, qui fueram, poſſe redire parem.
Contudit ingenium patientia longa laborum:
Et pars antiqui magna vigoris abeſt.
Sæpe tamen nobis, ut nunc quoque, ſumta tabella eſt;
Inque ſuos volui cogere verba pedes:
Carmina ſcripta mihi ſunt nulla, aut qualia cernis;
Digna ſui domini tempore, digna loco.
Denique non parvas animo dat gloria vires;
Et fœcunda facit pectora laudis amor.
Nominis & famæ quondam fulgore trahebar,
Dum tulit antennas aura ſecunda meas.
Non adeo eſt bene nunc, ut ſit mihi gloria curæ;
Si liceat, nulli cognitus eſſe velim.
An, quia ceſſerunt primo bene carmina, ſuades
Scribere, ſucceſſus ut ſequar ipſe meos?
Pace novem veſtra liceat dixiſſe Sorores;
Vos eſtis noſtræ maxima cauſa fugæ.
Utque dedit juſtas tauri fabricator aheni,
Sic ego do pœnas artibus ipſe meis.
Nil mihi debuerat cum verſibus amplius eſſe;
Sed fugerem merito naufragus omne fretum.
At puto, ſi demens ſtudium fatale retentem,
Hic mihi præbebit carminis arma locus.
Non liber hic ullus, non qui mihi commodet aurem,
Verbaque ſignificent quid mea norit, adeſt.
Omnia barbariæ loca ſunt, vociſque ferinæ,
Omnia ſunt Getici plena timore ſoni.
Ipſe mihi videor jam dedidiciſſe Latine:
Jam didici Getice Sarmaticeque loqui.
Nec tamen, ut verum fatear tibi, noſtra teneri
A componendo carmine Muſa poteſt.
Scribimus, & ſcriptos abſumimus igne libellos.
Exitus eſt ſtudii parva favilla mei.
Nec poſſum, & cupio non ullos ducere verſus.
Ponitur idcirco noſter in igne labor.
Nec niſi pars caſu flammis erepta dolove
Ad vos ingenii pervenit ulla mei.
Sic utinam, quæ nil metuentem tale magiſtrum
Perdidit, in cineres Ars mea verſa foret.

ELEGIA XIII.

HAnc tuus e Getico mittit tibi Naſo ſalutem:
Mittere rem ſi quis, qua caret ipſe, poteſt.
Æger enim traxi contagia corpore mentis,
Libera tormento pars mihi ne qua vacet.
Perque dies multos lateris cruciatibus uror,
Sed quod non modico frigore læſit hyems.
Si tamen ipſe vales, aliqua nos parte valemus:
Quippe mea eſt humeris fulta ruina tuis.
Qui mihi cum dederis ingentia pignora, cumque
Per numeros omnes hoc tueare caput;
Quod tua me raro ſolatur epiſtola, peccas:
Remque piam præſtas, ni mihi verba neges.
Hoc precor emenda: quod ſi correxeris unum,
Nullus in egregio corpore nævus erit.
Pluribus accuſem; fieri niſi poſſit, ut ad me
Littera non veniat; miſſa ſit illa tamen.
Di faciant, ut ſit temeraria noſtra querela;
Teque putem falſo non meminiſſe mei.
Quod precor, eſſe liquet. neque enim mutabile robur
Credere me fas eſt pectoris eſſe tui.
Cana prius gelido deſint abſinthia Ponto,
Et careat dulci Trinacris Hybla thymo;
Immemorem quam te quiſquam convincat amici.
Non ita ſunt fati ſtamina nigra mei.
Tu tamen, ut falſæ poſſis quoque pellere culpæ
Crimina; quod non es, ne videare, cave:
Utque ſolebamus conſumere longa loquendo
Tempora, ſermonem deficiente die;
Sic ferat ac referat tacitas nunc littera voces:
Et peragant linguæ charta manuſque vices:
Quod fore ne nimium videar diffidere, ſitque
Verſibus hic paucis admonuiſſe ſatis;
Accipe, quo ſemper finitur epiſtola verbo,
Aque meis diſtent ut tua fata; Vale.

ELEGIA XIV.

QUanta tibi dederint noſtri monumenta libelli,
O mihi me conjux carior, ipſa vides.
Detrahat auctori multum Fortuna licebit;
Tu tamen ingenio clara ferere meo.
Dumque legar, mecum pariter tua fama legetur:
Nec potes in mœſtos omnis abire rogos.
Cumque viri caſu poſſis miſeranda videri;
Invenies aliquas, quæ quod es, eſſe velint:
Quæ te, noſtrorum cum ſis in parte malorum,
Felicem dicant, invideantque tibi.
Non ego divitias dando tibi plura dediſſem.
Nil feret ad manes divitis umbra ſuos.
Perpetui fructum donavi nominis: idque
Quo dare nil potui munere majus, habes.
Adde, quod, ut rerum ſola es tutela mearum,
Ad te non parvi venit honoris onus.
Quod numquam vox eſt de te mea muta, tuique
Judiciis debes eſſe ſuperba viri.
Quæ ne quis poſſit temeraria dicere, perſta:
Et pariter ſerva meque piamque fidem.
Nam tua, dum ſtetimus, turpi ſine crimine manſit,
Et Famæ probitas irreprehenſa fuit.

Par eadem noſtra nunc eſt ſibi facta ruina.
Conſpicuum virtus hic tua ponat opus.
Eſſe bonam facile eſt, ubi, quod vetet eſſe, remotum eſt;
Et nihil officio nupta quod obſtet habet.
Cum Deus intonuit, non ſe ſubducere nimbo,
Id demum pietas, id ſocialis amor.
Rara quidem virtus, quam non Fortuna gubernet;
Quæ maneat ſtabili, cum fugit illa, pede:
Si qua tamen pretii ſibi merces ipſa petiti,
Inque parum lætis ardua rebus adeſt;
Ut tempus numeres, per ſæcula nulla tacetur,
Et loca mirantur, qua patet orbis iter.
Aſpicis, ut longo maneat laudabilis ævo
Nomen inexſtinctum Penelopæa fides?
Cernis, ut Admeti cantetur, ut Hectoris uxor,
Auſaque in accenſos Iphias ire rogos?
Ut vivat fama conjux Phylaceia, cujus
Iliacam celeri vir pede preſſit humum?
Nil opus eſt leto pro me, ſed amore fideque.
Non ex difficili fama petenda tibi eſt.
Nec te credideris, quia non facis, iſta moneri.
Vela damus, quamvis remige puppis eat.
Qui monet, ut facias, quod jam facis; ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta ſuo.

EPISTOLARUM EX PONTO LIBER PRIMUS.

EPISTOLA PRIMA.

BRUTO.

NAſo Tomitanæ jam non novus incola terræ
Hoc tibi de Getico littore mittit opus.
Si vacat, hoſpitio peregrinos, Brute, libellos
Excipe, dumque aliquo, quolibet abde loco.
Publica non audent inter monumenta venire,
Ne ſuus hoc illis clauſerit auctor iter.
Ah quoties dixi, Certe nil turpe docetis!
Ite: patet caſtis verſibus ille locus.
Non tamen accedunt: ſed, ut aſpicis ipſe, latere
Sub Lare privato tutius eſſe putant.
Quæris, ubi hos poſſis nullo componere læſo?
Qua ſteterant Artes, pars vacat illa tibi.
Quid veniant, novitate roges fortaſſe ſub ipſa.
Accipe, quodcumque eſt, dummodo non ſit amor.
Invenies, quamvis non eſt miſerabilis index,
Non minus hoc illo triſte, quod ante dedi.
Rebus idem, titulo differt: & epiſtola cui ſit
Non occultato nomine miſſa docet.
Nec vos hoc vultis, ſed nec prohibere poteſtis:
Muſaque ad invitos officioſa venit.
Quidquid id eſt, adjunge meis. nihil impedit ortos
Exule, ſervatis legibus, Urbe frui.
Quod metuas non eſt. Antoni ſcripta leguntur:
Doctus & in promtu ſcrinia Brutus habet.
Nec me nominibus furioſus confero tantis.
Sæva Deos contra non tamen arma tuli.
Denique Cæſareo, quod non deſiderat ipſe,
Non caret e noſtris ullus honore liber.
Si dubitas de me; laudes admitte Deorum:
Et carmen demto nomine ſume meum.
Adjuvat in bello pacatæ ramus olivæ:
Proderit Auctorem Pacis habere nihil?
Cum foret Æneæ cervix ſubjecta parenti,
Dicitur ipſa viro flamma dediſſe viam.
Fert liber Æneaden: & non iter omne patebit?
At patriæ pater hic; ipſius ille fuit.
Ecquis ita eſt audax, ut limine cogat abire
Jactantem Pharia tinnula ſiſtra manu?
Ante Deum Matrem cornu tibicen adunco
Cum canit; exiguæ quis ſtipis æra neget?
Scimus ab imperio fieri nil tale Dianæ:
Unde tamen vivat vaticinator habet.
Ipſa movent animos Superorum numina noſtros;
Turpe nec eſt tali credulitate capi.
En ego, pro ſiſtro Phrygiique foramine buxi,
Gentis Iuleæ nomina ſancta fero.
Vaticinor moneoque; locum date ſacra ferenti:
Non mihi, ſed magno poſcitur ille Deo.
Nec, quia vel merui, vel ſenſi Principis iram,
A nobis ipſum nolle putate coli.
Vidi ego linigeræ numen violaſſe fatentem
Iſidis, Iſiacos ante ſedere focos.
Alter, ob huic ſimilem privatus lumine culpam,
Clamabat media ſe meruiſſe via.
Talia cæleſtes fieri præconia gaudent;
Ut, ſua quid valeant numina, teſte probent.
Sæpe levant pœnas, ereptaque lumina reddunt;
Cum bene peccati pœnituiſſe vident.
Pœnitet o, (ſi quid miſerorum creditur ulli)
Pœnitet, & facto torqueor ipſe meo!
Cumque ſit exilium, magis eſt mihi culpa dolori:
Eſtque pati pœnas, quam meruiſſe, minus.
Ut mihi Di faveant, quibus eſt manifeſtior ipſe:
Pœna poteſt demi, culpa perennis erit.
Mors faciet certe, ne ſim, cum venerit, exul:
Ne non peccarim, mors quoque non faciet.
Nil igitur mirum, ſi mens mihi tabida facta
De nive manantis more liqueſcit aquæ.
Eſtur ut occulta vitiata teredine navis:
Æquorei ſcopulos ut cavat unda ſalis:
Roditur ut ſcabra poſitum rubigine ferrum:
Conditus ut tineæ carpitur ore liber:
Sic mea perpetuos curarum pectora morſus,
Fine quibus nullo conficiantur, habent.
Nec prius hi mentem ſtimuli, quam vita, relinquent:
Quique dolet citius, quam dolor, ipſe cadet.
Hoc mihi ſi Superi, quorum ſumus omnia, credent;
Forſitan exigua dignus habebor ope.
Inque locum Scythico vacuum mutabor ab arcu.
Plus iſto, duri, ſi precer, oris ero.

EPISTOLA II.

Maximo.

MAxime, qui tanti menſuram nominis imples,
Et geminas animi nobilitate genus;
Qui naſci ut poſſes, quamvis cecidere trecenti,
Non omnes Fabios abſtulit una dies;
Forſitan hæc a quo mittatur epiſtola quæras;
Quique loquar tecum, certior eſſe velis.
Hei mihi! quid faciam? vereor, ne nomine lecto
Durus & averſa cetera mente legas.
Viderit hæc ſi quis; tibi me ſcripſiſſe fateri
Audebo, & propriis ingemuiſſe malis.
Viderit; audebo tibi me ſcripſiſſe fateri,
Atque modum culpæ notificare meæ.
Qui, cum me pœna dignum graviore fuiſſe
Confitear; poſſum vix graviora pati.
Hoſtibus in mediis interque pericula verſor:
Tamquam cum patria pax ſit ademta mihi.
Qui, mortis ſævo geminent ut vulnere cauſſas,
Omnia vipereo ſpicula felle linunt.
His eques inſtructus perterrita mœnia luſtrat,
More lupi clauſas circumeuntis oves.
At ſemel intentus nervo levis arcus equino
Vincula ſemper habens irreſoluta manet.
Tecta rigent fixis veluti vallata ſagittis,
Portaque vix firma ſubmovet arma ſera.
Adde loci faciem nec fronde nec arbore tecti;
Et quod iners hyemi continuatur hyems.
Hic me pugnantem cum frigore, cumque ſagittis,
Cumque meo fato, quarta fatigat hyems.
Fine carent lacrimæ; niſi cum ſtupor obſtitit illis:
Et ſimilis morti pectora torpor habet.
Felicem Nioben, quamvis tot funera vidit,
Quæ poſuit ſenſum ſaxea facta mali!
Vos quoque felices, quarum clamantia fratrem
Cortice velavit populus ora novo.
Ille ego ſum, lignum qui non admittar in ullum:
Ille ego ſum, fruſtra qui lapis eſſe velim.
Ipſa Meduſa oculis veniat licet obvia noſtris,
Amittat vires ipſa Meduſa ſuas.
Vivimus, ut ſenſu numquam careamus amaro:
Et gravior longa ſit mea pœna mora.
Sic inconſumtum Tityi ſemperque renaſcens
Non perit, ut poſſit ſæpe perire, jecur.
At puto, cum requies medicinaque publica curæ
Somnus adeſt, ſolitis nox venit orba malis.
Somnia me terrent veros imitantia caſus;
Et vigilant ſenſus in mea damna mei.
Aut ego Sarmaticas videor vitare ſagittas:
Aut dare captivas ad fera vincla manus.
Aut ubi decipior melioris imagine ſomni,
Aſpicio patriæ tecta relicta meæ.
Et modo vobiſcum, quos ſum veneratus, amici,
Et modo cum cara conjuge, multa loquor.
Sic, ubi percepta eſt brevis & non vera voluptas,
Pejor ab admonitu fit ſtatus iſte boni.
Sive dies igitur caput hoc miſerabile cernit,
Sive pruinoſi noctis aguntur equi;
Sic mea perpetuis liqueſiunt pectora curis,
Ignibus admotis ut nova cera ſolet.
Sæpe precor mortem, mortem quoque deprecor idem;
Ne mea Sarmaticum contegat oſſa ſolum.
Cum ſubit, Auguſti quæ ſit clementia; credo
Mollia naufragiis litora poſſe dari.

Cum video quam ſint mea fata tenacia, frangor;
Speſque levis magno victa timore cadit.
Nec tamen ulterius quidquam ſperove precorve,
Quam male mutato poſſe carere loco.
Aut hoc, aut nihil eſt, pro me tentare modeſte
Gratia quod ſalvo veſtra pudore queat.
Suſcipe, Romanæ facundia Maxime linguæ,
Difficilis cauſſæ mite patrocinium.
Eſt mala; confiteor: ſed te bona fiet agente.
Lenia pro miſera fac modo verba fuga.
Neſcit enim Cæſar, quamvis Deus omnia norit,
Ultimus hic qua ſit conditione locus.
Magna tenent illud rerum molimina numen:
Hæc eſt cæleſti pectore cura minor.
Nec vacat, in qua ſint poſiti regione Tomitæ,
Quærere, finitimo vix loca nota Getæ.
Aut quid Sauromatæ faciant, quid Iazyges acres,
Cultaque Oreſteæ Taurica terra Deæ.
Quæque aliæ gentes, ubi frigore conſtitit Iſter,
Dura meant celeri terga per amnis equo.
Maxima pars hominum nec te, pulcherrima, curant,
Roma; nec Auſonii militis arma timent.
Dant animos arcus illis plenæque pharetræ;
Quamque libet longis curſibus aptus equus:
Quodque ſitim didicere diu tolerare famemque;
Quodque ſequens nullas hoſtis habebit aquas.
Ira Dei mitis non me miſiſſet in iſtam,
Si ſatis hæc illi nota fuiſſet, humum.
Nec me, nec quemquam Romanum gaudet ab hoſte,
Meque minus, vitam cui dedit ipſe, premi.
Noluit, ut poterat, minimo me perdere nutu.
Nil opus eſt ullis in mea fata Getis.
Sed neque, cur morerer, quidquam mihi comperit actum:
Nec minus infeſtus, quam fuit, eſſe poteſt.
Tum quoque nil fecit, niſi quod facere ipſe coegi,
Pæne etiam merito parcior ira meo.
Di faciant igitur, quorum mitiſſimus ipſe eſt,
Alma nihil majus Cæſare terra ferat.
Utque diu ſub eo ſit publica ſarcina rerum;
Perque manus hujus tradita gentis eat.
At tu tam placido, quam nos quoque ſenſimus illum,
Judice pro lacrimis ora reſolve meis.
Non petito ut bene ſit, ſed uti male tutius; utque
Exſilium ſævo diſtet ab hoſte meum.
Quamque dedere mihi præſentia numina vitam,
Non adimat ſtricto ſquallidus enſe Getes.
Denique, ſi moriar, ſubeant pacatius arvum,
Oſſa nec a Scythica noſtra premantur humo.
Nec male compoſitos (ut ſcilicet exſule dignum)
Biſtonii cineres ungula pulſet equi.
Et ne, ſi ſupereſt aliquid poſt funera ſenſus,
Terreat hic manes Sarmatis umbra meos.
Cæſaris hæc animum poterant audita movere,
Maxime; moviſſent ſi tamen ante tuum.
Vox precor Auguſtas pro me tua molliat aures,
Auxilio trepidis quæ ſolet eſſe reis:
Aſſuetaque tibi doctæ dulcedine linguæ
Æquandi Superis pectora flecte viri.
Non tibi Theromedon, crudusve rogabitur Atreus;
Quique ſuis homines pabula fecit equis:
Sed piger ad pœnas Princeps, ad præmia velox:
Quique dolet, quoties cogitur eſſe ferox.
Qui vicit ſemper, victis ut parcere poſſet;
Clauſit & æterna civica bella ſera.
Multa metu pœnæ, pœna qui pauca coercet;
Et jacit invita fulmina rara manu.

Ergo

Ergo tam placidas orator miſſus ad aures,
Ut propior patriæ ſit fuga noſtra, roga.
Ille ego ſum, qui te colui; quem feſta ſolebat
Inter convivas menſa videre tuos.
Ille ego, qui duxi veſtros Hymenæon ad ignes;
Et cecini fauſto carmina digna toro.
Cujus te ſolitum memini laudare libellos,
Exceptis, domino qui nocuere ſuo.
Cui tua nonnunquam miranti ſcripta legebas.
Ille ego, de veſtra cui data nupta domo.
Hanc probat, & primo dilectam ſemper ab ævo
Eſt inter comites Marcia cenſa ſuas.
Inque ſuis habuit matertera Cæſaris ante:
Quarum judicio ſi qua probata, proba eſt.
Ipſa ſua melior fama, laudantibus iſtis,
Claudia divina non eguiſſet ope.
Nos quoque præteritos ſine labe peregimus annos.
Proxima pars vitæ tranſilienda meæ.
Sed de me ut ſileam, conjux mea ſarcina veſtra eſt.
Non potes hanc ſalva diſſimulare fide.
Confugit hæc ad vos: veſtras amplectitur aras.
Jure venit cultos ad ſibi quiſque Deos.
Flenſque rogat, precibus lenito Cæſare veſtris,
Buſta ſui fiant ut propiora viri.

EPISTOLA III.

RUFINO.

HAnc tibi Naſo tuus mittit, Rufine, ſalutem;
Qui miſer eſt, ulli ſi ſuus eſſe poteſt.
Reddita confuſæ nuper ſolatia menti
Auxilium noſtris ſpemque tulere malis.
Utque Machaoniis Pœantius artibus heros
Lenito medicam vulnere ſenſit opem:
Sic ego mente jacens, & acerbo ſaucius ictu,
Admonitu cœpi fortior eſſe tuo.
Et jam deficiens ſic ad tua verba revixi,
Ut ſolet infuſo vena redire mero.
Non tamen exhibuit tantas facundia vires,
Ut mea ſint dictis pectora ſana tuis.
Ut multum noſtræ demas de gurgite curæ;
Non minus exhauſto, quod ſuperabit, erit.
Tempore ducetur longo fortaſſe cicatrix.
Horrent admotas vulnera cruda manus.
Non eſt in medico ſemper, relevetur ut æger.
Interdum docta plus valet arte malum.
Cernis, ut e molli ſanguis pulmone remiſſus
Ad Stygias certo limite ducat aquas.
Afferat ipſe licet ſacras Epidaurius herbas;
Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere nodoſam neſcit medicina podagram,
Nec formidatis auxiliatur aquis.
Cura quoque interdum nulla medicabilis arte;
Aut, ut ſit, longa eſt extenuanda mora.
Cum bene firmarunt animum præcepta jacentem,
Sumtaque ſunt nobis pectoris arma tui;
Rurſus amor patriæ ratione valentior omni,
Quod tua texuerunt ſcripta, retexit opus.
Sive pium vis hoc, ſive hoc muliebre vocari;
Confiteor miſero molle cor eſſe mihi.
Non dubia eſt Ithaci prudentia: ſed tamen optat
Fumum de patriis poſſe videre focis.
Neſcio qua natale ſolum dulcedine captos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.
Quid melius Roma? Scythico quid littore pejus?
Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.
Cum bene ſit clauſæ cavea Pandione natæ.
Nititur in ſilvas illa redire ſuas.
Aſſuetos tauri ſaltus, aſſueta leones
(Nec feritas illos impedit) antra petunt.
Tu tamen exſilii morſus e pectore noſtro
Fomentis ſperas cedere poſſe tuis.
Effice, vos ipſi ne tam mihi ſitis amandi,
Talibus ut levius ſit caruiſſe malum.
At, puto, qua fueram genitus, tellure carenti,
In tamen humano contigit eſſe loco.
Orbis in extremi jaceo deſertus arenis:
Fert ubi perpetuas obruta terra nives.
Non ager hic pomum, non dulces educat uvas:
Non ſalices ripa, robora monte virent.
Neve fretum terra laudes magis; æquora ſemper
Ventorum rabie, ſolibus orba, tument.
Quocumque aſpicias, campi cultore carentes,
Vaſtaque, quæ nemo vindicet, arva jacent.
Hoſtis adeſt dextra lævaque a parte timendus;
Vicinoque metu terret utrumque latus.
Altera Biſtonias pars eſt ſenſura fariſſas,
Altera Sarmatica ſpicula miſſa manu.
I nunc, & veterum nobis exempla virorum,
Qui forti caſum mente tulere, refer.
Et grave magnanimi robur mirare Rutili,
Non uſi reditus conditione dati.
Smyrna virum tenuit, non Pontus & hoſtica tellus,
Pæne minus nullo Smyrna petenda loco.
Non doluit patria Cynicus procul eſſe Sinopeus:
Legit enim ſedes, Attica terra, tuas.
Arma Neoclides qui Perſica contudit armis,
Argolica primam ſenſit in urbe fugam.
Pulſus Ariſtides patria Lacedæmona fugit:
Inter quas dubium, quæ prior eſſet, erat.
Cæde puer facta Patroclus Opunta reliquit,
Theſſalicamque adiit hoſpes Achillis humum.
Exul ab Hæmonia Pirenida ceſſit ad undam,
Quo duce trabs Colchas ſacra cucurrit aquas.
Liquit Agenorides Sidonia mœnia Cadmus,
Poneret ut muros in meliore loco.
Venit ad Adraſtum Tydeus Calydone fugatus;
Et Teucrum Veneri grata recepit humus.
Quid referam veteres Romanæ gentis, apud quos
Exſulibus tellus ultima Tybur erat?
Perſequar ut cunctos; nulli datus omnibus ævis
Tam procul a patria eſt, horridiorve locus.
Quo magis ignoſcat ſapientia veſtra dolenti,
Qui facit ex dictis non ita multa tuis.
Nec tamen inficior, ſi poſſint noſtra coire
Vulnera; præceptis poſſe coire tuis.
Sed vereor, ne me fruſtra ſervare labores;
Neu juver admota perditus æger ope.
Nec loquor hæc, quia ſit major prudentia nobis;
Sed ſim quam medico notior ipſe mihi.
Ut tamen hoc ita ſit, munus tua grande voluntas
Ad me pervenit, conſuliturque boni.

EPISTOLA IV.

UXORI.

JAm mihi deterior canis aſpergitur ætas;
Jamque meos vultus ruga ſenilis arat:
Jam vigor, & quaſſo languent in corpore vires;
Nec, juveni luſus qui placuere, placent.

Nec ſi me ſubito videas, agnoſcere poſſis:
  Ætatis facta eſt tanta ruina meæ.
Confiteor facere hæc annos: ſed & altera cauſſa eſt,
  Anxietas animi, continuuſque labor.
Nam mea per longos ſi quis mala digerat annos,
  (Crede mihi,) Pylio Neſtore major ero.
Cernis ut in duris (& quid bove firmius?) arvis
  Fortia taurorum corpora frangat opus.
Quæ numquam vacuo ſolita eſt ceſſare novali,
  Fructibus aſſiduis laſſa ſeneſcit humus.
Occidet, ad Circi ſi quis certamina ſemper,
  Non intermiſſis curſibus ibit, equus.
Firma ſit illa licet, ſolvetur in æquore navis,
  Quæ numquam liquidis ſicca carebit aquis.
Me quoque debilitat ſeries immenſa malorum,
  Ante meum tempus cogit & eſſe ſenem.
Otia corpus alunt; animus quoque paſcitur illis.
  Immodicus contra carpit utrumque labor.
Aſpice, in has partes quod venerit Æſone natus,
  Quam laudem a ſera poſteritate ferat.
At labor illius noſtro leviorque minorque:
  Si modo non verum nomina magna premunt.
Ille eſt in Pontum Pelia mittente profectus,
  Qui vix Theſſaliæ fine timendus erat.
Cæſaris ira mihi nocuit; quem Solis ab ortu
  Solis ad occaſus utraque terra tremit.
Junctior Hæmonia eſt Ponto, quam Roma ſit Iſtro:
  Et brevius, quam nos, ille peregit iter.
Ille habuit comites primos telluris Achivæ:
  At noſtram cuncti deſtituere fugam.
Nos fragili vaſtum ligno ſulcavimus æquor:
  Quæ tulit Æſoniden, firma carina fuit.
Nec Tiphys mihi rector erat: nec Agenore natus
  Quas ſequerer docuit quas fugeremque vias.
Illum tutata eſt cum Pallade regia Juno:
  Defendere meum numina nulla caput.
Illum furtivæ juvere Cupidinis artes;
  Quas a me vellem non didiciſſet Amor.
Ille domum rediit: nos his moriemur in arvis,
  Perſtiterit læſi ſi gravis ira Dei.
Durius eſt igitur noſtrum, fidiſſima conjux,
  Illo, quod ſubiit Æſone natus, onus.
Te quoque, quam juvenem diſcedens Urbe reliqui,
  Credibile eſt noſtris inſenuiſſe malis.
O ego, Di faciant, talem te cernere poſſim,
  Charaque mutatis oſcula ferre genis;
Amplectique meis corpus non pingue lacertis;
  Et, Gracile hoc fecit, dicere, cura mei:
Et narrare meos flenti flens ipſe labores;
  Sperato numquam colloquioque frui:
Thuraque Cæſaribus cum conjuge Cæſare digna,
  Dis veris, memori debita ferre manu!
Memnonis hanc utinam lenito Principe mater
  Quamprimum roſeo provocet ore diem!

EPISTOLA V.

MAXIMO.

ILle tuos quondam non ultimus inter amicos,
  Ut ſua verba legas, Maxime, Naſo rogat.
In quibus ingenium deſiſte requirere noſtrum,
  Neſcius exſilii ne videare mei.
Cernis, ut ignavum corrumpant otia corpus:
  Ut capiant vitium, ni moveantur, aquæ.
Et mihi, ſi quis erat, ducendi carminis uſus
  Deficit; eſtque minor factus inerte ſitu.
Hæc quoque quæ legitis, (ſi quid mihi, Maxime, credis,)
  Scribimus invita vixque coacta manu.
Non libet in tales animum contendere curas;
  Nec venit ad duros Muſa vocata Getas.
Ut tamen ipſe vides, luctor deducere verſum.
  Sed non ſit fato mollior ille meo.
Cum relego, ſcripſiſſe pudet: quia plurima cerno,
  Me quoque, qui feci, judice digna lini.
Nec tamen emendo: labor hic quam ſcribere major,
  Menſque pati durum ſuſtinet ægra nihil.
Scilicet incipiam lima mordacius uti,
  Et ſub judicium ſingula verba vocem?
Torquet enim Fortuna parum, niſi Nilus in Hebrum
  Confluat? & frondes Alpibus addat Athos?
Parcendum eſt animo miſerabile vulnus habenti.
  Subducant oneri colla peruſta boves.
At, puto, fructus adeſt juſtiſſima cauſſa laborum:
  Et ſata cum multo fœnore reddit ager.
Tempus ad hoc nobis (repetas licet omnia) nullum
  Profuit (atque utinam non nocuiſſet!) opus.
Cur igitur ſcribam miraris? miror & ipſe:
  Et mecum quæro ſæpe, quid inde feram.
An populus vere ſanos negat eſſe poetas;
  Sumque fides hujus maxima vocis ego?
Qui ſterili toties cum ſim deceptus ab arvo,
  Damnoſa perſto condere ſemen humo.
Scilicet eſt cupidus ſtudiorum quiſque ſuorum;
  Tempus & aſſueta ponere in arte juvat.
Saucius ejurat pugnam gladiator, & idem
  Immemor antiqui vulneris arma capit.
Nil ſibi cum pelagi dicit fore naufragus undis;
  Et ducit remos, qua modo navit aqua.
Sic ego conſtanter ſtudium non utile carpo;
  Et repeto, nollem quas coluiſſe, Deas.
Quid potius faciam? non ſum qui ſegnia ducam
  Otia. mors nobis tempus habetur iners.
Nec juvat in lucem nimio marceſcere vino:
  Nec tenet incertas alea blanda manus.
Cum dedimus ſomno, quas corpus poſtulat, horas,
  Quo ponam vigilans tempora longa modo?
Moris an oblitus patrii contendere diſcam
  Sarmaticos arcus, & trahar arte loci?
Hoc quoque me ſtudium prohibent aſſumere vires;
  Menſque magis gracili corpore noſtra valet.
Cum bene quæſieris, quid agam; magis utile nil eſt
  Artibus his, quæ nil utilitatis habent.
Conſequor ex illis caſus oblivia noſtri.
  Hanc ſatis eſt meſſem ſi mea reddit humus.
Gloria vos acuat: vos ut recitata probentur
  Carmina, Pieriis invigilate choris.
Quod venit ex facili, ſatis eſt componere nobis:
  Et nimis intenti cauſſa laboris abeſt.
Cur ego ſollicita poliam mea carmina cura?
  An verear, ne non approbet illa Getes?
Forſitan audacter faciam, ſed glorior Iſtrum
  Ingenio nullum majus habere meo.
Hoc (ubi vivendum) ſatis eſt ſi conſequor arvo,
  Inter inhumanos eſſe poeta Getas.
Quo mihi diverſum fama contendere in orbem?
  Quem Fortuna dedit, Roma ſit ille locus.
Hoc mea contenta eſt infelix Muſa theatro.
  Sic merui; magni ſic voluere Dei.
Nec reor hinc iſtuc noſtris iter eſſe libellis,
  Quo Boreas penna deficiente venit.
Dividimur cælo; quæque eſt procul urbe Quirini,

Aſpicit

Aſpicit hirſutos cominus Urſa Getas.
Per tantum terræ, tot aquas vix credere poſſim
Indicium ſtudii tranſiluiſſe mei.
Finge legi, quodque eſt mirabile, finge placere:
Auctorem certe res juvet iſta nihil.
Quo tibi, ſi calida poſitus laudere Syene;
Aut ubi Taprobanen Indica cingit aqua?
Altius ire libet? ſi te diſtantia longe
Pleiadum laudent ſigna, quid inde feras?
Sed neque pervenio ſcriptis mediocribus iſtuc;
Famaque cum domino fugit ab Urbe ſuo.
Voſque, quibus perii, tunc cum mea fama ſepulta eſt,
Nunc quoque de noſtra morte tacere reor.

EPISTOLA VI.

GRÆCINO.

ECquid ut audiſti (nam te diverſa tenebat
Terra) meos caſus, cor tibi triſte fuit?
Diſſimules, metuaſque licet, Græcine, fateri;
Si bene te novi, triſte fuiſſe liquet.
Non cadit in mores feritas inamabilis iſtos;
Nec minus a ſtudiis diſſidet illa tuis.
Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura eſt,
Pectora molleſcunt, aſperitaſque fugit.
Nec quiſquam meliore fide complectitur illas,
Qua ſinit officium, militiæque labor.
Certe ego, cum primum potui ſentire quid eſſem,
(Nam fuit attonito mens mihi nulla diu)
Hoc quoque Fortunæ ſenſi, quod amicus abeſſes:
Qui mihi præſidium grande futurus eras.
Tecum tunc aberant ægræ ſolatia mentis,
Magnaque pars animæ conſiliique mei.
At nunc, quod ſupereſt, fer opem, precor, eminus unam:
Alloquioque juva pectora noſtra tuo.
Quæ (non mendaci ſi quidquam credis amico)
Stulta magis dici, quam ſcelerata, decet.
Nec leve, nec tutum, peccati quæ ſit origo,
Scribere. tractari vulnera noſtra timent.
Qualicumque modo mihi ſint ea facta, rogare
Deſine. non agites, ſi qua coire velis.
Quidquid id eſt, ut non facinus, ſic culpa vocandum.
Omnis an in magnos culpa Deos, ſcelus eſt?
Spes igitur menti pœnæ, Græcine, levandæ
Non eſt ex toto nulla relicta meæ.
Hæc Dea, cum fugerent ſceleratas numina terras,
In Dis inviſa ſola remanſit humo.
Hæc facit, ut vivat vinctus quoque compede foſſor;
Liberaque a ferro crura futura putet.
Hæc facit, ut, videat cum terras undique nullas,
Naufragus in mediis brachia jactet aquis.
Sæpe aliquem ſolers medicorum cura reliquit;
Nec ſpes huic vena deficiente cadit.
Carcere dicuntur clauſi ſperare ſalutem:
Atque aliquis pendens in cruce vota facit.
Hæc Dea quam multos laqueo ſua colla ligantes
Non eſt propoſita paſſa perire nece!
Me quoque conantem gladio finire dolorem
Arcuit, injecta continuitque manu.
Quidque facis? lacrimis opus eſt, non ſanguine, dixit:
Sæpe per has flecti Principis ira ſolet.
Quamvis eſt igitur meritis indebita noſtris,
Magna tamen ſpes eſt in bonitate Dei.
Qui ne difficilis mihi ſit, Græcine, precare:
Confer & in votum tu quoque verba meum.
Inque Tomitana jaceam tumulatus arena,
Si te non nobis iſta vovere liquet.
Nam prius incipiant turres vitare columbæ,
Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas;
Quam male ſe præſtet veteri Græcinus amico.
Non ita ſunt fatis omnia verſa meis.

EPISTOLA VII.

MESSALLINO.

LIttera pro verbis tibi, Meſſalline, ſalutem,
Quam legis, a ſævis attulit uſque Getis.
Indicat auctorem locus? an, niſi nomine lecto,
Hæc me Naſonem ſcribere verba latet?
Ecquis in extremo poſitus jacet orbe tuorum,
Me tamen excepto, qui precor eſſe tuus?
Di procul a cunctis, qui te venerantur amantque,
Hujus notitiam gentis abeſſe velint.
Non ſatis eſt inter glaciem Scythicaſque ſagittas
Vivere: ſi vita eſt mortis habenda genus.
Nos premat aut bello tellus, aut frigore cælum:
Truxque Getes armis, grandine pulſet hyems:
Nos habeat regio nec pomo fœta nec uvis;
Et cujus nullum ceſſet ab hoſte latus.
Cetera ſit ſoſpes cultorum turba tuorum;
In quibus, ut populo, pars ego parva fui.
Me miſerum, ſi tu verbis offenderis iſtis:
Noſque negas ulla parte fuiſſe tuos!
Idque ſit ut verum, mentito ignoſcere debes.
Nil demit laudi gloria noſtra tuæ.
Quis ſe Cæſaribus notus non fingit amicum?
Da veniam faſſo; tu mihi Cæſar eris.
Nec tamen irrumpo, quo non licet ire: ſatiſque eſt,
Atria ſi nobis non patuiſſe negas.
Utque tibi fuerit mecum nihil amplius; uno
Nempe ſalutaris, quam prius, ore minus.
Nec tuus eſt genitor nos inficiatus amicos,
Hortator ſtudii cauſſaque ſaxque mei.
Cui nos & lacrimas, ſupremum in funere munus,
Et dedimus medio ſcripta canenda foro.
Adde quod eſt frater tanto tibi junctus amore,
Quantus in Atridis Tyndaridiſque fuit.
Is me nec comitem nec dedignatus amicum eſt:
Si tamen hæc illi non nocitura putas.
Si minus, hac quoque me mendacem parte fatebor.
Clauſa mihi potius tota ſit iſta domus.
Sed neque claudenda eſt; & nulla potentia vires
Præſtandi, ne quid peccet amicus, habet.
Et tamen ut cuperem, culpam quoque poſſe negari;
Sic facinus nemo neſcit abeſſe mihi.
Quod niſi delicti pars excuſabilis eſſet;
Parva relegari pœna futura fuit.
Ipſe ſed hoc vidit, qui pervidet omnia, Cæſar;
Stultitiam dici crimina poſſe mea.
Quaque ego permiſi, quaque eſt res paſſa, pepercit:
Uſus & eſt modice fulminis igne ſui.
Nec vitam, nec opes, nec ademit poſſe reverti:
Si ſua per veſtras victa ſit ira preces.
At graviter cecidi. quid enim mirabile, ſi quis
A Jove percuſſus non leve vulnus habet?
Ipſe ſuas ut jam vires inhiberet Achilles,
Miſſa graves ictus Pelias haſta tulit.
Judicium nobis igitur cum vindicis adſit,
Non eſt cur tua me janua noſſe neget.
Culta quidem (fateor) citra, quam debuit, illa:

Sed fuit in fatis hoc quoque, credo, meis.
Nec tamen officium ſenſit magis altera noſtrum.
Hic illic veſtro ſub Lare ſemper eram.
Quæque tua eſt pietas; ut te non excolat ipſum,
Jus aliquod tecum fratris amicus habet.
Quid, quod, ut emeritis referenda eſt gratia ſemper,
Sic eſt fortunæ promeruiſſe tuæ?
Quod ſi permittis nobis ſuadere, quid optes:
Ut des, quam reddas, plura, precare Deos.
Idque facis, quantumque licet meminiſſe, ſolebas
Officii cauſſa pluribus eſſe dati.
Quo libet in numero me, Meſſalline, repone:
Sim modo pars veſtræ non aliena domus.
Et mala Naſonem (quoniam meruiſſe videtur)
Si non ferre doles, at meruiſſe dole.

EPISTOLA VIII.

SEVERO.

A Tibi dilecto miſſam Naſone ſalutem
Accipe, pars animæ magna, Severe, meæ.
Neve roga, quid agam: ſi perſequar omnia, flebis.
Summa ſatis noſtri ſit tibi nota mali.
Vivimus aſſiduis expertes pacis in armis,
Dira pharetrato bella movente Geta.
Deque tot expulſis ſum miles in exſule ſolus:
Tuta [nec invideo] cetera turba jacet.
Quoque magis noſtros venia dignere libellos,
Hæc in procinctu carmina facta leges.
Stat vetus urbs, ripæ vicina binominis Iſtri,
Mœnibus & poſitu vix adeunda loci.
Caſpius Ægypſos [de ſe ſi credimus ipſis]
Condidit; & proprio nomine dixit opus.
Hanc ferus Odryſiis inopino Marte peremtis
Cepit, & in Regem ſuſtulit arma Getes.
Ille memor magni generis, virtute quod auget,
Protinus innumero milite cinctus adeſt.
Nec prius abſceſſit, merita quam cæde nocentum
Se nimis ulciſcens extitit ipſe nocens.
At tibi, Rex ævo, detur, fortiſſime noſtro,
Semper honorata ſceptra tenere manu.
Teque, quod & præſtat, [quid enim tibi plenius optem?]
Martia cum magno Cæſare Roma probet.
Sed memor unde abii, queror, o jucunde ſodalis,
Accedant noſtris ſæva quod arma malis.
Ut careo vobis Stygias detruſus in oras,
Quatuor autumnos Pleias orta facit.
Nec tu credideris urbanæ commoda vitæ
Quærere Naſonem. quærit & illa tamen.
Nam modo vos animo dulces reminiſcor, amici;
Nunc mihi cum cara conjuge nata ſubit:
Eque domo rurſus pulcræ loca vertor ad Urbis,
Cunctaque mens oculis pervidet illa ſuis.
Nunc fora, nunc ædes, nunc marmore tecta theatra,
Nunc ſubit æquata porticus omnis humo.
Gramina nunc Campi pulcros ſpectantis in hortos,
Stagnaque & Euripi, Virgineuſque liquor.
At, puto, ſic Urbis miſero eſt erepta voluptas,
Quolibet ut ſaltem rure frui liceat.
Non meus amiſſos animus deſiderat agros,
Ruraque Peligno conſpicienda ſolo:
Nec quos piniferis poſitos in collibus hortos
Spectat Flaminiæ Clodia juncta viæ.
Quos ego neſcio cui colui, quibus ipſe ſolebam
Ad ſata fontanas (nec pudet) addere aquas.
Sunt ibi, ſi vivunt, noſtra quoque conſita quondam,
Sed non & noſtra poma legenda manu.
Pro quibus amiſſis utinam contingere poſſit
Hic ſaltem profugo gleba colenda mihi!
Ipſe ego pendentes [liceat modo] rupe capellas,
Ipſe velim baculo paſcere nixus oves.
Ipſe ego, ne ſolitis inſiſtant pectora curis,
Ducam ruricolas ſub juga panda boves.
Et diſcam Getici quæ norint verba juvenci:
Aſſuetas illis adjiciamque minas.
Ipſe manu capulum prenſi moderatus aratri
Experiar mota ſpargere ſemen humo.
Nec dubitem longis purgare ligonibus arva:
Et dare jam, ſitiens quas bibat hortus, aquas.
Unde ſed hoc nobis, minimum quos inter & hoſtem
Diſcrimen murus clauſaque porta facit?
At tibi naſcenti [quod toto pectore lætor]
Nerunt fatales fortia fila Deæ.
Te modo Campus habet, denſa modo porticus umbra:
Nunc, in quo ponis tempora rara, Forum.
Umbria nunc revocat: nec non Albana petentem
Appia ferventi ducit in arva rota.
Forſitan hic optes, ut juſtam ſupprimat iram
Cæſar; & hoſpitium ſit tua villa meum.
Ah nimium eſt, quod, amice, petis! moderatius opta:
Et voti, quæſo, contrahe vela tui.
Terra velim propior, nullique obnoxia bello
Detur: erit noſtris pars bona demta malis.

EPISTOLA IX.

MAXIMO.

QUÆ mihi de rapto tua venit epiſtola Celſo,
Protinus eſt lacrimis humida facta meis.
Quodque nefas dictu, fieri nec poſſe putavi,
Invitis oculis littera lecta tua eſt.
Nec quidquam ad noſtras pervenit acerbius aures,
Ut ſumus in Ponto; perveniatque precor.
Ante meos oculos tamquam præſentis imago
Hæret: & exſtinctum vivere fingit amor.
Sæpe refert animus luſus gravitate carentes:
Seria cum liquida ſæpe peracta fide.
Nulla tamen ſubeunt mihi tempora denſius illis,
Quæ vellem vitæ ſumma fuiſſe meæ.
Cum domus ingenti ſubito mea lapſa ruina
Concidit, in domini procubuitque caput.
Adfuit ille mihi, cum pars me magna reliquit,
Maxime; Fortunæ nec fuit ipſe comes.
Illum ego non aliter flentem mea funera vidi,
Ponendus quam ſi frater in igne foret.
Hæſit in amplexu, conſolatuſque jacentem eſt:
Cumque meis lacrimis miſcuit uſque ſuas.
O quoties vitæ cuſtos inviſus amaræ
Continuit promtas in mea fata manus!
O quoties dixit, Placabilis ira Deorum eſt.
Vive, nec ignoſci tu tibi poſſe nega.
Vox tamen illa fuit celeberrima, Reſpice quantum
Debeat auxilii Maximus eſſe tibi.
Maximus incumbet; quaque eſt pietate, rogabit,
Ne ſit ad extremum Cæſaris ira tenax.
Cumque ſuis fratris vires adhibebit, & omnem,
Quo levius doleas, experietur opem.
Hæc mihi verba malæ minuerunt tædia vi
Quæ tu, ne fuerint, Maxime, vana,
Huc quoque venturum mihi ſe j

Non niſi te longæ jus ſibi dante viæ.
Nam tua non alio coluit penetralia ritu,
  Terrarum dominos quam colis ipſe Deos.
Crede mihi: multos habeas cum dignus amicos,
  Non fuit e multis quolibet ille minor.
Si modo nec cenſus, nec clarum nomen avorum,
  Sed probitas magnos ingeniumque facit.
Jure igitur lacrimas Celſo libamus ademto;
  Cum fugerem, vivo quas dedit ille mihi.
Carmina jure damus raros teſtantia mores;
  Ut tua venturi nomina, Celſe, legant.
Hoc eſt, quod poſſum Geticis tibi mittere ab arvis:
  Hoc ſolum eſt iſtic, quod liquet eſſe meum.
Funera nec potui comitare, nec ungere corpus:
  Aque tuis toto dividor orbe rogis.
Qui potuit, quem tu pro numine vivus habebas,
  Præſtitit officium Maximus omne tibi.
Ille tibi exſequias, & magni funus honoris
  Fecit; & in gelidos verſit amoma ſinus.
Diluit & lacrimis mœrens unguenta profuſis;
  Oſſaque vicina condita texit humo.
Qui quoniam exſtinctis, quæ debet, præſtat amicis,
  Et nos exſtinctis annumerare poteſt.

EPITOLA X.

Flacco.

NAſo ſuo profugus mittit tibi, Flacce, ſalutem:
  Mittere rem ſi quis, qua caret ipſe, poteſt.
Longus enim curis vitiatum corpus amaris
  Non patitur vires languor habere ſuas.
Nec dolor ullus adeſt, nec febribus uror anhelis;
  Et peragit ſoliti vena tenoris iter.
Os hebes eſt, poſitæque movent faſtidia menſæ:
  Et queror, inviſi cum venit hora cibi.
Quod mare, quod tellus, appone, quod educat aer;
  Nil ibi, quod nobis eſuriatur, erit.
Nectar, & ambroſiam, latices epulaſque Deorum,
  Det mihi formoſa nava Juventa manu;
Non tamen exacuet torpens ſapor ille palatum:
  Stabit & in ſtomaco pondus inerte diu.
Hæc ego non auſim, cum ſint veriſſima, cuivis
  Scribere; delicias ne mala noſtra vocent.
Scilicet is ſtatus eſt, ea rerum forma mearum,
  Deliciis etiam poſſit ut eſſe locus?
Delicias illi precor has contingere, ſi quis,
  Ne mihi ſit levior Cæſaris ira, timet.
Is quoque, qui gracili cibus eſt in corpore, ſomnus,
  Non alit officio corpus inane ſuo.
Sed vigilo, vigilantque mei ſine fine dolores;
  Quorum materiam dat locus ipſe mihi.
Vix igitur poſſis viſos agnoſcere vultus:
  Quoque ierit, quæras, qui fuit ante, color.
Parvus in exiles ſuccus mihi pervenit artus:
  Membraque ſunt cera pallidiora nova.
Non hæc immodico contraxi damna Lyæo:
  Scis mihi quam ſolæ pene bibantur aquæ.
Non epulis oneror: quarum ſi tangar amore,
  Eſt tamen in Geticis copia nulla locis.
Nec vires adimit Veneris damnoſa voluptas.
  Non ſolet in mœſtos illa venire toros.
Unda locuſque nocent: & cauſſa valentior iſtis,
  Anxietas animi, quæ mihi ſemper adeſt.
Hanc niſi tu pariter ſimili cum fratre levares,
  Vix mens triſtitiæ mœſta tuliſſet onus.

Vos eſtis fragili tellus non dura phaſelo:
  Quamque negant multi, vos mihi fertis opem.
Ferte, precor, ſemper, quia ſemper egebimus illa;
  Cæſaris offenſum dum mihi numen erit.
Qui meritam nobis minuat, non finiat iram,
  Suppliciter veſtros quiſque rogate Deos.

EPISTOLARUM EX PONTO
LIBER II.
EPISTOLA I.
Germanico Cæsari.

HUC quoque Cæſarei pervenit fama triumphi,
  Languida quo feſſi vix venit aura Noti.
Nil fore dulce mihi Scythica regione putavi.
  Jam minus hic odio eſt, quam fuit ante, locus.
Tandem aliquid pulſa curarum nube ſerenum
  Vidi; Fortunæ verba dedique meæ.
Nolit ut ulla mihi contingere gaudia Cæſar,
  Velle poteſt cuivis hæc tamen una dari.
Di quoque, ut a cunctis hilari pietate colantur,
  Triſtitiam poni per ſua feſta jubent.
Denique, quod certus furor eſt audere fateri,
  Hac ego lætitia, ſi vetet ipſe, fruar.
Jupiter utilibus quoties juvat imbribus agros,
  Mixta tenax ſegeti creſcere lappa ſolet.
Nos quoque frugiferum ſentimus inutilis herba
  Numen; & invita ſæpe juvamur ope.
Gaudia Cæſareæ mentis pro parte virili
  Sunt mea: privati nil habet illa domus.
Gratia, Fama, tibi: per quam ſpectata triumphi
  Incluſo mediis eſt mihi pompa Getis.
Indice te didici, nuper viſenda coiſſe
  Innumeras gentes ad Ducis ora ſui.
Quæque capit vaſtis immenſum mœnibus orbem,
  Hoſpitiis Romam vix habuiſſe locum.
Tu mihi narraſti, cum multis lucibus ante
  Fuderit aſſiduas nubilus Auſter aquas,
Lumine cæleſti Solem fulſiſſe ſerenum,
  Cum populi vultu conveniente die.
Atque ita victorem, cum magno vocis honore,
  Bellica laudatis dona dediſſe viris:
Claraque ſumturum pictas inſignia veſtes,
  Thura prius ſanctis impoſuiſſe focis:
Juſtitiamque ſui caſte placaſſe Parentis;
  Illo quæ templum pectore ſemper habet.
Quaque ierit, felix adjectum plauſibus omen;
  Saxaque roratis erubuiſſe roſis.
Protinus argento verſos imitantia muros
  Barbara cum victis oppida lata viris.
Fluminaque, & montes, & in altis paſcua ſilvis;
  Armaque cum telis in ſtrue miſta ſuis.
Deque triumphato, quod Sol incenderit, auro
  Aurea Romani tecta fuiſſe fori.
Totque tuliſſe duces captivis addita collis
  Vincula, pæne hoſtes quot ſatis eſſe fuit.
Maxima pars horum vitam veniamque tulerunt:
  In quibus & belli ſumma caputque Bato.
Cur ego poſſe negem minui mihi Numinis iram,
  Cum videam mites hoſtibus eſſe Deos?
Pertulit huc idem nobis, Germanice, rumor,
  Oppida ſub titulo nominis iſſe tui.
Atque ea te contra, nec muri mole, nec armis,

Nec

Nec ſatis ingenio tuta fuiſſe loci.
Di tibi dent annos! a te nam cetera ſumes;
  Sint modo virtuti tempora longa tuæ.
Quod precor eveniet. ſunt quiddam oracula vatum.
  Nam Deus optanti proſpera ſigna dedit.
Te quoque victorem Tarpeias ſcandere in arces
  Læta coronatis Roma videbit equis.
Maturoſque Pater nati ſpectabit honores,
  Gaudia percipiens, quæ dedit ipſe ſuis.
Jam nunc hæc a me, juvenum belloque togaque
  Maxime, dicta tibi vaticinante nota.
Hunc quoque carminibus referam fortaſſe triumphum:
  Sufficiet noſtris ſi modo vita malis.
Imbuero Scythicas ſi non prius ipſe ſagittas:
  Abſtuleritque ferox hoc caput enſe Getes.
Quod ſi, me ſalvo, dabitur tibi laurea templis;
  Omina bis dices vera fuiſſe mea.

EPISTOLA II.

MESSALLINO.

ILle domus veſtræ primis venerator ab annis
  Pulſus ad Euxini Naſo ſiniſtra freti;
Mittit ab indomitis hanc, Meſſaline, ſalutem,
  Quam ſolitus præſens eſt tibi ferre, Getis.
Hei mihi, ſi lecto vultus tibi nomine non eſt
  Qui fuit, & dubitas cetera perlegere!
Perlege, nec mecum pariter mea verba relega:
  Urbe licet veſtra verſibus eſſe meis.
Non ego concepi, ſi Pelion Oſſa tuliſſet,
  Clara mea tangi ſidera poſſe manu.
Nec nos, Enceladi dementia caſtra ſecuti,
  In rerum dominos movimus arma Deos.
Nec, quod Tydidæ temeraria dextera fecit,
  Numina ſunt telis ulla petita meis.
Eſt mea culpa gravis, ſed quæ me perdere ſolum
  Auſa ſit, & nullum majus adorta nefas.
Nil niſi non ſapiens poſſum timiduſque vocari:
  Hæc duo ſunt animi nomina vera mei.
Eſſe quidem fateor, meritam poſt Cæſaris iram,
  Difficilem precibus te quoque jure meis.
Quæque tua eſt pietas in totum nomen Iuli,
  Te lædi, cum quis læditur inde, putas.
Sed licet arma feras, & vulnera ſæva mineris;
  Non tamen efficies, ut timeare mihi.
Puppis Achæmeniden Graium Trojana recepit:
  Profuit & Myſo Pelias haſta duci.
Confugit interdum templi violator ad aram,
  Nec petere offenſi numinis horret opem.
Dixerit hoc aliquis tutum non eſſe; fatemur.
  Sed non per placidas it mea puppis aquas.
Tuta petant alii, Fortuna miſerrima tuta eſt:
  Nam timor eventus deterioris abeſt.
Qui rapitur fatis, quid præter fata requirat?
  Sæpe creat molles aſpera ſpina roſas.
Qui rapitur ſpumante ſalo, ſua brachia cauti
  Porrigit, & ſpinas duraque ſaxa capit.
Accipitrem metuens pennis trepidantibus ales
  Audet ad humanos feſſa venire ſinus.
Nec ſe vicino dubitat committere tecto,
  Quæ fugit infeſtos territa cerva canes.
Da, precor, acceſſum lacrimis, mitiſſime, noſtris:
  Nec rigidam timidis vocibus obde forem.
Verbaque noſtra favens Romana ad Numina perfer,
  Non tibi Tarpeio culta Tonante minus.

Mandatique mei legatus ſuſcipe cauſſam:
  Nulla meo quamvis nomine cauſſa bona eſt.
Jam prope depoſitus, certe jam frigidus æger,
  Servatus per te, ſi modo ſerver, ero.
Nunc tua pro lapſis nitatur gratia rebus;
  Principis æterni quam tibi præſtat amor.
Nunc tibi & eloquii nitor ille domeſticus adſit,
  Quo poteras trepidis utilis eſſe reis.
Vivit enim in vobis facundi lingua parentis;
  Et res hæredem repperit illa ſuum.
Hanc ego non, ut me defendere tentet, adoro.
  Non eſt confeſſi cauſſa tuenda rei.
Num tamen excuſes erroris imagine factum,
  An nihil expediat tale movere, vide.
Vulneris id genus eſt, quod cum ſanabile non ſit,
  Non contrectari tutius eſſe putem.
Lingua, ſile: non eſt ultra narrabile quidquam.
  Poſſe velim cineres obruere ipſe meos.
Sic igitur, quaſi me nullus deceperit error,
  Verba face, ut vita, quam dedit ipſe, fruar.
Cumque ſerenus erit, vultuſque remiſerit illos,
  Qui ſecum terras imperiumque movent;
Exiguam ne me prædam ſinat eſſe Getarum,
  Detque ſolum miſeræ mite, precare, fugæ.
Tempus adeſt aptum precibus. valet ipſe, videtque
  Quas fecit vires, Roma, valere tuas.
Incolumis conjux ſua pulvinaria ſervat:
  Promovet Auſonium filius imperium:
Præterit ipſe ſuos animo Germanicus annos,
  Nec vigor eſt Druſi nobilitate minor.
Adde nurus, nepteſque pias, natoſque nepotum,
  Ceteraque Auguſtæ membra valere domus.
Adde triumphatos modo Pæonas, adde quieti
  Subdita montanæ brachia Dalmatiæ.
Nec dedignata eſt abjectis Illyris armis
  Cæſareum famulo vertice ferre pedem.
Ipſe ſuper currum placido ſpectabilis ore
  Tempora Phœbea virgine nexa tulit.
Quem pia vobiſcum proles comitavit euntem,
  Digna parente ſuo, nominibuſque datis.
Fratribus aſſimilis, quos proxima templa tenentes,
  Divus ab excelſa Iulius æde videt.
His Meſſallinus, quibus omnia cedere debent,
  Primum lætitiæ non negat eſſe locum.
Quidquid ab his ſupereſt, venit in certamen amoris:
  Hac hominum nulli parte ſecundus eris.
Hunc colis, ante diem per quem decreta merenti
  Venit honoratis laurea digna comis.
Felices, quibus hos licuit ſpectare triumphos,
  Et Ducis ore Deos æquiparante frui.
At mihi Sauromatæ pro Cæſaris ore videndi,
  Terraque pacis inops, undaque vincta gelu.
Si tamen hæc audis, & vox mea pervenit iſtuc;
  Sit tua mutando gratia blanda loco.
Hoc pater ille tuus, primo mihi cultus ab ævo,
  Si quid habet ſenſus umbra diſerta, petit.
Hoc petit & frater: quamvis fortaſſe veretur,
  Servandi noceat ne tibi cura mei.
Tota domus petit hoc. nec tu potes ipſe negare,
  Et nos in turbæ parte fuiſſe tuæ.
Ingenii certe, quo nos male ſenſimus uſos,
  Artibus exceptis, ſæpe probator eras.
Nec mea, ſi tantum peccata noviſſima demas,
  Eſſe poteſt domui vita pudenda tuæ.
Sic igitur veſtræ vigeant penetralia gentis;
  Curaque ſit Superis Cæſaribuſque tui.

Mite, ſed iratum merito mihi Numen, adora;
Eximat ut Scythici me feritate loci.
Difficile eſt, fateor, ſed tendit in ardua virtus:
Et talis meriti gratia major erit.
Nec tamen Ætnæus vaſto Polyphemus in antro
Accipiet voces Antiphateſve tuas:
Sed placidus facilisſque Parens, veniæque paratus;
Et qui fulmineo ſæpe ſine igne tonat.
Qui, cum triſte aliquid ſtatuit, fit triſtis & ipſe:
Cuique fere pœnam ſumere pœna ſua eſt.
Victa tamen vitio eſt hujus clementia noſtro:
Venit & ad vires ira coacta ſuas.
Qui quoniam patria toto ſumus orbe remoti;
Nec licet ante ipſos procubuiſſe Deos;
Quos colis, ad Superos hæc fer mandata, ſacerdos:
Adde ſed & proprias in mea verba preces.
Sic tamen hæc tenta, ſi non nocitura putabis.
Ignoſcas: timeo naufragus omne fretum.

EPISTOLA III.

MAXIMO.

MAxime, qui claris nomen virtutibus æquas,
Nec ſinis ingenium nobilitate premi;
Culte mihi [quid enim ſtatus hic a funere differt?]
Supremum vitæ tempus adusque meæ:
Rem facis, afflictum non aversatus amicum,
Qua non eſt ævo rarior ulla tuo.
Turpe quidem dictu, ſed [ſi modo vera fatemur]
Vulgus amicitias utilitate probat.
Cura quid expediat prius eſt, quam quid ſit honeſtum:
Et cum Fortuna ſtatque caditque fides.
Nec facile invenias multis e millibus unum,
Virtutem pretium qui putet eſſe ſui.
Ipſe decor recti, facti ſi præmia deſint,
Non movet, & gratis pœnitet eſſe probum.
Nil, niſi quod prodeſt, carum eſt. i, detrahe menti
Spem fructus avidæ, nemo petendus erit.
At reditus jam quisque ſuos amat, & ſibi quid ſit
Utile, ſollicitis ſupputat articulis.
Illud amicitiæ quondam venerabile numen
Proſtat, & in quæſtu pro meretrice ſedet.
Quo magis admiror, non, ut torrentibus undis,
Communis vitii te quoque labe trahi.
Diligitur nemo, niſi cui Fortuna ſecunda eſt.
Quæ ſimul intonuit, proxima quæque fugat.
En ego, non paucis quondam munitus amicis,
Dum flavit velis aura ſecunda meis;
Ut fera nimboſo tumuerunt æquora vento,
In mediis lacera puppe relinquor aquis.
Cumque alii nolint etiam me noſſe videri,
Vix duo projecto treſve tuliſtis opem.
Quorum tu princeps. nec enim comes eſſe, ſed auctor,
Nec petere exemplum, ſed dare dignus eras.
Te, nihil exacto, niſi nos peccaſſe fatentem
Sponte ſua probitas officiumque juvant.
Judice te mercede caret, per ſeque petenda eſt
Externis virtus incomitata bonis.
Turpe putas abigi, quia ſit miſerandus, amicum;
Quodque ſit infelix, deſinere eſſe tuum.
Mitius eſt laſſo digitum ſupponere mento:
Mergere quam liquidis ora natantis aquis.
Cerne, quid Æacides poſt mortem præſtet amico:
Inſtar & hanc vitam mortis habere puta.
Pirithoum Theſeus Stygias comitavit ad undas:
A Stygiis quantum ſors mea diſtat aquis!
Adfuit inſano juvenis Phocæus Oreſtæ:
Et mea non minimum culpa furoris habet.
Tu quoque magnorum laudes admitte virorum;
Utque facis, lapſo, quam potes, affer opem.
Si bene te novi; ſi, quod prius eſſe ſolebas,
Nunc quoque es, atque animi non cecidere tui,
Quo Fortuna magis ſævit, magis ipſe reſiſtis:
Utque decet, ne te vicerit illa, caves.
Et bene uti pugnes, bene pugnans efficit hoſtis.
Sic eadem prodeſt cauſſa, nocetque mihi.
Scilicet indignum, juvenis cariſſime, ducis
Te fieri comitem ſtantis in orbe Deæ.
Firmus es; &, quoniam non ſunt ea qualia velles,
Vela regis quaſſæ qualiacumque ratis.
Quæque ita concuſſa eſt, ut jam caſura putetur,
Reſtat adhuc humeris fulta ruina tuis.
Ira quidem primo fuerat tua juſta, nec ipſo
Lenior, offenſus qui mihi jure fuit.
Quique dolor pectus tetigiſſet Cæſaris alti,
Illum jurabas protinus eſſe tuum:
Ut tamen audita eſt noſtræ tibi cladis origo;
Diceris erratis ingemuiſſe meis.
Tum tua me primum ſolari littera cœpit;
Et læſum flecti ſpem dare poſſe Deum.
Movit amicitiæ tum te conſtantia longæ;
Ante tuos ortus quæ mihi cœpta fuit.
Et quod eras aliis factus, mihi natus amicus:
Quodque tibi in cunis oſcula prima dedi.
Quod, cum veſtra domus teneris mihi ſemper ab annis
Culta ſit, eſſe vetus nunc tibi cogor onus.
Me tuus ille pater Latiæ facundia linguæ,
Quæ non inferior nobilitate fuit,
Primus, ut auderem committere carmina Famæ,
Impulit. ingenii dux fuit ille mei.
Nec, quo ſit primum nobis a tempore cultus,
Contendo fratrem poſſe referre tuum.
Te tamen ante omnes ita ſum complexus, ut unus
Quolibet in caſu gratia noſtra fores.
Ultima me tecum vidit, mœſtiſque cadentes
Excepit lacrimas Æthalis Ilva genis.
Cum tibi quærenti, num verus nuncius eſſet,
Attulerat culpæ quem mala fama meæ;
Inter confeſſum dubie dubieque negantem
Hærebam pavidas dante timore notas:
Exemploque nivis, quam ſolvit aquaticus Auſter,
Gutta per attonitas ibat oborta genas.
Hæc igitur referens; & quod mea crimina primi
Erroris venia poſſe latere vides;
Reſpicis antiquum lapſis in rebus amicum;
Fomentiſque juvas vulnera noſtra tuis.
Pro quibus optandi ſi nobis copia fiat,
Tam bene promerito commoda mille precer.
Sed ſi ſola mihi dentur tua vota; precabor,
Ut tibi ſit ſalvo Cæſare ſalva parens.
Hæc ego, cum faceres altaria pinguia thure,
Te ſolitum memini prima rogare Deos.

EPISTOLA IV.

ATTICO.

ACcipe colloquium gelido Naſonis ab Iſtro,
Attice, judicio non dubitande meo.
Ecquid adhuc remanes memor infelicis amici?
Deſerit an partes languida cura ſuas?

Non

Non ita Di triſtes mihi ſunt, ut credere poſſim,
  Faſque putem jam te non meminiſſe mei.
Ante meos oculos tua ſtat, tua ſemper imago eſt:
  Et videor vultus mente videre tuos.
Seria multa mihi tecum collata recordor:
  Nec data jucundis tempora pauca jocis.
Sæpe citæ longis viſæ ſermonibus horæ:
  Sæpe fuit brevior, quam mea verba, dies.
Sæpe tuas factum venit modo carmen ad aures;
  Et nova judicio ſubdita Muſa tuo eſt.
Quod tu laudaras, populo placuiſſe putabam:
  Hoc pretium curæ dulce recentis erat.
Utque meus lima raſus liber eſſet amici,
  Non ſemel admonitu facta litura tuo eſt.
Nos fora viderunt pariter, nos porticus omnis,
  Nos via, nos junctis curva theatra locis.
Denique tantus amor nobis, cariſſime, ſemper,
  Quantus in Æacide Neſtorideque fuit.
Non ego, ſi biberes ſecuræ pocula Lethes,
  Excidere hæc credam pectore poſſe tuo.
Longa dies citius brumali ſidere, noxque
  Tardior hiberna ſolſtitialis erit.
Nec Babylon æſtum, nec frigora Pontus habebit,
  Calthaque Pæſtanas vincet odore roſas:
Quam tibi noſtrarum veniant oblivia rerum.
  Non ita pars fati candida nulla mei.
Ne tamen hæc dici poſſit fiducia mendax,
  Stultaque credulitas noſtra fuiſſe, cave;
Conſtantique fide veterem tutare ſodalem
  Qua licet, & quantum non oneroſus ero.

EPISTOLA V.

SALANO.

Condita diſparibus numeris ego Naſo Salano
  Præpoſita miſi verba ſalute meo.
Quæ rata ſit cupio, rebuſque ut comprobet omen,
  Te precor a ſalvo poſſit, amice, legi.
Candor, in hoc ævo res intermortua pæne,
  Exigit, ut faciam talia vota, tuus.
Nam fuerim quamvis modico tibi cognitus uſu,
  Diceris exſiliis ingemuiſſe meis.
Miſſaque ab extremo legeres cum carmina Ponto;
  Illa tuus juvit qualiacumque favor.
Optaſtique brevem ſalvi mihi Cæſaris iram;
  Quod tamen optari, ſi ſciat, ipſe ſinat.
Moribus iſta tuis tam mitia vota dediſti:
  Nec minus idcirco ſunt ea grata mihi.
Quoque magis moveare malis, doctiſſime, noſtris,
  Credibile eſt fieri conditione loci.
Vix hac invenias totum (mihi crede) per orbem,
  Quæ minus Auguſta Pace fruatur, humum.
Tu tamen hic ſtructos inter fera prælia verſus
  Et legis, & lectos ore favente probas.
Ingenioque meo, vena quod paupere manat,
  Plaudis; & e rivo flumina magna facis.
Grata quidem ſunt hæc animo ſuffragia noſtro;
  Vix ſibi cum miſeros poſſe placere putes.
Dum tamen in rebus tentamus carmina parvis,
  Materiæ gracili ſufficit ingenium.
Nuper ut huc magni pervenit Fama triumphi;
  Auſus ſum tantæ ſumere molis opus.
Obruit audentem rerum gravitaſque nitorque:
  Nec potui cœpti pondera ferre mei.
Illic quam laudes, erit officioſa voluntas.
  Cetera materia debilitata jacent.
Quod ſi forte liber veſtras pervenit ad aures;
  Tutelam mando ſentiat ille tuam.
Hoc tibi facturo, vel ſi non ipſe rogarem,
  Accedat cumulus gratia noſtra levis.
Non ego laudandus, ſed ſunt tua pectora, lacte
  Et non calcata candidiora nive.
Mirariſque alios, cum ſis mirabilis ipſe;
  Nec lateant artes, eloquiumque tuum.
Te juvenum Princeps, cui dat Germania nomen,
  Participem ſtudii Cæſar habere ſolet.
Tu comes antiquus, tu primis junctus ab annis,
  Ingenio mores æquiparante, places.
Te dicente prius fit protinus impetus illi:
  Teque habet, elicias qui ſua verba tuis.
Cum tu deſiſti, mortaliaque ora quierunt,
  Clauſaque non longa conticuere mora;
Surgit Iuleo juvenis cognomine dignus,
  Qualis ab Eois Lucifer ortus aquis.
Dumque ſilens adſtat, ſtatus eſt vultuſque diſerti,
  Spemque decens doctæ vocis amictus habet.
Mox, ubi pulſa mora eſt, atque os cæleſte ſolutum,
  Hoc Superos jures more ſolere loqui.
Atque, Hæc eſt, dicas, facundia Principe digna:
  Eloquio tantum nobilitatis ineſt.
Huic tu cum placeas, & vertice ſidera tangas,
  Scripta tamen profugi vatis habenda putas.
Scilicet ingeniis aliqua eſt concordia junctis,
  Et ſervat ſtudii fœdera quiſque ſui.
Ruſticus agricolam, miles fera bella gerentem,
  Rectorem dubiæ navita puppis amat.
Tu quoque Pieridum ſtudio, ſtudioſe, teneris;
  Ingenioque faves, ingenioſe, meo.
Diſtat opus noſtrum; ſed fontibus exit ab iiſdem:
  Artis & ingenuæ cultor uterque ſumus.
Thyrſus enim vobis, geſtata eſt laurea nobis;
  Sed tamen ambobus debet ineſſe calor.
Utque meis numeris tua dat facundia nervos;
  Sic venit a nobis in tua verba nitor.
Jure igitur ſtudio confinia carmina veſtro,
  Et commilitii ſacra tuenda putas.
Pro quibus ut maneat, de quo cenſeris, amicus
  Comprecor ad vitæ tempora ſumma tuæ:
Succedatque tuis orbis moderator habenis.
  Quod mecum populi vota precantur idem.

EPISTOLA VI.

GRÆCINO.

Carmine Græcinum, qui præſens voce ſolebat,
  Triſtis ab Euxinis Naſo ſalutat aquis.
Exſulis hæc vox eſt. præbet mihi litera linguam:
  Et, ſi non liceat ſcribere, mutus ero.
Corripis, ut debes, ſtulti peccata ſodalis:
  Et mala me meritis ferre minora doces.
Vera facis, ſed ſera, meæ convicia culpæ.
  Aſpera confeſſo veba remitte reo.
Cum poteram recto tranſire Ceraunia velo,
  Ut fera vitarem ſaxa, monendus eram.
Nunc mihi naufragio quid prodeſt diſcere facto,
  Quam mea debuerit currere cymba viam?
Brachia de laſſo potius prendenda natanti:
  Nec pigeat mento ſuppoſuiſſe manum.
Idque facis, faciaſque precor. ſic mater & uxor,
  Sic tibi ſint fratres, totaque ſalva domus.

Quodque

Quodque ſoles animo, quod ſemper voce precari,
Omnia Cæſaribus ſic tua facta probes.
Turpe erit in miſeris veteri tibi rebus amico
Auxilium nulla parte tuliſſe tuum.
Turpe referre pedem, nec paſſu ſtare tenaci:
Turpe laborantem deſeruiſſe ratem.
Turpe ſequi caſum, & fortunæ cedere, amicum
Et, niſi ſit felix, eſſe negare ſuum.
Non ita vixerunt Strophio atque Agamemnone nati:
Non hæc Ægidæ Pirithoique fides.
Quos prior eſt mirata, ſequens mirabitur ætas:
In quorum plauſus tota theatra ſonant.
Tu quoque per durum ſervato tempus amico,
Dignus es in tantis nomen habere viris.
Dignus es: &, quoniam laudem pietate mereris,
Non erit officii gratia ſurda tui.
Crede mihi, (noſtrum ſi non mortale futurum
Carmen) in ore frequens poſteritatis eris.
Fac modo permaneas lapſo, Græcine, fidelis;
Duret & in longas impetus iſte moras.
Quæ tu cum præſtes, remo tamen utor in aura.
Nil nocet admiſſo ſubdere calcar equo.

EPISTOLA VII.

ATTICO.

ESſe ſalutatum vult te mea littera primum
A male pacatis, Attice, miſſa Getis.
Proxima ſubſequitur, quid agas, audire voluptas.
Et ſi, quidquid agas, ſit tibi cura mei.
Nec dubito quin ſit: ſed me timor ipſe malorum
Sæpe ſupervacuos cogit habere metus.
Da veniam, quæſo, nimioque ignoſce timori.
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.
Qui ſemel eſt læſus fallaci piſcis ab hamo,
Omnibus unca cibis æra ſubeſſe putat.
Sæpe canem longe viſum fugit agna, lupumque
Credit; & ipſa ſuam neſcia vitat opem.
Membra reformidant mollem quoque ſaucia tactum:
Vanaque ſollicitis incutit umbra metum.
Sic ego Fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil niſi triſte meo.
Jam mihi fata liquet cœptos ſervantia curſus
Per ſibi conſuetas ſemper itura vias.
Obſervare Deos, ne quid mihi cedat amice;
Verbaque Fortunæ vix puto poſſe dari.
Eſt illi curæ me perdere, quæque ſolebat
Eſſe levis, conſtans & bene certa nocet.
Crede mihi, ſi ſum veri tibi cognitus oris,
Nec fraus in noſtris caſibus eſſe poteſt;
Cinyphiæ ſegetis citius numerabis ariſtas,
Altaque quam multis floreat Hybla thymis:
Et quot aves motis nitantur in aera pennis;
Quotque natent piſces æquore, certus eris:
Quam tibi noſtrorum ſtatuatur ſumma laborum,
Quos ego ſum terra, quos ego paſſus aqua.
Nulla Getis toto gens eſt truculentior orbe:
Sed tamen hi noſtris ingemuere malis.
Quæ tibi ſi memori coner perſcribere verſu,
Ilias eſt fatis longa futura meis.
Non igitur vereor, quod te rear eſſe verendum,
Cujus amor nobis pignora mille dedit:
Sed quia res timida eſt omnis miſer; & quia longo
Tempore lætitiæ janua clauſa meæ eſt.
Jam dolor in morem venit meus: utque caducis
Percuſſu crebro ſaxa cavantur aquis;
Sic ego continuo Fortunæ vulneror ictu:
Vixque habet in nobis jam nova plaga locum.
Nec magis aſſiduo vomer tenuatur ab uſu,
Nec magis eſt curvis Appia trita rotis;
Pectora quam mea ſunt ſerie cæcata laborum:
Et nihil inveni, quod mihi ferret opem.
Artibus ingenuis quæſita eſt gloria multis:
Infelix perii dotibus ipſe meis.
Vita prior vitio caret, & ſine labe peracta:
Auxilii miſero nil tulit illa mihi.
Culpa gravis precibus donatur ſæpe ſuorum:
Omnis pro nobis gratia muta fuit.
Adjuvat in duris alios præſentia rebus:
Obruit hoc abſens vaſta procella caput.
Quæ non horruerint tacitam quoque Cæſaris iram?
Addita ſunt pœnis aſpera verba meis.
Fit fuga temporibus levior: projectus in æquor
Arcturum ſubii Pleiadumque minas.
Sæpe ſolent hyemem placidam ſentire carinæ:
Non Ithacæ puppi ſævior unda fuit.
Recta fides comitum poterat mala noſtra levare:
Ditata eſt ſpoliis perfida turba meis.
Mitius exſilium faciunt loca: triſtior iſta
Terra ſub ambobus non jacet ulla polis.
Eſt aliquid patriis vicinum finibus eſſe:
Ultima me tellus, ultimus orbis habet.
Præſtat & exſulibus pacem tua laurea, Cæſar:
Pontica finitimo terra ſub hoſte jacet.
Tempus in agrorum cultu conſumere dulce eſt:
Non patitur verti barbarus hoſtis humum.
Temperie cæli corpuſque animuſque juvantur:
Frigore perpetuo Sarmatis ora riget.
Eſt in aqua dulci non invidioſa voluptas:
Æquoreo bibitur cum ſale miſta palus.
Omnia deficiunt: animus tamen omnia vincit.
Ille etiam vires corpus habere facit.
Suſtineas ut onus, nitendum vertice pleno eſt;
At flecti nervos ſi patiare, cadet.
Spes quoque, poſſe mora miteſcere Principis iram,
Vivere ne nolim deficiamque, cavet.
Nec vos parva datis pauci ſolatia nobis,
Quorum ſpectata eſt per mala noſtra fides.
Cœpta tene, quæſo; nec in æquore deſere navem:
Meque ſimul ſerva, judiciumque tuum.

EPISTOLA VIII.

MAXIMO COTTÆ.

REdditus eſt nobis Cæſar cum Cæſare nuper,
Quos mihi miſiſti, Maxime Cotta, Deos.
Utque tuum munus numerum, quem debet, haberet,
Eſt tibi Cæſaribus Livia juncta ſuis.
Argentum felix, omnique beatius auro,
Quod fuerit pretium cum rude, numen habet.
Non mihi divitias dando majora dediſſes,
Cælitibus miſſis noſtra ſub ora tribus.
Eſt aliquid ſpectare Deos, & adeſſe putare;
Et quaſi cum vero numine poſſe loqui.
Præmia quanta, Dei! nec me tenet ultima tellus:
Utque prius media ſoſpes in Urbe moror.
Cæſareos video vultus, velut ante videbam:
Vix hujus voti ſpes fuit ulla mihi.
Utque ſalutabam, numen cæleſte ſaluto.
Quod reduci tribuas, nil [puto] majus habes.
Quid noſtris oculis niſi ſola Palatia deſunt?

Qui locus, ablato Cæſare, vilis erit.
Hunc ego cum ſpectem, videor mihi cernere Romam.
  Nam patriæ faciem ſuſtinet ille ſuæ.
Fallor? an irati mihi ſunt in imagine vultus;
  Torvaque neſcio quid forma minantis habet?
Parce, vir immenſo major virtutibus orbe,
  Juſtaque vindictæ ſupprime lora tuæ.
Parce, precor, ſæcli decus indelebile noſtri;
  Terrarum dominum quem ſua cura facit.
Per patriæ nomen, quæ te tibi carior ipſo eſt;
  Per numquam ſurdos in tua vota Deos;
Perque tori ſociam, quæ par tibi ſola reperta eſt,
  Et cui majeſtas non oneroſa tua eſt;
Perque tibi ſimilem virtutis imagine natum,
  Moribus agnoſci qui tuus eſſe poteſt;
Perque tuos vel avo vel dignos patre nepotes,
  Qui veniunt magno per tua vota gradu;
Parte leva minima, noſtras & contrahe pœnas;
  Daque, procul Scythico qui ſit ab hoſte, locum.
Et tua, ſi fas eſt, a Cæſare proxime Cæſar,
  Numina ſint precibus non inimica meis.
Sic fera quàmprimum pavido Germania vultu
  Ante triumphantes ſerva feratur equos.
Sic pater in Pylios, Cumæos mater in annos
  Vivant; & poſſis filius eſſe diu.
Tu quoque, conveniens ingenti nupta marito,
  Accipe non dura ſupplicis aure preces.
Sic tibi vir ſoſpes, ſic ſint cum prole nepotes,
  Cumque bonis nuribus quas peperere nurus.
Sic, quem dira tibi rapuit Germania, Druſus
  Pars fuerit partus ſola caduca tui.
Sic tibi fraterni mature funeris ultor
  Purpureus niveis filius inſtet equis.
Annuite o timidis mitiſſima numina votis.
  Præſentes aliquid proſit habere Deos.
Cæſaris adventu tota gladiator arena
  Exit; & auxilium non leve vultus habet.
Nos quoque veſtra juvet quod, qua licet, ora videmus:
  Intrata eſt Superis quod domus una tribus.
Felices illi, qui non ſimulacra, ſed ipſos,
  Quique Deum coram corpora vera vident.
Quod quoniam nobis invidit inutile fatum;
  Quos dedit ars votis, effigiemque colo.
Sic homines novere Deos, quos arduus æther
  Occulit: & colitur pro Jove forma Jovis.
Denique, quæ mecum eſt, & erit ſine fine, cavete,
  Ne ſit in inviſo veſtra figura loco.
Nam caput e noſtra citius cervice recidi,
  Et patiar foſſis lumen abire genis:
Quam caream raptis, o publica numina, vobis.
  Vos eritis noſtræ portus & ara fugæ.
Vos ego complectar, Geticis ſi cingar ab armis:
  Voſque meas Aquilas, vos mea ſigna ſequar.
Aut ego me fallo, nimiaque cupidine ludor:
  Aut ſpes exſilii commodioris adeſt.
Nam minus & minus eſt facies in imagine triſtis;
  Viſaque ſunt dictis annuere ora meis.
Vera precor fiant timidæ præſagia mentis:
  Juſtaque quamvis eſt, ſit minor ira Dei.

EPISTOLA IX.

COTYI REGI.

Regia progenies, cui nobilitatis origo
  Nomen in Eumolpi pervenit uſque, Coty;
Fama loquax veſtras ſi jam pervenit ad aures,
  Me tibi finitimi parte jacere ſoli;
Supplicis exaudi, juvenum mitiſſime, vocem:
  Quamque potes profugo (nam potes) affer opem.
Me fortuna tibi (de qua ne conquerar, hoc eſt,)
  Tradidit; hoc uno non inimica mihi.
Excipe naufragium non duro littore noſtrum,
  Ne fuerit terra tutior unda tua.
Regia crede mihi res eſt, ſuccurrere lapſis:
  Convenit & tanto, quantus es ipſe, viro.
Fortunam decet hoc iſtam: quæ maxima cum ſit,
  Eſſe poteſt animo vix tamen æqua tuo.
Conſpicitur numquam meliore potentia cauſa,
  Quam quoties vanas non ſinit eſſe preces.
Hoc nitor ille tui generis deſiderat: hoc eſt
  A ſuperis ortæ nobilitatis opus.
Hoc tibi & Eumolpus generis clariſſimus auctor,
  Et prior Eumolpo ſuadet Erichthonius.
Hoc tecum commune Deo: quod uterque rogati
  Supplicibus veſtris ferre ſoletis opem.
Numquid erit, quare ſolito dignemur honore
  Numina, ſi demas velle juvare Deos?
Juppiter oranti ſurdas ſi præbeat aures;
  Victima pro templo cur cadat icta Jovis?
Si pacem nullam Pontus mihi præſtet eundi,
  Irrita Neptuno cur ego thura feram?
Vana laborantis ſi fallat vota coloni,
  Accipiat gravidæ cur ſuis exta Ceres?
Nec dabit intonſo jugulum caper hoſtia Baccho,
  Muſta ſub adducto ſi pede nulla fluant.
Cæſar ut imperii moderetur fræna precamur,
  Tam bene quo patriæ conſulit ille ſuæ.
Utilitas igitur magnos hominesque Deoſque
  Efficit; auxiliis quoque favente ſuis.
Tu quoque fac proſis intra tua caſtra jacenti,
  O Coty, progenies digna parente tuo.
Conveniens homini eſt, hominem ſervare, voluptas:
  Et melius nulla quæritur arte favor.
Quis non Antiphaten Læſtrygona devovet? aut quis
  Munifici mores improbat Alcinoi?
Non tibi Caſſandreus pater eſt, gentiſve Pherææ;
  Quive repertorem torruit arte ſua:
Sed quam Marte ferox, & vinci neſcius armis,
  Tam numquam facta pace cruoris amans.
Adde, quod ingenuas didiciſſe fideliter artes,
  Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.
Nec Regum quiſquam magis eſt inſtructus ab illis,
  Mitibus aut ſtudiis tempora plura dedit.
Carmina teſtantur; quæ, ſi tua nomina demas,
  Threicium juvenem compoſuiſſe negem.
Neve ſub hoc tractu vates foret unicus Orpheus;
  Biſtonis ingenio terra ſuperba tuo eſt.
Utque tibi eſt animus, cum res ita poſtulat, arma
  Sumere, & hoſtili tingere cæde manum;
Atque ut es excuſſo jaculum torquere lacerto,
  Collaque velocis flectere doctus equi;
Tempora ſic data ſunt ſtudiis ubi juſta paternis,
  Utque ſuis humeris forte quievit opus;
Ne tua marceſcant per inertes otia ſomnos,
  Lucida Pieria tendis in aſtra via.
Hæc quoque res aliquid tecum mihi fœderis adfert:
  Ejuſdem ſacri cultor uterque ſumus.
Ad vatem vates orantia brachia tendo,
  Terra ſit exſiliis ut tua fida meis.
Non ego cæde nocens in Pontica littora veni;
  Miſtave ſunt noſtra dira venena manu:
Nec mea ſubjecta convicta eſt gemma tabella

Mendacem linis impoſuiſſe notam.
Nec quidquam, quod lege veter committere, feci.
Et tamen his gravior noxa fatenda mihi eſt.
Neve roges quid ſit; ſtultam conſcripſimus Artem.
Innocuas nobis hæc vetat eſſe manus.
Ecquid præterea peccarim, quærere noli:
Ut pateat ſola culpa ſub Arte mea.
Quidquid id eſt, habui moderatam vindicis iram:
Qui niſi natalem nil mihi demſit humum.
Hac quoniam careo; tua nunc vicinia præſtet,
Inviſo poſſim tutus ut eſſe loco.

EPISTOLA X.

MACRO.

ECquid ab impreſſæ cognoſcis imagine ceræ
Hæc tibi Naſonem ſcribere verba, Macer?
Auctoriſque ſui ſi non eſt anulus index,
Cognitane eſt noſtra littera facta manu?
An tibi notitiam mora temporis eripit horum?
Nec repetunt oculi ſigna vetuſta tui?
Sis licet oblitus pariter gemmæque manuſque,
Exciderit tantum ne tibi cura mei.
Quam tu vel longi debes convictibus ævi,
Vel mea quod conjux non aliena tibi;
Vel ſtudiis, quibus es, quam nos, ſapientius uſus;
Utque decet, nulla factus es Arte nocens.
Tu canis æterno quidquid reſtabat Homero,
Ne careant ſumma Troica bella manu.
Naſo parum prudens, Artem dum tradit amandi,
Doctrinæ pretium triſte magiſter habet.
Sunt tamen inter ſe communia ſacra poetis;
Diverſum quamvis quiſque ſequamur iter.
Quorum te memorem, quamquam procul abſumus, eſſe
Suſpicor; & caſus velle levare meos.
Te duce magnificas Aſiæ perſpeximus urbes:
Trinacris eſt oculis te duce nota meis.
Vidimus Ætnæa cælum ſplendeſcere flamma;
Suppoſitus monti quam vomit ore gigas:
Hennæoſque lacus, & olentia ſtagna Palici,
Quaque ſuis Cyanen miſcet Anapus aquis.
Nec procul hinc Nymphen, quæ, dum fugit Elidis amnem,
Tecta ſub æquorea nunc quoque currit aqua.
Hic mihi labentis pars anni magna peracta eſt.
Eheu, quam diſpar eſt locus ille Getis!
Et quota pars hæc ſunt rerum, quas vidimus ambo,
Te mihi jucundas efficiente vias!
Seu rate cæruleas picta ſulcavimus undas:
Eſſeda nos agili ſive tulere rota.
Sæpe brevis nobis vicibus via viſa loquendi;
Pluraque, ſi numeres, verba fuere gradu.
Sæpe dies ſermone minor fuit; inque loquendum
Tarda per æſtivos defuit hora dies.
Eſt aliquid, caſus pariter timuiſſe marinos;
Junctaque ad æquoreos vota tuliſſe Deos:
Et modo res egiſſe ſimul; modo rurſus ab illis,
Quorum non pudeat, poſſe referre jocos.
Hæc tibi ſi ſubeant, abſim licet, omnibus horis
Ante tuos oculos, ut modo viſus, ero.
Ipſe quidem extremi cum ſim ſub cardine mundi,
Qui ſemper liquidis altior extat aquis;
Te tamen intueor, quo ſolo pectore poſſum:
Et tecum gelido ſæpe ſub axe loquor.
Hic es, & ignoras: & ades celeberrimus abſens:
Inque Getas media viſus ab Urbe venis.

Redde vicem: &, quoniam regio felicior iſta eſt,
Illic me memori pectore ſemper habe.

EPISTOLA XI.

RUFO.

HOc tibi, Ruſe, brevi properatum tempore mittit
Naſo parum fauſtæ conditor Artis opus:
Ut, quamquam longe toto ſumus orbe remoti,
Scire tamen poſſis nos meminiſſe tui.
Nominis ante mei veniant oblivia nobis,
Pectore quam pietas ſit tua pulſa meo.
Et prius hanc animam vacuas reddemus in auras,
Quam fiat meriti gratia vana tui.
Grande voco lacrimas meritum, quibus ora rigabas,
Cum mea concreto ſicca dolore forent.
Grande voco meritum, mœſtæ ſolatia mentis;
Cum pariter nobis illa tibique dares.
Sponte quidem, per ſeque mea eſt laudabilis uxor;
Admonitu melior fit tamen illa tuo.
Namque quod Hermiones Caſtor fuit, Hector Iuli,
Hoc ego te lætor conjugis eſſe meæ.
Quæ, ne diſſimilis tibi ſit probitate, laborat;
Seque tui vita ſanguinis eſſe probat.
Ergo, quod fuerat ſtimulis factura ſine ullis,
Plenius auctorem te quoque nacta facit.
Acer, & ad palmæ per ſe curſurus honores,
Si tamen horteris, fortius ibit equus.
Adde, quod abſentis cura mandata fideli
Perficis, & nullum ferre gravaris onus.
O referant grates, quoniam non poſſumus ipſi,
Di tibi: qui referent, ſi pia facta vident.
Sufficiatque diu corpus quoque moribus iſtis,
Maxima Fundani gloria, Ruſe, ſoli.

EPISTOLARUM EX PONTO

LIBER III.

EPISTOLA I.

UXORI.

ÆQuor Iaſonio pulſatum remige primum,
Quæque nec hoſte fero, nec nive terra cares,
Ecquod erit tempus, quo vos ego Naſo relinquam,
In minus hoſtilem juſſus abire locum?
An mihi Barbaria vivendum ſemper in iſta?
Inque Tomitana condar oportet humo?
Pace tua, ſi pax ulla eſt tibi, Pontica tellus,
Finitimus rapido quam terit hoſtis equo;
Pace tua dixiſſe velim; tu peſſima duro
Pars es in exſilio, tu mala noſtra gravas.
Tu neque ver ſentis cinctum florente corona:
Tu neque meſſorum corpora nuda vides.
Nec tibi pampineas autumnus porrigit uvas:
Cuncta ſed immodicum tempora frigus habent.
Tu glacie freta vincta tenes: & in æquore piſcis
Incluſus tecta ſæpe natavit aqua.
Nec tibi ſunt fontes, laticis niſi pæne marini:
Qui potus dubium ſiſtat alatne ſitim.
Rara, neque hæc felix, in apertis eminet arvis
Arbor; & in terra eſt altera forma maris.
Non avis obloquitur: ſilvis niſi ſi qua remotis
Æquoreas rauco gutture potat aquas.

Triſtia

Triſtia per vacuos horrent abſinthia campos,
  Convenienſque ſuo meſſis amara loco.
Adde metus, & quod murus pulſatur ab hoſte:
  Tinctaque mortifera tabe ſagitta madet.
Quod procul hæc regio eſt, & ab omni devia curſu:
  Nec pede quo quiſquam, nec rate tutus eat.
Non igitur mirum, finem quærentibus horum
  Altera ſi nobis uſque rogatur humus.
Te magis eſt mirum non hoc evincere, conjux;
  Inque meis lacrimas poſſe tenere malis.
Quid facias, quæris? quæras hoc ſcilicet ipſum;
  Invenies, vere ſi reperire voles.
Velle parum eſt: cupias, ut te potiaris, oportet;
  Et faciat ſomnos hæc tibi cura breves.
Velle reor multos. quis enim mihi tam ſit iniquus,
  Optet ut exſilium pace carere meum?
Pectore te toto cunctiſque incumbere nervis,
  Et niti pro me nocte dieque decet.
Utque juvent alii, tu debes vincere amicos,
  Uxor; & ad partes prima venire tuas.
Magna tibi impoſita eſt noſtris perſona libellis:
  Conjugis exemplum diceris eſſe bonæ.
Hanc cave degeneres. ut ſint præconia noſtra
  Vera vide; Famæ quo tuearis opus.
Ut nihil ipſe querar; tacito me Fama queretur,
  Quæ debet, fuerit ni tibi cura mei.
Expoſuit mea me populo Fortuna videndum;
  Et plus notitiæ, quam fuit ante, dedit.
Notior eſt factus Capaneus de fulminis ictu:
  Notus humo merſis Amphiaraus equis.
Si minus erraſſet, notus minus eſſet Ulyſſes;
  Magna Philoctetæ vulnere fama ſuo eſt.
Si locus eſt aliquis tanta inter nomina parvis;
  Nos quoque conſpicuos noſtra ruina facit.
Nec te neſciri patitur mea pagina; qua non
  Inferius Coa Battide nomen habes.
Quidquid ages igitur, ſcena ſpectabere magna;
  Et pia non parvis teſtibus uxor eris.
Crede mihi; quoties laudaris carmine noſtro,
  Qui legit has laudes, an mereare rogat.
Utque favere reor plures virtutibus iſtis,
  Sic tua non paucæ carpere facta volent.
Quare, tu præſta, ne livor dicere poſſit;
  Hæc eſt pro miſeri lenta ſalute viri.
Cumque ego deficiam, nec poſſim ducere currum;
  Fac tu ſuſtineas debile ſola jugum.
Ad medicum ſpecto venis fugientibus æger:
  Ultima pars animæ dum mihi reſtat, ades.
Quodque ego præſtarem, ſi te magis ipſe valerem,
  Id mihi, cum valeas fortius, ipſa refer.
Exigit hoc ſocialis amor, fœduſque maritum;
  Moribus hoc, conjux, exigis ipſa tuis.
Hoc domui debes, de qua cenſeris, ut illam
  Non magis officiis, quam probitate, colas.
Cuncta licet facias; niſi ſis laudabilis; uxor,
  Non poterit credi Marcia culta tibi.
Nec ſumus indigni; nec (ſi vis vera fateri)
  Debetur meritis gratia nulla meis.
Redditur illa quidem grandi cum fœnore nobis,
  Nec te, ſi cupiat lædere, livor habet.
Sed tamen hoc factis adjunge prioribus unum;
  Pro noſtris ut ſis ambitioſa malis.
Ut minus infeſta jaceam regione, labora:
  Clauda nec officii pars erit ulla tui.
Magna peto, ſed non tamen invidioſa roganti.
  Utque ea non teneas, tuta repulſa tua eſt.
Nec mihi ſuccenſe, toties ſi carmine noſtro,
  Quod facis, ut facias, teque imitere, rogo.
Fortibus aſſuevit tubicen prodeſſe; ſuoque
  Dux bene pugnantes incitat ore viros.
Nota tua eſt probitas, teſtataque tempus in omne:
  Sit virtus etiam non probitate minor.
Non tibi Amazonia pro me ſumenda ſecuris,
  Aut excisa levi pelta gerenda manu.
Numen adorandum eſt; non ut mihi fiat amicum,
  Sed ſit ut iratum, quam fuit ante, minus.
Gratia ſi nulla eſt, lacrimæ tibi gratia fient.
  Hac potes, aut nulla, parte movere Deos.
Quæ tibi ne deſint, bene per mala noſtra cavetur:
  Meque viro flendi copia dives adeſt.
Utque meæ res ſunt; omni (puto) tempore flebis.
  Has Fortuna tibi noſtra miniſtrat opes.
Si mea mors redimenda tua (quod abominor) eſſet:
  Admeti conjux, quam ſequereris, erat.
Æmula Penelopes fieres, ſi fraude pudica
  Inſtantes velles fallere nupta procos.
Si comes exſtincti manes ſequerere mariti,
  Eſſet dux facti Laodamia tui.
Iphias ante oculos tibi erat ponenda, volenti
  Corpus in accenſos mittere forte rogos.
Nil opus eſt leto, nil Icariotide tela.
  Cæſaris at conjux ore precanda tuo.
Quæ præſtat virtute ſua, ne priſca vetuſtas
  Laude pudicitiæ ſecula noſtra premat.
Quæ Veneris formam, mores Junonis habendo,
  Sola eſt cæleſti digna reperta toro.
Quid trepidas, & adire times? non impia Progne,
  Filiave Æetæ voce movenda tua eſt:
Nec nurus Ægypti, nec ſæva Agamemnonis uxor;
  Scyllaque, quæ Siculas inguine terret aquas:
Telegonive parens vertendis nata figuris;
  Nexaque nodoſas angue Meduſa comas.
Femina ſed Princeps; in qua Fortuna videre
  Se probat, & cæcæ crimina falſa tulit.
Qua nihil in terris ad finem Solis ab ortu
  Clarius, excepto Cæſare, mundus habet.
Eligito tempus captatum ſæpe rogandi,
  Hæreat adverſa ne tua navis aqua.
Non ſemper ſacras reddunt oracula ſortes:
  Ipſaque non omni tempore fana patent.
Cum ſtatus Urbis erit, qualem nunc auguror eſſe;
  Et nullus populi contrahet ora dolor;
Cum domus Auguſti, Capitoli more colenda,
  Læta, quod eſt, & ſit, plenaque pacis erit;
Tum tibi Di faciant adeundi copia fiat,
  Profectura aliquid tum tua verba puta.
Si quid aget majus, differ tua cœpta; caveque
  Spem feſtinando præcipitare meam.
Nec rurſus jubeo, dum ſit vacuiſſima quæras.
  Corporis ad curam vix vacat illa ſui.
Curia cum patribus fuerit ſtipata verendis;
  Per rerum turbam tu quoque oportet eas.
Cum tibi contigerit vultum Junonis adire,
  Fac ſis perſonæ, quam tueare, memor.
Nec factum defende meum: mala cauſſa ſilenda eſt.
  Nil niſi ſollicitæ ſint tua verba preces.
Tum lacrimis demenda mora eſt: ſubmiſſaque terræ
  Ad non mortales brachia tende pedes.
Tum pete nil aliud, ſævo niſi ab hoſte recedam;
  Hoſtem Fortunam ſit ſatis eſſe mihi.
Plura quidem ſubeunt: ſed jam turbata timore
  Hæc quoque vix poteris ore tremente loqui.

Suſpicor hoc damno tibi non fore: ſentiat illa
Te majeſtatem pertimuiſſe ſuam.
Nec tua ſi fletu ſcindentur verba, nocebit.
Interdum lacrimæ pondera vocis habent.
Lux etiam cœptis facito bona talibus adſit:
Horaque conveniens, auſpiciumque favens.
Sed prius impoſito ſanctis altaribus igni,
Thura fer ad magnos vinaque pura Deos.
E quibus ante omnes Auguſtum numen adora;
Progeniemque piam, participemque tori.
Sint utinam mites ſolito tibi more; tuaſque
Non duris lacrimas vultibus aſpiciant.

EPISTOLA II.

Cottæ.

QUam legis a nobis miſſam tibi, Cotta, ſalutem,
Miſſa ſit ut vere, perveniatque, precor.
Namque meis ſoſpes multum cruciatibus aufers;
Utque ſit e nobis pars bona ſalva, facis.
Cumque labent alii, jactataque vela relinquant;
Tu laceræ remanes anchora ſola rati.
Grata tua eſt igitur pietas. ignoſcimus illis,
Qui cum Fortuna terga dedere fugæ.
Cum feriant unum, non unum fulmina terrent:
Junctaque percuſſo turba pavere ſolet.
Cumque dedit paries venturæ ſigna ruinæ,
Sollicito vacuus fit locus ille metu.
Quis non e timidis ægri contagia vitat,
Vicinum metuens ne trahat inde malum?
Me quoque amicorum nimio terrore metuque,
Non odio, quidam deſtituere mei.
Non illis pietas, non officioſa voluntas
Defuit: adverſos extimuere Deos.
Utque magis cauti poſſunt timidique videri,
Sic appellari non meruere mali.
At meus excuſat caros ita candor amicos;
Utque habeant de me crimina nulla, favet.
Sint hac contenti venia, ſignentque licebit
Purgari factum me quoque teſte ſuum.
Pars eſtis pauci potior, qui rebus in arctis
Ferre mihi nullam turpe putaſtis opem.
Tunc igitur meriti morietur gratia veſtri,
Cum cinis abſumto corpore factus ero.
Fallar, & illa meæ ſuperabit tempora vitæ.
Sic tamen a memori poſteritate legar.
Corpora debentur mœſtis exſanguia buſtis:
Effugiunt ſtructos nomen honorque rogos.
Occidit & Theſeus, & qui comitavit Oreſten:
Sed tamen in laudes vivit uterque ſuas.
Vos etiam ſeri laudabunt ſæpe nepotes;
Claraque erit ſcriptis gloria veſtra meis.
Hic quoque Sauromatæ jam vos novere Getæque:
Et tales animos barbara turba probat.
Cumque ego de veſtra nuper probitate referrem,
(Nam didici Getice Sarmaticeque loqui.)
Forte ſenex quidam, cœtu cum ſtaret in illo,
Reddidit ad noſtros talia verba ſonos:
Nos quoque amicitiæ nomen bene novimus, hoſpes,
Quos procul a vobis frigidus Iſter habet.
Eſt locus in Scythia, [Tauros dixere priores]
Qui Getica longe non ita diſtat humo.
Hac ego ſum terra (patriæ nec pœnitet) ortus.
Conſortem Phœbi gens colit illa Deam.
Templa manent hodie vaſtis innixa columnis:
Perque quater denos itur in illa gradus.
Fama refert illic ſignum cæleſte fuiſſe:
Quoque minus dubites, ſtat baſis orba Dea.
Araque, quæ fuerat natura candida ſaxi,
Decolor affuſo tincta cruore rubet.
Femina ſacra facit tædæ non nota jugali:
Quæ ſuperat Scythicas nobilitate nurus.
Sacrifici genus eſt, (ſic inſtituere priores)
Advena virgineo cæſus ut enſe cadat.
Regna Thoas habuit Mæotide clarus in ora:
Nec fuit Euxinis notior alter aquis.
Sceptra tenente illo, liquidas feciſſe per auras
Neſcio quam dicunt Iphigenian iter.
Quam levibus ventis ſub nube per æquora vectam
Creditur his Phœbe depoſuiſſe locis.
Præfuerat templo multos ea rite per annos,
Invita peragens triſtia ſacra manu.
Cum duo velifera juvenes venere carina;
Preſſeruntque ſuo littora noſtra pede.
Par fuit his ætas, & amor: quorum alter Oreſtes,
Alter erat Pylades. nomina fama tenet.
Protinus immitem Triviæ ducuntur ad aram,
Evincti geminas ad ſua terga manus.
Spargit aqua captos luſtrali Graia ſacerdos,
Ambiat ut fulvas infula longa comas.
Dumque parat ſacrum, dum velat tempora vittis;
Dum tardæ cauſſas invenit uſque moræ;
Non ego crudelis, juvenes ignoſcite, dixit;
Sacra ſuo facio barbariora loco.
Ritus is eſt gentis. qua vos tamen urbe venitis?
Quove parum fauſta puppe petiſtis iter?
Dixit: &, audito patriæ pia nomine virgo
Conſortes urbis comperit eſſe ſuæ.
Alteruter votis, inquit, cadat hoſtia ſacris;
Ad patrias ſedes nuntius alter eat.
Ire jubet Pylades carum periturus Oreſten.
Hic negat: inque vicem pugnat uterque mori.
Exſtitit hoc unum, quo non convenerit illis.
Cetera par concors & ſine lite fuit.
Dum peragunt pulchri juvenes certamen amoris;
Ad fratrem ſcriptas exarat illa notas.
Ad fratrem mandata dabat, cuique illa dabantur,
(Humanos caſus aſpice) frater erat.
Nec mora; de templo rapiunt ſimulacra Dianæ:
Clamque per immenſas puppe feruntur aquas.
Mirus amor juvenum, quamvis abiere tot anni,
In Scythia magnum nunc quoque nomen habet.
Fabula narrata eſt poſtquam vulgaris ab illo;
Laudarunt omnes facta piamque fidem.
Scilicet hac etiam [qua nulla ferocior] ora
Nomen amicitiæ barbara corda movet.
Quid facere Auſonia geniti debetis in Urbe,
Cum tangant diros talia facta Getas?
Adde, quod eſt animus ſemper tibi mitis; & altæ
Indicium mores nobilitatis habet;
Quos Voleſus patrii cognoſcat nominis auctor;
Quos Numa maternus non neget eſſe ſuos:
Adjectique probent genitiva ad nomina Cottæ,
Si tu non eſſes, interitura domus.
Digne vir hac ſerie, lapſo ſuccurrere amico
Conveniens iſtis moribus eſſe puta.

EPISTOLA III.

FABIO MAXIMO.

SI vacat exiguum profugo dare tempus amico,
  O ſidus Fabiæ Maxime gentis, ades:
Dum tibi quæ vidi referam; ſeu corporis umbra,
  Seu veri ſpecies, ſeu fuit ille ſopor.
Nox erat: & biſores intrabat Luna feneſtras,
  Menſe fere medio quanta nitere ſolet.
Publica me requies curarum ſomnus habebat,
  Fuſaque erant toto languida membra toro:
Cum ſubito pennis agitatus inhorruit aer;
  Et gemuit parvo mota feneſtra ſono.
Territus in cubitum relevo mea membra ſiniſtrum:
  Pulſus & e trepido pectore ſomnus abit.
Stabat Amor vultu, non quo prius eſſe ſolebat,
  Fulcra tenens læva triſtis acerna manu.
Nec torquem collo, nec habens crinale capillis;
  Nec bene diſpoſitas comtus, ut ante, comas.
Horrida pendebant molles ſuper ora capilli;
  Et viſa eſt oculis humida penna meis.
Qualis in aeriæ tergo ſolet eſſe columbæ,
  Tractantum multæ quam tetigere manus,
Hunc, ſimul agnovi, (neque enim mihi notior alter)
  Talibus affata eſt libera lingua ſonis:
O puer, exſilii decepto cauſſa magiſtro,
  Quem fuit utilius non docuiſſe mihi;
Huc quoque veniſti, pax eſt ubi tempore nullo,
  Et coit adſtrictis barbarus Iſter aquis?
Quæ tibi cauſſa viæ? niſi uti mala noſtra videres?
  Quæ ſunt, ſi neſcis, invidioſa tibi,
Tu mihi dictaſti juvenilia carmina primus:
  Appoſui ſenis te duce quinque pedes,
Nec me Mæonio conſurgere carmine, nec me
  Dicere magnorum paſſus es acta ducum.
Forſitan exiguas, aliquas tamen, arcus & ignis
  Ingenii vires comminuere mei.
Namque ego dum canto tua regna, tuæque parentis,
  In nullum mea mens grande vacavit opus,
Nec ſatis id fuerat; ſtultus quoque carmina feci,
  Artibus ut poſſes non rudis eſſe meis.
Pro quibus exſilium miſero mihi reddita merces:
  Id quoque in extremis, & ſine pace, locis.
At non Chionides Eumolpus in Orphea talis;
  In Phryga nec Satyrum talis Olympus erat.
Præmia nec Chiron ab Achilli talia cepit,
  Pythagoræque ferunt non nocuiſſe Numam.
Nomina neu referam longum collecta per ævum,
  Diſcipulo perii ſolus ab ipſe meo.
Dum damus arma tibi, dum te, laſcive, docemus;
  Hæc te diſcipulo dona magiſter habet.
Scis tamen; ut liquido juratus dicere poſſis,
  Non me legitimos ſollicitaſſe toros.
Scripſimus hæc iſtis, quarum nec vitta pudicos
  Contingit crines, nec ſtola longa pedes.
Dic, precor, ecquando didiciſti fallere nuptas;
  Et facere incertum per mea juſſa genus?
An ſit ab his omnis rigide ſubmota libellis,
  Quam lex furtivos arcet habere viros?
Quid tamen hoc prodeſt, vetiti ſi lege ſevera
  Credor adulterii compoſuiſſe notas?
At tu ſic habeas ferientes cuncta ſagittas;
  Sic numquam rapido lampades igne vacent;
Sic regat imperium, terraſque coerceat omnes
  Cæſar, ab Ænea qui tibi fratre nepos;
Effice, ſit nobis non implacabilis ira;
  Meque loco plecti commodiore velit.
Hæc ego viſus eram puero dixiſſe volucri.
  Hos viſus nobis ille dediſſe ſonos.
Per mea tela faces, & per mea tela ſagittas,
  Per matrem juro, Cæſareumque caput;
Nil, niſi conceſſum, nos te didiciſſe magiſtro;
  Artibus & nullum crimen ineſſe tuis.
Utque hoc, ſic utinam defendere cetera poſſes!
  Scis aliud, quod te læſerit, eſſe magis.
Quidquid id eſt (neque enim debet dolor ille referri)
  Non potes a culpa dicere abeſſe tua.
Tu licet erroris ſub imagine crimen obumbres;
  Non gravior merito vindicis ira fuit.
Ut tamen aſpicerem, conſolarerque jacentem,
  Lapſa per immenſas eſt mihi penna vias.
Hæc loca tum primum vidi, cum matre rogante
  Phaſias eſt telis fixa puella meis.
Quæ nunc cur iterum poſt ſecula longa reviſam,
  Tu facis, o caſtris miles amice meis.
Pone metus igitur; miteſcet Cæſaris ira:
  Et veniet votis mollior hora tuis.
Neve moram timeas, tempus, quod quærimus, inſtat;
  Cunctaque lætitiæ plena triumphus habet.
Dum domus, & nati, dum mater Livia gaudet;
  Dum gaudes Patriæ magne Duciſque Pater:
Dum tibi gratatur populus, totamque per Urbem
  Omnis odoratis ignibus ara calet:
Dum faciles aditus præbet venerabile templum;
  Sperandum noſtras poſſe valere preces.
Dixit; & aut ille eſt tenues dilapſus in auras,
  Cœperunt ſenſus aut vigilare mei.
Si dubitem, quin his faveas o, Maxime, dictis,
  Memnonio cycnos eſſe colore putem.
Sed neque mutatur nigra pice lacteus humor:
  Nec, quod erat candens, fit terebinthus, ebur.
Conveniens animo genus eſt tibi: nobile namque
  Pectus & Herculeæ ſimplicitatis habes.
Livor iners vitium mores non exit in iſtos;
  Utque latens ima vipera ſerpit humo.
Mens tua ſublimis ſupra genus eminet ipſum:
  Grandius ingenio nec tibi nomen ineſt.
Ergo alii noceant miſeris, optentque timeri:
  Tinctaque mordaci ſpicula felle gerant.
At tua ſupplicibus domus eſt aſſueta juvandis:
  In quorum numero me precor eſſe velis.

EPISTOLA. IV.

RUFINO.

HÆc tibi non vanam portantia verba ſalutem,
  Naſo Tomitana mittit ab urbe tuus;
Utque ſuo faveas mandat, Rufine, Triumpho;
  In veſtras venit ſi tamen ille manus.
Eſt opus exiguum, vaſtiſque paratibus impar.
  Quale tamen cumque eſt, ut tueare rogo.
Firma valent per ſe, nullumque Machaona quærunt:
  Ad medicam dubius confugit æger opem.
Non opus eſt magnis placido lectore poetis:
  Quamlibet invitum difficilemque tenent.
Nos, quibus ingenium longi minuere labores,
  Aut etiam nullum forſitan ante fuit,
Viribus infirmi, veſtro candore valemus.
  Quem mihi ſi demas, omnia rapta putem.
Cunctaque cum mea ſint propenſo nixa favore,

Præcipuum veniæ jus habet ille liber.
Spectatum vates alii ſcripſere triumphum:
Eſt aliquid memori viſa notare manu.
Nos ea vix avidam vulgo captata per aurem
Scripſimus: atque oculi fama fuere mei.
Scilicet affectus ſimiles, aut impetus idem,
Rebus ab auditis conſpicuiſque venit?
Nec nitor argenti, quem vos vidiſtis, & auri,
Quod mihi defuerit, purpuraque illa, queror.
Sed loca, ſed gentes formatæ mille figuris
Nutriſſent carmen, præliaque ipſa, meum.
Et Regum vultus, certiſſima pignora mentis,
Juviſſent aliqua forſitan illud opus.
Plauſibus ex ipſis populi lætoque favore
Ingenium quodvis incaluiſſe poteſt.
Tamque ego ſumſiſſem tali clangore vigorem,
Quam rudis audita miles ad arma tuba.
Pectora ſint nobis nivibus glacieque licebit,
Atque hoc, quem patior, frigidiora loco:
Illa Ducis facies in curru ſtantis eburno
Excuteret frigus ſenſibus omne meis.
His ego defectus, dubiiſque auctoribus uſus,
Ad veſtri venio jure favoris opem.
Nec mihi nota ducum, nec ſunt mihi nota locorum
Nomina: materiam vix habuere manus.
Pars quota de tantis rebus, quam Fama referre,
Aut aliquis nobis ſcribere poſſet, erat?
Quo magis, o lector, debes ignoſcere, ſi quid
Erratum eſt illic, præteritumve mihi.
Adde, quod aſſiduam domini meditata querelam
Ad lætum carmen vix mea verſa lyra eſt.
Vix bona poſt tanto quærenti verba ſubibant:
Et gaudere aliquid, res mihi viſa nova eſt.
Utque reformidant inſuetum lumina Solem,
Sic ad lætitiam mens mea ſegnis erat.
Eſt quoque cunctarum novitas cariſſima rerum:
Gratiaque officio, quod mora tardat, abeſt.
Cetera certatim de magno ſcripta triumpho
Jam pridem populi ſuſpicor ore legi.
Illa bibit ſitiens, lector mea pocula plenus:
Illa recens pota eſt, noſtra tepeſcit aqua.
Non ego ceſſavi, nec fecit inertia ſerum:
Ultima me vaſti ſuſtinet ora freti.
Dum venit huc rumor, properataque carmina fiunt,
Factaque eunt ad vos, annus abeſſe poteſt.
Nec minimum refert, intacta roſaria primus,
An ſera carpas pene relicta manu.
Quid mirum, lectis exhauſto floribus horto,
Si Duce non facta eſt digna corona ſuo?
Deprecor, hæc vatum contra ſua carmina ne quis
Dicta putet. pro ſe Muſa locuta mea eſt.
Sunt mihi vobiſcum communia ſacra, poetæ;
In veſtro miſeris ſi licet eſſe choro.
Magnaque pars animæ mecum vixiſtis, amici:
Hac ego vos abſens nunc quoque parte colo.
Sint igitur, veſtro mea commendanda favori
Carmina, non poſſum pro quibus ipſe loqui.
Scripta placent a morte fere: quia lædere vivos
Livor, & injuſto carpere dente ſolet.
Si genus eſt mortis male vivere; terra moratur:
Et deſunt fatis ſola ſepulcra meis.
Denique opus noſtræ culpetur ut undique curæ,
Officium nemo qui reprehendat erit.
Ut deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas:
Hac ego contentos auguror eſſe Deos.
Hæc facit, ut veniat pauper quoque gratus ad aras;
Et placeat cæſo non minus agna bove.
Res quoque tanta fuit, quantæ ſubſiſtere ſummo
Æneidos vati grande fuiſſet onus.
Ferre etiam molles elegi tam vaſta triumphi
Pondera diſparibus non potuere rotis.
Quo pede nunc utar, dubia eſt ſententia nobis.
Alter enim de te, Rhene, triumphus adeſt.
Irrita verorum non ſunt præſagia vatum.
Danda Jovi laurus, dum prior illa viret.
Nec mea verba legis, qui ſum ſubmotus ad Iſtrum,
Non bene pacatis flumina pota Getis.
Iſta Dei vox eſt: Deus eſt in pectore noſtro.
Hæc duce prædico vaticinorque Deo.
Quid ceſſas currum pompamque parare triumphis,
Livia? jam nullas dant tibi bella moras.
Perfida damnatas Germania projicit haſtas.
Jam pondus dices omen habere meum.
Crede, brevique fides aderit; geminabit honorem
Filius, & junctis, ut prius, ibit equis.
Prome, quod injicias humeris victoribus, oſtrum.
Ipſa poteſt ſolitum noſſe corona caput.
Scuta ſed & galeæ gemmis radientur & auro,
Stentque ſuper vinctos trunca tropæa viros.
Oppida turritis cingantur eburnea muris:
Fictaque res vero more putetur agi.
Squallidus immiſſos fracta ſub arundine crines
Rhenus, & infectas ſanguine porret aquas.
Barbara jam capti poſcunt inſignia Reges,
Textaque fortuna divitiora ſua.
Et quæ præterea virtus invicta tuorum
Sæpe parata tibi, ſæpe paranda facit.
Di, quorum monitu ſumus eventura locuti,
Verba (precor) celeri noſtra probate fide.

EPISTOLA V.

MAXIMO COTTÆ.

Quam legis, unde tibi mittatur epiſtola, quæris?
Hinc, ubi cæruleis jungitur Iſter aquis.
Ut regio dicta eſt, ſuccurrere debet & auctor,
Læſus ab ingenio Naſo poeta ſuo.
Qui tibi, quam mallet præſens adferre ſalutem,
Mittit ab hirſutis, Maxime Cotta, Getis.
Legimus, o juvenis, patrii non degener oris,
Dicta tibi pleno verba diſerta foro.
Quæ, quamquam lingua mihi ſunt properante per horas
Lecta ſatis multas, pauca fuiſſe queror.
Plura ſed hæc feci relegendo ſæpe; nec umquam
Non mihi, quam primo, grata fuere magis.
Cumque nihil toties lecta e dulcedine perdant,
Viribus illa ſuis, non novitate, placent.
Felices, quibus hæc ipſo cognoſcere in actu,
Et tam facundo contigit ore frui!
Nam quamquam ſapor eſt allata dulcis in unda,
Gratius ex ipſo fonte bibuntur aquæ.
Et magis adducto pomum decerpere ramo,
Quam de cælata ſumere lance juvat.
At niſi peccaſſem, niſi me mea Muſa fugaſſet,
Quod legi, tua vox exhibuiſſet opus.
Utque fui ſolitus, ſediſſem forſitan unus
De centum judex in tua verba viris.
Major & impleſſet præcordia noſtra voluptas,
Cum traherer dictis annueremque tuis.
Quem quoniam fatum, vobis patriaque relictis,
Inter inhumanos maluit eſſe Getas:

Quod licet, ut videar tecum magis eſſe, legendo,
  Sæpe, precor, ſtudii pignora mitte tui:
Exemploque meo, niſi dedignaris id ipſum,
  Utere: quod nobis rectius ipſe dares.
Namque ego, qui perii jam pridem, Maxime, vobis,
  Ingenio nitor non periiſſe meo.
Redde vicem: nec rara tui monumenta laboris
  Accipiant noſtræ grata futura manus.
Dic tamen, o juvenis ſtudiorum plene meorum;
  Ecquid ab his ipſis admoneare mei?
Ecquibus ut recitas factum modo carmen amicis,
  Aut, quod ſæpe ſoles, exigis ut recitent,
Interdum queritur tua mens, oblita quid abſit?
  (Neſcio quid certe ſentit abeſſe ſui.)
Utque loqui de me multum præſente ſolebas,
  Nunc quoque Naſonis nomen in ore tuo eſt?
Ipſe quidem Getico peream violatus ab arcu,
  (Et ſit perjuri quam prope pœna vides)
Te niſi momentis video pæne omnibus abſens.
  Gratia Dis, menti quolibet ire licet.
Hanc ubi perveni, nulli cernendus, in Urbem,
  Sæpe loquor tecum; ſæpe loquente fruor.
Tum, mihi difficile eſt, quam ſit bene, dicere; quamque
  Candida judiciis illa ſit hora meis.
Tum me (ſi qua fides) cæleſti ſede receptum
  Cum fortunatis ſuſpicor eſſe Deis.
Rurſus, ut huc redii, cælum Superoſque relinquo.
  A Styge nec longe Pontica diſtat humus.
Unde ego ſi fato nitor prohibente reverti;
  Spem ſine profectu, Maxime, tolle mihi.

EPISTOLA VI.

Amicorum Cuidam.

NAſo ſuo, nomen poſuit cui pæne, ſodali
  Mittit ab Euxinis hoc breve carmen aquis.
At, ſi cauta parum ſcripſiſſet dextra, quis eſſes,
  Forſitan officio parta querela foret.
Cur tamen, hoc aliis tutum credentibus, unus,
  Apellent ne te carmina noſtra, rogas?
Quanta ſit in media clementia Cæſaris ira,
  Ex me, ſi neſcis, certior eſſe potes.
Huic ego, quam patior, nil poſſem demere pœnæ,
  Si judex meriti cogerer eſſe mei.
Non vetat ille ſui quemquam meminiſſe ſodalis:
  Nec prohibet tibi me ſcribere, teque mihi.
Nec ſcelus admittas, ſi conſoleris amicum:
  Mollibus & verbis aſpera fata leves.
Cur, dum tuta times, facis ut reverentia talis
  Fiat in Auguſtos invidioſa Deos?
Fulminis afflatos interdum vivere telis
  Vidimus, & refici non prohibente Jove.
Nec, quia Neptunus navem lacerarat Ulyſſis,
  Leucothee nanti ferre negavit opem.
Crede mihi, miſeris cæleſtia numina parcunt:
  Nec ſemper læſos & ſine fine premunt.
Principe nec noſtro Deus eſt moderatior ullus.
  Juſtitia vires temperat ille ſuas.
Nuper eam Cæſar facto de marmore templo,
  Jampridem poſuit mentis in æde ſuæ.
Jupiter in multos temeraria fulmina torquet,
  Qui pœnam culpa non meruere pari.
Obruerit ſævis cum tot Deus æquoris undis,
  Ex illis mergi pars quota digna fuit?
Cum pereant acie fortiſſima quæque, vel ipſo
  Judice, dilectus Martis iniquus erit.
At, ſi forte velis in nos inquirere, nemo eſt
  Qui ſe, quod patitur, commeruiſſe neget.
Adde, quod extinctos vel aqua, vel Marte, vel igni,
  Nulla poteſt iterum reſtituiſſe dies.
Reſtituit multos, aut pœnæ parte levavit
  Cæſar; & in multis me velit eſſe precor.
An tu, cum tali populus ſub Principe ſimus,
  Alloquio profugi credis ineſſe metum?
Forſitan hæc domino Buſiride jure timeres,
  Aut ſolito clauſos urere in ære viros.
Deſine mite animum vano infamare timore.
  Sæva quid in placidis ſaxa vereris aquis?
Ipſe ego, quod primo ſcripſi ſine nomine vobis,
  Vix excuſari poſſe mihi videor.
Sed pavor attonito rationis ademerat uſum:
  Ceſſerat omne novis conſiliumque malis.
Fortunamque meam metuens, non vindicis iram,
  Terrebar titulo nominis ipſe mei.
Hactenus admonitus memori concede poetæ,
  Ponat ut in chartis nomina cara ſuis.
Turpe erit ambobus, longo mihi proximus uſu
  Si nulla libri parte legare mei.
Ne tamen iſte metus ſomnos tibi rumpere poſſit;
  Non ultra, quam vis, officioſus ero.
Teque tegam, qui ſis: niſi cum permiſeris ipſe.
  Cogetur nemo munus habere meum.
Tu modo, quem poteras vel aperte tutus amare,
  Si res eſt anceps iſta, latenter ama.

EPISTOLA VII.

Amicis.

VErba mihi deſunt eadem tam ſæpe roganti,
  Jamque pudet vanas ſine carere preces.
Tædia conſimili fieri de carmine vobis,
  Quidque petam, cunctos edidiciſſe reor.
Noſtraque quid portet jam noſtis epiſtola, quamvis
  Charta ſit a vinclis non labefacta ſuis.
Ergo mutetur noſtri ſententia ſcripti,
  Ne toties contra, quam rapit amnis, eam.
Quod bene de vobis ſperavi, ignoſcite, amici:
  Talia peccandi jam mihi finis erit.
Nec gravis uxori dicar: quæ ſcilicet in me
  Quam proba, tam timida eſt, experienſque parum.
Hæc quoque, Naſo, feres: etenim pejora tuliſti.
  Jam tibi ſentiri ſarcina nulla poteſt.
Ductus ab armento taurus detrectat aratrum:
  Subtrahit & duro colla novella jugo.
Nos, quibus aſſuevit fatum crudeliter uti,
  Ad mala jam pridem non ſumus ulla rudes.
Venimus in Geticos fines; moriamur in illis:
  Parcaque ad extremum, qua mea cœpit, eat.
Spem juvet amplecti; quæ non juvat irrita ſemper;
  Et fieri cupias ſi qua, futura putes.
Proximus huic gradus eſt; bene deſperare ſalutem,
  Seque ſemel vera ſcire periſſe fide.
Curando fieri quædam majora videmus
  Vulnera, quæ melius non tetigiſſe fuit.
Mitius ille perit, ſubita qui mergitur unda;
  Quam ſua qui tumidis brachia laſſat aquis.
Cur ego concepi Scythicis me poſſe carere
  Finibus, & terra proſperiore frui?
Cur aliquid de me ſperavi lenius umquam?
  An Fortuna mihi ſic mea nota fuit?

Torqueor

Torqueor en gravius; repetitaque forma locorum
  Exſilium renovat triſte, recenſque facit.
Eſt tamen utilius, ſtudium ceſſaſſe meorum:
  Quam, quas admorint, non valuiſſe preces.
Magna quidem res eſt, quam non audetis, amici:
  Sed ſi quis peteret, qui dare vellet, erat.
Dummodo non vobis hoc Cæſaris ira negarit;
  Fortiter Euxinis immoriemur aquis.

EPISTOLA VIII.

MAXIMO.

QUæ tibi quærebam memorem teſtantia curam
  Dona Tomitanus mittere poſſet ager.
Dignus es argento, fulvo quoque dignior auro:
  Sed te, cum donas, iſta juvare ſolent.
Nec tamen hæc loca ſunt ullo pretioſa metallo.
  Hoſtis ab agricola vix finit illa fodi.
Purpura ſæpe tuos fulgens prætexit amictus:
  Sed non Sarmatico tingitur illa mari.
Vellera dura ferunt pecudes, & Palladis uti
  Arte Tomitanæ non didicere nurus.
Femina pro lana Cerealia munera frangit;
  Suppoſitoque gravem vertice portat aquam.
Non hic pampineis amicitur vitibus ulmus:
  Nulla premunt ramos pondere poma ſuo.
Triſtia deformes pariunt abſinthia campi,
  Terraque de fructu quam ſit amara docet.
Nil igitur tota Ponti regione ſiniſtri,
  Quod mea ſedulitas mittere poſſet, erat.
Clauſa tamen miſi Scythica tibi tela pharetra:
  Hoſte precor fiant illa cruenta tuo.
Hos habet hæc calamos, hos hæc habet ora libellos.
  Hæc viget in noſtris, Maxime, Muſa locis.
Quæ quamquam miſiſſe pudet, quia parva videntur;
  Tu tamen hæc, quæſo, conſule miſſa boni.

EPISTOLA IX.

BRUTO.

QUod ſit in his eadem ſententia, Brute, libellis,
  Carmina neſcio quem carpere noſtra refers;
Nil niſi me terra fruar ut propiore rogare;
  Et, quam ſim denſo cinctus ab hoſte, queri.
O quam de multis vitium reprehenditur unum!
  Hoc peccat ſolum ſi mea Muſa, bene eſt.
Ipſe ego librorum video delicta meorum;
  Cum ſua plus juſto carmina quiſque probet.
Auctor opus laudat. ſic forſitan Agrius olim
  Therſiten facie dixerit eſſe bona.
Judicium tamen hic noſtrum non decipit error;
  Nec quidquid genui, protinus illud amo.
Cur igitur, ſi me videam delinquere, peccem,
  Et patiar ſcripto crimen ineſſe, rogas?
Non eadem ratio eſt, ſentire & demere morbos.
  Senſus ineſt cunctis; tollitur arte malum.
Sæpe aliquod cupiens verbum mutare, relinquo;
  Judicium vires deſtituuntque meum.
Sæpe piget (quid enim dubitem tibi vera fateri?)
  Corrigere, & longi ferre laboris onus.
Scribentem juvat ipſe favor, minuitque laborem,
  Cumque ſuo creſcens pectore fervet opus.
Corrigere at res eſt tanto magis ardua, quanto
  Magnus Ariſtarcho major Homerus erat.

Sic animum lento curarum frigore lædit,
  Ut cupidi curſor fræna retentat equi.
Atque ita Di mites minuant mihi Cæſaris iram,
  Oſſaque pacata noſtra tegantur humo;
Ut mihi conanti nonnumquam intendere curas,
  Fortunæ ſpecies obſtat acerba meæ.
Vixque mihi videor, faciam quod carmina, ſanus;
  Inque feris curem corrigere illa Getis.
Nil tamen e ſcriptis magis excuſabile noſtris,
  Quam ſenſus cunctis pæne quod unus ineſt.
Læta fere lætus cecini, cano triſtia triſtis.
  Conveniens operi tempus utrumque ſuo eſt.
Quid, niſi de vitio ſcribam regionis amaræ?
  Utque ſolo moriar commodiore, precer?
Cum toties eadem dicam, vix audior ulli:
  Verbaque profectu diſſimulata carent.
Et tamen hæc eadem cum ſint, non ſcribimus iiſdem:
  Unaque per plures vox mea tentat opem.
An, ne bis ſenſum lector reperiret eundem,
  Unus amicorum, Brute, rogandus erat?
Non fuit hoc tanti; confeſſo ignoſcite, docti.
  Vilior eſt operis fama ſalute mea.
Denique materiæ, quam quis ſibi finxerit ipſe,
  Arbitrio variat multa poeta ſuo.
Muſa mea eſt index nimium quoque vera malorum;
  Atque incorruptæ pondera teſtis habet.
Nec liber ut fieret, ſed uti ſua cuique daretur
  Littera, propoſitum curaque noſtra fuit.
Poſtmodo collectas, utcumque ſine ordine, junxi:
  Hoc opus electum ne mihi forte putes.
Da veniam ſcriptis, quorum non gloria nobis
  Cauſſa, ſed utilitas officiumque, fuit.

EPISTOLARUM EX PONTO LIBER IV.

EPISTOLA I.

SEXTO POMPEIO.

ACcipe Pompei, deductum carmen ab illo,
  Debitor eſt vitæ qui tibi, Sexte, ſuæ.
Qui ſeu non prohibes a me tua nomina poni,
  Accedet meritis hæc quoque ſumma tuis.
Sive trahis vultus; equidem peccaſſe fatebor.
  Delicti tamen eſt cauſſa probanda mei.
Non potuit mea mens quin eſſet grata, teneri.
  Sit precor officio non gravis ira pio.
O quoties ego ſum libris mihi viſus in iſtis
  Impius, in nullo quod legerere loco!
O quoties, alii vellem cum ſcribere, nomen
  Rettulit in ceras inſcia dextra tuum!
Ipſe mihi placuit mendis in talibus error;
  Et vix invita facta litura manu eſt.
Viderit ad ſummum, dixi, licet ipſe queratur;
  Ah pudet offenſam non meruiſſe prius!
Da mihi, ſi quid ea eſt, hebetantem pectora Lethen;
  Oblitus potero non tamen eſſe tui.
Idque ſinas oro; nec faſtidita repellas
  Verba: nec officio crimen ineſſe putes.
Et levis hæc meritis referatur gratia tantis,
  Sin minus; invito te quoque gratus ero.
Numquam pigra fuit noſtris tua gratia rebus:
  Nec mihi munificas arca negavit opes.
Nunc quoque nil ſubitis clementia territa fatis

Auxi-

Auxilium vitæ fertque feretque meæ.
Unde, roges forſan, fiducia tanta futuri
Sit mihi. quod fecit quiſque tuetur opus.
Ut Venus artificis labor eſt & gloria Coi,
Æquoreo madidas quæ premit imbre comas:
Arcis ut Actææ vel eburna vel ænea cuſtos
Bellica Phidiaca ſtat Dea facta manu;
Vindicat ut Calamis laudem, quos fecit, equorum;
Ut ſimilis veræ vacca Myronis opus;
Sic ego pars rerum non ultima, Sexte, tuarum;
Tutelæque feror munus opuſque tuæ.

EPISTOLA II.

SEVERO.

Quod legis, o Vates magnorum maxime Regum,
Venit ab intonſis uſque, Severe, Getis.
Cujus adhuc nomen noſtros tacuiſſe libellos,
Si modo permittis dicere vera, pudet.
Orba tamen numeris ceſſavit epiſtola numquam
Ire per alternas officioſa vices.
Carmina ſola tibi memorem teſtantia curam
Non data ſunt. quid enim, quæ facis ipſe, darem?
Quis mel Ariſtæo, quis Baccho vina Falerno,
Triptolemo fruges, poma det Alcinoo?
Fertile pectus habes, interque Helicona colentes
Uberius nulli provenit iſta ſeges.
Mittere carmen ad hunc, frondes erat addere ſilvis.
Hæc mihi cunctandi cauſa, Severe, fuit.
Nec tamen ingenium nobis reſpondet, ut ante:
Sed ſiccum ſterili vomere littus aro.
Scilicet ut limus venas excæcat in undis;
Læſaque ſuppreſſo fonte reſiſtit aqua;
Pectora ſic mea ſunt limo vitiata malorum:
Et carmen vena pauperiore fluit.
Si quis in hac ipſum terra poſuiſſet Homerum;
Eſſet, crede mihi, factus & ille Getes.
Da veniam faſſo; ſtudiis quoque fræna remiſi:
Ducitur & digitis littera rara meis.
Impetus ille ſacer, qui vatum pectora nutrit,
Qui prius in nobis eſſe ſolebat, abeſt.
Vix venit ad partes, vix ſumtæ Muſa tabellæ
Imponit pigras pæne coacta manus.
Parvaque, ne dicam ſcribendi nulla voluptas
Eſt mihi: nec numeris nectere verba juvat.
Sive quod hinc fructus adeo non cepimus ullos,
Principium noſtri res ſit ut iſta mali:
Sive quod in tenebris numeroſos ponere greſſus,
Quodque legas nulli, ſcribere carmen, idem eſt.
Excitat auditor ſtudium, laudataque virtus
Creſcit; & immenſum gloria calcar habet.
Hic mea cui recitem, niſi flavis ſcripta Corallis,
Quaſque alias gentes barbarus Iſter habet?
Sed quid ſolus agam? quaque infelicia perdam
Otia materia, ſurripiamque diem?
Nam quia nec vinum, nec me tenet alea fallax,
Per quæ clam tacitum tempus abire ſolet;
Nec me quod cuperem, ſi per fera bella liceret,
Oblectat cultu terra novata ſuo:
Quid, niſi Pierides ſolatia frigida, reſtat,
Non bene de nobis quæ meruere Deæ?
At tu, cui bibitur felicius Aonius fons,
Utiliter ſtudium quod tibi cedit, ama.
Sacraque Muſarum merito cole: quodque legamus,
Huc aliquod curæ mitte recentis opus.

EPISTOLA III.

AMICO INSTABILI.*

Conquerar, an taceam? ponam ſine nomine crimen?
An notum, qui ſis, omnibus eſſe velim?
Nomine non utar, ne commendere querela;
Quæraturque tibi carmine fama meo.
Dum mea puppis erat valida fundata carina,
Qui mecum velles currere, primus eras.
Nunc, quia contraxit vultum Fortuna, recedis;
Auxilio poſtquam ſcis opus eſſe tuo.
Diſſimulas etiam, nec me vis noſſe videri:
Quique ſit, audito nomine, Naſo, rogas.
Ille ego ſum, quamquam non vis audire, vetuſta
Pæne puer puero junctus amicitia.
Ille ego, qui primus tua ſeria noſſe ſolebam,
Qui tibi jucundis primus adeſſe jocis.
Ille ego convictor, denſoque domeſticus uſu:
Ille ego judiciis unica Muſa tuis.
Idem ego ſum, qui nunc an vivam, perfide, neſcis:
Cura tibi de quo quærere nulla fuit.
Sive fui numquam carus, ſimulaſſe fateris:
Seu non fingebas, inveniere levis.
Eia age dic aliquam, quæ te mutaverit, iram:
Nam niſi juſta tua eſt, juſta querela mea eſt.
Quæ te conſimilem res nunc vetat eſſe priori?
An crimen, cœpi quod miſer eſſe, vocas?
Si mihi rebus opem nullam factiſque ferebas;
Veniſſet verbis charta notata tribus.
Vix equidem credo, ſed & inſultare jacenti
Te mihi, nec verbis parcere, Fama refert.
Quid facis, ah demens? cur ſi Fortuna recedat,
Naufragio lacrimas eripis ipſe tuo?
Hæc Dea non ſtabili quam ſit levis orbe fatetur,
Quem ſummum dubio ſub pede ſemper habet.
Quolibet eſt folio, quavis incertior aura.
Par illi levitas, improbe, ſola tua eſt.
Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo:
Et ſubito caſu, quæ valuere, ruunt.
Divitis audita eſt cui non opulentia Crœſi?
Nempe tamen vitam captus ab hoſte tulit.
Ille Syracoſia modo formidatus in urbe,
Vix humili duram reppulit arte famem.
Quid fuerat Magno majus?* tamen ille rogavit
Submiſſa fugiens voce clientis opem.
Cuique viro totus terrarum paruit orbis,
Indigus effectus omnibus ipſe magis.
Ille Jugurthino clarus Cimbroque triumpho,
Quo victrix toties Conſule Roma fuit;
In cœno latuit Marius cannaque paluſtri:
Pertulit & tanto multa pudenda viro.
Ludit in humanis divina potentia rebus;
Et certam præſens vix habet hora fidem.
Littus ad Euxinum, ſi quis mihi diceret, ibis;
Et metues arcu ne feriare Getæ;
I, bibe, dixiſſem, purgantes pectora ſuccos:
Quidquid & in tota naſcitur Anticyra.
Sum tamen hæc paſſus: nec ſi mortalia poſſem,
Et ſummi poteram tela cavere Dei.
Tu quoque fac timeas; &, quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri triſtia poſſe puta.

EPISTOLA IV.

SEXTO POMPEIO.

Nulla dies adeo eſt auſtralibus humida nimbis,
Non intermiſſis ut fluat imber aquis.
Nec ſterilis locus ullus ita eſt, ut non ſit in illo
Miſta fere duris utilis herba rubis.
Nil adeo Fortuna gravis miſerabile fecit,
Ut minuant nulla gaudia parte malum.
Ecce domo, patriaque carens, oculiſque meorum,
Naufragus in Getici littoris actus aquas;
Qua tamen inveni vultum diffundere cauſſa
Poſſem, Fortunæ nec meminiſſe meæ.
Nam mihi cum fulva triſtis ſpatiarer arena,
Viſa eſt a tergo penna dediſſe ſonum.
Reſpicio: nec corpus erat, quod cernere poſſem:
Verba tamen ſunt hæc aure recepta mea:
En ego lætarum venio tibi nuntia rerum,
Fama per immenſas aere lapſa vias.
Conſule Pompeio, quo non tibi carior alter,
Candidus & felix proximus annus erit.
Dixit: &, ut læto Pontum rumore replevit,
Ad gentes alias hinc Dea vertit iter.
At mihi, dilapſis inter nova gaudia curis,
Excidit aſperitas hujus iniqua loci.
Ergo ubi, Jane biceps, longum reſeraveris annum,
Pulſus & a ſacro menſe December erit;
Purpura Pompeium ſummi velabit honoris:
Ne titulis quidquam debeat ille ſuis.
Cernere jam videor rumpi penetralia turba;
Et populum lædi deficiente loco.
Templaque Tarpeiæ primum tibi ſedis adiri;
Et fieri faciles in tua vota Deos.
Colla boves niveos certæ præbere ſecuri,
Quos aluit campis herba Faliſca ſuis.
Cumque Deos omnes, tum quos impenſius æquos
Eſſe tibi cupias, cum Jove Cæſar erit.
Curia te excipiet, Patreſque e more vocati
Intendent aures ad tua verba ſuas.
Hos ubi facundo tua vox hilaraverit ore:
Utque ſolet, tulerit proſpera verba dies;
Egeris & meritas Superis cum Cæſare grates:
Qui cauſſam, facias cur ita ſæpe, dabit:
Inde domum repetes toto comitante Senatu;
Officium populi vix capiente domo.
Me miſerum, turba quod non ego cernor in illa:
Nec poterunt iſtis lumina noſtra frui!
Quamlibet abſentem, qua poſſum, mente videbo:
Aſpiciet vultus Conſulis illa ſui.
Di faciant, aliquo ſubeat tibi tempore noſtrum
Nomen; &, Heu, dicas, quid miſer ille facit?
Hæc tua pertulerit ſi quis mihi verba, fatebor
Protinus exſilium mollius eſſe meum.

EPISTOLA V.

EIDEM JAM-CONSULI.

Ite, leves elegi, doctas ad Conſulis aures;
Verbaque honorato ferte legenda viro.
Longa via eſt; nec vos pedibus proceditis æquis:
Tectaque brumali ſub nive terra latet.
Cum gelidam Thracen, & opertum nubibus Hæmon,
Et maris Ionii tranſieritis aquas;
Luce minus decima dominam venietis in Urbem,
Ut feſtinatum non faciatis iter.
Protinus inde domus vobis Pompeia petatur.
Non eſt Auguſto junctior ulla Foro.
Si quis, ut in populo, qui ſitis, & unde, requiret:
Nomina decepta quælibet aure ferat.
Ut ſit enim tutum, ſicut reor eſſe, fateri;
Verba minus certe ficta timoris habent.
Copia nec vobis ullo prohibente videndi
Conſulis, ut limen contigeritis, erit.
Aut reget ille ſuos dicendo jura Quirites,
Conſpicuum ſignis cum premet altus ebur:
Aut populi reditus poſitam componet ad haſtam,
Et minui magnæ non ſinet Urbis opes.
Aut, ut erunt Patres in Julia templa vocati,
De tanto dignis Conſule rebus aget.
Aut feret Auguſto ſolitam natoque ſalutem;
Deque parum noto conſulet officio,
Tempus ab his vacuum Cæſar Germanicus omne
Auferet, a magnis hunc colit ille Deis.
Cum tamen a turba rerum requieverit harum;
Ad vos manſuetas porriget ille manus:
Quidque parens ego veſter agam, fortaſſe requiret,
Talia vos illi reddere verba velim.
Vivit adhuc, vitamque tibi debere fatetur,
Quam prius a miti Cæſare munus habet.
Te ſibi, cum fugeret, memori ſolet ore referre,
Barbariæ tutas exhibuiſſe vias.
Sanguine Biſtonium quod non tepefecerit enſem,
Effectum cura pectoris eſſe tui.
Addita præterea vitæ quoque multa tuendæ
Munera, ne proprias attenuaret opes.
Pro quibus ut meritis referatur gratia, jurat,
Se fore mancipii tempus in omne tui.
Nam prius umbroſa carituros arbore montes,
Et freta velivolas non habitura rates,
Fluminaque in fontes curſu reditura ſupino;
Gratia quam meriti poſſit abire tui.
Hæc ubi dixeritis, ſervet ſua dona, rogate.
Sic fuerit veſtræ cauſſa peracta viæ.

EPISTOLA VI.

BRUTO.

Quam legis, ex illis tibi venit epiſtola, Brute,
Naſonem nolles in quibus eſſe locis.
Sed, tu quod nolles, voluit miſerabile fatum.
Hei mihi, plus illud, quam tua vota, valet!
In Scythia nobis quinquennis Olympias acta eſt:
Jam tempus luſtri tranſit in alterius.
Perſtat enim Fortuna tenax, votiſque malignum
Opponit noſtris inſidioſa pedem.
Certus eras pro me, Fabiæ laus, Maxime, gentis,
Numen ad Auguſtum ſupplice voce loqui.
Occidis ante preces; cauſſamque ego, Maxime, mortis,
(Nec fueram tanti) me reor eſſe tuæ.
Jam timeo noſtram cuiquam mandare ſalutem:
Ipſum morte tua concidit auxilium.
Cœperat Auguſtus deceptæ ignoſcere culpæ;
Spem noſtram terras deſeruitque ſimul.
Quale tamen potui de cælite, Brute, recenti
Veſtra procul poſitus carmen in ora dedi.
Quæ proſit pietas utinam mihi; ſitque malorum
Jam modus, & ſacræ mitior ira domus!
Te quoque idem, liquido poſſum jurare, precari,
O mihi non dubia cognite Brute nota.

Nam

Nam cum præſtiteris verum mihi ſemper amorem;
Hic tamen adverſo tempore crevit amor.
Quique tuas pariter lacrimas noſtraſque videret;
Paſſuros pœnam crederet eſſe duos.
Lenem te miſeris genuit Natura, nec ulli
Mitius ingenium, quam tibi, Brute, dedit.
Ut qui, quid valeas, ignoret, Marte forenſi,
Poſſe tuo peragi vix putet ore reos.
Scilicet ejuſdem eſt, quamvis pugnare videtur,
Supplicibus facilem, ſontibus eſſe trucem.
Cum tibi ſuſcepta eſt legis vindicta ſeveræ;
Verba velut tinctum ſingula virus habent.
Hoſtibus eveniat, quam ſis violentus in armis
Sentire, & linguæ tela ſubire tuæ.
Quæ tibi tam tenui cura limantur, ut omnes
Iſtius ingenium corporis eſſe negent.
At ſi quem lædi Fortuna cernis iniqua,
Mollior eſt animo femina nulla tuo.
Hoc ego præcipue ſenſi, cum magna meorum
Notitiam pars eſt inficiata mei.
Immemor illorum, veſtri non immemor umquam,
Quî mala ſolliciti noſtra levaſtis, ero.
Et prius (heu nobis nimium conterminus!) Iſter
In caput Euxino de mare vertet iter:
Utque Thyeſteæ redeant ſi tempora menſæ,
Solis ad Eoas currus agetur aquas:
Quam quiſquam veſtrum, qui me doluiſtis ademto,
Arguat ingratum non meminiſſe ſui.

EPISTOLA VII.

VESTALI.

Miſſus es Euxinas quoniam, Veſtalis, ad undas,
Ut poſitis reddas jura ſub axe locis;
Aſpicis en, Præſes, quali jaceamus in arvo:
Nec me teſtis eris falſa ſolere queri.
Accedet voci per te non irrita noſtræ,
Alpinis juvenis regibus orte, fides.
Ipſe vides certe glacie concreſcere Pontum.
Ipſe vides rigido ſtantia vina gelu.
Ipſe vides, onerata ferox ut ducat Iazyx
Per medias Iſtri plauſtra bubulcus aquas.
Aſpicis & mitti ſub adunco toxica ferro,
Et telum cauſſas mortis habere duas.
Atque utinam pars hæc tantum ſpectata fuiſſet,
Non etiam proprio cognita Marte tibi!
Tenditis ad primum per denſa pericula pilum:
Contigit ex merito qui tibi nuper honos.
Sit licet hic titulus plenis tibi fructibus ingens,
Ipſa tamen virtus ordine major erit.
Non negat hoc Iſter: cujus tua dextera quondam
Puniceam Getico ſanguine fecit aquam.
Non negat Ægypſos, quæ te ſubeunte recepta
Senſit in ingenio nil opis eſſe loci,
Nam dubium, poſitu melius defenſa manuve,
Urbs erat in ſummo nubibus æqua jugo,
Sithonio Regi ferus interceperat illam
Hoſtis, & ereptas victor habebat opes.
Donec fluminea devecta Vitellius unda
Intulit expoſito milite ſigna Getis.
At tibi, progenies alti fortiſſima Dauni,
Venit in adverſos impetus ire viros.
Nec mora; conſpicuus longe fulgentibus armis,
Fortia ne poſſint facta latere, caves:
Ingentique gradu contra ferrumque locumque,
Saxaque brumali grandine plura, ſubis.
Nec te miſſa ſuper jaculorum turba moratur,
Nec quæ vipereo tela cruore madent.
Spicula cum pictis hærent in caſſide pennis:
Parſque fere ſcuti vulnere nulla vacat.
Nec corpus cunctos feliciter effugit ictus;
Sed minor eſt acri laudis amore dolor.
Talis apud Trojam Danais pro navibus Ajax
Dicitur Hectoreas ſuſtinuiſſe faces.
Ut propius ventum eſt, admotaque dextera dextræ,
Reſque fero potuit cominus enſe geri;
Dicere difficile eſt, quid Mars tuus egerit illic,
Quotque neci dederis, quoſque, quibuſque modis.
Enſe tuo factos calcabas victor acervos;
Impoſitoque Getes ſub pede multus erat.
Pugnat ad exemplum Primi minor ordine Pili:
Multaque fert miles vulnera, multa facit.
Sed tantum virtus alios tua præterit omnes,
Ante citos quantum Pegaſus ibat equos.
Vincitur Ægypſos: teſtataque tempus in omne
Sunt tua, Veſtalis, carmine facta meo.

EPISTOLA VIII.

SUILLIO.

Littera ſera quidem, ſtudiis exculte Suilli,
Huc tua pervenit, ſed mihi grata tamen.
Qua, pia ſi poſſit Superos lenire rogando
Gratia, laturum te mihi dicis opem.
Ut jam nil præſtes, animi ſum factus amici
Debitor; & meritum, velle juvare, voco.
Impetus iſte tuus longum modo duret in ævum;
Neve malis pietas ſit tua laſſa meis.
Jus aliquod faciunt affinia vincula nobis,
Quæ ſemper maneant illabefacta precor.
Nam tibi quæ conjux, eadem mihi filia pæne eſt:
Et quæ te generum, me vocat illa virum.
Hei mihi, ſi lectis vultum tu verſibus iſtis
Ducis, & affinem te pudet eſſe meum!
At nihil hic dignum poteris reperire pudore,
Præter Fortunam, quæ mihi cæca fuit.
Seu genus excutias; Equites, ab origine prima,
Uſque per innumeros inveniemur avos:
Sive velis, qui ſint, mores inquirere noſtros;
Errorem miſero detrahe, labe carent.
Tu modo, ſi quid agi ſperabis poſſe precando,
Quos colis, exora ſupplice voce Deos.
Di tibi ſunt Cæſar juvenis. tua numina placa.
Hac certe nulla eſt notior ara tibi.
Non ſinit illa ſui vanas antiſtitis umquam
Eſſe preces. noſtris hinc pete rebus opem.
Quamlibet exigua ſi nos ea juverit aura,
Obruta de mediis cymba reſurget aquis.
Tunc ego thura feram rapidis ſolemnia flammis;
Et, valeant quantum numina, teſtis ero.
Nec tibi de Pario ſtatuam, Germanice, templum
Marmore, carpſit opes illa ruina meas.
Templa domus vobis faciant urbeſque beatæ;
Naſo ſuis opibus carmine gratus erit.
Parva quidem fateor pro magnis munera reddi,
Cum pro conceſſa verba ſalute damus.
Sed qui, quam potuit, dat maxima, gratus abunde eſt;
Et finem pietas contigit illa ſuum.
Nec, quæ de parva Dis pauper libat acerra,
Thura minus, grandi quam data lance, valent.

Agnaque tam lactens, quam gramine paſta Faliſco,
Victima Tarpeios inficit icta focos.
Nec tamen, officio vatum per carmina facto,
Principibus res eſt gratior ulla viris.
Carmina veſtrarum peragunt præconia laudum:
Neve ſit actorum fama caduca cavent.
Carmine fit vivax virtus; experſque ſepulcri,
Notitiam ſeræ poſteritatis habet.
Tabida conſumit ferrum lapidemque vetuſtas;
Nullaque res majus tempore robur habet.
Scripta ferunt annos: ſcriptis Agamemnona noſti;
Et quiſquis contra, vel ſimul arma tulit.
Quis Thebas ſeptemque duces ſine carmine noſſet,
Et quidquid poſt hæc, quidquid & ante fuit?
Di quoque carminibus [ſi fas eſt dicere] fiunt:
Tantaque majeſtas ore canentis eget.
Sic Chaos, ex illa naturæ mole prioris,
Digeſtum partes ſcimus habere ſuas;
Sic affectantes cæleſtia regna Gigantas,
Ad Styga nimbifero vindicis igne datos.
Sic victor laudem ſuperatis Liber ab Indis,
Alcides capta traxit ab Oechalia.
Et modo, Cæſar, Avum, quem virtus addidit aſtris,
Sacrarunt aliqua carmina parte tuum.
Si quid adhuc igitur vivi, Germanice, noſtro
Reſtat in ingenio, ſerviet omne tibi.
Non potes officium vatis contemnere vates:
Judicio pretium res habet iſta tuo.
Quod niſi te nomen tantum ad majora vocaſſet,
Gloria Pieridum ſumma futurus eras.
Sed dare materiam nobis, quam carmina, mavis:
Nec tamen ex toto deſerere illa potes.
Nam modo bella geris, numeris modo verba coerces,
Quodque aliis opus eſt, hoc tibi ludus erit.
Utque nec ad citharam, nec ad arcum ſegnis Apollo eſt;
Sed venit ad ſacras nervus uterque manus;
Sic tibi nec docti, nec deſunt principis artes:
Miſta ſed eſt animo cum Jove Muſa tuo.
Quæ quoniam nec nos unda ſubmovit ab illa,
Ungula Gorgonei quam cava fecit equi;
Proſit, opemque ferat communia ſacra tueri:
Atque iiſdem ſtudiis impoſuiſſe manum.
Littora pellitis nimium ſubjecta Corallis
Ut tandem ſævos effugiamque Getas,
Clauſaque ſi miſero patria eſt, ut ponar in ullo,
Qui minus Auſonia diſtet ab Urbe, loco.
Unde tuas poſſim laudes celebrare recentes,
Magnaque quam minima facta referre mora.
Tangat ut hoc votum cæleſtia, care Suilli,
Numina, pro ſocero pæne precare tuo.

EPISTOLA IX.

GRÆCINO.

Unde licet, non unde juvat, Græcine, ſalutem
Mittit ab Euxinis hanc tibi Naſo vadis.
Miſſaque Di faciant Auroram occurrat ad illam,
Bis ſenos faſces quæ tibi prima dabit.
Ut, quoniam ſine me tanges Capitolia Conſul,
Et fiam turbæ pars ego nulla tuæ,
In domini ſubeat partes, & præſtet amici
Officium juſſo littera noſtra die.
Atque ego ſi fatis genitus melioribus eſſem,
Et mea ſincero curreret axe rota;
Quo nunc noſtra manus per ſcriptum fungitur, eſſet
Lingua ſalutandi munere functa tui.
Gratatuſque darem cum dulcibus oſcula verbis:
Nec minus ille meus, quam tuus, eſſet honor.
Illa (confiteor) ſic eſſem luce ſuperbus,
Ut caperet faſtus vix domus ulla meos.
Dumque latus ſancti cingit tibi turba Senatus,
Conſulis ante pedes ire viderer Eques.
Et quamquam cuperem ſemper tibi proximus eſſe,
Gauderem lateri non habuiſſe locum.
Nec querulus, turba quamvis eliderer, eſſem:
Sed foret a populo tum mihi dulce premi.
Proſpicerem gaudens, quantus foret agminis ordo,
Denſaque quam longum turba teneret iter.
Quoque magis noris quam me vulgaria tangant,
Spectarem, qualis purpura te tegeret.
Signa quoque in ſella noſſem formata curuli;
Et totum Numidæ ſculptile dentis opus.
At cum Tarpeias eſſes deductus in arces,
Dum caderet juſſu victima ſacra tuo;
Me quoque ſecreto grates ſibi magnus agentem
Audiſſet, media qui ſedet æde, Deus.
Thuraque mente magis, plena, quam lance, dediſſem
Ter quater, imperii lætus honore tui.
Hic ego præſentes inter numerarer amicos;
Mitia jus Urbis ſi modo fata darent.
Quæque mihi ſola capitur nunc mente voluptas,
Tunc oculis etiam percipienda foret.
Non ita cælitibus viſum eſt, & forſitan æquis:
Nam quid me pœnæ cauſſa negata juvet?
Mente tamen, quæ ſola loco non exſulat, utar:
Prætextam, faſces aſpiciamque tuos.
Hæc modo te populo reddentem jura videbit;
Et ſe ſecretis finget adeſſe locis.
Nunc longi reditus haſtæ ſupponere luſtri
Cernet, & exacta cuncta locare fide.
Nunc facere in medio facundum verba Senatu,
Publica quærentem quid petat utilitas.
Nunc, pro Cæſaribus, Superis decernere grates;
Albave opimorum colla ferire boum.
Atque utinam, cum jam fueris potiora precatus,
Ut mihi placetur numinis ira, roges!
Surgat ad hanc vocem plena pius ignis ab ara;
Detque bonum voto lucidus omen apex.
Interea, qua parte licet, ne cuncta queramur,
Hic quoque te feſtum Conſule tempus agam.
Altera lætitiæ, nec cedens cauſſa priori,
Succeſſor tanti frater honoris, erit.
Nam tibi finitum ſummo, Gæcine, Decembri
Imperium, Jani ſuſcipit ille die.
Quæque eſt in vobis pietas, alterna feretis
Gaudia, tu fratris faſcibus, ille tuis.
Sic tu bis fueris Conſul, bis Conſul & ille,
Inque domo bimus conſpicietur honor.
Qui quamquam eſt ingens, & nullum Martia ſummo
Altius imperium Conſule Roma videt;
Multiplicat tamen hunc gravitas auctoris honorem:
Et majeſtatem res data dantis habet.
Judiciis igitur liceat Flaccoque tibique
Talibus Auguſti tempus in omne frui.
Ut tamen a rerum cura propiore vacabit;
Vota precor votis addite veſtra meis.
Et, ſi quem dabit aura ſinum, laxate rudentes;
Exeat e Stygiis ut mea navis aquis.
Præfuit his, Græcine, locis modo Flaccus; & ille
Ripa ferox Iſtri ſub duce tuta fuit.
Hic tenuit Myſas gentes in pace fideli:

Hic

Hic arcu ſiſos terruit enſe Getas.
Hic captam Troſmin celeri virtute recepit,
Infecitque fero ſanguine Danubium.
Quære loci faciem, Scythicique incommoda cæli;
Et quam vicino terrear hoſte, roga.
Sintne litæ tenues ſerpentis felle ſagittæ:
Fiat an humanum victima dira caput.
Mentiar, an coeat duratus frigore pontus;
Et teneat glacies jugera multa freti.
Hæc ubi narrarit, quæ ſit mea fama, require;
Quoque modo peragam tempora dura, roga.
Nec ſumus hic odio, nec ſcilicet eſſe meremur:
Nec cum Fortuna mens quoque verſa mea eſt.
Illa quies animo, quam tu laudare ſolebas,
Ille vetus ſolito perſtat in ore pudor.
Sic ego ſum longe, ſic hic, ubi barbarus hoſtis,
Ut fera plus valeant legibus arma, facit;
Re queat ut nulla tot jam, Græcine, per annos
Femina de nobis virve puerve queri.
Hoc facit, ut miſero faveant adſintque Tomitæ;
Hæc quoniam tellus teſtificanda mihi eſt.
Illi me, quia velle vident, diſcedere malunt:
Reſpectu cupiunt hic tamen eſſe ſui.
Nec mihi crediderís: exſtant decreta, quibus nos
Laudat, & immunes publica cera facit.
Conveniens miſeris hæc quamquam gloria non eſt,
Proxima dant nobis oppida munus idem.
Nec pietas ignota mea eſt: videt hoſpita tellus
In noſtra ſacrum Cæſaris eſſe domo.
Stant pariter natuſque pius, conjuxque ſacerdos,
Numina jam facto non leviora Deo.
Neu deſit pars ulla domus; ſtat uterque nepotum:
Hic aviæ lateri proximus, ille patris.
His ego do toties cum thure precantia verba,
Eoo quoties ſurgit ab orbe dies.
Tota, licet quæras, hoc me non fingere dicet,
Officii teſtis Pontica terra mei.
Pontica me tellus, quantis hac poſſumus ora,
Natalem ludis ſcit celebrare Dei.
Nec minus hoſpitibus pietas eſt cognita talis,
Miſit in has ſi quos longa Propontis aquas.
Is quoque, quo lævus fuerat ſub Præſide Pontus,
Audierit frater forſitan iſta tuus.
Fortuna eſt impar animo, talique libenter
Exiguas carpo munere pauper opes.
Nec veſtris damus hæc oculis, procul Urbe remoti:
Contenti tacita ſed pietate ſumus.
Et tamen hæc tangent aliquando Cæſaris aures.
Nil illum, toto quod fit in orbe, latet.
Tu certe ſcis hoc Superis adſcite, videſque,
Cæſar: ut eſt oculis ſubdita terra tuis.
Tu noſtras audis inter convexa locatus
Sidera, ſollicito quas damus ore, preces.
Perveniant iſtuc & carmina forſitan illa,
Quæ de te miſi cælite facta novo.
Auguror his igitur flecti tua numina; nec tu
Immerito nomen mite Parentis habes.

EPISTOLA. X.

ALBINOVANO.

HIc mihi Cimmerio bis tertia ducitur æſtas
Littore pellitos inter agenda Getas.
Ecquos tu ſilices, ecquod, cariſſime, ferrum
Duritiæ confers, Albinovane, meæ?
Gutta cavat lapidem; conſumitur anulus uſu;
Et teritur preſſa vomer aduncus humo.
Tempus edax igitur, præter nos, omnia perdet?
Ceſſat duritia mors quoque victa mea.
Exemplum eſt animi nimium patientis Ulyſſes,
Jactatus dubio per duo luſtra mari.
Tempora ſolliciti ſed non tamen omnia fati
Pertulit; & placidæ ſæpe fuere moræ.
An grave ſex annis pulcram foviſſe Calypſo,
Æquoreæque fuit concubuiſſe Deæ?
Excipit Hippotades; qui dat pro munere ventos,
Curvet ut impulſos utilis aura ſinus.
Nec bene cantantes labor eſt audiſſe puellas;
Nec deguſtanti lotos amara fuit.
Hos ego, qui patriæ faciant oblivia, ſuccos
Parte meæ vitæ, ſi modo dentur, emam.
Nec tu contuleris urbem Læſtrygonis umquam
Gentibus, obliqua quas obit Iſter aqua.
Nec vincet ſævum Cyclops feritate Phyacen:
Qui quota terroris pars ſolet eſſe mei!
Scylla feris trunco quod latrat ab inguine monſtris;
Heniochæ nautis plus nocuere rates.
Nec potes infeſtis conferre Charybdin Achæis;
Ter licet epotum ter vomat illa fretum.
Qui quamquam dextra regione licentius errant;
Securum latus hoc non tamen eſſe ſinunt.
Hic agri infrondes, hic ſpicula tincta venenis:
Hic freta vel pediti pervia reddit hyems.
Ut, qua remus iter pulſis modo fecerat undis,
Siccus contemta nave viator eat.
Qui veniunt iſtinc, vix vos ea credere dicunt.
Quam miſer eſt, qui fert aſperiora fide!
Crede tamen: nec te cauſſas neſcire ſinemus,
Horrida Sarmaticum cur mare duret hyems.
Proxima ſunt nobis plauſtri præbentia formam,
Et quæ præcipuum ſidera frigus habent.
Hinc oritur Boreas, oræque domeſticus huic eſt;
Et ſumit vires a propiore loco.
At Notus, adverſo tepidum qui ſpirat ab axe,
Eſt procul; & rarus languidiorque venit.
Adde quod hic clauſo miſcentur flumina Ponto,
Vimque fretum multo perdit ab amne ſuam.
Huc Lycus, huc Sagaris, Peniuſque, Hypaniſque, Crateſque
Influit, & crebro vortice tortus Halys:
Partheniuſque rapax, & volvens ſaxa Cynapes
Labitur; & nullo tardior amne Tyras.
Et tu, femineæ Thermodon cognite turmæ;
Et quondam Graiis Phaſi petite viris.
Cumque Boryſthenio liquidiſſimus amne Dyraſpes,
Et tacite peragens lene Melanthus iter.
Quique duas terras, Aſiam Cadmique ſororem
Separat, & curſus inter utramque facit.
Innumerique alii, quos inter maximus omnes
Cedere Danubius ſe tibi, Nile, negat.
Copia tot laticum, quas auget, adulterat undas;
Nec patitur vires æquor habere ſuas.
Quin etiam ſtagno ſimilis pigræque paludi
Cæruleus vix eſt, diluiturque color.
Innatat unda freto dulcis, leviorque marina eſt;
Quæ proprium miſto de ſale pondus habet.
Si roget hæc aliquis, cur ſint narrata Pedoni,
Quidve loqui certis juverit iſta modis;
Detinui, dicam tempus, curaſque fefelli.
Hunc fructum præſens attulit hora mihi.
Abfuimus ſolito, dum ſcribimus iſta, dolori:
In mediis nec nos ſenſimus eſſe Getis.

At tu, non dubito, cum carmine Theſea laudes,
Materiæ titulos quin tueare tuæ;
Quemque refers, imitere virum. vetat ille profecto
Tranquilli comitem temporis eſſe fidem.
Qui quamquam eſt factis ingens, & conditur a te
Vir tanto, quanto debuit ore cani;
Eſt tamen ex illo nobis imitabile quiddam,
Inque fide Theſeus quilibet eſſe poteſt.
Non tibi ſunt hoſtes ferro clavaque domandi,
Per quos vix ulli pervius Iſthmos erat:
Sed præſtandus amor, res non operoſa volenti.
Quis labor eſt puram non temeraſſe fidem?
Hæc tibi, qui perſtas indeclinatus amico,
Non eſt quod lingua dicta querente putes.

EPISTOLA XI.

GALLIONI.

GAllio, crimen erit vix excuſabile nobis,
Carmine te nomen non habuiſſe meo.
Tu quoque enim (memini) cæleſti cuſpide facta
Foviſti lacrimis vulnera noſtra tuis.
Atque utinam, rapti jactura læſus amici,
Senſiſſes ultra, quod quererere, nihil!
Non ita Dis placuit, qui te ſpoliare pudica
Conjuge crudeles non habuere nefas.
Nuntia nam luctus mihi nuper epiſtola venit:
Lectaque cum lacrimis ſunt tua damna meis.
Sed neque prudentem ſolari ſtultior auſim,
Verbaque doctorum nota referre tibi:
Finitumque tuum, ſi non ratione, dolorem
Ipſa jam pridem ſuſpicor eſſe mora.
Dum tua pervenit, dum littora noſtra recurrens
Tot maria ac terras permeat, annus abit.
Temporis officium ſolatia dicere certi eſt:
Dum dolor in curſu eſt, dum petit æger opem.
At cum longa dies ſedavit vulnera mentis;
Intempeſtive qui fovet illa, novat.
Adde quod (atque utinam verum tibi venerit omen!)
Conjugio felix jam potes eſſe novo.

EPISTOLA XII.

TUTICANO.

QUo minus in noſtris ponaris, amice, libellis,
Nominis efficitur conditione tui.
Aſt ego non alium prius hoc dignarer honore:
Eſt aliquis noſtrum ſi modo carmen honos.
Lex pedis officio naturaque nominis obſtant:
Quaque meos adeas, eſt via nulla, modos.
Nam pudet in geminos ita nomen findere verſus,
Deſinat ut prior hoc, incipiatque minor:
Et pudeat, ſi te, qua ſyllaba parte moratur,
Arctius appellem, Tuticanumque vocem.
Nec potes in verſum Tuticani more venire;
Fiat ut e longa ſillaba prima brevis.
Aut producatur, quæ nunc correptius exit;
Et ſit porrecta longa ſecunda mora.
His ego ſi vitiis auſim corrumpere nomen,
Ridear, & merito pectus habere neger.
Hæc mihi cauſſa fuit dilati muneris hujus,
Quod meus adjecto fœnore reddet ager.
Teque canam quacumque nota: tibi carmina mittam,
Pæne mihi puero cognite pæne puer.
Perque tot annorum ſeriem, quot habemus uterque;
Non mihi, quam fratri frater, amate minus.
Tu bonus hortator, tu duxque comeſque fuiſti,
Cum regerem tenera fræna novella manu.
Sæpe ego correxi ſub te cenſore libellos;
Sæpe tibi admonitu facta litura meo eſt:
Dignam Mæoniis Phæacida condere chartis
Cum te Pierides perdocuere tuæ.
Hic tenor, hæc viridi concordia cœpta juventa
Venit ad albentes illabefacta comas.
Quæ niſi te moveant, duro tibi pectora ferro
Eſſe, vel inducto clauſa adamante putem.
Sed prius huic deſint & bellum & frigora terræ,
Inviſus nobis quæ duo Pontus habet;
Et tepidus Boreas, & ſit præfrigidus Auſter,
Et poſſit fatum mollius eſſe meum;
Quam tua ſunt lapſo præcordia dura ſodali.
Hic cumulus noſtris abſit, abeſtque, malis.
Tu modo per Superos, quorum certiſſimus ille eſt,
Quo tuus aſſidue Principe crevit honor;
Effice, conſtanti profugum pietate tuendo,
Ne ſperata meam deſerat aura ratem.
Quid mandem, quæris? peream, niſi dicere vix eſt:
Si modo, qui periit, ille perire poteſt.
Nec quid agam invenio, nec quid nolimve velimve:
Nec ſatis utilitas eſt mea nota mihi.
Crede mihi; miſeros prudentia prima relinquit:
Et ſenſus cum re conſiliumque fugit.
Ipſe precor quæras, qua ſim tibi parte juvandus:
Quoque viam facias ad mea vota vado.

EPISTOLA XIII.

CARO.

O Mihi non dubios inter memorande ſodales,
Quique, quod es, id vere, Care, vocaris; ave.
Unde ſaluteris, color hic tibi protinus index,
Et ſtructura mei carminis eſſe poteſt.
Non quia mirifica eſt, ſed quod nec publica certe:
Qualis enim cumque eſt, non latet eſſe meam.
Ipſe quoque ut chartæ titulum de fronte revellas,
Quod ſit opus, videor dicere poſſe, tuum.
Quamlibet in multis poſitus noſcere libellis;
Perque obſervatas inveniere notas.
Prodent auctorem vires, quas Hercule dignas
Novimus, atque illi, quem canis, eſſe pares.
Et mea Muſa poteſt proprio deprenſa colore
Inſignis vitiis forſitan eſſe ſuis.
Tam mala Therſiten prohibebat forma latere,
Quam pulcra Nireus conſpiciendus erat.
Nec te mirari, ſi ſint vitioſa, decebit
Carmina, quæ faciam pæne poeta Getes.
Ah pudet! & Getico ſcripſi ſermone libellum:
Structaque ſunt noſtris barbara verba modis.
Et placui (gratare mihi) cœpique poetæ
Inter inhumanos nomen habere Getas.
Materiam quæris? laudes de Cæſare dixi.
Adjuta eſt novitas numine noſtra Dei.
Nam patris Auguſti docui mortale fuiſſe
Corpus; in ætherias numen abiſſe domos:
Eſſe parem virtute patri, qui fræna coactus
Sæpe recuſati ceperit imperii.
Eſſe pudicarum te Veſtam, Livia, matrum,
Ambiguum nato dignior, anne viro.
Eſſe duos juvenes firma adjumenta Parentis

Qui dederint animi pignora certa ſui.
Hæc ubi non patria perlegi ſcripta Camœna,
Venit & ad digitos ultima charta meos;
Et caput & plenas omnes movere pharetras,
Et longum Getico murmur in ore fuit.
Atque aliquis, Scribas hæc cum de Cæſare, dixit,
Cæſaris imperio reſtituendus eras.
Ille quidem dixit, ſed me jam, Care, nivali
Sexta relegatum bruma ſub axe videt.
Carmina nil proſunt. nocuerunt carmina quondam:
Primaque tam miſeræ cauſſa fuere fugæ.
At tu per ſtudii communia fœdera ſacri,
Per non vile tibi nomen amicitiæ;
Sic capto Latiis Germanicus hoſte catenis,
Materiam veſtris afferat ingeniis;
Sic valeant pueri, votum commune Deorum;
Quos laus formandos eſt tibi magna datos;
Quanta potes præbe noſtræ momenta ſaluti:
Quæ niſi mutato nulla futura loco eſt.

EPISTOLA XIV.

TUTICANO.

HÆc tibi mittuntur, quem ſum modo carmine queſtus
Non aptum numeris nomen habere meis.
In quibus, excepto quod adhuc utcumque valemus,
Nil, te præterea quod juvet, invenies.
Ipſa quoque eſt inviſa ſalus: ſuntque ultima vota,
Quolibet ex iſtis ſcilicet ire locis.
Nulla mihi cura eſt, terra quam muter ut iſta:
Hac quia, quam video, gratior omnis erit.
In medias Syrtes, mediam mea vela Charybdin
Mittite, præſenti dum careamus humo.
Styx quoque, ſi quid ea eſt, bene commutabitur Iſtro:
Si quid & inferius, quam Styga, mundus habet.
Gramina cultus ager, frigus minus odit hirundo;
Proxima Marticolis quam loca Naſo Getis.
Talia ſuccenſent propter mihi verba Tomitæ,
Iraque carminibus publica mota meis.
Ergo ego ceſſabo numquam per carmina lædi,
Plectar & incauto ſemper ab ingenio?
Ergo ego, ne ſcribam, digitos incidere cunctor;
Telaque adhuc demens, quæ nocuere, ſequor?
Ad veteres ſcopulos iterum devertor, & illas,
In quibus offendit naufraga puppis, aquas.
Sed nihil admiſi: nulla eſt mea culpa, Tomitæ;
Quos ego, cum loca ſim veſtra peroſus, amo.
Quilibet excutiat noſtri monumenta laboris;
Littera de vobis eſt mea queſta nihil.
Frigus, & incurſus omni de parte timendos,
Et quod pulſetur murus ab hoſte, queror.
In loca, non homines, veriſſima crimina dixi.
Culpatis veſtrum vos quoque ſæpe ſolum.
Eſſet perpetuo ſua quam vitabilis Aſcra,
Auſa eſt agricolæ Muſa docere ſenis.
At fuerat terra genitus, qui ſcripſit, in illa.
Intumuit vati nec tamen Aſcra ſuo.
Quis patriam ſolerte magis dilexit Ulyſſe?
Hoc tamen aſperitas indice nota loci eſt.
Non loca, ſed mores ſcriptis vexavit amaris
Scepſius Auſonios, actaque Roma rea eſt.
Falſa tamen paſſa eſt æqua convicia mente,
Obfuit auctori nec fera lingua ſuo.
At malus interpres, populi mihi concitat iram,
Inque novum crimen carmina noſtra vocat.

Tam felix utinam, quam pectore candidus eſſem!
Exſtat adhuc nemo ſaucius ore meo.
Adde, quod Illyrica ſi jam pice nigrior eſſem,
Non mordenda mihi turba fidelis erat.
Molliter a vobis mea ſors excepta, Tomitæ,
Tam mites Graios indicat eſſe viros.
Gens mea Peligni, regioque domeſtica Sulmo,
Non potuit noſtris lenior eſſe malis.
Quem vix incolumi cuiquam ſalvoque daretis,
Is datus a vobis eſt mihi nuper honor.
Solus adhuc ego ſum veſtris immunis in oris;
Exceptis, ſi qui munera legis habent.
Tempora ſacrata mea ſunt velata corona,
Publicus invito quam favor impoſuit.
Quam grata eſt igitur Latonæ Delia tellus,
Erranti tutum quæ dedit una locum;
Tam mihi cara Tomis: patria quæ ſede fugatis
Tempus ad hoc nobis hoſpita fida manet.
Di modo feciſſent, placidæ ſpem poſſet habere
Pacis, & a gelido longius axe foret.

EPISTOLA XV.

SEXTO POMPEIO.

SI quis adhuc uſquam noſtri non immemor extat;
Quidve relegatus Naſo, requirit, agam;
Cæſaribus vitam, Sexto debere ſalutem
Me ſciat. a Superis hic mihi primus erit.
Tempora nam miſeræ complectar ut omnia vitæ;
A meritis ejus pars mihi nulla vacat.
Quæ numero tot ſunt, quot in horto fertilis arvi
Punica ſub lento cortice grana rubent.
Africa quot ſegetes, quot Tmolia terra racemos,
Quot Sicyon baccas, quot parit Hybla favos.
Confiteor. teſtere licet. ſignate Quirites.
Nil opus legum viribus: ipſe loquor.
Inter opes & me rem parvam pone paternas.
Pars ego ſum cenſus quantulacumque tui.
Quam tua Trinacria eſt, regnataque terra Philippo,
Quam domus Auguſto continuata Foro;
Quam tua rus oculis domini Campania gratum,
Quæque relicta tibi, Sexte, vel emta tenes:
Tam tuus en ego ſum. cujus te munere triſti
Non potes in Ponto dicere habere nihil.
Atque utinam poſſis, & detur amicius arvum;
Remque tuam ponas in meliore loco!
Quod quoniam in Dis eſt, tenta lenire precando
Numina, perpetua quæ pietate colis.
Erroris nam tu, vix eſt decernere, noſtri
Sis argumentum majus an auxilium.
Nec dubitans oro: ſed flumine ſæpe ſecundo
Augetur remis curſus euntis aquæ.
Et pudet, & metuo, ſemperque eademque precari;
Ne ſubeant animo tædia juſta tuo.
Verum quid faciam? res immoderata cupido eſt.
Da veniam vitio, mitis amice, meo.
Scribere ſæpe aliud cupiens delabor eodem:
Ipſa locum per ſe littera noſtra rogat.
Seu tamen effectus habitura eſt gratia; ſeu me
Dura jubet gelido Parca ſub axe mori;
Semper inoblita repetam tua munera mente:
Et mea me tellus audiet eſſe tuum.
Audiet & cælo poſita eſt quæcumque ſub illo:
Tranſit noſtra feros ſi modo Muſa Getas.
Teque meæ cauſſam ſervatoremque ſalutis:
Meque tuum libra norit & ære minus.

EPI-

EPISTOLA XVI.

Ad Invidum.

INvide, quid laceras Naſonis carmina rapti?
Non ſolet ingeniis ſumma nocere dies.
Famaque poſt cineres major venit: & mihi nomen
Tunc quoque, cum vivis annumerarer, erat.
Cum foret & Marſus, magnique Rabirius oris,
Iliacuſque Macer, ſidereuſque Pedo:
Et, qui Junonem læſiſſet in Hercule, Carus;
Junonis ſi non jam gener ille foret.
Quique dedit Latio carmen regale Severus;
Et cum ſubtili Priſcus uterque Numa.
Quique vel imparibus numeris, Montane, vel æquis
Sufficis; & gemino carmine nomen habes.
Et qui Penelopæ reſcribere juſſit Ulyſſen,
Errantem ſævo per duo luſtra mari:
Quique ſuam Trœzena, imperfectumque dierum
Deſeruit celeri morte Sabinus opus.
Ingeniique ſui dictus cognomine Largus,
Gallica qui Phrygium duxit in arva ſenem.
Quique canit domitam Camerinus ab Hercule Troiam;
Quique ſua nomen Phyllide Tuſcus habet.
Velivolique maris vates, cui credere poſſis
Carmina cæruleos compoſuiſſe Deos.
Quique acies Libycas Romanaque prælia dixit;
Et Marius, ſcripti dexter in omne genus.
Trinacriuſque ſuæ Perſeidos auctor, & auctor
Tantalidæ reducis Tyndaridoſque Lupus.
Et qui Mæoniam Phæacida vertit, & una
Pindaricæ fidicen tu quoque, Rufe, lyræ.
Muſaque Turrani Tragicis innixa cothurnis:
Et tua cum ſocco Muſa, Meliſſe, levis.
Cum Varus Gracchuſque darent fera dicta tyranni;
Callimachi Proculus molle teneret iter:
Tityrus antiquas & erat qui paſceret herbas,
Aptaque venanti Gratius arma daret.
Naidas a Satyris caneret Fontanus amatas,
Clauderet imparibus verba Capella modis.
Cumque forent alii, quorum mihi cuncta referre
Nomina longa mora eſt, carmina vulgus habet.
Eſſent & juvenes, quorum quod inedita cura eſt,
Appellandorum nil mihi juris adeſt;
Te tamen in turba non auſim, Cotta, ſilere;
Pieridum lumen, præſidiumque fori:
Maternos Cottas cui Meſſallaſque paternos
Maxima nobilitas ingeminata dedit.
Dicere ſi fas eſt, claro mea nomine Muſa,
Atque inter tantos, quæ legeretur, erat.
Ergo ſubmotum patria proſcindere, livor,
Deſine, neu cineres ſparge, cruente, meos.
Omnia perdidimus. tantummodo vita relicta eſt,
Præbeat ut ſenſum materiamque malis.
Quid juvat exſtinctos ferrum dimittere in artus?
Non habet in nobis jam nova plaga locum.

P. OVIDII NASONIS IBIS.

TEmpus ad hoc, luſtris jam bis mihi quinque peractis,
Omne fuit Muſæ carmen inerme meæ:
Nullaque, quæ poſſit, ſcriptis tot millibus exſtat
Littera Naſonis, ſanguinolenta legi.
Nec quemquam noſtri, niſi nos, læſere libelli:
Artificis periit cum caput Arte ſua.
Unus (& hoc ipſum eſt injuria magna) perennem
Candoris titulum non ſinit eſſe mei.
Quiſquis is eſt (nam nomen adhuc utcumque tacebo),
Cogit inaſſuetas ſumere tela manus.
Ille relegatum gelidos Aquilonis ad ortus
Non ſinit exſilio delituiſſe ſuo:
Vulneraque immitis requiem quærentia vexat:
Jactat & in toto verba canina foro:
Perpetuoque mihi ſociatam fœdere lecti
Non patitur miſeri funera flere viri.
Cumque ego quaſſa meæ complectar membra carinæ;
Naufragii tabulas pugnat habere mei.
Et qui debuerat ſubitas exſtinguere flammas;
Is prædam medio raptor ab igne tulit.
Nititur ut profugæ deſint alimenta ſenectæ;
Heu quanto noſtris dignior ipſe malis!
Di melius! quorum longe mihi maximus ille,
Qui noſtras inopes noluit eſſe vias.
Huic igitur meritas grates, ubicumque licebit,
Pro tam manſueto pectore ſemper agam.
Audiet hæc Pontus. faciat quoque forſitan idem,
Terra ſit ut propior teſtificanda mihi.
At tibi, calcaſti qui me, violente, jacentem,
Quamlibet & miſero debitus hoſtis ero.
Deſinet eſſe prius contrarius ignibus humor;
Junctaque cum Luna lumina Solis erunt;
Parſque eadem cæli Zephyros emittet & Euros;
Et tepidus gelido flabit ab axe Notus;
Et nova fraterno veniet concordia fumo,
Quem vetus accenſa ſeparat ira pyra;
Et Ver Autumno, Brumæ miſcebitur Æſtas;
Atque eadem regio Veſper & Ortus erunt:
Quam mihi ſit tecum poſitis, quæ ſumſimus, armis
Gratia, commiſſis, improbe, rupta tuis:
Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit,
Cum pecore infirmo quæ ſolet eſſe lupis.
Prima quidem cœpto committam prælia verſu:
Non ſoleant quamvis hoc pede bella geri.
Utque petit primo plenum flaventis arenæ
Nondum calfacti velitis haſta ſolum;
Sic ego te ferro nondum jaculabor acuto:
Protinus inviſum nec petet haſta caput.
Et neque nomen in hoc, nec dicam facta libello:
Teque brevi, qui ſis, diſſimulare ſinam.

Poſtmo-

Poſtmodo, ſi perges, in te mihi liber Iambus
Tincta Lycambæo ſanguine tela dabit.
Nunc, quo Battiades inimicum devovet Ibin,
Hoc ego devoveo teque tuoſque modo.
Utque ille, hiſtoriis involvam carmina cæcis:
Non ſoleam quamvis hoc genus ipſe ſequi.
Illius ambages imitatus in Ibide dicar;
Oblitus moris judiciique mei.
Et quoniam, qui ſis, nondum quærentibus edo;
Ibidis interea tu quoque nomen habe.
Utque mei verſus aliquantum noctis habebunt;
Sic vitæ ſeries tota ſit atra tuæ.
Hæc tibi natali ſaxo Janique Kalendis
Non mentituro quilibet ore legat.
Di maris & terræ, quique his meliora tenetis
Inter diverſos cum Jove regna polos;
Huc precor, huc veſtras omnes advertite mentes,
Et ſinite optatis pondus ineſſe meis.
Ipſaque tu Tellus, ipſum cum fluctibus Æquor,
Ipſe meas Æther accipe ſumme preces:
Sideraque, & radiis circumdata Solis imago;
Lunaque, quæ numquam, quo prius, orbe micas;
Noxque tenebrarum ſpecie reverenda tuarum;
Quæque ratum triplici pollice netis opus;
Quique per infernas horrendo murmure valles
Imperjuratæ laberis amnis aquæ;
Quaſque ferunt torto vittatis angue capillis
Carceris obſcuras ante ſedere fores;
Vos quoque plebs Superum Fauni, Satyrique Lareſque,
Fluminaque, & Nymphæ, Semideumque genus;
Denique ab antiquo Divi vetereſque novique,
In noſtrum cuncti tempus adeſte, Chao.
Carmina dum capiti malefido dira canuntur,
Et peragunt partes ira dolorque ſuas:
Annuite optatis omnes ex ordine noſtris;
Et pars ſit voti nulla caduca mei.
Quæque precor, fiant: ut non mea dicta, ſed illa
Paſiphaes generi verba fuiſſe putet.
Quaſque ego tranſiero pœnas, patiatur & iſtas.
Plenius ingenio ſit miſer ille meo.
Neve minus valeant fictum execrantia nomen
Vota, minus magnos commoveantque Deos;
Illum ego devoveo, quem mens intelligit, Ibin;
Qui ſe ſcit factis has meruiſſe preces.
Nulla mora eſt in me: peragam rata vota ſacerdos.
Quiſquis ades ſacris, ore favete, meis.
Quiſquis ades ſacris, lugubria dicite verba;
Et fletu madidis Ibin adite genis:
Ominibuſque malis pedibuſque occurrite lævis:
Et nigræ veſtes corpora veſtra tegant.
Te quoque, quid dubitas ferales ſumere vittas?
Jam ſtat, ut ipſe vides, funeris ara tui.
Pompa parata tibi eſt: votis mora triſtibus abſit.
Da jugulum cultris, hoſtia dira, meis.
Terra tibi fruges, amnis tibi deneget undas:
Deneget afflatus ventus & aura ſuos.
Nec tibi Sol clarus, nec ſit tibi lucida Phœbe:
Deſtituant oculos ſidera cuncta tuos.
Nec ſe Vulcanus, nec ſe tibi præbeat aer.
Nec tibi det tellus, nec tibi pontus iter.
Exſul inops erres, alienaque limina luſtres:
Exiguumque petas ore tremente cibum.
Nec corpus querulo, nec mens vacet ægra dolore:
Noxque die gravior ſit tibi, nocte dies.
Siſque miſer ſemper; nec ſis miſerabilis ulli.
Gaudeat adverſis femina virque tuis.
Accedat lacrimis odium, dignuſque putere,
Qui mala, cum tuleris plurima, plura feras.
Sitque, quod eſt rarum, ſolito defecta favore
Ærumnæ facies invidioſa tuæ.
Cauſſaque non deſit, deſit tibi copia mortis.
Optatam fugiat vita coacta necem.
Luctatuſque diu cruciatos ſpiritus artus
Deſerat; & longa torqueat ante mora.
Evenient. dedit ipſe mihi modo ſigna futuri
Phœbus: & a læva mœſta volavit avis.
Certe ego, quæ voveo, Superos motura putabo:
Speque tuæ mortis, perfide, ſemper alar.
Finiet illa dies, quæ te mihi ſubtrahet olim:
Finiet illa dies, quæ mihi tarda venit.
Et prius hanc animam, nimium tibi ſæpe petitam,
Auferet illa dies, quæ mihi ſera venit;
Quam dolor hic umquam ſpatio evaneſcere poſſit:
Leniat aut odium tempus & hora meum.
Pugnabunt jaculis dum Thraces, Iazyges arcu,
Dum tepidus Ganges, frigidus Iſter erit;
Robora dum montes, dum pabula mollia campi,
Dum Tiberis flavas Tuſcus habebit aquas;
Bella geram tecum: nec mors mihi finiet iras;
Sæva ſed in manes manibus arma dabit.
Tum quoque, cum vacuas fuero dilapſus in auras,
Exanimis mores oderit umbra tuos.
Tum quoque factorum veniam memor umbra tuorum;
Inſequar & vultus oſſea larva tuos.
Sive ego, quod nolim, longis conſumtus ab annis:
Sive manu facta morte ſolutus ero:
Sive per immenſas jactabor naufragus undas;
Noſtraque longinquus viſcera piſcis edet:
Sive peregrinæ carpent mea membra volucres;
Sive meo tingent ſanguine roſtra lupi:
Sive aliquis dignatus erit ſupponere terræ,
Et dare plebeio corpus inane rogo.
Quidquid ero, Stygiis erumpere nitar ab oris,
Et tendam gelidas ultor in ora manus.
Me vigilans cernes: tacitis ego noctis in umbris
Excutiam ſomnos, viſus adeſſe, tuos.
Denique quidquid ages, ante os oculoſque volabo;
Et querar, & nulla ſede quietus eris.
Verbera torta dabunt ſonitum; nexæque colubris
Conſcia fumabunt ſemper ad ora faces.
His vivus furiis agitabere: mortuus iiſdem.
Et brevior pœna vita futura tua eſt.
Nec tibi contingent funus lacrymæque tuorum.
Indeploratum projiciere caput.
Carnificiſque manu populo plaudente traheris;
Infixuſque tuis oſſibus uncus erit.
Ipſæ te fugient, quæ carpunt omnia, flammæ:
Reſpuet inviſum juſta cadaver humus.
Unguibus & roſtro tardus trahet ilia vultur;
Et ſcindent avidæ perfida corda canes.
Deque tuo fiet (licet hac ſis laude ſuperbus)
Inſatiabilibus corpore rixa lupis.
In loca ab Elyſiis diverſa fugabere campis;
Quaſque tenet ſedes noxia turba, coles.
Siſyphus eſt illic ſaxum volvenſque petenſque;
Quique agitur rapidæ vinctus ab orbe rotæ:
Quæque gerunt humeris perituras Belides undas,
Exſulis Ægypti turba cruenta nurus.
Poma pater Pelopis præſentia quærit, & idem
Semper eget, liquidis ſemper abundat aquis;
Jugeribuſque novem qui ſummus diſtat ab imo,
Viſceraque aſſiduæ debita præbet avi.

Hic tibi de Furiis ſcindet latus una flagello,
Ut ſceleris numeros confiteare tui:
Altera Tartareis ſectos dabit anguibus artus:
Tertia fumantes incoquet igne genas.
Noxia mille modis lacerabitur umbra; tuaſque
Æacus in pœnas ingenioſus erit.
In te tranſcribet veterum tormenta reorum:
Manibus antiquis cauſſa quietis eris.
Siſyphe, cui tradas revolubile pondus, habebis:
Verſabunt celeres nunc nova membra rotæ.
Hic erit, & ramos fruſtra qui captet & undas:
Hic inconſumto viſcere paſcet avem.
Nec mortis pœnas mors altera finiet hujus:
Horaque erit tantis ultima nulla malis.
Inde ego pauca canam; frondes ut ſi quis ab Ida,
Aut ſummam Libyco de mare carpat aquam.
Nam neque quot flores Sicula naſcantur in Hybla,
Quotve ferat dicam terra Ciliſſa crocos,
Nec cum triſtis hiems Aquilonis inhorruit alis,
Quam multa fiat grandine canus Athos.
Nec mala voce mea poſſint tua cuncta referri;
Ora licet tribuas multiplicata mihi.
Tot tibi væ miſero venient taleſque ruinæ,
Ut cogi in lacrimas me quoque poſſe putem,
Illæ me lacrimæ facient ſine fine beatum:
Dulcior hic riſu tum mihi fletus erit.
Natus es infelix (ita Di voluere); nec ulla
Commoda naſcenti ſtella leviſve fuit.
Non Venus affulſit, non illa Jupiter hora:
Lunave non apto Solve fuere loco.
Nec ſatis utiliter poſitos tibi præbuit ignes,
Quem peperit magno lucida Maja Jovi.
Te fera, nec quidquam placidum ſpondentia, Martis
Sidera preſſerunt, falciferique ſenis.
Lux quoque natalis (ne quid, niſi triſte, videres)
Turpis & inductis nubibus atra fuit.
Hæc eſt, in Faſtis cui dat gravis Allia nomen;
Quæque dies Ibin publica damna tulit.
Qui ſimul impura matris prolapſus ab alvo
Cinyphiam fœdo corpore preſſit humum;
Sedit in adverſo nocturnus culmine bubo,
Funereoque graves edidit ore ſonos.
Protinus Eumenides lavere paluſtribus ulvis,
Qua cava de Stygiis fluxerat unda vadis;
Pectoraque unxerunt Erebeæ felle colubræ:
Terque cruentatas increpuere manus:
Gutturaque imbuerunt infantia lacte canino,
Hic primus pueri venit in ora cibus.
Perbibit inde ſuæ rabiem nutricis alumnus;
Latrat & in toto verba canina foro.
Membraque vinxerunt tinctis ferrugine pannis,
A male deſerto quos rapuere rogo.
Et, ne non fultum nuda tellure jaceret,
Molle ſuper ſilices impoſuere caput.
Jamque receſſuræ viridi de ſtipite factas
Admorunt oculis uſque ſub ora faces.
Flebat, ut eſt infans fumis contactus amaris;
De tribus eſt cum ſic una locuta ſoror:
Tempus in immenſum lacrimas tibi vovimus iſtas,
Quæ ſemper cauſſa ſufficiente cadant.
Dixerat. at Clotho juſſit promiſſa valere:
Nevit & infauſta ſtamina pulla manu.
Et ne longa ſuæ præſagia diceret horæ;
Fata canet vates qui tua, dixit, erit.
Ille ego ſum vates. ex me tua vulnera diſces,
Di modo dent vires in mea verba ſuas.

Carminibuſque meis accedant pondera rerum,
Quæ rata per luctus experiare tuos.
Neve ſine exemplis ævi cruciere prioris;
Sint tua Trojanis non leviora malis.
Quantaque clavigeri Pœantius Herculis hæres,
Tanta venenato vulnera crure geras.
Nec levius doleas, quam qui bibit ubera cervæ,
Armatuſque tulit vulnus, inermis opem,
Quique ab equo præceps in Aleia decidit arva;
Exitio facies cui ſua pæne fuit.
Id, quod Amyntorides, videas; trepidumque miniſtro
Prætentes baculo luminis orbus iter.
Nec plus aſpicias, quam quem ſua filia rexit;
Expertus ſcelus eſt cujus uterque parens.
Qualis erat, poſtquam eſt judex de lite jocoſa
Sumtus, Apollinea clarus in arte ſenex.
Qualis & ille fuit, quo præcipiente columba
Eſt data Palladiæ prævia duxque rati.
Quique oculis caruit, per quos male viderat aurum:
Inferias nato quos dedit orba parens.
Paſtor ut Ætnæus, cui caſus ante futuros
Telemus Eurymedes vaticinatus erat.
Ut duo Phinidæ, quibus idem lumina ademit,
Qui dedit: ut Thamyræ, Demodocique caput.
Sic aliquis tua membra ſecet; Saturnus ut illas
Subſecuit partes, unde creatus erat.
Nec tibi ſit melior tumidis Neptunus in undis,
Quam cui ſunt ſubitæ frater & uxor aves.
Sollertique viro, laceræ quem fracta tenentem
Membra ratis Semeles eſt miſerata ſoror.
Vel tua, ne pœnæ genus hoc cognoverit unus,
Viſcera diverſis ſciſſa ferantur equis.
Vel quæ, qui redimi Romano turpe putavit,
A duce Puniceo pertulit, ipſe feras.
Nec tibi ſubſidio ſit præſens numen: ut illi,
Cui nihil Hercei profuit ara Jovis.
Utque dedit ſaltus e ſummo Theſſalus Oſſa;
Tu quoque ſaxoſo præcipitere jugo.
Aut velut Euryali, qui ſceptrum cepit ab illo,
Sint artus avidis anguibus eſca tui.
Vel tua maturet, ſicut Minoia fata,
Per caput infuſæ fervidus humor aquæ:
Utque parum miti, ſed non impune, Prometheus,
Aerias volucres ſanguine fixus alas.
Ac, velut Etracides magno ter ab Hercule quintus,
Cæſus in immenſum projiciare fretum.
Aut, ut Amyntiaden, turpi dilectus amore
Oderit, & ſævo vulneret enſe puer.
Nec tibi fida magis miſceri pocula poſſint,
Quam qui cornigero de Jove natus erat.
More vel intereas capti ſuſpenſus Achæi,
Qui miſer aurifera teſte pependit aqua.
Aut ut Achillidæ cognato nomine clarum
Opprimat hoſtili tegula jacta manu.
Nec tua, quam Pyrrhi, felicius oſſa quieſcant;
Sparſa per Ambracias quæ jacuere vias.
Nataque ut Æacidæ, jaculis moriaris adactis:
Non licet hoc Cereri diſſimulare nefas.
Utque nepos dicti noſtro modo carmine regis
Cantharidum ſuccos dante parente bibas.
Aut pia te cæſo dicatur adultera: ſicut,
Qua cecidit Leucon vindice, dicta pia eſt.
Inque pyram tecum cariſſima pignora mittas;
Quam finem vitæ Sardanapalus habet.
Utque Jovis Libyci templum violare parantes,
Acta Noto vultus condat arena tuos.

Utque

Utque necatorum Darei fraude ſecundi,
  Sic tua ſubſidens devoret ora cinis.
Aut, ut oliviſera quondam Sicyone fugato,
  Sit frigus mortis cauſſa fameſque tuæ.
Aut, ut Atarnites, inſutus pelle juvenci
  Turpiter ad dominum præda ferare tuum.
Inque tuo thalamo ritu jugulere Pheræi:
  Qui datus eſt leto conjugis enſe ſuæ.
Quoſque putas fidos, ut Lariſſæus Alevas,
  Vulnere non fidos experiare tuo.
Utque Milon, ſub quo cruciata eſt Piſa tyranno,
  Vivus in occultas præcipiteris aquas.
Quæque in Adimantum Phliaſia regna tenentem
  Ab Jove venerunt, te quoque tela petant.
Aut ut Amaſtriacis quondam Lenæus ab oris
  Nudus Achillea deſtituaris humo.
Utque vel Eurydamas ter circum buſta Thraſylli
  Eſt Lariſſæis raptus ab hoſte rotis.
Vel qui quæ fuerat tutatus mœnia ſæpe
  Corpore luſtravit non diuturna ſuo:
Utque novum paſſa genus Hippomeneide pœnæ,
  Tractus in Actæa fertur adulter humo:
Sic, ubi vita tuos inviſa reliquerit artus,
  Ultores rapiant turpe cadaver equi.
Viſcera ſic aliquis ſcopulus tua figat; ut olim
  Fixa ſub Euboico Graja fuere ſinu.
Utque ferox periit & fulmine & æquore raptor;
  Sic te merſuras adjuvet ignis aquas.
Mens quoque ſic Furiis vecors agitetur, ut illi
  Unum cui toto corpore vulnus erat.
Utque Dryantidæ Rhodopeia regna tenenti,
  In gemino diſpar cui pede cultus erat.
Ut fuit Oetæo quondam, generoque draconum,
  Tiſamenique patri, Callirhoeſque viro.
Nec tibi contingat matrona pudicior illa,
  Qua potuit Tydeus erubuiſſe nuru.
Quæque ſui Venerem junxit cum fratre mariti,
  Locris in ancillæ diſſimulata necem.
Di quoque tam faciant poſſis gaudere fideli
  Conjuge, quam Talai Tyndareique gener.
Quæque parare ſuis letum patruelibus auſæ
  Belides aſſidua colla premuntur aqua.
Byblidos & Canaces, ſicut facit, ardeat igne:
  Nec, niſi per crimen, ſit tibi nota ſoror.
Filia ſi fuerit; ſit quod Pelopea Thyeſtæ;
  Myrrha ſuo patri, Nyctimeneque ſuo.
Neu pia, neve magis capiti ſit fida paterno,
  Quam tibi vel, Pterela, vel tibi, Niſe, fuit.
Infamemque locum ſceleris quæ nomine fecit,
  Preſſit & inductis membra paterna rotis.
Ut juvenes pereas, quorum faſtigia vultus
  Olim Piſeæ ſuſtinuere fores.
Ut qui perfuſam miſerorum ſæpe procorum
  Ipſe ſuo melius ſanguine tinxit humum.
Proditor ut ſævi periit auriga tyranni,
  Qui nova Myrtoæ nomina fecit aquæ.
Ut qui velocem fruſtra petiere puellam;
  Dum capta eſt pomis tardior illa tribus.
Ut qui tecta novi formam celantia monſtri
  Intrarunt cæcæ non redeunda domus.
Ut quorum Æacides miſit violentus in altos
  Corpora cum ſenis altera ſena rogos.
Ut quos, obſcuri luſos ambagibus oris,
  Legimus infandæ Sphinga dediſſe neci.
Ut qui Biſtoniæ templo cecidere Minervæ:
  Propter quod facies nunc quoque tecta Deæ eſt.

Ut qui Threicii quondam præſepia regis
  Fecerunt dapibus ſanguinolenta ſuis.
Therodamanteos ut qui pavere leones:
  Quique Thoanteæ Taurica ſacra deæ.
Ut quos Scylla vorax, Scyllæque adverſa Charybdis,
  Dulichiæ pavidos eripuere rati:
Ut quos dimiſit vaſtam Polyphemus in alvum:
  Ut Læſtrygonias qui ſubiere domos.
Ut quos dux Pœnus merſit putealibus undis,
  Et jacto canas pulvere fecit aquas.
Sex bis ut Icaridos famulæ periere procique,
  Inque caput domini qui dabat arma procis.
Ut jacet Aonio luctator ab hoſpite fuſus,
  Qui (mirum) victor, cum cecidiſſet, erat.
Ut quos Antæi fortes preſſere lacerti;
  Quoſque feræ morti Lemnia turba dedit.
Ut qui poſt longum ſacri monſtrator iniqui
  Elicuit pluvias victima cæſus aquas.
Frater ut Antæi, quo ſanguine debuit, aras
  Tinxit; & exemplis occidit ipſe ſuis.
Ut qui terribiles pro gramen habentibus herbis
  Impius humano viſcere pavit equos.
Ut duo diverſis ſub eodem vindice cæſi
  Temporibus Neſſus, Dexamenique gener.
Ut pronepos, Saturne, tuus: quem reddere vitam
  Urbe Coronides vidit ab ipſe ſua.
Ut Sinis, ut Sciron, & cum Polypemone natus,
  Quique homo parte ſui, parte juvencus erat.
Quique trabes preſſas ab humo mittebat in auras.
  Æquoris aſpiciens hujus & hujus aquas.
Quæque Ceres vidit læto pereuntia vultu
  Corpora Theſea Cercyonea manu.
Hæc tibi, quem meritis precibus mea devovet ira,
  Eveniant, aut his non leviora malis.
Qualis Achæmenides Sicula deſertus in Ætna,
  Troica cum vidit vela venire, fuit.
Qualis erat nec non fortuna binominis Iri,
  Quique tenent pontem, quæ tibi pejor erit.
Filius & Cereris fruſtra tibi ſemper ametur;
  Deſtituatque tuas uſque petitus opes.
Utque per alternos unda labente recurſus
  Subtrahitur preſſo mollis arena pedi;
Sic tua neſcio quo ſemper fortuna liqueſcat:
  Lapſaque per medias effluat uſque manus.
Utque pater ſolitæ varias mutare figuras
  Plenus inexſtincta deficiare fame.
Nec dapis humanæ venient faſtidia: quaque
  Parte potes, Tydeus temporis hujus eris.
Atque aliquid facias, a veſpere rurſus ad ortus
  Cur exſternati Solis agantur equi.
Fœda Lycaoniæ repetes convivia menſæ,
  Tentabiſque cibi fallere fraude Jovem.
Teque aliquis poſito tentet vim numinis opto:
  Tantalides tu ſis, Tereideſque puer.
Et tua ſic latos ſpargantur membra per agros;
  Tamquam quæ patrias detinuere vias.
Ære Perilleo veros imitere juvencos,
  Ad formam tauri conveniente ſono.
Utve ferox Phalaris, lingua prius enſe reſecta,
  More bovis, Paphio clauſus in ære gemas.
Dumque redire voles ævi melioris in annos,
  Ut vetus Admeti decipiare ſocer.
Atque eques in medii mergare voragine cœni,
  Dummodo ſint fati nomina nulla tui.
Atque utinam pereas, veluti de dentibus orti
  Sidonia jactis Graja per arva manu.

Et quæ Penthides fecit, fraterque Meduſæ,
  Eveniant capiti vota ſiniſtra tuo.
Et quibus exiguo volucris devota libello eſt,
  Corpora projecta quæ ſua purgat aqua.
Vulnera totque feras, quot dicitur ille tuliſſe,
  Cujus ab inferiis culter abeſſe ſolet.
Attonituſque ſeces, ut quos Cybeleia mater
  Incitat, ad Phrygios vilia membra modos.
Deque viro fias nec femina nec vir, ut Attys;
  Et quatias molli tympana rauca manu.
Inque pecus ſubito Magnæ vertare Parentis:
  Victor ut eſt celeri victaque verſa pede.
Solaque Limone pœnam ne ſenſerit illam,
  Et tua dente fero viſcera carpat equus.
Aut, ut Caſſandreus, domino non mitior illo,
  Saucius ingeſta contumuleris humo.
Aut, ut Abantiades, aut ut Cycneius heros,
  Clauſus in æquoreas præcipiteris aquas.
Victima vel Phœbo ſacras macteris ad aras,
  Quam tulit a ſævo Theudotus hoſte necem.
Aut te devoveat certis Abdera diebus,
  Saxaque devotum grandine plura petant.
Aut Jovis infeſti telo feriare triſulco:
  Ut ſatus Hipponoo, Doſithoeſque pater.
Ut ſoror Autonoes, ut cui matertera Maia eſt:
  Ut temere optatos qui male rexit equos.
Ut ferus Æolides, ut ſanguine cretus eodem,
  Quo genita eſt, liquidis quæ caret Arctos aquis.
Ut Macedo rapidis icta eſt cum conjuge flammis;
  Sic precor ætherei vindicis igne cadas.
Prædave ſis illis, quibus eſt Latonia Delos
  Ante diem rapto non adeunda Thraſo.
Quique verecundæ ſpeculantem labra Dianæ,
  Quique Crotopiaden diripuere Linon.
Neve venenato levius feriaris ab angue,
  Quam ſenis Oeagri Calliopeſque nurus;
Quam puer Hypſipyles: quam qui cava primus acuta
  Cuſpide ſuſpecti robora fixit equi.
Neve gradus adeas Elpenore cautius altos:
  Vimque feras vini, quo tulit ille modo.
Tamque cadas domitus, quam quiſquis ad arma vocantem
  Juvit inhumanum Thiodamanta Dryops.
Quam ferus ipſe ſuo periit mactatus in antro
  Proditus incluſæ Cacus ab ore bovis.
Quam qui dona tulit Lernæo tincta veneno,
  Euboicaſque ſuo ſanguine tinxit aquas.
Vel de præcipiti venias in Tartara ſaxo,
  Ut qui Socraticum de nece legit opus.
Ut qui Theſeæ fallacia vela carinæ
  Vidit: ut Iliaca miſſus ab arce puer.
Ut teneri nutrix, eadem matertera, Bacchi:
  Ut cui cauſſa necis ferra reperta fuit.
Lydia ſe ſcopulis ut virgo miſit ab altis,
  Dixerat invito quæ mala verba deo.
Fœta tibi occurrat patrio popularis in arvo,
  Sitque Paphageæ cauſſa leæna necis.
Quique Lycurgiden letavit & arbore natum,
  Idmonaque audacem, te quoque rumpat aper.
Iſque vel exanimis faciat tibi vulnus: ut illi,
  Ora ſuper fixi quem cecidere ſuis.
Sive idem ſimili pinus quem morte peremit:
  Phryx & venator ſis Berecynthiades.
Si tua contigerit Minoas puppis arenas;
  Te Corcyræum Creſſia turba putet.
Lapſuramque domum ſubeas; ut ſanguis Alevæ:
  Stella Leoprepidæ cum fuit æqua viro.

Utque vel Evenus torrenti flumine merſus
  Nomina des rapidæ, vel Tyberinus, aquæ.
Aſtacidæque modo deciſa cadavere trunco,
  Digna feris, homini ſit caput eſca tuum.
Quodque ferunt Brotean feciſſe cupidine mortis,
  Des tua ſuccenſæ membra cremanda pyræ.
Incluſuſque necem cavea patiaris, ut ille
  Non profecturæ conditor hiſtoriæ.
Utque repertori nocuit pugnacis Iambi,
  Sic ſit in exitium lingua proterva tuum.
Utque parum ſtabili qui carmine læſit Athenas,
  Inviſus pereas deficiente cibo.
Utve lyræ vates fertur periiſſe feveræ;
  Cauſſa ſit exitii dextera læſa tui.
Utque Agamemnonio vulnus dedit anguis Oreſtæ;
  Tu quoque de morſu virus habente cadas.
Sit tibi conjugii nox prima noviſſima vitæ.
  Eupolis hoc periit & nova nupta modo.
Utque cothurnatum cecidiſſe Lycophrona narrant;
  Hæreat in fibris fixa ſagitta tuis.
Aut lacer in ſilvis manibus ſpargare tuorum:
  Sparſus ut eſt Thebis angue creatus avo.
Perque feros montes tauro rapiente traharis:
  Ut tracta eſt conjux imperioſa Lyci.
Quodque ſuæ paſſa eſt pellex invita ſorori,
  Excidat ante pedes lingua reſecta tuos.
Conditor ut tardæ læſus cognomine Myrrhæ,
  Orbis in innumeris inveniare locis.
Inque tuis opifex, vati quod fecit Achæo,
  Noxia luminibus ſpicula condat apis.
Fixus & in duris carparis viſcera ſaxis:
  Ut cui Pyrrha ſui filia fratris erat.
Ut puer Harpagides referas exempla Thyeſtæ;
  Inque tui cæſus viſcera patris eas.
Trunca geras ſævo mutilatis partibus enſe,
  Qualia Mimnermi membra fuiſſe ferunt.
Utve Syracoſio præſtricta fauce poetæ,
  Sic animæ laqueo ſit via clauſa tuæ.
Nudave derepta pateant tua viſcera pelle;
  Ut Phrygium cujus nomina flumen habet.
Saxificæ videas infelix ora Meduſæ,
  Cephenum multos quæ dedit una neci.
Potniadum morſus ſubeas, ut Glaucus, equarum:
  Inque maris ſalias, Glaucus ut alter, aquas.
Utque duobus idem dictis modo nomen habenti,
  Præfocent animæ Gnoſia mella viam.
Sollicitoque bibas, Anyti doctiſſimus olim
  Imperturbato quod bibit ore reus.
Nec tibi, ſi quid amas, felicius Hæmone cedat:
  Utque ſua Macareus, ſic potiare tua.
Vel videas, quod jam, cum flammæ cuncta tenerent,
  Hectoreus patria vidit ab arce puer.
Sanguine probra luas, ut avo genitore creatus;
  Per facinus ſoror eſt cui ſua facta parens.
Oſſibus inque tuis teli genus hæreat illud,
  Traditur Icarii quo cecidiſſe gener.
Utque loquax in equo eſt eliſus guttur acerno,
  Sic tibi claudatur pollice vocis iter.
Aut ut Anaxarchus pila minuaris in alta,
  Jactaque pro ſolitis frugibus oſſa ſonent.
Utque patrem Pſamathes, condat te Phœbus in ima
  Tartara; quod natæ fecerat ille ſuæ.
Inque tuos ea peſtis eat, quam dextra Chorœbi
  Vicit, opem miſeris Argoliciſque tulit.
Utque nepos Æthræ, Veneris periturus ob iram,
  Exſul ab attonitis excutiaris equis.

Propter

Propter opes magnas ut perdidit hoſpes alumnum;
Perdat ob exiguas te tuus hoſpes opes.
Utve ferunt fratres ſex cum Damaſichthone cæſos;
Intereat tecum ſic genus omne tuum.
Addidit ut fidicen miſeris ſua funera natis;
Sic tibi ſint vitæ tædia juſta tuæ.
Utve ſoror Pelopis, ſaxo dureris oborto,
Et læſus lingua Battus ab ipſe ſua.
Aera ſi miſſo vacuum jaculabere diſco;
Quo puer Oebalides, ictus ab orbe cadas.
Si qua per alternos pulſabitur unda lacertos,
Omnis Abydena ſit tibi pejor aqua.
Comicus ut mediis periit, dum nabat, in undis;
Et tua ſic Stygius ſtrangulet ora liquor.
Aut ubi ventoſum ſuperaris naufragus æquor,
Contacta pereas, ut Palinurus, humo.
Utque cothurnatum vatem tutela Dianæ,
Dilanient vigilum te quoque turba canum.
Aut tu Trinacrii ſalias ſuper ora gigantis,
Plurima qua flammas Sicanis Ætna vomit.
Diripiantque tuos inſanis unguibus artus
Strymoniæ matres; Orpheos eſſe ratæ.
Natus ut Althææ flammis abſentibus arſit,
Sic tuus ardeſcat ſtipitis igne rogus.
Ut nova Phaſiaca compreſſa eſt nupta corona,
Utque pater nuptæ, cumque parente domus.
Ut cruor Herculeos abiit diffuſus in artus;
Copora peſtiferum ſic tua virus edat.
Qua ſua Penthiden proles eſt ulta Lycurgum,
Hæc maneat teli te quoque plaga novi.
Utque Milon, robur diducere fiſſile tentes;
Nec poſſis captas inde referre manus.
Muneribuſque tuis lædaris, ut Icarus; in quem
Intulit armatas ebria turba manus.
Quodque dolore necis patriæ pia filia fecit,
Vincula per laquei fac tibi guttur eant.
Obſtructoque famem patiaris limine tecti,
Ut legem pœnæ cui dedit ipſa parens.
Illius exemplo violes ſimulacra Dianæ,
Aulidis a portu qui leve vertit iter.
Naupliadæve modo ficto pro crimine pœnas
Morte luas; nec te non meruiſſe juvet.
Æthalion vita ſpoliavit ut Iſidis hoſpes,
Quem memor a ſacris nunc quoque pellit Ion:
Utque Melanthea tenebris a cæde latentem
Prodidit officio luminis orba parens;
Sic tua conjectis fodiantur pectora telis;
Sic precor auxiliis impediare tuis,
Qualis equos pacto, quos fortis agebat Achilles,
Acta Phrygi timido; nox tibi talis eat.
Nec tu quam Rheſus ſomno meliore fruaris;
Quam comites Rheſo tum necis, ante viæ:
Ut quos cum Rutulo morti Rhamnete dederunt
Impiger Hyrtacides, Hyrtacidæque comes.
Clinadæve modo circumdatus ignibus atris
Membra feras Stygiæ ſemicremata rati.
Utve Remo muros auſo tranſire recentes,
Noxia ſint capiti ruſtica tela tuo.
Denique, Sarmaticas inter Geticaſque ſagittas,
His precor ut vivas & moriare locis.
Hæc tibi tantiſper ſubito ſint miſſa libello;
Immemores ne nos eſſe querare tui.
Pauca quidem, fateor; ſed Di dent plura rogatis,
Multiplicentque ſuo vota favore mea.
Poſtmodo plura leges; & nomen habentia verum:
Et pede quo debent acria bella geri.

NUX, ELEGIA.

NUX ego juncta viæ, cum ſim ſine crimine vitæ,
A populo ſaxis prætereunte petor.
Obruere iſta ſolet manifeſtos pœna nocentes,
Publica cum lentam non capit ira moram.
Nil ego peccavi: niſi ſi peccaſſe vocetur,
Annua cultori poma referre ſuo.
At prius arboribus, tum cum meliora fuere
Tempora, certamen fertilitatis erat.
Cum domini memores ſertis ornare ſolebant
Agricolas fructu proveniente Deos.
Sæpe tuas igitur, Liber, miratus es uvas:
Mirata eſt oleas ſæpe Minerva ſuas.
Pomaque læſiſſent matrem; ni ſubdita ramo
Longa laboranti furca tuliſſet opem.
Quin etiam exemplo pariebat femina noſtro;
Nullaque non illo tempore mater erat.
At poſtquam platanis ſterilem præbentibus umbram
Uberior quavis arbore venit honos;
Nos quoque frugiferæ [ſi nux modo ponor in illis]
Cœpimus in patulas luxuriare comas.
Nunc neque continuos naſcuntur poma per annos:
Uvaque læſa domum, læſaque bacca venit.
Nunc uterum vitiat, quæ vult formoſa videri:
Raraque in hoc ævo eſt, quæ velit eſſe parens.
Certe ego, ſi numquam peperiſſem, tutior eſſem.
Iſta Clytemneſtra digna querela fuit.
Si ſciat hoc vitis, naſcentes ſupprimet uvas;
Orbaque, ſi ſciat hoc, Palladis arbor erit.
Hoc in notitiam veniat maloque pyroque;
Deſtituent ſilvas utraque poma ſuas.
Quæque ſibi vario diſtinguit poma colore,
Audiat hoc ceraſus; ſtipes inanis erit.
Non equidem invideo: numquid tamen ulla feritur,
Quæ ſterilis ſola conſpicienda coma eſt?
Cernite ſinceros omnes ex ordine truncos,
Qui modo nil, quare percutiantur, habent.
At mihi ſæva nocent mutilatis vulnera ramis;
Nudaque derepto cortice ligna patent.
Non odium facit hoc, ſed ſpes indulta rapinæ.
Suſtineant aliæ poma; querentur idem.
Fit reus ille fere, de quo victoria lucro
Eſſe poteſt: inopis vindice facta carent.
Sic timet inſidias, qui ſcit ſe ferre viator,
Cui timeat: tutum carpit inanis iter.
Sic ego ſola petor; ſoli quia cauſſa petendi eſt.
Frondibus intactis cetera turba virent.
Nam quod habent frutices alii quoque proxima nobis
Fragmina, quæ læſo vimine multa jacent;
Non iſtis ſua facta nocent: vicinia damno eſt.
Excipiunt ictu ſaxa repulſa meo.
Idque fide careat; ſi non, quæ longius abſunt,
Nativum retinent inviolata decus.
Ergo, ſi ſapiant, & mentem verba ſequantur;
Devoveant umbras proxima quæque meas.
Quam miſerum eſt, odium damnis accedere noſtris;
Meque ream nimiæ proximitatis agi!
Sed, puto, magna mei eſt operoſo cura colono.
Invenias, qui det nil mihi, præter humum.
Sponte mea facilis contemto naſcor in agro:
Parſque loci, qua ſto, publica pæne via eſt.
Me, ſata ne lædam, (quoniam ſata lædere dicor)
Imus in extremo margine fundus habet.
Non mihi falx nimias Saturnia deputat umbras:
Duratam renovat non mihi foſſor humum.

Sole licet ſiccaque ſiti peritura laborem;
  Irriguæ dabitur non mihi ſulcus aquæ.
At cum maturas fiſſo nova cortice rimas
  Nux agit; ad partes pertica ſæva venit.
Pertica dat plenis immitia vulnera ramis;
  Ne poſſim lapidum verbera ſola queri.
Poma cadunt menſis non interdicta ſecundis;
  Et condis lectas, parca colona, nuces.
Has puer aut certo rectas dilaminat ictu;
  Aut pronus digito biſve ſemelve petit.
Quatuor in nucibus, non amplius, alea tota eſt;
  Cum ſibi ſuppoſitis additur una tribus.
Per tabulæ clivum, labi jubet alter; & optat,
  Tangat ut e multis quamlibet una ſuam.
Eſt etiam, par ſit numerus qui dicat, an impar:
  Ut divinatas auferat augur opes.
Fit quoque de creta, qualem cæleſte figuram
  Sidus, & in Græcis littera quarta gerit.
Hæc ubi diſtincta eſt gradibus, qui conſtitit intus,
  Quot tetigit virga, tot capit inde nuces.
Vas quoque ſæpe cavum ſpatio diſtante locatur;
  In quod miſſa levi nux cadat una manu.
Felix, ſecreto quæ nata eſt arbor in arvo;
  Et ſoli domino ferre tributa poteſt!
Non hominum ſtrepitus audit, non illa rotarum:
  Non a vicina pulverulenta via eſt.
Illa ſuo, quæcumque tulit, dare dona colono,
  Et plenos fructus annumerare poteſt.
At mihi maturos numquam licet edere fœtus;
  Ante diemque meæ decutiuntur opes.
Lamina mollis adhuc tenero dum lacte, quod intro eſt;
  Nec mala ſunt ulli noſtra futura bono:
Jam tamen invenias, qui me jaculentur, & ictu
  Præfeſtinato munus inane petant.
Si fiat rapti, fiat menſura relicti,
  Majorem domini parte, viator, habes.
Sæpe aliquis, foliis ut nuda cacumina vidit,
  Eſſe putat Boreæ triſte furentis opus.
Æſtibus hic, hic me ſpoliatam frigore credit:
  Eſt quoque, qui crimen grandinis eſſe putet.
At mihi nec grando puris inviſa colonis,
  Nec ventus fraudi, ſolve, geluve fuit.
Fructus obeſt: peperiſſe nocet: nocet eſſe feracem:
  Quæque fuit multis, & mihi præda malo eſt.
Præda malo, Polydore, fuit tibi: præda nefandæ
  Conjugis Aonium miſit in arma virum.
Heſperii regis pomaria tuta fuiſſent:
  Una ſed immenſas arbor habebat opes.
At rubus & ſentes tantummodo lædere natæ,
  Spinaque vindicta cetera tuta ſua eſt.
Me, quia nec noceo, nec obuncis vindicor hamis;
  Miſſa petunt avida ſaxa proterva manu.
Quid, ſi non aptas ſolem fugientibus umbras,
  Finditur Icario cum cane terra, darem?
Quid, niſi ſuffugium nimbos vitantibus eſſem,
  Non exſpectata cum venit imber aqua?
Omnia cum faciam, cum præſtem ſedula cunctis
  Officium; ſaxis officioſa petor.
Hæc mihi perpeſſæ, domini patienda querela eſt.
  Cauſſa habeor, quare ſit lapidoſus ager.
Dumque repurgat humum, collectaque ſaxa remittit;
  Semper habent in me tela parata viæ.
Ergo inviſa aliis, uni mihi frigora proſunt:
  Illo me tutam tempore præſtat hiems.
Nuda quidem tunc ſum; nudam tamen expedit eſſe:
  Nec ſpolium de me, quod petat, hoſtis habet.
At ſimul induimus noſtris ſua munera ramis;
  Saxa novos fructus grandine plura petunt.
Forſitan hic aliquis dicat, Quæ publica tangunt,
  Carpere conceſſum eſt: hoc via juris habet.
Si licet hoc; oleas diſtringite: cædite meſſes.
  Improbe, vicinum carpe, viator, olus.
Intret & urbanas eadem petulantia portas;
  Sitque tuis muris, Romule, juris idem.
Quilibet argentum primæ de fronte tabernæ
  Tollat: & ad gemmas quilibet alter eat.
Auferat hic aurum, peregrinos ille lapillos;
  Et quaſcumque poteſt tollere, tollat opes.
Sed neque tolluntur: nec, dum regit omnia Cæſar,
  Incolumis tanto præſide raptor erit.
At non ille Deus pacem intra mœnia finit,
  Auxilium toto ſpargit in orbe ſuum.
Quid tamen hoc prodeſt, media ſi luce palamque
  Verberor, & tutæ non licet eſſe mihi?
Ergo nec nidos foliis hærere, nec ullam
  Sedibus in noſtris ſtare videtis avem:
At lapis, in ramo ſedit quicumque biſurco,
  Hæret, & ut capta victor in arce manet.
Cetera ſæpe tamen potuere admiſſa negari,
  Et crimen nox eſt inficiata ſuum.
Noſtra notat fuſco digitos injuria ſucco,
  Cortice contactas inficiente manus.
Ille cruor meus eſt: illo maculata cruore
  Non profectura dextra lavatur aqua.
O ego, cum longæ venerunt tædia vitæ,
  Optavi quoties arida facta mori!
Optavi quoties, aut cæco turbine verti,
  Aut valido miſſi fulminis igne peti!
Atque utinam ſubitæ raperent mea poma procellæ:
  Vel poſſem fructus excutere ipſa meos.
Sic, ubi detracta eſt a te tibi cauſſa pericli,
  Quod ſupereſt, tutum, Pontice caſtor, habes.
Quid mihi tunc animi eſt, cum ſumit tela viator;
  Atque oculis plagæ deſtinat ante locum?
Nec vitare licet moto fera verbera trunco,
  Quem ſub humo radix vinclaque firma tenent.
Corpora præbemus plagis: ut ſæpe ſagittis,
  Cum populus manicas depoſuiſſe vetat:
Utque gravem candens ubi tolli vacca ſecurim,
  Aut ſtringi cultros in ſua colla videt.
Sæpe meas vento frondes tremuiſſe putaſtis:
  Sed metus in nobis cauſſa tremoris erat.
Si merui, videorque nocens; imponite flammæ,
  Noſtraque fumoſis urite membra focis.
Si merui, videorque nocens; excidite ferro:
  Et liceat miſeræ dedecus eſſe ſemel.
Si nec cur urar, nec cur excidar habetis;
  Parcite. ſic cœptum perficiatis iter.

ME

MEDICAMINA FACIEI.

FRAGMENTUM.

DIſcite, quæ faciem commendet cura, puellæ;
Et quo ſit vobis forma tuenda modo.
Cultus humum ſterilem Cerealia pendere juſſit
Munera: mordaces interiere rubi.
Cultus & in pomis ſuccos emendat acerbos;
Fiſſaque adoptivas accipit arbor opes.
Culta placent. auro ſublimia tecta linuntur:
Nigra ſub impoſito marmore terra latet.
Vellera ſæpe eadem Tyrio medicantur aheno:
Sectile deliciis India præbet ebur.
Forſitan antiquæ, Tatio ſub rege, Sabinæ
Maluerint, quam ſe, rura paterna coli.
Cum matrona premens altum rubicunda ſedile
Aſſiduo durum pollice nebat opus.
Ipſaque claudebat, quos filia paverat, agnos:
Ipſa dabat virgas cæſaque ligna foco.
At veſtræ teneras matres peperere puellas.
Vulris inaurata corpora veſte tegi.
Vultis odoratos poſitu variare capillos:
Conſpicuam gemmis vultis habere manum.
Induitis collo lapides Oriente paratos:
Et quantos oneri eſt aure tuliſſe duos.
Nec tamen indignum, ſi vobis cura placendi,
Cum comtos habeant ſecula noſtra viros.
Feminea veſtri poliuntur lege mariti:
Et vix ad cultus nupta, quod addat, habet.
Proin ſe quæque parent: nec quo venentur amores,
Refert. munditiæ crimina nulla merent.
Rure latent, finguntque comas. licet arduus illas
Celet Athos; cultas altus habebit Athos.
Eſt etiam placuiſſe ſibi quotacumque voluptas:
Virginibus cordi grataque forma ſua eſt.
Laudatas homini volucris Junonia pennas
Explicat: & forma muta ſuperbit avis.
Sic potius nos uret amor; quam fortibus herbis,
Quas maga terribili ſubſecat arte manus.
Nec vos graminibus, nec miſto credite ſucco.
Nec tentate nocens virus amantis equæ.
Nec mediæ Marſis finduntur cantibus angues:
Nec redit in fontes unda ſupina ſuos.
Et quamvis aliquis Temeſæa removerit æra;
Numquam Luna ſuis excutietur equis.
Prima ſit in vobis morum tutela, puellæ:
Ingenio facies conciliante placet.
Certus amor morum eſt: formam populabitur ætas,
Et placitus rugis vultus aratus erit.
Tempus erit, quo vos ſpeculum vidiſſe pigebit,
Et veniet rugis altera cauſſa dolor.
Sufficit, & longum probitas perdurat in ævum;
Fertque ſuos annos: hinc bene pendet amor.
Diſce age, cum teneros ſomnus demiſerit artus,
Candida quo poſſint ora nitere modo.
Hordea, quæ Libyci ratibus miſere coloni,
Exue de palea tegminibuſque ſuis.
Par ervi menſura decem madefiat ab ovis:
Sed cumulent libras hordea nuda duas.
Hæc ubi ventoſas fuerint ſiccata per auras;
Lenta jube ſcabra frangat aſella mola.
Et quæ prima cadunt vivaci cornua cervo,
Contere: in hæc ſolidi ſexta face aſſis eat.
Jamque ubi pulvereæ fuerint confuſa farinæ,
Protinus in cribris omnia cerne cavis.
Adjice Narciſſi bis ſex ſine cortice bulbos,
Strenua quos puro marmore dextra terat:
Sextantemque trahat gummi cum ſemine Thuſco.
Huc novies tanto plus tibi mellis eat.
Quæcumque adficiet tali medicamine vultum;
Fulgebit ſpeculo levior ipſa ſuo.
Nec tu pallentes dubita torrere lupinos,
Et ſimul inflantes corpora frige fabas.
Utraque ſex habeant æquo diſcrimine libras:
Utraque da nigris comminuenda molis.
Nec ceruſſa tibi, nec nitri ſpuma rubentis
Deſit, & Illyrica quæ venit iris humo.
Da validis juvenum pariter ſubigenda lacertis:
Sed juſtum tritis uncia pondus erit.
Adjice & e querulo volucrum medicamina nido.
Ore fugant maculas: Halcyonea vocant.
Pondere, ſi quæris, quo ſim contentus in illis;
Quod trahit in partes uncia ſexta duas.
Ut coeant, apteque lini per corpora poſſint;
Adjice de flavis Attica mella favis.
Quamvis thura Deos irataque numina placent;
Non tamen accenſis omnia danda focis.
Thus ubi miſcueris radenti tubera nitro;
Ponderibus juſtis fac ſit utrimque triens.
Parte minus quarta dereptum cortice gummi,
* Et modicum e myrrhis pinguibus adde cubum.
Hæc ubi contriris, per denſa foramina cerne:
Pulvis ab infuſo melle premendus erit.
Profuit & marathros bene olentibus addere myrrhis;
Quinque trahant marathri ſcrupula, myrrha novem.
Arentiſque roſæ quantum manus una prehendat;
Cumque Ammoniaco maſcula thura ſale.
Hordea quem faciunt illis adfunde cremorem.
Æquent expenſas cum ſale thura roſas.
Tempore ſis parvo molles licet illita vultus;
Hærebit toto multus in ore color.
Vidi quæ gelida madefacta papavera lympha
Contereret, teneris illineretque genis.
* * * *

HALIEUTICON.

FRAGMENTUM.

* * * *

ACcepit mundus legem : dedit arma per omnes,
Admonuitque ſui. vitulus ſic namque minatur,
Qui nondum gerit in tenera jam cornua fronte:
Sic damæ fugiunt, pugnant virtute leones,
Et morſu canis, & caudæ ſic ſcorpius ictu:
Concuſſiſque levis pennis ſic evolat ales.
Omnibus ignotæ mortis timor, omnibus hoſtem,
Præſidiumque datum ſentire, & noſcere teli
Vimque modumque ſui: ſic & Scarus arte ſub undis,
Incidit, adſumtamque dolo tandem pavet eſcam.
Non audet radiis obnixa occurrere fronte,
Averſus crebro vimen ſed verbere caudæ
Laxans ſubſequitur, tutumque evadit in æquor.
Quin etiam ſi forte aliquis, dum pone nataret,
Mitis luctantem Scarus hunc in vimine vidit,
Averſam caudam morſu tenet: atque ita *
* Uber ſervato, quem texit, in * reſultet.
Sepia tarda fugæ, tenui cum forte ſub unda
Deprenſa eſt, jam jamque manus timet illa rapaces,
Inficiens æquor nigrum vomit ore cruorem,
Avertitque vias, oculos fruſtrata ſequentes,
Clauſus rete Lupus, quamvis immanis & acer,
Dimotis cauda ſubmiſſus ſidit arenis.
. . . . in auras
Emicat, atque dolos ſaltu deludit inultus:
Et muræna ferox teretis ſibi conſcia tergi,
Ad laxata magis converſa foramina retis,
Tandem per multos evadit lubrica flexus,
Exemploque nocet, cunctis intervenit una.
At contra ſcopulis crinali corpore ſegnis
Polypus hæret, & hac eludit retia fraude,
Et ſub lege loci ſumit mutatque colorem;
Semper ei ſimilis, quem contigit. atque ubi prædam
Pendentem ſetis avidus rapit, hic quoque fallit
Elato calamo, cum demum emerſus in auras
Brachia diſſolvit, populatumque expuit hamum.
At Mugil cauda pendentem everberat eſcam,
Excuſſamque legit. Lupus acri concitus ira
Diſcurſu fertur vario, fluctuſque ferentes
Proſequitur, quaſſatque caput, dum vulnere ſævus
Laxato cadat hamus, & ora patentia linquat.
Nec proprias vires neſcit Muræna nocendi:
Auxilioque ſui, morſu nec cominus acri
Deficit, aut animos ponit captiva minaces.
Anthias his, tergo quæ concutit, utitur armis,
Vim ſpinæ novitque ſuæ, verſoque ſupinus
Corpore lina ſecat, fixumque intercipit hamum.

* * *

Cetera quæ denſas habitant animalia ſilvas,
Aut vani quatiunt ſemper lymphata timores,
Aut trahit in præceps non ſana ferocia mentis.
Ipſa ſequi Natura monet, vel cominus ire.
Impiger ecce Leo venantum ſternere pergit
Agmina, & adverſis infert ſua pectora telis.
Quoque venit, fidens magis & ſublatior ardet,
Concuſſitque toros, & viribus addidit iram.
* Prodidit, atque ſuo properat ſibi robore letum.
Fœdus Lucanis provolvitur Urſus ab antris,
Quid niſi pondus iners, ſtolidæque ferocia mentis?
Actus Aper ſetis iram denunciat hirtis:
Et ruit oppoſiti nitens in vulnera ferri,
Preſſus & emiſſo moritur per viſcera telo.
Altera pars fidens pedibus, dat terga ſequenti,
Ut pavidi Lepores, ut fulvo tergore Damæ,
Et cauto fugiens Cervus ſine fine timore.
Ipſa ſequi natura docet, vel cominus ire.
Hic generoſus honos, & gloria major Equorum:
Nam capiunt animis palmam, gaudentque triumpho.
Seu ſeptem ſpatiis Circo meruere coronam;
Nonne vides victor quanto ſublimius altum
Attollat caput, & vulgi ſe venditet auræ?
Celſave cum cæſo decoratur terga leone,
Quam tumidus, quantoque venit ſpectabilis actu,
* Compeſcatque ſolum generoſo concita pulſu
Ungula ſub ſpoliis graviter redeuntis opimis:
Quid laus prima Canum? quibus eſt audacia præceps,
Venandique ſagax virtus, vireſque ſequendi.
Quæ nunc elatis rimantur naribus auras,
Et nunc demiſſo quærunt veſtigia roſtro;
Et produnt clamore feram, dominumque vocando
Increpitant. quem ſi collatis effugit armis,
Inſequitur tumuloſque canis campoſque per omnes.
Noſter in arte labor poſitus: ſpes omnis in illa.
Nec tamen in medias pelagi te pergere ſedes
Admoneam, vaſtique maris tentare profundum.
Inter utrumque loci melius moderabere funem.
Aſpera num ſaxis loca ſint. nam talia lentos
Depoſcunt calamos: at purum retia littus.
Num mons horrentes demittat celſior umbras
In mare. nam varie quidam fugiuntque petuntque.
Num vada ſubnatis imo viridentur ab herbis

* *

Objecterque moras, & molli ſerviat algæ.
Deſcripſit ſedes varie Natura profundi:
Nec cunctos una voluit conſiſtere piſces.
Nam gaudent pelago, quales Scombrique, Boveſque,
Hippuri celeres, & nigro tergore Milvi;
Et pretioſus Helops noſtris incognitus undis;
Ac durus Xiphias, ictu non mitior enſis:
Et pavidi magno fugientes agmine Thunni:
Parva Echeneis adeſt (mirum) mora puppibus ingens:
Tuque comes ratium, tractique per æquora ſulci
Qui ſemper ſpumas ſequeris, Pompile, nitentes:
Cercyroſque ferox ſcopulorum fine moratus:
Cantharus ingratus ſucco: tum concolor illi
Orphas, cæruleaque rubens Erythinus in unda:
Inſignis Sarguſque notis, inſignis & alis:
Et ſuperaurata Sparulus cervice refulgens;
Et rutilus Pagur, & fulvi Synodontes, & ex ſe
Concipiens Channe gemino fraudata parente.
Tum viridis ſquamis parvo Saxatilis ore,
Et rarus Faber, & pictæ Mormyres, & auri
Chryſophrys imitata decus: tum corporis Umbræ
Liventis, rapidique Lupi, Percæque, Tragique.
Quin laude inſignis caudæ Melanurus, & ardens

Aura-

Auratis Muræna notis, Merulæque virentes,
Immitiſque ſuæ Conger per vulnera gentis;
Et capitis duro nociturus Scorpios ictu,
Ac numquam æſtivo conſpectus ſidere Glaucus.
At contra herboſa piſces laxantur arena,
Ut Scarus, epaſtas ſolas qui ruminat eſcas;
Fœcundumque genus Mænæ, Lamiroſque, Smariſque,
Atque immunda Chromis, merito viliſſima Salpa:
Atque avium dulces nidos imitata ſub undis,
Et Squalus & tenui ſuffuſus ſanguine Mullus:
Fulgentes Soleæ candore, & concolor illis
Paſſer, & Adriaco mirandus littore Rhombus:
Tunc Epodes lati, tum molles tergore Ranæ.
Extremi parent * *
* * * *
* * * *
Lubricus & ſpina nocuus non Gobius ulla,
Et nigrum niveo portans in corpore virus
Loligo, durique Sues, ſinuoſaque Caris:
Et tam deformi non dignus nomine Aſellus:
Tuque peregrinis, Acipenſer, nobilis undis.
* * * * * * *

ALIA FRAGMENTA
P. OVIDII NASONIS.
EX MEDEA.

QUintil. *lib.* VIII. *cap.* V. Nam cum ſit rectum, Nocere facile eſt, prodeſſe difficile, vehementius apud Ovidium Medea dicit:

Servare potui. perdere an poſſim rogas?

Item,

Feror huc illuc, ut plena Deo.

Sen. Suaſor. III.

EX EPIGRAMMATIS.

Cur ego non dicam, Furia, te furiam?

Fab.

Item,

Ride, ſi ſapis, o puella, ride.

Mart. lib. II. Epig. XLI.

Item,

Larte ferox cæſo Coſſus opima tulit.

Priſc. lib. V.

EX PHÆNOMENIS.

Tot numero, talique Deus ſimulacra figura
Impoſuit cælo: perque altas ſparſa tenebras
Clara pruinoſæ juſſit dare lumina nocti.

Lactant. lib. XI. De Orig. Err. cap. V.

Pleiades ante genu ſeptem radiare feruntur.
Sex tantum apparent: ſub opaca ſeptima nube eſt.

Probus in Georgica Virgilii, in cujus vulgatis libris hi verſus depravatiſſimi leguntur.

In Priapeiis quædam Ovidii extare, eruditi arbitrantur. Ex illo certe, cujus initium, *Obſcure poteram tibi dicere*, Seneca pater lib. I., Controverſ. II. hunc verſum adducit:

Dum timet alterius vulnus inepta loci.

Servius in IV. *Georg. ubi agit de Eurydice, citat ex Ovidio*, Bis rapitur, vixitque ſemel. *quod in auctore noſtro nunc nuſquam comparet.*

Scholiaſtes vetus Horatii ad lib. II., *od.* V. Gyges nomen pueri ex inſula Cnido Veneri ſacra. hujus autem pueri pulcritudinem laudat etiam Ovidius. *Atqui in iis, quæ exſtant, laudat nullibi.*

Quintilianus lib. XII, *cap.* X. Sed evaneſcunt hæc atque emoriuntur comparatione meliorum. ut lana tincta fuco citra purpuram placet. at ſi contuleris etiam lacernæ, conſpectu melioris obruatur, ut Ovidius ait. *Quæ nullo negotio in metrum redacta Iambum tragicum efficient & duos hendecaſyllabos*,

Ut lana tincta purpuram citra placet.
At ſi contuleris eam lacernæ,
Conſpectu melioris obruatur.

In Notis enim ad Epiſt. VII. *communem eſſe ultimam in* contuleris, credideris, dederis, *& ſimilibus ſyllabam monemus.*

Seneca controverſ. X. *Ex Declamatione Ovidii quædam hæc producit.* Quidquid laboris eſt, in hoc eſt, ut uxori virum, & viro uxorem diligere concedas. Neceſſe eſt deinde, jurare permittas, ſi amare permiſeris. Quod habuiſſe nos jusjurandum putas? Tu nobis religioſum nomen fuiſti. Si mentiremur, illa ſibi iratum patrem invocavit, ego ſocerum. Parce pater, parce ſocer: non pejeravimus. Ecce objurgator noſter, quam effrænato amore fertur. quamquam eſſe filiam preceris. carum quidem, quod illum ab indulgentia ſua avocet. Di boni, quomodo hic amavit uxorem? amat filiam, & abdicat. dolet periclitatam eſſe, & ab eo abducit, ſine quo negat ſe poſſe vivere: quæritur periculum ejus, qua pæne caruit hic qui amare caute jubet. Facilius in amore finem impetres, quam modum. tum hos ponis terminos, ut nihil faciant, niſi conſiderate, nihil promittant, niſi ut jus facturi; omnia verba ratione & fide ponderent. Senes ſic amant. Pauca noſti, pater, crimina: & litigavimus aliquando, & cecidimus: & fortaſſe, quod non putas, pejeravimus. Quid ad patres pertinet, quod amantes jurent? ſi vis credere, nec ad Deos pertinet. Non eſt quod tibi placeas, uxor, tamquam prima peccaveris. periit aliqua cum viro, periit aliqua pro viro: illas tamen omnis ætas honorabit. omne celebrabit ingenium. Fer, ſocer, felicitatem tuam. magnum tibi quam parvo conſtat exemplum! in reliquum diligentiores facti ſumus: errorem noſtrum confitemur: exciderat jurantibus, eſſe tertium qui magis amaret: ſic, Di, ſit ſemper. Perſevera, ſocer, recipe filiam: ego, qui peccavi, pœna dignus ſum. quare uxore necata, ſocero cauſa ſim orbitatis? Diſcedam e civitate: fugiam: exulabo; utcumque potero, deſiderium miſera & crudeli patientia perferam. Morerer, ſi ſolus moriturus eſſem.

In codice poematiorum veterum longe antiquiſſimo, quem apud V. Cl. Petrum Scriverium vidit Heinſius, Ovidio hoc epigramma ineditum adſcribebatur.

Jam nitidum liquidis Phœbus jubar intulit undis;
Emeritam renovans Tethyos amne facem.
Aſtra ſubit niveis Phœbe ſubvecta juvencis,
Mitis & æthereo labitur axe ſopor.
Alludunt teneri tremulis cum matribus agni,
Lacteolaſque animas lacteus humor alit.

In eodem codice Argumenta librorum Virgilianorum noſtro etiam adſcribebantur, ut & in multis aliis exemplaribus vetuſtis, quæ vidi. ſed perperam. Denique in antiquo libro Georgii Fabricii, hoc Epigramma de Lucretia Naſonis nomen oſtentabat.

Cum foderet ferro caſtum Lucretia pectus,
Sanguinis & torrens egrederetur, ait;
Procedant teſtes me non placuiſſe tyranno,
Ante virum ſanguis, ſpiritus ante Deos.

L. ANNÆI SENECÆ,

TRAGŒDIÆ.

MEDEA.

PERSONÆ.

MEDEA.	NUTRIX.
JASON.	CHORUS.
CREON.	NUNCIUS.

ACTUS PRIMUS.

MEDEA.

DIi conjugales; tuque genialis tori
Lucina cuſtos; quæquæ domitorem freti
Typhin novam frænare docuiſti ratem;
Et tu profundi ſæve dominator maris;
Clarumque Titan dividens orbi diem;
Tacitiſque præbens conſcium ſacris jubar,
Hecate triformis, quoſque juravit mihi
Deos Iaſon; quoſque Medeæ magis
Fas eſt precari; noctis æternæ chaos,
Adverſa ſuperis regna, maneſque impios,
Dominumque regni triſtis, & dominam fide
Meliore raptam, voce non fauſta precor:
Adeſte, adeſte ſceleris ultrices deæ,
Crinem ſolutis ſquallidæ ſerpentibus,
Atram cruentis manibus amplexæ facem,
Adeſte: thalamis horridæ quondam meis
Quales ſtetiſtis: conjugi letum novæ,
Letumque ſocero & regiæ ſtirpi date.
Mihi pejus aliquid, quod precer ſponſo malum:
Vivat; per urbes erret ignotas egens,
Exul, pavens, inviſus, incerti laris:
Me conjugem optet; limen alienum expetat,
Jam notus hoſpes: quoque non aliud queam
Pejus precari, liberos ſimiles patri,
Simileſque matri. parta, jam parta ultio eſt.
Peperi. querelas, verbaque incaſſum ſero.
Non ibo in hoſtes? manibus excutiam faces,
Cæloque lucem. ſpectat hoc noſtri ſator
Sol generis? & ſpectatur, & curru inſidens
Per ſolita puri ſpatia decurrit poli?
Non redit in ortus, & remetitur diem?
Da, da per auras curribus patriis vehi.
Committe habenas, genitor, & flagrantibus,
Ignifera loris tribue moderari juga,
Gemino Corinthus littori opponens moras,
Cremata flammis maria committat duo.
Hoc reſtat unum: pronubam thalamo feram
Ut ipſa pinum; poſtque ſacrificas preces
Cædam dicatis victimas altaribus.
Per viſcera ipſa quære ſupplicio viam,
Si vivis, anime: ſi quid antiqui tibi
Remanet vigoris, pelle femineos metus,
Et inhoſpitalem Caucaſum mente indue.
Quodcumque vidit Phaſis aut Pontus nefas,
Videbit Iſthmos. effera, ignota, horrida;
Tremenda cælo pariter ac terris mala,
Mens intus agitat, vulnera, & cædem, & vagum
Funus per artus. levia memoravi nimis:
Hæc virgo feci. gravior exſurgat dolor.
Majora jam me ſcelera poſt partus docent.
Accingere ira, teque in exitium para
Furore toto: paria narrentur tua
Repudia thalamis. quo virum linquis modo?
Hoc quo ſecuta es. rumpe jam ſegnes moras:
“ Quæ ſcelere pacta eſt, ſcelere rumpetur fides.

CHORUS.

AD regum thalamos numine proſpero,
Qui cælum, ſuperi, quique regunt fretum,
Adſint, cum populis rite faventibus.
Primus ſceptriferis colla Tonantibus
Taurus celſa ferat tergore candido.
Lucinam nivei femina corporis
Intentata jugo placet: &, aſperi
Martis ſanguineas quæ cohibet manus,
Quæ dat belligeris fœdera gentibus,
Et cornu retinet divite copiam,
Donetur tenera mitior hoſtia.
Et tu qui facibus legitimis ades,
Noctem diſcutiens auſpice dextera,
Huc incede gradu marcidus ebrio,
Præcingens roſeo tempora vinculo.
Et tu, quæ gemini prævia temporis
Tarde ſtella redis ſemper amantibus:
Te matres avidæ, te cupiunt nurus,
Quam primum radios ſpargere lucidos.
Vincit virgineus decor.
Longe Cecropias nurus:
Et quas Taygeti jugis
Muris quod caret oppidum
Exercet juvenum modo,
Et quas Aonius latex,
Alpheuſque ſacer lavat.
Cedent Æſonio duci,
Si forma velit aſpici,
Proles fulminis improbi,
Aptat qui juga tigribus:
Nec non qui tripodas movet,
Frater virginis aſperæ.
Cedet Caſtore cum ſuo
Pollux cæſtibus aptior.

Sic,

Sic, ſic, Cælicolæ, precor,
Vincat femina conjuges,
Vir longe ſuperet viros.
Hæc cum virgineo conſtitit in choro,
Unius facies prænitet omnibus.
Sic cum ſole perit ſideribus decor;
Et denſi latitant Pleiadum greges;
Cum Phœbe ſolitum lumine non ſuo
Orbem circuitis cornibus alligat.
Oſtro ſic niveus phœniceo color
Perſuſus rubuit: ſic nitidum jubar
Paſtor luce nova roſcidus aſpicit.
Ereptus thalamis Phaſidos horridis,
Effrenæ ſolitus pectora conjugis
Invita trepidus prendere dextera,
Felix Aoniam prendito virginem
Nunc primum ſoceris, ſponſe, volentibus:
Conceſſo, juvenes, ludite jurgio,
Hinc illinc, juvenes, mittite carmina:
„ Rara eſt in dominos juſta licentia.
Candida thyrſigeri proles generoſa Lyæi,
Multifidam jam tempus erat ſuccendere pinum:
Excute ſolennem digitis marcentibus ignem.
Feſta dicax fundat convicia Feſcenninus.
Solvat turba jocos. tacitis eat illa tenebris,
Si qua peregrino nubit fugitiva marito.

ACTUS SECUNDUS.

Medea, Nutrix.

Occidimus. aures pepulit Hymenæus meas.
Vix ipſa tantum, vix adhuc, credo malum.
Hæc facere Iaſon potuit? erepto patre,
Patria atque regno, ſedibus ſolam exteris
Deſerere durus merita contempſit mea,
Qui ſcelere flammas viderat vinci & mare?
Adeone credit omne conſumtum neſas?
Incerta, vecors, mente non ſana feror
Partes in omnes, unde me ulciſci queam.
Utinam eſſet illi frater! eſt conjux; in hanc
Ferrum exigatur: hoc meis ſatis eſt malis.
Si quod Pelaſgæ, ſi quod urbes barbaræ
Novere facinus, quod tuæ ignorant manus,
Nunc eſt parandum. ſcelera te hortentur tua;
Et cuncta redeant; inclytum regni decus
Raptum; & nefandæ virginis parvus comes
Diviſus enſe, funus incertum patri;
Sparſumque ponto corpus; & Peliæ ſenis
Decocta aheno membra. funeſtum impie
Quam ſæpe fudi ſanguinem! at nullum ſcelus
Irata feci. ſævit infelix amor.
Quid tamen Iaſon potuit alieni arbitrii,
Juriſque factus? debuit ferro obvium
Offerre pectus. melius, ah melius dolor
Furioſe, loquere. ſi poteſt, vivat meus,
Ut fuit, Iaſon; ſin minus, vivat tamen,
Memorque noſtri, muneri parcat meo.
Culpa eſt Creontis tota, qui ſceptro impotens
Conjugia ſolvit; quique genitricem abſtrahit
Natis; & arcto pignore adſtrictam fidem
Dirimit: petatur ſolus hic, pœnas luat
Quas debet. alto cinere cumulabo domum,
Videbit atrum verticem flammis agi
Malea, longas navibus flectens moras.
Nut. Sile obſecro, queſtuſque ſecreto abditos
Manda dolori. „ gravia quiſquis vulnera
“ Patiente & æquo immotus animo pertulit,
“ Referre potuit. ira, quæ tegitur, nocet.
“ Profeſſa produnt odia vindictæ locum.
Med. “ Levis eſt dolor, qui capere conſilium poteſt.
‘ Et clepere ſeſe; magna non latitant mala.
Libet ire contra. *Nut.* Siſte furialem impetum,
Alumna: vix te tacita defendit quies.
Med. “ Fortuna fortes metuit, ignavos premit.
Nut. Tunc eſt probanda, ſi locum virtus habet.
Med. “ Numquam poteſt non eſſe virtuti locus.
Nut. “ Spes nulla monſtrat rebus afflictis viam.
Med. “ Qui nil poteſt ſperare, deſperet nihil.
Nut. Abiere Colchi; conjugis nulla eſt fides;
Nihilque ſupereſt opibus e tantis tibi.
Med. Medea ſupereſt: hic mare & terras vides,
Ferrumque & ignes, & deos, & fulmina.
Nut. Rex eſt timendus. *Med.* Rex meus fuerat pater.
Nut. Non metuis arma? *Med.* Sint licet terra edita.
Nut. Moriere. *Med.* Cupio. *Nut.* Profuge. *Med.* Pœnituit fugæ.
Medea fugiam? *Nut.* Mater es. *Med.* Cui ſim, vides.
Nut. Profugere dubitas? *Med.* Fugiam: at ulciſcar prius.
Nut. Vindex ſequetur. *Med.* Forſan inveniam moras.
Nut. Compeſce verba; parce jam demens minis,
Animoſque minue. tempori aptari decet.
Med. Fortuna opes auferre, non animum, poteſt.
Sed cujus ictu regius cardo ſtrepit?
Ipſe eſt Pelaſgo tumidus imperio Creon.

Creon, Medea.

Medea, Colchi noxium Æetæ genus,
Nondum meis exportat e regnis pedem?
Molitur aliquid. nota fraus; nota eſt manus.
Cui parcit illa? quemve ſecurum ſinit?
Abolere propere peſſimam ferro luem
Equidem parabam: precibus evicit gener.
Conceſſa vita eſt: liberet fines metu:
Abeatque tuta. fert gradum contra ferox,
Minaxque noſtros propius affatus petit.
Arcete, famuli, tactu & acceſſu procul,
Jubete ſileat. regium imperium pati
Aliquando diſcat. vade veloci via,
Monſtrumque ſævum, horribile, jam dudum avehe.
Med. Quod crimen aut quæ culpa multatur fuga?
Cr. Quæ cauſſa pellat, innocens mulier rogat.
Med. Si judicas, cognoſce: ſi regnas, jube.
Cr. Æquum atque iniquum regis imperium feras.
Med. Iniqua numquam regna perpetuo manent.
Cr. I, querere Colchis. *Med.* Redeo: qui advexit ferat.
Cr. Vox conſtituto ſera decreto venit.
Med. Qui ſtatuit aliquid parte inaudita altera,
Æquum licet ſtatuerit, haud æquus fuit.
Cr. Auditus a te Pelia ſupplicium tulit.
Sed fare: cauſſæ detur egregiæ locus.
Med. Difficile quam ſit animum ab ira flectere
Jam concitatum, quamque regale hoc putet,
Sceptris ſuperbas quiſquis admovit manus,
Qua cepit, ire; regia didici mea.
Quamvis enim ſim clade miſeranda obruta,
Expulſa, ſupplex, ſola, deſerta, undique
Afflicta; quondam nobili fulſi patre,
Avoque clarum ſole deduxi genus:
Quodcumque placidis flexibus Phaſis rigat;

Pontuſque quidquid Scythicus a tergo videt;
Paluſtribus qua maria dulceſcunt aquis;
Armata peltis quidquid exercet cohors
Incluſa ripis vidua Thermodontiis:
Hoc omne noſter genitor imperio regit.
Generoſa, felix, decore regali potens
Fulſi. petebant tunc meos thalamos viri,
Qui nunc petuntur. rapida Fortuna ac levis,
Præcepſque regno eripuit, exilio dedit.
" Confide regnis, cum levis magnas opes
" Huc ferat & illuc caſus. hoc reges habent
" Magnificum & ingens, nulla quod rapiat dies;
" Prodeſſe miſeris, ſupplices fido lare
" Protegere. ſolum hoc Colchico regno extuli;
Decus illud ingens, Græciæ florem inclytum,
Præſidia Achivæ gentis, & prolem deum
Servaſſe manet: munus eſt Orpheus meum,
Qui ſaxa cantu mulcet, & ſilvas trahit;
Geminumque munus Caſtor & Pollux, meum eſt;
Satique Borea; quique trans Pontum quoque
Summota Lynceus lumine immiſſo videt;
Omneſque Minyæ: nam ducum taceo ducem:
Pro quo nihil debetur, hunc nulli imputo.
Vobis revexi ceteros; unum mihi.
Inceſſe nunc, & cuncta flagitia ingere;
Fatebor: obici crimen hoc ſolum poteſt,
Argo reverſa. virgini placeat pudor,
Paterque placeat; tota cum ducibus ruet
Pelaſga tellus: hic tuus primus gener
Tauri ferocis ore flagranti occidit.
Fortuna cauſam, qua volet, noſtram premat:
Non pœnitet ſervaſſe tot regum decus.
Quodcumque culpa præmium ex omni tuli,
Hoc eſt penes te. ſi placet, damna ream:
Sed redde crimen. ſum nocens, fateor, Creo;
Talem ſciebas eſſe, cum genua attigi,
Fidemque ſupplex præſidis dextra petii.
Terra hac miſeriis angulum & ſedem rogo,
Latebraſque viles. urbe ſi pelli placet,
Detur remotus aliquis in regnis locus.
Cr. Non eſſe me, qui ſceptra violenter geram,
Nec qui ſuperbo miſerias calcem pede,
Teſtatus equidem videor haud clare parum,
Generum exulem legendo, & afflictum, & gravi
Terrore pavidum. quippe te pœnæ expetit
Letoque Acaſtus, regna Theſſalica obtinens:
Senio trementem debili atque ævo gravem,
Patrem peremptum queritur, & cæſi ſenis
Diſciſſa membra; cum dolo captæ tuo
Piæ ſorores impium auderent nefas.
Poteſt Iaſon, ſi tuam cauſam amoves,
Suam tueri: nullus innocuum cruor
Contaminavit: abfuit ferro manus,
Proculque veſtro purus a cœtu ſtetit.
Sed tu malorum machinatrix facinorum,
" Cui feminea nequitia ad audendum omnia,
" Virile robur, nulla famæ memoria eſt,
Egredere, purga regna; letales ſimul
Tecum aufer herbas, libera cives metu.
Alia ſedens tellure ſollicita Deos.
Med. Profugere cogis? redde fugienti ratem,
Vel redde comitem. fugere cur ſolam jubes?
Non ſola veni: bella ſi metuis pati,
Utrumque regno pelle. cur ſontes duos
Diſtinguis? illi Pelia, non nobis jacet.
Fugam, rapinaſque adjice; deſertum patrem,
Laceratumque fratrem: quidquid etiamnum novas
Docet maritus conjuges, non eſt meum.
Toties nocens ſum facta, ſed numquam mihi.
Cr. Jam exiſſe decuit. quid ſeris fando moras?
Med. Supplex recedens illud extremum precor,
Ne culpa natos matris inſontes trahat.
Cr. Vade: hos paterno, ut genitor, excipiam ſinu.
Med. Per ego auſpicatos regii thalami thoros,
Per ſpes futuras, perque regnorum ſtatus,
Fortuna varia dubia quos agitat vice,
Precor, brevem largire fugienti moram;
Dum extrema gnatis mater infigo oſcula,
Fortaſſe moriens. *Cr.* Fraudibus tempus petis.
Med. Quæ fraus timeri tempore exiguo poteſt?
Cr. " Nullum ad nocendum tempus anguſtum eſt malis.
Med. Parumne miſeræ temporis lacrimis negas?
Cr. Etſi repugnat precibus infelix timor,
Unus parando dabitur exilio dies.
Med. Nimis eſt; & ex hoc aliquid abſcindas licet;
Et ipſa propero. *Cr.* Capite ſupplicium lues;
Clarus priuſquam Phœbus attollat diem;
Niſi cedis Iſthmo. ſacra me thalami vocant,
Vocat precari feſtus Hymenæo dies.

CHORUS.

Audax nimium, qui freta primus
Rate tam fragili perfida rupit;
Terraſque ſuas poſt terga videns,
Animam levibus credidit auris;
Dubioque ſecans æquora curſu,
Potuit tenui fidere ligno,
Inter vitæ mortiſque vias
Nimium gracili limite ducto.
Nondum quiſquam ſidera norat;
Stelliſque, quibus pingitur æther,
Non erat uſus: nondum pluvias
Hyadas poterant vitare rates;
Non Oleniæ ſidera capræ:
Non quæ ſequitur flectitque ſenex
Arctica tardus plauſtra Bootes:
Nondum Boreas, nondum Zephyrus
Nomen habebant.
Auſus Typhis pandere vaſto
Carbaſa ponto, legeſque novas
Scribere ventis. nunc lina ſinu
Tendere toto: nunc prolato
Pede tranſverſos captare notos:
Nunc antennas medio tutas
Ponere malo: nunc in ſummo
Religare loco, cum jam totos
Avidus nimium navita flatus
Optat, & alto rubicunda tremunt
Suppara velo.
Candida noſtri ſecula patres
Videre, procul fraude remota;
Sua quiſque piger litora tangens,
Patrioque ſenex factus in arvo,
Parvo dives, niſi quas tulerat
Natale ſolum, non norat opes.
Bene diſſepti fœdera mundi
Traxit in unum Theſſala pinus,
Juſſitque pati verbera pontum;
Partemque metus fieri noſtri
Mare ſepoſitum. dedit illa graves
Improba pœnas, per tam longos

Docta

Ducta timores: cum duo montes,
Clauſtra profundi, hinc atque illinc
Subito impulſu, velut ætherio
Gemerent ſonitu; ſpargeret aſtra
Nubeſque ipſas mare deprenſum.
Palluit audax Tiphys, & omnes
Labente manu miſit habenas:
Orpheus tacuit torpente lyra;
Ipſaque vocem perdidit Argo.
Quid! cum Siculi virgo Pelori,
Rabidos utero ſuccincta canes,
Omnes pariter ſolvit hiatus,
Quis non totos horruit artus,
Toties uno latrante malo?
Quid! cum Auſonium diræ peſtes
Voce canora mare mulcerent,
Cum Pieria reſonans cithara
Thracius Orpheus, ſolitam cantu
Retinere rates, pene coegit
Sirena ſequi? " quod fuit hujus
" Pretium curſus? aurea pellis;
" Majuſque mari Medea malum,
" Merces prima digna carina.
Nunc jam ceſſit pontus, & omnes
Patitur leges: non Palladia
Compacta manu regnum referens
Inclyta remos quæritur Argo.
Quælibet altum cymba pererrat:
Terminus omnis motus: & urbes
Muros terra poſuere novos.
Nil, quâ fuerat ſede, reliquit
Pervius orbis. Indus gelidum
Potat Araxem: Albim Perſæ,
Rhenumque bibunt: venient annis
Secula ſeris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Tiphyſque novos
Detegat orbes; nec ſit terris
Ultima Thule.

ACTUS TERTIUS.

Nutrix, Medea.

ALumna, celerem quo rapis tectis pedem?
Reſiſte, & iras comprime, ac retine impetum.
Incerta qualis entheos curſus tulit,
Cum jam recepto Mænas inſanit Deo,
Pindi nivalis vertice, aut Nyſæ jugis:
Talis recurſat huc & huc motu effero,
Furoris ore ſigna lymphati gerens.
Flammata facies ſpiritum ex alto citat.
Proclamat: oculos uberi fletu rigat;
Renidet, omnis ſpecimen affectus capit;
Hæret, minatur; æſtuat, queritur, gemit.
Quo pondus iſtud verget? ubi ponet minas?
Ubi ſe iſte fluctus franget? exundat furor.
Non facile ſecum verſat aut medium ſcelus.
Se vincet: iræ novimus veteres notas.
Magnum aliquid inſtat, efferum, impium.
Vultum furoris cerno. Dii fallant metum!
Med. Si quæris odio, miſera, quem ſtatuas modum,
Imitare amorem. regias egon' ut faces
Inulta patiar? ſegnis hic ibit dies,
Tanto petitus ambitu, tanto datus?
Dum terra cælum media libratum feret,
Nitiduſque certas mundus evolvet vices,
Numeruſque arenis deerit; & ſolem dies,
Noctem ſequentur aſtra; dum ſiccas polus
Verſabit Arctos; flumina in pontum cadent;
Numquam meus ceſſabit in pœnas furor,
Creſcetque ſemper. quæ ferarum immanitas,
Quæ Scylla, quæ Charybdis Ionium mare
Siculumque ſorbens, quæque anhelantem premens
Titana, tantis Ætna fervebit minis?
Non rapidus amnis, non procelloſum mare,
Pontuſque Coro ſævus, aut vis ignium
Adjuta flatu, poſſit inhibere impetum
Iraſque noſtras. ſternam & evertam omnia.
Timuit Creontem, ac bella Theſſalici ducis:
" Amor timere neminem verus poteſt.
Sed ceſſerit convictus & dederit manus;
Adire certe, & conjugem extremo alloqui
Sermone potuit: hoc quoque extimuit ferox.
Laxare certe tempus immitis fugæ
Genero licebat. liberis unus dies
Datus duobus. non queror tempus breve:
Multum patebit. faciet, hic faciet dies,
Quod nullus umquam taceat. invadam deos,
Et cuncta quatiam. *Nut.* Recipe turbatum malis,
Hera, pectus; animum mitiga. *Med.* Sola eſt quies,
Mecum ruina cuncta ſi video obruta,
Mecum omnia abeant. trahere, cum pereas, libet.
Nut. Quam multa ſint timenda, ſi perſtas, vide.
" Nemo potentes aggredi tutus poteſt.

Jaſon, Medea.

O Dura fata ſemper, & ſortem aſperam,
Cum ſævit & cum parcit, ex æquo malam!
Remedia toties invenit nobis Deus
Periculis pejora. ſi vellem fidem
Præſtare meritis conjugis, leto fuit
Caput offerendum: ſi mori nolim, fide
Miſero carendum eſt. non timor vincit virum,
Sed trepida pietas: quippe ſequeretur necem
Proles parentum. o ſancta, ſi cælum incolis,
Juſtitia, numen invoco ac teſtor tuum;
Nati patrem vicere. quin ipſam quoque,
Et ſi ferox eſt corde, nec patiens jugi,
Conſulere natis malle, quam thalamis, reor.
Conſtituit animus precibus iratam aggredi.
Atque ecce, viſo memet, exſiluit, furit.
Fert odia præ ſe, totus in vultu eſt dolor.
Med. Fugimus, Iaſon, fugimus. hoc non eſt novum
Mutare ſedes: cauſſa fugiendi nova eſt.
Pro te ſolebam fugere. diſcedo, exeo.
Penatibus profugere quam cogis tuis,
Ad quos remittis? Phaſin & Colchos petam,
Patriumque regnum; quæque fraternus cruor
Perfudit arva? quas peti terras jubes?
Quæ maria monſtras? Pontici fauces freti?
Per quas revexi nobiles regum manus,
Adulterum ſecuta per Symplegadas?
Parvamne Iolcon, Theſſala an Tempe petam?
Quaſcumque aperui tibi vias, cluſi mihi.
Quo me remittis? exuli exilium imperas,
Nec das. eatur: regius juſſit gener;
Nihil recuſo: dira ſupplicia ingere:
Merui. cruentis pellicem pœnis premat

Regalis ira. vinculis oneret manus,
Cluſamque ſaxo noctis æternæ obruat;
Minora meritis patiar. ingratum caput!
Revolvat animus igneos tauri halitus,
Interque ſævos gentis indomitæ metus,
Armifero in arvo flammeum Æetæ pecus,
Hoſtiſque ſubiti tela: cum juſſu meo
Terrigena miles mutua cæde occidit.
Adice expetita ſpolia Phrixei arietis,
Somnoque juſſum lumina ignoto dare
Inſomne monſtrum: traditum fratrem neci,
Et ſcelere in uno non ſemel factum ſcelus;
Juſſaſque natas fraude deceptas mea
Secare membra non revicturi ſenis.
Aliena ſequens regna, deſerui mea.
Per ſpes tuorum liberum, & certum larem,
Per victa monſtra, per manus, pro te quibus
Numquam peperci, perque præteritos metus;
Per cælum, & undas, conjugii teſtes mei,
Miſerere: redde ſupplici felix vicem.
Ex opibus illis, quas procul raptas Scythæ
Uſque a peruſtis Indiæ populis petunt,
Referta quaſque vix domus gazas capit,
Ornamus auro nemora, nil exul tuli
Niſi fratris artus. hoc quoque impendi tibi.
Tibi patria ceſſit, tibi pater, frater, pudor,
Hac dote nupſi; redde fugienti ſua.
Jaſ. Perimere cum te vellet infeſtus Creo,
Lacrimis meis evictus, exilium dedit.
Med. Pœnam putabam, munus, ut video, eſt fuga.
Jaſ. Dum licet abire, profuge, teque hinc eripe:
" Gravis ira regum eſt ſemper. *Med.* Hoc ſuades mihi,
Præſtas Creuſæ; pellicem inviſam amoves.
Jaſ. Medea amores obicit? *Med.* Et cædem, & dolos.
Jaſ. Objicere crimen quod potes tandem mihi?
Med. Quodcumque feci. *Jaſ.* Reſtat hoc unum inſuper;
Tuis ut etiam ſceleribus fiam nocens.
Med. Tua illa, tua ſunt illa. cui prodeſt ſcelus,
Is fecit. omnes conjugem infamem arguant;
Solus tuere, ſolus inſontem voca.
Tibi innocens ſit, quiſquis eſt pro te nocens.
" *Jaſ.* Ingrata vita eſt, cujus acceptæ pudet.
" *Med.* Retinenda non eſt, cujus acceptæ pudet.
Jaſ. Quin potius ira concitum pectus doma:
Placare natis. *Med.* Abdico, ejuro, abnuo.
Meis Creuſa liberis fratres dabit?
Jaſ. Regina gnatis exulum, afflictis potens.
Med. Non veniat umquam tam malus miſeris dies,
Qui prole fœda miſceat prolem inclytam;
Phœbi nepotes Siſyphi nepotibus.
Jaſ. Quid miſera meque teque in exitium trahis?
Abſcede quæſo. *Med.* Supplicem audivit Creo.
Jaſ. Quid facere poſſim eloquere. *Med.* Pro me? vel ſcelus.
Jaſ. Hinc rex, & illinc. *Med.* Eſt & his major metus,
Medea. nos confligere, certemus, ſine,
Sit pretium Iaſon. *Jaſ.* Cedo defeſſus malis.
Et ipſa caſus ſæpe jam expertos time.
Med. Fortuna ſemper omnis intra me ſtetit.
Jaſ. Acaſtus inſtat, propior eſt hoſtis Creo.
Med. Utrumque profuge. nolo ut in ſocerum manus
Armes; nec ut te cæde cognata inquines.
Medea cogit: innocens mecum fuge.
Jaſ. Et quis reſiſtet, gemina ſi bella ingruant?
Creo atque Acaſtus arma ſi jungant ſua?
Med. His adice Colchos, adjice Æetem ducem,
Scythas Pelaſgis junge; demerſos dabo.
Jaſ. Alta extimeſco ſceptra. *Med.* Ne cupias, vide.
Jaſ. Suſpecta ne ſint, longa colloquia amputa.
Med. Nunc ſumme toto Jupiter cælo tona,
Intende dextram, vindices flammas para,
Omnemque ruptis nubibus mundum quate;
Nec diligenti tela librentur manu;
In me, vel iſtum: quiſquis e nobis cadet,
Nocens peribit, non poteſt in nos tuum
Errare fulmen. *Jaſ.* Sana meditari incipe,
Et placida fare. ſi quid ex ſoceri domo
Poteſt fugam levare, ſolamen pete.
Med. Contemnere animus regias, ut ſcis, opes
Poteſt, ſoletque: liberos tantum fugæ
Habere comites liceat, in quorum ſinu
Lacrimas profundam. te novi gnati manent.
Jaſ. Parere precibus cupere me fateor tuis;
Pietas vetat. namque iſtud haud poſſim pati;
Non ſi ipſe memet cogat & rex, & ſocer.
Hæc cauſa vitæ eſt, hoc peruſti pectoris
Curis levamen. ſpiritu citius queam
Carere, membris, luce. *Med.* Sic gnatos amat?
Bene eſt; tenetur: vulneri patuit locus.
Suprema certe liceat abeuntem loqui
Mandata. liceat ultimum amplexum dare.
Gratum eſt? & illud voce jam extrema peto,
Ne ſi qua noſter dubius effudit dolor,
Maneant in animo verba; ſed melior tibi
Memoria noſtri ſubeat: hæc iræ data
Obliterentur. *Jaſ.* Omnia ex animo expuli.
Precorque & ipſa fervidam ut mentem regas,
Placideque tractes. " miſerias lenit quies.
Med. Diſceſſit. itan' eſt? vadis oblitus mei,
Et tot meorum facinorum? excidimus tibi?
Numquam excidemus. hoc age, omnes advoca
Vires & artes, fructus ſcelerum tibi,
Nullum ſcelus putare. vix fraudi eſt locus:
Timemur, hac aggredere, qua nemo poteſt
Quidquam timere: perge, nunc aude, incipe,
Quidquid potes, Medea, quidquid non potes.
Tu fida nutrix, ſocia mœroris mei,
Variique caſus, miſera conſilia adjuva.
Eſt palla nobis, munus ætheriæ domus,
Decuſque regni, pignus Æetæ datum
A Sole, gemmis eſt & auro textili
Monile fulgens; quodque gemmarum nitor
Diſtinguit aurum, quo ſolent cingi comæ.
Hæc noſtra nati dona nubenti ferant,
Sed ante diris illita ac tincta artibus.
Vocetur Hecate. ſacra luctifica appara,
Struantur aræ, flamma jam tectis ſonet.

C H O R U S.

Nulla vis flammæ, tumidique venti
Tanta, nec teli metuenda torti:
Quanta cum conjux viduata tædis
Ardet & odit.
Non ubi hibernos nebuloſus imbres
Auſter advexit; properatque torrens
Iſter & junctos vetat eſſe pontes,
Ac vagus errat.
Non ubi impellit Rhodanus profundum;
Aut ubi in rivos nivibus ſolutis
Sole jam forti medioque vere
Tabuit Hæmus.
Cæcus eſt ignis ſtimulatus ira,

Nec

Nec regi curat, patiturve frænos:
Haud timet mortem: cupit ire in ipſos
Obvius enſes.
Parcite, o divi; veniam precamur,
Vivat ut tutus mare qui ſubegit.
Sed furit vinci dominus profundi
Regna ſecunda.
Auſus æternos agitare currus
Immemor metæ juvenis paternæ,
Quos polo ſparſit furioſus ignes
Ipſe recepit.
Conſtitit nulli via nota magno,
Vade, qua tutum populo priori:
Rumpe nec ſancti, violente, mundi
Fœdera ſancta.
Quiſquis audacis tetigit carinæ
Nobiles ramos, nemoriſque ſacri
Pelion denſa ſpoliavit umbra;
Quiſquis intravit ſcopulos vagantes,
Et tot emenſus pelagi labores,
Barbara funem religavit ora,
Raptor externi rediturus auri;
Exitu diro temerata ponti
Jura piavit.
Exigit pœnas mare provocatum.
Tiphys in primis domitor profundi,
Liquit indocto regimen magiſtro;
Litore externo procul a paternis
Occidens regnis, tumuloque vili
Tectus, ignotas jacet inter umbras.
Aulis amiſſi memor inde regis
Portubus lentis retinet carinas
Stare querentes.
Ille vocali genitus Camœna,
Cujus ad chordas modulante plectro
Reſtitit torrens, ſiluere venti,
Cui ſuo cantu volucris relicto
Adfuit tota comitante ſilva;
Thracios ſparſus jacuit per agros:
Ad caput tractus fluvialis Hebri,
Contigit notam Styga, Tartarumque
Non rediturus.
Stravit Alcides Aquilone natos,
Patre Neptuno genitum necavit,
Sumere innumeras ſolitum figuras.
Ipſe poſt terræ pelagique pacem,
Poſt feri Ditis patefacta regna,
Vivus ardenti recubans in Oeta,
Præbuit ſævis ſua membra flammis,
Tabe conſumtus gemini cruoris
Munere nuptæ.
Stravit Ancæum violentus ictu
Setiger. fratres, Meleagre, matris
Impius mactas; moreriſque dextra
Matris iratæ. meruere cuncti.
Morte quod crimen tener expiavit
Herculi magno puer irrepertus?
Raptus eſt turas puer inter undas.
Ite nunc fortes; perarate pontum
Sorte timenda.
Idmonem, quamvis bene fata noſſet,
Condidit ſerpens Libycis arenis.
Omnibus verax, ſibi falſus uni
Concidit Mopſus, caruitque Thebis,
Ille qui vere cecinit futura.
Exul erravit Thetidis maritus,
Igne fallaci nociturus Argis
Nauplius præceps cadit in profundum.
Crimini pœnas patrio pependit,
Fulmine & ponto moriens Oileus.
Conjugis fatum redimens Pheræi
Uxor impendit animam marito.
Ipſe, qui prædam ſpoliumque juſſit
Aureum prima revehi carina,
Uſtus accenſo Pelias aheno
Arſit anguſtas vagus inter undas.
Jam ſatis, divi, mare vindicaſtis:
Parcite juſſo.

ACTUS QUARTUS.

Nutrix.

PAvet animus, horret; magna pernicies adeſt.
Immane quantum augeſcit, & ſemet dolor
Accendit ipſe, vimque præteritam integrat.
Vidi furentem ſæpe & aggreſſam Deos
Cælum trahentem: majus his, majus parat
Medea monſtrum. namque ut attonito gradu
Evaſit, & penetrale funeſtum attigit;
Totas opes effudit, & quidquid diu
Etiam ipſa timuit, promit; atque omnem explicat
Turbam malorum; arcana, ſecreta, abdita.
Et triſte læva complicans ſacrum manu,
Peſtes vocat, quaſcumqne ferventis creat
Arena Libyæ, quaſque perpetua nive
Taurus coercet frigore Arctoo rigens;
Et omne monſtrum. tracta magicis cantibus
Squammea latebris turba deſertis adeſt.
Hic ſera ſerpens corpus immenſum trahit,
Trifidamque linguam exertat, & quærens quibus
Mortifera veniat, carmine audito ſtupet,
Tumidumque nodis corpus aggeſtis plicat,
Cogitque in orbes. parva ſunt, inquit, mala,
Et vile telum eſt, ima quod tellus creat:
Cælo petam venena. jam nunc tempus eſt
Aliquid movere fraude vulgari altius.
Huc ille, vaſti more torrentis jacens,
Deſcendat anguis; cujus immenſos duæ
Major minorque ſentiunt nodos feræ;
Major Pelaſgis, apta Sidoniis minor.
Preſſaſque tandem ſolvat Ophiuchus manus,
Viruſque fundat. adſit ad cantus meos
Laceſſere auſus gemina Python numina.
Et Hydra, & omnis redeat Herculea manu
Succiſa ſerpens, cæde ſe reparans ſua.
Tu quoque relictis pervigil Colchis ades,
Sopite primum cantibus ſerpens meis.
Poſtquam evocavit omne ſerpentum genus,
Congerit in unum frugis inſauſtæ mala;
Quæcumque generat invius ſaxis Eryx;
Quæ fert opertis hieme perpetua jugis
Sparſus cruore Caucaſus Promethei;
Pharetraque pugnax Medus, aut Parthus levis;
Et queis ſagittas divites Arabes linunt;
Aut quos ſub axe frigido ſuccos legunt
Lucis Suevi nobiles Hercyniis.
Quodcumque tellus vere nidifico creat;
Aut rigida cum jam bruma diſcuſſit decus
Nemorum & nivali cuncta conſtrinxit gelu;
Quodcumque gramen flore mortifero viret,

Mihi me relinque, & utere hac, frater, manu,
Quæ ſtrinxit enſem: victima manes tuos
Placamus iſta. quid repens affert ſonus?
Parantur arma, meque in exitium petunt.
Excelſa noſtræ tecta conſcendam domus
Cæde inchoata. perge tu mecum comes.
Tuum quoque ipſa corpus hinc mecum aveham.
Nunc hoc age anime: non in occulto tibi eſt
Perdenda virtus, approba populo manum.
Jaſ. Quicumque regum eſt cladibus fidus, dolens,
Concurre, ut ipſam ſceleris auctorem horridi
Capiamus; huc, huc, fortis armigeri cohors
Conferte tela; vertite ex imo domum.
Med. Jamjam recepi ſceptra, germanum, patrem;
Spoliumque Colchi pecudis auratæ tenent.
Rediere regna; rapta virginitas redit.
O placida tandem numina! O feſtum diem!
O nuptialem! vade. perfectum eſt ſcelus;
Vindicta nondum: perage, dum faciunt manu.
Quid nunc moraris, anime? quid dubitas? potes.
Jam cecidit ira: pœnitet, facti pudet.
Quid, miſera, feci? miſera, pœniteat, licet;
Feci. voluptas magna me invitam ſubit:
Et ecce creſcit. deerat hoc unum mihi,
Spectator ipſe. nil adhuc factum reor.
Quidquid ſine iſto fecimus ſceleris, periit.
Jaſ. En ipſa tecti parte præcipiti imminet.
Huc rapiat ignes aliquis, ut flammis cadat
Suis peruſta. *Med.* Congere extremum tuis
Natis, Jaſon, funus, ac tumulum ſtrue.
Conjux ſocerque juſta jam funeris habent
A me ſepulti: natus hic fatum tulit.
Hic te vidente dabitur exitio pari.
Jaſ. Per numen omne, perque communes fugas
Toroſque, quos non noſtra violavit fides,
Jam parce nato; ſi quod eſt crimen, meum eſt;
Me dede morti; noxium macta caput.
Med. Hac, qua recuſas, qua doles, ferrum exigam.
I nunc ſuperbe, virginum thalamos pete;
Relinque matres. *Jaſ.* Unus eſt pœnæ ſatis.
Med. Si poſſet una cæde ſatiari manus,
Nullam petiſſet. ut duos perimam tamen,
Nimium eſt dolori numerus anguſtus meo.
In matre ſi quod pignus etiamnum latet,
Scrutabor enſe viſcera, & ferro extraham.
Jaſ. Iam perage cœptum facinus, haud ultra precor;
Moramque ſaltem ſuppliciis dona meis.
Med. Perfruere lento ſcelere, ne propera dolor:
Meus dies eſt: tempore accepto utimur.
Jaſ. Infeſta memet perime. *Med.* Miſereri jubes.
Bene eſt, peractum eſt. plura non habui, dolor,
Quæ tibi litarem. lumina huc tumida alleva,
Ingrate Jaſon. conjugem agnoſcis tuam?
Sic fugere ſoleo. patuit in cælum via,
Squammoſa gemini colla ſerpentes jugo
Summiſſa præbent. recipe jam natos parens,
Ego inter auras aliti curru vehar.
Jaſ. Per alta vade ſpatia ſublimi æthere:
Teſtare nullos eſſe, qua veheris, deos.

FINIS MEDEÆ.

HIPPOLYTUS.

PERSONÆ.

Hippolytus.	Chorus.
Phædra.	Theseus.
Nuncius.	Nutrix.

ACTUS PRIMUS.

Hippolytus.

ITe, umbroſas cingite ſilvas,
Summaque montis juga Cecropii,
Celeri planta luſtrate vagi
Quæ ſaxoſa loca Parnethi
Subjecta jacent; & quæ Thriaſis
Vallibus amnis rapida currens
Verberat unda: ſcandite colles
Semper canos nive Riphæa.
Hac hac alii, qua nemus alta
Texitur alno; qua prata jacent,
Qua rorifera mulcens aura
Zephyrus vernas evocat herbas;
Ubi per glacies lenis Iliſſus,
Ubi Mæander ſuper æquales
Labitur agros piger, & ſteriles
Amne maligno radit arenas.
Vos, qua Marathon tramite lævo
Saltus aperit, qua comitatæ
Gregibus parvis nocturna petunt
Pabula fœtæ. vos, qua tepidis
Subditus auſtris, frigora mollit
Durus Acharnan. alius rupem
Dulcis Hymetti: parvas alius
Calcet Aphidnas. pars illa diu
Vacat immunis, qua curvati
Litora ponti Sunion urget.
Si quem tangit gloria ſilvæ,
Vocat hunc Philipis. hic verſatur
Metus agricolis, vulnere multo
Jam notus aper. at vos laxas
Canibus tacitis mittite habenas;
Teneant acres lora Moloſſos.
Et pugnaces tendant Creſſæ
Fortia trito vincula collo.
At Spartanos [genus eſt audax
Avidumque feræ] nodo cautus
Propiore liga. veniet tempus,
Cum latratu cava ſaxa ſonent:
Nunc demiſſi nare ſagaci
Captent auras, luſtraque preſſo
Quærant roſtro; dum lux dubia eſt;
Dum ſigna pedum roſcida tellus
Impreſſa tenet; alius raras
Cervice gravi portare plagas,
Alius teretes properet laqueos.
Picta rubenti linea pinna
Vano cludat terrore feras.
Tibi libretur miſſile telum.
Tu grave, dextra lævaque ſimul,
Robur lato dirige ferro,
Tu præcipites clamore feras
Subſeſſor ages: tu jam victor

Curvo ſolves viſcera cultro.
Ades en comiti Diva virago,
Cujus regno pars terrarum
Secreta vacat: cujus certis
Petitur telis fera, quæ gelidum
Potat Araxen, & quæ ſtanti
Ludit in Iſtro: tua Getulos
Dextra leones, tua Cretæas
Sequitur cervas: nunc veloces
Figis damas leviore manu.
Tibi dant variæ pectora tigres,
Tibi villoſi terga biſontes,
Latiſque feri cornibus uri.
Quidquid ſolis paſcitur arvis,
Sive illud inops novit Garamas,
Sive illud Arabs divite ſilva,
Sive ferocis juga Pyrenes,
Sive Hyrcani celant ſaltus,
Vacuiſque vagus Sarmata campis,
Arcus metuit, Diana, tuos.
Tua ſi gratus numina cultor
Tulit in ſaltus; retia vinctas
Tenuere feras; nulli laqueum
Rupere pedes; fertur plauſtro
Præda gementi. tum roſtra canes
Sanguine multo rubicunda gerunt:
Repetitque caſas ruſtica longo
Turba triumpho. en Diva fave.
Signum arguti miſere canes.
Vocor in ſilvas. hac, hac, pergam,
Qua via longum compenſat iter.

Phædra, *Nutrix*.

O Magna vaſti Creta dominatrix freti,
Cujus per omne littus innumeræ rates
Tenuere pontum, quidquid Aſſyria tenus
Tellure Nereus pervium roſtris ſecat;
Cur me in penates obſidem inviſos datam,
Hoſtique nuptam degere ætatem in malis
Lacrimiſque cogis? profugus en conjux abeſt,
Præſtatque nuptæ, quam ſolet, Theſeus fidem.
Fortis per altas invii retro lacus
Vadit tenebras miles audacis proci;
Solio ut revulſam regis inferni abſtrahat,
Pergit furoris ſocius, haud illum timor,
Pudorque tenuit. ſtupra & illicitos toros
Acheronte in imo quærit Hippolyti pater
Sed major alius incubat mœſtæ dolor.
Non me quies nocturna, non altus ſopor
Solvere curis: alitur & creſcit malum,
Et ardet intus; qualis Ætnæo vapor
Exundat antro. Palladis telæ vacant,
Et inter ipſas penſa labuntur manus.
Non colere donis templa votivis libet;
Non inter aras, Atthidum miſtam choris,
Iactare tacitis conſcias ſacris faces;
Nec adire caſtis precibus aut ritu pio
Adjudicatæ præſidem terræ deam.
Iuvat excitatas conſequi curſu feras,
Et rigida molli gæſa jaculari manu.
Quo tendis, anime? quid furens ſaltus amas?
Fatale miſeræ matris agnoſco malum.
Peccare noſter novit in ſilvis amor.
Genetrix, tui me miſeret. infando malo
Correpta, pecoris efferi ſævum ducem
Audax amaſti. torvus, impatiens jugi,
Adulter ille, ductor indomiti gregis.
Sed amabat aliquid: quis meas miſeræ deus,
Aut quis juvare Dædalus flammas queat?
Non, ſi ille remeet arte Mopſopia potens,
Qui noſtra cæca monſtra concluſit domo,
Promittat ullam caſibus noſtris opem.
Stirpem peroſa Solis inviſi Venus,
Per nos catenas vindicat Martis ſui,
Suaſque. probris omne Phœbeum genus
Onerat nefandis. nulla Minois levi
Defuncta amore eſt. jungitur ſemper nefas.
Nut. Theſeia conjux, clara progenies Jovis,
Nefanda caſto pectore exturba ocyus:
Extingue flammas; neve te diræ ſpei
Præbe obſequentem; quiſquis in primo obſtitit
" Repulitque amorem, tutus ac victor fuit.
" Qui blandiendo dulce nutrivit malum,
" Sero recuſat ferre, quod ſubiit, jugum.
Nec me fugit, quam durus, & veri inſolens,
Ad recta flecti regius nolit tumor.
Ph. Quemcumque dederit exitum caſus, feram:
" Fortem facit vicina libertas ſenem.
Nut. " Obſtare primum eſt velle, nec labi via:
" Pudor eſt ſecundus, noſſe peccandi modum.
Quo miſera pergis? quid domum infamem gravas,
Superaſque matrem? majus eſt monſtro nefas.
Nam " monſtra fato, moribus ſcelera imputes.
Si, quod maritus ſupera non cernit loca,
Tutum eſſe facinus credis, & vacuum metu;
Erras. teneri crede Lethæo abditum
Theſea profundo; ferre perpetuam Stygem.
Quid ille, lato maria qui regno premit,
Populiſque reddit jura centenis pater,
Latere tantum facinus occultum ſinet?
" Sagax parentum eſt cura. credamus tamen
Aſtu doloque tegere nos tantum nefas,
Quid ille rebus lumen infundens ſuum
Matris parens? quid ille, qui mundum quatit,
Vibrans coruſca fulmen Ætnæum manu
Sator deorum? credis hoc poſſe effici
Inter videntes omnia ut lateas avos?
Sed, ut ſecundus numinum abſcondat favor
Coitus nefandos, utque contingat ſtupro
Negata magnis ſceleribus ſemper fides:
" Quid pœna præſens, conſciæ mentis pavor;
" Animuſque culpa plenus, & ſemet timens?
" Scelus aliqua tutum, nulla ſecurum tulit.
Compeſce amoris impii flammas precor,
Nefaſque, quod non ulla tellus barbara
Commiſit unquam, non vagus campis Geta,
Nec inhoſpitalis Taurus, aut ſparſus Scythes.
Expelle facinus mente caſtifica horridum;
Memorque matris, metue concubitus novos.
Miſcere thalamos patris & gnati apparas,
Uteroque prolem capere confuſam impio?
Perge, & nefandis verte naturam ignibus.
Cur monſtra ceſſant? aula cur fratris vacat?
Prodigia toties orbis inſueta audiet,
Natura toties legibus cedet ſuis,
Quoties amabit Creſſa? *Ph.* Quæ memoras, ſcio
Vera eſſe, nutrix: ſed " furor cogit ſequi
" Pejora. vadit animus in præceps ſciens,
" Remeatque, fruſtra ſana conſilia appetens.
Sic cum gravatam navita adverſa ratem
Propellit unda, cedit in vanum labor,

Et victa prono puppis aufertur vado.
" Quod ratio poſcit, vincit ac regnat furor,
Potenſque tota mente dominatur Deus.
Hic volucer omni regnat in terra potens,
Ipſumque flammis torret indomitis Jovem.
Gradivus iſtas belliger ſenſit faces;
Opifex triſulci fulminis ſenſit Deus;
Et qui furentes ſemper Ætnæis jugis
Verſat caminos, igne tam parvo calet.
Ipſumque Phœbum, tela qui nervo regit,
Figit ſagitta certior miſſa puer,
Volitatque cælo pariter & terræ gravis.
Nut. Deum eſſe amorem, turpiter vitio favens
Finxit libido: quoque liberior foret,
Titulum furori numinis falſi addidit.
Natum per omnes ſcilicet terras vagum
Erycina mittit. ille per cælum volans
Proterva tenera tela molitur manu;
Regnumque tantum minimus in ſuperis habet.
Vana iſta demens animus aſcivit ſibi,
Venerisque numen finxit, atque arcus Dei.
" Quiſquis ſecundis rebus exultat nimis,
" Fluitque luxu, ſemper inſolita appetens;
" Hunc illa magnæ dira fortunæ comes
" Subit libido: non placent ſuetæ dapes,
" Non tecta ſani moris, aut vilis cibus.
" Cur in penates rarius tenues ſubit
" Hæc delicatas eligens peſtis domos?
" Cur ſancta parvis habitat in tectis Venus,
" Mediumque ſanos vulgus affectus tenet,
" Et ſe coercent modica? contra divites,
" Regnoque fulti, plura, quam fas eſt, petunt?
" Quod non poteſt, vult poſſe, qui nimium poteſt.
Quid deceat alto præditam ſolio, vides.
Metue ac verere ſceptra remeantis viri.
Ph. Amoris in me maximum regnum fero,
Reditusque nullos metuo. non umquam amplius
Convexa tetigit ſupera, qui merſus ſemel
Adiit ſilentem nocte perpetua domum.
Nut. Ne crede. Ditis clauſerit regnum licet,
Caniſque diras Stygius obſervet fores:
Solus negatas invenit Theſeus vias.
Ph. Veniam ille amori forſitan noſtro dabit.
Nut. Immitis etiam conjugi caſtæ fuit:
Experta ſævam eſt barbara Antiope manum.
Sed poſſe flecti conjugem iratum puta:
Quis hujus animum flectet intractabilem?
Exoſus omne feminæ nomen fugit;
Immitis annos cœlibi vitæ dicat;
Connubia vitat; genus Amazonium ſcias.
Ph. Hunc in nivoſi collis hærentem jugis,
Et aſpera agili ſaxa calcantem pede,
Sequi per alta nemora, per montes, placet.
Nut. Reſiſtet ille, ſeque mulcendum dabit,
Caſtoſque ritus Venere non caſta exuet?
Tibi ponet odium, cujus odio forſitan
Perſequitur omnes. *Ph.* Precibus haud vinci poteſt?
Nut. Ferus eſt. *Ph.* " Amore didicimus vinci feros.
Nut. Fugiet. *Ph.* Per ipſa maria, ſi fugiat, ſequar.
Nut. Patris memento. *Ph.* Meminimus matris ſimul.
Nut. Genus omne profugit. *Ph.* Pellicis careo metu.
Nut. Aderit maritus. *Ph.* Nempe Pirithoi comes.
Nut. Aderitque genitor. *Ph.* Mitis Ariadnæ pater.
Nut. Per has ſenectæ ſplendidas ſupplex comas,
Feſſumque curis pectus, & cara ubera,
Precor, furorem ſiſte, teque ipſam adjuva,
" Pars ſanitatis, velle ſanari, fuit.
Ph. Non omnis animo ceſſit ingenuo pudor.
Paremus, altrix: qui regi non vult, amor
Vincatur. haud te, fama, maculari ſinam.
Hæc ſola ratio eſt, unicum effugium mali:
Virum ſequamur. morte prævertam nefas.
Nut. Moderare, alumna, mentis effrenæ impetus;
Animos coerce. dignam ob hoc vita reor,
Quod eſſe temet autumas dignam nece.
Ph. Decreta mors eſt: quæritur fati genus:
Laqueone vitam finiam, an ferro incubem:
An miſſa præceps arce Palladia cadam.
Pro, caſtitatis vindicem armemus manum.
Nut. Sic te ſenectus noſtra præcipiti ſinat
Perire leto? ſiſte furibundum impetum.
Ph. Haud facile quiſquam ad vitam revocari poteſt.
" Prohibere ratio nulla periturum poteſt,
" Ubi quis mori conſtituit, & debet mori.
Nut. Solamen annis unicum feſſis, hera,
Si tam protervus incubat menti furor,
Contemne famam. fama vix vero favet.
Pejus merenti melior, & pejor bono.
Tentemus animum triſtem & intractabilem.
Meus iſte labor eſt, aggredi juvenem ferum,
Mentemque ſævam flectere immitis viri.

CHORUS.

Diva non miti generata ponto,
Quam vocat matrem geminus Cupido;
Impotens flammis ſimul & ſagittis,
Iſte laſcivus puer ac renidens
Tela quam certo moderatur arcu!
Labitur totas furor in medullas,
Igne furtivo populante venas,
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat tectas penitus medullas.
Nulla pax iſti puero, per orbem
Spargit effuſas agilis ſagittas.
Quæque naſcentem videt ora ſolem,
Quæque ad occaſus jacet ora feros,
Si qua ferventi ſubiecta Cancro eſt,
Si qua majoris glacialis Urſæ
Semper errantes patitur colonos,
Novit hos æſtus; juvenum feroces
Concitat flammas; ſenibuſque feſſis
Rurſus exſtinctos revocat calores.
Virginum ignoto ferit igne pectus:
Et jubet cælo ſuperos relicto
Vultibus falſis habitare terras.
Theſſali Phœbus pecoris magiſter
Egit armentum, poſitoque plectro
Impari tauros calamo vocavit.
Induit formas quoties minores,
Ipſe qui cælum nebulaſque ducit?
Candidas ales modo movit alas,
Dulcior vocem moriente cycno.
Fronte nunc torva petulans juvencus
Virginum ſtravit ſua terga ludo,
Perque fraternos nova regna fluctus,
Ungula lentos imitante remos,
Pectore adverſo domuit profundum;
Pro ſua vector timidus rapina.
Arſit obſcuri dea clara mundi
Nocte deſerta, nitidoſque fratri
Tradidit currus aliter regendos.

Ille nocturnas agitare bigas
Diſcit, & gyro breviore flecti:
Nec ſuum tempus tenuere noctes,
Et dies tardo remeavit ortu,
Dum tremunt axes graviore curru.
Natus Alcmena poſuit pharetram,
Et minax vaſti ſpolium leonis;
Paſſus aptari digitis ſmaragdos,
Et dari legem rudibus capillis.
Crura diſtincto religavit auro,
Luteo plantas cohibente ſocco:
Et manu, clavam modo qua gerebat,
Fila deduxit properante fuſo.
Vidit Perſes, ditiſque ferax
Lydia regni, dejecta feri
Terga leonis; humeriſque, quibus
Sederat alti regia cæli,
Tenuem Tyrio ſtamine pallam.
Sacer eſt ignis, [credite læſis]
Nimiumque potens. qua terra ſalo
Cingitur alto, quaque ætherio
Candida mundo ſidera currunt;
Hæc regna tenet puer immitis:
Spicula cujus ſentit in imis
Cærulus undis grex Nereidum,
Flammamque nequit relevare mari.
Ignes ſentit genus aligerum.
Venere inſtincti quam magna gerunt
Grege pro toto bella juvenci!
Si conjugio timuere ſuo,
Poſcunt timidi prælia cervi;
Et mugitu dant concepti
Signa furoris. tunc virgatas
India tigres decolor horret.
Tunc vulnificos acuit dentes
Aper, & toto eſt ſpumeus ore.
Pœni quatiunt colla leones,
Cum movit amor; tum ſilva gemit
Murmure ſævo. amat inſani
Bellua Ponti, Lucæque boves.
Vindicat omnes Natura ſibi.
Nihil immune eſt; odiumque perit,
Cum juſſit amor: veteres cedunt
Ignibus iræ. quid plura canam?
Vicit ſævas cura novercas.
Altrix profare, quid feras?
Quonam in loco eſt?

ACTUS SECUNDUS.

Nutrix, Phædra.

SPes nulla tantum poſſe leniri malum;
Finiſque flammis nullus inſanis erit:
Torretur æſtu tacito, & incluſus quoque,
Quamvis tegatur, proditur vultu furor.
Erumpit oculis ignis, & lapſæ genæ
Lucem recuſant. nil idem dubiæ placet;
Artuſque varie jactat incertus dolor.
Nunc ut ſoluto labitur moriens gradu,
Et vix labante ſuſtinet collo caput:
Nunc ſe quieti reddit; & ſomni immemor
Noctem querelis ducit; attolli jubet,
Iterumque poni corpus; & ſolvi comas;
Rurſuſque fingi. ſemper impatiens ſui
Mutatur habitus. nulla jam Cereris ſubit
Cura, aut ſalutis. vadit incerto pede,
Jam viribus defecta. non idem vigor,
Non ora tingens nitida purpureus rubor.
" Populatur artus cura: jam greſſus tremunt;
Tenerque nitidi corporis cecidit decor.
Et, qui tenebant ſigna Phœbeæ facis,
Oculi, nihil gentile nec patrium micant.
Lacrimæ cadunt per ora, & aſſiduo genæ
Rore irrigantur: qualiter Tauri jugis
Tepido madeſcunt imbre perfuſæ nives.
Sed, en, pateſcunt regiæ faſtigia.
Reclinis ipſa ſedis auratæ toro,
Solitos amictus mente non ſana abnuit.
Ph. Removete, famulæ, purpura atque auro illitas
Veſtes; procul ſit muricis Tyrii rubor,
Quæ fila ramis ultimi Seres legunt.
Brevis expeditos zona conſtringat ſinus,
Cervix monili vacua; nec niveus lapis
Deducat aures, Indici donum maris,
Odore crinis ſparſus Aſſyrio vacet.
Sic temere jactæ colla perfundant comæ
Humeroſque ſummos: curſibus motæ citis
Ventos ſequantur: læva ſe pharetræ dabit;
Haſtile vibret dextra Theſſalicum manus.
Talis ſeveri mater Hippolyti fuit.
Qualis, relictis frigidi ponti plagis,
Egit catervas, Atticum pulſans ſolum,
Aut Tanais, aut Mæotis, & nodo comas
Coegit emiſitque, lunata latus
Protecta pelta; talis in ſilvas ferar.
Nut. Sepone queſtus: non levat miſeros dolor,
Regina. ſævis ecquis eſt flammis modus?
Agreſte placa virginis numen deæ.
Regina nemorum, ſola quæ montes colis,
Et una ſolis montibus coleris Dea,
Converte triſtes ominum in melius minas,
O magna ſilvas inter & lucos Dea,
Clarumque cæli ſidus, & noctis decus,
Cujus relucet mundus alterna face,
Hecate triformis; en ades cœptis favens,
Animum rigentem triſtis Hippolyti doma.
Amare diſcat, mutuos ignes ferat,
Det faciles aures, mitiga pectus ferum;
Innecte mentem: torvus, averſus, ferox,
In jura Veneris redeat: huc vires tuas
Intende. ſic te lucidi vultus ferant,
Et nube rupta cornibus puris eas:
Sic te regentem frena nocturni ætheris
Detrahere numquam Theſſali cantus queant;
Nulluſque de te gloriam paſtor ferat.
Ades invocata. jam favet votis dea.
Ipſum intuor ſolenne venerantem ſacrum,
Nullo latus comitante. quid dubitas? dedit
Tempus locumque caſus; utendum artibus.
Trepidamus? haud eſt facile mandatum ſcelus
Audere: verum juſta, qui reges timet,
Deponat; omne pellat ex animo decus.
Malus eſt miniſter regii imperii pudor.

Hippolytus, Nutrix.

QUid huc ſeniles feſſa moliris gradus,
O fida nutrix, turbidam frontem gerens,
Et mœſta vultus? ſoſpes eſt certe parens,

Soſpeſque Phædra, ſtirpis & geminæ jugum.
Nut. Metus remitte: proſpero regnum in ſtatu eſt.
Domuſque florens ſorte felici viget.
Sed tu beatis mitior rebus veni:
Namque anxiam me cura ſollicitat tui;
Quod te ipſe pœnis gravibus infeſtus gravas.
" Quem fata cogunt, ille cum venia eſt miſer:
" At ſi quis ultro ſe malis offert volens,
" Seque ipſe torquet, perdere eſt dignus bona,
" Queis neſcit uti. potius annorum memor,
Mentem relaxa; motibus feſtis facem
Attolle; curas Bacchus exoneret graves.
" Ætate fruere: mobili curſu fugit.
Nunc facile pectus, grata nunc juveni Venus,
Exultet animus. cur toro viduo jaces?
Triſtem juventam ſolve: nunc luxus rape;
Effunde habenas; optimos vitæ dies
Effluere prohibe. propria deſcripſit Deus
Officia, & ævum per ſuos ducit gradus.
" Lætitia juvenem, frons decet triſtis ſenem.
Quid te coerces, & necas rectam indolem?
Seges illa magnum fœnus agricolæ dabit,
Quæcumque lætis tenera luxuriat ſatis:
Arborque celſo vertice evincit nemus,
Quam non maligna cædit aut reſecat manus.
" Ingenia melius recta ſe in laudes ferunt,
" Si nobilem animum vegeta libertas alit.
Truculentus, & ſilveſter, & vitæ inſcius,
Triſtem juventam Venere deſerta colis.
Hoc eſſe munus credis indictum viris,
Ut dura tolerent? curſibus domitent equos,
Et ſæva bella Marte ſanguineo gerant?
Providit ille maximus mundi parens,
Cum tam rapaces cerneret fati minas;
Ut damna ſemper ſobole repararet nova.
Excedat, agedum, rebus humanis Venus,
Quæ ſupplet ac reſtituit exhauſtum genus;
Orbis jacebit ſqualido turpis ſitu;
Vacuum ſine ullis claſſibus ſtabit mare;
Aleſque cælo deerit, & ſilvis fera;
Solis & aer pervius ventis erit.
Quam varia leti genera mortalem trahunt,
Carpuntque turbam; pontus & ferrum, & doli!
Sed fata credas deeſſe; ſic atram ſtyga
Jam petimus ultro. cœlibem vitam probet
Sterilis juventus: hoc erit, quidquid vides,
Unius ævi turba, & in ſemet ruet.
Proinde vitæ ſequere naturam ducem.
Urbem frequenta, civium cœtus cole.
Hip. Non alia magis eſt libera, & vitio carens,
Rituſque melius vita quæ priſcos colat,
Quam quæ relictis mœnibus ſilvas amat.
Non illum avaræ mentis inflammat furor,
Qui ſe dicavit montium inſontem jugis:
Non aura populi, & vulgus infidum bonis,
Non peſtilens invidia, non fragilis favor.
Non ille regno ſervit; aut regno imminens,
Vanos honores ſequitur, aut fluxas opes;
Spei metuſque liber. haud illum niger,
Edaxque livor dente degeneri petit.
Nec ſcelera populos inter atque urbes ſita
Novit; nec omnes conſcius ſtrepitus pavet.
Haud verba fingit. mille non quærit tegi
Dives columnis; nec trabes multo inſolens
Suffigit auro. non cruor largus pias
Inundat aras; fruge nec ſparſi ſacra
Centena nivei colla ſubmittunt boves:
Sed rure vacuo potitur, & aperto æthere
Innocuus errat, callidas tantum feris
Struxiſſe fraudes novit; & feſſus gravi
Labore, niveo corpus Iliſſo fovet.
Nunc ille ripam celeris Alphei legit:
Nunc nemoris alti denſa metatus loca,
Ubi Lerna puro gelida pellucet vado;
Sedemque mutat. hic aves querulæ fremunt,
Ramique ventis lene percuſſi tremunt,
Vetereſque fagi. juvit aut amnis vagi
Preſſiſſe ripas, ceſpite aut nudo leves
Duxiſſe ſomnos; ſive fons largus citas
Diffundit undas, ſive per flores novos
Fugiente dulcis murmurat rivo ſonus.
Excuſſa ſilvis poma compeſcunt famem,
Et fraga parvis vulſa dumetis cibos
Faciles miniſtrant. regios luxus procul
Eſt impetus fugiſſe. ſollicito bibant
Auro ſuperbi. quam juvat nuda manu
Captaſſe fontem! certior ſomnus premit
Secura duro membra verſantem toro.
Non in receſſu furta & obſcuro improbus
Quærit cubili, ſeque multiplici timens
Domo recondit. æthera ac lucem petit,
Et " teſte cælo vivit. hoc equidem reor
Vixiſſe ritu prima quos miſtos deis
Profudit ætas. nullus his auri fuit
Cæcus cupido; nullus in campo ſacer
Diviſit agros arbiter populis lapis.
Nondum ſecabant credulæ pontum rates:
Sua quiſque norat maria. non vaſto aggere
Crebraque turre cinxerant urbes latus,
Non arma ſæva miles aptabat manu,
Nec torta cluſas fregerat ſaxo gravi
Baliſta portas, juſſa nec dominum pati
Juncto ferebat terra ſervitium bove.
Sed arva per ſe fœta poſcentes nihil
Pavere gentes. ſilva nativas opes,
Et opaca dederant antra nativas domos.
Rupere fœdus impius lucri furor,
Et ira præceps: quæque ſuccenſas agit
Libido mentes. venit imperii ſitis
Cruenta: factus præda majori minor;
Pro jure vires eſſe. tum primum manu
Bellare nuda: ſaxaque & ramos rudes
Vertere in arma. non erat gracili levis
Armata ferro cornus; aut longo latus
Mucrone cingens enſis; aut criſta caput
Galeæ comantes. tela faciebat dolor.
Invenit artes bellicus Mavors novas,
Et mille formas mortis. hinc terras cruor
Infecit omnes fuſus, & rubuit mare.
Tum ſcelera, demto fine, per cunctas domos
Iere: " nullum caruit exemplo nefas.
A fratre frater, dextera nati parens
Cecidit, maritus conjugis ferro jacet,
Perimuntque fœtus impiæ matres ſuos.
Taceo novercas. mitius nil eſt feris.
" Sed dux malorum femina & ſcelerum artifex
Obſedit animos, cujus inceſtæ ſtupris
Fumant tot urbes, bella tot gentes gerunt,
Et verſa ab imo regna tot populos premunt.
Sileantur aliæ: ſola conjux Ægei
Medea reddit feminas dirum genus.
Nut. Cur omnium fit culpa, paucarum ſcelus?
Hip. Dete-

Hip. Deteſtor omnes, horreo, fugio, execror.
Sit ratio, ſit natura, ſit dirus furor:
Odiſſe placuit; ignibus junges aquas;
Et amica ratibus ante promittet vada
Incerta Syrtis; ante ab extremo ſinu
Heſperia Tethys lucidum attollet diem;
Et ora damis blanda præbebunt lupi;
Quam victus animum feminæ mitem geram.
Nut. Sæpe obſtinatis induit frenos amor,
Et odia mutat. regna materna aſpice,
Illæ feroces ſentiunt Veneris jugum.
Teſtaris iſtud unicus genitus puer.
Hip. Solamen unum matris amiſſæ fero,
Odiſſe quod jam feminas omnes licet.
Nut. Ut dura cautes undique intractabilis
Reſiſtit undis, & laceſſentes aquas
Longe remittit; verba ſic ſpernit mea.
Sed Phædra præceps graditur, impatiens moræ.
Quo ſe dabit fortuna? quo verget furor?
Repente terræ corpus exanimum cadit;
Et ora morti ſimilis obduxit color.
Attolle vultus, dimove vocis moras:
Tuus en, alumna, temet Hippolytus tenet.

Phædra, Hippolytus, Nutrix.

QUis me dolori reddit, atque æſtus graves
Reponit animo? quam bene excideram mihi?
Cur dulce munus redditæ lucis fugis?
Aude anime; tenta; perage mandatum tuum.
Intrepida conſtent verba. " qui timide rogat,
" Docet negare. magna pars ſceleris mei
Olim peracta eſt; ſerus eſt nobis pudor.
Amavimus nefanda. ſi cœpta exequor,
Forſan jugali crimen abſcondam face.
" Honeſta quædam ſcelera ſucceſſus facit.
Age, incipe anime. commodes paulum, precor,
Secretus aures: ſi quis eſt, abeat, comes.
Hip. En, locus ab omni liber arbitrio vacat.
Ph. Sed ora cœptis tranſitum verbis negant.
" Vis magna vocem emittit, at major tenet.
Vos teſtor omnes cælites, hoc, quod volo.
Me nolle.
Hip. Animuſne cupiens aliquid, effari nequit?
Ph. " Curæ leves loquuntur, ingentes ſtupent.
Hip. Committe curas auribus, mater, meis.
Ph. Matris ſuperbum eſt nomen, & nimium potens:
Noſtros humilius nomen affectus decet.
Me vel ſororem, Hippolyte, vel famulam voca:
Famulamque potius. omne ſervitium feram.
Non me, per altas ire ſi jubeas nives,
Pigeat gelatis ingredi Pindi jugis:
Non, ſi per ignes ire & infeſta agmina,
Cuncter paratis enſibus pectus dare.
Mandata recipe ſceptra, me famulam accipe.
Te imperia regere, me decet juſſa exequi.
Muliebre non eſt regna tutari patris.
Tu, qui juventæ flore primævo viges,
Cives paterno fortis imperio rege,
Sinu receptam, ſupplicem, ac ſervam tege.
Miſerere viduæ. *Hip.* Summus hoc omen Deus
Avertat: aderit ſoſpes actutum parens.
Ph. Regni tenacis dominus, & tacitæ Stygis,
Nullam relictos fecit ad ſuperos viam.
Thalami remittet ille raptorem ſui?
Niſi forte amori placidus & Pluto ſedet.

Hip. Illum quidem æqui cælites reducem dabunt.
Sed, dum tenebit vota in incerto deus,
Pietate caros debita fratres colam.
Et te tuebor. eſſe ne viduam putes:
Ac tibi parentis ipſe ſupplebo locum.
Ph. O ſpes amantum credula! o fallax amor!
Satiſne dixit? precibus admotis agam.
Miſerere; tacitæ mentis exaudi preces.
Libet loqui, pigetque. *Hip.* Quodnam iſtud malum eſt?
Ph. Quod in novercam cadere vix credas malum.
Hip. Ambigua voce verba perplexa jacis;
Effare aperte. *Ph.* Pectus inſanum vapor
Amorque torret. intimas ſævus vorat
Penitus medullas, atque per venas meat
Viſceribus ignis merſus & venis latens,
Ut agilis altas flamma percurrit trabes.
Hip. Amore nempe Theſei caſto furis.
Ph. Hippolyte, ſic eſt: Theſei vultus amo
Illos priores, quos tulit quondam puer;
Cum prima puras barba ſignaret genas,
Monſtrique cæcam Gnoſſii vidit domum,
Et longa curva fila collegit via.
Quis tum ille fulſit? preſſerant vittæ comam,
Et ora flavus tenera tingebat rubor.
Inerant lacertis mollibus fortes tori:
Tuæve Phœbes vultus, aut Phœbi mei;
Tuuſque potius: talis, en, talis fuit,
Cum placuit hoſti; ſic tulit celſum caput.
In te magis refulget incomptus decor;
Et genitor in te totus; & torvæ tamen
Pars aliqua matris miſcet ex æquo decus:
In ore Grajo Scythicus apparet rigor.
Si cum parente Creticum intraſſes fretum,
Tibi fila potius noſtra neviſſet ſoror.
Te, te, ſoror, quacumque ſiderei poli
In parte fulges, invoco ad cauſſam parem.
Domus ſorores una corripuit duas;
Te genitor, at me natus. en, ſupplex jacet
Allapſa genubus regiæ proles domus.
Reſperſa labe nulla, & intacta, innocens;
Tibi mutor uni; certa deſcendi ad preces:
Finem hic dolori faciet, aut vitæ, dies.
Miſerere amantis. *Hip.* Magne regnator Deum,
Tam lentus audis ſcelera? tam lentus vides?
Ecquando ſæva fulmen emittes manu,
Si nunc ſerenum eſt? omnis impulſus ruat
Æther, & atris nubibus condat diem;
Ac verſa retro ſidera obliquos agant
Retorta curſus. tuque ſiderum caput,
Radiate Titan, tu nefas ſtirpis tuæ
Speculare? lucem merge, & in tenebras fuge.
Cur dextra, Divum rector atque hominum, vacat
Tua, nec triſulca mundus ardeſcit face?
In me tona; me fige; me velox cremet
Tranſactus ignis. ſum nocens; merui mori;
Placui novercæ. dignus an ſtupris ego?
Scelerique tanto viſus ego ſolus tibi
Materia facilis; hoc meus meruit rigor;
O ſcelere vincens omne femineum genus!
O majus auſa matre monſtrifera malum,
Genitrice pejor! illa ſe tantum ſtupro
Contaminavit, & tamen tacitum diu
Crimen biformi partus exhibuit nota,
Sceluſque matris arguit vultu truci
Ambiguus infans. ille te venter tulit.
O ter quaterque proſpero fato dati,

Quos

Quos hauſit, & peremit, & leto dedit
Odium, doluſque! genitor, invideo tibi.
Colchide noverca majus hoc, majus malum eſt.
Ph. Et ipſa noſtræ fata cognoſco domus:
" Fugienda petimus, ſed mei non ſum potens.
Te vel per ignes, per mare inſanum ſequar,
Rupeſque, & amnes, unda quos torrens rapit.
Quacumque greſſus tuleris, hac amens ferar.
Iterum, ſuperbe, genubus advolvor tuis.
Hip. Procul impudicos corpore a caſto amove
Tactus, quid hoc eſt? etiam in amplexus ruit?
Stringatur enſis, merita ſupplicia exigat.
En, impudicum crine contorto caput
Læva reflexi. juſtior numquam focis
Datus tuis eſt ſanguis, arcitenens Dea.
Ph. Hippolyte, nunc me compotem voti facis:
Sanas furentem; majus hoc voto meo eſt,
Salvo ut pudore manibus immoriar tuis.
Hip. Abſcede, vive; ne quid exores. & hic
Contactus enſis deſerat caſtum latus.
Quis eluet me Tanais? aut quæ barbaris
Mæotis undis Pontico incumbens mari?
Non ipſe toto magnus Oceano pater
Tantum expiarit ſceleris. o ſilvæ! o feræ!
Nut. Deprenſa culpa eſt. anime, quid ſegnis ſtupes?
Regeramus ipſæ crimen, atque ultro impiam
Venerem arguamus. " ſcelere velandum eſt ſcelus.
" Tutiſſimum eſt inferre, cum timeas, gradum:
Auſæ priores ſimus an paſſæ nefas,
Secreta cum ſit culpa, quis teſtis ſciet?
Adeſte Athenæ: fida famulorum manus
Fer opem: nefandi raptor Hippolytus ſtupri
Inſtat, premitque; mortis intentans metum.
Ferro pudicam terret. en, præceps abiit,
Enſemque trepida liquit attonitus fuga.
Pignus tenemus ſceleris. hanc mœſtam prius
Recreate: crinis tractus, & laceræ comæ,
Ut ſunt, remaneant. facinoris tanti notas
Referte in urbem. recipe jam ſenſus, hera.
Quid te ipſa lacerans omnium adſpectum fugis?
" Mens impudicam facere, non caſus, ſolet.

CHORUS.

Fugit inſanæ ſimilis procellæ,
Ocyor nubes glomerante Coro,
Ocyor curſum rapiente flamma,
Stella cum ventis agitata longos
Corripit ignes.
Conferat tecum decus omne priſcum
Fama miratrix ſenioris ævi:
Pulchrior tanto tua forma lucet,
Clarior quanto micat orbe pleno,
Cum ſuos ignes coeunte cornu
Iunxit, & curru properante pernox
Exerit vultus rubicunda Phœbe;
Nec tenent ſtellæ faciem minores:
Qualis eſt primas referens tenebras
Nuncius noctis, modo lotus undis
Heſperus, pulſis iterum tenebris
Lucifer idem.
Et tu thyrſigera Liber ab India,
Intonſa juvenis perpetuum coma,
Tigres pampinea cuſpide territans,
Ac mitra cohibens cornigerum caput,
Non vinces rigidas Hippolyti comas.
Nec vultus nimium ſuſpicias tuos.
Omnes per populos fabula diſtulit,
Phædræ quem Bromio prætulerit ſoror.
" Anceps, forma, bonum mortalibus,
" Exigui donum breve temporis,
" Ut velox celeri pede laberis!
Non ſic prata novo vere decentia
Æſtatis calidæ diſpoliat vapor;
Sævit ſolſtitio cum medius dies,
Et noctem brevibus præcipitat rotis;
Langueſcunt folio lilia pallido,
Et gratæ capiti deficiunt roſæ:
" Ut fulgor teneris qui radiat genis
" Momento rapitur; nullaque non dies
" Formoſi ſpolium corporis abſtulit.
" Res eſt forma fugax. quis ſapiens bono
" Confidat fragili? dum licet, utere,
" Tempus ſed tacitum ſubruit, horaque
" Semper præterita deterior ſubit.
Quid deſerta petis? tutior aviis
Non eſt forma locis. te nemore abditum,
Cum Titan medium conſtituit diem,
Cinget turba licens. Najades improbæ,
Formoſos ſolitæ claudere fontibus;
Et ſomnis facient inſidias tuis
Laſcivæ nemorum Deæ,
Montivagique Panes.
Aut te ſtellifero deſpiciens polo
Sidus, poſt veteres Arcadas editum,
Currus non poterit flectere candidos.
Et nuper rubuit; nullaque lucidis
Nubes ſordidior vultibus obſtitit.
At nos ſolliciti lumine turbido,
Tractam Theſſalicis carminibus rati,
Tinnitus dedimus: tu fueras labor,
Et tu cauſſa moræ. te dea noctium
Dum ſpectat, celeres ſuſtinuit vias.
Vexent hanc faciem frigora parcius,
Hæc ſolem facies rarius appetat,
Lucebit Pario marmore clarius.
Quam grata eſt facies torva viriliter,
Et pondus veteris triſte ſupercili?
Phœbo colla licet ſplendida compares:
Illum cæſaries neſcia colligi,
Perfundens humeros, ornat & integit:
Te frons hirta decet, te brevior coma
Nulla lege jacens. tu licet aſperos
Pugnaceſque Deos viribus arceas,
Et vaſti ſpatio vincere corporis:
Æquas Herculeos jam juvenis toros,
Martis belligeri pectore latior.
Si dorſo libeat cornipedis vehi;
Frenis Caſtorea mobilior manu
Spartanum poteris flectere Cyllarum.
Amentum digitis tende prioribus,
Et totis jaculum dirige viribus;
Tam longe, dociles ſpicula figere,
Non mittent gracilem Cretes arundinem.
Aut ſi tela modo ſpargere Parthico
In cælum placeat; nulla ſine alite
Deſcendent, tepido viſcere condita,
Prædam de mediis nubibus afferes.
" Raris forma viris (ſecula proſpice)
" Impunita fuit. te melior deus
Tutum prætereat, formaque nobilis
Deformis ſenii limina tranſeat.

Quid

Quid ſinat inauſum feminæ præceps furor?
Nefanda juveni crimina inſonti parat;
In ſcelere quærit crine lacerato fidem;
Decus omne turbat capitis; humectat genas,
Inſtruitur omnis arte feminea dolus.
Sed iſte quiſnam eſt, regium vultu decus
Gerens, & alto vertice attollens caput?
Ut ora juveni paria Pirithoo gerit!
Ni languido candore pallerent genæ,
Staretque recta ſquallor incultus coma.
En, ipſe Theſeus redditus terris adeſt.

ACTUS TERTIUS.

Theſeus, *Nutrix*.

Tandem profugi noctis æternæ plagam,
Vaſtoque manes carcere umbrantem polum.
Ut vix cupitum ſufferunt oculi diem!
Jam quarta Eleuſis dona Triptolemi ſecat,
Paremque toties Libra compoſuit diem;
Ambiguus ut me ſortis ignotæ labor
Detinuit inter mortis & vitæ mala.
Pars una vitæ manſit extincto mihi
Senſus. malorum finis Alcides fuit.
Qui cum revulſum Tartaro extraheret canem,
Me quoque ſupernas pariter ad ſedes tulit.
Sed feſſa virtus robore antiquo caret,
Trepidantque greſſus. heu, labor quantus fuit
Phlegethonte ab imo petere longinquum æthera,
Pariterque mortem fugere, & Alcidem ſequi!
Quis fremitus aures flebilis pepulit meas?
Expromat aliquis. luctus, & lacrimæ, & dolor,
Et limine in ipſo miſta lamentatio;
Hoſpitia digna prorſus inferno hoſpite.
Nut. Tenet obſtinatum Phædra conſilium necis,
Fletuſque noſtros ſpernit, ac morti imminet.
Th. Quæ cauſſa leti? reduce cur moritur viro?
Nut. Hæc ipſa letum cauſſa maturum attulit.
Th. Perplexa magnum verba neſcio quid tegunt.
Effare aperte, quis gravet mentem dolor.
Nut. Haud pandit ulli, mœſta ſecretum occulit,
Statuitque ſecum ferre, quo moritur, malum.
Jam perge quæſo, perge: properato eſt opus.
Th. Reſerate clauſos regii poſtes laris.

Theſeus, *Phædra*.

O Socia thalami, ſiccine adventum viri,
Et expetiti conjugis vultum excipis?
Quin enſe viduas dexteram? atque animum mihi
Reſtituis? & te quidquid e vita fugat
Expromis? *Ph.* Eheu, per tui ſceptrum imperi,
Magnanime Theſeu, perque natorum indolem,
Tuoſque reditus, perque jam cineres meos,
Permitte mortem. *Th.* Cauſſa quæ cogit mori?
Ph. Si cauſſa leti dicitur, fructus perit.
Th. Nemo iſtud alius, me quidem excepto, audiet.
Aures pudicas conjugis ſolas times?
Effare; fido pectore arcana occulam.
Ph. " Alium ſilere quod voles, primus ſile.
Th. Leti facultas nulla continget tibi.
Ph. " Mori volenti deeſſe numquam mors poteſt.
Th. Quod ſit luendum morte delictum, indica.
Ph. Quod vivo. *Th.* Lacrimæ nonne te noſtræ movent?
Ph. Mors optima eſt perire, dum lacrimant ſui.
Th. Silere pergit. verbere ac vinclis anus
Altrixque prodet, quidquid hæc fari abnuit.
Vincite ferro; verberum vis extrahat
Secreta mentis. *Ph.* Ipſa jam fabor, mane.
Th. Quidnam ora mœſta avertis, & lacrimas genis
Subito coortas veſte prætenta obtegis?
Ph. Te, te, creator cælitum, teſtem invoco,
Et te coruſcum lucis æthereæ jubar,
Ex cujus ortu noſtra dependet domus;
Tentata precibus reſtiti: ferro ac minis
Non ceſſit animus; vim tamen corpus tulit.
Labem hanc pudoris eluet noſter cruor.
Th. Quis, ede, noſtri decoris everſor fuit?
Ph. Quem rere minime. *Th.* Quis ſit, audire expeto.
Ph. Hic dicet enſis, quem tumultu territus
Liquit ſtuprator, civium accurſum timens.
Th. Quod facinus, heu me, cerno? quod monſtrum intuor?
Regale parvis aſperum ſignis ebur,
Capulo refulget gentis Actææ decus.
Sed ipſe quonam evaſit? *Ph.* Hi trepidum fuga
Videre famuli concitum celeri pede.

Theſeus.

Pro ſancta pietas! pro gubernator poli,
Et qui ſecundum in fluctibus regnum tenes,
Unde iſta venit generis infandi lues!
Hunc Graja tellus aluit, an taurus Scythes,
Colchuſve Phaſis? redit ad auctores genus;
Stirpemque primam degener ſanguis refert.
Eſt prorſus iſte gentis armigeræ furor,
Odiſſe Veneris fœdera, & caſtum diu
Vulgare populis corpus. o tetrum genus,
Nullaque victum lege melioris ſoli!
Feræ quoque ipſæ Veneris evitant nefas,
Generiſque leges inſcius ſervat pudor.
Ubi vultus ille, & ficta majeſtas viri,
Atque habitus horrens, priſca & antiqua appetens,
Morumque ſenium triſte, & aſpectu grave?
" O vita fallax! abditos ſenſus geris,
" Animiſque pulchram turpibus faciem induis.
" Pudor impudentem celat, audacem quies,
" Pietas nefandum. vera fallaces probant,
" Simulantque molles dura. ſilvarum incola
Ille efferatus, caſtus, intactus, rudis,
Mihi te reſervas? a meo primum toro
Et ſcelere tanto placuit ordiri virum?
Iamjam ſuperno numini grates ago,
Quod icta noſtra cecidit Antiope manu:
Quod non ad antra Stygia deſcendens tibi
Matrem reliqui. profugus ignotas procul
Percurre gentes; te licet terra ultimo
Summota mundo dirimat Oceani plagis;
Orbemque noſtris pedibus obverſum colas:
Licet in receſſu penitus extremo abditus
Horrifera celſi regna tranſieris poli;
Hiemeſque ſupra poſitus & canas nives,
Gelidi frementes liqueris Boreæ minas
Poſt te furentes; ſceleribus pœnas dabis.
Profugum per omnes pertinax latebras premam:
Longinqua, clauſa, abſtruſa, diverſa, invia
Emetiemur; nullus obſtabit locus.
Huc vota mittam, tela quo mitti haud queunt.
Scis unde redeam? genitor æquoreus dedit,

Ut vota prono trina concipiam Deo,
Et invocata munus hoc ſanxit Styge,
En perage donum triſte, regnator freti.
Non cernat ultra lucidum Hippolytus diem,
Adeatque Manes juvenis irato patre.
Fer abominandam nunc opem nato parens.
Numquam ſupremum numinis munus tui
Conſumeremus, magna ni premerent mala.
Inter profunda Tartara, & Ditem horridum,
Et imminentes regis inferni minas,
Voto peperci, redde nunc pactam fidem,
Genitor. moraris? cur adhuc undæ ſilent?
Nunc atra ventis nubila impellentibus
Subtexe noctem; ſidera & cælum eripe.
Effunde pontum. vulgus æquoreum cie,
Fluctuſque ab ipſo tumidus Oceano voca.

CHORUS.

O Magna parens natura deum,
Tuque igniferi rector Olympi,
Qui ſparſa cito ſidera mundo
Curſuſque vagos rapis aſtrorum,
Celerique polos cardine verſas;
Cur tibi tanta eſt cura perennes
Agitare vias ætheris alti?
Ut nunc canæ frigora brumæ
Nudent ſilvas; nunc arbuſtis
Redeant umbræ; nunc æſtivi
Colla Leonis Cererem magno
Fervore coquant; vireſque ſuas
Temperet annus? ſed cur idem,
Qui tanta regis, ſub quo vaſti
Pondera mundi librata ſuos
Ducunt orbes, hominum nimium
Securus ades; non ſollicitus
Prodeſſe bonis, nocuiſſe malis?
" Res humanas ordine nullo
" Fortuna regit, ſpargitque manu
" Munera cæca, pejora fovens.
" Vincit ſanctos dira libido.
" Fraus ſublimi regnat in aula.
" Tradere turpi faſces populus
" Gaudet; eoſdem colit, atque odit,
" Triſtis virtus perverſa tulit
" Præmia recti. caſtos ſequitur
" Mala paupertas: vitioque potens
" Regnat adulter.
O vane pudor, falſumque decus!
Sed quid citato nuntius portat gradu,
Reſtatque mœſtus lugubrem vultum gerens?

ACTUS QUARTUS.

Nuncius, Theſeus.

O Sors acerba & dura famulatus gravis,
Cur me ad nefandos nuntium caſus vocas?
Th. Ne metue clades fortiter fari aſperas;
Non imparatum pectus ærumnis gero.
Nun. Vocem dolori lingua luctifico negat.
Th. Proloquere, quæ ſors aggravet quaſſam domum.
Nun. Hippolytus (heu me) flebili leto occubat.
Th. Gnatum parens obiiſſe jam pridem ſcio:
Nunc raptor obiit. mortis effare ordinem.
Nun. Ut profugus urbem liquit infeſto gradu,
Celerem citatis paſſibus curſum explicans,
Celſos ſonipedes ocyus ſubigit jugo,
Et ora frenis domita ſubſtrictis ligat.
Tum multa ſecum effatus, & patrium ſolum
Abominatus, ſæpe genitorem ciet,
Acerque habenis lora permiſſis quatit;
Cum ſubito vaſtum tumuit ex alto mare,
Crevitque in aſtra; nullus inſpirat ſalo
Ventus, quieti nulla pars cæli ſtrepit,
Placidumque pelagus propria tempeſtas agit.
Non tantus auſter Sicula diſturbat freta,
Nec tam furenti pontus exurgit ſinu
Regnante Coro, ſaxa cum fluctu tremunt,
Et cana ſummum ſpuma Leucatem ferit.
Conſurgit ingens pontus in vaſtum aggerem,
Tumidumque monſtro pelagus in terram ruit.
Nec iſta ratibus tanta conſtruitur lues;
Terris minatur. fluctus haud curſu levi
Provolvitur: neſcio quid onerato ſinu
Gravis unda portat; quæ novum tellus caput
Oſtendit aſtris, Cyclas exoritur nova.
Latuere nube numen Epidauri Dei,
Et ſcelere petræ nobiles Scironides,
Et quæ duobus terra comprimitur fretis.
Hæc dum ſtupentes querimur, en totum mare
Immugit; omnes undique ſcopuli adſtrepunt;
Summum cacumen rorat expulſo ſalo.
Spumat, vomitque vicibus alternis aquas.
Qualis per alta vehitur Oceani freta
Fluctus refundens ore Phyſeter capax.
Inhorruit concuſſus undarum globus,
Solvitque ſe ſe, & litori invexit malum
Majus timore. pontus in terras ruit,
Suumque monſtrum ſequitur. os quaſſat tremor.
Th. Quis habitus ille corporis vaſti fuit?
Nun. Cærulea taurus colla ſublimis gerens
Erexit altam fronte viridanti jubam:
Stant hiſpidæ aures: cornibus varius color:
Et quem feri dominator habuiſſet gregis,
Et quem ſub undis natus: hinc flammam vomit;
Oculi hinc relucent: cærula inſignis nota
Opima cervix arduos tollit toros:
Nareſque hiulcis hauſtibus patulæ fremunt:
Muſco tenaci pectus ac palear viret;
Longum rubenti ſpargitur ſucco latus.
Tum pone tergus, ultima in monſtrum coit
Facies, & ingens bellua immenſam trahit
Squammoſa partem. talis extremo mari
Piſtrix citatas ſorbet aut reddit rates.
Tremuere terræ: fugit attonitum pecus
Paſſim per agros; nec ſuos paſtor ſequi
Meminit juvencos: omnis e ſaltu fera
Diffugit; omnis frigido exanguis metu
Venator horret. ſolus immunis metu
Hippolytus arctis continet frenis equos,
Pavidoſque notæ vocis hortatu ciet.
Eſt alta ad Argos collibus ruptis via,
Vicina tangens ſpatia ſuppoſiti maris:
Hic ſe illa moles acuit, atque iras parat.
Ut cepit animos, ſeque prætentans ſatis
Proluſit ira; præpeti curſu evolat,
Summam citato vix gradu tangens humum,
Et torva currus ante trepidantes ſtetit.
Contra feroci gnatus inſurgens minax

Vultu,

Vultu, nec ora mutat, & magnum intonat;
Haud frangit animum vanus hic terror meum;
Nam mihi paternus vincere eſt tauros labor.
Inobſequentes protinus frenis equi
Rapuere currum; jamque deerrantes via,
Quacumque pavidos rapidus evexit furor,
Hac ire pergunt, ſeque per ſcopulos agunt.
At ille, qualis turbido rector mari
Ratem retentat, ne det obliquum latus,
Et arte fluctus fallit; haud aliter citos
Currus gubernat: ora nunc preſſis trahit
Conſtricta frenis, terga nunc torto frequens
Verbere coercet. ſequitur aſſiduus comes
Nunc æqua carpens ſpatia, nunc contra obvius
Oberrat, omni parte terrorem movens.
Non licuit ultra fugere: nam torvo obvius
Incurrit ore corniger ponti horridus.
Tum vero pavida ſonipedes mente exciti
Imperia ſolvunt, ſeque luctantur jugo
Eripere, rectique in pedes jactant onus.
Præceps in ora gnatus, implicuit cadens
Laqueo tenaci corpus: & quanto magis
Pugnat; ſequaces hoc magis nodos ligat.
Senſere pecudes facinus, & curru levi,
Dominante nullo, qua timor juſſit, ruunt.
Talis per auras non ſuum agnoſcens onus,
Solique falſo creditum indignans diem,
Phaethonta currus devio excuſſit polo.
Late cruentat arva, & illiſum caput
Scopulis reſultat. auferunt dumi comas:
Et ora durus pulchra populatur lapis:
Peritque multo vulnere infelix decor.
Moribunda celeres membra provolvunt rotæ.
Tandemque raptum truncus ambuſta ſude
Medium per inguen ſtipite ejecto tenet;
Paulumque domino currus affixo ſtetit.
Hæſere bijuges vulnere, & pariter moram
Dominumque rumpunt. unde ſemianimem ſecant
Virgulta: acutis aſperi vepres rubis,
Omniſque truncus corporis partem tulit.
Errant per agros funebris famuli manus,
Per illa, qua diſtractus Hippolytus, loca
Longum cruenta tramitem ſignat nota:
Mœſtæque domini membra veſtigant canes.
Necdum dolentum ſedulus potuit labor
Explere corpus. huccine eſt formæ decus?
Qui modo paterni clarus imperii comes
Et certus hæres, ſiderum fulſit modo;
Paſſim ad ſupremos ille colligitur rogos,
Et funeri confertur. *Th.* O nimium potens,
“ Quanto parentes ſanguinis vinculo tenes
“ Natura! quam te colimus inviti quoque!
Occidere volui noxium; amiſſum fleo.
Nun. “ Haud quiſquam honeſte flere, quod voluit, poteſt.
Th. Equidem malorum maximum hunc cumulum reor,
Si abominanda caſus optata efficit.
Nun. Et ſi odia ſervas, cur madent fletu genæ?
Th. Quod interemi, non quod amiſi, fleo.

CHORUS.

“ QUanti caſus humana rotant!
“ Minus in parvis Fortuna furit,
“ Leviuſque ferit leviora Deus.
“ Servat placidos obſcura quies;
“ Præbet ſomnos caſa ſecuros.
Admota ætheriis culmina ſedibus
Euros excipiunt, excipiunt Notos,
Inſani Boreæ minas,
Imbriferumque Corum.
Humida vallis raros patitur
Fulminis ictus: tremuit telo
Jovis altiſoni Caucaſus ingens,
Phrygiumque nemus matris Cybeles.
Metuens cælo Jupiter alto
Vicina petit. “ non capit umquam
“ Magnos motus humilis tecti
“ Plebeia domus.
“ Circa regna tonat.
“ Volat ambiguis
“ Mobilis alis hora, nec ulli
“ Præſtat velox Fortuna fidem.
Qui clara videt ſidera mundi,
Nitidumque diem nocte relicta,
Luget mœſtos triſtis reditus;
Ipſoque magis flebile Averno
Sedis patriæ videt hoſpitium.
Pallas Actææ veneranda genti,
Quod tuus cælum ſuperoſque Theſeus
Spectat, & fugit Stygias paludes,
Caſta nil debes patruo rapaci:
Conſtat inferno numerus tyranno.
Quæ vox ab altis flebilis tectis ſonat?
Strictoque vecors Phædra quid ferro parat?

ACTUS QUINTUS.

Theſeus, Phædra, Chorus.

QUis te dolore percitam inſtigat furor?
Quid enſis iſte? quidve vociferatio?
Planctuſque ſupra corpus inviſum volunt?
Ph. Me, me profundi ſæve dominator freti
Invade, & in me monſtra cærulei maris
Emitte: quidquid intimo Tethys ſinu
Extrema geſtat, quidquid Oceanus vagis
Complexus undis ultimo fluctu tegit.
O dire Theſeu ſemper, o numquam ad tuos
Tuto reverſe! gnatus & genitor nece
Reditus tuos luere: pervertis domum,
Amore ſemper conjugum aut odio nocens.
Hippolyte, tales intuor vultus tuos?
Taleſque feci? membra quis ſævus Sinis,
Aut quis Procruſtes ſparſit? aut quis Creſſius
Dædalea vaſto clauſtra mugitu replens,
Taurus biformis, ore cornigero ferox
Divulſit? heu me! quo tuus fugit decor,
Oculique, noſtrum ſidus? exanimis jaces?
Ades parumper, verbaque exaudi mea.
Nil turpe loquimur. hac manu pœnas tibi
Solvam, & nefando pectori ferrum inſeram,
Animaque Phædram pariter ac ſcelere exuam;
Et te per undas, perque Tartareos lacus,
Per Styga, per amnes igneos amens ſequar.
Placemus umbras. capitis exuvias cape,
Laceræque frontis accipe abſciſſam comam.
Non licuit animos jungere; at certe licet
Junxiſſe fata. morere, ſi caſta es, viro;
Si inceſta, amori. conjugis thalamos petam
Tanto impiatos facinore? hoc deerat nefas,

Ut vindicato ſancta fruereris toro?
O mors amoris una ſedamen mali;
O mors pudoris maximum læſi decus;
Confugimus ad te: pande placatos ſinus.
Audite Athenæ, tuque funeſta pater
Pejor noverca. falſa memoravi, & nefas,
Quod ipſa demens pectore inſano hauſeram,
Mentita finxi: falſa puniſti pater;
Juveniſque caſtus crimine inceſtæ jacet,
Pudicus, inſons. recipe jam mores tuos.
Mucrone pectus impium juſto patet,
Cruorque ſancto ſolvet inferias viro.
Quid facere rapto debeas nato parens,
Diſce ex noverca: condere Acherontis plagis.
Th. Pallidi fauces Averni, voſque Tænarei ſpecus,
Unda miſeris grata Lethes, voſque torpentes lacus,
Impium capite, atque merſum premite perpetuis malis.
Nunc adeſte ſæva ponti monſtra, nunc vaſtum mare,
Ultimo quodcumque Proteus æquorum abſcondit ſinu,
Meque ovantem ſcelere tanto rapite in altos gurgites.
Tuque ſemper, genitor, iræ facilis aſſenſor meæ,
Morte dignum facinus auſus, qui nova natum nece
Segregem ſparſi per agros: quique dum falſum nefas
Exequor vindex, ſceleſtus incidi in verum nefas.
Sidera & manes & undas ſcelere complevi meo.
Amplius ſors nulla reſtat; regna me norunt tria.
In hoc redimus? patuit ad cælum via,
Bina ut viderem funera, & geminam necem?
Cœlebs & orbus, funebres una face
Ut concremarem prolis ac thalami rogos?
Donator atræ lucis, Alcide, tuum
Diti remitte munus, ereptos mihi
Reſtitue manes. impius fruſtra invoco
Mortem relictam. crudus, & leti artifex,
Exitia machinatus inſolita, effera,
Nunc tibimet ipſi juſta ſupplicia irroga.
Pinus coacto vertice attingens humum
Cælo remiſſum findat in geminas trabes,
Mittarque præceps ſaxa per Scironia.
Graviora vidi, quæ pati clauſos jubet
Phlegethon, nocentes igneo cingens vado.
Quæ pœna maneat memet & ſedes, ſcio.
Umbræ nocentes cedite; & cervicibus
His his repoſitum degravet feſſas manus
Saxum ſenis perennis Æolii labor:
Me ludat amnis ora vicina alluens.
Vultur relicto tranſvolet Tityo ferus,
Meumque pœnæ ſemper accreſcat jecur.
Et tu mei requieſce Pirithoi pater:
Hæc incitatis membra turbinibus ferat
Numquam reſiſtens orbe revoluto rota.
Dehiſce tellus; recipe me dirum chaos,
Recipe: hæc ad umbras juſtior nobis via eſt.
Gnatum ſequor: ne metue, qui manes regis;
Caſti venimus. recipe me æterna domo
Non exiturum. non movent Divos preces:
At ſi rogarem ſcelera, quam proni forent!
Ch. Theſeu, querelis tempus æternum manet.
Nunc juſta gnato ſolve, & abſconde ocyus
Diſperſa fœde membra laniatu effero.
Th. Huc, huc reliquias vehite cari corporis,
Ponduſque, & artus temere congeſtos date.
Hippolytus hic eſt? facinus agnoſco meum.
Ego te peremi. neu nocens tantum ſemel
Soluſve fierem, facinus auſurus parens;
Patrem advocavi. munere en patrio fruor.
O triſte fractis orbitas annis malum,
Complectere artus, quodque de gnato eſt ſuper
Miſerande mœſto pectore incumbens fove.
Disjecta genitor membra laceri corporis
In ordinem diſpone, & errante loco
Reſtitue partes. fortis hic dextræ locus;
Hic læva frenis docta moderandis manus
Ponenda. lævi lateris agnoſco notas.
Quam magna lacrimis pars adhuc noſtris abeſt?
Durate trepidæ lugubri officio manus,
Fletuſque largos ſiſtite arentes genæ,
Dum membra gnato genitor annumerat ſuo,
Corpuſque fingit. hoc quidem eſt forma carens,
Et turpe multo vulnere ambeſum undique,
Quæ pars tui ſit dubito, ſed pars eſt tui.
Hic hic repone; non ſuo, at vacuo loco.
Hæc illa facies igne ſidereo nitens,
Inimica flectens lumina? huc cecidit decor?
O dira fata numinum! O ſævus furor!
Sic ad parentem gnatus ex voto redit?
En hæc ſuprema dona genitoris cape,
Sæpe efferendus. interim hæc ignes ferant.
Patefacite acerba cæde functam domum,
Mopſopia claris tota lamentis ſonet.
Vos apparate regii flammam rogi:
At vos per agros corporis partes vagas
Anquirite. iſtam terra defoſſam premat,
Graviſque tellus impio capiti incubet.

FINIS HIPPOLYTI.

ŒDIPUS.

PERSONÆ.

ŒDIPUS. — JOCASTA.
CHORUS. — CREON.
TIRESIAS. — MANTO.
SENEX. — PHORBAS.
NUNCIUS.

ACTUS PRIMUS.

Œdipus, Jocaſta.

Jam nocte pulſa dubius effulſit dies,
Et nube mœſtum ſquallida exoritur jubar,
Lumenque flamma triſte luctifera gerens
Proſpiciet avida peſte ſolatas domos;
Stragemque, quam nox fecit, oſtendit dies.
" Quiſquamne regno gaudet? o fallax bonum!
" Quantum malorum fronte quam blanda tegis!
" Ut alta ventos ſemper excipiunt juga;
" Rupemque ſaxis vaſta dirimentem freta,
" Quamvis quieti, verberant fluctus maris!
" Imperia ſic excelſa fortunæ objacent.
Quam bene parentis ſceptra Polybi fugeram,
Curis ſolutus, exul, intrepidus, vagans!
Cælum Deoſque teſtor, in regnum incidi.
Infanda timeo; ne mea genitor manu
Perimatur. hoc me Delphicæ laurus monent,
Aliudque nobis indicant majus ſcelus.
Eſt majus aliud patre mactato nefas?
Pro, miſera pietas! eloqui fatum pudet.

Thala-

Thalamos parentis Phœbus, & diros toros
Gnato minatur, impia inceſtos face.
Hic me paternis expulit regnis timor:
Non ego penates profugus exceſſi meos.
Parum ipſe fidens mihimet, in tuto tua,
Natura, poſui jura. “ cum magna horreas,
“ Quæ poſſe fieri non putes, metuas tamen.
Cuncta expaveſco, meque non credo mihi.
Jamjam aliquid in nos fata moliri parant.
Nam quid rear, quod iſta Cadmeæ lues
Infeſta genti, ſtrage tam late edita
Mihi parcit uni? cui reſervamur malo?
Inter ruinas urbis, & ſemper novis
Deflenda lacrimis funera, ac populi ſtruem,
Incolumis adſto. ſcilicet Phœbi reus,
Sperare poteras ſceleribus tantis dari
Regnum ſalubre? fecimus cælum nocens.
Non aura gelido lenis afflatu fovet
Anhela flammis corda: non Zephyri leves
Spirant; ſed ignes auget æſtiferi Canis
Titan, Leonis terga Nemeæi premens.
Deſeruit amnes humor, atque herbas color,
Aretque Dirce. tenuis Iſmenos fluit,
Et tingit inopi nuda vix unda vada:
Obſcura cælo labitur Phœbi ſoror;
Triſtiſque mundus nubilo pallet novo.
Nullum ſerenis noctibus ſidus micat:
Sed gravis & ater incubat terris vapor.
Obtexit arces cælitum ac ſummas domos
Inferna facies. denegat fructum Ceres;
Adulta & altis flava cum ſpicis cremat:
Arente culmo ſterilis emoritur ſeges.
Nec ulla pars immunis exitio vacat:
Sed omnis ætas pariter & ſexus ruit;
Juveneſque ſenibus jungit, & gnatis patres
Funeſta peſtis, una fax thalamos cremat:
Fletuque acerbo funera & queſtu carent.
Quin ipſa tanti pervicax clades mali
Siccavit oculos: quodque in extremis ſolet,
Periere lacrimæ. portat hunc æger parens
Supremum ad ignem; mater hunc amens gerit;
Properatque, ut alium regerat in eumdem rogum,
Quin luctu in ipſo luctus exoritur novus,
Suæque circa funus exequiæ cadunt:
Tum propria flammis corpora alienis cremant.
Diripitur ignis. nullus eſt miſeris pudor.
Non oſſa tumuli ſancta diſcreti tegunt.
Arſiſſe ſatis eſt. pars quota in cineres abit?
Deeſt terra tumulis: jam rogos ſilvæ negant.
Non vota, non ars ulla correptos levant.
Cadunt medentes. morbus auxilium trahit.
Affuſus aris ſupplices tendo manus,
Matura poſcens fata, præcurram ut prior
Patriam ruentem; neve poſt omnes cadam;
Fiamque regni funus extremum mei.
O ſæva nimium numina! o fatum grave!
Negatur uni nempe hoc in populo mihi
Mors tam parata? ſperne letali manu
Contacta regna. linque lacrimas, funera,
Tabifica cæli vitia; quæ tecum invehis
Infauſtus hoſpes: profuge jamdudum ocyus,
Vel ad parentes. *Joc.* Quid juvat, conjux, mala
Gravare queſtu? regium hoc ipſum reor,
Adverſa capere: quoque ſit dubius magis
Status, & cadentis imperii moles labat;
Hoc ſtare certo preſſius fortem gradu.
“ Haud eſt virile, terga Fortunæ dare.
Œd. Abeſt pavoris crimen ac probrum procul,
Virtuſque noſtra neſcit ignavos metus.
Si tela contra ſtricta, ſi vis horrida
Mavortis in me rueret; adverſus feros
Audax gigantes obvias ferrem manus,
Nec Sphinga cæcis verba nectentem modis
Fugi. cruentos vatis infandæ tuli
Rictus, & albens oſſibus ſparſis ſolum.
Cumque e ſuperba rupe, jam prædæ imminens,
Aptaret alas, verbera & caudam movens,
Sævi leonis more, concuteret minas;
Carmen popoſci: ſonuit horrendum; inſuper
Crepuere malæ: ſaxaque impatiens moræ
Revulſit unguis, viſcera exſpectans mea.
Nodoſa ſortis verba, & implexos dolos,
Ac triſte carmen alitis ſolvi feræ.
Joc. Quid ſera mortis vota nunc demens facis?
Licuit perire. laudis hoc pretium tibi
Sceptrum, & peremptæ Sphingis hæc merces datur.
Œd. Ille ille dirus callidi monſtri cinis
In nos rebellat. illa nunc Thebas lues
Perempta perdit. una jam ſupereſt ſalus,
Si quam ſalutis Phœbus oſtendit viam.

CHORUS.

Occidis Cadmi generoſa proles
Urbe cum tota. viduas colonis
Reſpicis terras, miſeranda Thebe.
Carpitur leto tuus ille, Bacche,
Miles, extremos comes uſque ad Indos,
Auſus Eois equitare campis,
Figere & mundo tua ſigna primo.
Cinnamis ſilvas Arabum beatas
Vidit, & verſas equitis ſagittas,
Terga fallacis metuenda Parthi.
Litus intravit pelagi rubentis,
Promit hic ortus, aperitque lucem
Phœbus, & flamma propiore nudos
Inficit Indos.
Stirpis invictæ genus interimus,
Labimur ſævo rapiente fato.
Ducitur ſemper nova pompa morti.
Longus ad manes properatur ordo
Agminis mœſti, ſerieſque triſtis
Hæret; & turbæ tumulos petenti
Non ſatis ſeptem patuere portæ.
Stat gravis ſtrages, premiturque juncto
Funere funus.
Prima vis tardas tetigit bidentes;
Laniger pingues male carpſit herbas.
Colla tacturus ſteterat ſacerdos;
Dum manus certum parat alta vulnus,
Aureo taurus rutilante cornu
Labitur ſegnis: patuit ſub ictu
Ponderis vaſti reſoluta cervix.
Nec cruor ferrum maculavit: atra
Turpis e plaga ſanies profuſa eſt.
Segnior curſu ſonipes in ipſo
Concidit gyro, dominumque prono
Prodidit armo.
Incubant pratis pecudes relictæ:
Taurus armento pereunte marcet.
Deficit paſtor grege diminuto,
Tabidos inter moriens juvencos.

Non lupos cervi metuunt rapaces.
Ceſſat irati fremitus leonis;
Nulla villoſis feritas in urſis.
Perbibit peſtem latebroſa ſerpens;
Aret, & ſicco moritur veneno.
Non ſilva ſua decorata coma,
Fundit opacis montibus umbras.
Non rura virent ubere glebæ.
Non plena ſuo vitis Iaccho
Brachia curvat.
Omnia noſtrum ſenſere malum.
Rupere erebi clauſtra profundi
Turba ſororum face Tartarea:
Phlegethonque ſua motam ripa
Miſcuit undis Styga Sidoniis.
Mors alta avidos oris hiatus
Pandit, & omnes explicat alas:
Quique capaci turbida cymba
Flumina ſervat durus ſenior,
Navita crudus, vix aſſiduo
Brachia conto laſſata refert,
Feſſus turbam vectare novam.
Quin Tænarii vincula ferri
Rupiſſe canem fama, & noſtris
Erraſſe locis; mugiſſe ſolum;
Vaga per lucos ſimulacra virum
Majora viris: bis Cadmeum
Nive diſcuſſa tremuiſſe nemus,
Bis turbatam ſanguine Dircen:
Nocte ſilenti Amphionios
Ululaſſe canes.
O dira novi facies leti,
Gravior leto! piger ignavos
Allegat artus languor; & ægro
Rubor in vultu; maculæque caput
Sparſere leves: tum vapor ipſam
Corporis arcem flammeus urit;
Multoque genas ſanguine tendit.
Oculique rigent, & ſacer ignis
Paſcitur artus. reſonant aures,
Stillatque niger naris aduncæ
Cruor, & venas rumpit hiantes.
Intima creber viſcera quaſſat
Gemitus ſtridens, tunc amplexu
Frigida preſſo ſaxa fatigant:
Quos liberior domus elato
Cuſtode ſinit. petit is fontes.
Aliturque ſitis latice ingeſto.
Proſtrata jacet turba per aras,
Oratque mori. ſolum hoc faciles
Tribuere Dei. delubra petunt,
Haud ut voto numina placent,
Sed juvat ipſos ſatiare Deos.
Quiſnam ille propero regiam greſſu petit?
Adeſtne clarus ſanguine ac factis Creo?
An æger animus falſa pro veris videt?
Adeſt petitus omnibus votis Creo.

ACTUS SECUNDUS.

Œdipus, Creon.

HOrrore quatior, fata quo vergant timens,
Trepidumque gemino pectus eventu labat.
“ Ubi læta duris miſta in ambiguo jacent,
“ Incertus animus ſcire cum cupiat, timet.
Germane noſtræ conjugis, feſſis opem
Si quam reportas, voce properata edoce.
Cr. Reſponſa dubia ſorte perplexa latent.
Œd. “ Dubiam ſalutem qui dat afflictis, negat.
Cr. Ambage nexa Delphico mos eſt Deo
Arcana tegere. *Œd.* Fare; ſit dubium licet:
Ambigua ſoli noſcere Oedipodæ datur.
Cr. Cædem expiari regiam exilio Deus,
Et interemptum Laium ulciſci jubet.
Non ante cælo lucidus curret dies,
Hauſtuſque tutos ætheris puri dabit.
Œd. Ecquis peremptor inclyti regis fuit?
Quem memoret, ede, Phœbus; ut pœnas luat.
Cr. Sit, precor, dixiſſe tutum; viſu & auditu horridum;
Torpor inſedit per artus, frigidus ſanguis coit.
Ut ſacra templa Phœbi ſupplici intravi pede,
Et pias, numen precatus, rite ſummiſi manus:
Gemina Parnaſſi nivalis arx trucem ſonitum dedit,
Imminens Phœbea laurus tremuit & movit domum,
Ac repente ſancta fontis lympha Caſtalii ſtetit.
Incipit Lethea vates ſpargere horrentes comas,
Et pati commota Phœbum. contigit nondum ſpecum,
Emicat vaſto fragore major humano ſonus:
Mitia Cadmeis remeabunt ſidera Thebis,
Si profugus Dircen Iſmenida liqueris hoſpes,
Regis cæde nocens, Phœbo jam notus & infans.
Nec tibi longa manent ſceleratæ gaudia cædis:
Tecum bella geres; gnatis quoque bella relinques;
Turpis maternos iterum revolutus in ortus.
Œd. Quod facere monitu cælitum juſſus paro,
Functi cineribus regis hoc decuit dari,
Ne ſancta quiſquam ſceptra violaret dolo.
“ Regi tuenda maxime regum eſt ſalus.
“ Queritur peremptum nemo, quem incolumem timet.
Cr. Curam perempti major excuſſit timor.
Œd. Pium prohibuit ullus officium metus?
Cr. Prohibent nefandi carminis triſtes minæ.
Œd. Nunc expietur numinum imperio ſcelus.
Quiſquis Deorum regna placatus vides;
Tu, tu, penes quem jura præcipitis poli;
Tuque, o ſereni maximum mundi decus,
Bis ſena curſu ſigna qui vario regis,
Qui tarda celeri ſecula evolvis rota;
Sororque fratri ſemper occurrens tuo,
Noctivaga Phœbe; quique ventorum potens
Æquor per altum cærulos currus agis;
Et qui carentes luce diſponis domos,
Adeſte. cujus Lajus dextra occidit,
Hunc non quietum tecta, non fidi lares,
Non hoſpitalis exulem tellus ferat.
Thalamis pudendis doleat & prole impia.
Hic & parentem dextera perimat ſua;
Faciatque (num quid gravius optari poteſt?)
Quidquid ego fugi. non erit veniæ locus.
Per regna juro, quæque nunc hoſpes rego,
Et quæ reliqui; perque penetrales Deos:
Per te, pater Neptune, qui fluctu brevi
Utrimque noſtro geminus alludis ſolo:
Et ipſe noſtris vocibus teſtis veni
Fatidica vatis ora Cirrheæ movens:
Ita molle ſenium ducat, & ſummam diem
Securus alto degat in ſolio parens,
Solaſque Merope noverit Polybi faces,
Ut nulla ſontem gratia eripiet mihi.

Sed

Sed quo nefaſtum facinus admiſſum loco eſt,
Memorato. aperto Marte, an inſidiis jacet?
Cr. Frondifera ſanctæ nemora Caſtaliæ petens
Calcavit altis obſitum dumis iter;
Trigemina qua ſe ſpargit in campos via.
Secat una gratum Phocidos Baccho ſolum,
Unde altus ima deſerit, cælum petens
Clementer arcto colle, Parnaſſus biceps.
At una bimares Siſyphi terras adit,
Olenia in arva: tertius trames cava
Convalle ſerpens, tangit errantes aquas,
Gelidumque dirimit amnis Elei vadum:
Hic pace fretum, ſubita prædonum manus
Aggreſſa ferro facinus occultum tulit.
In tempore ipſo ſorte Phœbea excitus,
Tireſia tremulo tardus accelerat gradu,
Comeſque Manto luce viduatum trahens.

Œdipus, Tireſias, Manto.

SAcrate divis, proximum Phœbo caput,
Reſponſa ſolve; fare quem pœnæ petant.
Tir. Quod tardo fatum, lingua quod quærit moras,
Haud te quidem, magnanime, mirari addecet:
" Viſu carentem magna pars veri latet.
Sed quo vocat me patria, quo Phœbus, ſequar.
Fata eruantur. ſi foret viridis mihi
Calidusque ſanguis, pectore excuterem Deum.
Appellite aris candidum tergo bovem,
Curvoque numquam colla depreſſum jugo.
Tu lucis inopem, gnata, genitorem regens,
Manifeſta ſacri ſigna fatidici refer.
Man. Opima ſanctas victima ante aras ſtetit.
Tir. In vota ſuperos voce ſolenni voca,
Araſque dono thuris Eoi extrue.
Man. Jam thura ſacris cælitum ingeſſi focis.
Tir. Quid flamma? largas jamne comprendit dapes?
Man. Subito refulſit lumen, & ſubito occidit.
Tir. Utrumne clarus ignis, & nitidus ſtetit,
Rectuſque purum verticem cælo tulit,
Et ſummam in auras fuſus explicuit comam;
An latera circa ſerpit incertus viæ,
Et fluctuante turbidus fumo labat?
Man. Non una facies mobilis flammæ fuit:
Imbrifera qualis implicat varios ſibi
Iris colores, parte quæ magna poli
Curvata picto nuntiat nimbos ſinu:
Quis deſit illi, quiſve ſit dubites color:
Cærulea fulvis miſta oberravit notis;
Sanguinea rurſus; ultimum in tenebras abit.
Sed ecce pugnax ignis in partes duas
Diſcedit, & ſe ſcindit unius ſacri
Diſcors favilla. genitor, horreſco intuens;
Libata Bacchi dona permutat cruor,
Ambitque denſus regium fumus caput,
Ipſoſque circa ſpiſſior vultus ſedet,
Et nube denſa ſordidam lucem abdidit.
Quid ſit, parens, effare. *Tir.* Quid fari queam
Inter tumultus mentis attonitæ vagos?
Quidnam loquar? ſunt dira, ſed in alto, mala.
Solet ira certis numinum oſtendi notis.
Quid iſtud eſt, quod eſſe prolatum volunt,
Iterumque nolunt, & truces iras tegunt?
Pudet Deos neſcio quid. huc propere admove,
Et ſparge ſalſa colla taurorum mola;
Placidone vultu ſacra & admotas manus
Patiuntur? *Man.* altum taurus attollens caput,
Primos ad ortus poſitus, expavit diem;
Trepiduſque vultum ſolis & radios fugit.
Tir. Unone terram vulnere afflicti petunt?
Man. Juvenca ferro ſemet oppoſito induit,
Et vulnere uno cecidit. at taurus, duos
Perpeſſus ictus, huc & huc dubius ruit,
Animamque feſſus vix reluctantem exprimit.
Tir. Utrum citatus vulnere anguſto micat,
An lentus altas irrigat plagas cruor?
Man. Hujus per ipſam, qua patet pectus, viam
Effuſus amnis: hujus exiguo graves
Maculantur ictus imbre: ſed verſus retro
Per ora multus ſanguis atque oculos redit.
Tir. Infauſta magnos ſacra terrores cient.
Sed ede certas viſcerum nobis notas.
Man. Genitor, quid hoc eſt? non levi motu, ut ſolent,
Agitata trepidant exta; ſed totas manus
Quatiunt: noviſque proſilit venis cruor.
Cor marcet ægrum penitus, ac merſum latet;
Liventque venæ; magna pars fibris abeſt;
Et felle nigro tabidum ſpumat jecur.
Ac, ſemper omen unico imperio grave,
En capita paribus bina conſurgunt toris;
Sed utrumque cæſum tenuis abſcondit caput
Membrana, latebram rebus occultis negans.
Hoſtile valido robore inſurgit latus,
Septemque venas tendit. has omnes retro
Prohibens reverti limes obliquus ſecat.
Mutatus ordo eſt, ſede nil propria jacet;
Sed acta retro cuncta. non animæ capax
In parte dextra pulmo ſanguineus jacet.
Non læva cordis regio; non molli ambitu
Omenta pingues viſcerum obtendunt ſinus.
Natura verſa eſt. nulla lex utero manet.
Scrutemur, unde tantus hic extis rigor.
Quod hoc nefas? conceptus innuptæ bovis,
Nec more ſolito poſitus, alieno in loco
Implet parentem. membra cum gemitu movet.
Tremulo rigore debiles artus micant.
Infecit arctas lividus fibras cruor;
Tentantque turpes mobilem trunci gradum:
Et inane ſurgit corpus, ac ſacros petit
Cornu miniſtros: viſcera effugiunt manum.
Neque ipſa, quæ te pepulit, armenti gravis
Vox eſt, nec uſquam territi reſonant greges.
Immugit ara ſegnis, & trepidant foci.
Œd. Quid iſta ſacri ſigna terrifici ferant,
Exprome: voces aure non timida hauriam.
" Solent ſuprema facere ſecuros mala.
Tir. His invidebis, quibus opem quæris, malis.
Œd. Memora, quod unum ſcire cælicolæ volunt,
Contaminarit rege quis cæſo manus.
Tir. Nec alta cæli penna quæ levis ſecat,
Nec fibra vivis rapta pectoribus poteſt
Ciere nomen. alia tentanda eſt via.
Ipſe evocandus noctis æternæ plagis
Emiſſus Erebo, ut cædis auctorem indicet.
Reſeranda tellus. Ditis implacabile
Numen precandum. populus infernæ Stygis
Huc extrahendus. ede, cui mandes ſacrum.
Nam te, penes quem ſumma regnorum eſt, nefas
Inviſere umbras. *Œd.* Te, Creo, hic poſcit labor,
Ad quem ſecundum regna reſpiciunt mea.
Tir. Dum nos profundæ clauſtra laxamus Stygis,
Populare Bacchi laudibus carmen ſonet.

CHO-

CHORUS.

EFfuſam redimite comam nutante Corymbo,
Lucidum cæli decus, huc ades votis,
Mollia Nyſæis armatæ brachia thyrſis
Quæ tibi nobiles Thebæ, Bacche, tuæ
Palmis ſupplicibus ferunt.
Huc adverte favens virgineum caput,
Vultu ſidereo diſcute nubila,
Et triſtes Erebi minas,
Avidumque fatum.
Te decet vernis comam floribus cingi,
Te caput Tyria cohibere mitra;
Hederave mollem baccifera
Religare frontem.
Spargere effuſos ſine lege crines,
Rurſus adducto revocare nodo.
Qualis iratam metuens novercam
Creveras falſos imitatus artus,
Crine flaventi ſimulata virgo,
Luteam veſtem retinente zona.
Unde tam molles placuere cultus,
Et ſinus laxi, fluidumque ſyrma?
Vidit aurato reſidere curru,
Veſte cum longa tegeres leones,
Omnis Eoæ plaga vaſta terræ;
Qui bibit Gangem, niveumque quiſquis
Frangit Araxem.
Te ſenior turpi ſequitur Silenus aſello,
Turgida pampineis redimitus tempora ſertis,
Condita laſcivi deducunt orgia myſtæ.
Te Baſſaridum comitata cohors,
Nunc Edonii pede pulſavit
Sola Pangæi; nunc Threicio
Vertice Pindi; nunc Cadmeas
Inter matres impia Mænas
Comes Ogygio venit Iaccho,
Nebride ſacra præcincta latus.
Tibi commotæ pectora matres
Fudere comam: thyrſumque levem
Vibrante manu, jam poſt laceros
Pentheos artus Thyades œſtro
Membra remiſſæ, velut ignotum
Videre nefas.
Ponti regna tenet nitidi matertera Bacchi,
Nereidumque choris Cadmeia cingitur Ino.
Jus habet in fluctus magni puer advena ponti
Cognatus Bacchi, numen non vile, Palæmon.
Te Tyrrhena puer rapuit manus,
Et tumidum Nereus poſuit mare,
Cærula cum pratis mutat freta.
Hinc verno platanus folio viret,
Et Phœbo laurus carum nemus:
Garrula per ramos avis obſtrepit.
Vivaces hederas ramus tenet.
Summa ligat vitis carcheſia.
Idæus prora fremuit leo.
Tigris puppe ſedet Gangetica.
Tum pirata freto pavidus natat;
Et nova demerſos facies habet.
Brachia prima cadunt prædonibus,
Illiſumque utero pectus coit,
Parvula dependet lateri manus,
Et dorſo fluctum curvo ſubit,
Lunata ſcindit cauda mare,
Et ſequitur curvus fugientia carbaſa delphin.
Divite Pactolus vexit te Lydius unda,
Aurea torrenti deducens flumina ripa.
Laxavit victos arcus Geticaſque ſagittas
Lactea Maſſagetes qui pocula ſanguine miſcet.
Regna ſecurigeri Bacchum ſenſere Lycurgi.
Senſere terræ te Dacum feroces:
Et quos vicinus Boreas ferit
Arva mutantes: quaſque Mæotis
Alluit gentes frigida fluctu:
Quaſque deſpectat vertice ſummo
Sidus Arcadium, geminumque plauſtrum.
Ille diſperſos domuit Gelonos:
Arma detraxit trucibus puellis:
Ore dejecto petiere terram
Thermodontiacæ graves catervæ,
Poſitis tandem levibus ſagittis,
Mites factæ. ſacer & Cithæron
Sanguine inundavit,
Ophioniaque cæde.
Prœtides ſilvas petiere & agros.
Præſidem Bacchum coluit noverca.
Naxos Ægeo redimita ponto
Tradidit thalamis virginem relictam,
Meliore penſans damna marito.
Pumice ſicco
Fluxit Nyctileus latex.
Garruli gramen rivi,
Combibit dulces humus alta ſuccos,
Niveique lactis candida fontes
Et miſta odoro Lesbia cum thymo.
Ducitur magno nova nupta cælo.
Solenne Phœbus carmen
Edit infuſis humero capillis.
Concutit tædas geminus Cupido.
Telum depoſuit Jupiter igneum,
Oditque Baccho veniente fulmen.
Lucida dum current annoſi ſidera mundi;
Oceanus clauſum dum fluctibus ambiet orbem;
Lunaque dimiſſos dum plena recolliget ignes;
Dum matutinos prædicet Lucifer ortus;
Altaque cæruleum dum Nerea neſciet Arctos;
Candida formoſi venerabimur ora Lyæi.

ACTUS TERTIUS.

Œdipus, Creon.

ETſi ipſe vultus flebiles præfert notas,
Expone cujus capite placemus deos.
Cr. Fari jubes, tacere quæ ſuadet metus.
Œd. Si te ruentes non ſatis Thebæ movent,
At ſceptra moveant lapſa cognatæ domus.
Cr. Neſciſſe cupies, noſſe quæ nimium expetis.
Œd. " Iners malorum remedium ignorantia eſt.
Itane & ſalutis publicæ indicium obrues?
Cr. " Ubi turpis eſt medicina, ſanari piget.
Œd. Audita fare; vel malo domitus,
Quid arma poſſint regis irati ſcies.
Cr. " Odere reges dicta quæ dici jubent.
Œd. Mitteris Erebo vile pro cunctis caput,
Arcana ſacri voce ni retegis tua.
Cr. Tacere liceat: nulla libertas minor
A rege petitur. *Œd.* Sæpe vel lingua magis
Regi atque regno muta libertas obeſt.

Cr. Ubi

Cr. Ubi non licet tacere, quid cuiquam licet?
Œd. " Imperia ſolvit, qui tacet juſſus loqui.
Cr. Coacta verba placidus accipias precor.
Œd. Ulline pœna vocis expreſſæ fuit?
Cr. Eſt procul ab urbe lucus ilicibus niger,
Dircæa circa vallis irriguæ loca.
Cupreſſus altis exerens ſilvis caput
Virente ſemper alligat trunco nemus;
Curvoſque tendit quercus & putres ſitu
Annoſa ramos. hujus abrupit latus
Edax vetuſtas: illa jam feſſa cadens
Radice, fulta pendet aliena trabe.
Amara baccis laurus; & tiliæ leves;
Et Paphia myrtus; & per immenſum mare
Motura remos alnus; & Phœbo obvia
Enode Zephyris pinus opponens latus:
Medio ſtat ingens arbor, atque umbra gravi
Silvas minores urget; & magno ambitu
Diffuſa ramis, una defendit nemus.
Triſtis ſub illa, lucis & Phœbi inſcius,
Reſtagnat humor, frigore æterno rigens:
Limoſa pigrum circuit fontem palus.
Huc ut ſacerdos intulit ſenior gradum,
Haud eſt moratus. præſtitit noctem locus.
Tunc foſſa tellus, & ſuper rapti rogis
Jaciuntur ignes. ipſe funeſto integit
Vates amictu corpus, & frondem quatit.
Lugubris imos palla perfundit pedes.
Squalente cultu mœſtus ingreditur ſenex.
Mortifera canam taxus aſtringit comam.
Nigro bidentes vellere atque atræ boves
Retro trahuntur. flamma prædatur dapes,
Utrumque trepidat igne ferali pecus.
Vocat inde Manes; teque qui Manes regis,
Et obſidentem clauſtra letalis lacus:
Carmenque magicum volvit, & rapido minax
Decantat ore, quidquid aut placat leves
Aut cogit umbras. irrigat ſanguis focos,
Solidaſque pecudes urit, & multo ſpecum
Saturat cruore. libat & niveum inſuper
Lactis liquorem; fundit & Bacchum manu
Læva. canitque rurſus; & terram intuens,
Graviore Manes voce & attonita ciet.
Latravit Hecates turba. ter valles cavæ
Sonuere mœſtum. tota ſuccuſſo ſolo
Pulſata tellus. audior; vates ait;
Rata verba fudi. rumpitur cæcum Chaos,
Iterque populo Ditis ad ſuperos datur.
Subſedit omnis ſilva, & erexit comam;
Duxere rimas robora; & totum nemus
Concuſſit horror. terra ſe retro dedit,
Gemuitque penitus. ſive tentari abditum
Acheron profundum mente non æqua tulit;
Sive ipſa tellus, ut daret functis viam,
Compage rupta ſonuit: aut ira furens
Triceps catenas Cerberus movit graves.
Subito dehiſcit terra, & immenſo ſinu
Laxata patuit. ipſe pallentes deos
Vidi inter umbras. ipſe torpentes lacus
Noctemque veram. gelidus in venis ſtetit
Hæſitque ſanguis. ſæva proſiluit cohors,
Et ſterit in armis omne vipereum genus
Fratrum, catervæ dente Dircæo ſatæ,
Avidumque populi peſtis Ogygii malum.
Tum torva Erinnys ſonuit, & cæcus Furor
Horrorque, & una quidquid æternæ creant
Celantque tenebræ; Luctus evellens comam,
Ægreque laſſum ſuſtinens Morbus caput,
Gravis Senectus ſibimet, & pendens Metus.
Nos liquit animus. ipſa, quæ ritus ſenis
Arteſque norat, ſtupuit. intrepidus parens,
Audaxque damno, convocat Ditis feri
Exſangue vulgus: illico ut nebulæ leves
Volitant, & auras libero cælo trahunt.
Non tot caducas educat frondes Eryx;
Nec vere flores Hybla tot medio creat;
Cum examen alto nectitur denſum globo;
Fluctuſque non tot frangit Ionium mare;
Nec tanta gelidi Strymonis fugiens minas
Permutat hiems ales, & cælum ſecans
Tepente Nilo denſat Arctoas nives:
Quot ille populos vatis eduxit ſonus.
Pavide latebras nemoris umbroſi petunt
Animæ trementes. primus emergit ſolo
Dextra ferocem cornibus taurum premens
Zhetus; manuque ſuſtinet læva chelym,
Qui ſaxa dulci traxit Amphion ſono.
Interque natos Tantalis tandem ſuos
Tuto ſuperba, fert caput faſtu gravi,
Et numerat umbras. pejor hac genitrix adeſt
Furibunda Agave; tota quam ſequitur manus
Partita regem. ſequitur & Bacchas lacer
Pentheus, tenetque ſævus etiam nunc minas.
Tandem vocatus ſæpe, pudibundum extulit
Caput, atque ab omni ſeſidet turba procul,
Celatque ſemet: inſtat, & Stygias preces
Geminat ſacerdos, donec in apertum efferat
Vultus opertos Lajus. fari horreo.
Stetit per artus ſanguine effuſo horridus,
Pædore fœdo ſqualidam obtectus comam.
Et ore rabido fatur: O Cadmi effera,
Cruore ſemper læta cognato domus,
Vibrate thyrſos, enthea gnatos manu
Lacerate potius. maximum Thebis ſcelus
Maternus amor eſt. patria, non ira Deum,
Sed ſcelere raperis. non gravi flatu tibi
Luctificus Auſter, nec parum pluvio æthere
Satiata tellus halitu ſicco nocet:
Sed rex cruentus; præmia qui ſævæ necis
Sceptra, & nefandos occupat thalamos patris,
Inviſa proles. ſed tamen pejor parens
Quam gnatus: utero rurſus infauſto gravis,
Egit qui in ortus ſemet; & matri impios
Fœtus regeſſit: quique nec mos eſt feris,
Fratres ſibi ipſe genuit; implicitum malum;
Magiſque monſtrum Sphinge perplexum ſua.
Te, te, cruenta ſceptra qui dextra geris,
Te pater inultus urbe cum tota petam,
Et mecum Erinnys pronubas thalami traham,
Traham ſonantes verbera; inceſtam domum
Vertam, & Penates impio Marte obteram.
Proinde pulſum finibus regem ocyus
Agite exulem. quodcumque funeſto gradu
Solum relinquet, vere floriſero virens
Reparabit herbas. ſpiritus puros dabit
Vitalis aura; veniet & ſilvis decor.
Letum, lueſque, mors, labor, tabes, dolor,
Comitatus illo dignus, excedent ſimul.
Et ipſe rapidis greſſibus ſedes volet
Effugere noſtras; ſed graves pedibus moras
Addam, & tenebo. repet incertus viæ,
Baculo ſenili triſte prætentans iter.

Præcidite

Præcidite terras, auferam cælum pater.
Œd. Et oſſa & artus gelidus invaſit tremor.
Quidquid timebam facere, feciſſe arguor.
Tori jugalis abnuit Merope nefas
Sociata Polybo. ſoſpes abſolvit manus
Polybus meas. uterque defendit parens
Cædem, ſtuprumque. quis locus culpæ eſt ſuper?
Multo ante Thebæ Lajum amiſſum gemunt,
Bœota greſſu quam meo tetigi loca.
Falſuſne ſenior, an Deus Thebis gravis?
Jam, jam tenemus callidi ſocios doli.
Mentitur iſta præferens fraudi deos
Vates, tibique ſceptra deſpondet mea.
Cr. Egon', ut ſororem regia expelli velim?
Si me fides ſacrata cognati laris
Non contineret in meo certum ſtatu;
Tamen ipſa me Fortuna terreret, nimis
Sollicita ſemper. liceat hoc tuto tibi
Exuere pondus, ne recedentem opprimat.
Jam te minore tutior pones loco.
Œd. Hortaris etiam, ſponte deponam ut mea
Tam gravia regna? *Cr.* Suadeam hoc illis ego,
In utrumque queis eſt liber etiam nunc ſtatus.
Tibi jam neceſſe eſt ferre fortunam tuam.
Œd. " Certiſſima eſt regnare cupienti via,
" Laudare modica, & ocium ac ſomnum ſequi.
" Ab inquieto ſæpe ſimulatur quies.
Cr. Parumne me tam longa defendit dies?
Œd. Aditum nocendi perfido præſtat dies.
Cr. Solutus onere regio, regni bonis
Fruor, domuſque civium cœtu viget;
Nec ulla vicibus ſurgit alternis dies,
Qua non propinqui munera ad noſtros lares
Sceptri redundent; cultus, opulentæ dapes,
Donata multis gratia noſtra ſalus,
Quid tam beatæ deeſſe fortunæ rear?
Œd. Quod " res ſecundæ non habent umquam modum.
Cr. Incognita igitur ut nocens cauſſa cadam?
Œd. Num ratio vobis reddita eſt vitæ meæ?
Num audita cauſſa eſt noſtra Tireſiæ? tamen
Sontes videmur. facitis exemplum; ſequor.
Cr. Quid ſi innocens ſum? *Œd.* " Dubia pro certis ſolent
" Timere reges. *Cr.* Qui pavet vanos metus,
" Veros fatetur. *Œd.* Quiſquis in culpa fuit,
" Dimiſſus odit omne, quod dubium putat.
Cr. Sic odia fiunt. *Œd.* " Odia qui nimium timet,
" Regnare neſcit. regna cuſtodit metus.
" *Cr.* Qui ſceptra duro ſævus imperio regit,
" Timet timentes: metus in auctorem redit.
Œd. Servate ſontem ſaxeo incluſum ſpecu:
Ipſe ad penates regios referam gradum.

CHORUS.

NOn tu tantis cauſſa periclis,
Non hæc Labdacidas premunt
Fata: ſed veteres deum
Iræ ſequuntur. Caſtalium nemus
Umbram Sidonio præbuit hoſpiti,
Lavitque Dirce Tyrios colonos:
Ut primum magni natus Agenoris,
Feſſus per orbem furta ſequi Jovis,
Sub noſtræ ramis conſtitit arboris,
Prædonem numerans ſuum;
Monituque Phœbi, juſſus erranti
Comes ire vaccæ, quam non flexerat
Vomer, aut tardi juga curva plauſtri,
Deſeruit fugas, nomenque genti
Inauſpicata de bove tradidit.
Tempore ex illo nova monſtra ſemper
Protulit tellus. aut anguis imis
Vallibus editus, annoſa ſupra
Robora ſibilat, ſupraque pinus,
Supra Chaonias celſior arbores
Cæruleum erexit caput,
Cum majore ſui parte recumberet,
Aut fœta tellus, impio partu,
Effudit arma.
Sonuit reflexo claſſicum cornu,
Lituuſque adunco ſtridulos cantus
Eliſit ære. ante, non linguas
Alias, & arma vocis ignotæ
Clamore primum hoſtico experti,
Agmina campos cognata tenent.
Dignaque jacto ſemine proles
Uno ætatem permenſa die,
Poſt Luciferi nata meatus,
Ante Heſperios occidit ortus.
Horret tantis advena monſtris,
Populique timet bella recentis:
Donec cecidit ſæva juventus;
Genitrixque ſuo reddi gremio
Modo productos vidit alumnos.
Hac tranſierit civile nefas.
Illa Herculeæ norint Thebæ
Prælia fratrum.
Quid Cadmei fata nepotis,
Cum vivacis cornua cervi
Frontem ramis texere novis,
Dominumque canes egere ſuum?
Præceps ſilvas monteſque fugit
Citus Actæon, agilique magis
Pede per ſaltus & ſaxa vagus
Metuit motas zephyris plumas,
Et, quæ poſuit, retia vitat:
Donec placidi fontis in unda
Cornua vidit vultuſque feros,
Ubi virgineos foverat artus
Nimium ſævi Diva pudoris.

ACTUS QUARTUS.

Œdipus, Jocaſta.

CUras revolvit animus, & repetit metus.
Obiiſſe noſtro Laium ſcelere autumant
Superi inferique. ſed animus contra innocens,
Sibique melius quam deis notus, negat.
Redit memoria tenue per veſtigium,
Cecidiſſe noſtri ſtipitis pulſu obvium
Datumque Diti, cum prior juvenem ſenex
Curru ſuperbus pelleret, Thebis procul,
Phocea trifidas regio qua ſcindit vias.
Unanima conjux, explica errorem precor,
Quæ ſpatia moriens Laius vitæ tulit.
Primone in ævo viridis, an fracto occidit?
Joc. Inter ſenem juvenemque; ſed propior ſeni.
Œd. Frequenſne turba regium cinxit latus?
Joc. Plures fefellit error ancipitis viæ;
Paucos fidelis curribus junxit labor.

Œd. Aliquiſne cecidit regio fato comes?
Joc. Unum fides virtuſque conſortem addidit.
Œd. Teneo nocentem; convenit numerus, locus.
Sed tempus adde. *Joc.* Decima jam metitur ſeges.

Senex, *Œdipus*.

Corinthius te populus in regnum vocat
Patrium. quietem Polybus æternam obtinet.
Œd. Ut undique in me ſæva fortuna irruit?
Ediſſere agedum, quo cadat fato parens.
Se. Animam ſenilem mollis exſolvit ſopor.
Œd. Genitor ſine ulla cæde defunctus jacet.
Teſtor, licet jam tollere ad cælum pie
Puras nec ulla ſcelera metuentes manus.
Sed pars magis metuenda fatorum manet.
Se. Omnem paterna regna diſcutiunt metum.
Œd. Repetam paterna regna, ſed matrem horreo.
Se. Metuis parentem, quæ tuum reditum expetens
Sollicita pendet? *Œd.* Ipſa me pietas fugat.
Se. Viduam relinques? *Œd.* Tangis, en, ipſos metus.
Se. Effare, merſus qui premat mentem timor:
Præſtare tacitam regibus ſoleo fidem.
Œd. Connubia matris Delphico monitu tremo.
Se. Timere vana deſine, & turpes metus
Depone. Merope vera non fuerat parens.
Œd. Quod ſubditivi præmium gnati petit?
Se. Regnum ſuperbum; liberi adſtringunt fidem.
Œd. Secreta thalami, fare, quo excipias modo.
Se. Hæ te parenti parvulum tradunt manus.
Œd. Tu me parenti tradis? at quis me tibi?
Se. Paſtor nivoſo ſub Cythæronis jugo.
Œd. In illa temet nemora quis caſus tulit?
Se. Illo ſequebar monte cornigeros greges.
Œd. Nunc adice certas corporis noſtri notas.
Se. Forata ferro geſſeras veſtigia,
Tumore nactus nomen ac vitio pedum.
Œd. Quis fuerit ille, qui meum dono dedit
Corpus, requiro. *Se.* Regios pavit greges.
Minor ſub illo turba paſtorum fuit.
Œd. Eloquere nomen. *Se.* " Prima langueſcit ſenum
" Memoria, longo laſſa ſublabens ſitu.
Œd. Poteſne facie noſcere ac vultu virum?
Se. Fortaſſe noſcam. ſæpe jam ſpatio obrutam
Levis exoletam memoriam revocat nota.
Œd. Ad ſacra & aras omne compulſum pecus
Duces ſequantur. ite propere, accerſite,
Famuli, penes quos ſumma conſiſtit gregum.
Se. " Sive iſta ratio, ſive fortuna occulit,
" Latere ſemper patere, quod latuit diu.
" Sæpe eruentis veritas patuit malo.
Œd. Malum timeri majus his aliquid poteſt?
Se. Magnum eſſe, magna mole quod petitur, ſcias.
Concurrit illinc publica, hinc regis ſalus,
Utrimque patria. contine medias manus,
Ut nil laceſſas, " ipſa ſe fata explicant.
" Non expedit concutere felicem ſtatum.
Œd. " Tuto movetur, quidquid extremo in loco eſt.
Se. Nobilius aliquid genere regali appetis?
Ne te parentis pigeat inventi, vide.
Œd. Nec pœnitendi ſanguinis quæram fidem:
Sed noſſe certum eſt. ecce grandævus ſenex,
Arbitria ſub quo regii fuerant gregis,
Phorbas. referſne nomen aut vultum ſenis?
Se. Arridet animo forma. nec notus ſatis,
Nec rurſus iſte vultus ignotus mihi.
Regnum obtinente Laio famulus greges
Agitaſti opimos ſub Cithæronis plaga?

Phorbas, *Senex*, *Œdipus*.

Lætus Cithæron pabulo ſemper novo
Æſtiva noſtro prata ſummittit gregi.
Se. Noſciſne memet? *Ph.* Dubitat anceps memoria.
Œd. Huic aliquis a te traditur quondam puer?
Effare. dubitas? cur genas mutat color?
Quid verba quæris? " veritas odit moras.
Ph. Obducta longo temporum tractu moves.
Œd. Fatere, ne te cogat ad verum dolor.
Ph. Inutili iſti munus infantem dedi.
Non potuit ille luce, non cælo frui.
Se. Procul ſit omen: vivit, & vivat precor.
Œd. Supereſſe quare traditum infantem negas?
Ph. Ferrum per ambos tenue tranſactum pedes
Ligabat artus: vulneri innatus tumor
Puerile fœda corpus urebat lue.
Se. Quid quæris ultra? fata jam accedunt prope.
Œd. Quis fuerit infans, edoce. *Ph.* Prohibet fides.
Œd. Huc aliquis ignem. flamma jam excutiet fidem.
Per tam cruentas vera quærenti vias,
Ignoſce quæſo, ſi ferus videor tibi,
Et impotens. *Ph.* Jam parta vindicta in manu eſt.
Œd. Dic vera. quiſnam, quove generatus patre,
Qua matre genitus? *Ph.* Conjuge eſt genitus tua.
Œd. Dehiſce tellus. tuque tenebrarum potens,
In tartara ima, rector umbrarum, rape
Retro reverſas generis ac ſtirpis vices.
Congerite, cives, ſaxa in infeſtum caput;
Mactate telis. me petat ferro parens;
Me natus. in me conjuges arment manus,
Fratreſque; & æger populus ereptos rogis
Jaculetur ignes. ſeculi crimen vagor,
Odium Deorum, juris exitium ſacri;
Qua luce primum ſpiritus hauſi rudes,
Jam morte dignus. redde nunc animos, parens.
Nunc aliquid aude ſceleribus dignum tuis.
I, perge. propero regiam curſu pete,
Gratare matri, liberis aucta domo.

CHORUS.

Fata ſi liceat mihi
Fingere arbitrio meo,
Temperem zephyro levi
Vela, ne preſſæ gravi
Spiritu antennæ tremant.
Lenis ac modicum fluens
Aura, nec vergens latus,
Ducat intrepidam ratem.
Tuta me media vehat
Vita decurrens via.
Cnoſſium regem timens,
Alta dum demens petit,
Artibus fidens novis,
Certat & veras aves
Vincere, ac falſis nimis
Imperat pennis puer,
Abſtulit nomen freto.
Callidus medium ſenex
Dædalus librans iter
Nube ſub media ſtetit,
Alitem expectans ſuum.

Qualis accipitris minas
Fugit, & ſparſos metu
Colligit fœtus avis:
Donec in ponto manus
Movit implicitas puer,
Comes audacis viæ.
“ Quidquid exceſſit modum
“ Pendet inſtabili loco.
Sed quid hoc? poſtes ſonant,
Mœſtus & famulus manu
Regius quaſſat caput.
Ede, quid portes novi.

ACTUS QUINTUS.

Nuncius.

PRædicta poſtquam fata, & infandum ſcelus
Deprendit, ac ſe ſcelere convictum Oedipus
Damnavit ipſe; regiam infeſtus petens
Inviſa propero tecta penetravit gradu;
Qualis per arva Libycus inſanit leo,
Fulvam minaci fronte concutiens jubam:
Vultus furore torvus, atque oculi truces,
Gemitus, & altum murmur, & gelidus fluit
Sudor per artus. ſpumat, & volvit minas,
Ac merſus alte magnus exundat dolor.
Secum ipſe ſævus grande neſcio quid parat,
Suiſque fatis ſimile. Quid pœnas moror?
Ut hoc ſceleſtum pectus aut ferro petat,
Aut fervido aliquis igne vel ſaxo domet?
Quæ tigris, aut quæ ſæva viſceribus meis
Incurret ales? ipſe tu ſcelerum capax
Sacer Cithæron, vel feras in me tuis
Emitte ſilvis, mitte vel rabidos canes.
Nunc redde Agaven, anime, quid mortem times?
“ Mors innocentem ſola fortunæ eripit.
Hæc fatus, aptat impiam capulo manum,
Enſemque ducit. Itane tam magnis breves
Pœnas ſceleribus ſolvis? atque uno omnia
Penſabis ictu? moreris? hoc patri ſat eſt.
Quid deinde matri? quid male in lucem editis
Gnatis? quid ipſi, quæ tuum magna luit
Scelus ruina, flebili patriæ dabis?
Solvenda non eſt illa quæ leges ratas
Natura in uno vertit Oedipode, novos
Commenta partus. ſuppliciis eadem meis
Novetur. iterum vivere, atque iterum mori
Liceat; renaſci ſemper: ut toties nova
Supplicia pendas. utere ingenio miſer.
“ Quod ſæpe fieri non poteſt, fiat diu.
Mors eligatur longa. quæratur via,
Qua nec ſepultis miſtus, & vivis tamen
Exemptus erres. morere, ſed citra patrem.
Cunctaris, anime? ſubitus an vultus gravat
Profuſus imber, ac rigat fletu genas?
Et flere ſatis eſt? hactenus fundent levem
Oculi liquorem. ſedibus pulſi ſuis
Lacrimas ſequantur. hi maritales ſtatim
Fodiantur oculi. dixit, atque ira furit.
Ardent minaces igne truculento genæ;
Oculique vix ſe ſedibus retinent ſuis.
Violentus, audax, mutus, iratus, ferox;
Tantum cruentus gemuit; & dirum fremens
Manus in ora torſit. at contra truces
Oculi ſteterunt, & ſuam intenti manum
Ultro inſequuntur. vulneri occurrunt ſuo.
Scrutatur avidus manibus uncis lumina.
Radice ab ima funditus vulſos ſimul
Evolvit orbes. hæret in vacuo manus,
Et fixa penitus unguibus lacerat cavos
Alte receſſus luminum & inanes ſinus.
Sævitque fruſtra, pluſque quam ſat eſt furit;
Tantum eſt periculum lucis, attollit caput,
Caviſque luſtrans orbibus cæli plagas,
Noctem experitur. quidquid effoſſis male
Dependet oculis, rumpit; & victor deos
Conclamat omnes; parcite, en, patriæ, precor:
Jam juſſa feci, debitas pœnas tuli.
Inventa thalamis digna nox tandem meis.
Rigat ora fœdus imber, & lacerum caput
Largum revulſis ſanguinem venis vomit.

CHORUS.

“ FAtis agimur: cedite fatis.
“ Non ſollicitæ poſſunt curæ
“ Mutare rati ſtamina fuſi.
“ Quidquid patimur mortale genus,
“ Quidquid facimus, venit ex alto:
“ Servatque ſuæ decreta colus
“ Lacheſis. dura revoluta manu
“ Omnia certo tramite vadunt;
“ Primuſque dies dedit extremum.
“ Non illa Deo vertiſſe licet,
“ Quæ nexa ſuis currunt cauſis.
“ It cuique ratus, prece non ulla
“ Mobilis, ordo. multis ipſum
Timuiſſe nocet. “ multi ad fatum
“ Venere ſuum, dum fata timent.
Sonuere fores, atque ipſe ſuum
Duce non ullo molitur iter
Luminis orbus.

Œdipus, Chorus, Jocaſta.

BEne habet, peractum eſt. juſta perſolvi patri.
Juvant tenebræ. quis Deus tandem mihi
Placatus atra nube perfundit caput?
Quis ſcelera donat? conſcium evaſi diem.
Nil, parricida, dexteræ debes tuæ.
Lux te refugit. vultus Oedipodem hic decet.
Ch. En ecce, rapido ſæva proſiluit gradu
Jocaſta vecors: qualis attonita & furens
Cadmea mater abſtulit gnato caput,
Senſitve raptum. dubitat. afflictum alloqui
Cupit, pavetque. jam malis ceſſit pudor.
Joc. Cupiunt, & horrent ora, nam quid te vocem?
Gnatumne? dubitas? gnatus es: gnatum pudet?
Immitis, oro, gnate, quo avertis caput,
Vacuoſque vultus? *Œd.* Quis frui & tenebris vetat?
Quis reddit oculos? matris en, matris ſonus.
Perdidimus operam. congredi fas amplius
Haud eſt. nefandos dividat vaſtum mare,
Dirimatque tellus abdita: & quiſquis ſub hoc
In alia verſus ſidera, ac ſolem avium
Dependet orbis, alterum ex nobis ferat.
Joc. Fati iſta culpa eſt: nemo fit fato nocens.
Œd. Jam parce verbis mater, & parce auribus,
Per has reliquias corporis trunci precor,

Per

Per inauſpicatum ſanguinis pignus mei,
Per omne noſtri nominis fas & nefas.
Joc. Quid, anime, torpes? ſocia cur ſcelerum dare
Pœnas recuſas? omne confuſum perit,
Inceſta, per te juris humani decus.
Morere, ac nefaſtum ſpiritum ferro exige.
Non ſi ipſe mundum concitans divum ſator
Coruſca ſæva tela jaculetur manu,
Umquam rependam ſceleribus pœnas pares
Mater nefanda. mors placet: mortis via
Quæratur. agedum, commoda matri manum,
Si parricida es. reſtat hoc operi ultimum.
Rapiatur enſis. hoc jacet ferro meus
Conjux. quid illum nomine haud vero vocas?
Socer eſt. utrumque pectori infigam meo
Telum? an patenti conditum jugulo imprimam?
Eligere neſcis vulnus. hunc, dextra, hunc pete
Uterum capacem, qui virum & gnatum tulit.
Ch. Jacet perempta. vulneri immoritur manus;
Ferrumque ſecum nimius ejecit cruor.
Œd. Te, fatidice, te præſidem veri Deum
Compello. ſolum debui fatis patrem.
Bis parricida, pluſque quam timui nocens,
Matrem peremi; ſcelere confecta eſt meo.
O Phœbe mendax, fata ſuperavi impia.
Pavitante greſſu ſequere fallaces vias,
Suſpenſa plantis efferens veſtigia.
Cæcam tremente dextera noctem rege.
I, gradere præceps lubricos ponens gradus.
I, profuge, vade. ſiſte, ne in matrem incidas.
Quicumque feſſi corpore & morbo graves
Semianima trahitis corpora; en fugio, exeo.
Relevate colla. mitior cæli ſtatus
Poſt terga ſequitur. quiſquis exilem jacens
Animam retentat, vividos hauſtus levis
Concipiat. ite, ferte depoſitis opem.
Mortifera mecum vitia terris extraho;
Violenta fata, & horridus mortis tremor,
Macieſque & atra peſtis, & rabidus dolor
Mecum ite, mecum. ducibus his uti libet.

FINIS ŒDIPI.

T R O A S.

P E R S O N Æ.

HECUBA. — PYRRHUS.
CHORUS MULIERUM. — ANDROMACHA.
TALTHYBIUS. — SENEX.
AGAMEMNON. — ULYSSES.
CALCHAS. — ASTYANAX.
HELENA. — NUNCIUS.

ACTUS PRIMUS.

Hecuba.

QUicumque regno fidit, & magna potens
Dominatur aula, nec leves metuit deos,
Animumque rebus credulum lætis dedit,
Me videat, & te, Troja. non umquam tulit
Documenta Fors maiora, [illegible]
li loco
Starent ſuperbi: columen everſum occidit
Pollentis Aſiæ, cælitum egregius labor;
Ad cujus arma venit, & qui frigidum
Septena Tanain ora pandentem bibit;
Et qui renatum pronus excipiens diem,
Tepidum rubenti Tigrin immiſcet freto;
Et quæ vagos vicina proſpiciens Scythas
Ripam catervis Ponticam viduis ferit;
Exciſa ferro eſt. Pergamum incubuit ſibi.
En alta muri decora congeſti jacent
Tectis aduſtis. regiam flammæ ambiunt;
Omniſque late fumat Aſſaraci domus.
Non prohibet avidas flamma victoris manus;
Diripitur ardens Troja, nec cælum patet
Undante fumo. nube ceu denſa obſitus,
Ater favilla ſquallet Iliaca dies.
Stat avidus victor, & lentum Ilium
Metitur oculis, ac decem tandem ferus
Ignoſcit annis. horret afflictam quoque;
Victamque quamvis videat, haud credit ſibi
Potuiſſe vinci. ſpolia populator rapit
Dardania. prædam mille non capiunt rates.
Teſtor deorum numen adverſum mihi;
Patriæque cineres; teque rectorem Phrygum,
Quem Troja toto conditum regno tegit,
Tuoſque manes, quo ſtetit ſtante Ilion;
Et vos meorum liberum magni greges,
Umbræ minores; quidquid adverſi accidit,
Quæcumque Phœbas ore lymphato furens,
Credi Deo vetante, prædixit mala,
Prior Hecuba vidi gravida, nec tacui metus,
Et vana vates ante Caſſandram fui.
Non cautus ignes Ithacus, aut Ithaci comes,
Nocturnus in vos ſparſit, aut fallax Sinon:
Meus ignis iſte eſt; facibus ardetis meis.
Sed quid ruinas urbis everſæ gemis,
Vivax ſenectus? reſpice infelix ad hos
Luctus recentes. Troja jam vetus eſt malum.
Vidi execrandum regiæ cædis nefas,
Ipſaſque ad aras majus admiſſum ſcelus
Æacidis armis: cum ferox ſæva manu
Coma reflectens regium torta caput,
Alto nefandum vulneri ferrum abdidit;
Quod penitus actum cum recepiſſet libens,
Enſis ſenili tinctus e jugulo rediit.
Placare quem non potuit a cæde effera,
Mortalis ævi cardinem extremum premens;
Superique teſtes ſceleris; & quondam ſacrum
Regni jacentis? ille tot regum parens
Caret ſepulchro Priamus, & flamma indiget,
Ardente Troja. non tamen ſuperis ſat eſt:
Dominum, ecce, Priami nuribus & natis legens
Sortitur urna. præda quem vilis ſequar?
Hic Hectoris conjugia deſpondet ſibi;
Hic optat Heleni conjugem; hic Antenoris;
Nec deeſt tuos Caſſandra qui thalamos petat.
Mea ſors timetur. ſola ſum Danais metus.
Lamenta ceſſant? turba, captivæ, mea;
Ferite palmis pectora, & planctus date,
Et juſta Trojæ facite. jamdudum ſonet
Fatalis Idæ judicis diri domus.

Chorus Mulierum, Hecuba.

NOn rude vulgus, lacrymiſque novum
Lugere jubes: hoc continuis

Egimus annis, ex quo tetigit
Phrygius Grajas hoſpes Amyclas,
Secuitque fretum pinus matri
Sacra Cybellæ.
Decies nivibus canuit Ide,
Ide noſtris nudata rogis;
Et Sigeis trepidus campis
Decies ſecuit meſſor ariſtas;
Ut nulla dies mœrore caret,
Sed nova fletus cauſa miniſtrat.
Ite ad planctus;
Miſeramque leva, regina, manum,
Vulgus dominam vile ſequemur.
Non indociles lugere ſumus.
He. Fidæ caſus noſtri comites,
Solvite crinem: per colla fluant
Mœſta capilli, tepido Trojæ
Pulvere turpes. paret exertos
Turba lacertos. veſte remiſſa
Subſtringe ſinus, uteroque tenus
Pateant artus. cui conjugio
Pectora velas, captive pudor?
Cingat tunicas palla ſolutas.
Vacet ad crebri verbera planctus
Furibunda manus. placet hic habitus,
Placet. agnoſco Troada turbam.
Iterum luctus redeant veteres;
Solitum flendi vincite morem.
Hectora flemus.
Ch. Solvimus omnes
Lacerum multo funere crinem;
Coma demiſſa eſt libera nodo;
Sparſitque cinis fervidus ora.
He. Complete manus. hoc ex Troja
Sumpſiſſe licet. cadat ex humeris
Veſtis apertis: utrumque tegat
Suffulta latus. jam nuda vocant
Pectora dextras. nunc nunc vires
Exprome, dolor, tuas.
Rhœtea ſonent litora planctu;
Habitanſque cavis montibus Echo
Non, ut ſolita eſt, extrema brevis
Verba remittat; totos reddat
Trojæ gemitus. audiat omnis
Pontus, & æther: ſævite manus,
Pulſu vaſto tundite pectus.
Non ſum ſolito contenta ſono.
Hectora flemus.
Ch. Tibi noſtra ferit dextra lacertos,
Humeroſque ferit tibi ſanguineos.
Tibi noſtra caput dextera pulſat.
Tibi maternis ubera palmis
Laniata jacent. fluit, & multo
Sanguine manat, quamcumque tuo
Funere feci, rupta cicatrix.
Columen patriæ, mora fatorum,
Tu præſidium Phrygibus feſſis,
Tu murus eras; humeriſque tuis
Stetit illa decem fulta per annos:
Tecum cecidit. ſummuſque dies
Hectoris idem patriæque fuit.
He. Vertite planctus: Priamo veſtros
Fundite fletus: ſatis Hector habet.
Ch. Accipe fletus bis capte ſenex:
Nil Troja ſemel te rege tulit.
Bis pulſata Dardana Grajo
Mœnia ferro; biſque pharetras
Paſſa Herculeas. poſt elatos
Hecubæ partus, regumque rogos,
Poſtrema pater funera cludis;
Magnoque Jovi victima cæſus
Sigea premis litora truncus.
He. Alio lacrimas flectite veſtras:
Non eſt Priami miſeranda mei
Mors, Iliades. “ Felix Priamus,
Dicite cunctæ. liber Manes
Vadit ad imos: nec feret umquam
Victa Grajum cervice jugum.
Non ille duos vidit Atridas,
Nec fallacem cernit Ulyſſem.
Non Argolici præda triumphi
Subjecta feret colla tropæis.
Non aſſuetas ad ſceptra manus
Poſt terga dabit; curruſque ſequens
Agamemnonios, aurea dextra
Vincula geſtans, lætis fiet
Pompa Mycenis. *Ch.* “ Felix Priamus,
Dicimus omnes: ſecum excedens
Sua regna tulit: nunc Elyſii
Nemoris tutis errat in umbris,
Interque pias felix animas
Hectora quærit. “ Felix Priamus!
“ Felix, quiſquis bello moriens
“ Omnia ſecum conſumpta videt!

ACTUS SECUNDUS.

Talthybius, Chorus.

Quam longa Danais ſemper in portu mora,
Seu petere bellum, petere ſeu patriam volunt.
Ch. Quæ cauſſa ratibus faciat & Danais moram,
Effare; reduces quis deus cludat vias.
Tal. Pavet animus; artus horridus quaſſat tremor.
“ Majora veris monſtra vix capiunt fidem.
Vidi ipſe, vidi. ſumma jam Titan juga
Stringebat, ortus vicerat noctem dies:
Cum ſubito cæco terra mugitu fremens
Concuſſa, cæcos traxit ex imo ſonos.
Movere ſilvæ capita, & excelſum nemus
Fragore vaſto tonuit, & lucus ſacer;
Idæa ruptis ſaxa ceciderunt jugis.
Nec ſola tellus tremuit: & pontus ſuum
Adeſſe Achillem ſenſit, ac ſtravit vada.
Tunc ſciſſa tellus aperit immenſos ſpecus,
Et hiatus Erebi pervium ad ſuperos iter
Tellure fractæ præbet, ac tumulum levat.
Emicuit ingens umbra Theſſalici ducis;
Threicia qualis arma præludens tuis
Jam, Troja, fatis ſtravit: aut Neptunium
Cana nitentem perculit juvenem coma:
Aut cum inter acies Marte violento furens,
Corporibus amnes cluſit; & quærens iter
Tardus cruento Xanthus erravit vado:
Aut cum ſuperbo victor in curru ſtetit,
Egitque habenas, Hectorem & Trojam trahens,
Implevit omne litus irati ſonus:
Ite, ite inertes: debitos manibus meis
Auferte honores: ſolvite ingratas rates
Per noſtra ituri maria. non parvo luit

Iras Achillis Græcia: at magno luet.
Deſponſa noſtris cineribus Polyxena
Pyrrhi manu mactetur, & tumulum riget.
Hæc fatus; alta nocte diviſit diem,
Repetenſque Ditem, merſus ingentem ſpecum
Coeunte terra junxit. immoti jacent
Tranquilla pelagi; ventus abjecit minas,
Placidumque fluctu murmurat leni mare.
Tritonum ab alto cecinit hymenæum chorus.

Pyrrhus, Agamemnon, Calchas.

Cum læta pelago vela rediturus dares,
Excidit Achilles: cujus unius manu
Impulſa Troja corruit tandem ſolo,
Brevi repenſans, quidquid adjecit moræ
Scyros, fretumque Lesbos Ægæum ſecans,
Illo remoto, dubia quo caderet, ſtetit.
Velis licet, quod petitur, ac properes dare,
Sero es daturus. jam ſuum cuncti duces
Tulere pretium. quæ minor merces poteſt
Tantæ dari virtuti? an is meruit parum,
Qui, fugere bellum juſſus, & longa ſedens
Ævum ſenecta degere, ac Pylii ſenis
Tranſcendere annos, exuens matris dolos,
Falſaſque veſtes, faſſus eſt armis virum?
Inhoſpitali Telephus regno impotens
Dum Myſiæ ferocis introitus negat,
Rudem cruore regio dextram imbuit,
Fortemque eamdem ſenſit & mitem manum.
Cecidere Thebæ; vidit Eetion capi
Sua regna victus. clade ſubverſa eſt pari
Impoſita celſo parva Lyrneſſos jugo;
Ceptaque tellus nobilis Briſeide.
Et, cauſſa litis regibus, Chryſe jacet;
Et nota fama Tenedos; & quæ paſcuo
Fœcunda pingui Thracios nutrit greges;
Et ſacra Phœbo Cilla. quid! quas alluit
Vernis Caycus gurgitem attollens aquis?
Hæc tanta clades gentium ac tantus pavor,
Sparſæ tot urbes, turbinis vaſti modo,
Alterius eſſet gloria ac ſummum decus:
Iter eſt Achillis. ſic meus venit pater,
Et tanta geſſit bella, dum bellum parat.
Ut alia ſileam merita; non unus ſatis
Hector fuiſſet? Ilium vicit pater;
Vos diruiſtis. inclytas laudes juvat,
Et clara magni facta genitoris ſequi.
Jacuit peremptus Hector ante oculos patris,
Patruique Memnon, cujus ob luctum parens
Pallente mæſtum protulit vultu diem,
Suique victor operis exemplum horruit;
Didicitque Achilles, & Deis natos mori.
Tum verſa Amazon ultimus cecidit timor.
Debes Achilli, merita ſi digne æſtimas,
Etſi Mycenis virginem atque Argis petat.
Dubitatur etiam? placita nec ſubito probas?
Priamique natam Pelei nato, ferum
Mactare credis? at tuam natam parens
Helenæ immolaſti. ſolita jam & facta expeto.
Ag. " Juvenile vitium eſt, regere non poſſe impetum.
Ætatis alios fervor hic primæ rapit,
Pyrrhum paternus: ſpiritus quondam truces
Minaſque tumidi lentus Æacidæ tuli.
" Quo plura poſſis, plura patienter feras.
Quid cæde dira nobilem clari ducis
Aſpergis umbram? noſcere hoc primum decet;
Quid facere victor debeat, victus pati.
" Violenta nemo imperia continuit diu:
" Moderata durant. quoque fortuna altius
" Evexit ac levavit humanas opes,
" Hoc ſe magis ſupprimere felicem decet,
" Varioſque caſus tremere, metuentem deos
" Nimium faventes. magna momento obrui
" Vincendo didici. Troja nos tumidos facit
Nimium ac feroces. " ſtamus hoc Danai loco,
" Unde illa cecidit. fateor, aliquando impotens
Regno ac ſuperbus, altius memet tuli:
Sed fregit illos ſpiritus hæc, quæ dare
Potuiſſet alii, cauſſa, fortunæ favor.
Tu me ſuperbum, Priame, tu timidum facis.
Ego eſſe quidquam ſceptra, niſi vano putem
Fulgore tectum nomen, & falſo comam
Vinclo decentem? caſus hæc rapiet brevis;
Nec mille forſan ratibus, aut annis decem.
Non omnibus fortuna tam lenta imminet.
Equidem fatebor (pace dixiſſe hoc tua
Argiva tellus liceat) affligi Phrygas
Vincique volui: ruere & æquari ſolo,
Etiam arcuiſſem. ſed " regi frenis nequit
" Et ira, & ardens hoſtis, & victoria
" Commiſſa nocti. quidquid indignum aut ferum
Cuiquam videri potuit, hoc fecit dolor,
Tenebræque, per quas ipſe ſe irritat furor,
Gladiuſque felix, cujus infecti ſemel
Vecors libido eſt. quidquid everſæ poteſt
Supereſſe Trojæ, maneat. exactum ſatis
Pœnarum, & ultra eſt. regia ut virgo occidat,
Tumuloque donum detur, & cineres riget,
Et facinus atrox cædis ut thalamos vocem,
Non patiar. in me culpa cunctorum redit.
" Qui non vetat peccare, cum poſſit, jubet.
Pyr. Nullumne Achillis præmium manes ferent?
Ag. Ferent; & illum laudibus cuncti canent;
Magnumque terræ nomen ignotæ audient.
Quod ſi levatur ſanguine infuſo cinis,
Opima Phrygii colla cædantur gregis,
Fluatque nulli flebilis matri cruor.
Quis iſte mos eſt, quando in inferias homo eſt
Impenſus homini? detrahe invidiam tuo
Odiumque patri, quem coli pœna jubes.
Pyr. O tumide, rerum dum ſecundarum ſtatus
Extollit animos; timide, cum increpuit metus:
Regum tyranne, jamne flammatum geris
Amore ſubito pectus, ac Veneris novæ?
Soluſne toties ſpolia de nobis feres?
Hac dextra Achilli victimam reddam ſuam:
Quam ſi negas retineſque, majorem dabo,
Dignamque, quam det Pyrrhus. & nimium diu
A cæde noſtra regia ceſſat manus,
Paremque poſcit Priamus. *Ag.* Haud equidem nego
Hoc eſſe Pyrrhi maximum in bello decus,
Sævo peremptus enſe quod Priamus jacet,
Supplex paternus. *Pyr.* Supplices noſtri patris,
Hoſteſque eoſdem novimus. Priamus tamen
Præſens rogavit: tu gravi pavidus metu
Nec ad rogandum fortis, Ajaci preces
Ithacoque mandas, cluſus, atque hoſtem tremens.
Ag. At non timebat tunc tuus, fateor, parens,
Interque cædes Græciæ, atque uſtas rates,
Segnis jacebat, belli & armorum immemor,
Levi canoram verberans plectro chelym.

Pyr. Tunc

Pyr. Tunc magnus Hector, arma contemnens tua,
Cantus Achillis timuit: & tanto in metu
Navalibus pax alta Theſſalicis fuit.
Ag. Nempe iiſdem in iſtis Theſſalicis navalibus,
Pax alta rurſus Hectoris patri fuit.
Pyr. Eſt regis, alii ſpiritum regi dare.
Ag. Cur dextra regi ſpiritum eripuit tua?
Pyr. " Mortem miſericors ſæpe pro vita dabit.
Ag. At nunc miſericors virgines buſto petis.
Pyr. Jamne immolari virgines credis nefas?
Ag. " Præferre patriam liberis regem decet.
Pyr. Lex nulla capto parcit, aut pœnam impedit.
Ag. " Quod non vetat lex, hoc vetat fieri pudor.
Pyr. " Quodcumque libuit facere victori, licet.
Ag. " Minimum decet libere, cui multum licet.
Pyr. His iſta jactas, quos decem annorum gravi
Regno ſubactos Pyrrhus exſolvit jugo?
Ag. Hos Scyros animos? *Pyr.* Scelere quæ fratrum caret.
Ag. Incluſa fluctu. *Pyr.* Nempe cognati maris.
Atrei & Thyeſtæ nobilem novi domum.
Ag. Ex virginis concepte furtivo ſtupro,
Et ex Achille nate, ſed nondum viro.
Pyr. Illo ex Achille, genere qui mundum ſuo
Sparſus per omnem, cælitum regnum tenet,
Thetide æquor, umbras Æaco, cælum Jove.
Ag. Illo ex Achille, qui manu Paridis jacet.
Pyr. Quem nec deorum cominus quiſquam petiit.
Ag. Compeſcere equidem verba, & audacem malo
Poteram domare: ſed meus captis quoque
Scit parcere enſis. potius interpres deum
Calchas vocetur. fata ſi poſcunt, dabo.
Tu qui Pelaſgæ vincla ſolviſti rati,
Moraſque bellis; arte qui reſeras polum,
Cui viſcerum ſecreta, cui mundi fragor,
Et ſtella longa ſemitam flamma trahens
Dant ſigna fati, cujus ingenti mihi
Mercede conſtant ora, quid jubeat Deus
Effare, Calcha, noſque conſilio rege.
Cal. Dant fata Danais, quo ſolent pretio, viam.
Mactanda virgo eſt Theſſali buſto ducis;
Sed quo jugari Theſſalæ cultu ſolent,
Ionideſve, vel Mycenææ nurus.
Pyrrhus parenti conjugem tradat ſuo,
Sic rite dabitur. non tamen noſtras tenet
Hæc una puppes cauſſa. nobilior tuo,
Polyxena, cruore debetur cruor,
Quem fata quærunt: turre de ſumma cadat
Priami nepos Hectoreus, & letum oppetat.
Tum mille velis impleat claſſis freta.

CHORUS.

VErum eſt? an timidos fabula decipit,
Umbras corporibus vivere conditis?
Cum conjux oculis impoſuit manum,
Supremuſque dies ſolibus obſtitit,
Et triſtes cineres urna coercuit;
Non prodeſt animam tradere funeri,
Sed reſtat miſeris vivere longius?
An toti morimur? nullaque pars manet
Noſtri; cum profugo ſpiritus halitu
Immiſtus nebulis ceſſit in aera,
Et nudum tetigit ſubdita fax latus?
" Quidquid ſol oriens, quidquid & occidens
" Novit: cæruleis Oceanus fretis
" Quidquid vel veniens vel fugiens lavat,
" Ætas Pegaſeo corripiet gradu.
Quo bis ſena volant ſidera turbine,
Quo curſu properat ſecula volvere
Aſtrorum dominus, quo properat modo
Obliquis Hecate currere flexibus;
Hoc omnes petimus fata: nec amplius,
Juratos ſuperis qui tetigit lacus,
Uſquam eſt. ut calidis fumus ab ignibus
Vaneſcit ſpatium per breve ſordidus;
Ut nubes gravidas, quas modo vidimus,
Arctoi Boreæ diſſipat impetus;
Sic hic, quo regimur, ſpiritus effluet.
" Poſt mortem nihil eſt, ipſaque mors nihil,
" Velocis ſpatii meta noviſſima.
Spem ponant avidi, ſolliciti metum.
Quæris quo jaceas poſt obitum loco?
Quo non nata jacent.
" Tempus nos avidum devorat, & chaos.
" Mors individua eſt noxia corpori,
" Nec parcens animæ. Tænara, & aſpero
" Regnum ſub domino, limen & obſidens
" Cuſtos non facili Cerberus oſtio,
" Rumores vacui, verbaque inania,
" Et par ſollicito fabula ſomnio.

ACTUS TERTIUS.

Andromacha, Senex, Ulyſſes.

QUid mœſta Phrygiæ turba laceratis comas,
Miſerumque tunſæ pectus effuſo genas
Fletu rigatis? levia perpeſſæ ſumus,
Si flenda patimur, Ilium vobis modo,
Mihi cecidit olim, cum ferus curru incito
Mea membra raperet, & gravi gemeret ſono
Peliacus axis pondere Hectoreo tremens,
Tunc obruta atque everſa Troja concidit.
Torpens malis rigenſque ſine ſenſu feror.
Jam erepta Danais conjugem ſequerer meum,
Niſi hic teneret. hic meos animos domat,
Morique prohibet. cogit hic aliquid Deos
Adhuc rogare. tempus ærumnæ addidit.
Hic mihi malorum maximum fructum abſtulit,
Nihil timere. proſperis rebus locus
Ereptus omnis: dira, qua veniant, habent.
" Miſerrimum eſt timere, cum ſperes nihil.
Se. Quis te repens commovit afflictam metus?
An. Exoritur aliquod majus e magno malum.
Nondum ruentis Ilii fatum ſtetit.
Se. Et quas reperiet, ut velit, clades Deus?
An. Stygii profundi clauſtra, & obſcuri ſpecus
Laxantur: &, ne deſit everſis metus,
Hoſtes ab imo conditi tumulo exeunt.
Soliſne retro pervium eſt Danais iter?
Certe æqua mors eſt. turbat atque agitat Phrygas
Communis iſte terror. hic proprie meum
Exterret animum noctis horrendæ ſopor.
Se. Quæ viſa portent, effer in medium, metus.
An. Partes fere nox alma tranſierat duas,
Clarumque ſeptem verterant ſtellæ jugum:
Ignota tandem venit afflictæ quies,
Breviſque feſſis ſomnus obrepſit genis;
(Si ſomnus ille eſt mentis attonitæ ſtupor)
Cum ſubito noſtros Hector ante oculos ſtetit:

Non

Non qualis ultro bella in Argivos ferens,
Grajas petebat facibus Idæis rates:
Nec cæde vaſta, qualis in Danaos furens
Vera ex Achille ſpolia ſimulato tulit.
Non ille vultus flammeum intendens jubar,
Sed feſſus ac dejectus, & fletu gravis,
Similiſque noſtro, ſquallida obtectus coma.
Juvat tamen vidiſſe. tum quaſſans caput,
Depelle ſomnos, inquit, & natum eripe,
O fida conjux. lateat, hæc una eſt ſalus.
Omitte fletus. Troja quod cecidit, gemis?
Utinam jaceret tota! feſtina. amove.
Quocumque noſtræ parvulam ſtirpem domus.
Mihi gelidus horror ac tremor ſomnum excutit,
Oculoſque nunc huc pavida nunc illuc ferens,
Oblita nati, miſera quæſivi Hectorem.
Fallax per ipſos umbra complexus abit.
O gnate, magni certa progenies patris,
Spes una Phrygibus; unica afflictæ domus,
Veteriſque ſoboles ſanguinis nimium inclyti,
Nimiumque patri ſimilis: hos vultus meus
Habebat Hector; talis inceſſu fuit,
Habituque talis. ſic tulit fortes manus;
Sic celſus humeris, fronte ſic torva minax,
Cervice fuſam diſſipans lata comam.
O nate, ſero Phrygibus, at matri cito,
Eritne tempus illud, ac felix dies,
Quo Troici defenſor & vindex ſoli
Recidiva ponas Pergama, & ſparſos fuga
Cives reducas? nomen & patriæ ſuum,
Phrygibuſque reddas? ſed mei fati immemor,
Tam magna timeo vota. quod captis ſat eſt,
Vivamus. heu me, quis locus fidus meo
Erit timori? quave te ſede occulam;
Arx illa pollens opibus & muris deum,
Gentes per omnes clara, & invidiæ capax,
Nunc pulvis altus. ſtrata ſunt flamma omnia,
Supereſtque vaſta ex urbe ne tantum quidem
Quo lateat infans. quem locum fraudi legam?
Eſt tumulus ingens conjugi caro ſacer,
Verendus hoſti; mole quem immenſa parens
Opibuſque magnis ſtruxit; in luctus ſuos
Rex non avarus. optime credam patri.
Sudor per artus frigidus totos cadit.
Omen tremiſco miſera feralis loci.
Se. Hæc cauſſa multos una ab interitu arcuit;
Credi periiſſe. vix ſpei quidquam eſt ſuper;
Grave pondus illum, magna nobilitas, premit.
An. Ne prodat aliquis. *Se.* Amove teſtes doli.
An. Si quæret hoſtis? *Se.* Urbe in everſa perit.
An. Quid proderit latuiſſe redituro in manus?
Se. Victor feroces impetus primos habet.
An. Quid? quod latere ſine metu magno nequit?
Se. Miſer occupet præſidia, ſecurus legat.
An. Quis te locus, quæ regio ſeducta, invia
Tuto reponet? quis feret trepidis opem?
Quis proteget? qui ſemper, etiam nunc tuos,
Hector, tuere; conjugis furtum piæ
Serva, & fideli cinere victurum excipe.
Succede tumulo, nate. quid retro fugis,
Turpeſque latebras ſpernis? agnoſco indolem.
Pudet timere. ſpiritus magnos fuge,
Animoſque veteres. ſume quos caſus dedit.
En intuere, turba quæ ſimus ſuper,
Tumulus, puer, captiva. cedendum eſt malis.
Sanctas parentis conditi ſedes, age,

Aude ſubire. fata ſi miſeros juvant,
Habes ſalutem. fata ſi vitam negant,
Habes ſepulchrum. *Se.* Clauſtra commiſſum tegunt.
Quem ne tuus producat in medium timor,
Procul hinc recede, teque diverſam amove.
An. " Levius ſolet timere, qui propius timet.
Sed, ſi placet, referamus hinc alio pedem.
Se. Cohibe parumper ora, queſtuſque opprime.
Greſſus nefandos dux Cephalenum admovet.
An. Dehiſce tellus, tuque conjux ultimo
Specu revulſam ſcinde tellurem Stygis.
Sinu profundo conde depoſitum meum.
Adeſt Ulyſſes; & quidem dubio gradu
Vultuque; nectit pectore aſtus callidos.
Ul. Duræ miniſter ſortis, hoc primum peto,
Ut ore quamvis verba dicantur meo,
Non eſſe credas noſtra. Grajorum omnium
Procerumque vox eſt, petere quos feras domos
Hectorea ſoboles prohibet. hanc fata expetunt.
Sollicita Danaos pacis incertæ fides
Semper tenebit, ſemper a tergo timor
Reſpicere coget; arma nec poni ſinet,
Dum Phrygibus animos natus everſis dabit,
Andromacha. *An.* Veſter augur hoc Calchas canit?
Ul. Et ſi taceret augur hæc Calchas tamen
Dicebat Hector, cujus & ſtirpem horreo.
" Generoſa in ortus ſemina exſurgunt ſuos.
Sic ille magni parvus armenti comes,
Primiſque nondum cornibus findens cutem,
Cervice ſubito celſus, & fronte arduus,
Gregem paternum ducit, ac pecori imperat.
Quæ tenera cæſo virga de trunco ſtetit,
Par ipſa matri tempore exiguo ſubit,
Umbraſque terris reddit, & cælo nemus.
Sic male relictus igne de magno cinis
Vires reſumit. " eſt quidem injuſtus dolor
" Rerum æſtimator: ſi tamen tecum exigas,
Veniam dabis, quod bella poſt hiemes decem,
Totidemque meſſes jam ſenex miles timet,
Aliaſque clades rurſus, ac numquam bene
Trojam jacentem. magna res Danaos movet,
Futurus Hector. libera nos hoc metu.
Hæc una naves cauſſa deductas tenet;
Hic claſſis hæret. neve crudelem putes,
Quod ſorte juſſus Hectoris natum petam;
Petiſſem Oreſtem. patere, quod victor tulit.
An. Utinam quidem eſſes, nate, materna in manu;
Noſſemque quis te caſus ereptum mihi
Teneret, aut quæ regio. non hoſtilibus
Confoſſa telis pectus, aut vinclis manus
Secantibus præſtricta; non acri latus
Utrumque flamma cincta, maternam fidem
Umquam exuiſſem. nate, quis te nunc locus,
Fortuna quæ poſſedit? errore avio
Vagus arva luſtras? vaſtus an patriæ vapor
Corripuit artus? ſævus an victor tuo
Luſit cruore? numquid immanis feræ
Morſu peremptus paſcis Idæas aves?
Ul. Simulata remove verba. non facile eſt tibi
Decipere Ulyſſem. vicimus matrum dolos,
Etiam Dearum: caſſa conſilia amove.
Ubi natus eſt? *An.* Ubi Hector? ubi cuncti Phryges?
Ubi Priamus? unum quæris, ego quæro omnia.
Ul. Coacta dices, ſponte quod fari abnuis.
An. " Tuta eſt, perire quæ poteſt, debet, cupit.
Ul. " Magnifica verba mors prope admota excutit.

An. Si

An. Si vis, Ulyſſe, cogere Andromacham metu,
Vitam minare. nam mori votum eſt mihi.
Ul. Verberibus, igni, morte, cruciatu, eloqui
Quodcumque celas, adiget invitam dolor,
Et pectore imo condita arcana eruet.
" Neceſſitas plus poſſe quam pietas ſolet.
" Stulta eſt fides, celare quod prodas ſtatim.
An. Propone flammas, vulnera, & diras mali
Doloris artes, & famem, & ſævam ſitim,
Variaſque peſtes undique & ferrum inditum
Viſceribus uſtis, carceris cæci luem,
Et quidquid audet victor iratus tumens.
Ul. Animoſa nullos mater admittis metus.
Hic ipſe, quo nunc contumax perſtas, amor,
Conſulere parvis liberis Danaos monet.
Poſt arma tam longinqua, poſt annos decem,
Minus timerem quos facit Calchas metus,
Si mihi timerem. bella Telemacho paras.
An. Invita Ulyſſi gaudium ac Danais dabo?
Dandum eſt. fatere, quos premis luctus, dolor,
Gaudete Atridæ; tuque lætifica, ut ſoles,
Refer Pelaſgis. Hectoris proles obiit.
Ul. Et eſſe verum hoc qua probas Danais fide?
An. Ita quod minari maximum victor poteſt,
Contingat, & me fata maturo exitu
Facilique ſolvant, ac meo condant ſolo,
Et patria tellus Hectorem leviter premat;
Ut luce caret, ut inter extinctos jacet,
Datuſque tumulo debita exanimis tulit.
Ul. Expleta fata ſtirpe ſublata Hectoris,
Solidamque pacem lætus ad Danaos feram.
Quid agis, Ulyſſe? Danaidæ credent tibi?
Tu cui? parenti. fingit an quidnam parens,
Nec abominandæ mortis auſpicium pavet?
Auſpicia metuunt, qui nihil majus timent.
Fidem alligavit jurejurando ſuam.
Si pejerat, timere quid gravius poteſt?
Nunc advoca aſtus, anime; nunc fraudes, dolos,
Et totum Ulyſſem. " veritas numquam latet.
Scrutare matrem. mœret, illacrimat, gemit,
Et huc & illuc anxios greſſus refert,
Miſſaſque voces aure ſollicita excipit.
Magis hæc timet, quam mœret. ingenio eſt opus:
* Alios parentes, alloqui in luctu decet:
Tibi gratulandum eſt, miſera, quod nato cares,
Quem mors manebat ſæva, præcipitem datum
E turre, lapſis ſola quæ muris manet.
An. Reliquit animus, membra quatiuntur, labant;
Torpetque vinctus frigido ſanguis gelu.
Ul. En tremuit. hac, hac parte quærenda eſt mihi.
Matrem timor detexit. iterabo metum.
Ite, ite, celeres, fraude materna abditum
Hoſtem Pelaſgi nominis, peſtem ultimam,
Ubicumque latitat, erutam in medium date.
Bene eſt, tenetur. perge, feſtina, attrahe.
Quid reſpicis, trepidaſque? jam certe perit.
An. Utinam timerem! ſolitus ex longo eſt metus.
" Dediſcit animus ſero quod didicit diu.
Ul. Luſtrale quoniam debitum muris puer
Sacrum anteceſſit; nec poteſt vatem ſequi
Meliore fato raptus: hoc Calchas ait
Modo piari poſſe redituras rates,
Si placet undas Hectoris ſparſi cinis,
Ac tumulus imo totus æquetur ſolo.
Nunc ille, quoniam debitam effugit necem,
Erit admovenda ſedibus ſacris manus.
An. Quid agimus? animum diſtrahit geminus timor?
Hinc gnatus, illinc conjugis chari cinis.
Pars utra vincet? teſtor immites deos,
Deoſque veros, conjugis manes mei,
Non aliud, Hector, in meo nato mihi
Placere, quam te. vivat, ut poſſit tuos
Referre vultus. prorutus tumulo cinis
Mergetur? oſſa fluctibus ſpargi ſinam
Disjecta vaſtis? potius hic mortem oppetat.
Poteris nefandæ deditum mater neci
Videre? poteris celſa per faſtigia
Miſſum rotari? potero; perpetiar; feram,
Dum non meus poſt fata victoris manu
Jactetur Hector. hic ſuam pœnam poteſt
Sentire; at illum fata jam in tuto locant.
Quid fluctuaris? ſtatue, quem pœnæ extrahas.
Ingrata, dubitas? Hector eſt illic tuus.
Erras, utrimque eſt Hector: hic ſenſu potens,
Forſan futurus ultor exſtincti patris.
Utrique parci non poteſt. quidnam facis?
Serva e duobus, anime, quem Danai timent.
Ul. Reſponſa peragam funditus, buſta eruam.
An. Quæ vendidiſtis? *Ul.* Pergam, & e ſummo aggere
Traham ſepulchra. *An.* Cælitum appello fidem,
Fidemque Achillis, Pyrrhe; genitoris tui
Munus tuere. *Ul.* Tumulus hic campo ſtatim
Toto jacebit. *An.* Fuerat hoc prorſus nefas
Danais inauſum. templa violaſtis, Deos
Etiam faventes. buſta tranſierat furor.
Reſiſtam, inermes offeram armatis manus.
Dabit ira vires. qualis Argolicas ferox
Turmas Amazon ſtravit; aut qualis Deo
Percuſſa Mænas, entheo ſilvas gradu
Armata thyrſo terret, atque expers ſui
Vulnus dedit, nec ſenſit; in medios ruam,
Tumuloque cineris ſocia defenſo cadam.
Ul. Ceſſatis? & vos flebilis clamor movet,
Furorque caſſus feminæ? juſſa ocyus
Peragite. *An.* Me, me ſternite hic ferro prius.
Repelle Avernum. rumpe fatorum moras.
Molire terras Hector, ut Ulyſſem domes.
Vel umbra ſatis eſt. arma concuſſit manu:
Jaculatur ignes. cernitis Danai Hectorem?
An ſola video? *Ul.* Funditus cuncta erue.
An. Quid agis? ruina mater & gnatum & virum
Proſternis una. forſitan Danaos prece
Placare poteris. conditum elidet ſtatim
Immane buſti pondus. intereat miſer,
Ubicumque potius, ne pater gnatum obruat,
Prematque patrem gnatus. ad genua accido
Supplex, Ulyſſe, quamque nullius pedes
Novere dextram, pedibus admoveo tuis.
Miſerere matris, & preces placidus pias
Patienſque recipe; quoque te celſum altius
Superi levarunt, mitius lapſos preme.
" Miſero datur quodcumque, fortunæ datur.
Sic te reviſat conjugis ſanctæ torus,
Annoſque dum te recipit, extendat ſuos
Laerta! ſic te juvenis excipiat tuus,
Et vota vincens veſtra felici indole,
Ætate avum tranſcendat, ingenio patrem!
Miſerere matris. unicum afflictæ mihi
Solamen hic eſt. *Ul.* Exhibe gnatum, & roga.

Andromacha.

HUc e latebris procede tuis,
Flebile matris furtum miſera.
Hic puer, hic eſt terror, Ulyſſe,
Mille carinis. Submitte manus,
Dominique pedes ſupplice dextra
Stratus adora: nec turpe puta,
Quidquid miſeros fortuna jubet.
Pone ex animo reges atavos,
Magnique ſenis jura per omnes
Inclyta terras: excidat Hector.
Gere captivum; poſitoque genu,
Si tua nondum funera ſentis,
Matris fletus imitare tuæ.
Vidit pueri regis lacrymas
Et Troja prior, parvuſque minas
Trucis Alcidæ flexit Priamus.
Ille, ille ferox, cujus vaſtis
Viribus omnes ceſſere feræ:
Qui perfracto limine Ditis
Cæcum retro patefecit iter,
Hoſtis parvi victus lacrimis,
Suſcipe, dixit, rector habenas,
Patrioque ſede celſus ſolio,
Sed ſceptra fide meliore tene.
Profuit illo victore capi.
Diſcite mites Herculis iras;
An ſola placent Herculis arma?
Jacet ante pedes non minor illo
Supplice ſupplex, vitamque petit.
Regnum Trojæ, quocumque volet,
Fortuna ferat.

Ulyſſes, Andromacha, Aſtyanax.

MAtris quidem me mœror attonitæ movet;
Magis Pelaſgæ me tamen matres movent,
Quarum iſte magnos creſcit in luctus puer.
An. An has ruinas urbis in cinerem datas
Hic excitabit? hæ manus Trojam erigent?
Nullas habet ſpes Troja, ſi tales habet.
Non ſic jacemus Troes, ut cuiquam metus
Poſſimus eſſe. ſpiritus genitor facit?
Sed nempe tractus. ipſe poſt Trojam pater
Poſuiſſet animos, magna quos frangunt mala.
Si pœna petitur, quæ peti gravior poteſt?
Famulare collo nobili ſubeat jugum:
Servire liceat. aliquis hoc regi negat?
Ul. Non hoc Ulyſſes: ſed negat Calchas tibi.
An. O machinator fraudis, o ſcelerum artifex;
Virtute cujus bellica nemo occidit,
Dolis & aſtu maleficæ mentis jacent
Etiam Pelaſgi; vatem & inſontes deos
Prætendis? hoc eſt pectoris facinus tui,
Nocturne miles, fortis in pueri necem
Jam ſolus audes aliquid, & claro die.
Ul. Virtus Ulyſſis nota Danais eſt ſatis,
Nimiſque Phrygibus. non vacat vanis diem
Conterere verbis; anchoras claſſis legit.
An. Brevem moram largire, dum officium parens
Gnato ſupremum reddo, & amplexu ultimo
Avidos dolores ſatio. *Ul.* Miſereri tui
Utinam liceret! quod tamen ſolum licet,
Tempus moramque dabimus. arbitrio tuo
Implere lacrimis: " fletus ærumnas levat,
An. O dulce pignus! O decus lapſæ domus!
Summumque Trojæ funus! O Danaum timor!
Genetricis o ſpes vana! cui demens ego
Laudes parentis bellicas, annos avi
Medios precabar: vota deſtituit deus.
Iliaca non tu ſceptra regali potens
Geſtabis aula; jura nec populis dabis,
Victaſque gentes ſub tuum mittes jugum;
Non Graja cædes terga, non Pyrrhum trahes;
Non arma tenera parva tractabis manu;
Sparſaſque paſſim ſaltibus latis feras
Audax ſequeris: nec ſtato luſtri die
Solenne referens Troici luſtri ſacrum,
Puer citatas nobilis turmas ages:
Non inter aras mobili velox pede,
Revocante flexo concitos cornu modos,
Barbarica priſco templa ſaltatu coles.
O morte dira triſtius leti genus!
Flebilius aliquid Hectoris magni nece
Muri videbunt. *Ul.* Rumpe jam fletus parens.
" Magnus ſibi ipſe non facit finem dolor.
An. Lacrimis, Ulyſſe, parva, quam petimus, mora eſt.
Concede, parvos ut mea condam manu
Viventis oculos. occidis parvus quidem,
Sed jam timendus. Troja te expectat tua:
I, vade liber, liberos Troas vide.
Aſ. Miſerere mater. *An.* Quid meos retines ſinus,
Manuſque matris? caſſa præſidia occupas.
Fremitu leonis qualis audito tener
Timidum juvencus applicat matri latus;
At ille ſævus matre ſummota leo
Prædam minorem morſibus vaſtis premens
Frangit, vehitque: talis e noſtro ſinu
Te rapiet hoſtis. oſcula, & fletus, puer,
Laceroſque crines excipe, & plenus mei
Occurre patri; pauca maternæ tamen
Perfer querelæ verba: Si manes habent
Curas priores, nec perit flammis amor;
Servire Grajo pateris Andromachen jugo
Crudelis Hector, lentus & ſegnis jaces?
Rediit Achilles. ſume nunc iterum comas,
Et ſume lacrimas; quidquid e miſero viri
Funere relictum eſt; ſume quæ reddas tuo
Oſcula parenti: matris hanc ſolatio
Relinque veſtem. tumulus hanc tetigit meus,
Maneſque chari. quidquid hic cineris latet,
Scrutabor ore. *Ul.* Nullus eſt flendi modus,
Abripite propere claſſis Argolicæ moram.

CHORUS.

QUæ vocat ſedes habitanda captas?
Theſſali montes, & opaca Tempe?
An viros tellus dare militares
Aptior Phthie? meliorque fœtu
Fortis armenti lapidoſa Trachyn?
An maris vaſti domitrix Iolcos?
Urbibus centum ſpatioſa Crete?
Parva Gortyne, ſteriliſque Tricce?
An frequens ruſcis levibus Methone,
Quæ ſub Oetæis latebroſa ſilvis
Miſit infeſtos Trojæ ruinis
Non ſemel arcus?
Olenos tectis habitata raris?
Virginis Pleuron inimica Divæ?
An maris lati ſinuoſa Trœzen?

Pelion regnum Prothoi ſuperbum,
Tertius cælo gradus? hic recumbens
Montis exeſi ſpatioſus antro
Jam trucis Chiron pueri magiſter,
Tinnulas plectro feriente chordas,
Tunc quoque ingentes acuebat iras
Bella canendo.
An ferax varii lapidis Caryſtos?
An premens litus maris inquieti
Semper Euripo properante Chalcis?
Quolibet vento faciles Echinæ?
An carens numquam Gonoeſſa vento?
Quæque formidant Borean Eniſpæ?
Attica pendens Peparethos ora?
An ſacris gaudens tacitis Eleuſis?
Numquid Ajacis Salamina veram?
Aut fera notam Calydona ſæva?
Quaſque perfundit ſubiturus æquor
Segnibus terras Titareſſos undis,
Beſſan & Scarphen? Pylon an ſenilem?
Pharin? an Piſam, Jovis & coronis
Elida claram?
Quolibet triſtis miſeras procella
Mittat, & donet cuicumque terræ:
Dum luem tantam Troiæ atque Achivis
Quæ tulit, Sparte procul abſit: abſit
Argos, & ſævi Pelopis Mycenæ;
Neritos parva brevior Zacyntho,
Et nocens ſaxis Ithace doloſis.
Quod manet fatum, dominuſque quis te,
Aut quibus terris Hecube videndam
Ducet? in cujus moriere regno?

ACTUS QUARTUS.

Helena, *Andromacha*, *Hecuba*, *Polyxena* muta perſona.

QUicumque hymen funeſtus, illætabilis,
Lamenta, cædes, ſanguinem, gemitus habet,
Eſt auſpice Helena dignus. everſis quoque
Nocere cogor Phrygibus; ego Pyrrhi thoros
Narrare falſos jubeor; ego cultus dare,
Habituſque Grajos. arte capietur mea,
Meaque fraude concidet Paridis ſoror.
Fraudetur. ipſi levius hoc equidem reor.
" Optanda mors eſt, ſine metu mortis mori.
Quid juſſa ceſſas agere? " ad auctores redit
" Sceleris coacti culpa. Dardaniæ domus
Generoſa virgo, melior afflictos Deus
Reſpicere cœpit; teque felici parat
Dotare thalamo. tale conjugium tibi
Non ipſa ſoſpes Troja, non Priamus daret.
Nam te Pelaſgæ maximum gentis decus
Ad ſancta lecti jura legitimi petit,
Cui regna campi lata Theſſalici jacent:
Te magna Tethys, teque tot pelagi deæ,
Placidumque numen æquoris tumidi Thetis
Suam vocabunt: te datam Pyrrho ſocer
Peleus nurum vocabit, & Nereus nurum.
Depone cultus ſquallidos, feſtos cape.
Dediſce captam: deprime horrentes comas,
Crinemque docta patere diſtingui manu.
Hic forſitan te caſus excelſo magis
Solio reponet. " profuit multis capi.

An. Hoc deerat unum Phrygibus everſis malum,
Gaudere? flagrant ſtrata paſſim Pergama.
O conjugale tempus! an quiſquam audeat
Negare? quiſquam dubius ad thalamos eat,
Quos Helena ſuadet? peſtis, exitium, lues
Utriuſque populi! cernis hos tumulos ducum?
Et nuda totis oſſa quæ paſſim jacent
Inhumata campis? hæc hymen ſparſit tuus.
Tibi fluxit Aſiæ, fluxit Europæ cruor;
Cum dimicantes lenta proſpiceres viros,
Incerta voti. perge, thalamos appara.
Tædis quid opus eſt? quidve ſolenni face?
Quid igne? thalamis Troja prælucet novis.
Celebrate Pyrrhi, Troades, connubia;
Celebrate digne. planctus & gemitus ſonent.
Hel. Ratione quamvis careat, & flecti [illegible]get
Magnus dolor, ſocioſque nonnumquam ſui
Mœroris ipſos oderit; cauſſam tamen
Poſſum tueri judice infeſto meam;
Graviora paſſa. luget Andromacha Hectorem,
Et Hecuba Priamum: ſolus occulte Paris
Lugendus Helenæ eſt. " durum & inviſum & grave eſt,
" Servitia ferre. patior hoc olim jugum
Annis decem captiva. proſtratum Ilium eſt,
Verſi penates. perdere eſt patriam grave;
Gravius timere. vos levat tanti mali
Comitatus. in me victus & victor furit.
Quam quiſque famulam traheret, incerto diu
Caſu pependit: me meus traxit ſtatim
Sine ſorte dominus. cauſſa bellorum fui,
Tantæque Teucris cladis. hoc verum puta,
Spartana puppis veſtra ſi ſecuit freta:
Sin rapta Phrygiis præda remigibus fui,
Deditque donum judici victrix Dea:
Ignoſce Paridi. judicem iratum mea
Habitura cauſſa eſt: iſta Menelaum manent
Arbitria. nunc hanc luctibus paulum tuis,
Andromacha, omiſſis flecte. vix lacrimas queo
Retinere. *An.* Quantum eſt, Helena quod lacrimat, malum!
Cur lacrimat autem? fare, quos Ithacus dolos,
Quæ ſcelera nectat. utrum ab Idæis jugis
Jactanda virgo eſt? arcis an celſæ edito
Mittenda ſaxo? num per has vaſtum in mare
Volvenda rupes, latere quas ſciſſo levat
Altum vadoſos Sigeon ſpectans ſinus?
Dic, fare quidquid ſubdolo vultu tegis.
Leviora mala ſunt cuncta, quam Priami gener
Hecubæque Pyrrhus. fare, quam pœnam pares.
Exprome, & unum hoc deme noſtris cladibus,
Falli. paratas perpeti mortem vides.
Hel. Utinam juberet me quoque interpres deum
Abrumpere enſe lucis inviſæ moras,
Vel Achillis ante buſta, furibunda manu
Occidere Pyrrhi, fata comitantem tua,
Polyxene miſeranda; quam tradi ſibi,
Cineremque Achilles ante mactari ſuum,
Campo maritus ut ſit Elyſio, jubet.
And. Vide, ut animus ingens lætus audierit necem;
Cultus decoros regiæ veſtis petit,
Et admoveri crinibus patitur manum.
Mortem putabat illud, hoc thalamos putat.
At miſera luctu mater audito ſtupet.
Labefacta mens ſuccubuit. aſſurge, alleva
Animum, & cedentem miſera firma ſpiritum.
Quam tenuis anima vinculo pendet levi!
Minimum eſt, quod Hecubam facere felicem poteſt.

Spirat;

Spirat; revixit: prima “ mors miſeros fugit.”
Hec. Adhuc Achilles vivit in pœnas Phrygum?
Adhuc rebellat? o manum Paridis levem!
Cinis ipſe noſtrum ſanguinem ac tumulus ſitit.
Modo turba felix latera cingebat mea:
Laſſabar in tot oſcula, in totum gregem
Dividere matrem. ſola nunc hæc eſt ſuper,
Votum, comes, levamen, afflictæ quies.
Hæc totus Hecubæ fœtus. hac ſola vocor
Jam voce mater. dura & infelix, age,
Elabere anima. denique hoc unum mihi
Remitte funus: irrigat fletus genas,
Imberque victo ſubitus e vultu cadit.
Lætare, gaude, gnata. quam vellet tuos
Caſſandra thalamos, vellet Andromache tuos.
An. Nos, Hecuba, nos, nos, Hecuba, lugendæ ſumus,
Quas mota claſſis huc & huc ſparſas feret.
Hanc chara tellus ſedibus patriis teget.
Hel. Magis invidebis, ſi tuam ſortem ſcias.
An. An aliqua pœnæ pars meæ ignota eſt mihi?
Hel. Verſata dominos urna captivis dedit.
An. Cui famula tradar, ede: quem dominum voco?
Hel. Te ſorte prima Scyrius juvenis tulit.
An. Caſſandra felix! quam furor ſorte eximit,
Phœbuſque. *Hel.* Regum hanc maximus rector tenet.
Hec. Eſtne aliquis Hecubam qui ſuam dici velit?
Hel. Ithaco obtigiſti præda nolenti brevis.
Hec. Quis tam impotens ac dirus, & iniquæ ferus
Sortitor urnæ, regibus reges dedit?
Quis tam ſiniſter dividit captas deus?
Quis arbiter crudelis, & miſeris gravis,
Eligere dominos neſcit? & ſæva manu
Dat iniqua miſeris fata? quis matrem Hectoris
Armis Achillis miſcet? ad Ulyſſem vocor.
Nunc victa, nunc captiva, nunc cunctis mihi
Obſeſſa videor cladibus. domini pudet,
Non ſervitutis. Hectoris ſpolium feret,
Qui tulit Achillis? ſterilis, & ſævis fretis
Incluſa tellus, num capit tumulos meos?
Duc, duc, Ulyſſe. nil moror; dominum ſequor:
Me mea ſequantur fata. non pelago quies
Tranquilla veniat. ſæviat ventis mare,
Et bella, & ignis, & mea, & Priami mala.
Dumque iſta venient, interim hæc pœna in loco eſt:
Sortem occupavi, præmium eripuit mihi.
Sed incitato Pyrrhus accurrit gradu,
Vultuque torvo. Pyrrhe, quid ceſſas? age
Reclude ferro pectus, & Achillis tui
Conjunge ſoceros. perge mactator ſenum;
Et hic decet te ſanguis: abreptam trahe.
Maculate ſuperos cæde funeſta deos.
Maculate manes. quid precer vobis? precor
His digna ſacris æquora, hoc claſſi accidat
Toti Pelaſgæ, ratibus hoc mille accidat,
Meæ precabor, cum vehar, quidquid rati.

CHORUS.

Dulce mœrenti populus dolentum,
Dulce lamentis reſonare gentes.
Lenius luctus lacrimæque mordent,
Turba quas fletu ſimili frequentat.
Semper, ah, ſemper dolor ipſe magnus
Gaudet in multos ſua fata mitti,
Seque non ſolum patuiſſe pœnæ.
“ Ferre, quam ſortem patiuntur omnes,
“ Nemo recuſat.
“ Nemo ſe credit miſerum, licet ſit.
Tolle felices, removeto multo
Divites auro, removeto, centum
Rura qui ſcindunt opulenta bubus;
Pauperi ſurgent animi jacentes.
“ Eſt miſer nemo niſi comparatus.
Dulce in immenſis poſito ruinis
Neminem lætos habuiſſe vultus.
Ille deplorat, queriturque fatum,
Qui ſecans fluctum rate ſingulari
Nudus in portus cecidit petitos.
Æquior caſum tulit & procellas,
Mille qui ponto pariter carinas
Obrui vidit, tabulaque litus
Naufraga ſpargi, mare cum coactis
Fluctibus Corus prohibet reverti.
Queſtus eſt Hellen cecidiſſe Phryxus,
Cum gregis ductor radiante villo
Aureo fratrem ſimul & ſororem
Suſtulit tergo, medioque jactum
Fecit in ponto. tenuit querelas
Et vir, & Pyrrhe, mare cum viderent,
Et nihil præter mare cum viderent,
Unici terris homines relicti:
Solvet hunc cœtum, lacrimaſque noſtras
Sparget huc illuc agitata claſſis,
Et tuba juſſi dare vela nautæ,
Cum ſemel ventis properante remo
Prenderint altum, fugietque litus.
Quis ſtatus mentis miſeris, ubi omnis
Terra decreſcet, pelaguſque creſcet?
Celſa cum longe latitabit Ide;
Tum puer matri, genitrixque gnato,
Troja qua jaceat regione monſtrans
Dicet, & longe digito notabit:
Ilium eſt illic, ubi fumus alte
Serpit in cælum, nebulæque turpes.
Troes hoc ſigno patriam videbunt.

ACTUS QUINTUS.

Nuncius, Andromacha, Hecuba.

O Dira fata, ſæva, miſeranda, horrida,
Quod tam ferum, tam triſte bis quinis ſcelus
Mars vidit annis, quod prius referens gemam?
Tuoſne potius; an tuos luctus, anus?
He. Quoſcumque luctus fleveris, flebis meos.
Sua quemque tantum, me omnium clades premit.
Mihi cuncta pereunt. quiſquis eſt, Hecubæ eſt, miſer.
Nu. Mactata virgo eſt. miſſus e muris puer.
Sed uterque letum mente generoſa tulit.
An. Expone ſeriem cædis, & duplex nefas
Proſequere. gaudet animus ærumnas meus
Tractare totas; ede, & enarra omnia.
Nu. Eſt una magna turris e Troja ſuper,
Aſſueta Priamo; cujus e faſtigio
Summiſque pinnis arbiter belli ſedens
Regebat acies: turre in hac blando ſinu
Fovens nepotem, cum metu verſos gravi
Danaos fugaret Hector & ferro & face,
Paterna puero bella monſtrabat ſenex.
Hæc nota quondam turris, & muri decus,
Nunc ſæva cautes, undique affuſa ducum

Plebiſque turba cingitur. totum coit
Ratibus relictis vulgus. his collis procul
Aciem patenti liberam præbet loco;
Hìs alta rupes, cujus e cacumine
Erecta ſummos turba libravit pedes.
Hunc pinus, illum laurus, hunc fagus gerit,
Et tota populo ſilva ſuſpenſo tremit.
Extrema montis ille prærupti petit,
Semiuſta at ille tecta, vel ſaxum imminens
Muri cadentis preſſat. atque aliquis (nefas!)
Tumulo ferus ſpectator Hectoreo ſedet.
Per ſpatia late plena ſublimi gradu
Incedit Ithacus, parvulum dextra trahens
Priami nepotem: nec gradu ſegni puer
Ad alta pergit mœnia. ut ſumma ſtetit
Pro turre, vultus huc & huc acres tulit,
Intrepidus animo, qualis ingentis feræ
Parvus tenerque fœtus, & nondum potens
Sævire dente, jam tamen tollit minas,
Morſuſque inanes tentat, atque animis tumet:
Sic ille dextra prenſus hoſtili puer
Ferox, ſuperne moverat vulgum ac duces,
Ipſumque Ulyſſem: non flet e turba omnium,
Qui fletur: ac dum verba fatidici & preces
Concipit Ulyſſes vatis, & ſævos ciet
Ad ſacra ſuperos, ſponte deſiluit ſua
In media Priami regna.
An. Quis Colchus hoc, quis ſedis incertæ Scytha
Commiſit? aut quæ Caſpium tangens mare
Gens juris expers auſa? non Buſiridis
Puerilis aras ſanguis aſperſit feri.
Nec parva gregibus membra Diomedes ſuis
Epulanda poſuit. quis tuos artus teget,
Tumuloque tradet? *Nu.* Quos enim præceps locus
Reliquit artus? oſſa disjecta & gravi
Eliſa caſu, ſigna clari corporis,
Et ora, & illas nobiles patris notas
Confudit imam pondus ad terram datum.
Soluta cervix; ſilicis impulſu caput
Ruptum, cerebro penitus expreſſo; jacet
Deforme corpus. *An.* Hic quoque eſt ſimilis patri.
Nu. Præceps ut altis cecidit e muris puer,
Flevitque Achivum turba, quod fecit, nefas;
Idem ille populus aliud ad facinus redit,
Tumulumque Achillis. hujus extremum latus
Rhœtea leni verberant fluctu vada;
Adverſa cingit campus, & clivo levi
Erecta medium vallis includens locum
Creſcit theatri more. concurſus frequens
Implevit omne litus: hi claſſis moras
Hac morte ſolvi rentur; hi ſtirpem hoſtium
Gaudent recidi: magna pars vulgi levis
Odit ſcelus, ſpectatque. nec Troes minus
Suum frequentant funus, & pavidi metu
Partem ruentis ultimam Trojæ vident.
Cum ſubito thalami more præcedunt faces,
It pronuba illic Tyndaris mœſtum caput
Demiſſa: tali nubat Hermione modo,
Phryges precantur: ſic viro turpis ſuo
Reddatur Helene. terror attonitos movet
Utroſque populos. ipſa dejectos gerit
Vultus pudore; ſed tamen fulgent genæ,
Magiſque ſolito ſplendet extremus decor.
Ut eſſe Phœbi dulcius lumen ſolet
Jam jam cadentis, aſtra cum repetunt vices,
Premiturque dubius nocte vicina dies,
Stupet omne vulgus; & fere cuncti magis
Peritura laudant. hos movet formæ decus,
Hos mollis ætas, hos vagæ rerum vices.
Movet animus omnes fortis, & leto obvius.
Pyrrhum antecedit. omnium mentes tremunt;
Miſerentur, ac mirantur. ut primum ardui
Sublime montis tetigit, atque alte edito
Juvenis paterni vertice in buſti ſtetit,
Audax virago non tulit retro gradum;
Converſa ad ictum ſtat truci vultu ferox.
Tam fortis animus omnium mentes ferit.
Novuumque monſtrum eſt, Pyrrhus ad cædem piger.
Ut dextra ferrum penitus exacta abdidit,
Subitus recepta morte prorupit cruor
Per vulnus ingens. nec tamen moriens adhuc
Deponit animos. cecidit, ut Achilli gravem
Factura terram prona, & irato impetu.
Uterque flevit cœtus. at timidum Phryges
Miſere gemitum. clarius victor gemit.
Hic ordo ſacri. non ſtetit fuſus cruor,
Humove ſumma fluxit. obduxit ſtatim,
Sævuſque totum ſanguinem tumulus bibit.
Hec. Ite, ite Danai; petite jam tuti domos,
Optata velis maria diffuſis ſecet
Secura claſſis. concidit virgo, ac puer.
Bellum peractum eſt. quo meas lacrimas feram?
Ubi hanc anilis expuam leti moram?
Gnatam, an nepotem; conjugem, an patriam fleam?
An omnia? an me? “ſola mors votum meum.
Infantibus violenta, virginibus venis,
Ubicumque properas, ſæva: me ſolam times,
Vitaſque gladios inter hac tela & faces.
Quæſita tota nocte cupientem fugis.
Non hoſtis, aut ruina, non ignis meos
Abſumſit artus: quam prope a Priamo ſteti?
Nun. Repetite celeri maria, captivæ, gradu,
Jam vela puppis laxat, & claſſis movet.

FINIS TROADIS.

AGAMEMNON.

PERSONÆ.

Thyestes.	Eurybates.
Clytæmnestra.	Cassandra.
Nutrix.	Agamemnon.
Ægisthus.	Electra.
Chorus Argivarum *ſive* Mycenæarum.	Strophius.
	Chorus Iliadum.
Orestes muta perſ.	Pylades muta perſ.

ACTUS PRIMUS.

Thyeſtes.

OPaca linquens Ditis inferni loca,
Adſum profundo Tartari emiſſus ſpecu,
Incertus utras oderim ſedes magis.
Fugio Thyeſtes inferos, ſuperos fugo.
En horret animus, & pavor membra excutit.
Video paternos, imo fraternos lares.

Hoc

Hoc eſt vetuſtum Pelopiæ limen domus.
Hinc auſpicari regium capiti decus
Mos eſt Pelaſgis. hoc ſedent alti toro,
Quibus ſuperba ſceptra geſtantur manu.
Locus hic habendæ curiæ: hic epulis locus.
Libet reverti. nonne vel triſtes lacus
Incolere ſatius? nonne cuſtodem Stygis
Tergemina nigris colla jactantem jubis?
Ubi ille celeri corpus evinctus rota
In ſe refertur; ubi per adverſum irritus
Redeunte toties luditur ſaxo labor;
Ubi tondet ales avida fœcundum jecur;
Et inter undas fervida exuſtus ſiti
Aquas fugaces ore decepto appetit,
Pœnas daturus cælitum dapibus graves.
Sed ille noſtræ pars quota eſt culpæ ſenex?
Reputemus omnes, quos ob infandas manus
Quæſitor urna Cnoſſius verſat reos:
Vincam Thyeſtes ſceleribus cunctos meis.
A fratre vincar. liberis plenus tribus
In me ſepultis, viſcera exedi mea.
Nec hactenus fortuna maculavit patrem;
Sed majus aliud auſa commiſſo ſcelus;
Natæ nefandos petere concubitus jubet.
Non pavidus hauſi dicta, ſed cepi nefas.
Ergo ut per omnes liberos irem parens,
Coacta fatis nata fert uterum gravem,
Me patre dignum. verſa natura eſt retro.
Avo parentem, (pro nefas!) patri virum,
Natis nepotes miſcui, nocti diem.
Sed ſera tandem reſpicit feſſos malis
Poſt fata demum ſortis inceſtæ fides.
Rex ille regum, ductor Agamemnon ducum,
Cujus ſecutæ mille vexillum rates
Iliaca velis maria texerunt ſuis;
Poſt dena Phœbi luſtra devicto Ilio
Adeſt, daturus conjugi jugulum ſuæ.
Jam jam natabit ſanguine alterno domus.
Enſes, ſecures, tela, diviſum gravi
Ictu bipennis regium video caput.
Jam ſcelera prope ſunt; jam dolus, cædes, cruor.
Parantur epulæ. cauſſa natalis tui,
Ægiſthe, venit. quid pudor vultus gravat?
Quid dextra dubio trepida conſilio labat?
Quid ipſe temet conſulis, torques, rogas,
An deceat hoc te? reſpice ad matrem; decet.
Sed cur repente noctis æſtivæ vices
Hiberna longa ſpatia producunt mora?
Aut quid cadentes detinet ſtellas polo?
Phœbum moramur. redde jam mundo diem.

CHORUS ARGIVARUM.

" O Regnorum magnis fallax
" Fortuna bonis, in præcipiti
" Dubioque nimis excelſa locas.
" Numquam placidam ſceptra quietem,
" Certumve ſui tenuere diem.
Alia ex alia cura fatigat,
Vexatque animos nova tempeſtas.
Non ſic Libycis Syrtibus æquor
Furit alternos volvere fluctus;
Non Euxini turget ab imis
Commota vadis unda, nivali
Vicina polo;
Ubi cæruleis immunis aquis
Lucida verſat plauſtra Bootes:
Ut præcipites regum caſus
Fortuna rotat.
Metui cupiunt, metuique timent.
Non nox illis alma receſſus
Præbet tutos; non curarum
Somnus domitor pectora ſolvit.
Quas non arces ſcelus alternum
Dedit in præceps? impia quas non
Arma fatigant? " jura, pudorque
" Et conjugii ſacrata fides,
" Fugiunt aulas: ſequitur triſtis
Sanguinolenta Bellona manu,
Quæque ſuperbos urit Erinnys,
Tumidas ſemper comitata domos;
Quas in planum quælibet hora
Tulit ex alto. licet arma vacent,
Ceſſentque doli;
" Sidunt ipſo pondere magna,
" Ceditque oneri Fortuna ſuo.
Vela ſecundis inflata notis,
Ventos nimium timuere ſuos.
Nubibus ipſis inſerta caput
Turris pluvio vapulat Auſtro:
Denſaſque nemus ſpargens umbras
Annoſa videt robora frangi.
" Feriunt celſos fulmina colles.
" Corpora morbis majora patent:
Et cum in paſtus armenta vagos
Vilia currunt, placet in vulnus
" Maxima cervix. quidquid in altum
" Fortuna tulit, ruitura levat.
" Modicis rebus longius ævum eſt.
" Felix mediæ quiſquis turbæ
" Sorte quietus,
" Aura ſtringit littora tuta:
" Timiduſque mari credere cymbam,
" Remo terras propiore legit.

ACTUS SECUNDUS.

Clytæmneſtra, Nutrix.

QUid, ſegnis anime, tuta conſilia expetis?
Quid fluctuaris? cluſa jam melior via eſt.
Licuit pudicos conjugis quondam toros,
Et ſceptra caſta vidua tutari fide.
Periere mores, jus, decus, pietas, fides,
Et qui " redire, cum perit, neſcit pudor.
Da frena, & omnem prona nequitiam incita.
" Per ſcelera ſemper ſceleribus tutum eſt iter.
Tecum ipſa nunc evolve femineos dolos,
Quod ulla conjux perfida, atque impos ſui,
Amore cæco; quod novercales manus
Auſæ: quod ardens impia virgo face,
Phaſiaca fugiens regna Theſſalica trabe;
Ferrum, venena. vel Mycenæa domo,
Conjuncta ſocio, profuge furtiva rate.
Quid timida loqueris furta, & exilium, & fugas?
Soror iſta fecit. te decet majus nefas.
Nut. Regina Danaum, inclytum Ledæ genus,
Quid tacita verſas? quidve conſilii impotens
Tumido feroces impetus animo geris?
Licet ipſa ſileas, totus in vultu eſt dolor:

" Proin

" Proin quidquid eſt, da tempus ac ſpatium tibi.
" Quod ratio nequit, ſæpe ſanavit mora.
Cl. Majora cruciant, quam ut moras poſſim pati.
Flammæ medullas & cor exurunt meum.
Miſtus dolori ſubdidit ſtimulos timor.
Invidia pulſat pectus. hinc animum jugo
Premit Cupido turpis, & vinci vetat,
Et inter iſtas mentis obſeſſæ faces
Feſſus quidem, & dejectus, & peſſumdatus
Pudor rebellat. fluctibus variis agor:
Ut cum hinc profundum ventus; hinc æſtus rapit,
Incerta dubitat unda, cui cedat malo.
Proinde omiſi regimen e manibus meis.
Quocumque me ira, quo dolor, quo ſpes feret,
Huc ire pergam. fluctibus dedam ratem.
" Ubi animus errat; optimum eſt caſum ſequi.
Nu. Cæca eſt temeritas, quæ petit caſum ducem.
Cl. Cui ultima eſt fortuna, quid dubiam timet?
Nu. Tuta eſt, latetque culpa, ſi pateris, tua.
Cl. " Perlucet omne regiæ vitium domus.
Nu. Piget prioris, & novum crimen ſtruis?
Cl. Res eſt profecto ſtulta, nequitiæ modus.
Nu. " Quod metuit, auget, qui ſcelus ſcelere obruit.
Cl. Et ferrum & ignis ſæpe medicinæ loco eſt.
Nu. Extrema primo nemo tentavit loco.
Cl. Capienda rebus in malis præceps via eſt.
Nu. At te reflectat conjugii nomen ſacrum.
Cl. Decem per annos vidua reſpiciam virum?
Nu. Meminiſſe debes ſobolis ex illo tuæ.
Cl. Equidem & jugales filiæ memini faces;
Et generum Achillem. præſtitit matri fidem.
Nu. Redemit illa claſſis immotæ moras,
Et maria pigro fixa languore impulit.
Cl. Pudet, pigetque! Tyndaris cæli genus
Luſtrale claſſi Doricæ peperit caput.
Revolvit animus virginis thalamos meæ,
Quos ille dignos Pelopia fecit domo,
Cum ſtetit ad aras ore ſacrilego pater
Quaſi nuptiales. horruit Calchas ſuæ
Reſponſa vocis, & recedentes focos.
O ſcelera ſemper ſceleribus vincens domus!
Cruore ventos emimus, bellum nece.
Nu. Sed vela pariter mille fecerunt rates.
Cl. Non eſt ſoluta proſpero claſſis Deo:
Ejecit Aulis impias portu rates.
Sic auſpicatus bella, non melius gerit.
Amore captæ captus; immotus prece,
Sminthea tenuit ſpolia Phœbei ducis,
Ardore ſacræ virginis jam tum furens.
Non illum Achilles flexit indomitus minis;
Non ille ſolus fata qui mundi videt,
In nos fidelis augur, in captas levis;
Non populus æger, & relucentes rogi.
Inter ruentis Græciæ ſtragem ultimam
Sine hoſte victus marcet, ac Veneri vacat,
Reparatque amores: neve deſertus foret
A pellice umquam barbara cœlebs torus,
Ablatam Achilli diligit Briſeida:
Nec rapere puduit e ſinu avulſam viri.
En Paridis hoſtem! nunc novum vulnus gerens,
Amore Phrygiæ vatis incenſus furit:
Et poſt tropæa Troica, ac verſum Ilium,
Captæ maritus remeat, & Priami gener.
Accingere, anime; bella non levia apparas:
Scelus occupandum eſt. pigra, quem exſpectas diem?
Pelopia Phrygiæ ſceptra dum teneant nurus?
An te morantur virgines viduæ domi;
Patrique Oreſtes ſimilis? horum te mala
Ventura moveant, turbo queis rerum imminet.
Quid miſera ceſſas? en adeſt natis tuis
Furens noverca. per tuum, ſi aliud nequit,
Latus exigatur enſis, & perimat duos.
Miſce cruorem. perde pereundo virum.
Mors miſera non eſt, commori cum quo velis.
Nu. Regina, frena temet & ſiſte impetum;
Et quanta tentes, cogita. victor venit
Aſiæ ferocis, ultor Europæ, trahens
Captiva Pergama, & diu victos Phrygas.
Hunc fraude nunc conaris & furto aggredi?
Quem non Achilles enſe violavit fero,
Quamvis procacem torvus armaſſet manum;
Non melior Ajax, morte decreta furens;
Non ſola Danais Hector & bello mora;
Non tela Paridis certa; non Memnon niger;
Non Xanthus armis corpora immiſtis gerens;
Fluctuſque Simois cæde purpureos agens,
Non nivea proles Cycnus æquorei Dei;
Non bellicoſo Threſſa cum Rheſo phalanx;
Non picta pharetras, & ſecurigera manu
Peltata Amazon; hunc domi reducem paras
Mactare, & aras cæde maculare impia?
Ultrix inultum Græcia hoc facinus feret?
Equos & arma, claſſibuſque horrens fretum
Propone, & alto ſanguine exundans ſolum,
Et tota captæ fata Dardaniæ domus
Regeſta Danais. comprime affectus truces,
Mentemque tibimet ipſa pacifica tuam.

Ægiſthus, Clytæmneſtra.

Quod tempus animo ſemper ac mente horrui,
Adeſt profecto rebus extremum meis.
Quid terga vertis, anime? quid primo impetu
Deponis arma? crede perniciem tibi,
Et dira ſævos fata moliri deos.
Oppone cunctis vile ſuppliciis caput,
Ferrumque & ignes pectore adverſo excipe.
Cly. Ægyſthe, non eſt pœna ſic nato mori.
Æg. Tu nos pericli ſocia, tu Leda ſata
Comitare tantum: ſanguinem reddet tibi
Ignavus iſte ductor, ac fortis pater.
Sed quid trementes circuit pallor genas,
Jacenſque vultus languido obtutu ſtupet?
Cly. Amor jugalis vincit, ac flectit retro.
Remeemus illuc unde non decuit prius
Abire: ſic nunc caſta repetatur fides.
Nam " ſera numquam eſt ad bonos mores via.
" Quem pœnitet peccaſſe, pene eſt innocens.
Æg. Quo raperis amens? credis aut ſperas tibi
Agamemnonis fidele conjugium? ut nihil
Subeſſet animo, quod graves faceret metus;
Tamen ſuperba & impotens flatu nimis
Fortuna magno ſpiritus tumidos daret.
Gravis ille ſociis ſtante adhuc Troja fuit:
Quid rere ad animum ſuapte natura trucem,
Trojam addidiſſe? rex Mycenarum fuit.
Veniet tyrannus. " proſpera animos efferunt.
Effuſa circa pellicum quanto venit
Turba apparatu! ſola ſed longe eminet,
Tenetque regnum famula veridici Dei.
Fereſne thalami victa conſortem tui?
At illa nolet. ultimum eſt nuptæ malum,

Palam mariti poſſidens pellex domum.
" Nec regna ſocium ferre, nec tædæ ſciunt.
Cly. Ægiſthe, quid me rurſus in præceps rapis,
Iramque flammis jam reſidentem excitas?
Permiſit aliquid victor in captas ſibi:
Non conjugem hoc reſpicere, non dominam decet.
Lex alia ſolio eſt, alia privato toro.
Quid quod ſeveras ferre me leges viro
Non patitur animus, turpis admiſſi memor?
" Det ille veniam facile, cui venia eſt opus.
Æg. Ita eſt. paciſci mutuam veniam licet.
Ignota tibi ſunt jura regnorum haud nova.
" Nobis maligni judices, æqui ſibi,
" Id eſſe regni maximum pignus putant,
" Si quidquid aliis non licet, ſolis licet.
Cly. Ignovit Helenæ: juncta Menelao redit,
Quæ Europam & Aſiam paribus afflixit malis.
Æg. Sed nulla Atriden Venere furtiva abſtulit,
Nec cepit animum conjugi obſtrictum ſuæ.
Jam crimen ille quærit, & cauſſas parat.
Nil eſſe crede turpe commiſſum tibi:
Quid honeſta prodeſt vita flagitio carens,
Ubi dominus odit? fit nocens, non quæritur.
Spartamne repetes ſpreta, & a tanto viro,
Patriaſque ſedes profuga? non dant exitum
Repudia regum. ſpe metum falſa levas.
Cly. Delicta novit nemo, niſi fidus, mea.
Æg. " Non intrat umquam regium limen fides.
Cly. Opibus merebor, ut fidem pretio obligem.
Æg. " Pretio parata, vincitur pretio fides.
Cly. Surgit reſiduus priſtinæ mentis pudor.
Quid obſtrepis? quid voce blandiloqua mala
Conſilia dictas? ſcilicet nubet tibi
Regum relicto rege, generoſa exuli?
Æg. Et cur Atrida videor inferior tibi?
Natus Thyeſte? *Cly.* Si parum eſt, adde & nepos.
Æg. Auctore Phœbo gignor, haud generis pudet.
Cly. Phœbum nefandæ ſtirpis auctorem vocas?
Quem nocte ſubita frena revocantem ſua
Cælo expuliſtis? quid deos probro advocas,
Surripere doctus fraude geniales toros,
Quem Venere tantum ſcimus illicita virum?
Secede propere: dedecus claræ domus
Aſporta ab oculis. hæc vacat regi ac viro.
Æg. Exilia mihi ſunt haud nova. aſſuevi malis.
Si tu imperas regina, non tantum domo
Argiſve cedo: nil moror juſſu tuo
Aperire ferro pectus ærumnis grave.
Cly. Siquidem hoc cruenta Tyndaris fieri ſinam?
Quæ invita peccat, debet & culpæ fidem.
Secede mecum potius, ut rerum ſtatum
Dubium ac minacem juncta conſilia explicent.

CHORUS ARGIVARUM.

Canite, o pubes inclyta, Phœbum.
Tibi feſta caput turba coronat:
Tibi virgineas laurum quatiens
De more comas innuba fundit
Stirps Inachia. tu quoque noſtros
Thebana manus comitare choros,
Quæque Eraſini gelidos fontes,
Quæque Eurotam, quæque virenti
Tacitum ripa bibis Iſmenon,
Quam fatorum præſcia Manto
Sata Tireſia Latonigenas
Monuit ſacris celebrare deos,
Arcus victor pace relata
Phœbe relaxa;
Humeroque graves levibus telis
Pone pharetras; reſonetque manu
Pulſa citata vocale chelys.
Nil acre velim,
Magnumque modis intonet altis:
Sed quale ſoles leviore lyra
Flectere carmen ſimplex, luſus
Cum docta tuos Muſa recenſet.
Licet & chorda graviore ſones,
Quale canebas, cùm Titanas
Fulmine miſſo fregere deî.
Vel cum montes montibus altis
Superimpoſiti ſtruxere gradus
Trucibus monſtris. ſtetit impoſita
Pelion Oſſa. pinifer ambos
Preſſit Olympus.
Ades, o magni Soror & conjux
Conſors ſceptri, Regia Juno:
Tua te colimus turba Mycenæ.
Tu ſollicitum ſupplexque tui
Numinis Argos ſola tueris;
Tu bella manu pacemque regis;
Tu nunc lauros Agamemnonias
Accipe victrix.
Tibi multifora tibia buxo
Solenne canit. tibi fila movent
Docta puellæ carmine molli.
Tibi votivam matres Graiæ
Lampada jactant. ad tua conjux
Candida tauri delubra cadit,
Neſcia aratri, nullo collum
Signata jugo.
Tuque o magni nata Tonantis
Inclyta Pallas, quæ Dardanias
Sæpe petiſti cuſpide turres:
Te permiſto Matrona minor
Majorque choro colit, & reſerat
Veniente dea templa ſacerdos:
Tibi nexilibus turba coronis
Redimita venit.
Tibi grandævi laſſique ſenes,
Compote voto reddunt grates,
Libantque manu vina trementi.
Et te, Trivia, grata memores
Voce precamur: tu maternam
Siſtere Delon, Lucina, jubes,
Huc atque illuc prius errantem
Cyclada ventis. nunc jam ſtabilis
Fixa terras radice tenet;
Reſpuit auras, religatque rates
Aſſueta ſequi. tu Tantalidos
Funera matris victrix numeras.
Stat nunc Sipyli vertice ſummo
Flebile ſaxum;
Et adhuc lacrimas marmora fundunt
Antiqua novas.
Colit impenſe femina virque
Numen geminum. Tuque ante omnes
Pater ac rector, fulmine pollens,
Cujus nutu ſimul extremi
Tremuere poli, generis noſtri
Jupiter auctor, cape dona libens;
Abavuſque tuam non degenerem

Reſpice prolem.
Sed, ecce, vaſto concitus miles gradu
Manifeſta properat ſigna lætitiæ gerens.
Namque haſta ſummo lauream ferro gerit:
Fiduſque regi ſemper Eurybates adeſt.

ACTUS TERTIUS.

Eurybates, Clytæmneſtra.

DElubra & aras cælitum, & patrios Lares
Poſt longa feſſus ſpatia, vix credens mihi,
Supplex adoro. vota ſuperis ſolvite:
Telluris altum remeat Argolicæ decus
Tandem ad penates victor Agamemnon ſuos.
Cly. Felix ad aures nuntius venit meas.
Ubinam petitus per decem conjux mihi
Annos moratur? pelagus, an terras premit?
Eu. Incolumis, auctus gloria, laude inclytus,
Reducem expetito litori impreſſit pedem.
Cly. Sacris colamus proſperum tandem diem,
Et ſi propitios, attamen lentos, deos.
Tu pande, vivat conjugis frater mei,
Et pande, teneat quas ſoror ſedes mea.
Eu. Meliora votis poſco, & obteſtor deos.
Nam certa fari ſors maris dubii vetat.
Ut ſparſa tumidum claſſis excepit mare,
Ratis videre ſocia non potuit ratem.
Quin ipſe Atrides æquore immenſo vagus
Graviora pelago damna, quam bello tulit;
Remeatque victo ſimilis; exiguas trahens
Laceraſque victor claſſe de tanta rates.
Cly. Quis, fare, noſtras hauſerit caſus rates.
Aut quæ maris fortuna diſpulerit duces.
Eu. Acerba fata poſcis: infauſtum jubes
Miſcere læto nuntium. refugit loqui
Mens ægra, tantis atque inhorreſcit malis.
Cly. Exprome: “ clades ſcire qui refugit ſuas,
“ Gravat timorem. dubia plus torquent mala.
Eu. Ut Pergamum omne Dorica cecidit face,
Diviſa præda eſt. maria properantes petunt.
Jamque enſe feſſum miles exonerat latus;
Neglecta ſummas ſcuta per puppes jacent;
Ad militares remus aptatur manus;
“ Omniſque nimium longa properanti mora eſt,”
Signum recurſus regia ut fulſit rate,
Et clara lentum remigem emovit tuba,
Aurata primas prora ſignavit vias,
Aperitque curſus, mille quos puppes ſecent.
Hinc aura primo lenis impellit rates,
Allapſa velis. unda vix tactu levis
Tranquilla Zephyri mollis afflatu tremit;
Splendetque claſſe pelagus, & pariter latet.
Juvat videre nuda Trojæ litora,
Juvat relicti ſola Sigei loca.
Properat juventus omnis adductos ſimul
Lentare remos. adjuvat ventos manu,
Et valida niſu brachia alterno movet.
Sulcata vibrant æquora, & latera increpant;
Dirimuntque canæ cærulum ſpumæ mare.
Ut aura plenos fortior tendit ſinus,
Poſuere tonſas. credita eſt vento ratis:
Fuſuſque tranſtris miles; aut terras procul,
Quantum recedunt vela, fugientes notat;
Aut bella narrat: Hectoris fortis minas,
Curruſque, & empto redditum corpus rogo:
Sparſum cruore regis Herceum Jovem.
Tum qui jacente reciprocus ludit ſalo,
Tumidumque pando tranſilit dorſo mare
Tyrrhenus omni piſcis exſultat freto,
Agitque gyros, & comes lateri adnatat,
Anteire naves lætus, & rurſus ſequi.
Nunc prima tangens roſtra laſcivit chorus,
Milleſimam nunc ambit & luſtrat ratem.
Jam litus omne tegitur, & campi latent,
Et dubia apparent montis Idæi juga.
Et jam, quod unum pervicax acies videt,
Iliacus atra fumus apparet nota.
Jam laſſa Titan colla relevabat jugo;
In aſtra jam lux prona, jam præceps dies.
Exigua nubes ſordido creſcens globo
Nitidum cadentis inquinat Phœbi jubar.
Suſpecta varius occidens fecit freta.
Nox prima cælum ſparſerat ſtellis. jacent
Deſerta vento vela. tum murmur grave
Majora minitans collibus ſummis cadit,
Tractuque longo litus ac petræ gemunt.
Agitata ventis unda venturis tumet:
Cum luna ſubito conditur. ſtellæ cadunt,
In aſtra pontus tollitur. cælum perit.
Nec una nox eſt. denſa tenebras obruit
Caligo, & omni luce ſubducta fretum
Cælumque miſcet. undique incumbunt ſimul,
Rapiuntque pelagus infimo everſum ſolo
Adverſus Euro Zephyrus, & Boreæ Notus.
Sua quiſque mittunt tela, & infeſti fretum
Emoliuntur. turbo convolvit mare.
Strymonius altas Aquilo contorquet nives;
Libycuſque arenas Auſter ac Syrtes agit,
Nec manet in Auſtro; fit gravis nimbis Notus,
Imbre auget undas; Eurus Orientem movet,
Nabathæa quatiens regna, & Eoos ſinus.
Quid rapidus ora Corus Oceano exerens?
Mundum revelli ſedibus totum ſuis,
Ipſoſque rupto crederes cælo deos
Decidere, & atrum rebus induci Chaos.
Vento reſiſtit æſtus, & ventus retro
Æſtum revolvit. non capit ſeſe mare:
Undaſque miſcent imber & fluctus ſuas.
Nec hoc levamen denique ærumnis datum eſt,
Videre ſaltem, & noſſe, quo pereant malo.
Premunt tenebræ lumina. & diræ Stygis
Inferna nox eſt. excidunt ignes tamen,
Et nube dirum fulmen eliſa micat:
Miſeriſque lucis tanta dulcedo eſt malæ;
Hoc lumen optant. ipſa ſe claſſis premit,
Et prora proræ nocuit, & lateri latus.
Illam dehiſcens pontus in præceps rapit,
Hauritque, & alto redditam revomit mare,
Hæc onere ſidit. illa convulſum latus
Summittit undis. fluctus hanc decimus tegit,
Hæc lacera, & omni decore populato levis
Fluitat; nec illi vela, nec tonſæ manent;
Nec rectus altas malus antennas ferens;
Sed trunca toto puppis Ionio natat.
Nil ratio & uſus audet: ars ceſſit malis.
Tenet horror artus. omnis officio ſtupet
Navita relicto. remus effugit manus.
In vota miſeros ultimus cogit timor,
Eademque ſuperos Troes & Danai rogant.

Quid

Quid fata poſſunt! invidet Pyrrhus patri,
Ajaci Ulyſſes, Hectori Atrides minor.
Priamo Agamemnon. quiſquis ad Trojam jacet,
Felix vocatur, cadere qui meruit manu,
Quem fama ſervat, victa quem tellus premit.
Nil nobile auſos pontus atque undæ ferent?
Ignava fortes fata conſument viros?
Perdenda mors eſt. quiſquis es nondum malis
Satiate tantis cælitum, tandem tuum
Numen ſerena. cladibus noſtris daret
Vel Troja lacrimas. odia ſi durant tua,
Placetque mitti Doricum exitio genus;
Quid hos ſimul perire nobiſcum juvat,
Quibus perimus? ſiſtite infeſtum mare:
Vehit iſta Danaos claſſis, & Troas vehit.
Nec plura poſſunt; occupat vocem mare.
Ecce alia clades. fulmine irati Jovis
Armata Pallas, quidquid aut haſta minax,
Aut ægide, aut furore Gorgoneo poteſt,
Aut igne patrio, tentat; & cælo novæ
Spirant procellæ. ſolus invictus malis
Luctatur Ajax. vela cogentem hunc ſua
Tenſo rudente flamma perſtrinxit cadens.
Vibratur aliud fulmen. hoc toto impetu
Tortum reducta Pallas excuſſit manu,
Imitata patrem. tranſit Ajacem, & ratem,
Ratiſque partem ſecum & Ajacem tulit.
Nil ille motus, ardua ut cautes ſalo
Ambuſtus exſtat, dirimit inſanum mare;
Fluctuſque rumpit pectore, & navem manu
Complexus in ſe traxit, & cæco mari
Collucet Ajax. omne reſplendet fretum.
Tandem occupata rupe, furibundum intonat,
Superaſſe nunc ſe pelagus, atque ignes: juvat
Viciſſe cælum, Palladem, fulmen, mare.
Non me fugavit bellici terror Dei.
Et Hectorem una ſolus & Martem tuli.
Phœbea nec me tela pepulerunt gradu.
Cum Phrygibus iſtos vicimus. tandem horream,
Aliena inerti tela mitti dextera?
Quid ſi ipſe mittat? plura cum auderet furens,
Tridente rupem ſubruit pulſam pater
Neptunus, imis exerens undis caput,
Solvitque montem; quem cadens ſecum tulit:
Terraque & igne victus & pelago jacet.
Nos alia major naufragos peſtis vocat.
Eſt humilis unda, ſcrupeis mendax vadis,
Ubi ſaxa rapidis cluſa vorticibus tegit,
Fallax Caphareus. æſtuat ſcopulis fretum,
Fervetque ſemper fluctus alterna vice.
Arx imminet prærupta, quæ ſpectat mare
Utrimque geminum: Pelopis hinc oras tui,
Et Iſthmon, arcto qui recurvatus ſolo
Ionia jungi maria Phrixeis vetat;
Hinc ſcelere Lemnon nobilem; hinc & Chalcida,
Tardamque ratibus Aulida. hanc arcem occupat
Palamedis ille genitor, & clarum manu
Lumen nefanda vertice e ſummo efferens,
In ſaxa ducit perfida claſſem face.
Hærent acutis rupibus fixæ rates.
Has inopis undæ brevia comminuunt vada.
Pars vehitur hujus prima, pars ſcopulo ſedet.
Hanc alia retro ſpatia relegentem ferit,
Et fracta frangit. jam timent terram rates,
Voluntque maria. cedit in luctum furor.
Poſtquam litatum eſt, Phœbus in lucem redit,
Et damna noctis triſtis oſtendit dies.
Cly. Utrumne doleam, læter an reducem virum?
Remeaſſe lætor. vulnus at regni grave
Lugere cogor. redde jam Grajis, pater,
Altiſona quatiens regna, placatos deos.
Nunc omne læta fronde veletur caput.
Sacrifica dulces tibia effundat modos:
Et nivea magnas victima ante aras cadat.
Sed ecce turba triſtis, incomtæ comas
Iliades adſunt: quas ſuper celſo gradu
Effrena Phœbas entheas laurus quatit.

Chorus Troadum, Caſſandra.

HEu quam dulce malum mortalibus additum,
Vitæ dirus amor: cum pateat malis
Effugium, & miſeros libera mors vocet,
Portus æterna placidus quiete!
Nullus hunc terror, nec impotens
Procella fortunæ movet,
Aut iniqui flamma Tonantis.
Pax alta. nullos civium cœtus
Timet, aut minaces victoris iras;
Non maria aſperis inſana Coris:
Non acies feras,
Pulvereamque nubem
Motam barbaricis equitum catervis;
Non urbe cum tota populos cadentes,
Hoſtica muros populante flamma;
Indomitumve bellum. perrumpet omne
Solus contemptor levium deorum.
Qui vultus Acherontis atri,
Qui Styga triſtem non triſtis videt,
Audetque vitæ ponere finem,
Par ille regi, par ſuperis erit.
" O quam miſerum eſt neſcire mori!
Videmus patriam ruentem nocte funeſta,
Cum Dardana tecta Dorici raperetis ignes.
Non illa bello victa, nec armis,
Ut quondam Herculea cecidit pharetra:
Quam non Pelei Thetidiſque natus,
Charuſque Pelidæ nimium feroci
Vicit, acceptis cum fulſit armis,
Fuditque Troas falſus Achilles:
Aut cum ipſe Pelides animos feroces
Suſtulit luctu, celeremque ſaltu
Troades ſummis timuere muris.
Perdidit in malis extremum decus,
Fortiter vinci. reſtitit annis
Troja bis quinis,
Unius noctis peritura furto.
Vidimus ſimulata dona molis immenſæ;
Danaumque fatale munus duximus noſtra
Creduli dextra: tremuitque ſæpe
Limine in primo ſonipes, cavernis
Conditos reges bellumque geſtans:
Et licuit verſare dolos, ut ipſi
Fraude ſua capti caderent Pelaſgi.
Sæpe commotæ ſonuere parmæ,
Tacitumque murmur percuſſit aures;
Et fremuit male ſubdolo
Parens Pyrrhus Ulyſſi.
Secura metus Troica pubes
Sacros gaudet tangere funes.
Hinc æquævi gregis Aſtyanax;
Hinc Æmonio deſponſa rogo,

Ducunt turmas: hæc femineas,
Ille viriles.
Feſtæ matres votiva ferunt
Munera divis. feſti patres
Adeunt aras. unus tota eſt
Vultus in urbe.
Et, quod numquam poſt Hectoreos
Vidimus ignes, læta eſt Hecube.
Quid nunc primum, dolor infelix,
Quidve extremum deflere pares?
Mœnia divum fabricata manu,
Diruta noſtra?
An templa deos ſuper uſta ſuos?
Non vacat iſtis lacrimare malis.
Te, magne parens, flent Iliades.
Vidi, vidi, ſenis in jugulo,
Telum Pyrrhi vix exiguo
Sanguine tingui.
Caſ. Cohibete lacrimas, omne quas tempus petit,
Troades, & ipſæ veſtra lamentabili
Lugete gemitu funera. ærumnæ meæ
Socium recuſant. cladibus queſtus meis
Removete, noſtris ipſa ſufficiam malis.
Ch. " Lacrimas lacrimis miſcere juvat.
Magis exurunt, quos ſecretæ
Lacerant curæ. juvat in medium
Deflere ſuos. nec enim, quamvis
Dura virago patienſque mali,
Poteris tantas flere ruinas.
Non quæ verno nobile carmen
Ramo cantat triſtis Aedon,
Ityn in varios modulata ſonos;
Non quæ tectis Biſtonis ales
Reſidens ſummis impia diri
Furta mariti garrula deflet;
Lugere tuam poterit digne
Conqueſta domum: licet ipſe velit
Clarus niveos inter olores
Iſtrum cycnus Tanaimque colens
Extrema loqui: licet Halcyones
Ceyca ſuum fluxu leviter
Plangente ſonent, cum tranquillo
Male confiſæ credunt iterum
Pelago audaces, fœtuſque ſuos
Nido pavidæ titubante fovent:
Non ſi molles imitata viros
Triſtis laceret brachia tecum,
Quæ turritæ turba parenti
Pectora rauco concita buxo
Ferit, ut Phrygium lugeat Attyn:
Non eſt lacrimis, Caſſandra, modus,
Quia quæ patimur vicere modum.
Sed cur ſacratas diripis capiti infulas?
Miſeris colendos maxime ſuperos reor.
Caſ. Vicere noſtra jam metus omnes mala.
Equidem nec ulla cælites placo prece:
Nec, ſi velint ſævire, quo noceant, habent.
Fortuna vires ipſa conſumpſit ſuas.
Quæ patria reſtat? quis pater? quæ jam ſoror?
Bibere tumuli ſanguinem atque aræ meum.
Quid illa felix turba fraterni gregis?
Exhauſta nempe: regiam miſeri ſenis
Vacuam relinqui, totque per thalamos vident,
Præter Lacænam, ceteras viduas nurus.
Tot illa regum mater, & regimen Phrygum
Fœcunda in ignes Hecuba, fatorum novas
Experta leges, induit vultus feros.
Circa ruinas rabida lattavit ſuas,
Trojæ ſuperſtes, Hectori, Priamo, ſibi.
Ch. Silet repente Phœbas, & pallor genas
Creberque totum poſſidet corpus tremor.
Stetere vittæ. mollis horreſcit coma.
Anhela corda murmure incluſo fremunt.
Incerta nutant lumina; & verſi retro
Torquentur oculi. rurſus immites rigent.
Nunc levat in auras altior ſolito caput,
Graditurque celſa, nunc reluctantes parat
Reſerare fauces; verba nunc clauſo male
Cuſtodit ore Mænas impatiens dei.
Caſ. Quid me furoris incitam ſtimulis novi,
Quid metus inopem ſacra Parnaſſi juga
Rapitis? recede, Phœbe. jam non ſum tua.
Extingue flammas pectori infixas meo.
Cui nunc vagor veſana? cui bacchor furens?
Jam Troja cecidit. falſa quid vates ago?
Ubi ſum? fugit lux alma, & obſcurat genas
Nox alta, & æther abditus tenebris latet.
Sed ecce gemino ſole præfulget dies;
Geminumque duplices Argos attollit domos.
Idæa cerno nemora. fatalis ſedet
Inter potentes arbiter paſtor deas.
Timete reges, moneo, furtivum genus.
Agreſtis ille alumnus evertet domum.
Quid iſta vecors tela feminea manu
Diſtricta præfert? quem petit dextra virum
Lacæna cultu ferrum Amazonio gerens?
Quæ verſat oculos alia nunc facies meos?
Victor ferarum colla vexatus jacet
Ignobili ſub dente Marmaricus leo,
Morſus cruentos paſſus audacis leæ.
Quid me vocatis ſoſpitem ſolam e meis,
Umbræ meorum? te ſequor, tota pater
Troja ſepulte. frater, auxilium Phrygum,
Terrorque Danaum, non ego antiquum decus
Video, aut calentes ratibus exuſtis manus:
Sed lacera membra, & ſaucios vinclo gravi
Fortes lacertos. te ſequor nimium cito
Congreſſe Achilli Troile. incertos geris
Deiphobe vultus, conjugis munus novæ.
Juvat per ipſos ingredi Stygios lacus;
Juvat videre Tartari ſævum canem,
Avidique regna Ditis. hæc hodie ratis
Phlegethontis atri regias animas vehet,
Victamque, victricemque. vos, umbræ, precor;
Jurata ſuperis unda, te pariter precor,
Reſerate paulum terga nigrantis poli,
Levis ut Mycenas turba proſpiciat Phrygum.
Spectate miſeri. fata ſe vertunt retro.
Inſtant ſorores ſquallidæ;
Sanguinea jactant verbera.
Fert læva ſemuſtas faces;
Ardentque pallentes genæ,
Et veſtis atri funeris
Exeſa cingit ilia;
Strepuntque nocturni metus,
Et oſſa vaſti corporis
Corrupta longinquo ſitu
Palude limoſa jacent.
Et ecce defeſſus ſenex
Ad ora ludentes aquas
Non captat, oblitus ſitis,
Mœſtus futuro funere.

Exultat-

Exultat, & ponit gradus
Pater decoros Dardanus.
Ch. Jam pervagatus ipſe ſe fregit furor,
Caditque; flexo qualis ante aras gradu
Cervice taurus vulnus inciſa gerens.
Relevemus artus entheos. tandem ſuos
Victrice lauro cinctus Agamemnon adit;
Conjuxque pariter obvios illi tulit
Greſſus: reditque juncta concordi gradu.

ACTUS QUARTUS.

Agamemnon, Caſſandra.

TAndem revertor ſoſpes ad patrios lares.
O cara ſalve terra. tibi tot barbaræ
Dedere gentes ſpolia. tibi felix diu
Potentis Aſiæ Troja ſubmiſit manus.
Cur iſta vates corpus effuſa, ac tremens
Dubia labat cervice? famuli, attollite;
Refovete gelido latice. jam recipit diem
Marcente viſu. ſuſcita ſenſus tuos.
Optatus ille portus ærumnis adeſt.
Feſtus dies eſt. *Caſ.* Feſtus & Trojæ fuit.
Ag. Veneremur aras. *Caſ.* Cecidit ante aras pater.
Ag. Jovem precemur pariter. *Caſ.* Herceum Jovem?
Ag. Credis videre te Ilium? *Caſ.* Et Priamum ſimul.
Ag. Hic Troja non eſt. *Caſ.* Ubi Helena eſt, Trojam puto.
Ag. Ne metue dominam famula. *Caſ.* Libertas adeſt.
Ag. Secura vive. *Caſ.* Mors mihi eſt ſecuritas.
Ag. Nullum eſt periculum tibimet. *Caſ.* At magnum tibi eſt.
Ag. Victor timere quid poteſt? *Caſ.* Quod non timet.
Ag. Hanc fida, famuli, turba, dum excutiat Deum,
Retinete, nequid impotens peccet furor.
At te pater, qui ſæva torquens fulmina
Pelliſque nubes, ſidera & terras regis,
Ad quem triumphi ſpolia victores ferunt;
Et te ſororem cuncta pollentis viri,
Argolica Juno, pecore votivo libens
Arabumque donis, ſupplice & fibra colam.

CHORUS ARGIVARUM.

ARgos nobilibus nobile civibus,
Argos iratæ carum novercæ,
Semper ingentes educas alumnos;
Imparem æquaſti numerum deorum:
Tuus ille biſſeno meruit labore
Allegi cælo magnus Alcides;
Cui lege mundi Jupiter rupta
Roſcidæ noctis geminavit horas,
Juſſitque Phœbum tardius celeres
Agitare currus, & tuas lente
Remeare bigas, candida Phœbe;
Retulitque pedem, alternis nomen
Stella quæ mutat, ſeque mirata eſt
Heſperum dici; Aurora movit
Ad ſolitas vices caput, & relabens
Impoſuit ſenis humero mariti.
Senſit Ortus, ſenſit Occaſus,
Herculem naſci. violentus ille
Nocte non una poterat creari,
Tibi concitatus ſubſtitit mundus,
O puer magnum ſubiture cælum!
Te ſenſit Nemeæus arcto
Preſſus lacerto fulmineus leo.
Cervaque Parrhaſis.
Senſit Arcadii populator agri,
Gemuitque taurus, Dictæa linquens
Horridus arva.
Morte fœcundum domuit draconem,
Vetuitque collo pereunte naſci.
Geminoſque fratres pectore ab uno
Tria monſtra natos, ſtipite incuſſo
Fregit inſultans; duxitque ad ortus
Heſperium pecus,
Geryonis ſpolium triformis.
Egit Threicium gregem,
Quem non Strymonii gramine fluminis,
Hebrive ripis pavit tyrannus;
Hoſpitum dirus ſtabulis cruorem
Præbuit ſævis; tinxitque crudos
Ultimus rictus ſanguis aurigæ.
Vidit Hippolyte ferox,
Pectore e medio rapi ſpolium & ſagittas.
Nube percuſſa Stymphalis alto
Decidit cælo.
Arborque pomis fertilis aureis
Extimuit manus inſueta carpi,
Fugitque in auras leviore ramo:
Audivit ſonitum crepitante lamna
Frigidus cuſtos neſcius ſomni,
Linqueret cum jam nemus omne fulvo
Plenus Alcides vacuum metallo.
Tractus ad cælum canis inferorum
Triplici catena, tacuit, nec ullo
Latravit ore; lucis ignotæ
Metuens colorem. te duce ſuccidit
Mendax Dardaniæ domus,
Et ſenſit arcus iterum timendos:
Te duce concidit totidem diebus
Troja, quot annis.

ACTUS QUINTUS.

Caſſandra.

REs agitur intus magna, par annis decem.
Eheu quid hoc eſt? anime, conſurge, & cape
Pretium furoris. vicimus victi Phryges.
Bene eſt! reſurgis Troja. traxiſti jacens
Pares Mycenas, terga dat victor tuus.
Tam clara numquam providæ mentis furor
Oſtendit oculis. video, & interſum, & fruor.
Imago viſus dubia non fallit meos.
Spectamus. epulæ regia inſtructæ domo,
Quales fuerunt ultimæ Phrygibus dapes,
Celebrantur. oſtro lectus Iliaco nitet;
Merumque in auro veteris Aſſaraci trahunt:
Et ipſe picta veſte ſublimis jacet
Priami ſuperbas corpore exuvias gerens.
Detrahere cultus uxor hoſtiles jubet,
Induere potius conjugis fidæ manu
Textos amictus. horreo, atque animo tremo,
Regemne perimet exul & adulter virum?
Venere fata. ſanguinem extremæ dapes
Domini videbunt, & cruor Baccho incidet.
Mortifera vinctum perfidæ tradet neci

Induta veſtis . exitum manibus negat,
Caputque laxi & invii cludunt ſinus,
Haurit trementi ſemivir dextra latus,
Nec penitus adigit: vulnere in medio ſtupet.
At ille, ut altis hiſpidus ſilvis aper,
Cum caſſe vinctus, tentat egreſſus tamen,
Arctatque motu vincla, & incaſſum furit:
Cupit fluentes undique & cæcos ſinus
Disjicere; & hoſtem quærit implicitus ſuum.
Armat bipenni Tyndaris dextram furens.
Qualiſque ad aras colla taurorum prius
Deſignat oculis, antequam ferro petat;
Sic huc & illuc impiam librat manum.
Habet. peractum eſt. pendet exigua male
Caput amputatum parte, & hinc trunco cruor
Exundat, illinc ora cum fremitu jacent.
Nondum recedunt. ille jam exanimem petit,
Laceratque corpus. illa fodientem adjuvat.
Uterque tanto ſcelere reſpondet ſuis.
Hic eſt Thyeſte natus, hæc Helenæ ſoror.
Stat ecce Titan dubius immerito die,
Suane currat an Thyeſtea via.

Electra.

FUge, o paternæ mortis auxilium unicum,
Fuge, & ſceleſtas hoſtium evita manus.
Everſa domus eſt funditus. regna occidunt.
Quis iſte celeres concitus currus agit?
Germane, vultus veſte furabor tuos.
Quos, anime demens, refugis? externos fugis?
Domus timenda eſt. pone jam trepidos metus,
Oreſta. amici fida præſidia intuor.

Strophius, Electra. Oreſtes & Pylades mutæ Perſonæ.

PHocide relicta Strophius, Elea inclytus
Palma revertor. cauſſa veniendi fuit,
Gratari amico, cujus impulſum manu
Cecidit decenni Marte concuſſum Ilium.
Quænam iſta lacrimis lugubrem vultum rigat,
Pavetque mœſta? regium agnoſco genus.
Electra, luctus cauſſa quæ læta in domo eſt?
El. Pater peremptus ſcelere materno jacet.
Comes paternæ quæritur natus neci.
Ægiſthus arces Venere quæſitas tenet.
St. " O nulla longi temporis felicitas!
El. Te per parentis memoriam obteſtor mei,
Per ſceptra terris nota, per dubios deos.
Recipe hunc Oreſten, ac pium furtum occule.
St. Etſi timendum cæſus Agamemnon docet,
Aggrediar, & te, Oreſta, furabor libens.
" Poſcunt fidem ſecunda, at adverſa exigunt.
Cape hoc decorum ludicri certaminis
Inſigne frontis. læva victricem tenens
Frondem, virenti protegat ramo caput.
Et iſta donum palma Piſæi Jovis
Velamen eadem præſtet atque omen tibi.
Tuque o, paternis aſſidens frenis comes,
Condiſce, Pylade, patris exemplo fidem.
Vos, Græcia nunc teſte, veloces equi
Infida curſu fugite præcipiti loca.
El. Exceſſit, abiit. currus effreno impetu
Effugit aciem. tuta jam operiar meos
Hoſtes, & ultro vulneri opponam caput.
Adeſt cruenta conjugis victrix ſui,
Et ſigna cædis veſte maculata gerit,
Manus recenti ſanguine etiamnum madent,
Vultuſque præ ſe ſcelera truculenti ferunt.
Concedam ad aras. patere me vittis tuis,
Caſſandra, jungi paria metuentem tibi.

Clytæmneſtra, Electra, Ægiſthus, Caſſandra.

HOſtis parentis, impium atque audax caput,
Quo more cœtus publicos, virgo, petis?
El. Adulterorum virgo deſerui domum.
Cly. Quis eſſe credat virginem? *El.* Gnatam tuam?
Cly. Modeſtius cum matre. *El.* Pietatem doces.
Cly. Animos viriles corde tumefacto geris,
Sed agere domita feminam diſces malo.
El. Ni forte fallor, feminas ferrum decet.
Cly. Et eſſe, demens, te parem nobis putas?
El. Nobis? quis iſte eſt alter Agamemnon tuus?
Ut vidua loquere. vir caret vita tuus.
Cly. Indomita poſt hæc virginis verba impiæ
Regina frangam. citius interea mihi
Ediſſere, ubi ſit gnatus, ubi frater tuus.
El. Exiit Mycenas. *Cly.* Redde nunc gnatum mihi.
El. Et tu parentem redde. *Cly.* Quo latitat loco?
El. Tuto; quietus, regna non metuens nova:
Juſtæ parenti ſatis, at iratæ parum.
Cly. Morieris hodie. *El.* Dummodo hac moriar manu,
Recedo ab aris. ſive te jugulo juvat
Merſiſſe ferrum; præbeo jugulum volens.
Seu more pecudum colla reſecari placet;
Intenta cervix vulnus exſpectat tuum.
Scelus peractum eſt: cæde reſperſam viri
Atque obſoletam ſanguine hoc dextram ablue.
Cly. Conſors pericli pariter ac regni mei,
Ægiſthe, gaudes? gnata genetricem impie
Probris laceſſit; abditum fratrem occulit.
Æg. Furibunda virgo, vocis infandæ ſonum,
Et aure verba indigna materna opprime.
El. Etiam monebit ſceleris infandi artifex,
Per ſcelera nactus nomen ambiguum ſuis?
Idem ſororis gnatus, & patris nepos?
Cly. Ægiſthe, ceſſas impium ferro caput
Demetere? fratrem reddat, aut animam ſtatim.
Æg. Abſtruſa cæco carcere, & ſaxo exigat
Ævum, per omnes torta pœnarum modos.
Referre, quem nunc occulit, forſan volet
Inops, egens, incluſa, pædore obſita,
Vidua ante thalamos, exul, inviſa omnibus,
Æthere negato. ſero ſuccumbet malis.
El. Concede mortem. *Æg.* Si recuſares, darem.
" Rudis eſt tyrannus, morte qui pœnam exigit.
El. Mortem aliquid ultra eſt? *Æg.* Vita, ſi cupias mori.
Cly. Abripite, famuli, monſtrum, & avectam procul
Ultra Mycenas, ultimo in regni angulo
Vincite, ſeptam nocte tenebroſi ſpecus,
Ut inquietam virginem carcer domet.
At iſta pœnas capite perſolvat ſuo,
Captiva conjux, regii pellex tori.
Trahite, ut ſequatur conjugem ereptum mihi.
Caſ. Ne trahite, veſtros ipſa præcedam gradus:
Perferre prima nuntium Phrygibus meis
Propero; repletum ratibus everſis mare;
Captas Mycenas; mille ductorem ducum,
Ut paria fata Troicis tulerit malis,
Periſſe dono feminæ, ſtupro, dolo.

Nihil

Nihil moramur. rapite. quin grates ago.
Jam jam juvat vixiſſe, poſt Trojam juvat.
Cly. Furibunda morere. *Caſ.* Veniet & vobis furor.

FINIS AGAMEMNONIS.

HERCULES FURENS.

PERSONÆ.

Juno.	Hercules.
Lycus.	Amphitryon.
Theseus.	Chorus Thebanorum.

ACTUS PRIMUS.

Juno.

Soror Tonantis (hoc enim ſolum mihi
Nomen relictum eſt) ſemper alienum Jovem,
Ac templa ſummi vidua deſerui ætheris;
Locumque, cælo pulſa, pellicibus dedi.
Tellus colenda eſt: pellices cælum tenent.
Hinc, Arctos alta parte glacialis poli
Sublime claſſes ſidus Argolicas agit;
Hinc, qua tepenti vere laxatur dies,
Tyriæ per undas vector Europæ nitet;
Illinc, timendum ratibus ac ponto gregem
Paſſim vagantes exerunt Atlantides.
Fera coma hinc exterret Orion deos:
Suaſque Perſeus aureas ſtellas habet.
Hinc clara gemini ſigna Tyndaridæ micant:
Quibuſque natis mobilis tellus ſtetit.
Nec ipſe tantum Bacchus, aut Bacchi parens,
Adiere ſuperos: ne qua pars probro vacet,
Mundus puellæ ſerta Gnoſſiacæ gerit.
Sed vetera querimur: una me dira ac fera
Thebana nuribus ſparſa tellus impiis,
Quoties novercam fecit? aſcendat licet,
Meumque victrix teneat Alcmene locum;
Pariterque natus aſtra promiſſa occupet,
In cujus ortu mundus impediit diem,
Tarduſque Eoo Phœbus effulſit mari,
Retinere merſum juſſus Oceano jubar.
Non ſic abibunt odia. vivaces aget
Violentus iras animus, & ſævus dolor
Æterna bella pace ſublata geret.
Quid bella? quidquid horridum tellus creat
Inimica; quidquid pontus aut aer tulit
Terribile, dirum, peſtilens, atrox, ferum;
Fractum atque domitum eſt. ſuperat & creſcit malis;
Iraque noſtra fruitur: in laudes ſuas
Mea vertit odia. dum nimis ſæva impero,
Patrem probavit. inde, qua lucem premit,
Aperitque Tethys, qua ferens Titan diem
Binos propinqua tingit Æthiopas face,
Indomita virtus colitur; & toto Deus
Narratur orbe. monſtra jam deſunt mihi;
Minorque labor eſt Herculi juſſa exequi,
Quam mihi jubere. lætus imperia excipit.
Quæ fera tyranni juſſa violento queant
Nocere juveni? nempe pro telis gerit,
Quæ timuit, & quæ fudit: armatus venit
Leone & Hydra. nec ſatis terræ patent:
Effregit ecce limen inferni Jovis.
Et opima victi regis ad ſuperos refert.
Parum eſt reverti: fœdus umbrarum perit.
Vidi ipſa, vidi nocte diſcuſſa inferum,
Et Dite domito, ſpolia jactantem patri
Fraterna. cur non victum & oppreſſum trahit
Ipſum catenis paria ſortitum Jovi?
Ereboque capto potitur, & retegit Styga?
Patefacta ab imis Manibus retro via eſt.
Et ſacra diræ Mortis in aperto jacent.
At ille rupto carcere Umbrarum, ferox
De me triumphat, & ſuperbifica manu
Atrum per urbes ducit Argolicas canem.
Viſo labantem Cerbero vidi diem,
Pavidumque ſolem: me quoque invaſit tremor:
Et tetra monſtri colla devicti intuens,
Timui imperaſſe. levia ſed nimium queror,
Cælo timendum eſt, regna ne ſumma occupet,
Qui vicit ima. ſceptra præripiet patri.
Nec in aſtra lenta veniet, ut Bacchus, via:
Iter ruina quæret, & vacuo volet
Regnare mundo. robore expenſo tumet,
Et poſſe cælum viribus vinci ſuis
Didicit ferendo. ſubdidit mundo caput,
Nec flexit humeros molis immenſæ labor,
Mediuſque collo ſedit Herculeo polus.
Immota cervix ſidera & cælum tulit,
Et me prementem. quærit ad ſuperos viam.
Perge, ira, perge, & magna meditantem opprime.
Congredere; manibus ipſa jam lacera tuis.
Quid tanta mandas odia? diſcedant feræ:
Ipſe imperando feſſus Euriſtheus vacet.
Titanas auſos rumpere imperium Jovis
Emitte: Siculi verticis laxa ſpecum.
Tellus gigante Doris excuſſo tremens,
Suppoſita monſtri colla terrifici levet.
Sublimis alias Luna concipiat feras.
Sed vicit iſta. quæris Alcidæ parem?
Nemo eſt, niſi ipſe. bella jam ſecum gerat.
Adſint ab imo Tartari fundo excitæ
Eumenides: ignem flammeæ ſpargant comæ;
Viperea ſævæ verbera incutiant manus.
I nunc, ſuperbe, cælitum ſedes pete;
Humana temne. jam Styga & manes, ferox,
Fugiſſe credis? hic tibi oſtendam inferos.
Revocabo in alta conditam caligine
Ultra nocentum exilia Diſcordem deam,
Quam munit ingens montis oppoſiti ſpecus.
Educam, & imo Ditis e regno extraham
Quidquid relictum eſt. veniat inviſum Scelus,
Suumque lambens ſanguinem Impietas ferox,
Errorque, & in ſe ſemper armatus Furor.
Hoc hoc miniſtro noſter utatur dolor.
Incipite famulæ Ditis; ardentem incitæ
Concutite pinum: & agmen horrendum anguibus
Megæra ducat; atque luctifica manu
Vaſtam rogo flagrante corripiat trabem.
Hoc agite, pœnas petite violatæ Stygis:
Concutite pectus; acrior mentem excoquat,
Quam qui caminis ignis AEtneis furit.
Ut poſſit animo captus Alcides agi,

Magno

Magno furore percitus, nobis prius
Inſaniendum eſt. Juno, cur nondum furis?
Me me ſorores mente dejectam mea
Verſate primam, facere ſi quidquam apparo
Dignum noverca. jam odia mutentur mea.
Natos reverſus videat incolumes, precor,
Manuque fortis redeat. inveni diem,
Inviſa quo nos Herculis virtus juvet:
Me pariter & ſe vincat; & cupiat mori
Ab inferis reverſus. hic proſit mihi,
Jove eſſe genitum. ſtabo, & ut certo exeant
Emiſſa nervo tela, librabo manum:
Regam furentis arma: pugnanti Herculi
Tandem favebo. ſcelere perfecto, licet
Admittat illas genitor in cælum manus.
Movenda jam ſunt bella; clareſcit dies,
Ortuque Titan lucidus croceo ſubit.

CHORUS THEBANORUM.

JAm rara micant ſidera prono
Languida mundo: nox victa vagos
Contrahit ignes: luce renata
Cogit nitidum Phoſphoros agmen:
Signum celſi glaciale poli
Septem ſtellis Arcades urſæ
Lucem verſo temone vocant:
Jam cæruleis vectus equis
Titan ſummum proſpicit Oetan:
Jam Cadmeis inclyta baccis
Aſperſa die dumeta rubent:
Phœbique fugit reditura ſoror.
Labor exoritur durus, & omneis
Agitat curas, aperitque domos.
Paſtor gelida cana pruina
Grege dimiſſo pabula carpit.
Ludit prato liber aperto
Nondum rupta fronte juvencus.
Vacuæ reparant ubera matres.
Errat curſu levis incerto
Molli petulans hœdus in herba.
Pendet ſummo ſtridula ramo,
Pennaſque novo tradere ſoli
Geſtit querulos inter nidos
Thracia pellex; turbaque circum
Confuſa ſonat, murmure miſto
Teſtata diem. carbaſa ventis
Credit dubius navita vitæ,
Laxos aura complente ſinus.
Hic exeſis pendens ſcopulis,
Aut deceptos inſtruit hamos;
Aut ſuſpenſus ſpectat preſſa
Præmia dextra. ſentit tremulum
Linea piſcem.
Hæc, innocuæ quibus eſt vitæ
Tranquilla quies, & læta ſuo
Parvoque domus, ſpes & in agris.
Turbine magno ſpes ſollicitæ
Urbibus errant, trepidique metus.
Ille ſuperbos aditus regum,
Duraſque fores, expers ſomni,
Colit: hic nullo fine beatus
Componit opes, gazis inhians,
Et congeſto pauper in auro eſt.
Illum populi favor attonitum;
Fluctuque magis mobile vulgus
Aura tumidum tollit inani.
Hic clamoſi rabioſa fori
Jurgia vendens improbus, iras
Et verba locat. " novit paucos
" Secura quies, qui velocis
" Memores ævi tempora numquam
" Reditura tenent. dum fata ſinunt,
" Vivite læti. properat curſu
" Vita citato, volucrique die
" Rota præcipitis vertitur anni.
" Duræ peragunt penſa ſorores,
" Nec ſua retro fila revolvunt.
" At gens hominum fertur rapidis
" Obvia fatis, incerta ſui:
" Stygias ultro quærimus undas.
Nimium, Alcide, pectore forti
Properas mœſtos viſere Manes.
" Certo veniunt ordine Parcæ,
" Nulli juſſo ceſſare licet,
" Nulli ſcriptum proferre diem.
" Recipit populos urna citatos.
Alium multis gloria terris
Tradat, & omnes fama per urbes
Garrula laudet, cæloque parem
Tollat & aſtris: alius curru
Sublimis eat. me mea tellus
Lare ſecreto tutoque tegat.
Venit ad pigros cana ſenectus;
Humilique loco, ſed certa ſedet
Sordida parvæ fortuna domus:
" Alte virtus animoſa cadit.
Sed mœſta venit crine ſoluto
Megara, parvum comitata gregem:
Tarduſque ſenio graditur Alcidæ parens.

ACTUS SECUNDUS.

Megara.

O Magne Olympi rector, & mundi arbiter,
Jam ſtatue tandem gravibus ærumnis modum,
Finemque cladi. nulla lux umquam mihi
Secura fulſit. finis alterius mali
Gradus eſt futuri. protenus reduci novus
Paratur hoſtis. ante quam lætam domum
Contingat, aliud juſſus ad bellum meat,
Nec ulla requies, tempus aut ullum datur,
Niſi dum jubetur: ſequitur a primo ſtatim
Infeſta Juno. numquid immunis fuit
Infantis ætas? monſtra ſuperavit prius,
Quam noſſe poſſet. gemina criſtati caput
Angues ferebant ora, quos contra obvius
Reptavit infans; igneos ſerpentium
Oculos remiſſo pectore ac placido intuens,
Arctos ſerenis vultibus nodos tulit;
Et tumida tenera guttura elidens manu,
Præluſit Hydræ. Mænali pernix fera,
Multo decorum præferens auro caput,
Deprenſa curſu eſt. maximus Nemeæ timor
Gemuit lacertis preſſus Herculeis leo.
Quid ſtabula memorem dira Biſtonii gregis,
Suiſque regem pabulum armentis datum?
Solitumque denſis hiſpidum Erymanthi jugis
Arcadica quatere nemora Mænalium ſuem?

Taurumque centum non levem populis metum?
Inter remotos gentis Heſperiæ greges
Paſtor triformis litoris Tarteſſii
Peremptus, acta eſt præda ab occaſu ultimo.
Notum Cythæron pavit Oceano pecus.
Penetrare juſſus ſolis æſtivi plagas,
Et aduſta medius regna quæ torret dies,
Utrimque montes ſolvit abrupto obice,
Et jam ruenti fecit Oceano viam.
Poſt hæc, adortus nemoris opulenti domos
Aurifera vigilis ſpolia ſerpentis tulit.
Quid? ſæva Lernæ monſtra, numeroſum malum,
Non igne demum vicit, & docuit mori?
Solitaſque pinnis condere obductis diem
Petiit ab ipſis nubibus Stymphalidas?
Non vicit illum cœlibis ſemper tori
Regina gentis viduæ Thermodontiæ,
Nec ad omne clarum facinus audaces manus
Stabuli fugavit turpis Augiæ labor.
Quid iſta profuit? orbe defenſo caret.
Senſere terræ pacis auctorem ſuæ
Abeſſe terris. " proſperum ac felix ſcelus,
" Virtus vocatur. ſontibus parent boni.
" Jus eſt in armis, opprimit leges timor.
Ante ora vidi noſtra, truculenta manu
Gnatos paterni cadere regni vindices;
Ipſamque Cadmi nobilis ſtirpem ultimam
Occidere. vidi regium capitis decus
Cum capite raptum. quis ſatis Thebas fleat?
Ferax deorum terra quem dominum tremit?
E cujus arvis, eque fœcundo ſinu
Stricto juventus orta cum ferro ſtetit;
Cujuſque muros natus Amphion Jove
Struxit canoro ſaxa modulatu trahens;
In cujus urbem non ſemel divum parens
Cælo relicto venit; hæc quæ cælites
Recepit, & quæ fecit, & [fas ſit loqui]
Fortaſſe faciet, ſordido premitur jugo.
Cadmea proles civitaſque Amphionis
Quo decidiſtis? tremitis ignavum exulem
Suis carentem finibus, noſtris gravem?
Qui ſcelera terra, quique perſequitur mari,
Ac ſæva juſta ſceptra confregit manu,
Nunc ſervit abſens, fertque quæ ferri vetat:
Tenetque Thebas exul Herculeas Lycus.
Sed non tenebit. aderit & pœnas petet,
Subituſque ad aſtra emerget: inveniet viam,
Aut faciet. adſis ſoſpes, & remees tuis:
Tandemque venias victor ad victam domum.
Emerge conjux, atque depulſas manu
Abrumpe tenebras: ulla ſi vetita eſt via,
Iterque clauſum eſt, orbe diducto redi;
Et quidquid atra nocte poſſeſſum latet,
Emitte tecum. dirutis qualis jugis
Præceps citato flumine quærens iter,
Quondam dediſti; ſciſſa cum vaſto impetu
Patuere Tempe. pectore impulſus tuo
Huc mons & illuc cecidit, & rupto aggere
Nova cucurrit Theſſalus torrens via.
Talis parentes, liberos, patriam petens
Erumpe; rerum terminos tecum efferens;
Et quidquid avida tot per annorum gradus
Abſcondit ætas, redde; & oblitos ſui,
Luciſque pavidos ante te populos age.
Indigna te ſunt ſpolia, ſi tantum refers,
Quantum imperatum eſt. magna ſi nimium loquor,
Ignara noſtræ ſortis, adde illum mihi,
Quo te tuamque dexteram amplectar, diem;
Redituſque lentos nec mei memores querar.
Tibi, o deorum ductor, indomiti ferent
Centena tauri colla: tibi frugum potens,
Secreta reddam ſacra: tibi multa fide
Longas, Eleuſi, tacita jactabo faces.
Tum reſtitutas fratribus rebor meis
Animas, & ipſum regna moderantem ſua
Florere patrem. ſi qua te major tenet
Clauſum poteſtas; ſequimur. aut omnes tuos
Defende reditu ſoſpes, aut omnes trahe.
Trahes, nec ullus eriget fractos deus.

Amphitryon, Megara.

O Socia noſtri ſanguinis, caſta fide
Servans torum gnatoſque magnanimi Herculis,
Meliora mente concipe, atque animum excita.
Aderit profecto, qualis ex omni ſolet
Labore major. *Me.* " Quod nimis miſeri volunt,
" Hoc facile credunt. *Am.* Immo quod metuunt nimis
" Numquam amoveri poſſe, nec tolli putant.
" Prona eſt timori ſemper in pejus fides.
Me. Demerſus, ac defoſſus, & toto inſuper
Oppreſſus orbe, quam viam ad ſuperos habet?
Am. Quam tunc habebat, cum per arentem plagam
Et fluctuantes more turbati maris
Abiit arenas; biſque diſcedens fretum,
Et bis recurrens: cumque deſerta rate
Depreſſus hæſit Syrtium brevibus vadis,
Et puppe fixa maria ſuperavit pedes?
Me. " Iniqua raro maximis virtutibus
" Fortuna parcit: nemo ſe tuto diu
Periculis offerre tam crebris poteſt.
" Quem ſæpe tranſit caſus, aliquando invenit.
Sed ecce ſævus, ac minas vultu gerens,
Et qualis animo eſt, talis inceſſu venit
Aliena dextra ſceptra concutiens Lycus,
Urbis regens opulenta Thebanæ loca,
Et omne quidquid uberi cingit ſolo
Obliqua Phocis, quidquid Iſmenus rigat,
Quidquid Cythæron vertice excelſo videt,
Et bina findens Iſthmos exilis freta.

Lycus, Megara, Amphitryon.

NOn vetera patriæ jura poſſideo domus
Ignavus hæres: nobiles non ſunt mihi
Avi, nec altis inclitum titulis genus;
Sed clara virtus. " qui genus jactat ſuum,
" Aliena laudat. rapta ſed trepida manu
Sceptra obtinentur: " omnis in ferro eſt ſalus.
Quod civibus tenere te invitis ſcias,
Strictus tuetur enſis. " alieno in loco
" Haud ſtabile regnum eſt. una ſed noſtras poteſt
Fundare vires juncta regali face
Thalamiſque Megara. ducet e genere inclyto
Novitas colorem noſtra. non equidem reor
Fore ut recuſet, ac meos ſpernat toros.
Quod ſi impotenti pertinax animo abnuet,
Stat tollere omnem penitus Herculeam domum.
Invidia factum ac ſermo popularis premet?
" Ars prima regni eſt, poſſe te invidiam pati.
Tentemus igitur: ſors dedit nobis locum.
Namque ipſa triſti veſtis obtentu caput

Velata juxta præſides aſtat deos,
Laterique adhæret verus Alcidæ ſator.
Me. Quidnam iſte, noſtris generis exitium ac lues,
Novi parat? quid tentat? *Ly.* O clarum trahens
A ſtirpe nomen regia, facilis mea
Parumper aure verba patienti excipe.
Si æterna ſemper odia mortales agant,
Nec cœptus umquam cedat ex animis furor,
Sed arma felix teneat, infelix paret;
Nihil relinquent bella: tum vaſtis ager
Squallebit arvis, ſubdita tectis face
Altus ſepultas obruet gentes cinis.
Pacem reduci velle, victori expedit;
Victo neceſſe eſt. particeps regno veni:
Sociemus animos. pignus hoc fidei cape:
Continge dextram. quid truci vultu ſiles?
Me. Egone ut parentis ſanguine aſperſam manum,
Fratrumque gemina cæde contingam? prius
Extinguet ortus, referet occaſus diem,
Pax ante fida nivibus & flammis erit:
Et Scylla Siculum junget Auſonio latus:
Priuſque multo vicibus alternis fugax
Euripus unda ſtabit Euboica piger.
Patrem abſtuliſti, regna, germanos, larem,
Patriam: quid ultra eſt? una res ſupereſt mihi,
Fratre ac parente carior, regno, ac lare,
Odium tui: quod eſſe cum populo mihi
Commune doleo. pars quota ex iſto mea eſt?
Dominare tumidus, ſpiritus altos gere:
" Sequitur ſuperbos ultor a tergo Deus.
Thebana novi regna. quid matres loquar
Paſſas & auſas ſcelera? quid geminum nefas,
Miſtumque nomen conjugis, nati, patris?
Quid bina fratrum caſtra? quid totidem rogos?
Riget ſuperba Tantalis luctu parens:
Mœſtuſque Phrygio manat in Sipylo lapis.
Quin ipſe torvum ſubrigens criſta caput
Illyrica Cadmus regna permenſus fuga,
Longas reliquit corporis tracti notas.
Hæc te manent exempla. dominare ut lubet;
Dum ſolita regni fata te noſtri vocent.
Ly. Agedum efferatas rabida voces amove:
Et diſce regum imperia ab Alcide pati.
Ego rapta quamvis ſceptra victrici geram
Dextra, regamque cuncta ſine legum metu,
Quas arma vincunt, pauca pro cauſa loquar
Noſtra, cruento cecidit in bello pater?
Cecidere fratres? " arma non ſervant modum,
" Nec temperari facile, nec reprimi poteſt
" Stricti enſis ira. bella delectat cruor.
Sed ille regno pro ſuo; nos improba
Cupidine acti: " quæritur belli exitus,
" Non cauſa. ſed nunc pereat omnis memoria,
Cum victor arma poſuit, & victum decet
Deponere odia. non ut inflexo genu
Regnantem adores, petimus. hoc ipſum placet,
Animo ruinas quod capis magno tuas.
Es rege conjux digna: ſociemus toros.
Me. Gelidus per artus vadit exangues tremor.
Quod facinus aures pepulit? haud equidem horrui,
Cum pace rupta bellicus muros fragor
Circum ſonaret. pertuli intrepide omnia:
Thalamos tremiſco: capta nunc videor mihi.
Gravent catenæ corpus, & longa fame
Mors protrahatur lenta: non vincet fidem
Vis ulla noſtram: moriar, Alcide, tua.
Ly. Animoſne merſus inferis conjux facit?
Me. Inferna tetigit, poſſet ut ſupera aſſequi.
Ly. Telluris illum pondus immenſæ premit.
Me. Nullo premetur onere, qui cælum tulit.
Ly. Cogere. *Me.* " Cogi qui poteſt, neſcit mori.
Ly. Effare, thalamis quod novis potius parem
Regale munus? *Me.* Aut tuam mortem, aut meam.
Ly. Moriere demens? *Me.* Conjugi occurram meo.
Ly. Sceptrone noſtro potior eſt famulus tibi?
Me. Quot iſte famulus tradidit reges neci!
Ly. Cur ergo regi ſervit, & patitur jugum?
Me. Imperia dura tolle, quid virtus erit?
Ly. Obici feris monſtriſque, virtutem putas?
Me. " Virtutis eſt domare, quæ cuncti pavent.
Ly. Tenebræ loquentem magna Tartareæ premunt.
Me. " Non eſt ad aſtra mollis e terris via.
Ly. Quo patre genitus cælitum penetret domos?
Am. Miſeranda conjux Herculis magni ſile:
Partes meæ hæ ſunt, reddere Alcidæ patrem,
Genuſque verum. poſt tot ingentis viri
Memoranda facta, poſtque pacatum manu
Quodcumque Titan ortus & labens videt,
Poſt monſtra tot perdomita, poſt Phlegram impio
Sparſam cruore, poſtque defenſos Deos;
Nondum liquet de patre? mentimur Jovem?
Junonis odio crede. *Ly.* Quid violas Jovem?
Mortale cælo non poteſt jungi genus.
Am. Communis iſta pluribus cauſa eſt Deis.
Ly. Famuline fuerant ante quam fierent Dei?
Am. Paſtor Pheræos Delius pavit greges.
Ly. Sed non per omnes exul erravit plagas.
Am. Quem profuga terra mater erranti edidit.
Ly. Non monſtra, ſævas Phœbus aut timuit feras.
Am. Primus ſagittas imbuit Phœbi draco.
Quam gravia parvus tulerit, ignoras, mala
E matris utero fulmine ejectus puer?
Mox fulminanti proximus patri ſtetit.
Quid qui gubernat aſtra, qui nubes quatit,
Non latuit infans rupis exeſæ ſpecu?
Sollicita tanti pretia natales habent,
Semperque magno conſtitit, naſci Deum.
Ly. " Quemcumque miſerum videris, hominem ſcias.
Am. " Quemcumque fortem videris, miſerum neges.
Ly. Fortem vocemus, cujus ex humeris Leo
Donum puellæ factus, & clava excidit,
Fulſitque pictum veſte Sidonia latus?
Fortem vocemus, cujus horrentes comæ
Maduere nardo? laude qui notas manus
Ad non virilem tympani movit ſonum,
Mitra ferocem barbara frontem premens?
Am. Non erubeſcit Bacchus effuſos tener
Sparſiſſe crines, nec manu molli levem
Vibraſſe thyrſum, cum parum forti gradu
Auro decorum ſyrma barbaricum trahit.
" Poſt multa virtus opera laxari ſolet.
Ly. Hoc Euryti fatetur everſi domus,
Pecorumque ritu virginum oppreſſi greges,
Hoc nulla Juno, nullus Euryſtheus jubet:
Ipſius hæc ſunt opera. *Am.* Non noſti omnia.
Ipſius opus eſt, ceſtibus fractus ſuis
Eryx, & Eryci junctus Antæus Libys;
Et qui hoſpitali cæde manantes foci
Bibere juſtum ſanguinem Buſiridis.
Ipſius opus eſt, vulneri & ferro obvius
Mortem coactus ante Geryonem pati:
Nec unus una Geryon victus manu.

Eris inter iſtos; qui tamen nullo ſtupro
Læſere thalamos. *Ly.* Quod Jovi, hoc regi licet:
Jovi dediſti conjugem, regi dabis.
Et te magiſtro non novum hoc diſcet nurus,
Etiam viro probante, meliorem ſequi.
Sin copulari pertinax tædis negat;
Vel ex coacta nobilem partum feram.
Me. Umbræ Creontis, & penates Labdaci,
Et nuptiales impii Oedipodæ faces,
Nunc ſolita noſtro fata conjugio date.
Nunc, nunc cruentæ regis Ægypti nurus,
Adeſte, multo ſanguine infectæ manus;
Deeſt una numero Danais: explebo nefas.
Ly. Conjugia quoniam pervicax noſtra abnuis,
Regemque terres; ſceptra quid poſſint, ſcies.
Complectere aras. nullus eripiet Deus
Te mihi: nec, orbe ſi remoſito queat
Ad ſupera victor numina Alcides vehi.
Congerite ſilvas, templa ſupplicibus ſuis
Injecta flagrent. conjugem & totum gregem
Conſumat unus igne ſubjecto rogus.
Am. Hoc munus a te, genitor Alcidæ peto,
Rogare quod me deceat, ut primus cadam.
Ly. Qui morte cunctos luere ſupplicium jubet,
Neſcit tyrannus eſſe. diverſa irroga:
Miſerum veta perire; felicem jube.
Ego, dum cremandis trabibus accreſcit rogus,
Sacro regentem maria votivo rogem.
Am. Proh numinum vis ſumma, proh cæleſtium
Rector parenſque; cujus excuſſis tremunt
Humana telis; impiam regis feri
Compeſce dextram. quid Deos fruſtra precor?
Ubicumque es, audi nate. cur ſubito labant
Agitata motu templa? cur mugit ſolum?
Infernus imo ſonuit e fundo fragor.
Audimur: en, en ſonitus Herculei gradus.

CHORUS THEBANORUM.

“ O Fortuna viris invida fortibus,
“ Quam non æqua bonis præmia dividis!
Euryſtheus facili regnet in otio:
Alcmena genitus bella per omnia
Monſtris exagitet cæliferam manum:
Serpentis reſecet colla feracia;
Deceptis referat mala ſororibus,
Cum ſomno dederit pervigiles genas
Pomis divitibus præpoſitus Draco.
Intravit Scythiæ multivagas domos,
Et gentes patriis ſedibus hoſpitas:
Calcavitque freti terga rigentia,
Et mutis tacitum litoribus mare.
Illic dura carent æquora fluctibus;
Et qua plena rates carbaſa tenderant,
Intonſis teritur ſemita Sarmatis.
Stat pontus vicibus mobilis annuis,
Navem nunc facilis, nunc equitem pati.
Illic quæ viduis gentibus imperat,
Aurato religans ilia baltheo,
Detraxit ſpolium nobile corpori,
Et peltam, & nivei vincula pectoris,
Victorem poſito ſuſpiciens genu.
Qua ſpe præcipites actus ad inferos,
Audax ire vias irremeabiles,
Vidiſti Siculæ regna Proſerpinæ?
Illic nulla Noto, nulla Favonio
Conſurgunt tumidis fluctibus æquora:
Non illic geminum Tyndaridæ genus
Succurrunt tumidis ſidera navibus:
Stat nigro pelagus gurgite languidum;
Et, cum Mors avidis pallida dentibus
Gentes innumeras Manibus intulit,
Uno tot populi remige tranſeunt.
Evincas utinam jura feræ Stygis,
Parcarumque colos non revocabiles:
Hic, qui rex populis pluribus imperat;
Bello cum peteres Neſtoream Pylon,
Tecum conſeruit peſtiferas manus,
Telum tergemina cuſpide præferens:
Effugit tenui vulnere ſaucius,
Et mortis dominus pertimuit mori.
Fatum rumpe manu, triſtis & inferis
Proſpectus pateat lucis, & invius
Limes det faciles ad ſuperos vias.
Immites potuit flectere cantibus
Umbrarum dominos, & prece ſupplici
Orpheus, Eurydicen dum repetit ſuam,
Quæ ſilvas, & aves ſaxaque traxerat
Ars, quæ præbuerat fluminibus moras;
Ad cujus ſonitum conſtiterant feræ;
Mulcet non ſolitis vocibus inferos,
Et ſurdis reſonat clarius in locis.
Deflent Eurydicen Threiciæ nurus,
Deflent & lacrimis difficiles Dei;
Et qui fronte nimis crimina tetrica
Quærunt, ac veteres excutiunt reos
Flentes Eurydicen Juridici ſedent.
Tandem mortis, ait, vincimur, arbiter:
Evade ad ſuperos; lege tamen data:
Tu poſt terga tui perge viri comes;
Tu non ante tuam reſpice conjugem,
Quam cum clara deos obtulerit dies,
Spartanique aderit janua Tænari.
“ Odit verus amor, nec patitur moras.
Munus, dum properat cernere, perdidit.
Quæ vinci potuit regia cantibus,
Hæc vinci poterit regia viribus.

ACTUS TERTIUS.

Hercules.

O Lucis alme rector, & cæli decus,
Qui alterna curru ſpatia flammifero ambiens,
Illuſtre lætis exeris terris caput;
Da, Phœbe, veniam, ſi quid illicitum tui
Videre vultus. juſſus in lucem extuli
Secreta mundi. tuque cæleſtum arbiter
Parenſque, viſus fulmine appoſito tege,
Et tu ſecundo maria qui ſceptro regis,
Imas pete undas. quiſquis ex alto aſpicit
Terrena, facie pollui metuens nova,
Aciem reflectat, oraque in cælum erigat,
Portenta fugiens. hoc nefas cernant duo,
Qui advexit, & quæ juſſit. in pœnas meas,
Atque in labores non ſatis terræ patent.
Junonis odio vidi inacceſſa omnibus,
Ignota Phœbo; quæque deterior polus
Obſcura diro ſpatia conceſſit Jovi.
Et ſi placerent tertiæ ſortis loca,

Regnare potui: noctis æternæ chaos,
Et nocte quiddam gravius, & triſtes Deos,
Et fata vici, morte contempta redii.
Quid reſtat aliud? vidi & oſtendi inferos.
Da, ſi quid ultra eſt. tam diu pateris manus
Ceſſare noſtras, Juno? quid vinci jubes?
Sed templa quare miles infeſtus tenet?
Limenque ſacrum terror armorum obſidet?

Amphitryon, Hercules, Theſeus.

UTrumne viſus vota decipiunt meos?
An ille domitor orbis, & Graium decus,
Triſti ſilentem nubilo liquit domum?
Eſtne ille natus? membra lætitia ſtupent.
O nate! certa & ſera Thebarum ſalus!
Verumne cerno corpus? an fallor tua
Deceptus umbra? tune es? agnoſco toros,
Humeroſque, & alto nobilem trunco manum.
Her. Unde iſte, genitor, ſqualor, & lugubribus
Amicta conjux? unde tam fœdo obſiti
Pædore nati? quæ domum clades gravat?
Am. Socer eſt peremtus: regna poſſedit Lycus;
Natos, parentem, conjugem leto petit.
Her. Ingrata tellus, nemo ad Herculeæ domus
Auxilia venit? vidit hoc tantum nefas
Defenſus orbis? cur diem queſtu tero?
Mactetur hoſtis. *The.* Hanc ferat virtus notam,
Fiatque ſummus hoſtis Alcidæ Lycus?
Ad hauriendum ſanguinem inimicum feror.
Her. Theſeu, reſiſte: ne qua vis ſubita ingruat.
Me bella poſcunt. differ amplexus parens,
Conjuxque differ: nunciet Diti Lycus
Me jam rediſſe. *The.* Flebilem ex oculis fuga
Regina vultum: tuque nato ſoſpite
Lacrimas cadentes reprime: ſi novi Herculem,
Lycus Creonti debitas pœnas dabit:
Lentum eſt, dabit; dat: hoc quoque eſt lentum; dedit.
Am. Votum ſecundet, qui poteſt, noſtrum, Deus,
Rebuſque lapſis adſit. o magni comes
Magnanime nati, pande virtutum ordinem:
Quam longa mœſtos ducat ad Manes via;
Ut vincla tulerit dura Tartareus canis.
The. Memorare cogis acta, ſecuræ quoque
Horrenda menti: vix adhuc certa eſt fides
Vitalis auræ: torpet acies luminum,
Hebeteſque viſus vix diem inſuetum ferunt.
Am. Pervince, Theſeu, quidquid alto pectore
Remanet pavoris; neve te fructu optimo
Frauda laborum. " quæ fuit durum pati,
" Meminiſſe dulce eſt. fare caſus horridos.
The. Fas omne mundi, teque dominantem precor
Regno capaci; teque, quam tota irrita
Quæſivit Ætna mater; ut jura abdita
Et operta terris, liceat impune eloqui.
Spartana tellus nobile attollit jugum,
Denſis ubi æquor Tænarus ſilvis premit:
Hic ora ſolvit Ditis inviſi domus,
Hiatque rupes alta, & immenſo ſpecu
Ingens vorago faucibus vaſtis patet,
Latumque pandit omnibus populis iter.
Non cæca tenebris incipit primo via:
Tenuis relictæ lucis a tergo nitor,
Fulgorque dubius ſolis afflicti cadit,
Et ludit aciem. nocte ſic mixta ſolet
Præbere lumen primus aut ſerus dies.
Hinc ampla vacuis ſpatia laxantur locis;
In quæ omne merſum pereat humanum genus.
Nec ire labor eſt, ipſa deducit via;
Ut ſæpe puppes æſtus invitas rapit;
Sic pronus aer urget atque avidum chaos;
Gradumque retro flectere haud unquam ſinunt
Umbræ tenaces. intus immenſo ſinu
Placido quietæ labitur Lethe vado,
Demitque curas: neve remeandi amplius
Pateat facultas, flexibus multis gravem
Involvit amnem. qualis incerta vagus
Mæander unda ludit, & cedit ſibi,
Inſtatque; dubius, littus an fontem petat.
Palus inertis fœda Cocyti jacet;
Hic vultur, illic luctifer bubo gemit,
Omenque triſte reſonat infauſtæ ſtrigis:
Horrent opaca fronde nigrantes comæ,
Taxo imminente; quam tenet ſegnis Sopor,
Fameſque mœſta tabido rictu jacens;
Pudorque ſerus conſcios vultus tegit:
Metus, Pavorque, Funus, & frendens Dolor,
Aterque Luctus ſequitur, & Morbus tremens,
Et cincta ferro Bella: in extremo abdita
Iners Senectus adjuvat baculo gradum.
Am. Eſtne aliqua tellus Cereris aut Bacchi ferax?
The. Non prata viridi læta facie germinant;
Nec adulta leni fluctuat Zephyro ſeges;
Non ulla ramos ſilva pomiferos habet:
Sterilis profundi vaſtitas ſqualet ſoli,
Et fœda tellus torpet æterno ſitu;
Rerumque mœſtus finis & mundi ultima.
Immotus aer hæret; & pigro ſedet
Nox atra mundo. cuncta mœrore horrida,
Ipſaque morte pejor eſt Mortis locus.
Am. Quid, ille opaca qui regit ſceptro loca,
Qua ſede poſitus temperat populos leves?
The. Eſt in receſſu Tartari obſcuro locus,
Quem gravibus umbris ſpiſſa caligo alligat.
A fonte diſcors manat hinc uno latex:
Alter quieto ſimilis (hunc jurant Dei,)
Tacente ſacram devehens fluvio Styga:
At hic tumultu rapitur ingenti ferox,
Et ſaxa fluctu volvit Acheron invius
Renavigari. cingitur duplici vado
Adverſa Ditis regia, atque ingens domus
Umbrante luco tegitur. hic vaſto ſpecu
Pendent tyranni limina: hoc umbris iter;
Hæc porta regni. campus hanc circa jacet,
In quo ſuperbo digerit vultu ſedens
Animas recentes. dira majeſtas Deo,
Frons torva; fratrum quæ tamen ſpeciem gerat,
Gentiſque tantæ: vultus eſt illi Jovis,
Sed fulminantis. " magna pars regni trucis
" Eſt ipſe dominus; cujus aſpectum timet,
Quidquid timetur. *Am.* Verane eſt fama, inferis
Tam ſera reddi jura, & oblitos ſui
Sceleris nocentes debitas pœnas dare?
Quis iſte veri rector, atque æqui arbiter?
The. Non unus alta ſede quæſitor ſedens
Judicia trepidis ſera ſortitur reis.
Auditur illo Cnoſſius Minos foro;
Rhadamantus illo; Thetidis hoc audit ſocer.
Quod quiſque fecit, patitur: auctorem ſcelus
Repetit, ſuoque premitur exemplo nocens.
Vidi cruentos carcere includi duces,
Et impotentis terga plebeia manu

Scindi tyranni. " quiſquis eſt placide potens,
" Dominuſque vitæ, ſervat innocuas manus,
" Et incruentum mitis imperium regit,
" Animoque parcit; longa permenſus diu
Felicis ævi ſpatia, vel cælum petit,
Vel læta felix nemoris Elyſii loca,
Judex futurus. ſanguine humano abſtine,
Quicumque regnas. ſcelera taxantur modo
Majore veſtra. *Am.* Certus incluſos tenet
Locus nocentes? utque fert fama, impios
Supplicia vinclis ſæva perpetuis domant?
The. Rapitur volucri tortus Ixion rota.
Cervice ſaxum grande Siſyphia ſedet.
In amne medio faucibus ſiccis ſenex
Sectatur undas, abluit mentum latex;
Fidemque cum jam ſæpe decepto dedit,
Perit unda in ore: poma deſtituunt famem.
Præbet volucri Tityus æternas dapes.
Urnaſque fruſtra Danaides plenas ferunt.
Errant furentes impiæ Cadmeides:
Terretque menſas avida Phineas avis.
Am. Nunc ede nati nobilem pugnam mei.
Patrui volentis munus, an ſpolium refert?
The. Ferale tardis imminet ſaxum vadis,
Stupente ubi unda ſegne torpeſcit fretum:
Hunc ſervat amnem cultu & aſpectu horridus,
Pavidoſque manes ſquallidus geſtat ſenex;
Impexa pendet barba, deformem ſinum
Nodus coercet, concavæ lucent genæ,
Regit ipſe conto portitor longo ratem:
Hic onere vacuam litori puppim applicans
Repetebat umbras; poſcit Alcides viam,
Cedente turba: dirus exclamat Charon;
Quo pergis audax? ſiſte properantem gradum.
Non paſſus ullas natus Alcmena moras,
Ipſo coactum navitam conto domat,
Scanditque puppem. cymba populorum capax
Succubuit uni. ſedit, & gravior ratis
Utrimque Lethen latere titubanti bibit.
Tunc vaſta trepidant moſtra, Centauri truces,
Lapithæque multo ad bella ſuccenſi mero.
Stygiæ paludis ultimos quærens ſinus
Fœcunda mergit capita Lernæus labos.
Poſt hæc avari Ditis apparet domus:
Hic ſævus umbras territat Stygius canis,
Qui trina vaſto capita concutiens ſono
Regnum tuetur: ſordidum tabo caput
Lambunt colubræ: viperis horrent jubæ:
Longuſque torta ſibilat cauda draco;
Par ira formæ. ſenſit ut motus pedum,
Attollit hirtas angue vibrato comas,
Miſſumque captat aure ſubjecta ſonum,
Sentire & umbras ſolitus. ut propior ſtetit
Jove natus, antro ſedit incertus canis,
Et uterque timuit. ecce, latratu gravi
Loca muta terret, ſibilat tortos minax
Serpens per armos: vocis horrendæ fragor
Per ora miſſus terna felices quoque
Exterret umbras. ſolvit a læva ferox
Tunc ipſe rictus, & Cleonæum caput
Opponit, ac ſe tegmine ingenti clepit:
Victrice magnum dextera robur gerens,
Huc nunc & illuc verbere aſſiduo rotat,
Ingeminat ictus. domitus infregit minas,
Et cuncta laſſus capita ſubmiſit canis,
Antroque toto ceſſit. extimuit ſedens
Uterque ſolio dominus; & duci jubet:
Me quoque petenti munus Alcidæ dedit.
Tunc gravia monſtri colla permulcens manu
Adamante texto vincit; oblitus ſui
Cuſtos opaci pervigil regni canis
Componit aures timidus; & patiens trahi,
Herumque faſſus, ore ſubmiſſo obſequens
Utrumque cauda pulſat anguifera latus.
Poſtquam eſt ad oras Tænari ventum, & nitor
Percuſſit oculos lucis ignotæ, novos
Reſumit animos victus, & vaſtas furens
Quaſſat catenas: pene victorem abſtulit.
Pronumque retro vexit, & movit gradu,
Tunc & meas reſpexit Alcides manus:
Geminis uterque viribus tractum canem
Ira furentem, & bella tentantem irrita,
Intulimus orbi. vidit ut clarum æthera,
Et pura nitidi ſpatia conſpexit poli,
Oborta nox eſt, lumina in terram dedit,
Compreſſit oculos, & diem inviſum expulit,
Aciemque retro flexit, atque omni petiit
Cervice terram: tum ſub Herculea caput
Aſcondit umbra. denſa ſed læto venit
Clamore turba, frontibus laurum gerens,
Magnique meritas Herculis laudes canit.

CHORUS THEBANORUM.

NAtus Euryſtheus properante partu,
Juſſerat mundi penetrare fundum:
Deerat hoc ſolum numero laborum,
Tertiæ regem ſpoliare ſortis.
Auſus eſt cæcos aditus inire,
Ducit ad manes via qua remotos
Triſtis, & ſilva metuenda nigra:
Sed frequens magna comitante turba.
Quantus incedit populus per urbes
Ad novi ludos avidus theatri:
Quantus Eleum coit ad Tonantem,
Quinta cum ſacrum revocavit æſtas:
Quanta, cum longæ redit hora noctis,
Creſcere & ſomnos cupiens quietos
Libra, Phœbeos tenet æqua currus,
Turba ſecretam Cererem frequentat,
Et citi tectis properant relictis
Attici noctem celebrare myſtæ:
Tanta per campos agitur ſilentes
Turba: pars tarda gradiens ſenecta,
Triſtis, & longa ſatiata vita:
Pars adhuc currit melioris ævi,
Virgines nondum thalamis jugatæ,
Et comis nondum poſitis ephebi,
Matris & nomen modo doctus infans:
His datum ſolis, minus ut timerent,
Igne prælato relevare noctem.
Cæteri vadunt per opaca triſtes:
Qualis eſt nobis animus, remota
Luce, cum mœſtus ſibi quiſque ſentit
Obrutum tota caput eſſe terra.
Stat chaos denſum, tenebræque turpes,
Et color noctis malus, ac ſilentis
Otium mundi, vacuæque nubes.
Sera nos illo referat ſenectus.
" Nemo ad id ſero venit, unde numquam,
" Cum ſemel venit, potuit reverti.
Quid juvat durum properare fatum?

Omnis hæc magnis vaga turba terris
Ibit ad manes, facietque inerti
Vela Cocyto. tibi creſcit omne,
Et quod occaſus videt, & quod ortus:
Parce venturis: tibi, Mors, paramur:
Sis licet ſegnis, properamus ipſi.
Prima quæ vitam dedit hora, carpſit.
Thebis læta dies adeſt:
Aras tangite ſupplices,
Pingues cædite victimas:
Permiſtæ maribus nurus
Solemnes agitent choros.
Ceſſent depoſito jugo
Arvi fertilis incolæ.
Pax eſt Herculea manu
Auroram inter & Heſperum:
Et qua ſol medium tenens
Umbras corporibus negat.
Quodcumque abluitur ſolum
Longo Tethyos ambitu,
Alcidæ domuit labor.
Tranſvectus vada Tartari
Pacatis redit inferis.
Jam nullus ſupereſt timor:
Nil ultra jacet inferos.
Stantes ſacrificus comas
Dilecta tege populo.

ACTUS QUARTUS.

Hercules, Theſeus, Amphitryon, Megara.

ULtrice dextra fuſus adverſo Lycus
Terram cecidit ore: tum quiſquis comes
Fuerat tyranni, jacuit & pœnæ comes.
Nunc ſacra patri victor & ſuperis feram,
Cæſiſque meritas victimis aras colam.
Te, te, laborum ſocia & adjutrix precor,
Belligera Pallas; cujus in læva ciet
Ægis feroces ore ſaxifico minas.
Adſit Lycurgi domitor & rubri maris,
Tectam virenti cuſpidem thyrſo gerens:
Geminumque numen, Phœbus & Phœbi ſoror,
Soror ſagittis aptior, Phœbus lyræ;
Fraterque quiſquis incolit cælum meus,
Non ex noverca frater; huc appellite
Greges opimos. quidquid Indorum ſeges,
Arabeſque odoris quidquid arboribus legunt,
Conferte in aras; pinguis exundet vapor.
Populea noſtras arbor exornet comas:
Te ramus oleæ fronde gentili tegat,
Theſeu: Tonantem noſtra adorabit manus.
The. Dii conditores urbis, & ſilveſtria
Trucis antra Zethi, nobiles Dirces aquas,
Laremque regis advenæ Tyrium colens,
Date thura flammis. *Am.* Nate, manantes prius
Manus cruenta cæde & hoſtili expia.
Her. Utinam cruorem capitis inviſi Deis
Libare poſſem, gratior nullus liquor
Tinxiſſet aras. victima haud ulla amplior
Poteſt, magiſque opima mactari Iovi,
Quam rex iniquus. *Am.* Finiat genitor tuos
Opta labores: detur aliquando otium,
Quieſque feſſis. *Her.* Ipſe concipiam preces,
Jove meque dignas. Stet ſuo cælum loco,
Telluſque & æther: aſtra inoffenſos agant
Æterna curſus: alta pax gentes alat:
Ferrum omne teneat ruris innocui labor,
Enſeſque lateant: nulla tempeſtas fretum
Violenta turbet: nullus irato Jove
Exſiliat ignis: nullus hiberna nive
Nutritus agros amnis everſos trahat:
Venena ceſſent: nulla nociturо gravis
Succo tumeſcat herba: non ſævi ac truces
Regnent tyranni. ſi quod etiamnum eſt ſcelus
Latura tellus, properet; & ſi quod parat
Monſtrum, meum ſit. Sed quid hoc? medium diem
Cinxere tenebræ; Phœbus obſcuro meat
Sine nube vultu. quis diem retro fugat,
Agitque in ortus? unde nox atrum caput
Ignota profert? unde tot ſtellæ polum
Implent diurnæ? primus en noſter labor
Cæli refulget parte non minima Leo,
Iraque totus fervet, & morſus parat;
Jam rapiet aliquod ſidus: ingenti minax
Stat ore, & ignes efflat, & rutilat, jubam
Cervice jactat: quidquid autumnus gravis,
Hiemſque gelido frigida ſpatio refert,
Uno impetu tranſiliet: & verni petet
FrangetqueTauri colla. *Am.* Quod ſubitum hoc malum eſt?
Quo nate vultus huc & huc acres refers;
Acieque falſum turbida cælum vides?
Her. Perdomita tellus, tumida ceſſerunt freta,
Inferna noſtros regna ſenſere impetus:
Immune cælum eſt; dignus Alcidæ labor.
In alta mundi ſpatia ſublimis ferar;
Petatur æther, aſtra promittit pater.
Quid ſi negaret? non capit terra Herculem,
Tandemque ſuperis reddit. en ultro vocat
Omnis deorum cœtus, & laxat fores,
Una vetante. recipis, & reſeras polum?
An contumacis januam mundi traho?
Dubitatur etiam? vincla Saturno exuam,
Contraque patris impii regnum impotens
Avum reſolvam. bella Titanes parent
Me duce furentes: ſaxa cum ſilvis traham,
Rapiamque dextra plena Centauris juga.
Jam monte gemino limitem ad ſuperos agam,
Videat ſub Oſſa Pelion Chiron ſuum:
In cælum Olympus tertio poſitus gradu
Perveniet, aut mittetur. *Am.* Infandos procul
Averte ſenſus: pectoris ſani parum,
Magni tamen, compeſce dementem impetum.
Her. Quid hoc? gigantes arma peſtiferi movent:
Profugit umbras Tityus, ac lacerum gerens
Et inane pectus, quam prope a cælo ſtetit?
Labat Cithæron, alta Pallene tremit.
Marcentque Tempe. rapuit hic Pindi juga.
Hic rapuit Oeten. ſævit horrendum Mimas.
Flammifera Erynnis verbere excuſſo ſonat,
Rogiſque aduſtas propius ac propius ſudes
In ora tendit. ſæva Tiſiphone caput
Serpentibus vallata, poſt raptum canem,
Portam vacantem clauſit oppoſita face.
Sed ecce proles regis inimici latet,
Lyci nefandum ſemen. inviſo patri
Hæc dextra jam vos reddet. excutiat leves
Nervus ſagittas. tela ſic mitti decet
Herculea. *Am.* Quo ſe cæcus invergit furor?
Vaſtum coactus flexit arcum cornibus,

Phare-

Pharetramque ſolvit. ſtridet emiſſa impetu
Arundo. medio ſpiculum collo fugit
Vulnere relicto. *Her.* Ceteram prolem eruam,
Omneſque latebras. quid moror? majus mihi
Bellum Mycenis reſtat: ut Cyclopea
Everſa manibus ſaxa noſtris concidant.
Huc eat & illuc aula disjecto obice,
Rumpatque poſtes, columen impulſum labet.
Procumbat omnis regia. hic video abditum
Gnatum ſceleſti patris. *Am.* En, blandas manus
Ad genua tendens, voce miſeranda rogat.
Scelus nefandum, triſte, & aſpectu horridum,
Dextra precantem rapuit, & circa furens,
Bis ter rotatum miſit; aſt illi caput
Sonuit: cerebro tecta diſperſo madent:
At miſera parvum protegens natum ſinu
Megara furenti ſimilis e latebris fugit.
Her. Licet Tonantis profuga condaris ſinu,
Petet undecumque temet hæc dextra, & feret.
Am. Quo miſera pergis? quam fugam, aut latebras petis?
Nullus ſalutis Hercule infenſo eſt locus:
Amplectere ipſum potius, & blanda prece
Lenire tenta. *Me.* Parce jam conjux precor,
Agnoſce Megaram; natus hic vultus tuos,
Habituſque reddit: cernis, ut tendat manus?
Her. Teneo novercam: ſequere, da pœnas mihi,
Jugoque preſſum libera turpi Jovem.
Sed ante matrem parvulum hoc monſtrum auferam.
Me. Quo tendis amens? ſanguinem fundes tuum?
Am. Paveſactus infans igneo vultu patris
Perit ante vulnus: ſpiritum rapuit timor.
In conjugem nunc clava libratur gravis.
Perfregit oſſa: corpore trunco caput
Abeſt, nec uſquam eſt. cernere hoc audes, nimis
Vivax ſenectus? ſi piget luctus, habes
Mortem paratam. pectus in tela indue;
Vel ſtipitem iſtum cæde monſtrorum illitum
Converte. falſum ac nomini turpem tuo
Remove parentem, ne tuæ laudi obſtrepat.
The. Quo te ipſe, genitor, obvium morti ingeris?
Quo pergis amens? profuge, & obtectus late.
Unumque manibus aufer Herculeis ſcelus.
Her. Bene habet: pudendi regis exciſa eſt domus.
Tibi hunc dicatum, maximi conjux Jovis,
Gregem cecidi. vota perſolvi libens
Te digna: & Argos victimas alias dabit.
Am. Nondum litaſti, nate: conſumma ſacrum.
Stat ecce ad aras hoſtia, expectat manum
Cervice prona. præbeo, occurro, inſequor.
Macta. quid hoc eſt? errat acies luminum,
Viſuſque mœror hebetat. an video Herculis
Manus trementes? vultus in ſomnum cadit,
Et feſſa cervix capite ſummiſſo labat;
Flexo genu jam totus ad terram ruit:
Ut cæſa ſilvis ornus, aut portus mari
Datura moles. vivis? an leto dedit
Idem, tuos qui miſit ad mortem, furor?
Sopor eſt, reciprocos ſpiritus motus agit.
Detur quieti tempus, ut ſomno gravis
Vis victa, morbi pectus oppreſſum levet.
Removete famuli tela, ne repetat furens.

CHORUS THEBANORUM.

Ugeat æther, magnuſque parens
Ætheris alti, telluſque ferax,
Et vaga ponti mobilis unda.
Tuque ante omnes, qui per terras
Tractuſque maris fundis radios,
Noctemque fugas ore decoro,
Fervide Titan. obitus pariter
Tecum Alcides vidit & ortus,
Novitque tuas utraſque domos.
Solvite tantis animum monſtris;
Solvite ſuperi: rectam in melius
Flectite mentem. tuque o domitor
Somne laborum, requies animi,
Pars humanæ melior vitæ,
Volucer, matris genus Aſtrææ,
Frater duræ languide Mortis,
Veris miſcens falſa, futuri
Certus, & idem peſſimus auctor:
Pater o rerum, portus vitæ,
Lucis requies, noctiſque comes,
Qui par regi famuloque venis,
Placidus feſſum leniſque fovens:
Pavidum leti genus humanum
Cogis longam diſcere mortem:
Preme devictum torpore gravi:
Sopor indomitos alliget artus;
Nec torva prius pectora linquat,
Quam mens repetat priſtina curſum;
En, fuſus humi ſæva feroci
Corde volutat ſomnia. nondum eſt
Tanti peſtis ſuperata mali:
Clavæque gravi laſſum ſolitus
Mandare caput, quærit vacua
Pondera dextra, motu jactans
Brachia vano: nec adhuc omnes
Expulit æſtus. ſed, ut ingenti
Vexata Noto ſervat longos
Unda tumultus, & jam vento
Ceſſante tumet. pelle inſanos
Fluctus animi. redeat pietas,
Virtuſque viro: vel ſit potius
Mens veſano concita motu;
Error cæcus, qua cœpit, eat.
Solus te jam præſtare poteſt
Furor inſontem. " Proxima puris
" Sors eſt manibus, neſcire nefas.
Nunc Herculeis percuſſa ſonent
Pectora palmis: mundum ſolitos
Ferre lacertos verbera pulſent
Victrice manu: gemitus vaſtos
Audiat æther, audiat atri
Regina poli, vaſtiſque ferox
Qui colla gerit vincta catenis,
Imo latitans Cerberus antro.
Reſonet mœſto clamore chaos,
Lateque patens unda profundi,
Et, qui melius tua tela tamen
Senſerat, æther.
Pectora tantis obſeſſa malis
Non ſunt ictu ferienda levi:
Uno planctu tria regna ſonent.
Et tu collo decus ac telum
Suſpenſa diu fortis arundo,
Pharetræque leves, date ſæva fero
Verbera tergo: cædunt humeros
Robora fortes, ſtipeſque potens
Duris oneret pectora nodis:
Plangant tantos arma dolores.

Non

Non vos patriæ laudis comites,
Ulti ſævo vulnere reges.
Non Argiva membra palæſtra,
Flectere docti, fortes cæſtu,
Forteſque manu; jam tamen auſi
Telum Scythici leve coryti
Miſſum certa librare manu,
Tutoſque fuga figere cervos,
Nondumque feræ terga jubatæ;
Ite ad Stygios umbræ portus,
Ite innocuæ, quas in primo
Limine vitæ ſcelus oppreſſit
Patriuſque furor: ite infauſtum
Genus, o pueri, noti per iter
Triſte laboris: ite, iratos
Viſite reges.

ACTUS QUINTUS.

Hercules, Amphitryon, Theſeus.

QUis hic locus? quæ regio? quæ mundi plaga?
Ubi ſum? ſub ortu Solis, an ſub cardine
Glacialis Urſæ? numquid Heſperii maris
Extrema tellus hunc dat Oceano modum?
Quas trahimus auras? quod ſolum feſſo ſubeſt?
Certe rediimus. unde proſtrata domo
Video cruenta corpora? an nondum exuit
Simulacra mens inferna? poſt reditus quoque
Oberrat oculos turba feralis meos.
Pudet fateri. paveo: neſcio quod mihi,
Neſcio quod animus grande præſagit malum.
Ubi eſt parens? ubi illa natorum grege
Animoſa conjux? cur latus lævum vacat
Spolio leonis? quonam abiit tegimen meum,
Idemque ſomno mollis Herculeo thorus?
Ubi tela? ubi arcus? arma quis vivo mihi
Detrahere potuit? ſpolia quis tanta abſtulit?
Ipſumque quis non Herculis ſomnum horruit?
Libet meum videre victorem, libet.
Exurge victor, quem novum cælo pater
Genuit relicto: cujus inceſtu ſtetit
Nox longior, quam noſtra. quod cerno nefas?
Nati cruenta cæde confecti jacent;
Perempta conjux. quis Lycus regnum obtinet?
Quis tanta Thebis ſcelera moliri auſus eſt,
Hercule reverſo? quiſquis Iſmeni loca,
Actæa quiſquis arva, qui gemino mari
Pulſata Pelopis regna Dardanii colis,
Succurre, ſævæ cladis auctorem indica.
Ruat ira in hoſtes. " hoſtis eſt, quiſquis mihi
" Non monſtrat hoſtem. victor Alcidæ lates?
Procede: ſeu tu vindicas currus truces
Thracis cruenti, ſive Geryonis pecus,
Libyæve dominos: nulla pugnandi mora eſt.
En nudus aſto, vel meis armis licet
Petas inermem. cur meos Theſeus fugit
Paterque vultus? ora cur condunt ſua?
Differte fletus. quis meos dederit neci
Omnes ſimul, profare: quid genitor ſiles?
At tu ede Theſeu, ſed tua Theſeu fide.
Uterque tacitus ora pudibunda obtegit,
Furtimque lacrimas fundit. in tantis malis
Quid eſt pudendum? numquid Argivæ potens
Dominator urbis? numquid infeſtum Lyci
Pereuntis agmen clade nos tanta obruit?
Per te meorum facinorum laudem precor,
Genitor, tuique nominis ſemper mihi
Numen ſecundum; fare, quis fudit domum?
Cui præda jacui? *Am.* Tacita ſic abeant mala.
Her. Ut inultus ego ſim? *Am.* Sæpe vindicta obfuit.
Her. Quiſquamne ſegnis tanta toleravit mala?
Am. Majora quiſquis timuit. *Her.* His etiam, pater,
Quidquam timeri majus aut gravius poteſt?
Am. Cladis tuæ pars iſta, quam noſti, quota eſt?
Her. Miſerere, genitor: ſupplices tendo manus.
Quid hoc? manus refugit, hic errat ſcelus.
Unde hic cruor? quid illa puerili madens
Arundo leto, tincta Lernæa nece?
Jam tela video noſtra, non quæro manum.
Quis potuit arcum flectere? aut quis dextera
Sinuare nervum vix recedentem mihi?
Ad vos revertor: genitor, hoc noſtrum eſt ſcelus?
Tacuere, noſtrum eſt. *Am.* Luctus eſt iſtic tuus;
Crimen novercæ. caſus hic culpa caret.
Her. Nunc parte ab omni genitor iratus tona,
Oblite noſtri: vindica ſera manu
Saltem nepotes: ſtelliger mundus ſonet,
Flammas & hic & ille jaculetur polus:
Rupes ligatum Caſpiæ corpus trahant,
Atque ales avida. cur Promethei vacant
Scopuli? paretur vertice immenſo feras
Volucreſque paſcens Caucaſi abruptum latus,
Nudumque ſilvis. illa, quæ pontum Scythen
Symplegas arctat, hinc & hinc victas manus
Diſtendat alto: cumque revocata vice
In ſe coibunt ſaxa, quæ in cælum exprimunt
Actis utrimque rupibus medium mare,
Ego inquieta montium jaceam mora.
Quin ſtructum acervans nemore congeſto aggerem,
Cruore corpus impio ſparſum cremo?
Sic, ſic agendum eſt; inferis reddam Herculem.
Am. Nondum tumultu pectus attonitum caret.
Mutavit iras: quodque habet proprium furor;
In ſe ipſe ſævit. *Her.* Dira furiarum loca
Et inferorum carcer, & ſonti plaga
Decreta turbæ, & ſi quod exilium latet
Ulterius Erebo, Cerbero ignotum & mihi,
Huc me abde tellus: Tartari ad finem ultimum
Manſurus ibo. pectus o nimium ferum!
Quis vos per omnem, liberi, ſparſos domum
Deflere digne poterit? hic durus malis
Lacrimare vultus neſcit. huc enſem date;
Date huc ſagittas; ſtipitem huc vaſtum date.
Tibi tela frangam noſtra; tibi noſtros puer
Rumpemus arcus, ac tuis ſtipes gravis
Ardebit umbris: ipſa Lernæis frequens
Pharetra telis in tuos ibit rogos.
Dent arma pœnas: vos quoque infauſtas meis
Cremabo telis, o novercales manus.
The. Quis nomen umquam ſceleris errori dedit?
Her. Sæpe error ingens ſceleris obtinuit locum:
The. Nunc Hercule opus eſt. perfer hanc molem mali.
Her. Non ſic furore ceſſit extinctus pudor,
Populos ut omnes impio aſpectu fugem.
Arma, arma, Theſeu, flagito propere mihi
Subtracta reddi. ſana ſi mens eſt mihi,
Referte manibus tela: ſi remanet furor,
Pater recede. mortis inveniam viam.
Am. Per ſancta generis ſacra, per jus nominis

Utrum-

Utrumque noſtri, ſive me altorem vocas,
Seu tu parentem; perque venerandos piis
Canos, ſenectæ parce deſertæ precor,
Anniſque feſſis: unicum lapſæ domus
Firmamen, unum lumen afflicto malis
Temet reſerva. nullus ex te contigit
Fructus laborum. ſemper aut dubium mare,
Aut monſtra timui. quiſquis in toto furit
Rex ſævus orbe, manibus, aut aris nocens,
A me timetur. ſemper abſentis pater
Fructum tui, tactumque & aſpectum peto.
Her. Cur animam in iſta luce detineam amplius
Morerque, nihil eſt: cuncta jam amiſi bona.
Mentem, arma, famam, conjugem, natos, manus;
Etiam furorem. nemo polluto queat
Animo mederi: morte ſanandum eſt ſcelus.
Tbe. Perimes parentem? *Her.* Facere ne poſſim, occidam.
Tbe. Genitore coram? *Her.* Cernere hunc docui nefas.
Am. Memoranda potius omnibus facta intuens,
Unius a te criminis veniam pete.
Her. Veniam dabit ſibi ipſe, qui nulli dedit?
Laudanda feci juſſus, hoc unum meum eſt.
Succurre genitor, ſive te pietas movet,
Seu triſte fatum, ſive violatæ decus
Virtutis: effer arma; vincatur mea
Fortuna dextra. *Tbe.* Sunt quidem patriæ preces
Satis efficaces. ſed tamen noſtro quoque
Movere fletu. ſurge, & adverſa impetu
Perfringe ſolito. nunc tuum nulli imparem
Animum malo reſume. nunc magna tibi
Virtute agendum eſt; Herculem iraſci veta.
Her. Si vivo, feci ſcelera: ſi morior, tuli.
Purgare terras propero: jamdudum mihi
Monſtrum impium, ſævumque, & immite, ac ferum
Oberrat: agedum dextra, conare aggredi
Ingens opus, labore biſſeno amplius.
Ignave ceſſas? fortis in pueros modo,
Pavidaſque matres? arma niſi dentur mihi,
Aut omne Pindi Thracis exſcindam nemus,
Bacchique lucos, & Cithæronis juga
Mecum cremabo: tota cum domibus ſuis,
Dominiſque tecta, cum Deis templa omnibus
Thebana ſupra corpus excipiam meum,
Atque urbe verſa condar. &, ſi fortibus
Leve pondus humeris mœnia inverſa incident,
Septemque opertus non ſatis portis premar,
Onus omne media parte qua mundus ſedet,
Dirimitque ſuperos, in meum vertam caput.
Redde arma. *Am.* Vox eſt digna genitore Herculis,
Hoc en peremptus ſpiculo cecidit puer:
Hoc, Juno, telum manibus emiſit tuis:
Hoc nunc ego utar. *Tbe.* Ecce, jam (miſerum metu
Cor palpitat, corpuſque ſollicitum ferit.)
Aptata Arundo eſt: ecce, jam facies ſcelus
Volens, ſciensque. pande, quid fieri jubes?
Her. Nihil rogamus; noſter in tuto eſt dolor.
Am. Natum potes ſervare tu ſolus mihi.
Tbe. Sed ipſe nondum maximum evaſi metum.
Her. Miſerum haud potes me facere, felicem potes.
Am. Sic ſtatue quidquid ſtatuis, ut cauſam tuam
Famamque in arcto ſtare & ancipiti ſcias:
Aut vivis aut occidis. hanc animam levem,
Feſſamque ſenio, nec minus quaſſam malis,
In ore primo teneo. tam tarde patri
Vitam dat aliquis? non feram ulterius moram,
Letale ferro pectus impreſſo induam:
Hic, hic jacebit Herculis ſani ſcelus.
Her. Jam parce, genitor, parce; jam revoca manum.
Succumbe virtus, prefer imperium patris.
Eat ad labores hic quoque Herculeos labor;
Vivamus. artus alleva afflictos ſolo,
Theſeu, parentis: dextra contactus pios
Scelerata refugit. *Am.* Hanc manum amplector libens:
Hac nixus ibo, pectori hanc ægro admovens
Pellam dolores. *Her.* Quem locum profugus petam?
Ubi recondam? quave tellure obruam?
Quis Tanais, aut quis Nilus, aut quis Perſica
Violentus unda Tigris, aut Rhenus ferox,
Taguſve Ibera turbidus gaza fluens,
Abluere dextram poterit? Arctoum licet
Mæotis in me gelida transfundat mare,
Et tota Thetys per meas currat manus,
Hærebit altum facinus. in quas impius
Terras recedes? Ortum, an Occaſum petes?
Ubique notus perdidi exilio locum.
Me refugit orbis, aſtra tranſverſos agunt
Obliqua curſus; ipſe Titan Cerberum
Meliore vultu vidit. o fidum caput,
Theſeu, latebram quære longinquam, abditam.
Quicumque ſemper ſceleris alieni arbiter
Amas nocentes, gratiam meritis refer,
Vicemque noſtris: redde me infernis precor
Umbris reductum, meque ſubjectum tuis
Reſtitue vinclis. ille me abſcondet locus.
Sed & ille novit. *Tbe.* Noſtra te tellus manet.
Illic ſolutam cæde Gradivus manum
Reſtituit armis. illa te, Alcide, vocat
Facere innocentes terra quæ ſuperos ſolet.

FINIS HERCULIS FURENTIS.

THYESTES.

PERSONÆ.

THYESTES.	TANTALUS
ATREUS.	THYESTIS F. } Mutæ Perſonæ.
TANTALUS.	ALIUS THYESTIS F.
MEGÆRA.	SERVUS.
PLISTHENES THYESTIS F.	NUNCIUS.
CHORUS SENUM MYCENÆORUM.	

ACTUS PRIMUS.

Tantali Umbra, Megæra.

Quis me furor nunc ſede ab infauſta extrahit,
Avido fugaces ore captantem cibos?
Quis male deorum Tantalo vivas domos
Oſtendit iterum? pejus inventum eſt ſiti
Arente in undis aliquid, & pejus fame
Hiante ſemper? Siſyphi numquid lapis
Geſtandus humeris lubricus noſtris venit?
Aut membra celeri differens curſu rota?

Aut

Aut pœna Tityi: qui ſpecu vaſto patens
Viſceribus atras paſcit effoſſis aves;
Et nocte reparans quidquid amiſit die,
Plenum recenti pabulum monſtro jacet.
In quod malum tranſcribor? o quiſquis nova
Supplicia functis durus umbrarum arbiter
Diſponis! adde, ſi quid ad pœnas potes,
Quod ipſe cuſtos carceris diri horreat,
Quod mœſtus Acheron paveat; ad cujus metum
Nos quoque tremamus. quære: jam noſtra ſubit
E ſtirpe turba, qua ſuum vincat genus,
Ac me innocentem faciat, & inauſa audeat.
Regione quidquid impia ceſſat loci,
Complebo. numquam ſtante Pelopeia domo,
Minos vacabit. *Me.* Perge deteſtabilis
Umbra, & penates impios furiis age.
Certetur omni ſcelere, & alterna vice
Stringantur enſes. ne ſit irarum modus
Pudorve. mentes cœcus inſtiget furor;
Rabies parentum duret, & longum nefas
Eat in nepotes. nec vacet cuiquam vetus
Odiſſe crimen, ſemper oriatur novum;
Nec unum in uno: dumque punitur ſcelus,
Creſcat. ſuperbis fratribus regna excidant,
Repetatque profugos dubia violentæ domus
Fortuna reges: inter incertos labet.
Miſer ex potente fiat, ex miſero potens;
Fluctuque regnum caſus aſſiduo ferat.
Ob ſcelera pulſi, cum dabit patriam deus,
In ſcelera redeant: ſintque tam inviſi omnibus,
Quam ſibi. nihil ſit, ira quod vetitum putet.
Fratrem expaveſcat frater, & natum parens,
Natuſque patrem: liberi pereant male;
Pejus tamen naſcantur. immineat viro
Infeſta conjux. bella trans pontum vehant:
Effuſus omnes irriget terras cruor;
Supraque magnos gentium exultet duces
Libido victrix. impia ſtuprum in domo
Leviſſimum ſit. fratris & fas, & fides,
Juſque omne pereat. non ſit a veſtris malis
Immune cælum. cum micant ſtellæ polo,
Flammæque ſervant debitum mundo decus;
Nox atra fiat, excidat cælo dies.
Miſce penates: odia, cædes, funera
Arceſſe, & imple ſcelere Tantaleam domum,
Ornetur altum columen, & lauro fores
Lætæ vireſcant; dignus adventu tuo
Splendeſcat ignis. Thracium fiat nefas
Majore numero. dextra cur patrui vacat?
Nondum Thyeſtes liberos deflet ſuos?
Ecquando tollet ignibus jam ſubditis
Spumante aheno? membra per partes eant
Diſcerpta: patrios polluat ſanguis focos.
Epulæ inſtruantur. non novi ſceleris tibi
Conviva venies; liberum dedimus diem,
Tuamque ad iſtas ſolvimus menſas famem,
Jejunia exple. miſtus in Bacchum cruor
Spectante te potetur. inveni dapes,
Quas ipſe fugeres. Siſte; quo præceps ruis?
Tan. Ad ſtagna, & amnes, & recedentes aquas,
Labriſque ab ipſis arboris plenæ fugas,
Abire in atrum carceris liceat mei
Cubile: liceat, ſi parum videor miſer,
Mutare ripas: alveo medius tuo
Phlegethon relinquar, igneo cinctus freto.
Quicumque pœnas lege fatorum datas
Pati juberis: quiſquis exeſo jaces
Pavidus ſub antro, quique venturi times
Montis ruinam: quiſquis avidorum feros
Rictus leonum, & dira Furiarum agmina
Implicitus horres: quiſquis immiſſas faces
Semiuſtus abigis, Tantali vocem excipe
Properantis ad vos: credite experto mihi,
Amate pœnas. quando continget mihi
Effugere ſuperos? *Me.* Ante perturba domum,
Inferque tecum prælia, & ferri malum
Regibus amorem: concute inſano ferum
Pectus tumultu. *Tan.* Me pati pœnas decet,
Non eſſe pœnam: mittor, ut dirus vapor
Tellure rupta, vel gravem populis luem
Sparſura peſtis. ducam in horrendum nefas
Avus nepotes. Magne divorum parens,
Noſterque, quamvis pudeat; ingenti licet
Taxata pœna lingua crucietur, loquar;
Nec hoc tacebo: moneo, ne ſacra manus
Violata cæde, neve furiali malo
Aſpergat aras. ſtabo, & arcebo ſcelus.
Quid ora terres verbere, & tortos ferox
Minaris angues? quid famem infixam intimis
Agitas medullis? flagrat incenſum ſiti
Cor, & peruſtis flamma viſceribus micat.
Sequor.
Me. Hunc, o, furorem divide in totam domum,
Sic, ſic feratur, & ſuum infenſi invicem
Sitiant cruorem: ſenſit introitus tuos
Domus, & nefando tota contactu horruit.
Actum eſt abunde. gradere ad infernos ſpecus
Amnemque notum: jam tuo mœſtæ pede
Terræ gravantur. cernis, ut fontes liquor
Introrſus actus linquat; ut ripæ vacent;
Ventuſque raras igneus nubes ferat?
Palleſcit omnis arbor, ac nudus ſtetit
Fugiente pomo ramus; & qui fluctibus
Illinc propinquis Iſthmos atque illinc fremit,
Vicina gracili dividens terra vada,
Longe remotos latus exaudit ſonos.
Jam Lerna retro ceſſit, & Phoronides
Latuere venæ: nec ſuas profert ſacras
Alpheus undas, & Cithæronis juga
Stant parte nulla cana depoſita nive,
Timentque veterem nobiles Argi ſitim.
En ipſe Titan dubitat, an jubeat ſequi,
Cogatque habenis ire periturum diem.

CHORUS.

Argos de ſuperis ſi quis Achaicum,
Piſæaſque domos turribus inclytas:
Iſthmi ſi quis amat regna Corinthii,
Et portus geminos, & mare diſſidens:
Si quis Taygeti conſpicuas nives,
Quas, cum Sarmaticus tempore frigido
In ſummis Boreas compoſuit jugis,
Æſtas veliferis ſolvit Eteſiis:
Quem tangit gelido flumine lucidus
Alpheus ſtadio notus Olympico:
Advertat placidum numen, & arceat
Alternas ſcelerum, ne redeant, vices;
Neu ſuccedat avo deterior nepos;
Majorum & placeat culpa minoribus.
Tandem laſſa feros exuat impetus
Sicci progenies impia Tantali.

Peccatum ſatis eſt. fas valuit nihil,
Aut commune nefas. proditus occidit
Deceptor dominæ Myrtilus, & fide
Vectus qua tulerat, nobile reddidit
Mutato pelagus nomine. notior
Nulla eſt Ioniis fabula navibus.
Exceptus gladio parvulus impio
Dum currit patrium natus ad oſculum,
Immatura focis victima concidit:
Diviſuſque tua eſt, Tantale, dextera,
Menſas ut ſtrueres hoſpitibus deis:
Hos æterna fames proſequitur cibos,
Hos æterna ſitis: nec dapibus feris
Decerni potuit pœna decentior.
Stat luſus vacuo gutture Tantalus,
Impendet capiti plurima noxio
Phineis avibus præda fugacior:
Hinc illinc gravidis frondibus incubat
Incurvata ſuis fœtibus, ac tremens
Alludit patulis arbor hiatibus:
Nec, quamvis avidus, nec patiens moræ,
Deceptus toties tangere negligit,
Obliquatque oculos, oraque comprimit,
Incluſiſque famem dentibus alligat.
Sed tunc divitias omne nemus ſuas
Demittit propius, pomaque deſuper
Inſultant foliis mitia languidis,
Accenduntque famem; quæ jubet irritas
Exercere manus: has ubi protulit,
Et falli libuit; totus in arduum
Autumnus rapitur, ſilvaque mobilis.
Inſtat deinde ſitis non levior fame;
Qua cum percaluit ſanguis, & igneis
Exarſit facibus, ſtat miſer obvios
Fluctus ore vocans, quos profugus latex
Avertit, ſterili deficiens vado,
Conantemque ſequi deſerit. hic bibit
Altum de rapido gurgite pulverem.

ACTUS SECUNDUS.

Atreus, *Servus*.

IGnave, iners, enervis, & (quod maximum
Probrum tyranno rebus in ſummis reor)
Inulte, poſt tot ſcelera, poſt fratris dolos,
Faſque omne ruptum, queſtibus vanis agis
Iras? at Argos fremere jam totum tuis
Debebat armis, omnis & geminum mare
Innare claſſis: jam tuis flammis agros
Lucere & urbes decuit; ac ſtrictum undique
Micare ferrum. tota ſub noſtro ſonet
Argolica tellus equite: non ſilvæ tegant
Hoſtem, nec altis montium ſtructæ jugis
Arces. relictis bellicum totus canat
Populus Mycenis. quiſquis inviſum caput
Tegit ac tuetur, clade funeſta occidat.
Hæc ipſa pollens inclyti Pelopis domus
Ruat vel in me, dummodo in fratrem ruat.
Age anime, fac quod nulla poſteritas probet;
Sed nulla taceat. aliquod audendum eſt nefas
Atrox, cruentum; tale, quod frater meus
Suum eſſe malit. ſcelera non ulciſceris,
Niſi vincis. & quid eſſe tam ſævum poteſt,
Quod ſuperet illum? numquid abjectus jacet?
Numquid ſecundis patitur in rebus modum,
Feſſis quietem? novi ego ingenium viri
Indocile: flecti non poteſt, frangi poteſt.
Proin antequam ſe firmet, aut vires paret,
Petatur ultro; ne quieſcentem petat.
Aut perdet, aut peribit. in medio eſt ſcelus
Poſitum occupanti. *Ser.* Fama te populi nihil
Adverſa terret? *Atr.* “ Maximum hoc regni bonum eſt,
“ Quod facta domini cogitur populus ſui
“ Quam ferre, tam laudare. *Ser.* Quos cogit metus
“ Laudare, eoſdem reddit inimicos metus.
“ At qui favoris gloriam veri petit,
“ Animo magis quam voce laudari volet.
Atr. “ Laus vera & humili ſæpe contingit viro:
Non niſi potenti falſa. quod nolunt, velint.
Ser. “ Rex velit honeſta; nemo non eadem volet.
Atr. “ Ubicumque tantum honeſta dominanti licent,
“ Precario regnatur. *Ser.* Ubi non eſt pudor,
“ Nec cura juris, ſanctitas, pietas, fides;
“ Inſtabile regnum eſt. *Atr.* Sanctitas, pietas, fides,
“ Privata bona ſunt: qua juvat, reges eant.
Ser. Nefas nocere vel malo fratri puta.
Atr. Fas eſt in illo, quidquid in fratre eſt nefas.
Quod enim reliquit crimen intactum? aut ubi
Sceleri pepercit? conjugem ſtupro abſtulit,
Regnumque furto: ſpecimen antiquum imperi
Fraude eſt adeptus; fraude turbavit domum.
Eſt Pelopis altis nobile in ſtabulis pecus,
Arcanus aries, ductor opulenti gregis;
Hujus per omne corpus infuſo coma
Dependet auro, cujus e tergo novi
Aurata reges ſceptra Tantalici gerunt;
Poſſeſſor hujus regnat: hunc tantæ domus
Fortuna ſequitur. tuta ſepoſita ſacer
In parte carpit prata, quæ claudit lapis
Fatale ſacro paſcuum muro tegens;
Hunc, facinus ingens auſus, aſſumpta in ſcelus
Conſorte noſtri perfidus thalami avehit.
Hinc omne cladis mutuæ fluxit malum.
Per regna trepidus exul erravit mea:
Pars nulla noſtri tuta ab inſidiis vacat.
Corrupta conjux, imperii quaſſa eſt fides,
Domus ægra, dubius ſanguis: eſt certi nihil,
Niſi frater hoſtis. quid ſtupes? tandem incipe,
Animoſque ſume; Tantalum & Pelopem aſpice:
Ad hæc manus exempla poſcuntur meæ.
Profare, dirum qua caput mactem via.
Ser. Ferro peremtus ſpiritum inimicum expuat.
Atr. De fine pœnæ loqueris, ego pœnam volo,
Perimat tyrannus lenis. in regno meo
Mors impetratur. *Ser.* Nulla te pietas movet?
Atr. Excede pietas, ſi modo noſtra in domo
Umquam fuiſti. dira Furiarum cohors,
Diſcorſque Erinnys veniat, & geminas faces
Megæra quatiens. non ſatis magno meum
Ardet furore pectus: impleri juvat
Majore monſtro. *Ser.* Quid novi rabidus ſtruis?
Atr. Nil quod doloris capiat aſſueti modum.
Nullum relinquam facinus: & nullum eſt ſatis.
Ser. Ferrum? *Atr.* Parum eſt. *Ser.* Quid ignis?
Atr. Etiamnum parum eſt.
Ser. Quonam ergo telo tantus utetur dolor?
Atr. Ipſo Thyeſte. *Ser.* Majus eſt ira hoc malum.
Atr. Fateor. tumultus pectora attonitus quatit,
Penituſque voluit: rapior; & quo neſcio,

Sed rapior. imo mugit e fundo ſolum;
Tonat dies ſerenus; ac totis domus
Ut fracta tectis crepuit; & moti lares
Vertere vultum. fiat hoc, fiat nefas,
Quod Dii timetis. *Ser.* Facere quid tandem paras?
Atr. Neſcio quid animus majus, & ſolito amplius,
Supraque fines moris humani timet,
Inſtatque pigris manibus: haud, quid ſit, ſcio:
Sed grande quiddam eſt. ita ſit; hoc, anime, incipe.
Dignum eſt Thyeſte facinus, & dignum Atreo.
Uterque faciat. vidit infandas domus
Odryſia menſas. fateor; immane eſt ſcelus,
Sed occupatum: majus hoc aliquid dolor
Inveniat. animum filio inſpira parens,
Sororque. cauſſa eſt ſimilis. aſſiſte, & manum
Impelle noſtram: liberos avidus parens,
Gaudenſque laceret, & ſuos artus edat.
Bene eſt. abunde eſt. hic placet pœnæ modus
Tantiſper. ubinam eſt? tam diu cur innocens
Verſatur Atreus? tota jam ante oculos meos
Imago cædis errat; ingeſta orbitas
In ora patris. anime, quid rurſus times?
Et ante rem ſubſidis? audendum eſt, age:
Quod eſt in iſto ſcelere præcipuum nefas,
Hoc ipſe faciet. *Ser.* Sed quibus captus dolis
Noſtros dabit perductus in laqueos pedem?
Inimica credit cuncta. *Atr.* Non poterat capi,
Niſi capere vellet. regna nunc ſperat mea:
Hac ſpe minanti fulmen occurret Jovi;
Hac ſpe ſubibit gurgitis tumidi minas;
Dubiumque Libycæ Syrtis intrabit fretum;
Hac ſpe, quod eſſe maximum retur malum,
Fratrem videbit. *Ser.* Quis fidem pacis dabit?
Cui tanta credet? *Atr.* " Credula eſt ſpes improba.
Gnatis tamen mandata, quæ patruo ferant,
Dabimus: relictis exul hoſpitiis, vagus,
Regno ut miſerias mutet, atque Argos regat
Ex parte dominus. ſi nimis durus preces
Spernet Thyeſtes; liberos ejus rudes,
Maliſque feſſos gravibus, & faciles capi,
Preces movebunt. hinc vetus regni furor,
Illinc egeſtas triſtis, hinc durus labor,
Quamvis rigentem tot malis ſubigent virum.
Ser. Jam tempus illi fecit ærumnas leves.
Atr. Erras: " malorum ſenſus accreſcit die.
" Leve eſt miſerias ferre, perferre eſt grave.
Ser. Alios miniſtros conſiliis iſtis lege;
" Pejora juvenes facile præcepta audiunt:
In patre facient, quidquid in patruo doces.
" Sæpe in magiſtrum ſcelera redierunt ſua.
Atr. " Ut nemo doceat fraudis & ſceleris vias,
" Regnum docebit. ne mali fiant, times?
Naſcuntur. iſtud, quod vocas ſævum, aſperum,
Agique dire credis, & nimium impie,
Fortaſſe & illic agitur. *Ser.* Hanc fraudem ſcient
Gnati parari: tacita tam rudibus fides
Non eſt in annis, detegent forſan dolos.
Atr. " Tacere multis diſcitur vitæ malis.
Ser. Ipſoſne, per quos fallere alium cogitas,
Falles? *Atr.* At ipſi crimine & culpa vacent.
Quid enim eſt neceſſe liberos ſceleri meo
Inſerere? per nos odia ſe noſtra explicent:
Male agis, recedis anime: ſi parcis tuis,
Parces & illi: conſili Agamemnon mei
Sciens miniſter fiat & patris cliens
Menelaus adſit. prolis incertæ fides
Ex hoc paratur ſcelere. ſi bella abnuunt,
Et gerere nolunt odia; ſi patruum vocant;
Pater eſt. eatur. " multa ſed trepidus ſolet
" Detegere vultus: magna nolentem quoque
" Conſilia produnt: neſciant quantæ rei
Fiant miniſtri. noſtra tu cæpta occule.
Ser. Haud ſum monendus. iſta noſtro in pectore
Fides, timorque; ſed magis claudet fides.

CHORUS.

Tandem regia nobilis,
Antiqui genus Inachi,
Fratrum compoſuit minas.
Quis vos exagitat furor,
Alternis dare ſanguinem,
Et ſceptrum ſcelere aggredi?
Ne ſitis cupidi arcium,
Regnum quo jaceat loco.
" Regem non faciunt opes,
" Non veſtis Tyriæ color,
" Non frontis nota regiæ,
" Non auro nitidæ trabes.
" Rex eſt, qui poſuit metus,
" Et diri mala pectoris;
" Quem non ambitio impotens,
" Et numquam ſtabilis favor
" Vulgi præcipitis movet.
Non quidquid fodit Occidens,
Aut unda Tagus aurea
Claro devehit alveo:
Non quidquid Libycis terit
Fervens area meſſibus.
Quem non concutiet cadens
Obliqui via fulminis:
Non Eurus rapiens mare:
Aut ſævo rapidus freto
Ventoſi tumor Adriæ,
Quem non lancea militis,
Non ſtrictus domuit chalybs:
Qui tuto poſitus loco,
Infra ſe videt omnia:
Occurritque ſuo libens
Fato: nec queritur mori.
Reges conveniant licet,
Qui ſparſos agitant Dacas;
Qui rubri vada litoris
Et gemmis mare lucidum
Late ſanguineum tenent:
Aut qui Caſpia fortibus
Recludunt juga Sarmatis:
Certet Danubium licet
Audet qui pedes ingredi;
Et quocumque loco jacent
Seres vellere nobiles;
" Mens regnum bona poſſidet.
Nil ullis opus eſt equis;
Nil armis, & inertibus
Telis, quæ procul ingerit
Parthus, cum ſimulat fugas:
Admotis nihil eſt opus
Urbes ſternere machinis,
Longe ſaxa rotantibus.
" Rex eſt, qui metuit nihil.
" Rex eſt, quique cupit nihil.
" Hoc regnum ſibi quiſque dat.

Ste

Stet quicumque volet potens
Aulæ culmine lubrico:
Me dulcis ſaturet quies.
Obſcuro poſitus loco,
Leni perfruar otio.
Nullis nota Quiritibus
Ætas per tacitum fluat.
Sic cum tranſierint mei
Nullo cum ſtrepitu dies,
Plebejus moriar ſenex.
“ Illi mors gravis incubat,
“ Qui notus nimis omnibus,
“ Ignotus moritur ſibi.

ACTUS TERTIUS.

Thyeſtes, Pliſthenes.
Tantalus Junior & Frater tertius, *Mutæ Perſonæ.*

OPtata patriæ tecta, & Argolicas opes,
Miſeriſque ſummum ac maximum exulibus bonum,
Tactum ſoli natalis, & patrios deos
(Si ſunt tamen dii) cerno; Cyclopum ſacras
Turres, labore majus humano decus,
Celebrata juveni ſtadia, per quæ nobilis
Palmam paterno non ſemel curru tuli.
Occurret Argos, populus occurret frequens;
Sed nempe & Atreus. repete ſilveſtres fugas,
Saltuſque denſos potius, & mixtam feris
Similemque vitam. clarus hic regni nitor
Fulgore non eſt quod oculos falſo auferat.
Cum quid datur ſpectabis, & dantem aſpice.
Modo inter illa, quæ putant cuncti aſpera,
Fortis fui, lætuſque: nunc contra in metus
Revolvor. animus hæret, ac retro cupit
Corpus referre: moveo nolentem gradum.
Pl. Pigro (quid hoc eſt?) genitor inceſſu ſtupet,
Vultumque verſat, ſeque in incerto tenet.
Th. Quid, anime, pendes? quidve conſilium diu
Tam facile torques? rebus incertiſſimis,
Fratri atque regno credis? ac metuis mala
Jam victa, jam manſueta, & ærumnas fugis
Bene collocatas? eſſe jam miſerum juvat.
Reflecte greſſum, dum licet, teque eripe.
Pl. Quæ cauſa cogit, genitor, a patria gradum
Referre viſa? cur bonis tantis ſinum
Subducis? ira frater abjecta redit;
Partemque regni reddit; & laceræ domus
Componit artus, teque reſtituit tibi.
Th. Cauſam timoris, ipſe quam ignoro, exigis.
Nihil timendum video; ſed timeo tamen.
Placet ire: pigris membra ſed genubus labant,
Alioque, quam quo nitor, adductus feror.
Sic concitatam remige & velo ratem
Æſtus, reſiſtens remigi & vento, refert.
Pl. Pervince quidquid obſtat, & mentem impedit;
Reducemque quanta præmia exſpectent, vide.
Pater, potes regnare. *Th.* Cum poſſim mori.
Pl. Summa eſt poteſtas. *Th.* Nulla, ſi cupias nihil.
Pl. Gnatis relinques. *Th.* “ Non capit regnum duos.
Pl. Miſer eſſe mavult, eſſe qui felix poteſt?
Th. Mihi crede, falſis magna nominibus placent.
Fruſtra timentur dura. dum excelſus ſteti,
Numquam pavere deſtiti, atque ipſum mei
Ferrum timere lateris. “ o quantum bonum eſt,
“ Obſtare nulli! capere ſecuras dapes
“ Humi jacentem! ſcelera non intrant caſas,
“ Tutuſque menſa capitur anguſta cibus.
“ Venenum in auro bibitur. expertus loquor,
Malam bonæ præferre fortunam licet.
Non vertice alti montis impoſitam domum,
Et eminentem civitas humilis tremit;
Nec fulget altis ſplendidum tectis ebur;
Somnoſque non defendit excubitor meos;
Non claſſibus piſcamur; & retro mare
Jacta fugamus mole; non ventrem improbum
Alimus tributo gentium; nullus mihi
Ultra Getas metatur & Parthos ager:
Non thure colimur; nec meæ, excluſo Jove,
Ornantur aræ; nulla culminibus meis
Impoſita nutat ſilva, nec fumant manu
Succenſa multa ſtagna: nec ſomno dies,
Bacchoque nox ducenda pervigili datur.
Sed non timemus. “ tuta ſine telo eſt domus:
“ Rebuſque parvis alta præſtatur quies.
“ Immane regnum eſt, poſſe ſine regno pati.
Pl. Nec abnuendum eſt, ſi dat imperium deus.
Th. Nec appetendum. *Pl.* Frater, ut regnes, rogat.
Th. Rogat? timendum eſt: errat hic aliquis dolus.
Pl. Redire pietas, unde ſummota eſt, ſolet.
Reparatque vires juſtus amiſſas amor.
Th. Amat Thyeſtem frater? æthereas prius
Perfundet Arctos pontus; & Siculi rapax
Conſiſtet æſtus unda, & Ionio ſeges
Matura pelago ſurget; & lucem dabit
Nox atra terris; ante cum flammis aquæ,
Cum morte vita, cum mari ventus fidem
Fœduſque jungent. *Pl.* Quam tamen fraudem times?
Th. Omnem timori quem meo ſtatuam modum?
Quantum poteſt, tantum odit. *Pl.* In te quid poteſt?
Th. Pro me nihil jam metuo: vos facitis mihi
Atrea timendum. *Pl.* Decipi captus times?
“ Serum eſt cavendi tempus in mediis malis.
Th. Eatur: unum genitor hoc teſtor tamen;
Ego vos ſequor, non duco. *Pl.* Reſpiciat deus
Bene cogitata. perge non dubio gradu.

Atreus, Thyeſtes.
Tantalus, F. Tertius frater. *Mutæ Perſonæ.*

PLagis tenetur cluſa diſpoſitis fera.
Et ipſum, & una generis inviſi indolem
Junctam parenti cerno. jam tuto in loco
Verſantur odia: venit in noſtras manus
Tandem Thyeſtes; & venit, totus quidem.
Vix tempero animo, vix dolor frenos capit.
Sic, cum feras veſtigat, & longo ſagax
Loro tenetur Umber, ac preſſo vias
Scrutatur ore; dum procul lento ſuem
Odore ſentit, paret, & tacito locum
Roſtro pererrat: præda cum propior fuit;
Cervice tota pugnat, & geſtu vocat
Dominum morantem, ſeque retinenti eripit.
Cum ſpirat ira ſanguinem, neſcit tegi;
Tamen tegatur. aſpice, ut multo gravis
Squallore vultus obruat mœſtos coma:
Quam fœda jaceat barba. præſtatur fides.
Fratrem juvat videre: complexus mihi
Redde expetitos: quidquid iratum fuit,
Tranſierit. ex hoc ſanguis ac pietas die

Colantur: animis odia damnata excidant.
Th. Diluere poſſem cuncta, niſi talis fores.
Sed fateor, Atreu, fateor, admiſi omnia
Quæ credidiſti; peſſimam cauſſam meam
Hodierna pietas fecit: eſt prorſus nocens,
Quicumque viſus tam bono fratri eſt nocens.
Lacrimis agendum eſt: ſupplicem primus vides.
Hæ te precantur pedibus intactæ manus.
Ponatur omnis ira, & ex animo tumor
Eraſus abeat: obſides fidei accipe
Hos innocentes. *Atr.* Frater, a genubus manus
Aufer, meoſque potius amplexus pete.
Vos quoque, ſenum præſidia, vos juvenes, meo
Pendete collo. ſqualidam veſtem exue,
Oculiſque noſtris parce, & ornatus cape,
Pares meis; lætuſque fraterni imperii
Capeſſe partem. major hæc laus eſt mea,
Fratri paternum reddere incolumi decus.
" Habere regnum, caſus eſt: virtus, dare.
Th. Dii paria, frater, pretia pro tantis tibi
Meritis rependant. regiam capitis notam
Squallor recuſat noſter; & ſceptrum manus
Infauſta refugit: liceat in media mihi
Latere turba. *Atr.* Recipit hoc regnum duos.
Th. Meum eſſe credo, quidquid eſt, frater, tuum.
Atr. Quis influentis dona Fortunæ abnuit?
Th. Expertus eſt quicumque, quam facile effluant.
Atr. Fratrem potiri gloria ingenti vetas?
Th. Tua jam peracta gloria eſt, reſtat mea.
Reſpuere certum eſt regna conſilium mihi.
Atr. Meam relinquam, niſi tuam partem accipis.
Th. Accipio. regni nomen impoſiti feram:
Sed jura & arma ſervient mecum tibi.
Atr. Impoſita capiti vincla venerando gere,
Ego deſtinatas victimas ſuperis dabo.

CHORUS.

Credat hoc quiſquam? ferus ille & acer,
Nec potens mentis, truculentus Atreus,
Fratris aſpectu ſtupefactus hæſit.
" Nulla vis major pietate vera eſt.
" Jurgia externis inimica durant,
" Quos amor verus tenuit, tenebit.
Ira cum magnis agitata cauſis
Gratiam rupit, cecinitque bellum,
Cum leves frenis ſonuere turmæ,
Fulſit hinc illinc agitatus enſis;
Quem movet crebro furibundus ictu
Sanguinem Mavors cupiens recentem,
Opprimit ferrum, manibuſque junctis
Ducit ad pacem pietas negantes.
Otium tanto ſubitum e tumultu
Quis deus fecit? modo per Mycenas
Arma civilis crepuere belli.
Pallidæ matres timuere natis;
Uxor armato timuit marito,
Cum manum invitus ſequeretur enſis,
Sordidus pacis vitio quietæ.
Ille labentes renovare muros;
Hic ſitu quaſſas ſtabilire turres;
Ferreis portas cohibere clauſtris
Ille certabat; paviduſque pinnis
Anxiæ nocti vigil incubabat.
" Pejor eſt bello timor ipſe belli.
Jam minæ ſævi cecidere ferri;
Jam ſilet murmur grave claſſicorum;
Jam tacet ſtridor litui ſtrepentis;
Alta pax urbi revocata læta eſt.
Sic ubi ex alto tumuere fluctus,
Brutium Coro feriente pontum;
Scylla pulſatis reſonat cavernis,
Ac mare in portu timuere nautæ,
Quod rapax Auſter revomit Charybdis;
Et ferus Cyclops metuit parentem
Rupe ferventis reſidens in Ætnæ,
Ne ſuperfuſis violetur undis
Ignis æternis reſonans caminis;
Et putat mergi ſua poſſe pauper
Regna Laertes, Ithaca tremente;
Si ſuæ ventis cecidere vires,
Mitius ſtagno pelagus recumbit;
Alta quæ navis timuit ſecare
Hinc & hinc fuſis ſpatioſa velis,
Strata ludenti patuere cymbæ:
Et vacat merſos numerare piſces;
Hic ubi ingenti modo ſub procella
Cyclades pontum timuere motæ.
" Nulla ſors longa eſt. dolor ac voluptas
" Invicem cedunt. brevior voluptas.
" Ima permutat brevis hora ſummis.
Ille qui donat diadema fronti,
Quem genu nixæ tremuere gentes,
Cujus ad nutum poſuere bella
Medus, & Phœbi propioris Indus,
Et Dacæ Parthis equitem minati;
Anxius ſceptrum tenet, & moventes
Cuncta divinat; metuitque caſus
Mobiles rerum, dubiumque tempus.
Vos, quibus rector maris atque terræ
Jus dedit magnum necis atque vitæ,
Ponite inflatos tumidoſque vultus:
Quidquid a vobis minor extimeſcit,
Major hoc vobis dominus minatur.
" Omne ſub regno graviore regnum eſt.
" Quem dies vidit veniens ſuperbum,
" Hunc dies vidit fugiens jacentem.
" Nemo confidat nimium ſecundis;
" Nemo deſperet meliora lapſis,
" Miſcet hæc illis, prohibetque Clotho
" Stare fortunam. rotat omne fatum.
" Nemo tam divos habuit faventes,
" Craſtinum ut poſſit ſibi polliceri.
" Res Deus noſtras celeri citatas
" Turbine verſat.

ACTUS QUARTUS.

Nuncius, Chorus.

Quis me per auras turbo præcipitem vehet,
Atraque nube involvet, ut tantum nefas
Eripiat oculis? o domus Pelopi quoque
Et Tantalo pudenda! *Ch.* Quid portas novi?
Nu. Quænam iſta regia eſt, Argos & Sparte impios
Sortita fratres? & maris gemini premens
Fauces Corinthus? an feris Iſter fugam
Præbens Alanis? an ſub æterna nive
Hyrcana tellus? an vagi paſſim Scythæ?
Ch. Quis hic nefandi eſt conſcius monſtri locus?

Effare: & iſtud pande, quodcunque eſt malum.
Nu. Si ſteterit animus, ſi metu corpus rigens
Remittet artus; hæret in vultu trucis
Imago facti. ferte me inſanæ procul
Illo procellæ, ferte, quo fertur dies
Hinc raptus. *Ch.* Animos gravius incertos tenes.
Quid ſit, quod horres, effer; auctorem indica.
Non quæro quis ſit, ſed uter. effare ocyus.
Nu. In arce ſumma Pelopeæ pars eſt domus
Converſa ad Auſtros; cujus extremum latus
Æquale monti creſcit, atque urbem premit,
Et contumacem regibus populum ſuis
Habet ſed ictu: fulget hic turbæ capax
Immane tectum, cujus auratas trabes
Variis columnæ nobiles maculis ferunt.
Poſt iſta vulgo nota, quæ populi colunt,
In multa dives ſpatia diſcedit domus.
Arcana in imo regio ſeceſſu patet,
Alta vetuſtum valle compeſcens nemus,
Penetrale regni. nulla qua lætos ſolet
Præbere ramos arbor, aut ferro coli;
Sed taxus, & cupreſſus, & nigra ilice
Obſcura nutat ſilva; quam ſupra eminens
Deſpectat alte quercus, & vincit nemus.
Hinc auſpicari regna Tantalidæ ſolent,
Hinc petere lapſis rebus & dubiis opem.
Affixa inhærent dona; vocales tubæ,
Fractique currus; ſpolia Myrtoi maris;
Victæque falſis axibus pendent rotæ;
Et omne gentis facinus. hoc Phrygius loco
Fixus tiaras Pelopis: hic præda hoſtium;
Et de triumpho picta barbarico chlamys.
Fons ſtat ſub umbra triſtis, & nigra piger
Hæret palude. talis eſt diræ Stygis
Deformis unda, quæ facit cælo fidem.
Hic nocte tota gemere ferales deos
Fama eſt: catenis lucus excuſſis ſonat,
Ululantque Manes. quidquid audire eſt metus,
Illic videtur. errat antiquis vetus
Emiſſa buſtis turba, & inſultant loco
Majora notis monſtra. quin tota ſolet
Micare flamma ſilva, & excelſæ trabes
Ardent ſine igni. ſæpe latratu nemus
Trino remugit: ſæpe ſimulacris domus
Attonita magnis. nec dies ſedat metum.
Nox propria luco eſt, & ſuperſtitio inferum
In luce media regnat. hinc orantibus
Reſponſa dantur certa, cum ingenti ſono
Laxantur adyto fata, & immugit ſpecus
Vocem Deo ſolvente. quo poſtquam furens
Intravit Atreus liberos fratris trahens,
Ornantur aræ. quis queat digne eloqui?
Poſt terga juvenum nobiles religat manus,
Et mœſta vitta capita purpurea ligat:
Non thura deſunt, non ſacer Bacchi liquor,
Tangenſve ſalſa victimam culter mola.
Servatur omnis ordo, ne tantum nefas
Non rite fiat. *Ch.* Quis manum ferro admovet?
Nu. Ipſe eſt ſacerdos. ipſe funeſta prece
Létale carmen ore violento canit.
Stat ipſe ad aras, ipſe devotos neci
Contrectat, & componit, & ferro admovet:
Attendit ipſe. nulla pars ſacri perit.
Lucus tremiſcit. tota ſuccuſſo ſolo
Nutavit aula, dubia quo pondus daret,
Ac fluctuanti ſimilis. e lævo æthere
Atrum cucurrit limitem ſidus trahens.
Libata in ignes vina mutato fluunt
Cruenta Baccho. regium capiti decus
Bis terque lapſum eſt. flevit in templis ebur.
Movere cunctos monſtra: ſed ſolus ſibi
Immotus Atreus conſtat, atque ultro deos
Terret minantes. jamque dimiſſa mora
Aſſiluit aris, torvum & obliquum intuens.
Jejuna ſilvis qualis in Gangeticis
Inter juvencos tigris erravit duos;
Utriuſque præda cupida, quo primos ferat
Incerta morſus, flectit huc rictus ſuos,
Illo reflectit, & famem dubiam tenet;
Sic dirus Atreus capita devota impiæ
Speculatur iræ. quem prius mactet ſibi,
Dubitat; ſecunda deinde quem cæde immolet.
Nec intereſt: ſed dubitat. & tantum ſcelus
Juvat ordinare. *Ch.* Quem tamen ferro occupat?
Nu. Primus locus, (ne deceſſe pietatem putes,)
Avo dicatur; Tantalus prima hoſtia eſt.
Ch. Quo juvenis animo, quo tulit vultu necem?
Nu. Stetit ſui ſecurus, & non eſt preces
Perire fruſtra paſſus: aſt illi ferus
In vulnere enſem abſcondit, & penitus premens
Jugulo manum commiſit. educto ſtetit
Ferro cadaver: cumque dubitaſſet diu
Hac parte an illa caderet, in patruum cadit.
Tunc ille ad aras Pliſthenem ſævus trahit,
Adicitque fratri: colla percuſſa amputat.
Cervice cæſa truncus in pronum ruit:
Querulum cucurrit murmure incerto caput.
Ch. Quid deinde gemina cæde perfunctus facit?
Puerone parcit? an ſcelus ſceleri ingerit?
Nu. Silva jubatus qualis Armenia leo,
In cæde multa victor armento incubat,
Cruore rictus madidus, & pulſa fame
Non ponit iras; hinc & hinc tauros premens
Vitulis minatur, dente jam laſſo piger:
Non aliter Atreus ſævit, atque ira tumet,
Ferrumque gemina cæde perfuſum tenens,
Oblitus in quem rueret, infeſta manu
Exegit ultra corpus. at pueri ſtatim
Pectore receptus enſis, in tergo ſtetit.
Cadit ille, & aras ſanguine extinguens ſuo
Per utrumque vulnus moritur. *Ch.* O ſævum ſcelus!
Nu. Exhorruiſtis? hactenus non ſtat nefas.
Plus eſt. *Ch.* An ultra majus aut atrocius
Natura recipit? *Nu.* Sceleris hunc finem putas?
Gradus eſt. *Ch.* Quid ultra potuit? abjecit feris
Lanianda forſan corpora, atque igne arcuit.
Nu. Utinam arcuiſſet! ne tegat functos humus,
Ne ſolvat ignis, avibus epulandos licet
Feriſque triſte pabulum ſævis trahat;
Votum eſt ſub hoc, quod eſſe ſupplicium ſolet.
Pater inſepultos ſpectet. o nullo ſcelus
Credibile in ævo, quodque poſteritas neget!
Erepta vivis exta pectoribus tremunt,
Spirantque venæ, corque adhuc pavidum ſalit.
At ille fibras tractat, ac fata inſpicit;
Et adhuc calentes viſcerum venas notat.
Poſtquam hoſtiæ placuere, ſecurus vacat
Jam fratris epulis. ipſe diviſim ſecat
In membra corpus; amputat trunco tenus
Humeros patentes, & lacertorum moras:
Denudat artus dirus, atque oſſa amputat:
Tantum ora ſervat, & datas fidei manus.

Hæc verubus hærent viſcera, & lentis data
Stillant caminis: illa flammatus latex,
Querente aheno, jactat: impoſitas dapes
Tranſiliit ignis, inque trepidantes focos
Bis ter regeſtus, & pati juſſus moram,
Invitus ardet. ſtridet in verubus jecur.
Nec facile dicam, corpora an flammæ magis
Gemuere. piceus ignis in fumos abit:
Et ipſe fumus triſtis, ac nebula gravis,
Non rectus exit, ſeque in exceſſum levans,
Ipſos penates nube deformi obſidet.
O Phœbe patiens, fugeris retro licet,
Medioque ruptum merſeris cælo diem,
Sero occidiſti. lancinat gnatos pater,
Artuſque mandit ore funeſto ſuos:
Nitet fluente madidus unguento comam,
Graviſque vino: ſæpe præcluſæ cibum
Tenuere fauces. in malis unum hoc tuis
Bonum eſt, Thyeſta, quod mala ignoras tua.
Sed & hoc peribit. verterit currus licet
Sibi ipſe Titan obvium ducens iter;
Tenebriſque facinus obruat tetrum novis,
Nox miſſa ab ortu tempore alieno gravis;
Tamen videndum eſt. tota patefient mala.

CHORUS.

Quo, terrarum ſuperumque parens,
Cujus ad ortus noctis opacæ
Decus omne fugit, quo vertis iter,
Medioque diem perdis Olympo?
Cur, Phœbe, tuos rapis aſpectus?
Nondum ſeræ nuntius horæ
Nocturna vocat lumina veſper:
Nondum Heſperiæ flexura rotæ
Jubet emeritos ſolvere currus:
Nondum in noctem vergente die
Tertia miſit buccina ſignum:
Stupet ad ſubitæ tempora cœnæ
Nondum feſſis bubus arator.
Quid te æthereo pepulit curſu?
Quæ cauſſa tuo limite certo
Dejecit equos? numquid aperto
Carcere Ditis victi tentant
Bella gigantes? numquid Tityus
Pectore feſſo renovat veteres
Saucius iras? num rejecto
Latus explicuit monte Typhoeus?
Numquid ſtruitur via Phlegræos
Alta per hoſtes? & Theſſalicum
Threſſa premitur Pelion Oſſa?
Solitæ mundi periere vices:
Nihil occaſus, nihil ortus erit.
Stupet Eoos aſſueta deo
Tradere frænos, genitrix primæ
Roſcida lucis, perverſa ſui
Lumina regni. neſcit feſſos
Tingere currus, nec fumantes
Sudore jubas mergere ponto.
Ipſe inſueta novus hoſpitio
Sol auroram videt occiduus,
Tenebraſque jubet ſurgere, nondum
Nocte parata. non ſuccedunt
Aſtra, nec ullo micat igne polus.
Nec Luna graves digerit umbras.
Sed quidquid id eſt, utinam nox ſit.
Trepidant, trepidant pectora magno
Perculſa metu, ne fatali
Cuncta ruina quaſſata labent,
Iterumque deos, hominesque premat
Deforme chaos: iterum terras,
Et mare & ignes, & vaga picti
Sidera mundi Natura tegat.
Non æternæ facis exortu
Dux aſtrorum ſecula ducens
Dabit æſtatis brumæque notas.
Non Phœbeis obvia flammis
Demet nocti Luna timores,
Vincetque ſui fratris habenas,
Curvo brevius limite currens.
Ibit in unum congeſta ſinum
Turba deorum.
Hic, qui ſacris pervius aſtris
Secat obliquo tramite zonas,
Flectens longos Signifer annos,
Lapſa videbit ſidera labens.
Hic, qui nondum vere benigno
Reddit Zephyro vela tepenti,
Aries præceps ibit in undas,
Per quas pavidam vexerat Hellen.
Hic, qui nitido Taurus cornu
Præfert Hyadas, ſecum Geminos
Trahet, & curvi brachia Cancri.
Leo flammiferis æſtibus ardens
Iterum e cælo cadet Herculeus.
Cadet in terras Virgo relictas;
Juſtæque cadent pondera Libræ;
Secumque trahent Scorpion acrem.
Et, qui nervo tenet Æmonio
Pennata ſenex ſpicula Chiron,
Rupto perdet ſpicula nervo.
Pigram referens hiemem gelidus
Cadet Ægoceros, frangetque tuam,
Quiſquis es, Urnam. tecum excedent
Ultima cæli ſidera Piſces.
Monſtraque numquam perfuſa mari
Merget condens omnia Gurges.
Et qui medias dividit Urſas,
Fluminis inſtar, lubricus Anguis:
Magnoque minor juncta Draconi
Frigida duro Cynoſura gelu:
Cuſtoſque ſui tardus plauſtri
Jam non ſtabilis ruet Arctophylax.
Nos e tanto viſi populo
Digni, premeret quos everſo
Cardine mundus.
In nos ætas ultima venit.
O nos dura ſorte creatos,
Seu perdidimus ſolem miſeri,
Sive expulimus! abeant queſtus.
Diſcede timor. " vitæ eſt avidus,
" Quiſquis non vult, mundo ſecum
" Pereunte, mori.

ACTUS QUINTUS.

Atreus.

Æqualis aſtris gradior, & cunctos ſuper
Altum ſuperbo vertice attingens polum.
Nunc

Nunc decora regni teneo, nunc ſolium patris.
Dimitto ſuperos: ſumma votorum attigi.
Bene eſt; abunde eſt; jam ſat eſt etiam mihi.
Sed cur ſatis ſit? pergam, & implebo patrem
Funere ſuorum: ne quid obſtaret pudor,
Dies receſſit. perge, dum cælum vocat.
Utinam quidem tenere fugientes deos
Poſſem, & coactos trahere, ut ultricem dapem
Omnes viderent! quod ſat eſt, videat pater.
Etiam die nolente diſcutiam tibi
Tenebras, miſeræ ſub quibus latitant tuæ.
Nimis diu conviva ſecuro jaces
Hilarique vultu. jam ſatis menſis datum eſt,
Satiſque Baccho. ſobrio tanta ad mala
Opus eſt Thyeſte. turba famularis fores
Templi relaxa; feſta patefiat domus.
Libet videre, capita natorum intuens
Quos det colores, verba quæ primus dolor
Effundat, aut ut ſpiritu expulſo ſtupens
Corpus rigeſcat. fructus hic operis mei eſt.
Miſerum videre nolo, ſed dum fit miſer.
Aperta multa tecta collucent face.
Reſupinus ipſe purpura atque auro incubat,
Vino gravatum fulciens læva caput,
Eructat. o me cælitum excelſiſſimum,
Regumque regem! vota tranſcendi mea.
Satur eſt. capaci ducit argento merum.
Ne parce potu, reſtat etiam nunc cruor
Tot hoſtiarum. veteris hunc Bacchi color
Abſcondet. hoc hæc menſa claudatur ſcypho.
Miſtum ſuorum ſanguinem genitor bibat;
Meum bibiſſet. ecce jam cantus ciet,
Feſtaſque voces; nec ſatis menti imperat.

Thyeſtes.

PEctora longis hebetata malis,
Jam ſollicitas ponite curas.
Fugiat mœror, fugiatque pavor,
Fugiat trepidi comes exilii
Triſtis egeſtas, rebuſque gravis
Pudor afflictis. magis unde cadas,
Quam quo, refert. magnum, ex alto
Culmine lapſum, ſtabilem in plano
Figere greſſum: magnum, ingenti
Strage malorum preſſum, fracti
Pondera regni non inflexa
Cervice pati; nec degenerem
Victumque malis, rectum impoſitas
Ferre ruinas. ſed jam ſævi
Nubila fati pelle, ac miſeri
Temporis omnes dimitte notas:
Redeant vultus ad læta boni,
Veterem ex animo mitte Thyeſten.
" Proprium hoc miſeros ſequitur vitium,
" Numquam rebus credere lætis.
" Redeat felix Fortuna licet,
" Tamen afflictos gaudere piget.
Quid me revocas, feſtumque vetas
Celebrare diem? quid flere jubet
Nulla ſurgens dolor ex cauſa?
Quis me prohibet flore recenti
Vincire comam? prohibet, prohibet.
Vernæ capiti fluxere roſæ;
Pingui madidus crinis amomo
Inter ſubitos ſtetit horrores;
Imber vultu nolente cadit,
Venit in medias voces gemitus;
Mœror lacrimas amat aſſuetas.
Flendi miſeris dira cupido eſt.
Libet infauſtos mittere queſtus,
Libet & Tyrio ſaturas oſtro
Rumpere veſtes. ululare libet.
Mittit luctus ſigna futuri
Mens, ante ſui præſaga mali.
Inſtat nautis fera tempeſtas,
Cum ſine vento tranquilla tument.
Quos tibi vultus, quoſve tumultus
Fingis demens? credula præſta
Pectora fratri. jam quidquid id eſt,
Vel ſine cauſa, vel ſero times.
Nolo infelix; ſed vagus intro
Terror oberrat; ſubitos fundunt
Oculi fletus, nec cauſa ſubeſt.
Dolor, an metus eſt? an habet lacrimas
Magna voluptas?

Atreus, Thyeſtes.

FEſtum diem, germane, conſenſu pari
Celebremus. hic eſt ſceptra qui firmet mea,
Solidamque pacis alliget certæ fidem.
Th. Satias dapis me, nec minus Bacchi tenet,
Augere cumulus hic voluptatem poteſt,
Si cum meis gaudere felici datur.
Atr. Hic eſſe natos crede in amplexu patris.
Hic ſunt, eruntque; nulla pars prolis tuæ
Tibi ſubtrahetur. ora, quæ exoptas, dabo.
Totumque turba jam ſua implebo patrem.
Satiaberis, ne metue: nunc miſti meis,
Jucunda menſæ ſacra juveniles colant.
Sed accientur. poculum infuſo cape
Gentile Baccho. *Th.* Capio fraternæ dapis
Donum. paternis vina libentur Deis,
Tunc hauriantur. Sed quid hoc? non vult manus
Parere; creſcit pondus, & dextram gravat.
Admotus ipſis Bacchus a labris fugit,
Circaque rictus ore decepto effluit.
En, ipſa trepido menſa ſubſiluit ſolo.
Vix lucet ignis. ipſe quin æther gravis
Inter diem noctemque deſertus ſtupet.
Quid hoc? magis magiſque concuſſi labant
Convexa cæli. ſpiſſior denſis coit
Caligo tenebris, noxque ſe in noctem abdidit.
Fugit omne ſidus. quidquid eſt, fratri precor,
Gnatiſque pareat: omnis in vile hoc caput
Abeat procella. redde jam gnatos mihi.
Atr. Reddam, & tibi illos nullus eripiet dies.
Th. Quis hic tumultus viſcera exagitat mea?
Quid tremuit intus? ſentio impatiens onus,
Meumque gemitu non meo pectus gemit.
Adeſte nati, genitor infelix vocat:
Adeſte; viſis fugiet hic vobis dolor.
Unde obloquuntur? *Atr.* Expedi amplexus pater.
Venere. gnatos ecquid agnoſcis tuos?
Th. Agnoſco fratrem. ſuſtines tantum nefas
Geſtare, tellus? non ad infernam Styga
Te noſque mergis? rupta & ingenti via
Ad chaos inane regna cum rege abripis?
Non tota ab imo tecta convellens ſolo
Vertis Mycenas? ſtare circa Tantalum,
Avoſque noſtros, ſi quis intra Tartara eſt,

Uterque jam debuimus. hinc compagibus
Et hinc revulſis hoc tuam immani ſinu
Demitte vallem, noſque defoſſos tege
Acheronte toto: noxiæ ſupra caput
Animæ vagentur noſtrum, & ardenti freto
Phlegethon arenas igneus tortas agens
Exitia ſupra noſtra violentus fluat.
Immota tellus pondus ignavum jaces?
Atr. Recipe hoſce citius; liberis tandem tuis
Diu expetitis, nulla per fratrem eſt mora,
Fruere: oſculare: divide amplexus tribus.
Th. Hoc fœdus? hæc eſt gratia? hæc fratris fides?
Sic odia ponis? non peto; incolumes pater
Gnatos ut habeam: ſcelere quod ſalvo dari
Odioque poſſit, frater hoc fratrem rogo;
Sepelire liceat. redde, quod cernas ſtatim
Uri. nihil te genitor habiturus rogo,
Sed perditurus. *Atr.* Quidquid e gnatis tuis
Supereſt, habebis: quodque non ſupereſt, habes.
Th. Utrumne ſævis pabulum alitibus jacent?
An belluis ſervantur? an paſcunt feras?
Atr. Epulatus ipſe es impia gnatos dape.
Th. Hoc eſt deos quod puduit! hoc egit diem
Averſum in ortus! quas miſer voces dabo,
Queſtuſque quos? quæ verba ſufficient mihi?
Abſciſſa cerno capita, & avulſas manus,
Et rupta fractis cruribus veſtigia.
Hoc eſt, quod avidus capere non potuit pater.
Volvuntur intus viſcera, & clauſum nefas
Sine exitu luctatur, & quærit viam.
Da, frater, enſem. ſanguinis multum mei
Habet ille. ferro liberis demus viam.
Negatur enſis. pectora illiſo ſonent
Concuſſa planctu. ſuſtine, infelix, manum;
Parcamus umbris. tale quis vidit nefas?
Quis inhoſpitalis Caucaſi rupem aſperam
Heniochus habitans? quiſve Cecropiis metus
Terris Procruſtes? genitor en gnatos premo,
Premorque gnatis. ſceleris eſt aliquis modus?
Atr. " Sceleri modus debetur, ubi facias ſcelus,
" Non ubi reponas. hoc quoque exiguum eſt mihi,
Ex vulnere ipſo ſanguinem calidum in tua
Diffundere ora debui; ut viventium
Biberes cruorem. verba ſunt iræ data;
Dum propero, ferro vulnera impreſſo dedi.
Cecidi ad aras, cæde votiva focos
Placavi: & artus, corpore exanimo amputans,
In parva carpſi fruſta; & hæc ferventibus
Demerſi ahenis: illa lentis ignibus
Stillare juſſi. membra, nervoſque abſcidi
Viventibus: gracilique trajectas veru
Mugire fibras vidi, & aggeſſi manu
Mea ipſe flammas. omnia hæc melius pater
Feciſſe potuit. cecidit incaſſum dolor.
Scidit ore natos impio, ſed neſciens,
Sed neſcientes. *Th.* Clauſa litoribus vagis
Audite maria. vos, dei, audite hoc ſcelus,
Quocumque diffugiſtis. audite inferi.
Audite Terræ. Noxque Tartarea gravis
Et atra nube, vocibus noſtris vaca.
Tibi ſum relictus. ſola tu miſerum vides,
Tu quoque ſine aſtris. vota non faciam improba,
Pro me nihil precabor, ecquid jam poteſt
Pro me eſſe? vobis vota proſpicient mea.
Tu ſumme cæli rector, ætheriæ potens
Dominator aulæ, nubibus totum horridis
Convolve mundum, bella ventorum undique
Committe; & omni parte violentum intona:
Manuque, non qua tecta & immeritas domos
Telo petis minore; ſed qua montium
Tergemina moles cecidit, & qui montibus
Stabant pares Gigantes; hac arma expedi,
Igneſque torque. vindica amiſſum diem.
Jaculare flammas; lumen ereptum polo
Fulminibus exple: cauſa, ne dubites diu,
Utriuſque mala ſit: ſi minus; mala ſit mea.
Me pete: triſulco flammeam telo facem
Per pectus hoc tranſmitte. ſi gnatos pater
Humare, & igni tradere extremo volo,
Ego ſum cremandus. ſi nihil ſuperos movet,
Nullumque telis impios numen petit;
Æterna nox permaneat, & tenebris tegat
Immenſa longis ſcelera. nil Titan queror,
Si perſeveras. *Atr.* Nunc meas laudo manus,
Nunc parta vera eſt palma. perdideram ſcelus,
Niſi ſic doleres: liberos naſci mihi
Nunc credo; caſtis nunc fidem reddi toris.
Th. Quid liberi meruere? *Atr.* Quod fuerant tui.
Th. Gnatos parenti? *Atr.* Fateor; & quod me juvat,
Certos. *Th.* Piorum præſides teſtor deos.
Atr. Quid conjugales? *Th.* Scelere quis penſat ſcelus?
Atr. Scio quid queraris. ſcelere prærepto doles:
Nec quod nefandas hauſeris, tangit, dapes:
Quod non pararis. fuerat hic animus tibi
Inſtruere ſimiles inſcio fratri cibos,
Et adjuvante liberos matre aggredi,
Similique leto ſternere. hoc unum obſtitit,
Tuos putaſti. *Th.* Vindices aderunt dei:
His puniendum vota te tradunt mea.
Atr. Te puniendum liberis trado tuis.

FINIS THYESTIS.

THEBAIS.

PERSONÆ.

Œdipus.	Jocasta.
Nuncius.	Polynices.
Antigone.	

ACTUS PRIMUS.

Œdipus, Antigone.

CÆci parentis regimen, ac feſſi unicum
Patris levamen, gnata, quam tanti eſt mihi
Genuiſſe vel ſic; deſere infauſtum patrem.
In recta quid deflectis errantem gradum?
Permitte labi. melius inveniam viam
Quam quæro ſolus, quæ me ab hac vita extrahat,
Et hoc nefandi capitis aſpectu levet
Cælum atque terras. quantulum hac egi manu?
Non video noxæ conſcium noſtræ diem:
Sed videor. hinc jam ſolve inhærentem manum,

Et

Et patere cæcum, qua volet, ferri pedem.
Ibo, ibo, qua prærupta protendit juga
Meus Cithæron; qua peragrato celer
Per ſaxa monte jacuit Actæon, ſuis
Nova præda canibus; qua per obſcurum nemus,
Silvamque opacæ vallis inſtinctas deo
Egit ſorores mater, & gaudens malo,
Vibrante thyrſo prætulit fixum caput;
Vel qua cucurrit corpus inviſum trahens
Zethi juventus, qua per horrentes rubos
Tauri ferocis ſanguis oſtentat fugas;
Vel qua alta maria vertice immenſo premit,
Inoque præceps qua ſcelus fugiens ſuum,
Novumque faciens, mater inſiluit freto
Merſura gnatum, ſeque. felices, quibus
Fortuna melior tam bonas matres dedit!
Eſt alius iſtis noſter in ſilvis locus,
Qui me repoſcit; hunc petam curſu incito:
Non hæſitabit greſſus, huc omni duce
Spoliatus ibo. quid moror ſedes meas?
Montem Cithæron redde, & hoſpitium mihi
Illud meum reſtitue, ut exſpirem ſenex,
Ubi debui infans. recipe ſupplicium vetus
Semper cruente, ſæve, crudelis, ferox,
Cum occidis, & cum parcis. olim jam tuum
Eſt hoc cadaver: perage mandatum patris,
Jam & matris. animus geſtit antiqua exequi
Supplicia. quid me, gnata, peſtifero tenes
Amore vinctum? quid tenes? genitor vocat.
Sequor, ſequor. jam parce. ſanguineum gerens
Inſigne regni Laius erepti furit.
Et ecce inanes manibus infeſtis petit
Foditque vultus. gnata, genitorem vides?
Ego video. tandem ſpiritum inimicum exue,
Deſertor animæ, fortis in partem tui,
Omitte pœnas languidas longæ moræ,
Mortemque totam recipe. quid ſegnis traho?
Quid vivo? nullum facere jam poſſum ſcelus.
Poſſum miſer. prædico, diſcede a patre;
Diſcede virgo. timeo poſt matrem omnia.
An. Vis nulla, genitor, a tuo noſtram manum
Corpore reſolvet. nemo me comitem tibi
Eripiet umquam. Labdaci claram domum,
Opulenta ferro regna germani petant;
Pars ſumma patris optimi e regno mea eſt,
Pater ipſe. non hunc auferet frater mihi,
Thebana rapto ſceptra qui regno tenet;
Non hunc catervas alter Argolicas agens.
Non ſi revulſo Jupiter mundo tonet,
Mediumque noſtros fulmen in nexus cadat,
Manum hanc remittam. prohibeas, genitor, licet:
Regam abnuentem, dirigam invitum gradum.
In plana tendis? vado. prærupta expetis?
Non obſto, ſed præcedo. quo vis utere
Duce me; duobus omnis eligitur via.
Perire ſine me non potes; mecum potes.
Hic alta rupes arduo ſurgit jugo,
Spectatque longe ſpatia ſubjecti maris.
Vis hanc petamus? nudus hic pendet ſilex;
Hic ſciſſa tellus faucibus ruptis hiat.
Vis hanc petamus? hic rapax torrens cadit,
Parteſque lapſi montis exeſas rotat.
In hunc ruamus: dum prior, quo vis, eo;
Non deprecor, non hortor. extingui cupis,
Votumque, genitor, maximum mors eſt tibi?
Si moreris, antecedo: ſi vivis, ſequor.
Sed flecte mentem; pectus antiquum advoca;
Victaſque magno pectore ærumnas doma.
Reſiſte. tantis in malis vinci malum eſt.
Œd. Unde in nefanda ſpecimen egregium domo?
Unde iſta generi virgo diſſimilis ſuo?
Fortuna, credis? aliquis eſt ex me pius?
Non eſſet umquam (fata bene novi mea)
Niſi ut noceret. ipſa in leges novas
Natura vertet; regeret in fontem citas
Revolutus undas amnis; & noctem afferet
Phœbea lampas; Heſperus faciet diem.
Ut ad miſerias aliquid accedat meas;
Pii quoque erimus. unica Oedipodæ eſt ſalus,
Non eſſe ſalvum. liceat ulciſci patrem
Adhuc inultum. dextra quid ceſſas iners
Exigere pœnas? quidquid exactum eſt adhuc,
Matri dediſti. mitte genitoris manum,
Animoſa virgo: funus extendis meum;
Longaſque vivi ducis exequias patris.
Aliquando terra corpus inviſum tege.
Peccas honeſta mente: pietatem vocas,
Patrem inſepultum trahere. qui cogit mori
Nolentem, in æquo eſt, quique properantem impedit.
" Occidere eſt, vetare cupientem mori.
Nec tamen in æquo eſt. alterum gravius reor;
Malo imperari, quam eripi mortem mihi.
Deſiſte cœpto, virgo. jus vitæ ac necis
Meæ penes me eſt. regna deſerui libens,
Regnum mei retineo. ſi fida es comes,
Enſem parenti trade; ſed notum nece
Enſem paterna. tradis? an gnati tenent
Cum regno & illum? faciet, ubicumque eſt, ſcelus.
Ibi ſit. relinquo. gnatus hunc habeat meus,
Sed uterque. flammas potius, & vaſtum aggerem
Compone. in altos ipſe me immittam rogos.
Erectam ad ignes funebrem adſcendam ſtruem,
Pectuſque ſolvam durum, & in cineres dabo
Hoc quidquid in me vivit. ubi ſævum eſt mare,
Duc; ubi ſit altis prærutum ſaxis jugum,
Ubi torta rapidus ducat Iſmenos vada;
Duc, ubi feræ ſint, ubi fretum, ubi præceps locus,
Si dux es. illuc ire morituro placet,
Ubi ſedet alta rupe ſemifero dolos
Sphinx ore nectens. dirige huc greſſus pedum,
Hic ſiſte patrem. dira ne ſedes vacet,
Monſtrum repone majus. ſaxum inſidens
Obſcura noſtræ verba fortunæ loquar,
Quæ nemo ſolvat. quiſquis Aſſyrio loca
Poſſeſſa regi ſcindis, & Cadmi nemus
Serpente notum, ſacra quo Dirce latet,
Supplex ad aras quiſquis Euroten bibis;
Spartenque fratre nobilem gemino colis;
Quicumque Elim, Parnaſon, & Bœotios
Colonus agros uberis tondes ſoli;
Adverte mentem: ſæva Thebarum lues
Luctifica cæcis verba committens modis,
Quid ſimile poſuit? quid tam inextricabile?
Avi gener, patriſque rivalis ſui:
Frater ſuorum liberum, & fratrum parens;
Uno avia partu liberos peperit viro,
Ac ſibi nepotes. monſtra quis tanta explicet?
Ego ipſe, victæ ſpolia qui Sphingis tuli,
Hærebo, fati tardus interpres mei.
Quid perdis ultra verba? quid pectus ferum
Mollire tentas precibus? hoc animo ſedet,
Effundere hanc cum morte luctantem diu

Animam, & tenebras petere. nam ſceleri hæc meo
Parum alta nox eſt. Tartaro condi juvet,
Et ſi quid ultra Tartarum eſt. tandem libet,
Quod olim oportet. morte prohiberi haud queo.
Ferrum negabis? noxias lapſo vias
Cludes? & arctis colla laqueis inſeri
Prohibebis? herbas, quæ ferunt letum, auferes?
Quid iſta tandem cura proficiet tua?
" Ubique mors eſt. optime hoc cavit Deus.
" Eripere vitam nemo non homini poteſt;
" At nemo mortem. mille ad hanc aditus patent.
Nil quæro. dextra noſter & nuda ſolet
Bene animus uti. dextra, nunc toto impetu,
Toto dolore, viribus totis veni.
Non deſtino unum vulneri noſtro locum:
Totus nocens ſum. qua voles, mortem exige.
Effringe corpus. corque tot ſcelerum capax
Evelle. totos viſcerum nuda ſinus.
Fractum incitatis ictibus guttur ſonet,
Laceræve fixis unguibus venæ fluant.
Aut dirige iras, quo ſoles. hæc vulnera
Reſciſſa multo ſanguine ac tabe irriga.
Hac extrahe animam, duram, inexpugnabilem.
Et tu, parens, ubicumque pœnarum arbiter
Adſtas mearum (non ego hoc tantum ſcelus
Ulla expiari credidi pœna ſatis
Umquam, nec iſta morte contentus fui,
Nec me redemi parte: membratim tibi
Volui perire) debitum tandem exige:
Nunc ſolvo pœnas; tunc tibi inferias dedi:
Ades, atque inertem dexteram introrſus preme,
Magiſque merge. timida tum parvo caput
Libavit hauſtu, vixque cupientes ſequi
Eduxit oculos. hæret etiam nunc mihi
Ille animus, hæret; cum recuſantem manum
Preſſere vultus. audias verum, Oedipe:
Minus eruiſti lumina audacter tua,
Quam præſtitiſti. nunc manum cerebro indue.
Hac parte mortem perage, qua cœpſti mori.
An. Pauca, o parens magnanime, miſerandæ precor
Ut verba gnatæ mente placata audias.
Non te ut reducam veteris ad ſpecimen domus,
Habitumque regni flore pollentem inclyto,
Peto; aſt ut iras, tempore aut ipſa mora
Fractas, remiſſo pectore ac placido feras.
Et hoc decebat roboris tanti virum,
Non eſſe ſub dolore: nec victum malis
Dare terga. " non eſt, ut putas, virtus, pater,
" Timere vitam, ſed malis ingentibus
" Obſtare, nec ſe vertere, ac retro dare:
" Qui fata proculcavit, ac vitæ bona
" Projecit, atque abcidit, & caſus ſuos
" Oneravit; ipſi, ceu deo, nullo eſt opus,
" Quare ipſe mortem cupiat, aut quare petat.
Utrumque timidi eſt velle. " contempſit mori,
" Qui non cupiſcit. cujus haud ultra mala
" Exire poſſunt, in loco tuto eſt ſitus.
Quis jam Deorum (velle fac) quidquam poteſt
Malis tuis adjicere? jam nec tu potes,
Niſi hoc, ut eſſe te putes dignum nece.
Non es; nec ulla pectus hoc culpa attigit.
Et hoc magis te, genitor, inſontem voca,
Quod innocens es, Diis quoque invitis. quid eſt
Quod te efferarit; quod novos ſuffixerit
Stimulos dolori? quid te ad infernas agit
Sedes? quid ex his pellit? ut careas die?
Cares. ut altis nobilem muris domum,
Patriamque fugias? patria tibi vivo periit.
Gnatos fugis, matremque? ab aſpectu omnium
Fortuna te ſummovit: & quidquid poteſt
Auferre cuiquam mors, tibi hoc vita abſtulit.
Regni tumultus, turba fortunæ prior
Abſceſſit ante juſta. quem, genitor, fugis?
Œd. Me fugio; fugio conſcium ſcelerum omnium
Pectus, manumque hanc fugio, & hoc cælum, & deos;
Et dira fugio ſcelera, quæ feci. nocens
Ego hoc ſolum, frugifera quo ſurgit Ceres,
Premo? has ego auras ore peſtifero traho?
Ego laticis hauſtu ſatior? aut ullo fruor
Almæ parentis munere? ego caſtam manum
Nefandus, inceſtificus, execrabilis
Attrecto? ego ullos aure concipio ſonos,
Per quos parentis nomen, aut gnati audiam?
Utinam quidem reſcindere has quirem vias,
Manibuſque adactis omne, quo voces meant,
Adituſque verbis tramite anguſto patet,
Eruere poſſem, gnata: jam ſenſum tui,
Quæ pars meorum es criminum, infelix pater
Fugiſſem. inhæret ac recrudeſcit nefas
Subinde; & aures ingerunt quidquid mihi
Negaſtis, oculi. cur caput tenebris grave
Non mitto ad umbras Ditis æternas? quid hic
Manes meos detineo? quid terram gravo?
Miſtuſque ſuperis erro? quid reſtat mali?
Regnum, parentes, liberi, virtus quoque,
Et ingenii ſolertis eximium decus
Periere. cuncta ſors mihi infeſta abſtulit.
Lacrimæ ſupererant. has quoque eripui mihi.
Abſiſte. nullas animus admittit preces,
Novamque pœnam ſceleribus quærit parem.
Et eſſe par quæ poterit? infanti quoque
Decreta mors eſt. fata quis tam triſtia
Sortitus umquam? videram nondum diem,
Uterique nondum ſolveram clauſi moras;
Et jam timebar. protinus quoſdam editos
Nox occupavit, & novæ luci abſtulit.
Mors me anteceſſit. aliquis intra viſcera
Materna letum præcocis fati tulit:
Sed numquid & peccavit? abſtruſum, abditum,
Dubiumque an eſſem, ſceleris infandi reum
Deus egit. illo teſte damnavit parens,
Calidoque teneros tranſtulit ferro pedes,
Et in alta nemora pabulum miſit feris,
Avibus & avidis, quas Cithæron noxius
Cruore ſæpe regio attractas alit.
Sed quem Deus damnavit, abjecit pater,
Mors quoque refugit. præſtiti Delphis fidem.
Genitorem adortus impia ſtravi nece.
Hoc alia pietas redimet? occidi patrem,
Sed matrem amavi. proloqui hymenæum pudet,
Tædaſque noſtras. has quoque invitum pati
Te coge pœnas: facinus ignotum, efferum,
Inuſitatum effare, quod populi horreant,
Quod eſſe factum nulla non ætas neget,
Quod patricidam pudeat. in patrios toros
Tuli paterno ſanguine aſperſas manus;
Sceleriſque pretium majus accepi ſcelus.
Leve eſt paternum facinus. in thalamos meos
Deducta mater, ne parum ſcelerum foret,
Fœcunda. nullum crimen hoc majus poteſt
Natura ferre. ſi quod etiamnum eſt tamen;
Qui facere poſſent, dedimus. abjeci necis

Pre-

Pretium paternæ ſceptrum, & hoc iterum manus
Armavit alias. optime regni mei
Fatum ipſe novi: nemo ſine ſacro feret
Illud cruore. magna præſagit mala
Paternus animus. jacta jam ſunt ſemina
Cladis futuræ. ſpernitur pacti fides.
Hic occupato cedere imperio negat:
Jus ille, & icti fœderis teſtes Deos
Invocat, & Argos exul atque urbes movet
Grajas in arma. non levis feſſis venit
Ruina Thebis. tela, flammæ, vulnera
Inſtant, & iſtis ſi quod eſt majus malum;
Ut eſſe genitos nemo non ex me ſciat.
An. Si nulla, genitor, cauſſa vivendi tibi eſt,
Hæc una abunde eſt, ut pater gnatos regas
Graviter furentes. tu impii belli minas
Avertere unus, tuque vecordes potes
Inhibere juvenes, civibus pacem dare,
Patriæ quietem, fœderi læſo fidem.
Vitam tibi ipſe ſi negas, multis negas.
Œd. Illis parentis ullus aut æqui eſt amor,
Avidis cruoris, imperii, armorum, doli,
Diris, ſceleſtis; breviter ut dicam, meis?
Certant in omne facinus, & penſi nihil
Ducunt, ubi illos ira præcipites agat,
Nefaſque nullum, per nefas nati, putant.
Non patris illos tangit afflicti pudor,
Non patria; regno pectus attonitum furit.
Scio, quo ferantur, quanta moliri parent:
Ideoque leti quæro maturi viam,
Morique propero, dum in domo nemo eſt mea
Nocentior me. gnata, quid genubus meis
Fles advoluta? quid prece indomitum domas?
Unum hoc habet fortuna, quo poſſim capi,
Invictus aliis. ſola tu affectus potes
Mollire duros, ſola pietatem in domo
Docere noſtra. nil grave aut miſerum eſt mihi;
Quod te ſciam voluiſſe. tu tantum impera.
Hic Œdipus Ægæa tranabit freta,
Jubente te; flammaſque, quas Siculo vomit
De monte tellus igneos volvens globos,
Excipiet ore; ſeque ſerpenti offeret,
Quæ ſæva furto nemoris Herculeo fuit;
Jubente te præbebit alitibus jecur;
Jubente vivet......

ACTUS SECUNDUS.

Nuntius, Œdipus, Antigone.

EXemplum in ingens Regia ſtirpe edite:
Thebæ paventes arma fraterna invocant,
Rogantque tectis arceas patriis faces.
Non ſunt minæ. jam propius acceſſit malum.
Nam regna repetens frater & pactas vices,
In bella cunctos Græciæ populos agit,
Septena muros caſtra Thebanos premunt.
Succurre; prohibe pariter & bellum & nefas.
Œd. Ego ille ſum, qui ſcelera committi vetem,
Et abſtineri ſanguine a caro manus
Doceam? magiſter juris & amoris pii
Ego ſum? meorum exempla facinorum appetunt.
Me nunc ſequuntur. laudo & agnoſco libens.
Exhortor, aliquid ut patre hoc dignum gerant.
Agite, o propago clara, generoſam indolem
Probate factis; gloriam ac laudes meas
Superate: & aliquid facite, propter quod patrem
Adhuc juvet vixiſſe. facietis, ſcio.
Sic eſtis orti. ſcelere defungi haud levi,
Haud uſitato, tanta nobilitas poteſt.
Ferte arma. facibus petite penetrales deos,
Frugemque flamma metite natalis ſoli.
Miſcete cuncta. rapite in exitium omnia.
Dejicite paſſim mœnia, in planum date.
Templis Deos obruite, maculatos lares
Conflate. ab imo tota conſidat domus.
Urbs concrematur. primus a thalamis meis
Incipiat ignis. *An.* Mitte violentum impetum
Doloris, ac te publica exorent mala,
Auctorque placidæ liberis pacis veni.
Œd. Vides modeſtæ deditum menti ſenem?
Placidæque amantem pacis ad partes vocas?
Tumet animus ira, fervet immenſum dolor,
Majuſque, quam quod caſus & juvenum furor
Conatur, aliquid cupio. non ſatis eſt adhuc
Civile bellum. frater in fratrem ruat.
Nec hoc ſat eſt. quod debet, ut fiat nefas
De more noſtro, quod meos deceat toros;
Date arma patri. nemo me ex his eruat
Silvis: latebo rupis exeſæ cavo,
Aut ſepe denſa corpus abſtruſum tegam.
Hinc aucupabor verba rumoris vagi,
Et ſæva fratrum bella, quod poſſum, audiam.

ACTUS TERTIUS.

Jocaſta, Antigone, Nuntius.

FElix Agave, facinus horrendum, manu
Qua fecerat, geſtavit; & ſpolium tulit
Cruenta nati Mænas in partes dati.
Fecit ſcelus, ſed miſera non ultra ſuum
Scelus hoc cucurrit. hoc leve eſt, quod ſum nocens;
Feci nocentes. hoc quoque etiam leve eſt;
Peperi nocentes. deerat ærumnis meis,
Ut & hoſtem amarem. bruma ter poſuit nives,
Et tertia jam falce decubuit Ceres,
Ut exul errat gnatus, & patria caret,
Profuguſque regum auxilia Graiorum rogat.
Gener eſt Adraſti, cuius imperio mare,
Quod cingit Iſthmon, regitur. hic gentes ſuas,
Septemque ſecum regna ad auxilium trahit
Generi. quid optem, quidve decernam, haud ſcio.
Regnum repoſcit. cauſſa repetentis bona eſt:
Mala, ſic petentis. vota quæ faciam parens?
Utrumque natum video. nil poſſum pie
Pietate ſalva facere. quodcumque alteri
Optabo nato, fiet alterius malo.
Sed utrumque quamvis diligam affectu pari;
Quo cauſſa melior ſorſque deterior trahit,
Inclinat animus, ſemper infirmo favens.
Miſeros magis fortuna conciliat ſuis.
Nun. Regina, dum tu flebiles queſtus cies,
Teriſque tempus, tota nudatis ſtetit
Acies in armis. æra jam bellum cient,
Aquilaque pugnam ſignifer mota vocat.
Septena reges bella diſpoſiti parant.
Animo pari Cadmea progenies ſubit.

Curſu citato miles hinc illinc ruit.
Vide, ut atra nubes pulvere abſcondat diem,
Fumoque ſimiles campus in cælum erigat
Nebulas, equeſtri fracta quas tellus pede
Submittit: &, ſi vera metuentes vident,
Infeſta fulgent ſigna; ſubrectis adeſt
Frons prima telis: aurea clarum nota
Nomen ducum vexilla præſcriptum ferunt.
I, redde amorem fratribus, pacem omnibus;
Et impia arma matris oppoſitu impedi.
Ant. Perge, o parens, & concita celerem gradum;
Compeſce tela, fratribus ferrum excute.
Nudum inter enſes pectus infeſtos tene.
Aut ſolve bellum, mater, aut prima excipe.
Jo. Ibo, ibo, & armis obvium opponam caput.
Stabo inter arma. petere qui fratrem volet,
Petat ante matrem. tela, qui fuerit pius,
Rogante ponat matre: qui non eſt pius,
Incipiat a me. fervidos juvenes anus
Tenebo. nullum teſte me fiet nefas.
Aut ſi quod & me teſte committi poteſt,
Non fiet unum. *Ant.* Signa collatis micant
Vicina ſignis, clamor hoſtilis fremit;
Scelus in propinquo eſt: occupa, mater, preces.
Et ecce motos fletibus credas meis;
Sic agmen armis ſegne compoſitis venit.
Procedit acies tarda, ſed properant duces.
Jo. Quis me procellæ turbine inſanæ vehens
Volucer per auras ventus æthereas aget?
Quæ ſphinx, vel atra nube ſubtexens diem
Stymphalis, avidis præpetem pennis feret?
Aut quæ per altas aeris rapiet vias
Harpyia, ſævi regis obſervans famem,
Et inter acies projiciet raptam duas?
Nun. Vadit furenti ſimilis, aut etiam furit;
Sagitta qualis Parthica velox manu
Excuſſa fertur; qualis inſano ratis
Premente vento rapitur; aut qualis cadit
Delapſa cælo ſtella, cum ſtringens polum
Rectam citatis ignibus rumpit viam;
Attonita curſu fugit, & binas ſtatim
Diduxit acies. victa materna prece
Hæſere bella, jamque in alternam necem
Illinc & hinc miſcere cupientes manum
Vibrata dextra tela ſuſpenſa tenent,
Paci favetur. omnium ferrum latet
Ceſſatque. telum vibrat in fratrum manu.
Laniata canas mater oſtendit comas;
Rogat abnuentes; irrigat fletu genas.
Negare matri, qui diu dubitat, poteſt.

ACTUS QUARTUS.

Jocaſta, Polynices.

IN me arma & ignes vertite. in me omnis ruat
Unam juventus; quæque ab Inachio venit
Animoſa muro; quæque Thebana ferox
Deſcendit arce. civis atque hoſtis ſimul
Hunc petite ventrem, qui dedit fratres viro.
Mea membra paſſim ſpargite, ac divellite:
Ego utrumque peperi. ponitis ferrum ocyus?
Ac dico, & ex æquo mihi dextras datis?
Date, dum piæ ſunt. error invitos adhuc
Fecit nocentes. omne Fortunæ fuit
Peccantis in nos crimen. hoc primum nefas
Inter ſcientes geritur. in veſtra manu eſt,
Utrum velitis, ſancta ſi pietas placet,
Donate matrem pace. ſi placuit ſcelus,
Majus paratum eſt; media ſe opponit parens.
Proinde bellum tollite, aut belli moram.
Sollicita cui nunc mater alterna prece
Verba admovebo? miſera quem amplectar prius?
In utramque partem ducor affectu pari.
Hic abfuit. ſed pacta ſi fratrum valent,
Nunc alter aberit. ergo jam numquam duos,
Niſi ſic, videbo? junge complexus prior
Tu, tot labores totque perpeſſus mala.
Longo parentem feſſus exilio vides.
Accede propius. clude vagina impium
Enſem; & trementem jamque cupientem excuti
Haſtam ſolo defige. maternum tuo
Coire pectus pectori clypeus vetat.
Hunc quoque repone. vinculo frontem exue,
Tegimenque capitis triſte belligeri leva,
Et ora matri redde. quo vultus refers,
Acieque pavida fratris obſervas manum?
Affuſa totum corpus amplexu tegam.
Tuo cruori per meum fiet via.
Quid dubius hæres? an times matris fidem?
Po. Timeo: nihil jam jura naturæ valent.
Poſt iſta fratrum exempla, ne matri quidem
Fides habenda eſt. *Jo.* Redde jam capulo manum,
Aſtringe galeam, læva ſe clypeo inſerat;
Dum frater exarmatur, armatus mane:
Tu pone ferrum, cauſſa qui es ferri prior.
Si pacis odium eſt, furere ſi bello placet,
Inducias te mater exiguas rogat,
Ferat ut reverſo poſt fugam nato oſcula,
Vel prima, vel ſuprema. dum pacem peto,
Audite inermes: ille te, tu illum times;
Ego utrumque, ſed pro utroque. quid ſtrictum abnuis
Recondere enſem? qualibet gaude mora.
Id gerere bellum cupitis, in quo eſt optimum
Vinci. vereris fratris infeſti dolos?
Quoties neceſſe eſt fallere, aut falli a ſuis,
Patiare potius ipſe, quam facias, ſcelus.
Sed ne verere: mater inſidias & hinc
Et rurſus illinc abiget. exoro, an patri
Invideo veſtro? veni, ut arcerem nefas,
An ut viderem propius? hic ferrum abdidit
Reclivis haſtæ, & arma defixa incubant.
Ad te preces nunc, nate, maternas feram,
Sed ante lacrimas: teneo longo tempore
Petita votis ora. te, profugum ſolo
Patrio, penates regis externi tegunt:
Te maria tot diverſa, tot caſus vagum
Egere: non te duxit in thalamos parens
Comitata primos, nec ſua feſtas manu
Ornavit ædes, nec ſua lætas faces
Vitta revinxit. dona non auri & graves
Gazas ſocer, non arva, non urbes dedit;
Dotale bellum eſt. hoſtium es factus gener,
Patria remotus, hoſpes alieni laris,
Externa conſecutus, expulſus tuis,
Sine crimine exul. ne quid e fatis tibi
Deeſſet paternis, hoc quoque ex illis habes,
Erraſſe thalamis. nate poſt multos mihi
Remiſſe ſoles; nate, ſollicitæ metus
Et ſpes parentis; cujus aſpectum Deos

Semper rogavi; cum tuus reditus mihi
Tantum eſſet erepturus adventu tuo,
Quantum daturus; quando pro te deſinam,
Dixi, timere? dixit irridens Deus,
Ipſum timebis. nempe, niſi bellum foret,
Ego te carerem; nempe, ſi tu non fores,
Bello carerem. triſte conſpectus datur
Pretium tui durumque: ſed matri placet.
Hinc modo recedant arma, dum nullum nefas
Mars ſævus audet. hoc quoque eſt magnum nefas;
Tam prope fuiſſe. ſtupeo, & exſanguis tremo,
Cum ſtare fratres hinc & hinc video duos
Sceleris ſub ictu. membra quaſſantur metu.
Quam pene mater majus adſpexi nefas,
Quam quod miſer videre non potuit pater!
Licet timore facinoris tanti vacem,
Videamque jam nil tale, ſum infelix tamen.
Quod pene vidi. per decem menſium graves
Uteri labores, perque pietatis inclytas
Precor ſorores, & per irati ſibi
Genas parentis; ſcelere quas nullo nocens,
Erroris a ſe dira ſupplicia exigens,
Hauſit; nefandas mœnibus patriis faces
Averte; ſigna bellici retro agminis
Flecte. ut recedas, magna pars ſceleris tamen
Veſtri peracta eſt. vidit hoſtili grege
Campos repleri patria, fulgentes procul
Armis catervas: vidit equitatu levi
Cadmea frangi prata, & excelſos rotis
Volitare proceres; igne flagrantes trabes
Fumare, cineri quæ petunt noſtras domos;
Fratreſque (facinus quod novum & Thebis fuit.)
In ſe ruentes. totus hoc exercitus,
Et populus omnis, & utraque hoc vidit ſoror,
Genitrixque vidit: nam pater debet ſibi,
Quod iſta non ſpectavit. occurrat tibi
Nunc Œdipus: quo judice, erroris quoque
Pœnæ petuntur. ne, precor, ferro erue
Patriam, ac penates; neve, quas regere expetis,
Everte Thebas. quis tenet mentem furor?
Petendo patriam perdis. ut fiat tua,
Vis eſſe nullam? quin tuæ cauſſæ nocet
Ipſum hoc, quod armis vertis infeſtis ſolum,
Segeteſque aduſtas ſternis, & totos fugam
Edis per agros. nemo ſic vaſtat ſua.
Quæ corripi igne, quæ meti gladio jubes,
Aliena credis. rex ſit e vobis uter,
Manente regno, quærite. hæc telis petes,
Flammiſque tecta? poteris has Amphionis
Quaſſare moles? nulla quas ſtruxit manus,
Stridente tardum machina ducens onus;
Sed convocatus vocis & citharæ ſono
Per ſe ipſe turres venit in ſummas lapis.
Hæc ſaxa franges victor? hinc ſpolia auferes,
Vinctoſque duces patris æquales tui?
Matres ab ipſo conjugum raptas ſinu
Sævus catena miles impoſita trahet?
Ut adulta virgo miſta captivo gregi
Thebana nuribus munus Argolicis eat?
An & ipſa palmas vincta poſt tergum datas
Mater triumphi præda fraterni vehar?
Poteſne cives lætus exitio datos
Videre paſſim? mœnibus caris potes
Hoſtem admovere? ſanguine & flamma potes
Implere Thebas? tam ferum & durum geris
Sævumque in iras pectus, & nondum imperas?
Quid ſceptra facient? pone veſanos, precor,
Animi tumores, teque pietati refer.
Po. Ut profugus errem ſemper? ut patria arcear,
Opemque gentis hoſpes externæ ſequar?
Quid paterer aliud, ſi feſelliſſem fidem,
Si pejeraſſem? fraudis alienæ dabo
Pœnas; at ille præmium ſcelerum feret?
Jubes abire: matris imperio obſequor.
Da, quo revertar. regia frater mea
Habitet ſuperbus: parva me abſcondat caſa?
Hanc da repulſo. liceat exiguo lare
Penſare regnum. conjugi donum datus
Arbitria thalami dura felicis feram,
Humiliſque ſocerum lixa dominantem ſequar?
“ In ſervitutem cadere de regno, grave eſt.
Jo. Si regna quæris, nec poteſt ſceptro manus
Vacare ſævo; multa, quæ poſſunt peti
In orbe toto, quælibet tellus dabit.
Hinc nota Baccho Tmolus attollit juga,
Qua lata terris ſpatia frugiferis jacent,
Et qua trahens opulenta Pactolus vada
Inundat auro rura: nec lætis minus
Mæandros arvis flectit errantes aquas;
Rapiduſque campos fertiles Hebrus ſecat:
Hinc grata Cereri Gargara, & dives ſolum
Quod Xanthus ambit nivibus Idæis tumens:
Hinc, qua relinquit nomen Ionii maris,
Fauces Abydi Seſtos oppoſitæ premit:
Aut, qua latus jam propior Orienti dedit,
Tutamque crebris portubus Lyciam videt:
Hæc regna ferro quære, in hos populos ferat
Socer arma fortis: has paret ſceptro tuo
Tradatque gentes. hoc adhuc regnum puta
Tenere patrem. melius exilium eſt tibi,
Quam reditus iſte. crimine alieno exulas,
Tuo redibis. melius uſus viribus,
Nova regna nullo ſcelere maculata appetes.
Quin ipſe frater, arma comitatus tua,
Tibi militabit. vade, & id bellum gere,
In quo pater materque pugnanti tibi
Favere poſſint. regna cum ſcelere, omnibus
Sunt exiliis graviora. nunc belli mala
Propone; dubias Martis incerti vices.
Licet omne tecum Græciæ robur trahas:
Licet arma longe miles ac late explicet;
“ Fortuna belli ſemper ancipiti in loco eſt.
Quodcumque Mars decernit: exæquat duos,
Licet impares ſint, gladius: & ſpes & metus
Sors cæca verſat. præmium incertum petis,
Certum ſcelus. faviſſe fac votis Deos
Omnes tuis: ceſſere, & averſi fugam
Petiere. cives clade funeſta jacent.
Obtexit agros miles. exultes licet,
Victorque fratris ſpolia dejecti geras;
Frangenda palma eſt. quale tu id bellum putas,
In quo exſectandum victor admittit nefas,
Si gaudet? hunc, quem vincere infelix cupis,
Cum viceris, lugebis. infauſtas, age,
Dimitte pugnas. libera patriam metu,
Luctu parentes. *Po.* Sceleris & fraudis ſuæ
Pœnas nefandas frater ut nullas ferat?
Jo. Ne metue: pœnas, & quidem ſolvet graves.
Regnabit. *Po.* Hæc ne eſt pœna? *Jo.* Si dubitas, avo
Patrique crede. Cadmus hoc dicet tibi,
Cadmique proles. ſceptra Thebarum fuit
Impune nulli gerere; nec quiſquam fide

Rupta

Rupta tenebat illa. jam numeres, licet,
Fratrem inter iſtos. *Po.* Numero: & eſt tanti mihi
Cum regibus jacere. *Jo.* Te turbæ exulum
Adſcribo. regna, dummodo inviſus tuis.
Po. Regnare non vult, eſſe qui inviſus timet.
Simul iſta mundi conditor poſuit Deus,
Odium, atque regnum. regis & magni reor
Odia iſta premere. " multa dominantem vetat
" Amor ſuorum. plus in iratos licet.
" Qui vult amari, languida regnet manu.
" Inviſa numquam imperia retinentur diu.
Jo. Præcepta melius imperii reges dabunt;
Exilia tu diſpone. *Po.* Pro regno velim
Patriam, penates, conjugem flammis dare.
" Imperia pretio quolibet conſtant bene.

* * * * * * *

FINIS THEBAIDIS.

HERCULES ŒTÆUS.

PERSONÆ.

HERCULES.	PHILOCTETES.
HYLLUS.	CHORUS ŒCHALIARUM Virginum.
ALCMENA.	LICHAS, muta perſona.
CHORUS ÆTOLARUM Mulierum.	JOLE & CHORUS ŒCHALIDUM ſunt προτατικὰ πρόσωπα.
NUTRIX.	
DEIANIRA.	
JOLE.	

ACTUS PRIMUS.

Hercules.

SAtor Deorum, cujus excuſſum manu
Utræque Phœbi ſentiunt fulmen domus,
Secure regna: protuli pacem tibi,
Quacumque Nereus porrigi terras vetat.
Non eſt tonandum. perfidi reges jacent,
Sævi tyranni. fregimus, quidquid fuit
Tibi fulminandum. ſed mihi cælum, parens,
Adhuc negatur? parui certe Jove
Ubique dignus: teque teſtata eſt meum
Patrem noverca. quid tamen nectis moras?
Numquid timemur? numquid impoſitum ſibi
Non poterit Atlas ferre cum cælo Herculem?
Quid aſtra, genitor, quid negas? mors me tibi
Certe remiſit. omne conceſſit malum,
Quod terra genuit, pontus, aer, inferi.
Nullus per urbes errat Arcadicas leo.
Stymphalis icta eſt. Mænali nulla eſt fera.
Sparſit peremptus aureum ſerpens nemus.
Et Hydra vires poſuit. & notos Hebro
Cruore pingues hoſpitum fudi greges:
Hoſtiſque traxi ſpolia Thermodontiæ.
Vidi regentem fata; nec tantum redii,
Sed trepidus atrum Cerberum vidit dies,
Et ille ſolem. nullus Antæus Libys
Animam reſumit. cecidit ante aras ſuas
Buſiris. una eſt Geryon ſparſus manu.
Taurusque populis horridus centum pavor.
Quodcumque tellus genuit infeſtum, occidit,
Meaque fuſum eſt dextera. iratis deis,
Non licuit eſſe. ſi negat mundus feras,
Animum noverca, redde nunc gnato patrem,
Vel aſtra forti. nec peto, ut monſtres iter.
Permitte tantum, genitor; inveniam viam.
Vel ſi times, ne terra concipiat feras;
Properet malum quodcumque, dum terra Herculem
Habet, videtque. nam quis invadet mala?
Aut quis per urbes rurſus Argolicas erit
Junonis odio dignus? in tutum meas
Laudes recepi. nulla me tellus ſilet.
Me ſenſit Urſæ frigidum Scythicæ genus,
Induſque Phœbo ſubditus, Cancro Libys.
Te, clare Titan, teſtor; occurri tibi,
Quacumque fulges, nec meos lux proſequi
Potuit triumphos. Solis exceſſi vices.
Infraque noſtras ſubſtitit metas dies.
Natura ceſſit. terra defecit gradum.
Laxata per me nox, & extremum Chaos
In me cucurrit. inde ad hunc orbem redii,
Unde retro nemo. tulimus Oceani minas,
Nec ulla valuit quatere tempeſtas ratem,
Quacumque preſſi. pars quota eſt, quam proſequor!
Jam vacuus æther non poteſt odio tuæ
Sufficere nuptæ; quaſque devincam feras
Tellus timet concipere, nec monſtra invenit.
Feræ negantur. Hercules monſtri loco
Jam cœpit eſſe. quanta nunc fregi mala,
Quot ſcelera nudus? quidquid immane obſtitit,
Solæ manus ſtravere. nec juvenis feras
Timui, nec infans; quidquid eſt juſſum, leve eſt.
Nec ulla nobis ſegnis illuxit dies.
O quanta fudi monſtra, quæ nullus mihi
Rex imperavit! inſtitit virtus mihi
Junone pejor. ſed quid impavidum genus
Feciſſe prodeſt? non habent pacem dei.
Purgata tellus omnis, in cælo videt
Quodcumque timuit. tranſtulit Juno feras.
Ambit peremptus Cancer ardentem plagam,
Libyæque ſidus fertur, & meſſes alit.
Annum fugatæ tradit Aſtrææ leo.
At ille jactans fervidam cælo jubam
Auſtrum madentem ſiccat, & nimbos trahit.
Invaſit omnis ecce jam cælum fera,
Meque anteceſſit. victor e terris meos
Specto labores. aſtra portentis prius
Feriſque Juno tribuit, ut cælum mihi
Faciat timendum. ſparſerit mundum licet,
Cælumque terris pejus, ac pejus Styge
Irata faciat; dabitur Alcidæ locus.
Si poſt feras, poſt bella, poſt Stygium canem
Nondum aſtra merui, Siculus Heſperium latus
Tangat Pelorus; una jam tellus erit:
Illinc fugabo maria, ſi jungi jubes.
Committat undas Iſthmus, & juncto ſalo
Nova ferantur Atticæ puppes via.
Mutetur orbis. vallibus currat novis
Iſter, novaſque Tanais accipiat vias.
Da, da tuendos, Jupiter, ſaltem deos.
Illa licebit fulmen a parte auferas,
Ego quam tuebor: ſive glacialem polum,
Seu me tueri fervidam partem jubes,

Hac

Hac eſſe ſuperos parte ſecuros puta.
Cirrhæa Pæan templa, & ætheream domum
Serpente cæſo meruit. at quoties jacet
Python in Hydra? Bacchus & Perſeus deis
Jam ſe intulere. ſed quota eſt mundi plaga
Oriens ſubactus? aut quota eſt Gorgon fera?
Quis aſtra gnatus laudibus meruit ſuis
Ex te & noverca? quem tuli, mundum peto.
Sed tu comes laboris Herculei Licha,
Præfer triumphos, Euryti victos lares,
Stratumque regnum: vos pecus rapite ocyus,
Qua templa tollens ara Cenæi Jovis
Auſtro timendum ſpectat Euboicum mare.

Chorus Œchalidum Virginum. *Jole*.

“ PAr ille eſt ſuperis, cui pariter dies
“ Et fortuna fuit. mortis habet vices,
Lente cum trahitur vita gementibus.
Quiſquis ſub pedibus fata rapacia,
Et puppem poſuit liminis ultimi,
Non captiva dabit brachia vinculis,
Nec pompæ veniet nobile ferculum.
“ Numquam eſt ille miſer, cui facile eſt mori.
Illum ſi medio decipiat ratis
Ponto, cum Borean expulit Africus,
Aut Eurus Zephyrum, cum mare dividunt,
Non puppis laceræ fragmina colligit,
Ut litus medio ſperet in æquore.
Vitam qui poterit reddere protinus,
Solus naufragium non poterit pati.
Nos turpis macies & lacrymæ tenent,
Et crinis patrio pulvere ſordidus.
Nos non flamma rapax, non fragor obruit.
“ Felices ſequeris Mors, miſeros fugis.
Stamus, nec patriæ mœnibus heu locus,
At ſilvis dabitur: lapſaque ſordidæ
Fient templa caſæ. jam gelidus Dolops
Hac ducet pecudes, qua tepet obrutus,
Stratæ qui ſupereſt Oechaliæ, cinis.
Illo Theſſalicus paſtor in oppido
Indocta referens carmina fiſtula,
Cantu noſtra canet tempora flebili.
Et dum pauca Deus ſecula contrahit,
Quæretur, patriæ quis fuerit locus.
Felix incolui non ſteriles locos,
Nec jejuna ſoli jugera Theſſali.
Ad Trachyna vocor, ſaxa rigentia,
Et dumeta jugis horrida torridis,
Vix gratum pecori montivago nemus.
At ſi quas melior ſors famulas vocat,
Illas aut volucer transferet Inachus;
Aut Dircæa colent mœnia, qua fluit
Iſmenus tenui flumine languidus.
Hic mater tumidi nupſerat Herculis.
Quæ cautes Scythiæ, quis genuit lapis?
Num Titana ferum te Rhodope tulit,
Te præruptus Athos, te fera Caſpia,
Quæ virgata tibi præbuit ubera?
Falſa eſt de geminis fabula noctibus,
Æther cum tenuit ſidera longius,
Commiſitque vices Lucifer Heſpero,
Et ſoles vetuit Delia tardior.
Nullis vulneribus pervia monſtra ſunt.
Ferrum ſenſit hebes; lentior eſt chalybe.
In nudo gladius corpore frangitur,
Et ſaxum reſilit, fataque negligit,
Et mortem indomito corpore provocat.
Non illum poterant figere cuſpides,
Non arcus Scythica tenſus arundine,
Non quæ tela gerit Sarmata frigidus;
Aut qui ſoliferæ ſuppoſitus plagæ
Vicino Nabathæ vulnera dirigit
Parthus Cnoſſiacis certior ictibus.
Muros Oechaliæ corpore propulit.
Nil obſtare valet: vincere quod parat,
Jam victum eſt. quota pars vulnere concidit?
Pro fato potuit vultus iniquior,
Et vidiſſe ſat eſt Herculeas minas.
Qui vaſtus Briareus, qui tumidus Gyges
Supra Theſſalicos conſtitit aggeres,
Ut cælo inſereret vipereas manus,
Hoc vultu riguit. commoda cladibus
Magnis magna patent. nil ſupereſt mali.
Iratum miſeræ vidimus Herculem.
Jo. At ego infelix, non templa ſuis
Collapſa deis, ſparſoſve focos,
Natis miſtos arſiſſe patres,
Hominique deos, templa ſepulchris;
Nullum querimur commune malum.
Alio noſtras fortuna vocat
Lacrimas. alias flere ruinas
Mea fata jubent. quæ prima querar?
Quæ ſumma gemam? pariter cuncta
Deflere juvat. nec plura dedit
Pectora tellus, ut digna ſonent
Verbera planctu. me vel Sipyli
Flebile ſaxum figite, ſuperi,
Vel in Eridani ponite ripis.
Ubi mœſta ſonat Phaetontiadum
Turba ſororum. me vel Siculis
Addite ſaxis, ubi fata gemit
Theſſala Siren: vel in Edonas
Tollite ſilvas: qualis natum
Daulias ales ſolet Iſmaria
Flere ſub umbra. formam lacrimis
Aptate meis, reſonetque malis
Aſpera Trachin. Cyprias lacrimas
Myrrha tuetur: raptum conjux
Ceyca gemit. ſibi Tantalis eſt
Facta ſuperſtes. fugit vultus
Philomela ſuos, natumque ſonat
Flebilis Itym. cur mea nondum
Capiunt volucres brachia plumas?
Felix, felix, cum ſilva domus
Noſtra feretur, patrioque ſedens
Ales in agro referam querulo
Murmure queſtus; volucremque Jolen
Turba loquetur. vidi, vidi
Miſeranda mei fata parentis,
Cum letifero ſtipite pulſus,
Tota jacuit ſparſus in aula.
Pro, ſi tumulum fata dediſſent,
Quoties genitor quærendus eras!
Potuine tuam ſpectare necem,
Nondum teneras veſtite genas,
Nec dum fortis ſanguine Toxeu?
Quid veſtra querar fata, parentes,
Quos in tutum mors æqua tulit?
Mea me lacrimas fortuna rogat.
Jam jam dominæ captiva colos
Fuſoſque legam: pro, ſæve decor,

For-

Formaque mortem paritura mihi.
Tibi cuncta domus concidit uni,
Dum me genitor negat Alcidæ,
Atque Herculeus ſocer eſſe timet.
Sed jam dominæ tecta petantur.
Ch. Quid regna tui clara parentis,
Proavoſque tuos reſpicis amens;
Fugiat vultus fortuna prior.
Patiens, quiſquis novit famulum
Regemque pati, vultuſque ſuos
Variare poteſt. " vires pepulit
" Ponduſque mali, caſus animo
" Qui tulit æquo.

ACTUS SECUNDUS.

Nutrix, *Deianira*,
Lichas muta perſona.

O Quam cruentus feminas ſtimulat dolor,
Cum patuit una pellici & nuptæ domus!
Scylla & Charybdis Sicula contorquens freta
Minus eſt timenda. nulla non melior fera eſt.
Namque ut reluxit pellicis captæ decus,
Et fulſit Iole, qualis innubis dies,
Purumve claris noctibus ſidus micat:
Stetit furenti ſimilis, ac torvum intuens
Herculea conjux: fœta ut Armenia jacens
Sub rupe tigris, hoſte conſpecto exſilit:
Aut juſſa thyrſum quatere, conceptum ferens
Mænas Lyæum, dubia quo greſſus agat,
Hæſit parumper: tum per Herculeos lares
Lymphata rapitur; tota vix ſatis eſt domus.
Incurrit, errat, ſiſtit. in vultus dolor
Proceſſit omnis: pectori pene intimo
Nihil eſt relictum. fletus inſequitur genas.
Nec unus habitus durat, aut uno furit
Contenta vultu. nunc inardeſcunt genæ:
Pallor ruborem pellit, & formas dolor
Errat per omnes. queritur, implorat, gemit.
Sonuere poſtes: ecce præcipiti gradu
Secreta mentis ore confuſo exerit.
De. Quamcumque partem ſedis ætheræ premis
Conjux Tonantis, mitte in Alcidem feram,
Quæ mihi ſatis ſit: ſi qua fœcundum caput
Palude tota vaſtior ſerpens movet,
Ignara vinci: ſi quid exceſſit feras,
Immane, dirum, horribile, quo viſo Hercules
Avertat oculos; hoc ſinu immenſo exeat.
Vel ſi feræ negantur, hanc animam precor
Converte in aliquid; quodlibet poſſum malum
Hac mente fieri. commoda effigiem mihi
Parem dolori. non capit pectus minas:
Quid excutis telluris extremæ ſinus,
Orbemque verſas? quid rogas Ditem mala?
Omnes in iſto pectore invenias feras,
Quas timeat. odiis accipe hoc telum tuis.
Ego ſum noverca: perdere Alcidem potes.
Profer manus quocumque. quid ceſſas, Dea?
Utere furente. quod jubes fieri nefas?
Reperi. quid hæres? ipſa jam ceſſes licet,
Hæc ira ſatis eſt. *Nu.* Pectoris ſani parum,
Alumna, queſtus comprime, & flammas doma,
Frena dolorem. conjugem oſtende Herculis.
De. Iole meis captiva germanos dabit
Natis? Joviſque fiet e famula nurus?
Non. flamma curſus pariter & torrens ferent,
Et urſa pontum ſicca cæruleum bibet.
Non ibo inulta; geſſeris cælum licet,
Totuſque pacem debeat mundus tibi:
Eſt aliquid Hydra potius; iratæ dolor
Nuptæ. quis ignis tantus in cælum furit
Ardentis Ætnæ? quidquid eſt victum tibi,
Hic vincet animus. capta præripiet toros?
Adhuc timebam monſtra. jam nullum eſt malum:
Ceſſere peſtes. in locum venit feræ
Inviſa pellex. ſumme prorector deum,
Et clare Titan, Herculis tantum fui
Conjux timentis. vota quæ ſuperis tuli,
Ceſſere captæ. pellici felix fui:
Illi meas audiſtis, o ſuperi, preces:
Incolumis illi remeat. o nulla dolor
Contente pœna, quære ſupplicia horrida,
Incogitata, infanda. Junonem doce,
Quid odia valeant. neſcit iraſci ſatis.
Pro me gerebas bella. propter me vagas
Achelous undas ſanguine infecit ſuo,
Cum lenta ſerpens fieret; in taurum trucem
Nunc flecteret ſerpente depoſita minas;
Et mille in hoſte vinceres uno feras.
Jam diſplicemus. capta prælata eſt mihi.
Non præferetur. qui dies thalami ultimus
Noſtri eſt futurus, hic erit vitæ tuæ.
Quid hoc? recedit animus, & ponit minas.
Jam ceſſit ira, quid miſer langues dolor?
Perdis furorem? conjugis ſanctæ fidem
Mihi reddis iterum. quid vetas flammas ali?
Quid frangis ignes? hunc mihi ſerva impetum,
Pares eramus. non erit votis opus.
Aderit noverca, quæ manus noſtras regat,
Nec invocata. *Nu.* Quod paras demens ſcelus?
Perimes maritum, cujus extremus dies
Primuſque laudes novit, & cælo tenus
Erecta terras fama ſuppoſitas habet?
Rogos in iſtos terra conſurget parens,
Domuſque ſoceri prima, & Ætolum genus
Sternetur omne; ſaxa jamdudum & faces
In te feruntur. vindicem tellus ſuum
Defendet omnis. una quot pœnas dabis?
Effugere terras crede, & humanum genus
Te poſſe; fulmen genitor Alcidæ gerit.
Jam jam minaces ire per cælum faces
Specta, & tonantem fulmine excuſſo diem.
Mortem quoque ipſam, quam putas tutam, time.
Dominatur illic patruus Alcidæ tui.
Quocumque perges, miſera, cognatos deos
Illic videbis. *De.* Maximum fieri ſcelus
Et ipſa fateor, ſed dolor fieri jubet.
Nu. Moriere. *De.* Moriar Herculis nempe inclyti
Conjux. nec ullus nocte diſcuſſa dies
Viduam notabit, nec meos pellex thoros
Captiva capiet. ante ab Occaſu dies
Naſcetur Indis, ante glacialem polum
Scythaſve tepida Phœbus afficiet rota;
Quam me relictam Theſſalæ aſpiciant nurus.
Meo jugales ſanguine extinguam faces.
Aut pereat, aut me perimat, eliſis feris
Et conjugem addat. inter Herculeos licet
Me quoque labores numeret. Alcidæ toros
Moritura certe corpore amplectar meo.

Ire, ire ad umbras Herculi junctam libet;
Sed non inultam. ſi quid e noſtro Hercule
Concepit Iole, manibus evellam meis
Ante, & per ipſas pellicem invadam faces.
Me nuptiali victimam feriat die
Infeſtus, Iolen dum ſupra exanimem ruam.
" Felix jacet, quicumque, quos odit, premit.
Nu. Quid ipſa flammas paſcis? & vaſtum foves
Ultro dolorem miſera? quid caſſum times?
Dilexit Iolen; nempe dum ſtarent lares,
Regiſque natam peteret. in famulæ locum
Regina cecidit. perdidit vires amor,
Multumque ab illo traxit infelix ſtatus:
" Illicita amantur: excidit quidquid licet.
De. Fortuna amorem pejor inflammat magis.
Amat vel ipſum, quod caret patrio lare,
Quod nudus auro crinis & gemma jacet:
Ipſas miſericors forſan ærumnas amat.
Nu. Hoc uſitatum eſt Herculi, captas amat.
Dilecta Priami nempe Dardanii ſoror
Conceſſa famulo eſt. adice, quot nuptas prius,
Quot virgines dilexit. erravit vagus.
Arcadia nempe virgo, Palladios choros
Dum nectit Auge, vim ſtupri paſſa excidit,
Nullamque amoris retinet Herculei notam.
Referam quid alias? mene Theſpiades vocant?
Brevique in illas arſit Alcides face.
Hoſpes Timoli Lydiam fovit nurum,
Et amore captus, ad leves ſedit colos,
Udum feroci ſtamen intorquens manu.
Nempe illa cervix ſpolia depoſuit feræ,
Crinemque mitra preſſit, & famulus ſtetit,
Hirtam Sabæa marcidus myrrha comam.
Ubique caluit, ſed levi caluit face.
Hæ ere amantes poſt vagos ignes ſolent.
Famulamne & hoſtis præferet gnatam tibi?
De. Ut alta ſilvas forma vernantes alit,
Quas nemore nudo primus inveſtit tepor;
At cum ſolutos expulit Boreas Notos,
Et ſæva totas Bruma decuſſit comas,
Deforme foliis aſpicis truncis nemus:
Sic noſtra longum forma percurrens iter,
Deperdit aliquid ſemper, & fulget minus:
Maliſque minus eſt. quidquid in nobis fuit
Olim petitum, cecidit, & partu labat;
Materque multum rapuit ex illo mihi.
Ætas citato ſenior eripuit gradu.
Vides ut altum famula non perdat decus?
Ceſſere vultus penitus, & pædor ſedet;
Tamen per ipſas fulget ærumnas decor,
Nihilque ab illa caſus & fatum grave
Niſi regna traxit. hinc meum pectus timor,
Altrix, laceſſit; hinc rapit ſomnos pavor.
Præclara totis gentibus conjux eram;
Thalamoſque noſtros invido fato nurus
Optabat omnis: quo nimis quiſquis deos
Orabat ullos. nuribus Argolicis fui
Menſura voti. quem Jovi ſocerum parem,
Altrix, habebo? quis ſub hoc mundo mihi
Dabitur maritus? ipſe qui Alcidæ imperat,
Facibus ſuis me jungat Euryſtheus licet,
Minus eſt. toro caruiſſe regnantis leve eſt.
Alte illa cecidit, quæ viro caret Hercule.
Nu. Conciliat animos conjugum partus fere.
De. Sic ipſe forſan dividet partus toros.
Nu. Famula illa trahitur interim donum tibi.

De. Hic quem per urbes ire præclarum vides,
Et viva tergo ſpolia geſtantem feræ,
Qui regna miſeris donat & celſis rapit,
Vaſta gravatus horridam clava manum,
Cujus triumphos ultimi Seres canunt,
Et quiſquis alius orbe conſepto jacet;
Levis eſt, nec illum gloriæ ſtimulat decor.
Errat per orbem, non ut æquetur Jovi,
Nec ut per urbes magnus Argolicas eat.
Quod amet, requirit. virginum thalamos petit.
Si qua eſt negata, rapitur. in populos furit;
Nuptas ruinis quærit: & vitium impotens,
Virtus vocatur. cecidit Oechalia inclyta,
Unuſque Titan vidit atque unus dies
Stantem & cadentem: cauſſa bellandi eſt amor.
Toties timebit, Herculi gnatam parens
Quoties negabit. hoſtis eſt, quoties ſocer
Fieri recuſat. ſi gener non eſt, furit.
Poſt hæc quid iſtas innocens ſervo manus,
Donec furentem ſimulet, ac ſæva manu
Intendat arcus, meque natumque opprimat?
Sic conjuges expellit Alcides ſuas:
Hæc ſunt repudia! nec poteſt fieri nocens.
Terris videri ſceleribus cauſſam ſuis
Fecit novercam. quid ſtupes ſegnis furor?
Scelus occupandum eſt: perge, dum fervet manus.
Nu. Perimes maritum? *De.* Pellicis certe meæ.
Nu. At Jove creatum. *De.* Nempe & Alcmena ſatum.
Nu. Ferrone? *De.* Ferro. *Nu.* Si nequis? *De.* Perimam dolo.
Nu. Quis iſte furor eſt? *De.* Quem meus conjux docet.
Nu. Quem nec noverca potuit, hunc perimes virum?
De. " Cæleſtis ira quos premit, miſeros facit:
" Humana nullos. *Nu.* Parce miſeranda, & time.
De. " Contempſit omnes ille, qui mortem prius.
Libet ire in enſes. *Nu.* Major admiſſo tuus,
Alumna, dolor eſt. culpa par odium exigit.
Cur ſæva modicis ſtatuis? ut paſſa es, dole.
De. Leve eſſe credis pellicis nuptæ malum?
Quidquid dolorem paſcit, id nimium puta.
Nu. Amorne clari fugit Alcidæ tibi?
De. Non fugit, altrix. remanet, & penitus ſedet
Fixus medullis, crede: ſed magnus dolor,
Iratus amor eſt. *Nu.* Artibus magicis fere
Conjugia nuptæ precibus admiſtis ligant.
Vernare juſſi frigore in medio nemus:
Miſſumque fulmen ſtare. concuſſi fretum
Ceſſante vento: turbidum explicui mare:
Et ſicca tellus fontibus patuit novis.
Habuere motum ſaxa. diſcuſſi fores.
Umbræ ſtetiſtis: & mea juſſi prece
Manes loquuntur. ſonuit infernus canis.
Mare, terra, cælum, & Tartarus ſervit mihi.
Nox media ſolem vidit, & noctem dies:
Nihilque leges ad meos cantus tenet.
Flectemus illum. " carmina invenient iter.
De. Quas Pontus herbas generat, aut quas Theſſala
Sub rupe Pindus? aut ubi inveniam malum,
Cui cedat ille? carmine in terras mago
Deſcendat aſtris luna deſertis licet,
Et bruma meſſes videat, & cantu fugax
Stet deprehenſum fulmen, & verſa vice
Medius coactis fugerit ſtellis dies:
Non flectet unum. *Nu.* " Vicit & ſuperos amor.
De. Vincetur uni forſan, & ſpolium dabit,
Amorque ſummus fiet Alcidæ labor.

Sed te per omne cælitum numen precor,
Per hunc timorem; quidquid arcani apparo,
Penitus recondas, & fide tacita premas.
Nu. Quid iſtud eſt, quod eſſe ſecretum jubes?
De. Non tela ſunt, non arma, non ignis minæ.
Nu. Præſtare fateor poſſe me tacitam fidem,
Si ſcelere careat. interim ſcelus eſt fides.
De. Circumſpice, agedum, nequis arcana aucupet;
Partemque in omnem vultus inquirens eat.
Nu. En locus ab omni tutus arbitrio vacat.
De. Eſt in remoto regiæ ſedis loco
Arcana tacitus noſtra defendens ſpecus.
Non ille primos accipit ſoles locus,
Non ille ſeros, cum ferens Titan diem,
Laſſam rubenti mergit Oceano rotam,
Illic amoris pignus Herculei latet.
Altrix, fatebor, Neſſus eſt auctor mali,
Quem gravida nubes Theſſalo genuit duci,
Qua celſus aſtris inſerit Pindus caput,
Ultraque nubes Othrys eductus riget.
Namque ut ſubactus Herculis clava horridi
Achelous, omnes facilis in ſpecies dari,
Tandem peractis omnibus patuit feris,
Unoque turpis ſubdidit cornu caput:
Me conjugem dum victor Alcides habet,
Repetebat Argos. forte per campos vagus
Evenus altum gurgitem in pontum ferens
Jam pene ſummis turbidus ripis erat.
Tranſire Neſſus verticem ſolitus vadis,
Pretium popoſcit, meque jam dorſo ferens,
Qua jungit hominem ſpina deficiens equo;
Frangebat ipſas fluminis tumidi minas.
Jam totus undis Neſſus exierat ferox,
Medioque adhuc errabat Alcides vado,
Vaſto rapacem verticem ſcindens gradu.
Aſt ille ut eſſe vidit Alcidem procul,
Tu præda nobis, inquit, & conjux eris.
Prohibetur undis, meque complexam ferens
Greſſum citabat. non tenent undæ Herculem:
Infide vector, inquit, immiſti licet
Ganges & Iſter vallibus junctis eant;
Vincemus ambos. conſequar telo fugam.
Præceſſit arcus verba. tum longum ferens
Arundo vulnus tenuit hærentem fugam;
Mortemque fixit. ille jam quærens diem
Tabem fluentis vulneris dextra excipit,
Traditque nobis ungulæ inſertam ſuæ,
Quam forte ſæva ſciderat avulſam manu.
Tum verba moriens addit: hoc inquit, magæ
Dixere amorem poſſe defigi malo.
Hoc docta Mycale Theſſalas docuit nurus,
Unam inter omnes Luna quam ſequitur magam,
Aſtris relictis. illitas veſtes dabis
Hac, inquit, ipſa tabe, ſi pellex tuos
Inviſa thalamos tulerit, & conjux levis
Aliam parenti dederit altiſono nurum.
Hoc nulla lux aſpiciat. hoc tenebræ tegant
Tantum remotæ: ſic potens vires ſuas
Sanguis tenebit. verba deprendit quies,
Mortemque laſſis intulit membris ſopor.
Tu, quam meis admittit arcanis fides,
Perge, ut nitentes virus in veſtes ſatum,
Mentem per artus adeat, & tactu intimas
Intret medullas. *Nu.* Ocyus juſſa exequar,
Alumna. precibus tu Deum invictum advoca,
Qui certa tenera tela demittit manu.
De. Te te precor, quem mundus & ſuperi timent;
Et æquor, & qui fulmen Ætnæum quatit,
Timende matri teliger ſævæ puer;
Intende certa ſpiculum velox manu,
Non e ſagittis levibus. e nervo, precor,
Graviore profer, quod tuæ nondum manus
Miſere in aliquem. non levi telo eſt opus,
Ut amare poſſit Hercules. rigidas manus
Intende, & arcum cornibus junctis para.
Nunc nunc ſagittam prome, qua quondam horridus
Jovem petiſti; fulmine abjecto Deus
Cum fronte ſubita tumuit, & rapidum mare
Taurus puellæ vector Aſſyriæ ſcidit.
Immitte amorem. vincat exempla omnia.
Amare diſcat conjuges, ſi quas decor
Immiſit Ioles pectori Herculeo faces,
Extingue totas. perbibat flammas mei.
Tu fulminantem ſæpe domuiſti Jovem,
Tu furva nigri ſceptra geſtantem poli,
Turbæ ducem majoris, & dominum Stygis.
Tu, qui noverca es gravior irata Deus,
Cape hunc triumphum, ſolus evince Herculem.
Nu. Prolata vis eſt, quæque Palladia colu
Laſſavit omnem texta famularem manum.
Nunc congeratur virus, ut veſtis bibat
Herculea peſtem. precibus augebo malum.
In tempore ipſo gnavus occurrit Lichas.
Celanda vis eſt, illa ne pateant mala.
De. O, quod ſuperbæ non habent umquam domus,
Fidele ſemper regibus nomen, Licha,
Cape hos amictus, noſtra quos nevit manus,
Dum vagus in orbem fertur, & victus mero
Tenet feroci Lydiam gremio nurum,
Nunc poſcit Iolem. ſed jecur fors horridum
Flectam emerendo. “ merita vincunt & malos.
Non ante veſtes induat conjux jube,
Quam thure flammas ſpargat, & poſcat deos,
Cana rigentem populo vinctus comam.
Ipſa ad penates regios greſſus feram,
Precibuſque Amoris horridi matrem colam.
Vos, quas paternis extuli comites focis,
Calydoniæ, deflete lugendas vices.

CHORUS ÆTOLARUM *Virginum.*

Flemus caſus, Oenei, tuos,
Comitum primos turba per annos,
Flemus dubios, miſeranda, toros,
Nos Acheloi tecum ſolitæ
Pulſare vadum, cum jam tumidas
Vere peracto poneret undas,
Graciliſque vado ſerperet æquo,
Nec præcipitem volveret amnem
Flavus rapido fonte Lycormas.
Nos Palladias ire per aras,
Et virgineos celebrare choros:
Nos Cadmeis orgia ferre
Tecum ſolitæ condita ciſtis,
Cum jam pulſo ſidere Brumæ
Tertia ſoles evocat æſtas,
Et ſpiciferæ conceſſa deæ
Attica myſtas claudit Eleuſis.
Nunc quoque fatum quodcumque times,
Fidas comites accipe fatis.
“ Nam rara fides, ubi jam melior
“ Fortuna ruit.

Tu quicumque es, qui ſceptra tenes,
Licet omne tua vulgus in aula
Centum pariter limina pulſet:
Cum tot populis ſtipatus eas,
In tot populis vix una fides.
Tenet auratum limen Erinnys,
Et cum magnæ patuere fores,
Intrant fraudes, cautique doli,
Ferrumque latens. cumque in populos
Prodire parant, comes invidia eſt.
Noctem quoties ſummovet Eos,
Regem toties credite naſci.
" Pauci reges, non regna colunt:
" Plures fulgor convocat aulæ.
Cupit hic regi proximus ipſi
Clarus claras ire per urbes:
Urit miſerum gloria pectus.
Cupit hic gazis implere famem:
Nec tamen omnis plaga gemmiferi
Sufficit Iſtri; nec tota ſitim
Lydia vincit; nec quæ Zephyro
Subdita tellus ſtupet aurato
Flumine clarum radiare Tagum:
Nec ſi totus ſerviat Hebrus;
Ruraque dives cingat Hydaſpes;
Intraque ſuos currere fines
Spectet toto flumine Gangem.
" Avidis, avidis natura parum eſt.
Colit hic regem, regumque lares,
Non ut preſſo vomere ſemper
Numquam ceſſet curvus arator,
Vel mille ſecent arva coloni:
Solas optat, quas donet, opes.
Colit hic reges, calcet ut omnes,
Perdatque aliquos, nullumque levet.
Tantum ut noceat, cupit eſſe potens.
Quota pars moritur tempore fati!
" Quos felices Cynthia vidit,
" Vidit miſeros abitura dies.
" Rarum eſt, felix, idemque ſenex.
" Ceſpes Tyrio mollior oſtro,
" Solet impavidos ducere ſomnos.
" Aurea rumpunt tecta quietem,
" Vigileſque trahit purpura noctes.
" O ſi pateant pectora ditum,
" Quantos intus ſublimis agit
" Fortuna metus! " Brutia Coro
Pulſante fretum mitior unda eſt.
" Pectora pauper ſecura gerit.
Tenet e patula pocula fago,
Sed non trepida tenet ipſa manu.
Carpit faciles vileſque cibos,
Sed non ſtrictos reſpicit enſes.
Aurea miſcet pocula ſanguis.
Conjux modico nupta marito
Non diſpoſito clara monili
Geſtat pelagi dona rubentis,
Nec gemmiferas detrahit aures
Lapis Eoa lectus in unda;
Nec Sidonio mollis aheno
Repetita bibit lana rubores;
Nec Mæonia diſtinguit acu
Quæ Phœbeis ſubditus Euris
Legit Eois Ser arboribus.
Quælibet herbæ tinxere colos,
Quas indoctæ nevere manus:
Sed non dubios fovet illa toros.
Sequitur dira lampade Erinnys
Quorum populi coluere diem.
Nec ſibi felix pauper habetur,
Niſi felices cecidiſſe videt.
Quiſquis medium defugit iter,
Stabili numquam tramite curret.
Dum petit unum præbere diem,
Patrioſque puer concitat axes,
Nec per ſolitum percurrit iter,
Sed Phœbeis ignota ſecat
Sidera flammis errante rota,
Secum pariter perdidit orbem.
Medium cæli dum ſulcat iter,
Tenuit Latias Dædalus oras,
Nullique dedit nomina ponto.
Sed dum volucres vincere veras
Icarus audet, patriaſque puer
Deſpicit alas, Phœboque volat
Proximus ipſi; dedit ignoto
Nomina ponto.
" Male penſantur magna ruinis.
Felix alius, magnuſque volet;
Me nulla vocet turba potentem.
Stringat tenuis littora puppis.
Nec magna meos aura phaſelos
Jubeat medium ſcindere pontum.
" Tranſit tutos Fortuna ſinus,
" Medioque rates quærit in alto,
" Quarum feriunt ſuppara nubes.
Sed quid pavido territa vultu,
Qualis Baccho ſaucia Thyas,
Fertur rapido regina gradu?
Quæ te rurſus fortuna rotat,
Miſeranda, refer. licet ipſa neges,
" Vultus loquitur, quodcumque tegis.

ACTUS TERTIUS.

Deianira, *Chorus*.

VAgus per artus errat excuſſos tremor.
Erectus horret crinis. impulſis adhuc
Stat terror animis, & cor attonitum ſalit,
Pavidumque trepidis palpitat venis jecur.
Ut fractus Auſtro pontus etiamnum tumet,
Quamvis quieſcat languidis ventis dies:
Ita mens adhuc vexatur excuſſo metu.
" Semel profecto premere felices deus
" Cum cœpit, urget. hos habent magna exitus.
Ch. Quis tam impotens, o miſera, te caſus rotat?
De. Ut miſſa palla eſt, tabe Neſſea illita,
Thalamiſque mœrens intuli greſſum meis,
Neſcio quid animus timuit, & fraudem ſtruit.
Libet experiri. ſolibus virus ferum
Flammiſque Neſſus ſanguinem oſtendi arcuit.
Hic ipſe fraudes eſſe præmonuit deus.
Et forte nulla nube reſperſus jubar
Laxabat ardens fervidum Titan diem.
(Vix ora ſolvi patitur etiam nunc timor)
Medios in ignes ſolis, & claram facem,
Quo tincta fuerat palla, veſtiſque illita,
Abjectus horret ſanguis, & Phœbi coma
Tepefactus ardet. vix queo monſtrum eloqui.

Nives ut Eurus ſolvit aut tepidus Notus,
Quas vere primo lubricus perdit Mimas;
Utque involutos frangit Ionio ſalo
Oppoſita fluctus Leucas, & laxus tumor
In litore ipſo ſpumat: aut cæleſtibus
Aſperſa tepidis thura laxantur focis:
Sic languet omne virus, & perdit comam.
Dumque ipſa miror, cauſa mirandi perit.
Quin ipſa tellus ſpumeos motus agit,
Et quidquid illa tabe contactum eſt, labat.
(Tumenſque tacita ſequitur, & quaſſat caput.)
Natum paventem cerno & ardenti pede
Greſſus ferentem. prome, quid portes novi.

Hyllus, Dejanira, Nutrix.

I Profuge, quære, ſi quid ulterius patet
Terris, freto, ſideribus, Oceano, inferis.
Ultra labores, mater, Alcidæ fuge.
De. Neſcio quod animus grande præſagit malum.
Hyl. Regna, triumpha, templa Junonis pete:
Hæc tibi patent. delubra præcluſa omnia.
De. Effare, qui me caſus inſontem premat.
Hyl. Decus illud orbis, atque præſidium unicum,
Quem fata terris in locum dederant Jovis,
O mater, abiit. membra, & Herculeos toros
Urit lues Neſſea. qui domuit feras,
Ille ille victor, vincitur, mœret, dolet.
Quid quæris ultra? *De.* Miſerias properant ſuas
Audire miſeri. fare, quo poſita in ſtatu
Jam noſtra domus eſt. o lares, miſeri lares!
Nunc vidua, nunc expulſa, nunc feror obruta.
Hyl. Non ſola mœres. Hercules toto jacet
Mundo gemendus. fata ne, mater, tua
Privata credas. jam genus totum obſtrepit.
Hunc ejulatu, quem gemis, cuncti gemunt.
Commune terris omnibus pateris malum.
Luctum occupaſti prima: non ſola Herculem
Miſeranda mœres. *De.* Quam prope a leto tamen,
Ede, ede, (quæſo) jaceat Alcides meus.
Hyl. Mors refugit illum, victa quæ in regno ſuo
Semel eſt. nec audent fata tam vaſtum nefas
Admittere. ipſa forſitan trepida colos
Clotho manu projecit, & fatum Herculis
Timet peragere. pro diem! infandum diem!
Hoc ne ille ſummo magnus Alcides eat
Ad fata & umbras, atque pejorem polum!
De. Præcedere tu illum dicis? an poſſum prior
Mortem occupare? fare, ſi nondum occidit.
Hyl. Euboica tellus vertice immenſo tumens
Pulſatur omni latere. Phryxeum mare
Scindit Caphareus. ſervit hoc Auſtro latus.
At qua nivoſi patitur Aquilonis minas,
Euripus undas flectit inſtabiles vagus,
Septemque curſus flectit, & totidem refert,
Dum laſſa Titan mergat Oceano juga.
Hic rupe celſa, nulla quam nubes ferit,
Annoſa fulgent templa Cenæi Iovis.
Ut ſtetit ad aras omne votivum pecus,
Totumque tantis gemuit armentis nemus;
Spolium leonis ſordidum tabo exuit,
Poſuitque clavæ pondus, & pharetra graves
Laxavit humeros. veſte tunc fulgens tua,
Cana revinctus populo horrentem comam,
Succendit aras. Accipe has, inquit, focis
Non falſe meſſes, genitor, & largo ſacer
Splendeſcat ignis thure, quod Phœbum colens
Dives Sabæis colligit truncis Arabs.
Pacata tellus, inquit, & cælum, & freta;
Feris ſubactis omnibus victor redii.
Depone fulmen. gemitus in medias preces,
Stupente & ipſo, cecidit. hic cælum horrido
Clamore complet, qualis impreſſa fugax
Taurus bipenni vulnus & telum ferens,
Delubra vaſto trepida mugitu replet,
Aut quale mundo fulmen emiſſum tonat;
Sic ille gemitus ſidera & pontum ferit:
Et vaſta Calpe ſonuit: & voces Cyclas
Excepit omnis. hinc petræ Capharides;
Hinc omne voces reddit Herculeas nemus.
Flentem videmus. vulgus antiquam putat
Rabiem rediſſe: tunc fugam famuli petunt.
At ille vultus ignea torquens face,
Unum inter omnes quærit & ſequitur Licham.
Complexus aras ille tremebunda manu,
Mortem metu conſumpſit, & parum ſui
Pœnæ reliquit, dumque tremebundum manu
Tenuit cadaver, Hac manu, inquit, hac ferar
(O fata!) victus? Herculem perimit Lichas.
Ecce alia clades, Hercules perimit Licham.
Fata inquinantur. fiet hic ſummus labor.
In aſtra miſſus fertur, & nubes vago
Spargit cruore. talis in cælum exſilit
Arundo, Getica viſa dimitti manu;
Aut quam Cydon excuſſit; inferius tamen
Fugiet arundo. corpus in pontum cadit.
In ſaxa cervix. funus ambobus jacet.
Reſiſtite, inquit, non furor mentem abſtulit.
Furore gravius iſtud atque ira malum eſt.
In me juvat ſævire. vix peſtem indicat,
Et ſævit. artus ipſe dilacerat ſuos,
Et membra vaſta carpit avellens manu.
Exuere amictus quærit. hoc ſolum Herculem
Non poſſe, vidi. trahere conatus tamen,
Et membra traxit. corporis palla horridi
Pars eſt, & ipſa veſtis immiſcet cutem.
Non cauſſa diræ cladis in medio patet:
Sed cauſſa tamen eſt, vixque ſufficiens malo.
Nunc ore terram languidus prono ferit;
Nunc poſcit undas. unda non vincit malum.
Et nota quærit littora, & pontum occupat.
Famularis illum retinet errantem manus.
O ſortem acerbam! fuimus Alcidæ pares.
Nunc puppis illum littore Euboico refert,
Auſterque lenis pondus Herculeum rapit.
De. Deſtituit animus membra, nox oculos premit.
Quid, anime, ceſſas? quid ſtupes factum ſcelus?
Gnatum repoſcit Jupiter, Juno æmulum.
Reddendus orbi eſt. quod poteſt reddi, exhibe.
Eat per artus enſis exactus meos.
Sic, ſic agendum eſt. tam levis pœnas manus
Tantas repoſcit? tolle fulminibus, ſocer,
Nurum ſceleſtam. nec levi telo manus
Armetur. illud fulmen exiliat polo,
Quo, ni fuiſſet genitus Alcides tibi,
Hydram cremaſſes; peſtem ut inſolitam feri,
Et ut noverca pejus irata malum.
Emitte telum, quale in errantem prius
Phaethonta miſſum eſt. perdidi erepto Hercule
Et ipſa populos. quid rogas telum deos?
Iam parce ſocero. conjugem Alcidæ necem
Optare pudeat. hæc erit votum, manus.

A me

A me petatur. occupa ferrum ocyus.
Quin deme ferrum. quidquid in mortem trahit,
Telum eſt abunde. rupe ab ætheria ferar.
Hæc hæc renatum prima quæ poſcit diem,
Oeta eligatur. corpus hinc mitti placet.
Abrupta cautes ſcindat, & partem mei
Ferat omne ſaxum. pendeant laceræ manus,
Totumque rubeat aſperi montis latus.
Levis una mors eſt. levis, at extendi poteſt.
Eligere neſcis, anime, cui telo incubes.
Utinam eſſet, utinam, fixus in thalamis meis
Herculeus enſis! huic decet ferro immori.
Una perire dextera nobis ſat eſt?
Coïte gentes. ſaxa & incenſas faces
Jaculetur orbis. nulla nunc ceſſet manus.
Corripite tela. vindicem veſtrum abſtuli.
Impune ſævi ſceptra jam reges gerent.
Impune jam naſcetur indomitum malum.
Reddentur aræ cernere aſſuetæ hoſtiam
Similem colenti. ſceleribus feci viam.
Ego vos tyrannis, regibus, monſtris, feris,
Sævisque rapto vindice oppoſui deis.
Ceſſas, Tonantis ſocia? non ſpargis facem,
Imitata fratrem, & mittis ereptam Jovi?
Meque ipſa perdis? laus tibi erepta inclyta eſt,
Ingens triumphus. æmuli, Juno, tui
Mortem occupavi. *Nu.* Quid domum impulſam trahis?
Erroris iſtuc omne, quodcumque eſt, nefas.
" Haud eſt nocens, quicumque non ſponte eſt nocens.
De. " Quicumque fato ignoſcit, & parcit ſibi,
" Errare meruit. morte damnari placet.
Nu. " Nocens videri qui petit, mortem cupit.
De. " Mors innocentes ſola deceptos facit.
Nu. Titana fugies? *De.* Ipſe me Titan fugit.
Nu. Vitam relinques miſera? *De.* At Alcidem ſequar.
Nu. Supereſt, & auras ille cæleſtes trahit.
De. Vinci Hercules cum potuit, hinc cœpit mori.
Nu. Natum relinques fataque abrumpes tua?
De. Quamcumque natus ſepelit, hæc vixit diu.
Nu. Virum ſequeris? *De.* Prægredi caſtæ ſolent.
Nu. Si te ipſa damnas, miſera ſceleris te arguis.
De. " Nemo nocens ſibi ipſe pœnas irrogat.
Nu. " Multis remiſſa eſt vita, quorum error nocens,
" Non dextra fuerat. fata quis damnat ſua?
De. Quicumque fata iniqua ſortitus fugit.
Nu. Hic ipſe Megaram nempe confixam ſuis
Stravit ſagittis, atque natorum indolem,
Lernæa figens tela furibunda manu.
Ter parricida factus, ignovit tamen
Sibi. nam furoris fonte Cyniphio ſcelus
Sub axe Libyco terſit, & dextram abluit.
Quo, miſera, pergis? quid tuas damnas manus?
De. Damnat meas devictus Alcides manus.
Fraudem placet punire. *Nu.* Si novi Herculem,
Aderit cruenti forſitan victor mali,
Dolorque fractus cedet Alcidæ tuo.
De. Exedit artus virus, ut fama eſt, Hydræ.
Immerſa peſtis conjugis membra abſtulit.
Nu. Serpentis illi virus enectæ autumas
Haud poſſe vinci, qui malum & vivum tulit?
Eliſit Hydram, dente cum infixo ſtetit
Media palude victor, effuſo obrutus
Artus veneno. ſanguis hunc Neſſi opprimet,
Qui vicit ipſas horridas Neſſi manus?
De. " Fruſtra tenetur ille, qui ſtatuit mori.
Proinde lucem fugere decretum eſt mihi.

Vixit ſatis, quicumque cum Alcide occidit.
Nu. Per has aniles ecce te ſupplex comas,
Atque ubera iſta pene materna obſecro,
Depone tumidas pectoris læſi minas,
Mortiſque diræ expelle decretum horridum.
De. Quicumque miſero forte diſſuadet mori,
Crudelis ille eſt. interim pœna eſt mori.
Sed ſæpe donum in pluribus veniæ fuit.
Nu. Defende ſaltem dexteram, infelix, tuam,
Fraudiſque facinus eſſe, non nuptæ, ſciat.
De. Defendar illic. inferi ſolvent ream.
A me ipſa damnor. purget has Pluto manus.
Stabo ante ripas immemor, Lethe, tuas,
Et umbra triſtis conjugem excipiam meum.
Sed tu nigrantis regna qui torques poli,
Para laborem. ſcelera quæ quiſque auſus eſt;
Hic vicit error. Juno non auſa Herculem eſt
Eripere terris. horridam pœnam para.
Siſyphia cervix ceſſet, & noſtros lapis
Impellat humeros. me vagus fugiat latex,
Meamque fallax unda decipiat ſitim.
Merui manus præbere turbinibus tuis,
Quæcumque regem Theſſalum torques, rota.
Effodiat avidus hinc & hinc vultur fibras.
Vacat una Danais; has ego explebo vices.
Laxate manes. recipe me comitem tui,
Phaſiaca conjux. pejor hæc, pejor tuo
Utroque dextra eſt ſcelere, ſeu mater nocens,
Seu dira ſoror es. adde me comitem tuis,
Threicia conjux, ſceleribus. gnatam tuam,
Althæa mater, recipe: nunc veram tuam
Agnoſce prolem. quid tamen tantum manus
Veſtræ abſtulerunt? claudite Elyſium mihi,
Quæcumque fidæ conjuges nemoris ſacri
Lucos tenetis. ſi qua reſperſit manus
Viri cruore, nec memor caſtæ facis
Stricto cruenta Belias ferro ſtetit,
In me ſuas cognoſcat & laudet manus.
In hanc abire conjugum turbam libet.
Sed & illa fugiet turba tam diras manus.
Invicte conjux, innocens animus mihi,
Sceleſta manus eſt. pro nimis mens credula,
Pro Neſſe fallax! namque ſemiferi dolis
Auferre cupiens pellici, eripui mihi.
Recede, Titan; tuque quæ blanda tenes
In luce miſeros, vita: caritura Hercule
Lux vilis iſta eſt. exigam pœnas tibi,
Reddamque vitam. fatane extendo mea?
Mortemque conjux in tuas ſervo manus?
Virtuſne ſupereſt aliqua, & armatæ manus
Intendere arcum tela miſſurum valent?
An arma ceſſant, teque languenti manu
Non audit arcus? ſi poteſt letum dare,
Animoſe conjux, dexteram exſpecto tuam.
Mors differatur. frange ut inſontem Licham;
Alias in urbe ſparge; & ignotum tibi
Emitte in orbem. perde, ut Arcadiæ nefas,
Et quidquid aliud reſtitit. ab illis tamen
Conjux rediſti. *Hyl.* Parce jam, mater, precor.
Ignoſce fatis. error a culpa vacat.
De. Si vera pietas, Hylle, quærenda eſt tibi,
Jam perime matrem. pavida quid tremuit manus?
Quid ora flectis? hoc erit pietas ſcelus.
Ignave, dubitas? Herculem [illegible] tibi.
Hæc hæc peremit dextra, [illegible] patri
Avum tonantem [illegible]

Quam

Quam in luce tribui. ſi tibi ignotum eſt nefas,
A matre diſce. ſeu tibi jugulo placet
Merſiſſe ferrum, ſive maternum libet
Invadere uterum; mater intrepidum tibi
Præbebit animum. non erit totum ſcelus
A te peractum. dextera ſternar tua,
Sed mente noſtra. natus Alcide times?
Ita nulla peragas juſſa, nec frangens mala
Erres per orbem. ſi qua naſcetur fera,
Referas parentem. dexteram intrepidam paras.
Patet ecce plenum pectus ærumnis. feri.
Scelus remitto. dexteræ parcunt tuæ
Eumenides ipſæ. verberum crepuit ſonus.
Quænam iſta torquens angue vipereo comam
Temporibus atras ſqualidis pinnas quatit?
Quid dira me flagrante perſequeris face,
Megæra? pœnas poſcit Alcides. dabo.
Jamne inferorum, Diva, ſedere arbitri?
Sed ecce, diras carceris video fores.
Quis iſte ſaxum immane detritis gerit
Jam ſenior humeris? ecce, jam vectus lapis
Quærit relabi. membra quis præbet rotæ?
Hic ecce pallens dira Tiſiphone ſtetit,
Cauſſam popoſcit. parce verberibus, precor,
Megæra, parce; ſuſtine Stygias faces,
Scelus eſt amoris. ſed quid hoc? tellus labat
Et aula tectis crepuit excuſſis. minax
Unde iſte cœtus? totus in vultus meos
Decurrit orbis, hinc & hinc populi fremunt,
Totuſque poſcit vindicem mundus ſuum.
Jam parcite, urbes. quo fugam præceps agam?
" Mors ſola portus. dabitur ærumnis locus.
Teſtor nitentis flammeam Phœbi rotam,
Superoſque teſtor, Herculem terris adhuc
Moritura linquo. *Hyl.* Fugit attonita. hei mihi!
Peracta jam pars matris eſt. ſtatuit mori.
Nunc noſtra ſupereſt, mortis auferre impetum.
O miſera pietas! ſi mori matrem vetas,
Patri es ſceleſtus. ſi mori pateris, tamen
In matre peccas. ſurgit hinc illinc nefas.
Inhibenda tamen eſt. pergam, & eripiam ſcelus.

CHORUS.

Verum eſt, quod cecinit ſacer
Threſſæ ſub Rhodopes jugis,
Tangens Threiciam chelym,
Orpheus, Calliopæ genus:
" Æternum fieri nihil.
Illius ſtetit ad modos
Torrentis rapidi fragor,
Oblituſque ſequi fugax
Amiſit liquor impetum:
Et dum fluminibus mora eſt,
Defeciſſe putant Geten
Hebrum Biſtones ultimi.
Advexit volucrem nemus,
Et ſilva reſidens venit;
Aut ſi quæ aera pervolat,
Auditis vaga cantibus
Ales deficiens cadit.
Abrupit ſcopulos Athos,
Centauris obitum ferens;
Et juxta Rhodopen ſtetit
Laxata nive cantibus.
Et quercum fugiens ſuam,
Ad vatem properat Dryas,
Ad cantus veniunt ſuis
Ipſæ cum latebris feræ.
Juxtaque impavidum pecus
Sedit Marmaricus leo,
Nec damæ trepidant lupos.
Et ſerpens latebras fugit,
Tunc oblita veneni.
Quin per Tænarias fores
Manes cum tacitos adiit,
Mœrentem feriens chelym,
Cantu Tartara flebili
Et triſtes Erebi deos
Movit: nec timuit Stygis
Juratos ſuperis lacus.
Hæſit non ſtabilis rota
Victo languida turbine.
Increvit Tityi jecur,
Dum cantus volucres tenet.
Audito quoque navita
Inferni ratis æquoris
Nullo remigio venit.
Tunc primum Phrygius ſenex
Undis ſtantibus immemor
Excuſſit rapidam ſitim,
Nec pomis adhibet manus.
Sed cum linqueret inferos
Orpheus carmina fundens,
Et vinci lapis improbus,
Et vatem potuit ſequi.
Conſumptas iterum deæ
Supplent Eurydices colos.
Sed dum reſpicit immemor,
Nec credens ſibi redditam
Orpheus Eurydicen ſequi,
Cantus præmia perdidit.
Quæ nata eſt iterum, perit.
Tunc ſolamina cantibus
Quærens, flebilibus modis
Hæc Orpheus cecinit Getis:
" Leges in ſuperos datas,
(Et qui tempora digerens
Quatuor præcipitis deus
Anni diſpoſuit vices)
" Nulli non avidas colo
" Parcas ſtamina nectere.
" Quod natum eſt, poterit mori.
Vati credere Thracio
Devictus jubet Hercules.
Jam jam legibus obrutis
Mundo cum veniet dies;
Auſtralis polus obruet
Quidquid per Libyam jacet,
Et ſparſus Garamas tenet.
Arctous polus obruet
Quidquid ſubjacet axibus,
Et ſiccus Boreas ferit.
Amiſſum trepidus polo
Titan excutiet diem.
Cæli regia concidet,
Certos atque obitus trahet.
Atque omnes pariter deos
Perdet mors aliqua, & chaos.
Et mors fata noviſſima
In ſe conſtituet ſibi.
Quis mundum capiet locus?
Diſcedet via tartari.

Stratis ut pateat, polis?
An quod dividit æthera
A terris ſpatium, ſat eſt
Et mundi nimium malis?
Quis tantum capiet nefas
Fratrum? quis ſuperis locus?
Pontum, ſidera, tartara,
Regna unus capiet tria.
Sed quis non modicus fragor
Aures attonitas movet?
Eſt eſt Herculeus ſonus.

ACTUS QUARTUS.

Hercules, Chorus.

CONverte, Titan clare, anhelantes equos,
Emitte noctem. pereat hic mundo dies,
Quo moriar. atra nube inhorreſcat polus.
Obſta novercæ. nunc, pater, cæcum chaos
Reddi decebat. hinc & hinc compagibus
Ruptis uterque debuit frangi polus.
Quid parcis aſtris? Herculem amittis, pater.
Nunc parte in omni, Jupiter, ſpecta poli,
Ne quis gigas Theſſalica jaculetur juga,
Et fiat Othrys pondus Encelado leve.
Laxabit atri carceris jamjam fores
Pluton ſuperbus: vincula excutiet patri,
Cælumque reddet. ille, qui, pro fulmine
Tuiſque facibus, natus in terris eram,
Ad Styga revertor. ſurget Enceladus ferox,
Mittetque, quo nunc premitur, in ſuperos onus.
Regnum omne, genitor, ætheris dubium tibi
Mors noſtra faciet. antequam ſpolium tui
Cælum omne fiat, conde me tota, pater,
Mundi ruina. frange, quem perdis, polum.
Ch. Non vana times, nate Tonantis.
Jam Theſſalica Pelion Oſſa
Premet; & Pindo congeſtus Athos
Nemus ætheriis inſeret aſtris.
Vincet ſcopulos inde Typhoeus,
Et Tyrrhenam feret Inarimen.
Feret Ætneos inde caminos,
Scindetque latus montis aperti,
Nondum Enceladus fulmine victus.
Jam te cæli ſigna ſequentur.
Her. Ego, qui relicta morte, contempta Styge,
Per media Lethes ſtagna cum ſpolio redii,
Cum pene trepidis excidit Titan equis:
Ego, quem deorum regna ſenſerunt tria,
Morior: nec ullus per meum ſtridet latus
Tranſmiſſus enſis: haud meæ telum necis
Saxum eſt, nec inſtar montis abrupti latus,
Aut totus Othrys, non truci vultu Gigas
Pindo cadaver obruit toto meum.
Sine hoſte vincor: quodque me torquet magis,
(O miſera virtus!) ſummus Alcidæ dies
Nullum malum proſternit. impendo, hei mihi,
In nulla vitam facta. pro mundi arbiter,
Superique, quondam dexteræ teſtes meæ!
Pro cuncta tellus, Herculis veſtri placet
Mortem perire? dirus o nobis pudor,
O turpe fatum! femina Herculeæ necis
Auctor feretur: auctor Alcides quibus?
Invicta ſi me cadere feminea manu
Voluere fata, perque tam turpes colos
Mea mors cucurrit, cadere potuiſſem, hei mihi,
Junonis odio: feminæ caderem minis,
Sed cælum habentis. ſi nimis ſuperis fuit;
Scythico ſub axe genita domuiſſet meas
Vires Amazon. feminæ cujus manu
Junonis hoſtis vincor? hinc gravior tui,
Noverca, pudor eſt. quid diem hunc lætum vocas?
Quid tale tellus genuit iratæ tibi?
Mortalis odia femina exceſſit tua.
Adhuc furebas eſſe te Alcidæ imparem.
Victa es duobus. pudeat irarum deos.
Utinam meo cruore ſatiaſſet ſuos
Nemeæa rictus peſtis! aut centum anguibus
Vallatus Hydram tabe paviſſem mea!
Utinam fuiſſem præda Centauris datus!
Aut inter umbras vinctus, æterno miſer
Saxo ſederem, ſpolia cum traxi ultima
Fato ſtupente. nunc ab inferna Styge
Lucem recepi, Ditis evici moras.
Ubique me mors fugit. ut leto inclyto
Fortis carerem. o feræ victæ, o feræ!
Non me triformis ſole conſpecto canis
Ad Styga reduxit. non ſub Heſperio polo
Ibera vicit turba paſtoris feri;
Non gemina ſerpens. perdidi mortem, hei mihi,
Toties honeſtam. titulus extremus quis eſt?
Ch. Viden', ut laudis conſcia virtus
Non Lethæos horreat amnes?
Pudet auctoris, non morte dolet.
Cupit extremum finire diem
Vaſta preſſus mole Gigantum,
Et montiferum Titana pati,
Rapidæque necem debere feræ.
Si tua cauſſa eſt miſeranda necis,
Quod nulla fera eſt, nulluſque Gigas,
Jam quis dignus necis Herculeæ
Supereſt auctor, niſi dextra tui?
Her. Heu qualis intus Scorpius, quis fervida
Plaga revulſus Cancer infixus meas
Urit medullas? ſanguinis quondam capax
Tumidi jecur pulmonis arentes fibras
Diſtendit: ardet felle ſiccato jecur,
Totumque lentus ſanguinem avexit vapor.
Primam cutem conſumpſit, hinc aditus nefas
In membra fecit, abſtulit coſtis latus,
Exedit artus penitus, & totas malum
Hauſit medullas. oſſibus vacuis ſedet.
Nec oſſa durant ipſa, ſed compagibus
Diſcuſſa ruptis mole collapſa fluunt.
Defecit ingens corpus, & peſti ſatis
Herculea non ſunt membra. pro, quantum eſt malum,
Quod eſſe vaſtum fateor? o dirum nefas!
En cernite, urbes, cernite ex illo Hercule
Quid jam ſuperſit. Herculem agnoſcis, pater?
Hiſne ego lacertis ſpolia Nemeæi mali
Eliſa preſſi? tenſus hac arcus manu
Aſtris ab ipſis depulit Stymphalidas?
His ego citatam greſſibus vici feram,
Radiante clarum fronte geſtantem caput?
His fracta Calpe manibus eliſit fretum?
His tot feræ, tot ſcelera, tot reges jacent?
His mundus humeris ſedit? hæc moles mei eſt?
Hæc ne illa cervix? has ego oppoſui manus
Cælo ruenti? cujus, o, cuſtos manu

Trahe

Trahetur ultra Stygius? o vires prius
In me ſepultæ! quid patrem appello Jovem?
Quid per Tonantem vindico cælum mihi?
Jam jam meus credetur Amphitryo pater.
Quæcumque peſtis viſcere in noſtro lates,
Procede. quid me vulnere occulto petis?
Quis te ſub axe frigido pontus Scythes,
Quæ pigra Tethys genuit, aut Maurum premens
Ibera Calpe litus? o dirum malum!
Utrumne ſerpens ſquallidum criſta caput
Vibrans? an aliquod eſt mihi ignotum malum?
Numquid cruore es genita Lernææ feræ?
An te reliquit Stygius in terris canis?
Omne es malum, nullumque. quis vultus tibi eſt?
Concede ſaltem ſcire, quo peream malo.
Quæcumque peſtis, ſæva quæcumque es fera,
Palam timeres: quis tibi in medias locum
Fecit medullas? ecce, dirupta cute
Viſcera manus detexit, ulterior tamen
Inventa latebra eſt. o malum ſimile Herculi!
Unde iſte fletus? unde in has lacrimæ genas?
Invictus olim vultus & numquam malis
Lacrimas ſuis præbere conſuetus (pudet!)
Jam flere didicit. quis dies fletum Herculis,
Quæ terra vidit? ſiccus ærumnas tuli.
Tibi illa virtus, quæ tot eliſit mala,
Tibi ceſſit uni. primo, & ante omnes mihi
Fletum abſtuliſti. durior ſaxo horrido
Et chalybe vultus, & vaga Symplegade,
Rictus meos infregit, & lacrimam extulit.
Flentem, gementem, ſumme pro rector poli,
Me terra vidit. quodque me torquet magis,
Noverca vidit. urit ecce iterum fibras,
Incaluit ardor. unde nunc fulmen mihi?
Ch. Quid non poſſit ſuperare dolor?
Quondam Getico durior Aemo,
Nec Parrhaſio lentior axe,
Sævo ceſſit membra dolori;
Feſſumque movens per colla caput
Latus alterno pondere flectit.
Fletum virtus ſæpe reſolvit.
Sic Arctoas laxare nives,
Quamvis tepido ſidere, Titan
Non tamen audet, vicitque faces
Solis aduſti glaciale jubar.

Hercules, Alcmena.

Converte vultus ad meas clades, pater.
Numquam ad tuas confugit Alcides manus.
Non cum per artus Hydra fœcundum meos
Caput explicaret. inter infernos lacus
Poſſeſſus atra nocte cum fato ſteti;
Nec invocavi. tot feras vici horridas,
Reges, tyrannos; non tamen vultus meos
In aſtra torſi. ſemper hæc nobis manus
Votum ſpopondit. nulla propter me ſacro
Micuere cælo fulmina. hic aliquid dies
Optare juſſit. primus audierit preces,
Idemque ſummus. unicum fulmen peto.
Giganta crede. non minus cælum mihi
Aſſerere potui. dum patrem verum puto,
Cælo peperci. ſive crudelis pater,
Sive es miſericors, commoda gnato manum.
Propera ante mortem, & occupa hanc laudem tibi.
Vel, ſi piget, manuſque detrectat nefas,
Emitte Siculo vertice ardentes, pater,
Titanas in me, qui manu Pindum ferant,
Aut te, Oſſa: qui me monte projecto opprimant.
Abrumpe & Erebi clauſtra. me ſtricto petat
Bellona ferro. mitte Gradivum trucem;
Armetur in me dirus; & frater quidem,
Sed ex noverca. tu quoque Alcidæ ſoror
Tantum ex parente, cuſpidem in fratrem tuum
Jaculare, Pallas. ſupplices tendo manus
Ad te, noverca. ſparge tu ſaltem, precor,
Telum. perire feminæ poſſum manu.
Jam tracta, jam ſatiata, quid paſcis minas?
Quid quæris ultra? ſupplicem Alciden vides.
Et nulla tellus, nulla me vidit fera
Te deprecantem. nunc mihi irata quidem
Opus eſt noverca. nunc tuus ceſſat dolor?
Nunc odia ponis? parcis, ubi votum eſt mori?
O terræ & urbes! non facem quiſquam Herculi,
Non arma tradet? tela ſubtrahitis mihi?
Ita nulla ſævas terra concipiat feras
Poſt me ſepultum. nec meas umquam manus
Imploret orbis. ſi qua naſcetur fera,
Naſcatur alius. undique infelix caput
Mactate ſaxis, vincite ærumnas meas.
Ingrate ceſſas orbis? excidimus tibi?
Adhuc malis feriſque ſuppoſitus fores,
Ni me tuliſſes. vindicem veſtrum malis
Excipite, populi. tempus hoc vobis datur.
Penſate merita. mors erit pretium omnium.
Al. Quas miſera terras mater Alcidæ petam?
Ubi natus, ubinam eſt? certa ſi viſus notat,
Reclinis ecce corde anhelanti æſtuat.
Gemit. peractum eſt. membra complecti ultima,
O nate, liceat; ſpiritus fugiens meo
Legatur ore. brachia in amplexus cape.
Ubi membra ſunt? ubi illa, quæ mundum tulit,
Stelligera cervix? quis tibi exiguam tui
Partem reliquit? *Her.* Herculem ſpectas quidem,
Mater; ſed umbræ ſimile neſcio quid mei
Agnoſce, mater. ora quid flectis retro,
Vultumque mœrens? Herculem dici tuum
Partum erubeſcis? *Al.* Quis feram mundus novam,
Quæ terra genuit? quodve tam dirum nefas
De te triumphat? victor Herculeus quis eſt?
Her. Nuptæ jacentem cernis Alciden dolis.
Al. Quis tantus eſt, qui vincat Alciden, dolus?
Her. Quicumque, mater, feminæ iratæ ſat eſt.
Al. At unde in artus peſtis aut oſſa incidit?
Her. Aditum venenis palla femineis dedit.
Al. Ubinam ipſa palla eſt? membra nudata intuor.
Her. Conſumpta mecum eſt. *Al.* Tantane inventa eſt lues?
Her. O mater, Hydram, & mille cum Lerna feras
Errare mediis credo viſceribus meis.
Quæ tanta nubes flamma Sicanias bibit?
Quæ Lemnos ardens? quæ plaga igniferi poli,
Vetans flagranti currere in Zona diem?
In ipſa me jactate, pro comites, freta,
Medioſque in amnes. quis ſat eſt Iſter mihi?
Non ipſe terris major Oceanus meos
Frangit vapores. omnis in noſtris malis
Deficiet humor, omnis areſcet latex.
Quid, rector Erebi, me remittebas Jovi?
Decuit tenere. redde me tenebris tuis.
Talem ſubactis Herculem oſtende inferis.
Nil inde ducam. quid times iterum Herculem?
Invade mors, non trepida. jam poſſum mori.

Al. Com-

Al. Compeſce lacrimas ſaltem, & ærumnas doma,
Maliſque tantis Herculem indomitum refer,
Mortemque vince. quod ſoles, vince inferos.
Her. Si me catenis horridus vinctum ſuis
Præberet avidæ Caucaſus volucri dapem
Scythia gemente; flebilis gemitus mihi
Non extitiſſet, ſi vagæ Symplegades
Utraque premerent rupe; redeuntis minas
Ferrem ruinæ. Pindus incumbat mihi
Atque Æmus; & qui Thracios fluctus Athos
Frangit, Joviſque fulmen excipiens Mimas.
Non ipſe ſi in me, mater, hic mundus ruat,
Superque noſtros flagret incenſus rogos
Phœbeus axis, degener mentem Herculis
Clamor domaret. mille decurrant feræ,
Pariterque lacerent; hinc feris clangoribus
Ætheria me Stymphalis; hinc taurus minax
Cervice tota pulſet, & quidquid furit.
Solum quoque ingens ſurgat, hinc illinc fremens;
Artuſque noſtros dirus imminuat dolor.
Sparſus ſilebo. non feræ excutient mihi.
Non arma gemitus. nil, quod impelli poteſt.
Al. Non virus artus, nate, femineum coquit;
Sed dura ſeries operis; & longus tibi
Favet cruentis forſitan morbis dolor.
Her. Ubi mors? ubi illa teſtis eſt aliquis mali?
Intendat arcus. nuda ſufficiet manus.
In orbe mecum veniat. huc aliquis mihi
Procedat, agedum, huc. *Al.* Hei mihi, ſenſus quoque
Excuſſit ille nimius impulſu dolor.
Removete, quæſo, tela, & infeſtas, precor,
Rapite hinc ſagittas. igne ſuffuſæ genæ
Scelus minantur. qua fuga latebras petam?
Dolor iſte furor eſt. Herculem ſolus domat.
Cur deinde latebras aut fugam vecors petam?
Obire forti meruit Alcmene manu.
Vel ſcelere pereat, antequam letum mihi
Ignavus aliquis mandet, ac turpis manus
De me triumphet. ecce laſſatus malis
Sopore feſſas alligat venas dolor,
Gravique anhelum pectus impulſu quatit.
Favete, ſuperi. ſi mihi gnatum inclytum
Miſeræ negatis; vindicem ſaltem precor
Servate terris. abeat excuſſus dolor,
Corpuſque vires reparet Herculeum ſuas.

Hyllus, *Alcmena*, *Hercules*, *Philoctetes* muta perſona.

PRo lux acerba, pro capax ſcelerum dolor!
Nurus Tonantis occidit; natus jacet;
Nepos ſuperſum. ſcelere materno hic periit:
Fraude illa capta eſt. quis per annorum vices,
Totoque in ævo poterit ærumnas ſenex
Referre tantas? unus eripiet dies
Parentem utrumque. cetera ut ſileam mala,
Parcamque fatis, Herculem amitto patrem.
Al. Compeſce voces inclytum Alcidæ genus,
Miſeræque fato ſimilis Alcmenæ nepos.
Longus dolorem forſitan vincet ſopor.
Sed ecce laſſam deſerit mentem quies,
Redditque morbo corpus, & luctus mihi.
Her. Quid hoc? rigenti cernitur Trachin jugo,
Et inter aſtra poſitus evaſi genus
Mortale tandem. quis mihi cælum parat?
Te, te, pater, jam video: placatam quoque
Specto novercam. qui ſonus noſtras ferit
Cæleſtis aures? Juno me generum vocat.
Video nitentem regiam clari ætheris,
Phœbique tritam flammea Zonam rota:
Cubile video noctis. hinc tenebras vocat.
Quid hoc? quis axem cludit, & ab ipſis, pater,
Deducor aſtris? ora Phœbeus modo
Afflabat axis, tam prope a cælo fui.
Trachina video. quis mihi terras dedit?
Modo nempe me infra ſteterat, ac totus mihi
Suppoſitus orbis. tam bene excideras, dolor.
Cogis fateri. parce, & hanc vocem occupa.
Hæc, Hylle, dona matris; hoc munus parat.
Utinam liceret ſtipite ingeſto impiam
Effringere animam, quale Amazonium malum
Circa nivalis Caucaſi domui latus.
O clara Megara, tune, cum furerem, mihi
Conjux fuiſti? ſtipitem atque arcus date.
Dextra inquinetur. laudibus maculam imprimam.
Summus legatur femina Herculeus labor.
Hyl. Compeſce diras, genitor, irarum minas.
Habet. peractum eſt. quas petis pœnas, dedit.
Sua perempta dextera mater jacet.
Her. Cæci dolores. manibus irati Herculis
Occidere meruit. perdidit comitem Lichas.
Sævire in ipſum corpus exanime impetus
Atque ira cogit. cur minis noſtris caret?
Ipſum cadaver pabulum accipiant feræ
Hyl. Plus miſera læſo doluit. huic aliquid quoque
Detrahere velles. occidit dextera ſua,
Tuo dolore. plura quam poſcis, tulit.
Sed non cruentæ ſceleribus nuptæ jaces:
Nec fraude matris. Neſſus hos ſtruxit dolos;
Ictus ſagittis qui tuis vitam expulit.
Cruore tincta eſt palla ſemiferi, pater,
Neſſuſque nunc has exigit pœnas ſibi.
Her. Habet. peractum eſt. fata ſe noſtra explicant.
Lux iſta ſumma eſt. quercus hanc ſortem mihi
Fatidica quondam dederat, & Parnaſſio
Cirrhea quatiens templa mugitu nemus:
" Dextra perempti, victor Alcide, viri
" Olim jacebis. hic tibi emenſo freta,
" Terraſque & umbras, finis extremus datur.
Nil querimur ultra. decuit hunc finem dari,
Ne quis ſuperſtes Herculis victor foret.
Nunc mors legatur clara, memoranda, inclyta,
Me digna prorſus. nobilem hunc faciam diem.
Cædatur omnis ſilva, & Œtæum nemus
Suſcipiat ignis. Herculem accipiat rogus.
Sed ante mortem, tu genus Pæantium,
Hoc triſte nobis, juvenis, officium appara.
Herculea totum flamma ſuccendat diem.
Ad te preces nunc, Hylle, ſupremas fero.
Eſt clara, captas inter incultas, genus
Regnumque referens, Euryto virgo edita,
Jole. tuis hanc facibus & flammis para.
Victor cruentus abſtuli patriam, lares,
Nihilque miſeræ præter Alciden dedi;
Et iſte rapitur. penſet ærumnas ſuas:
Jovis nepotem foveat, & natum Herculis.
Tibi illa pariat quidquid ex nobis habet.
Tuque ipſa planctus pone funebres, precor,
O clara genitrix. vivet Alcides tuus.
Virtute noſtra pellicem feci tuam
Credi novercam. ſive naſcente Hercule
Nox illa certa eſt, ſive mortalis meus

Pater eſt: licet ſit falſa progenies mihi;
Materna culpa ceſſet, & crimen Jovis:
Merui parentem, contuli cælo decus.
Natura me concepit in laudes Jovis.
Quin ipſe quamquam Jupiter credi meus
Pater eſſe gaudet. parce jam lacrimis, parens
Superba matres inter Argolicas eris.
Quid tale Iuno peperit, æthereum gerens
Sceptrum, & Tonanti nupta? mortali tamen
Cælum tenens invidit? Alciden ſuum
Dici eſſe voluit. perage nunc, Titan, vices
Solus relictus. ille, qui veſter comes
Ubique fueram, Tartara & manes peto.
Hanc tamen ad imos perferam laudem inclytam,
Quod nulla peſtis vicit Alcidem palam.
Omnemque peſtem vicit Alcides palam.

CHORUS.

O Decus mundi, radiate Titan,
Cujus ad primos Hecate vapores
Laſſa nocturnæ levat ora bigæ,
Dic ſub aurora poſitis Sabæis,
Dic ſub occaſu poſitis Iberis,
Quique ferventem patiuntur axem,
Quique ſub plauſtro patiuntur Urſæ;
Dic ad æternos properare Manes
Herculem, & regnum Canis inquieti,
Unde non umquam remeavit ullus.
Sume, quos nubes radios ſequantur.
Pallidus mœſtas ſpeculare terras,
Et caput turpes nebulæ pererrent.
Quando, pro Titan, ubi, quove, ſumme,
Herculem in terris alium ſequeris?
Quas manus, orbis miſer, invocabis,
Si qua ſub terra numeroſa peſtis
Sparget intentam rabiem draconis?
Arcadum ſi quis, populi vetuſti,
Fecerit ſilvas aper inquietas?
Thraciæ ſi quis Rhodopes alumnus
Durior terris Helices nivoſæ
Sparget humano ſtabulum cruore?
Quis dabit pacem populo timenti,
Si quid irati ſuperi per urbes
Juſſerint naſci? jacet omnibus par,
Quem parem tellus genuit Tonanti.
Planctus immenſas reſonet per urbes,
Et comas nullo cohibente nodo,
Femina exertos feriat lacertos;
Solaque obductis foribus Deorum,
Templa ſecuræ pateant novercæ.
Vadis ad Lethen Stygiumque littus,
Unde te nullæ referent carinæ.
Vadis ad manes miſerandus, unde
Morte devicta tuleras triumphum.
Umbra nudatis venies lacertis,
Languido vultu, trepidoque collo:
Teque non ſolum feret illa puppis.
Non tamen viles eris inter umbras;
Aeacumque inter, geminoſque Cretas;
Fata diſcernes. feri tyranni
Parcite, o dites, inhibete dextras.
Laudis eſt, purum tenuiſſe ferrum.
Dumque regnabas, minimum cruentis
In tuas urbes licuiſſe fatis.
Sed locum virtus habet inter aſtra.
Sedis Arctoæ ſpatium tenebis?
An gravis Titan ubi promit æſtus?
An ſub Occaſu tepido nitebis,
Unde commiſſo reſonare ponto
Audies Calpen? loca quæ ſereni
Deprimes cæli? quis erit recepto
Tutus Alcidæ locus inter aſtra?
Horrido tantum procul a Leone
Det pater ſedes, calidoque Cancro;
Ne tuo vultu tremefacta leges
Aſtra conturbent, trepidetque Titan.
Vere dum flores venient repenti,
Et comam ſilvis hiemes recident,
(Vel comam ſilvis revocabit æſtas.)
Pomaque autumno fugiente cedent,
Nulla te terris rapiet vetuſtas.
Tu comes Phœbo, comes ibis aſtris.
Ante naſcetur ſeges in profundo,
Vel fretum dulci reſonabit unda;
Ante deſcendet glacialis Urſæ
Sidus, & Ponto vetito fruetur,
Quam tuas laudes populi quieſcant.
Te, pater rerum, miſeri precamur,
Nulla naſcatur fera, nulla peſtis.
Non duces ſævos miſeranda tellus
Habeat: nec ulla dominetur aula,
Qui putet ſolum decus eſſe regni,
Semper impenſum tenuiſſe ferrum.
Si quid in terris iterum timetur,
Vindicem terræ petimus relictæ.
Hem, quid hoc? mundus ſonat; ecce mœret,
Mœret Alcidæ pater. an Deorum
Clamor, an vox eſt timidæ novercæ?
Hercule an viſo fugit aſtra Juno?
Laſſus an pondus titubavit Atlas?
An magis diri tremuere Manes
Herculem? & viſum canis inferorum
Fugit abruptis trepidus catenis?
Fallimur: læto venit ecce vultu
Quem tulit Pæas, humeriſque tela
Geſtat, & notas populis pharetras,
Herculis hæres.

ACTUS QUINTUS.

Nutrix, Philoctetes.

Effare caſus, juvenis, Herculeos, precor,
Vultuque quonam tulerit Alcides necem.
Ph. Quo nemo vitam. *Nu.* Lætus adeone ultimos
Invaſit ignes? *Ph.* Eſſe jam flammas nihil
Oſtendit ille, qui ſub occaſu Herculis
Virtute vinci docuit indomita omnia.
Nu. Inter vapores quis fuit forti locus?
Ph. Quod unum in orbe venerat nondum malum,
Et flamma victa eſt. hæc quoque acceſſit feris.
Inter labores ignis Herculeos abiit.
Nu. Ediſſere agedum, flamma quo victa eſt modo?
Ph. Ut omnis Oeten mœſta corripuit manus,
Hinc fagus umbras perdit, & toto jacet
Succiſa trunco: flexit hinc pinum ferox
Aſtris minantem, & nube de medis vocat;
Ruitura cautes movit, & ſilvam trahit
Secum minorem. Chaonis quondam loquax

Stat vaſta late quercus, & Phœbum vetat,
Ultraque totos porrigit ramos nemus.
Gemit illa multo vulnere impreſſo minax:
Frangitque cuneos. reſilit excuſſus chalybs,
Vulnuſque ferrum patitur, & truncum fugit.
Commota tandem eſt: tunc cadens lenta mora
Duxit ruinam. protinus radios locus
Admiſit omnes. ſedibus pulſæ ſuis
Volucres pererrant nemore ſucciſo diem,
Quæruntque laſſis garrulæ pinnis nemus.
Jamque omnis arbor ſonuit; & ſacræ quoque
Senſere quercus horridam ferro manum,
Nullique priſcum profuit ligno nemus.
Aggeritur omnis ſilva, & alternæ trabes
In aſtra tollunt Herculi anguſtum rogum.
Rapit alta flammas pinus, & robur tenax,
Et brevior ilex. ſilva contexit pyram,
Populea ſilva frondis Herculeæ nemus.
At ille, ut ingens nemore ſub Naſamonio
Æger reclini pectore admugit leo,
Fertur. quis illum credat ad flammas rapi?
Vultus petentis aſtra, non ignes, erant.
Ut preſſit Oeten, ac ſuis oculis rogum
Luſtravit, omnes fregit impoſitas trabes,
Arcumque poſcit: Accipe hæc, inquit, ſate
Pæante, dona; munus Alcidæ cape.
Has Hydra ſenſit: his jacent Stymphalides,
Et quidquid aliud eminus vici malum.
Victure felix: has enim numquam irritas
Mittes in hoſtes, ſive de media voles
Auferre volucres nube, deſcendent aves,
Et certa prædam tela de cælo ferent.
Nec fallet umquam dexteram hic arcus tuam:
Librare telum didicit, & certam dare
Fugam ſagittis. ipſa non fallunt iter
Emiſſa nervo tela. tu tantum, precor,
Accommoda ignes, & facem extremam mihi.
Hic nodus, inquit, nulla quem capiet manus,
Mecum per ignem flagret, hoc telum Herculem
Tantum ſequatur. hoc quoque acciperes, ait,
Si ferre poſſes. adjuvet domini rogum.
Tum rigida ſecum ſpolia Nemeæi mali
Arſura poſcit. latuit in ſpolio rogus.
Ingemuit omnis turba: nec lacrimas dolor
Cuiquam remiſit. mater in luctum furens
Diduxit avidum pectus, atque utero tenus
Exerta, vaſtos ubera in planctus ferit;
Superoſque & ipſum vocibus pulſans Jovem
Implevit omnem voce feminea locum.
Deforme letum mater Herculeum facis:
Compeſce lacrimas, inquit: introrſus dolor
Femineus abeat. Juno cur lætum diem
Te flente ducat? pellicis gaudet ſuæ
Spectare lacrimas. contine infirmum jecur,
Mater: nefas eſt ubera atque uterum tibi
Laniare, qui me genuit. & dirum fremens
Qualis per urbes duxit Argolicas canem,
Cum victor Erebi Dite contempto redit
Tremente fato; talis incubuit rogo.
Quis ſic triumphans lætus in curru ſtetit
Victor? quis illo gentibus vultu dedit
Leges tyrannus? quanta pax obitus tulit?
Hæſere lacrimæ. cecidit expulſus dolor
Nobis quoque ipſis. nemo morituro ingemit.
Jam flere pudor eſt. ipſa, quam ſexus jubet
Mœrere, ſiccis hæſit Alcmene genis;
Stetitque nato pene jam ſimilis parens.
Nu. Nullaſne in aſtra miſit ad ſuperos preces
Arſurus, aut in vota reſpexit Jovem?
Ph. Jacuit ſui ſecurus, & cælum intuens,
Quæſivit oculis, arce an ex aliqua pater
Deſpiceret illum. tum manus tendens ait:
Quacumque parte proſpicis natum, pater,
Iſte eſt pater, quem nocte commiſſa dies
Quæſivit unus. ſi meas laudes canit
Utrumque Phœbi litus, & Scythiæ genus,
Et omnis ardens ora, quam torret dies.
Si pace tellus plena, ſi nullæ gemunt
Urbes, nec aras impius quiſquam inquinat;
Si ſcelera deſunt, ſpiritum admitti hunc precor
In aſtra. nec me mortis infernæ locus,
Nec mœſta nigri regna conterrent Jovis:
Sed ire ad illos umbra, quos vici, Deos,
Pater, erubeſco. nube diſcuſſa diem
Pande, ut Deorum vultus ardentem Herculem
Spectet: licet tu ſidera & mundum neges
Ultro, pater, cogere. ſi voces dolor
Abſtulerit ullas, pande tum Stygios lacus,
Et redde Fatis. approba gnatum prius.
Ut dignus aſtris videar, hic faciet dies.
Leve eſt, quod actum eſt. Herculem genitor prius
Invenit, an damnavit? hoc poſtquam addidi;
Noverca cernat, quo feram flammas modo.
Flammas popoſcit. hoc age Alcidæ comes:
Non ſegnis, inquit, corripe Œtæam facem.
Quid dextra tremuit? num manus pavida impium
Scelus refugit? redde jam pharetras mihi,
Ignave, iners, inermis. en noſtros manus
Quæ tendat arcus. quis ſedet pallor genis?
Animo faces invade, quo Alciden vides
Vultu jacere: reſpice arſurum, miſer.
Vocat ecce jam me genitor, & pandit polos.
Venio, pater. vultuſque non idem fuit.
Tremente pinum dextera ardentem impuli.
Refugit ignis, & reluctantur faces,
Et membra vitant: ſed recedentem Hercules
Inſequitur ignem. Caucaſum, aut Pindum, aut Athon
Ardere credas. nullus erumpit ſonus.
Tantum ingemiſcit ignis ad durum jecur.
Typhon in illo poſitus immanis rogo
Gemuiſſet ipſe, quique convulſam ſolo
Impoſuit humeris Oſſan Enceladus ferox.
At ille medias inter exſurgens faces
Semiuſtus ac laniatus, intrepidus, rubens;
Nunc, o parens Herculea, ſic ſtare ad rogum
Te mater, inquit, ſic decet fleri Herculem.
Inter vapores poſitus, & flammæ minas,
Immotus, inconcuſſus, in neutrum latus
Correpta flectens membra, adhortatur, monet.
Gerit aliquid ardens: omnibus fortem addidit
Animum miniſtris. urere ardentem putes.
Stupet omne vulgus, vix habens flammæ fidem.
Tam placida frons eſt, tanta majeſtas viro.
Nec properat uri. cumque jam forti datum
Leto ſatis penſavit, igniferas trabes
Hinc inde traxit, nimia quas flamma occupat;
Totaſque in ignem vertit, & quæ plurimus
Exundat ignis, recipit intrepidus, ferox.
Nunc ora flammis implet. aſt illi graves
Luxere barbæ: cumque jam vultum minax
Appeteret ignis, lamberent flammæ caput,
Non preſſit oculos. ſed quid hoc? mœſtam intuor

Sinu gerentem reliquias magni Herculis.
Crinemque jactans ſqualidum Alcmene gemit.

Alcmena, Philoctetes.

TImete, ſuperi, fata. tam parvus cinis
Herculeus eſt; huc ille decrevit gigas.
O quanta, Titan, in nihil moles abit!
Anilis, heu me, cepit Alciden ſinus.
Hic tumulus illi eſt. ecce vix totam Hercules
Complevit urnam. quam leve eſt pondus mihi,
Cui totus æther pondus incubuit leve!
Ad tartara olim regnaque, o gnate, ultima
Rediturus ibas. quando ab inferna Styge
Remeabis iterum? non uti ſpolium trahas,
Rurſumque Theſeus debeat lucem tibi:
Sed quando ſolus? ignis impoſitus tuas
Compeſcet umbras, teque Tartareus canis
Inhibere poterit? quando Tænareas fores
Pulſabis? ah, quas mater ad fauces agar?
Qua mors aditur? vadis ad Manes iter
Habiturus unum. quid diem queſtu tero?
Quid miſera duras vita? quid lucem hanc tenes?
Quem parere rurſus Herculem poſſum Jovi?
Quis me parentem gnatus Alcmenam ſuam
Tantus vocabit? o nimis felix, nimis,
Thebane conjux. Tartari intraſti loca
Florente gnato; teque venientem inferi
Timuere forſan, quod pater tantum Herculis
Vel falſus aderas. quas petam terras anus,
Inviſa ſævis regibus? ſi quis tamen
Rex eſt relictus ſævus. hei miſeræ mihi.
Quicumque cæſos ingemunt gnati patres,
A me petent ſupplicia. me cuncti obruent.
Si quis minor Buſiris, aut ſi quis minor
Antæus urbes perfidæ terret plagæ,
Ego præda ducar. ſi quis Iſmarios greges
Thracis cruenti vindicat, carpent greges
Mea membra diri. forſitan pœnas petet
Irata Juno. totus uretur dolor.
Secura victo tandem ab Alcide vacat.
Pellex ſuperſum, ſupplicia de qua exigat.
Ne parere poſſem, fecit hic gnatus mihi
Uterum timendum. quæ petam Alcmene loca?
Quis me locus, quæ regio, quæ mundi plaga
Defendet? aut quas mater in latebras agar?
Ubique certe nota. ſi patriam petam,
Lareſque miſeros, Argos Euryſtheus tenet.
Orbata Thebas, regnum & Iſmenum petam,
Thalamoſque noſtros, in quibus quondam Jovem
Dilecta vidi? pro nimis felix, nimis,
Si fulminantem & ipſa ſenſiſſem Jovem!
Utinam meis viſceribus Alcides foret
Exectus infans! nunc datum eſt miſeræ, datum,
Videre gnatum laude certantem Jovi:
Et hoc daretur ſcire, quod fatum mihi
Eripere poſſet! quis memor vivet tui,
O gnate, populus? omne jam ingratum eſt genus.
Petam Cleonas? Arcadum an populos petam?
Meritiſque terram nobilem quæram tuis?
Hic dira ſerpens cecidit; hic ales fera;
Hic rex cruentus; hic tua fractus manu,
Qui te ſepulto poſſidet cælum, leo.
Si grata terra eſt, populus Alcmenam tuam
Defendat omnis. Thracias gentes petam,
Hebrique populos? hæc quoque eſt meritis tuis
Defenſa tellus. ſtabula cum regno jacent.
Hic pax cruento rege proſtrato data eſt.
Ubi enim negata eſt? quod tibi infelix anus
Quæram ſepulchrum? de tuis totus rogis
Contendat orbis. reliquias magni Herculis
Quis populus, aut quæ templa, quæ gentes colent?
Quis jam petet, quis poſcet Alcmenes onus?
Quæ tibi ſepulchra, gnate, quis tumulus ſat eſt?
Hic totus orbis, fama erit tumulus tibi.
Quid anime, trepidas? Herculis cineres tene.
Complectere oſſa. reliquiæ auxilium dabunt.
Erunt ſatis præſidia. terrebunt tuæ
Reges vel umbræ. *Ph.* Debitos gnato quidem
Compeſce fletus, mater Alcidæ inclyti.
" Non eſt gemendus, nec gravi urgendus nece,
" Virtute quiſquis abſtulit fatis iter.
Æterna virtus Herculem fleri vetat.
" Fortes vetat mœrere, degeneres jubet.
Al. Sedabo queſtus? vindicem amiſi parens
Terræ atque pelagi, quaque purpureus dies
Utrumque clara ſpectat Oceanum rota.
Quot miſera in uno condidi gnatos parens?
Regno carebam, regna ſed poteram dare.
Una inter omnes terra quas matres regit,
Votis peperci: nil ego a ſuperis petii
Incolume nato. quid dare Herculeus mihi
Non poterat ardor? quis Deus quidquam mihi
Negare poterat? vota in hac fuerant manu:
Quidquid negaret Jupiter, daret Hercules.
Quid tale genitrix ulla mortalis tulit?
Deflevit aliqua mater, & toto ſtetit
Succiſa fœtu, biſque ſeptenos greges
Deplanxit una; gregibus æquari meus
Quot ille poterat? matribus miſeris adhuc
Exemplar ingens deerat: Alcmene dabit.
Ceſſate matres, pertinax ſi quas dolor
Adhuc jubet lugere, quas luctus gravis
In ſaxa vertit. cedite his cunctæ malis.
Agedum ſenile pectus, o miſeræ manus,
Pulſate. & una funeri tanto ſat eſt
Grandæva anus defecta; quod totus brevi
Jam quæret orbis? expedi in planctus tamen
Defeſſa quamquam brachia. invidiam ut Deis
Lugendo facias, advoca in planctum genus.

Alcmena.

FLete Alcmenen, magnique Jovis
Plangite gnatum, cui concepto
Lux una periit, noctesque duas
Contulit Eos: ipſa quiddam
Plus luce perit. totæ pariter
Plangite gentes, quarum ſævos
Ille tyrannos juſſit Stygias
Penetrare domos, populiſque madens
Ponere ferrum. fletum meritis
Reddite tantis. totus, totus
Perſonet orbis. fleat Alciden
Cærula Crete; magno tellus
Clara Tonante: centum populi
Brachia pulſent.
Nunc Curetes, nunc Corybantes,
Arma Idæa quaſſate manu:
Armis illum lugere decet.
Nunc nunc funus plangite verum:
Jacet Alcides non minor ipſo,

Creta, Tonante.
Flete Herculeos, Arcades, obitus,
Nondum Phœbo naſcente genus.
Juga Parthenii Nemeæque ſonent;
Feriantque graves Mænala planctus.
Poſcit magno Alciden gemitu,
Stratus veſtris ſetiger oris:
Aleſque ſequi juſſa ſagittas,
Totum pinnis velata diem.
Flete, Argolici; flete Cleonæ;
Hic terrentem mœnia quondam
Veſtra leonem fregit noſtri
Dextera nati. date Sithoniæ
Verbera matres, geliduſque ſonet
Planctibus Hebrus. flete Alciden,
Quod non ſtabulis naſcitur infans,
Nec veſtra greges viſcera carpunt.
Fleat Antæo libera tellus,
Et rapta fero plaga Geryone.
Mecum miſeræ plangite gentes.
Audiat ictus utraque Tethys.
Vos quoque mundi turba citati,
Flete Herculeos, numina, caſus.
Veſtrum Alcides cervice meus
Mundum, ſuperi, cælumque tulit:
Cum ſtelligeri vector Olympi,
Pondere liber ſpiravit Atlas.
Ubi nunc veſtræ, Jupiter, arces?
Ubi promiſſi regia mundi?
Nempe Alcides mortalis obit,
Nempe ſepultus. quoties telis
Facibuſque tuis ille pepercit!
Quoties ignis ſpargendus erat?
In me ſaltem jaculare facem,
Semelemque puta. jamne Elyſias,
O gnate, domus, jam littus habes,
Ad quod populos natura vocat.
An poſt raptum Styx atra canem
Præcluſit iter;
Teque in primo limine Ditis
Fata morantur? quis nunc Umbras,
Gnate, tumultus, Maneſque tenet?
Fugit abducta navita cymba,
Et Centauris Theſſala motis
Ferit attonitos ungula Manes?
Angueſque ſuos Hydra ſub undis
Territa merſit? teque labores,
O gnate, timent?
Fallor, fallor, veſana parens;
Nec te Manes umbræque timent,
Non Argolico rapta leoni
Fulva pellis contecta juba
Lævos operit dura lacertos;
Vallantque feri tempora dentes.
Donum pharetræ ceſſere tuæ.
Telaque mittet jam dextra minor.
Vadis inermis, gnate, per umbras,
Ad quas ſemper manſurus eris.

Hercules, Alcmena.

QUid me tenentem regna ſiderei poli,
Cæloque tandem redditum, planctu jubes
Sentire fatum? parce, nam virtus mihi
In aſtra, & ipſos fecit ad ſuperos iter.
Al. Unde ſonus trepidas aures ferit?
Unde meas inhibet lacrimas fragor?
Agnoſco, agnoſco, victum eſt chaos.
A Styge, gnate, redis iterum mihi:
Fractaque non ſemel eſt mors horrida.
Viciſti rurſus Noctis loca,
Puppis & infernæ vada triſtia.
Pervius eſt Acheron jam languidus,
Et remeare licet ſoli tibi,
Nec te Fata tenent poſt funera.
An tibi præcluſit Pluton iter,
Et pavidus regni metuit ſibi?
Certe ego te vidi flagrantibus
Impoſitum ſilvis, cum pluribus
In cælum furerent flammæ minis.
Arſiſti certe; verum ultima
Non tenuere tuas umbras loca.
Quid timuere tui manes precor?
Umbra quoque eſt Diti nimis horrida.
Her. Non me rigentis ſtagna Cocyti tenent.
Non puppis umbras furva tranſvexit meas.
Jam parce, mater, queſtibus. Manes ſemel
Umbraſque vidi: quidquid in nobis tui
Mortale fuerat, ignis injectus tulit.
Paterna cælo pars data eſt; flammis tua.
Proinde planctus pone, quos gnato paret
Genitrix inerti. luctus in turpes eat.
Virtus in aſtra tendit, in mortem timor.
Præſens ab aſtris, mater, Alcides cano;
Pœnas cruentus jam tibi Euryſtheus dabit.
Curru ſuperbum vecta tranſcendes caput.
Me jam decet ſubire cæleſtem plagam,
Inferna vinco rurſus Alcides loca.
Al. Mane parumper. ceſſit: ex oculis abiit;
In aſtra fertur. fallor, an vultus putat
Vidiſſe gnatum? miſera mens incredula eſt.
Es numen, & te mundus æternus tenet.
Credo, triumphas; regna Thebarum petam,
Novumque templis additum numen canam.

CHORUS.

" NUmquam Stygias fertur ad umbras
" Inclyta virtus. vivite fortes;
Nec Lethæos ſæva per amnes
Vos fata trahent: ſed cum ſummas
Exiget horas conſumpta dies,
" Iter ad ſuperos gloria pandet.
Sed tu domitor magne ferarum,
Orbiſque ſimul pacator ades.
Nunc quoque noſtras reſpice terras:
Et ſi qua novo bellua vultu
Quatiet populos terrore gravi,
Tu fulminibus frange triſulcis.
Fortius ipſo genitore tuo
Fulmina mittes.

OCTAVIA.

PERSONÆ.

Octavia.	Poppæa.
Nutrix Octaviæ.	Nutrix Poppææ.
Chorus Romanorum.	Agrippina.
Seneca.	Nero.
Præfectus.	Nuncius.

ACTUS PRIMUS.

Octavia.

Jam vaga cælo ſidera fulgens
Aurora fugat: ſurgit Titan
Radiante coma, mundoque diem
Reddit clarum.
Eia age, tantis onerata malis
Repete aſſuetos jam tibi queſtus,
Atque æquoreas vince Alcyonas;
Vince & volucres Pandionias:
Gravior namque his fortuna tua eſt.
Semper genitrix deflenda mihi,
Prima meorum cauſa malorum,
Triſtes queſtus
Natæ exaudi, ſi quis remanet
Senſus in umbris. utinam ante manu
Grandæva ſua mea rapiſſet
Stamina Clotho; tua quam mœrens
Vulnera vidi,
Oraque fœdo ſparſa cruore!
O lux ſemper funeſta mihi!
Tempore ab illo lux eſt tenebris
Inviſa magis.
Tulimus ſævæ juſſa novercæ,
Hoſtilem animum, vultuſque truces.
Illa illa meis triſtis Erinnys
Thalamis Stygios prætulit ignes:
Teque extinxit, miſerande pater,
Modo cui totus paruit orbis
Ultra Oceanum; cuique Britanni
Terga dedere,
Ducibus noſtris ante ignoti,
Juriſque ſui.
Conjugis (heu me) pater inſidiis
Oppreſſe jaces; ſervitque domus
Cum prole tua capta tyranno!

Nutrix Octaviæ.

Fulgore primo captus, & facili bono
Fallacis aulæ, quiſquis attonitus ſtupet,
Subito latentis ecce Fortunæ impetu
Modo præpotentem cernat everſam domum,
Stirpemque Claudii, cujus imperio fuit
Subjectus orbis; paruit liber diu
Oceanus, & recepit invitus rates.
En qui Britannis primus impoſuit jugum,
Ignota tantis claſſibus texit freta,
Interque gentes barbaras tutus fuit,
Et ſæva maria, conjugis ſcelere occidit;

Mox illa gnati, cujus extinctus jacet
Frater venenis: mœret infelix ſoror,
Eademque conjux. nec graves luctus valet
Ira coacta tegere. crudelis viri
Secreta refugit ſemper, atque odio pari
Ardens mariti, mutua flagrat face.
Animum dolentis noſtra ſolatur fides,
Pietaſque fruſtra. mutat immitis dolor
Conſilia noſtra. nec regi mentis poteſt
Generoſus ardor, ſed malis vires capit.
Heu quam nefandum proſpicit noſter timor
Scelus, quod utinam numen avertat Deum!

Octavia, Nutrix.

O Mea nullis æquanda malis
Fortuna! licet repetam luctus
Electra tuos: tibi mœrenti
Cæſum licuit flere parentem;
Scelus ulciſci vindice fratre,
Tua quem pietas hoſti rapuit,
Texitque fides: me crudeli
Sorte parentes raptos prohibet
Lugere timor, fratriſque necem
Deflere vetat, in quo fuerat
Spes una mihi,
Totque malorum breve ſolamen.
Nunc in luctus ſervata meos,
Magni reſto nominis umbra.
Nu. Vox (heu) noſtras perculit aures
Triſtis alumnæ.
Ceſſas thalamis inferre gradus
Tarda ſenectus? *Oct.* Excipe noſtras
Lacrimas, nutrix, teſtis noſtri
Fida doloris. *Nu.* Quis te tantis
Solvet curis, miſeranda, dies?
Oct. Qui me Stygias mittet ad umbras.
Nu. Omnia, (quæſo) ſint iſta procul.
Oct. Non vota meos tua nunc caſus,
Sed fata regunt. *Nu.* Dabit afflictæ
Meliora Deus tempora mitis:
Tu modo blando vince obſequio
Placata virum. *Oct.* Vincam ſævos
Ante leones, tigreſque truces,
Fera quam ſævi corda tyranni.
Odit genitos ſanguine claro,
Spernit ſuperos hominеſque ſimul,
Nec fortunam capit ipſe ſuam,
Quam dedit illi per ſcelus ingens
Infanda parens. licet ingratum
Diræ pudeat munere matris,
Hoc imperium cepiſſe; licet
Tantum munus morte rependat:
Feret hunc titulum poſt fata tamen
Femina longo ſemper in ævo.
Nu. Animi retine verba furentis.
Temere emiſſam comprime vocem.
Oct. Toleranda quamvis patiar, haud unquam queant,
Niſi morte triſti, noſtra finiri mala.
Genitrice cæſa, per ſcelus rapto patre,
Orbata fratre, miſeriis, luctu obruta,
Mœrore preſſa, conjugi inviſa, ac meæ
Subjecta famulæ, luce non grata fruor;
Trepidante ſemper corde, non mortis metu,
Sed ſceleris. abſit crimen a fatis meis:
Mori juvabit. pœna nam gravior nece eſt,

Vide-

Videre tumidos & truces miſeræ mihi
Vultus tyranni, jungere atque hoſti oſcula,
Timere nutus; cujus obſequium meus
Haud ferre poſſet, fata poſt fratris, dolor,
Scelere interempti; cujus imperium tenet
Et morte gaudet auctor infandæ necis.
Quam ſæpe triſtis umbra germani meis
Offertur oculis, membra cum ſolvit quies,
Et feſſa fletu lumina oppreſſit ſopor!
Modo facibus atris armat infirmas manus,
Oculoſque, & ora fratris infeſtus petit:
Modo trepidus idem refugit in thalamos meos.
Perſequitur hoſtis, atque inhærenti mihi,
Violentus enſem per latus noſtrum rapit.
Tunc tremor & ingens excutit ſomnos pavor,
Renovatque luctus & metus miſeræ mihi.
Adice his ſuperbam pellicem, noſtræ domus
Spoliis nitentem; cujus in manus ſuam
Stygiis parentem natus impoſuit rati;
Quam dira poſt naufragia ſuperato mari
Ferro interemit, ſævior pelagi fretis.
Quæ ſpes ſalutis poſt nefas tantum mihi?
Inimica, victrix, imminet thalamis meis;
Odioque noſtri flagrat, & pretium ſtupri
Juſtæ maritum conjugis captat caput.
Emergere undis, & fer auxilium tuæ
Gnatæ invocanti, genitor; aut Stygios ſinus
Tellure rupta pande, quo præceps ferar.
Nu. Fruſtra parentis invocas manes tui,
Miſeranda; fruſtra. nulla cui prolis ſuæ
Manet inter umbras cura: qui gnato ſuo
Præferre potuit ſanguine alieno ſatum,
Genitamque fratris conjugem captus ſibi
Toris nefandis flebili junxit face.
Hinc orta ſeries facinorum, cædes, doli,
Regni cupido, ſanguinis diri ſitis:
Mactata ſoceri concidit thalamis gener
Victima, tuis ne fieret hymenæis potens.
Pro facinus ingens! feminæ eſt munus datus
Sillanus, & cruore fœdavit ſuo
Patrios penates, criminis ficti reus.
Intravit hoſtis (hei mihi) captam domum
Dolis novercæ, Principis factus gener,
Idemque gnatus, juvenis infandi ingenii
Capaxque ſcelerum, dira cui genitrix facem
Accendit, & te junxit invitam metu.
Tantoque victrix facta ſucceſſu ferox,
Auſa imminere eſt orbis imperio ſacri.
Quis tot referre facinorum formas poteſt,
Et ſpes nefandas feminæ, & blandos dolos
Regnum petentis per gradum ſcelerum omnium?
Tunc ſancta Pietas extulit trepidos gradus,
Vacuamque Erinnys ſæva funeſto pede
Intravit aulam; polluit Stygia face
Sacros penates; jura Naturæ furens
Faſque omne rupit; miſcuit conjux viro
Venena ſæva; cecidit atque eadem ſui
Mox ſcelere gnati. tu quoque extinctus jaces
Deflende nobis ſemper, infelix puer,
Modo ſidus orbis, columen Auguſtæ domus,
Britanice, (heu me) nunc levis tantum cinis,
Et triſtis umbra; ſæva cui lacrimas dedit
Etiam noverca, cum rogis artus tuos
Dedit cremandos, membraque & vultus Deo
Similes volanti, flamma fervens abſtulit.
Oct. Extinguat & me, ne manu noſtra cadat.
Nu. Natura vires non dedit tantas tibi.
Oct. Dolor, ira, mœror, miſeriæ, luctus dabunt.
Nu. Vince obſequendo potius immitem virum.
Oct. Ut fratrem ademptum ſcelere reſtituat mihi?
Nu. Incolumis ut ſis ipſa, labentem ut domum
Genitoris olim ſobole reſtituas tua.
Oct. Exſpectat aliam principis ſobolem domus:
Me dira miſeri fata germani trahunt.
Nu. Confirmet animum civium tantus favor.
Oct. Solatur iſte noſtra, non relevat, mala.
Nu. "Vis magna populi eſt. *Oct.* Principis major tamen.
Nu. Reſpiciet ipſe conjugem. *Oct.* Pellex vetat.
Nu. Inviſa cunctis nempe. *Oct.* Sed cara eſt viro.
Nu. Nondum uxor eſt. *Oct.* Jam fiet, & genitrix ſimul.
Nu. Juvenilis ardor impetu primo furit;
Langueſcit idem facile, nec durat diu
In Venere turpi, ceu levis flammæ vapos.
Amor perennis conjugis caſtæ manet.
Violare prima quæ toros auſa eſt tuos,
Animumque domini famula poſſedit diu,
Jam metuet eadem, nempe prælatam ſibi,
Subjecta & humilis: atque monumenta exſtruit,
Quibus timorem faſſa teſtatur ſuum.
Et hanc levis fallaxque deſtituet deus
Volucer Cupido. ſit licet forma eminens,
Opibus ſuperba; gaudium capiet breve.
Paſſa eſt ſimiles ipſa dolores
Regina deum, cum ſe formas
Vertit in omnes dominus cæli,
Divumque pater:
Et modo pennas ſumpſit oloris;
Modo Sidonii cornua tauri:
Aureus idem
Fluxit in imbri. fulgent cælo
Sidera Ledæ: patrio reſidet
Bacchus Olympo. Deus Alcides
Poſſidet Heben, nec Junonis
Jam timet iras; cujus gener eſt,
Qui fuit hoſtis. vicit ſapiens
Tamen obſequium conjugis altæ,
Preſſuſque dolor. ſola Tonantem
Tenet æthereo ſecura toro
Maxima Juno; nec mortali
Captus forma deſerit altam
Jupiter aulam. tu quoque terris
Altera Juno, ſoror Auguſti,
Conjuxque, graves vince dolores.
Oct. Jungentur ante ſæva ſideribus freta,
Et ignis undæ, Tartaro triſti polus,
Lux alma tenebris, roſcidæ nocti dies:
Quam cum ſceleſti conjugis mente impia
Mens noſtra; ſemper fratris extincti memor.
Utinam nefandi principis dirum caput
Obruere flammis Cælitum rector paret,
Qui ſæpe terras fulmine infeſto quatit,
Menteſque noſtras ignibus terret ſacris,
Noviſque monſtris! vidimus cælo jubar
Ardens, cometam pandere infeſtam facem,
Qua plauſtra tardus noctis æterna vice
Regit Bootes, frigido Arctoo rigens.
En ipſe diro ſpiritu ſævi ducis
Polluitur æther, gentibus clades novas
Minantur aſtra, quas regit dux impius.
Non tam ferum Typhona neglecto Jove
Irata tellus edidit quondam parens.
Hæc gravior illo peſtis. hic hoſtis deum

Hominumque, templis expulit ſuperos ſuis:
Civeſque patria: ſpiritum fratri abſtulit;
Hauſit cruorem matris; & lucem videt,
Fruiturque vita, noxiam atque animam trahit?
Pro ſumme genitor, tela cur fruſtra jacis
Invicta toties temere regali manu?
In tam nocentem dextra cur ceſſat tua?
Utinam ſuorum facinorum pœnas luat
Nero, ipſe Divo Domitio genitus patre,
Orbis tyrannus, quem premit turpi jugo;
Morumque vitiis nomen Auguſtum inquinat.
Nu. Indignus ille (fateor) eſt thalamis tuis;
Sed cede fatis atque fortunæ tuæ,
Alumna, quæſo; neve violenti move
Iram mariti. forſitan vindex deus
Exſiſtet aliquis; lætus & veniet dies.
Oct. Gravi deorum noſtra jam pridem domus
Urgetur ira: prima quam preſſit Venus,
Furore miſeræ dira genitricis meæ:
Quæ nupta demens nupſit inceſta face,
Oblita noſtri, conjugis, legum immemor;
Illo ſoluta crine, ſuccincta anguibus,
Ultrix Erinnys venit ad Stygios toros,
Raptaſque thalamis ſanguine extinxit faces:
Incendit ira Principis pectus truci
Cædem in nefandam. cecidit infelix parens
(Heu) noſtra ferro, meque perpetuo obruit
Extincta luctu. conjugem traxit ſuum,
Natumque ad umbras; prodidit lapſam domum.
Nu. Renovare luctus parce cum fletu pios,
Manes parentis neve ſollicita tuæ,
Graves furoris quæ ſui pœnas dedit.

CHORUS.

QUæ fama modo venit ad aures,
Utinam falſo credita, perdat
Fruſtra toties jactata fidem!
Nec nova noſtri conjux thalamos
Principis intret. teneatque ſuos
Nupta penates Claudia proles:
Edat partu pignora pacis,
Qua tranquillus gaudeat orbis,
Servetque decus Roma æternum.
Fratris thalamos ſortita tenet
Maxima Juno. ſoror Auguſti
Sociata toris, cur a patria
Pellitur aula? ſancta quid illi
Prodeſt pietas; Divuſque pater?
(Quid virginitas, caſtuſque pudor?)
Nos quoque noſtri ſumus immemores
Poſt fata ducis, cujus prodimus
Stirpem ſævo ſuadente metu.
Vera priorum virtus quondam
Romana fuit, verumque genus
Martis in illis ſanguiſque viris.
Illi reges hac expulerant
Urbe ſuperbos; ultique tuos
Sunt bene manes, virgo, dextra
Cæſa parentis, ne ſervitium
Paterere grave, aut improba ferret
Præmia victrix dira libido.
Te quoque bellum triſte ſecutum eſt,
Mactata tua miſeranda manu,
Nata Lucretii; ſtuprum ſævi
Paſſa tyranni. dedit infandi
Sceleris pœnas cum Tarquinio
Tullia conjux; quæ per cæſi
Membra parentis ſævos egit
Impia currus, laceroque ſeni
Violenta rogos nata negavit.
Hoc quoque noſtra videre nefas
Secula; magnum cum Tyrrhenum
Rate ferali Princeps captam
Fraude parentem miſit in æquor.
Properant placidos linquere portus
Juſſi nautæ;
Reſonant remis pulſata freta;
Fertur in altum provecta ratis.
Quæ reſoluto robore labens
Preſſa dehiſcit, ſorbetque mare.
Tollitur ingens
Clamor ad aſtra cum femineo
Miſtus planctu. mors ante oculos
Dira vagatur. quærit leti
Sibi quiſque fugam:
Alii laceræ puppis tabulis
Hærent nudi, fluctuſque ſecant:
Repetunt alii litora nantes:
Multos mergunt fata profundo:
Scindit veſtes Auguſta ſuas,
Laceratque comas, rigat & mœſtis
Fletibus ora.
Poſtquam ſpes eſt nulla ſalutis,
Ardens ira, jam victa malis;
Hæc, exclamat, mihi pro tanto
Munere reddis præmia, gnate?
Hac ſum, fateor, digna carina,
Quæ te genui, quæ tibi lucem
Atque imperium nomenque dedi
Cæſaris amens. exere vultus
Acheronte tuos, pœniſque meis
Paſcere conjux: ego cauſa tuæ,
Miſerande, necis, gnatoque tuo
Funeris auctor.
En, ut merui, ferar ad manes
Inhumata tuos,
Obruta ſævis æquoris undis.
Feriunt fluctus ora loquentis.
Ruit in pelagus, rurſumque ſalo
Preſſa reſurgit. pellit palmis
Cogente metu fata, & cedit
Feſſa labori. manſit tacitis
In pectoribus ſpreta triſti
Jam morte fides. multi dominæ
Ferre auxilium. pelago fractis
Viribus audent. brachia quamvis
Lenta trahentem, voce hortantur,
Manibuſque levant. quid tibi ſævi
Fugiſſe maris profuit undas?
Ferro es gnati moritura tui:
Cujus facinus vix poſteritas,
Tarde ſemper credula, credet.
Furit, ereptam pelagoque dolet
Vivere matrem
Impius, ingens geminatque nefas.
Ruit in miſeræ fata parentis,
Patiturque moram ſceleris nullam.
Miſſus peragit juſſa ſatelles;
Reſerat dominæ pectora ferro:
Cædis moriens illa miniſtrum
Rogat infelix, utero dirum

Condat ut enſem.
Hic eſt, hic eſt fodiendus, ait,
Ferro, monſtrum qui tale tulit.
Poſt hanc vocem cum ſupremo
Miſtam gemitu
Animam tandem per fera triſtem
Vulnera reddit.

ACTUS SECUNDUS.

Seneca.

Quid me, potens Fortuna, fallaci mihi
Blandita vultu, ſorte contentum mea
Alte extuliſti. gravius ut ruerem edita
Receptus arce, totque proſpicerem metus?
Melius latebam procul ab invidiæ malis
Remotus inter Corſici rupes maris:
Ubi liber animus, & ſui juris, mihi
Semper vacabat, ſtudia recolenti mea.
O quam juvabat (quo nihil majus parens
Natura genuit operis immenſi artifex)
Cælum intueri, Solis & curſus ſacros,
Mundique motus, Solis alternas vices,
Orbemque Phœbes, aſtra quem cingunt vaga,
Lateque fulgens ætheris magni decus!
Qui ſi ſeneſcit, tantus in cæcum chaos
Caſurus iterum, nunc adeſt mundo dies
Supremus ille, qui premat genus impium
Cæli ruina; rurſus ut ſtirpem novam
Generet, renaſcens melior: ut quondam tulit
Juvenis tenente regna Saturno poli.
Tunc illa virgo, numinis magni dea,
Juſtitia, cælo miſſa cum ſancta Fide,
Terras regebat mitis. humanum genus
Non bella norat: non tubæ fremitus truces;
Non arma gentes; cingere aſſuerant ſua
Muris nec urbes. pervium cunctis iter.
Communis uſus omnium rerum fuit.
Et ipſa tellus læta fœcundos ſinus
Pandebat ultro, tam piis felix parens
Et tuta alumnis. alia ſed ſoboles minus
Conſpecta mitis. tertium ſolers genus
Novas ad artes exſtitit; ſanctum tamen,
Mox inquietum, quod ſequi curſu feras
Auderet acres; fluctibus tectos graves
Extrahere piſces rete; vel calamo levi
Decipere volucres: premere ſubjectos jugo
Tauros feroces, vulnere immunem prius
Sulcare terram, læſa quæ fruges ſuas
Interius alte condidit ſacro ſinu.
Sed in parentis viſcera intravit ſua
Deterior ætas; eruit ferrum grave,
Aurumque; ſævas mox & armavit manus;
Partita fines regna conſtituit, novas
Exſtruit urbes; tecta defendit ſuis
Aliena telis, aut petiit prædæ imminens.
Neglecta terras fugit, & mores feros,
Hominum cruenta cæde pollutas manus,
Aſtræa virgo, ſiderum magnum decus.
Cupido belli crevit, atque auri fames.
Totum per orbem maximum exortum eſt malum,
Luxuria, peſtis blanda; cui vires dedit
Roburque longum tempus, atque error gravis.
" Collecta vitia per tot ætates diu
" In nos redundant, ſeculo premimur gravi,
" Quo ſcelera regnant. ſævit impietas furens;
Turpi libido Venere dominatur potens.
Luxuria victrix urbis immenſas opes
Jampridem avaris manibus, ut perdat, rapit.
Sed ecce greſſu fertur attonito Nero,
Trucique vultu. quid ferat, mente horreo.

Nero, Præfectus, Seneca.

Perage imperata: mitte, qui Plauti mihi,
Sullæque cæſi referat abſciſſum caput.
Præ. Juſſa haud morabor, caſtra confeſtim petam.
Sen. " Nihil in propinquos temere conſtitui decet.
Ner. " Juſto eſſe facile eſt, cui vacat pectus metu.
Sen. " Magnum timoris remedium clementia eſt.
Ner. " Extinguere hoſtem, maxima eſt virtus ducis.
Sen. " Servare cives major eſt patriæ patri.
Ner. " Præcipere mitem convenit pueris ſenem.
Sen. " Regenda magis eſt fervida adoleſcentia.
Ner. Ætate in hac ſatis eſſe conſilii reor.
Sen. Ut facta ſuperi comprobent ſemper tua.
Ner. " Stulte verebor, ipſe cum faciam, deos.
Sen. Hoc plus verere, quod licet tantum tibi.
Ner. Fortuna noſtra cuncta permittit mihi.
Sen. Crede obſequenti parcius: levis eſt dea.
Ner. Inertis eſt, neſcire quid liceat ſibi.
Sen. " Id facere laus eſt, quod decet, non quod licet.
Ner. " Calcat jacentem vulgus. *Sen.* inviſum opprimet.
Ner. " Ferrum tuetur principem. *Sen.* melius fides.
Ner. " Decet timeri Cæſarem. *Sen.* at plus diligi.
Ner. " Metuant neceſſe eſt. *Sen.* quidquid exprimitur,
" grave eſt.
Ner. Juſſiſque noſtris pareant. *Sen.* juſta impera.
Ner. Statuam ipſe. *Sen.* quæ conſenſus efficiat rata.
Ner. Deſpectus enſis faciet. *Sen.* hoc abſit nefas.
Ner. An patiar ultra, ſanguinem noſtrum peti,
Invictus, & contemptus ut ſubito opprimar?
Exilia non fregere ſummotos procul
Plautum atque Sullam; pertinax quorum furor
Armat miniſtros ſceleris in cædem meam.
Abſentium cum maneat etiam ingens favor
In urbe noſtra, qui fovet ſpes exulum;
Tollantur hoſtes enſe ſuſpecti mihi.
Inviſa conjux pereat, & carum ſibi
Fratrem ſequatur. quidquid excelſum eſt, cadat.
Sen. „ Pulchrum eminere eſt inter illuſtres viros;
„ Conſulere patriæ; parcere afflictis; fera
„ Cæde abſtinere; tempus atque iræ dare;
„ Orbi quietem; ſeculo pacem ſuo.
„ Hæc ſumma virtus: petitur hac cælum via.
Sic ille patriæ primus Auguſtus parens
Complexus aſtra eſt, colitur & templis Deus.
Illum tamen Fortuna jactavit diu
Terra marique per graves belli vices;
Hoſtes parentis donec oppreſſit ſui.
Tibi numen incruenta ſummittit ſuum;
Et dedit habenas imperii facili manu,
Nutuque terras, maria ſubjecit tuo.
Invidia triſtis victa conſenſu pio

Ceſſit. ſenatus, equitis accenſus favor
Plebiſque votis, atque judicium patrum eſt.
Tu pacis auctor, generis humani arbiter
Electus, orbem tu ſacra ſpecie regis
Patriæ parens: quod nomen, ut ſerves, petit,
Suoſque cives Roma commendat tibi.
Ner. Munus Deorum eſt, ipſa quod ſervit mihi
Roma, & ſenatus; quodque ab invitis preces,
Humileſque voces exprimit noſtri metus.
Servare cives principi & patriæ graves
Claro tumentes genere, quæ dementia eſt,
Cum liceat una voce ſuſpectos ſibi
Mori jubere? Brutus in cædem ducis,
A quo ſalutem tulerat, armavit manus.
Invictus acie, gentium domitor, Jovi
Æquatus altos ſæpe per honorum gradus,
Cæſar nefando civium ſcelere occidit.
Quantum cruoris Roma tunc vidit ſui,
Lacerata toties! ille, qui meruit pia
Virtute cœlum, Divus Auguſtus, viros
Quot interemit nobiles, juvenes, ſenes,
Sparſos per orbem, cum ſuos mortis metu
Fugerent penates, & trium ferrum ducum
Tabula notante deditos triſti neci?
Expoſita roſtris capita cæſorum patres
Videre mœſti: flere nec licuit ſuos,
Non gemere, dira tabe polluto foro,
Stillante ſanie per putres vultus gravi.
Nec finis hic cruoris aut cædis ſtetit.
Pavere volucres & feras ſævas diu
Triſtes Philippi. hauſit & Siculum mare
Claſſes, viroſque ſæpe cedentes. ſuis
Concuſſus orbis viribus. magnus ducum
Superatus acie puppibus Nilum petit
Fugæ paratis, ipſe periturus brevi.
Hauſit cruorem inceſta Romani ducis
Ægyptus iterum, nunc leves umbras tegit.
Illic ſepultum eſt impie geſtum diu
Civile bellum. condidit tandem ſuos
Jam feſſus enſes victor, hebetatos feris
Vulneribus, & continuit imperium metu.
Armis, fideque militis tutus fuit.
Pietate gnati factus eximia Deus,
Poſt fata conſecratus, & templis datus.
Nos quoque manebunt aſtra, ſi ſævo prior
Enſe occuparo, quidquid infeſtum eſt mihi,
Dignaque noſtram ſobole fundaro domum.
Sen. Implebit aulam ſtipe cæleſti tuam
Generata Divo, Claudiæ gentis decus,
Sortita fratris, more Junonis, toros.
Ner. Inceſta genitrix detrahit generi fidem,
Animuſque numquam conjugis junctus mihi.
Sen. Teneris in annis haud ſatis clara eſt fides,
Pudore victus cum tegit flammas amor.
Ner. Hoc equidem & ipſe credidi fruſtra diu,
Manifeſta quamvis pectore inſociabili
Vultuque ſigna proderent odium mei.
Tandem quod ardens ſtatuit ulciſci dolor:
Dignamque thalamis conjugem inveni meis
Genere atque forma, victa cui cedat Venus,
Joviſque conjux, ut ferox armis Dea.
Sen. Probitas, fideſque conjugis, mores, pudor,
Placeant marito; ſola perpetuo manent
Subjecta nulli, mentis atque animi bona:
Florem decoris ſinguli carpunt dies.
Ner. Omnes in unam contulit laudes Deus,
Talemque naſci fata voluerunt mihi.
Sen. Recedat a te, temere ne credas, amor.
Ner. Quem ſubmovere fulminis dominus nequit,
Cæli tyrannum, ſæva qui penetrat freta,
Ditiſque regna, detrahit ſuperos polo.
Sen. Volucrem eſſe amorem fingit, immitem Deum,
Mortalis error, armat & telis manus,
Arcuſque ſacros miſcuit ſæva face;
Genitumque credit Venere, Vulcano ſatum.
Vis magna mentis, blandus atque animi calor,
Amor eſt; juventa gignitur; luxu, otio
Nutritur inter læta fortunæ bona.
Quem ſi fovere atque alere deſiſtas, cadit,
Brevique vires perdit extinctus ſuas.
Ner. Hanc eſſe vitæ maximam cauſam reor,
Per quam voluptas oritur; interitu caret,
Cum procreetur ſemper humanum genus
Amore grato, qui truces mulcet feras.
Hic mihi jugales præferat tedas Deus,
Jungatque noſtris igne Poppeam toris.
Sen. Vix ſuſtinere poſſet hos thalamos dolor
Videre populi ſancta nec pietas ſinat!
Ner. Prohibebor unus facere, quod cunctis licet?
Sen. Majora populus ſemper a ſummo exigit.
Ner. Libet experiri, viribus fractus meis,
An cedat animis temere conceptus favor.
Sen. Obſequere potius civibus placidus tuis.
Ner. Male imperatur, cum regit vulgus duces.
Sen. Nihil impetrare cum valet, juſte dolet.
Ner. Exprimere jus eſt, ferre quod nequeunt preces.
Sen. Negare durum eſt. *Ner.* principem cogi nefas.
Sen. Remittat ipſe. *Ner.* fama ſed victum feret.
Sen. Levis atque vana. *Ner.* ſi licet, multos notat.
Sen. Excelſa metuit. *Ner.* Non minus carpit tamen.
Sen. Facile opprimetur: merita te Divi patris,
Ætaſque frangat conjugis, probitas, pudor.
Ner. Deſiſte tandem, jam gravis nimium mihi,
Inſtare. liceat facere quod Seneca improbat.
Et ipſe populi vota jampridem moror,
Cum portet utero pignus, & partem mei.
Quin deſtinamus proximam thalamis diem?

ACTUS TERTIUS.

Agrippina.

Tellure rupta Tartaro greſſum extuli,
Stygiam cruenta præferens dextra facem
Thalamis ſceleſtis: nubat his flammis meo
Poppea gnato juncta, quas vindex manus,
Dolorque matris vertet ad triſtes rogos.
Manet inter umbras impiæ cædis mihi
Semper memoria, manibus noſtris gravis
Adhuc inultis, reddita & meritis meis
Funeſta merces puppis, & pretium imperii
Nox illa, qua naufragia deflevi mea.
Comitum necem, natique crudelis nefas
Deflere votum fuerat: haud tempus datum eſt
Lacrimis, ſed ingens ſcelere geminavit nefas,
Perempta ferro, fœda vulneribus, ſacros
Intra penates ſpiritum effudi gravem,
Erepta pelago. ſanguine extinxi meo

Nec

Nec odia gnati. ſævit in nomen ferus
Matris tyrannus. obrui meritum cupit:
Simulacra, titulos deſtruit, mortis metu,
Totum per orbem, quem dedit pœnam in meam
Puero regendum noſter infelix amor.
Extinctus umbras agitat infeſtus meas
Flammiſque vultus noxios conjux petit,
Inſtat, minatur, imputat fatum mihi
Tumulumque gnati: poſcit auctorem necis.
Jam, parce, dabitur. tempus haud longum peto.
Ultrix Erinnys impio dignum parat
Letum tyranno; verbera, & turpem fugam,
Pœnaſque, queis & Tantali vincat ſitim,
Dirum laborem Siſyphi, Tityi alitem,
Ixioniſque membra rapientem rotam.
Licet extruat marmoribus, atque auro tegat
Superbus aulam, limen armatæ ducis
Servent cohortes, mittat immenſas opes
Exhauſtus orbis, ſupplices dextram petant
Parthi cruentam, regna, divitias, ferant:
Veniet dies tempuſque, quo reddat ſuis
Animum nocentem ſceleribus, jugulum hoſtibus,
Deſertus, & deſtructus, & cunctis egens.
Heu quo labor, quo vota ceciderunt mea!
Quo te furor provexit attonitum tuus,
Et fata, gnate? cedat ut tantis malis
Genitricis ira, quæ tuo ſcelere occidit!
Utinam antequam te parvulum in lucem edidi,
Aluique, ſævæ noſtra laceraſſent feræ
Viſcera! ſine ullo ſcelere, ſine ſenſu innocens
Meus occidiſſes: junctus atque hærens mihi,
Semper quietam cerneres ſedem inferum,
Proavos, patremque, nominis magni viros.
Quos nunc pudor, luctuſque perpetuus manet,
Ex te nefande, meque, quæ talem tuli.
Quid tegere ceſſo Tartaro vultus meos,
Noverca, conjux, mater infelix meis?

Octavia, Chorus.

PArcite lacrimis urbis feſto
Lætoque die: ne tantus amor,
Noſtrique favor, principis acres
Suſcitet iras, vobiſque ego ſim
Cauſa malorum. non hoc primum
Pectora vulnus mea ſenſerunt:
Graviora tuli. dabit hic noſtris
Finem curis vel morte dies.
Non ego ſævi cernere cogar
Conjugis ora, non inviſos
Intrare mihi thalamos famulæ.
Soror Auguſti, non uxor ero.
Abſint tantum triſtes pœnæ,
Letique metus. ſocerum diri
Miſeranda viri potes hæc demens
Sperare memor? hos ad thalamos
Servata diu, victima tandem
Funeſta cades. ſed quid patrios
Sæpe penates reſpicis udis
Confuſa genis? propera tectis
Efferre gradus. linque cruentam
Principis aulam. *Cho.* En illuxit
Suſpecta diu fama toties
Jactata dies. ceſſit thalamis
Claudia diri pulſa Neronis,
Quos jam victrix Poppea tenet,
Ceſſat pietas dum noſtra, gravi
Compreſſa metu, ſegniſque dolor.
Ubi Romani vis eſt populi?
Fregit claros quæ ſæpe duces;
Dedit invictæ leges patriæ;
Faſces dignis civibus olim;
Juſſit bellum, pacemque; feras
Gentes domuit; captos reges
Carcere cluſit? gravis en oculis
Undique noſtris jam Poppeæ
Fulget imago juncta Neroni:
Affigat humo violenta manus
Similes nimium vultus dominæ;
Ipſamque thoris detrahat altis:
Petat infelix mox & flammis
Teliſque feri principis aulam.

ACTUS QUARTUS.

Nutrix, Poppea.

QUo trepida greſſum conjugis thalamis tui
Efferſ alumna? quodve ſecretum petis
Turbata vultu? cur genæ fletu madent?
Certe petitus precibus & votis dies
Noſtris refulſit: Cæſari juncta es tuo
Tæda jugali. quem tuus cepit decor,
Et culpa Senecæ; tradidit vinctum tibi
Genitrix amoris maximum numen Venus.
O qualis, altos quanta preſſiſti toros
Reſidens in aula. vidit attonitus tuam
Formam Senatus, thura cum Superis dares,
Sacraſque grato ſpargeres aras mero,
Velata ſummum flammeo tenui caput.
Et ipſe lateri junctum atque hærens tuo
Sublimis inter civium læta omina
Inceſſit, habitu atque ore lætitiam gerens
Princeps ſuperbo. talis emerſam freto
Spumante Peleus coniugem accepit Thetin.
Quorum toros celebraſſe cœleſtes ferunt,
Pelagique numen omne conſenſu pari.
Quæ ſubita vultus cauſa mutavit tuos?
Quid pallor iſte, quid ferant lacrimæ, doce.
Po. Confuſa triſti proximæ noctis metu
Viſuque, nutrix, mente turbata feror,
Defecta ſenſu. læta nam poſtquam dies
Sideribus atris ceſſit, & nocti polus,
Inter Neronis juncta complexus mei
Somno reſolvor: nec diu placida frui
Quiete licuit. viſa thalamos meos
Celebrare turba eſt mœſta; reſolutis comis
Matres Latinæ flebiles planctus dabant;
Inter tubarum ſæpe terribilem ſonum
Sparſam cruore conjugis genitrix mei
Vultu minaci ſæva quatiebat facem:
Quam dum ſequor coacta præſenti metu,
Diducta ſubito patuit ingenti mihi
Tellus hiatu lata quo præceps toros
Cerno jugales pariter & miror meos,
In queis reſedi feſſa. venientem intuor
Comitante turba conjugem quondam meum,

Gnatumque; properat petere complexus meos
Criſpinus, intermiſſa libare oſcula;
Irrumpit intra tecta cum trepidus mea,
Enſemque jugulo condidit ſævum Nero.
Tandem quietem magnus excuſſit timor:
Quatit ora & artus horridus noſtros tremor,
Pulſatque pectus: continet vocem timor:
Quam nunc fides pietaſque produxit tua.
Heu quid minantur Inferum manes mihi,
Aut quem cruorem conjugis vidi mei?
Nut. Quæcumque mentis agitat infeſtus vigor,
Ea per quietem ſacer & arcanus refert
Veloxque ſenſus. conjugem, thalamos, rogos,
Vidiſſe te miraris, amplexu novi
Hærens mariti? ſed movent læto die
Pulſata palmis pectora, & fuſæ comæ.
Octaviæ diſcidia planxerunt ſacros
Intra penates fratris, & patrium larem.
Fax illa, quam ſecuta es, Auguſtæ manu
Prælata, clarum nomen invidia tibi
Partum ominatur. Inferum ſedes toros
Stabiles futuros ſpondet æternæ domus.
Jugulo quod enſem condidit princeps tuus;
Bella haud movebit, pace ſed ferrum teget.
Recollige animum, recipe lætitiam, precor:
Timore pulſo, redde te thalamis tuis.
Pop. Delubra & aras petere conſtitui ſacras,
Cæſis litare victimis numen deum,
Ut expientur noctis & ſomni minæ,
Terrorque in hoſtes redeat attonitus meos.
Et vota pro me ſuſcipe, & precibus piis
Superos adora, manet ut præſens metus.

CHORUS.

SI vera loquax fama Tonantis
Furta & gratos narrat amores,
Quem modo Ledæ preſſiſſe ſinum
Tectum plumis pinniſque ferunt:
Modo per fluctus raptam Europen
Taurum tergo portaſſe trucem;
Quæ regit, & nunc deſeret aſtra,
Petet amplexus, Poppea, tuos:
Quos & Ledæ præferre poteſt:
Et tibi quondam, cui miranti
Fulvo Danae fluxit in auro.
Formam Sparte jactet alumnæ
Licet, & Phrygius præmia paſtor;
Vincet vultus hæc Tyndaridos,
Qui moverunt horrida bella,
Phrygiæque ſolo regna dedere.
Sed quis greſſu ruit attonito?
Aut quid pectore portat anhelo?

Nuncius, Chorus.

QUicumque tectis miles exſultat ducis,
Defendat aulam, cui furor populi imminet.
Trepidi cohortes ecce præfecti trahunt
Præſidia ad urbis; victa nec cedit metu
Concepta rabies temere; ſed vires capit.
Cho. Quis iſte mentes agitat attonitus furor?
Nun. Octaviæ furore perculſa agmina,
Et efferata per nefas ingens ruunt.
Cho. Quid auſa facere, quove conſilio, doce.
Nun. Reddere penates Claudiæ Divi parant,
Toroſque fratris, debitam partem imperii.
Cho. Quos jam tenet Poppea concordi fide?
Nun. Hic urit animos pertinax nimium furor,
Et in furorem temere præcipites agit.
Quæcumque claro marmore effigies ſtetit,
Aut ære fulgens, ora Poppeæ gerens
Afflicta vulgi manibus, & ſævo jacet
Everſa ferro; membra per partes trahunt
Diducta laqueis; obruunt turpi diu
Calcata cœno. verba conveniunt feris
Immiſta factis, quæ timor recipit meus.
Sepire flammis principis ſedem parant,
Populi niſi iræ conjugem reddat novam,
Reddat penates Claudiæ victus ſuos.
Ut noſcat ipſe civium motus, mea
Voce haud morabor juſſa præfecti exſequi.
Cho. Quid fera fruſtra bella movetis?
Invicta gerit tela Cupido.
Flammis veſtros obruet ignes:
Queis extinxit fulmina ſæpe,
Captumque Jovem cælo traxit.
Læſi triſtes dabitis pœnas
Sanguine veſtro. non eſt patiens
Fervidus iræ faciliſque regi.
Ille ferocem juſſit Achillem
Pulſare lyram: fregit Danaos;
Fregit Atridem; regna evertit
Priami; claras diruit urbes,
Et nunc animus, quid ferat, horret,
Vis immitis violenta Dei.

ACTUS QUINTUS.

Nero, Præfectus.

O Lenta nimium militis noſtri manus,
Et ira patiens poſt nefas tantum mea;
Quod non cruor civilis accenſas faces
Extinguit in nos; cæde nec populi madet
Funerea Roma, quæ viros tales tulit!
Admiſſa ſed jam morte puniri parum eſt,
Graviora meruit impium plebis ſcelus.
Et illa, cui me civium ſubicit furor,
Suſpecta conjux & ſoror ſemper mihi,
Tandem dolori ſpiritum reddat meo,
Iramque noſtram ſanguine extinguat ſuo.
Mox tecta flammis concidant urbis meis:
Ignes, ruinæ noxium populum premant,
Turpiſque egeſtas, ſæva cum luctu fames.
Exultat ingens ſeculi noſtri bonis
Corrupta turba: nec capit clementiam
Ingrata noſtram, ferre nec pacem poteſt,
Sed inquieta rapitur: hinc audacia,
Hinc temeritate fertur in præceps ſua.
Malis domanda eſt, & gravi ſemper jugo
Premenda, ne quid ſimile tentare audeat,
Contraque ſanctos conjugis vultus meæ
Attollere oculos. fracta per pœnas metu
Parere diſcet principis nutu ſui.
Sed adeſſe cerno, rara quem pietas virum

Fideſque caſtris nota præpoſuit meis.
Præ. Populi furorem cæde paucorum, diu
Qui reſtiterunt temere, compreſſum affero.
Ner. Et hoc ſat eſt? ſic miles audiſti ducem?
Compeſcis? hæc vindicta debetur mihi?
Præ. Cecidere motus impii ferro duces.
Ner. Quid? illa turba petere quæ flammis meos
Auſa eſt penates, Principi legem dare,
Abſtrahere noſtris conjugem caram toris,
Violare, quantum licuit, inceſta manu
Et voce dira, debita pœna vacat?
Præ. Pœnam dolor conſtituet in cives tuos?
Ner. Conſtituet, ætas nulla quam famæ eximat.
Præ. Quam temperet non ira, non noſter timor?
Ner. Iram expiabit prima quæ meruit meam.
Præ. Quam poſcat ede, noſtra ne parcat manus.
Ner. Cædem ſororis poſcit, & dirum caput.
Præ. Horrore victum trepidus adſtrinxit rigor.
Ner. Parere dubitas? *Præ.* cur meam damnas fidem?
Ner. Quod parcis hoſti. *Præ.* femina hoc nomen capit?
Ner. Si ſcelera cepit. *Præ.* eſtne qui ſontem arguat?
Ner. Populi furor. *Præ.* quis regere dementes valet?
Ner. Qui concitare potuit. *Præ.* haud quemquam reor.
Ner. Mulier, dedit natura cui pronum malo
Animum, ad nocendum pectus inſtruxit dolis;
Sed vim negavit, ut ne inexpugnabilis
Eſſet, ſed ægras frangeret vires timor,
Vel pœna; quæ tam ſera damnatam premit,
Diu nocentem. tolle conſilium, ac preces;
Et imperata perage: devectam rate
Procul in remotum litus interimi jube,
Tandem ut reſidat pectoris noſtri tumor.

Chorus, Octavia.

O Funeſtus multis populi
Diruſque favor! qui cum flatu
Vela ſecundo ratis implevit,
Vexitque procul; languidus idem
Deſerit alto ſævoque mari.
Flevit Gracchos miſeranda parens,
Perdidit ingens quos plebis amor,
Nimiuſque favor, genere illuſtres,
Pietate, fide, lingua claros,
Pectore fortes, legibus acres.
Te quoque, Livi, ſimili leto
Fortuna dedit; quem neque faſces
Texere ſui, nec tecta domus.
Plura referre prohibet præſens
Exempla dolor. modo cui patriam
Reddere cives aulam, & fratris
Voluere toros; nunc ad pœnam
Letumque trahi, flentem, miſeram
Cernere poſſunt. bene paupertas
Humili tecto contenta latet.
Quatiunt altas ſæpe procellæ
Aut evertit fortuna domos.
Oct. Quo me trahitis? quodve tyrannus
Aut exilium regina jubet;
Si mihi vitam fracta remittit
Tot jam noſtris evicta malis;
Si cæde mea cumulare parat
Luctos noſtros; invidet etiam
Cur in patria mihi ſæva mori?
Sed jam ſpes eſt nulla ſalutis,
Fratris cerno miſeranda ratem.
Hoc eſt, cujus vecta carina
Quondam genitrix, nunc & thalamis
Expulſa ſoror miſeranda vehar:
Nullum pietas nunc numen habet,
Nec ſunt ſuperi: regnat mundo
Triſtis Erinnys.
Quis mea digne deflere poteſt
Mala? quæ lacrimis noſtris queſtus
Reddet Aedon? cujus pinnas
Utinam miſeræ mihi fata darent!
Fugerem luctus ablata meos
Penna volucri procul, & cœtus
Hominum triſtes, cædemque feram.
Sola in vacuo nemore, & tenui
Ramo pendens, querulo poſſem
Gutture mœſtum fundere murmur.
Cho. Regitur fatis mortale genus,
Nec ſibi quidquam ſpondere poteſt
Firmum & ſtabile, per quæ caſus
Volvit varios ſemper nobis
Metuenda dies. animum firment
Exempla tuum jam multa, domus
Quæ veſtra tulit. quid ſævior eſt
Fortuna tibi? tu mihi primum
Tot natorum memoranda parens,
Nata Agrippæ, nurus Auguſti,
Cæſaris uxor, cujus nomen
Clarum toto fulſit in orbe;
Utero toties enixa gravi
Pignora pacis; mox exilium,
Verbera, ſævas paſſa catenas,
Funera, luctus; tandem letum.
Cruciata diu felix thalamis
Livia Druſi, natiſque ferum
Ruit in facinus; pœnamque ſuam
Julia matris fata ſecuta eſt:
Poſt longa tamen tempora ferro
Cæſa eſt, quamvis crimine nullo.
Quid non potuit quondam genitrix
Tua, quæ rexit principis aulam,
Cara marito, partuque potens?
Eadem famulo ſubjecta ſuo,
Cecidit diri militis enſe.
Quid cui licuit regnum in cælum
Sperare, parens tanta Neronis?
Non funeſta violata manu
Remigis ante, mox & ferro
Lacerata diu ſævi jacuit
Victima nati?
Oct. Me quoque triſtes mittet ad umbras
Ferus, & manes ecce tyrannus.
Quid jam fruſtra miſeranda moror?
Rapite ad letum, queis jus in nos
Fortuna dedit. teſtor ſuperos.
Quid agis demens? parce precari,
Queis inviſa es, numina divum.
Tartara teſtor, Erebique deas
Scelerum ultrices, & te, genitor,
Dignum tali morte, & pœna.
Non inviſa eſt mors iſta mihi,
Armate ratem, date vela fretis,
Ventiſque petat puppis rector
Tandem Phariæ litora terræ.
Cho. Leves auræ, Zephyrique leves,
Tectam quondam nube ætheria

Qui vexiſtis raptam ſævæ
Virginis aris Iphigeniam;
Hanc quoque triſti procul à pœna
Portate, precor, templa ad Triviæ:
Urbe eſt noſtra mitior Aulis,
Et Maurorum barbara tellus.
Hoſpitis illic cæde litatur
Numen ſuperum; civis gaudet
Roma cruore.

POEMATIA

EX APOCOLOCYNTHOSI.

I.

JAm Phœbus breviore via contraxerat ortum
Lucis, & obſcuri creſcebant tempora ſomni;
Jamque ſuum victrix augebat Cynthia regnum:
Et deformis hiems gratos carpebat honores
Divitis Autumni, viſoque ſeneſcere Baccho
Carpebat raras ſerus vindemitor uvas.
Jam medium curſu Phœbus diviſerat orbem,
Et propior nocti feſſas quatiebat habenas,
Obliquo flexam deducens tramite lucem,

II

Hæc ait: & turpi convolvens ſtamina fuſo
Abrupit ſtolidæ regalia tempora vitæ.
At Lacheſis redimita comas, ornata capillos,
Pieria crinem lauro frontemque coronans,
Candida de niveo ſubtemina vellere ſumit,
Felici moderanda manu: quæ ducta colorem
Aſſumpſere novum. mirantur penſa ſorores.
Mutatur vilis, pretioſo lana metallo.
Aurea formoſo deſcendunt ſecula filo.
Nec modus eſt illis; felicia vellera ducunt,
Et gaudent implere manus. ſunt dulcia penſa.
Sponte ſua feſtinat opus: nulloque labore
Mollia contorto deſcendunt ſtamina fuſo.
Vincunt Tithoni, vincunt & Neſtoris annos,
Phœbus adeſt, cantuque juvat, gaudetque futuris,
Et lætus nunc plectra movet, nunc penſa miniſtrat,
Detinet intentas cantu, fallitque laborem.
Dumque nimis citharam fraternaque carmina laudant,
Plus ſolito nevere manus humanaque fata
Laudatum tranſcendit opus. ne demite Parcæ,
Phœbus ait, vincat mortalis tempora vitæ;
Ille mihi ſimilis vultu, ſimiliſque decore,
Nec cantu, nec voce minor, felicia laſſis
Secula præſtabit, legumque ſilentia rumpet.
Qualis diſcutiens fugientia Lucifer aſtra;
Aut qualis ſurgit redeuntibus Heſperus aſtris;
Qualis cum primum tenebris Aurora ſolutis
Induxit rubicunda diem, ſol aſpicit orbem
Lucidus, & primos e carcere concitat axes:
Talis Cæſar adeſt, talem jam Roma Neronem
Aſpiciet. flagrat nitidus fulgore remiſſo
Vultus, & effuſo cervix formoſa capillo.

III.

Exprome propere, ſede qua genitus cluas,
Hoc ne peremtus ſtipite ad terram accidas.
Hæc clava reges ſæpe mactavit feros.
Quid nunc profatu vocis incerto ſonas?
Quæ patria, quæ gens mobile eduxit caput,
Ediſſere. equidem regna tergemini petens
Longinqua regis, unde ab Heſperio mari
Inachiam ad urbem nobile advexi pecus,
Vidi duobus eminens fluviis jugum,
Quod Phœbus ortu ſemper obverſo videt.
Ubi Rhodanus ingens amne prærapido fluit,
Ararque dubitans quo ſuos curſus agat,
Tacitus quietis alluit ripas vadis,
Eſtne illa tellus ſpiritus altrix tui?

IV.

Fundite fletus,
Edite planctus,
Fingite luctus,
Reſonet triſti,
Clamore forum:
Cecidit pulchre
Cordatus homo,
Quo non alius
Fuit in toto
Fortior orbe.
Ille citato
Vincere curſu
Poterat celeres,
Ille rebelles
Fundere Parthos:
Levibuſque ſequi
Perſida telis,
Certaque manu
Tendere nervum:
Qui præcipites
Vulnere parvo
Figeret hoſtes,
Pictaque Medi
Terga fugacis.
Ille Britannos
Ultra noti
Littora ponti,
Et cæruleos
Scotobrigantes
Dare Romuleis
Colla catenis
Juſſit, & ipſum
Nova Romanæ
Jura ſecuris
Tremere Oceanum.
Deflete virum,
Quo non alius
Potuit citius
Diſcere cauſas,
Una tantum
Parte audita,
Sæpe & neutra.
Quis nunc judex
Toto lites
Audiet anno?
Tibi jam cedet
Sede relicta
Qui dat populo
Jura ſilenti,
Cretæa tenens
Oppida centum.
Cædite mœſtis
Pectora palmis,
O cauſidici,
Venale genus,
Voſque Poetæ
Lugete novi.
Voſque in primis,
Qui concuſſo
Magna paraſtis
Lucra fritillo.

Nam

V.

Nam quoties miſſurus erat reſonante fritillo,
Utraque ſubducto fugiebat teſſera fundo:
Cumque recollectos audebat mittere talos,
Luſuro ſimilis ſemper, ſemperque petenti,
Decepere fidem: refugit, digitoſque per ipſos
Fallax aſſiduo dilabitur alea furto.
Sic cum jam ſummi tanguntur culmina montis,
Irrita Siſyphio volvuntur pondera collo.

EJUSDEM

EPIGRAMMATA.

EPIGRAMMA I.

Corduba, ſolve comas, & triſtes indue vultus:
Inlacrimans cineri munera mitte meo.
Nunc longinqua tuum deplora, Corduba, vatem,
Corduba, non alio tempore mæſta magis.
Tempore non alio, quo verſis viribus orbis
Incubuit belli tota ruina tibi.
Cum geminis oppreſſa malis utrimque peribas:
Et tibi Pompejus, Cæſar & hoſtis erat.
Tempore non alio, quo ter tibi funera centum
Heu nox una dedit, quæ tibi ſumma fuit.
Non Luſitanus quateret cum mœnia latro,
Figeret & portas lancea torta tuas.
Ille tuus quondam magnus, tua gloria, civis
Infigar ſcopulo. Corduba, ſolve comas:
Et gratare tibi, quod te Natura ſupremo
Adluit Oceano. tardius iſta doles.

EPIGRAMMA II.

Corſica, Phocæo tellus habitata colono,
Corſica, quæ Grajo nomine Cyrnus eras:
Corſica Sardinia brevior, porrectior Ilva:
Corſica piſcoſis pervia fluminibus:
Corſica terribilis, cum primum incanduit æſtas:
Sævior, oſtendit cum ferus ora Canis:
Parce relegatis, hoc eſt, jam parce ſepultis.
Vivorum cineri ſit tua terra levis.

EPIGRAMMA III.

Barbara præruptis incluſa eſt Corſica ſaxis,
Horrida, deſertis undique vaſta locis.
Non poma Autumnus, ſegetes non educat æſtas:
Canaque Palladio munere bruma caret:
Umbrarum nullo ver eſt lætabile fœtu,
Nullaque in infauſto naſcitur herba ſolo:
Non panis, non hauſtus aquæ, non ultimus ignis.
Hic ſola hæc duo ſunt, exſul, & exſilium.

EPIGRAMMA IV.

Omnia tempus edax depaſcitur, omnia carpit:
Omnia ſede movet, nil ſinit eſſe diu.
Flumina deficiunt, profugum mare litora ſiccat,
Subſidunt montes, & juga celſa ruunt.
Quid tam parva loquor? moles pulcherrima cœli
Ardebit flammis tota repente ſuis.
Omnia mors poſcit. lex eſt, non pœna, perire.
Hic aliquo mundus tempore nullus erit.

EPIGRAMMA V.

Occiſi jugulum quiſquis ſcrutaris amici,
Tu miſerum necdum me ſatis eſſe putas.
Deſere confoſſum. victori vulnus iniquo
Mortiferum impreſſit mortua ſæpe manus.

EPIGRAMMA VI.

Criſpe, meæ vires, laſſarumque anchora rerum,
Criſpe, vel antiquo conſpiciende foro:
Criſpe, potens numquam, niſi cum prodeſſe volebas:
Naufragio litus, tutaque terra meo:
Solus honor nobis, arx & tutiſſima nobis:
Et nunc adflicto ſola quies animo:
Criſpe, fides dulcis, placidique acerrima virtus:
Cujus Cecropio pectora melle madent:
Maxima facundo vel avo, vel gloria patri,
Quo ſolo careat ſi quis, in exſilio eſt.
En hic qui jaceo ſaxis telluris adhærens:
Mens tecum eſt, nulla quæ cohibetur humo.

EPIGRAMMA VII.

Quiſquis es, (& nomen dicam: dolor omnia cogit)
Qui noſtrum cinerem nunc, inimice, premis:
Et non contentus tantis ſubitiſque ruinis,
Stringis in extinctum tela cruenta caput:
Crede mihi, vires aliquas Natura ſepulcris
Adtribuit. tumulos vindicat umbra ſuos.
Ipſos crede Deos hoc nunc tibi dicere, Livor,
Hoc tibi nunc Manes dicere crede meos:
Res eſt ſacra, miſer. noli mea tangere fata.
Sacrilegæ buſtis abſtinuere manus.

EPIGRAMMA VIII.

Carmina mortifero tua ſunt ſuffuſa veneno,
Et ſunt carminibus pectora nigra magis.
Nemo tuos fugiat, non vir, non femina dentes,
Haud puer, haud ætas undique tuta ſenis.
Utque furens totas immittit ſaxa per urbes
In populum: ſic tu verba maligna jacis.
Sed ſolet inſanos populus compeſcere ſanus:
Et repetunt motum ſaxa remiſſa caput.
In te nunc ſtringit nullus non carmina vates,
Inque tuam rabiem publica Muſa furit.
Dum ſua compoſitus nondum bene concutit arma
Miles, & e noſtra lancea torta manu:
Bellus homo. & valide capitalia crimina ludis:
Deque tuis manant atra venena jocis.

Sed tu perque jocum dicis vinumque : quid ad rem ,
Si plorem ? riſus ſi tuus iſta facit ?
Quare tolle jocos . non eſt jocus , eſſe malignum .
Numquam ſunt grati , qui nocuere , ſales .

EPIGRAMMA IX.

SIc mihi ſit frater , majorque , minorque ſuperſtes ,
Et de me doleant nil , niſi morte mea .
Sic illos vincam , ſic vincar rurſus amando :
Mutuus inter nos ſic bene certet amor .
Sic dulci Marcus qui nunc ſermone fritinnit ,
Facundo patruos provocet ore duos .

EPIGRAMMA X.

CUra , labor , meritum , ſumti pro munere honores ,
Ite , alias poſthac ſollicitate animas :
Me procul a vobis Deus evocat . ilicet actis
Rebus terrenis hoſpita terra vale .
Corpus avara tamen ſollemnibus accipe ſaxis .
Namque animam cælo reddimus , oſſa tibi .

EURIPIDIS FRAGMENTUM

Converſum a Seneca Epiſt. 115.

SIne me vocari peſſimum , ut dives vocer .
An dives , omnes quærimus , nemo , an bonus .
Non , quare , & unde , quid habeas tantum rogant .
Ubique tanti quiſque , quantum habuit , fuit .
Quid habere nobis turpe ſit , quæris ? nihil .
Aut dives opto vivere , aut pauper mori .
Bene moritur , qui dum moritur lucrum facit .
Pecunia ingens generis humani bonum ,
Cui non voluptas matris , aut blandæ poteſt
Par eſſe prolis , non ſacer mentis parens .
Tam dulce ſi quid Veneris in vultu micat ,
Merito illa amores cœlitum , atque hominum movet .

CLEANTHIS STOICI FRAGMENTUM

Converſum a Seneca Epiſt. 107.

Duc me , parens , celſique dominator poli ,
Quocumque placuit , nulla parendi mora eſt ;
Adſum impiger . fac nolle , comitabor gemens :
Maluſque patiar , quod pati licuit bono .
Ducunt volentem fata , nolentem trahunt .

FINIS.

SE· S· 1942